

COMMENTARIA
AD INSTRUCTIONEM CLEMENTIS XI
PRO
EXPOSITIONE SS. SACRAMENTI IN FORMA XL HORARUM
ET
SUFFRAGIA ATQUE ADNOTATIONES
SUPER DECRETIS SACR. RITUUM CONGREGATIONIS

ROMAE
EX TYPOGRAPHIA POLYGLOTTA
S. C. DE PROPAGANDA FIDE
MDCCOO.

Instructo Clementina pro expositione
SSiīi Sacramenti occasione. Oratio-
nis XL Horarum adnotationibus il-
lustrata pag. 5-151

Suffragia et Adnotationes
super Decretis S. R. Congregationis.

Suffragium super Decreto2574 Urbis Ar- chiconfralcrnitalis Sacr. Stigmatum »	155
Adnotatio super Decreto 2576 Camerinen. »	158
Adnotationes super Decreto 2577 Puteo- lana.....	159
Adnotationes super Decreto 2578 Du- biorum »	159
Adnotatio super Decreto 2581 Neapoli- tana »	166
Adnolatio super Decreto Generali 2582 »	166
Suffragium super Decreto 2584 Urbis Cappellae Pontificiae..... »	167
Suffragium super Decreto 2585 Dubia de Episcopis Titularihus..... »	169
Suffragium super Constitutione 2586 Pii PP. VII.....	172
Adnotationes super Decreto 2587 Ili- spalen..... »	177
Suffragium super Decreto 2588 Tudor- tina..... »	182
Adnotationes super Decreto 2591 Neapo- litana	184
Adnotationes super Decreto 2592 Aqu- tana »	187
Adnotationes super Decreto 2593 Ali- pbana..... »	187
Adnotationes super Decreto 2597 Assi- sien.....	188
Adnotationes super Decreto 2598 Pisau- ren..... »	190
Adnolatio ad Decretum 2599 Scnogal- lien.....>	191
Adnolatio super DecretoGenerali 2600 >	192
Adnotationes super Decreto 2602 Maza- rion.....	192
Adnolatio super Decreto 2603 Baren. »	196
Adnolatioper Decreto 2604 Boven. »	197

Adnolatio superConstitutione Pii PP. VII. 2605 De Invento Corpore S. Franci- sc - 4 pag.	197
Adnolatio super Decreto 2606 Meliten. »	197
Adnolatio super Decreto 2607 Calaguri- tana et Calccaten.....	(Oh
Adnolatio super Decreto 2608 Sorana. »	199
Adnolatio super Decreto2609 Volaterrana »	199
Adnolatio super Decreto 2610 Maceraten. ·	200
Adnolatio super Decreto 2611 Asculana »	200
Suffragium super Decreto 2612 Carpen. »	201
Adnotationessuper Decreto Generali 2613 »	203
Suffragium super Decreto 2614 Novarim. ·	205
Adnolatio stiper Decreto 2615 Sulmonen. >	210
Suffragia super Decreto 2616 Hesolutio- nis Dubiorum.....>	212
Adnotationes super Decreto 2618 Colro- nen>	220
Adnotationes super Decreto 2619 Der- thonen.....	221
Adnolatio stiper Decreto 2620 Dubiorum »	223
Adnotationes super Decreto 2621 Dubio- rum..... »	225
Adnolatio super Decreto 2622 Raven- nalen..... »	228
Adnotationes super Decreto 2623 Tri- denlina.....»	228
Adnotationes super Decreto 2625 Mel- pliilana.....	229
Ailnotatio super Decreto 2626 Nolana. »	233
Adnolatio super Decreto 2627 Raven- naten.....»	254
Suffragia super Decreto 2650 Carpen. »	254
Adnotationes sulier Decreto 2631 Tibur- tina.	240
Suffragium super Decreto 2632 Resolu- tionis Dubiorum _ _ _ _ _ »	244
Adnotationes super Decreto 2633 Collcn. »	249
Suffragium super Decreto 2634 Dubium. »	252
Suffragium super Decreto2655 Veliterna ·	254
Suffragium super Decreto 2636 Resolu- tionis Dubiorum.....»	257
Adnolatio super Generali Decreto 2637 »	263
Adnotationes super Decreto 2938 Bricti- norien.....»	264
Suffragium super Decreto 2639Urbis. »	266

Suffragia
ad praecipua quaedam recentiora Decreta
Sacrorum Rituum Congregationis.

LECTORI PRAEMONITUM

pinguli Ecclesiae Romanae Ritus (atque eos dicimus qui divinarum rerum naturam non tangunt, in quibus nulla potest esse varietas) vel ab exordiis Christianae fidei proprium id sibi semper obtinuerunt, ut non lanquam alicuius peculiaris Ecclesiae consuetudines, quantumvis legitimae, sed lanquam certae divini cultus rationes ceteris omnibus Ecclesiis pro opportunitate imitandae relinerentur. In quorum confirmationem Decentii Episcopi sufficiat epistola, quam nunc Innocentio Romano Pontifici misit, ut Romanae Liturgiae arcana ille sibi aperiret. Ineunte vero tempore, quo apertius exerceri potuit vera religio, eo magis nihil ferine fuit, quod si Romana Ecclesia in Dei cultum sibi unquam proposuerit, ceterae catholici orbis Ecclesiae ab ea non fuerint mutuatae, praesertim in iis quae non locorum conditione, sed Christianae pietatis virtute instituta esse videntur.

Inter celera sollemnis in Urbe est cultus per XL horas Eucharistiae publice exhibendus iam ab anno 1592 per Clementem VIII Pontificem Maximum fel. rec. certo ordine inductus, atque ita ut per anni circulum vel uno temporis momento Christus Dominus sui fidelium veneratione non careat. Licet enim quaedam eius adorationis origo antiquior habenda sit; tamen ubi primum ita ab Ecclesia Romana sancita et in actum deducia est; eam saltem in parte imitandi desiderium aliis civitatibus, a pietate quidem non alienis, commune quodammodo evasit. Atque ipsi Romae, religionis Magistrae, quid tandem vehementius optandum quam quod aequo ubicumque splendore Dominici Corporis Sacramentum assiduissime coleretur?

Cum igitur quae ad Ritus Christi Corpus publicae venerationi exponendum congrua Apostolicae Sedi visa sunt, in ea Institutione, quam, a Clemente XI *Clementinani* dicunt, simul una contineantur; eaque observanda sint ubicumque eius adorationis ratio adhibetur; hinc etsi quod eiusmodi Instructio nedum Decretis Sacrae Rituum Congregationis cum adpositis notamentis adiungi debeat, sed et omnium commoditati aequae imprimi separatim. Quod hic praestitimus.

INSTRUCTIO CLEMENTINA

Pro expositione

Sanctissimi Sacramenti occasione Orationis quadraginta horarum adnotationibus illustrata

----- *** -----

OPERIS RATIO .

1. Plurima sane occurrunt in hac nostra Collectione Decreta, quae circa Venerabilis Sacramenti expositionem versantur. Haec inter nonnulla sunt, quae ad solemnem illam fieri solitam pro Oratione perenni Quadraginta Horarum proprie pertinent; alia vero, quae ad celeras magis minusque solemnes, publicas vel privatas, extenduntur; omnia tamen in unum confluunt euindemque finem, qui est, ut Sacri serventur Ritus ex Ecclesiae Instituto augustissimae illi actioni convenientes; et, si qui irrepsere alicubi abusus, omnino tollantur. Quoniam veto quae sparsim in iisdem habentur, strictè simul collegit; et, aliis adiectis, in quasdam veluti regulas distribuit *Instructio*, quam *Clementina*TM dicimus, praecipue servandas in Urbe, occasione Orationis Quadraginta Horarum, cum qua solemnis Sanctissimi Sacramenti expositio coniungitur; eandem, si appendicis loco collectioni adderemus, non ingratum fore existimavimus. Hanc enim Sacrae Rituum Congregationis responsa mirifice illustrent; veluti ex commentariolis, quae singulis eiusdem Instructionis partibus subjicere operae pretium duximus, facile patebit. Plurimum certe proderunt cum Instructio tum Decreta ad rite servandas caeremonias, quae vel ex lege scripta, vel ex constanti Ecclesiae disciplina ad cultum exhibendum Sacrae Eucharistiae, quacumque ex causa Fidelium adorationi expositae, sunt ordinatae.

2. Ne sil qui existimet me velle in antecessum dissertationem conficere de primo Orationis Quadraginta Horarum Auctore; de ratione, qua potissimum is motus fuit; ac de aliis similibus quaestionibus, quae fieri

possent, sed nos forte nimis a nostro proposito el fine abstraherent. Quidquid sit de primo huius Instituti Auciore, certum tamen est pium hoc exercitium initia habuisse .Mediolani circa Annum 1534 , sub Alphonse II Duce, ut Ughellius referi *Italia Sacr.*, neque ita multo post ad aliquas Urbis Ecclesias fuisse propagatum. Nam *Pius IV* in sua Constitutione, quae incipit: *Divina disponente Clementia etc.* decimo quinio Calendas Decembris 1560, probavit confirmavitque Sodalitatem *Orationis* seu *Mortis*. quae in singulis mensibus, statis diebus, per horas quadraginta Christum imitata , qui ad quadraginta dies ieiunium in deserto protraxit (id Mediolani fiebat ad recolendum tempus, quo Christi Corpus latuit in Sepulcro) orationi vacabat, Dominicum Corpus decenti pompa circumferendo. Unde conticere possumus, non tamen certo adlirmare, quod Sacra Eucharistia ab initio usque ad finem Orationis exponi etiam consueverit, quemadmodum Mediolani in more iam pridem fuerat. Quamquam mullo ante pium hoc Institutum in Urbe obtinuisse dicendum est, opera S. Philippi Nerii, qui prima fundamenta iecil *Confitalci nitatis SS/nac Trinitatis Peregrino) um*, quod accidit Anno IfiiS. Ita Baccius in eius Vita *lib. 1, cap. 8*: « Ogni prima Domemca dei mese e di più ogni anno per la Sellimana Santa esponeano il SSiïlo Sacramento per l'Orazione dellc quarani'ore » ; hinc iure credimus a Sodalitate *SSiïiae Trinitatis*, ad alleram postea , quae dicitur *Mortis*, pium hunc morem, lain Orationis quam simultaneae SSfiii Sacramenti expositionis, fuisse propagatum.

3. Sed id privatorum erat, qui simul statis temporibus in Sodalitii Ecclesiam conveniebant ad pia Religionis opera exercenda; et quamdam veluti Communitatem efformabant, dum conventus fiebant; nulla tamen lege tenebantur, et poterant pro lubitu adesse vel abesse; et etiam, delicientibus Sodalibus, Societatem dissolvere. Perennis praeterea non erat Oratio, ut nunquam per Anni circulum in una allerave Ecclesia cessaret, quamvis per quadraginta illas horas non intermissa, quibus decurrentibus utraque Sodalitas eidem coram Sacramento, ad invicem succedentibus Fratribus, vacabat. Num ab initio *Mediolani* perpetua fuerit, certo adfirmare non possumus: talis procul dubio erat aevo S. C^{ro} *Ilorromaei*, quo Ecclesiam illam regente, scimus per lurnum distributas fuisse Ecclesias, in quibus, solemniter exposito Saero Vase cum Eucharistia super Altari, iuxta illius temporis et regionis morem, sine intermissione diu nocluque Oratio lierel, ut colligimus ex *Instructione*, qua Sanctus Antistes et cohibuit abusus qui forte irreperant, et certam praescripsit formam et quasdam dedit regulas ea in Oratione omnino servandas. Huiusmodi *Instructio* legi potest in *Actis Ecclesiae Mediolanensis lom. 2, pag. 681 et sequent, editionis Patavinae*. Insuper « ex vita Beati Juvenalis Ancina Saluliarum Episcopi, super Sanctissimam Eucharistiam in tali occasione exponi consuetam, non leve aliud eruitur argumentum, dum Doliani apud Lagienses populos instituta ab eo assentur Oratio Quadraginta Hornum, ad quam processionaliter diu nocluque occurrit populi multitudo plurima, SSfnuin Sacramentum veneratura ». Ha *Cavalleries lom. 4, cap. 10, adnotat. praeliminar*. Nec tamen ex hoc consequitur *Doliani* Orationem fuisse perpetuam, scilicet id integrum annum, distributis per lurnum Ecclesiis, protractam; licet ubi erat in more, lierel cum Sacramento post solemnem supplicationem adorationi exposito, ad quod colendum frequens populus continebat.

4. Forte etiam Romae aliae erant Ecclesiae, quae exemplo excitatae *Sodalitatum Sanctissimae '1'rinilalis* et *Mortis*, pium hoc Institutum sequulae sunt. Vrainliraen, etiamsi non in aliquibus tantum, sed in bene nullis laudabile hoc et maxime religiosum cultus pietalisque exercitium obtinisset, de quo tamen certa nobis non occurrunt documenta nec tantum est otii ut in iis quaeritandis, si quae sunt,

immoremur; deerant nihilominus ea, quae Institutum hoc (quoad Urbem) praecipue distinguunt, videlicet *perennitas Orationis*, quae in una incipit Ecclesia, prius quam in alia absolvatur; ita ut per integrum anni circulum niimquam deficiat; et *publica luctoritas*, quae nedum eadem lege praecipiat, verum etiam ordinem ac methodum praescribat omnino servandum.

S. Clemens VIII illo fuit, qui sub finem Seculi XVI utrumque praestitit. Siquidem commotus calamitatibus et angustiis, quae Christianam Rempublicam undique premebant; noscens «Orationem bonorum omnium esse conciliatricem, quae ex corde humili et animo contrito Coelos penetrat, iram Dei mitigat, plagas et flagella avertit et Divinae Misericordiae impetrat abundantiam... et quidem tanto facilius... quanto maior fidelium et piorum multitudo in uno Caritatis spiritu copulata continuatas adhibet preces...», statuit ad placandum Deum... perpetuam sine intermissione Orationem publice in hac alma Urbe sic instituere... ut die nocluque, quavis hora, loto vertente anno sine intermissione, Orationis incensum in conspectu Domini dirigatur ». Ha in eius Constitutione *Graves et diuturnae*, data die 25 *Novembris 1592*. Certum est itaque a *Clemente 17//* petenda esse initia Orationis perpetuae in Urbe per singulas designatas Ecclesias, incipiendo a Palatii Apostolici Sacello, quodam servato ordine a Dominica prima Adventus usque ad integram ultimam hebdomadam post Pentecosten distributas. Sed non aequè certum est perpetuae Orationi expositionem quoque SSfft Sacramenti ex lege dicta a Pontifice ab initio coniungi coepisse. Constitutio de sola loquitur Oratione, de Expositione non item: nisi quis subobscurè eam indicatam velit postremis illis verbis: *Orationis incensum in conspectu Domini dirigatur*; quae tamen verba, non secus intelligenda sunt, quam de publicis precibus, quae semper, vel exposito vel latente Sacramento, dum limit, coram Domino limit. Quamobreni ex Clementina Constitutione consequitur Orationem perpetuam dumtaxat in praecepto fuisse, Expositionem vero Sacramenti in facultate et arbitrio. Fortasse tamen non ita multo post, si non fuit ab milio, obtinuit consuetudo exponendi Augustissimam Eucharistiam in singulis Ecclesiis per integras quadraginta horas praescriptae Orationis, veluti fiebat iainpridem nedum Mediolani, verum etiam Romae in Ecclesiis, Sodalitatum *Peregrino-*

rum et *Mortis*. Haec autem consuetudo universalis, diuturna, non intercepta eam habet vim, quae scriptis legibus inest, neque ab ea recedere amplius licet. Id colligimus ex Clementinas Instructionis, de qua nos agimus, exordio, ubi designatur tempus non Institutionis, sed « Dell' introduzione dell'Esposizione del SSmo Sacramento per l'Orazione continua delle quarant'ore »; quae sane verba ita intelligenda videntur, ut Oratio perennis primum fuerit indicia, postea vero sensim accesserit maxime commendabilis usus exponendi simul Sanctissimum Sacramentum; quod forte initio fiebat aperio tabernaculo cum Pyxide velata.

G. Verum non contemnenda argumenta occurrunt, quae plane evincunt Expositionem SSmi Sacramenti, etsi non praescriptam a Clemente VIII, huius tamen aetati, ac proinde institutioni Orationis perpetuae esse coevam. Si eidem normam praebuit cum Mediolanensis Ecclesiae, tum Sodalitatum *SSmae Trinitatis* et *Mortis* mos iamdiu invectus, plane consequitur solemnem Sacrae Eucharistiae Expositionem ab exordio comungi coepisse Orationi perenni Quadraginta Horarum. Praeterea nedum contexturae et praesumptiones, sed documenta prostant, quae rem conficiunt. *Caeremoniale Episcoporum* appello, quod publici iuris factum est sub eodem Clemente VIII anno 1600, octennio post antedictam Constitutionem *Graves et diuturnae*. Nam *part. 1, cap. 12, num. 8*, regula servanda traditur: « Si aliquando contingeret coram Episcopo, vel per ipsum Episcopum celebrari, existente SSmo Sacramento super Altari... vel cum exponitur Oratio Quadraginta Horarum ». Anno igitur 1600 Orationi coniungebatur Sacramenti expositio. Neque existimes ex *Gaeremonialis Rubrica* haud probari Romanum morem; eo quia idem Liber, cum si ordinatus pro Ecclesiis universi Orbis, hac in parte non iubet quid faciendum sit, sed praescribit modum tenendum, si alicubi fiat. Etenim cum necessarium visum sit eam Regulam *Caeremoniali* inserere, eamque extendere ad Orationem Quadraginta Horarum, non immerito arguimus expositionem huiusmodi fere ubique iam fieri coepisse. Adslipulatur Decretum Sacrae Rituum Congregationis in *Illerdcn. 28 Aprilis 1607*, quod iubet: « Ne Concinnatores caput tegant ante Sacramentum expositum infra Octavam Corporis Christi; et quando per annum Oratio continua Quadraginta Horarum indicitur ». Neque censendum in Ecclesiis Ur-

bis non id fieri coeptum, quod per plures Dioeceses iam fuerat propagatum: imo potius putandum est Romanum morem illis exemplo fuisse. Benedictus XIV in laudata *Instil. Ecclesiastic. 30*, quamvis fateatur a Clemente VIII Expositionem SSmi Sacramenti non fuisse lege praeceptam, eius tamen Constitutioni coevam merito existimat. « Licet de exponenda publice Eucharistia nullum Pontifex verbum faciat, confici tamen facile potest, tunc primum morem inductum fuisse, vel paulo ante (non *dicit* paulo post, sed paulo ante) ut Sacra Eucharistia exponeretur, cum Quadraginta Horarum Oratio indicebatur ».

7. Praeterire modo iuvat alia Sacrae Rituum Congregationis Decreta suis apte locis infra referenda, quae licet posteriora sint, morem tamen hunc longe ante inductum fuisse supponunt. At nequeo praeterire Bartholomaeum Gavantum, qui suas ad Rubricas Missalis Romani lucubrationes, primum praelo datas Mediolani anno 1627, ad *tit. 14, pari. 2*, de hoc more loquitur tamquam universaliter receptum, inquires: « Inprimis igitur illud est notandum, quod pro exponendo SSmo Sacramento in Altari pro initio Quadraginta Horarum vel spiritualium exercitationum, cantari debet Missa Votiva de SSmo Sacramento etc. ». Nemini dubium, quod cl. Auctor agat, non de usu Ecclesiae Mediolanensis, sed de Romano; quippe Mediolani expositio et repositio Sacramenti fiebat sine Missa. Porro Gavantulus ab eodem Clemente VIII Sacrae Rituum Congregationi, ut alter e Consultoribus adscriptus, postea ab Urbano VIII in Romani Breviarii correctione laudabiliter adhibitus: nomen idcirco sibi auctoritatem conciliat. Si meum, qualiscumque sit, sensum promere licet, puto Orationi coevam fuisse expositionem Sacramenti; hanc vero a Clemente VIII non praeceptam, forte quia praecipendum non id necessarium duxit, quod iam erat in inchoatum positum apud illas Ecclesias, in quibus vel ex Instituto vel ex devotione perennis Quadraginta Horarum Oratio statis temporibus peragebatur. Atque ita existimasse doctissimum Pontificem Benedictum XIV supra relata verba plane suadent.

8. Quamquam vel ipsi institutioni coeva sit, vel etiam ante, aut non ita multo post inducta fuerit simultanea SSni Sacramenti expositio; certum est tamen eundem morem antiquissimum esse, qui, etsi ab initio in arbitrio fuerit, vim postea legis obtinuit;

nec amplius licet Orationem Quadraginta Horarum indicare, sine simultanea SSmi Sacramenti expositione. Quoniam vero, ut saepenumero accidit, etiam in Religiosis et ad Divinum Cultum pertinentibus institutis nonnulli abusus intromitti in aliquibus Ecclesiis coeperant; ad hos penitus eliminandos non defuit Praesidium vigilantia, qua simul privatorum licentia cohibita et sacrae actionis decori fuit consultum; quemadmodum constat ex edictis diversis temporibus, prout circumstantiae exigebant, editis a Cardinalibus Urbis Vicariis, quae in Tabulario Secretariae Vicariae asservantur. Verum Clemens XI, quae sparsim statuta fuerant, simul colligi iussit certasque regulas omnino servandas praescripsit, ut omnes scirent, quid in Oratione, Processione, Expositione, Repositione cum ab ecclesiasticis tum a Laicis agendum esset, quid vitandum, adiecla comminatione poenarum adversus illos qui secus facerent. Hinc prodiit publicique iuris facta fuit Instructio illa, de qua nos agere proposuimus.

9. Itaque a Clemente XI, primo eius Auctore, huiusmodi Instructio *Clementina* dicitur, et in vulgum prodiit *die 21 Januarii 1705*; dein vero ab eiusdem Successoribus Innocentio XIII, Benedicto XIII et Clemente XII fuit confirmata, ac post integri seculi fugam in viridi est observantia. Eadem certam quamdam praescribit methodum dilucidis regulis disparlitam, ad quam luendam seivendamque omnes indislinclim tenentur Urbis Ecclesiae, quin liceat ab ea declinate, nisi tales concurrant circumstantiae, propter quas, qui praesunt, legem aliqua in parte emolliri opportunum existimem. Quaedam ea continet, quae cum sint generalia et ad essentiam perlineant nullus Sacrae Eucharistiae debili, nedum Romae in sola Oratione Quadraginta Horarum, sed etiam alibi et in aliis omnibus Expositionibus, quae per annum fiunt, servanda omnino sunt. Quod quidem procedit non ex praeripito Instructionis, quae unam respicit Orationem Quadraginta Horarum pro Ecclesiis Urbis; verum ex Ecclesiae instituto ac disciplina et ex Sacrarum Congregationum decisionibus. Celera vim legis habent quoad Urbem, sed ad alias Ecclesias non extenduntur, licet laudabile inultum sit et ubique serventur, quemadmodum respondit Sacra Illius Congregatio in *Patavina die 12 Iulii 1749* (habetur hic in nova Collet none num. 2H»3). Ei revera cum Instructio data sit peculiariter pro Ecclesiis

Urbis, hoc salis est, ne quoad alias obligationem inducat. Verbodicam, eandem quoad Urbem vim praeceptivam habere, quoad alias Ecclesias dumtaxat directivam. Quae sane distinctio obliet etiam in Urbis Ecclesiis relate ad expositiones alias, quae per annum frequenter fieri solent, nisi tamen aliqua ex Instructionis Regulis etiam ad has expresse extendatur.

10. Volunt nihilominus Cavalierius *Oper. lom. 4, cap. 8, § 24 Instructionis*; et Telamus in *Appendice ad § 5 eiusdem*; volunt, inquam, Instructionem vim legis ubique habere. Cum enim ambo notassent aliqua in eadem contineri, quae a Caeremoniali Episcoporum et Rituali Romano discordare ipsis visa sunt: « Haec autem, aiunt, novissime Romae petita sunt declarari »; et responsum prodiisse affirmant *die 26 Martii 1746* hisce conceptum verbis: « Servandam esse Instructionem, quia consonat praxi Cappellae Pontificiae et Urbis Romae, quae totius Orbis Magistra est ». Prosequitur Cavalierius loco citato: « Petilio autem processit de Expositione qualibet etiam extra Romam. Unde quae methodus ab ea (scilicet Instructione) praescribitur, ubique gentium palet esse servandam, etsi contrarium habeat Caeremoniale Episcoporum vel Rituale Romanum ». Non quaeram modo num revera aliquod intercedat discrimen Instructionem inter et Caeremoniale ac Rituale; alibi opportunior erit de hoc disserendi locus. Id, quod nunc interest, ad ipsum quod laudatur Decretum refertur. Me redarguat nemo, si de eiusdem aulhenliciale dubitavero. Scito enim illud in Sacrae Rituum Congregationis Regestis minime reperiri; et penitus ignoramus num revera, a qua Congregatione et cuius auctoritate datum sit. Uterque Auctor silet et nimis genetica utitur expressione: « Novissime Romae petita sunt declarari: — Declaratum fuit Romae ». Quamobrem iure existimo non aliud illud esse, nisi privatum responsum alicuius rerum liliuicarum Periti, rogati ut suo iudicio enodaret quaesitum sibi ad decidendum traditum.

11. Dato autem, quod non privati hominis iudicium, sed Sacrae Rituum Congregationis declarationem praebeat laudatum responsum: quid tamen inde? Habebit solummodo vim directivam, non praeceptivam: siquidem posterius Sacrae Congregationis Decretum quaestionem solvit. Interrogata: « An instructio pro Oratione Quadraginta Horarum, Romae iussu Clementis XI

edita, etiam extra Urbem servari possit ac debeat? » sub die 12 Iulii 1749 respondit : « Praedictam Instructionem extra Urbem non obligaro; laudandos tamen, qui se illi conformare student, nisi aliud ab Ordinariis locorum statuatur ». Igitur iuxta novissimum hoc Decretum, fas erit servare tam modum ab Instructione traditum, quam alterum a Caeremoniali praescriptum, licet primus ad sensum eiusdem Decreti magis congruere videatur; praesertim quia, siqua est appa-rens repugnantia inter Instructionem et Caeremoniale ac Rituale, essentialia ne mi-nimum quidem laedit, sed circa modum solummodo versatur, ut infra loco magis opportuno videbimus.

12. Laudabile igitur, si Instructioni omnes se conforment Ecclesiae, licet coac-tive non teneantur. Idcirco sapienter sub-dit Decretum ac limitationem ponit : « Nisi aliud ab Ordinariis locorum statuatur ». Hinc si Episcopi quoad aliquam ex praescriptis Regulis ab Instructione recedere satius du-cant vel aliquid moderandum censeant, ut locorum et Ecclesiarum qualitati provideant, laudabilibus et rationabilibus consuetudini-bus, quae nec per Caeremoniale Episcopo-rum abrogantur, se conforment, variisque consulant circumstantiis, quae non ubique eadem sunt, hoc erit servandum. Id ta-men dumtaxat intelligendum de iis, quae, salva litus substantia, vel circa modum ver-santur, vel quamdam congruentiam impor-tant nullamque praeferunt deformitatem, si diversimode fiant, aut etiam omittantur. Se-cus vero de iis est, quae cultus substan-tiam spectant, et sacrae actioni sunt essen-tialia; quae propterea ubique locorum ser-vanda sunt, non in vim Instructionis, quae ad universum Orbem non extenditur, sed ex Ecclesiae praescripto, Rubricis ac Sa-crarum Congregationum Generalibus Decre-tis, quae ubique vim legis habent.

13. Quoniam vero, ut patet ex hucusque dictis, *Clementina Instructio* vim prae-scriptivam habet in Urbe, directivam dum-taxat quoad alias Ecclesias per universum Catholicum Orbem; et, ut ubique servetur, multum laudabile est: operae pretium du-cimus exemplum sequi Cavalerii et Tetami, qui eandem doctis quibusdam adnota-tionibus illustrarunt. Opportune distinguenda erunt, quae ubique servanda sunt, ea se-cernendo ab aliis, quae pro locorum, tem-porum ac peculiarium circumstantiarum ra-tione possunt vel praeteriri omnino, vel saltem moderari. Varii etiam pro regularum

applicatione distinguendi sunt casus, etsi de Ecclesiis Urbis agatur. Publicae namque ex-positiones, praeter illas Orationis Quadra-ginta Horarum, solemnes pauciores sunt, vel quia ob gravem causam publicumque Ec-clesiae bonum fiunt, vel quia ex Instituto aut alia urgente ratione, aliqua cum cele-britate populi frequentia peraguntur; vel quia, licet non sint praeceptae pro Ora-tione Quadraginta Horarum, formam tamen pro eadem praescriptam tenent. Sunt etiam et aliae vel longe minus solemnes vel pri-vatae, quemadmodum suis apte locis vide-bimus. Hinc modi regularumque diversitas. Nam quae publicam expositionem respi-ciunt, nequeunt in omnibus aequae apiari privatis; rursus, quae in solemnissimis te-nendae sunt, non item necesse est ut ob-tineant in minus solemmibus, quae ad breve tempus ex venia, non ex praecepto fiunt, vel stans diebus, vel occasione novendia-lium, quae praemitli solent Festivitatibus B. M. V. et Sanctorum, vel aliis de causis. Ut autem opus hoc nostrum utile sit, non sistam dumtaxat in iis, quae ad Orationem Quadraginta Horarum proprie pertinent, sed et alia insuper persequar, quae diversimode obligant in aliis quibuscumque expositionibus vel publicis vel privatis, vel magis minus-que solemnibus.

14. Mirabitur forte quis quod in me hoc negotium susceperim, postquam sparlam hanc Cavalerius atque Telamus ita illustra-runt doctis adnotationibus, ut nihil iisdem addi posse videatur. Curnam id fecerim? percontabitur. Verum percontandi locum is non esse fatebitur; desinetque admirari, si rationes, quibus motus fui, ut eorum opus recuderem, attente consideret. Cum enim Decretorum Sacrae Rituum Congregationis Collectioni Instructionem Clementinam adii-cere Appendicis loco statuissem, opportu-num visum est mihi sub qualibet sanctione notare Decreta, si quae sunt, relativa ad eandem. Mens praeterea erat, ut quilibet uno veluti obtutu singula ignosceret, quae ad unam alteramve regulam pertinent; quod fecisse praefatos Auctores non diffi-teor, sed accidit saepenumero, ut ad alia eorundem operum loca Lectorem aman-dent, quod perincommodum nullum est. Forte etiam aliquam praetereunt quaestio-nem, vel saltem vix attingunt, sed non satis illustrent: quamobrem supplendus erat defectus. His accedit, quod non in omnibus ego eorum sententiis assenior, sed quandoque, ut ab iis dissentirem, non

omnino contemnendae rationes me impulerunt. Utrum bene, aliorum erit indicium. Ac tandem recentiora addenda erant Decreta, quae nondum prodierant, dum Cavalerins suum opus absolvit, a quo Tetamus, quidquid in hanc rem scripsit, est mutuatus. Hoc fuit instituti mei consilium, haec ratio. Utile opus pergratumque futurum arbitror, saltem quia in unum collecta sunt omnia, quae circa Sacrae Eucharistiae expositionem, -quocumque modo ea fiat, versantur. Aliqua etiam incidenter habentur, quae inservire poterunt pro

norma Processionum, in quibus Sanctissimum Sacramentum, vel pro Oratione Quadraginta Horarum, vel in solemnilato et Octava Sanctissimi Corporis Christi, vel alia quacumque ex causa, magna cum pompa circumfertur. Ne censeas me cuncta persequi velle, quae ad hasce Processiones perlinent; nimis ab instituto diverterem, si id vellem. De iis tantummodo ero sollicitas, cum se obtulerit occasio, quae ecclesiasticae leges, ut earumdem decori consulant, vel facienda vel vitanda osse inbent.

ISTRUZIONE EU ORDINI

Da osservarsi nell'Orazione continua di quarant'ore coll'Esposizione del Santissimo Sacramento per li bisogni di S. Chiesa, secondo la pia mente de'Sommi Pontefici confermata, e pubblicata di nuovo per ordine di Nostro Signore Clemente XII.

PROSPERO dei Titolo di S. Silvestro in Capite della S. R. C. Cardinal MAREFOSCHI,
DELLA Santità di Nostro Signore Vicario Generale.

§ I.

« Essendo stale falle sin dal tempo dell'introduzione dell'Esposizione del SSmo Sacramento per l'Orazione continua di quarant'ore diverse provisioni spellanli al decoro di della fnnzione, aeciò le inedesime vengano esallamente osservate e si rimuova ogni abuso inirodotto in alcune Chiese ; d'ordine espresso della Santità di Nostro Signore daloci coll'oracolo della sua viva voce, ordiniamo e comandiamo, che in tutte lo Chiese di questa Cilla tanto Patriarcali, quanto Collegiale e Parrocchiali, ed in ogni allra Chiesa si dei Secolari, che dei Regolari, in qualsivoglia modo privilegiati» e degna di special menzione, in cui si fart la suddolla Orazione di quarant'ore, s'osservi inviolabilmenie quanto si prescrive nella présente novissima Istruzione sollo le pene infrascritte ».

§ II.

« Si melterà sopra la porta della Chiesa, dove sert l'Esposiziono un segno del SSmo Sacramento ornaio di fesloni, come pure a capo della slrada vicina, perché sia nolo a chi passa esservi l'Esposizione del SSmo Sacramento ».

Oplimo hire praescripta haec sunt, ut Fideles ante Ecclesiam el per vicinia trans-euntes, hisce signis admoniti, confinant Sacramentum veneraturi. Eadem signa plurimum conferunt ad compescendam plebis

licentiam, ne clamoribus et turbis devotionem distrahant illorum, qui in Ecclesia sunt Orationi intenti. In aliis vero Expositionibus, quae persaepe fiunt, satis erit quod prope principem ianuam Ecclesiae apponatur signum, quemadmodum in Urbe fit.

§ in.

« Il SSiño Sacramento dovrt esporsi nell'Altar inaggiore (eccetluale le Basiliche Patriarcall, nelle quali si suole esporre sopra altro Altare), e si copriit l'Immagine o Statua, che vi sia; come anche le pareti della Tribuna e le vicine all'Altare, se non vi sono ornamenti fissi, si copriranno con drappi, avverlendosi che gli apparati non conlengano istorie, nè cose profane ».

1. Prima pars huius sanctionis tanto cum rigore servanda est, ut, occasione Expositionis pro Oratione Quadraginta Horarum, numquam liceat ab ea declinare, nisi urgeat necessitas exponendi Sacramentum in aliquo salis amplo laterali Sacello, Ara maxima ob novam constructionem, aut necessariam reparationem, aut aliam indeclinabilem causam, impedita. Hoc tamen in casu licentia Cardinalis Urbis Vicarii omnino erii necessaria. Ipse namque agnoscere debet, num, exposito Sacramento extra Aram maximam, salis consultum sil decentiae et religioni, an magis expediat Expositionem ea in Ecclesia differre, donec impedimentum sublatum sit, el inierim aliam ei substituere.

Exceptio, quae fit favore *Patriarchalium*, firmat in oppositum regulam quoad alias omnes Ecclesias. Ideo enim *Patriarchates* in lege non comprehenduntur, quia expositio commode fieri potest in Sacello, in quo toto anni tempore asservatur Eucharistia, vel etiam in alio, quod magis opportunum videatur. Uniusmodi quippe Sacella angustis non sunt circumscripta limitibus, sed tam late undique palent, ut horum quodlibet vehit altera separata Ecclesia censeretur possit: quamohrem frequenti licet confluente populo, nihil timendum est, quod religionem, cultum, decentiam laedat. Neque antiqua consuetudo deerat, dum prodiiit Instructio, quae eamdem, ut laudabilem et rationabilem (legem limitando) probavit firraaviique. Non eadem ratio militat quoad alias Ecclesias, licet elegantia et amplitudine insignes, quae proinde regulae generali subiiciuntur.

2. Ea tamen lex ultra Expositiones Orationis Quadraginta Horarum non extenditur. Si de aliis sermo sit magis minusque solemnibus, quamvis maxime deceat ut in Ara maiori hae fiant, regula non est tanto cum rigore accipienda, ut non liceat devotionis, vel etiam commoditatis ergo, vel ad satisfaciendum piis Fundatorum dispositionibus, vel alia rationabili de causa, Sacramentum exponere in aliquo ex lateralibus Sacellis, dummodo quodlibet absit irreverentiae periculum: quemadmodum probat Cavalierius *tam. 4, cap. 7, Decret. 27*; et affert responsum *Sacrae Congregationis Concilii* in causa *Meliten. sub die 4 Februarii 1719*, videlicet: « Expositio SSrni Sacramenti fieri debet qualibet prima Dominica mensis in Allan Confraternitatis, et non potius in Altari maiori Ecclesiae S. Pauli; et Episcopus provideat, ne oriantur inconvenientia ». Ex quo Decreto discimus, nedum posse, verum etiam quandoque fieri debere expositiones minus solemnes in aliquo ex lateralibus Sacellis. Cavendum tamen, ne inde oriatur periculum aliquo modo laedendi religiosum cultum, qui convenit Sacramento. Illud avertere Episcoporum sollicitudinis et vigilantiae est. Hinc in Cappellis, quae sunt prope ianuam Ecclesiae, vel expositiones nullimode fiant, vel ianua claudatur; et pupulus ingrediatur per aliam, ad declinandum irreverentiae periculum. Romae quidem persaepe accidit, ut occasione novemdialium, vel indictarum precum in publici- necessitatibus, vel satisfaciendi causa piis foundationibus et fidelium volis, passim Eu-

charistia exponatur in aliquo laterali Sacello. Imo id convenire magisque congruere videtur, si fiat ex privata causa, ceu innuit haec nostra *Instructio*; quae § 3G expresse iubet, quod Expositiones, praeter illam Quadraginta Horarum, facere nemini liceat sine Apostolico induito, vel Cardinalis Vicarii eiusve Vicesgerentis licentia, qua obtenta < Si esporrà il Venerabile in un' Altare o Cappella con un velo avanzi ».

3. Altera sanctionis pars, quae est de velandis Imaginibus, pariter obtinet in sola Expositione Quadraginta Horarum; nec est necessario trahenda ad alias nedum minus solemnes, sed etiam solemnissimas, quae non ex praecepto, sed ex pia institutione, laudabili consuetudine et devotione interdum fiunt, in his fateor variam esse Ecclesiarum consuetudinem; ut plurimum tamen longeque frequentius nullo velo legitur Tabula Altaris, praesertim si ea exhibeat B. M. V. Imaginem, quae in magna est veneratione; neque fieri quandoque posset, ubi frequenter et ad breve tempus Sacramentum cum minori solemnitate exponitur; et Altarium tabulae permagnae legi nequeunt, nisi oblongis lalisque velis, ope scalarum periti manu aptandis. In hac ipsa Urbe usuvenit, ut delegantur quaedam Deiparae Imagines miraculis et devotione populi celeberrimae, quin Ecclesiastici Praesides huiusmodi morem reprobaverint aut interdixerint. Longaeva consuetudo abrumpi nequiret sine offensione et scandalo.

4. Non me latet s. m. *Benedictum XIV* Pontificem sapientissimum et in sacrorum rituum scientia nemini secundum, cum Bononiae esset Episcopus, quadam sua *Institutione*, quae in editione latina est 30, morem hunc improbasse, quemadmodum et alterum, exponendi scilicet Sacramentum in Festis Sanctorum. Postquam enim dixerat hasce Expositiones fieri non debere sine Ordinarii licentia, subdit num. 14 et sequen.: < Notum tamen esse volumus, eamdem facultatem nos minime concessuros, si in ipsis Ecclesiis, statis iisdem anni diebus, Effigies B. M. V. exponatur, vel Festum alicuius Sancti celebretur, licet vetusta huius rei consuetudo nobis producat. Id enim sacrorum rituum periti summopere damnant ». Auctoritatem affert Banldry *in Manual. Sacrae caeremon. pari. 3, cap. 17, num. 2*, Bissi *verb. Expositio Sanctissimi Sacramenti num. 232, § 5*, Thiersii *de expositione Sanctissimi Sacramenti, cap. 4, num. 12*. Haud tamen haec me commovent. Non enim

— II

spectandum est quod ipse docuit Bononiae Episcopus, verum quod Pontifex Maximus Hornae fecit. Nam quod Bononiae docuit ut privatus doctor, in Petri Cathedra postea sedens repudiasse saltem tacite, si non expresse, censendus est Pontificatum ipse tenuit ad annos duodeviginti; et interea scimus eundem perquam frequenter, cum oh distantiam Ecclesiarum, in quibus erat Oratio Quadraginta Horarum, ad eas accedere, hyemali praesertim tempore, nimis erat incommodum, ad alias pergere consuevisse, in quibus statis hebdomadae diebus minus solemnis (it expositio, et suismet oculis delectas interea vidisse Deiparae Imagines. Singulis praeterea annis Basilicam Liberianam petebat triduo Quinquagesimae, ut Sacramentum adoraret in Cappella Paulina solemniter expositum, nullo velo obducta, sed omnibus patente vetustissima Imagine B. M. V., quae ibi magna in veneratione est. Ipse autem, qui innumeros reformavit abusus, numquam tamen iussit, ut eadem tegetetur Imago et aliae etiam cooperirentur, quas cum Sacramento exposito aperias ipse viderat. Id salis superque est, ut morem hunc, ulpole Ecclesiasticis legibus non repugnantem, a sapientissimo Pontifice, qui secus ut privatus doctor existimaveial, fuisse probatum dicamus.

6. Pro coronide iuval addere, quod cum nova magnificentissima machina pro solemni expositione peragenda in praefata Cappella Paulina Basilicae Liberianae fuisset extructa, eo tamen modo ordinata et disposita, ut in altum nimis assurgens, impedimentum afferret detectioni Imaginis B. M. V.; orta quaestio est inter Capitulum et Sacelli Patronum, et causa ad Sacram Rituum Congregationem delata, propositoque Dubio: « An SSimum Eucharistiae Sacramentum publicae venerationi sil exponendum in Altari Deiparae Virginis, huius Imagine detecta, vel potius lecta? » responsum fuit: « In casu de quo agitur, servandam esse antiquam consuetudinem » quae erat, ut expositio fieret, delecta Imagine. Ne autem sil qui existimet ad alios casus extendendum non esse Decretum, ulpole quod non est generale, sed relativum ad speciem propositam. Nam si in quibuslibet expositionibus cooperiendae essent Imagines Deiparae, et Sanctorum, quia, ut aiunt Bauldry et Bissi loco supra citato: « Praesente Domino omnium summo cessare debet cultus servorum »; neque consuetudo, etsi immemora-

bilis, neque conventio, neque lex fundationis, neque alia quaelibet gravissima exco-gitanda ratio posset honestare detectionem Imaginum, dum Sacramentum est publice expositum. Itaque supra relata Auctorum verba in sensu congruo sunt accipienda. Cultus utique non sunt confundendi, neque Deiparae et Sanctis ille tribuendus est honor, (pii uni debetur Deo: nihil tamen prohibet, quominus, dum preces ad Deum dirigimus, Deiparam et Caelicolas, quorum intuemur Imagines, apud Eum deprecatores adhibeamus: imo ex Ecclesiae instituto ita est faciendum, ut quod nostris precibus non valemus, intercessorum ope et palrocinio consequamur.

U. Sciscitandi hic videtur locus: curnam tegendae omnino sint Imagines in Oratione Quadraginta Horarum, non item vero in alus vel minus solemnibus, vel etiam solemnis-simis, quae non raro per anni circulum fiunt, Expositionibus? Posset quis quaestionem solvere, quia lex unam respicit Expositionem Quadraginta Horarum, et alias non complectitur; ideoque ad has nequii extendi. Sed ratio huiusmodi, ut mihi videtur, nodum non solvit; alia quaerenda est, quam ab intrinseco dicimus. Pro diversitate functionum diversoque earumdem fine, aliquid decet et licet in una, quod in altera, quamvis idem sil ulriusque subieclum, non expedit. Porro Oratio Quadraginta Horarum ideo instituta fuit, ut *diu noctuque, quarts hora, toto vertente anno, sine intermissione incensum in conspectu Domini dirigatur*. Ita in laudata Constitutione *Clementis VIII anni 1092*. Instituti itaque praecipuus et unicus hic est finis: ergo durante Oratione, quae numquam intercipitur, nisi in triduo Passionis, quando cessat Hostia et Sacrificium, omnis 'culius soli Deo exhibendus esi; idcirco expedit velari Altarium Imagines, ut populus sine distractione lotus sil in adoranda Eucharistia unice intentus. Hac de causa iubet Instructio nedum tegi Altaris Iconem, verum etiam hemicycleum muralem seu parietes tribunae telis sericis, aut peristromatibus vestiri, conditione adiecta, quod in his non contineantur historiae aut res profanae. « Ego vero, notat hic Cavalerius, adderem *neque sacras*; quia ut profanae valde dedecent rei sacrae, quae exponitur, ita sacrae aptae sunt circumstantium attentionem a Sacramento distrahere et ad se convertere ». Festivus igitur esse debet ornatus omnis, qui apponitur ratione Sacramenti expositi, tam quoad Al-

lare, quam relate ad integrum Sacelli ambitum : nihil tamen in eo occurrat oportet, quod minus conveniat Sacramento, vel distractionibus praebeat occasionem.

7. Quae cum ita sint, facile assequimur Instructionem non ideo sollicitam esse de Imaginum operitione, quasi illicitum censeat easdem delectas haberi tempore Expositionis Eucharistiae, sed ne earum aspectus quid minimum detrahat tui intento in institutione Orationis Quadraginta Horarum. In aliis autem Expositionibus, licet primus honor, ut -emper, Deo sil tribuendus; quia tamen vel ex instituto piisque foundationibus, vel ex fidelium devotione, simul Deiparae et Caelicolarum, qui preces nostras Deo offerant, imploratur auxilium; minime dedecet, neque Ecclesiae disciplinae repugnat, aliquam Imaginem oculis iniuenlium oblicere. *Ita enim Virginem Mariam et Sanctos colimus, ut omnis honor ad Deum referatur;* ut habent S. Thomas *pari. 3, quaest. 25, artic. 5, ad 2*, et S. Bonaventura *in 3, disl. 9, art. 1, quaesi. 3*. De hac tamen re alias redibit sermo.

8. Quoniam vero alteri quaestioni occasionem praebet idem *Pontifex Benedictus XIV*, qui auctoritatem sequens Bauldry, Bissi et Thiersii improbare videtur morem publicae venerationi exponendi Sacram Eucharistiam in Sanctorum festis : eam paucis expendere liceat. Haud enim convenire arbitrantur praefati Auctores huiusmodi Expositiones: « Quia diversus est cultus exhibendus Sacrae Eucharistiae a cultu exhibendo Sanctis ; et, praesente Domino omnium summo, debet cessare cultus Sanctorum ». Porro in sensu tam ngoroso accipienda non est horum opinio, ut nequaquam liceat coniungere expositionem SSnii Sacramenti cum Festis Sanctorum. Secus enim interdicendae prorsusque abrogandae essent novemdiales et triduae preces, quae persaepe instituuntur ad honorem Deiparae et Caelicolarum, exposito interim Augustissimo Sacramento ; imo etiam Litaniae Lauretanae, quae ad implorandum B. M. V. praesidium coram eo a frequenti populo fere semper ante Hymnum *Tantum ergo etc.* recitantur. Carpenda praeterea esset haec eadem *Instructio*, quae Sb el 30 iubel, ut, dum Sacramentum exponitur et priusquam populus cum eiusdem benedictione dimittatur, recitentur *Litaniae Sanctorum, cum mu precibus*. Censura haec impeteret Institutum probalosque Ecclesiae mores,

quod vel simpliciter excogitare piaculum est. Nam *Litaniae Lauretanae* et *Sanctorum*, necnon preces aliae recitari solitae et ab Ecclesia adprobatae et permissae, nihil detrahunt cultui debito sacrae Eucharistiae, quia ut supra dictum est, cultus omnis refertur ad Deum, ut ad finem ultimum; et Deiparae ac Sanctorum invocatio lit tamquam medium, quo, adhibitis intercessoribus, facilius a Deo obtineamus quod petimus.

9. Discrimine igitur opus est. Nam si tali ac tanta cum solemnitate et strepitu celebretur festum, ut populi confluentis curiositatem potius excitet, quam foveat devotionem; ac periculum propterea subsit irreverentiae ac distractionis: ex. gr. si exquisitus musicorum concentus ac multiplicium instrumentorum clamorosus sonitus adslanliim attentionem attraheret et demulciret aures cum maximo detrimento venerationis Sacramento exhibendae ; neminem fore arbitror, qui hoc in casu non existimet satius esse a simultanea Sacramenti Expositione abstinere. Atque haec ratio potius quam auctoritas Bauldry, Bissi, Thiersii movit *Benedictum XIV* dum Cardinalis Bononiensem Ecclesiam moderabatur, ut facultatem se concessurum negaret exponendi Sacram Eucharistiam in festis Sanctorum. Id ipse aperte declarat, inquiens loco supra citato: « Illud enim praeterire non possumus, quod maxime ad hanc sententiam confert, plurima contra Eucharistiae sanctitatem committi, cum festis Sanctorum diebus publice exponitur. Maxima enim frequentia populi in Templum conduit, ubi post preces, vanis colloquiis detinetur, ulque animum musicorum concentibus intendat, Divinissimo Sacramento terga vertere non erubescit ». Palet hinc Sapientissimum Antistitem more commotum Bononiae vigente celebrandi festa Sanctorum exquisito apparatu, instrumentorum ac musicorum clamore valido, cum Sacrae Eucharistiae solemnii expositione, ad avertenda mala, quae inde oriebantur in religionem, noluisse, ut nlrumque simultanée fieret.

i(). Contra vero, si festi celebritas undique casta et religiosa nihil prorsus adiunctum habeat, quod sil per se aptum ad distrahendum fidelium animos a veneratione et cultu erga patens in Throno Sanctissimum Sacramentum; si omnia ad Ecclesiasticas leges ita sint composita, ut adslanlium affectus ad devotionem excitent foveantque pietatem ; non video cur in festis

Sanctorum publice exponere Sacramentum indecorum sil. Neque puto inconueniens esse, etiamsi sub Ecclesiasticae functionis linem, priusquam Sacerdos impertiatur populo benedictionem cum Sacramento, musicalis devotus concentus modulatis vocibus fiat. Posset etiam Expositio differri ad solemnilis linem, quando nihil est amplius, quod sil per se aptum ad populum distrahendum.

11. Audiendus Cavalerius, qui sub hac distinctione praefatorum Scriptorum opinionem amplectendam, vel reiciendam esse scile adnotat; et ulramque sententiam conciliat Torn. 4, cap. 7, decret. 28, num. 2 et 3. < Dum in tali occasione non exponitur Sacramentum (locum designat ex Benedicto XIV supra relatum), vindicatur ab irreverentiis plurimis, in quas populus frequens labitur; cum experientia compertum sil eundem non semel occupari in vanis obloquutionibus, attendere musico cantui et instrumentorum sono et quandoque humeris etiam ad Sacramentum versis. Quod si expositionem in tali circumstantia a praedictis absurdis et irreverentiis alicubi immunem praxis comprobet, absit quod ea putetur inhibita, licet satius sil eam fieri circa linem functionis sacrae ad hymnum videlicet, vel ad *Magnificat*. Sic enim populo tempus suppetit se exercendi in recensitis operibus; et pro modico illo tempore plebs facile se colligit Sacramentum veneratura, et admodum laudabiliter dimittitur cum pretiosa Sanctissimi Sacramenti benedictione ».

12. Quod si iuxta cl. Auctoris sensum, modo praedicto haud dedecet publice Sacramentum exponere, etiamsi Vesperae solemniler cum musicati concentu et multiplici instrumentorum strepitu decantatae fuerint; mullo magis licebit, ubi Vesperae, vel nullo modo, vel sine instrumentis, devote alternantibus choris, et cantu ad Ecclesiae leges composito persolvuntur. Et revera sub oculis summi Pontificis, imo cum venia eiusdem Vicari, aliquibus in Urbis Ecclesiis Titularitim festa concluduntur cum SSmi Sacramenti Expositione. Et quamvis frequens conveniat populus, nihil tamen notatur, quod sit minus decens; quia nihil est quod perturbationis et distractionis occasionem praebet; nihil, quod scandalum et offensionem pariat; nihil demum, quod ad devotionem conciliandam et venerationem fovendam non sit dispositum. Ideo idem Sapienlissimus Pontifex *Henedirhis XIV* qui protestatus fuerat non concessurum

facultatem exponendi SSmum Sacramentum in Ecclesiis Civitatis et Dioecesis Bononien-sis, occasione festivitatum Deiparae atque Sanctorum: satis diuturno decem et octo annorum, quibus in Petri Cathedra sedit, spatio, nihil omnino quoad Ecclesiis Urbis innovandum censuit: quia in Expositionibus, quae Romae fiunt in Nataliliis Caelitum vel B. M. V. festivitibus, bene nor>t eam esse extnnsecam celebritatem, ut nihil secum ferat, quod populum a debito erga Eucharistiam obsequio averteret, aut saltem distraheret.

13. Obiter haec dicta sint. Etenim praefata distinctio nequii habere locum in Oratione Quadraginta Horarum: eo quia, iuxla mentem *Clementis VIII*, qui omnium primus eam per integrum anni circulum fieri tussit in Urbe, ita omnia debent esse composita, ut cuncti, qui conveniunt, adorationi Venerabilis Sacramenti sint unice intenti; et in oratione sine ulla perturbatione spiritus, quantum fert humana fragilitas, consistant. Non alii propterea concentus audiri debent, nisi graves et devoti tantummodo in Missis solemmbus, quae, servata Instructionis regula, cantari debent. Verumtamen in aliquibus Ecclesiis, vespertinis horis dum populus est frequenlissimus, inductus est mos modulandi cum vario instrumentorum sonitu suavi voce versiculos, qui lanium abest ut fidelium mentes ad recolendum Divini amoris sublinet mysterium pertrahant, ut potius avertant, sin minus, distrahant. Esne huiusmodi mos solidae veraeque pietatis affinis, ac si per eundem maior honor Sacramento deferatur, ut illi blaterant, qui suam luen conantur inscitiam? Imo dicam abusum esse, minime ferendum ac radicitus evellendum. Nisi enim opportune cohibeatur, facile est ut producatulro licentia; et sensim sine sensu illi inducantur modi, qui ut sunt pruriendis auribus appnme idonei, ita adstantium corda demulcent et mentes a line in sacra illa actione intento longissime avertunt. Ulinam vero id tantummodo esset timendum! Vere tamen non sine gravi animi moerore, et vidimus et audivimus in Domo Dei, in loco Orationis coram Augustissimo Sacramento publicae exposito venerationi, eas repeti symphonias, quae, plaudente hominum otiosorum turba, scaenis inservierant.

14. *Si*, ut verbis utar S. *Pii F* Constil. *Quam primum etc.* dal. 1 Aprilis 1866, oportet, ut ad Ecclesias sit humilis et devotus ingressus, quieta conversatio: si In-

nocentius XII. ut refert *Benedictus XII*, in *Epistola ad Episcopos Ecclesiasticae ditio- nis 19 Januarii 1749* ob enatos abusus, moderati^a Decessorum suorum constitutionibus, *generatim quarumcumque cantilenarum, seu motetorum cantum prohibuit*, ac regulam dedit de iis, quae cantari permissum est in solemmbus Missis ac Vesperis, nec non in Supplicationibus instituendis in octiduo festivitatis Corporis Christi: peculiari quodam iure suo exigere videtur Oratio Quadraginta Horarum, ut humilis et quietas sit conversatio; et qui eam turbare possunt cantus ac instrumentorum sonitus, penitus ab Ecclesia arceantur. S. *Carolus Uorromaeus*, qui post Tridentinam Synodum merito appellari potest ecclesiasticae disciplinae instaurator et restitutor, praecepit, ut nec Sacra fierent in Ecclesiis, durante Oratione Quadraginta Horarum; et si qua essent implenda in illis onera, iisdem satisfaceret in altera ex proximioribus, solummodo unum allerumque Sacrificium in Monialium templis permisit, dum minor esset populi frequentia; divinamque psalmodiam in Collegiatis, longius tamen ab Altari expositionis. Quae autem sanctionis ratio? Ne populo unice intento adorationi Venerabilis Sacramenti ulla daretur perturbationis occasio, neve adslanlium divideretur attentio. Quo exarsisset zelo Sanctus Antistes, si quis ausus fuisset coram SSmo Sacramento publicae venerationi patente, sub specie religionis et cultus suaves cantiunculas alternante instrumentorum varietate miscere, quae, quo magis alliciunt et pruriunt aures, eo etiam magis alienant spiritum ab oratione!

15. Equidem Clementina instructio haud expresse prohibet huiusmodi cantiunculas vulgari appellatione *mottelti*, nec musicam sive instrumentalem sive vocalem arcet a templis durante Oralione Quadraginta Horarum. Quid ex hoc? Integer attendendus est contextus, simul conciliandae diversae orationis paries: clare patebit mens Institutoris, licet apertis verbis non expressa. Omnia in unum eumdemque diriguntur finem, nempe, ut cogitationes aifclusque omne- non ad alia distrahantur obiecla. Hin' ne ulla in Altari vel prope illud detecta adsit Imago expresse iubet § 3; mandit insuper (§ 6) obscurari fenestras *ad effetto di raccogliere la mente dei fedeli till' orazioie*; ut submissa voce preces fundant, si qui sunt Sodalitatum contraires *per non causare dislrazione agh ultri*, omnino

praecipit (§ 9); ulque in Missis privatis *neppur si suoni il campanello ali' devazione* (§ 13); arcet procul a foribus Ecclesiae pauperes quaestuanles *ad effetto d'evitare la distrazione de' fedeli chc orano* (§ 28); eadem de causa prohibet (§ 32) conciones tempore expositionis: et vix permittit, data a Praesidibus venia, brevial colloquia *per eccitare i fedeli alia devozione verso il SSiio Sacramento*. Si ex his aliisque sanctionibus plane ad veritatem palet cum ratio instituti, tum Pontificis mens, quisnam erit, qui ex Instructionis silentio facultatem relidam existimet miscendi cantiunculas ad certas leges compositas? Si omnia arcenda sunt obiecla etiam sacra et religiosa, quibus ad varia confluentis populi dividatur attentio; quis umquam sibi suadere poterit noluisse legislatorem interdiceret cantilenas, quae, quo magis delectant, eo etiam magis quamdam mentis alienationem inducunt ab Eo, quod unice adorandum proponitur?

IG. Sustineri posse inductum morem, qui illum luentur, existimant; quia huiusmodi versiculi desumpti ex Psalmis, Canticis aliisque Bibitorum locis ad Sacram Eucharistiam perlinent, vel mysticam habent significationem, nihilque est quod non sil Ecclesiae probatum, aut profani quid redeat. Oh quam facile decipimur sub specie boni! Nonne satis est, quod musica tam vocalis, quam inslrumentalis, licet in aliis sacris functionibus admissa, in hac lamen institutione fini, obieclo, menti Legislatoris lataeque legi repugnet? Nonne Oratio Quadraginta Horarum iure quodam suo silentium postulat, ut cogitationes omnes et affectus in unum simul dirigantur obieclum et finem? Sancta sint carmina, graves modi atque devoti, nihil prorsus occurrat cum in vocibus, tum in instrumentis, quod religionem non foveat, et ad venerationem excitandam erga Sacramentum non sil aptum. Quid tum postea? Non omnia, quae sancta sunt, semper et qualibet occasione expedii fieri, neque in privatorum hominum arbitrio est ea agere, quae, licet pietati videantur accommodata, iuslis tamen de causis a Praesulibus in sacris quibusdam actionibus tacite vel expresse interdiciuntur, etsi permittantur in aliis. Praeterea, experientia, heu nimis! discimus, quosdam inductos mores, in so spectatos sanctos multaque commendatione dignos, prudentibus tamen ecclesiasticae disciplinae institutis non salis probatos, sensim sine sensu in

damnandos abusus converti. Quod praecipue accidit in musica tam vocali quam instrumentali. Quoties eo processit licentia, ut in Ecclesiis ea repeti audita fuerint, quae profanis spectaculis inservierant. I quum ad satisfaciendum otiosae plebis curiositati, factum nil aliud sil, nisi ad sacros versus transferre modos, qui in profanis cantionibus adhibiti maiorem plausum reportarunt. Atque hanc fuisse rationem arbitror, propter quam, ut refert *Benedictus XIV* in praefata Encyclica ad Episcopos, *Innocentius XII* generatim quemcumque cantionum, seu moleilorum cantum eliminavit ab Ecclesiis; atque hac lege revocavit, quod iam pridem sub certis quibusdam regulis et conditionibus indulserant *Alexander VII* et *Innocentius XI*, exclusis videlicet modulis illis, *qui choreas et profanam potius melodiam, quam ecclesiasticam imitantur*. Videtur igitur moderamen huiusmodi non fuisse servatum. Quamobrem *Innocentius X* coactus fuit, *offusis variarum interpretationum tenebris discussis*, coercere licentiam interdicens canum moleilorum; ac limitando musicam ad Missas solemnes et Vesperas, iis enumeratis, quae modulari tantummodo possent.

17. Verumtamen, *Innocentius II* Constitutione non obstante, in aliquibus solemnioribus expositionibus, quae per annum fiunt, praesertim vero bacchanalium tempore, scientibus et silentibus Praesulibus, cantum moleilorum et variorum instrumentorum sonitum saepius et quotannis permissum et novimus et nostris auribus audivimus. Quid igitur? Cur quod fit in aliis, si fiat in Expositionibus Quadrageinta Horarum, piaculum erit? Meum non est rationes scrutari, quibus moli summi Praesides tacite vel expresse id sinunt in aliis expositionibus, quod fieri posse nego in Oralione Quadrageinta Horarum. Grande intercedit inter utrumque discrimen. Illarum quippe, quae solemniter fiunt, dum populus ludicris spectaculis est lotus intentus, duplex est finis. Alter versatur circa honorem Deo tribuendum, ut aliquo modo compensatio ei retribuat pro iniuriis, quae irrogantur ab illis, qui, ut sequantur vana mundi deliria, vitiis laxare habenas non erubescunt; alter vero, ut homines ab iocis et scurrilitatibus retrahantur. Quamobrem si in his admittatur musica cum vocalis tum instrumentalis, gravis, devota, ad Ecclesiae leges composita, nihil habens, vel in modis vel in expressionibus, quod locum orationis dede-

ceat et profanum sil; id ferendum esse non inficior. Etiam in aliquibus Ecclesiis Urbis antiqua est consuetudo a Praesidibus tolerata canendi versiculos, pulsatis organis, et instrumentis, in hebdomadis Sexagesimae et Quinquagesimae, dum luxuries magis agitat profanam plebem. Sed longe diversa ratio est, quae militat in Oralione Quadrageinta Horarum. Unicus est eiusdem finis, unicum obiectum, *scilicet* perennis adoratio Augustissimi Sacramenti nec intercepta, nec distracta. Idcirco in Ecclesiis, ea durante, ut supra notatum est, tale sil silentium oportet, ut nihil prorsus occurrat, quod adstantium mentes valeat perturbare. Satis haec sunt, ut quisque agnoscat iure merito damnandum ac omnino eliminandum esse ab Ecclesiis inductum morem canendi versiculos, et ad certum modum pulsandi instrumenta, dum oratio perennis, patente in sublimi Throno Sacramento, id omne respuit quod instituto repugnat.

« Sopra l' Altare non vi si pongano
« Reliquie di Santi o Statue de' medesimi
« (non escludendosi però quelle degli Angeli, che facciano figura di candelieri) e
« molio meno vi si pongano figure dell'altare mine del Purgatorio di qualsiasi materia;
« il che si proibisce anche in tutte le esposizioni particolari ed in quelle, che talvolta si fanno per suffragio di quelle anime ».

I. Haec sanctio, quae iubet, ne super Altare, in quo Sacramentum exponitur, apponantur Reliquiae aut Simulacra Sidorum, nedum obliet in Oralione Quadrageinta Horarum, verum etiam in aliis quibuscumque Expositionibus, quae minus magisque solemniter per annum fiunt, collocato Sacramento in Throno. Id declaratum video per modum regulae generalis a Summo Rituum Congregatione in Aquen. diei 2 Septembris 17-11. Siquidem ad *tertium quaesitum Dubii primi* hisce conceptum verbis: *Suntne salutandae Reliquiae expositae in Altari, in quo et ipsum Sacramentum expositum est?* responsum fuit: *Sanctorum Reliquiae non sunt collocandae super Altare, in quo reipsa SSimum Sacramentum est expositum* (vide hanc novam Collectionem num. 2365 ad I). Scite Sacra Congregatio directe non respondit ad Dubium, sed sustulit errorem, qui Dubium creabat, declarando illicitam Sacrarum Re-

liqnarum retentionem in Altari simul ac in eo patet expositum SSmm Sacramentum. Erroneae huic opinioni causam fortasse praebuerat Gavanlus, qui minus accurata usus expressione, haud reprobasse visus est huiusmodi Reliquiarum retentionem, dummodo non collocentur altiori in loco. Postquam enim dixerat *pari. 1, ad Missalis /lubricas lit. 20, liti, d*, agens de *praeparatione et ornamentis Altaris. Vasa quoque Reliquiarum exponi solent hinc inde tel inter candelabia*; notat, *qua in recalendum illud ei it, ne umquam supra locum Sacramenti, praesertim si exponatur populo pro oratione publica, Reliquiarum rasa collocentur: decet enim sedere Dominum iu altiori loco supra servos suos.*

2. Verumlamen heic loci cl. Ancior loquitur stricte de ornatu Altaris et carpit illorum morem, qui vasa cum Sanctorum Reliquiis collocare non dubitabant in medio supra tabernaculum, in quo recondita asservatur Sanctissima Eucharistia. Summopere dedecet, ut tabernaculum, destinatum pro Sacramenti custodia, simul inserviat pru basi, ubi exponantur Reliquiae, quod multo magis indecorum notat in eiusdem Sacramenti expositione, cuius non ex professo, sed obiter et accidentailler meminit. Neque ex hoc certo consequitur Gavantum non reprobasse collotationem Reliquiarum inter candelabra, dummodo id fiat in humiliori loco. Quidquid tamen sit de Scriptoris mente, quam nec Meratus attigit, quaestio omnis cessat, dum *Instructio* et *laudatum S. R. C. Decretum*, ne ullo modo Reliquiae apponantur, definiunt ac iubent. Dixi: *Instructio* et *laudatum Decretum*; quia una per alterum declaratur. Forte enim quis opinari posset extensionem legis, figuras tantummodo animarum purgantium respicere, quia sanctio postremo eam ponit relate potissimum ad Expositiones, quae hunt in earumdem suffragium: verum Decretum, quod longe posterius ea est, quamlibet dubitandi rationein eliminat, generalilei an ens Reliquias ab Altari, *in quo re ipsa SSmm Sanamentum est expositum.*

luval hic addere quod notat Cavalerius ibidem *cap. 7, Decret. 28, num. 1.* - Nobis nec arridet usus illarum Ecclesiarum, quae in Altari Expositionum solenium medus figuris, licet ex Sacra Scriptura dvpiotuplis, apponunt symbola Sanctissimae Eucharistiae; etsi enim ipsa sacra 'ini «i in alus circumstantiis fortasse probanda, in praesenti nos collaudare non pos-

sumus, quia dum ad se convertunt Diluentium oculos, fideles distrahunt ab attentione erga SSmm Sacramentum et ab eiusdem veneratione ». Haec tamen opinio, si placet, generaliter sumpta rigida nimis nonnullis videbitur, ac proplerea non sine aliqua distinctione amplectenda. Si *Clementina Instructio* excipii a regula, tantummodo pro qrnalu Altaris, in solemni expositione Quadraginta Horarum Angelorum simulacra, *che facciano figura di candelieri*, certum est sub regula comprehendere etiam medias figuras, licet ex Sacra Scriptura depromptas; censerem etiam eamdem regulam servandam esse in aliis Expositionibus, quae more consueto fiunt: tam rigidus non essem quoad aliquas extraordinarias, licet solemnes, quae disponuntur ad instar Proscaenii; ut in his tolerari posse videantur symbola quaedam Eucharistiae, dummodo intersit Praesidium approbatio. Cavendum tamen, ne quid collocetur, quod vel ratione subiecti repraesentati, vel ratione expressionis, vel alia de causa convenire haud posse videatur.

4. Et revera in solemnissima illa Expositione, quae fil bacchanalium tempore, ad revocandum populum a profana spectaculorum licentia, in *Oratorio S. Mariae Pietatis*, quod a Fundatore *P. Caravita* dicitur; magnifica exlruui solet Machina, in cuius summitate residet Sacramentum tamquam in gloria inter Angelorum Choros; in inferiori vero parte aliqua repraesentatur historia vel ex Sacris Literis, vel ex Ecclesiae fastis, vel ex aciis Sanctorum tanti mysterii sxmbolica. Id nedum permiserunt Pontifices Summi, sed et praesentia probaverunt, cum consueverint illuc ad Sacramentum adorandum accedere. Certum est enim huiusmodi morem vere religiosum et pium plurimum conferre, ea praesertim occasione, ad populum alliciendum devotionemque excitandam.

5. Heic vero loci sciscitari quis posset: num semper, ubicumque et qualibet data occasione removendae sini Reliquiae Sanctorum ab Altari, dum venerationi exponitur SSmm Sacramentum? Diximus supra regulam esse generalem; eam tamen intelligi oportere existimo de omnibus expositionibus publicis, licet ex causa privata, sive hae ad longum, sive ad breve tempus fimi. Publicam tamen lato modo dicimus quamcumque Expositionem, dum e Tabernaculo extracta Sacra Hostia, in Oslensorio delecto aut velato, omnium adslanlium

oculis in Throno paid. Quod etiam oblinet, si alicubi in inore sil, loco Ostensorii, Sacram Pyxidem velatam sub umbella collocare quod tamen, ut ex infra dicendis patebit, ab receptis adprobatisque ritibus et Romanae Ecclesiae consuetudine alienum longe esi. Secus vero dicendum de Expositionibus omnino privatis, quae pro re nata, improvise quandoque hunt, dum aperio Tabernaculi Ostiolo sacra Pyxis clausa suoque velamine oblecta adstantium oculis subiiciuntur, quin extrahatur ad populum cum benedictione dimittendum. Hoc enim in casu inopportunitate esset remove ex Altari Vasa cum Sanctorum Reliquiis, dummodo tamen nullum supra Tabernaculum silum sit; quemadmodum paulo ante ex Gavante notavimus. Quamquam magis congrueret solis candelabris et Roribus instruere Altare, in quo Venerabile Sacramentum perpetuo asservatur.

6. Subdit Instructio, ne apponantur omnino in Altari Imagines animarum purgantium, vel hae sculptae sint, vel depictae, vel qualibet ex materia elaboratae. Haec regula praeceptiva est et ad omnes expositiones extenditur, ne illis quidem exceptis, quae quandoque solemniter fiunt in earumdem suffragium; quinimo hae verbis expressis regulae subiiciuntur.

7. Nedom vero huiusmodi imagines, simulacra, symbola ab Altari, verum etiam a cappella abesse debent, quemadmodum et vela nigri aut violacei coloris et aulaea funebria. Haud enim decet haberi lugubria in loco, ubi micat Christus gloriosus. Si *Caerimoniale Episcoporum, lib. 2, cap. 11*, inbe, ne in Missa Pontificali pro defunctis, imaginibus mortuorum et albis crucibus distinguantur paramenia tam Altaris, quam Celebrantis et Ministrorum, nec Libri et Faldistorium; mullo magis funebria arcenda sunt ab Altari et Sacello, in quibus Augustissimum Sacramentum exponitur. Aequum enim est, ut ornamenta quaelibet, quae apponuntur, respondeant aliquo modo maiestati Summi omnium Domini, qui sub specie panis latens adoratur in Throno expositus; etiamsi finis in huiusmodi Expositione intentus sil precario ad animabus purgantibus nivandum.

«. Hinc Sacra Rituum Congregatio in Antuerpien. sub die 10 Februarii 1685, ad quaesita: « Num liceat Confraternitati etc. exponere SSimum Eucharistiae Sacramentum cum apparatu nigris et in Processione illud deferre cum vexillis nigri coloris?

An eidem Confraternitati liceat similem expositionem facere in Missa et Officio defunctorum cum apparatu pariter nigri coloris?» respondit absolute: *Non licere*, in hac nova Collectione num. 744. Ut enim Sacramento solemniter exposito, quacumque ex causa id fiat, Pallium Altaris, Baldachinum aliaeque suppellectile* aut ornatus debent esse coloris, qui convenit Sacramento, ita etiam apparatus Sacelli debet esse festivus: quemadmodum *I-eria V in Coena Domini expleta* Missa, et *Neria VI in Parasceoe*, Templis omni destitutis ornatu, dum lucius atque tristitia occupat omnia, ob recolendam Passionis Dominicae memoriam; nihilominus, ex Ecclesiae instituto et Rubricarum lege, festive ornatur Sacellum, in quo Sacra Hostia asservatur. His accedit, quod Sacra Rituum Congregatio, orta quaestione: « An Cathedra pro concione habenda, piis quibusdam in exercitationibus cum Sacramenti Expositione, operienda esset pannis violaceis, qui color magis convenire videbatur functioni, an coloris albi ratione Sacramenti? » respondit: *Utendum colore albo quoad exedron in Sanctissimi Sacramenti Expositione*.

9. Quamvis vero haec universim obtineant ex praescripto Ecclesiae quoad Altare et Sacellum; lex tamen tanto cum rigore non est accipienda, ut nihil prorsus, occasione Expositionis pro defunctis, funebri apparatus sil extra Sacelli cancellos in Ecclesia. Audiendus Cavalierius, qui ad hunc locum inquit: < Quod tu extende (regulam scilicet pro Altari ab Instructione latam) ad totum Presbyterium, in quo Sacramentum exlat expositura, non vero ad ceteram Ecclesiam, in qua praeterea panni nigri supra parietes poterunt extendi et apponi mortuorum figurae, quoties Sacramentum exponitur ad suffragandas defunctorum animas ». In hac ipsa alma Urbe invaluit consuetudo, quod pluribus in Ecclesiis solemniter celebratur octiduum post Festum omnium Sanctorum pro defunctis, cum Sanctissimi Sacramenti Expositione, festive adornato Sacello, in quo lit Expositio, tota vero Ecclesia nigris pannis vestita et imaginibus mortuorum; quem inorem ad quamplurimas alias Catholici Orbis Ecclesias extensum vigilanlissimi probarunt Antistites.

10. Hac super re recentissimum habemus Sacrae Rituum Congregationis Decretum, quod est per se idoneum ad quaslibet amputandas quaestiones. Canonici in-

signis Collégial.TM Regiae Ecclesiae S. Laurentii Florentinae, iustis persolutis nuper defuncto totius *Etruriae Regi Ludovico*, cum adhuc Ecclesia funebri esset vestita ornatu, in ulterius devoti animi argumentum publicas preces instituerant coram Sacramento fidelium venerationi solemniler exposito, amotis lugubri feretro, palliis nigri coloris nedum ex Ara principe, sed etiam ex minoribus Altaribus, detractisque pariter velis nigris alba Cruce signatis contegentibus Imagines Sanctorum supra easdem minores Aras collocatas; integro tamen ambitu Sacelli, in quo expositum erat Sacramentum, ornatu festivo contexto. Quae stio orta est inter aliquos, num id licuisset; contententibus nonnullis contra Ecclesiae leges fuisse peccatum, et quidquid lugubre supererat, ab Ecclesia removendum existimantibus. Religiosissimum Capitulum, etsi de recte facto non dubitaret, nihilo minus ad os obstruendum adversus vociferantes, ad Sacram Congregationem recursum habuit, ut haec definiret num recte, an perperam se gessisset; et insuper, ut certam haberet regulam in similibus servandam. Sacra autem Congregatio, re mature discussa, respondit: < Cum praecipua pars Cappellae, in qua manebat SS^mum Sacramentum festivis velis ornata fuerit, nihil in huiusmodi facto esse reprehendendum; imo neque necessariam fuisse remotionem palliorum nigri coloris a minoribus Aris ». Id perlinet ad probationem facti; quoad modum vero servandum in similibus, addidit: < Non improbare, quod eodem modo iusla persolvantur ad plures etiam dies, vel pro omnibus fidelibus defunctis, vel pro defunctis alicuius Congregationis tam Ecclesiasticorum quam Laicorum ». Reprobavit solummodo morem alicubi invectum, exponendi SS^{ntm} Eucharistiae Sacramentum in privatis exequiis. Sed id ad rem nostram non allinet.

11. Quum igitur Sacrae Lirurgiae Peritorum auctoritas, Ecclesiarum Urbis constans consueludo, et quod magis est, Sacrae Rituum Congregationis Decreta simul convenient, quod non dedeceat funebris apparatus in Ecclesia, dum preces indicuntur pro expiatione animarum purgantium, dummodo Sacellum, in quo publicae venerationi expositum est Augustissimum Sacramentum, festive sine ullo luctus indilio adornetur; iam patet, quomodo intelligenda sit postrema pars *sectionis 4 Clementinae Instructionis* comungenda cum sectione

praecedenti, quae circa ornatum Sacelli versatur. Sed de hoc satis; progrediamur ad alia.

« Sopra detto Altare in sito eminente « vi sia un Tabernacolo o Trono con Baldacchino proporzionato di color bianco, « e sopra la base di esso vi sia un Corporeale per collocarvi l'Oslensorio o Cuslo-
< dia, il cui giro sarà allornialo di raggi < e non yî sarà davanli alcun ornamento, « che impedisca la vista del SSrho ».

1. Si festivus esso debet ornatus omnis cum Sacelli, tum Altaris, in quo publice exponitur SS^mum Sacramentum, ut supra iam vidimus, mullo magis decet, ut festiva sint omnia, quae immediate inserviunt Sacramento. Iubet propterea Instructio, ut Tabernaculum seu Thronus cum superimposito Baldachino, in quo Ôslensorium collocandum est, in eminentiori Altaris parte assurgat, velisque sil instructus albi coloris: < Un Tabernacolo o Trono con Baldacchino proporzionato di color bianco ». Ne tamen censeas album colorem ita praescribi, ut non liceat alio ornatu Tabernaculum seu Thronum vestiri: ornamenta excluduntur, quae nullatenus conveniunt Sacramento; ceterum si Thronus sil coelaluris cum superinducto auro aut argento affabre elaboratus, pendentibus e corona laciniis auro pariter et argento intextis et in intima parte tela acu picta coopertus, vel alio non absimili modo constructus; etiamsi color albus vix ac ne vix quidem conspiciatur, dummodo nil sil, quod non conveniat Sacramento, luto poterit adhiberi.

Scite distinguit Instructio *Tabernaculum* seu *Thronum* pro diversitate Allarium, in quo debet collocari. Illud enim ex quatuor lateribus apertum adhibendum praecipue est in Altaribus ad Orientem positis, ut undique conspici possit Sacramentum; Thronus vero in aliis Altaribus, quae unicam habent faciem versus populum. Quamquam nec *Thronus* nec *Tabernaculum* apponi debent in Altaribus, quibus magnificum imminet Baldachinum, vel sustentatum columnis, ut in Urbis Basilicis, vel ex laqueari pendens, ut in Ecclesiis S. Andrew de Valle, S. Mariae ad Martyres, S. Mariae supra Minervam et in aliis, Quantum vero ab Altaris superficie *Tabernaculum* seu *Thronus* eminere debeat.

certo nequii determinari, quum id potissimum dependeat ab Altaris Sacellique structura, a machinae elevatione, a maiore minorique apparatu, a quantitate et dispositione luminum et aliis id genus circumstantiis.

3. Siculi aulem sanclio determinat *Tabernaculi* vel *Throni* cum superimposito *Baldachino* ornatum, qui Sacramento convenial, ul non liceat iis coloribus in ornamentis uti, quae, licet festiva sint, ex Ecclesiae tamen instituto et disciplina adhiberi non debent in iis, quae proxime inserviunt Sacramento; ita etiam et alii ornatus sint oportet, quibus Altare, in quo exponitur Sacramentum, instruendum est, ad differentiam illorum, quibus vel sollemnitatis causa, vel ex legis praescripto in Oratione Quadraginta Horarum vestiuntur Sacelli parietes. Quoad hos ceria non determinantur legumenta, ut supra vidimus, et aptari possunt vel serica damascena, vel aulaea altalica, vel depictae lelae. Verum licet huiusmodi ornatus ad apponentium placitum adhiberi possint; tales nihilominus, ul supra innuimus, esse debent, vel color spectetur, vel alia adiuncta, quales Sacramento conveniunt. Idcirco hic nostra Instructio expresse vult *laldacchino di color bianco*, quod intelligendum est iuxta modum supra declaratum; eiusdemque coloris esse debent Altaris pallium, velum humerale, baldachinum portatile, ut in § 18: quoad parietes vero et Imaginum vela, unam dumtaxat conditionem apponit, ne legumenta aut ornatus historias vel quid profanum exhibeant.

4. Mandat praeterea Instructio, ul *Sacrum Corporale* extendatur supra Tabernaculi aut Throni basim. Id tamen non est in sensu tam rigido accipiendum, ut non liceat quandoque *Pallam* promiscue adhiberi: imo quum basis ul plurimum sil nimis angusta, ideo nequii in ea explicari *Corporale*; et nisi apponatur *Palla*, non secus erit quam plicatum aptandum. Quamquam omnis cessat dubitandi ratio, quia etiam *Palla* venit sub nomine *Corporalis*, tamquam huius pars. Ha Macri allatis documentis in suo *llierolexicon*: *Palla pars Corporalis, sioe parvum Corporale, quo Calix cooperitur*; et antiquitus *Corporale* appellabatur etiam *Palla*, ul ex *Ordinibus Romanis, Sacramentariis* et *antiquis Ritualibus* probant idem Macri et Diicangius ad l'. *Corporale. Foeminis Deo devotis velitum est sacra vasa et sacratas Pallas*

(hoc est Corporalia) *attingere. Cap. Sacratas, Diet. 23. Corporale* autem erat adeo amplum, ut et Altaris mensam occuparet totam; et eius pars anterior revoluta ad Calicem cooperiendum inserviret. Quamobrem cum unum et idem censerī debeant *Corporale* et *Palla*, pro hac non habemus peculiarem benedictionem, sed una simul cum *Corporali* benedicitur. Tametsi postmodum *Palla* fuerit invecta et a *Corporali* separata, ad quodlibet avertendum periculum, quod certe imminebat, dum Calix operiebatur cum revoluta anteriore parte *Corporalis*, adhuc tamen censetur et est pars *Corporalis*. Vide opus de *Sacris utensilibus* Fabii de Albertis, qui *cap. 2, num. 37*, et *cap. 5, num. 33*, censet *Pallam* divisam a *Corporali* fuisse *Saeculo XII, tel XIII*. Vide etiam Gavanlum *ad Rubricas Missalis part. 2, lit. 1, de Praeparatione Sacerdotis* etc. § *parca pars linea* etc. Baruffaldum et Catalanum *ad Rituale Romanum*, tit. de *Benedict. Corporalium*; et, ut innumeros alios praeteream, Cardinalem Bona de *Rebus Liturgicis lib. 1, cap. 25*; et Benedictum XIV de *Sacrificio Missae lib. 1, cap. 5, num. 6*.

B. Idcirco, quin ulla inferatur violentia Instructionis verbis, quibus *Corporale* notatur, substerni poterit *Palla Ostensorio*, cum *Corporale* et *Palla* promiscua sint nomina; quare *Innocentius III de Mysteriis Missae cap. 56*, inquit: « Duplex est Palla, quae dicitur Corporale, una, quam Diaconus super Altare totam extendit, altera, quam supra Calicem plicatam imponit > : Ait *plicatam*; unde colligimus aevo *Innocenta III* morem recessisse saltem apud Italos, unam adhibendi *Pallam*, cuius pars anterior Calicem operiebat; nondum tamen alterum obtinuisse efformandi *Pallam* eo modo, quo ab aliquibus retro seculis eadem in usu est, sed adhuc consuevisse latam habere extensionem, ut, licet ad unum solummodo effectum tegendi Calicem destinata, nonnisi *plicata* adhiberi posset. Salis haec sunt, ut quisque agnoscat, aut *Corporale plicatum*, aut *Pallam Ostensorio* posse substerni.

6. Subdit Instructio *Ostensorii*, quod etiam *custodiam* appellat, Orbem radiis circumdatum esse ad instar Stellae in signum gloriae: demandat insuper, ne quid ad ornatum collocetur ante Ostensorium, per quem Sacramenti impediatur aspectus. Id intelligendum etiam de candelabris et luminibus, quae hinc inde lateraliter debent

disponi, ni aliqua saltem prope sini Sacramentum; nullum tamen vel minimum impedimentum apponant Sacram Hostiam intuentibus. Non inde consequitur haud posse vasa cum floribus collocari, vel supra Altaris mensam, vel etiam inter candelabra, dummodo in humiliori loco sint et Augustissimi Sacramenti non impediunt aspectum. Et revera si ante ostiolum Tabernaculi, in quo Sacra asservatur Eucharistia, non est retinendum vas Horum, vel quid simile, sed potest collocari in humiliori decenti loco, ne abscondatur Imago D. N. I. C., vel depicta vel sculpta, quemadmodum *Sacra Rituum Congregatio* respondit in *una Congregationis Montis Coronae die 22 Januarii 1701*, relata in hac nova *Collectione num.* 2067 *ad 10*; multo magis vetitum id est ante Sacramentum, quod in Throno expositum omnium intuentium oculis patere debet.

7. Memorat Instructio *Ostensorium* seu *Custodiam*: cl quoniam particula illa seu nonnumquam tamquam disiunctiva accipitur; idcirco nonnullis res inter se diversas, licet ad unum eundemque finem ordinatas, significare voluisse visa est. His adnumeratur *Cavalerius*, qui ad hunc locum adnotat: < Oslensorio vel Custodiae ad eiusdem instructionis textum, qui consulto posuit *l' Oslensorio o Custodia*, ut inde detur intelligi Sacramentum non necessario exponendum esse in Oslensorio, quod licet ad rem forsitan instrumentum aptius, moderna tamen est inventionis; sed integrum adhuc esse illud exponere mediis instrumentis illis significatis ampliori Custodiae nomine, quibus illud idem exponere et per Processionem gestare solebat antiquitas ». *Et lom. 4, cap. 11, Decret. 1, num. 11*: < Custodiae itaque nomine..... veniunt etiam instrumenta illa, quibus olim SSimum Sacramentum exponi et processionaliter deferri solebat ». Verum, pace tanti viri, concedam *Custodiae* nomen antiquitus usurpatum fuisse ad capsulam seu vas significandum, in quo recondabatur Eucharistia, vel exponenda vel suppliciter circumferenda; nego latuere, quod in sensu *Instructionis* verba illa *Oslensorio o Custodia*, disjunctive accipienda sint: -ab diversa vocum expressione per eadem verba, ut synonyma, una eademque re' intelligitur. Idem quippe instrumentum Oitemorium est, quatenus mediis cristallis 'aeram intuentibus exhibet Hostiam; *Custodia* vero, quatenus Sacramentum inclu-

dit, ut videri quidem possit, non item tangi. Certe *Clemens XI*, qui primus ineunte anno 1705 *Instructionem* disponi et evulgari iussit, aevi sui laudabilem et rationabilem consuetudinem prosequutus est; neque id intendisse dicendus, quod antea seculis obtinuerat, sed iam erat antiquitate obsoletum, vel alicubi tantum, non autem in Urbe et Italia fere tota, adhuc servabatur.

8. Suam sententiam tuetur *Cavalerius* auctoritate *Gregarii Thuronensis lib. 1, de Gloria Martyrum*, qui Custodiae meminit ad turris similitudinem elaboratae: « Acceptaque Turre Diaconus, in qua Mysterium Dominici Corporis habebatur, ferre coepit ad ostium; ingressusque Templum, ut eam Altari superimponeret, elapsa de manu eius ferebatur in aera »: Et exemplo instrumenti illius, quo insigniri solet « Imago S. Clarae Assisiensis, quae, Saracenis Monasterium invadere conantibus, ad eius portam afferri voluit SSimum Sacramentum ». Haec tamen quid prosunt? Turris, Columbae, Capsulae argenteae, eburneae, aliave cuiusvis formae et materiae vasa sub *Custodiae* nomine veniunt, non item *Oslensorii*, nisi hoc vocabulum lato modo accipiat pro ostensione Instrumenti seu Capsulae, in quo recondabatur Sacrum Christi Corpus oculis intuentium minime patens. Non enim Sacramentum tunc exponi consuevit, ut modo iit, et aliquibus retro seculis fieri coepit: si morem hunc longe prius obtinuisse quis velit, haud ullum documentum reperiet, quo evincat Sacram Hostiam, ut modo est, ope Oslensorii, quaecumque eius forma sit, visibilem fuisse.

9. *Christianus Lupus* in aureo Tractatu *de Processionibus*, agens de Sanctissimi Sacramenti publica Expositione, *Oper. lom. VI, pag. 362*, quandouam inceperit in Ecclesia Latina delectam exponi Sacram Eucharistiam, se ignorare fatetur; putat tamen, hunc morem mullo esse antiquiorem aevo *Urbani IV*, qui Pontifex fuit renunciatus anno 1201. Vide tamen qua ratione motus ita opinetur. « Quia, *inquit*, S. Clara ipsum (scilicet Sacramentum) nequaquam asportari iussisset ad Monasterii portam, nisi consuevisset exponi in Ecclesia et forsitan extra ipsam etiam deportari ». Sed haec argumentandi ratio, praelerquamquod a simplici coniectura petitur, ac propterea Certitudinis gradum nequit obtinere, non valet ad finem, quem intendimus. Esto quidem vas illud, in quo tamquam in custodia asservabatur Sacramentum, extrahi quandoque e Taber-

naculo consuevisse ei publicae exponi venerationi, et etiam, si vis, in Processionibus circumferri; non propterea consequitur Sacram Hostiam conspici potuisse; imo certum est solam patuisse *custodiam*. *Lupum* refellit *Benedictus XIV*, neque exemplum S. *Clarae* prodesse demonstrat. « Cum autem, inquit *Instil. 30, num. 4*, in actis S. *Clarae* habeatur, quod Divinam Eucharistiam praeferrere voluit » argentea capsula intus ebur inclusa, « hinc non sequitur eam disciplinam tunc fuisse, ut palam populo proponeretur, uti recte expendit Thiersius lib. 2, cap. 2, pag. 133 ». Palet hinc licentia pictoribus permissa, hoc fuisse usos, qui, cum alius non suppeteret, ut aliquo sensibili modo ostenderent ad Monasterii ianuam Sacramentum fuisse delatum, loco argenteae capsulae licitum sibi esse duxerunt substituere cylindricum vas undique per girum columellis intersectum ac cristallis munitum, quorum ope Sacra Hostia conspici posset. Numquid vero a placito pictorum, ad aliquid certo firmandum, argumenta petenda sunt, si quod ex quadam necessitate eis licuisse putandum est, facto repugnet?

10. Et revera idem *Lupus* coniecluram illam suam nulli pendendam non esse plane ostendit concludens: « Quidquid sit, post Urbani IV Decretum pietas coepit esse frequentior; et brevi tempore fuit admissa (publica Sacramenti expositio) apud omnes Ecclesias.... Eodem tempore (circa Urbani aetatem) quidam coepisse putant monstratoria Sacramenti vasa in variis formis ». Quod si *monstratoria* seu *monstrantia* vasa circa *Urbani IV* tempora invecta sunt, concludimus anteaclis seculis in usu non fuisse; et Sacramentum in undique clausis custodiis asservatum, licet ea vasa, in quibus recondebatur Sacra Hostia, quandoque educerentur, vel in Altari exponenda, vel in Processione circumferenda.

11. Quod adeo verum est, ut *Thiersius* in suo tractatu *de expositione SSmi Sacramenti lib. 2, cap. 4*, an saltem ab initio patenter delata fuerit Eucharistia, vehementer dubitet; et in eam propendit sententiam, « quae sustinet Sacramentum in calice seu vase alio absconditum deportatum fuisse ». Bene idcirco huiusmodi vas *Custodia* potius quam *Ostensorium* dicebatur. *Martine de antiquis Ecclesiae ritibus lib. 4, cap. 29, num. 5*, dubiam rem esse vult et plurima affert documenta, quae utrique sententiae favere videntur, forte enim, ut

saepe accidit, dum aliquid ad variabilem disciplinam perlinens novam induit formam, paulatim coepit in aliqua Ecclesia detectum exponi Sacramentum, retinentibus aliis antiquum morem, donec et etiam ipsae novum ritum, ut religioni et pietati consonum, sensim sine sensu adoptarunt.

12. Parum tamen id interest. Vel enim aevo *Urbani IV* invecta fuerint *vasa monstrantia*, quorum ope Sacramentum publice exponeretur, vel multo post (vetustiora certe non sunt); parum hoc ad hodiernam disciplinam, quam unice spectare debemus, confert. Aevo S. *Caroli Borromaei* antiquioris disciplinae aliqua adhuc vestigia supererant. Exponebatur quidem Sacra Hostia mediis cristallis conspicienda, licet vasis forma longe diversa esset ab ea, quae modo in usu est, et turrim seu cylindricum Instrumentum in pyramidis formam desinens repraesentaret, ad illius modum instructum, qui parum differt ab eo quem exhibent *Piclores* in 5. *Clarae* Imaginibus. Vide *Acta Ecclesiae Mediolanensis part. 1, pag. 116, pari. 4, pag. 643, editionis Patavinae*. Ne tamen visibiliter omnino pateret Hostia, ob reverentiam Sacramenti, vas illud, quod parvum Tabernaculum dicitur, ad differentiam maioris, in quo asservabatur, oblongo velo cooporiebatur. Ha in iisdem *Adis part. 4, pag. 681*. < Per questa Orazione (scilicet Quadraginta Horarum) il Santissimo Sacramento si collochi sopra l'Altare maggiore e fuori dei Tabernacolo maggiore, con un velo di scia, che cuopra il Tabernacolo piccolo, che ha deniro il Santissimo Sacramento; e sia tanto lungo, che faccia due ali dalle parti, cioè sino alii duo corni dell' Altare, l' uno dell' Evangelo, l' altro dell' Epistola ». Quae sane Sancti Antistitis regula plene demonstrat nondum inventum fuisse Thronum, in quo Sacramentum exponeretur, sed cum sacrum vas illud continens in Altaris mensa extra Tabernaculum maius collocandum esset, loco Throni et Baldachini, imponebatur velum, quod forte aliquo modo tegens Sacram Hostiam, maiorem ei venerationem conciliabat.

13. Temporis successu *Ostensorium* exponi coepit sub *baldachino* sive *umbella* in Expositionibus publicis; et antiquus mos retentus in aliis minus solemuibus et ex causa privata. Forma vero *Ostensorii* in aliam longe diversam, quae modo in usu est, mutationem subiit; et quae prius *vasa monstrantia* dicebantur, instructa postmodum ad formam sphaericam ex utraque

parte complanatam , appellari coeperunt *Ostensoria* ; et cum antiquitus non essent in usu, ideo nec *Macri*, nec *Du-Cangiu* in respectivis *glossariis* eamdem commemorarunt. *Baruffaldus ad Ritual. Roman, litui. 80, § 2*, ubi legitur: « Hostiam in solemni Processione deferendam in Tabernaculum ita reponendam , ut per vitrum seu cristallum, quo ipsum Tabernaculum circumseptum esse debet, exterius adorantibus appareat»; notat « Tabernaculum, de quo hic Rubrica loquitur, idem est ac Ostensorium, quod aliter appellatur Monstrantia, Sphaera et Turris. Antiquitus ad modum cylindricum construebatur eo pacto, quo hodie Moniales S. Clarae utuntur....; recentior vero ad instar Sphaerae solet efformari, cum suis radiis ad similitudinem Solis seu Stellae ». Vide etiam *Catalanum* ad hunc Ritualis locum.

14. Quamobrem concludimus in *Clementina Instructione* vocabulum *Custodiae* fuisse usurpatum tamquam *Ostensorii* synonymum ob duplicem significatum , quem *Ostensorium* habet; non autem ut instrumentum et vas ab Ostensorio diversum, vel hoc sit in forma sphaerica radiata, vel circumseptum cristallis ad modum Cylindri, Pyramidis aut Turris; quod tamen iure censeo aevo *Clementis XI* non amplius fuisse in usu et solam radiatam Sphaeram adhiberi consuevisse. Quaecumque enim sit eiusdem forma, idem tamen est usus, scilicet patefaciendi Sacram Hostiam oculis influentium; idcirco ab ostendendo *Ostensorium* debet appellari; longe secus ac Turris erat, de qua *Gregorius Thuronensis*, et *argentea capsula*, quam Assisiensis *Clara*, ad Monasterii ianuam deferri iussit. Haec dicta sint, ne perperam recessisse videar a sententia *Cavalerii*, qui arbitratur *Ostensorium* et *Custodia* in sensu Instructionis instrumenta esse diversa. Forte enim Auctor, celeroqui clarissimus, significare voluit, non dedecere, si quod *Ostensorium* dicimus, non ad modum radiantis Sphaerae , sed iuxta veterem morem construat, ut in S. Clarae Imaginibus pingi solet ; et ab aliquibus eius Instituti Monialibus, ut *Baruffaldus* notat, adhuc relinatur. Sed contra ipsum est eadem Instructio, quae praecipit: «Ostensorio o Custodia , il cui giro sarà allorniato da raggi ». Quid clarius ad designandum, distinguendum Ostensorium orbicularis figurae, quod Sphaeram dicimus? Praeterea Vas, quod exhibent Clarae Imagines, quum, ut vidimus, longe distet ab illo, quod, ea

iubente, ad Monasterii ostium delatum fuit et patentem sacram Hostiam exhibeat, potest Ostensorii nomine donari.

§ VI.

« Ardano sopra l'Altare almeno venti
« lumi continuamente, cioè sei candele di
« una libbra, tre per parte dalli lati della
« Croce, ed otto candele dalla parte superiore,
« con altre quattro dalli lati dell'Ostensorio,
« nella cui parte opposta non vi si ponga
« onninamente lume alcuno ; e sieno innanzi
« due Torcieri con le fiaccole almeno di tre
« libbre l'una. L'istesso numero di lumi vi
« sia anche di notte, dopo serrata la Chiesa:
« nella sera si metano lumi sufficienti per
« evitare la confusione, i quali siano accesi
« finchè si chiudano le porte di essa. Potranno
« anche di giorno oscurarsi le fenestre vicino
« all'Altare dell'Esposizione , ad effetto di
« raccogliere la mente de' Fedeli all'orazione ».

1. De Luminibus, quae ardere continuo debent, dum Sacramentum publice exponitur pro Oratione Quadragenta Horarum, agit praesens Instructionis sanctio. In ea praecipitur, ut saltem viginti nunquam desint, quorum duodeviginti luceant in Altari, duo vero in magnis candelabris hinc inde in plano Presbyterii circa gradus Altaris oppositis; eorundem pondus, qualitatem, distributionem designat, ne quid fieri contingat ad Rectorum et Sacristarum placitum, quod aut non deceat, aut minus Sacramenti maiestatis functionisque solemnitati conveniat. Huiusmodi autem sanctio, ni fallor, parlim praeceptiva, parlim directiva videtur. Praeceptivam puto quoad cereorum numerum, ut dictio illa *almeno* scite adhibetur, ne cuiquam liceat minorem cereorum numerum apponere; quamvis in Ecclesiarum Praesidium potestate sit quantitatem addere nullo maiorem. Quod si luminaria copia abundant, non est necesse, ut omnia continuo ardeant ; poterunt identidem alia exlingui, alia suffici exlinclis, omnia iterum accendi, dum frequentior est populi concursus et solemnia celebrantur Mystera, dummodo numquam deficiat numerus a lege praescriptus, quo minor non sit oportet etiam in Expositionibus , quae ex privata causa fiunt, veluti notat *Instructio* § 36.

2. Quoniam vero per horas quadragenta diu neclique numquam cessare debet Ora-

lio; ideo iubet insuper haec sanctio, ul etiam nocturno tempore, licet clausis Ecclesiae ianuis, totidem ac in die collucescant lumina. Aliquid tamen de rigore remittens, Ecclesiarum consulit paupertati: quamobrem permittit, ut interea adhiberi possint lumina ex alia viliori materia, puta ex oleo aut adipe, dummodo saltem decem ex cera sint, quorum pondus non determinatur, quum solum qualitas et numerus sint in praecepto.

3. Quod vero attinet ad cereorum pondus, qui ardere debent de die, ab Instructione praescriptum, dubitarem num hac in parte sanctio praeceptiva, an direcliva sil. Non omnes namque Ecclesiae opibus abundant, ut sustinere valeant onus viribus impar. Nam si unius librae esse debent candelae apponendae in inferiori gradu, maioris certe, aut saltem aequalis ponderis esse deberent octo illae apponendae *nella parte superiore*, licet quoad istas nihil de pondere Instructio determinet. Idem dicas de cereis apponendis in plano Presbyterii. Ne igitur pauperes Ecclesiae nimis graventur, directionem potius, quam positivum praeceptum sanctio importare videtur.

4. Cum igitur Instructionis regula non in omni parte praeceptiva sil, non dubito direclivam eam esse quoad luminum distributionem; quamobrem si ab ea, rationabili ex causa, tantillum recedatur, nullum certe erit piaculum. Id enim in more positum est. Machina magnificentius construi solet, candelabrorum forma, copia, distributione variata; non eadem semper collucent luminaria, sed alia modo exlinguuntur, ul alia eorumdem loco accendantur; et sic omnia consumptione aequae decrescant et omnis arceatur, quae visum offendit, deformitas. Hoc in casu non video, cur non liceat accensa luminaria diversimode distribuere; dummodo tamen quatuor saltem ad Throni latera prope Ostensorium, et duo fanalia ardeant in plano Presbyterii prope gradus Altaris. Secus enim opus foret, ul quae extinguuntur et quae accenduntur eiusdem semper essent ponderis, quod difficile est et simetncus ordo plerumque non patitur. Illud vero vim habet praecepti, quamvis non verbis expressum, quod non liceat luminaria e conspectu Ostensorii collocare, per quae eiusdem visio impediatur: nam in *superiori* § notatum iam fuerat: «Non vi sarà davanti alcun ornamento, che impedisca la vista dei Sacramento»: quod

de luminaribus etiam intelligendum est, cum eadem militet ratio.

5. Et quamvis praeceptivum sil alterum, videlicet: < Nella cui parte opposta non vi si ponga onninamente lame alcuno »; discrimine est opus, ne generice nimis pro omni casu id accipiatur. Sensus Instructionis videtur, ne sub Throni umbella a parte postica, ul magis splendescat Sphaera cum radiis continens Sacramentum, lateat aliquod lumen, quod illam artificio illustret. Si diversa ei appingatur significatio, obtinebit solummodo quoad Altaria, quae unam habent faciem e conspecto populi, qui convenit in Ecclesiam. Nam quoad Altaria, quae ad orientem sila sunt, ac duplicem habent faciem e conspectu populi et Cleri, ul in Patriarchalibus, Basilicis et aliis Urbis Ecclesiis, lex locum non habet, quum ex uiraeque parte ardere debeant luminaria, praesertim vero, quae in Throno sunt, ita ul lateraliter quatuor e conspectu Ecclesiae et alia qualuor e conspectu Chori nunquam desint.

6. Haec perlinent ad Expositiones solemnes Quadraginta Horarum. Translato vero sermone ad alias, quae per annum fiunt, sive ex causa publica sive ex privata, vel ex praecepto vel ex arbitrio, cum Sacramento detecto aut velato, sed publice in Throno patente; eundem cereorum numerum accendi debere supra innuimus, ex regula eiusdem *Instructionis* § 36. Quae tamen saucio praeceptiva est pro Ecclesiis Urbis tantummodo, nec eadem regula necessario servanda est ubique locorum extra Urbem, quamvis laudabile sil, ul omnes se ei conforment. Ideo si in aliqua Dioecesi mos obtineat exponendi SSimum Sacramentum pro Oratione Quadraginta Horarum, congruit, ut viginli cerei ardeant de die, noctu vero idem non deficiat numerus, licet non omnia lumina ex cera sint, sed aliqua ex viliori materia. Sed quoniam non semper, non ubique fieri potest quod magis congruit, dummodo fiat quod saltem decet; ideo si alicubi diversa sit ratio, vel ex Synodorum praescripto, vel ex probata consuetudine (quandoquidem debitae venerationi consultum sit) non videtur reprobanda. Quamquam enim nulla lex habeatur, ubique tamen locorum prostant aut synodalia Decreta, aut Episcoporum Edicta aut laudabiles et rationabiles Consuetudines, quae pro respectivis Dioecesibus vim saltem directivae legis habent. Nedum enim habenda ratio est ad Sacramentum, cui per

quamcumque ingentem luminum copiam numquam salis honoris deferri potest, sed etiam ad Ecclesiarum et locorum angustias, ne ob egestatem absterreantur ab expositione cum non levi pietatis detrimento, vel onere graventur, cui ferendo impares experiuntur vires.

7. Hanc autem fuisse rationem non dubito, qua motus S. *Carolus Borromaeus* Antistes Mediolani, ubi longe ante iam invaluerat laudabilis usus Orationis Quadraginta Horarum cum simultanea SSmi Sacramenti expositione, praescripsit « Le candelae o cerei al più siano dieci, almeno sette d'onesta grossezza; e vi siano anche lampade che non siano però più di dodici o tredici »: licet solemnissima esset huiusmodi expositio, ut colligitur ex aliis regulis, quas servandas tradit: .let. *Ecdes. Mediolanen. Tom. 2, edition. Patavinae pagina 681, et sequen.* Solerlissimus Antistes hoc pacto consuluit pauperibus Ecclesiis, quae nimis non erant gravandae. Forte etiam providere voluit, ne inter Ecclesiarum Rectores quaedam oriretur aemulatio, quae non semper unam habet originem a religione et pietate; sed verecundiam affert illis, qui nequeunt tot sumptus facere; et nonnunquam causa est dissidii; necessaria ea regula erat, quia, ut ait Lucius Ferraris Verb. *Eucharistia art. 1, num. 6*, hyperbolica tamen usus expressione « tanto studio facere aggressi sunt Mediolanenses, ut nisi luminum et apparatus sumptus coerciti fuissent, cera et olei inopia laborandum perpetuo fuisset ».

8. Sed recentiora quaeramus. *Benedictus XIV*, dum erat Bononiae Episcopus, modum praescribens in Oratione Quadraginta Horarum per Dioecesim servandum, iussit: « Si per noctem Sacra Eucharistia super Altari posita sit, ardeant duodecim faces ». *Instit. 30, num. 24*. Quot de die lucere debeant, hic non dicit; eundem tamen ad minus voluisse numerum, certum est; quia pro altis Expositionibus fieri solitis Bononiae quotidie per lurnum, quasdam praescribit regulas, quarum altera est, « ut duodecim saltem cerei circum ardeant ». *Ibidem n. 17*. Equidem si, quid magis congruat, quaeratur, ut venerationi simul et decentiae consulatur in Expositionibus, quae per lurnum fiunt, extra tamen Urbem, non ad modum Quadraginta Horarum singulis hebdomadae diebus: recedendum non esse crederem a methodo pro Ecclesiis Civitatis Bononiae a *Benedi-*

cto XIV praescripta, scilicet ut saltem cerei duodecim continuo ardeant. Dixi *saltem*, quia in facillime erit maiori copia lumina apponere, si id exposcat fidelium pietas vel Ecclesiae maius onus subire valeant; minorem haud convenire crederem, ob decentiam, qua sacra illa actio est peragenda. Quod certe servandum est, quoties Ostensorium collocatur in Throno vel delectum aut velatum. Etenim vel ex causa publica id fiat, vel ex privata, *semper* tamen aliquam habet solemmlalem: idcirco nostra Instructio in Urbe exposcit eundem ardentium cereorum numerum tam pro Expositione Quadraginta Horarum, quam in qualibet alia, licet velatum sit Ostensorium, ut supra vidimus.

9. Quod si ex causa privata fiat Expositio, aperio scilicet Tabernaculi Ostiolo, quin sacra Pyxis extrahatur, non aliter fieri debet, quam sex saltem ardentibus cereis, quemadmodum iubet *Sacra Congregatio negotiis Episcoporum et Regularium praeposita sub die 9 Decembris 1602*. Quatenus vero alicubi in more sit, obtenta ab Ordinario loci facillime, extrahere e Tabernaculo Pyxidem ad populum cum benedictione dimittendum, (quod tamen infra videbimus, vix concedi debet, ubi consuetudo secus disponi sine aliqua populi offensione non patitur); curari debet, ut omnia diligenter liant ita, « ut duo saltem Clerici superpelliceo induti cereos vel intorlilia manu praeferant, ardeantque reliqui cerei, qui super Altare et in candelabris statuuntur ». *ita laud. Pontifex d. Instit. 30, num. 23*. Quid si Clerici et intorlilia desint? Salis erit si accendantur cerei, qui prope Altaris gradus in magnis candelabris sili sunt. Si et hi etiam non habeantur, ut in ruralibus pauperrimis Ecclesiis saepe numero contingit? Hoc in casu nullimode concedenda erit ab locorum Ordinariis licentia extrahendi Sacram Pyxidem e Tabernaculo, non obstante quacumque consuetudine in contrarium: expedii namque ne liat, quod decenter fieri non potest.

10. Quid si Sacra Pyxis velata in Throno exponatur? Reprobat hunc usum *laudatus Pontifex, ibidem num. 16*. « Penitus interdictum Sacram Pyxidem ob privatam causam extra Tabernaculum afferri ac velatam sub umbella collocari, cum nullum huiusce ritus vestigium apud Scriptores, nullaque Sedis Apostolicae consuetudo deprehendatur, quam sequi omnino debemus ». Nihilominus, si alicubi obtinuerit usus ab Or-

(linariis locorum expresse permissus, vel saltem tacite toleratus, quem abolere sine scandalo et offensione difficile sit; eundem cereorum numerum servandum esse censerem adhiberi solitum in Expositione ex causa privata cum Oslensorio velato, scilicet duodecim, ut sancivil *laudatus Pontifex ibidem*. < Si vero privata de causa Sacrosancta Hostia inclusa solita sphaera et velo cooperta sub umbella ponatur, tunc praecipimus, ut saltem cerei bissex accendantur ». Nec tamen illicitum crederem, si aliquis Episcopus, attenta tam Ecclesiarum, quam incolarum, paupertate, hoc modo Sacramentum exponi cum decem cereis continuo ardentibus permetteret.

11. Alia quaestio fieri posset de numero et copia luminum, quae lucere debent in iis Expositionibus, quae fieri quandoque solent, magnifica extrucla Machina ad instar Proscaenii, ut quotannis Romae fit in Oratorio S. *Mariae Pietatis* triduo post Dominicam Sexagesimae. Eam dinmil *Sacra Rituum Congregatio*, quae in una *Narnien. 15 Martii 1698, ad Dubium* « Quot lumina sint adhibenda in Expositione SSmi Sacramenti, quae iit ad instar Proscaenii; et an in tali expositione etiam lumina spectabilia et quot requirantur? » respondit: < Luminum quantitatem pietati facientis expositionem remittendam » (quae responsio relativa est ad primam dubii pariem de luminibus ex oleo latentibus) « cl in Altari super candelabris ad minus sex candelas accensas esse retinendas » (quae decisio spectat alteram dubii pariem de patentibus luminibus ex cera). Decretum hoc, quod legitur in nostra Collectione sub num. i 992, mutilum referi *Cavalerius*, ut ex prima eiusdem parole statui, nullo Generali Decreto esse definitam certam luminum quantitatem, si ea remittitur pietati facientis Expositionem, sed silentio praeterii casum, qui est de Expositione ad instar Proscaenii: lom. 4, cap. 7, decret. iO. Siquidem spectandum est integrum non divisim a proposita specie. Duo namque distinguit; lumina scilicet ex oleo vel adipe, quae telis illustrandis latenter inserviunt, luceinquo per lotam Machinam diffundunt; et alia ex cera, quae patenter ardent in Altari. Illorum numerus nequii certo determinari, dependet potissimum a Machinae extensione, structura, magnificentia, quae, ut decenter collinccscal, maiorem ininoremque luminum latentium quantitatem exquirunt; idcirco Sacra Congregatio pietati facientis exposi-

tionem id remittit. Quoad vero illa, quae ex cera ardere debent in Altari, omnino iubet ut sex ad minus sint. Modicus cedere numerus, qui tamen eo in casu salis esse creditur, quia multo plura sunt alia ex oleo vel adipe, quae continuo latenter ardent tolamque machinam illustrant. Hoc autem Decretum trahi nequii ad alias Expositiones magis minusque solemnes, in quibus cerei dumtaxat lucere debent.

12. Ad *Instructionem* modo redeamus. Ut supra vidimus, in luminum distributione praecipit inter alia, quod apponantur < ire per parte dai lati della Croce ». Ne tamen sil, qui inde argumentum depromi posse existimet, ut concludat Crucem apponendam esse in Altari, in quo expositum est Sacramentum. Non hic est sanctionis sensus, quae non aliud significare voluit, nisi quod sex cerei ardere debent meo Altaris gradu, in quo, iuxta morem, apponi solent Candelabra cum Cruce in medio. Celerum Crux nullo modo est continuo relinenda. Num vero apponenda sit tempore Sacrificii? est alia quaestio, quam infra loco magis opportuno examinabimus.

13. Pergit Instructio « per la Chiesa nella sera si metteranno lumi sufficienti per evitare la confusione, i quali stiano accesi finchè si chiudano le porte di essa ». Notat hic Cavalerius: « Insinuat apprimè laudabilis agendi ratio in simili quacumque occasione ubique servanda; alias quippe sequerentur absurda plurima... occasione autem Expositionis SSmi Sacramenti poterit differri oclusio portarum Ecclesiae ad congruum usque tempus, quo populus ad Ecclesiam confluit Sacram Eucharistiam veneraturus, sed foeminae omnino prohibendae sunt ab ingressu Ecclesiae; harum namque interventu plurimum compertum est infici sanctiora quaeque ». Verum cl. Auctor nimis sanctionem extendit, ac si per eam generarim et ubique interdictus esset foeminis in Ecclesiam noctu ingressus, occasione Orationis Quadraginta Horarum. Id lex non velat, sed modum praescribit, ne oriatur confusio, aut veniant scandala. Et revera, hac nostra in Urbe, ubi per anni circulum Oratio Quadraginta Horarum perennis est, viri aequae ac mulieres in Ecclesias, donec apertae sunt, noctu conveniunt, in quibus ea Oratio lit; licet foeminis iisdem vetitum sit aliis piis intéresse exercitiis, quae noctu in aliquibus Ecclesiis seu Oratoriis peragi solent. Praesides tamen solliciti sint, ne in juxta legem deficient lumina, quae ita sint

disposita cunctaque bene ordinata, ut nihil inconueniens evenire possit. Secus namque occludendae essent Ecclesiae fores ad solis occasum, ingruentibus tenebris.

14. Neque tamen reprobandus est mos, ubi obtinet, non admittendi ea occasione foeminas in Ecclesiis. Non ubique eadem militat ratio, nec ubique ea comparari possunt media, quae ad evertenda scandala, removendas offensionis occasiones sunt ordinata. In id Episcopi incumbere debent, quorum est, quae ad Dei cultum perlinent, diligenter curare; et providere, ne quid fiat quod illum laedat. S. *Carolus Borromaeus* consuluit, ut foeminae assisterent separatim a viris. < Provveggasi ad ogni modo, che le donne vi facciano orazione separate dagli uomini con tele o altri drappi, linchè vi pongano l'asse». Equidem expresse non iussit, ne ad Ecclesias, in quibus erant per lumen Oratio, noctu accederent, forte quia ad eas arcendas satis esse putavit altera, quam dixit, regula, scilicet, ut in Parochialibus fieret distributio horarum per familias, < non assegnandosi però il tempo di notte a donne >; et altera « ancora che la notte si faccia orazione, la Chiesa però non sia aperta, ma ciascuno piccchi e se gli apra ».

15. *Benedictus XIV*, ne in Ecclesiis Dioecesis Bononiensis foeminae cum viris simul convenirent, ut per integram noctem consueverat, ad solis occasum fores claudi praecepit. « Quoniam vero ad nos pervenit in quibusdam locis per quadraginta horas Sacramentum exponi atque Ecclesiae fores per integram noctem patere, eoque vero simul et mulieres confluere; omnino praecipimus, ut post horam vigesimam tertiam cum dimidio Templum claudatur » *laud. Instil. 30, num. 24*. Consuetudines igitur locorum servandae sunt, quin certa universalis regula dari possit. Si in aliqua Dioecesi consuetudo sit, ut pateant Ecclesiae fores, ut Horae fit, primis nocturnis horis, nec foeminis denegetur ingressus; non ea erit continuo interdicienda, dummodo tamen salis provisum sit, ne oriantur scandala, utque opportuna parentur remedia, si forte aliquod exoriri posse timeatur.

16. Ac tandem non praeceptive, sed directive consulit haec sanctio, ut pannis obscurantur fenestrae prope Altare, ut mens adstantium orationi intenta, ne minimam quidem habeat distractionis causam; et omnes cogitatione, colligat ac affectus in id solummodo dirigat, quod adorandum proponitur.

Haec regula altera ex illis est, quas S. *Carolus Borromaeus* servandas praescribit in Ecclesiis Mediolanensibus, ubi primum invaluit tam pium Institutum Orationis perennis. Cum autem huius regulae ratio communis sit aliis etiam Expositionibus, quae aliquamdiu durant, decet ut in his etiam fenestrae occludantur. Advertas tamen, ne tanta sit obscuritas, ut tenebrosus fiat Templum; nam ea oriri posset confusio, ad quam vitandam, noctu per Ecclesiae ambitum apponenda sunt lurnaria. Quamobrem scite *Instructio* non generaliter consulit occludi Ecclesiae fenestras, sed regulam limitat ad illas, quae sunt prope Altare; arbitrio relinquit, ut idipsum fiat quoad alias, quae nimiam forte possent lucem afferre, nisi telis vel alio modo legerentur.

§ VII.

< Niun Secolare, benchè vestito di sacco < di qualsivoglia Compagnie, ardisca di andare intorno all' Altare per aggiustare i lumi o far altro che occorra; ma dovrà essere un Sacerdote o almeno un Chierico con Colla, con la quale sopra il proprio abito dovranno comparire anche li < Regolari di qualsivoglia Religione: avvertendosi di più, che ogni persona di qualsivoglia condizione ed ordine per Decreto della Sacra Congregazione de' Riti *Urbis* < 19 Augusti 1651, ad G, (num. 937), « avanti al SSmo Sacramento esposto, accostandosi o parlandosi da esso, deve fare riverenza con ambe le ginocchia piegate. < In ordine poi alla persona del Sacerdote, « il quale celebra la Messa privata, s'insinua esserci Decreto della medesima Sacra Congregazione, che mentre passa avanti all'Altare, in cui sia esposto il SSmo Sacramento, dopo fatta l'adorazione colle ginocchia piegate e scoperto il capo alzandosi lo rieopra ».

1. Si Ecclesiae leges iubent, ne laici homines locum habere queant in Presbyterio, tempore praesertim celebrationis Missae et Divinorum Officiorum, nullo magis arcendi sunt extra cancellos, dum Sacramentum est publice expositum vel pro Oratione Quadraginta Horarum, vel pro alia qualibet causa. *Sacrae Rituum Congregationis Decreta*, quae districte praecipunt, ne laici intersint in loco sancio pro solis Sanctuarii Ministris destinato, sunt pene innumera. *Benedictus XIII* his innixus et iu-

xla sacrorum statuta canonum, in *Concilio Romano lit. 28, cup. 4*, nedum expresse prohibet: < intra Presbyterium et Altarium septa, dum Missae ibi celebrantur, aliave Divina Officia persolvuntur, secularium personarum cuiuscumque conditionis et sexus assisleniam »; verum etiam contra inobedientes « interdicti poenam, ipso facto incurrendam et Romano Pontifici reservatam, comminatur ». Sed de hoc iterum redibit sermo ad § XXVII huius *Instructionis*. Intelim salis est adnotare, quod si laici cuiuscumque conditionis consistere debent extra Presbyterii cancellos, dum publicae venerationi patet expositum SSimum Sacramentum « nelle Cappelle o luogo ove sarà esposto il SSimo Sacramento, non entreranno entro i cancelli i laici », ut habet S. *Carolus Borromaeus in saepe citat. Instructione Act. Eccl. Mediolanen. pag. 681*; iam quisque videt, nec sub ullo praetextu licere iisdem « di andare intorno all'Altare per aggiustare i lumi e fare altro che occorra ». Quod autem ex Ecclesiae legibus est illicitum, cohonestari ne aliquo modo posse quis putet, si ad hoc munus, non vulgari veste, sed alicuius Sodalitatis laici homines utantur habitu: nam hoc casu praevisto, nostra Instructio expressis verbis id prohibet; et huiusmodi officium Clericis tantummodo in defectum Sacerdotum attribuit.

2. Verum, vel Sacerdos scilicet vel Clericus qui vigil adsit ut accendat, exlinguat, purget, disponat lumina, aliaque peragat quae circa Altare necessaria aut opportuna videbuntur, superpelliceum induere omnino debet. Hoc exigit loci religio, Sacramenti reverentia, functionis solemnitas. Non enim decet circa tam sublime Mysterium in habitu vulgari etiam nigri coloris ad talos usque protrahere ministrare, sed solum licet in habitu ex Ecclesiae praescripto in similibus functionibus adhiberi solito. Quapropter lex ad Regulares omnes extenditur, cuiuscumque Instituti hi sint. Cum autem isthaec sanctio fundamentum habeat in Apostolicis Constitutionibus, nedum Hornae obliet; sed ubique locorum, saltem quoad Clerum Secularium servanda omnino est.

3. Quaeri hic posset num Laici Conversive Regulares a lege prohibitive excipiantur? Cavalierius ad hunc locum inclinatum sententiam affirmativam, praesertim si agatur de Expositionibus extra Urbem. «Quae tamen (scilicet sanctio) saltem extra Urbem limitationem fortasse patitur quoad Laicos

seu Conversos Regulares, qui dummodo in superpelliceo appareant, intra Presbyterium admitti posse videntur ad concinnanda lumina, ad quorum aptationem aliaque similia praestanda munia ex Secularibus etiam Clerici admittuntur ». Liceat mihi addere, quod idipsum, quin violetur Instructio, etiam in Urbe non dedecet. Laici enim Conversive Regulares pluribus fruuntur privilegiis et in pluribus aequiparantur Clericis: praeterea ex his nonnulli sunt, qui magis quam Sacerdotes et Clerici idoneitatem habent ad ea munia, quae aptitudinem aliquam usu acquisitam requirunt; praesertim ubi luminaria magna sunt in copia, et ad illa aptanda atque purganda per plures gradus cum aliqua difficultate ascendere oportet. Numquam tamen ad Altare accedant sine superpelliceo; quemadmodum lex iubet nedum quoad Sacerdotes et Clericos Seculares, verum etiam quoad omnes Regulares cuiuscumque Instituti.

4. Haec ad primam sanctionis partem. Altera succedit de genuflexionibus, quae ad primam aliquam habet relationem, sed magis late patet ac omnes complectitur, qui in Ecclesiam devotionis ergo conveniunt, vel Altari inserviunt, vel aliquo funguntur officio; ulpote illi praesertim sunt, qui luminibus aptandis et purgandis invigilant, ac propiorea de uno ad aliud Altaris latus transeuntes, persaepe necessario debeant ante Sacramentum transire, nisi talis sit Machinae structura ut huiusmodi munus per graduum intervalla, aut a parte postica implere possint et debeant. Siquidem Decretum *Urbis 19 Augusti 1651*, quod ab Instructione laudatur, expresse ac generalim iubet « quando SSimum Eucharistiae Sacramentum publice discoopertum exponitur; omnes ante illud transeuntes cuiusvis conditionis et ordinis sint, seu ad illud accedentes vel ab eodem recedentes semper utrumque genu flectere debent » (Vide hanc novam collectionem num. 937 *dub. 6*). Cum vero Decretum enuntiet Sacramentum publice discoopertum, dubitare quis posset; num idem genuflexionis obsequium vel unius tantum genu ad Iccram inflexio debeatur Sacramento in Throno quidem exposito, sed velato vel patente Pyxide aperto Tabernaculi ostiolo? Verum quod ambiguum fore lasse est in laudato Decreto, declaratur per alterum eiusdem S. R. C. responsum in *Varsavien. sub die 7 Maii 1746, ad dub. 4*: scilicet « Transeundo circa SSimum Sacramentum in Pyxide, an

illoque genu ante illud genuileclendum sit? » Affirmativa prodiit resolutio (Vide num. 2390, ad dub. 4). « Quoad genuilexiones vero utroque gemi sunt faciendae a transeuntibus ante illud, etiam quando in Pyxide, patenter, sit expositum ». Quocumque modo sit expositum Sacramentum venerationem exigit, non substantialiter, sed modo externoque signo, diversam ab ea, quae ex Ecclesiae instituto ei debetur, dum latet clausum in Tabernaculo. Si latenti convenit adoratio unius flexione genu, in uberioris venerationis argumentum utroque genu illectendum erit, dum publice est expositum, etiam velato Ostensorio, vel patente Pyxide.

5. Verum haec regula, etsi generalis, suas tamen patitur limitationes quoad Sacerdotes, qui Sacrum solemne faciunt in Altari, in quo expositum est Sacramentum; quae limitatio etiam comprehendit Ministros. Hi omnes dum primum veniunt ad Altare et postremo ab eo recedunt, utrumque genu nectere debent, quemadmodum etiam dum sacra Hostia publice patens thure est adolenda. Sed dum ibi permanent, si loco moveantur, ut aliquid agant, et circa Sacramentum vel Altare operentur; sufficit, ut transeuntes ante illud unico genu Sacramentum salutent: non enim de novo accedunt ad Altare, nec ab eo, non reversuri, recedunt, ut comprehensi intellegi debeant sub regula *Clemenlinae Instructionis et laudati Decreti Sacrae illius Congregationis*. Neque unica haec ratio est; nam et alia potissima succedit; quippe cum frequentes in solemni Missa sint transitus Sacerdotis aut Ministrorum ante Sacramentum, flexio ulriusque genu nulli foret incommodi,urrectio difficilior fieret, administratio minus expedita atque actio sacra plus aequo protraheretur. Communior haec est saniorque liturgicorum Auctorum sententia, quam firmat constans principalium Ecclesiarum usus. Idipsum servandum a Sacerdote et Ministro, si quandoque contingat celebrari ante Sacramentum expositum Missam privatam, veluti monent inter alios *Gallus ad Rubricas Missalis part. 2, lit. 14; ibique Meratus*.

6. Neque hic praetereundum, quod eadem regula servanda est quoad genuilexiones utroque vel unico genu a Sacerdote et Ministris, etiamsi Expositio sit privata in Ostensorio velato vel in Pyxide. Id declaratum fuit a Sacra Rituum Congregatione sub data 22 Decembris 1753 in *Wilnna*. Dubium erat

« quando absolvitur Missa lecta coram SSimo Sacramento exposito, attamen velato; item coram Sanctissimo Sacramento in Pyxide exposito, an debeant omnes genuilexiones observari in tali Missa, quae alias observantur, SSmo Sacramento publice exposito, et non velato ». Cui Sacra Rituum Congregatio respondit: « Affirmative » (Vide num. 2427 ad 10). Nam si ut supra vidimus, ex allero eiusdem S. C. Decreto, Sacramentum velatum, vel patens Sacra Pyxis, exigit genuilexiones ab omnibus ac si esset detectum, putiori iure haec servanda est regula a Celebrantibus coram eo Missam solemnem vel privatam.

7. Tertia succedit sanctionis pars, quae modum praescribit a Sacerdote servandum, dum is ad aliquod ex Altaribus pergens Missam ledam celebraturus, vel expleta Missa, ab eo recedens transit ante expositum Sacramentum. Servandum esse iubet Decretum Sacrae Rituum Congregationis. Dubium erat: « An (Sacerdos), post faciam genuflexionem detecto capite surgens, debeat caput legere donec ad Altare pervenerit, an vero detecto capite iter proseguere ob reverentiam tanti Sacramenti sic publice expositi; cum Rubrica Missalis Romani non videatur loqui de hac praecisa adoratione in casu, de quo agitur? » Cui responsum fuit: « Servandas esse Rubricas Missalis Romani, quae videntur innuere, quod, post factam adorationem flexis genibus, detecto capite surgens, caput operiat ». Recte dicitur « videtur innuere » non enim id exprimit Rubrica, quae est: « Si vero contigerit eum transire. . . . ante locum Sacramenti, genuileclat; si ante Altare ubi celebratur Missa, in qua elevatur vel tunc ministratur Sacramentum, similiter genuileclat et detecto capite illud adoret, nec ante surgat, quam Celebrans deposuerit Calicem super Corporale » *part. 2, tit. 2, de ingressu Sacerdotis ad Altare*. Hanc quidem rubricam iuxta sensum laudati Decreti servandam esse in transitu ante Altare, in quo patet expositum Sanctissimum Sacramentum, sed non in genuilexione immerendum, docent *Gavanlus et Quarti ad hunc titulum; Caralerius torn. 4, cap. 10, Decret. 5; item in Append, tit. 3, cap. 4*.

8. Quemadmodum vero, dum elevatur Hostia ei Sacramentum fidelibus administratur, utrumque genu illectendum est, ita etiam servari debet a Sacerdote pertrans-euntem ante expositum Sacramentum. Non

diffiteor *Bauldrinum part. 3, tit. 2 de ingressu Sacerdotis ad Altare, num. 1, in nota num. 3; et Bissi loin. I. lilt. G, num. 2d, § 2*, existimasse Sacerdotem Missam celebraturum iu transitu ante Altare, in quo expositum est Sacramentum, unicum poplitem flectere debere; quia regula generalis ad faciendam genuflexionem utroque genu est quando fit aliqua pausa; hic autem nulla facienda est pausa; ideo concludunt pro unius tantum poplitis ad terram usque flexione. Haec opinio nullam prorsus vim habet post editum S. A. C. *Decretum*, quod pro regula habendum esse iubet *Instructio* et legis generalis locum oblinet. Quamquam praecise ab Instructione et Decreto, ex vi praeceptivae *Rubricae*, iitrmqiiie genu flectendum esse plane consequitur. Haec duo distinguit casus, transitum scilicet Sacerdotis ante Tabernaculum, in quo reconditum est Sacramentum; et transitum ante Altare, dum Sacra elevatur Hostia; in primo simplicem iubet genuflectionem, quae unico fit genu, capite operio; in secundo adorationem utroque poplite ad terram inflexo ei delecto capite. At secundus casus alterum includit de transitu ante Altare, in quo expositum est Sacramentum, ut per *laudatum Decretum* declaratum fuit, quum par sit ratio. Unus ab altero in eo tantum discrepat, quod, dum Sacra elevatur Hostia, Sacerdos pertransiens non ante surgere debet, quam Celebrans deposuerit Calicem super Corporale: in Expositione vero Sacramenti nulla est nectenda mora in genuflexione, qua facta absolutaue adoratione cum capitis inclinatione, statim surgendum est.

9. Notat Meratus in ulterioris *Rubricae* illustrationem « iuxta communem usum Romanae receptum, Sacerdos in dicto casu genuflectere debet utroque genu, et postea deponere bireluin, et caput profunde inclinare ». Sed hae actiones, etsi ad invicem sibi simultanee succedant, aliquod, licet brevissimum, temporis spatium requirunt; et lit proinde aliqua pausa, etsi momentanea. Idcirco, quamvis non sit in mora cunctandum, salis haec est brevis morula, ut nihili pendere debeat praefatorum scriptorum opinio. Quod si ratio valeret per eosdem allata, genuflectendum utroque genu tantummodo esset, dum aliquah tempore est in Oratione perseverandum; numquam vero, nisi unico genu, in simplici transitu, accessu et recessu, secus ac iubet *Instructio*. Imo nec Sacerdos et Ministri accedentes ad Al-

lare pro Missa solemni genuflectere deberent utroque genu, quia illico surgendi et nulla fit pausa.

10. Licet vero iubeat *Instructio* Sacerdotem, facta genuflexione et adoratione, dum surgit, caput operire debere; apud bene multos tamen usus invaluit, illud non operiendi, nisi, dum extra sunt aspectum Altaris, in quo expositum est Sacramentum. Mos iste estne relinendus, vel potius censura notandus? Eundem ultro contrarium legi, quae non sine rationabili causa mandat capiti imponi, facta genuflexione, birelum, communiter reprobant Rubricistae. Audiendus Meratus, qui, regulae inhaerens, deponendum bireluin monet a Sacerdote non prius, < sed postquam genuflexerat; facta autem profunda capitis inclinatione, antequam surgat, iterum imponendum, eundemque absque alia reverentia suum debere proseguere incessum cum birelo in capite ». Quapropter non laudandi, sed potius redarguendi sunt illi, qui ad maiorem reverentiam, ut ipsi dicunt, capite aperire abeunt, donec sint extra conspectum Altaris, tum quia operantur contra Rubricam et Décréta, tum quia incurrunt periculum, ut aliquid de Calice decidat.

11. Advertendum praeterea est, perperam agere Sacerdotes illos, qui, dum genuflexi profundam Sacramento inclinationem faciunt, birelum collocant supra Calicem: haud enim decet et prorsus indignum est Calici imponere capitis tegumentum; quamobrem vel est porrigendum ministro, vel ab ipso Sacerdote ita tenendum, ut vola manus dexteræ cum parte aperta bireli sit versus ipsum Sacerdotem; et pars inversa eiusdem manus ponatur supra Calicem. Ita Meratus *loc. cit.*, Cavalerius *tom. 4, cap. 10, Decr. 52*, Telamus, in *Append, cap. 3, art. 4, num. 17*.

12. De Missa privata solummodo agit *Instructio*, quia Sacerdos ad hanc celebrandam pergens vel rediens ad Sacrarium, Calicem manu defert; quamobrem regula danda erat, quae simul consuleret religioni et decentiae. Secus vero dicendum est de Sacerdote Missam solemnem celebraturo, vel de eo, qui privatam dicturus sit, Calice tamen in antecessum ad Altare iam praeparato. Nam utroque in casu, cum Sacerdos impedimentum Calicis non habeat, antequam genuflectat, simul ac delegit expositum Sacramentum, caput debet, amoto birelo, aperire, quod et faciunt Ministri sacri Missae solennis; postquam vero surrexit, non statim

bireium capiti imponat, sed postquam e conspectu Sacramenti se subtraxerit.

13. Aliae plures quaestiones pro casuum diversitate a Rubricistis fiunt, quas prosequi nostrum non esi, cum circa venerationem debitam Sacramento publice exposito non versentur. Unam vel alteram tantummodo attingam, quae aliquo modo ad rem, de qua agimus, referri possunt. Quaeritur: Quomodo se gerere debeat Sacerdos ad Altare pergens, vel ab illo recedens, si per Ecclesiam obviam ei fiat deferens Sacramentum, vel in Ostensorio patens, vel latens in Pyxide? Difficile est, ut huiusmodi casus non praevisus accadat in accessu Sacerdotis ad Altare. Nam si fiat per Ecclesiam processio, vel deferendum sit Sacramentum de uno ad aliud Altare, aut per modum Viatici ad infirmos; Sacerdos Missam lectam celebraturus cunctare tantisper debet in Sacristia, donec absoluta sit Processio, vel reconditum sit Sacramentum; ubi asservandum est, vel Sacerdos Viaticum deferens Ecclesiae ianuam praetergressus fuerit, vel in reditu populum cum benedictione dimiserit. Non ita dicendum de Sacerdotis regressu, expleta Missa, ad Sacristiam; quia licet, quoad Processiones allinet, casus vitari possit, curando ut Missae omnes ad Altaria absolutae sint, dum devota supplicatio instituitur; aller lamen casus delationis Viatici praevideri non semper potest; et quandoque pro re nata improviso et festinanter deferendum est. Verum quomodoque et quodcumque id accadat, vel in accessu, vel in recessu, docent Rubricistae, genuflectendum esse donec transeat, et quidem utroque genu, si immorandum sit; unico vero genu, si in transillii et absque mora genuflectendum est. Ita Quarti ad *Rubric. Missal. pari. 2, tit. 2, num. 1*, Tonell. *lib. 2, tit. 2, Ruhr. in notis num. 6, § Huiusmodi*, Merati *loc. cit.*

I. Haec lamen distinctio non omnibus forte amplectenda videbitur. Nam si Rubrica iubet, et dum elevatur Sacramentum, vel dum fidelibus ministratur, Sacerdos in transitu debeat utroque genu ad terram podio, delecto capite, illud adorare; non video, cur idem modus servandus non sit in transitu prope Sacerdotem deferentem Sacram Hostiam, vel in Ostensorio, vel in Pyxide, etiamsi non sit in genuflectione immorandum. Si Rubrica extendi debet, non Liturgici omnes nolunt, ad transitum ante Sacramentum expositum, et licei Sacerdos immoran genuflexus non debeat, nihilomi-

nus utroque poplite inflexo tenetur illud adorare; quod, ut vidimus, praecipiunt etiam S. R. C. Decreta et *Instructio*; cur nam eadem regula servanda non erit in occursu Sacerdotis deferentis Sacramentum? Hinc forte non fallor, si existimem etiam in proposito casu utrumque genu in momentanea adoratione esse flectendum, ut lit in transillii anie Altare, ubi expositum est Sacramentum vel Sacra ministratur Eucharistia.

iti. Quaeri item potest: « An in Processionibus, quae occasione Quadraginta Horarum fiunt per Ecclesias, debeant processionaliter incedentes ante Sacramentum in occursu et transitu a latere eiusdem genuflectionem facere? » Nonnulli Liturgici respondent: « Affirmative, dummodo in transitu videatur ». Verum haec regula non est ubique in viridi observantia. Erunt ne igitur redarguendi, qui secum faciunt? Non is sum, qui audeam definire; haud lamen crederem eos in legem peccare. Siquidem ut genuflexio, ita etiam est actus religionis et cultus incessus supplex ante Sacramentum cum alternatione hymnorum laudis, qui solemniter decantantur. Et haec ratio est, ob quam Bissus *lit. G, num. 19, § 2*; et Meratus *part. 4, lit. 12, n. 14*, genii-ll eclere debere negant inleressentes Processioni SSmi Sacramenti, etiamsi transeant ante Altare actu, quo Sacra Hostia elevatur vel Calix « quia sunt in actuali illius adoratione ». Praeterea aliquid inessel incommodi, si quotquot lateraliter transeunt e conspectu deferentis Sacramentum, genuflectere deberent. Quod si omnino genuileclere deberent nec contraria consuetudo, ubi viget, servanda esset, unico tantum genu Sacramentum foret adorandum: nam si utrumque genu flectendum esset, nimis retardaretur supplicatio, et mora in ipsum voluti redundaret Sacramentum, non notat Cavalierius *torn. 4, cap. 10, Deer. 7, num. 4*.

§ VIII.

< Si lenga, durante l' Esposizione, alla porta della Chiesa per la parte di dentro o di fuori, come l'ornerù più coinodo, un * lappelo, che faccia forma di Biissola, con spazio adequate alii lali per comodità del popolo, e sia lalmenle poslo, che non possa mai dalla slrada vedersi il SSiho Sacramenlo ».

1. Si ad Ecclesiarum ianuas decel, ul semper, praesertim vero tempore Sacrificii,

retineatur velum, quod *Velotyron* sen *Amphityron* Graeci dicunt, Hali *Porlitra*, ni Macri veterum monumentorum investigator egregius tradit in suo *Hierolexicoii verbo Velum*, - mullo magis apponi oportet aptius munimentum, dum Sacra Eucharistia exposita publicae patet venerationi. Subtrahi debet quaelibet iis, qui in Ecclesia morantur, distractionis occasio; et quantum licet, curari ut minus sensibilis sit strepitus, qui quandoque per viam fit. Illud vero est maximum, ne Sacramentum semitam transeuntibus visibile sit. Secus enim si fieret, cum non levi detrimento cultus et religionis fieret, imo pluribus irreverentiis praeberetur causa. Quamobrem severe iniungitur, ut huiusmodi munimentum e crassiori panno ita aptetur, ut impediatur internum Ecclesiae aspectum iis, qui extra sunt; nullum vero obicium obstaculum ingredientibus Templum. Spissum atque compactum sit oportet, « che iaccia forma di bussola con spazio adeguato ai lati per comodità del popolo; e sia l'alineamento posto, che non possa mai dalla strada vedersi il Sacramento ». Potest apponi, vel ab intra, vel ab extra prope ianuam, prout magis opportunum videtur, et Ecclesiae proximaeque semitae maior vel minor est latitudo aut angustia.

2. Id lamen non indiscriminalim positivum praeceptum importat; sed tale est quoad illas tantum Ecclesias, in quibus alio modo effici nequit, ne Sacramenti conspectus obnoxius sit per viam ante Ecclesiae ianuam transeuntibus, ac proinde actibus irreligionis. Quod si alio decenti modo provisum sit, ut in Ecclesiis accidit, quae storiis crassioribus munitae sunt, vel in affabre elaboratum ligneum septum introducunt, per quod lateraliter in Ecclesiam pateat ingressus; regula sanctionis cessat, cum utroque modo religioni et debitae Sacramento venerationi provisum sit. Tempore enim, quo primum prodiit Instructio, nondum communiter mos invaluerat, duplicibus portis septo intervallo disjunctis, Ecclesias munire, cum ad religioni consulendum, tum ad easdem ab externis aeris impressionibus custodiendas; ut modo fit nedum in Basilicis, verum etiam in aliis fere omnibus, etsi minoribus et angustioribus Ecclesiis. Idcirco Instructio eum praescripsit modum, quo cum minori dispendio provideri posset, ut Sacramenti aspectus iis solis pateret, qui adsunt in Ecclesia, veluti etiam nunc servatur in illis, quae recens inventum munimentum non habent.

3. Sed opportunum maxime, quamvis non levem secum ferat difficultatem, alleram distractionis causam impedire, quae, ut Galvalerius ad hunc locum adnotat, occasionem habet a canibus introeuntibus, qui latratibus sacras functiones perturbant, multum incommodi devotae adstantium attentioni afferunt et Ecclesias spurcitiis et immunditiis polluant. Plurimum idcirco expediret ut ad Ecclesiarum ianuas aliquis continuo adstaret, qui canes ab ingressu prohiberet. Qui igitur ad Ecclesiam veniunt Sacramentum adoraturi, vel canes domi relinquant, vel quatenus secus ducant, alicuius custodiae consignent, priusquam Ecclesiam ingrediantur. Quod dictum volumus nedum relate ad tempus Expositionis Quadraginta Horarum, verum etiam quoad alias quascumque Expositiones. Optandum sane, ut nunquam canes reperirent aditum ad Ecclesias; sed quod generatim impossibile est, vel inultum difficile, curandum tamen ab iis, qui Ecclesiis praesunt, ut saltem aliquo modo impediatur, tum occasione Expositionis Sacramenti, tum occasione festivitatum et solemniis functionum, quae magna cum populi confluentis frequentia fiunt.

§ IX.

« Siano di continuo uno o due Sacerdoti, o almeno in detto Ordine Sacro costituiti, se si polrà, vestiti di colla (benchè siano illegolari) genuflessi avanti un banco ricoperto con lappello o panno rosso, o d'altro colore e qualità decente vicino all'infimo grado dell'Altare; o mai sopra genuflessorii, orando tanto di giorno, quanto di notte a vicenda. Dove sarà qualche Confraternita, vi assistano due confratelli almeno, avanti un banco coperto di panno verde o d'altro colore decente, perimente a vicenda, ma fuori dal Presbiterio e distanti dagli Ecclesiastici suddetti; ed oreranno con tutta divozione per edificazione degli astanti e con voce sommessa per non causare distrazione negli altri ».

1. Uberiorem dicendi copiam praebet haec sanctio. De adoratione Augustissimo debita Sacramento sermo est. Tametsi nunquam desini cuiuscumque sexus et conditionis homines, usque dum patent ianuae Ecclesiarum, in quibus sit Expositio Quadraginta Horarum, qui in Sacramenti adoratione devoti persistunt; nihilominus omnino convenit, ut aliqui e Clero proxime

ad Aram continuo adsint et sibi ad invicem succedant, qui Sacrae Eucharistiae tribulum laudis persolvant et populo convenienti in Ecclesiam exemplo sint. Quotquot de sacris ritibus scripserunt, id innuunt, eis. m. Benedictus XIV, dum Bononiensem Ecclesiam regebat, praecepit < ut in Ecclesiis tam Secularium quam Regularium, in quibus esset Sacra Eucharistia publicae exposita venerationi, unus vel duo Sacerdotes vel duo saltem in Sacris Ordinibus constituti. superpelliceo induti ilexisque gentibus, intersint etc. » *laud, instil. 30, num. 20*. Nostra autem *Instructio* idipsi in vult, ac praeterea iubet, ut etiam Regulares, cuiusvis Ordinis et Instituti sint, ad scamnum ad id paratum non accedant, nisi induti superpelliceo. Quod autem de Oratione Quadraginta Horarum statutum est, id ipsum servandum erit in aliis quibuscumque Expositionibus, vel hae ad breve vel ad longum tempus perdurent: nam curandum est, ne unquam alicuius de Clero desideretur assistentia.

2. Neque regulam coercendam putes ad Expositiones publicas atque solemnes: habet enim locum etiam in privatis, quae fiunt, aperio Tabernaculi ostiolo, ut pateat velata Pyxis. Ita decretum video a Sacra Congregatione negotiis Episcoporum et Regularium praeposita, quae permitti posse consuevit huiusmodi privatam expositionem < cum numero sufficienti luminum et assistentia Sacerdotum ». Illa sub die 1 Septembris 1598; et 9 Decembris 1602 « cum assistentia alicuius Sacerdotis Stola et superpelliceo induti ». Id autem intelligi debet, quemadmodum de aliis Expositionibus, quae ad breve tempus fiunt, si inter expositionem et preces, quae ante repositionem recitantur, aliquod, etsi modicum intervallum excurrat: nunquam enim Sacramentum relinquendum est sine aliquo ex Clero, qui illud intus Presbyterium adoret. Quod si ab Altare non recedant Sacerdos et Clerici, exposito Sacramento et immediate praeibant una cum populo vacent; non est, cur aliquis distincte orationi incumbat, quia omne* simul praestant huiusmodi religionis obsequium.

3. Regula igitur etsi obliget Ecclesias Urbis, et circa unam tantum Expositionem Quadraginta Horarum versetur, nihilominus haberi perinde debet, ac si generalis esset, non ut praeceptiva, sed ut directiva. Id enim in genere praescribit, quod exigit Divina MaiesUs humanitati contumela latens

sub specie panis. « Si Angelorum Chori illi assistunt », ut habent S. Ioannes Chrysostomus Hb. 3, de Sacerdotio, et Homilia 65, ad populum Antiochenum; S. Ambrosius cap. 1, in Lucam; et Magnus Gregorius Dialog, lib. 4, cap. 58, aequum est, ut Ministri Altaris ab eius adoratione nunquam desistant, dum Sacramentum publicae venerationi expositum est. Lex tamen aliquam modificationem admittit quoad numerum et gradum Clericorum, qui huic adorationi vacare debent. *Instructio* equidem exigit unum vel duo Sacerdotes, aut saltem Clericos in Sacro Ordine constitutos: adiicit tamen conditionem, quatenus haberi possit. Quod si hi desini, vel pro singulis horis haberi nequeant, substitui poterunt Clerici ad Minores gradus promoti, vel etiam Regularium Ordinum Laici et qui inter Monachos Conversi dicuntur. Sensus ergo Instructionis est, quod huiusmodi officium praecipue Sacerdotibus et aliis in Sacro Ordine constitutis convenit; Clerici in minoribus deinde succedunt, postremo in horum quoque defectu, in Ecclesiis Regularium respectivorum Ordinum Laici professi, qui Clericorum privilegiis gaudent. Quoad numerum vero nihil certi praefinire vult sed disiunctiva utitur, iubens unius vel duorum assistentiam, quia non omnes Ecclesiae aequae abundant copia Sacerdotum et Clericorum: imo quamplurimae sunt, quae cum nullum habeant Saecularium vel Regularium Collegium, adseilitis Clericis compelluntur ea omnia perficere, quae ad sacram illam pertinent actionem. Idcirco, relate ad istas, salis erit, si unus Sacerdos, vel unus Clericus continuo Sacramentum adoret; nec ab Altari discedat nisi venerit alter, qui eius occupet locum. In Ecclesiis vero Patriarchalibus, Collegiatis, Conventualibus, in quibus vel Saecularis vel Regularis copiosus est Clerus, congruum videtur ac decens, ut duo saltem sibi in adoratione succedant.

4. Et quoniam, ut supra notatum est, eadem regula in aliis etiam Expositionibus servanda est, quaeri hic poterit; num quoque tenenda sit extra Urbem? Respondendum videtur, quod oblinet ex decencia, non ex necessitate: sed Episcopi in id sedulo debent incumbere, ne aliqui ex Clero desint, qui Sacramentum expositum, praesertim in Oratione Quadraginta Horarum, continenter adorent. Haec est mens Sacrae Bituum Congregationis; quae interrogata in Cortoneu. 10 Septembris 1701, ad 18:

< An tempore Quadraginta Horarum in Cathedralibus vel Collegiatis debeat semper assistere aliquis Sacerdos vel Clericus cum superpelliceo? > scite cauteque respondit: « Hoc maxime decere iuxta edictum Emi Vicani pro Urbe; et Episcopus in hoc quammaxime incumbat ». (Vide num. 3)79). Patet igitur ex hoc rescribendi modo quale sit Sacrae Rituum Congregationis hac de re indicium. Bene notat *Edictum Cardinalis Urbis Vicarii* (nondum prodierat *Clementina Instructio*, quae primum evulgata est quinquennio post, scilicet anno 1705) extra Urbem eiusque districtum non extendi; et circa rem versari, quae decet ut ubique fiat, sed non est ex generali aliqua lege necessario* ubique facienda, si debitae adorationi aliter provideatur. Idcirco ad Dubium non respondit absolute intendo; sed maxime decere dixit, ut circa huiusmodi obsequium Venerabili Sacramento praestandum, modus ille oblineret, qui erat pro Ecclesiis Urbis praescriptus. Sed quoniam « quaecumque in Dioecesi ad Dei cultum spectant ab Ordinariis diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri aequum est » (*Cone. Trident. Sess. 21, cap. 28, de reformat.*); propterea addens « Et Episcopus in hoc quammaxime incumbat » plene ostendit quid vellet, non absolute iubendo; sed insinuando, ut Episcopus suo fungens munere modis omnibus curet, ut quod religioni congruit, non omittatur.

5. Certa regula tamen dari nequit pro omnibus indistinctis locis; et servanda sunt particularium Synodorum Decreta et Ordinarium mandata, dummodo horum ope satis consultum sit religioni et decetiae. Cavaleries et Telamus ad hunc *Instrui tinnis* locum pro diversa qualitate et solemnitate Expositionis, modo unum, modo duo Sacerdotes aut Clericos debere autumant in oratione persistere. In Expositione solemni et publica, quae diu protrahitur et praesertim si adhuc de node, duos Sacerdotes vel unum saltem semper assistere debere volunt, aut duos ex Clericis Sacrorum Ordinum, sin minus, alios ex Clericis in minoribus constitutis: si vero diu non perduret Expositio, nunquam deesse volunt duorum assistentiam Sacerdotum vel in Sacri» Ordinibus constitutorum, si fieri possit; secus, saltem unius Sacrorum Ordinum ei alterius inferiorum: quem modum servandum esse etiam existimant in Expositionibus, quae diu durant, saltem de die, et dum maior est populi frequentia. Liceat

mihi hanc opinionem emollire: si Instructio praenoscens difficultatem habendi tot Presbyteros aut Clericos, in Ecclesiis praesertim quae Clerum non habent, non expresse iubet, quod duo semper assistant; sed vult, ut unus nuraquam desit, etsi Expositio Quadraginta Horarum omnium sit solemnissima; curam onus imponendum duobus quoad Expositiones minus solemnes et brevis durationis, quae fiunt in novendialibus et triduanis precibus, vel statis diebus in piarum foundationum implementum? Rursus Instructio tempus et horas non distinguit, sed vult ut tam de die, quam de nocte, unius vel duorum assistentia continua sit: hinc per modum regillae exigi nequit, ut in Expositionibus, quae brevi durant, semper; et in aliis, quae longius protrahuntur, saltem de die et dum maior est populi frequentia, duo nunquam ab oratione deficient. Puta tamen praefatos Auctores ita esse intelligendos, ut consulant quod magis decet, quin certam servandam regulam tradant. Laudandi igitur erunt, qui habentes Sacerdotum et Clericorum copiam curabunt, ut maior sit in utroque casu perseverantium in oratione numerus; praesertim quia *Instructio* vult ut duo assistant, sed saltem unus nunquam desit; verum modum pietati ei religioni non imponit et in arbitrio est numerum augere. Haec dicta sint, ne Scriptorum ceteroqui clarissimorum auctoritas in sensum fortasse ab eorum mente alienum detorqueatur.

6. Quod si Sacerdotum vel Clericorum assistentia praestanda est, quando Sacramentum est publice expositum: quomodo consulendum erit, si unus tantum Sacerdos sit, qui regit populum; et Clerici vel omnino desint vel sint paucissimi, ut frequentissime accidit in Ecclesiis ruralibus? Hoc dubium sibi proponunt Cavaleries et Telamus, qui existimant < Non ideo omittendam esse Expositionem Sacramenti: ob impotentiam enim et necessitatem ablegandae non sunt laudabiles consuetudines; et potissime causae pietatis, cuiusmodi est Expositio Sacramenti; dummodo tamen, si non adsit Clericorum, non desit laicorum aliorumque fidelium adorantium copia ». Secus enim infelices illi populi, qui longe nimis a cultis Civitatibus, in parvis angustisque oppidulis, vel dispersi in arvis commorantur, perpetuo carerent spirituali hoc solatio. Nec illud praetereundum est, quod, ut iam vidimus, assistentia Sacerdotum et Clericorum est ex decetia, non autem ex omnimoda necessi-

tale; ei obtinet, quin omitti debeat in locis, in quibus adsunt, vel sine gravi difficultate accersiri possunt ecclesiastici viri. Verumtamen advertendum est, quod si desunt Clerici, celera saltem concurrent, quae sacra illa exigit actio; nam si deessent sacrae supellectiles vel cerei, vel quid aliud id tantum opus necessarium; nec decet, nec licet Sacramentum publice exponere. Satius est sacram illam functionem omittere, quam sine debita reverentia peragere.

7. Quaerimus modo de habitu, quo Sacerdotes et Clerici in adoratione perseverantes distinguere debent, lubet Instructio tam Seculares quam Regulares ad scamnum ad id paratum in plano Presbyterii, nonnisi superpelliceo indutos debere accedere; quam vestem induere debent etiam Regularium Ordinum Laici; neque his licet assistentiam praestare solo religioso habitu contextis, si in Clericorum defectum assumantur. Haec regula ad quascumque Expositiones publicas vel privatas extenditur, neque excogitari potest casus, in quo ul secus fiat, permissum sibi, nisi superpellicea desint, quod vix eveniet in aliqua pauperima rurali Ecclesia. Nimis enim dedecet ordinariis vestibus amictos Presbyterium ingredi et stare supplices ante conspectum Regis. Si induti esse debent superpelliceo, qui ministrant et in servili opere circa Aram occupantur, ut vidimus uel § VII; mullo magis huiusmodi amictu distinguantur oportet, qui Deo offerunt incensum laudis. Idcirco nequeo assensum Cavalerio, qui ad hunc locum *num. 7*, existimat, extra Romam permitti posse, quod Regulares in suo religioso assistant habitu, ita tamen, ut Sacerdotes Stola a collo pendente teneant. Meminisse oportebat *Decreti Congregationis Episcoporum et Regularium editi die 9 Decembris 1602*, quod assistentiam indistincte iubet Sacerdotis Stola et superpelliceo induti, etiam in Expositionibus privatis, quae fiunt aperto Tabernaculi ostiolo, quin sacra Pyxis extrahatur. Hoc autem Decretum Regulares praecipue et directe respicit, quamvis commune etiam sit Secularibus, ut ex postremis verbis colligimus: « Quod item in Ecclesiis Secularium servari mandamus ». Igitur si ex Decreti lege in privatissima Expositione adorationi incumbentes Regulares superpelliceo uti debent; poteruntne in publica et solemni ante Aram ad stare solo religioso vel Ordinis habitu amicti?

8- Sed en altera quaestio, *de Stola* scilicet adhibenda, vel non, a Sacerdotibus

ante expositum Sacramentum orantibus. Lex silet, quae unum Ianium superpelliceum seu collam commemorat. Et quoniam lex pro Romana Urbe dicta est, ideo censent Cavalerius et Tetamus ubique terrarum Stola superpelliceo hac in actione imponendam; in Ecclesiis tamen Urbis Sacerdotes solo superpelliceo debere esse contentos, quin Stola utantur ob reverentiam debitam Pontifici, qui Stola utitur extra Sacramenta. Verum res contra accidit; et parcendum Scriptoribus morum Urbis non salis instructis. Siquidem Romae constans consuetudo est superimponendi superpelliceo Stola, quam solummodo deponunt Sacerdotes coram Sacramento orantes et ad Altaris latus secedunt, si veneraturus Sacram Hostiam Summus Pontifex accedat. In solis Patriarchatibus Stola non adhibetur, tum quia Ecclesiae sunt (ut ipsum fert nomen) propriae Pontificis, tum quia assistentia sit in habitu choralis.

9. Usus etiam Stolae non ita accipi semper debet extra Sacramenta, ut sit signum jurisdictionis, superioritatis et officii; sed, praecise ab actuali exercitio, ut vestis sacerdotalis, seu ut distinctivum Sacerdotii consideratur. *Cap. Ecclesiastica 0, dist. 23*; imo ut eruitur ex Concilio *Brahearenensi 3, cap. 3, et Toletano 4, cap. 39, est reluti forma totius ornatus sacerdotalis*. Id tam verum est ut antiquitus Episcopi aequae ac Sacerdotes « Stola extra Mysteria semper deferrent ». Legitur de S. Thoma Canluariensi, quod « Stola iugum Christi suave circa collum diebus ac noctibus habebat » apud Mabillonium *in Praef. ad seculum I Benedictinum, CVII*. De Presbyteris vero habemus canonem *28 Concilii Moguntini anni 813*, scilicet « Presbyteri sine intermissione utantur orario propter differentiam sacerdotii dignitatis ». Huc respiciunt cap. 169, lib. 6, Capitularium; et Can. 26 Concilii Tiiburienensis apud Burcardum Wormaliensem lib. 6, cap. 10: « Presbyteri non vadant sine Stola, vel orario induti ». Plura videri hac de re possunt collecta a Fabio de Albertis *de sacris utensilibus cap. 8*.

10. Quod si Stola habenda semper esset extra Sacramenta ut jurisdictionis distinctivum, Sacerdotes nunquam eadem uti possent, nisi Sacra operantes. In publicis Processionibus, quae Romae fiunt, Parochi omnes, licet non sint in actuali muneris exercitio, a celeris de Clero distinguuntur Stola a collo pendente, etiam praesente non

inoralitor, sed physice Summo Pontifice, qui in solemnissima Festivitate SSihi Corporis Christi Sacramentum deferens supplicationem claudit. Nemo autem dixerit Parochos ea occasione Stolum deferre in signum jurisdictionis, bene vero ul distinctivum officii; aut per delationem Stolae laedi reverentiam Summo Ecclesiae Pastori. Si ita esset, neque iis privilegium deferendi Stolum indulgissel s. m. Benedictus XIV, neque umquam liceret Sacerdotibus per universum Orbem dispersis uti Stola extra Sacramenta; quia ab omnibus aequae reverentia debetur Pontifici. Is namque, ul habetur in *Caeremoniali S. R. E. Augustini Palritii* « numquam debet exire in publicum sine Stola»; sed eam continuo defert, non ul Urbis Episcopus, sed in signum supremi Sacerdotii, tamquam Christiani universi Orbis Pastor et Hector: el quod olim erat commune Episcopis el Presbyteris, modo ob supremam dignitatem Romano Pontifici reservatum est. Palet hinc, quod si Sacerdotes, dum in Urbis Ecclesiis supplices in Sacramenti adoratione consistunt, e collo deferant pendentem Stolum, nihil committunt, quod reverentiae debitae Summo Pontifici tantillum deroget. Quod adeo verum est, ul Catalanus ad hunc *Caercinonialis S. R. E.* locum, fretus privilegio a Benedicto XIV Parochis induito, fateatur se rationem non invenire « cur el ipsi sacri Oratores, cum verbum Dei Romae praedicant, sacram Stolum e collo pendentem adhibere nequeant ».

II. Salis haec sunt; nihilominus si quis adhuc dubitet, ad evellendas ex animo dubietates, validum praebet argumentum eadem haec nostra Instructio. Dum res est de *Con» ionilnis habendis § XXX//*, ne fiant tempore Expositionis per modum regulae generalis iubet; permittit nihilominus, ul quandoque habeantur breviora colloquia, si Praesidium intercedat auctoritas, sub ea tamen expressa lege, ne Stola ea in actione adhibeatur. « Sermoneggerà colla colla, benchè sia Regolare, ma senza Stola ». Ubi vero agit de oratione a Sacerdotibus el Clericis facienda coram Sacramento, mandat tantummodo, quod omnes assistentiam praestent *restiti di cotta benchè siano Regolari*; nec tamen vetat Sacerdotibus delationem Stolae. Consequitur ergo, quod ubi lex voluit negativam hanc conditionem, eam claris verbis expressit, ubi vero non expressit, haud voluisse censenda est; el libertatem reliquisse Sacerdotibus utendi Stola, ul a

Clericis, qui plerumque in eodem scamno adorationi incumbunt, distinguantur. Consuetudo autem universalis, immemorialis, non intercepta, non impugnata, quae optima est legis interpretes, id comprobant; cum in concionibus habendis nunquam; in assistentia vero coram Sacramento, videntibus ei non reclamantibus Praesidibus, semper el in omnibus Urbis Ecclesiis (solis exceptis Patriarchalibus) Stola adhibeatur. Concludendum videtur cum Romae, tum alibi aequae posse Stolum adhiberi a Sacerdotibus coram Sacramento orantibus. Neque puto eiusdem usum esse interdictum Diaconis, dummodo Stola non e collo ante pectus defluat, sed transversim ab humero ad latus descendat. Quamquam vero, si una spectetur *Instructio*, liberum sil in religiosa illa actione solo uti superpelliceo, vel etiam addere Stolum; si meus, qualiscumque sit, sensus exquiratur, censerem eiusdem usum non esse omittendum: decet enim in actione, quae Deum immediate respicit, ul Sacerdos coram eo assistat ea indutus veste, *quae est veluti forma totius ornatus sacerdotalis*.

42. Neque Sacerdotes el Clerici possunt ab hoc religionis officio se eximere sub obtentu, quod ex laicalibus Sodalitatibus aliqui continuo sint, qui sibi vicissim in oratione succedunt. Nam utrumque iubet *Instructio*, districte mandans, quod ubi adsunt laicorum Sodalitates, duo saltem Contraires continuo, extra Presbyterium *distanti tlagli Ecclesiae lici*, adorationi incumbant. Dixi extra Presbyterium; uon enim licet laicis hominibus, in ea praesertim actione, Presbyterium ingredi: quapropter nec eis permissum est servilia praestare circa Aram, ut supra notavimus ad § 17/, quamvis non vulgari veste, sed societatis propria induti sint. Lex tamen non comprehendit Laicos Regulares: nam hi, deficientibus Sacerdotibus el Clericis, ad horum supplendas vices admittuntur; el cum ex privilegio in Clero computentur induantque superpelliceum, licite possunt Presbyterium ingredi el orare ad scamnum pro Ecclesiasticis assignatum. Simul ergo loto Expositionis tempore perseverare debent in oratione in suis ab Instructione assignatis locis tam Ecclesiastici, quam Sodalitatum Contraires; ita ul ex utraque hominum classe iis qui recedunt, alii immediate succedant. Hoc in Urbe omnino fieri debet; alibi optandum, ul liat, sed non est omnino exigendum.

13. Quemadmodum vero diversus sil oportet locus pro Sodalibus Confraternitatum, ita etiam scamni ornatus. Id apte distinguit *Instructio*, iubens, quod scamnum paratum intra Presbyterium pro Ecclesiasticis nobiliori panno cooperiatur: < Tappeto o panno rosso, o d'altro colore, e qualità decente »; illud vero pro Confraternitate extra Presbyterium < di panno verde, o d'altro colore »; ulrisque vero commune est, quod ante scamnum, non in genuflexorio, orare debent. Quae regula in Urbe servanda omnino est: in aliis vero Dioecesium Ecclesiis, censet Cavalerius parari posse genuflexorium pro Clero. Verumtamen, etsi posse non inficiar, nihilominus ex decencia ab eo parando abstinendum puto; et scamnum potius decenti ornatum tapete adhibendum, ad differentiam Episcopi, qui, si veniat ad Sacramentum venerandum, utitur genuflexorio.

14. Ut autem scamnum pro laicis extra Presbyterium paratur, ita illud pro Ecclesiasticis locandum est « vicino ali' infimo grado dell' Altare », hoc est in plano Presbyterii; quamobrem contra legem illi faciunt, qui illud apponunt in Altaris gradibus, nisi tanta esset Presbyterii angustia, ut secas fieri nequiret.

15. Cum nunquam oratio intercipienda sil, percontandi locus videtur, num ut Ecclesiastici, ita etiam laicarum Confraternitatum Sodales noctu debeant in oratione persistere? Certum est pro Ecclesiasticis dictam legem esse, *orando lauto di giorno quanto di notte a virenda*; eam legem ad laicos extendi non credam, quamvis commendabile sil, ut quemadmodum de die, ita etiam nocturnis horis vicissim adsit. Si quidem *Instructio* huius praecepti meminit in prima sanctionis parte, quae est de Ecclesiasticis, non item in secunda, quae respicit Confraternitatum Sodales.

16. Quod autem *Instructio* disponit quoad Ecclesias, in quibus aliqua laicalis Sodalitas habetur erecta, extendi potest ad illas Monialium aliarumque foeminarum ani virorum, qui collegialiter vivunt in communi domo, ita ut duo ex iisdem, distributis horis* debeant continuo assistere in Ecclesia extra Presbyterium quoad viros, in Choro interno quoad Moniales aliarumque foeminarum Collegia. Divi continuo, quod tamen accipiendum civiliter est, pro horis scilicet et temporibus competentibus, non autem pro integro tempore, quo Expositio durat. « Officiorum enim tempore », inquit Cava-

leries ad hunc locum, « Clerum, Moniales aliosque, qui sunt de Choro, in Chorum omnes convenire posse credimus ad decantanda Divina Officia, quorum cantui dum incumbunt, insimul orantes SSnio Sacramento assistunt ». Bene quidem; sed quoniam hic Cavalerius Clerum simul confundit cum Monialibus, aliisque Collegiis, quibus onus Chori incumbit; ne censeas in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, Conventualibus posse Sacerdotes et Clericos eximi ab assistentia, quam praecipit *Clementina Instructio*, coram Sacramento, tempore quo in Choro Divina Officia persolvuntur. Etenim, dummodo in Choro non desini, qui ad psallendum aliaque sacra munera peragenda convenient, duo commode, iuxta lurnum in labella notatum, adorationi coram Sacramento vacare possunt ac inierim haberi, ac si praesentes essent in Choro. Quod si Clerus modicus numero vix pro Chori servitio sufficiat, non est propterea omittenda praescripta assistentia sub obtentu, quod psalmodiae incumbentes in Choro, insimul orantes, SSnio Sacramento assistunt, sed debitae assistentiae consulendum est per alios Sacerdotes vel Clericos, qui de Choro non sint.

17. Concludit Cavalerius « quod extra Urbem, dum assistunt Clerici, non videntur ad simultaneam assistentiam adstricti Contraires aliive de Congregatione aut Collegio; et per assistentiam Confratrum, Monialium aliorumque de Collegio, suppleri saltem poterit assistentia Clericorum, quando haec sine gravi et notabili incommodo haberi non potest, aut talis est consuetudo Ecclesiae, cui plurimum hac in re deferri posse credimus ». Scite, ait, *sine gravi et notabili incommodo*: non enim quodcumque incommodum Sacerdotes et Clericos excusare possit, quia praecipuum eorum officium est in hac assistentia immorari, et Ecclesiasticae leges ad eos diriguntur. Quamobrem per assistentiam Monialium aliorumque de Collegio suppleri posse Cleri, eorum defectum puto, si hi pauci sine numero et aliis muneribus pro Ecclesiae servitio ita distracti, ut difficillime possint haec simul implere et assistentiam praestare; vel si hos inter aliqui essent senio et aegritudinibus impediti; et pauci bene valentes superessent pro implendis oneribus, quibus propterea grave nimis foret praefatae assistentiae vacare. Sed et est alius casus. Si Moniales aliquae haberent pro Instituto Orationem perennem coram Sacramento et po-

— 37 —

silo per integrum anni circulum saltem de die; difficile nimis et onerosum esset Sacerdotes aut Clericos haberi, qui distributis horis Orationi vacarent, quo in casu salis esse censerem assislenliam Monialium. Nequeo tamen Cavalerie assenliri, qui consuetudinem habet pro idonea excusatione*, nam si Ecclesiastici non desini in sufficienti numero, consuetudo non valet, quae abusus potius nomen promeretur.

« Nella Sagreslia vi sia l'orologio al-
« mono a polvere per sapere il tempo della
« vicenda; di cui se ne darà il segno ad
« ogni ora colla campana inaggiore, lantodi
« giorno, che di nolle ».

1. Horologium ad boras indicandas in Sacrario Ecclesiae, in qua lit Expositio Quadraginta Horarum, relinendum est, quod vel hasta tempus metiatur et campanae sonitu, vel saltem subtili decidente pulvere ab una in aliam ex vitreis pyramidibus mutuo se inversis cuspidibus contingentibus, certa temporis intervalla distinguat. Huius ope designatur spatium, quod quisque debet in oratione insumere. Non enim iidem semper perseverare in actuali illa assistentia debent, nec (orte possent, si vellent. Id non patitur humana infirmitas. Hinc more receptum est, ut qui ex Sacerdotibus et Clericis ad hoc religionis et obsequii officium praestandum veniunt; vel quia Ecclesiae servitio sunt addicti; vel quia in Sacramentum devotione excitati sponte accedunt; ita vicissim distribuuntur, ut singuli ad horae spatium in oratione continuo perseverent. Hoc enim pacto omnes debitum cultum praestant Sacramento, secularibus exemplo sunt; et qui vel aetate graves vel corporis habitu imbecilles diu nequeunt genuflexi consistere, nimis non defatigantur. Quamobrem ea regula tenenda est, ubi pauci numero sunt Sacerdotes vel Clerici, ut potius, datis intervallis, horam orationis repetant, quam quod diutius in assistentia inorentur. Danda est quies corpori, ut spiritus alacrius ad orationem redeat. Ubi vero Clerus abundat, decet ut quilibet suam praestet assislenliam per horae spatium, quin teneatur pluries eamdein repetere, nisi pro sua devotione quis id facere velit.

2. Recte Cavalerius ad hunc locum ait: « Quisquis, etsi Canonicus, Dignitas aut Ecclesiae Superior, facile hinc ediscat, ab bu-

iusmodi assistentia se dispensare non posse*, sed magis prae celeris teneri promptitudine sua aliis in exemplum deservire..... Affigetur itaque in Sacrario labella, in qua erunt descripta nomina eorum et horarum, qui et in quibus debent assistere; per horologium metiatur tempus vicissitudinum; et huius signum paulo ante dabitur levi et intercisa pulsatione campanae maioris, ut praesto esse valeant, qui in assistentia debeant succedere; et ne qui iam assislenliae incumbunt, cogantur diutius immorari. Signa autem per campanam maiorem data id ultra habent commodi, ut etiam a longe extra Ecclesiam exislenles de Expositione moneantur et identidem ad actus virtutum excitentur ». Hactenus Cavalerius. Addam ego campanae sonitum mullum etiam prodesse, ut convenientes in Ecclesiam, in coram Sacramento per integram horam perseverent, ad lucrandas indulgentias, de singularum initio et termino edoceantur. Siquidem Clem. VIII omnibus Christifidelibus plenariam elargitur Indulgentiam, si vere poenileules, confessi et Sacra Communione refecti, *devote orando unam saltem horam perseveraverint*. Neque clausis Ecclesiae ianuis noctu cessare debet ad singulas horas campanae sonitus; quia cum expositio continua sit, etiam noctu Sacerdotes et Clerici vicissim debent orationi incumbere; ac praeterea eo signo etiam qui vigilant, aut a somnio excutiuntur, ad promovendos erga Sacramentum devotionis affectus excitantur.

§ XI.

« La sera avanli il giorno dell' Esposizione, dopo il segno dell' Ave Maria, si
« suonino le campane solennemente per
« avviso del popoio, come anche la mattina
« net far del giorno; e dopo tutti gli altri
« segni dell' Ave Maria, durante l' Esposizione, come parimente le solite Ire volte
« avanli le Messe solenni ».

1. Festivus campanarum sonitus Ecclesiasticas solemnitates praenuntiat populumque invitat ad ea praestanda cultus et Religionis obsequia, quae exigit Festi ac Solemnialis qualitas. Nemini dubium, quod festiva sit mullumque sollemnis Expositio SSmi Sacramenti pro Oratione Quadraginta Horarum, quae in Urbe perpetuo per lurnum lit: recte idcirco praecipit *Instructio*, quod « la sera avanli il giorno dell' Esposizione, dopo il segno dell' Ave Maria, si

«uonino le campane solennemente per av-
vho al popolo»; qnod fieri debet etiam,
rnm statis horis ad auroram, meridiem el
post solis occasum per triduum Expositio-
nis m signum iubili atque laetitiae; tum
etiam iteratis vicibus, ut assolet, paulo an-
tequam Missae solennes celebrentur. Qua
in parte adamu«sim est servanda *Instructio*;
nec liberum esse puto Ecclesiarum Recto-
ribus el Sacristis frequentius praecipere
campanarum pulsationem. Non enim decet
per frequentem nimis et non necessarium
campanarum strepitum orantes ante Sacra-
mentum distrahi ac perturbari. Quum au-
tem haec sanctio unice versetur circa Ex-
positionem Quadraginta Horarum pro Eccle-
siis Urbis, nihil adnolandum occurrit quoad
alias Expositiones minus solennes et non
praeceptas, vel quoad illas, quae alibi per
Dioeceses fiunt. In his quippe laudabiles
el rationabiles locorum consuetudines ser-
vandae sunl.

§ XII.

< Nell'Altare, dove sta esposio il SSiho
« Sacramento non si celebri allra Messa,
« che le solenni per l'Esposizione e Repo-
« sizione; nei quali due giorni, ollre la
< Convenluale (nelle Chiese, ove fe obbli-
« gazione di cantarla) si celebrerii dopo
< Nona la Messa del SSiho Sacramento vo-
« tiva pro re gravi; ecceltuate perù tulle
« quelle Domeniche, che sono di prima o
« seconda classe, e tutti li giorni, ne quali
« per ragione del Calendario tanto univer-
< «ale, quanto particolare di quella Chiesa,
< si ia Ofizio parimente di prima o seconda
« classe; come anche eccelluata la (eria
« quarta delle Ceneri e le ferie seconda,
< terza e quarta della Seltimana Santa,
4 tutti li giorni dell'Ollava di Pasqua e di
« Pentecoste, le Vigilie del S. Natale e
< della Pentecoste e l'Oltava delPEpifania,
4 nelle quali Domeniche, altri giorni e fe-
4 rie ecceltuate si ranlerà la Messa con-
4 ventuale con l'Orazione aggiunta dei Sa-
« cnmenlo udi unica conclusione; e luito
4 ci6 si osserverà inviolabiamente in tuite
4 le Chiese Ianio dei Secolari che dei Re-
4 golan ».

I. Clara esi primi pafs huius sanctio*
ni«, quae iubet, ne ad Altare, in quo ex-
positum est Sacramentum pro Oratione Qua-
draginta lbmrum celebrenlur Missae, exce-
ptis solemnibus pro Expositione el Repo-
sitione. Cur autem hoc? Facilis et expedit

ratio est; ul scilicet populus unice sit ado-
rationi intentus. Id adeo verum est, ul
S. *Carolus Borromaeus* ecclesiasticae disci-
plinae cultor eximius iusserit, ne in Eccle-
siis Mediolani per integrum Expositionis
tempus ullae celebrarentur Missae, aut alia
Divina Officia persolverentur; translatis in-
terea ad proximiozem Ecclesiam oneribus,
si quae implenda fuissent: a lege exceptas
declaravit tantummodo Ecclesias Collegiatus
et Conventuales, in qaibiis permisit, ut re-
citari possent Horae canonicae el solennes
Missae cantari: nec non Monialium, quibus
induisit unam aut duas Missas lectas, dum-
modo id fieret, dum minor esset populi
frequentia. En eius verba: 4 Nelle Chiese
dove sarà l'Ürazione per quelle spazio di
tempo, che si fa, non si celebri Messa o
allri Divini Oilizi, ma si soddisfaccia agli
obblighi, che vi fossero, nelle Chiese vici-
ne. Siam» però ecceltuate le Collegiale Se-
colari e Regolari, dove si potranno dire le
solile ore Canoniche e Messa Cantala, ma
in luogo della Chiesa più Ionlano, che si
possa, dall'Altar Maggiore; e le Chiese di
Monache, nelle quali si polrà dire una o
due Messe basse per le Monache. Il che si
faccia in ora di minor frequenza di popo-
lo ». Art. *Eccl. Nediol. pag. 682*. Quinim-
mo, iuxta Mediolanensem rilum nec pro
Expositione aut Repositione Missa celebra-
batur: Quadraginta Horae non moraliler,
sed physice numerabantur, quibus in una
Ecclesia absolutis, sialim Oratio in alia in-
cipiebat: hinc regula, quae in S. Caroli In-
structione legiur: < Comincisi l'orazione
nella Chiesa seguenie mi' ora prima, che
linisca nella precedente; e duri in ciascun
luogo il lempo preciso solo delle quaran-
lore e non piii ollre, ancorchè vi fosse bi-
sogno levarla o meilerla di nolle ». Sed
quae pro Dioecesi Mediolanensi a Sancio
Antistite slalula sunl, equidem cius zelum
demonstrant, ul per quadraginta Horas Ora-
tionis cunela in unum eumdemque colli-
nearem finem, culliim videlicet Sacramento
debilum, ac simul studium servandi mores
el ritus Ecclesiae Ambrosianae; nec tamen
inde licet regulas desumere in similibus
servandas. Ambrosiana Ecclesia suos habet
particulares usus: aliae ellam sunl Eccle-
siae vel Regularium Instiluta, quae adhuc,
in sacris peragendis functionibus, quosdam
habeni rilus peculiare el proprios. Haud
expedii hos ad alias Ecclesias el Instituta
transferri, licet laudabiles el rationabiles
sint, neque ulla prorsus censura notandi;

eo quia circa modum dumtaxat versantur, salva ecclesiasticarum legum disciplinaeque substantia. Itaque de regulis illis, quae S. Carolus dixit pro Ecclesia Mediolanensi, quin simus solliciti, illas tenere debemus, quae Romae vigeni, ubi moraliter et non physice numerantur horae; et Expositio, sicut et Repositio semper fit circa meridiem: nec prohibentur Missae privatae, sed interdicuntur solum Missae, cum privatae tum solemnes, ad Altare expositionis praeter illas, quae cantantur pro exponendo et reponendo Sacramento.

2. Lex autem, quae vetat celebrari alias Missas praeter duas recensitas in Altari Expositionis, nedum obliet in Oratione Quadragesima Horarum, verum etiam extenditur ad alias omnes, quae per annum fiunt. Declaratum id iam fuerat a S. R. C. in Bononien. 9 Augusti 1670, quae proposito dubio respondit: «Non licere celebrare Missas in Altari Cappellae Maioris Ecclesiae Confratrum Societatis Boni Iesu Bononiae, exposito in eodem SSfho Sacramento, stante praesertim quod adsint alia Altaria, in quibus celebrari possint» (num. 1406), et in Angelopolitana die 13 Iunii 1671 cum quaesitum fuerit sub sequenti formula: «dubietur, quando, ob aliquam causam expositum est SSmum Sacramentum in Altari, dum cantatur Missa sollemnis, postquam mox recedendum est sine Processione an debeat populus cum eo benedici, an non?» Sacra Rituum Congregatio, priusquam responderet Dubio, quod unice versabatur circa benedictionem elargiendam cum Sacramento, expleta Missa, voluit certam generaliter firmare regulam, quod non licet celebrari in Altari, in quo expositum est Sacramentum, nisi aliter necessitas iubeat, qua urgente, respondens ad dubium, quid faciendum sit declaravit. Ideo primum per modum regulae generalis edixit: «Non debere cantari, nec celebrari Missam in Altari, in quo expositum est SSihae Eucharistiae Sacramentum, nisi pro eo reponendo»; mox, limitando regulam et excipiendo casum necessitatis, ut proposito Dubio satisfaceret, addidit: «al si OX necessitate fieri opus esset, populus est benedicendus more consueto, et non cum Sacramento» (num. 1121, ad dubium B).

3. In hoc autem secundo Decreto illud notandum est, quod a Cavalerio refertur tom. 1, cap. 7, num. 31; erronea tamen lectione ibi legitur «nisi pro eo exponendo», cum legendum sit <nisi pro eo re-

ponendo». Agit Decretum de Missa cantanda in Altari, ubi est Sacramentum expositum, non anlem ubi est exponendum. Non enim in hoc velutum esi Missam solemnem celebrari, si consecranda sit Hostia in Ostensorio collocanda et processionaliter circumferenda, vel sub Umbella fidelium adorationi exponenda: sed non licet, si iam Sacramentum sit expositum, quod proposita quaestio supponit, nisi Missa solemniter sit pro eo reponendo cantanda, ut Sacra Congregatio respondit. Sibi certe non cohaereret Decretum si legendum esset, licere tantummodo celebrari Missam *pro exponendo Sacramento* in Altari, in quo *expositum est*. Erroneus certe sensus, si pro *reponendo* retinenda esset dictio *exponendo*; quemadmodum legit Cavalerius. usus fortasse non Authographo ex regestis Sacrae Congregationis, sed collectione Spiridionis Talù.

4. Obiter tamen id dictum volo, ne auctoritate quis innixus laudati Auctoris erroneam lectionem sequatur. Celerum, quod nostra interest, certa est regula, quae generaliter prohibet Missas in Altari in quo expositum est Sacramentum. Siquidem duo supra laudata Decreta vel Generalia habenda sunt, quamvis prodierint in casibus particularibus; non enim decidendi ratio petenda erat a peculiaribus facti circumstantiis, verum a iure principalique subiecto, videlicet Sacramento publicae expositioni, quod praesertim patet de postremo, in quo primum firmata fuit regula generalis, postea vero quaestioni responsum. Quamobrem Sacra Congregatio unicam rationem, quam necessitas praebet pro legis rigore moderando idoneam agnoscit. In primo namque Decreto absolute ponit non licere Missas celebrari in Altari, ubi Sacramentum expositum est, *praesertim* quia alia adsunt Altaria. Notat Cavalerius «dictio illa *praesertim*, qua ipsum Decretum utitur ut minimum quaslibet alias expellit Missas: designat namque maiorem quidem esse rationem in casu, in quo adsint alia Altaria, in quibus celebrari possit; sed nihilominus eandem esse iuris dispositionem in casu contrario, in quo nempe in Ecclesia Altare expositionis dumtaxat habeatur». Quamquam dictio illa *praesertim* accipi potest ad sensum alterius Decreti et per hoc, si quid ambiguum est, declaratur. Nam Sacra Congregatio significare voluisse videtur, quod deerat rationabilis causa celebrandi eo in Altari, dum alia habeban-

lur, in quibus celebrari posset; quod tolerandum forte in casu, quod unicum esset Altare et celebrandi urgeret necessitas.

5. Quae tamen necessitas erit, qua urgente, aequum sit a regula declinare? Non est hic tantum otii nostrumque institutum non patitur, ut possibiles omnes casus et exquiramus et persequamur, qui huiusmodi necessitatem forte inducere possunt. Unus est magis obuius, qui oritur a positivo praecepto audiendi Sacrum in diebus festis, ubi una est Ecclesia, unum Altare; vel, si alia non longe sit Ecclesia, ubi celebrari possit, verendum tamen ne populus ad illam confluat et vacua sine adoratoribus fiat Ecclesia, in qua expositum est Sacramentum. Id facile accidit in locis ruralibus, in quibus vix una vel altera habetur Missa et incolae pauci sunt numero. Quod si unica sit Missa et alia adsint Altaria, foret timeudum, ut omnes se ad illud convertant, in quo Sacrum fit; qui vero in adorando exposito Sacramento persistent, nulli sint reliqui. Quid hisce in casibus velat celebrari Missam in Altari Expositionis? « quod incommodum », addit Cavalerius, < si in diebus etiam fecialibus timeatur evenire, posse in Ecclesiis praedictis unam item vel alteram Missam celebrari ad satisfaciendum devotioni et votis populi et ad consulendum honori Sacramenti ».

6. Sed et aliam fortasse rationabilem causam afferre potest longaeva consuetudo, quae difficillime abrumpi posset sine populorum offensione et scandalo. Hanc autem fuisse arbitror, ob quam Sacra Rituum Congregatio tu *Varsavien. sub die 7 Alaii 1746*, propositis dubiis: « Cum in insigni Ecclesia Regia Varsaviensi quotidie cantetur in Cappella Crucifixi Missa votiva de SSiia Trinitate cum expositione SSfni in Pyxide, ac in aliis etiam Ecclesiis contingat saepius cantare seu legere Missas votivas vel de die etiam ante SSmum expositum in Pyxide; utrum in his Missis debeat fieri commemoratio de SSfio? Et cum in Polonia frequenter fiant expositiones SSmi publice in Maiori Altari et, praeter Missam solemnem, dicantur etiam Missae privatae ad idem Altare maius et ad alia Altaria minora, durante expositione SSflli, debeat fieri commemoratio de eodem SSmo Sacramento? » ea rescribendi formula usa est, qua salis superque ostendit se nolle quidquam definire de Missis celebrandis ad Altare, in quo Sacramentum patebat expositum, sed stricte ad quaesita, praescindendo a causa,

respondit ad primam parient dubii 4: «Commemoratio de SSiio Sacramento in Missis privatis poterit fieri, quando expositio fiat ex publica causa»: ad dubium autem fi: « Poterit fieri commemoratio de SStho Sacramento, durante expositione » (n.2390, in resp. ad dub. 4 et 5). Cum enim mos oblineret nedum in aliquibus Ecclesiis, sed per universum Poloniae Regnum, vehementer timeri poterat, ne turbae excitarentur, non sine scandalo et offensione populorum, si eadem Sacra Congregatio respondisset non licuisse, nec licere Missas privatas celebrari in Altari, in quo expositum est Sacramentum; et Missam votivam haud posse celebrari quotidie, sed Ianum diebus a Rubrica permissis. In iis enim, quae ad disciplinam perlinent, nullam vim habet locorum consuetudo; et satius quandoque est aliquid tolerare, quod ab aliarum Ecclesiarum consuetudine dissentire videtur, quam ciere turbas, quae non sine magno Religionis detrimento quandoque etiam ex bona causa excitantur.

7. Quidquid tamen de hoc sit; regulae standum est, non limitationibus, quae non nisi locum habent, quam concurrentibus circumstantiis ab eadem regula praevisis, quae ab quadam dimanant necessitate urgente, vel positivo praecepto audiendi Sacrum, vel ex religione ne Sacramentum sine adoratoribus relinquatur, vel ex longaeva consuetudine late diffusa difficillime sine offensione abrumpenda. Horum forte casuum rationem habuit Gavanlus ad Rubricas Missalis pari. 2, lit. 14, num. 17, inquiens: « in Missa privata (quae tamen quamparcissime celebranda erit in Altari, in quo Sacra Eucharistia est exposita) ea observari debent, quae supra diximus de Missa solemni, demptis iis, quae sunt propria solemnis Missae ». Si *quamparcissime*, ergo non nisi ex rationabili causa, quae vel esse potest altera ex supra relatis, vel etiam defectus Ministrorum, unde loco Missae solemnis, una tantum privata celebrari queat. Siquidem idem clarissimus Auctor paulo ante iam notaverat: « Optimum enim ex antiquorum documentis, ut abstinemus a Missa celebranda coram Sacramento, etiam in suo tabernaculo incluso. Quod si ferat necessitas, vel suadeat alia iusta causa.... genuflectentes omnes et actus reverentiales debili diligenter sunt observandi ». Sed de hac re iam salis.

8. Romae equidem, ut ad Instructionem redeamus, in Expositione pro Oratione Qua-

draginla Horarum rigide servatur regula ; el duae Missae solomnes tantummodo celebrantur, altera pro Expositione, altera pro Repositione. Quae tamen Missa erit celebranda? Quave hora? Duae quaestiones sunt, (piae facile solvuntur. Ad primam quod allinet, lex esi non ambigua, quae exigil votivam pro re gravi de SSrho Sacramento: hanc vero celebrandam post Nonam iubens, solvit quaestionem alleram. Neque tamen indiscriminatim votiva esse debet, sed talis erit in iis dumtaxat diebus, in quibus ex Rubricarum eiusdemque Instructionis praescripto id licet. Dies excipiuntur festivi solemnes, Dominicae privilegiatae ac Ferae maiores. Cum primum prodiit Instructio *sub Clemente XI*, exceptio respiciebat tantummodo *dies Dominicos primae et secundae classis, et Festa Sanctorum eiusdem ritus*. Postmodum addita sunt *Feria IV Cinerum, Feia secunda, tertia et quarta Maioris Hebdomadae, dies omnes infra octavas Epiphaniae, Paschalis el Pentecostes, nec non Vigiliae Nativitatis el Pentecostes*. In his votiva non est dicenda, sed alia solemniler celebranda de die cum Oratione de SSnio Sacramento sub unica conclusione. Siquidem Missae votivae, quae pro re gravi decantantur solemniler, unicam Orationem admittunt iuxta Rubricas Generales Missalis Til. IX, num. 14; quae licet agat de solis Missis votivis, idipsum tamen implicite faciendum "esse satis indicat, si eadem de causa cantetur Missa occurrens, el haec in locum Missae votivae ob impedimentum subrogetur, ul evenit in casu nostro, in quo cantatur Missa diei, loco votivae de Sacramento pro re gravi indicia. Dixi diebus exceptis integram Octavam Epiphaniae adnumerari, ut illae sunt Paschalis el Pentecostes. Id tamen videtur nostrae adversari Instructioni, quae primum excipit dies omnes infra Octavas Paschalis el Pentecostes, paucisque interpositis, quoad Epiphaniam, unam dumtaxat diem octavam eximit a regula generali « come anche ecceltuali..... tutu i giorni dell' Ollava di Pasqua e di Pentecoste, le Vigilie del Santo Natale e della Pentecoste e P Ollava dell' Epifania ». Al non ita se res habet; hac in parte Instructio salis clara non est, sed quod obscurum el ambiguum forte est, salis superque declaratur in monilis, quae subiiciunliir tabellae, iussu Eiïii Domini Cardinalis Urbis Vicarii bis in anno evulgatae. In hac excipiuntur Octavae integrae Paschalis, Pentecostes el Epiphaniae

< ecceltuando..... le inhere Oltave di Pasqua, dell' Epifania, di Pentecoste ». El merito quidem. Nam licet Octava Epiphaniae secundi ordinis sii, nihilominus reilicil quaecumque duplicia, nisi sini ritus primae classis, occurrentia. Quoniam vero Instructio a regula excipit duplicia secundae classis, plane consequitur excipiendos esse etiam dies infra Octavam, quae reilicil Festa, quae non sint primae classis; palet igitur sensu» Instructionis, qui per tabellae monitum declaratur.

9. Dubium hic occurrit quoad Missam de Festo occurrenti celebrandam in die Dominica loco votivae. In hac, cum commemoratio fieri debeat etiam de Dominica, quaeritur: num huic coniungenda sit Oratio de SSmo Sacramento, an potius illi de Festo? -Dubium hoc solvisse videtur S. R. C. in Aquen. die 3 Martii 1701, sequenti responso: « Quando Missa cantatur curam SSrtio Sacramento in Festis primae classis occurrentibus in Dominica, Commemoratio SSrhi Sacramenti coniungenda est Commemorationi Dominicae ». (Num. 2461, ad dubium 3). Verumtamen huiusmodi Decretum trahi nequii ad speciem nostram. Cum enim versetur circa expositiones in genere et relationem habeat ad alia eiusdem Sacrae Rituum Congregationis Decreta, quae agunt de commemoratione Sacramenti in Missis cantatis de die el Festo occurrente, in Altari ubi est Sacra Eucharistia exposita, non autem pro Oraitoue Quadraginta Horarum; mre existimo eiusdem dispositionem ad istam non extendi, saltem quoad Ecclesias Urbis, repugnante Instructionis littera, quae non distinguit, non limitat, non excipii, non declarat, sed absolute iubel lieri commemorationem sub unica conclusione, idest coniungendam esse cum Oratione de Festo occurrente, cui ob qualitatem ritus locum cedit Missa votiva, etiamsi facienda sil commemoratio de Dominica, quae non impediret votivam positam in praecepto, nisi occurrisset Festum dupl. primae vel secundae classis.

10. Sed el altera oriri posset quaestio quoad Hymnum Angelicum et Symbolum, si dicenda sit Missa de occurrente pro Expositione el Repositione Sacramenti, quatenus haec alterutro vel utroque careal. Festum *Nativitatis S. Ioannis Haptislae* dupl. primae classis, alia *S. Laurentii Mart.* dupl. secundae classis, nec non *Vigilia Pentecostes* non habent Symbolum. Missae *Dominicarum in Adrentu et a Septuagesima*

atl inlegram quadragesimam; et illa Si. *Innocentium*, nisi occurrat in Dominica, habent Symbolum, sed Hymno Angelico privantur. *Feriae privilegialae Cinerum et maioris Hebdomadae*, ul etiam *Vigilia Nativitatis* utroque carent. Igitur si in alio ex his diebus fieri debeat Expositio vel Deposito cum Missa de occurrente, addine poterunt ratione Sacramenti *Gloria* et *Credo*, quemadmodum additur commemoratio? Non secus ac negative respondendum puto. Non enim circumstantia solemnilis valet ad immutandum ritum a Rubricis praescriptum sine speciali privilegio, de quo in Instructione ne vola quidem aut vestigium occurrit. Equidem talis Missa succedit loco Missae votivae solemnis pro re gravi, quae exigit tam *Gloria* quam *Credo*: sed non ideo consequitur, quod idem servandus sil ritus in Missa de die, si huius qualitas impedimento est, ne votiva dicatur; quae tamen, cum ex induito sit et extra ordinem, nil commune habet cum officio diei, nec proinde potest ritum Missae respondentis Officio alterare. Solius Dominicae privilegium est et Octavarum, ul nunquam amittant Symbolum, licet de iisdem sola fiat commemoratio in Missis de Eesto occurrente, quae symbolo non (ruuntur. Imo Dominica nec fraudatur Hymno Angelico in unico casu, quod *Festum Innocentium* incidat in Dominicam, de qua tamen, ul vacante, nec fit commemoratio. Sed huiusmodi privilegium trahi nulla ratione potest ad Missas pro Expositione et Repositione Quadraginta Horarum, in quibus (si de occurrente fiat) tantummodo praecipit Instructio fieri commemorationem loco Missae votivae, quae alias dicenda foret. His adde quod Hymnus Angelicus nunquam dici debet in paramenlis violaceis; et ideo violaceus color mutatur in rubrum, dum Festum Si. *Innocentium* occurrit in Dominica. Hinc est quod necessario debuisset Instructio regulam servandam tradere in Dominici- et Feriis privilegialis, si nunquam ratione Sacramenti omitti deberent *Gloria* et *Credo*. Atqui nude et simpliciter excipii bos die* et de una tantum loquitur commemoratione*. «si canlerà la Messa conven- tuale coll'Oraxione «ggiunla dei Sanlissimo Sacramento sub unica conclusione»; liquido patet in reliquis nihil esse immutandum, nihil addendum; et Missam celebrandam prout eius ritus et qualitas exigunt.

II. Quaeri item poterit*, num, si fieri debeat Expositio vel Repositio SSmi Sacra-

menti in aliqua Ecclesia infra octavam Festi Titularis aut Fundatoris, quae gaudeat speciali induito et privilegialis adniimeretur, dici debeat Missa de infra octavam vel de die octava; an votiva potius de Sacramento? Ad hanc enodandam quaestionem discrimine est opus et attendendi sunt termini concessionis. Quatenus privilegium tam late pateat, ul excludat duplicia secundae classis, nedum translata, sed etiam occurrentia, ad instar octavae Epiphaniae; attento huiusmodi privilegio, non alia erit cantanda Missa, praeter illam de octava vel de die infra octavam, cum commemoratione Sacramenti. Nam si Instructio inter exceptos ponit integram octavam Epiphaniae, ob paritatem rationis excipi etiam debet octava, quae simili privilegio decoratur, quo illa gaudet. Audiendus Cavalierius, qui ad hunc Instructionis locum num. 2, postquam dixerat diebus omnibus, praeterquam in exceptis, Missam votivam de SSmo Sacramento esse solemniter celebrandam; generalem postea regulam declarat, « nisi fortasse apud aliquam (*Ecclesiam*) concessum haberetur Officium, quod, licet inferioris ritus ipsum sil, ex privilegio tamen excludit duplicia i et 2 classis; quo in casu facienda item foret Missa de die cum commemoratione Sacramenti ». Eum sequitur *Tetamus in Appendice cap. 3, num. 83*: et merito quidem; nam si privilegium excludit duplicia primae vel secundae classis occurrentia, quae ex Ecclesiae instituto cadunt sub praeepto, potiori iure excludere debet Missam votivam, quae, licet dicenda sil de Superiorum mandato et pro publica causa, nihilominus ex Instructionis praescripto iisdem duplicibus locum cedit.

12. Secus vero dicendum si indultum sit ad instar privilegii, quo distinguitur Octava SSini Corporis Christi, quae admittit duplicia occurrentia; sed non translata, nisi sint allions ritus, scilicet primae vel secundae classis; et in die octava excludit etiam dupl. secundae classis; ac solummodo cedit Festo occurrenti primae classis, ul in propria rubrica, declaravit S. R. C. in Lisbonen. 30 Maii 1099, ad dub. 2 et 3. (Num. 2030). Indultum hisce circumscrip- tum limitibus nequit ampliari: ideo si Expositio vel Repositio incidat in diem infra octavam, Missa erit votiva de Sacramento*, si vero occurrat in ipsa octava, erit de die octava cum commemoratione SSni Sacramenti sub unica conclusione. Neque obiciat, quod privilegium hisce terminis

concessum eliminat ab octava Missas votivas cl. de. requiem, hi verum esi de Missis votivis privatis, non autem de Missis votivis solemnibus pro re gravi, praesertim si dicendae sint de Superioris mandato, ul illa est pro Expositione et Repositione Quadraginta Horarum. Attendantur igitur verba Indulli: et regula generalis sil, quod omitti debeat Missa votiva de Sacramento: et illa sidemniler dici de octava vel de die infra octavam, cum commemoratione eiusdem sub unica conclusione, quoties privilegium omnino reiicil duplicia primae vel secundae classis occurrentia. Quod si Indultum admittat occurrentia, quamvis reiiciat translata, dummodo non sint primae vel secundae classis, impedimentum non erit, quominus solemniler celebrelui Missa sollemnis de SSmo Sacramento. Atque ita intelligenda est Instructionis Regula, quamvis explicite de hoc casu non loquatur, sed implicite eum comprehendit ob identitatem rationis. Id adeo verum est, ut si contingat Expositio vel Repositio SSmi Sacramenti infra octavam SSmi Corporis Christi, Missa tamen dicitur ad instar votivae sollemnis cum unica Oratione, licet in reliquis retineat ritum sollemnitis: et in die inedia celebratur Missa de Pace in paramentis violaceis, nisi sil dies octava, quae, cum respuat duplicia secundae classis, non admittit votivam ad formam Instructionis.

13. Uniusmodi autem Missa, quae pro Expositione et Repositione Sacramenti solemniler est celebranda, *post Nonam* esse dicendam iure censeo, vel sil Votiva, vel de Sancio, vel de Octava privilegiai», vel de Dominica, vel de Feria. Neque assenliri Cavalerio, •pii ad hunc locum haec habet: < Quid vero faciendum sil, quoties Missa votiva fieri non valet, sed dicenda, ul supra, est Missa de die, superest perscrutari; et nos discedendum non esse credimus ab Hora, postquam Rubricae talem Missam praescribunt esse dicendam; sed tunc praestabit, quod tardius recitetur Hora competens, ul frequentior habeatur populi concursus, quam quod Missa v. gr. Festi cantetur post Nonani»; siquidem Instructio expresse iubet Missam cantari debere *post Nonam*. Neque dicas regulam esse pro iis diebus, in quibus dicenda est Missa votiva de Sacramento: nam de Hora nil amplius dicit, nec ullam aut limitationem aut declarationem ponit, ul fuisset opus, si varianda esset, dum celebranda est Missa de die. Et revera, congruit potius *Hora Nona*, quam *Tertia* vel

Serta, sollemnissimae illi functioni, quae adnexam habet Processionem cum magna populi frequentia, tam dum exponendum, quam dum reponendum est Sacramentum. Praesertim quia in Repositione plerumque < nnclandum est, sacerque ritus cum Sacramenti benedictione non absolvitur, nisi post meridiem; ne, si citius fiat, contingat cessare in una Ecclesia, priusquam in altera initium habeat, quum ex instituto nunquam sil intercipienda.

14. Solemnitas Festi et sacrae actionis, populi etiam frequentia habentur plerumque ut causa sufficiens, ad effectum limitandi regulam. Exemplum affero, quod nullam habet ad nostram speciem analogiam. In Ecclesia Gnadicensi usus invaluerat celebrandi Missam sollemnem in Festivitate Corporis Christi *post Nonam*; dein vero sollemnis indicebatur supplicatio. Quaesitum fuit: «An iuxta Rubricas Missa Conventualis post Tertiam queat celebrari et post Nonam Processio fieri? *Et Sacra Rituum Congregatio* benigne induisit, ut in Festo SSmi Corporis Christi Missarum Sollemnia post Nonam peragerentur». Contra vero, etsi eadem vigeret consuetudo quoad Horam Missae et successivam Processionem per integram Octavam: eadem Sacra Congregatio respondit: «Infra Octavam SSfhi Corporis Christi et diebus duplicibus infra eam occurrentibus, Missam post Tertiam celebrandam esse». Quae discriminis ratio? Actionis sollemnitas in Festivitate Corporis Christi eam exigebat indulgentiam, praesertim quia magna populi frequentia, ul solenimi illa die ubique fit, Processionem comitabatur. Infra vero Octavam, etsi Processio fieret, forte non extra Ecclesiae ambitum, populus, qui conveniebat, longe minorerai; ideo ratio cessabat protrahendi Missam usque *ad Horam Nonam*. At neque indulgentia, neque discrimen habuissent locum, si semper el indistincte ratio quoad Horam celebrandi Missam Conventualem petenda esset a qualitate Missae, non autem quandoque a celebritate functionis, quae cum Missa coniungenda est, et simul a populi frequentia. Certum porro est, quod Romae, quaecumque sil Missa, in Palriarchalibus, Collegiatis, Conventualibus Ecclesiis, pro Expositione et Repositione Sacramenti, semper celebratur *post Nonam*; et haec regula, utpole conformis Instructioni et praxi, ubique servanda videtur; quandoquidem circa meridiem, ul Romae fit, exponendum, et reponendum est Sacramentum.

15. Diximus, *in diebus ab Instructione non exceptis* cantandam solemniter esse Missam votivam pro re gravi de SSmo Sacramento; in qua, cum simul concurrant solemnitas et causae gravitas, dici debent tam *Hymnus Angelicus*, quam *Symbolum*. Nec tamen cantanda est Missa, quae solemnitati Sanctissimi Corporis Christi assignatur; sed altera, quae habetur in fine Missalis inter Missas votivas, sine tamen *Sequentia*. Verum, excipe integram Octavam eiusdem solemnitalis, in qua, ubi contingat exponi vel reponi SSmum Sacramentum (pro Oratione tantum Quadragenta Horarum; in aliis namque, si per illud Octiduum fiant, Missa dicenda est de currenti cum commemoratione Octavae, si de hac non sit Officium) sollemnis Missa erit *de Octava*. Ita docet Gavanlus *part. 2, tit. 14, num. 2*, qui extendit regulam ad Expositiones pro initio spiritualium exercitationum. * In primis igitur illud est notandum, quod pro exponendo Sacramento in Altari pro initio Quadragenta Horarum vel spiritualium exercitationum, cantari debet Missa votiva de Sacramento, quae habetur circa finem Missali, non autem festiva Corporis Christi (nisi infra Octavam eiusdem Eesli casus accideret' et tempore Paschali addendum erit *Alleluia*, ut fit in aliis votivis Missis. Hanc autem doctrinam admisisse Sacra Rituum Congregatio videtur, cum habeatur inter *notanda quaedam generalia*, quae eadem Sacra Congregatio induisit, ut adderentur *Rubricis peculiaribus Missalis Fratrum Minorum*.

Hi. Lex tamen, quae pro Ecclesiis Urbis dicta est, positivum praeceptum importat; quoad alias Ecclesias non eandem vim habet, sed directionis loco haberi potest: ita ut diebus illis, quibus velint a Rubricis non est solemniter celebrari Missas votivas pro re gravi, liceat votivam de SSmo Sacramento pro Expositione et Repositione cantari, si expositio fiat, ut Romae, praecedente Missa, in qua consecratur alia Hostia, praeter illam Sacrificii, pro solemniori expositione. Neutrum tamen necessario; sed, quum ulla laedatur lex, poterit Sacra Hostia in Tabernaculo asservata sine ulla praecedente Missa exponi. Si haec vero celebranda sit, haud opus erit, ut de Sacramento dicatur, sed aequè poterit alia cantari de die cum commemoratione Sacramenti sub unica conclusione, quamvis magis congruit, ut votiva dicatur, dum licet. Hinc patet votivam de SSmo Sacra-

mento etiam extra Urbem, non ex peculiari Instructionis praescripto, sed ex generali Rubricarum lege haud posse singulis indiscriminatim diebus solemniter cantari; sed excipi debent dies omnes in Instructione enumerati, quibus et accensenda etiam sunt Festa solemnioris ritus, quae iuxta particularia Calendaria celebrantur in Ecclesiis, in quibus fit Expositio Quadragenta Horarum.

17. Quatenus vero extra Urbem pro Expositione et Repositione Sacramenti celebretur tantummodo Missa votiva de eo, et non alia Conventualis de die, quod intelligendum etiam est de illis Urbis Ecclesiis, in quibus non est onus Missae Conventualis; quaeri potest num addenda sit commemoratio de currenti? Audiendus hac de re Meratus *ad Rubr. Missalis part. 1, tit. 4, num. 44*. – Observat Bissus (liti. O, num. 7, § 7, cum Guyelo lib. 4, cap. 21, quaesi. 12) « quod in Missis solemnibus pro re gravi aut pro publica Ecclesiae causa a Rubrica non praecipitur Oratio de Officio diei, quia supponitur hanc Missam esse cantandam praeter Missam Conventualem, quae cantanda est de Officio diei. Celerum si sola Missa pro re gravi cantaretur, salis probabiliter idem Guyelus Caeremoniali Monastico inhaerens lib. 4, cap. 13, num. 8 ait, quod in dicta Missa votiva pro re gravi, in dicto casu facienda esset commemoratio diei currentis et aliae commemorationes, quae fierent in Festo sollemni, nempe de Dominica, de Octava privilegiata, de Feria maiori occurrenti ». Sequitur etiam ex hoc, ut observat Bissus, « quod in Missa votiva, quae cantatur pro Expositione et Repositione SSmi Sacramenti in Oratione Quadragenta Horarum, si cantetur sola Missa de eodem; tunc, praeter Orationem votivam de Sacramento, addenda esset Oratio de Officio illius diei currentis ». Huiusmodi autem sententia plusquam vim privatae opinionis modo habet, postquam S. R. C., instante eiusdem Sacrae Congregationis Secretario, ad illius normam conformanda esse Rescripta iussit, dum conceduntur Missae votivae sollemnes pro iis Ecclesiis, quae non habent onus Missae Conventualis.

18. Ne quis tamen sit, qui existimet posse privilegium celebrandi Missam votivam de Sacramento extendi etiam ad Dominicas et Festa secundae classis, innixus S. R. C. in una *Ordinis Minorum de Observantia Reformatum S. Francisae anni 1770*. Siquidem proposito dubio: « An

Missae votivae solemnes pro re gravi vel pro publica Ecclesiae causa cantari possint in Dominicis 1 et 2 classis, et in Festis duplicibus 1 vel 2 classis, necnon in Feriis, Vigiliis et aliis diebus privilegiâtes Officia primae vel secundae classis excludentibus? » respondit « Negative in duplicibus i classis, Dominicis 1 classis. Feriis Cinerum et Maioris Hebdomadae, Vigiliis Pentecostes et Nativitatis Domini; in reliquis Affirmative »: ut etiam alteri dubio, quod praecise est de Missa solemni pro Expositione Quadraginta Horarum; et habetur inter *notanda quaedam generalia ad Missale Fratrum Minorum*: « si vero accidit *expositio*) in Festo primae vel secundae classis, tunc in Collegiatis vel duae cantentur Missae, una de Festo seu Dominica post Tertiam, altera votiva de Sacramento post Nonam, vel una cantetur de die cum commemoratione SSmi Sacramenti » 13 Februarii 1666. Quod postremum Decretum si oblineret, posset haec Missa votiva solemnis cantari etiam in duplicibus et Dominicis 1 vel 2 classis. Neutrum tamen prodest.

19. Ad Decretum illud *anni 1779* quod attinet, notandum est quaestionem eam esse, quam certa Rubricarum littera non dirimit, quaeque potius ab usu, circumstantiis et auctorum sententiis non ubique necessario servandam regulam nanciscitur. Nil proinde mirum, si Sacra Congregatio generali quaesito de Missis votivis solemniter pro re gravi et publico Ecclesiae bono celebrandis, generali responso diebus omnibus posse edixit, exceptis tantummodo Festis et Dominicis primae classis, Feriis Cinerum et Maioris Hebdomadae, nec non Vigiliis Nativitatis et Pentecostes. Urgent enim quandoque gravissimae causae, votum, puta, a Communitate emittendum vel persolvendum, Processiones ab Episcopo indictae, universo conveniente Clero cum Magistratu et populo ad divinum praestolandum auxilium in maximis calamitatibus et angustiis, quae communitatem premunt; preces pro salute Principis aut lotius Republicae, gratiarum actiones pro acceptis beneficiis et similes, quae non ita frequentes sunt, et dum occurrunt, ut plurimum nequeunt differri. Ad has respexisse Decretum videtur, quia, ut alias Sacra Congregatio responderat: « res gravis est, si propter pluviam-petendam, pro serenitate, pro quai umque necessitate, pro Principe infirmo et similibus ab Episcopo et universo Clero et Civitate Missa votiva solemniter celebra-

tur cum interventu Magistratus et populi ». *In Placentina 19 Maii 1607 ad Ihib. 12*, (num. 235). Concordant Liturgici Scriptores. Gavantus *part. 1, lit. 4, num. 3, lilt. 0*. * Pro re gravi poterunt cantari Missae votivae etiam in Festis non maioribus » *rl Meratus ibi § XI, nam. 54*: « Praedictae Missae votivae solemnes pro re gravi vel publica causa dici possunt in omnibus Festis etiam duplicibus, dummodo non sint primae classis ». Ha etiam Guyelus, qui *lib. 4, cap. 21, quaest. 6, § quinto*, vix excipit Festivitates solemnissimas.

20. Longe autem secus respondisset Sacra Congregatio quaesito, non universali, sed speciali, et relativo ad Missam pro Expositione et Repositione Sacramenti celebrandam; cum positiva lex sit, quae eam prohibet celebrari in duplicibus secundae classis. Nec quaerenda est discriminis ratio, dum lex urget, quae positivam in praecepto limitationem ponit. Id adeo verum est, ut idem Guyelus, qui *loco supra citato* quoad alias Missas solemnes votivas pro re gravi et publica Ecclesiae necessitate vix excipit solemnissime Festa, motus exemplo Missae fetialis, quae celebratur in *Festo S. Marci et diebus Rogationis*, etiamsi solemnioris ritus Festa occurrant, uno tantum excepto *die Sane o Paschae*; agens postea de Missa votiva celebranda in Expositione SSmi Sacramenti, excipit duplicia 1 et 2 classis. « Quod si occurrat Festum vel Dominica 1 vel 2 classis, Missa solemnis erit de die cum commemoratione SSmi Sacramenti ». Et revera hac in occasione Missa votiva celebratur non ex Rubricarum praescripto (quod si attendendum foret, eadem locum non haberet in duplicibus et Feriis quibuscumque privilegialis), sed ex positivo peculiari praecepto, quod explicat eam Missam esse pro re gravi: quamobrem limitationibus in praeceptiva lege contentis solum omnino esi. Ex his consequitur, quod neque extra Urbem licet Missam votivam celebrare pro Sacramento exponendo vel reponendo in duplicibus 1 et 2 classis aliisque diebus, in quibus vetitum esi fieri de duplici vel semiduplici. Non enim putandum est longe maiori privilegio uti debere Ecclesias extra Urbem, eo quod competit Ecclesiis Urbis pro solemnissima Expositione Quadraginta Horarum.

21. Quid de allero Decreto anni 1666 dicam? Nullam prorsus vim habet post legem latam a *Innocentio XI*, quae iubet in duplicibus et Dominicis 1 et 2 classis, ubi

est onus Missae Conventualis, unicam celebrandam esse Missam de curren-
ti cum commemoratione Sacramenti. Illi Decreto occasionem dederat doctrina Gavanli, qui ad *lubricas Missalis pari. 2, lit. 14*, totidem fere verbis hanc suam exposuerat sententiam: ne ambigo tunc potuisse pro lubito vel duas Missas celebrari, scilicet alteram de die, alteram votivam, vel unam tantum de die cum commemoratione Sacramenti: modo vero non amplius licet; et suggillando Meratus, qui cum sua in Gavanli commentaria scripserit nullo post editam *Instructionem Clementinam*, quam et ipse per extensum producit, nihilominus haud notat, ut fieri opus erat, Decretum illud et Gavanli doctrinam attendendam non esse post novam regulam in Instructione contentam. Quod vero magis est, ipse Decretum anni 1666 producit et, ac si esset in viridi observantia, magis etiam extendit, de suo haec verba adiciens: < Et haec regula observanda etiam est pro diebus, in quibus prohibetur fieri de Officio duplici vel semiduplici » (in Indice Decretorum ad Missale pertinentium num. 426). Unde sequeretur posse votivam Missam de Sacramento celebrari Feria IV Cinerum, Feriis Maioris Hebdomadae, Vigiliis Nativitatis et Pentecostes, quod est omnino falsum. Quamquam longe antequam prodiret Decretum anni 1666, dum Gavantus suas ad Rubricas adnotationes exarabat, « in Cappella Pontificia et maioribus Urbis Ecclesiis in Dominicis et duplicibus 1 et 2 classis una celebrabatur Missa de die cum commemoratione Sacramenti » loco cit. At etiam magis miror Meratum ampliasset cum De' return Sanae Congregationis, tum Gavanli doctrinam, licet non ignoraret *Clementinam Instructionem* tanti a recentioribus fieri, ut eandem habet in parte seu legem generalem habeant. En eius verba Puri. A lit. 4, num. 14, circa finem: < Ex dispositione contenta in praefata Instructione inferunt communiter recentiores non posse celebrari Missam solemnem votivam pro re gravi in diebus primae et secundae classis ».

22. Concludendum igitur iis, quibus incumbit onus Missae Conventualis in Ecclesiis Urbis, liberum non esse, occurrentibus Dominicis et Festis 1 et 2 classis, duas Missas, de die scilicet et de Sacramento; sed eosdem tenori ad unam solummodo de die cum commemoratione Sacramenti: quae regula servari debet etiam extra Urbem, ne, ut supra notatum est,

quod ex vi legis velatum in Urbe est, licitum extra Urbem, ampliando privilegium, censeatur. Diebus vero ab Instructione non exceptis, in Ecclesiis Collegiatis ac aliis, quibus onus incumbit Missae Conventualis, cantandae sunt duae Missae, altera scilicet de Dominica, de Festo, de Vigilia aut Feria occurrente, et altera votiva. Quod si ex Rubricarum praescripto eadem die plures occurrant Missae Conventuales, puta de Festo et Feria, de Festo et Vigilia, omnes Horis competentibus celebrandae sunt; et votiva de Sacramento, quae nihil habet commune cum Officio postremo, loco amandanda. Quatenus vero Missa de die celebranda sit post Nonam, penitus Cavalierius hanc dici posse post Scatam et votivam post Nonam. Non videtur tamen repugnans, quod servetur regula et utraque Missa post Nonam celebretur, dummodo ultimo loco sit illa de SSmo Sacramento. Imo ita fieri oportere dixit S. A. C. in una Urbis 22 Maii 1700. Quaerebatur qua Hora celebrandae essent Missae de Feria et de Vigilia Conventuales, dum, occasione Expositionis Quadraginta Horarum, celebranda etiam esset post Nonam Missa votiva contra paganos. Et S.R.C. respondit < ambas post Nonam esse celebrandas, ita tamen, ut Missa votiva contra paganos ultimo loco celebretur » (N. 2058). Eadem ratio militat quoad Missam votivam de Sacramento in diebus Expositionis et Repositionis.

23. Pertinent haec ad Ecclesias, quae habent onus Missae Conventualis: in aliis salis est, ut una cantetur Missa vel de die, vel votiva de Sacramento iuxta regulam in Instructione traditam, quae ad omnes indistinctim dirigitur et comprehendit Ecclesias tam Seculares, quam Regulares « et tunc si ubi ubi inviolabiliter in lutele Chiese tanto dei Secolari, che dei Regolari ».

24. Quaeri hic posset: num eadem servanda sit regula in aliis solemnibus Expositionibus, quae per annum fiunt, si contingat Missam celebrari pro Expositione vel Repositione? Petenda videtur decidendi ratio a causa, ob quam, iubente vel permitte loci Ordinario, fit Expositio. Nam si pro publico Ecclesiae bono gravique causa, vel ad implorandum divinum auxilium in urgente aliqua necessitate solemniter id fiat, eadem concurret ratio, quae obtinet in Oratione Quadraginta Horarum. Quamobrem non dubitem posse Missam solemnem de Sacramento celebrari, servatis tamen forma,

exceptionibus et limitationibus *Clementinae Instructionis*. Quatenus vero licet Expositio vel ex devotione vel ex Instituto vel ex pia aliqua foundatione vel ex alia quavis privata causa, locum non habere Missam votivam puto. Et revera delata ad Sacram Rituum Congregationem quaestione: « Num occasione Processionis, (piae qualibet Dominica tertia cuiuslibet mensis fieri consueverat cum SSmo Sacramento, Missa votiva de eodem celebranda esset; an potius de die cum commemoratione Sacramenti? » responsum fuit « Missam in dicto casu celebrandam esse de Dominica, seu de Festo duplici, si illa die occurrat, cum commemoratione Sanctissimi Sacramenti ad formam Rubricarum » (i Decembris 1683. (Num. 1)54) in *Ilracharen*; et novissime dub. 4, sub die 10 Septembris 1790, proposito dubio: « An in Dominica infra octavam Corporis Christi, aut alia designata per annum, in quibus recitatur Officium ritus duplicis; et solet fieri Processio SSmi Sacramenti per diversas Parochias et Ecclesias Civitatis, ut in Festo Corporis Christi, et certum ac designatum diem habet, cum concursu populi eiusdem Parochiae; debeat Missa celebrari pro re gravi de SSmo Sacramento post Nonam; vel dici de Dominica aut Festo cum commemoratione SSmi Sacramenti?» S. R. C. respondit: «Missa dici debet de Dominica aut Festo occurrente cum commemoratione SSmi Sacramenti » (Num. 2552).

28. Hanc distinctionem communiter amplectuntur Rubricistae, et hoc pacto conciliantur Decreta, quae specie tenus inter se pugnantia videntur aut *Clementinae Instructioni* minus conformia. Siquidem ex laudatis Decretis ac aliis, quae iubent in Missa solemni coram Sacramento exposito faciendam esse commemorationem de eodem post omnes alias commemorationes de praecepto, ut suo apte loco videbimus, generalis exurgit regula, quod Expositio Sacramenti ex se non est causa sufficiens cantandi Missam votivam in duplicibus aliisque diebus per Rubricas inhibitis, aut omittendi in Missa solemni de die commemorationes occurrentes et a Rubricis praescriptas, nisi Expositioni adiuncta sit causa gravi vel publicum Ecclesiae bonum. Decreta igitur, quae cum *Instructione Clementina* haud convenire videntur, non disponunt de Sacramento exposito pro Oratione Quadraginta Hortarum aut pro re gravi et causa publica; sed agunt de communibus Eucharistiae expositionibus,

in quibus decet potissima illa ratio, quae petenda est a re gravi et causa publica. Quamobrem in his, quamvis Missae tam privatae quam solemnes admittant commemorationem de SSmo Sacramento post alias de praecepto, nec una tamen solemnis votiva de eodem dici licite poterit, nisi in iis diebus, in quibus Rubrica eandem celebrari permittit. Cavalerius *lom. 4, cap. 7, Decret. 37, et 38*. Tetamus in *Appendice cap. 2, art. 5, num. 22*.

26. Quoniam vero Guyetus *lib. 4, cap. 21, quaest. 2*, causam privatam et particularem ad praedictas Missas votivas celebrandas validam putat; sed longe melius aliter exposcunt rem gravem, quae saltem Communitatem tangat, aut maiorem eius partem; hinc Cavalerius, licet, ut supra vidimus, conveniat quod non in omnibus Expositionibus fas sit Missas cantari votivas SSmi Sacramenti, sed in illis tantummodo, in quibus simul causa gravis concurrit, regulam postea ampliat, et innixus Decreto anni 1666, alias relato, quod approbat huiusmodi Missam votivam, quoties Sacramentum exponitur pro milio spiritualium exercitationum, quibus non universus populus vacare debet, aut maior eiusdem pars, sed conventi plerumque aut aliqua tantum Congregatio aut Collegium, ideoque Communitatis et populi pars minima: censet tanto cum rigore causam gravem non esse accipiendam. « Idcirco, *concludit*, ubi circumstantiae expositionis unitur gravis causa aliqua — quae non particularem personam praecise tangat, sed plures, aut Congregationem, vel Collegium, scrupulis insistendum nimis non est in admittendis, ut supra, Missis votivis solemnibus SSmi Sacramenti » *torn. 4. cap. 7, dec. 33, num. 5*. Dubitarem ego num haec opinio ultro sit amplectenda; ea siquidem admissa, quae causam gravem in omnibus casibus agnoscit, praeterquam si Expositio tunc pro particulari persona; facile evenire posset, ut quisque pro lubilo eandem extenderet ad casus omnes, iis non exceptis, in quibus nulla causa gravis occurrit, vel illa tantum non desit, quae particularis est, non unius Congregationis aut Collegii, sed aliquarum personarum, puta unius familiae, quae expositionem exposcat pro privata eiusdem familiae necessitate: quod certe vitandum est. Hinc Episcopi liberales nimis esse non debent, nec toties quoties publicas Sacramenti expositiones permittunt, fas sibi censeant indulgere simul Missam votivam de Sacramento; sed eam lan-

tummodo celebrari concedant, si causa gravis 'altem alicuius Communitatis illam efflagilei.

27. Priusquam linem imponam, quoniam pluries facta mentio est *Decreti illici 13 Februarii 1666*, ut quisque inlelligal, tantam non esse auctoritatem ei concedendam, quantam obtinent *Sacrae Rituum Congregationis Decisiones*; opportunum est hic adnotare illud potius, quam regulam, monitum exhibere additum peculiaribus Rubricis Fratrum Minorum; Rubricis tamen a Sacra Congregatione adprobatis non insertum, ut videre est in hac nostra collectione num. 1331. Unde ture colligimus, noluisse S. R. G., quae extra Rubricas sunt, absolute adprobare, sed, ut adderentur permisisse, non aliam iisdem auctoritatem concedendo, praeter illam, quam oblinent fontes, ex quibus eadem sumpta sunt. Porro Decretum illud, quod Meratus legit in *Indiculo Decretorum ad Missale Romanum sub num. 126*; et Cavalerius tom. 4, cap. 7, Diet. 33, ex tribus articulis eiusdem moniti compactum est. Illi vero desumpti sunt ex *titulo 177*, quem Gavanlus composuit, addendum *parti secundae Rubricatum Missalis Romani*, ut regulas quasdam proponeret servandas in Missa, quae celebratur coram Sacramento exposito. Articuli autem 'iini, qui sequuntur: « 7. Quando exponitui Suiaementum in Allan pro initio Quadraginta Horarum el spiritualium exercitiorum, cantari debet Missa unica de Sacramento, quae habetur circa linem Missalis, non autem festiva Corporis Christi (nisi intra octavam eiusdem Festi casus accideret) el tempore Paschali addendum Alleluia, ut fit in aliis Missis votivis: 8. dicitur una tantum Oratio cum Gloria, Credo el Praefatione de Nativitate, quia solet esse publica causa; non autem privatis Missis haec conveniunt: 9. si vero accidit in Festo 1 vel 2 classis, vel in Dominica privilegiai 1 vel 2 classis, tunc in Collegiatis vel duae cantentur Missae, una de Fesio seu de Dominica post Teiiam, altera votiva de Sacramento post Nonam; vel una cantetur de die cum commemoratione SSihi Sacramenti. Exscripta in eo monito sunt haec eadem Gavanli verba; et reticentur solummodo quae sequuntur ad postremum articuluin: « quod Romae fit scilicet una can-i lur Missa de die cum commemoratione >. .mi. oli) in Cappella Papae in prima Dominica Adventus, el in alus Festis sulemnibus in alii* Ecclesiis maioribus Urbis » /oc.

cil. Adnolanda haec erant, ut quisque videat, planeque inlelligal Decretum a Merato el Gavalerio relatum, seu potius ex Iribus articulis Gavanli compactum el ab aliis Rubricis admissum et laudatum, genuinae lectioni esse restituendum, neque eidem plus auctoritatis esse tribuendum, quam oblinet simplex monitum desumptum a sententia Auctoris celeroqui clarissimi, sed privati; quod S. R. C. addi permisit Rubricis ab eadem S. G. adprobatis, sed extra easdem.

§ XUE

« Nel giorno medio, oltre la messa Con-
« ventuale, si dovni cantare dopo Nona la
< Messa votiva pro Pace, o altra che verra
« comandata da Nostro Signore; secon-
« dochè sarà espresso nella lista delle Qua-
« rani* ore con la medesima eccezioe dei
« giorni suddelli; e con la medesima re-
< gola circa l'Orazioue ».

I. Quae traditae sunt regulae pro Missa votiva SSihi Sacramenti celebranda in die Expositionis et Repositionis, locum sibi vindicant etiam in alia, quam *Instructio* iubel cantari intermedio die vel pro Pace, vel pro alia necessitate causaque publica, ut a Praesidibus notatum fuerit in labella, quae bis in anno publici iuris lit, scilicet die Sancto Pentecostes el Dominica 1 Adventus, quaeque ex ordine exhibet Ecclesias, in quibus per minum solemnis Expositio fieri debet. Haec, ut illae, celebranda est ad instar votivae solemnis iis diebus, in quibus licet, non item in aliis, quae iuxta praecedentem sanctionem excipiuntur. Nec propterea, si fas non sil votivam dicere, prorsus est omit-tenda eiusdem commemoratio, sed addenda Missa de currenti. Gum enim *Instructio* hanc velit « colla medesima eccezioe dei giorni suddelli e colla medesima regola circa 1 Orazione » simul praecipit, quod si occurrat Festum aut Dominica 1 vel 2 clas-sis, sive alia dies ex supra recensitis, di-cenda non erit Missa votiva pro Pace, vel alia, quae, praecipiente Pontifice, fuerit in-dicta, sed Missa eius loco celebretur de die. cum additione Orationis pro Pace, aut pro altera Ecclesiae necessitate sub unica con-
• lusione. Diximus, pro Pace aul altera ne-cessitate; quia, qnaecumqie sil praecepta, semper in casu impedimenti commemoratio illa adiicienda erit, quae supplet vices Mis-sae votivae, quae dici deberet, nisi ritus diei obstaret. Siculi ergo in diebus Expo-

sillionis el Repositionis, si celebretur, in diebus exceptis, Missa de currenti additur Oratio de Sacramento, ita a pari Oratio de pace vel pro alia necessitate addenda erit Missae de die, si Missa votiva praecepta in exceptis nequeat celebrari, quae tamen, nisi obstaret exceptionis impedimentum, celebrari deberet. Haec autem sanctio respicit Ecclesias, quibus onus incumbit Missae Conventionalis: idcirco votivam praecipit « *post Novam* olire la Messa Conventionalis ». In aliis vero haec tantum in praecepto est, vel alia de currenti in diebus exceptis cum eiusdem commemoratione.

2. Rene autem Instructio iubet « la Messa votiva pro pace, o allra che verrà comandata da Nostro Signore » non enim eadem perpetuo celebranda est Missa votiva, quae ad Pontificis placitum, iuxta ingruentes necessitates el temporum vicissitudines, in aliam commutari solet. Olim dicebatur *contra Paganos*, ut colligimus ex Decreto supra relato, cui suffecta fuit altera *pro pace*, quam modo dicimus. Si magis urgeat alia necessitas, alia dicenda erit, ut Pontifex iusserit, quae magis congruat necessitati, ex illis propriis quae in line Missalis habentur, sin minus, illa quae inscribitur *pro quacumque necessitate*.

3. Haec quoad Urbem. In aliis vero Ecclesiis diversarum Dioecesium lex non obligat, etiamsi in iisdem fiat Oratio Quadraginta Horarum, ideo non erit necessario intermedia die solemniter celebranda Missa votiva pro quacumque necessitate, vel pro aliqua in specie, quae magis urget, dummodo habeat Missam propriam inter illas, quas habemus ad calcem Missalis. Id autem non erit in facultate el arbitrio Rectorum Ecclesiarum; sed, quemadmodum Romae Summus Pontifex, ita Episcopi in propriis Dioecibus poterunt unam alleramve praecipere, vel saltem, ut celebretur, concedere. Quod si haec in Collegiatis aliisque Ecclesiis; quae habent onus Missae Conventionalis, celebretur, non ideo omittenda est Missa de die, imo, el plures etiam dicendae sunt, si cum Oficio diei concurrat FERIA aut Vigilia, obligatione petita non ex *Instructionis Clementinae* regula, sed ex lege Rubricarum, quae indifferenter allicit omnes Ecclesias.

4. Quaestionem sibi proponit Cavalierius *cap. 7, Deer. 33, num. 3*: An, si fiat tantum Missa de die, addenda sit Collecta de SSiho Sacramento? el postquam eam, sequendo Instructionis regulam, « Affirma-

live » resolvit relate ad Missas **Expositionis** et Repositionis; quoad hanc de ingruente necessitate, haec habet: « In die autem medio, si dicatur Missa de die cum Collecta de ingruenti necessitate, haud convenit addi alleram da Sacramento, quia Missae huiusmodi unam lanium poscunt Orationem; et minus decens est Collectas plurimas uni orationi iungere in Missis solemnibus. Quod si in die medio cantetur Missa de necessitate, sive de re gravi, ob quam fit Expositio, utique addenda erit Oratio de Sacramento, cum de hoc in tali casu non cantetur Missa altera; el commemoratio SSihi Sacramenti facienda sii in Missis omnibus, quae dicuntur occasione Expositionis ». Quum autem Scriptor hic agat de Ecclesiis extra Urbem, in quibus *Clementina Instructio* vfm directivam habet, non coactivam; optassem, ut melius declararet hanc suam doctrinam. Nam si loquitur de Missa de die celebranda in diebus exceptis loco votivae, bene stat quod unica tantum Oratio addatur pro ingruenti necessitate, quae alias foret celebranda. Si vero sit de Missa currenti in aliis diebus, in quibus non prohibentur votivae, quid vetat, quaeso, ut simul Oratio addatur de Sacramento el Collecta de ingruenti necessitate? Romae vero haec distinctio aut declaratio locum non habet, quia Missa pro pace dicenda est ex praecepto, nisi occurrant dies excepti: quoniam si ea dicatur, addenda erit Oratio ile Sacramento sub unica conclusione.

5. Haec autem Missa pro pace vel alia necessitate, cum celebretur in paramenlis violaceis, licet sollemnis sit et pro publica Ecclesiae causa, caret *Hymno Angelico* el *Symbolo*, ceu disponit *lubrica Missalis*, quae praemittitur *Missis cotilis*. Quod si dicenda sil in die Dominico, habet tantummodo *Symbolum*. « In ipsis (scilicet Missis votivis) non dicitur *Gloria in Excelsis*, nec *Credo*, nisi pro publica Ecclesiae causa: et tunc, etiamsi dicantur in paramenlis violaceis, dicitur *Credo*, si sil Dominica, non autem *Gloria in excelsis* » et Tun. H de Symbolo: « Iam dicitur *Credo* in Missis votivis, quae solemniter pro re gravi vel publica Ecclesiae causa celebrantur, etiamsi dicantur in paramenlis violaceis in Dominica ». Eadem idcirco regula servanda de omitendo Symbolo in Missa pro Expositione el Repositione, si cantetur Missa in paramenlis violaceis in Feriis el Vigiliis privilegiis.

§ XIV.

< Nelle Chiese non Collegiale e <love
< non è obbligazione di cantare la Messa
< Conventuale, dovrà in dello giorno medio
< caniarsi solamenie la voliva suddella, con
< l'eccezione e regola prescritto di sopra
« nella Messa del Sacramento: questa però
< dovrà canlarsi ad un Altare, che non sia
< quello dell'Esposizione, nè quello dove
< sia il Tabernacolo col Sacramento incluso;
< ed in quelle Chiese, che hanno l'obbligo
« di canlare la Messa Conventuale, questa
< pure si canlera ad allro Allare, come si
« fc dello ».

I. Quatenus autem Expositio liai in Ecclesiis, quibus non incumbit onus Missae Conventualis, una Ianium Missa voliva dicenda erit, vel de Officio currenti cum eiusdem Missae votivae demandatae commemoratione, si occurrat dies, ut supra, ab instructione excepti. Esine igitur velitum celebrari etiam Missam Conventualem de die, dum *Inshuclio* laxative praecipit < dovrà in detto giorno cantarsi solamenie la voliva suddella »? Sensus *Instructionis* esi, quod gravandae non sini onere Missae Conventualis Ecclesiae, quae ad hanc non tenentur; lubet votivam pro publica Ecclesiae causa; at non prohibet, sed in libertate relinquit, aliam Missam solemnem de currenti. Prospicit *lush u<tio* praesertim Ecclesiarum egestati, quibus grave nimis esset tol accire Sacros Ministros et Clericos, quorum ope possent plures Missae decantari. In his igitur salis erit, si in diebus Expositionis et Repositionis una Missa cum cantu et Ministris pacalis solemnier celebratur, vel voliva, vel de die, iuxta regulam superius traditam; et in let media die Missa praescripta de ingruenti necessitate, nisi aha dicenda sii de Officio currenti cum eiusdem commemoratione. Futilis ea ratio est, quam Cavalerius excogitat, ob quam 'oluui ad praefatas Missa.» tenentur Ecclesiae, quae non habent onus Missae Conventualis, «ne -ilice i per cantum interturbetur attentio orantium ante Sacramentum ». Si quid haec ratio valeret, nec cum cantu celebrandae essent Missae Conventuales de die, praeter votivam in Ecclesiis Collegiatis, quod et ip-fi Cavalerius agnoscit: idcirco prosequitur « verum absit nos proscribi put inos laudabile institutum cantandi Missam Officio conformem, quod quique Auctores commiudini admodum, et Rubricae ipsae atque Instructio in praecepto constituunt

apud Collegiatas Ecclesias, quibus, valde laudabiliter se conformare celeras nos alibi diximus; unde praefatam dictionem *sola-mente* explicari malumus per exclusionem obligationis, non autem arbitrii ».

2. Attamen vel una Ianium Missa voliva iuxta praescriptum celebretur, vel etiam Conventualis; vel res sil de Ecclesiis Collegiatis, vel de aliis quae ad solam votivam tenentur; illud commune omnibus esi quod celebrati nequeant in Altari, in quo expositum est SSimum Sacramentum: prout nec in altero, in quo asservatur pro Communionem fidelium. Iam provisum fuerat quoad Allare expositionis § 12, ubi legitur: « NelPAltare, ove sta esposio il SSimo Sacramento, non si celebrino allre Messe, che le solenni per l' esposizione e Repositione »; praesens vero sanctio regulam extendit etiam ad Altare, ubi clausum custoditur in Tabernaculo; quam lamen limitat ad Missas soleinnes: et optimo quidem iure; ut qui interea Sacra Synaxi refici postulant, voti compotes fieri possint.

3. Laudabile mullum esset, si in eo Altari nec Missae privatae celebrarentur, ni innuit *Caersmoniale Episcoporum* et monet Gavantus *pari. 1, iit. 20, lit. η*. « Praemitto cum Caerenionali Episcoporum lib. 1, cap. 12, maxime decere, ut ibi Missae non celebrentur»; quod antiquitus servatum esse testatur; et loquitur ibi etiam de Missis planis. Id apud nonnullas Romae Ecclesias adhuc in more est et forsitan etiam alibi. Nec lamen contrarius usus, qui communior est et oblinet fere ubique, notandus venit: non enim a *Caeremoniali Episcoporum* prohibetur, sed *lubrica* a simplici decentia rationum desumit, ne eo in Altari Sacrum fiat *lib. 1, cup. 12, num. 9*. Quinimo Missalis Rubricae *part. 2, lit. 4, num. 6*, quod consuetum sil Missas eo in Altari celebrari supponunt; quamobrem ritum a Sacerdote servandum in genuflexionibus praescribunt. Utraque ideo consuetudo est laudabilis et rationabilis, quamvis altera fortasse magis deceat. In iis enim, quae spectant in ritibus exteriori disciplinam, et substantiam minime laedunt, non semper fieri potest, quod magis decet, dummodo liat quod licet; et quandoque in agendis, licitum praevalere debet maiori decentiae. Et revera relaie ad plures Ecclesias servari nequit quod Caeremoniale Episcoporum insinuat, ut magis decens. Etenim cum Tabernaculum Sacramenti, praesertim in Parochialibus, regulariter asservetur in Altari maiori tam-

quam digniori; expedit, ul in eo celebretur eliam Missa ad populi cunllientis commoditatem. Imo nec aliter fieri posset in Ecclesiis ruralibus, in quibus plerumque unicum habetur Altare. Obiter haec dicta sint.

« Si ordina espressamenle, che nelli « giorni dell'Esposizione, medio e ùelia « Reposizione, le Messe si debbono cantare « con li Ministri parati e non allrimenti, « anche nolle Chiese de' Regolari, non « estante qualsivoglia loro uso o pretesa * consuetudine in contrario >.

1. Solemnitas sacrae actionis iure suo postulat, ut omnia, quae ad eam ordinantur, eo modo liant, qui tantae celebritati conveniat atque respondeat. Si Missa voliva sit pro re gravi aut publica Ecclesiae causa, solemniter est celebranda ex praescripto Rubricae *pari. 1, tit. 9, num. 14*. Secus enim privilegiis non gaudet, (pia e eidem competunt. In illis autem, «piae celebrari iussit Instructio, nedum concurrunt votivae qualitas, publicum bonum, gravis Ecclesiae causa, verum eliam sacrae functionis solemnitas; quamobrem iure sunt solemniter cantandae cum Ministris paratis. Porro quoad Urbis Ecclesias tam Seenlarium quam Regularium adeo lex urget, ul nefas sit opponere aut longaevam contrariam consuetudinem, aut aliam quamcomqne rationem, <piae possit ad eam eludendam excogitari. Pontifex enim, in quo residet summa potestas, generali hac lege tam consuetudinibus, quam aliis forte afferendis rationibus, derogat.

2. Nec valet effugium ex eo petendum, quod iis, qui ex Instituto usum non habent cantandi Missam cum Ministris paratis, desint ad hoc opus paramenia; nam facile est eadem commodata habere ab alus Ecclesiis. Ratio vero desumpta ex Instituto non valet contra legem, quae consulit Festi aut functionis soleninilalii. Idcirco Serra */Iituum Congregatio* respondit: « In Processione SSmi Corporis Christi omnino adhibendum esse pluviale, eliam ab iis, <pai eiusdem usum non habent ». Illa in una *Congregationis Montis Coronae 22 Januarii 1701, dub. 5*; el in altera *Ordinis Minoium Excalceatorum S. Francisa Protincia S. Dioduci Jlispalen. 13 Maii 1756* (in nova Collectione num. 2067 el 2440). Eadem,

imo maior urget ratio in casu nostro ex praeceptiva *Instructionis* regula.

3. Haec autem regula certe comprehendit Missas votivas de Sacramento el pro inginente necessitate, prout eliam alias de currenti Oflicio, si hae in diebus exceptis earumdem vice celebrentur. An vero eadem extendenda sit ad Convenluales Missas, quae ultra praedictas in Collegiatis celebrandae shnt, adfirmate non audeo. Id videtur exposcere temporis circumstantia atque solemnitas: sed cum sanctio Missas commemoret celebrandas « nelli giorni dell'Esposizione, medio e della Reposizione » nec laxative coarctet regulam ad solas Missas votivas; non deerunt, qui existiment sub oadem comprehendi eliam alias Convenluales. Mihi lamen videtur limitanda ad illas, quas expresse inbel; praesertim quia praeceptive extenditur ad Regulares illos, qui vel ex Instituto vel ex consuetudine nunquam Missas cantare solent cum Ministris paratis. Idcirco non renuo assenliri Cavalerio, qui licet multum congruere credat, quod el Convenluales quoque cum Ministris paratis celebrentur, hoc Lamen onus imponendum non esse censet Ecclesiis illis, quae usum non habent. « Praedictae enim Missae, inquit, non sunt pro re gravi aut publica Ecclesiae causa; et ad occurrentem solemnilem spectant dumtaxat materialiter, non formahler; unde, siculi proplerea nullis privilegiis perfrui credimus, sed celebrandas esse perinde ac st iu tali temporis circumstantia minime celebrareulur, ita putamus Sacrorum Ministrorum assistentiam nequaquam exquirere ».

4. Restat modo, ul inquiramus; num eadem methodus servanda sil extra Urbem. Ut pluries notavimus legem, quae pro Urbe tantum dicta est, alibi non obligare; etsi optandum sil ul, ubi fieri potest, eadem servetur. Verumlamen si celebrari velint Missae votivae de Sacramento vel pro inginente necessitate, diebus Expositionis, Repositionis ac medio, cum hae sint pro re gravi ei publica Ecclesiae causa, non aliter celebrari poterunt, nisi solemniter el cum Ministris paratis; quia privalim el sine Ministris Sacris haud fieri posse videtur, nisi diebus illis, quae Missas votivas universim non respuunt.

5. Subdit Cavalerius *lom. 4, cap. C, de oret. 33, num. 2*, limitando regulam: « Fortasse tamen id potest falleie, ubi ex defectu Ministrorum solemniter fieri non potest ». Limitatio haec lamen videtur absolute et

generaliter sine ulla modificatione accipienda. Cum enim Rubrica Missas votivas pro re gravi solemnes dicat, sed non declaret qualis el quanta ista debeat esse solemnitas ; el mo-
neat solummodo quod una tantum dicatur Oratio (Tit. 9, num. 14), solemnitatem illam satis esse existimo, quae iuxta locorum el personarum circumstantias adhiberi potest; aliquam lamen solemnitaem, quae a c-
tionem distinguat a simplici el privata, neces-
sariam esse itire censeo. Hinc ubi Ecclesiae egestate premuntur (extra Romam), para-
menia desiinl el Sacri Ministri ; quid, quaeso, prohibet, si unus sacerdos, eo quo polest
modo, cum uno vel duobus Clericis Missam volivam pro re gravi vel publico Ecclesiae
bono cum canlu celebret? Islhaec Missa non absolute solemnis esi ; talis tamen relative
ad locum, personas, tempus el alias, quae concurrunt, circumstantias, quaeque, ut ali-
ter fiat, non permittunt. Missam vero sim-
pliciter lectam cum privilegiis solemnis, ex defectu Ministrorum celebrari haud posse
crederem. Sub hac distinctione doctrina Cavalerii admitti posse videtur; non autem,
quod liceat pro re gravi celebrari Missam privatam loco solemnis in iis diebus, in qui-
bus Missae votivae prohibentur.

§ XVI.

< Nelle Messe private, che si celebre-
« ranno durante l'Esposizione, non si suoni
« il campanello all'elevazione; ma solo u-
« scendo i Celebranti dalla Sagreslia, si
* dia un piccolo segno colla solita campa-
< nella ».

Clara esi haec sanctio, neque ulla in-
diget illustratione. Sed quoniam aliqua ad-
notat ad eam Cavalerius, iuval hic iisdem,
quibus is usus est verbis, eius commenta-
rium adiicere, ui sequitur.

! . * Ex Rubricarum praescripto Mini-
ster intra Missam bis campanulam puisai ;
primo nempe ad Sanctus, ad excitandos
adslanlium animos ad proxima Mysteria ; el
secundo ad elevationem SSmi Sacramenti,
ut fideles commonefiant ad illud adoran-
dum. Quoiies Sacramentum est in Altari
patenter expositum eiusmodi signa ad ele-
vationem (a fortiori utique etiam ad Sanctus,
etsi huius Instructio minime meminerit) dari
interdicuntur. Cum enim tunc in actuali Sa-
(ramenli veneratione el profunda Mysterio-
rum meditatione maxime supponatur popu-
lus commorari ; haud indiget per pulsatio-
nem cainpanulae excitari ad venerationem

Sacramenti, quod in Missa elevatur ; quasi
idem Sacramentum non foret, quod publice
adorat, expositum. *Nelle Messe private* ha-
bel sanctio; et de his specialis ulterius mi-
lilat ratio, quia cum extra Altare Exposi-
tionis supponantur haberi, cogerentur alias
fideles hinc inde ad diversa sese conver-
tere Altaria cum maximo utique incom-
modo, praesertim ubi plurimae celebrantur
Missae.

2. « At quid de solemnibus atque can-
tatis? Quatenus ex nudis sanctionis verbis,
quaestio decidenda foret, exceptio, quam
fecit de Missis privatis, in contrarium firmat
regulam pro cantatis atque solemnibus: sed
quoniam integra eiusdem ratio, quae est
anima legis, ea militat etiam de Missis so-
lemnibus atque cantatis quae extra Altare
Expositionis habentur, ideo ad has quoque
nos non ambigimus legem extendere ; so-
lumque de iis superesi difficultas quae fie-
rent ad Altare Expositionis. Disputant Au-
ctores num in Feria sexta Parasceves prae-
dicta signa dari debeant; el quia tali die
prae ceteris ante elevationem Sacramentum
iam est in Altari, in cuius adoratione po-
pulus supponitur versari, concordēs quae-
stionem negative definiunt : unus est Cle-
ricatus, qui de Sacrificio Missae decis. 43,
num. 6, unum vel alterum signum dari
posse asserit, ad excitandam circumstan-
tium attentionem. Clericali sententia ex eo
abs re non esse dignoscitur, quod, etsi po-
pulus fortasse sil conscius Sacramentum
adesse in Altari, ibi tamen non est ob ocu-
los populi, ob quos consequenter non po-
nitur specialiter adorandum ; aequum est
etiam populus specialiter moneatur, ut illud
specialiter valeat venerari ; in nostro autem
casu dum Sacramentum est patenter expo-
situm, est itidem ob omnium oculos, ut spe-
cialiter honoretur, unde fideles non indi-
gent per campanulam excitari ad eiusdem
specialem adorationem.

3. * Quoniam vero pulsatio campanulae
ad elevationem in Missa, quae dicitur ad
Altare Expositionis, immunis est Fidelium
incommodo hinc inde se convertendi ad
Altaria, in quibus Sacramentum elevatur,
cum quasi viriuali contemptu Sacramenti
publice expositi (cuius adorationem veluli
deserit, ut transeat ad venerationem illius,
quod elevatur, quasi idem Sacramentum
non foret) sed ulriusque Sacramenti, quod
fide divina probe noscit esse unum el idem,
adorationem coniungens, tantummodo simul
recolendam obiicil elevationem in Cruce el

mactationem, idcirco in Missis quae celebrantur in Altari Expositionis, haud ego refragarer admodum, si ad elevationem praedicta campanula pulsaretur. Dixi ad elevationem, quia ad Sanctus Iania non puto Mysteria oblici, ob quae populus in adoratione et meditatione, quibus incumbit, debeat perturbari.

4. * In veteri Testamento ingressus Pontificis ad Altare per tintinnabula populo innotescebat: hinc in Ecclesiam dum Sacerdos e Sacris Iia ad Altare celebraturus incedit, invectus mos ex Iili annuntiandi per ministrum populo prope stanti media pulsatione campanulae accessum eiusdem Sacerdotis ad Sacrum faciendum. Sacramento adhuc publice exposito, signum huiusmodi dari minime interdicitur; sed illa res moderatur, ut parvulum quidem signum detur cura solita campanula, ut fideles admoniti insimul Sacrificio assistere valeant, et ne per signum productius celeri perturbentur in veneratione Sacramenti. In hoc igitur casu semel aut bis per campanulam consuetam fiat *tin tin*, quo ex sono campanulae ipsi tintinnabuli nomen obvenit. Opus autem non est coner ostendere, quod haec omnia communia esse debent Expositioni cuilibet, etiam privatae et extra Bomam ».

5. Hactenus Cavalerius. Plura ego non adiciam; solummodo recedendum esse puto ab eius opinione, qua existimat congruere sonitum campanulae in solemni Missa, quae celebratur ad Altare Expositionis. Etenim non erat cur *Instructio* etiam Missas solemnes commemoraret, pro quibus Rubrica non iubet, ut in privatis, eadem pulsari ad finem Praefationis et ad elevationem Sacramenti. Romae, saltem in maioribus Ecclesiis, obliet mos eam non pulsandi, praeterquam in Missis solemnibus pro defunctis; gravis Organorum sonitus supplet vires tintinnabuli et populi adstantis excitat attentionem. Si alius sit apud Regulares aliquos usus, hunc non moror, quia diversorum Ordinum Instituta suos habent peculiare ritus, quin tamen omittant vel imitent quod essenziale est. Quod si aliqua in Secularium Ecclesia consuetudo sit pulsandi campanulam, non ideo pulsatur, ut populi excitetur attentio, ad quem finem cuncta ordinantur quae in Missa solemniler c.m.lala fiunt; verum, ut detur signum ad sonitum maiorum Ecclesiae nolarum, quemadmodum per campanulam datur signum, dum est ab Organi pulsatione cessandum. Gavanlus *part. 1, lit. 6, litt.h, num. 11*:

ad Sanctus Campanas maiores pulsare convenit, sicut in Missa privata campanulam parvam, quam pulsant aliqui etiam in Missa solemni; et placet per alterum ex Acolythis, ut moneantur ii, qui maiores debent pulsare Campanas et tempus ignorant eas pulsandi, quia longius absunt ». Nec igitur in Missa solemni campanula pulsanda est, exposito Sacramento, nisi necessitas urgeat eos monendi, quorum est maiores nolas in signum solemnitatis festive pulsare. Et revera sibi cohaerere non videtur Cavalerius; quia eadem ratio theologica, quam ipse affert, ob quam interdicitur sonitus campanulae in Missis privatis, militat etiam quoad solemnes.

§ XVII.

< Non si celebrino Messe di requie nel « tempo, che durerà l'Orazione delle quarant'ore; e le Messe dei SSûio, che si celebreranno nei giorni permessi dalla Rubrica, saranno meramente votive senza Gloria e Credo. Nelle altre Messe private vale correnli si aggiungerà dopo le pre-scritte della Rubrica l'Orazione del Sacramento, cost comandando la Sanlità di Nostro Signore ».

1. Plura continet haec sanctio, quae examine indigent et illustratione; ideo tantisper est in ea immorandum. Absolute lex est, quae iubet «che non si celebrino Messe di requie nel tempo, che durerà l'Esposizione di quarant'ore ». Dedecet enim, quod cum lugubri apparatu celebrentur defunctorum Missae, ubi Sacramentum est triumphaliter expositum, praesertim quia in his haud adiicit potest commemoratio Sacramenti, quam in Missis privatis omnibus, si per Rubricas liceat, eadem *Instructio* demandat.

2. Priusquam prodiret *Clementina Instructio*, Sacra Rituum Congregatio id iam edixerat. Nani in *una Canonorum Regularium Lateranensium sub die 2 Decembris 1684, ad Dubium 5*: « An durante expositione SSnii Sacramenti occasione Quadraginta Horarum, in tali Ecclesia celebrari possit Missa privata de Requiem, quando alias dies ipsa eam admittit pro adimplenda mente testatoris sive anniversario satisfaciendo? » respondit: « Regulariter Negative » (in *Collectione Num. 1743*); et in Eugubina 27 Aprilis 1697, ad dubium: « An liceat in Ecclesiis, in quibus occasione Quadraginta Horarum expositum detinetur Sanctis-

simum Sacramentum, celebrare Missas defunctorum ; et quid si ex praescripto testatorum essent celebrandae? respondit « Congruentius abstinendum (Ibid. Num. 1967) ». Ex illis tamen dictionibus, quibus usa est Sacra Congregatio, scilicet *regulariter, congruentius*, putat Cavalerius *torn. 4, cap. 7, decret. 43 ; et Tetamus in Appendice cap. 3, art. 5, num. 26*, non absolute et simpliciter Missas defunctorum prohiberi in solemn) Expositione Quadraginta Horarum, quamvis satius sit eas non celebrari.

3. Horum tamen sententia et forte etiam aliorum qui sic opinantur, tanti facienda non est ul ab ea recedendum non sil Esto quidem Sacram Congregationem fuisse in sensu, quod non omnino repudiandae ea occasione fuissent Missae de Requiem, quae unquam maxime *congruat*, ne *regulariter* dicantur ; notandum tamen ea prodiisse Decreta *annis 1684 et 1697*, mullo antequam iussu s. m. Clementis XI emanaret *Instructio*, quae primum facta est publici mris anno 1705. Haec vero, cum iis utatur verbis, quae clara sunt et absoluta, *non si celebrino Messe di Requie* : nullam patitur limitationem, positivum praeceptum importat, corrigit proinde et eoaretat vetustiora Decreta, saltem quoad Ecclesias Urbis, pro quibus dicta lex est. Quamvis enim quae laudavimus Decreta circa Orationem Quadraginta Horarum versentur, nullatenus tamen ad Ecclesias Urbis pertinent, sed alias Dioecesium spectant ad quas extendi nequibat *Instructio*; etiamsi dum ea prodierunt evulgata fuisset.

Et revera Sacra eadem Congregatio a prima illa sententia recessisse videtur post editam Instructionem: nam, cum in *Varsavien. ad 5, sub die 7 Maii 1746* quaesitum fuisset : « Utrum in dicta Cappella SSmi Crucifixi, durante Expositione SSihi in Pyxide, permittente Rubrica, possint in Ecclesia vel aliis Cappellis celebrari Missae de Requiem? » respondit: « Missae de Requiem extra Altare, ubi est expositum SSimum Sacramentum (subintellige in *Pyxide* relative ad dubium poterunt celebrari, dummodo tamen Oratio coram Sacramento non sit ex publica causa ». Itaque si absolute et absque ulla limitatione aut declaratione excipitur etiam simplex expositio cum Pyxide, dum publica causa concurrit, ita ut, hac accedente, nequeant in aliis Altaribus et Cappellis Missae de Requiem celebrari, quia publica concurrente causa, Expositio, quocumque modo fiat, semper aliquam solemnita-

lem habet: poliori hire, iuxta Sacrae Rituum Congregationis sensum, tales Missae erunt interdicendae, dum solemnissima est expositio pro Oratione Quadraginta Horarum. Ex hoc autem postremo Decreto *tria* consequuntur. *Primum*, quod per istud corrigi aut saltem declarari videmur supralaudata antiquiora Decreta *annorum 1684 et 1697*. *Secundam*, quod decidendi ratio sumpta est, non ab antiquis S. R. C. responsis, sed a novissima lege *Clementinae Instructionis*. *Tertium* denique, quod eadem Sacra Congregatio hoc Decreto regulam de non celebrandis Missis *de Requiem* extendit, nedum ad Expositionem Quadraginta Horarum, sed ad omnes Expositiones, quae fiunt ex gravi causa et publico Ecclesiae bono; vel liant in Ūstensorin sub umbella vel in Pyxide velata.

5. Veiumlamen Cavalerius, licet fateatur *Instructionem Clementinam* rigidius procédere absolute tuhendo : « Non si celebrino Messe di Requie nel tempo, rhe durera l'Orazione délie Quarant'Ore »; licet admittat possiremil Decretum in *Varsavien*. contraire praecedentibus; et declarationem illam, *dummodo tamen*, haud posse componi cum dictionibus *regulae iter, congruentius*: nihilominus, ul aliquo pacto antiqua Decreta tueatur suamque sententiam sustineat, vult ita accipi debere dictiones illas, ul intelligentia sint de Missis privatis et Anniversariis, non autem de illis, quae ad Rubricarum legem Conventuales sunt vel ex praecepto dici debent. Sic, inquit « Laudata Decreta reapse sistunt in inhibendis Missis privatis ; et si etiam ad cantatas transeunt, non de cantatis universim, sed ad adimplendam testatorum mentem aut pro Anniversario satisfaciendo disponunt. Ul hinc inhibitas minime censeas cantatas Conventuales Missas illas, quae de Rubricarum mandato quandoque occurrunt, ul prima die Mensis non impedita et die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum » *torn. 4, cap. 7, deer. 43, num. 2*. Mihi lamen Inec non arridet opinio; et potius aliam amplectendam esse arbitror, quae magis conformis est *Clementinae Instructioni* et quarumque Defunctorum Missas indiscriminatim vetat.

Ū. Dicam primum de Missa illa Conventuali, quam Rubrica pro defunctis cantari praecipit die prima mensis non impedita. Haud inficior Rubricam part. 1, iit, num. 1, esse praeceptivam; sed non inde sequitur, quod vult Cavalerius, scilicet,

eiusdem praeceptum non solvi, non moderari *ab Instructione Romana*; sed magis illud confirmari, ita ul omitti non liceat tempore Expositionis, per haec verba : « ollre la Conventnale si celebrerà dopo Nona la Messa dei SSmo Sacramento ». Fallit omnino huiusmodi interpretatio et a sensu *Inslructionis* omnino recedit. Omitto, quod si quid ambiguum in ea sanctione fingi potest, declaratur per aliam : « non si celebrino Messe di requie durante il tempo delle quarant'ore » ? Verum si animo minime praeoccupato omnia pensentur: nihil est obscurum, nihil ambiguum. Quid enim sibi vult *Instructio* per illa verba « ollre la Conventnale ecc. » ? Non aliud certe, nisi quod per Missam votivam de Sacramento vel pro ingruente necessitate, non solvuntur Collegialae ab onere Missae Conventualis currentis: nec tamen ex hoc consequitur eandem simul demandasse Missam Conventualem pro defunctis, si contingat dies prima mensis non impedita, imo cl hanc etiam eliminare voluisse videtur, si in hac sanctione sine ullo discrimine Missas omnes de llequiem prohibet occasione Orationis Quadraginta Horarum.

7. Sed quomodo salvatur Rubrica? Facilis esi responsio. Pro hoc particulari casu ei derogat *Instructio*; el qui potestatem habet condendi legem, quot vult limitationes, exceptiones el conditiones apponere potest. Cum Expositio Quadraginta Horarum relate ad Ecclesiam, in qua fit, solemnis-sim.i sit ; si in ea cadat dies prima mensis, in qua celebranda foret Missa Conventualis pro defunctis, attenta functionis el loci solemnilale, censenda est impedita ; el eadem Missa Conventualis amandanda ad aliam diem non impeditam post Sacramenti repositionem. Rubrica, quae excipii Quadragesimam, Tempus Paschale, censendane erit praeceptiva quoad Ecclesias illis in quibus peragitur functio omnium solemnis-sima Expositionis v.ñ. Sacramenti cum perenni Oratione? In Collegiatis igitur alnsque Ecclesiis, quae onus habent Missae Conventualis, si ea dies occurrat, durante Expositione, m alia ad Rubrica-uni normam celebranda sit, reassumenda erit Missa Dominicae, ul fit in aliis Feriis per annum.

8. Si qui casus esset, unde licita censerì posset, el sub lege minime comprehensa, Missa solemn» do llequiem, ille certe foret, si humandum esset cadaver. Rituale Romanum de Exequiis iubet : « Quod antiquissimi est instituti, illud, quantum fieri

potest, retineatur, ul Missa, praesente corpore defuncti, pro eo celebretur, antequam sepulturae tradatur ». Ne hic lectorem detineam in afferendis monumentis, quibus comprobatur quae quantaque fuerit omni aevo Ecclesiae sollicitudo, ne sepulturae traderentur cadavera, quin prius Sacrificium pro eorum expiatione oblatum fuisset, ul abunde habetur in *liret iculo etc.* ¹ B. Cardinalis Iosephi Tomasi tom. 7 Operum, opusc. 1; et penes Catalanum ac Barulfaldum ad laudatum Ritualis locum » : sal mihi est praesens Ecclesiae disciplina, quae permittit celebrationem unius Missae, praesente cadavere, etiam in Dominicis el diebus festivis de praecepto, dummodo non sint ex solemnioribus primae classis. Uniusmodi lamen indulgentia locum non babel in Ecclesiis, in quibus Quadraginta Horae Orationis peraguntur. Id ipse Cavalerius fatetur torn. 2, decret. 15, cap. 5, num. 8 : « de Ecclesiis, in quibus expositum patet SSmutn Sacramentum, quaestio superesl, quam ita resolvimus ut in eas nonnisi Sacramento reposito cadavera debeant inferri; et quoties etiam per noctem el in sequenti die expositum ibi manere debeat, exequiae vel anticipentur vel differantur etc. » ; el etiam clarius torn. 4, cap. 7, decret. 43, num. 5: « Quantum autem attinet ad Missas diei obitus, alibi iam diximus, quod Expositionis tempore cadavera inferenda non sunt in Ecclesiam; et quando necessitas ea inferri cogeret, quod tumulari debent privalem et absque solemnilate ulla ; adeoque cl sine Missa ». Itaque si nec Missa celebranda est pro cadavere humano, licet ex Ecclesiae instituto defuncti sine Missa non smt sepulturae tradendi, pioindeque tot privilegiis eadem gaudet ; quis sibi persuadeo poterit Conventualem de Requiem celebrandam esse, si contingat dies prima mensis non impedita, quamvis non eadem urgeat ratio, quae pro cadavere humando? Si functionis solemnilas, si apparatus festivus, si finis ab Ecclesia intentus in Expositione Quadraginta Horarum, si gravis causa et publicum Ecclesiae bonum id non sinunt, quod magis urget; nec certe permittere censenda sunt, quae minus.

9. Altera quaestio est de die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum. Enlne haec dies celebranda solemniler cum omnibus Missis privatis de Requiem, etiamsi pileat expositum SSmutn Sacramentum pro Oratione perenni ? Allii malivam tenent sententiam Cavalerius *ad idem Decretum* 43,

cap. 7, num. 3; el Telamus in Appendic. cap. 3, artic. 5, num. 26. Iuquiiil enim primus : < Pro Missis de Requiem ex Roma novissime rescripsit quidam in sacris ritibus perillissimus ; el praecipue nititur, tum quia sic in Urbe servatur apud Ecclesiam S. Ignatii ; tum quia Missae eo die currentes sunt defunctorum ; el quidem adeo, ut de Requiem dicendae sint, etsi duplex occurrat Festum. Reapse urgent rationes istae el huc fortasse spectat dictio *regulariter*, qua primum Decretum utitur (scilicet illud anni 1684 supra relatum), dum praescribit Missas de Requiem. Nos autem urget admodum exemplum Ecclesiae S. Ignatii, quae dum in faciem Sacrarum Congregationum, nullis reclamantibus, ea die incumbit defunctorum Missis, non leve indicium est, praedictam diem in exceptis esse positam, nec ex comprehensis in Instructione Romana ». Horum tamen auctoritas minimum me commovet, quominus in oppositam sententiam inclinem. Quamquam, si attente consideretur Cavalerii contextus, facile colligitur, extrinsecis potius argumentis innixum ; suam illam opinionem ipsum tueri, quam intima persuasione vicium ; el fortasse secus exislimasset, nisi ei occurrisset exemplum mons, qui oblinere ferebatur in Ecclesia S. Ignatii. Illud, quod me prohibet, ne libere proferam quid senlio, esi novissimum S. R. C. Decretum, quod quaestionem dirimere el nodum solvere videtur.

10. Etenim Praeses Ecclesiae S. Ignatii anceps, num liceret Missas de Requiem cé-lébrai! in die solemn» Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, exposito in c.i Augustissimo Sacramento pro Oratione Quadraginta Horarum, Dubia proposuit; videlicet: < 1. An in Ecclesiis, in quibus expositum nunel Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum Fidelium adorationi in tui no perpetuae Orationis, quae dicitur Quadraginta Horarum, occurrente die omnium Fidelium Defunctorum, liceat recitare Officium defunctorum el celebrare Missam solleuinein el etiam Missas privatis itidem defunctorum? 2. An in eodem casu excipiendum sii Altare, m quo habetur expositum SSimum Sacramentum?» Et Sacra Congregatio respondit : « Ad i el 2, Affirmative ». Consequenter in monilis, quae apponi solem m Tabella Ecclesiarum, in quibus per orbem fieri debet expositio, additum legitur*. * D>>ve i nie il giorno della Commemoratione de' Fedeli defonii si celebino le

Messe basse di requie col('apparato di color paonazzo ». (V. Num. 3177).

11. Nihilominus fas sil mihi aliquid promere, quin videar minimum quid detractum velle auctoritati, quae debetur Sacrae Congregationis decisionibus. Si bene senlio, Rescriptum illud *Affirmative* ad primum dubium, permissivum est, non coactivum, et relative ad quaesitum : *an liceat*; facultatem tribuit, non legem imponit : quamobrem illud *Affirmative* idem sonat, ac *pesse, licere, permitti*; quae et similes dictiones non id praescribunt, quod faciendum est, sed declarant non esse dammandum, si liat. Hinc redarguet me nemo, si, salvo semper Sacrae Congregationis responso, aequè licitum existimem, quod ea die omittatur in Ecclesia praedicta solemnns Commemoratio omnium Fidelium Defunctorum, tamquam celebritate functionis impedita; el transferatur infra octavam, ceu lit, dum dies 2 Novembris cadit in Dominicam, quia tunc praefatae commemorationi assignatur dies 3 eiusdem mensis. Male enim componuntur simul in eadem Ecclesia lugubria el Sacramentum festivo apparatu triumphaliler expositum, frequenti confluenti populo ad illud adorandum. Quod si celebrentur Missae de die, nihil deperii animabus defunctorum, quia ex *Rescripto Sanctissimi dat. sub die 12 Maii 1807*, omnia Altaria Ecclesiarum, in quibus lit expositio, hac durante, declarantur privilegiati».

12. Praeterea si stricte attendenda est sam lio *Clementinae Instructionis*, quae absoluta el simplex est, nullum poni discrimen, nullam limitationem ; saltem videtur, quod magis deceat, solemnitalein pro defundis transferre, quam eam celebrare cum Missis de Requiem, ubi Sacramentum publice est solemniter expositum. Illud certum est, quod Sacra Congregatio funebrem pompam cum Festi solemnitale coniungendaui non esse agnovit el declaravit. Idcirco cum per Dioeiesim Vilerbien. *dic 3 Novembris* celebretur Festum *Sanctorum Martyrum Valentini et Ililarii* ; el dubitatum fuerit, num transferendum esset praefatum Officium, vel potius Commemoratio defunctorum eo die celebranda, ob impedimentum Dominicae praecedentis, Sacra Riium Congregatio rogata respondit «Transferendum esse Officium Samiorum Martyrum, dummodo Festum non sii de praecepto». Neque aliter edixit in *Hrixinen.* pro Ecclesia Patrum Societatis Iesu Oeni-

pomi, ubi *die 3 Norumbris sub ritu dnpl. min.* celebrabatur *Festum S. Pirminii* cum aliqua solemniale, ratione Reliquiae ibi asservatae. Siquidem, proposito dubio: < An occurrente Festo S. Pirminii Episcopi eadem die commemorationis omnium defunctorum, possint ipsi aut etiam debeant transferre Festum S. Pirminii ad aliam diem non impeditam currentis octavae, an vero, non obstante Officio commemorationis defunctorum, sit faciendum Officium de S. Pirminio; an saltem Missa sollemnis dicti Saucii celebrari possit? » responsum fuit *Transferebantur esse Officium S. Pirminii.*

13. Cur autem in utroque casu translationem iussit et non potius declaravit posse fieri Officium de currenti, quod erat *ritus duplicis*, cum Missis privatis de Requiem, prout pluries iam decreverat fieri debere, etiamsi ageretur de duplicibus translatis, quorum in eam diem repositio permittitur? Non alia certe afferri ratio potest, nisi ea, quae desumitur a solemniale, quae huiusmodi Festa, quamvis *ritu duplici*, comitabatur. Haud enim decebat, ut simul conlungeretur festiva solemnitas cum funebri apparatu, castro doloris et Missis de Requiem. Et revera Decretum in *Hrixinen.* ancipitem fecit P. Merati, qui, ut aliquo modo illud conciliaret cum aliis Decretis, quae in similibus iubent, ut Officium fiat de currenti, Missas vero de Requiem, censeret eo in casu secus edixisse, recedendo a regula Sacram Congregationem, quae insignes Reliquiae in ea asservabantur. *Part. 1, lit. 5, mini. 10; et in indiculo Decretorum num. 63/.* Sed ratio haec haud salis erat, ut Sacra Congregatio a regula recederet. Longe validior est altera a Festi celebritate petita, de qua testatur Pilloni in *Opusculo de commemoratione omnium Fidelium defunctorum § 2, n. 12*: « Ego enim, *inquit*, qui semel atque iterum fui Oeniponti, rationem translationis esse puto, quia S. Pirminius est in magna veneratione apud populum illum; et in eius Festo, ut ibi audivi, est copiosus concursus et adornatur Ecclesia pulcherrimo apparatu. Ad quid ergo pompae cum luctu? ad quid luctus cum pompis? »

14. Idem dicendum de Sanctis Martyribus Dioecesis Vilerbiensis, quorum Festum, quamvis sub ritu duplici, magna tamen cum solemniale celebrati solet, ut innuit ipsum Decretum iubens translationem, sub conditione tamen < dummodo Festum non sit de praecepto ». Si dubita-

tum fuit, quod Festum esset de praecepto, nonnisi a Solemniale ratio dubitandi oriri poterat. Hinc limitatio conditionalis erat necessaria; quia, si revera Festum fuisset de praecepto, locum non habuisset translatio; et potius transferenda fuisset Commemoratio Defunctorum, veluti fit, quando haec occurrit in Dominica. At quae maior solemnitas Oratione perenni Quadraginta Horarum quoad illam Ecclesiam, in qua per lurnum peragitur? Verum haec transferri nequit, ut ait de Sanctorum Festis; magis hinc congruere videtur, si transferatur Defunctorum Commemoratio ad primam diem non impeditam infra Octavam, ne simul festiva et funebria misceantur. Haec dixi, ut minus sapiens, ad effectum ostendendi, quod nullum venit detrimentum auctoritati Sacrae Congregationis, si, non obstante Decreto, in Ecclesia, in qua pro Oratione Quadraginta Horarum SSimum Sacramentum solemniter est expositum, occurrente omnium Defunctorum Commemoratione, celebreniur Missae de Octava omnium Sanctorum, translata Commemoratione Defunctorum ad aliam diem.

15. Alia est quaestio: num celebrari queant Missae de Requiem in Expositionibus illis, quae fiunt praesertim per ocliduum post Festum uiunium Sauciorum in suffragium animarum purgantium? *Affirmative* eam Cavalerius resolvit ibidem *decr. 44, num. 3.* ubi ait: « Hanc igitur collaudarem methodum, ut in expositionibus generaliter parvus admodum usus sit Missarum de Requiem, ne perimatur Oratio SSimi Sacramenti: libéralité.* vero esse possit in Expositionibus illis, quae instituuntur in suffragium animarum Purgatorii, pio quibus etiam licet posse crederem ipsam solemnem Missam, cum Decreti dispositio (in *Vursacien. 7 Maii 1746* supra laudata) restricta non sit ad Missas privatas, adiecla solummodo conditione, ut non fiant ad Altare, ubi expositum est SSimum Sacramentum ». Ego vero dubitarem num haec sententia ultro sibi admittenda. Huiusmodi Expositiones solemniter fiunt pro gravi causa et publico Ecclesiae bono; scilicet pro Ecclesia purgante et expiatione animarum fidelium, quae in tenebricoso carcere poenas luunt: unde locum habere posse videtur supra laudatum Decretum in *Varsavien.* quod velit Missae de Requiem, Sacramento exposito, etiam in Pyxide, si sit ex publica causa.

16. Recte idcirco in quamplurimis Ur-

bis Ecclesiis per illud Oculiduum haec servatur methodus, ut sollemnis Expositio fiat solummodo horis resperlinis : liberum hinc esse de mane, si pei' Rubricas et S. R. C. Decreta liceat, nedum Missas privatas, verum etiam solemneni celebrare pro defunctis. Verumtamen si alicubi in more sit Sacramentum exponere etiam de mane, facile utrumque conciliari posset, anticipando primis horis Missas tam solemnem quam privatas de Requiem ; et ab his abstinendo statim ac Sacra exponitur Eucharistia. Nec valet ratio, quod Expositio sit pro defunctis. Bene stat, quod pro eorundem suffragio preces ad Deum dirigantur, offerantur etiam Sacrificia : nec propterea consequitur, quod, Sacramento solemniter exposito, fas sit, alternantibus horis, Officium defunctorum canere, ac Missas de Requiem celebrare. Hinc Sacra Rituum Congregatio nuperrime *die 27 Martii 1779, in una Nuceriae Paganorum* consuetudinem celebrandi qualibet Eria prima mensis Anniversarium pro defunctis fratribus cum Officio defunctorum solemniter cantato, castro doloris, funebri campanarum sonitu ante expositum Sacramentum, omnino damnavit tamquam Rubricis et Ecclesiae legibus contrariam ; ac insuper mandavit Episcopo, ut eandem omnino aboleri curaret (Num. 251.3. Merito Guyeliis in *Hortologia lib. 4, (tip. 22,* haec habet : « Si addenda sit precatio aliqua pro defunctis, ea non fiat, nisi post reconditum Sacramentum. Id habet praxis communis, et colligitur a pari ex eo, quod non debet manere Sacramentum expositum, dum celebratur Missa pro defunctis » : ex Caeremoniali Monastic, *lib. 3, cap. 13, num. 14.* Ei adhaerit Cavalerius tom. 4, cap. 9, decret. 4, num. 3 : « Hand tamen cum ipso denegaverim precationem nullam colleclainve pro defunctis tunc temporis esse habendam, nisi post reconditum Sacramentum, quo exposito, iam vidimus, Missam de Requiem fieri non posse ; et procul abesse debere lugubria quaeque ». Quod intelligendum est de precationibus publicis, non autem de privatis.

17. Hactenus de Missis defunctorum ; agendum modo «st de Missis votivis, aut alii conformibus Officio currenti, quae celebrantur tempore Expositionis. De sollemnibus dictum est iam satis : praesens san-ctio nostra vocat studia ad Missas lectas, quas usitato vocabulo planas et privatas dicimus. Si quae celebrentur Missae votivae de SSffio Sacramento in iis diebus, in quibus

bis per Rubricas licet, nullo prorsus gaudent privilegio ; et celebrandae eo modo sunt, quo fieret, si circumstantia Expositionis deesset ; idcirco ad leges exigi debent pro votivis praescriptas, quin ob sollemnilem sacrae illius functionis obtinere valeant *Hymnum Angelicum* et *Symbolum*. Id aperte declarat *Instructio* verbis illis : « Saranno meramente votive senza *Gloria* e senza *Credo* ».

18. Hic autem quaeri posset : num haec sanctio praeceptiva sit, ita ut, non repugnante Rubrica, Missae votivae de Sacramento dici omnino debeant : an potius facultativa et in arbitrio sit Celebrantis votivam dicere, vel potius aliam, quae respondet Officio currenti ? Dum integrum sanctionis contextum considero, haud agnosco praeceptum, simplicem video permissionem, simplex consilium. Non enim dicit : « Net giorni dalle Rubriche permessi si celebreranno le Messe meramente votive » : quae dicendi formula secum ferret praeceptum ; verum alia utitur, nempe < le Messe dei SSiho, che si celebreranno nei giorni permessi dalla Rubrica, saranno ecc. »", quod idem sonat ac si diceretur : < Ii Sacerdoti che nei giorni permessi dalla Rubrica vorranno celebrare la Messa votiva del Sacramento ecc. » : unde ponitur in facultate et arbitrio ; et si quis velit ea occasione magis congruere, dum licet, Missam votivam, (pud tamen non facile admitterem, cum maxime conveniat, ut Missam cum Officio concordet : attendi etiam debet quod sequitur : « Nelle altre Messe private correnti si aggitterà l'Orazione del Sacramento » ; quae sane generalis expressio sine ulla limitatione aut declaratione comprehendit etiam Missas, quae concordant cum Officio, celebratas in diebus, in quibus per Rubricas etiam Missae votivae permittuntur. Secus enim *Instructio* pugnaret cum Rubrica, quae licet *Part. 1, lit. 4, num. 3,* permittat Missas votivas « pro arbitrio Sacerdotis quocumque die officium non est duplex », monet tamen : « Id passim non fiat sine rationabili causa : et quoad licet, Missa cum officio conveniat ». Uti-que rationabilis causa intercedit, dum Oratio Quadraginta Horarum peragitur ; propterea tamen non inducitur obligatio, et adhuc liberum est Sacerdotibus Missas celebrare iuxta Rubricae munus quae cum Officio concordant.

19. Audiendus Cavalerius, qui *torn. 4, cap. 1, decret. 41, num. 2,* ad ea verba

Instructionis « Nei giorni permessi dalla Rubrica », haec habet : « Hinc edocemur, quod oh Expositionem SSmi Sacramenti licet pro re gravi (actam, nulla fil Rubricarum relaxatio super Missis privatis votivis ; sed hae adhuc tantummodo dici valent iisdem diebus, quibus a Rubrica minime interdicuntur. Haud tamen denegaverim Expositionem esse salis rationabilem causam, quam Rubrica 4, num. 3, expostulat, ul Missa SSmi Sacramenti in tali circumstantia passim fieri valeat, etsi cum Officio minime conveniat. Quod saltem dictum sil pro iis diebus, quibus lit Officium de Eeria, et non est reassumenda Missa Dominicae, quae fuerit impedita: in aliis enim diebus, in quibus Missa propria recurrit, consultius erit incumbere ut plurimum Missae diei, quae, quoad lien potest, debet cum Officio convenire, ob connexionem plurimam, quae iuxta ordinem ab Ecclesia sapienter praescriptum Missam inter el Officium apparet constituta ». Quamobrem in nostram is venii sententiam quoad Missas votivas ; quae, licet rationabilis causa non desii, in facultate sunl, non in praecepto.

20. Possunt ergo in iis diebus, in quibus Officium non est duplex, aequae celebrari Missae volivae ac aliae Officio diei convenientes; quae tamen potestas non lit, dum Officium occurrit duplex aut de Dominica, quemadmodum etiam si incidant Octavae privilegialae, Feriae el Vigiliae, in quibus Rubrica vetal Missas votivas el de requie celebrati. Solemnitas Expositionis, causa gravis, publicum Ecclesiae bonum legem non solvunt; ideo Missae privatae celebrandae omnino sunl de Officio currenti, cum commemoratione tamen Sacrain-nii, si hanc ritus admittat: lex tamen de commemoratione huinsinodi praeceptiva est pro Ecclesiis Urbis. Quamobrem *duo* adhuc quaerenda supersunt *Primum* respicit qualitatem Missae, quae eam patitur: *Secundum* ordinem quoad locum, quem eadem sibi vindicat.

21. Ad primum quod attinet, lex simplex est de absoluta, nullum ponit discrimen, nullam limitationem: «Nelle altre Messe private corrente si aggiugorà l'Orazione dei Sagramento ». Verum non ideo sequitur quod indistincte huiusmodi Missae possint commemorationem admittere, sed subinlelligilur conditio, quamvis non verbis expressa, dummodo ritus et Officii qualitas id permittant. Etenim *Festa duplicia 1 et 2 classis* huinsinodi commemorationes addi

non sinunt, ul iam declaraverat Sacra Rituum Congregatio in una Canonicorum Regularium Lateranensium 2 Decembris 1684; quippe ad Dubium . < An in Missa privata de Sancio duplici, vel semidnplici, de quo tali die fit Officium, facienda sil commemoratio de SSiio Sacramento exposito occasione Quadraginta Horarum », respondit: «Posse, sed omittendam in Festis primae, el secundae classis» (in hac Colleciiune num. 1713, *Dub. 4*). A praesenti decreto, ait Cavalerius lom. 4, cap. 7, decret. 35, num. 1, < dispositio Instructionis limitationem recipit pro Fusiis 1 et 7 classis ». Vennniamen quoad alios dies non impeditos post editam Instructionem non esi amplius in arbiirio Sacerdotum illam addere vel omittere, ul significat dictio *posse*, qua utitur Decreium, sed pro Ecclesiis Urbis est in praecepto: nam positivum mandatum secum feri diversa dictio Instructionis, nempe, *si aggiungerù*. Alibi tamen, quoniam, ut alias notatum est, pro aliis Ecclesiis *instructio* praeceptiva non est, sed direcliva, iuxta diversum Ecclesiarum morem, eadem commemoratio fieri poterii vel omitti, salva semper limitatione quoad duplicia primae vel secundae classis, quatenus obtineat.

22. Limitatio huinsinodi iampridem regulae exceptionem portabat ex Decreto S. Ril. Congr. Siquidem proposito Dubio: « An Oratio *Deus refugium nostrum* etc. quando SSmns eam pro re gravi dicendam iubel, dicenda sit etiam in Festis primae classis?» responsum fuit < non esse dicendam»; el quamvis Decretum loquatur Ianium de duplicibus 1 classis, quii de his solummodo Sacra Congregatio rogabatur, ex more tamen insignium Ecclesiarum Urbis debet extendi ad duplicia secundae classis, veluli notat ci probat («avanius (part. 1, til, 9, num. 16, lin. 1 ad Rubric. Missal.). Sacra Rituum Congregatio die 28 (verius 7) Augusti omilli decrevit regulariter (dictio haec *regulariter*, non habetur nec in Dubio nec in Rescripto, forte eam adhibuit Cl. Auctor, quia iuxta regulam omilli debet, nisi adeo urgeat necessitas, ul eam Superior praescribat sine ulla limitatione) « praedictam Orationem in Festis primae classis ; in aliis vero secundae classis communior usus insigniorum Ecclesiarum urbis est, ut neque dicatur in Missis privatis nedum in solemni, a qua sola excluditur commemoratio de Fesio simplici : quae consuetudo mihi placet ». Equidem praefatum Decreium agit de una Oratione

Deus refugium nostrum etc., verum ineligi debet de quacumque Oratione a Superiore praecepta pro re gravi, cui par sit pro singulis ratio, nisi in aliquo casu expresse Superior iubeat, ut etiam duplicia solenniora amplectatur. Quamquam non amplius est dubitandi locus, postquam, ut supra vidimus, Decretum anni 1684, quod circa unam de Sacramento commemorationem versatur, hanc etiam omitti debere in duplicibus 1 et 2 classis declarat. Et adhuc nuperrime die 2 Septembris 1741 in Aquen. ad dubium primum, idipsum confirmatum fuit sequenti responso: « Commemorationem de SSmo Sacramento posse fieri in Missa de Festo duplici, non tamen primae vel secundae classis, declaravit iamdudum Sacra haec Congregatio » (Num. 2365).

23. Numquid autem omnia duplicia primae et secundae classis excipiuntur a regula? Allende Decretorum verba. Non enim in his occurrit dictio Ianium *duplicia*, verum alia, *Festa duplicia*. Idcirco limitatur exceptio ad Festa Sanctorum, quae celebrantur sub ritu duplici 1 vel 2 classis, nun autem extendenda est ad Dominicas 1 vel 2 classis, quae plures Orationes admittunt, aut ad alia quaecumque Officia privilegia, quae, licet Ferialia sint, excludunt tamen etiam duplicia 1 classis. Siquidem horum privilegium in eo residet, ut non sint omittenda, etiamsi incidant, cum Festis 1 vel 2 classis, quae propterea sunt transferenda: ceterum quoad ritum illis cedunt et nullo inferiori peraguntur: quare sicuti eorumdem Missa plures Orationes et commemorationes admittit, nec respuit collectas ex Superiorum mandato addititias, ita etiam non reiciit illam de SSmo Sacramento, ubi est Oratio Quadrageaginta Horarum.

24. Id verum est; nihilominus addit Cavalierius loco cit. num. 3: « Ab hac tamen lege lubentes excipimus Dominicam Palmarum atque Vigiliam Pentecostes, non ob privilegium contra Festa quaecumque, sed quia earum Missa per Rubricas adeo donata est privilegio unice Orationis, ut etiam occurrentium simplicium commemorationem expellat, non leve utique argumentum pro exclusionem commemorationum aliarum omnium arbitrarum et de mandato, ac per consequens etiam illius de SSmo Sacramento ». Ancioris sententia lines privatae opinionis non excedit, etiamsi valida innitatur ratione: modo tamen robur acquirit et certa evadit, pnsquim Sacra Rituum Congregatio omnem quaestionem

solvit. Etenim in Aquen. 3 Martii 1761, proposito Dubio: « In Missa Vigiliae Nativitatis haec verba, quae post collectam leguntur: *et dicitur haec Oratio tantum*; excluduntne Orationes a Superiore praeceptas, v. g. pro pace, pro aeris serenitate etc.? » Sacra Rituum Congregatio respondit: « In Missa Vigiliae Nativitatis debent omitti Orationes a Superiore praeceptae, v. gr. pro pace, pro aeris serenitate » (Num. 2461, ad dubium secundum). Ob paritatem rationis Decretum comprehendit etiam Dominicam Palmarum ac Vigiliam Pentecostes; in quibus proinde, ut in Vigilia Nativitatis, commemoratio SSmi Sacramenti omitti debet. Excipiuntur tamen Missae solennes Expositionis et Repositionis ex altera Instructionis regula, ut supra vidimus.

25. Ad alteram quaestionem quod allinet de ordine et loco, quem praecepta commemoratio SSmi Sacramenti sibi vindicat, clara est sanctionis regula, quae iubet eam addi < dopo le prescritte dalle Rubriche ». Sacra Rituum Congregatio interrogata: An collecta SSmi Sacramenti in Expositione Quadrageaginta Horarum, vel quando dicitur in omnibus tertiis Dominicis mensis, dici debeat primo loco post Orationem Missae currentis, vel ultimo loco post Orationes? probe distinguens inter Missam solemnem et privalem, servandam esse Instructionem Clementinam edixit; ac propterea quoad privalem ordinem a Rubrica *litui, de commemorationibus § 5* praescriptum; ubi dicitur quod *Orationes assignatae dicantur ante Orationes votivas*; ut enim ait Gavanlus ad hunc Rubricae locum: « Praecedunt quaecumque Orationes, quae ab Ecclesia certum habent locum ». Quod autem disponit Rubrica de Orationibus votivis, idipsum obtinet quoad Orationes de mandato Superiorum addendas, quae nihil commune habent cum Officio et Missa diei. Quae tamen ratio non valet in nostro casu quoad Missas solennes, tum quia Pontifex ob publicam Ecclesiae causam aliter iubet, regulae derogando, tum quia Missa solennis de die succedit loco votivae, quae celebranda foret, nisi qualitas Officii currentis obstaret.

26. Quamobrem in Missis privatis prius legendae erunt nedum commemorationes Dominicae, Octavarum, Vigiliarum, Simplicium, si quae occurrunt, sed etiam, quae iuxta temporum contingentium a Rubricis demandantur, licet in arbitrio sit Sacerdotis unam potius, quam aliam ex praescriptis

seligere : deinde vero ultimo loco illa de SS110 Sacramento. Siquidem commemorationes sive laxative sive ad Sacerdotis libitum, ul supra, praescriptae, perlinent ad Missam diei, hinc primum ac nobiliorem locum assequi debent relate ad commemorationem Sacramenti, quae est additilia ; et quamquam ex mandato non omittenda, non perlinet ad Officium diei, nec subrogari potest alteri a Rubrica praescriptae el ne tertiae quidem, quae quandoque ad libitum assignatur. Sacra Rituum Congregatio aperte declaravit in una Bergomen. sub die 17 Augusti 1709 in responsione ad dubium secundum : per modern praeepti el obligationis, loco tertiae Orationis ad libitum, substitui non posse Orationem de Superiorum mandato el hanc legendam esse post illam (Num. 2198).

27. Sciscitatur Cavalerius curnam Collecta a Superiore praescripta nequeat dici loco alterius ad libitum? el dubium solvit, rationem afferens, quia « tam demandata, quam quae iuxta Rubricas esi ad libitum, sunt in praeepto: unde neutra omitti potest. Quae enim ad libitum dicitur, non ita ad libitum est, ul pro placito recitari aut omitti queat, sed solum quia unam potius quam aliam ad arbitrium Sacerdos potest dicere : arbitrium quidem ferri potest in Orationem quamlibet, unde absolute etiam in Orationem, quae demandari contigerit. Sed hoc ipso, quod demandata est, in eadem amplius ferri nequii, quia sialim haec intelligitur in praeepto; et est demandata ultra praescriptas per Rubricam, quas inter enumeratur eliam tertia ab libitum » (lom. 2, cap. II, decret. 2, num. 9).

28. Ne tamen nimis hanc regulam extendas, amandans commemorationem Sacramenti post Orationes omnes ad libitum : non enim omnes Orationes ad libitum sunt in praeepto. Ait Rubrica, part /, *titl.* 9, § 12: « In Festis simplicibus el Fenis per annum, nisi aliter in locis propriis notetur, dicuntur tres, ul in semiduplicibus, aut quinque; possunt eliam septem ad libitum ». Siquidem haec Rubrica parlim praeceptiva est, parlim facullativa ; praeeptum imponit quoad tres Orationes, in arbitrio el facultate Sacerdotis relinquit alias addere usque ad septem. Cum autem Instructio ponat commemorationem Sacramenti *dopo le prcsritte dalla Rubrica*, non aliter intelligenda est, quam de iis, quae sunt in praeepto quamvis Sacerdos pro tertia possit quam mavult seligeie. Quod si is pro

sua devotione velit el alias addere, haud poterit postremo illam dicere de Sacramento, quae ponenda erit immediate post tertiam ; el prima erit inter illas, quae sunt ad libitum Sacerdotis ; el proinde dici possunt vel omitti. Quod si e Soperiorum mandato alia sii addenda Oratio, illa de Sacramento antecellit : primumque occupare locum debet po'l praescriptas a Rubrica, quemadmodum iubet Instructio verbis illis *dopo le prcsritte dalla Rubrica*.

29. Numquid vero eadem servandae sunt regulae in Missis solemnibus? Discrimine est opus. Locum habere nequeunt in Ecclesiis Urbis, pro quibus in praeepto est Missa votiva de Sacramento m diebus Expositionis el Repositionis ; et quamvis alia in eius locum succedat in diebus exceptis, eiusdem commemoratio fieri praecipitur sub unica conclusione, ul supra notatum est *ad § 12*. Quod si sermo transferaiui ad alias Ecclesias extra Urbem, pariter distinguendum est. Aut agitur de Ecclesiis, in quibus fit Expositio pro Oratione Quadraginta Horarum, el hae regulas servant ab Instrukione praescriptas ; et per has salis provisum est : aut tam in eadem, quam in aliis solemnibus Expositionibus diversam tenent rationem quoad Missas solemnes, celebrando coram Sacramento semper Missam de die cum eiusdem commemoratione; el hoc in casu eadem methodus servanda est quae in Missis privatis ; solummodo in hoc diversifical, quod in duplicibus 1 el 2 classis commemoratio Sacramenti omittitur quoad Missas privatas, quoad solemnes vero dicitur sub unica conclusione.

30. Decidendi rationem praebent duo Sacrae Rituum Congregationis Decreta. Unum est m Brugen. diei 23 Iunii 1730, ad dubium primum; alterum in Mechlinien. diei 16 Februarii 1737, ad dubium primum. Dubium erat tam pro parte Episcopi el Capituli Ecclesiae Brugen., quam pro parte Cardinalis de Alsalia Archiepiscopi Mechlinien.: < An, dum Missa cantatur coram Venerabili Sacramento in Altari exposito, debeat fieri commemoratio de Venerabili ante omnes alias commemorationes ; an post omnes Orationes de praeepto dicendas? Item, an eadem commemoratio possit vel lien debeat in Festis 1 vel 2 classis? » Et utrique responsum fuit : « Esse faciendam commemorationem de Sacramento post alias omnes Orationes de praeepto ; el in Missis solemnibus celebrandis in Festis i el 2 classis esse eandem commemoratio-

nem faciendam sub unica conclusione » (Num. 2323 et 2327). Corrigendus est Cavalerins, qui *tom. 4, cap. 7, decret. 37 et 38*, referi haec duo Decreta ac si essent dispositione diversa, cum revera iidem identicis verbis constant.

31. Quaerit Cavalerins curnnm haec duo Decreta commemorationem SSmi Sacramenti ad ultimum locum amandent ; et in solis duplicibus 1 et 2 classis eam collocent post Orationem diei sub unica conclusione; quandoquidem *Clementina Instiuctio* nedum in Festis 1 et 2 classis, sed etiam in Dominicis et Feriis privilegiatis inbeal eandem coniungi cum Oratione diei? Recte habet, quia *Clementina Instructio* agit de Expositione Quadraginta Horarum pro publico Ecclesiae bono in Urbe peragentia : hinc iubet, Missam votivam pro re gravi, quae si dici nequeat, repugnante Rubrica aut eiusdem Instructionis regula, vult saltem, ut non depereat commemoratio, quae ad salvandam unitatem coniungenda est Orationi diei. Et haec est causa ob quam nedum in Festis 1 et 2 classis, sed in diebus omnibus etiam Ferialibus, quae Missam votivam de Sacramento non admittunt, eiusdem commemoratio sub eadem conclusione cum Oralione diei terminanda decernitur. Haud proinde dubitarem quod, non obstantibus praefatis Decretis, eadem servanda esset regula etiam extra Urbem quoad Ecclesias, quae methodum servant ab Instructione praescriptam ; et in aliis solemnibus Expositionibus, dummodo vere concurrunt causa gravis et publicum Ecclesiae bonum; iuxta ea quae alibi dicta sunt.

32. Verum duo illa Decreta supra relata non disponunt de Sacramento exposito aut pro Oralione Quadraginta Horarum, aut pro le giavi; supponunt insuper Missam semper esse de die; quamobrem cum commemoratio Sacramenti non succedat loco Missae votivae pro se gravi ; bene stat, ut postremum locum obtineat tamquam additilia post Orationes de praecepto, etiam in Dominicis et Feriis privilegiatis, quae plures Orationes admittunt. In Festis vero duplicibus 1 et 2 classis ideo decernitur, ut eadem commemoratio coniungatur Orationi diei, quia huiusmodi Festa unicum habere debent Orationem, saltem in Missa solemn! ; quae, etiamsi sit duplici, respuit tamen commemorationem simplicis, quae tantum iit in Missis privati*. Quod si Festum 1 vel 2 Classis cadat in Dominica, de qua omittenda nunquam

est commemoratio, Oratio de Sacramento erit coniungenda cum Oralione Dominicae, salva tamen regula Instructionis quoad Ecclesias Urbis, ut supra notatum est ad § 12.

33. Tandem, ut ad privatas Missas redeamus, duo adhuc quaerenda sunt. Primum : num haec admittere debeant commemorationem SSmi Sacramenti publice expositi, sed non pro Oralione Quadraginta Horarum? *Posse peri* respondit S. R. C., sed non in Festis 1 vel 2 classis, ut supra notatum est : unde palet id relinqui in arbitrio Celebrantis, cum dictio *posse* facultativa sit, non praeceptiva. Imo et facultas extenditur etiam ad Expositiones cum Pyxide velata, si hae fiant pro gravi causa et publico Ecclesiae bono. Quamobrem si expositio Sacramenti in Pyxide fiat ob causam privatam, puta ob infirmitatem, aut tribulationem alicuius privatae personae, facienda non erit commemoratio: bene vero, si expositio fiat pro publica causa. Addam ego nec faciendam esse, etiamsi Sacramentum exponatur cum Ostensorio, sed velato sub umbella ex causa privata. Eadem quippe occurrit ratio, si ad faciendam commemorationem intercedat oportet causa publica.

34. Alterum est quod, etiamsi celebretur Missa de die sub ritu duplici, non est adiiciendum *Symbolum* ratione sollemnis Expositionis Quadraginta Horarum. De Missis votivis clara est Instructionis regula, quae iubet, ut celebrentur sine *Gloria* et sine *Credo*: quoad alias Missas currentes urget Decretum in una Canonorum Regularium Lateranensium diei 2 Decembris 1684 ad dubium tertium. Dubium erat: « Praescribit Rubrica Missalis dicendum *Credo* in Missis votivis, quae pro re gravi aut publica Ecclesiae causa celebrantur : propterea quaeritur : an dicendum sit in Missis privatis tam de Sacramento, quam de Sancio duplici (cui aliter non competit), quae celebrantur in Ecclesiis, ubi adest SSimum Sacramentum expositum occasione Quadraginta Horarum?» Et absolute responsum fuit *Negative* (Num. 17 13). Nam si ob sollemnilalem expositionis ob gravem causam et publicum Ecclesiae bonum haud licet adiicere *Hymnum Angelicum* et *Symbolum* Missis votivis privatis de Sacramento, nullo itaque minus id poterit in Missis propriis Officio respondentibus, quae propterea dicendae erunt eodem prorsus ritu et modo, ac si non esset expositum Sacramentum, solummodo addita commemoratione de eodem.

§ XVIII.

« Il Celebrante, dovendo portaro il Santissimo in Processione, sarà vestito con piviale bianco, quando non abbia celebrato con paramenli di allro colore¹, chè in tal caso continuerà il colore della Messa; il velo umerale però sarà di color bianco in qualsivoglia caso che debba portais! il Sagramento, anche nel Venerdì Santo; e li paramenli dei Ministri sacri saranno del colore di quelli dei Celebrante, come sopra. Parimenii il Pallio dell'Altare, dove sia l'Esposizione, sarà sempre di color bianco, benchi* la Messa solenne ivi si celebri in allro colore; come pure il baldacchino per la Processione deve essere del medesimo color bianco ».

1. Ex quatuor coloribus (nam ater, qui est quiniis, cum violaceo confunditur), quibus, ex Ecclesiae instituto, utimur in Sacramentis administrandis, in sacris celebrandis Mysteriis, in aliis ecclesiasticis functionibus peragendis, albus ille est, qui proprie convenit Eucharistiae. Idcirco iubet Instruclio quod: *Il Celebrante, docendo portare il SSnio in processione, sarà restito con piviale bianco*. Huiusmodi enim color, ut verbis utar favianli ad Rubricas Missalis pari. 1, lit. 18, significat gloriam, gaudium et innocentiam..... adde vestem coenatoriæ Christi fuisse albi coloris. Ideo maxime decet ut iste adhibeatur in Expositione SSiii Sacramenti et dum supplicatio instituitur ad illud solemniter circumferendum, quoad ea praesertim, quae eidem immediate et unice inserviunt.

2. Haec tamen regula suas patitur limitationes. Obtinet quidem, si in Altari Expositionis celebrata sit Missa votiva de SSiiio Sacramento, vel alia de die, quae requirat colorem album. Nam si in Missa, prout Officii qualitas exigit, adhibita fuerint paramenia coloris rubei, vel etiam violacei, haec non erunt varianda, sed pluviale eiusdem coloris erit assumendum. Servandum id est in aliis etiam Expositionibus vel Repositionibus, quae per annum fiunt, praecedente Missa. Item si instituenda sit Processio post Vesperas, non sunt assumenda paramenia alterius coloris, sed sacra actio continuari debet cum paramenlis respondentibus Vesperis; nisi tamen interrupta sit actio, ut infra magis idoneo loco videbimus. Non semel evenit, ut eadem ecclesiastica functio alium ab initio, alium in

fine colorem exigat; et cum conveniens non sit, certe vero valde incommodum, (unctionem ipsam interrumpere vel retardare ad effectum mutandi colorem, Ecclesia in usum habet eum colorem seligere et per totam functionem adhibere, qui congruit ei Festivitati, quae principalem sibi vindicat considerationem. Sic. quando dividuntur Vesperae cum sequenti Officio, quod diversum colorem exigit, huius colorem etiam adhibet in Vesperarum initio, etsi non congruat Sancio, de quo illae dicuntur; et in Feria sexta in Parasceve Processionem ipsam Sacramenti continual in colore Missae, etsi niger sit minus conveniens S. Eucharistiae, quae per Processionem defertur. Quidni igitur casu nostro continuari debebit color Missae aut Vesperarum, cum quibus consequens Processio, tamquam quid accessorium, non minus functionem integral? Hanc itidem sequuntur regulam paramenia Ministrorum, quae iis Celebrantis conformia omnis exposcit ratio. Haec Cavalerius ad hunc locum num. 1.

3. Sciscitari hic posse videtur num exceptio illa: *quando non abbia celebrato con paramenti di allro colore, che in tal caso continuerà il colore della Messa*, praeceptiva sit, vel tantum directive? Si meum expromere sensum licet, eam directive dicerem. Ideo enim hunc casum excipit Instruclio, non quia id velim Rubricarum leges aut Sacrae Congregationis Decreta, sive quia ullam deformitatem secumferat mutatio paramenlorum; sed potius ut avertat incommodum et ne sacra interrumpatur aut retardetur actio. Verum haec extrinseca sunt, neque ad ritum essentialiter pertinent. Quamobrem, licet existimem satius esse obtemperare Instructioni, haud tamen eos damnare audeam, qui secus agerent. Me recreat Sacra Rituum Congregatio, quae idem mecum sentire videtur. Equidem in una Ordinis Carmelitarum exalceatorum Provinciae Poloniae 29 Ianuarii 1752 quoad Missam celebrandam convenit cum Instructione, respondens dubio 3: « In Altari, ubi est publice expositum SSnnnn Sacramentum, si celebratur Missa diei, celebrari debet cum paramenlis Eoslo seu Officio convenientibus » (Num. 2 117). Quoad Processionem vero, quae immediate sequitur, utitur verbo facultative Poss. Ita in Taggeu. 9 Iulii 1678, ad dubium G: « An in tertia Dominica mensis, in qua iuxta statuta et consuetudinem Societatis Corporis Christi fit Processio, cantata Missa solemnis de Do-

minira cum commemoratione SSmi Sacramenti, Celebrans et Ministri debeant uti paramenlis coloris dictae Missae convenientis, non obstante quod sit violacei, ul in Quadragesima et Adventu ; et solum uti velo super humeros albo ? an vero post Missam exui violaceo, et albi coloris Sacramento convenientis indui ; et ita in albis Processionem facere ? respondit : < Quando in proposito casu cantatur Missa de Dominica cum commemoratione Sacramenti, Celebrantem et Ministros uti debere paramenlis dictae Missae coloris convenientis ; et etiam *posse* in Processione, sed albo utendum super humeros velo » (Num. 1(515)). Iuxta hoc Decretum in Processione illico facienda post Missam possunt quidem, sed non omnino debent adhiberi paramenia coloris Missae convenientis ; at procul dubio deberent, si id sacrae illi actioni esset essentiale. Idcirco, ut mihi videtur, si fieri possit paramenlorum mutatio sine incommodo, sine populi offensione, id non erit illicitum : fit namque in solemni Eesto Purificationis B. M. V. ; quippe expleta Processione post Candelarum benedictionem, tantisper Celebrans et Ministri secedunt, et depositis indumentis violaceis, induunt paramenia coloris albi, quae Missae diei conveniunt.

4. Quod si id non esse videtur illicitum, etiamsi Celebrans et Ministri non recedant ab Altari, sed ad abacum paramenia deponant, ul albis induantur, faciendum omnino esse videtur, si Processionem ad Sacramentum exponendum instituat non Celebrans, sed eo dignior aliquis, videlicet Cardinalis aut Episcopus. Hoc enim in casu secedere debent Celebrans et Ministri, illucque accedere Cardinalis aut Episcopus : et cum una ab altera actione tamquam separata censenda sit, facile palet varianda esse indumenta ; et in Processione ac Expositione vel Hepositione adhibenda coloris, quae sacrae illi actioni magis conveniunt, non quae Missae ab alio celebratae sunt propria. Quod item fieri debet, si celebrentur Vesperae, dum in Altari expositum est Sacramentum cum paramenlis respondentibus Oilicio currenti, ul in Ecclesiis insignioribus accidit per Octavam SSmi Corporis Christi et, recedente Celebrante, is iterum revertatur, expleto Completorio, ul benedictionem cum Sacramento populo impertiatur. Etenim cum duae sim actiones distinctae, pluviale pro benedictione erit coloris albi, quamvis in Vesperis pa-

ramenia fuerint alterius coloris, prout exigebat Officii qualitas.

S. Ad quaestionem omnem dirimendam salis superque esset laudabilis et rationalis consuetudo Ecclesiarum Urbis ; verum accedit novissimum S. R. C. Decretum, in una Toletana sub die 20 Septembris 180G. Casus propositus sequens erat : In Ecclesia Clericorum Regularium Minoium Matrili a die Ascensionis ad Pentecosten solemne decemdiu celebrabatur cum Vesperis et Concione coram Sacramento exposito ; mox, recitatis precibus, adstantibus Religiosis viris superpelliceo indutis et cum candelis accensis, fiebat SSmi Sacramenti reservatio (idem est ac repositio, quia iuxta regionis morem in Hispaniarum Regnis lit sine benedictione) : orta est controversia de colore adhibendo in paramenlis sacris pro Uniusmodi reservatione, aliis opinantibus pro colore albo, aliis pro colore Oilicio diei respondente, aliis insistentibus pro colore petilo a Eesto Pentecosten, in cuius praeparationem celebrabatur decemdiu. Hanc controversiam S. R. C. sequenti rescripto composuit : « quatenus Sacerdos, qui Vesperas paratus celebravit, non recedat ab Altari et assistat cum concioni tum precibus ; Reservationem faciendam esse cum paramenlis coloris respondentis Oilicio diei et velo humerali coloris albi, si illud adhibeatur : quatenus vero recedat et Reservatio habeatur tamquam functio omnino separata et distincta ab Oilicio Vesperarum, utendum esse paramenlis coloris albi » (Num. 2562). Itaque concludam, quod si separentur actiones, albus color adhibendus erit ; si Missae immediate succedat Processio, quin Sacerdos cum Ministris ab Altari recedat, aequum est ul servetur Instructionis regula. Quod si secus fiat et tantisper recedant omnes, ut alba paramenia sumant, eos damnare non auderem. Neque obstat, quod Feria VI in Parasceve nigra Casula utatur Celebrans in Processione ; nam ita praescribit Rubrica, exigit luctuosa memoria Passionis et mortis Redemptoris ; ac praeterea, quod magis est, Processio intersectat Officium diei, nec ullo modo ab eo dividi potest et tamquam actio distincta haberi. Quae rationes non concurrunt in Expositione vel Repositione facienda, expleta Missa ; haec et Processio tamquam actiones distinctae haberi possunt, ideoque non dedecet quod Processionem instruat alter ab eo diversus, qui Missam celebravit.

l». Quatenus vero adhibeantur paramenia

coloris convenientis Officio el non albi, ut monet *Instructio*, color tamen veli humeralis indiscriminalim erit albus, quia nihil habet commune cum Missa et unice Sacramento inservit; qua potissimum de causa Feria VI in Parasceve licet omnia, quae ad Officium illius diei pertinent, luctuosa et lugubria sint, velo tamen albi coloris Sacerdos, qui Sacramentum defert, uti debet. Idem dicendum, quia eadem militai ratio de baldachino hastato in Processione adhibendo, veluli praesens sanctio iubel.

7. Quamquam Officium diei (vel celebretur Missa coram Sacramento, vel peragantur Vesperae, ul in omnibus fere Patriarchalibus, Galhedralibus et Collegiatis Ecclesiis in more est per octiduum Festivitatissmi Corporis Christi) requirat colorem ab albo diversum, pallium tamen Altaris, in quo expositum est Sacramentum, semper esse debet coloris albi, qui magis eidem convenit. Quod cum certum sil ex Instructionis praecepto, quoad Expositionem Quadraginta Horarum, ex aequitate et identitate rationis ad Expositiones omnes, etsi minus solemnes, trahi debet. Excitat tamen dubium Cavalerius de pallio adhibendo in Missa, quae solemniler celebratur, non coram Sacramento iam exposito, sed pro eo exponendo, si celebranda sit Missa de die, quae diversi coloris exigat paramenia. In hac enim Missa Sacramentum non est publice expositum, quin imo ante Consecrationem nec est in Altari; et post Consecrationem latet super Altaris mensa: perinde quasi ac lateat Sacramentum ipsum, quod in Missa consumitur, aut populo distribuitur, vel absque ulla expositione intra Tabernaculum recluditur: et quoniam *Instructio* utitur dictione, *dove sta l'Esposizione*, legem dixisse censet de pallio Altaris, in quo expositum est, non autem in quo exponendum est Sacramentum; suggillat proinde Pitlonium, quem in *decisionibus pro sacris ritibus num. 1578*, perperam latine vertisse putat ea verba, *ubi fit expositio*, cum vertenda essent *ubi est expositio*. Mihi autem inanis haec videtur quaestio et querela indebita; quippe Pillonius sensum et mentem Instructionis potius attendit, quam materialiter verba. In ea enim sanctione de Processione praesertim agit pro Sacramento exponendo, nam de altera pro repositione tractat inferius §30; ubi in pluribus se refert ad ea, quae supra notata fuerant de prima *dopo la Messa dell'Esposizione*: hinc

A.

patet verba illa *doce sta Pesposizione*, non materialiter accipienda esse el divisim a contextu, sed ad sensum et iuxta relationes, quas inter se habent diversae Instructionis partes, ita ul reddunt *Pallium Altaris destinati pro Expositione debere esse album ubi facienda est expositio, ubi fieri debet expositio*; non autem, ul vult Cavalerius, *ubi est expositio*.

8. Et revera idem Cavalerius fatetur, quod, « etsi Pitlonii verba non rite fortasse stent ad latinitatis leges, legitimum tamen sortiri valent sensum; et est, quod Allare, in quo facienda est expositio, paratum esse debet pallio coloris albi ». Nihilominus, ne suam sententiam omnino deserere videatur, arbitrariam distinctionem proponit: « Distinguendum itaque nos esse credimus: et quatenus expositio fiat immediate post Missam, etiam sub praecedenti Missa pallium erit album, quale esse debet in Altari, in quo expositum est vel exponitur Sacramentum: valde enim dedecet, quod, Sacramento existente in Altari, removeatur pallium Missae, ul subrogetur album pro expositione facienda. Si vero immediate post Missam facienda non sil Expositio, sed Processio iniermedian debeat, ad Missam forsitan pallium esse poterit, quale exquirat eiusdem Missae qualitas, sed indubie amovendum erit dum fit Processio cum appositione albi, ut in Processionis reditu Altare apte paratum sil pro Expositione SSmi Sacramenti in eo facienda; moris instar, qui servatur die 2 Februarii, in qua ad benedictionem Candelarum in usu est pallium violaceum, quod tamen amovetur dum fit Processio, ul appareat album pro Missa.

9. Sed quoniam uequit non agnoscere, quod haec sua distinctio aperte pugnet cum *Instructione*, eam omnino non deserit, verum vel invitatus cogitur ad eam sententiam reverti, quam in Pillonio reprobarerat. Hinc concludit: « Dixi *forsitan*, quia si Instructionis verba excogitentur serio, etiam sub praecedenti Missa exposcunt pallium album; agunt enim de Missa, ad quam non sequitur Expositio Sacramenti, nisi Processione media, et adhuc sine distinctione ulla, quam celeroqui faciunt de paramenlis aliis, dum assignant pallium album. Haec autem potest esse ratio, quod immediate post Missam nihilominus Expositio incipit: (Melius forte ante Missae finem, dum post sumptionem Diaconus collocat Osnensorium in medio Altaris) « dum statim super Altare Sacramentum solemniler expo-

B

nilur delectum, licet nonnisi Processione intermedia exponatur in Throno; ex quo apparet ratio discriminis ad id quod dicebatur do die 2 Februarii ». Sed non una ratio est, quam ipse dubitantis more proponit, verum etiam et altera; quia licet Missa non sit votiva de Sacramento, sed respondeat Officio dici, nihilominus est aliquo modo connexa cum expositione facienda, si in ea consecrari debet Hostia in Ostensorio collocanda. Praeterea nec dici potest, quod expositio incipiat post Missam; nam actus necessario praeparatorius ad ipsam actionem pertinet; et collocatio Ostensorii in medio Altaris, quae fit immediate ante ablutionem, censeri potest tamquam inchoata expositio, quamquam sequatur Processio, prout in Throno collocetur.

10. Perlinent haec ad Altare maius, in quo Expositio fieri debet; sed *Instructionis* regula trahi nequii ad alia Altaria minora. In his enim adhibenda sunt pallia, quae respondent colori convenienti Officio diei, non Missae ab eo diversae, quae fors celebratur, dum licet. Forte enim Officium viridem, purpureum, violaceum exigit colorem; sed talis est eiusdem ritus, ut non impediat celebrationem Missae votivae cum paramenis albis: hinc, quamvis Sacerdos ratione Missae votivae utatur Stola, Manipulo, Casula albi coloris, pallium tamen Altaris erit coloris convenientis Officio diei. Quae tamen regula fallit in Missis Conventualibus et solemnibus, quae extra Altare Expositionis cantantur. Illis enim de congruo Auctores omnes assignant Pallium conforme colori paramentorum Missae, non Officii.

11. Quae hactenus dicta sunt locum obtinent non solum in Expositione Quadragesima Horarum, verum etiam in aliis quibuscumque Expositionibus: imo Cavalierius ad hunc locum num. 4, existimat extendi etiam rite posse ad expositionem privatam, scilicet cum Ostensorio velato. At ego crederem nedum posse, sed omnino debere, quoties Sacramentum in Throno aut detectum aut velatum collocatur; et solummodo regulam non urgere, si Pyxis velata patefiat, aperio Tabernaculi Ostiolo.

§ XIX.

< Terminata la Messa soleone per l'Esposizione il Celebrante e li Ministri, falle « le dovule riverenie al Sacramento, si ritireranno fuori dei corno dell' Epistola,

« dove il Celebrante, come pure li Ministri, < deporrà il Manipolo e, levata la Pianola, « prenderà il piviale, porrà ivi l'incenso « in due Turibuli, senza benedirlo, e dopo « con li Ministri genuflessi nel mezzo incenseri ire volle il SSmo: sui line della « Processione (la quale si principierà anticamente, fatta l'elevazione del SSmo, < o prima, secondo che sarà più o meno numerosa) il Diacono in tempo congruo, « fatta la genuflessione sopra la predella, < prenderà il Sacramento, e stando in piedi, « lo consegnerà al Celebrante genuflesso: « genuflettendo immediatamente esso Diacono, lo prenderà il Celebrante, ricoperte le mani dall'estremità del velo « umerali, e si alzerà. Principiandosi poi « da' Cantori l'inno *Pange lingua etc.*, s'incamminerà sotto il baldacchino recitando « con voce sommessa Salmi ed Inni insieme « con li Ministri, i quali eleveranno le fimbrie del piviale ».

1. Plura sunt, quae in hac sanctionis parte indigent illustratione. Quaedam etiam supplenda sunt, quae usque a generalibus Rubricis ordinata, nostra Instructio praeterit: sed quia nobis proposuimus cuncta in unum colligere, quae ad rem pertinent, et haec etiam breviter hic adnotare visum est opportunum. Itaque Missa sollemnis, quae cantatur pro SSmi Sacramenti Expositione, quamvis exigenda sit ad normam Rubricarum et usque ad Consecrationem, nihil proprium habeat, per quod differat ab aliis Missis aequae solemnibus (si excipias commemorationem Sacramenti, dum non licet votivam de eo celebrari): a Consecratione tamen usque ad finem, aliqua sunt eidem peculiaris et propria, quarum bene loci habenda ratio est.

2. Itaque duo offerri et consecrari debent Hostiae a Celebrante, quarum altera lanium elevetur pro consummando Sacrificio, ut moris est; altera relinquatur super Corporale lateraliter, a sinistra scilicet Celebrantis pro expositione facienda. Ceterae usque ad sacri Sanguinis sumptionem iuxta solitum servari debent. Hausto Christi Sanguine, dum Celebrant pausillum meditantis more consistit, ad Altare defertur Ostensorium parvo velo obductum, vel a Caeremoniario, quod magis convenit, vel a Subdiacono per gradus laterales Epistolae, facta debita genuflectione tam in recessu, quam in accessu, unico tamen genu: locatur Ostensorium a cornu Epistolae prope quidem, sed extra Corporale et, quo erat

cooperlum, movetur velum. Deinde, facta ileium genttflexione, accedet Subdiaconus ab librum, ubi iterum genuflectil, cedens in transitu gradum superiorem Diacono, qui tum accedens ad dexteram celebrantis, genuflectil pariter in accessu et recessu, moxque Diaconus ponit Calicem palla coopertum ad laevam, sed non extra Corporale; in medio vero collocat Osiensorium ea in parte apertum, ubi lunula cum Sacra Hostia est collocanda: slatimque Celebrans, facta cum Sacris Ministris genuflectione, adaptat propria manu Sacram Hostiam in lunula, ac in medio collocat radiantis Sphaerae adiuvanle eodem Diacono, qui ostensorium claudit ac spinula firmat, ne aperiri possit. Oslensorio a Diacono in medio corporalis reverenter posito, Celebrans ac Ministri genuflectunt, deinde Sacerdos sumit purificationem et Missam prosequitur more solito, iis tamen caeremoniis servatis, quae sunt a Rubricis praescriptae in Missa celebrata coram Sacramento ut luculentius advertendum erit, ubi de Missa pro Sacramenti repositione agemus.

3. Dum Sacerdos cum Ministris pergit ad Altare Missam solemnem celebraturus, salis esi, ul sex ardeant candelae; nondum enim ibi adesi Sacramentum publicae venerationi expositum. Alia accenduntur postea luminaria; quod opportune fit immediate post elevationem, ul omnia accensa sint, dum collocatur Sacramentum in Oslensorio, et spectandum ponitur super corporale in medio Altaris. Cavalerius ad § 2Ü huius Instructionis num. I, varium Ecclesiarum morem dicit: « proxime post elevationem nonnullae id praestant Ecclesiae, aliae ante finem Missae »; et postremum hunc morem ipse probat, « quia sufficit et exigitur, priusquam ab Oslensorio, linita Missa, per Diaconum auferatur velum, o-innes habeantur ardentes ». Ei adhaeret Telamus ad hunc locum. Ambo in hanc veniunt sententiam, quia arbitrantur legendum esse velo Ostensorium, a Diacono solummodo removendo, expleta Missa, dum tempus instat illud in Processione circumferendi. Sed quoniam non mihi videtur velandum esse Sacramentum, sed inchoatam expositionem arbitror, simul ac Osiensorium cum Sacra Hostia in medio Altaris collocatur; hinc, magis congruere existimo, quod post elevationem Acolythi incipiant candelas accendere; et etiam ante, si opus fuerit, ita ul circa sumptionem aequae omnes ardeant.

4. Verba afferenda sani Cavalerii, onde rationes palent, quibus ille eoam de Sacramento velando opinionem lueiur. Ait enim *ad hunc locum num. 3*: < Dum perficitur Missa, an Ostensorium sit velandum, novissime Romae consultus extitit quidam in sacris ritibus petilissimus, qui non esse velandum e\ eo censuit, quod de hoc velo ne minimum quidem habetur verbum in praedicta Instructione. Pusilla nobis apparet ratio huiusmodi, ut ex eadem nos magis eruamus oppositum; quae enim Instructio particulariter non notat, Rubricarum dispositioni relicta censentur; quare cum Rituale Romanum lit. de Processione in Festo SSmi Corporis Christi, in casu omnino simili de Oslensorio habeat: * Veloque operiatur, donec auferatur ab Altari », velandum nos esse credimus cum Baruffaldo, qui rationem affert, ne, dum reliquae Missae peraguntur, Sacramentum indebite appareat collocatum extra baldachinum ». Verum, si recte omnia pensentur, apparebit Rômanum in sacris ritibus perillissimum bene respondisse quaesito; Cavalerium autem nimis propriae opinionis fuisse tenacem, et perperam petiisse decidendi rationem a Rituali Romano, quod vix, ac ne vix quidem locum habet in Processione Corporis Christi.

Equidem non inficior claram esse eiusdem Ritualis Rubricam praecipientem velo cooperiri Ostensorium, donec auferatur ab Altari. Cohærenter ad eam idem docent Bauldrv in Manuali sacrarum caeremoniarum pari. 4, cap. 1G, ari. 3, num. i et 2. Catalanos ad dictum Ritualis titulum § 2, num. 5, ac, ut ceteros praeteream, Baruffaldus a Cavaleño laudatus. Sed Rubrica haec loquitur de solemni Missa celebranda in die festo SSmi Corporis Christi, in qua consecratur Hostia collocanda in Oslensorio pro instruenda Processione; et ad hanc digitum intendunt Scriplores omnes, qui de hac re pertractarunt. Verum iidem ne memorant quidem Expositionem Quadraginta Horarum, neque erat ibi locus de ea agendi: quod si fecissent, longe secus existimassem. Et revera P. Meratus opportune distinguit. Nam pertractans *pari. 4, lit. 12, § VI, num. 12*, de Processione in Festo SSmi Corporis Christi, ait, < quod Celebrans posita Sacra Hostia in Oslensorio, istud, adiuvanle Diacono, slatim claudit et in medio corporalis reverenter collocat, veloque suo cooperit; expleta Missa assumptoque pluviali loco Casulae, revertitur cum Ministris ad Altare, ac genuflectil, dum a Dia-

cono aufertur velum album ab Ostensorio ». Alibi vero scilicet *pari. 2, lit. 14, num. 3*, agens de caeremoniis servandis in Missa pro Expositione Quadraginta Horarum, easdem caeremonias totidem fere verbis enumerat, nec tamen operilionem et detectionem Ostensorii commemorat ; diversas hinc adhibet formulas videlicet, < adaptat..... Sacram Hostiam in lunula, quae est in medio praedicti Ostensorii, adiuvanle eodem Diacono ; qui illud salim claudit el in medio corporalis postea collocat reverenter ; salim ac Celebrans indutus eril pluviali, medius inter praefatos Ministros accedet ad planum Presbyterii..... ascendet ad secundum gradum, el in ora suppedanei genuille-xus cum Diacono a dexteris el Subdiacono a sinistris tantisper orabit etc. ». Cur autem et unde discrimen ? Quia sacrae actiones, etsi ad idem tendant obieclum, sunt tamen diversae: idcirco quod in una iubel Rubrica, in altera non exigit particularis Instructio.

6. Porro in Missa, quae celebratur in Festo SSmi Corporis Christi, Sacra consecratur Hostia ad finem tantummodo eam processionalilor circumferendi, quae functio cum benedictione finem habet ; Expositio vero, si post Processionem alicubi fiat, est accessoria : contra vero finis principalis pro Oratione Quadraginta Horarum est Expositio, quae per triduum diu noclue perenniter durat ; el Processio instruitur non ad necessitatem, sed ad celebritatem, ideoque est accessoria. Quamobrem si aliqua est discriminis ratio, haec sola attendi posse videtur, cur in Festo Sanctissimi Corporis Christi Sacrum Ostensorium velo cooperitum solummodo detegatur, durn ab Altari est removendum el triumphaliter circumferendum: secus vero fiat in allero casu : nam in hoc quodammodo inchoatur Expositio, quando Diaconus erigit Ostensorium in medio Akaris, cunctis spectantibus.

7. Nec quidquam officii ratio a Cavalerio ex Barufialdo adducta, scilicet velandi Ostensorium : < ne appareat indebite Sacramentum collocatum extra baldachinum el cum Calice vicino, adeo ul nondum primum locum habere possit, quemadmodum habere debet in Processione ». Nollem talia a calamo excidisce hominum celeroqui doctissimorum ! Qui enim dici potest, primum locum non occupare Ostensorium in medio, nobiliore scilicet parte Altaris collocatum, dum Calix ad laevam positus, facta ablutione, illico removetur? Equidem extra

baldachinum est ; quid tamen inde ? Post redilum etiam Processionis in Feslo Sanctissimi Corporis Christi, si mox non fiat solemnis Expositio, in medio Altaris deponitur Sacramentum, non sub umbella, ibique salis diu manet, dum cantatur Hymnus *Tantum ergo* cum sequenti Oratione. Patet id ex universali Ecclesiarum praxi, sed mullo magis ex *Caeremoniali Episcoporum lib. 2, cap. 33, num. 24* ; ubi sequens habetur Rubrica : < Postquam Episcopus pervenerit ad supremum Altaris gradum; Diaconus.... accipiet..... Sanctissimum Sacramentum el illud super Altare collocabit : in medio scilicet corporalis super Altare extensi » ut notat Catalanes. Hinc alia succedit *Rubrica num. 27*: < qua finita (*scilicet Oratione*) accedat ad Altare el accepto Tabernaculo seu Ostensorio cum SSmo Sacramento etc. ». El quod etiam plus est, idipsum *Rituale* iubel : « Peracta Processione el Sanctissimo Sacramento ad Ecclesiam reportato el super Altare deposito etc. » ; ad quae verba Baruffaldiis ait : « Tunc Diaconus Altare ascendens ipsum in medio super Altare collocabit, strato ibi corporali ». Et in casu nostro in die Repositionis, expleta Processione, super Altare Ostensorium collocatur; el inierim cantatur *Hymnus* et Celebrans legit *Orationes* omnes pro sacra illa actione praescriptas. At si ratio illa valeret, quam supra Baruffaldus adduxerat, el tuentur alii, qui eum sequuti sunt, dicendum foret sequendam non esse *Caeremonialis*, imo nec eiusdem *Ritualis* dispositionem, nec non universalem maiorum praesertim Ecclesiarum praxim, quam proinde reformare deberet. Sequeretur insuper, quod, vel delectum vel velatum, nec momento temporis in Altari extra baldachinum permanere deberet, quoniam, etsi velatum, in privatis expositionibus Ostensorium semper est in Throno collocandum.

8. Quatenus vero non esset omnino posthabenda ea pars *Rubricae Ritualis*, elialn quoad Missam pro Expositione Quadraginta Horarum, vix ei concedenda foret vis directive, quae nullum inferi praeiudicium consuetudinibus laudabilibus el rationabilibus contrariis. Id fortasse agnovit Baruffaldus; quamobrem, ad supra laudatam rationem confugit, ul eandem *Rubricam* laudabilem esse et in praxi congruentius sequendam, demonstraret. Certum tamen est, quod *Caereinoniale Episcoporum loco cit.*, licet caeremonias omnes enumeret in sacra illa actione servandas, ne verbum quidem

habel de velo, quo tegatur Ostensorium, priusquam de Allari removeatur : immo ex iis, «piae paulo ante notavi, facile consequitur ime id praetermissum. Magis propterea palet *Rubricam Ritualis* ntpote directivam contraria consuetudine penitus obsolevisse; doctrinam vero Barnfialdi et Cavalerii nihili pendendam esse.

9. Nec mirum est, si *Rituale Romanum* eam posuerit *Rubricam*. De tempore enim, «lquo fuit ordinatum, forte plures Ecclesiae erant, quae eum servabant ritum velandi Ostensorium, donec tempus instaret deferendi Sacramentum in solemni Processione. Forte etiam nondum universalis mos invaluerat illud exponendi in Throno sub baldachino. Nam sub finem seculi decimisexli el sequentis initium, quando dispositi fuere *rituales Libri*, adhuc reliquiae supererant antiqui moris. Paulo ante prodierat Instructio S. Caroli Borromaei pro Oratione Quadraginta Horarum, quae datam habet 27 Iunii 1577, el inter alias servandas regulas, hanc habet : « Per far questa Orazione il Sanlissimo Sacramento si collochi sopra l'Allare maggiore e fuori dei Tabernacolo maggiore con un velo di seta, che cuopra il Tabernacolo piccolo, che ha dentro il Sanlissimo Sacramento ; e sia tanto lungo, che faccia due ali dalle parti fino alii due corni dell'Allare, l'uno dall'Evangelio e l'altro dall'Epistola ». Eo igitur aevo disciplinam Ecclesiarum fuisse haec regula ostendit, collocandi Sacramentum in publicis Expositionibus non in eminentiori loco sub umbella, sed in medio Altaris extra Tabernaculum maius: aequum igitur eral, ul velum ad illud legendum adhiberetur loco umbellae. *Ritualis Romani* extensor, praefatam regulam prae oculis habens, eam sequi opportunum duxit, ratus non decere vel ad breve tempus permanere Sacramentum in Altari sine velo. Quamquam ex varietate, quae inter *Caeremonialc Episcoporum* el *Rituale Romanum* intercedit; argumentum sumimus, (pio statui posse videtur sub seculi decimisexli linem el sequentis initium, antiquum morem immutari coepisse, sed non universaliter. Quamobrem *Caeremonialis Liber*, qui maioribus Ecclesiis inservire debet, velum, quo tegatur Ostensorium, non memorat, quia in Cathedralibus et Collegiatis alia iam consuetudo inducta fuerat : *Rituale* vero pro Parochialibus aliisque minoribus Ecclesiis adornatum, secus habet, quia hae adhuc vestigium aliquod relinebant antiqui moris. Atque haec

expeditior via mihi videtur conciliandi simul *Caeremonialc* cum *Rituale*, quamquam in utroque non de Expositionibus res sit, sed de Processione in solemni Festo Sanctissimi Corporis Christi. Temporis tamen successu universalis evasit praxis *Caeremoniali* conformis ; el modo nunquam Sacramentum velo tegitur, nisi in Expositionibus illis, quae fiunt ex causa privata, scilicet pro infirmo, vel particulari aliqua necessitate. De hoc tamen inferius.

10. Quaecumque tamen s'il *Rubricae Ritualis* vis, ea limitatur ad unum Festum Sanctissimi Corporis Christi, neque extendi debet ad solemnem Expositionem faciendam pro Oratione Quadraginta Horarum, aut alias, quae fiunt, praecedente Missa, qua consecratur Hostia in Ostensorio collocanda. In his tenenda est *Clementina Instructio*, quae concordat cum *Caeremoniali Episcoporum*, nec ullum relinquit dubitandi locum, dummodo integer contextus consideretur et omnia simul conferantur. Nam si Celebrans ab Altari secedens pluviale assumit, incensum imponit in duobus Thunbulis statimque ad Altare revertitur, ubi genuflexus cum Ministris, sine mora thuriSeat Sacramentum, hoc certe delectum esse debet. At quando et a quo remotum fuit velum? *Instructio* equidem indicasse! cum tempus tum Ministrum, a quo legendum foret, si iuxta *Ritualis Rubricam* velo legi debuisset Ostensorium, dum a Diacono in medio Altaris fuit collocatum. Atqui *Instructio* silet et ne memorat quidem *Ritualis Rubricam* : liberum mihi est contra Cavalerii opinionem existimare, quod standum sit Instructionis dispositioni, quin servari debeat regula *Ritualis* de Festo Corporis Christi, quam eadem *Instructio* non praescribit. Quod si aliquis sil, qui adhuc dubitet, optimam legum interpretem consuetudinem consulat el prae oculis habeat. Porro haec conformis est *Caeremoniali Episcoporum* el *Instructioni*, non aulem *Ritualis Rubricae*. Siquidem in omnibus Patriarchalibus aliisque maioribus Urbis Ecclesiis nullo velo tegitur Ostensorium; sed posteaquam a Diacono in medio Altaris fuit collocatum, apertum ibi manet usque ad finem Missae, in qua propterea servatur ritus conveniens Sacramento exposito.

11. Sed de hac quaestione iam satis. Ceterae huius sanctionis paries explanandae modo sunt. Itaque, expleta Missa, Sacerdos perguit ad Altaris medium el una cum Ministris genuflectit unico genu, sine capitis inclinatione ; el omnes descendunt per gra-

dus laterales Epistolae in planum et pro-
grediuntur usque ad abacum, ubi Celebrans
deponit Casulam et Manipulum, assumit plu-
viale eiusdem coloris, qui iuerat in Missa
adhibitus; sacri Ministri pariter deponunt
Manipulum, sed relinunt Dalmaticam et Tu-
nicellam, vel Planetas plicatas, si his pro
ratione Officii currentis utendum fuerat. Ac-
cedunt illuc Acolythi cum duobus Thuribulis,
et ibi adhuc permanens Celebrans cum
Ministris, priusquam ad Altare redeat, thus
imponit absque benedictione, Diacono mini-
strante naviculam sine osculis et Subdiacono
(devante fimbriam dexteram pluvialis. Duo
adhibentur Thiribula ratione Processionis;
secus namque in aliis sacris functionibus et
in hac etiam, si ex Superiorum permissu Pro-
cessio non fiat, unius tantummodo probatur
usus. Imposito thure, Celebrans, innatis ma-
nibus, demissis oculis, aperto capite, me-
dius inter Sacros Ministros elevantes hinc
inde fimbrias pluvialis revertitur per pla-
num Presbyterii ad Altare ; et ante infimum
gradum omnes genuflectunt utroque genu
cam profunda capitis inclinatione ; mox sur-
gunt iterumque genuflectunt non in plano,
sed in infimo gradu Altaris.

12. Dixi, *in infimo gradu litaris* ; sed
in hoc assignando non omnes conveniunt
Auctores, iuxta sententiam Bauldry *de Fe-
ria 1 in Coena Domini lib. 4, cap. 9, or-
tie. 3*, et *cap. 16: de Festo Corporis Christi
artic. 3, et Caeremonial. Monastic, cap. 14,
§ 2, num. 12*, tam Sacerdos, quam Ministri
ascendere debent ad secundum gradum, et
in ora suppedanei genuflectere, ac tantisper
orare: Casaldus *lib. 2, sect. 10, cap. 2,
num. 5*, existimat Celebrantem in infimo
gradu Altaris genuflectere debere, Ministros
vero in plano Presbyterii; videtur in hanc
venisse opinionem P. Meratus *part. 2, tit. 14,
num. 3*, qui ad eam tuendam affert exem-
plum Basilicarum Urbis: in hoc tamen errat,
quemadmodum etiam immediate post, in-
quiens, secus ac Instructio iubet, < Cele-
brans erectus et stans ante praedictos gra-
dus Altaris imponit incensum in duo Thu-
ribula ». Porro ea sententia, quae magis
convenit et praxi Basilicarum Urbis compro-
batur, illorum est, qui volunt Celebrantem
aeque ac Ministros genuflectere et tantisper
orare debere in infimo gradu Altaris, quod
et conforme est *Instructioni* ; quae, licet
hic sileat, agens postea de Missa pro Re-
positione, notat § 30: < Il Celebrante pren-
derà il pluviale e genufletterà colli Ministri
avanti il Santissimo Sacramento sull' infimo

grado dell'Altare ». Uniusmodi usus magis
arridet ; quod si alius aliqua in Ecclesia ser-
vetur, iuxta diversas praefatorum Auctorum
sententias, eum non omnino reprobandum
censerem, dum nulla expressa lex est, quae
unum potius quam alterum modum prae-
scribat, neque in hac re varietas ritus essen-
tiam tangit, quae salva est, vel in infimo
vel in allero Altaris gradu Celebrans genu-
flectat.

13. Quicumque igitur servetur modus,
brevissima facta Oratione vel in infimo vel
in altero gradu Altaris, non est iterum po-
nendum incensum in Thuribulis, secus ac,
praeter Meratum, alii etiam Rubricistae per-
peram praescribunt, cum iam impositum fu-
erit, priusquam Celebrans cum Ministris ad
Altare rediret ; sed Diaconus tradet sine
osculis Thuribulum Celebranti, qui ter in-
censabil Sacramentum cum profunda capi-
tis inclinatione ante et post, quo etiam
praestabunt Ministri, qui inierim elevabunt
anteriores paries pluvialis. Peracta incen-
satione, Diaconus acceptum sine osculis a
Celebrante Thuribulum tradet Thuriferario,
qui et alter eius socius remanebunt genu-
flexi in plano Presbyterii, abstinentes ab in-
censatione Sacramenti, quod in Processione
lanium thurilicabunt. Haec regula conformis
est *Rubricae Caerimonialis Episcoporum
lib. 2, cap. 33, num. 19*, ubi legitur : « Inie-
rim accedent ad Episcopum duo Acolythi cum
duobus Thuribulis; et, ministrante naviculam
Presbytero assistente, imponet thus in prae-
dictis duobus Thuribulis, quo facto, accedet
ad Altare, ubi . . . accepto a manibus prae-
dicti Presbyteri assistentis uno ex duobus
Thuribulis, thurificabil triplici ductu San-
ctissimum Sacramentum ». Ex quo patet,
non esse iterum ponendum thus in Thuri-
bulum, postquam ab Episcopo impositum
fuit in sua sede, a Celebrante Sacerdote
prope abacum.

14. Deinde Subdiaconus, ut plerique vo-
lunt, vel Diaconus, ut *Rubrica Ritualis* ha-
bet *litui, de Processione in Festo Corporis
Christi*, oblongum ac decens velum circum-
ponit scapulis Celebrantis; et super brachia
et manus eiusdem expandit; et, si opus est,
ad pectus adnectit, vel spinulis retro, vel
sericis funiculis ante, ne decidat. Mox Ce-
lebrans erigit se cum Ministris et usque ad
superiorem gradum Altaris ascendit et in
suppedaneo remanet genuflexus cum Sub-
diacono ; Diaconus vero procedit usque ad
Altare, ubi, facta genuflexione, accipit Oslen-
sonum ambabus manibus et vertens se, illud

tenens, Imagine Crucifixi, quae est in Hostia, ad se versa, illud tradit Celebranti eodem modo, ita ut in Iota Processione praedicta Imago non respiciat Celebrantem, sed populum, qui adest in Ecclesia ac in via per quam est incedendum. Tradit autem illud Diaconus stans et Celebrans recipit genuflexus manibus velo coopertis, stalimque surgit; et Diaconus in eodem, in quo est loco, genuflectit, Sacramentum momento adorans ac sine mora se erigens, accedit ad dexteram Celebrantis, qui, eodem Diacono et Subdiacono elevantibus pluvialis fimbrias, ascendit ad planum suppedanei, ubi cum iisdem Ministris vertit se ad populum, Ministri vero se simul vertendo tenent proprium locum, ita ut a dexteris Diaconus, a sinistris Subdiaconus elevent pluvialis fimbrias.

ifi. Simul ac Celebrans, accepto e manibus Diaconi Sacramento, surgit et se ad populum convertit, Canlores incipient canere Hymnum *Pange lingua etc.* Instructio concordat adamussim cum *Caeremoniali Episcoporum lib. 2, c. 83, num. 20*, ubi legitur « Tunc Canlores incipient Hymnum *Pange lingua gloriosi etc.* et Episcopus cum Sanctissimo Sacramento surgei; et Diaconi assistentes hinc inde fimbrias anteriores pluvialis elevabunt etc. ». Aliquantulum discordare videtur *Rituale Romanum loc. cit.*, ubi haec habetur Rubrica: « Dum vero Sacerdos discedit ab Altari, Clerus vel Sacerdos cantare incipit sequentem Hymnum *Pange lingua etc.* ». Revera tamen non discordat, sed suggerit modum, qui teneri et variari potest iuxta locorum et personarum diversas circumstantias. Cum enim *Liber ritualis* nedum regulas tradat pro Ecclesiis maioribus, quibus salis consultum est *per Caeremoniale Episcoporum*, verum et praecipue pro Ecclesiis minoribus, quae plerumque Clero non abundant, bene stat, quod methodum praescribat in istis servandam. Non enim ita est intelligenda *Rubrica illa*, quasi indiscriminatim liberum sit primum Hymni versum a Clero vel Sacerdote celebrante intonari: verum cum distinctione, ita ut in Ecclesiis, quae Clero abundant, intonatio fiat a Clero, id est a Canioribus, Clero respondente; secus enim si universus Clerus, qui interest, Hymnum intonaret, id tumultuarie fieret et magna cum vocum dissonantia; quod in sacris actionibus maxime dedecet et est omnino vitandum. In hoc *Rituale Caeremoniali* concordat. Sed quoniam consulendum est aliis etiam Ecclesiis, idcirco *Ru-*

brica ea utitur disiunctiva: *et Sacerdos*. Si quidem ibi agitur de solemni Processione in Festo Corporis Christi, quae fit meliori quo potest modo in parvis etiam oppidulis et Ecclesiis ruralibus, in quibus Clerus vel omnino deficit, vel est sane modicus, qui vix sufficit pro ministerio Altaris. In his maxime congruit, ut Hymni intonatio fiat per Celebrantem, qui etiam per Processionis tractum, adiuvanlibus Ministris, cantare poterit. Non desunt namque loca, in quibus vel nullus vel pauci admodum sunt, qui Gregorianum canum vel tonos Hymnorum calleant, atque vix quod audiunt, repetunt; unde si Sacerdos sileret, aliquando vel nemo caneret vel inordinate et extra tonum boatus omnes ederent. Ita Cavalerius *loc. cit. num. 9*. Forte etiam hisce in locis satius esset Hymnos et Psalmos voce tantillum elata recitare, quam canere. Extra huiusmodi Ecclesias et ubi sufficiens adest Clerus, Sacerdos nec intonabit Hymnum, nec in Processione cantabit, sed submissa voce, ut *Caeremoniale Episcoporum* et *Instructio* mandant, una cum Ministris Psalmos et Hymnos recitabit. Erunt autem Hymni ex Officio SSmi Sacramenti, Psalmi vero, qui memoria retinentur, sed praecipue qui nos erigunt ad effundendum laudes et gratiarum actiones. Verutamen cum Rubrica tam Caeremonialis, quam Ritualis, necnon praesens Instructio hac in parte directionem potius praebeant, quam praeceptum; haud reprobandum censerem, si in aliqua etiam ex maioribus Ecclesiis consuetudo vigeret intonandi per Celebrantem Hymnum *Pange lingua etc.* prosequentibus Canioribus et Clero.

IG. Recte Cavalerius ad hunc locum num. 8, verbis illis insistens « Principiandos poi dai Cantori l'inno *Pange lingua etc.*, s'incamminerà sollo il baldacchino etc. » carpit usum nonnullarum Ecclesiarum, in quibus Celebrans stat in suppedaneo Altaris per totam primam stropham praedicti Hymni et nonnisi, eadem terminata, descendit, supponens se baldachino. Recte, inquam; advertas tamen quandoque haud posse aliter fieri. Puta, si cunctandum sit, donec incesserint omnes, qui Processionem componunt, quod praesertim accidit in Basilicis, ubi Clerus sistit in stallis, donec Celebrans se vertit ad populum cum Sacramento; tunc primum ex ordine Clerus ex stallis discedens genuflectit; et supplex instruit agmen, quod claudit Sacerdos Sacramentum deferens, qui inierim necessario debet in suppedaneo Altaris permanere, etsi Cantores prosequantur pri-

mm Hymni stropham. Quamquam et posset, ut alicubi iit, differri inlonationem, donee Sacerdos, ab Altari descendens, pergat ad paratiim baldachinum. Sed cum id ad actionis essentiam non pertineat, servandas esse censeo particulares Ecclesiarum consuetudines.

17. Itaque Celebrans, supplicatione instructa, praecedentibus Acolythis cum Thuribulis fumigantibus, descendit ab Altare comitatus a sacris Ministris fimbrias pluvialis sustinentibus, tectus umbella coloris albi et pergit ad baldachinum, sub quo iter proseguitur. Equidem umbellae non meminit nostra Instructio, nec etiam Caeremoniale Episcoporum, ubi baldachini tantum lit mentio; sed Rituale Romanum umbellam memorat, non baldachinum; inde descendit sub umbella. Verum baldachinum et umbella promiscua sunt nomina. Macri in suo Hierolexico liti. Ü. Baldachinum, conopaeum, seu umbella, quae ad legendum Taiærnaculum el Altare et eiusdem Sacramentum per viam una cum Sacerdote illud ferente inservii: Du-Cangius in suo Glossario: baldachinus sumitur crebro pro umbraculo, seu umbella; el Caeremoniale Romanum lib. 1, lit. 2: Portant umbraculum hastibus octo sustentatum, quod hodie baldachinum appellant. Modo tamen baldachinum et umbella duas res distinctas significant, quamvis pro diversitate locorum el circumstantiarum eidem usui inrsevant. Hinc facile componuntur *Caeremoniale*, *Bituale* el nostra *Instructio*, Certum est, quod Sacramentum in Processione sub baldachino deferri debet el sub umbella in subsidium, ut cum festinanter defertur ad infirmos, aut asporlari debet per vias angustas. In nostro autem casu umbella, cuius meminit Rituale, non deservit pro Processione, sed pro descensu Sacerdotis ab Altari usque ad baldachinum, unde textus: inde descendit sub umbella. Cum enim baldachinum nonnisi cum maxima difficultate el incommodo ad Allare usque inferri valeat el exporrigi, ideo Rituale, quod esi pro Ecclesiis maioribus el minoribus, vel salis amplae hae sini, vel nimis angustae, in subsidium vocant umbellam, ne per spatium, quod intercedit ab Allare ad baldachinum, Sacramentum absque tegminis honore deferatur. Caeremoniale vero, cui adhaeret Instructio, baldachinum memorat, non umbellam, forie quia minus lucomodi el difficultatis habet eiusdem delatio proxime ad Allare in Cathedralibus el maioribus Ecclesiis, quibus

raecipue praefatum Caeremoniale inservire ebel. Quod si talis sil harum structura, ni nequeat deferri intra Presbyterium, umbella erit adhibenda. Notat hic Cavalerius, quod, attento Caeremonialis el Instructionis silentio, excusari fortasse valent Ecclesiae, quae per breve illud spatium umbellam non adhibent. Fortasse id accidit extra Urbem; Romae quippe, vel res sil de Expositionibus vel de Processionibus in solemnitato SSfhi Corporis Christi, semper et ubique praeter baldachinum, proxime ad Sacramentum in promptu est umbella, quae ad legendum Sacramentum adhibetur, si prae loci angustia deserendum est baldachinum.

18. Quae notata sunt, fieri debent, ut monet *Instructio, sui fine dellu Processione*, idesl postquam Processio fuerit ordinata, claudenda a Celebrante Sacramentum deferente. Processio autem, ne eius dispositio moram inficiat, *si priucipierd anticipatamente, (alta l'elevazione dei Santissimo o prima, secondo che sarà più o meno numerosa*. Decet ut instruatur Processio, priusquam Celebrans, accepto e manibus Diaconi Sacramento, se ad populum convertat ad supplicationem claudendam processurus, ne cogatur diu in Altaris suppedaneo immorari. Verum non video cumam, vix Consecratione peracta, vel etiam antea, instrui Processio debeat. Id fit expedite, etsi cum Clero Seculari vel Regulari aliqua conveniat laicorum Sodalitas. Sed quoniam omnibus casibus prospiciendum erat, recte idcirco Instructio indefinite iubet, ut ordinetur Processio, vel peracta Consecratione, vel etiam antea, si opus fuerit, idque postulet inleressentinm frequentia. Dum pro Oratione Quadraginta Horarum exponendum est Sacramentum in Basilica Lateranensi, Instructionis monitum est necessarium, quia Processioni interesse debent, praeter Clerum el Sodalitatem laicorum, etiam Ordines Regularium. Ni autem propere instrueretur Processio, in qua omnes suum ordinem quoad locum servare debent, magna oriretur confusio. Ita etiam aliis in Ecclesiis, in quibus, praeler Sodalitatem et Clerum, famuli pinres el familiares Cardinalium el Procerum conveniunt cum inlorliliis, qui ex ordine sunt disponendi, ne oriantur iurgia el contentiones, prout hos inter, ni provide consultum sil, saepenumero accidit. In his bene est, ut cito instruatur Processio; in aliis Ecclesiis, ubi pauci eam componunt, salis est ut fiat prope Missae finem, vel etiam ea expleta. Nostra autem *Instructio* regulam de-

sumpsit *Caeremoniali Episcoporum hb.2, rap. 33, num. 16*, ubi legitur*. « Elevato Sanctissimo Sacramento, vel etiam ante, si opus erit, innior Magister Caeremoniarum curabit, ut Processio secundum ordinem . . . diligatur et procedat ». Quae tamen Caeremonialis regula pro solemnissima supplicatione in Festo SSmi Corporis Christi necessaria omnino est, in qua magna est diversorum Ordinum interessentium copia.

19. Perlinent haec ad ritum servandum, si post Missam, priusquam Sacramentum exponatur solemniter in Throno, processionally circumferendum sil, ut iubet *Instructio*. Eadem porro regulae tenendae sunt in aliis Expositionibus, quae sunt cum Horarum tum alibi immediate post Missam eum Processione. Quatenus vero extra Romam fiat Expositio Quadraginta Horarum cum praecedenti Missa, sed sine Processione: et Ha etiam Romae, quandoque Praesides, validis concurrentibus circumstantiis, fieri permittant; nihil variandum est usque ad finem Missae, sed eadem servanda est methodus, quam supra exposuimus. Diversus tamen in reliquis erit modus. Siquidem depositis Manipulis, et pluviale ^)er Celebrantem assumpto, non erit ad abacum imponendum incensum in duobus thuribulis: nam cessante Processionis motivo, cessat etiam eorumdem usus: unum tantum erit opportuno tempore adbibendum. Sacerdos cum Ministris accedet ad Altare, ac praemissa genuflectione in plano, erectus postea in infimo gradu permanebit, vel in secundo, si ita exigit Ecclesiae consuetudo, ut supra dictum est. Surge inierim Diaconus, factisque debilis genuflectionibus, Sacramentum sumet, quod in medio Altaris silum est, et in Throno ad id parato reverenter collocabit, mox descendet, et facta genuflectione in suppedaneo unico genu, redibit ad dexteram Celebrantis. Cetera servabuntur, quae ad § 24 explicabimus.

20. Dubium tamen hic occurrit: num hoc in casu thurificandum sil Sacramentum, dum cantatur Hymni strophae: *Genitori Genitoque etc.*, vel etiam priusquam removeatur ab Altari et collocetur in Throno? Nemo es, quod sciam, qui dubium hoc sibi proponat et solvat; si meum, qualiscumque sil, sensum promere liceat, censerem imponendum esse incensum in thuribulum, postquam Celebrans ad Altare reversus fuerit et momento genuflectus in infimo gradu Sacramentum adoraverit, sine benedictione et sine osculis, et adolendum triplici ductu Sa-

cramentum adhuc in medio Altaris positum, quo sub umbella fidelium venerationi a Diacono exposito, cantabitur Hymnus *Pangelinijua etc.* et ad versum *Genitori Genitoque etc.* imposito iterum thure, denuo Celebrans illud thurificabit; quo facto Cantores intonabunt *Litanias*, veluti praescribit *Instructio*. Ha faciendum arbitror in huiusmodi casu saltem Romae, ut, etiamsi non fiat Processio, meliori tamen, quo poterit, modo servetur forma *Instructionis*. Forte etiam poterit thurificari Sacramentum unica vice, postquam fuit in Throno collocatum.

21. Quatenus vero post Missam fiat Expositio, non pro Oratione Quadraginta Horarum, sed ob aliam causam, quin canendae sint *Litaniae cum* precibus aut Hymnus, tunc Sacramentum thurificandum erit more consueto a Celebrante iam sub umbella positum. Immo hoc in casu nec opus esse videtur, ut Sacerdos exuat Casulam et induat pluviale, cum salis sil, ut, deposito Manipulo, Sacramentum thurificet.

§ XX.

« La Processione sarà composta di luito
« il Clero della Chiesa ed il Crocifero in
« questa funzione non sarà parato con abito
« subdiaconale, ma vestito con colla. Vi in-
« lerverranno onninamente ollo Sacerdoti
« vestiti con colle e con le lorcie accese
« in mano, li quali procederanno dolli lati
« avanli il baldacchino: e dopo di essi se-
« guiranno duc Acolili con luriboli, i quali
« per la strada incenseranno conlinuamente
« il Santissimo e, durante la Processione, si
« suoneranno le campane solennemente ».

1. Tam in hoc, quam in sequentibus §§ agitur de Processione, et ordine in ea incedendi. Clerus primum et nobiliorem locum occupare debet. Praeibit Subdiaconus, vel saltem Clericus mundo superpelliceo indutus, qui deferat Crucem hastatam. *Instructio* utitur vocabulo *Crocifero*, quomobrem non exigit Clericum Sacro Subdiacónatus Ordine insignitum; eoque magis, quia expresse monet: « il Crocifero in questa funzione non sarà parato con abito subdiaconale »; Crucifer autem inter duos Acolythos candelabra cum cereis accensis deferentes praeire quidem debet, sed immediate ante Clerum, neuliquam vero ante laicorum Sodalitatem, siqua intersit, aut senlares homines, qui cum inlorliliis vel a proceribus missi vel devotionis ergo sponte accedunt. Idem dicendum si Ordines Regulares sacram

functionem comitentur, ul accidit in Basilienensi Lateranensi; nam hi sub respectivis vexillis incedere debent ante Crucem Cleri Secularis.

2. Omnis Ecclesiae Clerus ad inlerensentiam tenetur; nam clara est lex: «la Processione sarà composta di luito il Clero della Chiesa». Ubi vero Clerus deficit, octo saltem Sacerdotes Instructio exposcit, qui superpelliceis induti (sine tamen Stola) cum intorliliis proxime incedant ante Sacramentum. El cum absoluta et praeceptiva sil dictio *onninamente*, non desini oportet octo illi, qui inlorlilia deferant prope Sacramentum, etiamsi maiori sint numero Clerici, qui supplicationem componunt et minoris moduli candelas deferant.

3. Notat ad hunc locum Cavalerius, num. 1. Et sunt (octo illi Sacerdotes) «qui in Missa inservierunt, ad cuius usque linem permanent tenentes Inlorlilia, cum Sacramentum eliam post Sacerdotis Communionem in Altari permaneat». Unde autem ipse accepit huiusmodi doctrinam? Dices: e *Caeremoniali Episcoporum part. 2, c. 33, num. 7*, ubi dicitur relate ad Processionem in Festo Corporis Christi: «a lateribus hinc inde ibunt octo Cappellani cum coitis, qui in Missa inservierunt, quatuor pro qualibet parte, portantes eadem funalia accensa, quae pro Missa servierunt». Haec tamen *Rubrica* trahi nequit ad casum omnino diversum, ul noster est, el violentia lierel *Instructioni*, si huiusmodi sensus ei tribueretur.

4. Quod si adnotatio illa Cavalerii vim aliquam haberet, dicendum eliam esset octo Sacerdotes ad initium Canonis post Praefationem accedere debere ad Altare cum intorliliis, quod nec *instructio*, nec ulla *Ritualia* praescribunt. «In Missa Pontificali solemnissima, quatuor, sex aut ad summum octo Ministri collis induti afferant totidem funalia cerae albae accensa». Ita *Caeremonial< Episcoporum lib. 2, cap. 8, num. 69*. In aliis Missis solemnibus, sed non Pontificalibus, *Rubrica Missalis part. 2, litui. 8, num. 8*, duo ad minus praescribit: «In Missa solemnī ad finem Praefationis accenduntur duo saltem inlorlilia ab Acolythis». In hisce Rubricis duo adverte. Primum, quod per verba illa Caeremonialis *ad summum octo*, datur inlelligi, quod ex indulgentia potius huiusmodi inlorliliorum numerus permittitur, cum ex regula quatuor vel sex lanium esse debeant: el verba Rubricae Missalis *duo saltem*, iuxta obvium sensum Ha accipienda sunt, ul in Missis solemnibus

non Pontificalibus optandum sil, quod alia duo superaddantur. El hic est communis principalium Ecclesiarum usus. Secundum vero, quod hoc munus proprium sil Ministrorum et Acolythorum, neuliquain Sacerdotum, qui possunt equidem ad huiusmodi officia adhiberi, et decens est si fiat, sed nulla lege tenentur.

ii. Neque obiicias, in citata Caeremonialis Rubrica Cappellanos appellari: nam ibi agitur de functione peragenda ab Episcopo in propria Dioecesi; el dignum est, ul proprii Cappellani eidem inserviant. A'ccedil, quod Cappellani nomen non ita convenit Sacerdotibus, ul nequeat aliis Ecclesiasticis personis aptari pro diversitate munerum, quae ipsis data sunt, ul videre est apud Du-Cangium in Glossario Verb. Cappellanus; unde nomen est potius officii, quam dignitatis. Ex his colligi facile potest perperam el arbitrarie Cavalerius praefatam adnotalionem addidisse. Salis igitur erit, si ad Canonem quatuor inlorlilia a Clericis deferantur; el quatenus Missa sil Pontificalis, sex vel ad summum octo, qui non discedant ab Altari post elevationem, ul in aliis Missis solemnibus fieri solet, sed ob reverentiam Sacramenti ibi permaneant etiam post Communionem.

6. Standum igitur est *Instructioni*, quae verbis illis: «v'inlerverranno onninamente ollo Sacerdoti vestiti di colla e colle lorcie accese in mano», loquitur stricte de comitatu Processionis, neuliquam vero de intorliliis deferendis ad Canonem el per eosdem Ministros adhibendis in Processione. Dum vero Instructio octo designat, cum utatur dictione *onninamente*, quae significat *saltem, ad minus*; salis demonstrat, consulere voluisse decori sacrae actionis quoad Ecclesias minores el pauperiores, quae Clero non abundant el adscilios Sacerdotes el Clericos tenentur adhibere. Celerum, quo maior est numerus, magis eliam prospicitur venerationi tanto debita Sacramento. Porro haec regula in Urbis Ecclesiis tamquam lex est omnino servanda. Decet namque, ul id munus Sacramentorum maximo praestetur a Sacerdotibus tamipiam dignioribus ministris.

7. Forte tamen eadem regula tanto non est cum rigore accipienda, ul positivum praeceptum in omni sui parle necessario importet. Praeceptiva equidem est quoad numerum funalium, quae prope Sacramentum deferri debent; direcliva vero quoad qualitatem eorumdem et personas, a quibus gestanda sunt lumina. Cupit, ul octo ardeant

inlortitia ; al crederem non laedi regulam si servata cereorum quantitate, minor sil inlortiliorum numerus in pauperioribus Ecclesiis, quae nimis non sunl gravandae. Ad qualitatem personarum quod allinet, Sacerdotes scilicet, a quibus iuxta Instructionem inlortitia gestanda sunl, advertendum est quod, si excipias Patriarchates, Collegialas ei Regularium Ecclesias, vix aliqua ex reliquis esi, quae idoneum ad ea praestanda officia Clerum habeat. Extraneos hinc opus esi accersire, nec semper ea in copia, quae necessaria esi, haberi Sacerdotes possunl ; hinc supplere necesse est ope Clericorum in iis, quae certum non requirunt ordinem. Propterea existimarem non laedi regulam, si, servata forma el numero, quatuor saltem Sacerdotes el totidem Clerici cum collis mundis faces accensas gestantes proxime ante baldachinum incederem. Idem poliori hire dicendum de Ecclesiis extra Urbem, ad quas Instructio non extenditur. Locorum consuetudines, dummodo laudabiles el rationabiles sini, servandae sunl ; maxime vero, ubi Sacerdotes pauci sunt numero, et qui adsunl vel Altari debent inservire, vel pro aliis praeripiuntur officiis, quae nequeunt a Laicis praestari : quo in casu non ambigerem a Clericis colla indutis, vel in horum defectu a Laicis decenti habitu amictis, veluti est proprius alicuius Sodalitatis, posse faces deferri immediate ante Sacramentum.

8. Minime assenlior Cavalerie, qui hanc limitationem nimis extendit, inquiring : « Idem esto indicium, quoties inlortitia magni ponderis in maiorem Sacramenti honorem deferuntur : haud enim convenit gravia onera subire Sacerdotes, qui el per canonicas sanctiones a laboriosis prohibentur operibus ». Huiusmodi limitationis extensio generalim sumpta alicui videri fortasse poterit, tamquam exceptio regulae, eliam quoad Urbis Ecclesias. Verum vel has simul comprehendat, vel alias extra Urbem solummodo respicial, certe locum habere nequit. Si adhibeantur magni ponderis inlortitia, deferantur utique a laicis et, si vis, eliam a baiulis, sed hi suo loco incedant, digniorem Sacerdotibus vel Clericis minoris ponderis faces gestantibus relinquunt ; el solum propius ad Sacramentum accedant, si tam Sacerdotes, quam Clerici desint. Quamobrem unica ratio, qua iisdem liceat prope baldachinum incedere : esi Ecclesiasticorum delicientia el non alia. Si Cavalerii opinio obtineret, graves el non ferendi orirentur abusus : facile accideret, ul ad occupandum

digniorem et nobiliorem locum supra Clerum, Sodalitatum Priores magni ponderis faces sibi compararem el in his gestandis incommodum superaret ambitio.

9. Sed el alia est quaestio de ordine el loco incedendi. Mirum profecto esi, quod huiusmodi excitentur dubia, dum *Instructio* tam clara esi, ul disputandi locum haud relinquere videatur. Perspicua sunt veiba : *procederanno dalli lati aranti il baldachino*. Nihilominus, quia in *Caeremoniali Episcoporum* legitur : *in lateribus hinc inde ibunt octo Cappellani etc.*, non defuere qui nuda verba aucupantes el négligentes contextum, arbitrari sunl ocio illos Sacerdotes non ante, sed hinc inde a lateribus baldachini incedere debere. Verumtaraen *Instructio* aperte dicit : *aranti* : el *Caeremoniale Episcoporum*, etsi eandem non adhibeat dictionem el solummodo formula utatur : *a lateribus hinc inde ibunt* : sequentibus tamen verbis declarat id, quod non salis erat expressum ; immediate siquidem subdit *et post eos* (Cappellanos scilicet funalia deferentes) « duo Acolythi cum duobus ihuribulis continue Sanctissimum Sacramentum per viam thurilicanles ». Qui enim fieri potest, ul Acolythi Sacramentum continuo incensenl, si locum occupare debent post deferentes inlortitia hinc inde a lateribus baldachim ? Sed quoniam necesse est, ut Acolythi incedant ante ipsum Sacramentum, plane ad veritatem consequitur Sacerdotes vel Clericos cum inlortiliis, non hinc inde a lateribus baldachini, sed tunc inde ante Acolythos agmen sequi debere : < non tamen propterea, subdit Cavalerius ad hunc locum, ego crederem Sacramentum post baldachinum luminibus esse deserendum, sed quatenus uberior eorum numerus haberi non posset, duo ex praedictis octo post baldachinum magis laudarem distribui ». Sed huiusmodi opinio arbitraria est et adversatur praxi ubique receptae, eliam in maioribus Ecclesiis, quae minoribus exemplo sunl. Nam post baldachinum magnis tantummodo Principibus el Praelatis conceditur inlortitia deferre ; nullibi vero aliis e Clero. Nec lauta est distantia deferentium inlortitia, ul, quemadmodum putat Cavalerius, Sacramentum luminibus desertum censeatur.

10. Attamen, si huic incommodo consulendum sit, quod opus esse non censeo, remedium facile occurrit. Sacra Rituum Congregatio, quae cohaerenter ad Rubricas aliasque Ecclesiasticas leges el ubique receptas consuetudines, mandat, ne laici mixti in-

cedant cum Clero, cui nobilior in Processionibus cedendus est locus ; arcet Officiales Sodalitatum ab incessu ante baldachinum post Clerum, sed eis locum assignat a lateribus baldachini. Ita in Nepesina <0 Mali 1608, in Nicien. 30 Ianuarii 1616 et novissime in Senogallien. 5 Maii 1736, ad Dubium < An liceat Confratribus Ven. Societatis Sanctissimi Sacramenti Terrae Montis Novi incedere cum inlorliliis post Clerum hinc inde et ante baldachinum in solemnitate Sanctissimi Corporis Christi ; sive potius teneantur incedere a latere eiusdem baldachini? » responsum fuit : *Negative, ad primam pariem; Affirmative, ad secundam* (Num. 251,339 et 2320). Hinc ad scrupulum amovendum, ne prope Sacramentum luminaria desint, poterunt, si aliqua adsit Confraternitas, hinc inde cum inlorliliis incedere eiusdem digniores Officiales sin minus, non est ab Instructionis regula declinandum.

11. Quamquam, si ab Ecclesia discedendum sit et Sacramentum per plateam aut proximas vias circumierendum, nonnunquam periculum subesi, vel exsufflante aere, aut decedente imbre, lumina exlinguantur : ne autem propterea debitas luminum honor Sacramento delicias, provisum fuit a s. m. Benedicto XIII in Concilio Romano anni 1725, litui. 15, cap. 7, ubi mandatur : < Ut quatuor saltem cum suis hastis lanternae . . . comparemur ; et suis semper cum intus accensis candelis hinc inde circa Celebrantem, qui Sacramentum gestat, in posterum deferantur ». Si huiusmodi adhibentur lanternae, quae necessitas vel alii ad baldachini latera incedant cum accensis facibus? Dixi, si extra Ecclesiae ambitum Processio fiat, cessat ratio adhibendi lanternas, cum nullo periculum imminet ventorum aut pluviae, unde lumina exlinguantur.

12. Non hic immorabor in refellenda illorum opinione, qui censent octo illos Sacerdotes aut Clericos, utpote Sacramento proximiores, deferre debere inlorlilia manu intima s, hoc versus Sacramentum, ita vel qui a dexteris sunt, illud gestent manu sinistra, qui vero a sinistris dexteram deferant. Universalis contraria praxis salis est ad eam prorsus eliminandam. Etiam si agatur de "Viatico ad aegrotantes deferendo, facies gestandae sunt manu extima. Ita mandat Instructio iussu Innocenti XII primum edita; et iterum a Clemente XIII confirmata, num. 28, ubi legitur : « du va a desira, porterà colla mano destra la lorcia, chi a sinistra colla

sinistra ». Inani igitur hac praetermissa quaestione, illud potius non omittendum arbitror, quod in hac Processione, sicut et in aliis in quibus Sanctissimum Sacramentum defertur, omnes debent incedere delecto capite. *Ritual**; *Romanum litui, de Processione in Festo Corporis Christi § 4*, clavis verbis id iubet : *Omnes procedant nudo capite*, et Sacra Rituum Congregatio in Castellaten. 2 Aprilis 1667 : « *In Processione Corporis Christi nulli ex Clero licere procedere capite cooperto* », edixit (Num. 1.352). Per hoc tamen non interdicitur Clericis delatio birelli, sed prohibetur usus : possunt quidem hi manu facula non impedita birelli imponere. Nec licet usus pileoli ; quod extenditur ad omnes, etiamsi longius distent ; non enim a propinquitate petenda ratio est, sed a cultu qui Sacramento debetur, ad quod honorandum Supplicatio instituitur. Nec valet ratio per eos adducenda, qui ad luendam valetudinem facultatem habent utendi pileolo, etiam in Sacro faciendo ; nam huiusmodi privilegia expressam habent conditionem, quod nequeat adhiberi ab initio Canonis usque ad peractam Communionem. Quae conditio cum apponatur ob reverentiam Sacramenti, sponte consequitur eandem ob identitatem rationis sibi vindicare locum cum in huiusmodi Processionibus tum palam exposito Sacramento, quia vel in Missa, vel in Processione, vel patente Sacramento in Throno, ei debetur idem, qui semper, laetiae cultus, sed exleis significationibus distinctus.

13. Aliqua adhuc supersunt in hac sanctione notanda. Primum respicit Acolythos, *i quali per la strada incenseranno continuamente il Santissimo*. Alterum circa nolarum sonitum versatur. Itaque de primo vel loquar, Acolythi, ut supra notatum est, incedere debent immediate ante et prope baldachinum ; et per viam incedentes, continuo incensare Sacramentum : quoties autem thuribula, deficiente alimento, non amplius fumigant, eorumdem Acolythorum erit novum thus in illa imponere. Sed qui erit thurificandi modus? « Duobus modis, inquit Gavantus p. 4, tit. 8, n. 9, lit. q., fieri potest : primum, si Acolythi alternatim incensent, vel lit in incensatione personarum. Secundo si hi inde procedant, moventibus manibus dexteris thuribula de iisdem pendencia et fumigantia. . . . quasi sternendo viam cum odore incensi. Verum primus modus in praxi non oblinet, nisi apud Regu-

lares quosdam ; et signanter Clericos Regulares, quos Thealinos dicimus ; plurimum namque habet incommodi, nullum periculi et forte etiam minus decens videtur ; tum quia recta incedere nequirent Thuriferarii, si facie ad Sacramentum conversa, illud incensare tenerentur ; tum etiam quia hoc modo non incensatur Sacramentum, nisi a Sacerdotibus genullexis, si excipias incensalionem ad elevationem Missae sollemnis, quae fit a genu flexo Thuriferario, quia Sacri Ministri aliis muneribus sunt impediti, veluti ibidem notat Gavanlus; adslipnlantur Cavalerius ad hunc locum, BamiTaldus loc. cil. num. 40 alique. Secundus modus ille est, quem universalis comprobatur Ecclesiarum usus. Sed in hoc errat Gavanlus, dum dicit utrumque Acolythum dextera manu agitare debere thuribula. Cum enim hinc inde incedant et versus Sacramentum tractis longioribus ea movere teneantur, decet non solum, sed omnino oportet, ut qui est a latere dextero, manu sinistra ; et qui est a sinistra, dextera manu thuribulorum tractus producant.

14. Hinc patet inanem esse quaestionem illam, quam promovet Quarti *de Processionibus sect. 3, num. 13, in sextam circumstantiam* ; an scilicet Thuriferarii debeant incensare vel suffumigare pavimento, sternendo viam in hac Processione? Et post allatas hinc inde rationes, relinquit resolutionem arbitrio dirigentis Processionem; ipse tamen propensus videtur in modum sternendi viam cum iheribulis effumantibus, ratione viarum, quae, cum profanae sint, indigeni expiatione. Inanem quaestionem hanc iure dixi, quia thuribula adhibentur in honorem Sacramenti ; et si Processio fiat tantummodo in Ecclesia, profanae viae non sunt calcandae; in praxi vero utrumque necessario fit. « Dum enim, ut notat Baruffaldus loc. cil., Thuriferarius vibrat Eucharistiae incensationem, si thuribulum retrahere vult, necesse est, ut alia vibratione inceusolur via ». Ac tandem omne aufert dubium nostra Instructio iubens : *due Acoliti . . . incenseranno eontinuamente il Santùsimo* : non dicit *viam*, sed *Sacramentum*.

45. Breviter de altero. Iubet Instructio : *durante la Processione si suoneranno le Campane solennemente*. Si festivus campanarum sonitus praecedere debet Expositionem SSrhi Sacramenti in proximae celebritatis praenuntium, nullo magis id fieri oportet, dum, supplici devoto agmine instructo, solemniter circumfertur. Huiusmodi autem fe-

stiva pulsatio nedum vergit in honorem Sacramenti, sed etiam admonet fideles, ut se prosternant ad illud adorandum ; et ad alio' aclus religionis et callus promendum. Neque una Ianium Ecclesia, in qua fit Processio, ad id tenetur; sed etiam aliae, prope opas devota progreditur Supplicatio, quatenus ab Ecclesia exeundum sit. Et quamvis hoc non praecipiat Instructio, quae, ut in sequenti § videbimus, Processionem limitat ad Ecclesiam, vel proximae plateae ambitum ; ita tamen fieri oportere, dum Sacramentum circumfertur, si prope sinu Ecclesiae, vel Monasteria, recentii Decreto declaratum fuit in una Urbis 10 Martii 1787. Proposito namque Dubio: «An in Festis sollemnioribus anni, aut occasione particularis Jubilaei et indulgentiae, quibus temporibus a Parochis maximo apparatu et pompa deferretur SSimum Eucharistiae Sacramentum infirmis, omnes Ecclesiae sive Secularium, sive Regularium, sive Monialium, non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili in contrarium, teneantur ac debeant pulsare campanas, dum praefatum SSimum Sacramentum, tam in eundo quam in redeundo, transiit non solum ante portas maiores et laterales earumdem Ecclesiarum, verum etiam quando transit ante ianuam Domus, Conventus, Monasterii, Aedis Parochialis et Capitularis, quae respectives Ecclesiis sit adnexa?» Responsum fuit: Affirmative ; et Decretum typis imprimatur (Num. 2530). Cum par sit ratio quoad processiones, de quibus est sermo et alias quascumque dum Sacramentum circumfertur, in his etiam servanda est praefati Decreti dispositio.

16. Ne quid praeteriisse videamur, breviter notandum est, quod isthaec Processio ita est ordinanda, ut regulariter incipiat a parte Evangelii et progrediatur ad latus Epistolae, si intra Ecclesiam fiat : si per alium proximamque plateam, recta procedat usque ad ianuam, pergat inde ad dexteram et per sinistram ad ianuam revertatur. Errat Meratus, qui ad Rubric. Missal, part. 2, lit. 14, num. 4, primum incedere facit deferentem Crucem cum Ceroferariis, deinde Confratres, mox Clerum. Nam, ut supra monuimus, primum incedere debent Laici vel habitu ordinario, vel proprio alicuius Sodalitatis amicti, quos sequitur Crucifer cum Acolythi' candelabra gestantibus, et universus Clerus, ne ullo modo Laici cum Clericis misceantur, ut saepius Sacra Rituum Congregatio declaravit.

17. Quae in line sanctione el sequentibus g§de Processione praecipuntur, diffusius illU'trare nobis proposuimus, quia de ritibus agitur nedum in Urbe el in una tantum Processione instruenda pro Oratione Quadraginta Horarum servandis; verum etiam in aliis quibuscumque catholici Orbis Ecclesiis el in omnibus Processionibus, quae liunl cum SSiho Sacramento, etsi solemnissimis, quae instrui solent, et etiam debent in maioribus Ecclesiis, recurrente quotannis Festivitate SSfhi Corporis Christi et sequenti ocliduo. Quamobrem, quae hic collecti sunl, prodesse polenint Ecclesiarum Rectoribus el Caeremoniarum Magistris, ul caeremonias el ritus, qui in hisce Processionibus tenendi sunl, uno veluti intuitu colligant et, quae vitanda sunl, facile agnoscant.

§ xxi.

« La Processione si farâ dentro la Chiesa, < o al piii per la piazza, quando l'angustia « della Chiesa ne poili la nécessité; e quando < esca di Chiesa. si farâ ben pulire la slrada « della piazza; dove, se vi sarà qualche bol « lega, devra tenersi chiusa durante la Pro- < cessione ».

!. Si verba huius sanctionis attente considerentur, patebit quae fuerit eiusdem anterioris mens. Regula esi, quod Processio per Ecclesiae ambitum fiat; el sola necessitas limitationi dat causam, si Ecclesiae angustia talis sil, ut quodammodo cogat ampliare viam, per quam circumferatur Sacramentum extia i.muae limites. Quamobrem, si late pateat Ecclesiae ambitus, ul sine confusione el tumultu possit Processio per eam circumduci, el populus, elsi frequenlissimus, eam sequi commode valeat; haud fas erit, sine legis laesione, extra Ecclesiam eam ducere. Religiose id servatur in Patriarchalibus et nonnullis maioribus Urbis Ecclesiis. Uniusmodi namque Processio, cum solummodo li.it ad reportandum Sanctissimum Sacramentum ad Altare eiusdem Ecclesiae, in quo vel exponi debet, vel, impertita benedictione, reponi; haud opus est eamdem per vias extendi, sed satis est, si per Ecclesiae ambitum peragatur ad formam illius Processionis, qine fil Feria V in Coena Domini et Eeria VI in Parasceve, quae, non ab-imili ex causa, extra Ecclesiam protrahi non debet. V· rumlamen hanc, de qua agimus, extendi etiam posse credimus ad atrium, quo plerumque non carent Rasili-

cae, quamvis sola Ecclesia sil capax continendi populum confluentem.

2. Verum si Ecclesia sil nimis angusta, nec proinde possit sine confusione per eam Processio circumduci, licet ultra progredi eamque peragere extra per plateam. Addit Cavalerius ad hunc locum : < Idipsum erit, si Ecclesia sit quidem ampla, sed intervenientium admodum frequens numerus». Nec ego dissentiam; linis namque Instructionis, quae limitat legem, est ne confusio fiat el tumultus, qui semper, sed maxime in sacris actionibus, est vitandus. Sed id acciderel in Ecclesiis elsi amplis, si nimia esset frequentia confluentis populi, ad quem dirigendum el ordinandum longe maior extensio necessaria foret. Quoniam vero non ante omnes Ecclesias late undique extenditur platea, per cuius ambitum circumducatur Processio, non absonum videtur, imo consonum fini intento ab instructione apparet, si ad proximas extendatur vias circum Ecclesias, quantum snflicit ad confusionem el tumultum vitandum. Honestas vero el reverentia debita Sacramento exigit iure suo, ul, quatenus Processio ultra Ecclesiae fores extendatur, nihil profanum, nihil indecens occurrat, nihil omnino, quod confluenti populo distractionis occasionem praebeat; quocirca merito iubel Instructio, ut, siquae sunl Officinae et Artificum diversoria, quae usitato vocabulo *Apothecas* dicimus, in transitu Processionis claudantur.

3. Alterum praeterea mandat, ul viae inundentur, *quando esca dalla Chiesa, si farâ ben pulire la slrada della piazza*. Nec tamen necesse est domorum parietes aulaeis, sericis pannis piclisve telis vestiri; salis erit, si virentibus arborum foliis sternatur semita, per quam incedendum est. Mundities requiritur, non extraordinarius ornatus. Non enim ad hanc Processionem, quae est quid accessorium in praeparationem solemnissimae Expositionis, trahi debet dispositio Caeremunialis Episcoporum lib. 2, cap. 33, num. 2, nempe « ul viae, per quas Processio transire debet, mundentur el ornentur aulaeis, pannis, picturis, floribus frondibusque virentibus, secundum posse el qualitatem loci ». Haec autem (praeter id, quod spectat viarum munditiem el commune est omnibus Processionibus) reservantur Processioni omnium solemnissimae, quae fit in Festivitate SSmi Corporis Christi el per sequens octiduum.

i. Salis quoad ham Instructionis sanctionem. Sed quoniam nostri Instituti est

nedum persequi ea, quae ad Expositiones perlinent Quadraginta Horarum sacmsque actiones, quae ad eam referuntur; verum etiam ea simul attingere, quae licet ad eas mm sini ordinata, aliquam tamen relationem habent; ul hoc opus nostrum inseruire valeat pro aliis Expositionibus el Processionibus, quae cum Sacramento liunl, operae prolium esse ducimus aliqua subnectere S. R. G. Decreta, quae praecipue versantur circa ea, quae vitanda sunt in solemnibus Processionibus cum Sacramento, quae plurimam relaiionem habeni ad Caeremoniale Episcoporum.

5. Opportune notat Gatalanus ad supra laudatum Caeremonialis locum, ut s; quae ad ornaum apponantur per viarum tractum picturae, hae nonnisi sacra el religiosa exhibeant, profanum nihil; ac praeterea omnia honesta, casta el munda sini, ila ul per integrum viarum ambitum nihil prorsus sordidi, profani, ludrici indecorique appareat. « Cavendum maxime, inquit, ne in hac Processione aclus scaenici, vel ludrici ei indecori admisceantur ». Proplerea Sacra Rituum Congregatio in Hispalen. sub die 21 Ianuarii 1690, ad 5, proposito Dubio: « An possit et debeat Archiepiscopus prohibere, ne in Festivitate el Octava Corporis Christi liant in Ecclesia Calhedrali saltus seu *danze* a mulieribus et viris personalis pileis coopertis ante Sanctissimum Sacramentum, non obstante consuetudine introducta ? » respondit : « Posse el debere » (num. 1821). Quae enim Religionem laedunt, nulla ratione, praetextu aut longaeva immemorial- consuetudine praescribi possunt.

6. Sed eadem Sacra Congregatio morem omnino abolendum iussit introductum « associandi Processiones, quae fiunt in Urbe infra hebdomadam SS. Corporis Christi per pueros ulriusque sexus repraesentantes Sanctorum Martyria et Mysteria: in una Urbis sub die 5 Martii 1667 ; et in Mediolanen. dio 'i Novembris eiusdem anni 1667, ad Dubium 7 : An in Processionibus SS. Sacramenti in die solemmlatis SS. Corporis Christi ciusque Octavi, tum aliarum Confraternitalum etc. permittendum sit, at Pueri Puellaeque nedum septennio minores, sed Virgines ultra vigesimum annum, magno cum scandalo Sanctos Sanctasque, eorumque vitas, miracula el mortes repraesentantes cum insignibus eorundem Sanctorum induant et incedant »; eadem S. G. respondit: Prohiberi (num. 1.3 IS el 1361). Poliori iure haec et similia ab huiusmodi Processionibus

arcenda sunt ; quandoquidem eadem S. C. nec permittendum censuil, quod deferantur in iisdem instrumenta Passionis. Hinc in Veneia 17 Ianii 1684, proposito Dubio : « An in solemni Processione SS. Sacramenti Eucharistiae tam in die Corporis Christi, quam in maiori hebdomada, deferre liceat instrumenta SSmae Passionis Salvatoris Nostri Iesu Christi, scilicet fragmentum SSihae Crucis el Spinis etc. » respondit : Negative (num. 1731).

7. Abusus est non ferendus, quod in solemnilate SS. Corporis Christi Sacerdos Sacramentum processionaliter deferens non utatur pluviali, etiamsi agatur de aliquo Regulari Instituto, quod prolitenies eo nequeunt uti ; nam hi eliam in eadem solemnilate et per ocliduum debent in Processione pluviale adhibere. Ideo in una *Congregationis Montis Coronae* ad Dubium δ : « An liceat non habentibus usum pluvialis in die et infra Octavam Corporis Christi peragere Processionem cum SS. Sacramento ; et illud sine pluviali exponere ? » S. C. sub die 22 Ianuarii 1701, respondit: « Negative quoad primam partem ; et quoad secundam, non posse cogi, idest in Expositione SS. Sacramenti » (num. 2067). Excitatum idem dubium, in una Ordinis Minorum Excalceatorum S. Francisci Provinciae S. Didaci Hispalen., Sacra eadem Congregatio respondit: < Dandum el servandum esse Decreium emanatum pro Congregatione Montis Coronae ». Quod decretum eliam a Religiosis Excalceatis . . . servari mandavit. Die 13 Maii 1756, (num. 2440). – Quod autem non licet iis, qui ex Instituto pluvialis usum non habeni, mullo minus licebit Clericis Secularibus, prout declaravit eadem Sacra Congregatio in una Salutarum die 18 Decembris 1784 (num. 2526).

8. Nedum vero in hac Processione a Celebrante assumendum est pluviale ; sed laudabile etiam, quod Ecclesiastici intererentes, sacris vestibus amicti, supplex agmen instruant. Quoad Dignitates el Canonicos Cathedralium id servandum omnino est, attenta Caeremonialis Rubrica lib. 2, cap. 33, num. 5, a qua recedere nec licet, etiam vacante sede, aut absente Episcopo ; veluti pluries declaratum fuit a S. R. C. Nulla Lex est quoad alias Ecclesias, sed non reprobanda, immo potius commendanda est consuetudo, ubi haec, fit Processio, ut Ecclesiastici viri Casulas el Dalmaticas, Ordini quo insigniti sunl convenientes assumant ; quod probatum video ab eadem S. R. C.

die 20 Maii 1741, in una Nuceriae Pagano-
rum inq. 2.362). In his autem Processio-
nibus non ferendus abusus irrepsit (ulinam
vero etiam in aliqua Cathedrali non irrepsis-
set!) ut seligantur pro Ecclesiasticorum co-
milatu paramenia, quae magis pretiosa sunt
nulla habita ratione coloris solennitatis con-
venientis. Saepe quippe vidimus in tanta
celebritate Mysterii Casulas et Dalmaticas
adhiberi rubei coloris, quia auro plurimo
argenteoque contextas; et paramenia coloris
albi non habebantur aequae pretiosa. Id est
prorsus indignum et, si Ecclesiasticarum Le-
gum spiritum non secumfert, crassam lamen
ignorantiam demonstrat. Caeremoniale Epi-
scoporum loc. cil. Sacras Vestes exigit albi
coloris; sed, etiamsi haec deesset Rubrica,
legem dat qualitas sollemnis, cui unus
convenit color albus. Alba igitur sint talia
indumenta, dummodo munda et decetia,
licet nec auro argenteoque contexta, nec
phrygio opere elaborata.

9. Sed et alium abusus damnavit ea-
dem Sacra Rituum Congregatio in Hispanen-
sub die 21 Ianuarii 1690, ad 4, deferendi
in Processione SS. Corporis Christi sellas,
seu scabellum, in quibus assideant Celebrans
et Ministri Sacri, dum religiosum agmen
consistit. Dubium hoc erat: « An celebrante
Archiepiscopo, seu solum assistente, vel
etiam ipso absente, liceat Subdiacono asso-
cianti Crucem Capituli, nec non Sacerdoti
celebranti, ac Diacono et Subdiacono ipsi
assistentibus in Processione SS. Corporis
Christi, adducere facere post se scabellum seu
sedes ornatas brachiis, quas imperiales vo-
cant, in quibus, quando Processio detine-
tur, solent assidere. Et responsum fuit :
« Negative etiamsi deferantur ad ornatum tan-
tum ». Reproposita causa die 22 Ian. 1690,
Sacra Congregatio stetit in decisis ; et ad-
didit : « Insinuandum etiam Archiepiscopo,
ut ob reverentiam ipse quoque abstineat »
(num. 1821 et 11)19).

10. In omnibus vero Processionibus cum
Venerabili Sacramento, non aliter licet istud
deferre, nisi manibus Sacerdotis, non ob-
literate qualibet consuetudine in contrarium.
Ita in Syracusana Modicae sub die 2 Iu-
ni 1618, Sacra Congregatio proposito Du-
bio respondit : « Servandam esse disposi-
tionem Lib. Caeremonialis, ut scilicet San-
ctissimum Sacramentum a Celebrante pro-
prie » manibus deferatur, non obstante quavis
contra iam consuetudine, quam abusus decla-
vit » (num. 365). Et etiam expressius in
una Syracusana sub die 24 Iuli 1638. Nam

rogata Sacra Rituum Congregatio super intel-
ligentia Decreti, proposito Dubio: « An prae-
dictum SS. Sacramentum sit deferendum ma-
nibus unius, an vero plurium Sa-
cerdotum, in Terra Miniae, in qua viget
etiam hodie consuetudo, quod deferatur
humeris quatuor Sacerdotum, respondit:
« Si huius Eucharistiae Sacramentum non Sa-
cerdotum humeris, sed manibus dumtaxat
illius, qui solemniter celebravit in dicta so-
lemnitate, deferendum esse » (num. 652).
Nec aliter responderat sub die 2 Augu-
sti 1631, declarando consuetudinem illam
abusum omnino tollendum (num. 575). Vi-
deri etiam potest novissimum Decretum in
Brugnatum die 14 Maii 1803 (num. 2557).
Porro Celebrans, etsi Episcopus, pedibus in-
cedens deferre Sacramentum debet ; et no-
torium est nunquam licuisse nec licere ei
ut sede portatili ; ut respondit eadem Sa-
cra Rituum Congregatio in Meliten. 18 Ia-
nuarii 1653 (num. 913). Quod si non licet
humeris Sacerdotum circumferre Sacramen-
tum in quadam machina collocatum, mullo
minus ferendum est, quod Feria VI in Pa-
rasceve deferatur vel in quadam *baru* per
quatuor Sacerdotes, vel ab uno in quadam
capsula ad modum tumuli formata. Idcirco
utrumque omnino vetuit, ut abusus into-
lerabilem, eadem Sacra Congregatio in Cor-
cyren. 13 Martii 1632 (num. 586).

11. Altera se offert quaestio, videlicet:
Num Dignitates et Canonici, qui ex privi-
legio habent usum Pontificalium, in solemni
Processione Corporis Christi possint Mitra
caput operire, vel potius teneantur manu
eamdem gestare? Quid iuris sit inquirere
non est opus, postquam S. R. C. aperto
capite incedendum esse, semel et iterum
decrevit; contrariamque consuetudinem, etsi
immemorabilem, tamquam abusus non fe-
rendum et omnino eliminandum declaravit.
Canonici Anneciensis Ecclesiae, qui ab im-
memorabili in hac Processione Mitram in ca-
pite deferre consueverant, dubitantes postea,
num talis consuetudo retinenda tuto esset,
Dubium exposuerunt Sacrae Rituum Congre-
gationi, eam rogantes ut id eis licere be-
nigne declarare dignaretur. Sacra Rituum
Congregatio, nulla habita ratione imme-
morabilis, absolute respondit; Non posse:
ac insuper addidit : et abusus esse tollen-
dum. Ita die 13 Iunii 1682 (num. 1690);
et in Urbinalen. sub die 29 Ianuarii 1752,
ad Dubium 13: « An dictae Dignitates et
Canonici (Pontificalium privilegio ditati) in
Processionibus SS. Corporis Christi incedere

possint, capite Mitra cooperio?» responsum fuit: Negative; et amplius (n. 2118). Palet igitur a Dignitatibus et Canonicis Pontificalium usum habentibus, Mitram manu esse gestandam, ul ab aliis fit quoad birelum. Cum autem praefata Decreta salis sint clara, nec dubitandi aut interpretandi locum relinquant, otiosum esset scrutari: num Mitra semper haberi debeat tamquam sacrum Pontificale indumentum; el non potius quandoque, ut dislinctivura el honorificum capitis ornamentum? Esto quod Mitra sacris vestibus adnumeretur quoad Episcopos el alios, qui a iure habent Pontificalium usum; quamobrem peculiaris habetur benedictio Mitrae in Pontificali Romano, et peculiaris item monitio, dum capiti imponitur: quoad Canonicos lamen et Dignitates, quibus ex privilegio datus est Mitrae usus loco bireli, haud haec videtur Pontificalibus vestibus adnuueranda, cum nulla adhibeatur vel sil pro eadem in libris ritualibus peculiaris benedictio, sed potius habenda tamquam simplex nudumque honorificum ornamentum ad operiendum caput, dum licet, vice bireli. Atqui inleressentes Processioni Corporis Christi nequeunt birelum capiti imponere; ita etiam nec Mitram, qui ex privilegio habent eiusdem usum. Pluribus id possem demonstrare, si mei instituti ratio id pateretur. De Mitra siquis plura velit, consulere poterit < Card. Bona, Her. Lilurg. lib. 1, cap. 24, § 14; et Robertum Sala ad hunc locum, Catatonum in Prolog. ad Pontifical, c. XIX, Dominicum Giorgi de Lilurgia Romani Pontificis lib. I, c. 26, Macri in ilierolexico; el Du-Cangium in Glossario verbo *Mitra* ».

12. Quaeri modo posset: num in solemnissima Processione SSmi Corporis Christi liceat pausare per viam, in aliquo erecto Altari Sacramentum deponere; el toties quoties Altaria occurrunt el pausatio fit, priusquam reassumatur Processio, benedictionem populo impertiri? Quod in aliqua Ecclesia vel Altari in via erecto possit tantisper Sacramentum deponi, nemini dubium, *dummodo tamen non saepe fiat*. Ita disponit *Caeremoniale Episcoporum lib. 2, cap. 33, num. 22*. « Si longior fuerit Processio, poterit Episcopus in aliqua Ecclesia el super illius Altare deponere SS. Sacramentum el aliquantulum quiescere; et ibidem, antequam discedat, thurificare SS. Sacramentum el Orationem de Sacramento cantare: quod tamen mm passim in singulis Ecclesiis, vel ad singula Altaria, quae forsitan

per viam constructa el ornata reperiantur, faciendum est, sed semel lanius vel iterum arbitrio Episcopi ». Quod pariter fieri potest, si Sacramentum deferatur a simplici Sacerdote. Nam Sacra Rituum Congregatio, rogata in Albinganen. sub die 10 Iulii 1677: « An in die solemnitate el octava Corporis Christi possint Parochi Seculares el Regulares, deferentes SS. Sacramentum processionaliter, deponere idem Sacramentum in aliqua Ecclesia, seu super Altare fieri solitum per vias ad instar Episcoporum? » respondit: Posse (num. 1596).

13. At in eo residet difficultas: num, priusquam reassumatur Processio, impertiri debeal benedictio populo? *Negative* respondendum esse suadet praefata *Caeremonialis* regula, quae deponi permittens Sacramentum in aliquo Altari, ul tantisper quiescat viresque réassumai Episcopus vel Sacerdos, nil prorsus habet de benedictione. Non inficior argumentum hoc negativum esse, verum positivum evadit, postquam Sacra Rituum Congregatio regulam declaravit. Siquidem, exorto Dubio: « An in Processionibus, in quibus per ipsas (Dignitates Cathedralis) deferitur SS. Sacramentum, dum contingit illud poni super Altaribus, quae eriguntur per viam, spectet dare populo benedictionem ante eadem Altaria, Parochis vel Regularibus ea erigentibus; an potius ipsismel Dignitatibus? » Respondit non directe ad dubium, sed declaravit: < In hoc servanda esse *Caeremonialis* praescripta; el semel tantum elargiendam esse populo benedictionem in fine Processionis ». Quamquam vero haec regula sil, paulalim lamen contrarius mos invaluit, qui universalis evasit; et modo si occurrunt Altaria per viam, vel pausatio fiat in aliqua Ecclesia, priusquam reassumatur Processio, Celebrans benedictionem cum Sacramento impertiri solet. Absit ut morem hunc a Praesidibus non improbatum suggillum: duo lamen advertenda esse reor. Primum: ul saltem servetur regula *Caeremonialis*, quod non quoties Ecclesiae vel Altaria occurrant, pausatio fiat, sed tantum semel el iterum. Secundum, quod si per viam eximantur Altaria, ea sint decenter ornata; el maxime opportunum foret, ut aliquis probus caeremoniarum peritus in id auctoritate Praesidum invigilaret.

14. Et revera ipsa Sacra Rituum Congregatio inductum morem approbasse videtur; etenim ad dubium: « An liceat Patribus Carmellis in Processione Corporis Christi ingredi Ecclesiam Monialium S. Stephani

et ibidem benedictionem impertiri eisdem Monialibus, el deinde populo? Respondit: Licere Patribus Carmelitis ingredi Ecclesiam Monialium, accedente consensu Episcoporum, ibique impertiendam esse unicam benedictionem Monialibus». Atque obiter notandum Sacram Congregationem huiusmodi responso damnasce abusum in aliquibus Monialium Ecclesiis inductum, elargiendi duplicem benedictionem, primum versus Moniales, dein versus populum, quod tamen expressius fecit generali decreto in una Urbis et Orbis die 11 Dec. 1773 (num. 2499): sed de hoc infra.

IS. Ex quibus aliisque Decretis, quae loco magis opportuno indicabimus, patet removenda ab huiusmodi Processionibus, tum quae sacris ritibus, Ecclesiae regulis receptisque moribus adversantur; Iam quae curiositatem potius excitant, quam devotionem foveant; tum ea potissimum, quae sacrae illius actionis sunt prorsus indigna. Optandum sane, ut Processiones omnes, in quibus defertur Sacramentum, ac praesertim illa solemnissima, in qua recolitur memoria Passionis eius, qui, pridie quam pateretur tantum Sacramentum instituens, magnum sui amoris pignus nobis reliquit, ita peragerentur, ut omnes concordiae religionis affectu ad illud speciali cultu adorandum convenientes nullam in externae pompae apparatu occasionem distractionis invenirent, nihil, quod ad Ecclesiae leges non sit compositum. Obtineri id poterit, si cuncta ad probatos receptosque ritus conformentur: el Ecclesiastici Praesules solliciti sint, ne inducantur abusus et, si qui irrepserunt, continuo removeantur.

§ XXII.

« Se vi saranno istituile Confraternité di « Secolari, o siano vestiti di sacco o no, < tanto li guardiani ed Officiali di esse, quanto « li Confait anderanno unitamenle in coipo < avanti il Clero Secolare o Regolare, che < vi sarà, al quale dovranno sempre < dere il luogo più degno: di più espres- « Minente si comanda, che li Guardiani o < allri Officiali di essa non ardiscano, sollo < qualsivoglia prelesto di consuetudine o « altro, di andare dopo il baldacchino sollo < la pena di venlicinque scudi a ciaschedun « Fratello, Guardiano o Officiale della Con- « nternita, il quale conlraevenisse alia pre- < sente di-posizione, in conformità dell' e- < ditio pubblicato Panno 1689; la quai pena

« di scudi venlicinque si dovrà applicare « alia medesima Confraternita, se sarà po- « vera, o al Monte dei SSnno Viatico a No- « siro arbitrio. Monsig. Primicerio però do- < vrà andare dopo il baldacchino vestito « senza sacco coll'abito suo prelatizio e coi < rocchetto, se n'avrà l'nso. Possono bensi < li delti Officiali portar Paste del baldac- « chino, officio molio decoroso, per il quale « dice il Ceremoniale de' Vescovi lib. 2, « cap. 33 : *Deputentur nobiles viri, Baro- < nes etc.* ».

1. Nedum Clerus Ecclesiae, in qua fit Expositio, adscriptus vel adseililius, Processioni debet intèresse, verum etiam, si quae in eadem vel infra eius limites erectae sunt laicorum Sodalitates, quod praesertim de iis est, quae sub Sacramenti titulo militant; et ideo sunt institutae, ut Parochiis in delatione SSmi Sacramenti ad infirmos el publicis Processionibus inserviant. Hoc autem intercedit discrimen quod Clerus omnino tenetur in eo saltem numero, quem Instructio praescribit: Sodalitates vero non aequae omnes ad hanc interessentiam coguntur, ut patet ex diversis dicendi formulis, quibus utitur Instructio. Non enim omnes eodem modo servitium praestare debent Parochiis et Ecclesiis maioribus, sed el nonnullae sunt, quae, salvis iuribus parochialibus, praeeminentiis el subtectionibus, quae enumerantur in generali Decreto diei 11 Decembris 1703 (num. 2123): in reliquis sunt prorsus independentes. Idcirco ita intelligendam Instructionem puto, ut eas Sodalitates respicial, quae vel in eadem Ecclesia erectae sunt, vel, etsi habeant Oratorium separatum, eidem sunt peculiariter adscriplae eiusdemque servitio addictae; et has crederem eximi non posse ab interventu; quoad alias vero, in facultate rélinqui. Hanc distinctionem comprobant praxis universaliter recepta. Notandum tamen quoad Sodalitates non subtectas, quod, si intèressé cupiant, non aliter poterunt, nisi obtento consensu ab Ecclesiarum Praesidibus; el sub iis legibus, quas iidem Praesides imponere necessarium aut aequum duxerint.

2. Quatenus vero aliqua intersit Sodalitas, haec ante Clerum Secularem incedere debet; et huic digniorem ac nobiliorem locum relinquere: eiusdem sodales non confuse procedant, sed ordinale, *unitamenle in corpo*. De ordine in Processionibus servando inter Confraternitates, Regulares et Clerum Secularem, clara est lex *Caeremonialis Episcoporum hb. 2, cap. 33, §§ 3*

et 5,- et S. R. C. in Messanen. 7 Augusti 1621 edixit: < Servandam esse dispositionem Caeremonialis Episcoporum, ul nempe in Processionibus ante Regulares incedam Confraternitates Laicorum, quos sequantur iidem Regulares, postremo digniorem locum obtineat Clerus Secularis (num. 389). Absit quod Officiales, quos Guardianos el Priores vocant, indebitum sibi usurpent locum post baldachinum, vel immediate ante post Clerum. Id eis omnino interdicitur, non obstante quacumque consuetudine quae abusus est cl corruptela omnino abolenda: possunt tamen ad baldachini latera cum intorliliis hinc inde incedere, quemadmodum supra opportune notatum est, Soli Primicerio datum est sacram actionem sequi post baldachinum, dummodo tamen habitu Praelatio indutus sil. Haec exceptio iavore Primicerii conformis est dispositioni *Caeremonialis Episcoporum, laud. cap. 33*, ubi eos inter, qui locum habere possunt post baldachinum adnumerantur Praelati; qui, (nisi aliqua dignitate fulgeant, vel Episcopo superiores sint, quibus convenit usus Cappae), in habitu Praelalilio ordinario debent incedere. Verumtamen si Primicerius, etsi Praelatus, non Praelalilia veste indutus, sed propria Sodalitatis, quem Saccum dicunt, intéréssé velit, privilegium amittet; el digniorem locum inter Sodales, quibus praeest, occupabit. Clara est enim tam Caeremonialis dispositio, quam Instructionis regula, quae habitum Praelalilium requirunt.

3. Id autem peculiare habet sanctio haec, quod ad hanc Processionem admittit tam Sodalitates illas, quae proprium habent habitum, quo ab aliis distinguuntur uuumque corpus componunt, quam alias, quibus Sodales intersunt ordinario decenti habitu induti. Ha dum solemnitas Expositio Quadraginta Horarum lit triduo Quinquagesimae in Templo Farnesiano ab Augustissimo Nominis Iesu titulo nuncupato, pia Nobilium Societas ibi erecta, quae sumptus facit, Processionem instruit, quin tamen habitu distinguatur, sed Ecclesiastici talarem induunt vestem, Laici vero in proprio ac decenti, qui eis convenit, habitu incedunt; omnesque simul unum corpus unitim constituunt, proprium in Processione occupant locum, nec cum aliis de populo confunduntur. Quamquam vero haec regula quoad Urbem servanda sil, eundem etiam ad alias Ecclesias extendi posse hire existimo, tum quia laudabile est, quod Instructio ubique vim saltem directivam obtineat; tum quia

dignum est, ul maior sit illorum copia, qui ad honorandum Sacramentum conveniunt. Cavendum tamen est, ut, si alicubi aliqua adsit Sodalitas, quae peculiari veste non distinguatur, omnes Confratres, iuxta locorum el personarum conditionem, decenti habitu induti intersint; ne, dum actum religionis el cultus exercent, illis praebeant occasionem distractionis et risus.

4. Advertendum praeterea est, quod, ubi plures Sodalitates conveniunt, circa praecedentiam, servari debet Constitutio s. m. Gregorii XIII, quae praediligil illos, qui prius vestes, quas Saccos dicunt, adoptarunt; ut videre est ex Decretis Sacrae Rituum Congregationis. Quaedam tamen privilegia supra alias in omnibus Processionibus, quae fiunt cum Sacramento, conceduntur Sodalitatibus illis quae sub eo titulo sunt institutae. Quod si aliqua intersit Societas sine saccis, sed in habitu ordinario, haec nec Crucem deferre potest, nec ullam praecedentiam habere supra alias; vetuli eadem Sacra Congregatio declaravit in Bononien. die 9 Decembris 1617 (num. 359). In Processione, de qua agimus difficile est, ut plures Sodalitates conveniant; verum frequenter accidit in solemnissimis, quae fiunt in Festo SSmi Corporis Christi et per Octavam; idcirco bene est, ut ad quaestiones, quae non raro insurgunt, amputandas, in promptu sint quae indicavimus Decreta.

5. Equidem P. Merati pari. 4, lit. 12, n. 13, ad Rubricas Missalis: Sodalitatibus, quae proprium non habent habitum quo distinguantur, nec locum assignat, sed cum populo confundit: < Primo procedant Confraternitates Laicorum, si adsint; el si utantur proprio el particulari habitu Confraternitalis, alias enim nullum habere debent locum particularem ». Ibi Meratus loquitur de solemnibus Processionibus, quae fit in Festo SSmi Corporis Christi. Celebritas Solemnitalis el magna pompa, qua circumducitur Supplicatio, in causa forte sunt, cur ipse opinaret non alios locum distinctum sibi vindicare praeter illos, qui nedum unum corpus efficiunt, sed etiam uniformi poenitentiae habitu a celeris discriminantur. Haec tamen regula, quatenus generalim admitenda foret, trahi nequii ad Processiones minus solemnes el signanter ad eam, de qua agimus; dum nostra Instructio, secus disponendo, unitim Confratres incedere iubet, vel peculiari utantur habitu, vel ordinario. Quamquam si meum, quicumque sit, sensum promere licet, crederem posse regu-

lam Instructionis extendi etiam ad solemnes Processiones Corporis Christi; dummodo tamen, qui ordinario habitu utuntur, locum cedant Confraternitatibus, quae peculiarem habent et proprium, devote ac decenter incedant et non utantur Vexillo, seu Cruce, cum vel sine velo appenso, ut Sacra Rituum Congregatio edixit in Decreto supralaudato. Equidem pia Nobilium Sodalitas, quae in Farnesiano Templo erecta est, tametsi peculiari habitu non distinguatur, nihilominus erigit Crucem. Verum aut privilegio id est referendum, vel longaevae consuetudini, quae, dum laudabilis et rationabilis est, vim legis oblinet, sed contra regulam nequii in exemplum afferri.

6. Iubet Instructio, ut supra vidimus, ne Sodalitatum Guardiani ac digniores Officiales locum sibi usurpent post baldachinum, neque audeant Sodales incedere prope Sacramentum post Clerum. Sed praetereundum non est hic Decretum Sacrae Rituum Congregationis, quae alium damnavit abusum: reprobavit nempe ac aboleri mandavit consuetudinem vigentem, quod in Processionibus Sanctissimi Sacramenti post Clerum unus vel duo ex Confratribus incederent immediate ante SSimum Sacramentum cum campanulis. Hoc Decretum inservire potest pro regula in aliis casibus, in quibus Sodalitates Lucorum sub uno aliove praetextu se cum Clero miscere, vel indebitum locum occupare lentarent.

7. Quamquam vero eadem instructio comminatione poenarum illorum coerceat licentiam, qui secus fecerint; Guardianis tamen et aliis dignioribus Officialibus concedit perhonorificum munus deferendi hastas baldachini; ad quod, iuxta *Caeremoniale Episcoporum lib. 2, cap. 33, § 13: in Processione SSissimi Corporis Christi deputantur Nobiles viri seu Barones*. Ne autem oriantur iurgia et dissidia circa ordinem, quem tradit idem *Caeremoniale Episcoporum lib. 1, cap. 14, § 2*: hoc est, ut dignior ferat primam hastam, quae prima est ante Celebrantis dexteram; secundus alteram, quae prima est ante Celebrantis sinistram; tertius aliam, quae sub prima est a parte dextera; quartus aliam, quae succedit primae a parte sinistra; quintus tertiam hastam a parte dextera; sextus tertium a parte sinistra; et sic deinceps, ita ut minus digni habeant postremas hastas post tergum Celebrantis.

8. Pauca quaedam hic addere iuvat, quae opportuna videntur, licet de his In-

structio expresse non agat. Hisce Processionibus quandoque sponte intersunt nonnulli pii viri, plurimi etiam mittuntur a Cardinalibus et Proceribus ex eorum domesticorum numero cum inlorlillis. Facile postremos inter hos contentiones excitantur de praecedentia: ad has penitus obtruncandas, plurimum expediret, si ad omnes indistinctim Processiones, et praesertim ad illas pro Expositione et Repositione Sacramenti in Oratione Quadraginta Horarum, quaedam extenderentur ex illis regulis, quas servandas fuisse Innocentius XII et iterum confirmavit ac evulgari mandavit Clemens XIII anno eius Pontificatus primo, dum solemniter deferretur Viaticum ad infirmos. Opportunum ducimus hic illam exscribere, quae ad hanc rem propius perlinet. « Ha § 28: Appresso alio stendardino comincieramio a venire i Laici di cappa coria, con in mano le torcie accese; chi va a deslra, porlerà colla mano deslra la lorcìa, chi a sinistra colla sinistra. Questi Laici però anderanno alia rinfusa, cioè senza precedenza veruna fra loro, ancorchè essi fossero di qualsivoglia grado o condizione; e qualunque fossero Servitori, Gentiluomini ed Ufficiali di qualsivoglia gran personaggio: intendendo espressamente anche ciò, se fossero i medesimi familiari, non che Servitori, Parafrenieri di Nostro servizio. Anderanno dunque i Laici suddelli di cappa coria a due a due come si trovano a caso; e come disporrà di essi chi ha il peso d'ordinare la Processione. Non riproviamo però, che i Servitori del medesimo Padrone vadano insieme, senza mescolarsi coi Servitori d'allri: ma si proibisce bensì che i Servitori di un Padrone, qualunque sia, volesseio la precedenza sopra li Servitori d'allri per qualsivoglia preteslo. Comandando Nostro Signore espressamente, che in in queste Processioni del SSissimo Viatico, si abbia da intervenire per pura devozione e senza pretensione veruna di luogo ecc. ».

9. Sed illud, ulinam non frequenter accidit incommodum, ut inter varias Sodalitates, praecipue in solemnibus Processionibus, oriantur aemulationes, non tantum circa praecedentiam, cui salis provisura est per Constitutionem Gregorii XIII, *Caeremoniale Episcoporum* et Sacrae Rituum Congregationis Decreta; sed circa extrinsecum apparatus, luminum copiam, musicorum concentus et similia; quae tantum abest, ut devotionem concilient, ut imo saepe saepius perniciose sint semina dissidiorum. Ad hu-

iusmodi avverlenda mala, quae ul plurimum non leve afferunt animabus detrimentum cum religionis et cultus dispendio, excitanda foret Pastorum sollicitudo, ut certam praescriberent methodum Sodalitatibus quod ad sumptus, luminum copiam, musicales concentus el similia; comminatis poenis contra transgressores: ita ul cuncta sint ordinata ad devotionem, non ad curiositatem fovendam, ad cultum el religionis actus excitandos, non ad aemulationes el contentiones gignendas. Quae dicta sint praesertim relate ad solemnissimas Processiones, quae fiunt in oculiduo selemnitalis Corporis Christi; nam quoad eas, de quibus ex Instituto agimus, difficile est ul occurrant huiusmodi aemulationes.

§ XXIII.

«Di piii ordiniamo ai suddelli Cleri Se-
« colare e Regolare, che nelle proprie Chiese
« non permellano, che si pralicni in con-
« trario, sotto le pene contenute nel sud-
« deno editio, cioè di scudi venticinque
« alii Superiori e Rellori delle Chiese Se-
« colari e di privazione di voce alliva e
« passiva alii Superiori Regolari con allre
« a nostro arbitrio. Quando poi vi fosse al-
« cuno, che tanto ardisse, si notifica che
« ollre le suddelle pene imposte di sopra,
« reslerà *ipso iurc* privo dell'officio e cas-
« salo dalla Confraternita respellivamenie
« il Guardiano o Guardian! ed Officiali, i
« quali contravverranno a questo nostro or-
« dine : reslerà la Confraternita e Chiesa
« privata di far più tale sanla Esposizione,
« linchè da noi non sarà reintegrate; si di-
« chiara anche, che all'accusatore di lal con-
« travvenzione si darà la terza parte della
« suddetla pena, coll'esser tenuto segrelo ;
« e la suddetla disposizione vogliamo che
« si osservi in lutte e siogole le Processioni
« ed Esposizioni parlicolari ».

1. Nihil in hac sanctione est speciali adnotatione dignum, nisi quod ex comminatione poenarum nedum contra transgressores, verum etiam contra Ecclesiarum Praesides, qui vel negligunt praescriptam regularum observantiam, vel non sunt salis vigiles, ut eadem ab aliis servantur; colligitur qualis fuerit sollicitudo Summorum Pontificum, ut quae pertinent ad cultum praestandum Augustissimo Sacramento, adamussim religiose impleantur. Ex integro vero contextu et ex iis, quae in praecedenti sanctione statuta sunt, salis apparet

(poenalem hanc legem dictam potissimum ;esse ad coercendam Officialium Confraternitalum licentiam, qui prae celeris, ut sibi quod eis non competit usurpent, vel introductos abusus tueantur atque sustineant, non verentur a legibus declinare; el hac de causa nonnunquam turbas ciere. Ideo *Instructio* huiusmodi poenalem legem non limitat ad Processionem et Expositionem, de quibus agimus, sed extendit ad alias omnes el singulas etiam particulares, quas per annum fieri contingat. Intelligendum tamen id est cum quadam moderatione; el relate ad eas tantummodo regulas, quae generales sunt. Non enim praescribit *Instructio*, quod Expositiones omnes particulares ad eius normam quoad omnes praescriptas condiciones fiant: vult tamen, ul quatenus ita fieri velint, eadem servetur methodus ; in id praesertim urget, ul quoquo modo fiant, Ecclesiasticae Leges servantur, non inducantur abusus, el, siqui sunt, eradicentur.

2. Praeterea isthaec poenalis lex vim coactivam non habet extra Urbem, ultra quam *Instructio* non extenditur. Episcoporum est, quibus incumbit diligenter curare quae ad Dei cultum perlinent, sollicite invigilare, ut pro locorum el personarum conditione, pro circumstantiarum et functionum varietate, quae in hac *Instrukione* continentur in eorum Dioecesibus ad praxim deducantur, etiam quoad comminationem poenarum, quae tamen variari, moderari et, quatenus opus sil, etiam augeri poieruni, prout eis in Domino magis expedire videbitur. Ubi enim effectum carere monitiones noscuntur, ad impediendos el removendos abusus el actus irreligionis eliminandos, plurimum prodesse comminationes poenarum experientia nos docet.

§ XXIV.

« Ritornata la Processione in Chiesa e
« giunlo il Celebrante al grado infimo del-
« l'Altare maggiore, il Diacono genulesso
« riceverà il Sentissimo da esso Celebrante
« (il quale immediatamente genufletterà de-
« ponendo il velo umerale) e lo collocherà
« nella base del Trono, andando poi, falle
« le dovule riverenze, al suo luogo. Li can-
« lori divoiamente e con pausa canleranno
« il y. *Tantum ergo etc.* ed al versetto: Ge-
« nitori, *Genitoque etc.* il Celebrante, alza-
« losi con li Ministri, porrà ivi nel mezzo
« l'incenso nel luribolo senza benedizione ;
« e genulesso incenserà ire voile il Sacra-

«mento: terminato l'Inno, senza dirsi il
« y. *Panem de coelo etc.*, si canleranno dalli
< snddetti Caniori le Litanie conlenule nel
« libro stampato per l'Orazione delle qua-
< rant'ore (il qual libro puramente senza al-
< cuna mutazione dovra usarsi in qualun-
< que altra Esposizione dei Sentissimo, che
< si faccia particolare). Dopo che avra delto
« l? preci, il Celebrante alzatosi (a cui li
« Ministri soslerranno il libro) senza fare
« nuova genuflessione, canlerà a raani giunie
« il y. *Dominus vobùcum etc.* con le Orazio-
« ni, le quali terminale, genuflessi faranno
< breve orazione ; ed indi parliranno a capo
« scoperlo sino ad una ragionevol dislanza
< dal Sacramento, dandosi cosi il principio
< all'Orazione delle qiiaranl'ore ».

1. Ad eam *Instructionis* pariem deve-
nimus, in qua, ut notat Cavalerius, non-
nulla occurrunt, quae vel pugnant, vel non
omnino concordare videntur cum *Caeremo-
niali Episcoporum* et *Rituali Romano*. De
his suo apte loco agemus, explanando ri-
tum, de quo loquitur praesens sanctio, quae
est de reditu Celebrantis ad Altare, cele-
risque sacris actionibus pro solemnilale Ex-
positionis faciendae necessariis. Itaque Ce-
lebrans in Processionis reditu, iuxta eam-
dem sanctionem, se sistit ante infimum Al-
taris gradum in plano ; ibique stans tradit
Oslensorium Diacono genuflexo utroque genu
e conspectu Celebrantis, sed tantillum la-
teraliter a cornu Epistulae. Ubi Diaconus de
manu Sacerdotis Sacramentum recepit, il-
lico erectus brevi cunctatur morula in me-
dio Altaris, donec Celebrans, qui siaim ge-
nulleclit, illud una cum Subdiacono pro-
funda capitis inclinatione adorei; inierim a
Celebrantis humeris per aliquem ministrum
removetur velum humerale ; Diaconus vero
Sacramentum siaim in Throno collocat, ad-
hibito scabello, quatenus upus sil. Expo-
sito autem Sacramento in suo Throno, Dia-
conus descendit sine ulla praevia capitis in-
clinatione ; et in suppedaneo genuleclit
unico genu absque pariter capitis inclina-
tione; et continuo surgens lateraliler de-
scendit, suumque occupat locum ad dexte-
ram Celebrantis, ibique manet genuflexus.

2. Atque hic notat Cavalerius, quod In-
structio iubens Celebrantem et Ministros ad
infimum Altaris gradum consistere debere,
corrigit dispositionem *Caeremonialis Epi-
scoporum lib. 2, cap. 33, 24*, ubi le-
gitur « Postquam Episcopus pervenerit ad
supremum Altaris gradum . . . Diaconus
accipiet de manu ipsius Episcopi stantis San-

ctissimum Sacramentum etc. ». Supremus
quippe gradus iniimo certe non respondet.
Advertentium tamen primum est *Instructio-
nem* hac in parte directivam esse, non prae-
ceptivam: et cum agatur potius de modo
servando, quam de ritu exercendo, qui sem-
per idem est, quicumque sil modus ; haud
existimo per eandem antiquari penilusque
aboleri dispositionem *Caeremonialis*. Ut su-
pra iam vidimus, inter Scriplores liliirgicos
magna est dissensio circa rem hanc, diver-
saeque proinde est Ecclesiarum consuetudo:
quamobrem mos qui in aliquibus Urbis Ec-
clesiis servatur, forte occasionem dedit ex-
tensori Instructionis ea utendi formula, ul
Sacerdos in infimum Altaris gradum consi-
stat, nec tamen per eam contrarius usus
Caeremoniali Episcoporum conformis est re-
probandus.

3. Notandum secundo tantam esse dis-
cordiam inter *Caereniouiale* et *instructio-
nem*, ut illud per hanc correctum et emen-
datum censendum sil. Duae enim actiones
sunt distinguendae. Altera versatur circa
locum, ubi Celebrans tradit Sacramentum
in Throno collocandum, altera vero locum
respicit, in quo genuflexus consistere de-
bet et Sacramentum in Throno iam collo-
catum incensare. Allata *Caeremonialis* dispo-
sitione primam pariem spectat; et quoad hanc
convenire non videtur cum *Instructione*: ve-
rum non praeterit alleram, subdens n. 26 :
< Episcopus vero, deposito velo », (scilicet
adorato Sacramento insupremo Altaris gradu,
stante Diacono in medio suppedanei) < ge-
nufiectel in pulvino in iniimo gradu Alta-
ris »: et in hoc convenit cum *Instructione*.
Hanc autem postremam Rubricam, cohae-
renter ad alleram, quae dat causam quae-
stioni, ita declarat Calalanus : « Adorato
tantisper Sacramento (e loco scilicet, in quo
illud Diacono tradiderat), Episcopus, depo-
sito velo, genuleclel super pulvino in in-
fimo gradu Altaris ; id est descendet e su-
premo gradu ad infimum eius gradum ; et
remoto ab eo velo humerali per Caeremo-
narium, genufleclel super pulvino in infimo
gradu Altaris ».

i. *Rituali Romani Rubrica* tam clara
non est ac illa *Caeremonialis*, eumdem ta-
men sensum habet. Nam titulo *de Pro-
cessionem in Festo SSmi Corporis Christi*
§ 3, dicitur, quod ad inchoandam Pro-
cessionem « Sacerdos Oslensorium seu Ta-
bernaculum a Diacono sibi porrectum re-
verenter suscipit in supremo Altaris gradu :
mox § ii » ndiil in specie notatur de loco,

(piem tenero debet post reditum, dum tradit Diacono Sacramentum : ex hoc tamen silentio deducit Baruffaldus Celebrantem repetere debere locum, unde discesserat, ibique tradere Ostensorium Diacono et, adorato Sacramento, descendere ad infimum gradum et genuflectere. Catalanos adhaerens Bauldryo ad eundem *Ritualis* locum ait : « Celebrans cum ascenderit ad secundum gradum Altaris, deponit Sanctissimum Sacramentum stans in manus Diaconi genu Plexi in plano suppedanei ». At secundus gradus respondet supremo, quia ul plurimum Altaria habent duos gradus praeter suppedaneum : nam si longe plures essent gradus, multum incommodum foret, ac etiam indecens, quod Diaconus genuflexus in suppedaneo Sacramentum reciperet e manibus Sacerdotis per duos tresve gradus longe distantis. P. Merati pari. 4, lit. 12, num. 2, eadem fere verba *Caeremonialis* usurpat : « Celebrans, adorato SSnio Sacramento, ut supra, descendit ad infimum Altaris gradum cum Subdiacono; et remoto ab eo velo humerali per Caeremoniarium, genuflectit in eodem infimo gradu ». Tametsi vero infra adnotet dissentire inter se Auctores in designando loco, in quo genuflexus Sacerdos incensare debet Sacramentum, nullum tamen dubium movet de supremo Altaris gradu, in quo a Celebrante tradendum est Ostensorium Diacono genuflexo in suppedaneo.

5- Hic certe modus a *Caeremoniali* praescriptus et ab omnibus fere Scriptoribus de re liturgica admissus, magis congruere videtur; quia, si Celebrans in infimo gradu Altaris traderet Ostensorium Diacono, hic sistere paulisper deberet in secundo, secus ac Auctores notant, qui cum ponunt in suppedaneo; et longe decentius id est et minus habet incommodi. At ubi per plures gradus ad Altare ascenditur, stare nequiret Diaconus in suppedaneo, si Celebrans ultra ultimum, hoc est infimum gradum non progrediretur. Unde patet perperam a Cavalerie ad hanc sanctionem num. 6, adiirmari « quod traditio Ostensorii a Sacerdote stanti* ante infimum gradum Altaris commodior est et facilius manibus Diaconi genuflexi in suppedaneo, quam si fiat a Sacerdote stante in supremo gradu ». Quin ego demonstrem contrarium, ubi Altare habet plures gradus, facile, re ipsa inspecta, colligere quisque potest : sed etiam magis errat idem Anclog, inquiens ibidem, quod « Caeremoniale Episcoporum, nedum

Episcopum in supremo gradu ponit, dum ipse tradit Diacono Sacramentum, sed insuper facit eundem Episcopum in supremo gradu genuflexum Sacrosanctam Eucharistiam incensare ». Nam longe secus *Caeremoniale* disponit, et Episcopum collocat genuflexum super pulvino in infimo gradu, dum is Sacramentumthurificat. En verba : « Episcopus vero, deposito velo, genuflectet super infimo gradu Altaris, mox surget et imponet incensum . . . et iterum genuflexus . . . thurificabil ». Hinc et in nostra etiam specie crederem quod Sacerdos, facta adoratione in supremo gradu, statim descendat ad infimum brevissimo eo temporis intervallo, quod impendit Diaconus, ut se ad Altare convertat, Sacramentum deponat et inierim genuflectat, priusquam, admoto scabello, surgens illud in Throno collocet; et iterata genuflexione ad dexteram Celebrantis revertatur.

6. Ad *Instructionem* revertor, quae, si sensum potius attendamus, quam materialiter verba, forte a *Caeremonialis Rubrica* non dissentit; saltem eam non corrigit, secus ac vult Cavalerius. Siquidem haud distinguit duas diversas actiones, veluti in *libro Caeremonialis* fit, sed utramque simul componit; et ne a praxi forsitan in Urbe vigente dissentire videretur, eum exhibuit modum, qui eidem responderet praxi; et quamquam ab altero nonnihil diversus, ritus tamen essentiae minime repugnans, quia vel in infimo, vel in supremo gradu Celebrans Ostensorium Diacono tradet, eadem omnino caeremoniae servandae «uni. Nec tamen nostra *Instructio* finem habuit reformandi *Caeremonialis* dispositionem, nec potuisset, sanctione quae extra Urbem vim legis non habet. Ne te fugiat quod licet *Instructio* vel praeceptiva sit, vel tantum directiva, aliquas regulas servandas edicit, haud tamen adamussim omnes caeremonias et ritus ordinalim enumerat; neque id eius ferebat institutum, quum ordo caeremoniarum et rituum in praxi tenendus habeatur in libris ritualibus. Sed non omnia, quae in his praescripta sunt, eodem servato modo et ordine ubique fiunt. Locorum consuetudo, salva rituum substantia, suam vim habet. Concludam idcirco posse utrumque modum servari, iuxta diversum Ecclesiarum morem. Absit vero, ul dicamus per *Instructionem* et regulam municipalem, correctam fuisse dispositionem *Caeremonialis*, cui legis universalis vis tribuitur.

7. Sed et alia se offert quaestio, lubet

Instructio, iubent *Rituales libri* Hymnum *Tantum ergo* esse cantandum simul ac expositum fuerit Sacramentum sub baldachino et Diaconus ad latus Celebrantis redierit. Duo igitur disputationis occasionem praebent. Primum versatur circa personas, a quibus intonari debet, alterum respicit praecise tempus, quo id fiat. Ad primum quod allinet, id munus Canioribus tribuit *Instructio* « li Cantori divotamente e con pausa canteranno il verso *Tantum ergo etc.* » adhaerens Caeremoniali Episcoporum iubenti loco cil. num. 28.: < Interim Cantores in cantu pausato et devoto cantabunt Versiculum *Tantum ergo etc.* ». Rituale Romanum ad omnem Clerum extendit : « Omnes Ecclesiastici, qui adsunt, sequentem Hymni pariem concinant ». Nec propterea Rituale a Caeremoniali et Instructione dissentit ; nam praelerquamquod, ut alibi notatum est, Rituale consulere praesertim debet minoribus Ecclesiis, in quibus plura fieri nequeunt ex iis, quae in maioribus fiunt ; aliud est intonare, quod per Canlores fit, aliud cantum prosequi, quod per circumstantem populum, praesertim vero per Ecclesiasticos fit. Verum lamen vel Caeremonialis et Ritualis Rubrica specietur, vel Instructionis dispositio, nullibi in lonalio Celebranti committitur et vix, ul notavi supra, agens Rubrica Ritualis de in lonalione Hymni *Pange lingua etc.* in supplicationis milio, ul prospicial minoribus Ecclesiis, quae Clerum non habent, disiunctiva utitur : *Clerus aut Sacerdos cantare incipit etc.* Quid igitur ? Numquam ergo erit per Celebrantem intonandus ? *Caerimoniale* et *Rituale* agunt de solemnissima Processione in Festo Corporis Christi et per eius octavam ; *Instructio* vero de Expositione pariter solemnibus Quadragenta Horarum. In hac praesumptio est, quod adsit copiosus Clerus el Canlores non desint ; ideo his in lonalio committitur et non Celebranti. Iu alus vero Expositionibus minus solemnibus, quae frequenter per annum fiunt, quibus nec Clerus adsislit nec Canlores adsunt, bene stat, si per Celebrantem, Hymno intonato, illum populus prosequatur. Atque ita est universalis fere praxis ; imo et ita etiam fieri posse non dubito in solemnibus illis, si, ul in parvis oppidis et pauperioribus Ecclesiis accidit, Cantores desint et Clerus sil sane modicus. Recole quae dicta sunt ad § 19.

8. Potior est difficultas quoad tempus, quo praedictus Hymnus cantari debet. Si quidem Caeremoniali *Episcopi* uni sic or-

dinem disponit, ut videatur innuere, quod intonandus Hymnus sil, dum Diaconus collocat Sacramentum in medio Altaris ot Episcopus e supremo gradu descendit ad infimum loco cil. n. 24, 28, 26 ; *Rituale Romanum* Hymnum concinendum vult, dum Sacerdos de more incensat Sacramentum ; nostra vero *Instructio* cantandum iubet, postquam Diaconus rediit ad locum suum, hoc est ad Celebrantis dexteram ; convenire igitur aliquo modo videtur cum *Rituali*, discordare vero a *Caeremoniali*. Hinc Cavalerius adnotat : « Instructioni autem, quae, cum modernior sil, quatenus opus sit, antiquis Caeremonialibus derogat, standum esse profecto circumstantiae postulant, nimirum profunda inclinatio, quae ad praedictum versum *Tantum ergo* usque ad *cernui*, ab omnibus Sacramento fieri debet. Talis enim inclinatio profecto expostulat Sacramentum, cui inclinari debet, iam super thronum in omnibus conspicuum ; et non in manibus Diaconi, qui alias eadem verba neque possel sua inclinatione comitari ; et non semel ipsius Sacramenti visionem fidelibus impediret ». Bene quidem. Nequeo tamen ipsi assenliri, dum ait Instructionem derogare *Caeremoniali* : non derogat, sed explicat et declarat, quod forte ambiguum et obscurum, cum in *Caeremoniali*, tum in *Rituali*, alicui videri poterat. Non ita enim intelligendum est *Caeremoniale*, ul Canlores intonare debeant y. *'Tantum ergo etc.* actu, quo Episcopus descendit ad infimum gradum Altaris ; verum postquam ad illum iam devenerit ibique genullexus manet ; neque ita accipienda *Ritualis* dispositio, ul intonari debeat Hymnus, dum Sacerdos actu de more incensat Sacramentum ; nam ibi non in lonationem, sed canius prosecutionem denotat.

9. Igitur iuxta *Instructionis* praescriptum et iuxta sensum tam *Caeremonialis* quam *Ritualis*, postquam Diaconus rediit ad locum suum, hoc est ad dexteram Celebrantis, tunc intonandus est Hymnus *Tantum ergo etc.*, et omnes debent profunde inclinari usque ad secundum versum inclusive, nam in verbo *cernui* completur dictionis sensus, qui inclinationem postulat. An autem usque ad verbum *cernui* perseverandum sit in inclinatione profunda, quolies per musicos cantatur Hymnus cum maxima versuum repetitione, dubitare quis posset. Praxis communis est (et Auctores conveniunt) quod ab inclinatione cessandum sil, silalim ac prima vice absolutus est se-

eundus versus, quemadmodum in aliis Hymnis et precibus, quae vel genullektionem exigunt, vel capitis inclinationem, dum modulatis vocibus saepe versiculi repetuntur.

10. Aliam beic loci promovet quaestionem Cavalerius, quae etiamsi primo intuitu a nostro instituto fortasse videatur extranea, praetereunda tamen non est, quia revera in idem obieclum tendit eundemque habet finem. Quaerit igitur : num genuflectendum sit ad integram stropham *Tantum ergo etc.*, dum vel exposito, vel in Tabernaculo incluso SSmo Sacramento, solemnes Vesperae de eodem persolvuntur, veluti praesertim accidit in Festo et per octavam Solemnitatis SSthi Corporis Christi ? Licet Auctores cohaerenter ad *Caeremoniale Episcoporum lib. 1, cap. 28, num. 6*, conveniant omnes, quod ad eam partem Hymni, quotquot sunt in Choro genuflectere debent ; discordant tamen quoad tempus permanendi in genullektione. Nam, ut ait Cavalerius ad hunc Instructionis locum, < aliqui non designant numerum versuum Hymni, quibus genulectio perdurare debeat, alii ad totam primam rhapsodiam, seu stropham genullektionem extendunt, alii ad quatuor primos dumtaxat versus ; nec desunt qui ad duos solummodo primos versus, scilicet ad *cernui*. Equidem hi duo primi versus ex verbis, quibus constant, peculiarem prae celeris considerationem exquirunt ; sed quoniam communior sententia, nedum in praesenti casu, sed in Hymnis omnibus, quorum versus aliquis genullektionem exposcit, ad totam eiusdem stropham in genullektione persistendum esse autumat ; ab eadem discedendum non esse credimus ; et maiorem considerationem, quam duo primi versus exquirunt, saltem esse putamus in profunda inclinatione, quam ultra genullektionem iidem versus exposcunt, ut verbis consonet corporis gestus. Tam ergo in Officio Divino, quam in precibus omnibus coram Sibo Sacramento, dum praedictus v. *Tantum ergo etc.* dicitur, ab omnibus omnino persistendum erit in inclinatione usque ad *cernui*, in quo verbo cum compleatur dictionis sensus, quae inclinationem postulat, inclinatio cessabit et ad reliquos versus sola perdurabit genulectio ». Atque haec est praxis, quae oblinet in maioribus Urbis Basilicis. Adeundus Merati ad Gavanum in Rubi. Breviarii sect. 10, cap. 2, num. 8, ubi enumerat Ritualia et Auctores, qui de hac re diversimode agunt.

H. Standum igitur videtur universali

praxi, quae genullektionem protrahit ad integram stropham. Licet vero quaestio ista haec, ut aiebam, videatur alicui a nostro instituto extranea, non parum tamen prodest ad constabiliendam rationem, ob quam iubet nostra instructio nl Sacerdos surgat ad initium sequentis strophae *Genitori Geniloque etc.*, imponat incensum in alterum ex thuribulis ; et Herum genullectus, triplici ductu Sacramentum thurificet. Nam si Ecclesiarum praesertim principalium Orbis universalis est praxis, ut in Horis Canonicis ad unum alterumve Hymnorum versus, qui genullektionem requirunt, veluti praecler *Tantum ergo etc.* sum : *O salutaris Hostia : O Crux are spes unica : Feni Creator Spiritus : .4w Maris Stella etc.*, omnes genuflexi persistant usque ad finem strophae, licet non omnes aequae versus, ut primi, distinctam illam actionem exigant ; nullo magis congruit, ut eadem regula servetur tam in casu nostro, quam in aliis Expositionibus ; et Sacerdos non surgat, nisi expleta prima strophae. Quid ergo dictione *congruit* usus sum ? Alleram, *debet*, sufficere oportet : quum declaratum id videam a S. R. C. in Bilunlina die 14 Novembris 1677 (num. 1583, ad 7).

12. Haec autem regula limitationem pali posse videtur eidem Cavalerio, ubi praedicta strophae cantatur cum repetitione verborum. Tum enim ipse existimat posse Sacerdotem surgere ad imponendum incensum, etsi Cantores adhuc in verborum repetitione immorentur. Idipsum consequenter eni, si unam inter aliamque stropham interpolatur sonus organi et instrumentorum. Cum enim Sacerdos in utroque casu per integram stropham genullectus permanserit, nl vetat, quin surgat ad imponendum incensum, vel dum posirema repetuntur verba, vel dum organa aliave instrumenta, silentibus vocibus, prima absoluta strophae, pulsantur.

13. Quae traditae sunt regulae circa genullektionem et capitis inclinationem causam praebuerunt, ob quam iubet Instructio < al Versello *Genitori Genitoque etc.* il Celebrante, alzatosi colli Ministri, porrà ivi uel mezzo Pincenso nel turibolo . . . e genuflesso incenserà ecc. » ; ne, si secus fiat, surgere cogatur, nondum absoluto caulo primae strophae. Haec autem loci Instructio aliquantulum dissentire videtur a *Caeremoniali, Ritualiel rubricarum expositionibus*. Etenim *Caeremoniale Episcoporum lib. 2, cap. 33*, agens de benedictione populo impertienda post solemnem supplicationem in

Festo SSrñū Corporis Christi, surgere facil Episcopum, at imponat incensum, dum cantatur Hymnus *Tantum ergo*. In Rituali legitur: «Ecclesiastici, qui adsunt . . . dum Sacerdos de more incensal, sequentem Hymni partem concinunt *Tantum ergo etc.* Ad hunc Ritualis locum BarulTaldus notat : Intonandum esse Hymnum, dum Sacerdos primo ductu incensal, vel paulo ante ». Gavanlus ad Rubricas Missalis part. 4, lit. 12, num. 7 : « Fil incensalio trina de more, cantante inierim Clero . . . ultimos duodecim versus Hymni *Pange lingua etc.* ». Cor-sellus tract. 1, pari. 2, cap. 10, num. <0: < Inierim dum canlalur *Tantum ergo Sacramentum* el reliqua usque ad finem Hymni praedicti, Celebrans Sacramentum incensal». Haud tamen notant, ad quem praecise Hymni versum id fieri debet. Bauldryus in Manuali elc. pari. 4, cap. 10, artic. 3, num. 31 : « Interim Cantores, sialim ac Celebrans incipit suam incensaionem (el non prius), incipiunt versum *Tantum ergo etc.* . . . Celebrans vero ila meliri debet suam trinam incensaionem, ul ipsa duret quamdiu hi duo versiculi cantantur: *Tantum ergo Sacramentum veneremur cernui* ». Quo posilo imponendum esset Ihus ante Hymni inchoationem, ut Celebrans expeditus posset ad prunum illum versumthurificare Sacramentum. Catalanus ad laudatum Ritualis locum adversari ait doctrinae B iuldry *CaeremonialcEpiscoporum* mandans: «Episcopum (idem de Sacerdote Celebrante) dum Cantores cantant versiculum *Tantum ergo Sacramentum*, surgere a genuflexione in infimo gradu Altaris el ponere incensum, ulique posi cantatum ipsum versiculum *Tantum ergo etc.* ». Sed ipse dum alium carpit, poliori iure notandus esi; ulpote qui Celebrantem surgere facit posl primum versiculum, ideoque stantem ponit ad secundum *Veneremur cernui*, qui exigit cum genufiexionem, tum capitis inclinationem. Satius esi enim ante incensum imponere; el ad inionalionem surgat, decantato piinio dumtaxat Hymni versiculo.

14. Verumiamen, si bene sentio, *Rubrica* lam *Caeremonialis* quam *Ritualis* non esi materialiter accipienda, sed inxia congruum sensum. Secus namque non levisequerentur incommoda in religionem el cultum debitum Sacramento; inxia *Rituale* iburificilio fil, dum Clerus cantat pariem Htmni *Tantum ergo etc.*, idesi postremos duodecim versus; sed Rubrica non declarat ad quem praecise versum imponendum

est thus elthurificandumSacramentum. *Caeremoniale* vero vel certum non designat tempus, quo Episcopus aut Sacerdos surgere el incensum imponere debet ; vel si designat, id praestandum vult post duos primos versus. Attendatur orationis ordo. Primum dicit § 24: « Postquam Episcopus pervenerit ad supremum Altaris gradum, Diaconus accipiet de manu ipsius Sacramentum et illud super Altare collocabit » : deinde § 25, prosequitur : « Interim Canlores cantabunt versiculum *Tantum ergo etc.* » ac tandem: « Episcopus vero,deposito velo, genulleclal super pulvino in infimo gradu Altaris; mox surget el ponet incensum etc. ». Igitur, hoc servato ordine, Episcopus non surget, nisi iam intonato per Caniores Hymno. Quod si materialiter el non inxia congruum sensum quis verba illa Caeremonialis acciperet *interim Cantores etc.*, non levis inferenda esset noxa reverentiae debitae Sacramento; nam Canlores primos versus, qui capitis exigunt inclinationem, canerent, dum Episcopus vel Sacerdos actu descendit ad infimum Altaris gradum ; el Diaconus collocat Sacramentum super Altaris Mensa vel in Throno. Sed non est hic sensus *Caeremonialis*, bene vero alius longe diversus, scilicet, ul Canlores incipiant eam Hymni pariem, postquam Celebrans in infimum Altaris gradum descendit el Diaconus suo (uncius munere ad eius latus redierit. Quis enim persuadere sibi poterit a *Caeremoniali* praescriptum, ul vel Celebrans actu descendat in infimum Altaris gradum, vel surgat ad versiculum illum , qui, dum canlalur, omnes, capite profunde inclinato, Sacramentum adorant? Merito hinc dixi per *Caeremonialc* vel certum non designari tempus, vel illud quod sequitur post primos duos versiculos.

15. Quamquam vero iuxla Bauldry sententiam, quam et alii sequuntur Rubricislae, el aliquarum Ecclesiarum consuetudinem ante inchoationem Hymni imponendum sit thus, utthurificatio fiat ad eiusdem Hymni inionalionem ; magis tamen expedire videtur, ut Celebrans geniilexus maneat ad psimos duos versiculos; el inierim cum populo circumstante profunde inclinat, specialem cultum Sacramento exhibeat, dixi magis expedire; quia non omnino reprobatus est aller modus a Bauldryo traditus el nonnullarum Ecclesiarum praxi probatus, « ul lunc quidem Cel'ébrans suam incipiat incensaionem, dum Canlores inchoant illum versiculum *Tantum eigo etc.*.' ». Siquidem Sa-

cerdos genuflexus iam manet ipsaque thurificatione, quae impedimentum ponit capitis inclinationi, est actus specialis cultus, licet diversus ab eo, qui praestatur a populo circumstante; eoque magis, quia et ipse caput profunde inclinat ante et post thurificationem, licet ad integros duos illos versus nequeat in inclinatione persistere. Nullo tamen modo ferenda est illorum opinio, qui putant iuxta *Caeremoniale Episcoporum* surgere Celebrantem debere ad imponendum thus, dum Cantores incipiunt primos Hymni versus, qui exigunt specialem venerationem, nec proinde convenit ut Celebrans surgat.

16. Itaque *Instructio* praecipiens, ut thurificatione fiat ad versiculum *Genitori Genitoque*, occurrit incommodis illis, quae, si aliter fiat, etsi ritus substantiam non laedunt, aliquam tamen difformitatem secum ferre videntur: similique declarat, quod forte in *Caeremoniali* et *Rituali* non salis expressum, occasio erat cur diversi diversa sentirent; et varia invalesceret Ecclesiarum consuetudo. Verum, potius Instructionis regulam percunctandi fit locus: Estne tam rigide ea servanda, ut reprobanda sit aliquarum Ecclesiarum praxis, in quibus Sacerdos surgit ad tertium versus primae strophae ac thus imponit, ut ad primum versus secundae Sacramentum thurificet? Eadem laudabilis et rationabilis est, aequae ac altera, de qua praesens sanctio. Cum enim ad secundae strophae initium laus detur Augustissimae Trinitati, congruit maxime, si ad eiusdem initium genuflexus Sacerdos Eucharistiae tribuat honorem incensi. Si quaeras qualis ex duobus modis sit eligendus? fatebor me ancipitem esse: haud tamen ab eo discederem, quem *Instructio* praescribit. Quamquam non contemnenda foret sequens distinctio. Vel enim, intonato a Cantoribus Hymno, canum prosequuntur Clerici circumstantes et populus; vel eundem musici canunt cum versuum repetitione. In prima specie crederem literaliter servandam esse Instructionem, ita ut Sacerdos ad integram primam stropham in genuflexione persistat: in altera vero specie, tuto servari posse alterum modum, videlicet, quod Celebrans surgat, dum iterantur duo ultimi versus primae strophae, ad imponendum thus; et, iterum genuflexus, Sacramentum thurificet ad y. *Genitori Genitoque*.

17. Quilibet autem ex hisce modis in more sit, ritus tamen idem semper esse debet, ut sequitur. Surgit Sacerdos et cum eo surgunt dumtaxat Ministri et qui suam

ei operam praestare debent: sunt autem Thuriferanus, qui thuribulum porrigat; Diaconus, qui Naviculam ministret; Subdiaconus, qui elevet fimbriam pluvialis dexteram sibi a Diacono traditam, ut Sacerdos sit expeditus, dum imponit incensum. Postquam se omnes erexerunt, nullam genuflexionem faciunt, quia a loco non discedunt, sed Sacerdos, ministrante Diacono Naviculam et Subdiacono elevante dexteram pluvialis fimbriam, imponit iterum sine benedictione incensum, mox genuflectit cum Ministris Sacris in infimo gradu Altaris (Acolythus vero in plano prope Diaconum); et accepto thuribulo de manu Diaconi, triplici ductu incensum Sacramentum, praemissa ab omnibus profunda eidem reverentia, quae, absoluta incensatione, repetenda est, Diacono et Subdiacono elevantibus interim pluvialis fimbrias. Incensatione et reverentia peractis, Diaconus sine osculis recipit de manu Sacerdotis thuribulum et Thuriferario tradit. Haec tamen loci notandum est, quod si Sacerdos surgit ad y. *Genitori Genitoque*, impositio incensi, traditio thuribuli, thurificatione erunt actus continuati sine ulla mora unum inter et alterum. Si vero ad tertium versus primae strophae, post impositionem incensi, tradendum non est illico Sacerdoti thuribulum, sed cunctandum, donec per Cantores moduletur milium secundae strophae *Genitori Genitoque etc.*; et ita pariter fieri oportet, si imponatur incensum, vel dum musici repetunt ultimos versus primae strophae, vel dum inter unam alteramque stropham organa et instrumenta ponunt intervallum, etsi inierit commodum posset thurificatione peragi; nam in ulroque immorandum tantisper est, ut thuris honor Sacramento deferatur, quando simul secundae strophae concentu laus datur SSissimae Trinitati.

18. Notat *Instructio* non esse dicendum V. *Panem de coelo etc.*, Hymno absoluto. Curnim omissus? non semper solet Orationi post Hymnum praemitti? Ita est: bene tamen hoc solo in casu praesens sanctio iubet ne dicatur. Valida occurrit ratio, quia non statim subsequitur Oratio de Sacramento, sed post Hymnum immediate sunt intonandae Litaniae Sanctorum cum Precibus, postea vero a Sacerdote dicuntur Orationes et Collectae in Libro ad hunc effectum typis edito praescriptae. Id adeo verum est, ut in Sacramenti Repositione, cum ea ratio cesset, quia Litaniae cum precibus praemittuntur, postremo canitur Hymnus

el immediate leguntur Orationes, quarum prima est de Sacramento ; eadem *Instructio* iubet quod dicatur y. *Panem de coelo etc.* qui omittitur in Expositione, ut infra § 31. Num autem extra Urbem, pro qua dicta non est lex, vel etiam in Urbe, dum, praeter Orationem Quadraginta Horarum, publica fit Sanctissimi Sacramenti Expositio, idem versiculus erit quandoque omittendus? Discrimine est opus : vel enim post Hymnum dicuntur Litaniae aut aliae preces, quibus (el non immediate Hymno) Orationes succedunt ; el hoc in casu, cum eadem sil ratio, eadem etiam servanda erit Instructionis regula : vel sine Litiis et precibus, aut si hae dicantur, ultimo loco cantatur Hymnus, et illico sequuntur Orationes : et lunc cum ea ratio cesset, ab universali more non erit recedendum, quo semper Orationi praemitti solet ac debet y. *Panem de coelo*.

19. In Urbe autem ea regula omnino servanda est, quia ex praescripto *Instructio* dicendae sunt Litaniae el Preces, prout in Libro edilo prostant, nec eas vanare in arbitrio est. Praesidium est, si temporum circumstantiae aliquam exigant variationem, id praecipere. Addit *Instructio* : < il qual libro puramente, senza alcuna immutatione dovrà usarsi in qualunque allra Esposizione dei Santissimo, che si faccia particolare ». At ampliatio huiusmodi ad omnes Expositiones non ita accipienda est, ut liceat aut easdem Litanias el Preces penitus omittere, aut iisdem substituere Litanias Laurelanas aliasve preces ex adprobabilis ; sed ita est intelligenda, ut si fieri velit Expositio ad instar Orationis Quadraginta Horarum, licet eadem ad longe brevius tempus perduret, vel si in aliqua Expositione particulari praemittendae sint Litaniae Sanctorum cum suis precibus, hae recitentur prout iacent in Libro, ita ut nemini liceat aliquid addere vel omittere. El haec cohaerenter ad S. R. C. Decreta, quae Litanias Sanctorum el Laurelanas recitandas iubent siue ulla additione vel mutatione. Potest etiam intelligi de iis, quae notantur in Libro, ei omnibus Expositionibus magis minusque solemmbus ex causa publica vel privata communia sunt. Alius certe esse nequii eorundem verborum sensus. Nam, etsi Romae frequens admodum sil Expositio Sanctissimi Sacramenti, vel ex piis foundationibus, vel ul novemdiales el triduanas preces praeminantur Sanctorum Festis, vel ul Deo in iisdem Sanctorum Festivitatibus spe-

cialis cultus tribualur, raro tamen recitantur Litaniae Sanctorum ; sed, scientibus el probantibus Praesulibus Ecclesiasticis, vel Litaniae Laurelanae, vel pro agonizantibus, vel aliae preces ex adprobatis dici solent. Ita fieri haud liceret, si vim legis pro Urbe haberet ; el in sensu rigoroso accipienda esset ea nostrae *Instructio* ampliatio ad omnes Sacramenti Expositiones.

20. Extra Urbem vero tam pro Expositione Quadraginta Horarum, quam in aliis quibuscumque, licitum erit alias preces praemillere el recitare, dummodo tamen ex adprobatis sint : el, ne aliter pro arbitrio fiat, Pastorum sollicitudo vigilare debet. Benedictus XIV Constitutione : *Inter omnigenus* 2 Februarii 1744, praecipit : « Orationes praeter eas, quae in Ecclesia receptae sunt, non admittantur » : et Alexander VII in Constitutione *Piae sollicitudinis etc.* data 23 Aprilis 1657, iam pridem pro Ecclesiis Urbis edixerat : < Omnibus el singulis ulriusque Cleri Superioribus almae Urbis prohibetur, ne in eorum Ecclesiis, dum Officia Divina celebrantur, vel SSimum Eucharistiae Sacramentum manci expositum, quidquam cantari permittant praeter ea verba, quae a Breviario vel Missali Romano . . . praescribuntur, vel quae saltem a Sacra Scriptura, aut Sanctis Patribus desumpta sint, quae tamen prius a Sacra Rituum Congregatione specialiter approbentur, exclusis modulis illis, qui choreas et profanas potius, quam Ecclesiasticam melodiam imitantur ». Non agit hic Pontifex Alexander de precibus recitandis coram Sanctissimo Sacramento, vel in Expositione, vel antequam Sacerdos cum eo benedictionem populo impertiatur : verum de versiculis vulgo *Mottelli*, qui in solemnibus quibusdam Expositionibus cum instrumentorum sonitu cantari a musicis solent : sed eadem poliori iure extendi ratio debet ad pieces coram Sacramento recitandas, quae nedum Romae, verum etiam ubique aliae esse non debent, praeter eas, quas Ecclesia praescribit, vel longaeva consuetudo rationabilis atque laudabilis, tacite vel expresse, consentientibus locorum Ordinariis, probavit. Vide, quae hac de re supra notata sunt ad § 3, num. 13, 14, 16, 16 et 17.

21. Ex hac sanctionis regula, quae praecipit Litanias Sanctorum tam in Expositione quam in Repositione coram Sacramento, comprobatur quod alias diximus, videlicet non implicare, si, Sacramento exposito, non omnes preces ad eum dirigantur. Id cerle

innuit invocatio Sanctorum, quae fit in praefatis Litanis. Cur autem, si id verum est, in solcinni Expositione Quadraginta Horarum velari Imagines praescriptum est: et tam in ista quam in omnibus aliis Expositionibus, non in Altari exponantur Reliquiae, tam Instructio quam Decreta iubent? At longe dispar ratio est. Ideo enim in Altari non sunt exponendae Sanctorum Reliquiae, quia ad praesentiam Domini haud decet servos proponere venerandos: Imagines vero velantur in Oratione Quadraginta Horarum, ut quaelibet removeatur occasio distrahendi mentem ab unico obiecto, quod proponitur adorandum: in aliis vero Expositionibus haec regula quoad Imagines non est tam rigide servanda: imo congruit quandoque exhibere detectas, ut eas minentes facilius excitentur ad Deiparae vel alicuius Sancti apud Deum intercessionem implorandam, ceu alias vidimus. Ast nulla est lex, quae vellet preces ad Sanctos et Deiparam dirigi, imo ex Ecclesiae instituto ita fieri debet, ut Deipara et Sancti preces nosiras tamquam mediatores porrigant Christo Domino qui nobis opituletur, vel Aeterno Patri exhibeant, ut per merita Christi nos exaudiat. Quamobrem a Sanctorum invocatione ad praesentiam Christi Ianum abest vel minimum periculum iniuriae, quinimo summus honor obvenit praesenti Christo supremo pro omnibus hominibus apud Patrem Mediatori, per cuius merita dumtaxat utiles nobis sunt intercessiones Deiparae et Sanctorum.

22. Sed eo revertendum, unde digressi sumus. Absolutis Litanis cum Psalmo, Sacerdos adhuc genuflexus recitat adiunctas preces, populo respondente. Cum ad earum detinendum finem pervenerit, dicturus fr. *Dominus vobiscum* et Orationes, surgit, nec tamen novam genuflexionem facere debet, lia nostra monet Instructio « senza fare nuova genuflessione ». Haec etiam Sac. Ril. Congr. decernit in una Urbis die 2 Augusti 1098 (num. 2008). Quoties enim surgit, vel pro imponendo thure, vel pro recitandis Orationibus, nec loco movetur, numquam ab eo repetenda est genuflexio, quia imposito thure et recitatis Orationibus, dentio genuflectere debet; Ministri aulem sustinere quidem ante eum debent librum, non aulem cum ipso surgere: dum iunctis manibus dicunt *Dominus vobiscum etc.*, non se convertit ad populum; et quin manus extendat illerumque iungit palmam ad palmam, prosequitur Orationes. Ut enim notat Gavanlus *part. 2,*

tit. 13, lilt. 0, ad Rubricas Missalis: extra Missam dicuntur semper Orationes manibus iunctis: sed ad verbum *Oremus* inclinatur caput versus Sacramentum. Orationibus absolutis, iterum genuflectit, brevi cum Ministris in oratione moratur: mox omnes surgunt et in plano Presbyterii utroque genu cum profunda capitis inclinatione genuflectunt; et illico se erigentes accipiunt bireta, quin capiti imponant, sed recedentes nudo capite a Presbyterio, illud operient, dum a conspectu Sacramenti recesserim, et in Sacrum pergunt; < dandosi, così principio all'Orazione delle Quarant'ore »; ut monet praesens sanctio in fine. Scite notat Cavalierius: < Hic aulem rilius communis etiam erit Ecclesiis extra Romam pro eodem et simili casu ».

23. Priusquam huic capiti finem imponamus, quaedam suum enucleandae quaestiones, quae versantur circa conclusionem Orationis. Brevisne an longior haec esse debet? Opinantur nonnulli brevem adhibendam esse, iunno id cerium ponunt. Hos mihi Cavalierius ad hunc locum et Telamus in Appendice ad *Diarium Civil, et Ecclesiasticum*, cap. 3, num. 47. Inde aulem polissima, ut ipsi arbitrantur, ratio, quia tantummodo in Missa et Horis Canonicis longior est adhibenda; in aliis lamen functionibus semper brevis. Atqui in *Rituali Romano* innumeratae sunt Orationes, quae, licet sint extra Officium et Missam, longiorem conclusionem bibent, immo in eadem actione aliquae brevi aliaque longiori concluduntur. In Canone vero Missae omnium Orationum brevis est conclusio. Propierea regula, quam ipsi ponunt, omnino fallit; et quatenus tenenda sit, universaliter certe non oblinet suasque patitur limitationes. Si ea valeret et sine ulla exceptione ultro foret amplectenda, corrigendae essent Orationes, quae in Rituali persaepe occurrunt, quia omnes sunt extra Officium et Missam; et protrahenda conclusio illarum, quae recitantur in Canone ac proinde perlinent ad Missam.

24. Arridet magis illorum sententia, qui, ut notat Dissus in Hierurgia lilt. C. verb. *Conclusio*, num. 410, § 8, existimant: abbreviandam esse conclusionem, quotiescumque antecederet non dicitur *Dominus vobiscum*; eam non salis firmam censet idem Bissus, quia aliquando contrarium evenit, quod videlicet, etiam praemisso *Dominus vobiscum*, Orationis habet conclusionem brevem; et casus datur in absolute defun-

clorum, in qua Oratio brevi conclusione terminatur. Unica exceptio, quam ipse profert ad regulam infirmandam, satis non est: quamquam et aliae addi possent: illaque praesertim petenda a tribus Orationibus, quae dicuntur a Sacerdote, priusquam sumat Sacrum Christi Corpus. Siquidem in prima conclusio brevis est, in aliis protrahitur. Neque hic est percunclandi locus cumam diversa sit conclusionis ratio in hisce Orationibus ad invicem in eadem actione connexis; et curnam Orationes omnes iuxta *Rituale* longiori conclusione terminandae sint, quibus praemittitur *Ÿ. Dominus vobiscum*, non item quae in absolute de functorum dicuntur? Id nostrum institutum non politur. Salis nobis est adnoiare, quod discretiva petenda a *Dominus vobiscum*, ad effectum corripiendi vel protrahendi Orationis conclusionem, locum habere nequii in casu nostro, quia tam in Expositione, quam in Repositione Sacramenti praecipitur longior conclusio, licet in Expositione praemittatur Orationibus v. *Dominus vobiscum*, non item in Repositione, ut ex Libro typis edito, qui modum exhibet ea in actione servandum. Dicam potius cum Bisso, neglectis quaestiunculis; * In hoc erit attendendus modus loquendi Missalis et Breviarii in propriis locis; et praecipue Ritualis Romanum, in quo haec varietas saepe contingere solet». Hac posita regula, quae non fallit, neque est opinionibus obnoxia, recte consequitur, in Expositione et Repositione Sacramenti pro Oratione Quadraginta Horarum longiori conclusione Orationes esse absolvendas.

25. Non eadem tamen regula ita est interpretanda, ut in omnibus Expositionibus indiscriminatim adhibenda sit longior conclusio, quia talis est in Libello edito pro Oratione Quadraginta Horarum. Diversi namque distinguendi sunt casus. Vel res est de Oratione recitanda post Processioni in ante benedictionem in Festo SSmi Corporis Christi, necnon occasione aliarum expositionum, quae per annum fiunt; vel de conclusione adhibenda in Oratione Quadraginta Horarum: erit in illis brevis, longior in ista. Unde petendum discrimen, cum eadem sit actio, idem obiectum? Quaestionem hanc dirimunt *Rituale*, Libri, nec deesse discriminis ratio. Eam clTerl Bauldryus lib. i, cap. Ili, ari. 3, num. 12. Postquam is regulam generalem posuerat de servand i brevi conclusione in Festo Corporis Christi et quoties populo impertienda est benedictio cum Sacramento, exi ipit Orationem Quadraginta Horarum, quae

longiorem exposcit; quia in sacra huiusmodi actione praecedunt Litaniae Sanctorum, Psalmus et Preces, quibus adduntur Orationes, prout in Breviario Romano. Ita laud. Auctor arlic. 12, num. 0: « Et nunc dicit maiorem conclusionem, ut in fine Litaniarum; et n. 12 dicit etc. Psalmum *Deus in adiutorium etc.* versus et Orationes, ut supra cum conclusione longiori, ut in fine Litaniarum ». Porro in *Breviario Romano* conclusio adnexa Orationibus post Litanias et preces, longior est. Adslipulatur *Rituale Romanum*, quod longiorem conclusionem ponit post Litanias et preces dicendas in Processionibus Rogationum aliisque ad petendam pluviam, serenitatem, ad arcendas tempestates etc. Ha pariter, ut vidimus, disponitur in Libello Summorum Pontificum iussu edito, quo in sacra illa actione uti omnino debemus. Quamobrem, si modus loquendi ritualium Libroium attendi debet, composita res est, neque ullus superest dubitandi locus, aut ullum auctoribus, qui secus opinantur, effugium.

2(5. igitur etiam in hypolhesi generalis regulae, quod extra Missam et Horas Canonicas Orationum conclusio sit abbrevianda, prout fere omnes de sacris ritibus Scriptorum tenent; conditionem tamen adiiciendam esse dicimus: nisi aliter in Missali, Breviario, Rituali aut peculiari aliqua lege sit dispositum. Hinc patet quomodo satisfiat alteri quaestioni forsitan excitandae: num videlicet occasione tantummodo Orationis Quadraginta Horarum longiori conclusione terminari Orationes debeant: an etiam in quibusdam aliis Expositionibus, quamvis quoad has ratio sumenda esse videatur ex eo, quod *Rituale Romanum* praescribit in Festo Sanctissimi Corporis Christi, in quo conclusio brevis est? Iuxta praemissa facilis et expedita est solutio. Vel enim Litaniae cum Precibus praemittuntur, prout in Libello vulgato pro Oratione Quadraginta Horarum: « il quai libro piiramente senza alcuna inutazione dovrà asarsi in qualunque altra Esposizione dei Santissimo, che si faccia particolare»: vel uti notat *Instructio* (quae tamen expressio intelligenda est iuxta modum alibi declaratum); et hoc in casu longior adhibenda erit conclusio: vel minime praemittuntur, sed post Hymnum vel sola dicitur Oratio de Sacramento, vel aliae adduntur a Superioribus praeceptae, vel pro opportunitate; et brevis erit conclusio, uti in Festo Corporis Christi, quia cessat ratio, propter quam longior est relinenda.

27. Ubi autem brevis servanda est conclusio el una lanlumdilurOraliodeSacramenlo, erilne relinenda formula Ritualis: *Qui i icis et regnas per omnia saecula saeculorum*, vel polius alia *Qui t ivis el regnas in saecula saeculorum*? Varia esi Ecclesiarum consuetudo ; sed mulio sani plui es, quae postremam relinent quaeque proinde esi usitator. Si meum, qualiscumque sil, sensum promere lret, aequae aliernlram adhiberi posse crederem; cum ulriusque formulae idem omnino sil sensus. Nec diversa videtur S. R. C. sententia, quae in Catanien. cum expositura fuerit inolevisse abusum recitandi post finem ultimae Orationis loco *Qui vicis el regnas etc.*, longiorem formulam ; sub die 10 Septembris 1718, respondit: Orationem praedictam his verbis: *Qui i iris et regnas in saecula etc.* concludi debere (num. 2252). Ne sit, qui secum reputet, Sacram Congregationem hoc Decreto unam tantummodo formulam adprobas.se, altera repudiata, quam exhibet *Rituale Romanum*. Non enim quaestio erat de dictione in brevi conclusione adhibenda, verum de abusu longiorem recitandi : idcirco Sacra Congregatio de abusu eliminando sollicita, brevi conclusione iussit esse utendum, illam proponens, quae usitator est, quin aliam reficeret, quam habet *Rituale Romanum*. Quod si censeas unam polius, quam aliam adamasse, non ero mullum difficilis. Forte etiam explicare voluit, siquid erat ambiguum. Quid autem ex his consequitur? Illud certe, quod ulraque formula iuxta Ecclesiarum consuetudinem adhiberi potest; sed illa magis, quam longaevus usus, praesertim in Urbe vicens, probavit, quamvis in aliqua non substantiali dictione discrepet ab illa Ritualis Romani.

§ XXV.

« 11 Celebranto non dovrà usare la sede
« camerale, secondo il Decreto della Sacra
« Congregazione dei Rili, ma un banco (che
« neppure abbia le braccia) con il postergale ornato di panno rosso o d'allro colore decente, in cui sederà insieme colli
« Ministri Sacri. Molio mono dovranno mai
« usare le sedie camorali nelle Ghiese, li
« Guardiani, Députait ed Officiali delle Con-
« fraternité, Compagnie e Congregazioni laicali, ma sederanno sopra un banco con
« postergale senza bracci ai lati e senza alcun'uso dei cnschini, come pure senza grailmi e senza genullessorii davanti ; il quai

« banco dovrà cuoprirsi di panno, non di
« sela ; e sarà onninamente situato fuori del
« Presbiterio, in quei casi, che assisieranno
« aile Messe e Vesperi solenni ; o che nel
« Presbiterio si celebri dal Clero alcuna funzione sacra, secondo h replicati Decreti
« della Sacra Gongregazione de* Rili, parlicolarmente pel Decreto Generale emanato
« sollo li 13 Marzo 1688 (num. 1792):
« solio le pene espresse di sopra e cominate nei : Se vi saranno ecc., E di
« pin ordiniamo ecc. (che sono li XXII, < XXIII). Monsignor Primicerio però sederà
« denlro il Presbiterio al lato dell'Evangelo
« in un banco coperlo di panno nel suo
« abilo prelalizio, come s'è dello al numero XXII ».

1.1 ubel *Caeremoniale Episcoporum lib. 1, cap. 12, § 23*: « Scamnum oblongum coopertum aliquo tapete aut panno aplari a latere Epistolae, in quo sedeat Sacerdos celebrans cum Diacono el Subdiacono ». Cohaerenter ad hanc *Caeremonialis* regulam Sacra Rituum Congregatio die 15 Ianuarii 1611, in Perusina edixit : « Sacerdotem, Diaconum el Subdiaconum solemniter celebrantes posse el debere sedere in banco dum cantatur *Gloria* el *Credo*, etiamsi sint Bénéficiari vel Cappellani, proui sedent Canonici ; el servetur in omnibus Ecclesiis Cathedralibus el Collegiatis, non obstante qualibet consuetudine » (num. 290). Unde iuxta hoc Decretum Calalanus ad hunc Caeremonialis locum el Merati ad Gavanlum in Rubrica Missal, pari. 2, lit. 2, num. 21, notat : « Numquam concedenda est sedes brachiata Celebranti, neque alia sedes Ministris; el haec praxis omnium Basilicarum Urbis et omnium fere Cathedralium, ita ut Canonici Missam celebrantes non solum coram Episcopo, nulla uianiur sede, sed semper aliquo scamno oblongo tapete vel panno cooperio, iuuio el etiam absente Episcopo in eodem scamno sedeant ; et quidem semper a latere Epistolae ». Idcirco carpunt Hippolytam a Portu, qui *cap. 1, de Missa solemni num. 4, § ultra scamnum*, solummodo adhibendum esse contendit oblongum scamnum ad formam *Caeremonialis*, si coram aliquo Cardinali vel proprio Episcopo solemnis celebretur Missa : secus vero censet parari posse tres sedes nobiliores, dummodo sedes Celebrantis sil distincta el illae Ministrorum non sini brachiatae. Respuunt etiam opinionem Bissi, qui lom. 2, liit. S, § 2, putat, quoad scamnum vel sedem, variam Ecclesiarum praxim esse servandam.

2. Nostra autem *Instructio*, adhaerens *Caeremoniah Episcoporum* et laudato S. R. C. Decreto, expresse iubet : « Il Celebrante non dovrt nsare la sede catnerale seconde il Decreto della Sacra Congregazione de' Hili, ma un banco, che neppure abbia braccia, con il postergale di panno rosso o d'altro colore ». Quamquam haec lex, si una spectetur *Instructio*, sil ordinata tantummodo pro Ecclesiis Urbis occasione Orationis Quadraginta Horarum, universalis tamen censenda est, quia ab *Caeremoniah Episcoporum* indicia el a successivis S. R. C. Decretis confirmata. Praetor illud, quod iam protulimus, alia prostant, quae rem magis declarant. Excitato dubio : < Num in Cathedrali Turrilana Canonicis celebrantibus permittenda sil sedes cum postergali, qua utebantur priusquam acceptarent Librum Caeremonialem, vel potius eodem utendum esset scamno a latere Epistolae ? > Sacra Congregatio respondit: < Formam Libri Caeremonialis introducti et acceptati in dicta Ecclesia Turrilana servandam esse ». Die 19 Maii 1614 (num 320). Similiter in Rliegien. die 31 Iulii 166K, eadem Sacra Congregatio declaravit: < Tam Celebrantem, quam Assistentes in festivitatibus Sanctorum Titularium in Vesperis et Missa solemni sedere debere in scamno el non in sede coracea » (num. 1319). Atque haec est regula tanto cum rigore servanda, ul ad eam relaxandam nec prosit consuetudo, etiamsi invaluisset ante acceptationem Caeremonialis, ut in Turrilana decretum vidimus. Vix ab eadem declinandum tantisper censuil eadem Sacra Riluum Congregatio favore Canonorum ei Dignitatum Cathedralis exlra eam; et Abbatum tam in propria quam in aliena Ecclesia solemniler celebrantium ultra 1res dies, in quibus Pontificalia agere indultum est; dummodo tamen usus sedendi in sedibus cameralibus sit legitime praescriptus. Ita Sacra eadem Congregatio m Caesanalen. 29 Martii 1859, ad dubium 4 (num. 1111).

3. Quae cum ita sint, consequitur, nedum in solemnibus Missis pro Oralione Quadraginta Horarum sedes camerales vetitas esse, verum eliam in aliis omnibus Expositionibus*, el nunquam adhibendas vel in Missis vel in Vesperis el Matutinis Horis, quae m celebrrioribus festivitatibus solemniler cantantur, cum festivo apparatu a Sacerdote cum Ministris pluvialibus indutis. Nam *Instructio* hac m parte sequitur legem universalem. Coercenda hinc esset, Praesi-

dum auctoritate, illorum licentia, qui in aliquibus Ecclesiis adhibere praesumant sedem cameralem pro Celebrante cuin scabellis pro Ministris. Scamno utendum omnino est cum postergali cooperio panno rubei vel alterius decentis coloris. Huiusmodi vero legumentum potest esse sericum; et differre debet ab allero pro laicis posito extra Presbyterium, legendo panno serico, sed vilioris materiae.

4. Ex ea autem *Instructionis* sanctione circa scamnum praeterea colligimus Celebrantes iuxta solitum sedere posse ad Hymnum Angelicum el Symbolum, eliam Sacramento exposito. Oriri posset dubitandi ratio, quia *Caeremoniale Episcoporum lib. 1, cap. 12, num. 9*, notat, quod celebrante vel assistente Episcopo, dum existit Sanctissimum Sacramentum in Altari, debet Episcopus *numquam sedere, sed stare sine Mitra*: idem ergo polioii iure de aliis Episcopo inferioribus dicendum videtur. Verumtamen non ibi sermo est de integra Missa celebrata coram Sacramento exposito, sed de Sacramento adhuc existente in Altari Feria V in Coena Domini, Feria VI in Parasceve, in Missa quae celebratur ante Processionem m Festo Corporis Christi; el cum Expositio fieri debet pro initio Orationis Quadraginta Horarum. In his namque non adest Sacramentum in Altari ad *Gloria* el *Credo*, quando Celebrantes sedere debent: quamobrem haec Rubrica nullatenus trahi potest ad illud firmandum, de quo est quaestio, quia *Instructio* nedum consulit modo servando in prima hac Missa pro Expositione; verum el illam quoque comprehendit, quae celebratur pro Repositione.

8. Ad rem potius facit altera *Caeremonialis Rubrica lib. 2, cap. 33, § 33*, ubi legitur: *conveniens esset, ut ob reverentiam tanti Sacramenti* (scilicet in ocliduo SSmi Corporis Christi, ubi, eodem in Throno patente, persolvuntur Horae Canonicae) « tam Episcopus, quain Canonici el omnes praesentes et in Choro assistentes, durante Officio starent capito detecto el nunquam sederent ». Ubi tamen advertendum est, non a iure, sed a convenientia, regulae rationem peti: el merito quidem; nam ad exlrinsecam disciplinam, quae non ubique eadem semper est el variari nonnumquam potest, attentis locorum, temporum, personarum ac aliis id genus circumstantiis, non autem ad ritus cullusque substantiam perlinent, quas habemus, regulae quoad standum, sedendum, gennlleclendum in Divina

Psalmodia, Sacra Liturgia, publicis precibus: et ideo declarando et regulam moderando, subdit *Caeremoniale*: < Quod si ob longitudinem Officii praestare non poterunt, non omittant saltem in signum reverentiae, detecto capite, existente Sanctissimo Sacramento super Altari, Divinis Officiis assistere ». Ubi duo distinguuntur, scilicet primum, quod maxime decet stando divinas laudes coram eo persolvere: secundum, quod saltem neque bireto neque pileolo caput legatur. Primum limitationem et moderationem admittit, ne qui assistunt nimis defatigentur: non item alterum. Praxis Patriarchalium et aliarum principalium Ecclesiarum Urbis declarari et firmat regulam *Caeremonialis*. Siquidem per ocliduum Festi Corporis Christi tam Matutinae quam Vesperinae Horae persolvuntur, nec non Missa Conventualis celebratur⁷ solemniter coram exposito Sacramento; et in stando ac in sedendo consuetus ordo servatur; omnes tamen detecto capite assistunt; et in Missa aequae ac Vesperis caeremoniae illae adimplemur, quas exigit Sacramenti praesentia.

G. Agunt specialiter Rubricis lae de Missa solemniter celebrata coram SSmo Sacramento in Altari exposito, enumerant caeremonias, quae servandae in ea sunt ad differentiam aliarum solemnium Missarum, praecipue vero quoad genuflectiones et thurificationes; haud tamen adnotant, quod Celebrans et Ministri Sacri stare debeant et non polius sedere, dum cantatur Hymnus Angelicus et Symbolum. Ha Meratus ad Gavanum pari. 2, lit. 14, num. 6 et sequen. *de ritu Missae sollemniter coram Sacramento*. Bauldryus pari. 4, cap. 16, art. 6, num. 1, de Vesperis agens persolvendis in sacello, ubi Sacramentum est expositum, postquam cohaerenter ad *Caeremoniale Episcoporum* notaverat: «convenit, ut omnes tunc stem nudo capite et non sedeant, quod si . . . sedere Clerici cogantur, numquam tamen caput tegant, subdit: Idem faciendum est ad omnes Horas; etiam ad Missam, non sedere debent ad Hymnum Angelicum, Graduate, Alleluia, Sequentiam, Symbolum, Offertorium, Communionem et alia huiusmodi etc. ». Forte alii cui videri poterit saltem ex decencia nedum in Choro adstantes, verum etiam et Celebrantem et Sacros Ministros stare debere et non sedere. Ego tamen pulo de solis in Choro adstantibus cl. Auctorem fuisse loquutum: nam, ubi tractat de Missa solemniter coram SSmo Sacramento exposito, nihil prorsus quoad hanc rem adnotat. Celerum pri-

vati Auctoris doctrina nequii coarctare dispositionem *Caeremonialis Episcoporum*.

7. Parum tamen id interest, si illa regula, quae non praetergreditur limites aliquis decenciae et maioris convenientiae, sit limitata ad Assistentes in Choro, vel etiam extensa ad Celebrantem et Ministros. Utrisque communem esse non ambigimus; quae enim potior ratio, ut sedere possint ex quadam indulgentia et aequitate, qui Chori occupant subsellia, et Celebrantes nequeant? Universalis certe praxis utrosque complectitur; et in more est ubique recepto, quod, exposito Sacramento, iam Psallentes quam Celebrantes sedeant statutis a Rubrica temporibus, nunquam tamen sub ulla consuetudine aut praetextu caput legant. Praxi cohaeret *Instructio*, quae, dum vetat sedem cameralem et oblongum scamnum adhiberi tubei, iuxta S. R. C. Decreta, tapete ornatum cum postergali; et adhaeret limitationi seu indulgentiae admissae a *Caeremoniali*; aperte innuit standum esse polius praxi, limitationi et indulgentiae, quam eidem regulae. Neque arbitreris dispositionem *Instructionis* locum sibi vindicare solummodo in Missa, quae solemniter cantatur prima die pro Sacramenti Expositione; nam, ut supra notavi, ea est per modum regulae, quam servari oportet quoad omnes Missas, quae eo triduo solemniter celebrantur; proindeque extenditur ad omnes, quae coram Sacramento celebrari contingat. Si alia fuisset meus, exceptionem haberemus expressam.

8. Quod si non licet Celebranti et Ministris Sacris uti sede coracea et camerale, mullo minus licebit eam adhiberi a laicis hominibus, ut sunt Guardiani, Officiales, Deputati Sodalitatum et Congregationum laicorum, quibus conceditur usus lautum scamni cum postergali sine pulvinis et siue genuflexorio, decenti, sed laneo, non serico panno contexti extra Presbyterium. Is haec autem regula generalis est et ad omnes extenditur Ecclesias cum Secularium tum Regularium. Quamquam vero in nostra *Instrukione* tantummodo agatur de iis, qui praesunt Confraternitalibus et Congregationibus laicorum, uno excepto Primicerio Praelato (dummodo incedat in habitu Praelatilio, ut supra notavimus et infra etiam videbimus), lex tamen latissime patet et comprehendit Magistratus, Gubernatores, Praesides locorum, imo etiam Barones et Dominos, saltem quoad locum extra Presbyterium; et quasdam honorificentias, quae solis competunt Ecclesiasticis, iuxta diversos eorum gradus. Praeter

Generale Decretum S. P. C. <3 Martii 1688 (num. 1792) ab *Instructione* laudatum, innumera sunt alia in Collectione relata. Ex his consequitur legem universalem esse et ad omnes Christiani Orbis Ecclesias extendi, non vigore *Instructionis*, quae pro solis Ecclesiis Urbis dicta est, sed vi Decretorum S. R. C., ac praesertim Generalium 13 Martii 1688 et 22 Aprilis 1690, quibus accessit auctoritas s. m. Alexandri VII (num. 1831).

9. Notatu digna esse, ait Cavalerius, ea *Instructionis* verba: < in quois casis che assisieranno alie Messe e Vesperi solenni, o che nel Presbiterio si celebri dal Clero alcuna funzione Ecclesiastica »; quae, iuxta eius opinionem, restrictionem quamdam invehunt, quae inhibitionem ad casum non sacrae functionis non similiter extendi: non video autem cum haec lingenda sit restrictio, quasi aliquis sit casus, in quo Guardiani et Officiales laicalium Sodalitatum queant locum occupare in Presbyterio, ibique sedibus cameralibus uti. Ibi namque *Instructio* respicit circumstantias omnes, in quibus Sodalitates et laicales Congregationes, quibus iuxta praeaudata Decreta addi possunt laici Praesides, locorum Domini, Barones etc., Ecclesiasticis functionibus interessé solent. Numquid in Ecclesiis, ac signanter in Presbyterio, aliquid profanum agitur, vel sedere liceat intra cancellos, sedibus cameralibus adhibitis, illos, quibus alias utrumque omnino est interdictum?

10. Usus pulvini denegatur Officialibus Sodalitatum, Celebranti vero concedi potest, vel ex *Caeremoniali lib. 2, cap. 3*, docemur. Tandem *Instructio* locum assignant iuxta Presbyterium Sodalitatum Primiceriis a cornu Evangelii, quibus lamen non cameratis sedes, sed conceditur un banco coperto di panno, dummodo in habitu praelatitio intersint: secus, ut alias diximus, si vestem peculiarem et propriam Sodalitatis induant, sedere debent cum aliis extra Presbyterium; et considerari vel laici, veluti etiam ut tales habentur, si qui ex Ecclesiasticorum ordine Officiales, Guardiani, Deputati sint; et accedant non in proprio ipsis convenienti habitu, sed in illo proprio Sodalitatis seu Congregationis. Ideo enim requiritur habitus praelatitius, vel sedere possit Primicerius in Presbyterio, quia per hunc a laicis distinguitur et Ecclesiasticis adnumeratur.

< Se però la struttura della Chiesa non
< permetterà luogo congruo (non del Pre-

<sbiterio; in tal caso di necessità si ri-
« correrà a Noi, che coi consiglio dei Si-
« gnori Maestri di Ceremonie Pontificie si
« concederà, che possa collocarsi il banco,
< come sopra, dei Guardiani dirimpetto in
« uno de' lati fuori dei termine del Presbi-
< terio ».

Is haec sanctio et quaedam veluti declaratio praecedentis. Statutum in ea fuit, vel extra Presbyterium collocari debet scamnum pro Gliardianis, Officialibus, Deputatis Sodalitatum et Congregationum laicalium; quae lex tanto est cum rigore servanda, vel nec relaxari aut moderari queat, etiamsi tanta sit Ecclesiae angustia, talis structura, ut congruus locus pro eo collocando non reperialur. Quid igitur hoc in casu agendum? Num ab interventu abstinendum, vel iis quibus convenit, scamnum non apponendum, si intersint? Neutrum plane. Provida Instructio idoneum parat remedium. Alius ab eo, qui conveniret, diversus seligendus est locus: nec tamen in arbitrio est, quod maxime inopportunum esset et latam aperiret abusibus viam. Si ea urgeat necessitas, deferenda est ad Emum Urbis Vicarium, qui adhibito consilio ecclesiasticis caeremoniis Praepositorum, quid pro varietate circumstantiarum facto opus sit agnoscens, eidem providebit. Opportunior erit locus « dirimpetto in uno delli lati fuori dei termine del Presbiterio ». Quae verba perperam explicat Gavalarius: *In uno ex Presbyterii lateribus extra tamen Presbyterium ipsum*. Implicat namque *in uno ex Presbyterii lateribus*, et *extra Presbyterium*: latera quippe Presbyterii iuxta genuinum verborum significatum non extra, sed intra Presbyterium sunt. Sensus igitur est, quod si nequeat lateraliter, ut moris est, apponi scamnum, permittitur vel apponatur a conspectu Presbyterii, vel prope illud, vel a cornu Evangelii, sed extra septa, quibus clauditur, vel extra eius limites, si septa lignea vtd lapidea desini. Ex qua sanctione magis magisque confirmatur, quod nullus est casus, ob quem liceat intus Presbyterium locari scamnum pro laicis.

§ XXVII.

* Si proibisce espressamente agli uomini ed alle donne di qualsivoglia sesso
* e condizione (ecclesiiale le Persone Regie,
« quando vi si trovino) l'entrare sollo qualsivoglia preleslo ad orare nel Presbiterio,

< » sia tecinio dell'allare dove sia esposto
 < il Venerabile, dovendo quel luogo esser
 « occupato solamenie dagli Ecclesiastici de-
 < slinali al Minislero Divino o all'assistenza
 « dell'Orazione ; il che si osseiverà non solo
 < nolle Ghiese, dove ricorre l'Esposizione
 « ordinaria, ma anche in tutte le allre,
 < dove per induito Apostolico, o per allra
 < legillinia facoltù, occorre farsi l'Esposi-
 < zione, benchfe per breve tempo; al che
 « pfovvederanno li Superiori o Sagrestant,
 < col riparo delli banchi ancora bisognando.
 < Inolire ordiniamo e comandiamo ai Ret-
 « lori e Superiori tanto Secolari che Re-
 « golari di qualsivoglia Chiesa, che, durante
 « la della Esposizione, non ardiscano di
 < far portare respellivamente qualsivoglia
 « sorte di sedie nelle Chiese a qualunque
 « persona d'ogni sesso, grado e condizione,
 < solo la pena di dieci scudi alli Rellori
 < Secolari da applicarsi ad usi pii, riser-
 « vala la l'erza parte per l'accnsalore ; ed
 « a' Regolari della privazione della voce
 « attiva e passiva ed allre a Nostro arbi-
 « trio ».

1. Huiusmodi etiam sanctio tamquam corollarium a praecedentibus consequitur, iam supra notatum fuerat interdictum esse laicis, etiam habitu alicuius Sodalitatis distinctis, ingredi septa Presbyterii et ad Altare accedere, ad effectum accendendi, extinguendi, aptandi, purgandi luminalia aut quidquid aliud agendi, quod necessitas exigit vel opportunitas: vidimus extra Presbyterium locandum esse scamnum pro iis Sodalibus, qui coram Sacramento genuflexi orationi vacare debent: animadvertimus tandem nec Guardianis, Officialibus, Deputatis laicalium Sodalitatum: ultra eadem septa progredi esse permissum, etiamsi Ecclesiae structura non patiatur collocari pro eis scamnum in loco congruo. Multo ergo minus licebit laicis, cuiusque gradus, conditionis, dignitatis sint aut sexus, ad Presbyterium accedere, ibique immorari ad orandum. Quod si ex Concilii Romani statuto et S. R. C. Decretis, ut supra diximus ad § 7, nec quoad Altaria id licet, dum ibi aut Sacrificium offertur, aut Divina Officia persolvuntur, sub gravissima Interdicti poena: essetne sine indignatione ferendum quod laici et praesertim faeminae circumstarent intra septa Arae maximae, ubi solemniter est expositum Sacramentum? Locus ille sanctus est et solis Ecclesiae ministris patere debet vel ad orandum, vel ad Sacra Mystera peragenda.

2. Equidem antiquae disciplinae rigor nonnihil emollitus est. Non enim Ecclesiae partes, ut olim erant, ita sunt distinctae atque dispositae, ut diversis hominum classibus separatim inserviant. Non sola tunc erat sexus distinctio; sed et diversa conditio, diversus status Consistentium, Poenitentium, Fidelium, Galhecumenorum etc. ad veteris rigidae disciplinae formam locum cuique ordini competentem exigebant. Aliquod lamen adhuc superest eiusdem disciplinae vestigium quoad Presbyterium; quia hoc a reliqua Ecclesia quodammodo dividitur et, circumseptum cancellis, tamquam locus distinctus et separatus habetur; ita ut, praeter eos qui Altaris ministerio sunt addicti, aliis, scilicet cuiusque gradus, sexus et conditionis laicis praecclusus sit aditus, eo praesertim tempore, quo Sacra peraguntur. Verum lamen aliquae, licet non ita frequentes, sunt Ecclesiae, in quibus vel propter angustiam, vel propter structuram Arae maxime presbyterium caret cancellis; et quamvis limitibus aliquo modo circumscriptum, apertum lamen est. Provida *Instructio* huic incommodo occurrit, Rectoribus Ecclesiarum iubens, ut circummunimentum apponant oblongis scamnis, quorum ope Laicis impediatur ingressus. Et hoc in casu, si adsint alicuius Confraternitatis Sodales, pro quibus parandum sit scamnum, dum ad orandum veniunt coram Sacramento exposito, hoc apponendum erit citra provisorium mobile munimentum, ut servetur *Instructionis* praescriptum, de quo agimus ad § 9.

3. Regula autem ista haec praeceptiva est et omnino servanda, quin pro eiusdem fractione ullum valeat effugium aut praetextus. Nec ad solas Expositiones solemnes pro Oratione Quadragenta Horarum et alias, quae cum aliqua celebritate fiunt et ad plures horas protrahuntur, coercetur; sed extenditur generatim ad omnes et quascumque, licet harum brevis duratio sit. Idcirco in legem peccant Rectores Ecclesiarum et Sacranis Praefecti, si scamnis negligenter claudere Presbyterii ambitum, ubi lapidea vel lignea septa desunt, sub obtentu quod brevi durat Expositio. Quod lamen intelligendum est de Expositionibus publicis; pro quibus, vel Sacramentum exponatur detectum, vel velatum in Ostensorio sub baldachino, Apostolicum indultum seu legitima facultas intercedat oportet. Forte enim ad privatas, quae fiunt, dum aperio Tabernaculi Ostiolo, palet velata Pyxis, quin

tamen extrahatur, tanto cum rigore extendenda non est regula de apponendis scamnis, loco stabilis munimenti; quamvis commendabile multum sil, si ita fiat: cavendum nihilominus est, ne Laici proxime ad Aram accedant et limites Presbyterii licet aperti praetergrediantur. Lex autem, quae a Presbyterio arcet laicos, cuiuscumque sexus, status, conditionis, gradus, dignitatis sint, excipii solummodo Regias Personas, quibus, si adsint, permittit, ni possint ingredi Presbyterium, ibique immorari ad orandum. Huiusmodi exceptio salis superque demonstrat nulla indulgentia utendum esse quoad reliquos. Cur autem Regiis Personis indultum id est, quod aliis, etsi sublimi dignitate fulgentibus, denegatur? Non una ratio est; sed nostrum institutum non fert, ut de hoc diatribam instituamus: unum innuisse salis est, quod eadem, ut Sacrae reputantur. Celerum spartam hanc de arcendis laicis a Presbyterio illustrat Cl. Calalanus *ad Caerenioniale Episcoporum lib. 1, cap. 13, num. 13*, ubi magna cum eruditione demonstrat, quae fuerit antiqua Ecclesiae disciplina, quae sit ea qua modo vivimus, quaeve esse debeat vigilantia Paslorûm, ut removeantur, si qui irrepserunt abusus, neve novi introducantur. Cuncta ut colligamus, quae sparsim hac de re in *Instructione* habentur sub §§ 7, 9, 25, 26 et 27, summa horum haec est, quod nulla omnino potest esse causa, ob quam Laicis cuiuslibet sexus et ordinis liceat, praesertim expositionis tempore, Presbyterium ingredi ibique immorari ad orandum.

4. Ecclesia locus est Orationis et, dum preces fundimus coram Domino Dominantium, renuciandum foret commoditati, actu supplici, genibus ad terram positus, Deum adorare et abstinere a sedendo opus esset: sed quia humanae infirmitati consulendum est, tolerantur scamua et sedes in Ecclesia; et utinam iisdem illi soli uterentur, qui sunt aut senio confecti, aut infirmitatibus attriti, aut habitu corporis imbecilles, nec proinde diu valent vel pedibus stare, vel flexis genibus permanere. Haec autem indulgentia locum habere nequit, dum publice atque solemniter expositum est adorationi fidelium SSimum Sacramentum. Ideo *Instructio* postremo iubet: < che durante la delta Esposizione non ardiscano di far portare respellivamente qualsivoglia <orte di sedie nelle Chiese a qualunque pi-r-ona d'ogni grado, sesso e condizione >.

Convenieas quippe non est, ut assistentes sedeant, ob reverentiam tanto debitam Sacramento. Cur igitur Clericis psallentibus in Choro, vel coram Sacramento Sacris Mysteriis adslantibus, sedere permittitur et laicis denegatur? Palet discriminis ratio: etenim in persolvendis Officiis sacrisque conficiendis Mysteriis diversus modus, iuxta diversas actiones et preces, ordo sedendi, standi, genudeclendi ad Ecclesiasticum ritum pertinet. Clerici necessario haec munia, debent obire, quae quandoque longius protrahuntur, nec omnes aequae corporis firmitate valent, ut diu possint eredi consistere, et simul Psalmos, Hymnos aliasque ecclesiasticas preces canere. His consulendum erat: sed quia incongruuni est, ut in Choro in eadem actione aliqui sedeant, dum alii stant, ideo, agendo de divina Psalmodia coram Sacramento exposito, ad omnes extenditur indulgentia; dummodo tamen, ut vidimus, omnes < non omittant saltem in signum reverentiae, delecto capite, exislente SSnio Sacramento super Altari, divinis Officiis assistere >. Hae tamen rationes non militant quoad populum confluentem. Quisque enim experiri debet suas vires et cuique liberam est, si diutius nequeat genuilexus permanere, ab Ecclesia discedere. Sedere namque, relate ad populum, non ad ritum perlinet, sed ad commoditatem.

b. Adeo urget haec sanctio, ut legem poenalem adiunclam habeat, ne quis sibi det eandem infringere; et quamvis ultra Romanos limites non extendatur, ratio tamen, cui innitur, generalis est et reverentiam Sacrae Eucharistiae debitam respicit. Reverentiam dico, quae eadem semper est, dum Sacramentum est expositum, quocumque in loco talis fiat expositio. Igitur si non *Instructio*, eadem tamen ratio plane evincit prohibitionem ad omnes et singulas Christiani Orbis Ecclesias esse extendendam.

§ XXVIII.

< Non si terranno nelle Chiese delle Es-
* posizioni anche particolari bacili per l'ele-
« inosine, nè v'assisteranno Religiosi o allri
< Ecclesiastici, nemmeno persone laicali per
« riceverle, come nemmeno andranno Ghie-
< rici, Confratri, Mandatari o nitre persone
« quesluando per la Chiesa. Mollo ineno
« dovranno (ar ciô ii poveri, i quali saranno
< per lo spazio di canne dteci lonlani dalla

« porta della Chiesa, sotto le pene conte-
« mile nell'Edillo slampalo a parle. Che
< perciô sarà parimenli cura dei Superior
« e Sagreslani e degli esecutori, che v'as-
« sislano, il procurare, che non enirino in
< Chiesa, ad effelto d'evilare la distrazione
« dei fedeli che orano, polendo li bene-
« faltori caritalivi far le limosine iuori delle
« Chiese, siccome ordinô la San. Mem. di
« Clemente XI con speciale ediilo, da cui si
« proibisce ad ogni fedele dar nelle Chiese
< limosine ai poveri ».

1. Ad hanc sanctionem pauca adnoiat
Cavalerius, quae opportunum videtur hic
iisdem verbis referre: < Ad evitandam fide-
lium distractionem, quam causal facile in-
tus Ecclesiam tempore cuiusvis expositionis,
interdicitur eleemosinarum collectio sive
mediis lancibus, vel personis stantibus aut
Ecclesiam percurrentibus. Lex est rigidior
pro pauperibus, quibus ingressus in Eccle-
sias causa quaestus, pro quocumque ila pro-
hibetur tempore, ut ad repellendam per-
tinacem illorum importunitatem, quae vix
legibus coerceri potest, speciali edicto cau-
tum sil, ne fideles intra Ecclesiam iisdem
eleemosynas elargiantur: extra Ecclesias
vero per spatium decem cannarum ab Ec-
clesiae porta distantes stare praecipiuntur,
ne clamoribus el strepitibus Ecclesiam im-
pleant, et intus orantes fideles distrahant
atque perturbent ».

2. « Quae cum de Ecclesiae collectori-
bus statuta minime sint, haud ambigo in-
ferre primo, quod extra occasionem Expo-
sitionis, adhuc intra Ecclesiam iuxta priscum
Ecclesiae usum ipsique coevum fieri va-
let eleemosynarum collectio in favorem Ec-
clesiae, pauperum, animarum Purgatorii alio-
rumque, iuxta temporum circumstantias et
circumstantiarum exigentias; dummodo sine
strepitu el cum modo fiat. Secundo: expo-
sito autem ipso Sacramento fieri posse cre-
dimus el consueto modo commendari intra
concionem, quae tunc temporis haberetur,
hac tamen lege, ut mute fiat el non ex-
tendatur ultra concionis tempus. Tertio:
addere nobis liceat, quod Expositionis tem-
pore non removeri mandantur eleemosy-
narum capsulae, si quae intus Ecclesiam
permanentior habeantur, quinimmo quod, et
apponi possunt ad ingressum Ecclesiae, vel
in alio congruo loco, dummodo nemo as-
sistat, nec apponantur lances aliave vasa
ex projectione denariorum apta fragorem
edere. Mejis emm sanctionis non est tunc
temporis elargitionem eleemosynarum uni-

versim prohibere, sed solum eam, quae
quomodocumque apta est interturbare fide-
lium preces; et hinc quarto subdimus,
quod collectores huiusmodi nihil vetat ha-
beri iuxta Ecclesiae portam, licet non in
distantia, pro pauperibus praescripta, dum-
modo ita se gerant tacite, ut inde nullus
rumor vel perlurbatio obveniat orantibus
intra Ecclesiam ». Hactenus Cavalerius.

3. Tametsi limitationes huiusmodi suam
habeant vim, non sunt tamen ita amplian-
dae, ut sine casurn distinctione, ubique
el semper ad placitum locum sibi vindicare
possint. Legem eludere non licet; et ubi
non urgeat necessitas, servanda est regula.
Concedam tamen aliquid de iuns rigore
esse laxandum favore illarum Ecclesiarum,
quarum opes impares sunt ad digne ac de-
center illam solemnem functionem peragen-
dam, quam propterea nequirent perficere,
nisi identidem, urgentibus locorum ac tem-
porum circumstantiis, aliquod sibi compa-
rarent subsidium a fidelium pietate. Ve-
rumiamen magna cum cautela id fieri
oportet, cum ne distrahantur ab oratione
fideles, tum ne aliquibus eleemosynarum
collectio offensioni et scandalo sit. idcirco
ab ea quaeritanda intra Ecclesiae ambitum
abstinendum; el satius est id fieri silenter
ad Ecclesiae ianuam, etiam in Expositio-
nibus minus solemnibus et particularibus,
ad quas etiam extenditur *Instructio*. Nam
huius finis praecipuus est, quod nulla prae-
beat occasio fidelibus avertendi mentem
el annuam ab oratione. Eundem quoque
modum tenendum esse reor, si conciones
habeantur in hisce particularibus Expositio-
nibus; n.un in Oratione Quadraginta Hora-
rum, si Praesidium permissu breviter habeantur
colloquia, nullo modo eleemosynae
quaeritandae sunt. Possunt equidem con-
cionalores excitare fidelium pietatem ad
elargitionem eleemosynae erogandae in cul-
tum divinum, sed maxime expedit, ut si-
mul adstantes moneant, quod collectio fit
ad Ecclesiae ianuam. Nam si iutra Eccle-
siam fiat, vix ac ne vix quidem obtineri
poterii, ut mute et sine aliquali strepitu
fiat, quemadmodum vellet Cavalerius.

4. Quid de pauperibus dicam? Horum
egestati succurrere magnum opus misericor-
diae est et meriti plenum: aliquorum tamen
minia refraenanda licentia est et inultum in-
commoda petulantia, dum Ecclesiae religio-
nem non veriti per Templorum ambitum nec
ullum dent debitae reverentiae loco sancto
indicium, sed undique discurrunt, distra-

lienies et pertnrbantes ab oratione fideles. Provide idcirco Pontifices Summi, ut huic malo occurrerent, inssernnt ne egenis liceret petere eleemosynam in Ecclesiis. S. Pius V Constitutione *Cum primum* data 1 Aprilis 13.10, § 5, Ecclesiarum Rectoribus praecipit : < Pauperes quoque mendicantes seu eleemosynas petentes per Ecclesias tempore Missarum, Praedicationum aliorumque divinorum Officiorum ire non sinant, sed eos ad valvas Ecclesiarum stare faciant sub poena etc. » : el Clemens XI prius imunxii anno 1703: Contionatoribus, ut populo in Quadragesima annuntiarent maioris esse menti sibique gratius non daie iisdem eleemosynam in Ecclesiis, sed in earumdem ianuis, vel alibi. Deinde vero intelligens continuare nihilominus talem abusum, sub die 11 Iulii eiusdem anni promulgari fecit el in locis solitis Urbis et ad valvas omnium Ecclesiarum tam Scclarium quam Regularium sequens edictum : « Ricognoscendosi, che tutlociô non sia basiante ad impedire le suddette questuazioni, la Santità di Nostro Signore ecc. espressamente proibisce a tuiti i fedeli dell'uno e dell'ahro sesso di qualsivoglia stalo, grado, condizione il dare hmosina di qualsivoglia somma, benchè tenuissima, a mendicanti in qualunque tempo deniro le Chiese; avverlendo, che quelli, che in esse iaranno a poveri la limosina, non solamente per cagione delle sopraesprese circoslanze non iaranno alto meritorio, ma saranno positivamente colpevoli per avere, benchi* indirettamente, cooperato alia irriverenza della Chiesa o ai dislurbi e dislrazioni delle preghiere ed oratione de' devoti ; ed anche per aver trasgredito li premarosi com.indamenti di Sua Santità, che hanno per unico oggello la riverenza, il decoro e la quiele, che per divino precelto sono dovuli ai sacri Templi ». Huiusmodi edictum pluries fuit confirmatum, praesertim vero a Cardinali Caracciolo Pro-Vicario die 13 Augusti 1716 et a Cardinali Paracciano Vicario die 23 Septembris 1718, a quo ampliatur multipliciter fuit, ut radicatus evelleretur abusus.

5. Porro haec nostra *Instructio* ad observantiam revocat legem edictalem s. m. Clementi XI de eleemosynarum «largitione in Ecclesiis vitanda ». « potendo li Benefattori carilativi far le limosine (uon delle Chiese, siccome ordinô la San. Mem. di Clement*. XI con speci.de edilto, m cui si proibisce ad ogni fedele dar nelle Chiese

limosiae a poveri ». Quod si generaliter id est interdictum, ne religioni inferatur detrimentum, mullo magis esse debet, dum in Throno palet Augustissimum Sacramentum, in cuius adoratione omnes circumstantes unice debent esse intenti. Quamobrem, nî vidimus, et alia etiam iubel *Instructio*, quae eundem finem habent, removendo scilicet quamlibet distractionis et perturbationis occasionem. Quoniam vero nedum turbari possunt fideles a pauperibus stipem intus Ecclesiam quaerentibus, verum etiam ab eorum vocibus et clamoribus, si prope adslarent ; consulto hos arcet *Instructio* « per lo spazio di dieci canne lontani dalla porta della Chiesa ». Forte non semper, non ubique haec servari poterii distantia, (optandum tamen et curandum nî servetur); at studeant saltem Ecclesiarum Rectores, quod eo in loco pauperes sint, unde eorum voces usque ad Ecclesiam non perveniant.

§ XXIX.

« Si avverle che non termini l'Orazione in una Chiesa, se non che dopo « che sarà principiata nell'altra ; e ciô si « osserverà da qualunque Chiesa, benchè < Basilica o Collegiata, o in qualsivoglia < modo privilegiata ».

Nihil in hac sanctione occurrit notatu dignum. Per eam consultum esi perennitati Orationis. Nam si cito nimis in una Ecclesia Repositione Sacramenti cessaret Oratio, in alia vero longe tardius Expositione inciperet : fieret contra inslitulum, quod exigit ut per integrum anni circumlulum, ne ad minimum quidem temporis spatium debeat intermitti. Quamvis vero Romae ila sil omnino servandum el, ul alibi idem liat, lex non urgeat ; ipsa tamen Instituti ratio iure quodam suo postulat, ut si alicubi more romano in usu sil Oratio Quadraginta Horarum, non in una alterare Ecclesia tantum, disiunciis intervallo temporibus, sed in quamplurimis per torum distinctis, ad integrum anni spatium complendum, eadem regula obtineat, ne ulla sil hora in ea Civitate vel loco, in qua SSnnum Sacramentum publice el patenter non sii expositum. Atque eadem latio est, ob quam lex dirigitur ad omnes omnino Ecclesias, vel hae sint Basilicae et Collegialae, vel quibuscumque auctae privilegiis. Nam si hae exemptae a legis praescripto censerentur, facile evenire posset,

ul saltern ad breve tempus Oratio, quae perennis osso debet, interruptione cessaret. Ul supra vidimus ad § XII, num. 1, S. Carolus Borromeus, ne Oratio intercipi contingeret, tussit : « comincisi l'orazione nella Chiesa seguente un'ora prima che finisca nella precedente » : quamvis iuxta illius Ecclesiae morem, oratio : « duri in ciascun luogo il tempo preciso solo delle quarant' ore e non pin ollre ».

§ XXX.

λ Terminata la Messa della Reposizione, « il Celebrante prenderà il piviale osservando il rito respellivamente sopra dello scrillo dopo la Messa dell'Esposizione) e genufletterà con i Ministri avanti il Santissimo Sacramento nel mezzo sull'infimo grado dell'Altare. Immediatamente i Cantori principieranno le Litanie ; e si continuerà sino al *ν. Domine exaudi orationem meam* inclusive. Dopo alzatosi il Celebrante con i Ministri, ponerà ivi nel mezzo l'incenso senza benedizione; e genuflesso incenserà tre volte il Santissimo Sacramento e prenderà il velo umerale. Fatta l'incensazione, il Diacono con le dovute riverenze leverà il Sacramento dal Trono; ed immediatamente stando in piedi lo consegnerà al Celebrante genuflesso, genuflettendo anche esso Diacono, subito che avrà consegnato il Sacramento; praticandosi poi rispettivamente ciò che nell'Esposizione si è detto circa le cerimonie e il rito della Processione ecc. ».

1. Dum ad illustrandam hanc sanctionem accedo, operae pretium esse arbitror ritus et caeremonias exponere, quas communiter Auctores liturgici tradunt omnino servandas in solemni Missa ad Aram, in qua expositum est Sacramentum, celebranda. Ea omittam quae cuicumque Missae solemni communia sunt ; persequar tantummodo ea, quae peculiariter sunt pro hac Missa. Itaque pro Repositione SSmi Sacramenti solemnis Missa praemitti debet, uti etiam celebrari solet coram exposito in solemni octiduo SSmi Corporis Christi ; et licet alias, ut vidimus, a celebrando coram eo abstinendum sit, nihilominus alicubi, nescio an ex privilegio, an ex consuetudine, nunquam extra praefatos casus solemne Sacrum peragitur.

2. Sed en statim se offert dilucidanda quaestio, num in hac, quemadmodum in

omnibus aliis Missis, vel cantatis vel lectis, celebratis coram Sacramento exposito, collocanda sit Crux in Altari? Equidem apponenda non est, ut ibi conspiciatur per integrum spatium, quo durat Expositio: controversia limitatur ad tempus Sacrificii. Rubrica Missalis sine ullo discrimine iubet part. 1, tit. 20, « quod supra Altare collocetur Crux in medio ». Hac attenta Rubrica, magnum fuit olim inter blurgicos Scriptorum dissidium. Negabant alii Crucem apponendam esse in Altari, dum expositum palet Sacramentum, ea potissimum ratione innixi, quod ubi adest in Throno figuratum, non est, cur simul apponatur eiusdem figura. Gavanlus qui pari, i, tit. 20, liti, u, docet : « in Altari, in quo asservatur Sacramentum clausum in Tabernaculo collocandam esse Crucifixi imaginem, si in eo celebranda sit Missa »; agens alibi, scilicet pari. 2, lit. 14, num. 6, de Missa coram Sacramento exposito, ac praecise de genuflectionibus et thurificatione, ait : « Pro Cruce, quae adesse non debet, incensetur Sacramentum ». In eadem sententia sunt Bauldryus, Bissi alique plurimi. Contrariam vero tuentur Pasqualigus de Sacrii, novae legis quaesi. 715, num. 2, Hannao torn. 2, de Sacrificio Missae disputat. 25, sed. 5, num. 9, Oliverius Bonarius de Missae Sacrificio lib. 1, cap. 19, num. 3, Caeremoniale Excalceatorum SS. Trinitatis et Ordinis de Mercede ; ac tandem, ut de aliis sileam, novissime horum sententiae accessit Meratus part. i, lit. 20, num. 7, part. 2, tit. 14, num. 7, qui a doctrina Gavanti recedens, existimat parvam Crucem esse apponendam ; et hoc conforme esse Rubricae, quae cum indefinite expostulet Crucem in Altari, in quo est celebrandum, nullam exceptionem videtur admittere.

3. Explodunt hi contrariam sententiam, quia figuratum, id est reale Christi Corpus praesens est sub speciebus Eucharisticis ob oculos fidei et mentis, non vero ob oculos corporis. Sed Rubrica praescribit praesentiam figurae, quae sit ob oculos Celebrantis, ut facilius actu sibi revocet in memoriam passionem Christi eiusque cruentum Sacrificium quae quidem memoria, attenta infirmitate nostrarum distractionum, magis ex Crucis sensibili aspectu, quam ex ipsa Hostia in nobis excitatur; sicut fatetur et ipse Gavanlus loco cit., ut firmet regulam, quod apponenda est Crux in Altari, in quo asservatur Sacramentum reconditum in Tabernaculo. Sed facile refelli possent

rationes istae, si nostri instituti esset quaestionem hanc solida argumentatione discutere, et liberum alleram tueri sententiam, quod arbitror non licere, postquam Apostolica Sedes sua interposita auctoritate declaravit variam Ecclesiarum consuetudinem servandam esse, ut mox videbimus.

4. Huic declarationi praelusisse videtur Paulus Maria Quarti, qui ad Rubricas Missalis part. 1, lit. 20, quaesi. 10, censet Crucem necessariam non esse, quia Sacramentum palam expositum ex se aptum est deservire ad fines, ob quos Crux apponitur. Verum non arbitratur inconveniens, si nihilominus apponatur, quia inconveniens non est, quod ubi est Persona Principis, sint etiam eius Insignia et Imago; alias quippe cum peracta Consecratione, Christus constituatur illico realiter praesens, necesse foret Crucem statim ab Altari remove. Axioma igitur illud: < ubi est figuratum, debet cessare figura > intelligendum apparet de Sacrificiis veleris legis, quae erant figura Sacrificii Crucis et Christi Crucifixi; non vero de Imagine Crucis et Crucifixi, qua repraesentatur ipsa realis Crucifixio iam consummata; et ponitur ob oculos corporis, quod SSiha Eucharistia minime praestat, unde et usus obtinuit, quod in ipsa Hostia consecrata habeatur nihilosecius impressa Imago Crucifixi.

5. Haec autem sententia est, quae ex declaratione Congregationis Sacrorum Rituum et successiva Constitutione s. m. Benedicti XIV modo obtinet. Equidem Sacra Congregatio, proposito Dubio: « An super Altare, in quo SS. Sacramentum expositum est, Crux de more collocari debeat? » non sine magna suffragiorum discrepantia, ut testatur laudatus Pontifex in dicta Constitutione, responderat: « Nunquam omittendam Crucis cum Imagine Crucifixi apposita collocationem: re tamen maturius discussa m Aquen. 7 Septembris 1741 (num. 23G5), quamlibet Ecclesiam in sua consuetudine relinquendam esse edixit. En verba Decreti, in responsione ad dubium 1. « Etsi aliquando praeceperit haec S. R. C. quod in Altari ubi est publice expositum SS. Sacramentum, tempore Sacrificii Crux de more collocetur, non est tamen in viridi observantia; et Patriarchates Ecclesiae Urbis oppositum servant. Supervacaneum enim adiudicant Imaginis exhibitionem ubi Prototypus adoralur. Et hacce de causa Inatruclio pro Oratione Quadraginta Horarum Clementis XI, Benedicti XII et Clementis XH

Summorum Pontificum iussu edita, sub silentio praeterii: an locanda removendave sil huiusmodi Crux, relinquens quamlibet in sua praxi ». Et haec est sententia, quam commendat, tenet servandamque proponit Benedictus XIV in sua Constitutione *Accipimus etc.* die 10 Iulii 1746, ubi, variis sententiis expositis ac relato S. R. C. Decreto, concludit: « Quae cum ita se habeant, Rituumque interpretes et Scriptores ob ea, quae mox relata sunt, in varias abierint sententias, salis commendari non possunt ea quae prudenter sapienterque decreta fuerunt a praedicta Sacrorum Rituum Congregatione, nempe, ut quaelibet Ecclesia vel Dioecesis suam retineat consuetudinem, ita ut nihil immutetur in ea Dioecesi ubi Crux in Altari constitui solet, dum Missa celebratur, etiamsi Sacra Eucharistia publice prostet; neque nova disciplina excitetur in ea Dioecesi, ubi contraria huius rei consuetudo iam pridem invaluerit ».

6. Quaelibet igitur Ecclesia suam servet praxim. Quod si nos obtineat collocandi Crucem, duo notanda sunt. Primum, quod apponenda erit tempore dumtaxat Sacrificii. Hoc expleto, cessat ratio, propter quam apponitur. Secundum, quod thurificatione Sacramento non est incensanda, sed Crucis incensatione omissa, illico est procedendum ad thurificationem Altaris. Ita sancitum est a S. R. C. in Carthaginen. 29 Novembris 1738, quae proposito dubio 4: « An, dum incensatur Altare, in quo est expositum publicae adorationi Venerabile, post illud incensatum, debeat quoque Crux incensari? » absolute respondit: « Negative ». (Num. 2310). Illic super re videri possunt Cavalierius torn. 4, cap. 7, Decret. 32, num. 3; et cap. 18, Decret. 5, num. B; ac Telamus in Append, cap. 3, artic. 2, num. 7.

7. Praemittendum id erat: ad explanandum ea, quae peculiariter sunt Missae coram Sacramento celebratae, modo progredior. Ista haec Missa cum sil revera solemnis, non secus ac cum Ministris paratis celebrari debet, quemadmodum iubet instructio de omnibus Missis, quae per Expositionis triduum cantandae sunt. Hinc Celebrant et Ministri e Sacratio exeuntes, vix et conspectu sunt Sacramenti, etiam priusquam Cappellam ingrediantur, in qua est expositum, omnes caput denudare debent; et bireta tradere Caeremoniario aut assistentibus Clericis. Cum vero ad Altare pervenerint in plano Presbyterii, ante infimum gradum omnes flectunt utrimque genu et

simul caput profunde inclinant, quod solum lit cum primum ad Altare accedunt; et finita Missa, ab eo non reversuri recedunt. Nam in Missae prosecutione, dum accedendum vel recedendum est, aut ab uno ad alterum Altaris latus transeundum, dexterum dumtaxat genu flectendum est, ut alias vidimus; et communiter notant Gavanlus pari. 2, lit. 14, num. 6: ibique Merati cum aliis pluribus ab eodem laudatis. Id fit, ut facilius et commodius surgant; et nimis cunctandum non sit in sacris muneribus ex rubricarum praescripto peragendis. Advertendum praeterea est, quod faciendo genuflexionem unico genu, non debet caput inclinari, ut a multis perperam fieri notat P. Meratus ibidem. Sed et aliud insuper animadvertendum, ne Sacri Ministri prope Altare vel accedentes vel recedentes, dum genuflectunt, manuum extremitatem ad Altaris oram admoveant; nam id soli Celebranti permittitur, dum manus impeditas non habet.

8. Facta Confessione absque ulla genuflexione accedunt ad Altare, ubi deinceps unico genu flectunt; et Celebrans dicit: *Oramus te Domine etc.* iuxta solitum; mox imponit incensum in thuribulum, non in medio Altaris, sed tantillum conversis humeris ad cornu Evangelii, facie vero ad cornu Epistolae: quod semper servandum est, dum imponitur thus ad Altare, in quo expositum est Venerabile. Diaconus aliquantulum inclinatus ministrabit naviculam, Thuriferario stante vel genuflexo, ob Celebrantis commoditatem, sustentante thuribulum iuxta morem: a Celebrante benedicendum est thus, quia, praeter Sacramentum, addendum est etiam Altare, ac dein ipse Sacerdos. *Caeremoniale Episcoporum lib. 1, cap. 23, num. 19*: Gavanlus et Merati loc. cit., Bauldry pari. 2, cap. 9, art. 3, num. 3. Diaconus aillent ob Sacramenti reverentiam abstinere debet ab osculis, dum et naviculam et thuribulum porrigit Celebranti. Imposito et benedicto thure, recedente Thuriferario ad locum suum cum debita genuflexione, Celebrans cum Ministris Sacris descendit ad secundum gradum Altaris aliquantulum oblique conversus, ita ut in descensu terga non vertat Sacramento: genu flectit in suppedaneo medius inter Sacros Ministros ibi pariter genuflexos; thuribulum accipit a Diacono sine osculis, statimque, praemissa cum Ministris profunda inclinatione, incensat Sacramentum triplici duclu, motu gravi, interposita

brevissima morula unum inter alterumque ductum; et eo tempore Ministri Sacri aliquantulum elevent posteriorem pariem Planetae, inierim omnibus circumstantibus manentibus genuflexis.

9. Falelnr Meratus praxim Basilicarum Urbis, quae omnium Ecclesiarum Mater est et Magistra, eam esse, quam supra posuimus, videlicet quod Celebrans in suppedaneo genuflexus Sacramentum incensat, atque ita faciendum esse communiter Auctores Liturgici docent, quos inter Gavanlus, qui ait: « Incensatur Sacramentum a Celebrante super altiorem Altaris gradum»: nihilominus subdit praefatum ritum contrarium videri *Caeremoniali Episcoporum lib. 2, cap. 33, num. 26*; unde notat aliquos in ea versari sententia, quod Celebrans debeat in infimum gradum descendere, ibique thure adolere Sacramentum. Hi tamen casus omnino diversos mire confundunt. *Caeremoniale loco cit.* agit de thurificatione Sacramenti in solemnilate SSmi Corporis Christi post Processionem: et tunc bene est, quod Celebrans, qui unice incensare debet Sacramentum, illud e loco incenset, in quo genuflexus iam reperitur. At diversa ratio est quoad Missam, in qua Celebrans loco moveri debet, ut Sacramentum genuflexus incenset, quo incensato, procedendum est ad thurificationem Altaris. Consultus super hac quaestione eruditissimus Episcopus Pompeius Sarni, *Litterae Ecclesiasticae torn. 7, loc. cit. 26*; adhaeret communi sententiae casusque opportune distinguit, docens quod quando incensatio fit extra Missam, tunc procul dubio debeat haec fieri a Sacerdote genuflexo super infimo Altaris gradu; sed quando occurrit incensare Sacramentum intra Missam solemnem celebratam coram eodem Sacramento exposito, tunc, inhaerendo sententiae Gavanti part. 2, tit. 14, num. 6 et num. 12, tenet cum ipso Sacramentum incensari debere a Celebrante super altiorem Altaris gradum una cum Ministris genuflexo, ut sit magis expeditus idem Celebrans ad ceteras functiones eiusdem Missae peragendas.

10. Atque hic Cavalerius quaestionem movet: An Sacerdos, dum se, ut supra, retrahit ab Altari pro impositione incensi, et iterum se constituit ad Altaris medium, descendurus illico ad incensationem Sacramenti, debeat genuflectere? Suggillat Meratum, respondens: Negat Meratus pari. 2, lit. 14, num. 7, « qui tamen sibi discors num. 12 genuflexionem mandat: nec ali-

ter exposcit generalis regula, quam ipse cum universitate Doctorum firmat, geniifleclendi scilicet in accessu quolibet et recessu ab Altaris medio, aut transitu per ipsum ». Ego autem hinc non agnosco discordiam ; imo, <i quis carpendus est, potius Cavalerins, qui diversos casus diversasque actiones non distinguit, quam Meratus videtur. Is namque de hac incensatione agens, ait utique: sine ulla genullexione descendit ad secundum gradum Altaris: et iure quidem, quia, imposito thure, statim incensandura est Sacramentum; et cum genufleclendum sit in suppedaneo, non video cur genufleclere debeat, antequam descendat. Diversus est rasmus in secunda thurificatione, quia antequam incensetur Sacramentum, incensanda sunt Oblata, ulpote quae pertinent in praeparatione et purificatione materiae ad essentiam Sacrificii: et in hac circumstantia docet clariss. Auctor : Antequam Celebrans se retrahat aliquantulum ad cornu Evangelii ad imponendum incensum, genufleclere debet, sicut etiam postquam imposuit incensum et convertit se ad Altare thurificaturus Oblata : sibi tamen constans genullexionem fieri negat, priusquam descendat ad thurificandum Sacramentum : iis incensalis (scilicet Oblitis) sine genullexione Celebrans et Diaconus descendunt ad secundum gradum Altaris, ul genufleclant super suppedaneum : actiones sunt diversae, diversus etiam esi modus. Ubi ergo discordia?

11. Celenim non desuni, qui docent nec genufleclendum priusquam incensentur Oblata. HaGavanlus part.2, lit. 14, num. 12: In oblatione Oblatorum benedicit incensum et sine genullexione incensal Oblata; lum genuflexus stiper alliozem gradum incensal Sacramentum : Bauldry pari. 2, cap. 17, num. 11: < Incensaturus Oblata, statim benedictione facta thuris, eadem incensal, non prius genufleclens ; quod magis confirmat pJrl. 2, cap. 8, al lic. 3, ubi expresse agit de thurificatione SSmi Sacramenti expositi in Altari, praecipue num. 3 et 6. Corselli pari. 1, tract. I, cap. 17, num. 9: «In incensatione Oblatorum benedicitur incensum d< more et sine genullexione Celebrans incensal Oblata. Horum sententiae adhaerendum videtur, quia revera Celebrans impositurus thus non discedit ab Altaris medio, sed tantillum se retrahit, conver-> humeris ad latus Evangelii, ministrante Diacono e cornu Epistolae, ita ul thunbulum m medio Jit ; quia igitur cessat ratio accessus et recessus vel transitus,

iam palet iure omittendas esse genuflexiones.

12. Incensato Sacramento, Celebrans et Sacri Ministri, praemissa profunda inclinatione, surgunt et ad Altare accedunt, ubi omnes geniiflecluni unico genu ; mox Celebrans incensal Altare in ore solito; et quoties liaôSil ante Altaris medium, una cum Ministris, semper unicum flectit genu. Advertendum hic esi, quod illis in Ecclesiis, in quibus mos oblinet apponendi Crucem cum imagine Crucifixi, ul supra iam monui, Crux non est thurificanda ; siquidem, incensalo Originali, non est cur incensetur eiusdem figura. Solum in Feria VI maioris Hebdomadae post incensatum Sacramentum, incensalur etiam Crux, quia tali die speciali cultu Crucem Christi Domini veneramur; et ideo, nemine exceplo, omnes ante eam transeuntes genuflecluni. Compléta autem Altaris incensatione, Celebrans a parte laterali Epistolae descendit in planum, ubi se convertit ad populum, advertens, ne terga vertat Sacramento, idcirco dum descendit, respicial cornu Evangelii. Ibi in plano incensalur triplici ductu a Diacono stante contra ipsum, scilicet conversis humeris ad populum, qui Diaconus ante et post incensationem se profunde inclinat Celebranti : Subdiaconus vero inierim se collocabit a sinistris Diaconi, vertendo pariter terga populo. Caeremoniarum et Thuriferarum consistant m locis consuetis. Ha erit servandum etiam in alia incensatione ad Offertorium, et in eodem loco pariter Celebrans manus lavabit. Unum solum discrimen erit, quod tunc Subdiaconus non accedat ad sinistram Diaconi thurilicanlis ; sed manebit in plano, ubi reperitur tectam velo Patenam sustinens.

13. Quoties Celebrans ad populum se debet convertere dicturus *Dominus vobiscum etc.*, prius osculatur Altare, quando est faciendum; deinde, facta genullexione in medio, se tantillum retrahit ad cornu Evangelii ; et ita se vertit oblique ad populum, humeris conversis potius ad cornu Evangelii quam ad Altare; et ad medium se restituens, iterum genufleclit. Idem praestandum est ad *Orate Fratres*. Notandum tamen, quod circulum non debet perficere, sed ad Altaris medium reverti, ul lit ad y. *Dominus vobiscum*. Haec autem tenenda est methodus m Altari osculando, ul quoties Celebrans iam est in medio Altaris, prius illud osculari debeat et postea genufleclere ; quando vero non est in medio, sed

venii ab aliquo Altaris latere, prius genuflectat et postea osculabitur Altare.

14. Quamvis vero, exposito Sacramento, ul saepe dictum est, omitti debeam oscula manus el rerum quae Celebianti porriguntur, nihilominus Subdiaconus, dicta Epistola, osculabitur manus Celebrantis more solito et ab ipso benedicetur; Diaconus vero recipiet benedictionem ante Evangelium de more el manum Celebrantis osculabitur, sicut ipse Celebrans osculari debet librum Evangelii a Subdiacono ipsi delatum. Rursus Diaconus ad Oblationem osculabitur Patenam, Calicem el manum Celebrantis; tum in line Orationis Dominicae easdem Patenam et manum similiter osculabitur. Unde patet quod illa tantum omitti debeant oscula, quando faciendum aliquid est quod specialiter Sacramentum expositum dumtaxat respicial, non illa quae ad ritum Missae sollemnis proprie pertinent. Percontabitur fortasse quis: Cur ergo Diaconus abstinere ab osculis cochlearis et manus, quando Celebrans impositurus est incensum in thuribulum? Licet Sriplores velint a Celebrante benedici debere thus, quia praeter Sacramentum, eliam Allare thurilicandum est ac insuper eliam Sacerdos. Obieclum, ut verum fatear, aliquam habet vim; facilis tamen est solutio. Si standum esset, sine casuum distinctione, *Caeremoniali Episcoporum*, nedum ab osculis, verum eliam ab ipsa benedictione foret abstinendum. Ita *lib. 2, cap. 33, num. 19*: « absque osculo cochlearis el manus, Episcopus cum Mitra sine benedictione thus imponet etc. et nuru. 36 : imponet incensum sine benedictione et osculo » : notandum tamen, quod ibi res est de thurificando Sacramento extra Missam. Diversa ratio est intra Missam, in qua eadem actio duplex habet obieclum, scilicet thurificationem Sacramenti, nec non Altaris el Celebrantis, ac etiam Oblatorum post Offertorium. Ideo autem indicitur benedictio, quia thure adolenda sunt Altare, Oblata el Celebrans; imo Oblata ul ad essentiam Sacrificii perlinentia, ante Sacramentum: unde consequitur non ratione Sacramenti, sed ratione Altaris, Oblatorum ac ipsius Celebrantis, thus benedici. Oscula vero omittuntur, quia sunt actus mere reverentiales, qui locum habere nequeunt exposito Sacramento. At actus mere reverentiales non sunt oscula manus Celebrantis post Evangelium et Epistolam, Calicis, Patenae etc., sed potius mixti, qui, cum ad ritum pertineant, omitti

non debent. Si haec non arridet ratio, quae mihi non levis videtur ponderis, quisque quam mavult sententiam teneat, dummodo validiora aiTerat argumenta, quae allatas rationes evertant.

15. Posi Offertorium Celebrans imponit incensum in thuribulum, ut snpra dictum est, el ad Altare conversus de more incensal Oblata, quibus inceosatis, Sacerdos et Diaconus descendunt: el genuflexus Celebrans in suppedaneo, Diacono a dexteris pariter genuflexo ministrante thuribulum, incensal SSimum Sacramentum. Hic iterum Cavalerins carpit Meratum, qui Diaconum genuflexum collocat ad dexteram Celebrantis in suppedaneo; sed paulo post, quasi poenitens, eum ponit in gradu inferiori. Immerito tamen: nam Cl. Auctor ait tantummodo: Interim Diaconus aliquantulum retro... Casulam elevatam tenebit: ac referi opinionem Cerracchini, qui eum collocat m gradu inferiori. Sed illud *aliquantulum retro* non aliud significat, nisi quod Diaconus genuflexus in suppedaneo, dum elevat casulam, non teneat eamdem physice lineam. Nec arridet ratio a Cavalerio allata, ul eum a suppedaueo deiiciat, sic exigente dignitate Sacerdotali, quae non videtur valde convenienter pati Diaconum a dexteris in eodem giadu, sed magis in inferiori, in qno aeque commode ministrare valet. Nam si Diaconus eum locum tenet, non ideo tenet, ul sibi indebitum honorem usui pel supra Celebrantem, verum ut necessitati inserviat et ad ministrandum sil paratus el promptus: at non esset, si inferiorem teneret gradum. Quod el ipse Cavalerins cum dissimulare nequeat, faleri cogitur, immediate subdens: Quoniam tamen etiam a dexteris positus in eodem gradu assistit, ul ministrans, probabile valde est etiam in eodem gradu se collocare posse.

16. Id autem speciale habet huiusmodi thurificalio, quod licet in alus solemnibus Missis, dum incensalur Crux, Calix e medio Corporalis amoveri debeat el ad latus collocari, non idem faciendum sil in Sacramenti incensatione, tametsi haec stet loco incensationis Crucis. El ratio est, quia dum incensalur Crux, ideo seponitur Calix, quia periculum est ul thuiibuli ductu Calix concutiatur el decidat, vel saltem vinum pro Consecratione iam oblatum effundat. Hoc autem non imminet periculum in thurificatione Sacramenti, quae non fit prope Altare, sed longe ab eo, scilicet in suppedaneo.

17. Postea Celebrans cum Diacono surgit et cum eodem ascendit ad Altare, ubi ab utroque facta genuilexione unico genu, illud incensal more solito, dicens *Dirigatur Domine etc.*, Diacono elevante pariem posteriorem Planetæ Celebrantis, ul in aliis solemnibus Missis. Incensalo Altari, Celebrans reddit thuribulum Diacono in cornu Epistolæ, deinde descendit per gradus laterales eiusdem partis in planum, ubi conversus ad populum incensalur a Diacono; et quin loco moveatur, ibidem lavat manus (Ministro non osculante ampullas) easque abstergit: el mox ilerum ad Altare ascendit, ubi facia genuilexione, Missam prosequitur usque ad Communionem iuxta solitum; si excipias, quod ad *Orate fratres* non perficit circulum, ut notatum est supra. Diaconus vero, mcensalo Celebrante, procedit ad thurificandum de more Chorum et redit ad Altare cum debilis genuilexionibus, ubi a parte Epistolæ incensal Subdiaconum; et inde, facta genuilexione, pergit ad locum suum, ubi, repetita genuilexione, incensalur a Ministro, et postea cum genuilexione loco movetur, ul pergat ad ministrandum Celebranti. Minister vero ultimo loco, facta genuflexione in medio Presbyterii, procedii ad ingressum eiusdem el quasi slans a latere Evangelii, non in medio, ne terga vertat Sacramento, more solito populum incensal.

18. Sumpta purificatione, Celebrans ponit Calicem in cornu Epistolæ extra Corporale, postea genuilectil Sacramento, tum accedit ad cornu Epistolæ, ubi accipit Calicem, abluit et abstergit digitos, posito Calice prope Corporale: deinde accedit ad medium Altaris, ubi ilerum genuilectil; el mox Calicem dextera accipit el ablutionem sumit: qua sumpta, Calicem abstergit Subdiaconus, de more accommodat, aufert ab Altari, ad credentiam defert, cum debilis genuilexionibus. Celebrans vero genuilectil el redit ad librum, ubi versiculum legit, qui Communio dicitur; inde reversus ad medium Altaris, illud osculatur, genuilleclil, conversusque ad populum dicit Dominus tobuctim, quo dicto, convertitur ad Altare, el genuilectil; Ministri Sacri, qui eum sequuntur, pariter genuilleclunl: regressus ad librum, canit Orationem, aut Orationes si plures dicendae sunt, quibus absolutis, accedit ad medium Altaris, illud osculatur el post genuilexionem, versus populum dicit Dominus robūcum; Diaconus vero dicturus *Ite Missa est*, pnus

genuilectil, vertit se versus populum, ita tamen ul oblique illum respicial el terga non vertat Sacramento, et cantal *Ite Missa est*. Subdiacono de suo loco non se movente.

19. Dicto *Ite Missa est* et responso a Choro *Deo gratias*, Celebrans et Diaconus ilerum se vertunt ad Altare el ab utroque facta genuilexione, Celebrans dicit: *Placeat tibi Sancta Trinitas etc.* et inierim Diaconus el Subdiaconus facta genuilexione recedunt a medio Altaris et ille a cornu Epistolæ, iste a cornu Evangelii utroque poplite genuileclunl in suppedaneo expectantes Celebrantis benedictionem: Celebrans vero dicit: *Henedica' vos Omnipotens Deus*; tum genuflectit, convertitur ad populum; el tantisper secedens ad cornu Evangelii, ut alias notatum esi, impertitur populo benedictionem more solito; qua data, non perficit circulum, nec redit ad medium pro facienda genuilexione, sed procedens versus Altare recedit ad legendum *Evangelium S. Ioannis*, ad cuius initium non signat Altare, sed tabellam Evangelii et se ipsum; el ad *Verbum caro factum est etc.* non genuflectit versus cornu Evangelii, sed aliquantulum versus Sacramentum, unico tamen genu, sine capitis inclinatione. Finito Evangelio cum Sacris Ministris pergit ad *Instructionem*, quae regulas tradit quoad medium Altaris, ubi omnes genuileclunl.

20. Haec ad Missam pertinent, nunc ad ea, quae agenda sunt post Missam. Itaque, cum siaim fieri debeat Processio pro Sacramenti Depositione, Celebrans una cum Ministris, facta genuilexione unico genu in medio suppedanei sine capitis inclinatione, praecedente Subdiacono, sequente Diacono descendit per gradus laterales a cornu Epistolæ in planum; et ad credentiam, sive ad locum paratum retro Allare, exuit Planetam et deponit Manipulum, prout etiam deponunt Ministri Sacri; el induit pluviale eiusdem coloris, qui Missae convenerat: mox iunctis manibus, nudo capite, medius inter Sacros Ministros elevantes hinc inde pluvialis fimbrias, pergit per planum Presbyterii el e conspectu Altaris, tam ipse quam Sacri Ministri, utroque poplite cum profunda reverentia genuilleclunl, mox surgunl et sine capitis inclinatione genuileclunl in infimo gradu Altans, ibique permanent, donec absolvantur preces.

21. Ul iam diximus supra, cantandae sunt Litaniae Sanctorum el adiunctae preces, prout notantur in libro, nisi pro lem-

porniis circumstantiis ad Superiorum placitum variandae sint. Hoc autem intercedit discrimen quod pro Sacramenti Expositione prius per Processionis tractum cantatur Hymnus *Pange lingua etc.*, et in reditu ad Altare strophæ *Tantum ergo* cum sequenti; deinde Litanie cum precibus et orationibus: in repositione vero Litanie et preces cantandæ sunt ante; postea intonatur Hymnus, fit interea Processio, qua expleta et collocato Sacramento in Altari, cantatur *Tantum ergo* cum versiculis, et orationibus. Hinc præcipit sanctio: « Li Cantori principieranno le Litanie e si continued sino al *Domine exaudi orationem meam etc.* ». Post hunc versiculum surgit Sacerdos cum Ministris, imponit incensum in thuribulum sine benedictione et osculis, ministrante Diacono naviculam et Subdiacono elevante dexteram pluvialis fimbriam; et deinde genuflexus in eodem infimo gradu incensat Sacramentum, facta ante et post profunda inclinatione, prout etiam faciendum est a Ministris inierim elevantibus pluvialis fimbrias. Deinde ei imponitur velum humerale etc. In reliquis idem servandus est modus, de quo supra ad § XIX; hoc Ianium intercedente discrimine, quod ante Processionem pro Expositione Diaconus sumit Oslensorium de Altari, vel Celebranti tradat: pio Depositione vero illud tollit de Throno. Non persequimur ea quæ ad Processionem pertinent, quia nihil addendum est iis, quæ diximus relate ad aliam, quæ fit pro Expositione; siquidem præscriptæ regulæ utrique communes sunt.

22. Accidit quandoque, vel non Celebrans, sed alter, vel Cardinalis vel Episcopus, functionem peragat Repositionis; et forle etiam accidere potest quoad alias Expositiones, quæ non sunt pro Oratione Quadraginta Horarum, vel non solum post Missam Sacramenti Repositio fiat; quod præcipue oblinet in octiduo Corporis Christi, dum coram eo Missa conventualis cantatur post Tertiam et benedictio impertiri solet post Nonam. Utroque in casu sequens tenendus est modus a Celebrante et Ministris. Finito Evangelio Celebrans revertitur ad medium Altaris, ibique habens Diaconum a dexteris, Subdiaconum a sinistris, facta genuiflexione unico genu sine capitis inclinatione, solum cum iisdem descendit in planum, ea tamen cum cautela, ut omnes in descensu oblique incedant ne Sacramento terga vertant; ad planum perventi, ante infimum Altaris gradum utrumque genu sin-

guli flectunt cum profunda capitis inclinatione vel fecerunt in primo accessu ad Altare. Tunc omnes pariter surgunt, discedunt aperio capite, nec birela accipiunt, quibus caput legant, nisi postquam erunt extra conspectum Sacramenti.

23. Ex iis autem, quæ dicta sunt, colligi poterit quæ ratio tenenda sit, si quis Cardinalis vel Episcopus post solemnem Missam ab alio cantatam sacrae functioni finem velit imponere. Iam notata, ubi res erat de Expositione, repetere hic vanum est. Illerum tamen adnotabo, quod hoc in casu cum Missa et quæ ad Repositionem perlinent, habenda sint tamquam actiones distinctæ et separatae, color albus in Processione et repositione adhibendus videtur; etiamsi pro qualitate Officii et ritus, coloris diversi paramenia inservierint pro Missa, veiuti diximus supra ad § XV111, num. 3 et seq.

24. Ne quid præteritis videar, pauca addere iuvat de ritibus servandis, si quandoque Missa privata celebretur coram Sacramento exposito. Id certe in Urbe non accidit quoad Expositionem Quadraginta Horarum, cum duo tantum sint Solemnes Missæ, quæ coram Sacramento cum Ministris paratis cantantur; sed facile evenire potest extra Urbem, imo et forte etiam in ea quoad alias Expositiones minus solemnes; quamvis maxime deceat, ad Rubricarum sensum, ab hac celebratione abstinere. Sed quoniam difficillimum est abrumpere consuetudinem, quæ bene nullis laudabilis videtur, colligam ex Rubricistis quæ in hanc rem notata sunt, vel pro casuum diversitate quisque sub oculis methodum servandam habeat, quin alios Scriptores cogatur consulere.

25. Igitur Sacerdos Missam privatam celebraturus coram Sacramento exposito, solum ac Cappellam ingreditur, aliquantulum consistens caput delegit, porrigens birelum Ministro; et caveat ab illorum sequendo exemplum, qui perperam, vel supra Calicis bursam, vel supra Missale, birelum deponunt. Cum pervenerit ad Altare, ante illius infimum gradum in plano Ilee lit uirumque genu et genuflexus caput profunde inclinat, quod et Minister facit. Mox surgunt Sacerdos et Minister: ille iuxta morem ascendit ad Altare et Calice collocato ad paries Evangelii, antequam capiat bursam ad extrahendum Corporale, genuflectit, unico tamen genu et sine capitis inclinatione; et sic fieri debent omnes aliae genuflexiones, vel

tinn excepta, quae fit, dum, finita Missa, .il> Allan est discedendum. Inde surgens extrahit Corporale, quod de more extendit et superimponit Calicem ; facta genullexione sine capilis inclinatione, accedit ad cornu Epistolae, ul librum aperiat et signet Missam, quae dicenda est.

26. Stanni redii ad medium Altaris, genuflectit, ut supra, nullaue interposita mora, retrahens se aliquantulum ad cornu Evangelii, facie versa ad cornu Epistolae, ne vertat dorsum Sanctissimo Sacramento, descendit ad planum Altaris, humeris versis de cornu Evangelii. Postquam descenderit pro incipienda Missa, genulleclil in infimo gradu sine capilis inclinatione : mox surgens facit confessionem : Minister vero, facta genullexione utroque genu in primo accessu ad Altare, accedens de more ad cornu Epistolae, ibi deponit Missale, unde discedens el pergens anle medium lleclil ulrumqie genu, quod semper facil transiens per medium ; quamobrem magis sollicitas esso debet, quam in aliis Missis, in recedendo a suo loco ubi est, ul tempore consueto ministrare possit.

27. Celebrans, finita Confessione, ascendit ad Aliare sine genullexione, quam aliqui gratis faciunt; sed ut ad illud pervenerit, priusquam incipiat : *Oramus te Domine etc.*, genulleclil; finita Uralione el osculato Altari, iterum genulleclil ei surgens procedit ad cornu Epistolae dicimus *introitum*, quo dicio, ad medium Altaris revertitur, iterum genuileclil', deinde dicit Kyrie el *Hymnum Angelicum*, quatenus dicendus sil; mox osculatur Allure, genuflectil sine capilis inclinatione, verlil se ad populum paulo versus cornu Evangelii, dicil *Dominus robiscum*, iterum geuufieclit tu medio Altaris el pergil ad cornu Epistolae, ubi dicit *Orationes, Epistolam, Graduate*, aut *Alleluia*, aut *Tiactum*, iuxla temporis el Missae exigentiam. Deinde accedit ad medium Altaris, ubi, elevatis ad Sh i amentum oculis sialimque demissis, genulleclil, dicit *Munda <oi meum etc.*, iterum genuflectil ; el postea pergil ad cornu Iangelo, uln legil Evangelium more solito cl osculatur librum ; revertitur ad medium Allans, genulleclil el dicit *Symbolum*, quatenus dici debeat : quo dicio, osculatur Altare, ilerutn genuflectil, el vertens se ad populum venus cornu Evangelii, dicil *Dominus IObûcum*; el postea, iterando genullevionem in medio, dicti *Oremus* cum capitis inclinatione, dcin Offertorium, si di-

cendum non sil *Symbolum*; accedens ad medium genulleclil, el postea osculatur Aliare, el quin iterum genufiectal, verlil se ad populum etc., ut iam dictum esi.

28. Dicio *Offertorio*, celera facit, ul moris est. Postquam vero dixerit *Suscipe etc.* genulleclil, accedit ad cornu Epistolae, accipit Calicem, infundit vinum cum aqua, Ministro non osculante ampullas ; el reversus in medium, genulleclil, accipil Calicem iam praecedenter positum super Corporale et dicil : *Offerimus etc.* Dicto *Veni Sanctificator*, el benedictis Oblatis, non iungil manus, nec inclinaï caput, sed manibus super Altare positis, genulleclil, redaccedit versum cornu Epistolae, descendit in planum, ubi se verlil ad populum, lavil el extergit manus, redii ad medium Altaris, genulleclil, dicil *Suscipe Sancta Trinitas etc.*, osculatur Altare, genulleclil et, obversis humeris versus cornu Evangelii, dicit *Orate Fratres*, non perficit circulum, sed reversus ad Altare, iterum genulleclil ; et postea usque ad Communionem alia oinuia peragit iuxta solitum. Ad *Sanctus* el ad *Elevationem* non pulsatur campanula.

29. Purificatione sumpta, Sacerdos ponit Calicem extra Corporale a cornu Epistolae, genulleclil in medio Altaris unico genu el vadit ad cornu Epistolae, ubi esi Calix quem accipil ; el facia in eo digitorum ablutione el absiersione, eundem ponit prope Corporale, lum revertitur ad medium Altaris, genulleclil, accipil Calicem, sumit ablutionem ac deinde iuxla morem extergit os el Calicem. Hoc autem, ul fieri debet, suo velo lecto el in medio mensae collocato, genuflectil, accedit ad cornu Epistolae, dicil *Communio*, ad medium redit, genulleclil, osculatur Altaic, convertitur ad populum, humeris tantillum conversis ad cornu Evangelii, dicil *Dominus cobiscum*, iterum genulleclil, revertitur ad cornu Epistolae, legil Orationem, vel Orationes si dicendae sunl plures ; quibus expletis, vadit ad medium Altaris, genulleclil, osculatur, verlil se ad populum eo modo fpio dictum esi, dicil *Dominus cobiscum* el *I(e Missa est* ; el postea, rediens ad medium Altaris, genuflectil et surgens dicil : *Placeat libi Sancta Trinitas etc.* Si Missae qualitas exigat *Ilenedicamus Domino*, Sacerdos, dicto *Dominus cobiscum*, revertitur id medium Altaris, genuflectil el stans dicit : *fieneditamus Domino*; el postea more consueto dicil orationem *Placeat*.

'30. Deinde Sacerdos osculatur Altaic

dicil : *Il benedical vos omnipotens Dens sine capilis inclinatione, mox genuflectil, verlil se ad populum modo, ul supra, benedictionem more solito impariilur, non perficit circulum, non accedit ad medium Altaris, non genulleclil, sed ad Aliare conversus, progreditur ad cornu Evangelii, ubi legil Evangelium, ad cuius initium nunquam signat Altare, sed vel librum, vel tabelam, el se ipsum solum ; et ad Verbum caro facium est, non genulleclil versus Altare, sed versus Sacramentum sine capilis inclinatione: terminato Evangelio, accedit ad medium Altaris, genulleclil, accipil Calicem el humeris aliquantulum versis ad cornu Evangelii, descendit in planum, ubi utroque poplile genulleclil cum profunda capilis inclinatione ; et surgens discedit sine alia reverentia, delecto tamen capite, quod bireio non legit, nisi postquam non est amplius ante conspectum Sacramenti. Quae omnia servanda sunl, etiamsi Sacramentum sil expositum in Oslensorio velato, vel patente intus Tabernaculum Pyxide.*

§ XXXI.

« Rilornalo dopo la Processione il Celebrante all'infimo grado dell'Altare, il Diacono genuflesso riceverà da esso, che starà in piedi, il Santissimo, verso cui il Celebrante genufletterà immediatamente e deporrà il velo umerale. Il Diacono lo collocherà sopra il Corporale in mezzo dell'Altare e ritornerà al suo luogo. Il Celebrante al *Genitori Geniloque etc.*, alzatosi coi Ministri, porrà, come sopra, l'incenso senza benedirlo; ed incensato il Sacramento, li Cantori diranno y. *Panem de Coelo etc.* (a cui s'aggiungerà *Alleluia* nel tempo Pasquale solennemente ed in lotta Poltava della Festività del Corpus Domini in qualsivoglia esposizione, che si faccia). Il Celebrante alzatosi, senza far nuova genuflessione, sostenendo li Ministri il libro (senza dire y. *Dominus vobiscum*, come per Decreto della Sacra Congregazione de' Riti) canteierà le Orazioni a mani giunte, le quali terminale, genuflesso prenderà il velo umerale; ed ascendendo solo all'Altare, fatte le dovute riverenze, prenderà nelle mani ricoperte, come si disse, con l'estremità del velo umerale l'Ostensorio e darà con esso la benedizione al popolo; e riposto il Sacramento sopra il Corporale, discenderà e starà genuflesso al suo luogo. Il

Diacono immediatamente, o un Sacerdote con Solita, fatte le dovute riverenze, chiederà il Sacramento nel Tabernacolo, il quale per la circostanza dovrà ritenersi nell'Altare dell'Esposizione: e l'Ostia consegnata si dovrà consumare nella Messa, o in quella mattina o nella seguente : dopo di che parleranno e terminerà l'Orazione di Quarant'ore ».

1. De melhodo in Processione tenenda diximus iam salis multa, quin aliquid addendum sit. In regressu ad Altare unicum, quod intercedit discrimen, illud est, quod Diaconus, dum de manibus Celebrantis recipit Sacramentum, illud non collocat in Throno, ut fit in Expositione, sed deponit super Corporale in medio Mensae Altaris, eo quia finis est Orationis nihilque superest, nisi populum cum benedictione dimittere Neque repetam ea, quae supra disserui, de loco, in quo Diaconus recipere debet Sacramentum de manibus Celebrantis* el de concilianda dispositione Instructionis cum Caeremoniali Episcoporum. Recolenda sunt quae diximus ad § 24, num. 1 el seq. In reliquis adeo clara haec est sanctio, ul nihil addendum ad eam videatur ; nihilominus ad quaestiunculas quae forte excitari possent enodandas, abs re non erit aliqua etiam magis illustrare, quae saltem proderunt, ne quoad alias Expositiones oriantur dubia, et ne a praescriptis receptisque moribus longe alieni inducantur abus.

2. Vidimus iam supra ad § 24, num. I, ob quam rationem post Hymnum *Tantum ergo etc.*, in Expositione non dicatur versiculus *Panem de Coelo etc.*, omittendus vero non sit in Repositione. Notandum solummodo est, quod huic versiculo non semper, sed iuxta temporum exigentiam, addi debet *Alleluia*, videlicet tempore Paschali el per totam octavam SSrin Corporis Christi. Non enim solemnitas actionis, sed laetitiae tempus, celebritatis qualitas et praescriptus ab Ecclesia ritus exigunt *Alleluia*. Rituale Romanum, ut notat Baruffaldus iit. 24, num. 14, addendum esse iubet *Alleluia* ad Anaphoram *O Sacrum convivium etc.* post administratam Communionem tempore Paschali: el quamquam agens lit. 80, § G, de Festo Corporis Christi, non item id memorat, nihilominus ex communi Ecclesiarum praxi additur *Uleluta* in eadem solemnitate el ocliduo, quae certe praxis in legem transivit, mullo magis postquam Clementina Instructio eam adoptavit.

3. Praeterire hic loci nolo aliqua Sacrae

Rituum Congregationis Decreta quoad rem hanc, quae specietenus pugnantia inter se videntur; revera tamen non sunt, quatenus diversitatem casuum et temporum consideremus. Porro Decreta illa *Clementina Instructione* antiquiora sunt. Quod si postquam haec prodiit, simile Dubium delatum fuisset, non aliter certe ac in ea praescriptum est, eadem Sacra Rituum Congregatio respondisset.

4. lubet *Instructio*, ne Celebrans praemittat Orationibus *Y. Dominus vobiscum*. El hoc opportunum eral, nequis praemittere oportere crederet, quia in antiquis *Ritualis Romani* editionibus ita notatum est, et Gavantus pari. 4, tit. 12, num. 7, cohaerenter ad *Rituale* docet a Celebrante dicendum *v. Dominus vobiscum* cum Oratione *Deus qui nobis etc.*; contra namque stat *Caeremonialis Episcoporum* silentium, quod praevalere debet dispositioni *Ritualis Romani*. Si quis dubitet sub specie, quod silentium *Caeremonialis* argumentum praebet mere negativum, animadvertat, quod argumentum huiusmodi suam habet vim, quia de re agitur, quam nolare debuisset *Caeremonialis Rubrica*, quae nihil omittit eorum, quae in sacris functionibus servanda sunt. Sed quia opponi posset negativi argumenti robur infringi e conspectu positivi, quod habemus in *Rubrica Ritualis*, omnem diremit quaestionem Sacra Rituum Congregatio, quae in Granaten. die 16 Iunii 1003, edixit: « Servanda est dispositio Caeremonialis Episcoporum lib. 2, cap. 33, de Eeslo Sanctissimi Corporis Christi, ubi nulla fit mentio de versu *Dominus vobiscum*, sed iubetur tantum post *v. Panem de Coelo*, et 1^a. *Omne delet lamentum etc.* cantari Orationem etc.; et sic servat in Urbe Sanctissimus Dominus Mosier el observatur ab omnibus, quidquid alii in contrarium asserant (num. 1175 in responsione ad dub. 7) » : el in Salernitana 28 Septembris 1673, respondit: Servandum esse Caeremoniale, ubi nulla fit mentio de *j. Dominus vobiscum etc.* (num. 1548). Risce innititur Decretis *Instructio* ; el modo composita res est, nec amplius *Rituale a Caeremoniali* discordat, cum in recentioribus eiusdem *Ritualis* editionibus (illa excepta, quae iussu Benedicti XIV prodiit anno 1752, de qua infra) *Rubrica* illa sit reformata.

5. Cur autem omittendus sil *y. Dominus vobiscum*, quaerere quis posset. Barulldus hoc sibi dubium proponit el postquam lit. 8, num. 73, dixerat: Quo vero ad versiculum *Dominus vobiscum*, qui in

primis Ritualibus adnolabatur, per multos annos in usu fuit ; sed Sacra Rituum Congregatio in eadem instructione allegata n. 31, contrarium censuit. Inde aliquas huius rei rationes invenire studens, dubitantis more prosequitur: «Fortasse eo, quia frustra dicitur, quod Dominus sil cum adstantibus, si de facto adest in Sanctissimo Sacramento coram illis. De facto in Missa dum Sacramentum palet oculis Sacerdotis, numquam dicitur *Dominus vobiscum* ». Eum tamen merito carpit Meratus pari. 4, lit. 12, num. 19, omisso enim, quod in Missa, etiam praesente Sacramento, imo dum Sacerdos nedum prae oculis habet, sed manu tangit el supra Calicem frangit Hostiam, dicit *Dominus sit semper vobiscum* : si ratio valere per ipsum allata, in Missa, quae celebratur coram Sacramento, semper omittendus foret *Dominus vobiscum*, prout etiam in lions Canonis, quae in octava Sanctissimi Corporis Christi coram Sacramento recitari solent : imo el corrigenda esset *Instructio*, quae § 24, ante orationes, iam exposito SSmo Sacramento sub baldachino, iubet dici *y. Dominus vobiscum*.

6. Alia igitur ratio quaerenda est, quae luslum ac rationabile, non emendatum et erroneum discrimen ponat. Hanc producit Merati, quem sequitur Cavalierius lom. 4, cap. 9, Decr. 3, num. 3. Ideo enim in Repositione el in aliis omnibus Expositionibus non praemittitur Orationi de Sacramento *y. Dominus vobiscum*, quia immediate post cum Sacramento populo adstanti imperianda est benedictio, quae est realis el validior deprecatio, quod Dominus sit cum adstantibus, quam ea quae per vocem exprimitur. Quod si preces aliquae in Expositione recitentur cum Oratione Sacramenti el discedendum postea sit ab Altari, ita ut aliquod spatium intercedat inter Expositionem el Repositionem, idem versus Orationi praemittendus erit, quia cessat ratio, ob quam omittitur. Ideo *Instructio* in Expositione Sacramenti, ad quam non sequitur ipsa realis benedictio, praefatum versum dicendum assignat; secus vero in Repositione, ad quam immediate sequitur benedictio. Regula igitur generalis esse debet, quod vocalis deprecatio *Dominus vobiscum* sil omittenda ante Orationem de Sanctissimo Sacramento, ad quem sequitur illico ipsa realis deprecatio media benedictione eiusdem Sacramenti. Secus vero, si immediate non subsequatur. Quamobrem omitti nullatenus debet in Missa, Horis Canonis ac aliis precibus, quae co-

ram Sanctissimo Sacramento exponendo vel iam expositio recitantur. Verum et alia occurrit ratio. In Expositione, absolutis Litanis et precibus, statim dicuntur Orationes; in Repositione intercedit Hymnus de Sacramento, ideo in prima dici, in altera omitti debet *ŷ. Dominus vobiscum etc.*

7. Contra tamen hanc regulam obiicies. Ex *Rituali Romano* dicitur v. *Dominus vobiscum* cum defertur Viaticum ad infirmum, ante Orationem *Domine Sancte* etc. adhuc praesente Sacramento, cum quo priusquam Parochus recedat, benedicit infirmum; et post reditum ad Ecclesiam, praemittendus est idem V. Orationi de Sacramento; et immediate post cum eiusdem benedictione populus dimittendus. Obieclum huiusmodi nihili faciendus est, ulpole ab eodem *Rituali* desumptum, cuius regula per posteriora Decreta et *Clementinam Instructionem* fuit emendata. Et quamquam etiam in recentioribus editionibus ea legantur, habenda ea regula perinde est, ac si non esset, saltem relate ad Orationem dicendam in Ecclesia ante benedictionem. In hac eadem *Instructionis* regulam ob identitatem rationis servandam esse non immerito existimo. Baruffaldus ad titulum de Communione infirmorum § XXIII, num. 198, notat: *Dominus vobiscum* licet a Rubrica assignetur, tamen in nova Instructione ab Urbe missa ad functiones Eucharisticas sub Clemente XI Pontifice, sublata fuit haec dictio de mandato Sacrae Rituum Congregationis. Equidem cl. Auctor silet ad alteram Rubricam, n. XXVI, quae ait praemittendum esse *fr. Dominus vobiscum* Orationi *Domine Sancte Pater etc.*, licet, si supersit aliqua particula in Pyxide, infirmus sit benedicendus. Et inerilo quidem; magna quippe est discriminis ratio. Primo, quia non subsequitur Oratio de Sacramento. Secundo, quia benedictio non est publica et solemnis. Tertio tandem, quia (et haec est ratio potissima) Oratio illa dicenda est, etiamsi nulla supersit particula; est enim deprecatio pro infirmo. Omittendum etiam verbum *Dominus vobiscum* putat Baruffaldus, si Sacerdos, post Communionem fidelium rediens ad Altare, dicat Anaphoram *O Sacrum convivium etc.* cum >. *Panem de coelo* et Oratione: lit. 24, de Communione Fidelium num. 70. Verum ad hanc rubricam reformandam haud trahi posse videntur S. R. C. Decreta et *Clementina Instructio*, quia populus non benedicitur cum Sacramento, sed ab ipsomet Sacerdote formula deprecatoria.

8. Vernmlamen Catalanus in suis ad Rituale Romanum commentariis repudiat Baruffaldi sententiam, nec adhaerendum censet *Instructioni Clementinae* et Decretis S. R. C. de omittendo *ŷ. Dominus vobiscum* ante Orationem de Sanctissimo Sacramento, dum immediate sequitur benedictio. « Licet enim (inquit ipse ad titulum de Processione in Festo Corporis Christi § V, num. 3) in recitato Caeremonialis Episcoporum loco et ex S. R. C. Decreto, cuius meminit Baruffaldus ad hunc locum num. 73, ad Orationem praetermitti debeat salutatio illa *Dominus vobiscum*; dicendam tamen eam censeo, quia scilicet ita praescribit hic noster § in Rituali Romano, quod nos explicamus, novissime Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papae XIV iussu edito et aucto. At hic clariss. Auctor errat quammaxime et pugnat cum lege et cum universali praxi. Bene igitur Typographus e re sua duxit hanc adnotationem subiicere: < In recentissimis tamen huius Ritualis Romani editionibus deest praescriptio haec; et quod caput est, in ipsa Urbe Roma ab ipso Pontifice Romano salutatio illa *Dominus vobiscum* hodie quoque praetermittitur >. Non inficior, in Rituali Romae anno 1752 Benedicti XIV iussu edito, legi, prout etiam legitur: in Sacerdotali ad consuetudinem Romanae Ecclesiae, in Rituali Cardinalis S. Severinae et in vetustis editionibus Romani: Deinde Sacerdos stans dicit *Dominus vobiscum etc.*: non ideo tamen id habendum pro lege, qua abrogentur Decreta S. R. C., dispositio Instructionis et universaliter ab omnibus Ecclesiis recepta praxis. Non immerito existimo particulam illam irrepsisse oscitantia et incuria editoris, qui fuit P. Emmanuel de Azevedo Lusitanus, vel impresseris, qui recensuerat hanc novam editionem ad formam antiquarum, non advertentes deesse eam particulam in recentioribus, post emanata praefata S. R. C. Decreta et *Clementinam Instructionem*, quibus omnis quaestio dirimitur. Absit, ut id quis tribuat Pontifici editionem iubenti, quasi is expresse mandaverit, ut antiqua restitueretur lectio et praxim ad huius normam reformandam voluerit. Si id voluisset, demandasse etiam, ad disputationum semina evellenda, ut lectio *Caeremonialis Episcoporum*, quod pariter eius iussu editura fuit, lectioni Ritualis redderetur conformis.

9. Nequeo hinc Catalano assentiri; nec possem, si vellem. Relinquantur Decreta, quae vetustiora sunt editione Ritualis anni 1752: habemus aliud recentissimum illa

posterius. Propositum enim fuit Dubium super hic re ; et dubitandi ratio oriebatur : quia Rituale nuper a Benedicto XIV editum id praescribit in Festivitate Corporis Christi post reditum Processionis. El Sacra Rituum Congregatio, nulla habita ratione praedicti Ritualis, respondit: < In Benedictione Sanctissimi Sacramenti ante Orationem non debet dici *Dominus vobiscum*, iuxta Decreta S. R. C. in Granaten. sub die Ifi Iunii 4663, in responsione ad dub. 7. (Num. 1265); et in Salernitana », subdie 28 Septembris 4675 (num. 15 18). Post hoc Decretum quis adhuc dubitare poterit?

10. A Decretis igitur el Instructione recedendum non est, quando in Expositionibus solemnissimis vel minus solemnibus, publicisant privatis, post Hymnum el Orationem vel Orationes, immediate danda est benedictio; el tenenda est praxis omnium Ecclesiarum Urbis, quae eadem ubique est, post solemnem Processionem in Festo SSmi Corporis Christi; el servatur etiam ab ipso Summo Pontifice in Basilica Vaticana. Quod vero attinet ad benedictionem impertiri solitam infirmis, si aliqua supersit particula post Viaticum eis administratum, el populo post reditum in Ecclesiam, crederem diversam Ecclesiarum consuetudinem posse servari, quamvis ob rationem supra allatam magis congruat verum illum omittere, saltem ante Orationem de Sacramento dicendam in Ecclesia; quia relate ad Orationem *Domine Sancte* dicendam prope lectum infirmi ante benedictionem, longe diversa est ratio, ut supra notavi.

11. Ne quid desideretur, addere hic iuvat non deesse qui alleram quaestionem movent; num scilicet, cum surgit Sacerdos, ut Orationes dicat, iterum genuflectere unico genu debeat, antequam illam recitei. Haec quaestionem dirimit Sacra Rituum Congregatio, quae in una Urbis 2 Augusti 1698, respondit: Genuflexionem non esse iterandam (num. 2008). Sed et eam dirimit quoque *Instructio*, quae tam in hoc § 31, quam supra § 24, expresse ait: < il Celebrante alzalosi senza (ar nuova genuflessione ecc. canterâ ecc. ». Scite apleque ad haec Cavalenus loc. cil. Decret. 4 inquit : Generalis hinc firmatur regula, ut quoties quis iam genuflexus surgit aliquid (actus, sed in eodem loco consistens, non debet iterum genuflectere, sed sine ulla genuflexione suum respective munus exequi, tametsi id praestet coram Sacramento.

12. Pergit *Instructio* ac breviter adno-

tat quae ad benedictionem populo elargiendam cum Sacramento pertinent. Itaque Celebrans pedibus stans ac manibus innetis, cantatis Orationibus, statim genuflectit ; ei-que imponitur velum humerale, mox surgit el ascendit illico ad Allare ; ibi, facta genuflexione, accipit, manibus coopertis veli extremitatibus, Ostensorium et convertens se ad populum, benedictionem impertitur. Quando autem Sacerdos ascendit ad Allare, cum eo ascendant etiam Sacri Ministri, sed hi genuflectere debent in ore suppedanei, ubi inclinati elevant pluvialis fimbrias, dum Sacerdos benedicit populum. In Expositionibus vero minus solemnibus, in quibus non adhibentur Ministri Sacri, hoc munus implent Sacerdotes alii vel Clerici superpelliceis induti. Dum benedictio populo datur, ipse Sacerdos nihil dicere debet, neque licet aliquid inierim canere ; possunt tamen Organa pulsari suavi ac gravi sonitu, qui sit aptus ad devotionem conciliandam, sicuti fit ad elevationem Sanctissimi Sacramenti in Missa.

13. Celebrans, data benedictione, ita collocat super Corporale Sacramentum, ut Crucifixi imago populum respiciat ; el deinde facta prius genuflexione, descendit cum Subdiacono ad infimum Altaris gradum, ubi genuflexi ambo manent, amoto interim velo a Celebrantis humeris a Subdiacono, vel, ut alii malunt, a Caeremoniario. Interea Diaconus remanens in suppedaneo Altaris, reponit Sacramentum in Tabernaculo, factis ante el post debilis genuflexionibus : propterea *Instructio* iubet, quod Tabernaculum < per tale effetto dovrà rilenersi nell'Altare dell'Esposizione ». Quamvis vero deceat el congruat hoc munus per Diaconum expleri; non est tamen necessario per eum implendum : potest aller Sacerdos cum superpelliceo el Stola hoc fungi munere, idcirco *Instructio* ait < il Diacono, o un Sacerdote con Stola »; quemadmodum fieri debet in aliis Expositionibus, in quibus non parantur Ministri Sacri.

14. Quaedam modo elucidanda sunt, ut el quae in his servanda sil methodus, patefiat ; et, si qui alicubi irrepsero, abusus corrigantur, neve aditus pateat ad novos inducendos tam in hac solemnissma actione, quam m aliis expositionibus, quae in una alleravo Ecclesia per anni circulum per saepe fiunt. Primum quaeritur: Qui tenendus sit modus m danda benedictione, cum in eo designando Auctores ab Gaeremoniali Episcoporum aliquantulum dissentire vi-

deanlur? Quaestio haec delata fuit ad Sacram Rituum Congregationem in Collen. 21 Martii 1670, sub hoc Dubio : < An in benedicendo populum cum SSfto Sacramento sil servandus modus infrascriptus. Cum Sacerdos stat ante populum, Ostensorium ante pectus tenet, tum elevat illum decenti mora non supra caput, sed tantum usque ad oculos ; el eodem modo illud dimittit infra pectus, mox iterum recta illud attollit usque ad pectus el deinde ad sinistrum humerum ducit el reducit ad dexterum; et rursus ante pectus reducit, ibique aliquantulum sistit, quasi peracta ad omnes Mundi paries Cruce, eam etiam venerandam omnibus praebet, tunc gyrum perficiens, collocat Ostensorium super Allare ». *Michael Bauldry etc.*; el ab eadem Sacra Congregatione responsum fuit : « Si placet, potest observari supradictus modus, quem tradit idem Bauldry : sin minus servandus est modus dispositus in Caeremoniali Episcoporum lib. 2, cap. 33, n. 27, ubi requiritur tantummodo, ut cum eodem SSiño Sacramento Celebrans producat Crucis signum super populum (num. 15G3, dub. 2). Uterque igitur modus in arbitrio est, iuxta ac fert varia Ecclesiarum praxis. Utique commune est, quod signum Crucis super populum producat, quamvis actio Sacerdotis in eo producendo non sit uniformis. Cavalerius hoc Decretum refert torn. 4, cap. 9, Decret. 6; quod tamen, non ut in regestis legitur, sed nonnihil variatum suae accommodat sententiae, ac ita componit, ut videatur Sacra Congregatio nude, simpliciter el absolute probasse modum a Bauldryo traditum, alterum vero *Caeremonialis*, ut servari posset, tantummodo induisisse. Siquidem, restituto Decreto genuinae lectioni, longe dtversus eiusdem est sensus. Nam quoad Bauldry modum utitur dictione, si *placet, potest*, quae permissive est ; quoad secundum, *servandus est*, quae dictio praeceptiva est; ita ut mentem Sacrae Congregationis eam fuisse credimus, quod regula *Caeremonialis* principem locum habeat, quin tamen reformanda sil altera a Bauldryo tradita, si haec alicubi in more sit.

16. Quamobrem ego, dum utrumque modum simul conféro, vix levissimum discrimen invenio. Quid enim *Caeremoniale* praescribit? Non aliud, nisi : < Vertit se ad populum, el cum illo signum Crucis super populum facit, nihil dicens ». Igitur signum Crucis iubet, enon modum servandum in eo producendo exponit. Quod *Caeremoniale* si-

let, (idem de *Rituali* dicito) id Auctores explicant ; et praxis, quae servatur in Ecclesiis Urbis, declarat. Siquidem, ut ait Meratus loco cit., n. 1: « Communis usus Ecclesiarum Urbis est, ut postquam Sacerdos reduxit Ostensorium ad latus dexterum, non debet rursus ante pectus reducere, sed statim ad cornu Evangelii se convertere; et ita perficere circulum, sicut cum dicit, *Orate fratres* ». Numquid non omnes in eo conveniunt, ut Signum Crucis sil producendum? Numquid modus diversiucat a regula, quae semper eadem est? Ubi igitur discrepantia?

16. Dum autem Episcopus vel Sacerdos benedictionem cum Sacramento populo impertitur, nihil dicere debet. Ita *Caeremoniale Episcoporum*, ita *Rituale Romanum*, ita *Instructio*, ita Auctores omnes, qui de re hac scripsere. Si vis huius silentii rationem, ea in promptu est. Non enim Sacerdos est, qui benedicit populum, sed Sacramentum ; el Sacerdos hoc in casu non est nisi simplex minister nudumque instrumentum : idcirco, antequam benedicat, deprecatoriam Orationem recitat, dum vero benedicit, omnino silet. Verum, ne populi attentio ad alia distrahatur objecta, utque unice in id feratur quod maxime interest, obsequium scilicet erga Sacramentum, quod ineffabili dignatione manibus Sacerdotis nos benedicit, nec musici canere, nec Clerici el circumstantes debent. Praeler Scriptorum placita, Sacrae Rituum Congregationis decisionem habemus. Mos invaluerat in quodam oppido Dioecesis Capulaquen. (communis etiam aliis Regni Neapolitani Ecclesiis, ut testatur Catalanus ad hunc locum Ritualis Romani, qui tamen eum fortasse tolerabilem dicit; cum opus suum scripserit, priusquam S. R. C. praesenti Decreto eum reprobaret), ut in actu benedicendi populum cum SSiño Sacramento populus vel Ministri Altaris canerent versiculum Psalmi : *Benedicat nos Deus, Deus noster etc.*; sed cum huiusmodi mos Ecclesiae regulis contrarius videretur, rogata fuit Sacra Rituum Congregatio, quae sub die 9 Februarii 1762, respondit: « In benedicendo populum cum SSiño Sacramento Celebrans nihil dicere. Canlores et Musici nihil quoque canere interim debent, ad praescriptum Ritualis Romani et Caeremonialis Episcoporum, non obstante quacumque contraria consuetudine (num. 1 LG L). Si, ut supra vidimus, nec y. *Dominus vobiscum* a Sacerdote praemitendus est Orationi, dum saltem sequitur benedictio; potiori ture omittenda est pre-

catio illa vel alia quaecumque in ipso actu benedictionis, quando universale silentium devotionem conciliat et excitat affectus erga Sacramentum.

17. Neque sit aliquis, qui censeat unum alterumve cantari posse versiculum, dummodo verba excerpta sint ex Missali et Breviario, aut saltem ex Sacris Scripturis, aut ex Sanctis Patribus, ut declaravit Pontifex Alexander VII in Constitutione supra laudata. Praeterquamquod qui ita opinatur adversus habet praeaudalium Decretum; certum est insuper Alexandrinam Constitutionem nihil habere commune cum specie nostra. Ibi enim res est de tempore, quo Divina persolvuntur Officia, vel SSimum Sacramentum expositum manet; neque indulgentia illa extendenda est ad tempus et actum benedictionis, pro qua ex *Caeremoniali, Rituali, Instructione* et Decretis longe diversa est regula, quae omnino servanda ubique locorum est.

18. Atque hic nolo praeterire aliquas Sacrae Rituum Congregationis decisiones, quae omnino ab Ecclesia eliminant cantiunculas, etsi non profanas sed sacras, vulgari sermone in Festivitate Corporis Christi aliisque Ecclesiasticis functionibus. Proposito enim dubio: < Num tolerabilis videretur abusus cantandi carmina, vel alia quaecumque verba illius idiomate, in Ecclesiis, in quibus reperitur expositum SSimum Sacramentum? » responsum fuit: < Minime tolerandum abusum huiusmodi, sed vel adsit expositum SSimum Sacramentum, vel non, omnino Episcopus idem prohibeat in Ecclesiis cantiones, vel quorumvis verborum cautum materno idiomate ».

19. Eruntne igitur omnino proscribendae breves quaedam cantiunculae, quae apud quosdam Missionarios in more sunt; et forte aliae, quae in una alterave Ecclesia cantari soleant eodem actu, quo a Sacerdote cum Sacramento benedicuntur populus, veluli sunt: < Lodalo ogni momento sia il Santissimo Sacramento: sia lodalo ogni momento Gesù figliuolo di Dio e di Maria nel Sacramento: vi adoro ogni momento, o vivo Pan dei Ciel gran Sacramento: Gesù, Giuseppe, Maria vi dono col mio cuor l'anima mia >: et aliae huiusmodi? Si speciemus Decreta ac Ritualium Rubrica, etsi tales similesque cantilenae vere piaae et laudabiles sint et dignae etiam approbatione; haud lamen essent ea occasione modulandae, quia, ut supra notavi, in ea actione ad recolligendos dirigendosque pios animi allectus, plurimum

confert devotum universale silentium. Nec propterea credas meum esse sensum, quod omnino eliminantur. Usus invaluit, eum tolerant Ecclesiastici Praesules, forte sine populi offensione nequiret intercipi. Equidem ei non assistit antiqua et universalis praxis, quae iuris dispositioni innititur: absolute lamen dici nequii, quod probatae non sint; nam, si non expresse, quadam tamen acquiescentia et tolerantia cantari huiusmodi cantiunculae permittuntur. Quid igitur dicam? Facilem arbitror modum simul conciliandi induclum morem, ubi nequeat abrumpi, cum dispositione iuris. Eum praebet Instructio Innocentii XII confirmata a Clemente XII, servanda in delatione SSimi Viatici ad infirmos. Siquidem alia ex praescriptis regulis ea est § 32, quod in reditu ad Ecclesiam Parochus benedicat populum cum Sacramento nihil dicens; reposita vero Sacra Pyxide intus Tabernaculum, « prima di chiudere il finestrino, dirsi a voce alta e divola e profondamente inchinato queste parole: - *Sia lodalo e ringraziato ogni momento, e tutti gli allii risponderanno, il Santissimo e Divinissimo Sacramento* *. Ita fieri posset quoad versiculos et cantilenas, quae immediate ad Eucharistiam referuntur. Nam, si quae sunt aliae, in quibus Deipara et Sancti invocentur, magis expediret eas canere, clauso iam Tabernaculi ostiolo, antequam populus discedat.

20. Cavalierius, qui lom. 4, cap. 9, Decret. 8, nullo modo admittendas censet praefatas cantiunculas seu cantilenas, haud lamen reprobare videtur, quod preces aliquae decantentur ex speciosis et approbatis in Breviario et Missali ac Rituali; quinimo in circumstantia repositionis (quod lamen nullatenus praestandum est benedictionis tempore, sed magis cum Sacramento post benedictionem includitur in Tabernaculo) ad rem est valde apposita strophae, *O salutaris Hostia*, quae a Caeremoniali Episcoporum lib. 2, cap. 23, in cantu pio et devoto in quasi simili circumstantia cantari laudatur ». Ibi num. 12. Hac aulem auctoritate magis confirmatur modus supra indicatus servandus in cantiunculis concinendis, quatenus, ne offensio et scandalum venial, mos easdem cantandi nequeat impediri.

21. Sed et alia corruptela est profliganda et nimis crassus error corrigendus. Ail Catalanos auctores certe non antiquos, sed recentissimiis, qui sua ad Rituale Romanum commentaria Benedicto XIV nuncupavit: < In quibusdam Ecclesiis, cum cantatur

V. *Genitori Genitoque*, Celebrans accipit SS^mum Sacramentum ; et cum dicitur, *sit et benedictio*, populum benedicit semel. Sed hoc videtur, ut Bauldryus notat, nimis rusticum et est expresse contra Rituale Romanum : ita mos iste non videtur permittendus. Ilunc abusum, quem alias servatum vidi in quadam insigni Urbis Ecclesia a Presbyteris, qui se doctos iactant et sacrorum rituum servatores, iam merito improbarunt praeter Bauldryum, Sarnellus torn. 7, Episl. Ecclesiastic., et Macrus in Hierolexico verb. *Benedictio* ». .Miror autem adhuc erroneum illum obtinuisse morem in insigni aliqua Urbis Ecclesia, dum Calalanus scribebat, postquam S. R. C. in Sabinen. die 8 Februarii 1639, ad dubium : < Quando sit danda benedictio cum SS^mo Sacramento ; An in fine Hymni *Pange lingua*, an quando pervenit ad versiculum *sit et benedictio* ! responderat : In fine Hymni » (num. <>5). Cave lamen, ne materialiter accipias verba Decreti et in alterum incurras errorem, ut credas, absoluto Hymno, immediate dandam esse benedictionem. Sensus namque est, ut servetur praescriptum *Caeremonialis* et *Ritualis* de benedictione elargienda expletis Hymno, versiculis et Oratione. Dixi nimis crassum errorem ac omnino damnum ; nam, ut verbis utar Macri loc. cit., « notantur imprudentiae (cur non etiam crassae et supinae ignorantiae?) Sacerdotes, qui ad benedicendum populum cum Eucharistiae Sacramento, expectant id agere, quando nempe Chorus cantat verba Hymni *sit et benedictio*, nam sensus illius verbi *benedictio* non refertur ad nos seu populum, sed ad SS^mam Trinitatem, ubi benedictio laudem proprie sonat ; et sic ridicule populus loco Trinitatis sub illis verbis benedicitur.

22. Alter invaluerat abusus (et illinam ita esset sublatus, ut in aliqua adhuc Ecclesia non vigeret !) impertiendi duplicem benedictionem in Monialium Ecclesiis ; alteram nempe versus Chorum seu Ecclesiam interiorem Monialium ; alteram versus populum. Praeterquamquod huiusmodi mos adversatur Ritualis Romani dispositioni, per quam Sacerdoti unicam benedictionem impartiri conceditur, cuiusdam diffidentiae signum demonstrat ; ac si benedictio eadem, qua populus in exteriori Ecclesia degens benedicitur, non se extendat ad aliam partem internam eiusdem Ecclesiae ; et manus Dei sit abbreviata. Ita Baruffaldus ad Rituale Romanum lit. 88, num. 77 : videndus

etiam Cavalerius tom. 4, cap. 9, Decret. 7. Quamobrem S. R. C., ad dubium : < An liceat Patribus Carmelitis ingredi Ecclesiam Monialium..... et ibidem benedictionem impartiri eisdem Monialibus et deinde populo? » respondit ; « Licere Patribus Carmelitis ingredi Ecclesiam Monialium, accedente consensu Episcopi ; ibique impertientem esse unicam benedictionem Monialibus ». Sed quoniam abusus nihilominus gliscerat in dies multosque reperiebat fautores, qui illum totis viribus tueri et sustinere nitebantur, eadem Sacra Rituum Congregatio Generali Decreto a s. m. Pio VI confirmato : « Ad hanc reprehensibilem et a sacris ritibus et Ecclesiae praxi deviam consuetudinem radicitus convellendam, praesenti Generali Decreto districte prohibet illam in posterum observari, etiamsi diuturno et immemorabili tempore ac usu convaluerit ; ac praecipit, ut Sacerdos sacram illam exercens functionem in quibusvis Ecclesiis Monialium, ubique locorum erectis, cuiusvis sint Ordinis et Instituti, omitta speciali et separata Monialium benedictione, unicam tantum cum eodem SS^mo Sacramento benedictionem interessenti populo elargiatur » die 11 Decembris 1773, num. 2499). Huic Decreto quis est, qui adquiescere non debeat?

23. Hic loci altera se offert discutienda quaestio : num scilicet Thuriferarius, dum Sacerdos benedicit populum, debeat incensare Sacramentum? Silentium, quod tenent *Caeremoniale*, *Rituale*, *Instructio Clementina* et Auctores fere omnes, qui ceteroqui nihil omiserunt de iis, quae in sacra hac actione servanda sunt, plane suadet hanc incensationem esse omittendam : nihilominus Cavalerius ibidem Decret. 7, num. 7, et Telamus, qui eum sequitur, in Appendic. cap. 3, artic. 6, num. 45 et 48, in fin., innixi quodam Decreto, quod dicunt Romae datum 16 Martii 1746 et Rubrica Missalis litui. 13, existimant faciendam esse, vel saltem in arbitrio relinqui. Videtur lamen magis congruere contrariam sententiam consentaneam silentio *Caeremonialis*, *Ritualis* et *Instructionis*. Cur enim in his, licet enumerentur ritus et caeremoniae omnes servandae, de hac una ne verbum quidem fit? Non alia est ratio, nisi quia locum habere nequit. Si quaeris : cur? Dicam : quia dignior, idest Sacerdos, iam Sacramentumthurificavit, nec inferior debet postea thurificationem iterare. Dum benedicitur populus, supplet vices incensi bonus adora-

lionis odor. Nec me commovent assertum Decretum et Missalis Rubrica. Nam ad illud quod attinet, iam supra notavi decretum illud non reperiri in Regestis S. R. C., ac penitus ignorari a qua Congregatione, vel cuius auctoritate datum fuerit; et forte nil aliud est nisi privatum responsum ad consultationem factam alicui Rubricarum perito, quoniam potius variam Ecclesiarum consuetudinem attendens, quam rationum vim, respondit: < Servari posse alterutrum >. Quod vero spectat Rubricam Missalis, longe diversa militat ratio. Ideo enim Rubrica praescribit in Missa solemni: < Thuriferarius genuflexus in cornu Epistolae ter incensa! Hostiam cum elevatur; et similiter Calicem, posito incenso in thuribulo absque benedictione >: tum quia unica haec est incensatio, quae ad Sacramentum adolendum fit in Missa solemni, tum quia alius non est Thuriferario dignior, qui eo fungatur munere; nam Sacerdos celebrat, Diaconus ei assistit, Subdiaconus impeditus est Patena, Caeremoniarius invigilat, ut quisque suo fungatur officio. Id adeo verum est, ut in Missa defunctorum cum dignior Thuriferario Subdiaconus non sit impeditus, Sacramentum incensat, iubente Rubrica: < Subdiaconus non tenet Patenam post Celebrantem, sed tempore elevationis Sacramenti in cornu Epistolae illud incensat >: contra vero dum benedicendus est populus cum Sacramento, curam ileranda erit ihurificatio per Acolythum, si iam ab omnium in ea actione ministrantium dignissimo, Celebrante scilicet, peracta fuerat? Si has rationes parvi fieri oportere existimas, haud contemnendum censeas Librorum ritualium silentium, qui certe hanc ihurificationem demandassent, quemadmodum iusserunt fieri ad Hymni cantum ante Orationem. Haec dixi, ne, quid magis congruum mihi videtur, praeterirem: ceterum absit, ut velim turbas movere ac damnare consuetudinem, quae, licet minus conveniat, ritus tamen substantiam non laedit. Cum autem eadem consuetudo in bene multis Ecclesiis obtineat, difficillimum esset eandem penitus eliminare.

24. Tandem praecipit *Instructio*: « L'Hostia consecrata si debet consummare nella Messa, o in quella mattina o nella seguente »; et per hoc (nolui Cavalerius ad hunc locum) docemur eam neque inlegam, neque in paries seciam fidelibus potest distribui; et per hoc confirmationem recipit Decretum aliud, quod a nobis alibi exponitur (scilicet

l. 4, cap. 4, Decret. 2); absumi denique praecipitur < o in quella mattina o nella seguente >, ad praecavendum periculum corruptionis; quod si absit, nil velat diutius custodiri, dummodo brevi altera Expositio facienda sit. Verumtamen non habet tantummodo rationes sunt, propter quas, iuxta sanctionis praescriptum, consumi debet Hostia vel in Missa celebranda immediate post Repositionem, vel saltem in altera ex Missis postera die legendi; sed et alia est: cum enim Expositio fiat quandoque in Ecclesiis Confraternitalium, aut in aliis, in quibus velatum est retineri Augustissimum Sacramentum; expediens erat, ut hanc regulam poneret *Instructio*, ne, sub praetextu Expositionis vel demandatae vel permissae, indebitum ius Ecclesiae illae sibi assererent et usurparent. Ideo Sacra Rituum Congregatio Confraternitali S. Sébastien. Terrae Curtii, quae consuevit exponere Sacramentum occasione Quadraginta Horarum, induisit eius retentionem usque ad sequentem diem.

§ XXXII.

« Nel tempo, che durera l'Orazione medesima, si proibisce espressamente il predicare, ma volendo fare dopo li Vespri qualche breve sermone per eccitare li fedeli alia devozione verso il SS. Sacramento, si dovrà prendere la licenza e benedizione da Noi o da Monsignor nostro Vicegerente, anche nelle Chiese de' Regolari ed in qualunque modo privilegiato; e non solo nell'Esposizione di Quarant'ore, ma in qualsivoglia altra Esposizione; la quale licenza si darà in *scriptis*. < Quelle poi che dovrà sermoneggiare, sarà almeno così il titolo nell'Ordine Diaconale; e sermoneggerà con la Colla, benchè sia Regolare, ma senza la Stola; ed a capo scoperto vicino all'Altare, dove sia esposto il SS. Sacramento; ed in un sito, che non obblighi li circostanti a fare atti d'irriverenza con voltare le spalle al SS. Sacramento >.

I. Paucis verbis plura circa eandem rem haec sanctio iubet. Declarat principio per modum regulae, quod non licet in solemni Expositione Quadraginta Horarum conciones ad populum haberi; permittit nihilominus breve aliquod colloquium, non de mane, sed vespertinis horis absolutis, excitandi causa adstantes ad devotionem erga tantum Carissimum Mysterium. Id tamen non in arbitrio relinquitur, sed additur

necessaria conditio de obtinenda prius licentia vel ab Eius Vicario vel ab eius Vicesgerente : quae quidem licentia non valet oretenus data, sed scripto tradenda est, ne piis fraudibus locus relinquatur, utque Ecclesiarum Praesides de facultate concessa non aequivocum habeant documentum. Quae sane conditio communis respective est Ecclesiis extra Urbem, cum non liceat concionari, nisi prius obtenta ab Episcopo venia. Hinc locorum Ordinarii, non ratione Instructionis, sed sacrorum canonum vi, avimadvertere debent num conveniat huiusmodi licentiam impartiri, et quatenus concedant, simul praescribant modum, ne quod obsequium sacramento debitum deperat. Stricte loquor de Expositione Quadrageinta Horarum, cuius institutum cum sui ad maiorem perpetua, haec non patitur, ut concionibus populus ad alia distrahatur. Ideo breviter illa solummodo permittuntur colloquia, quae in eundem finem diriguntur et idem servant obiectum. Equidem Romae regula adamussim servatur, nec, quod sciam, ulla est Ecclesia, in qua tempore Expositionis huiusmodi colloquia habeantur. Optandum, ut in simili circumstantia idem ubique servetur.

2. Praescriptum extenditur ad Ecclesias quoque Regularium, aut quocumque modo privilegiatas, quarum specialibus exemptionibus et induitis hac in parte lex derogat, quae tamen lex in hac specie ad Urbis Ecclesias tantummodo limitatur. Quid ergo extra Romam? Succedunt Ordinarii locorum, sed stant integra privilegia, si quae Apostolica auctoritate alicui reperiantur concessa. Quoad Regulares vero servanda sunt Tridentini Concilii Sess. B, cap. 2 Decreta, ita ut, si extra Ecclesias suorum Ordinum conciones ad populum habere debeant, non aliter hoc fungi munere poterant, nisi obtenta licentia ab Episcopo; quatenus vero id in ipsorum Ecclesiis praestandum sit, sola indigeni benedictione. Patet hinc, quod si locorum Ordinarii opportunum ducant, ne in Ecclesiis pleno iure sibi subiectis et non exemplis, conciones habeantur tempore Expositionis, possunt denegare licentiam etiam Regularibus; sed etiam possunt quoad ipsas Regularium Ecclesias saltem indirecte. Quum enim publica SSmi Sacramenti Expositio, nec a Regularibus in propriis Ecclesiis fieri queat sine licentia Episcopi, is potest, dum licentiam impartitur, etiam praescribere modum et quasdam servandas regulas; idcirco et praecipere,

ne, durante expositione, conciones habeantur.

3. Quoad Urbem vero lex non limitatur ad solas Expositiones Quadrageinta Horarum, sed generalim comprehendit quascumque alias, ita ut nemini liceat in his concionari ad populum, nisi habita prius ab Eius Vicario, vel eius vicesgerente, licentia et alterutrius benedictione. Erit forte quis, qui, cum legit in *Instructione* : < Volendo fare dopo li Vesperì qualche breve sermone per eccitare i fedeli alla devozione verso il SS. Sacramento », ita accipiendam regulam hanc existimet, ut et etiam in his minus solemnibus Expositionibus non liceat matutinis horis conciones haberi; et harum subiectum versandum semper fore circa Sacramentum. Non hic est sensus *Instructionis*, quae in prima sanctionis parte disponit solummodo de concionibus ex Superiorum venia quandoque permissis in Expositione Quadrageinta Horarum, quae habendae sunt post Vesperas; et versari circa subiectum, quod magis congruit tempori et circumstantiae, quam circa quidquam aliud: siquidem in ea non tam attendi debet sola Sacramenti expositio, quam institutum eiusdem, causa et finis. Ad alias Expositiones quod attinet, diversa est ratio: haud *Instructione* iubet, ne conciones haberi possint matutinis horis, nec praescribit quod esse debeat concionum subiectum, sed solummodo praecipit, ne habeantur, nisi obtenta licentia et benedictione.

4. Et revera in Urbis Ecclesiis perquam frequentes huiusmodi Expositiones sunt, nullaque est dies, quae iisdem careat. In his plerumque habentur conciones, quae tamen ad Sacramentum non pertinent; sed versantur circa alia obiecta, quae circumstantiis magis convenire videntur. In festivitatibus Deiparae et Sanctorum, in praeparatione ad easdem novemdialibus vel tri-duanis precibus institutis: nonne haberi poterunt sermones de eorum laudibus, unde ad virtutes imitandas excitemur? Si expositio fiat ad postulandum divinum auxilium in Christianae Reipublicae necessitatibus, ad avertenda flagella, quibus propter peccata merito affligimur, si ad gratiarum actiones Deo reddendas pro acceptis beneficiis, si ad suffragandas defunctorum animas: nonne maxime convenit, ut, si quae permittantur conciones, fiant iuxta exigentiam casuum, rerum et circumstantiarum, respondenque fini, propter quam sacra illa functio peragitur?

5. Si qui vero ad huiusmodi habenda colloquia ex Praesidium venia assumantur, eos vel Sacerdotes, vel saltem Diaconatus Ordine insignitos esse iubet *Instructio* : ac insuper in hoc obeundo munere superpelliceo uti debere, etiamsi ex Regularibus Ordinibus sint tam in propriis, quam in alienis Ecclesiis : Stolum vero adhibere aequae omnibus vetitum est. Non est cur quaeram heic loci causam, quare *Instructio* saltem Diaconatus Ordinem in iis requirat, qui, ul hoc fungantur officio, seliguntur : aut alteram quaestionem discutiendam mihi proponam : num Clericis in minoribus constitutis quandoque liceat praedicare, praesertim si ad aliquod ex Regularibus Institutis, quae pluribus gaudent privilegiis, pertinerent ? Si de his dissererem, extra chorum canerem. Quidquid sit de iure, de regulis generalibus, de Episcoporum facultatibus, de privilegiis Ordinum regularium, de limitationibus etc. ; in nostro rerum themate lex peculiaris attendenda est, quae municipalis est quoad Urbem el sectimfert obligationem relate tantummodo ad conciones habendas occasione Orationis Quadraginta Horarum. Ad hanc igitur omnes ulriusque Cleri tenentur. Eandem vim habent aliae duae conditiones appositae de superpelliceo adhibendo sine Stola e collo pendente.

6. Quamquam vero in Urbe relate ad alias Expositiones aliasque Ecclesiasticas functiones, in quibus Ecclesiae institutum, Missalis el Ritualis Rubricae Stolum adhiberi non inbenl, eius usus sil interdictus, ob eas, quas supra attulimus, rationes : alibi tamen, extra Urbem scilicet, ubi eam adhibendi in concionibus invaluit usus, etiamsi conciones habeantur coram Sacramento, aut patente aut velo obducto, poterunt concionatores ab huiusmodi more non declinare, tum quia lex municipalis est, tum quia in hac *Instructionis* sanctione eisudem usus non inlerdicitui ratione Sacramenti expositi, sed ob longe diversum molivnm, qui peculiaris cum sil pro Urbe tantum, omnes alias conciones universim complectitur. Quoad vero superpelliceum lex *Instructionis* religiose servanda esi etiam a Regularibus, si quandoque iisdem, durante Oratione Quadraginta Horarum, concionari permittatur. Quod si sermo sil de aliis concionibus, quae frequenter in una allerave Urbis Ecclesia habentur, Sacramento exposito, eadem lex non obligat Regulares, qui in proprio sui Ordinis habitu e.o (unguntur munere : pro-

pteroa extra Urbem ita poterunt etiam in Oratione Quadraginta Horarum. Siquidem proprium est Regularium, ul distinguantur a Clero Seculari (extra Sacramenta el alias ecclesiasticas functiones, in quibus Rituale superpelliceum omnino exigit) eum non adhibere : ideo in Processionibus proprio ordinario habitu induti incedunt. Quod vero magis est, Caeremoniale Episcoporum, agens de Regulari sermocinante aule Episcopum lib. 1, cap. 22, hanc ponit regulam : < Si autem fuerit Regularis,, erit in habitu ab ipso deferri solito in concionando » : qui est proprius et ordinarius Instituti. Perperam autem, et nescio quo iure Cavalerius tom. IV, cap. 7, deer. 29, num 5, loco verborum, quae de Caeremoniali sunt recitata, sequenti utitur lectione : Si autem fuerit Clericus Regularis, erit in habitu suae Religionis. Perperam dixi ; nam plures diversasque Caeremonialis editiones consului, neque in ulla ea verba legi, cum Caeremonialis Rubrica agat de Religiosis ex Ordinibus monasticis aut mendicantibus, non autem de Clericis Regularibus, qui, cum habitu non distinguantur a Clericis Secularis, possunt, imo debent, in concionibus habendis uti superpelliceo : ideo Calalanus ad eum locum apte notat : Sacerdos simplex ex Clericis tam Secularibus, quam Regularibus . . . superpelliceo el Stola utatur . . . ; si autem sermonem habiturus Regularis fuerit, idesi ex Ordine monastico vel mendicantium, habitu suae Religionis tunc utatur deferri solito in concinnando. Longe clavior esi Rubrica Caeremonialis Romani Augustini Palrillii, nomine Marcelli Corcyrensis evulgati, quae agens *de habitu sermonem habituri lib. 3, cap. 8, lit. 3*, hanc ponit regulam : Ille qui orat . . . in Cappella, si est Episcopus vel Abbas, cum pluviali orat . . . si est inferioris Ordinis el in Cappella portat Cappam vel Rochetlum, cum illis orat ; si non portat Rochetlum, tunc oraturus assumit Cappam tantum sine Rochello . . . Mendicantes el alii Religiosi orani in suo habitu : et lit. 4, cap. 5, Religiosi non Praelati orani in suo habitu. Nec alia est regula, quae habetur in Caeremoniali Paridis Crassi lib. 1, cap. 40 : « el si illum (sermonem scilicet coram Episcopo) facturus sil Clericus Secularis, lunc indutus colla, si autem Religiosus, in suo habitu quotidiano ». Ex his igitur palet, Monachos el Religiosos mendicantes superpelliceo uti debere dumtaxat, si Romae concionalun sint coram Sacramento expo-

silo pro Oratione Quadraginta Horarum ex peculiari lege *Clementinae Instructionis*.

7. Prosequitur *Instructio*: < sermonegerâ a capo scoperio ». Id autem non unam respicit Orationem Quadiaginla Horarum, neque ad solas Urbis Ecclesias tantummodo fertur; sed commune est omnibus Expositionibus Sacramenti et ubique servandum: non enim Heri debet, quia peculiaris haec iubet *Instructio*, sed omnino oportet, quia ita exigit functionis et Mysterii sanctitas. Si contrarius alicubi invaluerit abusus, Praesulum studio eliminandus est, quin ad eum luendum et cohonestandum valeant consuetudo et immemorialis temporis lapsus. Idcirco S. R. C. edixit: < Nullo modo convenire, ut caput legant Concionalores, quando praedicant vel sermonem habent in Ecclesia, ubi super Aliare SS. Sacramentum in Tabernaculo crystallino publice, ut a Christifidelibus veneretur, exponitur, prout fieri solet infra octavam solemnitalis SS. Corporis Christi, et quando per annum Oratio continua Quadiaginla Horarum indicitur; sed eos semper capite detecto, dum concionem habent coram Sacramento, stare debere»: et in Giennen. 9 Decembris 1712: « Indecens omnino esse ante Sacramentum publice expositum concionem vel sermonem habere, capite cooperto, consueludinemque contrariam non esse consuetudinem, sed abusum tollendum et eliminandum, prout omnino tolli et prohiberi mandavit » (n. 4 SS, ad dub. 4). Convenit Rubrica Caeremonialis Episcoporum, quae lib. 2, cap. 33, decens esse ait, ut qui Horas Canonicas persolvunt, nec sedeant, nec caput operiant: verum humanae infirmitatis rationem habens, permittit ut sedeant, ne diu stantes nimis defatigentur; praecipit tamen, ut saltem non omittant, in signum reverentiae, delecto capite assistere. Unde colligimus quandoque permissum esse coram Sacramento exposito sedere, nunquam vero cooperio rapite assistere. Quod si ab omnibus est religiose servandum, nullo magis erit ab illis, qui coram Sacramento vel conciones habent vel devota colloquia.

8. Numquid autem huiusmodi lex nullam unquam limitationem aut moderationem admittit? discrimine est opus. Vel enim conciones habentur coram Sacramento publice exposito et delecto; et lex universalis est et ubique servanda; vel agitur de Sacramento utique publicae venerationi exposito, sed aliquo modo operio: et rursus

est distinguendum. Aut suhlile velum impositum Dsiensorio non omnino Sacram Hostiam abscondit, ut plerumque accidit, dum expositio fit pro aliquo infirmo; aut velum ex crassiori panno apponitur ante Thronum, ita ut nec (Mensorium adstantibus pateat. In primo casu haud licet bireio caput operire, quia revera Sacramentum, etsi velatum, non omnino absconditur: in altera vero specie, haud dedecere videtur cum Concionatori tum aliis, siqui adstant de Clero, pileolo aut bireio uti ad operiendum caput. Etenim in Expositionibus, quae non ex praecepto, sed ex voluntate fiunt, aut ratione Instituti, aut devotionis ergo, saepe numero conciones habentur; et mos invaluit, ut interea ante Thronum apponatur velum, quo Sacramentum tegatur. Id cum fit, est quodammodo reconditum; ac propterea nonnulla admitti ac tolerari possunt, quae non licent, vel saltem dedecent, dum palet discoopertum. Dixi *nonnulla*, quia, cum reapse Sacramentum in Throno resideat expositum, licet velatum, eiusdem solemnitis praesentia exigit ut non consideretur plane reconditum; unde abstinendum saltem ab iis, quae cum debita reverentia non componuntur; cuiusmodi sunt: eidem directe terga vertere, aut pileis et galeris caput legere (ubi mos viget operiendi caput tempore concionum) et id genus alia. Licitum tamen est sedere, nec dedecet adhiberi birelum ad operiendum caput tam a Concinnatore, quam ab adstante Clero; quamvis maioris obsequii argumentum esset caput nullo modo tegere. Hinc autem nulla notanda censura est consuetudo habendi conciones, quae magis congruunt circumstantiis, Sacramento velamine tecto ac sedente populo; sed nullatenus sedere populo permittendum esset, si conciones haberentur coram Sacramento nullo velamine tecto. Atque eni alia ratio, propter quam in Oratione Quadraginta Horarum vel nullae omnino habendae sunt conciones, vel quambrevissimae, quibus excitetur circumstantium devotio ad Sacramenti venerationem. Non enim, ea durante, licet ante Thronum velum apponere, quo Sacramenti abscondatur aspectus; et vetitum est populo scamnis aut sedibus uti, quum omnes ante conspectum Domini genuflexi manere debeant. Quamobrem, si huiusmodi permittantur colloquia, haec respondere debent cum reali Eucharistiae praesentiae, tum religioni adstantium adorationi etiam corporis compositione incumbentium; sed etiam con-

sulendum esi aliquorum infirmitati, ne prolixa nimis Concionalorum oratione diu permanere genullexi cogantur.

9. Sed illud, unde tantisper discessimus, repetendum est. Licere diximus tam Concionatori, quam Clero caput operire birelin, si appositum velum sacrum Ostensorium abscondat : el iure diximus, nedum quia ita fert non reprobanda universalis consuetudo, verum etiam, quia ita nuperime decretum fuit a S. R. C. in Bracharen. •-uh die 10 Septembris 1796. Nam proposito Dubio : « An Chorus, dum recitat Horas Canonicas ante SS. Sacramentum velo lectum in loco eminenti, sedere et legere caput cum bireto valeat, vel stare debeat nudo capite, quasi esset sine velo? » respondit : «Poterit Clerus sedere, lecto etiam capite cum bireto, sed laudandus esset, si sederet, detecto capite » (num. 2552, ad dub. 1). Igitur si Clerus laudandus est, si sedeat sine birelo ob reverentiam debitam Sacramento, licet in Osiensorio velato, in legem non peccabunt Concionatores el Clerus si pileolo vel bireto caput legant, quamvis minus laudabiliter se gérant. Talis esi Decreti sensus, quo maiori decentiae consultitur, non praeceptum imponitur; imo licere dicitur, quod etsi minus deceat, haud tamen indecens el improbandum est. Audiendus hac de re Cavalerius lom. 4, cap. 7, Decrei. 29, num. 9: « opportunus admodum est nonnullarum Ecclesiarum usus, quae, ut irreverentias quaslibet amoveant, concionis tempore, velum quoddam apponunt ante Sacramentum, unde nonnulla admitti seu tolerari possunt quae minus licent, dum patet discoopertum.....lisdem igitur licitum erit sedere; el tam Concionator el Clerus sacerdotali birelo uti poterit aut parvo pileolo». Verum tamen haec indulgentia nimis ab eodem extendi videtur, quum prosequatur : « el ita dictum sil etiam pro expositionibus, in quibus exponitur Pyxis aut Sacramentum ab initio velatum ». Siquidem dum Pyxis Sacramentum contineas, aperio Tabernaculi ostiolo, palet, el Oslensorium non omnino absconditur, non esse a regula declinandum supra nolum est; quia in utroque casu Sacramentum circumstantium oculis subiicilur, elsi Sacra Hostia vel nulhmode, vel non omnino conspicici possit. Contra vero, dum crassioris panni velamen, quod Oslensorium undique legat, ante Thronum apponitur, haberi perinde debet ac si Sacramentum clausum lateret in Tabernaculo.

10. Cavendum praeterea est, ne, dum brevia illa colloquia habentur coram Sacramento patenter exposito, populo indirecte praebeatur occasio declinandi ab obsequio Sacrae debito Eucharistiae. Idcirco vult sanctio, ut, si brevis aliqua concio permittatur tempore Orationis Quadraginta Horarum aut in aliis Expositionibus iuxta morem liat, locus pro Concionatore sit : < vicino all'Altare, dove sla esposlo il Santissimo ; ed in un silo, che non obblighi gli ascollanli a fare alii d'irriverenza con voliare le spalle al Sacramento ». Hoc enim pacto vindicatur Sacramentum ab actibus, qui forte committi possent contra religionem el cultum ei debitum, si locus pro Concionatore paratus procul ab Altari distaret. Quamquam in hoc dari certa regula nequit; diversa Ecclesiarum structura, varia Presbyterii forma, amplitudo, angustia non eumdcem exigunt modum : illud autem firmum manet, quod ille seligatur locus, qui sil magis aptus ad finem, qui est, ut irreverentiae actus evitentur.

11. Vult Cavalerius, quod si alius desit idoneus locus, Concio satius fiat ex latere Altaris Expositionis, ubi concionandum esset a Celebrante, quando intra Missam praedicari debet, docet Gavanlusparl. 2, lit. 14, num. 11, ubi el ritum declarat : si concionandum sil a Celebrante, quando intra Missam praedicare debet, fiat ab eo stante a cornu Evangelii et aperio capite, Ministri ad dexteram stabunt a cornu Evangelii. Ego vero non video casum habendi concionem per Celebrantem in Altare, in quo expositum est Sacramentum. Forte Gavanlius rationem habuit Expositionis faciendae initio spiritualium exercitationum. Quae tamen necessitas praedicandi ad Altare el infra Missam? et non potius, hac expleta, ad latus quidem Presbyterii et prope Altare, sed non ad ipsum Altare? Mihi certe praefatus modus insinuatus a Cavalerio innixo doctrinae Gavanli inopportunus et minus decens videtur; quippe quia, si Concionalor a cornu Evangelii stans in suppedaneo ad populum sermonem habeat, facile est, ut corporis gesticulatione el motu, terga quandoque vertat Sacramento, quod vitandum omnino est. Si breve aliquod soliloquium fieri velit ad excitandam populi devotionem erga Sacramentum, quod in Oratione Quadraginta Horarum *Instructio* non omnino reprobatur, dummodo Praesidium intercedat facultas, expediret maxime, ut id fieret a Sacerdote vel Diacono genuflecto in

allero ex Altaris gradibus a cornu Evangelii: quod certe non mullum afferret incommodi, quum huiusmodi soliloquia brevi expeditantur, eo magis, quia, si adstantes sedere nequeunt ei indecens esi ui stent pedibus, convenit etiam ul Concionator genuflexus iisdem exemplo sil. Verumlamen vel prope Altare concio habeatur, vel in alia Ecclesiae parle, semper cavendum est, ne detur occasio aclibus a debilo obsequio el reverentia alienis, vel sil Sacramentum expositum pro Oratione Quadraginta Horarum, vel pro alia qualibet occasione el causa, vel sil Oslensorium delectum vel velatum, aut in Throno emineat, aut pateat velata Pyxis, aperio Tabernaculi ostiolo.

gXXXIH.

< Le Chiese, ove sarà l'Orazione di Quarant'ore, dovranno la sera siare aperte, linianto che vi sarà popolo per orare, ma < perché non puô darsi in ciô un'ora de-terminata si per la situazione di esse, come « per la mulazione delle stagioni ; perciò « polranno chiudersi circa le ire ore l'estale ; e l'inverno ad ore cinque: s'avverte però, che anche a porte clause dovrà continuare l'Orazione, come s'è dello « al numero IX, non dovendo mai essere « interpolata l'Orazione di Quarant'ore, come « per Decreto della Sacra Gongregazione « de' RR. ».

1. Dum Clemens PP. VIII Orationem Quadraginta Horarum primum instituit, expresse declaravit eam velle perpetuam, quapropter quasdam iussit designari Ecclesias, in quibus: «Certis praefinitis diebus pia el salutaris Quadraginta Horarum Oratio celebretur, ea servata Ecclesiarum et temporum distributione, ut diu nocluque quavis hora, loto vertente anno, sine intermissione, Orationis incensum Domino dirigatur». Cohærenter ad hæc iubel *Instructio*, ut aperte pateant Ecclesiae ianuae quousque populus veneraturus SSimum Sacramentum ad eam confluit. Neque tamen per integram noctem patere debent, sed claudendae sunt, dum populus deficit. Qua demum hora? Nequii certo determinari. Variæ anni tempestates, maior minorque populi frequentia, Ecclesiarum distantia aliaque similes circumstantiae prudentibus Ecclesiarum Rectoribus aliquam regulam præbere poterunt. Hinc præsens sanctio non iubendo, sed potius insinuando quid pro temporum varietate magis expedire videtur : inquit : « si

polranno chiudere l'eslaie circa le ire ore, e l'inverno ad ore cinque ». Etsi vero dum cessat, aut mullum imminutus est populi concursus, Ecclesiae ianuae claudendae sint, non ideo tamen arcendi sunt illi, qui devotionis fervore moli adhuc in Oratione perseverare cupiunt, vel hac de causa petunt ingressum in aliqua ex nocturnis horis. Id autem caule fiat et nonnisi illi admittantur, quorum explorata est religio ac pietas. Foeminis nullo modo, nulla ratione nulloque praetextu permittatur, sed tantummodo viris, qui, ul iam innui, non alio molivo, nisi religionis, permanere ibi aut ad orandum ingredi cupiunt; et hi ingredi et exire poterunt per aliquod internum ostium pro opportunitate claudendum, vel reserandum, id conforme est regulis S. Caroli Borromei, quarum altera est: < Ancorchè la notie si faccia Orazione, la Chiesa però non stia aperta, ma ciascuno picchi e se gli apra; e polranno andare ad orare non solo quei che saranno dei comparlilo fallo, ma altri ancora ». Quoniam vero, ut vidimus ad §§ IX et X, singulis horis tam diurnis, quam nocturnis, dari signum debet maioris campanae sonitu, haud falli puto, si existimo, nedum id fieri oportere, ul Ecclesiastici sibi in Oratione vicissim succedant, verum etiam ul el laici moneantur, siqui sunt, qui velint ad Ecclesiam accedere, ul ibi ad horam in Oratione persistent ; quamobrem non eis est denegandus ingressus.

2. Tametsi in hac etiam parte Romae omnino servanda sil *Instructio*, ita ul pateant Ecclesiae fores viris aequè ac foeminis per aliquot primae noctis horas, non extenditur regula ad alias Ecclesias extra Urbem. Ordinarii locorum decernere debent quod magis expedii, iuxta locorum, temporum, personarum mores el circumstantias. Quod in magnis Urbibus licet, in quibus facile comparari possunt media, ne oriantur scandala et nequid fiat cum offensione el perturbatione fidelium, haud fieri el permilli convenit in parvis Oppidis, in quibus talia media nequeunt adhiberi. Hinc in his magis congruit, ut, etiamsi Oratio sil perpetua, ingruentibus tamen tenebris, Ecclesiae ianuae claudantur. Ita iussit Bened. XIV, dum erat Bononiae Episcopus, non quoad Civitatem, sed quoad loca quaedam Dioecesis: nam intelligens in quibusdam suae Dioecesis locis per quadraginta horas SSimum Sacramentum exponi, atque Ecclesiae fores per integram noctem patere coque viros simul el mulieres confluere, omnino prae-

cepit, ut post horam vigesimam tertiam cum dimidio clauderentur. Laud. Institut. 30 num. 24.

3 Clausis Ecclesiae ianuis, non est propterea ab Oratione cessandum, nec Sacramentum intus Tabernaculum recludendum. Id non patitur *instructio*, quae Orationem vult esse perennem, et Sacra Rituum Congregatio delinivit (ul opportune monet praesens sanclio): « Non licere in Oralione Quadraginta Illoarum reponere Augustissimum Sacramentum tempore nodis; el contrariam consuetudinem esse abolendam ». Tanto cum rigore perpetuitas Orationis servanda est, ut non defuerint aliquando, qui existimarent nec esse interpolandam triduo Passionis. Ideo « Sacerdos deputatus a Vicario ad conficiendum tnum Orationis Quadraginta Horarum in Urbe peliil: An Eeria VI in Parasceve sil prosequenda huiusmodi Oratio cum Expositione Sacramenti; an vero abstinendum? » > Sacra Rituum Congregatio « mandavit omnino cessandum a mane Feriae V usque ad mane Sabbati Sancti ». Illa in una Urbis sub die 12 Martii 1661 (num. 1190). Et bene quidem. Haud enim congruit triumphalis Sacrae Eucharistiae expositio iis diebus, in quibus, deficientibus Hostia el Sacrificio, Ecclesia versatur in tristitia, amaritudine el luctu. Quae ratio est, propter quam solemnilas Institutionis Sacramenti, quae celebranda esset FERIA V in Coena Domini, transferatur ad Feriam V post Festum SSthae Trinitatis.

4. Quod si alicubi liat huiusmodi Expositio ad formam quidem Orationis Quadraginta Horarum, ita ul ad tertium usque diem protrahatur, nocte lamen recondatur Sacramentum, non amplius locum habebunt sanction.s regulae, quae tantummodo obligant Ecclesias per turnum designatas pro Oralione Quadraginta Horarum. Improperie namque dicitur ad formam quadraginta horarum, cum desit id quod praecipuum est Instituti; perpetuitas scilicet Orationis per quadraginta successivas horas nunquam interruptas, licet per tres dies fiat.

5. Ei revera cum pio huic Instituto annexa sil Indulgentia vel partialis vel plenaria; certum est quod illam de imis rigore consequi haud possunt fideles, nisi servata forn Institutionis. Idcirco Sacra Gongregilio Episcoporum el Regularium negotiis praeposita die 5 Aprilis 1627 declaravit: < Si expositio SSihi Sacramenti continua non sil die nocluque, admoneri debet populus non lucrificari Indulgentias pro Oralione Qna-

draginla Horarum concessas ». Vide Gavalierium torn. 4, cap. 7, decret. 50, num. 1; Lucium Ferrari Verb. *Eucharistia* num. 67; Tetamum in Appendice cap. 3, art. 7, sect. 3, num. 62 el 63, ubi ait: « Constitutio Clementis VIII anni 1592, singulis poenitentibus et confessis ac Sacra Communionem reffectis, qui in qualibet Urbis Ecclesia, ubi Oratio Expositionis SSmi Sacramenti Quadraginta Horarum continua el non interrupta fuerit indicia, devote orando unam saltem horam perseveraverint, Indulgentiam plenariam concedit; iis vero, qui inibi pias ad Deum preces effuderint breviori tempore, septem annos el totidem quadragenas de iniunctis aut alias debilis poenitentiis relaxat ». Notandum quod cl. Auctor de suo addidit: *Oratio Expositionis SSmi Sacramenti etc.*: nam revera in laudata Constitutione verbum quidem iit expositionis Eucharistiae, sed dispositio sistit institutione Orationis perennis, cui an ab initio, ul adderetur expositio Sacramenti, iniuncium fuerit, incertum est; quamvis haec vel sil institutioni coeva, vel paulo post introducta, est generaliter admissa. Quamobrem iuxta litteram praefatae Constitutionis unica conditio ea est, quod Oratio sil perennis ad effectum lucrandi Indulgentias: modo vero addita est altera, quod Oratio fiat coram Sacramento publicae adorationi exposito, non ratione institutionis sed consuetudinis, quae in legem transivit.

6. Paulum V ampliasset praefatam plenariam Indulgentiam pro tempore, per quod orare cuilibet fuerit commodum, litteris brevibus datis 10 Mail 1606, testantur Anciores supralaudati. Verum lamen, quia quandoque ita comparatae sunt circumstantiae ac laies laniique momenti possunt concurrere causae, ul opportunum maxime et fortasse eliam necessarium videatur Praesulibus de node Sacramentum recondi ac perennem Orationem intercipi: ne propterea populus spirituali illo bono privetur, Benedicius XIV in sua Constitutione Accipimus etc. *loin. 2 Bullarii, num. V*, eadem plenariam Indulgentiam lucrari posse declaravit, etiamsi noclu interrumpatur Oralio. Eu verba: « Porro id necessario requiritur ad consequendas eas Indulgentias, quae fidelibus conferuntur, qui precantur in illis Ecclesiis, ubi Divina Mysteria spatio continuo quadraginta horarum exposita publice sunt. Etenim id omnino praecipitur in hac Indulgentia concedenda, quae a quadraginla horis continuis nomen accepit. E-

quidem, veleris disciplinae severitate remissa, nunc eadem Indulgentia concedi intelligitur, etiamsi Sacramentum Eucharistiae per horas quadraginta continuas gravissimis de causis minime prostet; modo tamen horis diurnis semper expositum relinquatur ».

7. An autem huiusmodi Indulgentiae plenariae ampliatio comprehendat etiam Ecclesias Urbis, dubium excitare quis posset. Etenim Epistola data est ad Episcopum Wormaliensem; et eius postulatis Pontifex respondet; quamobrem videtur limitatum indultum ad Ecclesias tantummodo eiusdem Dioecesis. Sed dubium hoc facile exploditur: plura quippe sunt, quae fere ad evidentiam evincunt ampliationem illam universalem esse et extendi etiam ad Ecclesias Urbis, si detur casus, quod gravissimis de causis nocte recondatur Sacramentum. Praeterquamquod Epistola illa in *Bullarium* inserta est, hanc generalem fert epigraphen; *Christi fideles Indulgentiam visitantibus Ecclesias concessam, etiam Sine Eucharistia non exposita, lucrantur*. Hoc erat postulatum Episcopi, cui sapientissimus Pontifex satisfecit: falsam vero esse illorum opinionem demonstrans, qui arbitrabantur non lucrari Indulgentias concessas visitantibus Ecclesias, nisi Sine Eucharistiae Sacramentum in iisdem publicae venerationi expositum exhibeatur, necessario id requiri dicit, si in ipsa concessione tamquam conditio fuerit iniunctum: exemplum affert Expositionis et Orationis Quadraginta Horarum: declarat tandem quid de antiquo rigore fuisse remissum; et lucrari Indulgentiam, etiamsi, gravi interveniente causa, de nocte interrumpatur Oratio. Ex his colligimus Pontificem de hac re incidenter fuisse loquutum, quae a postulato erat extranea, licet nullum conferret ad solutionem dubii. Praeterea non ipse tunc primum relaxavit legis aut disciplinae rigorem, aut quid indulgere voluit Wormaliensi Dioecesi, quod Episcopus non petebat nec erat obiectum postulati; sed tantummodo id per modum narrationis retulit, quod in more iam erat; ac propterea non utitur dictionibus: *concedimus, indulgemus, declaramus, extendimus etc.*, bene vero alia longe diversa: *nunc eadem Indulgentia concedi intelligitur*: quae dicendi formula significat *iam concessum, iam declaratum, iam in more positum*. Quod magis palet, quia immediate verbis supra relatis addit: *de hac re plura tradita sunt in libro P. Theodori a Spiritu Sancto*: unde

facile arguimus aliquod Decretum indultivum et declarativum emanasse a Sacra Congregatione Indulgentiarum, vel sapientissimum Pontificem praefati Auctoris probasse sententiam. Quae dixi, ni fallor, salis sunt, ut firmetur regula, quod Indulgentiae non depereant etiam quoad Ecclesias Urbis, si urgentissimis de causis contingat alicubi, iubentibus vel permittentibus Praesulibus, de nocte recondito Sacramento, Orationem intercipi, dummodo diurnis horis expositum semper pateat.

8. Neque heic loci legenda silentio esipia quaedam multaque commendatione digna Institutio novissima, quae in id unice tendit, ne debitum obsequium erga Sacram Eucharistiam vel elanguet, vel deficiat nocturno tempore, dum non amplius populo ad Ecclesiam liber datur accessus; prospicitque perpetuitati adorationis a Summis Pontificibus commendatae. Clemens VIII, S. R. C. Decreta, *Instructio* quam illustrandam suscepimus, ut diu nocteque per quadraginta horas indeficiens perseveret Oratio, omnino iubent. Verumtamen facile contingere poterat tam sanctae legis violatio, in Ecclesiis praesertim pauperibus Clero destitutis, in quibus unus tantum aut alter mercede conductus erat, qui vigilias ageret et Orationi incumberet. Id animo cogitantes pii quidam viri, zelo honoris Dei commoli, omnes direxerunt curas, ut huic malo occurrerent. Eidem opportune consultum existimarunt ope Societatis, cui nomen daturi essent, per vices ante Sacram Eucharistiam palam expositam, recedente populo clausisque ianuis noctu preces effunderent. Nec multum nec diu adlaborandum fuit: brevi namque tot ex Ecclesiasticorum laicorumque hominum ordinibus pro meditato opere exequendo simul conveniunt, ut mense Novembris 1810 praeconcepta Societas ortum et firmitatem habuerit. Qui eam componunt *Idolorum Gestis Sacramentalibus* nuncupantur. Collatis interea consiliis, ut facilius redderetur operis exequutio, ne conceptus fervor temporis progressu, subortis difficultatibus, tepesceret, Moderatores quasdam leges perpetuo servandas edixerunt, quae ab universo coetu probatae sunt. Meum non est eas recensere. Harum duplex est finis; primus ne unquam deliciat Oratio; alter, qui in primum recidit, ne Sodales nimio graventur labore. Etenim bene norant Instituta, quamvis sancta nullisque celebranda nominibus, quae certam non inducunt obligatio-

nem, sed sunt libera, paulatim languescere et quandoque etiam resolvi, nisi prudenter 'Uavii'que dirigantur. Omnes, qui Societatem componunt, in tres classes distribuuntur. Aliqui sunt, qui uni tantum praecipuoque nocturnae adorationis oneri satisfaciunt : alii (quibus etiam pia quaedam foeminae adnumerantur), cum nequeant vel ratione sexus, vel aetate, vel salutis incommodis, vel occupationibus impediti, nocturnas vigilias agere, eo, quo possunt, modopium fovent institutum et aes ad expensas necessarium elargiuntur; alii demum, qui simul adorationi incumbunt et aes ministrant. In singulis diebus octo Consodalium nomina extrahuntur ex urna, horum quatuor in Ecclesiam conveniunt incipiuntque vigilias statim ac fores clauduntur; his alii succedunt, qui ab Oratione cessant, simul ac, reseratis ianuis, liber confluenti populo patet ingressus. Hac servata discreta methodo, facilius redditur pii operis executio et nimio labore non premuntur Sodales et adorationi opportune consultum est. Equidem Ecclesiarum distantia, temporum intemperies ac alia quandoque non praevisa, quae observantur incommoda, afferre possunt impedimenta, interponere difficultates. Hisce etiam provisum est, comparatis praescriptisque mediis, quae iuxta circumstantiarum varietates, ad finem magis idonea visa sunt. Sodalibus, qui adorationi incumbunt, unus semper praesit Sacerdos, qui Directoris nomen habet. Is est, qui tempora partitur, partim vocalibus piecibus, partim meditationi, partim divinae psalmodiae assignando, veluti in Rituali ad hoc disposito praescriptum est. Salis de pia hac novissima Institutione dixi; utinam quod coeptum Romae est, ad omnes Civitates et loca propagetur, in quibus Oratio Quadraginta Horarum ad formam Constitutionis Clementis VIII peragitur!

9. Ne quid praeteream, Pius VII, quem Deus sospitet, speciali rescripto dato 12 Maii 1807, benigne concessit m Indulgentia plenaria primum a Clemente VIII in exordio Institutionis elargita, postmodum vero ab eius Successoribus confirmata et ampliata, idplican in posterum possit per modum Suffragii ammalib fidelium defunctorum*, ac insuper declaravit omnia Altaria illius Ecclesiae, in qua per lurnutn fit expositio, esse privilegiala, durante tempore expositionis.

10. Pauca hic addere pro coronide invii de plenaria Indulgentia indulla orantibus ante Sacramentum, licet non expositum n turno quadraginta horarum, sed ex alia

gravi causa et communi bono vel per triduum, vel per unam diem tantum. Pluribus in Ecclesiis pia invaluisse consuetudinem iam a seculo decimo sexto exponendi SSnlum Eucharistiae Sacramentum ad instar Orationis Quadraginta Horarum per tres dies a Quinquagesimae Dominica usque ad Feriam tertiam, ul fideles hoc pacto, neglectis mundi illecebris, ad sancta opera incenderentur, Deumque bacchanalium criminibus ad iracundiam gravius provocatum mitigarent, testatur Benedictus XIV Institut. 14, num. 8. Consuetudo isthaec magnum habuit temporum successu incrementum; et modo frequentes sunt Ecclesiae, in quibus etiam per aliquot hebdomadae Septuagesimae et Sexagesimae dies, tum per triduum Quinquagesimae, aut SSmum Eucharistiae Sacramentum solemniter exponitur, aut aliae piaee exercitationes peraguntur. Idem Benedicius XIV ad fovendam et excitandam fidelium religionem eosque avocandos a perniciosis bacchanalium ludis, datis litteris ad Episcopos Status Ecclesiastici die 1 Ianuarii 1748 (relatis in eius Bullar. lom. 2, pag. 382, edition. Romanae) Indulgentiam plenariam induisit visitantibus alieram ex iis Ecclesiis, in quibus ea de causa Sacram Eucharistiam exponendi mos est.

11. Ha Pontifex in his Episcopos alloquitur : < curandum praeterea vobis est, ul in una aut pluribus Ecclesiis SSmum Eucharistiae Sacramentum per triduum publico cultui exponatur; et quotidie populo ad Vesperas benedicatur in Septuagesimae, aut Sexagesimae, aut Quinquagesimae hebdomadis, aut tribus omnibus. Nos interea fidelibus hac nostra Epistola circulari plenariam Indulgentiam concedimus, quae a vobis solitis formulis promulgabitur, quaeque cum ad opus pium directa sil, non impeditur alia plenaria Indulgentia, quam Ecclesia, ubi Eucharistia exponitur, aliis de causis habere possit; plenam, inquam, culpae veniam impertimur quibuslibet Christifidelibus, qui poenitentia et Sacra Synaxi rite muniti, singulis diebus Augustissimum Christi Corpus visitaverint, Deum orantes iuxta Ecclesiae mentem, quam desuper exposuimus : mens *autem Ecclesiae est*. Nec huic morum perversitati (de ludis Bacchanalibus loquitur) Ecclesia, ul potuit, non opportune consuluit, et semper precibus operibusque piis enixe Dei praesidium imploravit, ul poenas impiis debitas differret; et omnipotenti auxilio suo huic malo remedia praeberet ».

12. Deinde eius Successor Clemens XIII praefatam Indulgentiam pro Statu Ecclesiastico concessam extendit ad omnes Catholici Orbis Ecclesias; et lucrari insuper posse induisit nedum in triduo Septuagesimae, Sexagesimae et Quinquagesimae, verum etiam in sola Feria V infra hebdomadam Sexagesimae, luval hic integrum referre Decreium datum per organum Congregationis Indulgentiarum sub die 23 Iulii 1765. « Cum alias Benedicius XIV ad frequentes Episcoporum Pontificiae dictio- nis querelas gravioribus abusibus, qui bacchanalium tempore irrepserunt, opportuno remedio, opportune occurrere concupierit, perspexeritque in aliquibus Ecclesiis salu- tari consilio institutam esse Sanctissimi Eu- charistiae Sacramenti expositionem per tres dies, sive in hebdomada Septuagesimae, sive in altera Sexagesimae, aut Quinqua- gesimae ante diem Cinerum, ad hoc prae- cipue, ne fideles tempore lentationis a via Domini recederent et in praedictis Ec- clesiis pie orantes, divina impetrarent auxi- lia; universis ulriusque sexus Christianis- simis confessis et Sacra Communione refectis, qui easdem Ecclesias, in quibus fit Venera- bilis expositio, sive in uno, sive in singulis ex praedictis triduis devote visitarent, Indul- gentiam plenariam misericorditer concessit et induisit. Hinc Sanctissimus Dominus No- ster Clemens Papa XIII sedulo recogitans praefatam Augustissimi Sacramenti exposi- tionem plurimum hisce diebus profuisse ac deinceps fore profuturam, eandem plena- riam Indulgentiam ad quascumque catholici Orbis Ecclesias, ubicumque locorum exi- stentes, ubi Venerabilis expositio sive in hebdomada Septuagesimae, sive Sexagesi- mae vel Quinquagesimae, sive in singulis praedictis hebdomadis per tres dies, atque etiamsi tantummodo in Feria V infra heb- domadam Sexagesimae, peragatur, ex uberi Pontificiae caritatis fonte benignissime ex- tendit ».

§ XXXIV.

« In ogni Chiesa di Roma si terrà allisso
« in luogo patente la lista delle Quarantore.
« l'ore per informazione dei fedeli devoti ».

§ XXXV.

« Parimenti in ogni Chiesa, ove è de-
« terminata l'esposizione, si dovrà tenere
« affissa continuamente nella Sagrestia la

« présenté Istruzione, acciocchè niuno possa
« allegare l'ignoranza delle regole e pre-
« cetti, che vi si contengono ».

Nihil esse videtur in hisce sanctionibus speciali adnotatione dignum; quamobrem progredior ad

§ XXXVI.

« Non ardirà alcun Relloro, Curato o
« Sagrestano, fuori dell'ordine assegnato
« nella lista delle Quarantore, esporre il
« SS. Sacramento sollo qualsivoglia pre-
« testo o consuetudine, per veruna causa
« grave, nè per infermi, senza Breve spe-
« ciale di Sua Santità, o almeno licenza se-
« gnala da Noi o da Monsignor Nostro Vi-
« cegenerale e sottoscritta dal Deputato delle
« quarantore, la quale ottenuta s'esporrà il
« Venerabile in un Altare o Cappella con
« un velo avanti e coi suddetto numero
« di venti lumi: e si osserverà puntual-
« mente il tempo, che dovrà durare l'espo-
« sizione, assegnato nella suddetta licenza,
« sollo le pene infrascritte e privazione
« d'ufficio ».

1. Hactenus *instructio* de Expositione pro Oratione Quadraginta Horarum. In postrema hac sanctione methodum pro aliis Expositionibus praescribit: iubet per modum regulae generalis, ne fiant ulla ex causa, non obstante quacumque consuetudine aut praetextu, sine Pontificio indulto, aut licentia Emi Vicarii vel eius Vicesgerentis, quae firmata subscriptione sit ab illo, qui ad conficiendum tabellam Ecclesiarum pro Oratione Quadraginta Horarum specialiter est deputatus. Huiusmodi autem lex municipalis est, nec praetergreditur Urbem eiusdemque confinia; sed quoniam respicit Sacrae actionis decus debitumque cultum Sacrae Eucharistiae palam expositae exhibendum, ubique esset religiose servanda; et praecipuum onus Episcoporum est invigilare, ne in respectivis eorum Dioecesibus publica ulla fiat expositio, nisi petita et obtenta ipsorum licentia, ut Sacra Rituum Congregatio pluries edixit, cui mox videbimus.

2. Etenim, iuxta disciplinam quae modo viget, saepenumero fit SS. Sacramenti expositio, quod praesertim accidit in cultis Civitatibus, in quibus elegantia, nitore, amplitudine Ecclesiarum, vasorum et suppellectilium, quae necessaria sunt, copia, populi religione decenter debiloque cultu praeslantissima haec functio exequi potest.

Verum non omnes Expositiones aequae sunt solemnes, sed aliae plus aliae minus celebritatis habent. Solemoissima est illa, de qua huc usque egimus; tales sunt etiam, quae tam Romae, quam alibi huiusmodi in octava Corporis Christi, vel tempore bacchanalium, vel in octiduo defunctorum. Illis adnumerari possunt Expositiones quaedam extraordinariae, quae praecipiuntur in gravi aliqua Christianae Reipublicae necessitate, in publicis calamitatibus et periculis, vel in gratiarum actione pro acceptis a Deo beneficiis. Aliae sunt minus solemnes et ad breve tempus vel statis diebus fiunt in implementum piarum foundationum, vel in Sanctorum natalitiis diebus, vel in novendialibus et triduanis precibus peragendis, vel etiam pro aliquo infirmo aut alia privatae personae seu familiaris necessitate. Et haec omnes, cum exponatur Sacramentum palam in Throno, sive ex publica sive ex causa privata fiant, publicae dicuntur. Aliae demum sunt omnino privatae et in his non collocatur Ostensorium sub umbella, sed aperio Tabernaculi ostiolo, Sacra Pyxis, sua operta velo, populo patefit.

3. Ut primum de Expositione publica loquar, vel haec solemnissima sit vel minus sollemnis, dummodo extrahatur Sacramentum e Tabernaculo et palam collocetur in Throno sub umbella, fieri nequii privata auctoritate, sed Ordinarii licentia omnino est necessaria. Innumera sunt S. R. C. Decreta, quae id declarant. Unum tantum ex iisdem indicare sal erit: In Cracovien. 28 Aprilis 1640, declaravit: « nullo modo convenire, nec posse per Regulares neque Seculares publice exponi (Sacramentum) sine expressa licentia Ordinarii; et ideo omnino prohibendos contrafacientes »: in quo Decreto notandum est, quod petitio solos respiciebat Regulares, sed Sacra Rituum Congregatio opportunum duxit declarare, quod etiam Seculares lege tenentur (num. 703). Neque, ut supra iam dixi, ad Expositionem publicani, pro qua necessaria est licentia Ordinatu, requiritur magna celebritas ex causa gravi ac publico Ecclesiae bono; salis est, quod Sacramentum e Tabernaculo exim tum collocetur in Throno, etiamsi fiat cum Ostensorio velato. Ne alia quaeramus argumenta, una «ullicil *Instruclin*, quae rem declarat, prohibendo: « d'esperre il SSiio Sacramento «ollo qualsivoglia preleslo o coiBuetudine per veruna causa grave, ne per inferim, senzi breve ecc. o almeno lenxa ecc. ». Quod si liberum cuique fo-

ret sub praetextu consuetudinis aut causae privatae, quae magnam non exigit solemnitatem, Sacramentum publice exponere, innumeri orirentur abusus; et forte Expositiones fierent sine decenti apparatu, frequenter nimis et cum maximo cultus et Religionis detrimento. Quamobrem non ita faciles esse debent Episcopi in elargiendo licentiam cuique petenti: ad ipsorum sollicitudinem pertinet in id potissimum incumbere, ut et rationabilis interveniat causa et debito consulatur obsequio, ne Expositio inopportune fiat, vel necessaria desideretur decencia.

4. Esset hic percontandi locus num Expositionis Sanctissimi Sacramenti frequentia magis congruat, quam si raro fiat. Quaestio haec est, quae adhuc pendet indecisa. Christianus Lupus ille Sac. Processionibus cap. 12, inter eius opera torn. 11, frequentiam laudat, quod populum abstrahat a spectaculis, otio et confabulationibus, ad virtutum actus excitet, ad Ecclesiam convocet; et templis ipsis, veluti dum in aula Rex sub Throno palam conspicitur, maiorem conciliet venerationem. Contra vero Thiersius lib. 2, cap. 2, magis convenire existimat, quod raro fiat, quia ex frequentia Sacrosancta Mysteria vilescent et imminuitur Christianae plebis devotio; hinc tria constituit, scilicet: Primum haud permittendum unicuique, ut Eucharistiae Sacramentum, cum lubet, exponat, sed Pontificis et Episcoporum in hac re sententiam servandam. Secundo iuxta Ecclesiae instituta et sapientum virorum opinionem id concedi rarius debere. Tertio idipsum per octavam Corporis Christi perfici solum fas esse, vel cum gravissima causa Religionis aut Reipublicae id postulet, quae ab Episcopo diudicanda est. Theophilus Rainaudus Holer, tom. 15, Ecclesiae indicio rem esse relinquendam censet, quamquam in Thiersii sententiam propendat. Timendum est, inquit, ne maiestas Mysterii Fidei tam crebra, vel etiam assidua eius vulgatione deteratur, nec adeo facile percellat contuentium oculos, quam si infrequentius et quod fere consequens est, maiori cum apparatu et accuratatione proponeretur; et viderint ii, ad quos allinet, quid magis in hac re sit et Dei gloria et bono animarum: nam hic meum iudicium interponere consultum non foret. Benedicius XIV, adhuc tamen Cardinalis et Bononiae Episcopus, relatis horum Auctorum sententiis, a suo abstinet promendo sensu, inquit: « Nos sane negotio implicari nolumus, quo pars utra-

que nihil aliud contendit, nisi ul cultus Eucharistiae debitus augeatur » instil. 30, n. J», 0, 7 el 8 ; neque voluit hanc dirimere quaestionem ad Petri Cathedram evectus, ut paret ex Constitutione *Accepimus in Civitate etc.* data die 16 Aprilis 1746 : Bullar. torn. 2, pag. 31, Editionis Romanae; videtur tamen potius adhaerere sententiae, quae frequentiam non impiobat, dummodo cum debita reverentia decenter fiat, quod curare Episcoporum est.

5. Quis autem ego sum, qui velim in hac me ingerere controversia? Si id facerem, temeritatis nolam non effugerem. Quamobrem, quidquid de ea sil, vel raro, vel frequenter fiat Expositio SSmi Sacramenti, duo tamen certa sunt. Primum, quod fieri nullo modo debet, nisi permittente Ordinario. Secundum, quod non licet, nisi decentiae salis consultum sil. Unum includit alterum ; nam Ordinarii locorum licentiam non debent impertiri, nisi aut certi sint, quod debita cum reverentia sacra illa functio peragatur, aut praescribant modum, quo peragenda sil, quin ab eo liceat declinare. Haec duo fortasse in ratione habebat B. Ioseph Maria Cardinalis Thomasius dum consultus: utrum singulis Dominicis in templo recens excitato sacram exponendi Eucharistiam morem probaret? respondit: «Utrum sacra Mysteria per singulos Dominicos dies palam exponenda sint, serio perpendi debet, antequam deliberetur. Id enim non semper Deo gloriam affert populoque utilitatem. Nam, ul verbis utar Antonii Albergali Sedis Apostolicae Nuntii in Belgio, mullo melius est, ut non ita frequenter exponatur el tunc cum debita reverentia, quam ul frequentius el sine debito obsequio et reverentiae significatione id liat : apud Benedictum XIV ibidem ».

6. Dummodo tamen omne absit irreverentiae periculum el Ordinarii locorum sedulo invigilent, nec permittant Sacramentum publicae venerationi exponi, nisi id liat cum debito obsequio el reverentiae significatione; praesens Ecclesiae disciplina non videtur aliena a frequenti Expositione indulgenda. Sacra Congregatio, quae de Ecclesiasticis Ritibus ius dicit, cum ab Episcopo Pisauri rescivisset ea in Civitate invaluisse morem exponendi in quolibet die festivo Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum in omnibus tam Secularium, quam Regularium Ecclesiis, eo dumtaxat temporis spatio, quo fidelibus benedictio impertiatur, unde lit, ul nec ipsis ad commodum tanti

Sacramenti venerationem exponatur ; el ex tam multiplici et perfunctorio benedictionum numero oriatur facile confusio el devotio tepescat; sub die 2 Augusti 1692, non absolute inibuit frequentiam, sed modum abususque damnavit*, ideo statuit : « Esse committendum (*eidem Episcopo*) ul talem in posterum pro sua prudentia in Expositione SSfti Sacramenti praescribat formam ul omnibus praedictis abusibus prospiciatur » : el unum solummodo praeceptum dedit : *dummodo praedictas benedictiones de node fieri expresse prohibeat*: quae adiecla exclusiva conditio magis demonstrat quinam esset Sacrae Congregationis sensus circa frequentiam (N. 1879).

7. Nostra autem *Instructio* nihil prorsus habet de frequentia. Duas tamen praefatas condiciones omnino requirit, ut liceat Sacramentum exponi ; auctoritatem scilicet el decentiam; quae duae condiciones sunt, quas, quotquot hac de re scripserunt, licet in contrarias sententias quoad frequentiam incedentes, necessarias omnino esse docuerunt ; quod el ipsa religio actionis plane suadet. Quo id primam, e medio tollit *qual-sivoglia preleslo o consuetudine* et expressam exigit scripto licentiam ; quoad secundam, certum praescribit luminum numerum, iibet velari Oslensorium et, ne ultra concessum temporis spatium Expositio protrahatur, omnino velat.

8. Quoad autem hasce Expositiones extra Urbem optandum esset, ut omnes Episcopi illam semper sequerentur methodum, quam tenuit Benedictus XIV, dum Bononiae eral Episcopus; et exposuit in laudata Institutione 30, nunquam salis commendanda. Inhaerens primum iuris dispositioni, quae arbitrarías Expositiones velat, inquit num. 13: « cum Sacra Eucharistia absque facultate nostra et publica causa exponi nequeat ; el cum Ecclesiae leges populi que cultum erga Divinum Eucharistiae Sacramentum iniegre tueri maxime optemus; ideo summopere commendamus ac probamus, quod in hac Civitate singulis diebus Eucharistia publice in aliquo templo colenda exhibeatur idque salis esse ad nostram facultatem declaramus, quod Ecclesiarum nomina, in quibus exponitur Sacra Eucharistia, nostra auctoritate in lucem proferantur»; el n. 14: < quod si Regulares aut Seculares iis diebus Sacram Eucharistiam exponere velint, qui in eadem tabella minime designantur, pro re gerenda facultatem a Nobis expostulent causamque declarent ». Haec ad facultatem

pertinent : ad decentiam vero num. 70, conditiones enumerat omnino servandas, ut Sacra Eucharistia, quo par est, honore ac religione publice coram populo exponatur, iuxta ea, quae Romani Pontifices et Clemens etiam XII praescripserunt. Et revera conditiones istae conformes sunt regulis nostrae *Instructionis*, si pauca quaedam excipias, quae essentialia non sunt, nec ubique servari aequè possunt. Non egosum, qui existimem ab enumeratis per Benedictum XIV conditionibus nullibi recedendum esse : scio non ubique id fieri posse, quod lit in cultis Civitatibus, quae populo abundant et opibus; ratio habenda est locorum, temporum et personarum. Propterea si quaedam desit solemnitas, salis erit quod decencia non deficiat; quemadmodum, data opportunitate, monui in commentariis ad aliquas ex praecedentibus sanctionibus.

9. Salis dixi de Expositionibus publicis. Verum priusquam ad alia progrediar, adhuc unum in *Instructione* est, quod illustrandum videtur. Percontabitur fortasse quis: curnam celeras inter conditiones, quae decenciam spectant, illam ponit *Inshuctio*, quod Sacramentum exponatur *con un telo aranti!* non enim distinguit inter casum et casum, sed omnes simul Expositiones comprehendit, *fuori dell'ordine assegnato nella ista delle quarant'ore*. Ut verum fatear, nulla mihi se offert idonea ratio, quae quamlibet eliminat dubitationem ; dicam tamen vestigium fortasse hoc esse veteris disciplinae. Ante Urbini IV tempora, ut alias notatum fuit, nondum in usu erant vasa monstrantia et aevo S. Caroli Borromaei sacra Hostia in eleganti pretioso Tabernaculo ad modum cilmidri elaborato et in pyramidis formam desinente includebatur ; Ostensorium, quo nunc utimur, ad recentiora tempora pertinet. Docemur insuper ex eiusdem Sancti Antistitis *Instructione* etiam in Expositione solemnissima Quadraginta Horarum sacrum illud Tabernaculum non in Throno sub umbella, sed in Altaris mensa collocari consuevisse, ac desuper velo, quod obumbraret, sed non omnino tolleretur aspectum Sacramenti, imposito. Haec factum arbitror ob reverentiam Sacramenti et ad devotionem adstantium conciliandam. Temporis vero successu, invenio Ostensorio ad modum radiantis sphaerae moreque inducto illud collocandi in eminentiori Altaris parte tamquam in Throno sub baldachino, in desuetudinem almi antiquus usus illud legendi oblongo velo in Expositionibus pu-

blicis, quae fiebant de Superiorum mandato ; et forte etiam in solemnissimis per ocliduum Festi Corporis Christi; sed adhuc eundem usum continuasse in aliis Expositionibus publicis, non de praecepto, existimo. Ab hac distinctione rationem petiisse videtur *Instructione*, dum iussit velari Ostensorium in omnibus Expositionibus, praeterquam in illa pro Oralione Quadraginta Horarum. Verum id quoque paulatim ac sensim sine sensu immutatum est, et modo ea viget consuetudo, quod non legatur velo Ostensonum, nisi in casu, quod expositum sit pro privata aliqua necessitate ; et quod initio fuit reverentiae argumentum, modo adhibetur in signum tamquam non dubium, quod expositio non lit ex Praesidum mandato et publica causa, sed pro aliquo infirmo aut alia privata necessitate permittitur. Nemo namque est, qui non sciat facile esse mutationibus obnoxia, quae ad extrinsecam disciplinam perlinent et rituum substantiam non laedunt. Si quis aliam rationem hac validiorem inveniat, opinionem hanc meam libenter repudiabo.

10. Aliquid modo addendum superest de Expositionibus privatis. Tales sunt, quae fiunt, aperio Tabernaculi ostiolo, patente velata Pyxide. Benedicius XIV in saepe laudata *Instructione* his adnumerat etiam Expositiones, quae fiunt cum Ostensorio velato sub umbella. Agens enim de exponenda piivalim Eucharistia, cum nullis Ecclesiae legibus, publica causa et Episcopi facultas necessario requirantur, rem lotam ad Praefectum illius Ecclesiae reiicil, ubi vel pro alicuius aegitudine levanda, vel pro necessitate ac desiderio alicuius religiosi viri, Sacra Eucharistia debet exponi; et normam observandam praescribit, videlicet : ut Eucharistiae Tabernaculum solum aperiatur et Sacra Pyxis clausa suoque velamine oblecta populi oculis snbiicialnr, vel si Eucharistia e Tabernaculo proferenda sit, Sphaera inter Crystallum inclusa sub umbella statuatur.... Sphaera tamen velo adoperta ita sit, ut Sacrae Hostiae aspectus impediatur (Ibid, n. 16). Videtur tamen iuxta *Instructionis* sensus secus de hoc secundo modo sentiendum, et ad publicas Expositiones perlinere illam, quae fit, velato Ostensorio, ex causa privata; quandoquidem praesens sanctio opportunam Praesidum licentiam exigit, velans sine ea *esporre il SS/7o Sacramento solto qualsivoglia pretesto o consuetudine per reiuna causa grave, nepei infermi*. Verumtamen parum interest

hic determinare an publica dicenda sil Expositio, quia palam in Throno Sacramentum exponitur adorandum ; vel privata, quia ex causa privata fil. Lis est de nomine : nobis sufficit quod Hornae servanda est regula *Instructionis*; quamquam forte eliam Benedjctus XIV cum ea convenit, licet generalem facultatem Ecclesiarum Praesidibus elargiatur; tum quia ad Romanum morem se refert: *altera iero Romanae Urbis consuetudine probatui* : tum eliam quia eamdem permittit, apposita conditione, quod celera omnia circum apponantur, de quibus sermonem inferius instituemus. Ubi se habet relative ad regulas, quas inferius enumerat in Expositionibus publicis omnino servandas. El revera expositio cum Ostensorio velato vix differt ab altera, quae lit cum Ostensorio detecto, si excipias causam, quam dat privata necessitas, el maiorem minoremque solemnitalem.

11. Hedaclo igitur sermone ad Expositiones vere privatas, quae fieri possunt sine Ordinarii licentia; cerium est in his non licere Pyxidem ex aperio Tabernaculo exirahere et benedictionem populo cum ea impertiri. Sacrae Congregationes Episcoporum el Regularium, Concilii Tridenlini interpretum el Sacrorum Rituum, conformi sententia expresse iubent, ne Pyxis e Tabernaculo extrahatur, sed velata pateat recluso ostiolo. Si quandocumque privata ex causa Sacrosancta Eucharistia exponenda videbitur, a Tabernaculo nunquam extrahatur, sed in Pyxide velata, in aperto eiusdem Tabernaculi ostiolo, cum assistentia alicuius Sacerdotis Stola et superpelliceo induti, el cum sex sallem luminibus cereis collocetur. Ita Congregatio Episcoporum et Regularium 9 Decembris 1602: el Sacra Congregatio Concilii sub die 17 Augusti 1630: Non licet Regularibus, eliam in propriis Ecclesiis, SSmum Eucharistiae Sacramentum publice venerandum exponere, nisi ex causa publica, quae probata sit ab Ordinario : ex causa autem privata possunt, dummodo Sacramentum e Tabernaculo non extrahatur el sil velatum ita ul ipsa sacra Hostia videri non possit. Consonant alia eiusdem Congregationis Decreta die 28 Februarii 1084, et 14 Aprilis 1074. El Sacra Rituum Congregatio servari Decreta aliqua super hoc edita mandavit ; scilicet : « Non licere Regularibus, eliam in eorum propriis Ecclesiis, SSmum Eucharistiae Sacramentum palam adorandum exponere nisi ex causa publica, quae probata sit ab Ordinario ; ex

causa vero privata, licere, dummodo non extrahatur a Tabernaculo el maneat velatum, ita ul Hostia videri non possit ». Quae duae conditiones expressae necessario secumferunt aliam, etsi non declaratam verbis, quod videlicet nequeal populus cum Sacramenti sic private expositi benedictione dimitti.

12. Ne quis sit, qui secum reputet Decreta huiusmodi vel solos Regulares afficere, vel contraria consuetudine obsolescere. Controversiam hanc dirimit sapientissimus Pontifex Benedicius XIV in Epistola dala ad Cardinalem Urbis Vicarium die 27 Iulii 1758, occasione qua prius quidam Sacerdos, ad compescendum incendium in viciniis excitatum, convocato ad Ecclesiam populo aeris campam gravi sonitu, Sacra Pyxide e Tabernaculo extracta, benedictionem cum illa super populum e conspectu incendii (uil impertitus. Siquidem § 13 haec habet: < Adiecit el illud Ecclesia, quod si privata tantum et non publica causa subsit, Sacramentum exponatur, ita tamen, ut reserato Tabernaculo, inde Sacrum Christi Corpus minime educatur, sed vel Sacra Pyxide sil inclusum, aut velo obieclum, ita ut videri non possit; quemadmodum deprehenditur ex iteratis conformibus Decretis editis a Congregationibus Urbis el per Summos Pontifices probatis: quos omnes collegimus ipsi, cum Bononiae essemus in una ex noslris Institutionibus » (quae esi 30 saepe laudata). Itaque si Pontifex Summus ad Ecclesiae institutum se referi, si casus qui dederat scribenti occasionem, acciderat non in aliqua Regularium Ecclesia, verum in Seculari el Collegiala, scilicet S. Nicolai in carcere Tulliano ; recte consequitur, legem de non extrahenda Pyxide non limitari ad solos Regulares, sed ad quoscumque eliam Seculares extendi. Igitur si ex Ecclesiae instituto, ex Decretorum praescripto, in Expositione privata, pro qua non requiritur specialis Ordinarii facultas, Pyxis e Tabernaculo educenda non est ; quisque videt planeque intelligil velitum esse in his privatis Expositionibus populum cum Sacramento benedicere. Ita proplerea concludit laudatus Pontifex : « Si autem Sacramentum non debet a Tabernaculo educi: facile intelligitur in designatis casibus non esse illud efferendum.... et cum eodem benedictionem impertiendam ». Integra legenda est praefata Epistola, in qua sparlam hanc Pontifex sapientissimus mirifice illustrat.

13. Verumtamen Cavalerius licitam esse arbitratur Expositionem etiam privatam cum Pyxide velata in throno, ac proinde eamdem posse e Tabernaculo educi. Innititur ipse Decreto Congregationis Episcoporum et Regularium anni 1598, quo permittitur huiusmodi privata Expositio, dummodo Sacramentum < non exponatur detectum, sed ostiolo Tabernaculi aperto, aut ad suminum in Pyxide velata ». Sic enim ait (torn. 4, cap. 7, Decret. 8, num. 3): « Expositio privata, si modo laudata Decreta attendantur (scilicet annorum 1602, 1630) ita debet fieri, ut numquam Sacramentum extrahendum sil e Tabernaculo, sed media Pyxide in ostiolo Tabernaculi aperio : praesens tamen sancio reapse indulget eamdem etiam fieri in throno cum Pyxide velata ; cum enim statuatur Expositionem privatam faciendam esse cum Sacramento velato in ostiolo Tabernaculi aperto et mox subdat: *aut ad summum in Pyxide relata*, - profecto novam ponit dispositionem, per quam cavetur e Tabernaculo Sacram Eucharistiam extrahi item posse et super Throno collocari, in Pyxide tamen solummodo velata ». Adhaeret Telamus in Append, ad Diar. Civil, et Ecclesiastic, cap. 3, art. 1, num. 2. Opido tamen ulerque fallitur. Forte neuter advertit Decreta, quae secus disponunt, illo anni 1598 esse posterior;.. Esto enim a Sacra Congregatione Episcoporum et Regularium anni 1598, vel modum utrumque fuisse permissum, vel satis clare non luisse dispositum: certe tamen Herum iterumque ad examen revocata quaestione annis 1602 et 1630, id declaratum fuit, quod forte erat ambiguum ; et alter tantummodo ex praefatis modis probatus sub conditione expressa, *dummodo Sacramentum non extrahatur a Tabernaculo : nunquam extrahatur*. Quibus auslipulatur recentius Decretum supralaudatae Sacrae Rituum Congregationis, quod Cavalerius dissimulat. Porro explorati turis est posteriora Decreta piionibus derogare. Qua igitur veritate asserere poterant cl. Scriplores per Decretum anni 1598 poni novam dispositionem ; cum potius dicere debuissent per dispositionem posteriorum ann. 1602, 1630, 1642 etc., id fuisse emendatum, quod minus recte, vel non satis clare in Decreto anni 1598 habebatur expressum?

14. Quoniam vero in allero ex praefali Decretis legitur*, *a Tabernaculo nunquam extrahatur*, dictio illa *nunquam* angit Cavalenum (ibidem Decret. 9) qui proplerea

fateri cogitur eamdem seorsim spectatam ita esse accipiendam, ut absolutam negativam importet ; et nullo tempore, nulla ex causa, nulla occasione modum alterum teneri posse significet: ne tamen ab opinione sua recedere videatur, simulque conciliet disjunctivam, quam exhibet Decretum anni 1598, late magis interpretandum vult dictionem illam pro *non*, ita ul vibm alicui limitationi non praecludat. Quae autem sit vis arbitrariae huius interpretationis, inquirere non est opus. Si Grammaticos appellare vellem, inveniretur forte nemo, qui ei plauderet ac mecum non conveniret, quod in hoc casu dictio *nunquam* in suo proprio et genuino sensu accepta et a contextu non divulsa, nil aliud significare potest. nisi : *nullo casu, nullo tempore, nulla occasione, nullius arbitrio*. Quid tamen prodest in hac inani quaestione de unius verbi significatione immorari, dum certum est posteriora Decreta, quae Ecclesiae instituto et universali maiorum praecipue Ecclesiarum praxi sunt conformia, prioribus derogare? Quamobrem improbanda videtur illorum licentia, qui sibi ius arrogant, qualibet ex privata causa, vel etiam uno devotionis molivo, extrahendi a Tabernaculo velatam Pyxidem, ut cum ea benedictionem populo impertiantur. Abusus certe intolerabilis et omnino eliminandus. Si hoc fieri nequeat, ne pusillis detur offensionis occasio, certis tamen legibus cohibendus erit et intra quosdam confines continendus; quia, si id in arbitrio relinquatur, nulla venient incommoda cum non levi religionis et cultus detrimento.

15. Quatenus vero non omnino recedendum esse quis vellet a Decreto anni 1598, quo iuxta Cavalerii opinionem, permitti videtur Sacrae velatae Pyxidis extractio et extra Tabernaculum expositio; esset eadem collocanda in throno sub umbella, quemadmodum lit, dum Sacramentum exponitur in Ostensorio velato. Hoc tamen velitum omnino est, utpole admissis ritibus et Romanae Ecclesiae consuetudinibus repugnans. Audiendus Benedicius XIV in laudata Instructione 30, num. 16 : « Penitus interdictum Sacram Pyxidem ob privatam causam extra Tabernaculum efferri, ac velatam sub umbella collocari ; cum nullum huius ritus vestigium apud Scriplores nullaue Sedis Apostolicae consuetudo deprehendatur, quam sequi omnino debemus ». Igitur si Sacra Pyxis in throno non est collocanda; nec erit extra Tabernaculum exponenda.

— 133 —

Quamobrem firmum immolumentumque stat, quod ex causa privata non licet e Tabernaculo educere Sacram Pyxidem ac proinde nec cum eadem benedictionem populo imperitari.

16. Haec est regula, haec Apostolicae Sedis consuetudo pluribus Sacrarum Congregationum decisionibus roborata. Attamen obicies: non deesse pios quosdam, nec omnino indoctos viros, qui mordicus sustinent etiam in Expositione privata populum cum Sacramento Pyxide incluso esse benedicendum; imo et facto comprobare hinuntur, quod perperam opinantur. Quas allerunt ipsi rationes, sunt: 1. Quia Rituale Romanum iubet benedici infirmum et populum in delatione Viatici, si supersit in Pyxide aliqua particula; et idcirco ad Ecclesiam regressus fiat. 2. Quia in quamplurimis Urbis Ecclesiis ea invaluit consuetudo. 3. Quia eadem nonnihil confert ad pietatem fovendam. 4. Quia Benedicius XIV, licet hanc consuetudinem sacris ritibus et ab Ecclesiae moribus alienam dicat, excipit nihilominus casum, quod forte aliquis maximae dignitatis vir quemadmodum Hex aut Regina, pietatis causa, eam benedictionem expeteret. 6. Demum, quia idem Pontifex, cum adhuc Episcopus et Cardinalis esset, facto suo ab ea, quam firmaverat, sententia recessit, indulgendo quod semel in die posset populus cum Sacramento in Pyxide velata benedici: non indiscriminalim in omnibus, verum in aliquibus Ecclesiis, quibus longaeva favebat consuetudo. Si bene sentio, hae similesque rationes ad luendam eorum sententiam minime prosunt, ut mox ostendam.

17. Non valet prima ex Rubrica Ritualis desumpta. Hoc unum ad ponendum discrimen salis esse videtur, quod si deferendum sit Viaticum ad infirmos, Sacra Pyxis e Tabernaculo necessario educenda est. Decet proinde ac maxime convenit, ut Sacerdos, priusquam recedat ab infirmi cubiculo, cum Sacramento eum benedicat, quod et faciat erga populum in Ecclesia, priusquam Sacramentum in Tabernaculo recondat. Sed non eadem est ratio in simplici Expositione privata, in qua juxta laudata Decreta, nequii Sacra Pyxis e Tabernaculo educi, neque ulla urget necessitas ut educatur. Verum qui ea se ratione tueri posse arbitrantur, res inter se omnino diversas mire confundunt. Non enim hic quaestio est: num liceat populum benedicere cum velata Pyxide, quod nemo negat, dummodo id fiat vel ex legis

praescripto, vel permittente Ordinario; sed alia longe diversa, scilicet; num sil in privatorum arbitrio vel ex causa devotionis et pietatis, vel pro infirmo, aut pro alia particulari necessitate, nedum exponere intus apertum Tabernaculum velatam Pyxidem, verum etiam hanc educere ad populum cum benedictione dimittendum. Haec quaestio est, quam ipsa lex dirimit. Eadem actio, quae in aliqua circumstantia nedum permittitur, sed est etiam in praecepto, in alia prorsus diversa circumstantia ex eodem iure interdicitur. Sil equidem in se spectata, nedum licita, sed nulla etiam digna commendatione; non erit amplius in arbitrio, si in quibusdam circumstantiis eam lex velet. Itaque laudabile nullum et rationabile est benedicere populum cum Sacramento. Si haec una spectetur actio, eam licitam esse quis inficiabilur? Sed non omnia, quae in se bona et sancta sunt, vel pro libitu semper fiant, quia aliquando lex fieri iubet, laudabile et rationabile est. Ecclesiae regulae servandae sunt, quibus certus ordo opportune traditur in sacris functionibus obeundis omnino tenendus. Si quis ab hisce regulis suo arbitratu, devotionis et pietatis praetextu, declinat, reus violatae legis efficitur. Sed nimis fortasse immoratus sum in re, quae probatione non indiget.

18. Hinc, vel ad secundum progrediar, si mos in aliquibus Urbis Ecclesiis inductus privato hominum studio, quin publica accesserit auctoritas, obtinuisse fertur; quis non illum illicitum, irrationabile minimeque laudandum dixerit? Quae quidem censurae non in ipsam feruntur actionem, quae sancta est, verum in agentes, adversus quos leges urgent, dum vetant ac expresse nolunt ut fiat; iubendo ne Sacra Pyxis e Tabernaculo extrahatur: < cum novi ritus, inconsulta Sede Apostolica*, permitti nequeant, licet pietatis aliqua causa adducatur » vel ad rem ait laudatus Pontifex d. Insl. 30, num. 23. Ideo enim Rituales Libri editi sunt, « ut ea, quae ex antiquis Catholicae Ecclesiae institutis . . . ritibus ac Caeremoniis praescribuntur, ea, qua par est, diligentia ac religione custodiantur et ubique fideliter serventur »: ut legitur in Rituali Romano tit. 1: et novissime Benedicius XIII in Concil. Roman, tit. 15, cap. 1, expresse iubet, vel non pro libito inventi et irrationabiliter inducti, sed recepti et approbati Catholicae Ecclesiae ritus, qui, in minimis etiam sine peccato negligi, omitti

rei mutari hand possunt, peculiari studio ac diligentia servantur. Quamobrem Episcopis districte praecipimus, ul contraria omnia quae.....irrepsisse compererint, detestabiles tamquam abusus el corruptelas prohibeant el omnino studeant amovere....; cum non quod lit, sed quod fieri debet, sil attendendum : el regula est non cantari, nisi quod legitur esse cantandum.

19. Quamquam huiusmodi mos quoad Urbem, antiquus certe non est el ad recentissime tempora referendus. Testem appello, quo nemo praeslantior. Is est Benedictus XIV, qui in laud. Institutione ibidem damnans murem, quem obtinuisse deprehendit Bononiae, ubi pluries eadem die benedictio cum Sacra Pyxide populo, impertiri solebat, ita prosequitur: «Nullum de hoc ritu documentum deprehendimus... ne Hornae quidem, quae sacrorum rituum Magistra merito appellatur, id fieri consuevit, nisi forte maximae dignitatis vir, quemadmodum Hex aut Hegina, pietatis causa, eam benedictionem expeteret. Quamquam nos plusquam viginli annis Sacrae Hiluum Congregationi adfuimus, tamen a praecipuo eiusdem Ministro consilium super hac re poscere non praetermisimus, qui hanc consuetudinem omnino interdicendam respondit etc. ». Nondum igitur ea tunc consuetudo invaluerat; sed nec inducta est postea, tempore scilicet, quo ipse in Petri Cathedra sedit, ul plane consequitur ex laudata eius Epistola, quae data fuit anno 1755, praesertim vero ex verbis, quae recitavimus supra num. 12. Secus enim, si ad eius aures pervenisset, quod in aliquibus Urbis Ecclesiis id fieret, quod per Decreta Sacrarum Congregationum, a Summis Pontificibus probata, erai omnino velitum, coerceri Heclorum licentiam demandassel. Ipse enim est, qui fretus Concilii Tridentini Canone 13, sess. 7, *de Sacrament, in genere* dixerat ibidem §12: < Neque enim fa> cuique esse debet privata auctoritate, vel ex verae etiam devotionis zeliue affectu novum ritum inducere ... el quoties aliquem ritum eiusmodi induci contingit, etsi nihil continentem pietati el religioni oppositum, Apostolica Sedes eundem ipsum interdicere non dubitavit ex quibusdam extrinsecis circumstantiis nullatenus praevisis, vel neglectis ab eu qui ritum invexit ». El ideo ipse reprobavit factum Sacerdotis, qui zelo ac pietate motus, non se continuit intra ecclesiasticarum legum contines, sed Sacram Pyxidem e Tabernaculo extraxit el

e conspectu incendii benedictionem populo fuit impertitus: in eum non animadvertendum iussit, excusando intentionem ; ne tamen exemplum ad similia viam panderet, mandavit Cardinali Urbis Vicario, ut peculiari edicto provideret ne quid simile in posterum fieret: « cum haud iustum el aequum sit, ul, quae sunl minus recte gesta, connivenlia invalescant, ileralisque actibus quamdam veluti legitimae spectabilisque consuetudinis speciem obtineant ». Ibidem § 27.

20. Si qua igitur consuetudo in quibusdam Urbis Ecclesiis inducta est, ea certe posterior est aevo Bene licti XIV el ad finem seculi decimi octavi amandanda. Quod si velis eamdem initium iam ante habuisse in una allerave Ecclesia; fateberis etiam privatorum arbitratu el studio, insciis Praesidibus, clanculum in aliqua ex minoribus Ecclesiis incepisse; et postea, ulsaepenumero accidit in rebus quae sub pietatis specie populum alliciunt, sensim sine sensu ad aliis propagatum fuisse. Quamobrem, seclusa lege quae eam prohibet, nec oblinere posset vim illam, quam immemorabilibus, dummodo quaedam conditiones concurrant, mra concedunt. Abusus est, qui facile induci potuit simul ac aliqui ex eorum numero, qui pietatem consulunt, non legem, sibi persuaserint se honorem Deo reddituros. Quum enim, ul notatum iam fuit, pro Expositione privata Ecclesiastici Praesulis licentia necessaria non sit; facile est ut pailalim transvectis terminis liberae facultatis, ad ea transitus Irai, quae a lege non permittuntur, quin ad aures Superioris id perveniat. Non valet argumentum : non obstante lege vetante, in Urbe lit ; ergo licet el fieri potest. Probandum primum est, quod legitime fiat, quod non privata auctoritate fiat, aut saltem, quod consuetudo eas habeat conditiones, ul legi scriptae valeat derogare. At legitimum illud non est, quod licet esset celeroquin laudabile, arbitrarie tamen a privatis contra legem lit ; nec proinde eam inducere potest consuetudinem , quae nullo infecta vitio vere rationabilis sit el tuto sine formidine relinenda ; nam, ul habet Textus in Cap. *Eiit autem, dist. 4, consuetudo, deficiente ratione, est omnino extirpanda.*

21. Nec valet effugium, quod huiusmodi consuetudo nonnihl confert ad fovendam pietatem. Ita sil. Quid tum postea? erit ne ergo hac, de causa in privatorum arbitrio a prudentissimis illis sanctissimis-

que legibus recedere, quas Ecclesia mature constituit pro sacris functionibus rite decenterque obeundis? Absit ul quis ita securo reputet : nam, ul verbis utar Bissiliti. R num. 90, § 2 : < maior devotio apparet in observandis iis, quae praecipuntur, quam privata auctoritate pervertere ordinem sanctissime traditum ». Verumlainen longe a veritate aberrant, qui censent isliusinotli morem nullum conferre ad pietatem fovendam. Tantum hoc distat a vero, ul imo potius timendum sil, quod, deficiente extrinseco illo apparatu ad decentiam composito, qui ad conciliandam reverentiam sacris functionibus est apprime necessarius, pietas decrescat el non supersit, nisi quaedam pietatis umbra. Certum quippe est, quod si privatorum arbitrio daretur in Ecclesiae functionibus novas actiones novosque inducere ritus, propterea quod novae actiones novique ritus idonei videntur ad fovendam pietatem devotionemque excitandam ; innumera venirent incommoda cum maximo religionis el cultus detrimento. Finge, quod Ecclesiarum Moderatoribus el Sacrislis, ul licet private exponere Sacram Pyxidem, aperio Tabernaculo, liceat etiam populum cum eadem benedicere, quoties libuerit; quis non videt abusus, qui sensim sine sensu orientur? Sola frequentia in privatorum arbitrio posita, nulla coercita lege, abusus est, quem proinde Benedictus XIV adhuc Cardinalis ab Ecclesiis suae Dioecesis eliminandum duxit. Ex hoc tamen sequerentur alii multo graviores. Facile esset adinvenire nonnullos forte pios, sed in Sacrorum Rituum scientia minime versatos, qui qualibet ex causa, qualibet occasione, ad cuiuslibet instantiam, fas sibi crederent Tabernaculum aperire et, vix lecta oratione, Pyxidem extrahere el populum benedicere, sine Ministris, sine sufficienti luminum copia, sine thure, verbo dicam, sine ulla decentia. Id autem evenire posset quinquies, septies, decies et amplius etiam in die. Id si lieret, dignum forte videretur plebeculae, foemellis ac iis omnibus qui non sapiunt : verum hominibus vera pietate praedictis el sacris scientiis excultis offensionem afferret el scandalum ; uno incredulis et religionis osoribus Sacra nostrae Fidei Mysteria irridendi occasionem praeberet. Ne talia acciderent et consultum decentiae foret, iure merito ecclesiasticae leges statuerunt, ul quamvis in Ecclesiarum moderatorum arbitrio sil Expositio privata; hoc tamen arbitrium quibusdam sit circum-

scriptum limitibus ; nec, sub pietatis praetextu, negligi possunt appositae conditiones, quae sunl, ut Sacra Pyxis e Tabernaculo non extrahatur, ut sex saltem luceant faces el aliquis Sacerdos superpelliceo el Stola indutus continuo Orationi incumbat.

22. Equidem Benedicius XIV excipii casum, quod forte magnae dignitatis vir, ul Illex aut Regina eam benedictionem expecteret. Hac posita exceptione, quis arbitrabitur (ut ego non semel audivi) per eadem confirmari el licilum haberi ritum benedicendi cum Sacra Pyxide in Expositione privata ; quia si huiusmodi ritus tanti Sacramenti maieslati non conveniret, aut ab ecclesiasticis legibus penitus esset interdictus, nec, summis Principibus poscentibus, permetteretur? Ita ne vero? Si huiusmodi argumentandi ratio valeret, quaeque pro lubitu possent ad aclum deduci, quia in se speciata bona el licita sunt, etsi in quibusdam circumstantiis legibus interdicta, quo nil fingi potest rectae rationi magis repugnans. Posset hinc (ne ab eo, quod nostri instituti est, discedamus) publice etiam Sacramentum exponi, non petita Presidum venia, quia Sanctissimi Sacramenti Expositio in se spectata bona et licita est, pietatem fovet el excitat fidelium mentes ad maximum religionis el caritatis Mysterium recolendum ; nec lamen haec ratio prodest, quia lex iubet ne fiat, nisi cum ecclesiastici Praesulis licentia.

23. Hinc praelerquamquod axioma iuris est, quod exceptio firmat regulam in contrarium ; praelerquamquod etiam erronea est ratio in hac facti specie ab exceptione petita ; id profecto fingitur quod in quaestione non est, ul illud firmetur quod ecclesiasticis legibus repugnat. Non enim illicitum dicimus benedicere populum cum Sacra Pyxide, si actio ipsa seorsim a lege in se spectetur : secus enim corrigenda esset rubrica Ritualis de communione infirmorum : non licere contendimus in Expositione privata, quia lex est ne fiat. Nonne liberum Ecclesiae est admissos probalosque usus ad praecavenda mala et impediendos abusus in quibusdam circumstantiis interdicere, quos el permittit el etiam iubet in aliis, in quibus non eadem obversantur incommoda? Licet propterea magno Principi postulanti benedictionem cum Pyxide satisfacere, quia Ecclesia id indulget : non licet in Expositionibus, quae pro causa privata moderatorum Ecclesiarum arbitrio fieri permittuntur, quia eadem Ecclesia id prohi-

bet ; etsi in utroque casu actio in se spectata licita et sancta sit. Siquidem in primo casu, qui rarissime evenire potest, nihil est timendum, quod religionem et necessariam decentiam laedat ; non ita in altero, quia in privatorum arbitrio non est relinquenda actio ceteroqui sanctissima, ne exinde oriantur mala, abusus, incommoda, quae supra commemoravimus. *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt*, aiebat Apostolus. Dicam ego : licet equidem populo benedictionem impertiri cum SSmo Sacramento, sed non expedii ut semper, qualibet data occasione, quacumque de causa, indiscriminatio fiat. Modus servandus est, tenendus est ordo, nec discedendum ab iis regulis est, quas tanta cum maturitate et sapientia conditas Ecclesia praescribit. Nam si in publicis sacris actionibus valeret argumentum : *licitum est et sanctum : ergo privatorum etiam arbitrio fieri potest* : inutiles evaderent rituales libri, Sacrarum Congregationum Decreta deleri possent et, Ecclesiae auctoritate pessumdata, omnia sacra susdeque verterentur. Id igitur Γρηγοριανumque stat, quod, attenta regula generali, Expositio ex causa privata fieri potest sine speciali Ordinarii licentia; sed non licet Pyxidem ex Tabernaculo extrahere et cum ea benedicere populum : quia unum ecclesiasticae leges permittunt, alterum prohibent.

24. Demum ad id venio, quod postremo obicitur de facto Benedicti XIY qui, etsi ritum benedicendi cum Pyxide alienum esse ab Romanae Ecclesiae consuetudine docuisset; nihilominus, ut semel in die aliquibus in Bononiae Ecclesiis fieri posset, induisit. Porro quid ex hoc consequi poterit? Non aliud, nisi quod Ordinariis adempta non est facultas relaxandi legis rigorem, si id ipsis, attentis circumstantiis, magis videatur expediens : non autem consequitur, quod ex hoc facto in arbitrio privatorum quandoque sit id facere, quod est lege vetitum: quinimo sapientissimi Antistites facium ostendit planeque evincit, quod huc usque demonstrare adnisi sumus: videlicet; morem illum illicitum evadere, quia legibus vetitum : hinc in privatorum arbitrio non esse relinquendum ; posse tamen ad actum deduci, si loci Ordinarius opportunam facultatem concedat. Ita enim Bononiae se gessit laudatus in sacrorum rituum scientia nemini secundus Antistes doctissimus Lambertinus, qui, cum agnovisset morem inductum benedicendi populum cum Pyxide omnino tolli haud posse sine fidelium of-

fensione et scandalo, licentiam privatorum coercendum duxit, sed simul potestatem fecit, ut in Ecclesiis, quibus antiqua consuetudo favebat, fieri id posset semel tantum in die. Verumtamen ut religioni et decentiae consuleret, modum praescripsit in sacra illa actione omnino servandum poenasque comminatus fuit adversus illos, qui secus facerent : « Verum (en eius verba) ne eadem pietas imminuenda sit etiam ob eam rationem, quod idem crebro repetatur (agnoscebat pietatem potius imminui, quam foveri ex eo more ut nos supra innuimus) decernimus, ut benedictio solum in illis Ecclesiis populo impertiatur, quae veterem huius rei consuetudinem tenent, (nota, quod relate ad alias non interdicat Expositionem privatam, sed vetat solummodo morem benedicendi) caveantque, ut semel tantum in eundem diem id perficiant ; delinquentes nostro arbitrio plectemur. Curent quoque omnia diligenter fieri, ita ut duo saltem Clerici superpelliceo induti cereos vel intorlita manu praeferant ardeantque reliqui cerei, qui super Altari in Candelabris statuuntur: d. Instil. 30, num. 23 ». Itaque sapientissimus Antistes, interdicto primum more, quem privatorum studio in suae Dioecesis Ecclesiis inductum repérerai, concessa postmodum, sub quibusdam conditionibus, aliquibus tantummodo Ecclesiis facultate benedicendi populum cum Pyxide, facio ostendit ad hoc opus Ordinarii licentiam esse necessariam. Atque hoc illud est, quod nos luemur.

25. Quaerendum superest num in Expositione privata Sacramentum in Pyxide velata absconditum thure sit adolendum? Adfirmat Cavalierius loc.cii. Decret.9, num.6, inquit : « Expositio et repositio huiusmodi, quamvis Sacramentum e Tabernaculo non extrahatur, fidei ritu ordinario, nempe cum incensalione, genuflexionibus aliisque etc. et post Orationem consuetam SSmi Sacramenti, addi poterit collecta pro ingruenti necessitate ». Cl. Scriptoris sententiae libenter adhaereo. Nam quocumque modo fiat Expositio, eidem semper est honor qui reddi Sacramento debet.

26. Ex his autem, quae huc usque sunt disputata, breviter colligimus quae consequuntur. Primum, firmatur regula generalis, quod in Expositione privata non licet Sacram Pyxidem e Tabernaculo extrahere et cum ea benedictionem populo impertiri. Secundum, si privata auctoritate secus fiat, actio per se licita, illicita evadit, non ex

— 137

natura sui, quae semper eadem et sancta est, sed ex Ecclesiae legibus, quae potissimis de causis in quibusdam circumstantiis eam interdicunt. Tertium, si in aliqua Ecclesia vigeat contraria consuetudo, haec probanda est ab Ordinario; qui, si agnoscat eam abrumpi non posse sine populi offensione el pietatis detrimento, potent ipse opportunam facultatem concedere. Quartum, quo in casu, non est relinquenda in arbitrio id agendi facultas, toties quoties videbitur, qualibet dita occasione, m eadem die; sed mdulgendum, ut solummodo fieri possit semel in die, vel etiam rarius, prout Ordinarius, attentis circumstantiis, magis expedire indicaverit. Quintum, praescribendus est modus, ut religioni el decentiae salis consultum sil. Sextum, nunquam permitendum m Pyxis loco Oslensorii in Throno collocetur, quia id Sauciae Romanae Ecclesiae consuetudinibus adversatur. Septimum, indicenda sanctio poenalis adversus inobedientes. Itaque si Ordinarii locorum, ob longaevam consuetudinem, vel ob aliam laudabilem ac rationabilem causam, opportunum ducant licentiam impertiri benedicendi populum cum Pyxide m Expositione privata, nimis liberales non sint, parce hac facultate litantur, prius circumstantias omnes expendant, quid magis conferat ad cultus splendorem el augmentum considerent, decentiae el religioni providis legibus consulant et provideant, ne quid liat ultra limites concessionis, neve invalescant abus.

§ XXXVII.

« Fmalmente si comanda espressamente, « che tuiti e singoli i sopradelti ordini si < debbano inviolabilmente ossei vare ; e che « si obbe lisca esaltamente, per quelle che « potesse occorrere di piit, al nostro Depu lato sopra le quarantine, sollo la pena agli Maestri di ceremonie, che assisteranno alie funzioni, se non saranno adempile csatlamente lutte le ceremonie ed i rili pre-scrilli ; i quali Maestri di ceremonie devono essere almeno in Sacris, tanto in questa, che in ogni allra funzione solenne, « secondo il Ceremoniale de' Vescovi lit». 1, « cap.5: ed agli trasgressori rispettivamente < de'suddetti ordini, di scudi dieci d'orp da « applicarsi a luoghi pii : ed alii Regolari, « della pnvazione di voce attiva e passiva < di carcere e di allre pene maggiori n- « servate a nostro arbitrio ; dichiar.mdosì, « che in difetio dell'osservanza, si proce-

derà pin rigorosamente contro li Superiori e Sagrestani dello Chiese, alii quali appartiene, pin cbe ad ogni altro, la buona regola e cura di esse ».

< Dato dalla nostra residenza questo di 1 Settembre 1731.

« P. Cardinal Vicario.

« Carlo Guazzuglia Deputato.

< Nicolò Antonio Canonico Cuggiò Segretario ».

1. Explicit *Instructio* el nos etiam hisce nostris commentariolis finem imponimus. Nihil enim occurrit in postrema hac *Instructionis* parte, quod ulteriora studia requirat. Generalis hic lex poenalis indicitur, quae omnes complectitur regulas in superioribus enumeratas ; unde colligimus propositum Pontificis iubentis fuisse, quod tradita methodus tanto cum rigore in posterum servanda foret, ut nemini liceret ab ea tantillum declinare. Haec tamen poenalis lex, ut de altis in Instructione contentis notavimus, ultra Romanae Urbis fines non extenditur ; normam Limen praebere potest Episcopis, qui ut ad eandem se discrete conforment, laudabile est. Dixi *discrete*, quia non ubique possibile est in omnibus eandem rationem adamussim sequi. Quamobrem Ordinarii locorum, servatis regulis quae communes omnibus sunt, in reliquis eas possunt et debent apponere conditiones, quas magis profuturas esse cognoverint) iuxta locorum, temporum ac personarum circumstantias, ut simul decentiae debilaeque venerationi consultum sil ; ac opportune provisum, ne inducantur abus.

2. Isthac autem poenalis lex, etsi adversus omnes inobedientes indicta sit, afficit primo Ecclesiarum Moderatores el Sacriarii Praefectos, quibus praesertim incumbit onus invigilandi, ut cuncta ad formam legis exigantur; nec praeterit Caeremoniarum Magistros, quorum praecipuum munus est curare, ut in sacris functionibus praescripti] e-ceptique ritus servantur. \ ull autem *Instructio*, ut hi saltem sint in Sacris constituti veluli praecipit *Caeremoniale Episcoporum lib. i, cup. 5.* ubi sii Rubrica disponit : *Duo eligantur Caeremoniarum Magistri, quorum alter Sacerdos sil alter vero iuuior Subdiaconatus saltem Ordine insignitus ». Equidem lex dicta est pro Cathedralibus ;

nihilominus extenditur, aliqua cum moderatione, etiam ad alias Ecclesias pro functionum diversitate, ita ut Clericus in Sacris constitutus praeesse debeat ecclesiasticis caeremoniis in solemnioribus functionibus, praesertim vero in Expositione et Repositione SSihi Sacramenti pro Oratione Quadraginta Horarum, m SolomnilateSSmi Corporis Christi et similibus ; quin vetitum sii, quod Clericos in minoribus assistai aliis functionibus,

quae minus habent celebritatis. N»m obscure id innuit /*nstructio* sacrum Ordinem requirens : « Ianio in questa, che in ogni altra funzione solenne ». Difficile etiam esset in minoribus Ecclesiis, dum Sacrae peraguntur functiones, pro his dirigendis semper habere aliquem Sacerdotem, vel Clericum Subdiaconatus saltem Ordine decoratum. Parum tamen interest de hac re plura loqui, cuius obiler meminit *Instructio*.

INDEX

DE INSTRUCTIONE ORATIONIS QUADRAGINTA HORARUM.

1. Instructio Clementina pro Oratione quadraginta horarum omnes comprehendit regulas servandas in sacra illa actione juxta Ecclesiae institutum, et S. R. C. Decreta. *pag. 3.*

2. Primordia Orationis quadraginta horarum Mediolani, ac etiam Romae in Sodalitatibus SSihae Trinitatis, et S. Mariae Orationis et mortis, *ibid.*

3. Romae tamen privatorum erat, nec perennis per integrum annum, *pag. i.*

4. Nedum perpetuitas deerat, sed nondum publica auctoritas certam methodum statuerat, *ibid.*

5. Clemens VIII sua Constitutione anno 1592 iussit, ut Oralio quadraginta horarum perennis esset, *ibid.*

6. Ecclesias per orbem designari mandavit, nec lamen expositionem SSrni Sacramenti fieri praecipit, *pag. 5.*

7. Certum est lamen expositionem Eucharistiae vel fuisse Institutioni coevam, vel paulo post introductam. Argumenta afferuntur. *ibid.*

8. Ne in tam sancta actione inducerentur abusus, provisum per edicta Cardinalis in Urbe Vicarii. Insuper *Clemens XI* certas regulas pro functionis dignitate constituit. *ibid.*

9. Hinc Instructio, de qua agimus, *Clementina* dicta a primo eius Auctore. A successoribus Pontificibus confirmata. Praeceptiva est pro Ecclesiis Urbis, directive pro aliis, *pag. 6.*

10. Quoddam Decretum a Cavalerio el Telamo relatum, quod vim legis universalis Instructioni tribuere videtur, suppositum est. — S. R. C. eamdein extra Urbem non esse necessario servandam declarat; licet laudabile sit quod omnes ei se conformant. *ibid.*

11. Ordinarii locorum possunt, secus ac in ea praescriptum est, statuere quoad ea, quae ad Ritus substantiam non perlinent. *ibid.*

12. Quamvis laudabile sit, ut omnes eamdem sequantur, *pag. 7.*

13. Pro diversitate expositionum diversae aptandae sunt regulae: hinc licet de

una Oratione quadraginta horarum agendum praecipue sit, de aliis etiam, data opportunitate, tractabitur, *ibid.*

14. Ratio affertur nova huiusmodi commentariola scribendi, elsi in iisdem sese occupaverint Cavalerius et Telamus. *ibid.*

§ i-

Nihil occurrit illustrandum, *pag. 9.*

§ II.

Signum apponendum in via, ut fideles ad venerandum Sacramentum confinant. *pag. 9.*

§111.

1. Sacramentum ubique exponendum in Ara maxima, exceptis Patriarchalibus. Ratio exceptionis, *ibid.*

2. Aliae expositiones fieri poterunt in aliquo ex lateralibus Sacellis, dummodo decentiae consultum sit. Tam Instructio, quam Decreta S. R. C. in hoc conveniunt, *pag. 10.*

3. In expositione quadraginta horarum velandae sunt Altarium Imagines. Lex non extenditur ad alias expositiones, *ibid.*

4. Benedicius XIV, ut privatus Doctor, quoad omnes expositiones regulam dellegendis Imaginibus extendit; ut Pontifex longe secus sensisse videtur, *ibid.*

5. Sac. Rit. Congregatio morem detegendi aliquam insignem imaginem, Sacramento exposito, probavit, *pag. 11.*

(5 et 7. Ratio affertur, ob quam lex urget tegendi Imagines in Oratione quadraginta horarum; non item in aliis expositionibus. *ibid.*

8. Auctores aliqui censent fieri non debere expositiones Sacramenti in Festis Sanctorum. Hos sequitur Benedictus XIV, ut privatus Doctor. Horum sententia non est rigore accipienda, *pag. 12.*

9, 10 et 11. Distinguenda sunt Festa, quae fiunt cum solemnitate et) musicalium instrumentorum strepitu, ab aliis, quae cum magna devotione peraguntur, *pag. 12 et 13.*

12. Romae saepius Festivitates Sanctorum cum expositione Sacramenti conclu-

duntur. Hinc videtur Benedictus XIV morem hunc, quem Bononiae reprobaverat, quoad Urbem tacite saltem admisisse, *p.* 13.

13, 14, 15 et 16. Reprobatur mos alicubi inductus canendi versiculos vespertinis horis in Oratione quadraginta horarum, *pag.* 13 et 14.

17. Tolerari posse videtur in extraordinariis expositionibus, quae interdum fiunt post Dominicas Sexagesimae et Quinquagesimae. *pag.* 15.

§ IV.

1. Illicita est expositio sacrarum Reliquiarum in Altari, in quo patet Sacramentum. Hac de re S. R. C. Decretum. Minus accurata Gavanli expressio causam dat opinioni contrariae, *pag.* 15.

2. Gavanli sensus et verba declarantur. *pag.* 16.

3. Permittuntur simulacra Angelorum, qui luminaria sustineant. Opinio Cavalieri, quod non licet uti inediis liguris ex Sac. Scriptura depromptis cum distinctione amplectenda. Non obliet in expositione, quae sit ad instar Proscenii, dummodo nihil sit, quod minus conveniat, *ibid.*

4. Exemplum affertur expositionis, quae fit quotannis triduo Sexagesimae Romae in Oratorio S. Mariae Pietatis, *ibid.*

5. Regula de non apponendis Reliquiis generalis est, et ad omnes expositiones extenditur. Forte excipienda est expositio privata, quae fit, aperto solummodo Tabernaculi ostiolo. Congrueret non apponere Reliquias in Altari, in quo asservatur Sacramentum. *ibid.*

6. Non apponendae Imagines animarum purgantium, etiamsi expositio fiat in earumdem suffragium, *pag.* 17.

7. Nec quid lugubre apponendum per lotum Sacelli ambilum. *ibid.*

8. Decretum S. R. C., quod id confirmat. Festiva sint omnia oportet, quae directe Sacramento inserviunt, ut fit Feriis V et VI maioris hebdomadae, *ibid.*

9. Si expositio fiat pro defunctis festive ornato Sacello, in quo eminet Sacramentum, possunt parietes Ecclesiae vestiri nigris pannis, et imaginibus mortuorum. *ibid.*

10. Novissimum Decretum S. R. C., quo id luculenter declaratur. Mos reprobatur exponendi Sacramentum in privatis exequiis. *ibid.*

11. Ex Scriptorum auctoritate, Eccle-

siarum praxi, Decretis S. R. C., declaratur sensus postremae partis huius sanctionis coniungendae cum praecedenti, *pag.* 18.

§ V.

1. Thronus seu Tabernaculum pro Sacramento exponendo eminenter assurgat. Eiusdem ornatus sive Sacrae Eucharistiae conveniens, *pag.* 18.

2. Tabernaculum a Throno distinguitur. Ne apponatur, ubi magnum imminet baldachinum, vel sustentatum columnis, vel e laqueario pendens. Quantum eminere debeat Thronus seu Tabernaculum, nequid certo determinari, *ibid.*

3. Albi coloris sint, quae immediate Sacramento inserviunt. Festivus parietum ornatus, sed non determinati coloris, dummodo nihil exhibeat profanum. *pag.* 19.

4. Corporale extendendum supra throni basim. Licet etiam adhibere Pallam. Olim solum Corporale in usu erat: postea Palla invecta, *ibid.*

5. Ideo Corporale et Palla promiscua nomina, *ibid.*

6. Nihil apponendum, per quod Sacramenti impediatur aspectus. Decretum S. R. C. velans retentionem vasis cum floribus ante Tabernaculum, in quo asservatur Sacramentum. *ibid.*

7. Ostensorium seu Custodia in sensu Instructionis idem significant. Cavalieri sententia explosa. Quid antiquitus veniret nomine Custodiae, *pag.* 20.

8. Auctoritas S. Gregorii Thuronensis et exemplum S. Clarae Cavalerio non prosunt. Antiquitus non exponebatur Sacramentum delectum, *ibid.*

9. Ante Urbanum IV in expositionibus sola patebat Custodia, intus latente Sacramento. Probatur exemplo S. Clarae; a pictorum licentia argumenta contraria desumenda non sunt. *ibid.*

10. Circa aevum Urbani IV invecta Vasa monstrantia, *pag.* 21.

11. Auctoritas Thiersii. *ibid.*

12. Aevo S. Caroli Borromaei aliqua antiqui inoris adhuc supererant vestigia, et Tabernaculum cum Sacramento collocabatur in Altaris mensa oblongo velo lectum. Forte nondum in usu erat baldachinum. *ibid.*

13. Postmodum mos invaluit efformandi monstrantia ad formam radiatae Sphaerae, et hanc collocandi sub baldachino in expositionibus pro causa publica, opertam velo pro causa privata, *ibid.*

14. Ex his consequitur vocabulum Cuslodiae usurpatum fuisse ab Instructione tamquam synonymum Ostensorii. pag. 22.

§ VI.

1. Luminum quae lucere continuo debent, numerus, pondus, distributio. Inductio parlim praeceptiva, parlim directive. pag. 22.

2. De luminum qualitate et quantitate, quae de nocte, clausis Ianuis, sunt adhibenda. *ibid.*

3. Direcliva videtur Instructio quoad candelarum pondus. Pauperibus Ecclesiis consulendum, pag. 23.

4. Direcliva pariter censenda quoad distributionem. *ibid.*

5. Quid significet Instructio iubens, ne lumina apponantur e parte postica? *ibid.*

6. De luminum copia quoad alias expositiones, tam quoad Urbem, quam quoad aliarum Dioecesium Ecclesias, *ibid.*

7. Providendum pauperibus Ecclesiis. Nimius quandoque moderatur luxus, ne oriantur aemulationes. Exemplum S. Caroli. pag. 24.

8. Pro Ecclesiis extra Urbem opportuna videtur regula tradita a Benedicto XIV pro Civitate et Diocesi Bononiensi, *ibid.*

9. Regula tenenda in expositionibus privatis, quando Sacra Pyxis non extrahitur, quoad luminum quantitatem, *ibid.*

10. Mos exponendi Sacram Pyxidem in throno reprobatur. Si huiusmodi mos tolli nequeat sine scandalo, tot ardere debent lumina quot adhibentur in expositione cum Sacramento velato, *ibid.*

11. De luminum copia quae ardere debent in expositionibus ad instar Proscenii, Decretum S. R. C. erronee a Cavalerio relatum. pag. 25.

12. Qui sit sensus Instructionis iubentis quod sex cerei apponantur ad latera Crucis. *ibid.*

13. Apponenda lumina per ambitum Ecclesiae de nocte, dum fores patent. Inierim non est interdictus foeminis ingressus. *ibid.*

14. Nec tamen reprobanda est consuetudo, quae alibi viget, occludendi fores Ecclesiae, magis tenebris, ne foeminis pateat ingressus, pag. 26.

15. Prout iussit Benedictus XIV in Diocesi Bononiensi, *ibid.*

16. Pannis obturandae fenestrae, quae sunt prope Sacellum, in quo eminet Sacramentum. *ibid.*

§ VII.

1. Laici arcendi ab ingressu Presbyterii. Concilii Romani Decretum. S. Caroli Borromei regula, pag. 26.

2. Clerici colla induti debent adhiberi pro accendendis, purgandis, aptandis, extinguendis luminibus. Lex etiam Regulares afficit, pag. 27.

3. Foris id possunt Laici Conversive Regulares, dummodo superpelliceum adhibeant. *ibid.*

4. Omnes, cuiuscumque ordinis sint, genuflectere debent utroque genu, dum accedunt, recedunt et transeunt ante Sacramentum, vel si delectum, vel velatum, vel etiam in Pyxide, aperio Tabernaculi ostiolo, *ibid.*

5. Limitatur regula quoad Celebiantes in Altari expositionis, qui in primo accessu et recessu flectunt utrumque genu, in transitu solummodo unum. pag. 28.

6. Etiam si Oslensonum si velatum, vel pateat Sacra Pyxis, *ibid.*

7. Modus a Sacerdote servandus Missam ad aliquod Altare celebraturo, dum transiit ante Sacramentum, *ibid.*

8. et 9. Sententia Bauldry quoad genuflectiones expensa et reprobata, pag. 28 et 29.

10. De birelo deponendo et imponendo in transitu ante Sacramentum, pag. 29.

11. Birelum non collocandum supra Calicem. *ibid.*

12. Celebrans cum Ministris Sacrum solemne factururus, deponere debet birelum, simul ac delegit Sacramentum, *ibid.*

13. De modo tenendo a Sacerdote in accessu et recessu, si obviam ei fiat deferens Sacramentum. Scriptores liturgici pro diversitate casuum exigunt genuflectionem utroque vel unico genu. pag. 30.

14. Horum sententia expensa et reprobata. *ibid.*

15. Decretum S. R. C. de incedentibus in Processione, quos genuflectere debere edicit in occursum et transitum a latere deferentis Sacramentum. Praxis Decreto contraria repudianda non videtur, *ibid.*

§ VIII.

1. Munimentum crassioris panni apponendum ad ianuam Ecclesiae, in qua patet expositum Sacramentum, pag. 30.

2. Quod munimentum necessarium non erit, si aliis modis finis ab Instructione intento consultum si. pag. 31.

3. Quaerendus modus arcendi canes ab Ecclesia, qui non levem afferunt orantibus perturbationem, *ibid.*

§ ix.

1. Exposito SSmo Sacramento quacumque ex causa, aliqui e Clero persistere debent in oratione ad Aram cum superpelliceo, etsi Regulares sint. *pag.* 31.

2. Etiam si solum pateat Sacra Pyxis. Decretum S. C. Episc. et Regul. *pag.* 32.

3. Regula haec ubique servanda. Orantes vel Sacerdotes sint, vel in Sacris constituti. His deficientibus, suffici poterunt Clerici in minoribus. Non repugnat, quod adhibeantur Laici Conversive Regulares. Duorum vel unius saltem assistentia praecipitur. *ibid.*

4. Sac. Rit. Congregatio edixit Sacerdotes et Clericos superpelliceo indutos, etiam extra Urbem, assistere ex decentia debere ad formam legis quae Romae viget. *ibid.*

K. Certa tamen regula dari nequit pro omnibus locis. Episcopi consulere debent cultui Sacrae Eucharistiae debito, *pag.* 33.

6. Si desint Clerici, ul accidit in parvis oppidulis, non ideo omittenda est expositio; dummodo laici nunquam ab assistentia et oratione deficiant, et caetera non desini ad sacram illam actionem necessaria. *ibid.*

7. Superpelliceum semper adhibendum. Cavalerii sententia explosa. Decretum Congregationis Episcoporum et Regularium. *pag.* 34.

8. Instructio nihil habet de Stola. Adhibendam non esse censent Cavalerius et Telamus in Urbe. Praxis contraria. Sacerdotes orantes Stolam deponunt, si Pontifex ad venerandum Sacramentum veniat, *ibid.*

9. Stola non semper est signum Jurisdictionis, sed habetur ul distinctivum dignitatis Sacerdotalis, *ibid.*

10. Parochi, etiam praesente Pontifice, ex induito Benedicti XIV, in publicis supplicationibus Stolam deferunt. Pontifex semper defert Stolam, non ul Urbis Episcopus, sed ul Pastor universi Orbis, *ibid.*

11. Instructio velat usum Stolae Concinnatoribus, non item orantibus ante Sacramentum. *pag.* 3B.

12. Si adsit aliqua laicalis Sodalitas, debent contrares assistere, vicissim in oratione succedentes. Scamnum pro his parandum extra Presbyterium. Lex non extenditur ad laicos regulares, qui superpelliceo

induti possunt assistere in scamno intra Presbyterium, *ibid.*

13. Ornatus scamni pro Ecclesiasticis nobilior illo adhibendo pro scamno laicorum. *pag.* 36.

14. Scamnum pro Ecclesiasticis locandum in plano Presbyterii, *ibid.*

IK. Ecclesiastici etiam noctu orare debent. Laici lege non tenentur, *ibid.*

16. Quod Instructio disponit de Sodalitatibus, extendi debet ad Moniales atque ad Virorum et Mulierum Collegia, *ibid.*

17. Sententia Cavalerii de hac re cum distinctione admittitur, *ibid.*

§ X-

1. Horologium retinendum in Sacrislia ad designandas horas, ul, qui assistere debent, congruis distributis temporis spatiis, vicissim in oratione succedant, *pag.* 37.

2. Ad singulas horas, maioris campanae levi et intermiscia pulsatione signum dabitur, ul parati sint qui debent ad orandum accedere. Nemo se ab hoc religionis actu dispenset. Affigenda in Sacrislia tabella distributionis horarum, *ibid.*

§ XI-

1. Festivus campanarum sonitus celebritatem praenuntiet, *pag.* 37.

§ XU.

1. Missae nunquam celebrandae in Altari expositionis, praeter duas solemnes pro expositione et repositione. Regula S. Caroli Borromaei peculiaris pro Ecclesia Mediolanensi, ubi physice et non moraliter quadraginta horae numerantur, et Missa expositionem non praecedit, *pag.* 38.

2. Decreta S. R. C., quae velant celebrationem Missae in Altari expositionis. *pag.* 39.

3. Alterum ex his Decretis erronee a Cavalerio relatum genuinae lectioni restituitur. *ibid.*

4. Praefata Decreta ul generalia habenda sunt, et solum casum necessitatis excipiunt, *ibid.*

6, 6 et 7. Quae si necessitas, propter quam liceat a regula declinare, *pag.* 40.

8. Missa solemnis expositionis et repositionis debet esse votiva de Sacramento, exceptis diebus, qui ab Instruktionem notantur. In his cantanda Missa de die cum commemoratione Sacramenti sub unica conclusione. *ibid.*

9. Si celebretur de currenti in die Do-

minico, quaeritur: Num commemoratio Sacramenti coniungenda sit Orationi de Festo, seu alteri de Dominica? *pag. 41.*

10. Altera quaestio de hymno Angelico el Symbolo in Missis, quae alterutro vel utroque carent. Addendane sunt ratione Sacramenti? *ibid.*

II et 12. Quae Missa dicenda sil in Ecclesia, quae gaudet induito octavae privilegii? Attendendi sunt termini concessionis. Qualitas Privilegii consideranda. Datur regula generalis, *pag. M.*

13 el 14. Haec autem Missa semper celebranda post Nonam, vel sil votiva, vel de currenti. Contraria Cavalerii sententia reilicilur. *pag. 43.*

15. Si dicatur Missa de Sacramento, ea sil, quae habetur inter votivas in fine Missalis, el sine Sequentia. *pag. Mi.*

16. Regula de Missa votiva celebranda diebus non exceptis directiva est extra Urbem. *ibid.*

17. Huic Missae votivae addenda commemoratio de currenti in Ecclesiis, in quibus non est onus Missae convenlualis. *ibid.*

18. Duo Decreta S. R. C. referuntur, quae videntur admittere Missam solemnem votivam in Dominicis 1 el 2 classis, item in Festis 1 el 2 classis, *ibid.*

19. Expenditur primum Decretum, *p. 45.*

20. Quod trahi nequit ad Missam pro expositione el repositione Sacramenti in Oratione quadraginta horarum, pro qua habetur lex peculiaris, *ibid.*

21. Alterum Decretum desumptum ex doctrina Gavanli nullam habet vim post editam Instructionem Clemenlinam. Fatetur Gavanlus praxim Cappellae Pontificiae adversari suae doctrinae. P. Meratus ad illum Gavanli locum notatur, *ibid.*

22. Liberum non est Ecclesiis, quae habent onus Missae convenlualis, in Festis el Dominicis 1 et 2 classis duas cantare Missas; sed eadem tenentur ad unam tantum de die cum commemoratione Sacramenti. Missa votiva semper celebranda ultimo loco, etiamsi aliae occurrant post Nonam, *pag. 46.*

23. Ubi non est onus Missae convenlualis, una tantum cantanda votiva de Sacramento, vel de die iuxta regulam Instructionis, *ibid.*

24. Quaeritur: An eadem servanda sil regula in aliis expositionibus, quae per annum fiunt? Distinguuntur casus. Decreta S. R. C. afferuntur, *ibid.*

25. Quae decreta apparenter pugnancia videntur, distinctione conciliantur, *pag. 47.*

26. Quae sil causa gravis, propter quam

in aliis expositionibus liceat cantari Missam votivam solemnem de Sacramento? Expenditur Guyeli el Cavalerii sententia, *ibid.*

II. Expenditur auctoritas Decreti, quod ex doctrina Gavanli legitur inter notanda ad Rubricas Missalis Fratribus Minorum, *pag. 48.*

§ XIII.

1. Dic intermedia, dicenda est Missa votiva vel pro pace, vel pro alia necessitate, prout iussum fuerit. In hac eadem regulae servandae, de quibus disseruimus ad § XII. *pag. 48.*

2. Si Missa, quae praecipilur, propria habeatur, ea dicenda est; secus, alia pro quacumque necessitate, *pag. 49.*

3. Lex non obligat extra Urbem. Episcoporum est praecipere hanc Missam votivam, si opportunum ducant, *ibid.*

4. Quando in hac Missa facienda sil commemoratio Sacramenti, *ibid.*

5. In paramentis violaceis dici nequeunt Gloria et Credo. Si occurrat Dominica, dicitur Credo sine Gloria, *ibid.*

§ XIV.

1. Ubi non est onus Missae convenlualis, una tantum votiva, die intermedia, dicenda est. Liberum tamen est adicere etiam conventualem. *pag. 50.*

2. Huiusmodi Missa non celebranda in Altari expositionis, aut in allero, in quo asservatur Sacramentum, *ibid.*

3. Quamquam laudabile sit quod in Altari, in quo asservatur Sacramentum, Missae non celebrentur; non ideo notanda contraria praxis, quam el ipsa Rubrica Missalis probare videtur, *ibid.*

§ XV.

1. Missae solemnes in Triduo expositionis cantandae sunt cum Ministris paratis. Id obligat etiam Regulares, non obstante consuetudine contraria, *pag. 51.*

2. Etiamsi ex Instituti lege nequeant aliqui Regulares Ministros paratos adhibere. *ibid.*

3. Regula non extenditur ad Missas convenluales, quae ultra praescriptas celebrantur. *ibid.*

4. Hae Missae votivae extra Urbem eadem cum solemnilate sunt celebrandae, non vigore Instructionis, sed quia sunt pro re gravi, *ibid.*

5. Limitatio regulae. Solemnitas non ab-

soluta, sed relativa; aliqua tamen solemnitas necessaria pro ratione locorum, ul liceat Missam votivam pro re gravi celebrari, *ibid.*

§ XVI

1. In Missis privatis cessandum esta pulsione tintinnabuli. Ratio, *pag.* 52.

2 et 3. Cavalerius existimat pulsandum esse in Missis solemnibus, quae celebrantur ad Altare Expositionis, *ibid.*

4. Signum cum campanula dandum, dum Sacerdos progreditur ad Altare Sacrum facturum. *pag.* 53.

5. Congruit quod nec in Missa solemnii pulsetur tintinnabulum, *ibid.*

§ XVII.

1. Tempore expositionis Missae de requiem non celebrandae, *pag.* 53.

2. Id iam edixerat S. R. C., priusquam prodiret Instructio. Cavalerius cum aliis censet haec Décréta non ad omnes casus extendi. *ibid.*

3. Relicitur eiusdem sententia; elsi quid ambiguum forte est in praefatis Decretis, per novam Instructionem declaratur, *pag.* 54.

4. Eadem S. C. posteriori Decreto, permittens Missas de requiem in Altaribus minoribus, dummodo expositio non sil pro publica causa, seipsam explicat el adhaeret Instructioni. Tria ex hoc ultimo Decreto consequuntur, *ibid.*

5. Fatetur Cavalerius rigidiorum esse Instructionem, nihilominus suae tenax opinionis, excipit duos casus: Missam nempe convenlualem die prima mensis non impedita, et aliam in Commemoratione omnium defunctorum. *ibid.*

6. Excipiendam non esse Missam convenlualem ex ipsis Instructionis verbis evincitur. *ibid.*

7. Nec Rubrica urget; quia, cum expositio solemnissima sil, secum fert impedimentum, quominus Missa de requiem celebretur. *pag.* 55.

8. Si nec Missa de Requiem celebranda esi pro humando cadavere, multo minus cantanda enl Missa convenlualis. *ibid.*

9. Cavalem argumenta pro Missis de requiem in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, *ibid.*

10. Recens Decretum S. R. C., quod ei favere videtur, *pag.* 56.

11. Decretum exponitur, et permissivum tantummodo esse deinonsralui. Impedita ea dies censenda est. Neque animabus defunctorum ullum praeitidicium venii,

cum triduo expositionis omnia Altaria sint privilégia. *ibid.*

12. Eadem S. R. C. binis Decretis transferri iussit Festa Sanctorum occurrentia in die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum; quia aliquam adiunclam habebant solemnitatem. *ibid.*

13. Quaeritur: Curnam de iis potius fieri Officium non edixerit cum Missis de Requiem? Decidendi ratio desumitur a solemnitate, quae cum luctu non componitur. *pag.* 57.

14. Oratio quadraginta horarum magnam habet solemnitatem, sed nequit transferri; hinc potius transferenda videtur commemoratio pro defunctis, *ibid.*

15. Nec celebrandae Missae de requiem in solemnibus SSnli Sacramenti expositionibus, quae limit per octidnum pro defunctis. *ibid.*

16. Methodus, quae servatur in Urbe. Precationes pio defunctis faciendae, reposito Sacramento. Inelligitur de publicis, non de privatis, *ibid.*

17. Si Missae privatae votivae celebrentur, exposito Sacramento, nullo gaudent privilegio, *pag.* 58.

18. Sanctio de Missis votivis privatis facultative est, non praeceptiva, *ibid.*

19. Cavalerii doctrina, *ibid.*

20. Licet Missas votivas Sacramenti celebrari, dum easdem Rubrica permittit. In ahis diebus fiat lanium commemoratio, quatenus hanc ritus admittat, *pag.* 59.

21. Commemoratio Sacramenti praeceptiva est quoad Urbem; sed subinelligilur conditio: quatenus Ritus qualitas non repugnet. *ibid.*

22. Quae conditio eruitur eliam ex Decretis S. R. C. *ibid.*

23. Ea conditio fertur ad Festa 1 vel 2 class., non autem ad Dominicas 1 vel 2 class, ac Ferias privilégiâtes, quae admittunt plures Orationes, *pag.* 60.

24. Haud fieri potest commemoratio in Dominica Palmarum, el vigiliis quae unicam habeni Orationem, *ibid.*

25. Haec commemoratio facienda post praescriptas a Rubrica in solis Missis pii- valis. Alia est Instructionis regula quoad solemnes. *ibid.*

26. Hinc in Missis privatis Orationes, licet sint ad libitum, praeferendae sunl commemorationi de Sacramento, *ibid.*

27. Halio, cur Oratio a Superiore praecepta dici nequii ad libitum, *pag.* 61.

28. Non omnes Oraliones ad libitum

commemorationi praeceptae praeferendae sunt, sed Ianum illae, quae sunt in praecepto, licet possit Sacerdos unam potius quam alteram seligere. Quod si is pro arbitrio alias addere velit, dum Rubrica permittit, prima erit de Sacramento, *ibid.*

29. Commemoratio quoad Missas solemnes. In Urbe servanda Instructio. Quid extra Urbem? *ibid.*

30. In rem hinc aileiunlur Decreta S.R.C. *ibid.*

31 el 32. Cumam praefata Decreta ponantur commemoracionem post omnes Orationes de praecepto, el Clementina Instructio eam coniungal Orationi de currenti? Hanc discriminis, *pag.* 62.

33. In arbitrio Celebrantis est addere hanc commemorationem in aliis expositionibus. *ibid.*

34. Non est addendum Symbolum ratione Sacramenti expositi, *ibid.*

§ XVIII.

1. Ex quatuor coloribus, quos Ecclesia admittit, albus proprie convenit Eucharistiae. *pag.* 63.

2. Si Missa sit votiva, vel de currenti quae exigit colorem album, Celebrans paramenia eiusdem coloris adhibeat usque ad lineam functionis : quatenus vero Missa requirat alium colorem, et hunc relinendum vult Instructio, *ibid.*

3. Videtur tamen Instructio in hac parte potius directiva, quam praeceptiva. — S.R.C. decrevit, quod in arbitrio relinquit. Exemplum affertur benedictionis Candelarum el Missae in die Trinitationis B. M. V. *ibid.*

4. Mullo magis paramenorum mutandus est color, si alter a Celebrante diversus ad explendam functionem expositionis et repositionis accedat ; quia hoc in casu una ab altera actione separata censetur. *pag.* 64.

K. Decretum novissimum S. R. C., quo quaestio dirimitur, *ibid.*

6. Quatenus retineatur color respondens Officio diei ; velum humerale et alia, quae directe inserviunt Sacramento, esse debent coloris albi. *ibid.*

7. Idcirco Altaris pallium, quicumque sit color adhibendus in Missa el Officio, debet esse coloris albi in omnibus expositionibus, etiam quoad Missam quae celebratur pro Sacramento exponendo. Perperam Pilonius a Cavalerio notatur, *pag.* 65.

8. Distinctio Cavalerii non amplectenda. *ibid.*

9. Qui tamen cogitur in eam venire sententiam, quam in Pilonio reprobaverat, *ibid.*

10. In Altaribus minoribus pallia adhibenda coloris Officio conformis. Illud vero Altaris, in quo celebratur Missa conventionalis, concordare debet cum colore paramenorum Missae, licet haec non conveniat cum Officio exigente colorem diversum, *pag.* 66.

11. Hae regulae extenduntur ad expositiones ex causa privata cum Ostensorio velato, *ibid.*

§ XIX.

1. Missa sollemnis pro expositione usque ad Consecrationem nihil differt ab aliis Missis cantatis, *pag.* 66.

2. Duo consecrandae sunt Hostiae. Exponuntur, quae fieri debent post summptionem Sanguinis, *ibid.*

3. Ad Missam sex Ianum luceant candelae. Alia luminaria opportune accendantur. Quidquid censeant Cavalerius el Tetamus, accensa omnia sint oportet, dum Ostensorium cum Sacramento collocatur in medio Altaris, *pag.* 67.

4. Cavalerius censet Ostensorium velo esse legendum usque ad finem Missae, *ibid.*

5. Ritualis Rubrica eiusdem aliorumque opinioni favere videtur. Distinguendi tamen sunt casus. Rubrica loquitur de Festo Corporis Christi, non de Oratione quadraginta horarum, *ibid.*

6. Affertur ratio discriminis, *pag.* 68.

7. Ratio, ob quam suam tuetur sententiam Baruffaldus, quem sequitur Cavalerius, hominum doctissimorum est prorsus indigna. *ibid.*

8. Si aliqua vis concedenda est Ritualis Rubricae, haec erit tantum directiva, non autem praeceptiva. Caeremoniale Episcoporum ne verbum quidem facit de hoc velo. *ibid.*

9. Forto Rubrica apposita fuit in Rituali, quia nondum universaliter invaluerat usus collocandi Sacramentum in throno : velum supplebat vices Baldachini. Regula S. Caroli Borromaei. Ex varietate Ritualis el Caeremonialis desumitur diversam fuisse tunc temporis Ecclesiarum consuetudinem. Iuxta hodiernam praxim Ostensorium velo solummodo tegitur in expositione privata pro infirmis, *pag.* 69.

10. Caeterum Ritualis Rubrica ad unum limitatur Festum Corporis Christi. Quoad Orationem quadraginta horarum, Instructio concordat cum Caeremoniali. Concluditur,

Ovlenorinm non osse velandum. Ila feri praxis universalis, *ibid.*

11. Expleta Missa, Celebrans induit pluviale, ad credentiam imponit incensum, re-vertitur per longiorem viam ad Altare, in infimo gradu cum Ministris sistit, *ibid.*

12. Discordia Scriptorum. Pravis Basilicarum Urbis. pag. 70.

13. Non est Herum ponendum incensum in thuribulum ad Altare. Thurilicandum Sacramentum. Rubrica Caeremonialis. *ibid.*

14. Imponitur Celebranti velum humerale: is ad supremum gradum ascendit: accipit de tuum Diaconi Sacramentum. *ibid.*

15. Surgit, se ad populum in suppedaneo convertit. Intonatur Hymnus. Instructioni cum Caeremoniali comordia. Rituale dissentire videtur, sed discordia componitur. pag. 71.

16. Num Celebrans, stalim ac intonatur Hymnus, procedere debeal ad Baldachinum; an in suppedaneo consistere usque ad finem prunae strophae? *ibid.*

17. De Baldachino seu Umbella, qua lectus incedere debet deferens Sacramentum. pag. 72.

18. Instruenda opportune est Processio, ut sil cunctandum, *ibid.*

19. Quae servandi methodus, si pusi Missam non fit Processio, *ibid.*

20. Quo in casu bis thurilicandum videtur Sacramentum, pag. 73.

21. In aliis expositionibus unica vici thurilicandum, postquam collocatum fuerit Sacramentum sub umbella, *ibid.*

gore accipienda, ut in Ecclesiis, quae Clerum non habent, nequeant Clerici ad complendum numerum assumi. Quid relate ad Ecclesias extra Urbem? *ibid.*

8. Cavalerius notatur, qui existimat posse laicos occupare locum Sacerdotum immediate ante Sacramentum, si deferenda sint magni ponderis intorlilia. pag. 75.

9. Octo illi Sacerdotes vel Clerici incedere debent ante Baldachinum, non hinc inde a lateribus eiusdem. Genuinus sensus Caeremonialis. Arbitraria Cavalerii opinio. *ibid.*

10. Si quae adsit Sodalitas, permitti potent, ut eiusdem digniores cum facibus hinc inde incedant a lateribus Baldachini. *ibid.*

11. Congruit ut deferantur hastatae lanternae cum intus accensis candelis, pag. 76.

12. Candelae deferendae manu extrema, non intima. Omnes incedere debent delecto capite, quin liceat adhibere pileolum luedae valetudinis causa, *ibid.*

13. Qui modus tenendus in thurificatione per viam. *ibid.*

14. Inanis quaestio a Quarti proposita de hac thurificatione. pag. 77.

15. Dum lit Processio, festive pulsandae Campanae, nedum Ecclesiae, in qua lit expositio, sed et allaiim, prope quas transit. *ibid.*

16. Quomodo devota supplicatio ordinanda. *ibid.*

17. Aliqua notanda de aliis Processionibus cum Sacramento, pag. 78.

§ XXI.

1. Oido Processionis. Crucifer colla indutus, non Turn illa, deferens Crucem halatam primus incedat iuter Ceiferarios ante Clerum, pag. 73.

2. Omnes de Clero Ecclesiae interisse debent. Ubi Clerus deficit, alter octo Sacri idoles liisli ui lio exposcit, pag. 74.

3. Cavalerius notatur, qui perperam vult octo istos Sacerdotes, eosdem is debere, qui in Missa d. tulerunt intorlilia. *ibid.*

4. Ab Instructione, non i Clericis eremornab regula sumenda. Quae pio Missa l'on. dic h oidiuula sunt, liahi nequeunt ad Missam simplici Sacerdote solum celebratam. *ibid.*

5. In l'uclio loquitur de comitatu Processionis, non aulem de intorliliis definis ad Lanonem. *ibid.*

6. Neque losirudio lanio est tum ri-

1. Processio intra Ecclesiam. Si haec sil nimis angusta, ad proximam plateam extendatur. pag. 78.

2. Si late pateat Ecclesia, sed frequens sil intercensuum numerus, non repugnat, quod ad vitandam confusionem, circum plateam Supplicatio ducatur, *ibid.*

3. Mundandae viae, per quas ducitur Supplicatio, ac virentibus foliis sternendae. *ibid.*

4. Aliqua subiiciuntur, quae praesertim vitanda in Processionibus cum Sacramento. *ibid.*

5. Decens sil ornatus viarum. Profana arcenda, pag. 79.

6. Ne admittantur pueri puellaeque repraesentantes gesta, t martyria Sanctolum. *ibid.*

7. fluviale a deferente Sacramento ad-

hibendum, etiamsi agatur de Regularibus, qui non habent eiusdem usum. *ibtd.*

8. Ecclesiastici processionaliter incedentes, si paramenia sacra assumant, non alius coloris adhibeant, quam albi. *ibid.*

9. Damnatur mos deferendi sellas seu scabella, in quibus assideant Celebrans et Ministri per viam, dum sistit Processio. *pag.* 80.

10. Sacramentum deferendum manibus Sacerdotis, non in machina. Celebrans etsi Episcopiis, pedibus incedat, *ibid.*

11. Canonici Pontificalium usum habentes ne Mitra caput operiunt, *ibid.*

12. Licet deponere Sacramentum in aliquo Altari per viam erecto, dummodo raro fiat. *pag.* 81.

13. Quaeritur : Num, priusquam reassumatur Processio, impertienda sit Benedictio cum Sacramento? Ex universali more affirmative resolvitur, dummodo raro fiat, et decentiae sit consultum, *ibid.*

14. Morem hunc probasse videtur S.R.C., quae tamen, generali damnavit Decreto abusum impertiendi duplicem Benedictionem in Ecclesiis Monialium. *ibid.*

15. In his Processionibus omnia sint ordinata ad devotionem fovendam. Absint quae Ecclesiae legibus non sunt conformia. *pag.* 82.

§ XXII.

1. Sodalitates, si quae sunt, Processioni interesse debent. Non omnes aequè adstringuntur. *pag.* 82.

2. Si aliqua intersit, ante Clerum incedat, non confuse, sed ordinale ad formam Caeremonialis Episcoporum et Decretorum S. R.C. — Officiales nequeunt indebitum locum usurpare pusi Baldachinum. Soli Primicerio id licet incedenti in habitu praelatio. *ibid.*

3. Instructio admittit etiam Sodalitates, quae peculiari veste non distinguuntur. *pag.* 83.

4. Si plures sint Sodalitates, servandus est ordo Gregorii XIII quoad praecedentiam. Illae sub titulo Sacramenti erectae aliquibus fruuntur privilegiis. Quid de Sodalitatibus, quae propriam vestem non habent? *ibid.*

5. Haud arridet Meriti sententia, qua Sodalitates sine peculiari veste confundit cum populo, *ibid.*

6. Damnatur usus, quod duo Confratres incedant prope Sacramentum cum campanulis. *pag.* 84.

7. Guardianis et dignioribus Officialibus conceditur munus gestandi hastas Baldachini. *ibid.*

8. Ad averruncandas lites, quae saepe excitantur de praecedentia inter Procerum famulos, ubique servanda esset regula tradita ab Innocentio XII pro delatione Viatici ad infirmos. *ibtd.*

9. Certa praescribenda methodus a Sodalitatibus servanda, *ibid.*

§ XXIII.

1. Lex poenalis contra inobedientes indicta. *pag.* 85.

2. Quae vim coactivam habet solum in Urbe. *ibid.*

§ XXIV.

1. Ritus et Caeremoniae servandae, expleta Processione, dum Celebrans perventus ad Altare tradit Diacono Sacramentum in throno collocandum, *pag.* 85 et 86.

2. Perperam Cavaleus adfirmat per Instructionem corrigi Caeremoniale Episcoporum quoad locum, in quo sistere debet Celebrans Sacramentum Diacono traditurus. *ibid.*

3. Caeremoniale duas diversas actiones distinguit, et convenit cum Instructione quoad locum, in quo celebrans genuflectere debet, *ibid.*

4. Rituale concordat cum Caeremoniali. Hem Rubricis lae. *ibid.*

5. Modus insinuatus a Caeremoniali magis congruit : allero a Cavalerio traditus reprobatur. *pag.* 87.

6. Sensus potius Instructionis attendi debet, quam littera. Si materialiter accipiat, cum modum potius quam ritum spectet, etsi dissentire a Caeremoniali videatur, istud lanum non corrigit, *ibid.*

7. Hymnus *Tantum ergo* a quo vel quibus intonandus? *ibid.*

8. Quo praecise tempore. Herum Cavalerius censet ab Instructione Caeremoniale correctum, sed perperam, *pag.* 88.

9. Intonandus Hymnus, postquam Diaconus, collocato Sacramento in throno, ad dexteram Celebrantis reversus est. *ibid.*

10. Quaeritur: Num, omnes, dum cantatur hymnus *Tantum ergo etc.*, manere debeant genuflexi ad integram stropham, vel tantum ad duos primos versiculos. *pag.* 89.

11. Praxis universalis exigit genuflexionem ad integram stropham. Congruit hinc,

quod Celebrans non surgat ad imponendum incensum, nisi ea expleta, *ibid.*

12. Quid, si hymnus moduletur cum repetitione verborum? Praxis Ecclesiarum, in quibus thus imponitur ad tertium t. est ne probanda? *ibid.*

13. Ad quem hymni versum imponendum sit thus, etthurificandum Sacramentum? *ibid.*

14. Qui sit Ritualis el Caeremonialis sensus? *pag.* 90,

15. Bauldry sententia expensa, *ibid.*

16. Quid in praxi servandum? *pag.* 91.

17. Hilus servandi, dum thus imponitur. *ibid.*

18. Cumam post hymnum non dicatur >. *Panem de Coelo etc.1 ibid.*

19. Dicendae sunt Litaniae, preces el orationes, prout iacent in libro ad hunc effectum typis edito. Qui sil sensus Instructione, dum iubel idipsum servandum in aliis expositionibus, *pag.* 92.

20. Extra Urbem licet alias recitari preces, dummodo sint ex adprobalis. Laudantur Constitutiones Alexandri VII el Benedicti XIV. *ibid.*

21. Non dedecel quod, exposito Sacramento, preces eliam dirigantur ad implo-randum Deiparae el Sanctorum praesidium. *ibid.*

22. De Orationibus dicendis, et ritu a Celebrante servando, *pag.* 93.

23. 24, 25 el 20. De conclusione Orationum. *pag.* 93. *et ieq.*

27. Dum conclusio esi bievīs, quae sequenda esi Rubrica? Caeremonialisne, an Ritualis? *pag.* 95.

§ XXV.

1. Scamnum parandum pro Celebrante el Ministris. Sedes cameratis vetita. Contraria aliquorum sententia repudiata, *pag.* 95.

2. Lex In<iructionis, quae prohibet usum sedis cameralis, licet limitata ad Urbem, servari lamen debel ubique, quia conformis Caeremoniali el Decretis S. R. C. Consuetudo contraria non prodest, *pag.* 96.

3. Regula extenditur ad alias omnes functiones ecclesiasticas. Coercendi qui secus faciunt. *ibid.*

4. 5, 6 el 7. Celebrans el Ministri sedere possunt ad *Gloria* ei *Credo*, eliam Sacramento exposito. Locus Caeremonialis expensus, *ibid et seq.*

8. Ibud licet adhiberi sedes coriaceas pro laicis quavis dignitate fulgentibus. *pag.* 97.

9. Cavalerius notatus, *pag.* 98.

10. Usus pulvini Celebranti concedi potest, non aliis, *ibid.*

§ XXVI.

Scamnum pro Guardianis Sodalitatum extra Presbyterium, *pag.* 98.

§ XXVII.

1. Vetitum Laicis ingredi Presbyterium. *pag.* 99.

2. Qua in parte adhuc superest aliquod antiquae disciplinae vestigium, *ibid.*

3. Ad declinandam legem nullum valet effugium aut consuetudo. Solis regiis Personis Sanctuarium ingiedi est permissum. *ibid.*

4. Sedes ab Ecclesia, tempore expositionis, eliminandae. Cur psallentibus ÎD Choro coram Sacramento sedere concessum, laicis denegatum? *pag.* 100.

5. Lex poenalis, *ibid.*

§ XXVIII.

1. Lex vetat lances apponi pro colligendis eleemosynis. Pauperes quaesluanles ne Ecclesiam ingrediantur, el congruo spatio ab ea'distent. *pag.* 101.

2. Extra casum expositionis, licet iu Ecclesiis eleemosynas colligere. Censet Cavalerius, licere tempore Concionis, eliam Sacramento exposito, *ibid.*

3. Haec tamen limitatio parce est adhibenda, cum distinctione magnaue cautela. *ibid.*

4. Adfcoercendam pauperum importunam licentiam mullum prodesset ad observantiam revocare edicta edita iussu Clementis XI. *ibid.*

5. Hisce edictis nititur Instructio, p. 102.

§ XXIX.

Perennitati Orationis consulitur, p. 102.

§ XXX.

1. Caeremoniae peculiares Missae solemnis coram Sacramento exposito, *pag.* 103.

2. Quaeritur: Num apponenda sil Ciux in Altari tempore Sacrificii, dum Sacramentum palet expositum? Variae Scriptorum sententiae, *ibid.*

3. Rubrica Missalis favere videtur appositioni Crucis, *ibid.*

4. 1*. Quarti praelusisse videtur senlen-

liae S. R. G., quae quamlibet Ecclesiam in sua praxi relinquit, *pag.* 104.

8. Quamvis enim eadem S. C. primum respondisset nunquam esse omittendam Crucem, re postmodum maturius discussa, edixit servandas esse peculiare Ecclesiarum consuetudines. Accessit huic decisioni auctoritas Benedicti XIV. *ibid.*

(i. Si mos obtineat apponendi Crucem, Inec non erit relinenda in Altari, nisi tempore Sacrificii, necthurificanda, quiathurificatur Sacramentum, *ibid.*

7. Caeremoniae propriae huius Missae ex ordine recensentur. De primo accessu Celebrantis ad Altare cum Ministris, *ibid.*

8. Dethurificatione Sacramenti el Altaris. *pag.* 105.

9. Celebrans debet incensare Sacramentum genuflexus in suppedaneo Altaris. Errat Gavantus, dum dicit secus decerni a Caeremoniali Episcoporum : huius namque Rubrica est dethurificatione Sacramenti extra Missam, *ibid.*

10. Cavalerius immerito carpit Meratum, cum ipse potius notandus sit. Sacerdos, imposito thure, genulectere non debet, priusquam descendat ad oram suppedanei, *ibid.*

H. Non desunt qui censent nec genufleclendum, dum se convertit Celebrans Ithurificationis oblata. His adhaerendum videtur. *pag.* 106.

12. Alia dethurificatione. *ibid.*

13. De osculis Altaris et genuflexionibus. *ibid.*

14. Quae osculi et benedictiones omitti nequeant, *pag.* 107.

15. Dethurificatione post Offertorium. *ibid.*

16. Dum incensalur Sacramentum, Calix non amovendus, *ibid.*

17. Alia, quae ad hanc Ithurificationem perlinent, *pag.* 108.

18. Caetera a purificatione usque ad finem Missae, *ibid.*

19. De Benedictione Sacerdotis, el ultimo Evangelio. *ibid.*

20. Quid agendum priusquam instruat Processio ? *ibid.*

21. Cantandae Litaniae cum precibus; posiea instruenda Processio, eadem servata methodo, quae in expositione, *ibid.*

22. Modus servandus, si Celebrans cum Ministris discedat ab Altari, et alter eo dignior reliquam functionem absolvat, *p.* 109.

23. Qui proinde uti debet paramentis coloris albi, licet Missa celebrata fuerit in paramentis alterius coloris, *ibid.*

24 ad 30. Agitur de Ritibus servandis, si contingit Missam privatam celebrari in Altari coram Sacramento exposito, *ibid.*, el seq.

§ XXXI.

1. Expleta Processione, Diaconus accipit Sacramentum e manibus Celebrantis, et collocat in medio mensae Altaris, *pag.* 111.

2. Post hymnum dici debet i*. *Panem de coelo etc.* cui iuxta temporum exigentiam addatur *Alleluia*, *ibid.*

3. Decreta S. R. C. ad concordiam revocantur. *ibid.*

i. Orationibus praemittendus non est y. *Dominus vobiscum*. Servanda Caeremonialis Rubrica, ut Decreta S. R. C. declarant. *pag.* 112.

5. Ratio iafferlur, ob quam dictus y. omittitur. Baruffaldi sententia merito a Merato reiecta. *ibid.*

6. Alia ratio longe validior, *ibid.*

7. Obieclum ex Rituali desumptum. Ei satisfit. Discriminis ratio quoad duas Ritualis rubricas, quarum altera per posteriora Decreta el Clementinam Instructionem fuit emendata, *pag.* 113.

8. Catalanus censet y. *Dominus vobiscum* praemittendum esse, quia denuo restitutus fuit in Editione Ritualis peracta in Urbe sub Benedicto XIV. Nota Typographi. Additio non Pontifici, sed editori vel impressed tribuenda, *ibid.*

9. Posterius Decretum S. R. C., quod V. illum omittendum iubet. *ibid.*

10. Cum Caeremoniali et Decretis convenit praxis universalis. Ratio, cur non omitatur y. *Dominus vobiscum*, dum Sacerdos, administrato Viatico alicui infirmo, discessurus eum cum Sacramento benedicit, *pagina* 114.

U. Sacerdos surgens dicit Orationes, quin reiteret genuflexionem. *ibid.*

12. Caetera, quae ad ritum Benedictiois perlinent, *ibid.*

13. De Sacramenti repositione. Tabernaculum in Altari, *ibid.*

14. Modus impertiendi benedictionem. Decreta S. R. C. super hac re. *ibid.*

15. Diversijmodi vix discrepant. Ritum, quem servandum iubet Caeremonialis Rubrica, Scriplores declarant, *pag.* 115.

16. Sacerdos actu, quo benedicit populum cum Sacramento, nihil dicere debet. Ita eliam nil canendum a Musicis, nil dicendum a populo. Reprobatur mos canendi

aliquem psalmi versiculum. Hac de re S. R. C. Decretum, *ibid.*

17. Neque prodest Constitutio Alexandri VII, quae tempus expositionis respicit, non repositionis, *pag.* 11(>.

18. Obiter laudantur aliqua S. R. C. Decreta, quae eliminant cantiunculas vulgari sermone, exposito Sacramento, *ibid.*

19. Esne igitur reprobanda consuetudo per aliquos Missionaries inducta canendi, aliquas cantilenas in actu Benedictionis? Anceps indicium. Videtur magis congruere, quod locum solummodo liibeant, iam reposito Sacramento, priusquam claudatur ostiolum, *ibid.*

20. Civalerii sententia, el monitum, *ibid.*

21. Crassus corrigendus error eorum, qui putant Benedictionem impertiendam ad >. *el benedictio. ibid.*

22. S. R. C. generali Decreto improbat abusum duplicis Benedictionis in Ecclesiis Monialium. *pag.* 117.

23. Quaeritur; num thiirilicandum sit Sacramentum, dum Sacerdos populum benedicit? Validior ratio stat pro negativa. *ibid.*

24. Tandem lubel Instructio, ut immediate post Benedictionem, vel mane sequenti absumatur Hostia in Missa, *pag.* 118.

§ XXXII.

1. Tempore Expositionis conciones vitatae, nisi Praesides permittant brevia aliquot colloquia, *pag.* 118.

2. Lex extenditur ad Ecclesias Regularium, el quocumque modo privilegiâtes. *pag.* 119.

3 el 4. Quoad Urbem eadem regula oblinet in aliis etiam expositionibus : quomodo tamen intelligenda? *ibid.*

5. Non alii assumendi ad huiusmodi brevia colloquia, nisi Sacerdotes aut Diaconi, qui superpcllieo utantur, etiamsi sint ex Ordinibus Regularibus : Stola tamen non adhibenda, *pag.* 120.

6. Quid de aliis expositionibus, praesertim extra Urbem, quoad superpelliceum et Stolum? *ibid.*

7. In hisce brevibus colloquiis non utendum birelo. *pag.* 121.

8. Licet tamen caput legere birelo in aliis expositionibus, si Sacramentum crasiori velo sil leclum, quo eiusdem aspectus abscondatur, *ibid.*

9. Idipsum confirmatur, *pag.* 122.

10 el ii. In praelaudalis brevibus colloquiis habendis locus Concionaloris ea in

parte sit, ul populus eum audire possit, quin ullum committat actum irreverentiae erga Sacramentum, *ibid.*

§JiXXXIII.

1. Ad aliquot noctis horas patere debent Ecclesiae fores, *pag.* 123.

2. Extra Urbem Episcoporum arbitrio, *ibid.*

3. Clausis ianuis non est ab Oratione cessandum *pag.* 124.

4. Ubi lit expositio ad instar Orationis quadraginta horarum, sed non de node, hae regulae locum non habent. *ibid.*

5. Orationi perenni adnexae sunt Indulgentiae tam plenariae, quam partiales ex Consiilulione Clementis VIII. *ibid.*

6. Eas ampliavit Paulus V. Benedictus XIV declaravit plenariam lucrifieri posse, etsi, urgentibus de causis, indullum fuerit Sacramentum de nocte reponi, *ibid.*

7. Deciaialio huiusmodi universalis est. *pag.* 125.

8. Noctu ne desit Oratio, quaedam instituta piorum hominum Socieias^pro agendis vigiliis, *ibid.*

9. Pius VII induisit, ul Indulgentia applicari possit defundis per modum suffragii, el declaravit omnia Altaria privilegiala, durante tempore expositionis, *pag.* 126.

10, II el 12. Indulgentiae a Benedicto XIV et Clemente XIII concessae visitantibus Sacramentum expositum per triiduum Septuagesimae, Sexagesimae el Quinquagesimae etc. *pag.* 126 el 127.

§ XXXIV.

§ XXXV.

§ XXXVI.

1. Methodus servanda in aliis expositionibus Sacramenti. Praesidium necessaria licentia, *pag.* 127.

2. Distinguuntur in publicas, magis minusque solemnes, ac privatas. *ibid.*

3. Expositio publica, quacumque ex causa liat et quamlibet habeat, solemnilem, nequii fieri privata auctoritate; necessaria est expressa licentia Ordinarii. S. R. C. Decreta, *pag.* 128.

4. Quaestio inter Audores : num magis congruat, quod expositio faequenler, janraro liat. Benedictus XIV eam indecisam relinquit. *ibid.*

5. Verum, vel frequenter, vel raro liat, duo lamen certa sunt, quod scilicet Ordi-

nirii intervenia', auctoritas, et decentiae consultum sil. *pag.* 129.

0. Si duae hae conditiones non desini, praesens Ecclesiae disciplina non videtur aliena a frequentia, *ibid.*

I. Instructio nihil habet de frequentia, sed duas illas conditiones omnino requirit. *ibid.*

8. Methodus servanda illa videtur, quam praescripsit Benedictus XIV pro Dioecesi Bononiensi, *ibid.*

9. Quaeritur: Cumam instructio inter alias conditiones, et illam praecipiat, quod velo legatur Oslensorium? *pag.* 130.

10. Agitur de expositionibus privatis, quae fiunt cum Pyxide velata, aperto Tabernaculi ostiolo, *ibid.*

II. In his non licet Pyxidem e Tabernaculo extrahere, et ideo nequii cum ea populus benedici. Plura enumerantur Decreta, quae id declarant, *pag.* 131.

12. isthaec Decreta tam Regulares, quam Seculares afficiant. Benedicti XIV auctoritas in sua Epistola ad Gard. Urbis Vitalium. *ibid.*

13. Reiicitur Cavalerii sententia, qui arbitratur Pyxidem exponi posse in Throno. *pag.* 132.

14. Perperam ipse interpretatur dictionem, quae occurrit in allero ex Decretis S. Congregationi' Episcoporum et Regularium. *ibid.*

15. Huius ritus nullum vestigium repe-

riri apud Scriplores aut ullam Vpostolicac Sedis consuetudinem deprehenli testaiur Benedictus XIV. *ibid.*

16. Ritiones afferuntur illorum, qui sustinent posse in expositione privata extrahi Sacramentum, et cum eo populum benedici. *pag.* 133.

17. Altera ex Rubricis Ritualis de communione Infirmorum non prodest, *ibid.*

18. Neque altera ex aliquarum Ecclesiarum Urbis consuetudine, *ibid.*

19. Haec recentissima est, et nondum invaluerat, dum Pontificatum lenebat Benedictus XIV. *pag.* 134.

20. Hinc consuetudo nullam habet vim adversus regulam, *ibid.*

21. En tem, quin pietatem foveat, abusus gignit, *ibid.*

22 et 23. Refellitur argumentum petitum ab exceptione, quam ponit Benedictus XIV. *pag.* 133.

24. Itent llerum ex permissione, quam fecit idem Pontifex tunc Cardinalis aliquibus Bononiae Ecclesiis elargiendi Benedictionem cum Pyxide semel in die. *p.* 130.

25. Num in expositione privata adhibendum sit incensum? *ibid.*

20. Corollaria, quae ex praemissis consequuntur. *ibid.*

§ XXXVII.

1 et 2. Lex poenalis, *pag.* 137.

MONITUM

Ne quis miretur, si quando in sequentibus Suffragiis sive Adnotationibus, iterum prodeuntibus, appellata Decreta quaedam offenderit, quae in novissima authentica Collectione desiderantur. In hac enim consulto ea omissa fuerunt, ulpote iam nunc supervacanea et inutilia; quatenus vel eorum plerumque resolutiones per alia passim Decreta recurrunt, vel in recentiori aliquo Decreto Generali continentur, vel, perraro quidem, prae mutato liturgico iure obsoluerunt. Satiùs nihilominus putatum est in praesenti nova editione appellationes istiusmodi suo loco servare; tum in auctorum obsequium, virorum scilicet insigni liturgica eruditione praestantium, quorum dissertationes, si secus, funditus inverti ac reformari oportuerit; tum ne studiosi lectores optimis utilissimisque notionibus de sacra liturgie privarentur, quae ibi affatim congestae inveniuntur.

Ad discentium tamen opportunitatem, decretorum id genus praetermissorum elenchus ad calcem subiicitur.

SUFFRAGIA ET ADNOTATIONES

SUPER

DECRETIS S. R. CONGREGATIONIS

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2574. URBIS (4W9)

ARCHICONFRATERNITATIS

SACR. STIGMATUM.

Due sono gl'inconvenienti gravissimi, che derivano dalla pralica lino al présente tenuia daHArchiconfraternila delle Sacre Slitnale di Roma nella funzione di farsi nel Giovedì Santo della Lavanda, allrimenti delta *Mandato*.

Il primo inconveniente è quello di eseguir la in Chiesa, ove alia pubblica venerazione è collocato il SSmo Sacramento nell'Allare e Cappella cost della *del Sepolcro*. Due ne sono le ragioni. La prima e più forte si è, perché non deve essere distraite il popolo in allri oggelli. benchè edilicanli nel luogo islesso, che richiama l'adorazione dei Fedeli al principale sublime mistero, di cui si celebra la memoria ; la seconda, che discende dalla prima, perché la Rubrica vuole, che si faccia : « in loco ad id deputato » ; e gli Antori Lilurgici convengono, che questo debba essere in un Oratorio, o in una decente stanza prossima alla Sagrestia, ma non mai in Chiesa (se pure non si traitasse di Chiese Cattedrali e vaste, nelle quali è facile eseguir la Lavanda in parle affallo remota dall'Allare del Sepolcro). A questo inconveniente fu rimediato nell'anno prossimo passato con Biglietto d'Oflicio scrilto d'ordine di Sua Santiâ da Monsig. Primitio délia Compagnie, che una lal funzione si suspendesse lino all'esiio della causa pendente.

Il secondo inconveniente si è, che una lal funzione siasi esegua per lo passato non secondo il rilo della Chiesa, per cui appartient al solo Sacerdote celebrante, il quale rapresenia la Persona del Redentore, ma bensi venga esegua da questo unilamente ai Guardiani ! ; senza che yagliano a giustificare una lal pralica le ragioni, che si adducono nelle allegazioni distribuite.

Impeiocchè è vero, che la Lavanda non è un Sagramento. È vero, che il nostro Divin Redentore non ha dalo l'esempio ad un solo ceto di persone, ma universalmente a tutti i suoi seguaci. È vero, che un lal alto di Cristiana umiltà si può esercitare, come si esercita anche da' Laici, e dalle Donne in qualunque occasione e tempo. È vero tinalmente, che non per tutlo lal funzione spella allò slesso soggetto, ma possono aver luogo le particolari consuetudini. Ma è vero allresi, che pralicandosi nel Giovedì Santo secondo il rilo della Chiesa dopo la Messa, Vespero e denudazione degli Altari, funzioni lutte fra loro connesse e successive, non può né deve un lal rilo esser variato od alterato.

La Lavanda non è Sagramento. Ma se questa ragione valesse, proverebbe troppo ; imperciocchè si poirebbero a capriccio variare i nu prescnlli in tante paître Ecclesiastiche funzioni, che non sono Sagramento : quandochè la Chiesa provvidamente ha prescille alcune forme, perché queste sieno osservate, e si lolga la fjcollà di usarne allre ad arbitrio.

Il nostro Divin Redentore ha dalo un esempio di umiltà, e lo ha dato a tutti, e perciò da tutti può egualmemtejpralicarsi. Ma qui convien distinguere l'esercizio di umiltà dalla funzione Ecclesiastica, che ha un^rito luttojproprio e particolare.

l Come esercizio di umiltà si può pralicare dai laici, dalle donne e da tutti indisiiniamenie i Fedeli. Dirò ancora, che può praticarsi a vicenda, lavando scambievolmente i piedi l'un all'altro (sempre però ira persone dello slesso sesso) : ma come funzione Ecclesiastica da pralicarsi ntl Giovedì Santo, che include il Mistero, e si fa non solo per esercizio di umiltà, ma allresi per rinnovar la memoria di quanto si fere da Gesù Cristo in tal giorno nel lavare i piedi agit Apostoli, uno solo 'deve esser quello, il quale, rappresenlando la Persona del Redentore, deve lavare i piedi alli do-

dici rappresenianti degli Apostoli. Quintii ft che facendosi ancora separalmente dalle altre funzioni del giorno nelli Conventi e Monasteri, il solo Superiore lava i piedi a' saoi suddili, la sola Abbadessa alie sue Monache. Gosi puô farsi ancora nelle Società Laicali dal Primicerio, dal primo Guardiano o da allro Superiore*, ma per atto separato, appartenante bensì alia funzione dei giorno, ma non connesso colla medesima. E se si volesse addurre l'esempiodei Sovrani, che sogliono nel Giovedì Santo lavare i piedi a dodici poveri, questo non giova punio, anzi è contrario alia consuetudine della Compagnie delle Simate; perché qualunque sia il rito, che in tali lavande si osserva, sempre rimane fermo, che il solo Imperatore o il solo Re ft quello, che lava i piedi, né allri vi ha parte; se non se in servire, assistere e somministrare l'occorrente.

Ogni qualvolta però, lenendosi l'ordine prescritto dalla Rubrica, la funzione della Lavanda succede immediatamente alie precedenti funzioni, e fassi dallo stesso Celebrante, dopo aver cantato la Messa, recitato il Vespere, denudati gli Altari, servito dal Diacono e Suddiacono coi paramenti prescritti dalla Rubrica; siccome egli solo rappresenta la Persona di Gesù Cristo, solo ancora deve incominciare, proseguire ed ultimare la Lavanda. Che se li Guardiani* vorranno esercitare un atto di umiltà, potranno farlo coi ministrare le conche, con cambiali acqua, con porgere la limosina alii rappresentanti degli Apostoli, e con allri simili atti che possono considerarsi, come non ripugnanli all'ecclesiastico rito, e rappresentazione dei Misteri.

Non vale perciò la ragione desunta dalle parole di Gesù Cristo, cioè*. « Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos facialis » : per provare, che non ft indecente la mescolanza d'Ecclesiastici e Laici nella Chiesa delle Simate. Imperciocchè già si ft dello di sopra, che si deve distinguere, e non confondere l'esercizio di umiltà, che puô praticarsi in ogni tempo, con la funzione Ecclesiastica del Giovedì Santo, che inchiude il mistero; ogniqualvolta la Lavanda viene eseguita come connessa alle altre funzioni del giorno dal Sacro Ministro, che ha celebrato.

Si vedano gli Ordini Romani, alii quali si appella l'autor del Volo, persuaso di favorire con questi la controversa consuetudine, e francamente pronunzia esservi nelli

medesimi l'alta discrepanza da poterne empiere un volume. Mello da parte l'esagerazione iperbolica: mi fermo su quello che interessa la presente questione. In che consiste la decantata discrepanza? Questa non già riguarda la persona, che deve eseguir la Lavanda, ma è relativa al luogo, al tempo, ad alcune ceremonie, che ora non sono più in uso, ed in ispecie alie persone ed al numero de' rappresentanti gli Apostoli. Giacchè ora sono nominati dodici Suddiaconi, ora dodici Diaconi, ed in mancanza di questi dodici Cappellani, ed ora dodici poveri: e benchè nelli più antichi costantemente si abbia il numero di dodici, nei più recenti però, come ancora nel Ceremoniale di Agostino Palrizio che al presente ft in uso, vi si aggiunge il decimoterzo. Si può vedere il Mibillon: *Ille Italic.* Tom. 2, pag. 101, in fine, 137, 181, 357, 362, 485, 486, ed il Catalano ne' suoi commenti al suddetto Ceremoniale Tom. 2, cap. 46 de Mandato facendo. Il Venerdì ne parla in diversi luoghi delle sue lettere ecclesiastiche, e più diffusamente in fine del Tom. 10, ed in un Opuscolo stampato in Venezia: Della Lavanda. Non si appartiene alla presente questione l'esaminare, perché la Lavanda si faccia a tredici, quandochè gli Apostoli non erano che dodici. A me basta l'uniformità de' suddetti Ordini Romani per rapporto alla persona, che rappresenta il Divin Redentore, esola eseguisce la Lavanda: e soltanto incontro nell'Ordine XV di Pietro Amelio cap. LXVIII che, « eadem die post prandium Papa non potuit lavare pedes pauperum; sed Patriarcha Gradensis Confessor de mandato Papae lavit pedes pauperum, in parva cappella ». Se facesse d'uopo, potrei dimostrare, che questa seconda lavanda nulla aveva che fare con la funzione della mattina, in cui era solito lavare i piedi a dodici Suddiaconi.

Ammetto, che ne' secoli da noi remoti varie sono state le costumanze delle diverse Regioni, Chiese e Monasterii: ma non mai si troverà nella funzione Ecclesiastica mescolanza di Sacerdoti e Laici in lavare simultaneamente i piedi alii dodici rappresentanti degli Apostoli: anzi nella Chiesa di Toledo, come si legge nel Messale Mozarabo, allorchè il Vescovo unilateralmente al Clero passava all'Altare, ove era luito disposto per eseguir la lavanda, si chiudevano le porte, e venivano esclusi i laici: « clausis januis, et Laicis omnibus foris proieclis ». Che se pure in qualche Monastero

la Lavanda si faceva dai Conversi, deve ciò riferirsi ad esercizio di umillà, ma non già a rito Ecclesiastico connesso con le altre funzioni del giorno. Ma a quai pro ricercare le antiche costumanze particolari delle diverse Chiese e Monasterii, che non sono più in uso, dopo che la Chiesa Romana ha prescrillo e determinato la forma con una Rubrica inserita nel Messale, la quale deve essere attesa; ed essendo precelliva, menlre dà norma a tutte le Chiese dell'Orbe Callolico, loglie l'arbitrio di fare altrimenti?

Né punlo vale la consuetudine, poichè non è capace di legillima prescrizione un uso, che diametralmente si oppone ad un rito dalla Chiesa ordinato, e che corrisponde al Mislero, di cui si rinnova la memoria. La funzione non cade sollo preceito: ma ogni qualvolla si toglia eseguire, non già per solo esercizio di umiltà, ma corne azione sacra e congiunta alla solennità delle antecendenti proprie del giorno, deve esser regolata a lenore della precelliva Rubrica.

Ma dato ancora, che una consuetudine immemorabile potesse aver qualche peso a fronte di una chiara rubrica del Messale, questa non gioverebbe nel caso nostro. Ognun sa, che l'immemorabile allora si attende, quando, essendo nascosta l'origine fia le lenebre dell'anlichilà, fa presumere ogni miglior tilolo: non così addiviene, quando si produce il tilolo, dal quale è derivata la consuetudine. Imperocchè in queslo caso, corne tutti convengono i Legisti, la ragione di decidere si desume non già dalla consuetudine, ma bensì dal tilolo: e se queslo è infelto, niun vantaggio si può traire dalla seguila consuetudine, benché questa contasse più secoli.

Così appunto accade nella controversia présente, nella quale non si ha una consuetudine, di cui s'ignori l'origine, ma bensì ci si offre il tilolo, da cui la medesima è nata; e questa non già deriva da uno Statuto approvalo in forma specifica, ma tutto è fondato sut Ceremoniale ad uso dell'Arciconfraternita, che non porta l'impronta di legillima aulorità; e va assai lontano dal vero l'eslensore del Memoriale nel supporre il Rituale dell'Arciconfraternita approvalo dalla Sede Apostolica: giacchè allro non trovo, che la stampa permessa dal P. Maestro dei Sacro Palazzo, la cui facoltà non si eslende oltre a ciò che riguarda la dottrina e buoni costumi, né mai comprende quello che si appartiene alli Riti e Ceremonie della Chiesa: anzi queslo è ad

esso espressamente vietato; corne chiaro apparisce dal seguente Decreto di questa Sacra Congregazione, che viene riportato nell'Autentica Collezione: « Posiremo fait decretum, ut ego Secretaries nomme Congregationis alloquerer Magistrum Sacri Palatii Apostolici, ne imposlerum permittat imprimi res spectantes ad sacras caeremonias, seu recitationes Officiorum, el ritus Ecclesiasticos, absque expressa licentia el ordine Sacrae Congregationis etc. Die 21 Maii 1620 ». Or dunque essendo la consuetudine appoggiata al menzionale Ceremoniale sfumilo della legittima aulorevole approvazione, quale piivativamente si appartiene a questa Sacra Congregazione, non può la medesima esser valutata per verun conto, perché infelto è il tilolo, dal quale trae la sua origine; ed abusivamente nel Memoriale si conchiude, che il iar la Lavanda assieme col Celebrante è un privilegio accordato ai Guardiani.

Se non che l'Aulore del Volo si appiglia ad un allro partito, e pretende di provare, che/essendo varia la consuetudine delle diverse Chiese, può soslenersi quella, della quale ora si tratta. Ma qui appunto è dove egit prende un grosso abbaglio,

Ammetto ancor io, che in una tal funzione sianvi delle particolari consuetudini non riprovabili; ma qui torniamo alla disiinzione di esercizio di umillà e di funzione Ecclesiastica. Sia pur vero, corne è, che in linea di esercizio di umillà può ciascuno seguire l'uso inlrodollo, purché queslo nulla abbia di superstizioso ed indecente. Ma per rapporto alla funzione Ecclesiastica, qualunque sia la qualità delle persone da scegliersi per rappresenlare gli Apostoli, fermo però rimane, che un solo, o sia Vescovo, o sia Dignità, o Canonico, o semplice Sacerdote, ha da esser quelle, che deve lavare i piedi. Viene ciò comprovato da quanto si è dello fin qui; e polrei ulteriormente produrre alli e aulorità, se non fossero sufficienti quelle del Ceremoniale de' Vescovi e dei Telamo, che mi vengono sommmistrate dallo stesso Autore del Volo, benché questi procun trade a suo favore con mutilante i testi.

Vediamo che cosa dice il Ceremoniale dei Vescovi al cap. 24, lib. 2, citato nel Volo: « Sed quia circa hoc diversi sunt ritus Ecclesiarum »: va benissimo; ma vediamo però, in che consiste questa diversità di rito: « alibi in usu est vestire sumptibus Episcopi vel Capituli tredecim pauperes, eosdemque cibo el potu reficere . . . alibi Episcopi

lavant pedes iredecim ex suis Canonicis » : e questo è quello, che si dice « faciendum iuxta consuetudinem Ecclesiarum,, vel arbitrio Episcopi : si maluerit pauperibus lavare etiam in locis, ubi sit consuetudo lavandi Canonicis ». Ma o gli Apostoli sieno rappresentati da tredici Canonici, o da (re-dici poveri ; o sieno questi a spese dei Vescovo, o dei Capitolo rifocillati e vestiti, o non lo sieno ; sempre però è il Vescovo, o l'altro in sua vece, che rappresenta la Persona di Gesù Cristo, ed eseguisce la Lavanda. Come dunque si vuol farre a favore della consuetudine abusiva delle Stimmate il testo dei Ceremoniale < circa hoc diversi sunt ritus Ecclesiarum » ?

Andiamo al Telamo. Mi rincresce di dover dire, che l'Autor dei Volo nel riportare l'autorità si è dimenticato di trascrivere alcune sostanziali parole intermedie, anzi neppure ha accennata l'omissione con una sigla o puntini. Non voglio credere averlo fatto, perché anche egli conosca che le parole trascurate sono quelle, che ad un colpo trancano il nodo.

Dopo aver il Tetamo proposto la questione : < ad quem spectet hodie lavare pedes » : risponde Lenissimo, che spetta al Superiore o Prelato, e nel caso, che questo o sia impedito, o nol voglia fare : « potest alter singulorum pedes lavare, qui illius vicem gerat, dummodo (si badi bene) dummodo sit Sacerdos ». Prosegue egli non esser questa funzione Sacerdotale nella sua prima istituzione, e come alto di uccelli poter praticarsi ancora dalle donne : e ciò non si conliuветie. Saggiunge però, che, facendosi secondo il rito della Chiesa, richiede la qualità Sacerdotale. * Elsi aulem hodierna solio pedum per Dignitatem non omnino oporteat fieri Sacerdotalem ; nihilominus eo ritu et solemniale, quibus, iuxta rubricas Missalis Romani, licet debet in Ecclesiis Cathedralibus etc. oportet, ut sit Sacerdos, qui eam exequatur etc. ». Prosegue a due chieffelle Cattedrali si fa dal Vescovo, dalla prima Dignità, o in mancanza di questa dal più degno, così ancora nelle Chiese Collegiate, Parrocchiali ecc.

Qui è dove soggiunge : < Hactenus dicta intelligenda sunt, nisi inveterata consuetudo, temporis decursu et Praelatorum scientia et consensu conflata perseveret ». Ma m'ha consistere questa consuetudine ? Si reslituisca il testo alla sua integrità, e proverà tutto il contrario di quello si pretende nel Vaio, Ecco come dal medesimo vien tra-

Scritto: « ex cuius vigore haec et similes functiones aliis personis competant ». Qui cade l'inlet-punzione fra la parola « personis » e l'altra « competant ». Imperocchè: dopo il « personis » si spiega quali queste sieno, cioè * sive ex Dignitatibus, aut Canonicis, aut Portionariis, sive ex aliis Sacerdotibus non capitularibus in aliquibus Ecclesiis competant ». Dunque il Telamo ammette la consuetudine ; sempre però relativa al Peslinese decorazione della Persona, ma non già in rapporto alla dignità del carattere Sacerdotale. Sia pure diversa la consuetudine delle Chiese, sempre però è un Sacerdote quello, che deve eseguir la funzione. Come dunque può trarsi l'autorità del Telamo al caso in questione ? come può favorire l'abuso praticato dall'Arciconfraternita delle Stimmate ?

Dunque il Ceremoniale de' Vescovi, ed il Tetamo tanto è lontano che possano favorire la consuetudine, come si pretende dall'Autor dei Volo, che anzi si l'uno, che l'altro provano tutto il contrario ; cioè a dire, che qualunque siano diversi gli usi particolari delle Chiese, sempre però fermo resta, che dal solo Vescovo, o Sacerdote celebrante si deve eseguir la funzione della Lavanda nel Giovedì Santo, secondo il rito prescritto tanto nello stesso Ceremoniale de' Vescovi, quanto nel Messale Romano. Essendosi poi inoltre dimostrato, che punto non valgono gli altri argomenti prodotti : perciò non resta che rigettare la petizione, con abolire una consuetudine del tutto opposta agli sacri Riti della Chiesa.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2576. CAMERINEN. (4632)

Sac. Congregationis responsum conforme est dispositioni Literarum Apostolicarum Urbani PP. VIII del. Idibus Sepi. an. 1642 pro observatione Festorum ; ubi, enumeratis distincte Festis in universa Ecclesia sub utroque praecepto servandis, ad peculiaria Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Locorum quod allinet, sancitum legitur, quod eodem modo, videlicet cum praecepto audiendi Sacrum et cessandi a servilibus, recolantur etiam Festa « unius ex principalioribus Palionis in quocumque Regno sive Provincia, et alterius pariter principalioris, in quacumque Civitate, oppido vel pago, ubi hos Patronos haberi et venerari contingat ». Cum aulem Civitates et Loca, quae nomine veniunt Status seu Ducatus Came-

rini minime pertineant ad Provincias limitrophas, sed unam separatam Provinciam constituent; ideo, iuxta formam praefatae Constitutionis, nedum tenentur ad solemma Festi principalis Patroni universi Status, qui est S. Venantius Martyr; verum etiam ad alterum principalis Patroni (si quis habeatur electus, et confirmatus, iuxta formam Decretorum generalium 23 Martii 1630) Civitatis seu Loci; ac proinde etiam Parochi in respectivis civitatibus, oppidis vel pagis ad applicationem Sacrificii pro populo tenentur.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2577. PUTEOLANA. (4634)

Ad Dubium I. Plura occurrunt Sacrae Congregationis Decreta, quibus firmatum est Canonicos condonanti Episcopo assistendam praestare debere, dumtaxat quando pontificalibus est indutus, servata forma Libri Caeremonialis; sed non teneri, si Episcopus extra Pontificalia cum simplici Mozetta et Stola verbo Dei velit pascere suas oves. Ita responsum lego die 19 Decembris 1643, et rursus in Nolana 23 Martii 1685, in respons. ad Dub. 1, et in Cariliana 3 Decembris 1701 in respons. ad Dub. 2. Praesertim vero in Paclen. 19 Martii 1760, ubi Dubium idem erat ac illud a Puteolanae Cathedralis Canonicis propositum, videlicet: « An ab ipsis debeatur assistentia Rfno eorum Episcopo Pacten. pueros plebemque docenti Christianam Doctrinam? » Cui responsum fuit: « in casu, de quo agitur, assistendam non deberi ».

Ad Dubium II. Huic Dubio occasionem dedit expositio Sacrae Pyxidis in maioris Altaris Tabernaculo, quae fieri solet post Vesperas; unde Canonici Completorium differre coguntur, ut inierim concio habeatur, nonnullae recitentur preces et populus, post benedictionem cum Sacra Pyxide ei impertitam, dimittatur. Ne quis aulem sil, qui credat Sacram Congregationem, dum stride Dubio respondit, tacite saltem non reprobasse morem extrahendi Sacram Pyxidem e Tabernaculo, ad effectum eam exponendi sub Umbella, vel elargiendi populo benedictionem. Etenim PP. EE. eidem S. C. praepositi, Dubio respondentes, haud ampliarunt examen ad id, quod non quae-rebatur. Equidem caeremoniarum Magister, qui, ut super propositis Dubiis votum suum aperiret, rogatus fuit, morem exponendi Sacram Pyxidem sub umbella, vel « Ta-

bernaculo extrahendi pro impertienda confluentibus benedictione, agnoscens esse contra receptos Ecclesiae ritus, opportune notavit: < de quo nlu hic agere ad me non perlinet ». Nam expositio cum Pyxide privata est, et sub ea; conditione permittitur: « Dummodo e Tabernaculo non extrahatur »: veluti repetitis Decretis expresse iubent Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium die 9 Decembris 1602, altera Concilii Tridentini interpretum 17 Augusti 1630, 28 Februarii 1654 et 14 Aprilis 1674, ex Lib. 19 Decretorum p. 319, et Lib. 28 pag. 72, ac tandem S. R. C. in Savonen. 31 Martii 1642. Spartam hanc mirifice illustrat s. m. Benedici. XIV tam ut Doctor privatus in allera ex suis *Institutionibus Ecclesiasticis*, quae esi XXX Latinae editionis, quam ut Pontifex in Epistola ad Cardinalem Guadagni suum in Urbe Vicarium dat. die 27 Iulii 1755, legenda in Bullario eiusdem Pontificis Tom. 4, pag. 317, et sequent, editionis Romanae. Hinc etiam fit, ut nec liceat Sacram Pyxidem loco Ostensori irradiati sub umbella exponere. Ita laudatus Pontifex in cit. Institui, num. 77: < Penitus interdicitur Sacram Pyxidem ob privatam causam extra Tabernaculum afferri, ac velatam sub umbella collocari, cum nullum huius ritus vestigium apud Scriptores, nullaue Sedis Apostolicae consuetudo deprehendatur, quam sequi omnino debemus ». Haec obiter adnotasse sufficiat.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2578. DUBIORUM. (4536)

Ad Dubium I. Dubium hoc vel non est satis clarum, vel male expositum. Quod in aliqua Cathedrali intervertatur ordo Horarum a Rubricis praescriptus, pro celebratione Missarum solemni, dum eadem die canendae duo sunt, allera scilicet de Festo occurrente, allera de Feria, novum non est: et ulinam id genus abusus frequentes non essent! cum non desint muli, qui propriis student commodis potius, quam in sacris servandis ritibus legum ecclesiasticarum dispositioni obediant. Id vere novissimum est, et hactenus inauditum, quod Canonici aliqui praefatum pervertentes ordinem, se tueantur, aientes vicem gerere Episcopi. Novissimum iure dixi, nam onera Missarum propria sunt Canonicorum, non aulem Episcopi, cum is teneatur ad Missas Pontificales dumtaxat in solemnioribus festivitatibus; et, dum id agit, ipse etiam Regulae Libri cue-

reinomialis parere debet, quin pro lubilu queat horam diversam a Caeremoniali vel Missali praescriptam indicare. Qliamobrem data quoque falsa hypothesi, quod Canonici Cathedralis in Missarum solemniis vices gererent Episcopi, non ideo possent turbare ordinem, si neque Episcopo id licet. Nec prodest consuetudo, quae, ut abusus, nequit praescriptionem inducere, eamque etsi immemorabilem Sac. Congregatio nihili pendendam duxit in Venusina die O Augusti 1760 et omnino servandas esse Rubricas respondit in una Eremitarum Camaldulensium sub die 22 Ianuarii 1701, et 16 Ianuarii 1743, licet obstarent peculiare Constitutiones, et consuetudo.

Nescio tandem cur in dubio exponatur quaestionem esse de Cathedrali non privilegiata, quasi in illis, quae pluribus auctae sunt privilegiis, fas esset ordinem a Rubricis praescriptum pro Missarum Solemniis invertere. Sint insigniores, sint multis[^]decoratae praerogativis: has inter non ulla erit, qua permittatur pro lubilu non statutis horis Missas canere, sed potius, secus ac Ecclesiasticae Leges iubent^l, illas inverso ordine celebrando, propriis commodis consulere.

Quoad horam celebrandi Missam convenlualem videri etiam possunt Decreta in Imolen. 6 Augusti 1735 et 7 Iulii 1789, Polena 9 Maii 1739 et Venusina 9 Augusti 1760.

Ad Dubium II. Quamvis regula generalis sit, quod certus locus non sit assignandus caeremoniarum Magistro qui stare, aut discurrere debet pro officii ratione, ut omnia, quae ad sacras perlinent caeremonias, rite et recte peragantur, uti patet ex Decretis in nostra Collect, legendis; relate tamen ad speciem in dubio propositam clara est dispositio Caeremonialis lib. 2, cap.3, num. 1, ubi legitur: < Coadunatis Canonici et aliis de Clero in Chorum, praedictus Canonicus Celebrans procedet e Sacristia hoc ordine: praecedunt duo Acolythy deferentes candelabra cum candelis accensis, deinde Caeremoniarius et aliqui Ministri collis induti, mox Presbyteri pluvialibus parati bini et bini, ultimo loco Canonicus Celebrans pluviali indutos medius inter duos ex dictis Presbyteris, qui fimbrias anteriores pluvialis ipsius parumper elevent>. Haec idcirco regula tenenda est; et dum clara est Caeremonialis dispositio, minime attendi debent privatorum scriptorum placita, qui in diversas abeunt opiniones, ac varii sunt in assignando locum caeremoniarum Magistro.

Ad Dubium HI. *Palmariti* seu *Huijia*, ut vulgari appellatur voce, non omnibus Praelatorum Collegiis indistincte, ac multo minus Ecclesiarum Cathedralium Canonici convenit, lure ea utuntur tam S. R. E. Cardinales, quam Episcopi; alii vero ex Induito, quibus Pontificis auctoritate et clementia concessum est. Non omnibus tamen, qui hoc gaudent privilegio, datum est eo frui ubique, et in omnibus ecclesiasticis functionibus, sed quisque debet se continere intra fines, quibus circumscripta est concessio, vel haec nobile aliquod Collegium respiciat, vel singulariter personas. Certum est autem quod Canonici Cathedralium Palmaroriae usus de hire non competit, neque eis licet vel in propria, vel in aliena Ecclesia, publice aut private huiusmodi adhibere instrumentum. Nec tam facile concedam id ipsos posse ex privilegio, quod nequeunt ex dispositione turis; cum nec eo gaudeant Praelati ultrisque Signaturae Referendarii, et Prolonolarii Apostolici titulares, etiamsi celebrent in Ecclesiis illarum Civitatum, quarum regimini praeficiuntur, veluli declaravit S. R. C. in Caesenen. die 9 Februarii 1078. Et stride ad Canonicos Cathedralium habetur declaratio eiusdem Sac. Rii. Congregat, in Vicenlina 11 Iulii 1699 ut ex decreto, quod in nostra Collectione omissum, sed laudatum a pluribus de re liturgica Scriptoribus, praesertim veru a san. mem. Benedicto XIV de Sacrific. Missae, a Catalano ad Caeremoniale Episcoporum, a Merato ad Gavantum, aliisque, eos modo ex regestis authenticis nuper restitutis exscripsimus: « Vicenlina – Humiliter Sac. Rit. Congregationi supplicantibus Capitulo, et Canonici Cathedralis Ecclesiae Civitatis Vicenliae, quatenus ipsis usum Palmaroriae benigne concedere dignaretur: Sacra eadem Rit. Congregatio, referente Euio et Riio Domino Cardinali Noris, censuit respondendum: Negative. Die II Iulii 1699». Quin immo, nisi palmaroriae usus sit expresse ac nominatim concessus, haud comprehenditur in Pontificalium Induito, quo Insignium quarundam Cathedralium Canonici decorantur, veluti colligimus ex Sac. Hit. Congregationis responso in Uibinalen. 29 Ianuarii 1717²). Non desunt tamen, qui Capitulum, seu Collegium, cui sunt adscripti, hoc privilegio dilatatum fuisse contendunt; sed abusum, et indebiti honoris usurpationem privilegio tueri conantur, quod numquam ex^llilil. Quod autem eo careant^l Canonici, de quibus hoc in dubio quaestio est,

palet ex postrema dubii parte, in qua petitur: < An id ipsis liceat, ex praetextu obscuritatis in aliquibus casibus? » Quae sane petitio frustra fieret, si aliquo Apostolico Induito Canonici illi donati fuissent. Cum vero quod primum ad tenebras depellendas (simplex tunc in usu erat candela) fuit adhibitum, temporis successu fuerit commutatum in instrumentum et signum honoris et dignitatis; ideo obscuritatis praetextus non id licitum reddit, quod ex praesenti Ecclesiae disciplina, quibusdam Ianium Collegiis et Personis inre competit, vel privilegio concessum est: aliis vero ad artificiale lumen, magis tenebris, praestandum, simplex candela salis esse debet supra candelabrum posita, non manu inserientis ministranda. Haec Sac. Rit. Congregatio die 10 Septembris 1701 in Cortonen. proposito dubio: « An in lectionibus canendis competere possit Canonici usus instrumenti, vulgo *bugia*, vel usus Candelabri ab alio sustentati? » Respondit: « Negative; et si obscuritas ingrueret, poterit prope Legile apponi Candelabrum unum super pavimento cum facula accensa ».

Ad Dubium IV. Etsi nulla lege praescriptum sit, ut Dalmatica et Tunicella nedum in colore, de quo non est quaestio, verum etiam in qualitate inferiores non sint Casula, qua utitur Celebrans, congiuit tamen, ut, quantum fieri potest, ab illa non differant, minime obstante quod Celebrans sit Canonicus; in officio vero Diaconi et Subdiaconi Demeriti aut. simplices Sacerdotes ministrent. Quippe sacra haec indumenta non ad personae ornatum adhibentur, sed ecclesiasticae functionis decori inserviunt. Verum tamen certa regula dandi nequit, quia non omnes Ecclesiae sacris suppellectilibus aequae sunt instructae, et in aliquibus pretiosiores Casulae habentur ex pia fidelium largitione; desunt vero similes Dalmaticae et Tunicellae, neque ad illas comparandas idonea suppetunt media. Curandum tamen, ne nimis differant.

Ad Dubium V. Clara est Rubrica de Missa solemni tit. 10, num. i, nec non Caeremonial. Episc. lib. 1, cap. 18. Nulla quippe fit distinctio inter Canonicos Beneficiarios ac simplices Presbyteros. Cuiusque namque ordinis hi sint, ac quacumque dignitate fungentes, si ministrent in Ordine diaconali vel subdiaconali, /lebeni manus Celebrantis osculari, toties quoties praescriptus ritus id exigit, quia tunc non attenditur personae dignitas, sed qualitas ministerii. Id adeo ve-

rum est, ut rogata Sac. haec Congregatio: « An Canonicus Patriarchalium Urbis, Diaconi munus exercens in Missa solemni, post petitam benedictionem Evangelii, teneatur osculari manus Celebrantis etiamsi ipse Celebrans non sit Canonicus, neque in aliqua ecclesiastica dignitate constitutus? » die 23 Aprilis 1790 respondit: « Teneri ». Quid plura quaerimus, ut concludi debeat Canonicum in officio Diaconi ministrantem teneri osculari manum Canonici celebrantis?

Ad Dubium VI. Plura sunt S. H. C. Decreta, quae statuunt Canonicis Cathedralium, Vicariis generalibus, Protonotariis Apostolicis honorariis etc. in Sacro privalem faciendo nullam distinctam honorificentiam deberi, eosdemque nihil differre a simplicibus Sacerdotibus. Quin immo, quamvis plura sint privilegia, quibus gaudent Abbates usum Pontificalium habentes, attamen dum privalem Sacrificium offerunt, nequeunt a simplici Sacerdote distingui, ut cautum est in Decreto generali iussu s. m. Alexandri VII emanato, sub die 27 Septembris 1669; multo etiam minus permissum erit Dignitatibus, Canonicis, Vicariis, Protonotariis Apostolicis honorariis etc., quod Praelatis omnibus, qui usum Pontificalium habent, sed Episcopo sunt inferiores, velatum est. Videri prae aliis possunt Decreta in Oilana, Tudertina, Pisana. Caesariensi, Senensi. Fulginatensi. Aquilana et Asculana.

Ad Dubium IX. Authenticum et genuinum est Decretum editum sub die 9 Decembris 1638. sed mendum irrepsit in citatione Caeremonialis, et legi debet lib. I, cap. 8, ubi revera igitur de caeremoniarum Magistris. Neque tamen ex eo consequitur, quod ille, qui Ecclesiasticas functiones dirigit, numquam sedere debeat. Equidem Caeremoniale Episcoporum nullum ei locum in sedendo assignat, quia regulas dumtaxat praebet in exercendo munere servandas. et certum est quod in actuali exercitio non est ei sedendi locus, lure laudatum Decretum dum praecipit « stare debet », limitationem ponit « dum munus suum exercet ». Quid ergo prohibet, ne sedeat dum ab officio quiescit, nihilque est quod eius vigilantiam requirat? Indecens immo esset, ut ipse staret satis diu inoperosus, quando omnes in Choro sedent Matutinas et Vesperinas horas solemner cum cantu persolventes; et Celebrans, Sacri Ministri alique nec assistentia indigeni, nec directione. Quod autem non exprimit Caeremoniale, et forte obscurum est in praefato Decreto, declara-

Iur per alia Sac. Congregationis Responsa, praesertim in Patavina et Vilerbien.

Ad **Dubium X.** Miror datam occasionem proponendi huiusmodi dubium. Vix enim induci possum, ul credam aliquem reperiri, qui ita despiciat munus Magistri caeremoniarum, quod sane honorificum est, ul qui ad huiusmodi muneris exercitium assumitur, non secus habendus sil ac si esset Capitularium famulus. Is namque ille esi, qui sacras dirigil actiones, el vigil adesi ul Ecclesiae leges quoad rilus el caeremonias adamussim servantur. Quamobrem omnes, etsi gradu longe maiores, in iis tamen quae ad Divinum Cultum perlinent, ei obtemperare tenentur. Ita iubel Caeremoniale Episcoporum. lib. I, cap. 5, num. 5: « Episcopi curae erii omnes tam Canonicos, quam alios de Choro praemonere, ul ipsis Caeremoniariis, in his, quae ad Divinum Cultum spectant, sine contradictione obediant; nec lanium eorum verbis acquiescant, sed ul oculos in ipsos convellentes observent; el illico illius nutu, aut levi aliquo signo vel intuitu, quod agendum sil significantibus, stalim pareant ». El S. C. in Metropolitana 17 Iulii 1734 respondit: « Omnes capitulares leneri obedire Magistro caerem. ab Episcopo electo, quoad ea quae Divinum Cultum concernunt sub poena arbitrio Episcopi ». Atque adeo verum est, quod Magistri caeremoniarum officium honorabilioribus adnumeratur, ul eadem S. C. responderit: haud repugnare, quin ad illud exercendum assumatur Canonicus Cathedralis. Ha in Licien. 10 Ianuarii 1093. Quo iure igitur dicendus Capitularium famulus?

Ad **Dubium XI.** Elsi nulla sil Rubrica, quae praecipiat populo impertiendam esse benedictionem cum vivificae Ciucis Reliquia post eiusdem ostensionem aut expositionem? mos tam invaluit ul id liai. Dum in Basilica Vaticana ex alio podio Crux, Lancea, Sudarium statis diebus, vel aliis datis occasionibus, solemniler ostenduntur, haud reconduntur in custodia, nisi pius, aut Episcopus, aul Canonicus Sacerdos cum iisdem confluente populo benedixerit. Quod eliam accidit in aliis insignioribus Uibis Basilicis, in quibus populo ostenduntur Sacra Lysana, si aliqua adsit Reliquia Redemptoris Nostri Iesu Christi Sanguine coniunctaque consecrata. Quid >i res sil de Expositionibus aul Processionibus, in quibus eadem SSmae Ciucis Reliquia circunferi Iur? Sacrae huius Congregationis habemus responsum de benedictione populo cum eadem elaienda. Si-

quidem rogata: « An quando post aliquam sacrae Crucis Expositionem vel Processionem reponitur, benedicendus sil populus cum ipsa, ul nonnulli in hac provincia predicant, licet huiusmodi benedictio saltem relate ad Processionem, leste Tonellio S. R. lib. 3, cap. 2, § 4, num. 5 nullibi praescribatur? » in Brixien. sub die ih Septembris 1736 respondit: « Affirmative ». Quod sane responsum, cum positivum sit, fiimat regulam quod danda sil cum Crucis vexillo benedictio post eiusdem Processionem tt Expositionem. Id magis declaratur ex diversa formula, qua usa est eadem S. C. relate ad Reliquias in geneie. In Albinganen. die 24 Iulii 1683 ad dubium: « Utrum post Processionem Reliquiarum impertiri populo debeat benedictio tum Reliquiis? » haud positive respondit, sed fieri posse censuit: « Posse, nullam tamen adesse obligationem ». Magnum quippe intercedit discrimen inter Reliquias Sanctorum el instrumenta Passionis D. N. I. C. Cum igitur in Cathedrali, de qua agitur, in Feslo tam Inventionis quam Exaltationis SSmae Crucis sacra exponatur Reliquia, populus cum ea benedicendus erit ante repositionem: vel Canonicus sit qui celebrat, vel Beneficialus. Non enim benedictio pendet a dignitate personae celebrantis, sed impertienda est ratione qualitatis Reliquiae.

Ad **Dubium XII.** Dubium hoc tres continet partes. Prima esi de signis apponi solitis supra tumulum vel castrum doloris: Secunda circa officium in Anniversario Summi Pontificis celebrandum versatur: Tertia esi quoad Orationem, cum in Missa tum in Officio in eodem Anniversario recitandam. Novum illud est, quod principio quaeritur: quis enim est, qui nesciat communem esse Ecclesiarum morem, supra castrum doloris in Anniversariis, vel nullum signum apponere, vel illud dumtaxat quod designet qualitatem personat, cuius funebris memoria lit? Ideo, etiamsi Anniversaria celebrentur pro Animabus Summorum Pontificum, Cardinalium, Episcoporum, Sacerdotum, salis est Triregnum, Mittam, Biretum rubrum aut nigrum, nigri aut violacei coloris Stolum imponeie, ad distinguendum personae diversam dignitatem el characterem. Dum igitur Anniversaria dies agitur alterius ex Summis Pontificibus, a more recedendum non est, neque apponendam Casulam cum Stola, quippe Triregnum salis superque esi ad significandam supremam Personae, pro cuius anima funebre Officium peragitur, di-

— 163 —

gnitatem. Quod si nec Casula, nec Stola lumulo apponenda sunt, frustra de colore disquirerem. Insignia huiusmodi rubri coloris ea in Cathedrali adhiberi solent, forte quia Pontifex, dum exequiis interest, rubro ulilur Pluviali, eiusdemque coloris Casula defuncti cadaver indnitur: sed haec consuetudo Pontificiae Cappellae singularis et peculiaris est in aliquibus dumtaxat functionibus, quae, tamen antiquis ritibus nequii adnumerari, sed postremis saeculis inducta est; veluti demonstrat Dominicus Giorgi in erudito opusculo *Degli abiti sacri dei Sommo Pontepce paoliuzzi e negri*. Numquid autem quod proprium et peculiare est Pontificiae Cappellae, extendere licet ad Insignia castro doloris imponenda, dum alicuius Summi Pontificis Anniversaria dies funebri pompa recolitur?

Ad secundam dubii partem quod attinet, breviter dicam. Quamvis Anniversarium aliquid habeat solemnilis, et in eodem, si mortuorum Officium persolvatur, ut tres integri Nocturni cum Invitorio et duplicatis Anliphonis recitentur, in communi si more, iuxta disposita in Rituali Romano; nihilominus improbanda non est consuetudo, si viget alicubi, unum tantum recitandi Nocturnum, nisi ohstel Fundatorum voluntas de integro persolvendo Officio, vel etiam immemorabilis consuetudo. Non idem tamen dicendum de Invitorio, quod cum Psalm. Feniile etc. legi dumtaxat debet, ex rubricarum Breviarii praescripto, dum Officium integrum est. Non omnia Anniversaria, vel ex consuetudine, vel ex Testatorum dispositione, annexum habent Officium, et plura sunt. quae unica Ianum Missa solemniler cantata, cum absolute circa castrum doloris persolvuntur: hinc fit, quod necesse non est Officium addere, vel, si addatur, non semper oportet illud integrum persolvi; at, si unum tantum Nocturnum recitetur, servanda est regula de non recitando Invitorio. Equidem non ignoro Ritualis rubricam titulo de Exequiis, quae praecipit, quod < si ob temporis angustiam . . . Officium mortuorum cum tribus Nocturnis, et Laudibus, dici non potest . . ., dicatur sallem primum Nocturnum cum Laudibus, maxime ubi eiusmodi viget consuetudo, incipiendo ab Invitalorio-flegem, cui omnia vivunt, Venite etc. ». Sed haec rubrica laxative disponit de Officio recitando in depositione defuncti, si rationalis causa interveniat, ne integrum Officium peragatur. Quod tamen pro uno casu, moderando regulam generalem, statutum est,

ne defuncti corpus sine Officio terrae tradatur, trahi nequit ad alios casus longe diversos, veluti est Anniversarium; in quo proinde, si Invitorium dici velit aul debeat ex voluntate Testatorum vel petentium, omnes tres Nocturni cum duplicatis Anliphonis erunt recitandi. Sed quoniam, ut supra dictum est, in Anniversario ul plurimum solemni, Missae non adiungitur Officium, nisi excepto casu iniunctae obligationis aut consuetudinis; si spontanea et libera sit vel ex more inducta recitatio unius dumtaxat Nocturni, huic praemittendum non erit Invitorium, repugnante Breviarii rubrica, videlicet: < Hoc Invitorium dicitur tantum in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum, et in die depositionis defundi, quibus diebus dicuntur tres Nocturni infrascripti, et Anliphonae duplicantur. Aliis temporibus dicitur tantum unum Nocturnum cum Laudibus ». Quae Breviarii Rubrica ad duos tantum casus limitata, concordi Scriptorum sententia et omnium Ecclesiarum usu, extenditur ad casus omnes, in quibus tres Nocturni recitantur. Aliquos non deesse fateor inter Rubricistas, qui limitationes Ritualis appositae pro depositione defundi extendunt ad diem tertiam, septimam, trigesimam et Anniversarium, inter quos adnumerantur Gavanlus et Baruffaldus, quibus alii Rubricarum expositores adhaerent. Sed praeterquamquod verba Gavanli salis clara non sunt, et in alium longe diversum sensum intelligi possunt, magis aridet Bissi sententia, qui in sua Hierurgia verbo *Invitorium* § B, posita limitatione Ritualis, quaerit: < an autem etiam sit dicendum (Invitorium cum uno dumtaxat Nocturno) in die tertio, septimo, et trigesimo, depositionis? » Affirmative, respondet Gavanlus. Ex rubrica quidem Breviarii citata contrarium colligi videtur, in qua habetur, quod Invitorium dicitur Ianum in die etc., et utique ly *tantum* restringit ad duos casus; nihilominus Gavantum non refello, si dicantur tres Nocturni; in eo namque casu semper esse dicendum Invitorium videtur sensum esse rubricae, et ita in praxi fuit explicatum, nec dissentit Guyetus lib. 4, cap. 23, quaesi. 17.

Succedit tertia Dubii pars, quae est de Missa solemni in Anniversario Summi Pontificis. Ad reprobandum morem, de quo in eodem dubio, salis esset auctoritas Scriptorum de re lilurgica, quos inter Gavanlus ad Rubricas Missalis par. 4, lil. 17, num. 6, haec habet: « In die Depositionis et Anni-

versario Summi Pontificis dicitur prima Missa; quia, quae raro adhibentur, pretiosa reputantur, neque quotidiana vilescent consuetudine ». Amalar. lib. 3, cap. 40. < El ideo Missa semel in anno constituta in Commemoratione omnium defunctorum dici iubetur in exequiis Summi Pontificis et Episcoporum ». Et Meratus ad hunc locum : « Dicitur Missa, prout describitur a Gavanlo supra, cum Oratione *Deui, qui inter Summos Sacerdotes etc.*; illa nempe, quae esi prima inter Orationes diversas pro defundis cum sua Secreta el Postcommunio ». Quid tamen interest ad Scriptorum auctoritatem confugere, dum clara esi nec indiget interpretatione rubricarum regula? In illa, quae praemittitur Orationibus diversis pro defundis, ita legitur: < In die Depositionis et Anniversario Summi Pontificis dicitur prima Missa, praeter Orationes, quae dicuntur ul infra : Deus, qui inter Summos Sacerdotes etc. ». Cum igitur per hanc Rubricam regula servanda tradatur cum in exequiis, tum in Anniversario Summi Pontificis, eadem tenenda est, neque licet pro arbitrio praescriptae aliam sufficere Missam, ac diversas Orationes recitare.

Ad Dubium Additionale I. Clara el generalis est rubrica Ritualis Romani lit. I, num. 7, videlicet : « In omni Sacramentorum administratione superpelliceo sil indutus, el desuper stola eius colois, quem Sacramenti ritus exposcit ». Idipsum habetur, ut de aliis Synodis sileam, in Concilio Provinciali Mediolanensi, ubi S. Carolus Borromaeus expresse iubet, « ul Sacerdotes in Sacramentorum administratione semper superpelliceum et stolam adhibeant »; el in Instructione de Sacramentorum administratione pariter mandat « in omni Sacramentorum administratione semper superpelliceum decens el stolam adhibebit ». Cum autem lex generalis sil, nulla excipitur persona quavis dignitate praefulgens: hinc lit, ut etiam Canonici, usum Cappae magnae habente», Sacramenta administraturi eam debeant deponere, el superpelliceum assumere. Quod declaratum video pluries ab hac S. Congregatione. Ita in una Dubiorum Urbis : < An Canonici usum Cappae habentibus liceat Sacramenta administrare cum solo Rochello, el deposita Cappa » sub die 12 Iulii 1628 responsum fuit : « Sacramenta esse idem administranda cum superpelliceo el stola, iuxta Rituale Romanum ». Neque credas huiusmodi Decretum longo temporis decursu oblitteratum in desuetudinem abuisse : nam

eadem S. R. C. illud instauravit, el ad observantiam revocavit, simili quaestione proposita in Congregatione habita die 19 Iunii 1773 a Canonici Collegialae S. M. in Cosmedin Urbis. Idipsum dispositum habetur in Syracusana die 2 Augusti 1598, el in Pisauren. 12 Decembris 1750.

Ad Dubium Additionale II. Nemini dubium, quod Canonici Cappae magnae usum habentes, aut aliis honorificis Insigniis decorati, illam vel ista adhibere possint in propria Ecclesia, vel assistentes, vel incedentes el sacras functiones peragentes capitulariter, vel uti singuli operantes, excepto dumtaxat casu administrationis Sacramentorum, quae cum ex Rubricarum praescripto, tum ex Sacrae Congregationis Decretis, ulad proximum Dubium notatum est, exigunt usum Superpellicei el Stolae. Ideo si quis ex Canonici conciones habeat ad Populum, vel Sacris explanandis Scripturis, vel ad instituendos el reformandosque mores Catechesibus ac spiritualibus exercitationibus incumbat, poterit in propria Ecclesia uti Cappa aliisve Canonicalis Insigniis pro temporum varietate. Haud tamen idipsum poterit in alienis Ecclesiis, vel intra, vel extra Dioecesin). Ita a Sac. Ril. Congregatione declaratum lego die 10 Septembris 1650 el 12 Martii 1678; praesertim vero habenda ratio est alterius Decreti in Capuana 15 Iulii 1651. Siquidem Canonici habentes ex Apostolico Induito usum Cappae el Rochetli, tam in eorum, quam in quibuslibet aliis Ecclesiis, declarari postulabant : « num iisdem Insigniis uti possent in aliis Ecclesiis, dum Conciones habent »; quibus responsum fuit : « Id eis non licere, nisi in propria Ecclesia ». Ex quo Decreto colligimus, quod privilegia defeiendi Canonicalia Insignia extra propriam Ecclesiam, ita sunt intelligenda, ul id liceat, quando Canonici capitulariter, vel in Processionibus incedunt, vel in alienis Ecclesiis sacras peragunt functiones aut iisdem assistunt; Corpori siquidem concessa sunt, non Canonici uti singulis. Quamobrem consequitur quod Canonicus habens usum Rochelli et Cappae extra Ecclesiam propriam concionaturus, aut aliam Ecclesiasticam functionem peracturus, uti non poterit privilegio Capitulo el Canonici unum corpus constituentibus concessa, nec proinde adhibere Rochellum el Cappam, aut aliud honorificum Canonicale Insigne. Ne quis tamen sil, qui credat anledictum Sacrae Congregationis responsum accipiendum ita esse, ul Canonici in pro-

pria Ecclesia liceat uti Cappa, nedum in Concionibus habendis, verum etiam in Sacramentorum administratione; cum generalis sit dictio: < Non licere, nisi in propria Ecclesia », quae nullam ponere limitationem videtur. Nam responsum relativum est ad Dubium super intelligentia privilegii extra propriam Ecclesiam; et Sacra Congregatio significare et declarare voluit, quod non omnia, quae fieri possunt in propria, aequelicer in aliena Ecclesia; quin tamen id permissum censuerit quod iura velant: quale est administratio Sacramentorum cum Cappa et non cum Superpelliceo. Decreti igitur sensus est, quod Canonici possunt in propria Ecclesia uti singuli conciones habere, aliasque omnes functiones non capitulares peragere cum Cappa, excepta Sacramentorum administratione: extra vero propriam Ecclesiam nullibi et in nulla omnino functione eadem vel aliis Canonici Insigniis uti posse. Haud tamen inficior in more positum esse in Basilicis Urbis Sacramentum Poenitentiae administrari tam a Canonici, quam a Beneficialis Stola impositi supra Cappam in propria Ecclesia. Improbanda ne erit huiusmodi consuetudo, immo ne potius relinenda? Si mihi licet proprium expromere sensum, crederem morem hunc posse retineri; difficile namque esset illum abrumper, et certum est Regulares vel ex consuetudine, vel ex privilegio, Sacramentum Poenitentiae administrare solitos, Stola dumtaxat adhibita, sine superpelliceo. Lex igitur coarctari potest ad aliorum Sacramentorum administrationem; Baptismatis scilicet, Eucharistiae, Matrimonii.

Quaeritur praeterea in eodem dubio. Num Canonici, fungens officio Sacerdotis assistentis in Missa noviter ad Presbyteratum Ordinem eVecti, debeat Cappam deponere? Nulla quod sciam, est lex, quae in tali occasione et officio usum Cappae prohibeat Canonico, in propria Ecclesia (in alienis servanda est regula generalis, de qua supra); quamobrem necesse non est, ut Sacerdos Assistens illam deponat, sed aequel poterit cum illa vel cum superpelliceo supra illo chettum hoc munus explere; non enim res est de conficiendo aut administrando Sacramento, sed de simplici assistentia Celebranti praestanda. Quoniam vero contingere potest, ut Sacerdos assistens debeat, aut tangere Calicem post Consecrationem, aut quid aliud agere immediate circa Sacramentum, proindeque stolam adhibeat; decens magis videtur, ut Cappam deponat, et in-

dual Superpelliceum. Et revera si in Palijarchalilm et insignioribus Urbis Basilicis, dum fit solimnis ostensio Sacrarum Reliquiarum Canonici, qui assistunt Episcopo aut alieri Sacerdoti sacram peragenti actionem, Cappa deposita, Superpelliceum Rochelo imponunt; potiori iure, ob rationem supra allatam maxime congruit, ut idem fuit, dum Canonici assistentiam praestat Sacerdoti primum Sacrum Deo offerenti. Neque id adversatur S. Congr. responso; quod, cum sit relativum ad Dubium: An liceantur deponere? facultatem importat, non inducit necessitatem. In hoc igitur crederem servari posse consuetudines Ecclesiarum.

Ad Dubium Additio vale III. In qualibet Ecclesiastica functione illi adhiberi debent Ministri, qui ad eam rite diligenterque explendam sunt necessarii, iuxta regulas traditas tam a Rubricis, quam a Sac. Rit. Congregationis Decretis. Certum porro est, quod Canonici in functionibus non Capitularibus, praesertim extra Cathedrali ius nullum est cogendi Magistrum caeremoniarum, et Clericos violacea veste indutos ad sibi inserviendum. Visum est supra Canonicos uti singulos extra propriam Ecclesiam in Ecclesiasticis functionibus vix, ac ne vix quidem simplicibus Presbyteris distinguere. Quae stio igitur coarctari debet ad functiones non Capitulares, quales sunt Missa privata, administratio non solemnis Sacramentorum in Cathedrali explenda. In his Canonici eos adhibere potest Ministros, quos exigit actio; Clerici vero, qui servitio Cathedrali sunt addicti, ei inservire tenentur induti talari veste eius coloris, quo illa in Ecclesia distinguuntur. Quod vero attinet ad caeremoniarum Magistrum, huic vestis violaceae usus competit, dumtaxat in functionibus Pontificalibus, non autem in Capitularibus. Siquidem rogata S. R. Congr. < An Magister caeremoniarum electus a Canonici pro functionibus canonicalibus ex permissione Capituli, uti valeat veste violacea, tam praesente, quam absente Episcopo? » respondit in Aquilana die 22 Ianuarii 1735: « Affirmative tantum in functionibus Episcopalibus, ex dispositione Caeremoniarum, non vero ex dispositione Capituli ». Videri etiam potest Bulla 31 Aug. 1737. Quod si non licet Capituli Caeremoniario uti violacea veste in functionibus Capitularibus, multo minus ei licebit in aliis non Capitularibus; in iis videlicet, in quibus aliquis ex Canonici vel Missam celebrat, vel Sacramenta administrat, vel alieri Ecclesiasticae functioni incumbit.

A9NOTATIO SUPER DECRETO

»81. NEAPOLITANA. (VR3)

Quamvis hoc Decretum perlineit dumtaxat al Indices, qui operam navare debent in instruendis Inquisitionibus, vel Ordinaria, vel Apostolica auctoritate, in causis Servorum Dei et Beilorum. nihilominus opportunum duximus, illud huic nostrae Collectioni adnectere, quia ut generale haberi potest, et, explicat, quae forte in laxa Benedicti XIV silis claustrum non sunt; quamobrem quaestionibus causam dederat. Si quidem in eadem Laxa praecipitur, quod Canonici et Dignitates pro huiusmodi assistentia in Indices delegati, < neppure possono pretendere, o conseguire alcun emolumento..... l'anio in Horni, che fuori: ma solo nei giorni di tale assistenza, se siano obbligati al Caro, s'intendano dispensati dal medesimo, e lucrino le distribuzioni, come i presenti ». Quoniam vero aliquae sunt distributiones, praeter ordinarias et quotidianas, vel ex piis legalis, vel ex peculiaribus Constitutionibus, vel ex alia quacumque causa, quibus gaudere nequeunt, nisi actu et personaliter interessent, quin ad eas Iticraulas prosit aut inclinata aetas, aut infirmitas, aut aliud cuiuscumque generis impedimentum: ideo Dubium, num praefatae laxae dispositio ad has etiam distributiones extendatur. Per praesens autem Decretum omnis quaestio cessat, cum Sanctitas Sua declaraverit, Canonicis et Dignitatibus, ea de causa et Choro absentibus: « deberi distributiones, nedum ordinarias et quotidianas, verum etiam alias omnes quocumque ture, titulo et nomine, et quibusvis sub clausulis personae servilium exquirentes

ADNOTATIO

SUPER

2582. DECRETO GENERALI. (45i4)

Missa pro Sponso et Sponsa, dum hinc celebrari debet, Votivis adnumerari certum est. Ad harum quippe classem refertur in Musarum Codice: quamobrem ritus servandi uni a Rubricis pro Votivarum celebratione praescripti; etiam legatur, vel ex declaratione Rubricae, vel ex speciali indictione diebus quoque ritus duplici per annum. vel min., servata (orini Decreti generalis 10 Decembris 1783; quia ritus Officii diei non mutat nituram Missae Voluntarie, quae ab illo omnino differt. Mirum

hinc est quod non omnes aequè l'itrochi, hanc celebrantes Missam, unum eum lenique ritum tenere consueverint. Aliqui sunt, qui *Hymnum Angelicum* addi debere arbitrantur, alii vero eo usque deveniunt, ut etiam *Symbolum* vel semper addendum asserant, rati quod praefata Missa censenda sit pro re gravi, vel si iuxta Rubricas in Missa Officii diei respondente legendum foret, quasi Missa votiva quid commune haberet cum Officio occurrente. Haec opinionum divisio praesenti Decreto causam dedit. Certum porro est Nuptiarum Missam non esse pro re gravi, quae publicum Ecclesiae aut Communitatis bonum utilitatem pie respiciat, non enim cantu celebrari, non ullam habere extrinsecam solemnilem, quae conditiones sunt, quibus concurrentibus, vel *Gloria*, vel *Credo*, vel utrumque addi debent, prout diversa Missae qualitas exigit; sed est Missa privata sine cantu, sine solemnitate, et pro uno privatorum hominum nubentium bono. Pluribus possem id demonstrare, sed in re salis clara frustra tempus tererem. Uni sufficet Rubrica. Nedum in Missali votivis adnumeratur Missa pro Sponso et Sponsa: idcirco obtinet generalis regula: « In ipsis non dicitur *Gloria in Excelsis* nec *Credo* nisi pro publica Ecclesiae causa », verum etiam in ea singula, quae servanda sunt, specialim dislinctaque notantur praesertim vero in line haec habent: « Diclo *Benedicamus Domino*, vel si Missa illius diei conveniat, *Ite, Missa est* (videlicet si iuxta rubricas praefatumque Decretum celebrata sit Missa de Dominica aut Festo occurrente) Sacerdos, antequam populo benedicat, conversus ad Sponsum et Sponsam dicat etc. ». Igilur si in hic Missa (dum Votiva dicitur, non autem de Dominica aut Festo occurrente) omittitur *Ite, Missa est*, et ex rubricae praescripto dici debet *benedicamus Domino*, palam lit, nec *Hymnum Angelicum* in ea sibi locum posse vindicare. Quoad *Symbolum*, praeterquamquod nulla ratio est, cur in Missa votiva lecta sine solemnitate, et al publicum Ecclesiae vel Communitatis bonum utilitatem non ordinata, dici possit; illud sufficit, quod, quando recitandum est, specialim in Missali notatur; sed id certe non legitur in Missa pro Sponso et Sponsa. Addam recentissimum Decretum ab hic Sac. Congregatione editum die 13 Martii 1805. Director Calendarii Clericorum Regularium Minorum Villae Mirriensis. quaerebat: < Num

sejlieilus esset Onio cuiusdam Calendarii Dioecesani, inbenlis in Missa votiva pro Sponso et Sponsa Hymnum Angelicum, el unicam Orationem etc. ? » el responsum fuit: < Servetur rubrica Missalis; et recens Decretum a S. H. C. die 20 Decembris 1783 emanatum, et a s. m. Pio VI confirmatum ». Atqui ex Rubricarum lege *Hymnus Angelicus* Missis votivis lectis ad li non debet, nec dimittendus Populus cum v. *Ite, Missa est*, cuius loco Sacerdos ad Allare conversus dicit: *Uenelicamus Domino*; plane consequitur Sieram Congregationem, respondendo: «Servetur Rubrica Missalis»: ne *Hymnus Angelicus* legitur in votivi Nuptiarum Missa, clare decrevisse; allendo vero in reliquis servandam esse formam Decreti generalis anni 1783, declarasse eimdem Missam legi posse in duplicibus per annum, sive mai., sive min., sed per huiusmodi declarationem, aut, si vis, privilegium, non mutatur natura Missie votivae privatae, quae proinde exigenda est ad Rubricarum praescriptum, quemidm > lum iubet prima pars responsionis: < Servetur Hubrica Missalis ».

In hac autem Missa votiva praeter Orationem propriam eiusdem Missae, facienda est commemoratio de eo, de quo facium est Officium, cum tertia Oratione ad formam Ilubricarum. Praefatio vero vel de Missa liei, si habeatur propria, sin minus, communis, ultimum Evangelium semper S. Ioan; ms. Vile Guyetuin in Ilortologia lib. 4, cap. 21, quaest. 12 el 14.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

UHBIS

2584. (APPELIAE PONTIFICIAE (4.146)

« Sacerdos graeci ritus arbitratus non «sibi licere a pilrio more recedere Fe- « rii V in Ciena Dimini, el Communionem «sumere cum aliis duodecim Presbyteris < in Azymo, occasionem dedit quaestioni, «quam SSihus I). N. Pius VII Pont. Mix. « ad Sac. Rituum Congregationem remisit. Priusquam tamen proponeretur, Eihtis el limus Dominus Cardinalis de Somalia Praefectus el Ponens dignatus fuit meum exquirere sensum : parui mai latis, breves- « que aliquas adnolaltones confeci, quis hic subilicio ».

La Co nunione, che si promette alla Lavanda nelli Fena V della Sellimani Maggiore, indu le il gran Misiero dell'Isituzione della Eucaristia. É dogma di Fede,

che il Divin Redenlore nel far ciò usasse il pane di frumenlo ; ma non è ugualmente di Fede, che questo fosse azimo, piullosto che iernnenlato. Pressochè gli Antori tutti tengono che consecrasse in Azimo, per quelh forte ragione, che l'ullimi Cent in nel tempo degli Azimi. Questo è il senli- menlo, che liene la Chieu Latina, la quale però sernpre si ft astenuu dal decidere la questione.

Certo è altresì che la Chiesa Caltolica Domina (checchè sia della questione acre- mente agitata da dolii Scrillori, se ne' primi secoli fosse tn uso il fermentato, o se pro- miscuamente si l'azimo, che il fermentato si adoperasse (certo è, dico, che da molli secoli ad lietro non altro adopra, se non che l'azimo, e vieta onninameote il fer- mentato. Bramerebbe aneor la medesima l'uniformità delle altre Nazioni Catoliche, presso le quali ft in uso il fermentato ; ma polchè è assai difficil cosa il togliere certe consuetudini radicate ne' popoli, che sono tenaci nelle medesime ; e trattandosi di punio non dogmatico, ma hensi di circo- stanza questionable ; Ella usa una saggia économie, alline di inanlenere la concordia, la pice, l'nnità fra le Nazioni, che, salvo il Dogtni, -discordant) sollanto nel Rilo ; perciò provvidameute permette, che su questo arlicolo ciascuna Nazione mantenga il proprio rilo, corne venue dichiaralo, dopo lungi discussione, nel Concilio Fio- rentino. Q'iindi ft che la medesima è as- sai cauta, e dirò ancora difficile nell'accor- dare il pissaggio dal Hilo Greco al Latino ; e nol concede, se non concorrono gravi e ragionevoli inotivi. Si puft vedere la Co- sliluzione di Benedetto XIV. *Etsi Pasto- ralis etc.* in data delli 26 Maggio 1742, in cut vengono prescritte le regole da doversi osservare rapporto agl'Italo-Greci.

Ma se al Dogma non appartiene la di- versa modificazione della materia, cioft se li pasta, purchft sia di frumenlo, si adopri in azimo o fermentato per la Consecra- zione e Comunione; vi puô essere qual- che caso, in cui venga permesso ai Greci di usar l'azimo. Non parlo dei Monaci di Grolla Ferrata, i quali, benchft siano di rilo greco, nondimeno in vigore di Pontificia dispensi consacrano e si comuuicano in azimo ; e forse che altre dispense esser vi possono simili a questa; ma limilandomi a quelli, i quali, seguendo il rilo della loro nazione, usano il fermentato, mi at- leugo a quanto trovo disposto da Bene-

detto XIV. Vieta Egli ai laici di Rito latino il ricevere la Comunione in fermentato ; diversamente dispone r. i. p. p. o. ai Greci, permettendo loro l'azimo, allorchè si trovano fuori delle rispettive Parrocchie, nè lianno Sacerdoti del loro rito. Così nella suddetta Costituzione art. 6, § 13 : « Graecis tamen Laicis permittimus, ubi ubi Parochiam Graecam non habent, possint, si velim, in Ecclesia latina Eucharistiam sub specie Azymi^a Latinis Sacerdotibus sumere ». E siccome in alcuni luoghi vi era l'abuso, che promiscuamente i Latini si comunicavano in fermentato e li Greci in azimo ; prevedendo il savio Pontefice la somma difficoltà di esibirlo, non comandò che assolutamente e radicalmente si logliesse, ma volle, che i Vescovi si studiassero con dolci modi di abolirlo, procurando di ridurre tutti all'osservanza del proprio rito. « Siquidem haec consuetudo sine Populi offensione^j inimorum ; ue commotione removeri non potest, Ordinarii curam suam suavissimis modis impendant », ubi Latini semper in Azymo, Graeci autem, ubi propriam Parochiam habent, in Fermentato communicent ». Ciò vale lo stesso che dire di chiuder gli occhi, e tollerare la consuetudine, benchè abusiva, quando non si possa logliere senza cagionar scandalo, ed eccitar turbolenze.

Venendo ora al caso, che dà luogo alla presente questione, voglio ammettere non essere di assoluta necessità, che il Prete di Rito Greco nei Giovedì Santo a ruotolo della Lavanda riceva in azimo la Comunione ; vi trovo peraltro un lolo, e meglio ancor dirò, più loli di somma convenienza. Imperciocchè, se vi è circoslanza, nella quale concorra una assai forte ragione di avere per dispensarlo il Prete Greco dal Rito della sua Nazione, onde possa uniformarsi] a quello della Chiesa Latina apptnio < la Comunione Eucanslica, che dai tredici Sacerdoti prescelti per la Liv. inda si deve a questa premeliere. Conviene all'unità dell'azione la conformità del Rito. Se la Comunione si promette ad imitazione degli Apostoli, che ricevettero dalle mani del Divin Redentore la sacra Eucaristia nella istituzione di questo Sacramento; se una (u allora la qualità del pane a lai uopo usai» ; peichè mai il Prete Greco dovrà separarsi dagli altri, e non piuttosto nella identificazione a quelli unirai con parlare < ipare del medesimo Sacrificio? Possono i latci llo-Greci, come si è notato di sopra,

trovandosi fuori delle loro Parrocchie, ricevere in qualunque tempo la Comunione in azimo dai Preti Latini ; e perchè non potrà il Prete Greco una sola volta in una val lissima circoslanza, che lo edge; dovendosi il medesimo unire nell'islesso luogo ed ill'islesso oggetto agli altri rappresentanti gli Apostoli per assistere al medesimo sacrificio, e celebrare la memoria del gran mistero, di quel che operò il nostro Divino Maestro, che prima di consumare la sua Passione volle dar loro un pegno di amore da durare per tutti i secoli nella istituzione dell'Eucaristia, ed un esempio di umiltà, con lavare ad essi i piedi? Una fu l'azione, una fu il qualità del pane adoperato da Gesù Cristo; diinque nella rappresentanza del Mistero deve mantenersi l'iniformità del Rito colla utilità dell'azione.

Di più, da' medesimi Sacerdoti non solamente sono figurati gli Apostoli, ma a certo modo altresì tutti i fedeli di Ciltolica Comunione, benchè di Rito non sostanzialmente diverso, sparsi per le varie Regioni dell'Orbe Catolico, riuniti sotto il loro Capo il Romano Pontefice, che ad unitazione del Redentore si umilia a lavare ad essi i piedi. Quaniunque poi la maggior parte de' Padri ed interpreti sostengano segnala l'istituzione dell'Eucaristia dopo la Lavanda; non mancano però altri, i quali credono tale istituzione esser stata prima che Christo lavasse i piedi agli Apostoli, appoggiali all'espressione dell'Evangeliista S. Giovanni cap. 13, v. 2, 4: « El Coena facta - Surgit a Coena » ; e si vuole, che il Divin Redentore ciò facesse per troncar la disputa insorta fra gli Apostoli sulla maggioranza ; e con un esempio di umiltà insegnar loro volesse, quale esser debba il carattere de' suoi Discepoli. (Si può vedere il Calmet a questo luogo). Attesa adunque la prima ragione desunta dalla rappresentanza, ed avutasi in qualche conto l'opinione non del lutto spregievole di quelli che sostengono l'istituzione della Eucaristia precedente alla Lavanda ; sembra cosa assai conveniente, che li tredici Sacerdoti nnilamente ricevano la Sacra Comunione prima di passare alla Sala della Lavanda ; e sarebbe disdicevole, che rappresentandosi l'istituzione del Sacramento, non tutti al tempo stesso e nello stesso Rito si comunicassero.

E poichè, come si è accennato, può con verità dirsi universale il sentimento, che tiene la Chiesa Romana, quaniunque non

formalmente deciso, che Gesù Cristo consecrasse in Azimo, essendo tale il pine commie, rhe dagli Ebrei si usava per la Festa degli Azimi, non Irovo ripugnanza, che per questa ragione imita alia gravissima circoslanza di osservare l' iiniformità nella rappresenlanza, che fa il Prete Greco cogli altri Sacerdoti prescelti per la successiva Lavanda, poss.i e debba il medesimo pariecipare in azimo della Sacra Eucaristia.

Li suddetta ragione, traita dalla qualilà del pane usalo da Gesii Cristo nella Gena Eacaristica, era di lanto peso presso gli Eliopi Gattolici, che quaniunque seguissero il rilo di consecrare in fermentato, nondimeno nella Eeria V della Seilimana Maggiore usavano l'azimo. Si puô vedere l'Antoine, de Euchir. in append. § i, de Materia, ove vien nferilo, che « M machos Ordinis Sindi Antonii in declaratione coram amplissimis Cardinalibus facti anno 1594 rogatus: An Ethiopes celebrant in pine fermentato, vel in azymo?» respondit: « Ethiopes in fermentato celebrant, el illi, qui in azymo celebrant conticium eliam. Et nos in Iota Ethiopia Eeria V in Coena Domini singulis annis in huius rei memoriam in azymis celebramus ».

Tanto più che qui non si traita *de Sacrificii confectiione*, ma bensi *de Sacrae Eucharistiae participatione*. Imperciocchè, se, concorrendo una causa ragionevole, si accorda talvolli ai Sacerdoti Ilalo-Greci di poter consecrar in azimo fuori delle loro Parrocchie e Monasten, ne' Inoghi, nei quali non possono avere il comodo dt praticare il loro rilo; perché non si avrà ad accordare, o espressamenie, o taciiamenie, la stessa dispensa, allorché si traita di sola parlecip izione, che équivale alla Comunione *more laicoium*, in una circoslanza che nchiede uniformilà di rilo, per ragione del Mislero, di cui si celebra la solenue memoria? Gosa sarebbe inconveniente e ripugmnie al buon ordine, che comunicaiidosi tutti gli allri rappresentanli gli Apostoli, e parlecipando dello sieso Sarnli io, mm solo, cioè il Prele di rilo greco a ciò mancasse, o in niuii conto comunicandosi, ovvero celebrando o ricevendo la S. Eucaristia anlicipalainenle nella Ghiesa dei suo rilo, per usare del fermentato, e non dell'azimo.

Credo perciò, che il Sacerdote di rilo greco non solo possa, ma debba altresì unitainente agli altri Sacerdoti destinati per

la Lavanda assistere alla Messa, che a tal oggello si celebra, e ricevere in azimo la Sacra Eucaristia. E quando ancor restasse qualche dubbiozza, potrebbe il Santo Padre luria di mezzo, concedendo per questo solo caso in perpeluo la dispensi; e perciò potrebbe essere il Retcritio: < Affirmative, et ad I). Secretarium cum SStho ».

Rimetlo questo inio qualunque siasi senlimento al più purgato giudizio della E. V. Rmi, che colla sua intelligenza sopra supplice al di più, che si sarebbe potuto dire a maggior dilucidazione dei proposto Dubbio.

Così per verità ecc.

Luigi Gardellini

Assessore

della Congregatione de' Sacri Riti.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

DUBIA

2585. DE EPISCOPISTITULARIBUS. (4847)

Quod Episcopi residentes in propria Dioecesi possint in Episcopali Palatio stabilem Gappellam erigere, in qua tam ipsi, quam abi Sacrum faciant, jura concedunt; el nemo esi, qui de huiusmodi facultate excitet controversiam, lino tales Gappellae a publicis vix, ac ne vix quidem, differunt; ideoque festivis diebus quotquot ibi Missae intersunt, satisfaciunt praecepto. Tale privilegium tam late extenditur, ul valeat, etiam si Ecclesia suo sit viduata Pastore, vel Episcopus absit. Nedum enim ita respondit Sacra «Congregatio in casu particulari, verum eliam per modum regulae edixit in generali Decreto die 2 Iulii 1661: « In Cappella Palatii Episcopalis, eliam absente (Episcopo), vel vacante Sede, posse Missam celebrari potissimum vero per Vicarium: nec non in diebus festis inibi Sacrum audientes implere praeceptum Ecclesiae; sicque ui casibus particularibus in posterum responderi mandavit ».

Verum iameu quaeri potest: num Episcopi vel de Residentia, vel Titulares, queant ubique locorum absque speciali Induito habere Sacellum domesticum; vel hospitalitès domi cum Parentum, tum Extraneorum, qm gaudent Oialorio privato, hoc illi valeant, ibique Missam celebrare vel celebrari facere ultra Sacrum illis concessum, quibus privilegium datum est. Utrique quaestioni respondens Andreuccijs, de Episcopo

Titulari, piri. l\$, cap. unie., a num. 249 ad plures sequen., affirmativam luetur ■sententiam. ubi diversa proponit sibi hic super re dubia, suasque responsiones conformat sententiae, quam principio adoptaverat, videlicet, quod Episcopi Titulares « possunt in suo Palatio deputare locum stabilem, in quo indifferenter ab omnibus Missa celebratur » ; ac plures pro se habere putit Theologos et Canonistas. Nec secus opinari videtur cl. Gallicus, de usu Altaris portualilis, cap. 12, privilegio innixus Episcopis a iure concesso, < ne ulla dies sine Sacrificio transeat », veluti habetur in cap. *Quoniam Episcopi*, de privilegiis in 6 : hanc tamen iis datam facultatem quosdam mira limites coercet, concluditque non licere, aut Sacrum fieri sino Episcopi praesentia, aut plures celebrari Missas ; quia, sicuti In Initum personale est, et non locale, ultiole quoque datum est in spirituale Episcopi commodum, nequii ampliari ; et finis stride attendi debet, quem Pontifex habuit in concessione. Hinc Ara, quam in privata domo Episcopus componit, « ne ulla dies sine Sacrificio transeat », nequit nullo modo confundi cum Sacra Episcopii Cappella, qme ul publica reputatur.

Itaque repudianda est Andreucci sententia ; et Gallici opinio non sine aliqua distinctione amplectenda, discrimine est opus, et distinguere debet Oratorium domesticum ab Ara portatili seu Viatoria. Si de illo res sit, certum est non licere Episcopis sine Apostolico privilegio privata in domo stabile fixumque Oratorium erigere ; etiamsi non in aliorum commodum, sed pro sui dumtaxat usu erigatur ; sed neque fas ei erit uti Oratorio domestico aliis concesso, nisi servatis conditionibus et limitationibus in Brevi seu Pontificio Rescripto expressis.

Id adeo verum est, ut Episcopi Solio Assistentes, qui longe imioribus privilegiis (umulaulur, praeter illa quae omnibus Episcopis communia sunt, nequeat in privatis eorum domibus Oratorium instruere, nisi ex speciali Indulto Gregorii XV, qui tamen huiusmodi Oratoria sublicii visitationi Cardinalis Vicani in Urbe, et respectivi Ordinarii alibi ; imo consuetas addit clausulas et conditiones, et signanter illam celebrandi unicam Missam, vel ab alio Sacerdote celebratae mleressendi : < dummodo in loco huiusmodi celebrandi alteri licentia concessa non fuerit » ; quin ad satisfaciendum praecepto aliis haec Missi prosit, exceptis

dumtaxat Familiaribus actuali servitio necessariis. Videnla Constitutio Gregorii Papae XV die 17 Augusti 1622 in magno Bullario Miinardi Ioin. V, pari. V. num. LXXI, § 8.

Verumtamen temporis successu, cum plures irrepsissent abusus, forie quia Episcopi etiam non Assisienles, Oratorium domesticum simul confundentes cum Ara portualili, licere sibi arbitrabantur Sacrum facere in quolibet privato Sacello, minime servatis conditionibus et clausulis apponi solitis ; Clemens XI Apostolicae auctoritatis robur adiecit generali Oecrelo Congregationis Concilii, iussilque : « In Oratoriis privatis non licere quibuscumque Sacerdotibus, etiamsi essent Episcopi, in iis celebrare diebus Paschalis etc. ; in reliquis vero diebus Sacerdotibus quibuscumque etiam Episcopis celebrare non licere, ubi etiam unica Missa, quae Indulto conceditur, fuerit celebrata etc. ».

Etsi vero Episcopi nequeant in privatis domibus sine Apostolico Indulto Sacellum instruere, quod Oratorii domestici nomine venit, et teneantur se conformare legibus concessionis, si celebrare velint, vel Sacro adesse domi Laicorum, qui privilegio gaudent ; non eis tamen interdictus est usus Arae portualilis in casibus a iure contemplatis ex dispositione Bonifacii VIII, relal. in cap. *Quoniam Episcopi*, de privilegiis in 6. Poterunt igitur in casibus a iure permissis amovibilem Aram componere etiam apud Laicos, qui domestico gaudent Sacello, neque hoc privilegium per Concilii Tridentini Decretum sublatum est, ut saepe declaravit Sacra Congregatio ; praesertim vero patet ex lib. Decretorum 12, pag. 120, ubi legitur. « Sacra Congregatio etc. censuit, Cardinales non solum, sed et Episcopos, sine ulla Episcopi Dioecisini licentia, uti posse privilegio Altans portualilis ad praescriptum Constitutionis felic. recordat. Bonifacii VIII. quio incipit *Quoniam Episcopi* ; nec huiusmodi privilegium sublatum fuisse Concilii Decreto cap. unie. sess. 22 ».

Errant qui putant a Clemente XI privilegium hoc sublitum fuisse Decreto emanato 15 Decembris 1703, in quo legitur. * Episcopis, et his maioribus Praelatis, etiam Cardinalatus dignitate fulgentibus, neque sub praetextu privilegii clausi in corpore turis, neque alio quoque titulo, nullo modo licere extra domum propriae habitationis in domibus hieis, etiam in propria Dioecesi, quod fortius intelligitur in

diem. erigere. Mi ne, ibique Sacrosanctum Missae Sacrificium celebrare, sive celebrari facere etc. ».

Non enim sapientissimus Pontifex eo privilegio privatos voluit Episcopos, sed iis casibus eliminandos itissit, qui irreperant in sanctarum Sanctionum contemptum ac Sancti Sacrificii irreverentiam, revocando usum privilegii ad tramites turis, et ad casus, in quibus talis usus concessus est, idempla iacultile illi! perperam interpretandi, et extendenti pro lubilo ad castis munes non contemplatos, sed arbitrarios. Talem esse sensum Clementini Decreti firmat Benedictus XIV de Missae Sacrificio lib. 3, cap. (i, num. 0 : « Itilio, quod Pontificem ad illud Clementinum Decretum impulit, ea fuit, quod resciverat nonneminem Episcoporum tunc in sua, quam in aliena Dioecesi, domo sua egredi consuevisse, et vel primario cuipiam viro laico gratum faceret, qui non haberet privati Oratorii privilegium, ad illius domum se conferre, ibique vel ab aliquo Missam celebrare facere, aut etiam plures, si vir ille habuisset Oratorium privatum, ubi nonnisi unicam Missam eadem die liceret celebrari ». Episcopi etiam in aliena Dioecesi extra domum propriae habitationis, in privatis Laicorum domibus erigi faciunt Altare, ibique per unum aut plures e suis Cappellans vivificam Christi Hostiam immolari. Idcirco opus fuit Decretum Clementis XI declarare etc. Id factum fuit ab eius Successoribus Innocentio XIII in Constitutione *postulanti Ministerii* legen. in dicto Bullar. tom. XI, par. II, n. XXXIV, § 24, et Benedicto XIII iuxta Decretum, quod habetur in Concilio Romano lit. XV, cap. 3 : « Declaramus tamen, quod cum iuxta praedictum Decreto (Clementis XI) statuatur non licere Episcopis extra domum propriae habitationis, in domibus laicis erigere Altare, ibique Sacrosanctum Missae Sacrificium celebrare sive celebrari facere, huiusmodi prohibitionem intelligenda non sit de domibus etiam laicis, in quibus ipsi Episcopi forte occasione visitationis vel itineris hospitio excipiantur, et nec etiam quando Episcopi in casibus a iure permissis, vel de speciali Solis Apostolicae licentia, absentes a domo propriae ordinariae habitationis moram idcirco faciant in aliena domo per moliini similis habitationis; his enim casibus licita erit erectio Altaris, ad effectum praedictae celebrationis ».

consequitur quod Episcopo;

domi commorans laicorum, qui Induito gaudent Oratorii privati, haud possit hoc uti ultra terminos concessionis; valeat tamen in casibus dumtaxat a iure permissis, vel clare expressis, vel tacite contemplatis, in sui commodum, Altare portatilem seu viatoriam adhibere. Sed quoniam longe decentius videtur Sacram Hostiam Deo offerre in lixo ac stabili Altari, quam in Altare portatili et mobili; idcirco Sacra Congregatio sapienti consilio, postquam ad tramites iuris respondent primo ex propositis Dubiis < Affirmative »; addidit : « Verum consulendum SSmo pro extensione privilegii. videlicet, quod Episcopi in casibus a iure permissis hospitanles domi vel parentum, vel exiraneorum, qui gaudent induito Oratorii domestici, possint et valeant in eodem celebrare vel celebrari facere loco et vice Altaris portatilis, quam tantum extra propriam Dioecesim iisdem indulget Bonifacius VIII, cap. *Quoniam Episcopi*, de privilegiis ubi 6; servati in reliquis forma Decreti s. m. Clementis XI, iuxta tamen posteriores declarationes s. m. Innocentii XIII et Concilii Romani sub Benedicto XIII cap. XV, num. III ».

Neque tamen quis credat privilegium Bonifacii VIII adeo esse effraene, ut sine ulla omnino limitatione possit pro lubilo extendi ad casus non contemplatos a iure, vel ita posse ampliari, ut Missa ad formam eiusdem privilegii celebrata prosit pro adimplementum praecepti omnibus interessentibus et assistentibus. Talis non est sensus Decretalis; neque Innocentius XIII et Benedictus XIII declarando Decretum Clementis XI a iuris dispositione recesserunt. Quippe privilegium personale est, atque ideo concessum, ne contingat aliquam praeteriri diem, in qua Episcopus non celebret, vel saltem Sacro non assistat : ergo datum est ad solius Episcopi commodum, et spirituale solatium.

Id plane clarissime si spectetur cum causa, tum legis privilegii. Qua enim ratione motus Bonifacius VIII induxit Episcopos : « ut Altare possint habere viaticum, et in eo celebrare vel facere celebrare ubicumque »? Vide quod sequitur. « Quia Episcopi se debent diversis ex causis a suis Ecclesiis et Dioecesibus absentare frequenter, nec semper possunt commode ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda vel audienda in ipsis ». En igitur causa : qui vero legis? « sine qua (Missa scilicet) eos transire non decet absque causa rationabili

ullam diem ». Non est ergo privilegium tam laie accipiendum, ul vel Episcopus sine ulla rationabili causa ubique locorum Aram erigere possit : vel Sacrificium in ea oblatum valeat pro omnibus interessentibus in adimplementum praecepti, vel plures Missas ibi celebrari liceat. Merito igitur Clemens XI non id, quod eral iure dispositum, deletum voluit, sed licentiam cohibuit, et sensim inductos abusus ex mala legis interpretatione eliminavit, velati deinde ab eius Successoribus fuit declaratum.

Cum itaque Sacrae Congregationis rescriptum Pontificis auctoritate roboratum relationem habeat ad dispositionem iuris, plane consequitur ampliationem indulgi ad Oratoria domestica et Altaria fixa favore Episcoporum hospitandum in aedibus laicorum, in quibus tale Sacellum ex speciali privilegio existit, non plus eis indulgere, placier id, quod Pontifex Bonifacius concesserat ; sed dumtaxat in casu facultatem transferre ab Ara viatica ad Altare fixum, ne contingat in una eademque domo, uno eodemque tempore Sacrum fieri in Altari fixo vigore particularis indulgi, aliam vero Missam celebrari in Ara mobili et viatica, vi alterius privilegii clausi in corpore iuris. Atqui, attenta causa finali huiusmodi privilegii, Episcopo licet uti Ara viatica, ne ulla sil dies, in qua vel ipse non celebret, vel saltem Missae ab alio celebratae non assistat, iam quisque videt, planeque intelligit, ad unicum Missam in die contrahi novum indultum utendi Altari fixo, vice el loco Arae portalilis. Recle idcirco Gallicus loc. cil. num. 14 adversus Pasqualmum limitavit privilegium ad unicum Missam ; quippe ait « Quantum ad finem allinei concessio- nis, unica lanium permittitur Missa, eamque proinde in singulani nominat Bonifacius, et distinctione facta, illam celebrandi vel audiendi ». Sed quoniam maxime decet, ut Episcopus, Sacro peracto, alteri assistat, el hoc fere apud omnes positum in more est; idcirco Sacra Congregatio, ne Episcopi spiritali hoc solatio priventur, equidem duo *secundo* respondit ad iuris formam, sed simul addidit : « Consulendum Sanctissimo pro extensione privilegii ad alteram Missam, quam post Sacrum ab ipsis operatum Episcopi audire solent* » : quia solius Pontificis est privilegia privilegiis addere.

Hinc alterum descendit, quod, quum privilegium stricte datum sil Episcopis, Requirit extendi ad domesticos el familiares, qui frui dumtaxat poterunt speciali indulto

ipsis concesso, servatis clausulis el conditionibus in eodem apposis. Contra vero huius vigore Rescripti poterunt Episcopi in Ara fixa loco Arae portalilis celebrare, el celebrare facere in solemnioribus etiam diebus, in quibus alias non licet, quia Bonifacius VIII nullam excipii diem . dummodo causa intercedat, cuius intuitu privilegium datum est.

Eadem de causa, vel Episcopus celebret, aut celebrare faciat vigore indulgi tam in diebus solemnioribus, vel aliis festivis de praecepto, Missa non prodesse declaratur, nisi familiaribus illis, qui actu sunt necessarii, quia, ut supra probatum est, privilegium clausum in corpore iuris personale est favore Episcoporum, ne contingat ullum transire diem, quin Missam vel ipsi celebrent, vel celebrare faciant.

Hinc fit, ut vigore Indulgi utendi Altari fixo sive Oratorio domestico loco Arae viatoriae, de quo in responsionibus ad duo prima Dubia adprobata el confirmata a Sanctissimo Domino Nostro Pio VII Pontifice Maximo, poterit Episcopus Sacrum facere vel audire in Ara fixa, etiamsi in eadem alia celebrata vel celebranda sit Missa illorum favore, quibus peculiare privilegium cum consueris clausulis, conditionibus ac limitationibus datum est. Cum enim haec duo privilegia distincta sint diversisque personis concessa, non ita confundi debent, ut unum impedimentum alteri afferat.

SUFFRAGIUM

SUPER

2586. CONSTITUTIONE PII PP. VII. (4548)

« Quum Archiconfraternitas S. Mariae de Campo sancto mordicus conaretur « tueri asserta privilegia, quibus innixa, « sine ullo delectu quoscumque petentes « sodalibus adscribere consueverat, ad hoc « praecise ul fenerentur indulto Oratorii « domestici, rogatus ego, ul pro veritate « meum exponerem sensum, id pro modo « « iulo feci, ul sequitur ».

Due sono le questioni, che possono farsi intorno al privilegio, che si assegna concesso da Leone Decimo a' Sacerdoti e Cappeliani della Compagnia di Maria SSiha della di Campo Santo, mercio il quale possono, far uso dell'Altare portabile, e celebrarvi aneor prima dell'aurora.

La prima è, se veramente aneor sussista il menzionale privilegio, oppure sia stato rivocato.

Per la seconda, nell'ipotesi che sussisia, si cerca se debba limitais! ad alcuni soltanto, oppure eslendersi senza eccezione. non che ai Fratelli che formano l'Archiconfialernila, nia a tutti gh aggregati in varie parti dispersi.

Iliguardo alla prima questione, lasciamo da parle ciô che è eslraneo dalla medesima, e limiliamoci al privilegio, il quale non puô negarsi essere esorbilantissimo; ed appunto per esser taie, sono intimamente persuaso che fu compreso fiajgli allri annullati dal Sacro Concilio di Trento, Sess. 22, cap. *De observait. et titan. in celebrat. Missar.*; giacchè quel Venerabil Consesso ehbe pnnicipalinenle il fine di raffrenare e inoderare l'esorbilanza de' privilegi, per cui ne venivano gravissimi ed innumerevoli abusi.

Peraltro dall'Aulore del [Pro-memoria si pretende, che l'anzidelto privilegio tuttavia sussisia per ire (da esso riputate) validissime ragioni, cioè: 1. Perché il Concilio di Trenlo parla delle lacoltà illimilate, quali si erano arrogate i Vescovi, e non degl'Indulti Aposioïici; 2. Perché, quando ancora si voglia nella censura compreso, iu poscia restituito al suo pieno vigore da Pio IV con una nuova Holla confermatória; 3. Perché li Sommi Ponlefici Pio VI e Pio VII non hanno voluto derogare a si fallo privilegio; onde si vuol déduire, che lo ah biano approvalo e confermalo. Se Jieu si rifletta, e vengano esaminale queste tre ragioni con animo sgombro da^a prevenzione, si vedrà che si risolvono in nulla.

Ed in quanto alla puma, "non è allri menti vero che la censura del Decreto Tridentino si limiti all'oggello di 'ralTrenare li Vescovi nell'accordare simili Indulli. Si leggano altenlamente le clausule amplissime aggiunte in specie al suddetto capo, le quali si eslendono anche a quello che non è espresso nel Decreto, er derogano a tutti i privilegi, consuetudini ecc. < Haec igitur omnia quae summation enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, ul non solum ea ipsa, sed quaecuin(pie alia huc perlinere visa fuerint, ipsi pro data sibi a Sacrosancta Synodo poleslale, ac etiam ut Delegati Sedis Aposlolicae, prohibeant, emendent, corrigant, statuunt atque ad ea inviolate servanda censuris ecclesiasticis aliisque poenis, quae illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant: non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac

consuetudinibus quibuscumque ». Si ponga mente non solo a quel *summatim enumerata*, ma molio più alii termini estensivi ed amplialivi: *ruaecumque alia huc pertinere visa fuerint*, e finalmenle aU'amplissima deroga dei privilegi ecc.; e poi si dica, che l'elTrenalo Induito di Leone X non é compreso nella censura dei Decreto.

Di più ('interpretare i Decreti dei Concilio di Trenlo non è affare de* privati Scrilloii, a' quali vien vielato il glossarii: molivo, per il quale non fu pubblicato il Sellimo delle Decretali di Clemente Ottavo, perché opportunamente fu previsto, che pubblicandosi, sarvbbero stati glossati i Decreti dei suddeito Concilio in esso inseriti, come era avvenuto riguardo agli allri libri dei Diritto canonico. Vi è il Tribunal competente isliluito da Pio IV per l'esecuzione, confermalo ed esteso da Sisto V per l'interpretazione dei Decreti; voglio dire la Cmigregazione del Concilio, alla quale perciò privativainenle spetta l'interpretare, io spiegare e il dichiarare le questioni, che msorgono o sull'osservanza, o sull'intelligenza dei suddetii Decreti, non solamenle riguardo allé cose espresse, ma allresi rappoito allé non espresse, e comprese solto l'amplissima esensione: *quaecumque alia huc pertinere risa fuerint*. Or dunque in tutte le questioni a quel Tribunale portale, ha sempre il medesimo dichiaralo, che pel roenzionato Decreto lestano annullati tutti i privtlegi, non esclusi quelli, che hanno foiza di legge universale, perche inserili *in corpore iuris*. Si veda Gallico, *de usu Altaris portalilis*, capo 13; Giraldi al capo suddetto del Tridentino; Fagnano al capo *In his, de Privilegiis*; Benedetto XIV, *De Sacrificio Missae*, hb. 3, cap. 6, num. 2, ed allri molli che iralascio per brevità. Non Irovo alcuno degli Antori allegati, che si faccia carico di dimoslrare, che vi sono alcuni privilegi non soggeili alia censura del Tridentino Decreto. Eccetluano sollanto il dirillo dei Vescovi di erigere l'Allare nelle proprie abiiazioni. La quale eccezione va presa cosi strellamenle e con lanio rigore, che né ai Vescovi, né a' Cardinali è lecilo l'erigere l'Allare portable senza legillima causa, ma arbiirariamente nelle alirui abiiazioni, benché essi vi celebrino o vi facciano celebrare in loro presenza, come lalvolla accadeva per abuso, ollre li casi contemplati dal Dirillo. Così riferisce Benedello XIV loc. cil. num. 6; onde Clemente XI sollo

il giorno 15 Dicembre 1703 pose riparo a (al inconveniente. Ecco il Decreto : « Ad abusus huiusmodi eliminandos etc., Sanctissimus Dominus Noster, ex unanimi voto S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, inhaerendo aliis declarationibus alias hac re editis, expresse declarat Episcopis, et his maioribus Praelatis, etiam Cardinalibus dignitate fungentibus, neque sub praetextu privilegii clausi in corpore inris, neque alio quoque titulo, nullo modo licere extra domum propriae habitationis in domibus laicis etiam in propria Dioecesi.... erigi Altare etc. ». Il quai Decreto fu preso con tale e lano rigore, che si credette non avere i Vescovi allra facoltà fuor di quella d'avere un solo Altare nel proprio Palazzo Vescovile ; ma venne poi spiegato da Innocenzo XIII e da Benedetto XIII nel Concilio Romano cap. 15, num. 3, che si doveva intendere dell'abuso di parlarsi alle case de' Laici, ed ivi, erello l'Allar portabile, celebrarvi o farvi celebrare la Messa. Ma non già. che non potessero i Vescovi erigere l'Allare nelle case, ove si trattenevano in occasione di visita, o per allra ginsla ragione, a norma della Decretale di Bonifacio VIII in cap. *Quoniam Episcopi, de Privilegiis* in 6. Se dunque il sullodato Decreto del Concilio è stato interpretato con tanto rigore, che appena préserva il diritto de' Vescovi per uso proprio, e nei casi contemplati dal Diritto Canonico ; vogliamo poi dire, che nella censura non si debba aver per compreso il Privilegio in questione?

Nè si deve trascurare, che il Decreto del Concilio non è limitato a' soli Regolari, ma espressamente comprende ancora li Secolari: « *Nere patiantur privatis in domibus Sanctum hoc Sacrificium a saecularibus, aut Itegralibus quibuscunque peragi* ». Dunque nella proibizione sono compresi tanto li Secolari che i Regolari, ed in conseguenza i privilegi si degli uni che degli allri cadono sotto la clausola derogatoria. Ma qui mi vienlo replicare che le decisioni della Sacra Congregazione del Concilio parlano de' soli Regolari. È vero ; ma quai conseguenza si può da ciò rilrarre? Oltre Pesser questo un argomento negativo, che nulla prova; v'è poi la ragione, ed è lo strepito ed impegno de' Regolari per sostenere i loro privilegi ; onde il Gallico loc. cit. dice : « tanta contentione animolum disputatum est in favorem huius interpretationis (cioè chw non fossero cas-

sati li privilegi, ma bensì soggetti per l'esecuzione all'appioazione de' Vescovi) ut plusquam 25 Sciplores invenerim allegatos, qui tamen fere omnes causam suam tueri satagebant etc. ». Quindi le qnerele portate alla suddella Sacra Congregazione, ed i dubbi insorli per la diversità de' sentimenti. Onde la medesima fu obbligata a dichiarare l'abolizione de' privilegi. Allo stesso modo avrebbe deciso, se fosse stato disputato del privilegio, che ora si vuol soslenere dall'Archiconfraternita di Campo Santo. Si questo che quelli sono amplissimi, tutti accordati) dall'Apostolica autorità, alcuni inseriti *in corpore iuris*. Quai sarà dunque la cagione, per cui nell'uguaglianza delle circostanze, alcuni abbiano ad aversi per annullati e cassati, ed allri no? Per me dunque è cosa chiara ed evidente, che la vanlata Bolla di Leone X è involta nell'abolizione degli allri privilegi.

Se non che (qui mi si replica) dalo ancora che la suddella Bolla in vigore dell'accennato Decreto sia rimasta involta nell'abolizione degli allri privilegi, la posterior Bolla di Pio IV la fa rivivere. Cosa ô questa facile a dirsi ; la difficoltà consiste nel soslenerla. Se è vero l'assioma che *posteriora derogant prioribus*, la vanlata confei ma svanisce. Si combinino le diverse dale, e poi si decida. La Bolla confermaloria del privilegio, portando la data *die decimatertia Ianuarii J503 Pontificatus nostri anno quarto*, è anteriore alla Bolla, colla quale dallo stesso Pio IV fu confermato il Concilio, il quale non prima di lal conferma acquistò forza di legge. Il Concilio ebbe il suo compimento alli 4 Dicembre 1503, ed i Legali fecero istanza per la conferma alli 20 Gennaio 1564, e >ollo questo giorno fu data la Bolla *Penedictus Deus etc.* (Bollaio Torn. 4, pari 2, pag. 168). Ma se la Bolla confermaloria del privilegio è anteriore, si rende cerlo, che venne rievocata dall'altra concistoriale, mercè la quale li Decreti del Concilio acquistarono fermezza Apostolica.

Se ciò non basta, v'è ancora di più. Dope aver Pio IV confermato il Concilio, dopo aver preliso il tempo, in cui dovevmo mettersi in osservanza i Decreti, dopo aver deputata una Congregazione di otto Cardinali, ai quali fu commessa l'esecuzione; pubblicò allra Bolla *In Principis Apostolatum Sede etc.* data li 20 Febbraio 1505", colla quale vengono espressamente rievocati tutti i privilegi bench'è Arenatissimi, pre-

cedenientemente concessi a corporazioni, congregazioni, persone rispellabilissime e per lino a Nunzn Aposolic.i e Legali a *latere*. Troppo anderei in lungo, se volessi qui riporlare l'enumerazione di tuiti li corpi e persone celebri ed insigni, che vengono comprese nella legge. Ognuno si puù soddislâre, leggendola nell'anzidello Tomo dei Bollaiio pag. 214. Ora chi vorrà daisi a credere, che dalla legge universale andassero esenli gli eeorbilanli privilegi dei quali si prelude arricchita la Compagnia di Campo Santo? È dunque da conchiudere, die a sosleoere il vanlalo privilegio nè vale la Bolla di Leone X, né giova la conieimaloria di Pio IV, ma reslano ambedue annullate per il Decreto dei Concilio, che quanlnnque anterioie alla seconda, è peiô posteriore in quanlo all'avere acquittata foiza di legge in virtu della conforma Aposolica ad esso data un anno dopo l'accennala Bolla emanata a favore della Compagnia di Campo Santo. Ma quando ancora si volesse su ciò questionale, Ironca ogni disputa la Costiluzione *in Principis Ap(<slcloium Sedc*, ch< rnnnulla tutti i privilegi.

Ciô è lanto chiaro, che non fa d'uopo Iratlenerci sulla seconda revoca fatta da Clemente VI nell'anno 1703; e perciô passo ad esamiuaie la terza ragione. Con somma franchezza nel *Pro-nienioria* si asserisce, die l'mipugnare la sussistenza della Bolla di Leone X e successiva conforma di Pio IV è contro la decisa inlenzione dei due Sommi Pontefici Pio VI e Pio VII come si promette di dimostrare. Se è cosi, è finita ogni questione. Domando però io: ove è questa dimostrazione? su quali fondamenli s'appoggia? Per quanto vedo, lotta la dimostrazione si lisolve in nude e vuole parole. Si dice: « Egli è note, che il gran Pontefice Pio VI nell'anno nono in circa del suo Pontificale, esaminato codesto privilegio, nen voile derogarvi ». Ma a chi mai è noto? esleinô torse il Santo Padre questa sua induelta appioviazione in qualche piena Congregazione avanli a sè adunata, o la rese pubblica con suo speciale resentto? Nulla di ciò. S'asseiisce: *Egli ù noto*; ma non si produce alcun argomento, che il faccia noto. Peraltio diamo per un momento, che sia noto; convien vedeie ciò che si debba, non ciò che si voglia aver per noto. Puô ben stare, che il Santo Padre non abbia voluto fare alcun alto positivo contrario, senza che questo porli tacita approvazione.

Puô aver credulo non esser necessaria nuova deroga; basiendo che al supporto privilegio abbia derogato il Concilio, ed in seguilo Pio IV colle sue sopiaccennate Bolle. Se Pio VI avesse voluto approvare o arere per tultavia sussistente il privilegio, git era facile il farlo con suo Breve, anzi si rendeva necessario per impor fine aile dispute.

Nè diversamente dee dirsi del contegno, che si prelude lenulo dal présente Sommo Pontefice Pio VII Tullo il fondamenlo è appoggiato all'asserliva dell'aulore del *Pto-niemoi ta*. Una pruova di lal sorte non si ammetterebbe, Deppure in una questione triobelare. A buon conto si confessa, che v'eiano de' ricorsi per l'abuso del supposto privilegio. A buon conto per porvi nmedio fu minutato il Breve derogatorio, o sia declarators della nullità; e questa minuta si trova trasmessa alla Segretena del Tribunale del Vicariato, ed ivi si custodisce. Tullo questo è certo; il dt più consiste in nude parole. — Ma la suddella minuta non é sollosciilia; ma non è slata ridotla a pubblico legale Pontificio Breve.— Ciò che prova? Non altro, se non che la delta minuta non puô avere alcuna forza; ma non già, che il Pontefice persuaso della sussistenza del Privilegio abbia credulo indoveroso il derogarvi. (Ciô lanto è vero, che se allora non si poli* dare eseeuzione al Bieve già minutato per le dolorose sopraggiunte m-cende: per altro, dopo il ritorno del Santo Padre alla sua Sede, una delle sue prime cure è slata quella di troncane il corso agit abusi, come gli ha tolli, e provedulo all'awenire colla présente Enciclica).

Da lutte queste ragioni io sono pienamente persuaso e convinto, che il decantato Privilegio è del tuito abolito, e più non esiste. Si passi ora alla seconda questione; nella quale data l'ipotesi, che il Privilegio sussista) si cerca se sia limitato e ristretlo, ovvero di tanta estensione, (planta si prétende da chi sostiene il preleso diritto dell'Arciconfraternita. Considerata liene la Bolla di Leone X, io sono d'avviso, che il privilegio si debba intendere per concedulo sollanto a quelli, che ascritli in Borna, ove è fondata la Confraternita, nella medesima attualmente esercitano quelle opere di pietà, che sono proprie della medesima, e furono il motivo, onde il Pontefice accordasse si questo, che gli allri privilegi contenuli nella Bolla.

Si vede quai fu la causa molric-. La

prémuni, che < quaecumque pia opera et pia Christifidelium devotione ordinata, ul perpetuis futuris temporibus persistent.... el, ut praemissa Christifidelium vola facilius concurrant, fideles ipsos quibusdam spiritualibus et allectativis muneribus libenter prosequimur ». Ed alteso che gli ascritti alia Confraternita, fra l'altre opere di pietà, s'impiegavano a pro degl'infermi si nel loro Spedale, cite nelle case, ed a pro de' pellegrini qua e là per Roma dispersi, con seppellire i defonti nel loro cemeterio, come diffusamente viene dichiarato nella della Holla : per animare i fratelli al proseguimento di opere così pie ed insieme laboriose, Leone X si mosst a decorare la medesima d'amplissimi privilegi, e specialmente di quello, che dà motive alla présente questione. Giova qui irascrivere interamente la particola ; « Licealque eisdem confratribus, qui Praelati aut Presbyteri fuerint, ac etiam Cappellani praefatis habere Altare portatile cum debitis reverentia et honore, super quo in locis ad hoc congruentibus el honestis sine iuris alieni praeiudicio, etiam antequam illucescat dies, circa tamen diurnam lucem, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, ita tamen quod id eis aut Sacetdotibus taliter celebrantibus ad culpam nequeat imputari ».

Se dunque il privilegio è accordato a contemplazione delle opere di carità cristiana, che sono proprie dell'Istituto, nell'assistere gl'mfermi, nell'aiutare i pellegrini, in dar sepoltura ai defonti; ne viene per conseguenza, che a poter far uso del Privilegio, si rende necessario impiegarsi in tali opere; onde si deve credere, che la mente dei concedente sia stata di accordarlo a' Prelati, Preli e Cappellani, che ascritti all'Arciconfraternita, e dimoranti in Roma, si esercitino, per quanto loro è permesso, con tutto l'impegno nelle opere suddette. Sarebbe una stravaganza il supporre, che Leone X abbia voluto render partecipi de' privilegi tutti indistintamente, cioè si quelli che attualmente s'impiegano nelle opere dell'Istituto, e gli altri che, abitando lungi da Roma, non hanno altro fine nel dare il nome alla Compagnia di Campo Santo, se non quello di godere li privilegi. Chi pensasse così, farebbe un torto alla memoria di Leone X.

Ma dove t la facoltà concessa all'Arciconfraternita d'accordare l'aggregazione a chiunque la chiede, benchè assente e do-

miciliato in lontane regioni? Polrà la medesima aggregare altre Confraternité, che si conformino *in substantialibus* all'Istituto, seconde le regole prescritte da Clem. VIII, ma non godere d'una effrenatissima facoltà di comunicare agPindividui ascritti e lontani li privilegi, senza far distinzione fra quelli, che si ascrivono per esercitare le opere di pietà, per le quali sono stati accordati gl'indulti, e quelli, che domiciliati assai lungi da Roma, nè vogliono, nè possono impiegarsi nelle medesime, basando loro godere de' privilegi senza soggiacere ai pesi. È del tutto incredibile che Leone X abbia voluto accordare un indulto così esorbitante, che avrebbe prodotti infiniti disordini, come pur troppo è accaduto per la falsa ed arbitraria interpretazione contraria allo spirito dei medesimo ed alla mente dei concedente, come ne fanno fede le querele avanzate da' Vescovi.

Anzi tanto è lontano, che il Papa abbia voluto lasciare aperta la strada ad una libertà così effrenata ed illimitata ; che v'è ragione più tosto da credere, che abbia voluto limitare il privilegio anche a favore di quelli, che *actu inserviunt*, sicchè vada congiunto l'indulto coll'escercizio. Non per niente l'apposita quella clausola condizionale : < cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit ». L'istesso è che dire doversi intendere l'uso dell'Altare portatile e la facoltà di celebrare *ante diurnam lucem* non arbitrariamente, non in qualunque tempo, occasione e luogo, ma bensì: allora quando l'occupazione e l'opera impiegata per l'Arciconfraternita l'esigono. Ivi non si parla di qualunque negozio, di qualunque affare, ma di negozii ed affari relativi all'Arciconfraternita. Che se l'indulto fosse semplice, generale ed assoluto, sarebbe fuor di luogo e superflua la suddetta clausola. Quando è certo, che nella parte dispositiva delle Bolle e de' Brevi, nulla v'è che debba aver si per superfluo, e non siavi inserito per qualche ragione.

Che se dunque v'è giusto motivo per credere, che l'indulto, (nell'ipotesi, che sussista) sia condizionale e limitato anche a favore di quelli che s'impiegano lodevolmente nell'esercizio dell'Istituto, compresi perciò ancora i Cappellani amovibili; dovremo poi dire, che il medesimo si debba indistintamente estendere a tutti gli aggregati, benchè questi non abbiano in vista, che la sola partecipazione dei privile-

«io, ma non già l'esercizio delle opere, per le quali fu il privilegio concesso? Una tale interpretazione ripugna al buon senso, onde non può esser ammessa per rerun modo.

Ma si vada più avanti. L'uso dell'Altare portatile non si concede, che a' Sovrani, a' Cardinali e Vescovi (benchè a questi limitato sia il privilegio per li soli luoghi, ne' quali essi o stabilmente o accidentalmente dimorano, e nelli soli casi permessi dal Diritto), a' Missionarii nelle parti degli inideli ed a' naviganti, sempre però con alcune condizioni, restizioni e riserve; e l'indulgo dell'Oratorio domestico a' soli nobili, o che vivono more *nobilium*, o che, avendo alironde meriti personali, soffrono incomodi di salute, onde non possono, oppure riesce loro assai grave portarsi alia Chiesa per celebrarvi, o assistere alia Messa. Ma se sussistesse il Privilegio di Campo Santo nella pienezza dell'estensione alia quale è stato portato dall'abuso, ne verrebbe una stravagantissima conseguenza, cioè, che la suddetta Arciconfraternita goda un indulto così illimitato ed esteso, che supera le facoltà accordate alla stessa Segreteria de' Brevi, la quale nondimeno non ne fa uso, che dopo essere stata riferita l'istanza al Papa, che è il solo concedente. Di più, che gl'individui aggregati, nell'estensione del privilegio, sarebbero superiori ai Vescovi, poichè questi non possono far uso dell'Altare portatile, se non che in occasione di visita o d'alloggio o dentro o fuori di Diocesi, e ne' casi contemplati dalla legge, nè fuori dell'Episcopio possono avere l'Oratorio domestico fisso, se non ottengono uno speciale indulto, e sun lenuti alle condizioni, limitazioni e clausole contenute nel medesimo. Quando quelli a capriccio porterebbero il loro Altare portatile ovunque loro piacesse, o per proprio, o per altrui comodo. E volendosi restringere la questione all'Oratorio domestico, in molli, e senza dubbio nel maggior numero, mancherebbero le qualità e condizioni volute dalla Segreteria de' Brevi, e anderebbero esenti dalla visita ed approvazione de' rispettivi Vescovi. Inconvenienti grandissimi, che portano più gravi disordini lesivi di quella decenza, riverenza e religione, onde trattar si devono li Divini Misteri. Non so se in vista di tali ragioni vi sarà alcuno, che ancor persista in voler sostenere il vanalo privilegio ampliato ed esteso dall'abuso.

Alleso dunque quando finora s'è dello, ponderate l'addolte ragioni, ed altre, che si potrebbero recare, se facesse di bisogno per la verità ricercata, giudico, che l'Indulto di Leone X poi confermato da Pio IV sia stato abolito, e cessato unilamente agli altri privilegi dal Decreto del Concilio di Trento, e dalle due Bolle dello stesso Pio IV: *Benedixit Deus*, di Gennaio 1564, ed *In Principia Apostolorum Sedes*, del Febbraio 1565. Mi oltre credo per verità, secondo l'intimo sentimento, che del Privilegio, giusta la mente del concedente, dovesse andar congiunto coll'esercizio delle opere proprie dell'Istituto, non mai esteso agli aggregati per godere la sola comunicazione del Privilegio. Per conseguenza credo che, riprisinandosi dall'autorità Apostolica il privilegio derogato e soppresso, questo non dovrebbe valere, che ai soli confrati, che possono e vogliono, e per quanto loro è possibile, esercitano le opere di pietà e carità cristiana, a contemplazione delle quali fu concesso il privilegio. Ben è inteso però che in vigor dell'indulto, per Altare portatile si debba intendere l'Oratorio domestico, il quale facilmente si confonde coll'Altare portatile.

Che è quanto per verità ecc. Salvo ecc.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2587. HISPALEN. (4549)

Ad Divinum I. In communi plurimorum Martyrum ad R. VIII vel II sequens legitur Rubrica: « Sequens Responsorium (Haec est vera fraternitas) dicitur post 8 vel 2 lectionem in Festo plurimorum Martyrum fratrum ». Dubitatum aliquando fuit num haec Rubrica intelligenda esset dumtaxat de fratribus secundum carnem, vel eos etiam comprehenderet, qui spirituali foedere unum idemque Institutum profiterentur, et uti fratres habentur et nuncupantur. Stricto sumendam esse Rubricam de fratribus sanguinis vinculo coniunctis, et ex eodem genitore progenitis vere talibus, Rubricarum expositores, Ecclesiae praxis, Sacrae huius Congregationis Decreta plane evincunt. Unus ex Scriptoribus sal erit Gavanlus, qui ad hunc locum Rubric. Breviar. secl. 8, cap. 2, num. 9 haec habet: « Responsorium *Haec est vera fraternitas* non dicitur unquam, nisi vere hi sint fratres secundum carnem: quod si cum fratribus carnalibus celebrentur alii non fratres, in eodem festo, non dicitur ». Hanc autem Ru-

bricae interpretationem praxis Ecclesiae probat, < i in Breviario mutandam esse Responsorium notatur in eo tantum casu, in quo de solis Martyribus fratribus Officium fit. Id adeo verum est, ut nec Responsorium mulatui in Festo Sanctorum Eustachii, coniugis et filiorum, qui simul eodemque Martyrii genere interiere, quia licet filii inter se fratres sint secundum carnem, coniunguntur lamen in eodem Officio cum Patre et Matre. Declarationes accedunt Sacr. huius Congregationis in una Ordinis Sancti Benedicti ad dub. 3 quaesiti 3, die 10 Iunii 1690. et clarius recentissime in una Ordinis Clericorum Minorum Villae Matilen. die 13 Martii 1804. Nihilominus haec regula, elsi generalis, suas patitur limitationes, si aliquis religiosus Ordo gaudeat peculiari privilegio legendi ti. *Haec est vera Fraternitas*, dum fit officium plurimorum Martyrum eiusdem instituti. Hoc fruuntur induito Fratres Minores Sancti Francisci ex eorum Rubricis post maturum examen approbatis et confirmatis a felic. record. Pio PP. Sexto, occasione novae editionis Breviarii trium Ordinum. Siquidem num. 196 habetur*. < 1\$. ultimum ... in Officio plurimum Martyrum fratrum (sive fratres fuerint secundum carnem, sive nostrae Religionis filii) esse debet ». Porro haec Rubrica exceptionem regulae ponit, cui non detrahit postrema declaratio anni 1804, qua S. R. C. generali quesito : « An rubrica etc. intelligenda sit nedum de fratribus secundum carnem, sed etiam de ipsis secundum institutum Ordinis? » Respondit « Negative ». Nec secus poterat, cum in proposito dubio relatio haberetur ad Rubricam generalem Breviarii, quin ulla fieret mentio peculiaris indulli, quo gaudent Fratres Minores. Diversa vero ratio est in praesenti quaestione, quae exceptionem ponit ex peculiari privilegio. Ne sit aulem qui arbitretur responsum S. C. ad hoc primum dubium pugnare cum Decretis supra indicatis. A casuum quippe diversitate diversa petenda est decidendi ratio.

Ad Dubium II. S. haec Congregatio approbavit anno 1666 sub die 13 Februarii nedum Rubricas peculiare Ordinis Minorum, verum etiam notanda quaedam ad easdem, seu excepta ex eiusdem S. C. resolutionibus, quarum allera est: < In Missa dicendum est *Confiteor* pure et simpliciter, prout habetur in Missali Romano absque additione illicuius Sancti etiam Patroni, qui in sola Oratione A cunctū, et postcommun. *Mundet* addenda. est » ; et in una Ordin. Mm

doObserv. Provinciae Conceptionis B. M. V. in Regno Portugalliae ad quaesitum : < An in oratione et versiculis B. Francisci possit addi a Franciscanis *II. Patris nostri* » ; sub die 18 Decembris 1779 respondit « Negative ». Huiusmodi autem Decreta generalem ponunt regulam ; sed quoniam in nova editione Breviarii trium Ordinum legitur sequens rubrica num. 158: < Omnibus hoc Breviario utentibus licitum est in *Confiteor* ad Primam et Completorium et Missam post nomina Ss. Apostolorum addere nomen B. Patris nostri Francisci ; aequae Patris nostri appellatio licet iisdem pariter in V. *ora pro nobis etc.*, et in orationibus seu Breviarii, seu Missalis, in quibus Seraficus idem Patriarcha nominatur etc. » ; ideo haec specialis facultas Pontificis adprobatione et auctoritate roborata, ul praefatis Decretis posterior est, ita id licitum facit utentibus Breviario trium Ordinum, quod sine huiusmodi privilegio foret illicitum.

Ad Dubium III. Hoc dubium tres habet paries. In prima quaeritur: Num quatuor Anniversaria, quae fiunt pro universis fratribus, benefactoribus etc., celebrari possint occurrence Officio rit. dup. min. Insecanda: An in commemoratione generalissima omnium defunctorum Ordinis omitti debeant Psalmi *Cauda anima mea Domine*, et *De Profundis*. In tertia : An versiculi Nocturnorum dici debeant in singulari, quando pro uno lit Officium defunctorum ?

Praemittenda est Breviarii trium Ordinum Rubrica num. 214 : « Quatuor a nostratibus Officia generalia pro defunctis debent quotannis fieri. Tria pro universis Fratribus, eorumque et nostris propinquis et benefactoribus ; quartum pro Patribus et Matribus Fratrum omnium etc. His addendum generalissimum aliud pro Fratribus et Sororibus omnium statuum trium Ordinum etc. ». Et relate ad illa, quae generalia sunt, sed non generalissima, allera attendi debet Rubrica num. 222 videlicet : < Pro aliis vero quatuor Officiis praeter dies pro generalissimo impeditos, impediti quoque sunt illi, in quibus duplicia minora quaecumque vel occurrunt, vel reponi debent ». Posita aulem hac Rubrica, quaenam -il ratio dubitandi quoad primam Dubii partem, non intelligo : quandoquidem regula celebrari velat quatuor illa generalia Anniversaria in occurso Officii etiam ritus dupl. mm. ' (orte enim huic quaestioni occasionem dederunt plura Decreta in hac Collectione

legenda, quibus declaratur Anniversaria quaedam celebrari posse etiam in occurru gestu rit. dupl. mai. Sed quoniam sunt Anniversaria, quae hoc gaudent privilegio? Non alia praeter illa, quae ex dispositione Testatorum quotannis, recurrente ipsorum obitus die, solemniter cum cantu celebranda sunt. Haud igitur privilegium huiusmodi trahi potest ad alia Anniversaria, quae pro lubilo fiunt, aut ex quadam lege Instituti, aut ex alia quacumque causa. Nemo ignorat privilegia stricte esse accipienda, neque extendi posse ad casus non expressos. Itaque nedum attentam peculiari Franciscanorum rubricam de non celebrandis Anniversariis in quocumque Festo rit. dupl., sed et Sacrae huius Congregationis Decreto in una Ordinis Minorum de Observantia Sancti Francisci Provinciae maioris Poloniae 11 Maii 1754 quatuor illa Anniversaria, de quibus in dubio, celebrari minime poterunt in occurru cuiuscumque Festi ritus duplicis per annum.

Venio nunc ad illud generalissimum, quod ex peculiari Franciscanorum rubrica num. 215 fieri debet post Festum Sanctorum trium Ordinum, die item proxime non impedita. Hoc aulem celebrari poterit, etiam si occurrat Festum rit. dupl. min. cum in altera rubrica num. 219 dies impediti enumerentur festivi de praecepto, aut in quibus expositum est Augustissimum Sacramentum, aut occurrunt Festa ritus dupl. mai. vel allions, lia etiam declaratum video ab hac Sacra Congregatione in Einsidlen. 5 Maii 1736. Et iure id quidem. Nam Anniversarium, in quo lit commemoratio sollemnis omnium defunctorum alicuius regularis Instituti per Christianum Orbem extensi, aequiparatur solemnitati commemorationis omnium fidelium, iisdemque gaudet privilegiis, uti colligitur ex Decreto supra laudato; dummodo tamen certa habeatur assignata dies, vel in more est apud Franciscanos, qui hanc commemorationem facere tenentur post Festum omnium Sanctorum Ordinis, nisi occurrant aut Festum de praecepto aut Officium dupl. primae, vel secundae classis, aut etiam rit. dupl. mai. Et revera si commemoratio omnium fidelium defunctorum, quae communis est omnibus Ecclesiis, gaudet induito, vel de ea fiat, etiamsi habeatur Festum rit. dupl. min., vel occurrens, vel translatum, cur nequibit eodem frui commemoratio defunctorum alicuius Ordinis regularis, quae non minus celebris est respective ad eiusdem Ordinis Ec-

clesias, in quibus eadem statuta die peragi debet?

Allera hic quaestio fieri potuisset, nimirum: < An, si fiat ea die Officium Festi rit. dupl. min., vel occurrentis, vel translati, Missae privatae celebrari debeant de Festo, vel *tie requiem* ? » Dubium solvit praefatum Decretum in Einsidlen., in quo legitur: < Omnes Missae privatae dicuntur pro defunctis in paramenis nigris ». Cavalerius tamen oper. torn. 3, cap. 7, decret. 2, num. 2, dubium excitat: < An item Missae privatae *de Requiem* dici debeant aut possint, si pro Anniversario non applicentur? » Et in negativam propendit sententiam: < Quia privilegium in gratiam defunctorum, de quibus commemoratio sollemnis agitur, et in uberius eorumdem suffragium, quo Missae *de requiem* pro iis de Festo gaudere creduntur, praecipue facium exlitit ». Huic opinioni adhaerendum non esse videtur; ex ea namque sequeretur, quod minime posset in Ecclesiis Regularium, ubi fit generalis isthaec commemoratio, si incidat cum Festo rit. dupl. min., dici Missa *de requiem* pro defuncto in particulari, sed posse dumtaxat, si applicetur generalim pro omnibus; contra ac statuit S. C. quoad commemorationem omnium Fidelium defunctorum in una Dalmatiam 4 Augusti 1663, Ordinis Cappuccinorum 15 Februarii 1710, et in Aquen. 2 Septembris 1741. Errat autem, aut non clare se explicat Scriptor caeleroqui doctissimus, addens: < Idem indicium facito de commemoratione omnium Fidelium defunctorum; ita vel, occurrente Festo duplici minori, solum illae Missae *de requiem* dici queant, quae pro defunctis generalim applicari debent ». Illud enim *generalim* cum accipi possit de applicatione indistincte pro omnibus, indiget declaratione, videlicet, quod iuxta Decretorum sensum omnes Missae privatae celebrari debeant *de requiem*; et quod applicari nequeant, nisi pro defunctis, vel in genere pro omnibus, vel in specie pro uno alterove. Pari modo eadem regula sequenda est in commemoratione generalissima defunctorum alicuius Ordinis regularis; ita ut in Ecclesiis, in quibus haec lit commemoratio, aliae privatae Missae celebrandae non sint, nisi *de requiem* pro defunctis cum libera applicatione pro omnibus vel pro aliquo defuncto inspecte; etiam si is non pertineat ad illud institutum, pro cuius Altaribus fit commemoratio. Quamobrem si quis ea die, in qua generalissimum hoc fit

Anniversarium, velit aut teneatur legere Missam occurrenti Officio convenientem, id facere nequibit ea in Ecclesia in qua Missae omnes privatae esse debent *de requiem*, sed poterit alia in Ecclesia suae devotioni aut oneri satisfacere.

Allera dubii pars si decidenda foret iuxta Breviarii Romani rubricas et sacrae huius Congregationis Decreta, quibus declaratur, si quid in illis obscurum est, negativo responso absolvi posset. Siquidem Rubrica interpretatione non indiget, cum ad preces Vesperarum Officii defunctorum aperte iubeat: < Hi Psalmi (videlicet, *Lauda anima mea Dominum* ad Vesperas, *De Profundis* ad Laudes) non dicuntur in die omnium Fidelium defunctorum, neque in die obitus seu depositionis defuncti ». At huiusmodi exceptio non extenditur ad commemorationes generales, quae fiunt ab Ordinibus regularibus, quia Sacra Congregatio rogata ac super re pro parte Monachorum Sancti Benedicti sub die 28 Augusti 1782 iussit < servari Decretum in Collen. 5 Iulii 1698 videlicet Psalmi *Lauda anima mea Dominum* et *De profundis* omittuntur in precibus post Officium in die generalis commemorationis omnium Fidelium defunctorum, ut in die obitus et depositionis defuncti dumtaxat, caeteris autem diebus semper et omnino dicantur ». Lex tamen silet, ubi intercedit privilegium. Haec porro est in specie nostra, cum in praefato Breviario trium Ordinum, Apostolica auctoritate roborato, generali rubricae addatur: « Nec apud nos id Officio generalissimo »; nimirum praefati Psalmi omittuntur in generali commemoratione defunctorum trium Ordinum.

Tertia Dubii pars nihil habet ambiguum, quod interpretatione indigeat aut declaratione. Rubrica praefati Breviarii trium Ordinum ad Vesperas Officii mortuorum notat quid sit immutandum, dum pro uno Ianium peraguntur suffragia. En Rubrica: « cum Officium eiusve pars pro uno dicitur, hi solum duo, V ỹ. (scilicet: Requiem aeternam dona ei Domine. Et lux perpetua luceat ei. i. Requiescat in pace. K. Amen) post Orationem cum suis Responsionibus dicuntur in singulari numero, ut et solam ante Orationem 1q. Erue Domine Animam fidei, et sequens. y. Requiescat in pace. Reliqua omnia in Vesp., Matutinis et Laudibus dicuntur, ut iacent, sive pro uno, sive pro pluribus recitemur ». Quid clarius?

Ad Decisum IV. Non est ulla dubitandi

ratio, dum tam Rubrica generalis Breviarii Romani, quam peculiaris Breviarii trium Ordinum clare disponunt, ut in Officio rit. dup. min. legantur Lectiones de Scriptura occurrente. At haec iuris ecclesiastici dispositio fallit dumtaxat, si ab Apostolica Sede induitae fuerim Lectiones aut propriae, aut de communi. S. R. C. ad quaesitum: « Quid pro Lectionibus primi Nocturni in Festo S. Mariae Magdalenae de Pazzis? leguntur enim in aliquibus Monasteriis Lectiones *In lectulo meo etc.* Demum quid in Officio S. Alexii, in quo quaedam Breviaria assignant pro Lectionibus primi Nocturni *Ite agnus dei etc.* Respondit in saepe laudata Einsiedlen. < in utroque casu nihil innovandum, et servetur Rubrica Breviarii Romani, dicendo Lectiones de Scriptura, nisi adsit concessio specialis pro recitatione aliarum Lectionum ». Neque prodest ad effectum variandi Lectiones in Officio S. Enlaliae, quod ad Lectiones primi Nocturni habeantur Responsoria propria. Non enim ex hoc necessario sequitur, quod etiam Lectiones propriae esse debeant, vel sumendae sint ex communi. Rubrica generalem dat regulam, non distinguit, non limitat, non excipit: ergo ad litteram servanda est, nisi in casu particulari per Apostolicum Indultum non sit aliter dispositum.

Ad Dubium VI. Cum Festum Patrocinii B. Mariae Virginis non ad ullum Mysterium referatur, sed ideo institutum fuerit, ut eius meritis et precibus nobis Deus propitius fiat; peculiarem et propriam non habet Missam, sed illam ex Votivis, quae temporis convenit. Quoniam autem pro eo recolendo soluta est vel Dominica II Novembris, vel alia certa dies intra eundem mensem, bene solam quod ex Voluntate legi illa debeat, quae in Missali assignatur, videlicet a *Pentecoste ad Adventum*; quin aliqua tradita fuerit regula pro casu translationis ad lempis *Adventus*; nec proinde decisum sit atrum hoc adveniente casu, eadem relinenda sit Missa, an potius in aliam temporis propriam commutanda. Nam Decretis S. R. C. Festa, quae sunt certis affixa diebus, dum impedimentum occurrit, omitti debent, non transferri. Sed haec regula, quoad Festum Patrocinii modo fallit, quia in aliquibus locis gaudet translatione, ac praesertim in Solu Ecclesiastico, ubi in praecepto est ex lege lata a S. M. Benedicto XIV; ideo quandoque accidit (in iis praesertim Ecclesiis, quae Officiis novem Lectionum abundant) ut, impedita Domi-

nica II Novembris ob decursum vel Octavae omnium Sanctorum, vel Festi allions ritus solemnitalis Patrocinii translatio protrahi debeat usque ad Adventum. Quae igitur Missa erit legenda? Id nondum declaratum fuerat a S. R. C., quia ad hanc usque diem quaestionem hanc definiendam nemo proposuit; et quamquam Editor Calendarii Clericorum Regularium Minorum Villae Ma-liiten. sollicitus fuerit de Vesperis ordinandis in concurrentia Festi Patrocinii translatis, cum Festo Expectationis Partus B. M. V. ul ex Decreto 7 Mariti 1779, non ullum movit Dubium quoad Missam. Haec igitur quaestio enodanda supererat. Itaque cum, ul principio notatum est, huiusmodi Festum neque ad peculiare Mysterium referatur, neque habeat Missam propriam, ei forte congruere possent Officium et Missa de tempore Adventus, si dies adsignata semper incideret in Adventu; quemadmodum in Basilica Patriarchali S. Mariae Maioris, ubi Feslum Translationis Imaginis affixum est Dominicae ultimae Januarii, et semper de eo fit ex peculiari privilegio, etiam in occursu Septuagesimae, Sexagesimae aut Quinquagesimae, assignatum est Officium cum Missa B. M. V. de tempore a Nativitate ad Purificationem. Sed quoniam Missa de Patrocinio non est votiva, nec volivum esi officium; ei raro ac accidentaliter accidit ul Fesii translatio protrahenda sil usque ad Adventum, non universaliter ab omnibus, sed ab aliquibus Ianium, qui illud transferendi in casu impedimenti gaudent induito, nec pro repositione ullam habent diem liberam ante Adventum; magis expedire videtur, quod nihil immutetur, nisi Anliphona IX ad Matutinum in Officio, et vers, ad Graduate in Missa. Secus enim in casu praefatae translationis opus foret aliud ordinare Officium, quod tempori quidem congrueret, quin tamen necessario id requirat Festivitalis obiectum; cum illud, quod recitamus, aptissimum sil ad implorandum potentissimum Deiparae Patrocinium.

Quoad secundam Dubii partem in Anli-phona et 1(. VII magis convenire videtur lectio: *Tuum Sanctum Patrocinium*: quam: *Tuam Sanctam Festivitalatem*: praesertim apud Franciscanos ex peculiari Rubrica, quae legitur ad Dominicam secundam Novembris, videlicet: « Omnia, ut in Festo ad Nives et in Officio parvo, praeter lectiones secundi Nocturni. In fine Anli-phona ad *Magnificat* et iŹ. VII dicitur: *Tuum Sanctum Patrocinium*

Ad Dubium VII. Curnam excitetur hoc dubium et quaenam sil dubitandi ratio, nec video, nec mlelligo. Nonne clara est Rubrica de Antiphonis finalibus B. M. V. num. 3, ubi legitur: < Dicuntur autem flexis genibus, praeterquam in diebus Dominicis a primis Vesperis Sabbati et Ioto tempore Paschali »? Ad quem Rubricae locum notat cl. Gavantus num. 17: < Dicuntur flexis genibus praeterquam in diebus Dominicis a primis Vesperis Sabbati, ex Concilio Niceno et Synodo Turonensi ob Dominicam Resurrectionem »: et num. 19 etiam clarius: < Sicut hic standi ritus incipit a primis Vesperis Dominicae, non a media nocte, ita desinit in occasu solis eiusdem Dominicae more Indulgentiarum; et post occasum solis non est amplius standum in Oratione ». Itaque si Rubrica praecipit standum esse in Dominicis; si id fit ob Dominicam Resurrectionem; si a primis Vespens usque ad occasum solis Dominicae non genuilectitur; si regula standi urget ratione diei, non ratione Officii; recta consequitur, quod recitans Matutinum cum Ltudibus pro Feria secunda ante occasum solis diei Dominicae, ad finalem Antiphonam stare debet. Iure autem dixi, standum esse ratione diei, non ratione Officii; nam etiam in hypothesi, quod rubrica salis clara non esset et ambiguitatem involveret; nihilominus ex constanti Ecclesiae praxi omne Dubium solvitur. Nonne stamus in Dominicis, etiamsi haec \acent, prout accidit in illis, quae occurrunt a Nativitate Domini ad Epiphaniam? Nonne flexis genibus recitamus finalem Antiphonam, dum reponitur Officium Dominicae die feriati, scilicet 30 Decembris, vel dum anticipatur parilei m Feria una ex Dominicis post Epiphaniam, vel 23 post Pentecosten? Longe secus lien opus foret, si regula standi non a qualitate diei, sed a qualitate Officii, petenda esset. Igitur quodvis Officium sil, satis est quod in Dominica persolvatur ante terminum praescriptum ad standum, ne sit genuflectendum. Quoniam vero termini diei Dominicae non sunt a media ad mediam noctem, sed a prunis Vesperis ad solis occasum; ideo cessat regula standi, si post occasum solis recitetur Matutinum pro sequenti Feria secunda. Apte igitur Gavantus prosequitur: « Quod hi notent, qui Vespere rei itant Officium Feriae secundae post salutationis Angelicae signum datum sub noctem ».

Ad Dubium VIII. Hac super controversia videri potest adnotatio ad dubium quartum

Decreti supra relati. Sed quoniam non simpliciter petitur : num in Choro recitandum sit Officium parvum B. M. V.; sed etiam quaeritur: num retinenda sil laudabilis consuetudo illud legendi in duplicibus, nec non Octavis Paschalis et Pentecostes ; ideo iis, quae dicta sunt, aliquid pro casuum diversitate adiiciendum superest. Rubrica, quae habetur in Breviario Romano ante Officium parvum B. M. V. haec est : « Non dicitur quando fit Officium novem Lectionum, nec in Vigilia Nativitatis Domini, nec in Feriis maioris hebdomadae, nec infra Octavas Paschalis et Pentecostes ». Qua posita et literaliter accepta Rubrica, negativo responsu absolvenda foret omnis quaestio et omittendum praefatum Officium etiam in semiduplicibus, quia in his aequae ac in duplicibus leguntur novem Lectiones. Atqui secus censui Sacra III. Congregatio in Troiana 1 Septembris 1607 proposito Dubio respondens: « Dictam Ecclesiae Troianae laudabilem consuetudinem recitandi Officium parvum B.M.V. in Choro etiam in Dominicis diebus et Festis semiduplicibus servandam esse»: et iure id quidem. Nam S. Pius V in Constitutione *Quod a nobis postulat etc.* sub initium Breviarii Romani legenda, postquam decreverat absolvendos esse ab onere Officii parvi persolventes privalim horas Canonicas, continuo addidit : « Hoc autem concedimus sine praeiudicio s. consuetudinis illarum Ecclesiarum, in quibus Officium Parvum Beatae Mariae semper Virginis in Choro dici consueverat ». Generalis cum sii huiusmodi reservation quin Constitutio coerceat vel declaret consuetudinem relinendam esse dumtaxat iu diebus fecialibus aut festivis ritus simplicis ; palam fit sapientissimum Pontificem praeservatum voluisse laudabilem morem recitandi Officium Parvum etiam in duplicibus. Videri possunt hac super re Gavantus ad Rubricas Breviarii sect. 9, cap. 1, num. 5, et seq. ; et Guyelus in Huriologia lib. 4, cap. 19, quael. 4 et 5.

Ad Dubium IX. Etsi Rubrica Missalis simpliciter iubeat : « Cum dicit (scilicet Celebrans) *et incarnatus est*, usque ad *et homo factus est*, inclusive, genuflectit »; nec lamen déclarai num utroque genu vel unico faciendum id sil ; nihilominus universalis Ecclesiae consueiudo ea est, ul unico genu hoc fiait ; et ratio esi, ui Celebrans sil ad surgendum expeditior. Ad hunc Rubricae locum Meratus inquit : « Genuflectit unico g»*nu, extendendo hinc inde digitos iunclos et utramque manum usque ad pulsus exlra

Corporale super Altare ad facilius surgendum ». Quinimo etiam in die Natalis Domini et in Festo Annunciationis B. M. V. genuflectendum esse unico genu in Missis lectis, Scriptores de re Liturgica docent et praxis Ecclesiae probat ; quamvis in Missa solemni ad illius versiculi cantum tam Sacerdos, quam Ministri, oinnesque de Clero genuflectent utroque genu, ac in genuflectione perseverent usque ad finem versus. Ita etiam Hagerer in *Illu exacte servando* in lit. 6, § in *hoc Symbolo*: Ubi agens de genuflectione ad verba *Et incarnatus etc.* haec habet : « quod in Missis privatis etiam in Festo Annunciationis Beatae Mariae Virginis et in ipsis Missis de Nativitate Domini, non utroque, sed unico genu solummodo genuflectendum esse etc. ».

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2588. TUDERTINA. (4550)

S. C. indulgens Parochis Tudertinis facultatem deferendi Stolum in Ecclesiasticis functionibus, posuit limitationem, simulque conditionem : « in casu, de quo agitur: dummodo collegialiter incedant »; ne per indultum aliquid additura Parochorum turibus censeatur et ne quod Collegio concessum est, singula membra sibi datum arbitrentur. Etenim non ita convenit Parochis Stolae delatio, ul semper et ubique pro lubilu sine discrimine, extra exercitium officii simulque ordinis, ea uti possint. Errant qui putant Stolum esse iurisdictionis signum. Distinctivum officii est in diis dumtaxat actionibus, quae sacrum illud exigunt indumentum : et quamquam agatur de actibus, qui omnibus Sacerdotibus communes esse possunt, nequeunt tamen exerceri sine speciali mandato, nisi a Parochis. Siquidem Stola Sacerdotale est indumentum, quod omnibus Presbyteris aequae convenit, sed non semper ; bene vero in conficiendis et administrandis Sacramentis, ac in Sacramentalibus. Ideo nec Episcopi Stola utuntur, nisi dum Pontificalia aut Sacerdotalia munera exercent, vel aliud praestant, quod, servata forma Libri Caeremonialis, Stolae exigat delationem. Sac. Bit. Congr. neque Hebdomadario in canendis Divinis Officiis fas esse Stolanj adhibere pluries declaravit, quod « Ianium in Sacramentorum administratione et confectione adhiberi debeat ». Il. i in Alexanen. 7 Septembris 1058, in altera Dalmaliarum 4 Augusti 1603 et nuperime sub die 7 Septembris 1810 nedum

idipsum generali Decreto confirmatum fuit, seil insuper additum : « Consuetudinem in contrarium esse abusum per locorum Ordinarios omnino eliminandum ». Neque ad contrarium morem, quem potius reprobandum abusum dicam, cohonestandum quaeri posse quis effugium putet ab antiqua Ecclesiae disciplina, Canonibus Synodorum et Sanctorum exemplis. Primis namque Ecclesiae saeculis longe diversa erant Stolae forma, diversus usus. Tunc enim multo latior et extensior vestis erat quotidiana, qua Sacerdotes a Laicis et inferioribus Clericis distinguebantur. Hinc in Epistola Nicolai I ad Galliarum Episcopos, legitur : « Per quam (scilicet Stolum) quid aliud, quam Sacerdotii declarantur Insignia? » et in Capitularibus Caroli Magni et Ludovici Pii cap. 81 statutum est, ut « Presbyteri sine intermissione utantur Orario propter differentiam Sacerdotii dignitatis ». Concilium Moguntinum anni 817 Can. 28 iubet : < ut Presbyteri Stolum deferant sine intermissione » : et Rodericus Veronensis Episcopus Epist. Synodic. lom. 2 Spicileg. praecepit : « ut nullus Sacerdos sine Stola in itinere incedat ». Etsi vero aevo S. Thomae Cantuariensis Stolae forma ab antiqua iam fuisset immutata et diversus eiusdem usus evasisset ; nihilominus : « Stolum iugum Christi suave deferere circa collum diebus ac noctibus » Apud Mabillonium in Praefat. ad Saecul. Benedicti, num. CVIII.

Certum est tamen id a pluribus saeculis obtinuisse, ut Stola rationem dumtaxat habeat sacri indumenti, ac propterea nequeat adhiberi, nisi in confectione et administratione Sacramentorum et in Sacramentalibus, iuxta Rubricarum et Ritualis dispositionem. Nullibi vero legitur, quod delatio Stolae nolum signum sit Sacerdotalis Dignitatis, quando exercitium Ordinis eiusdem usum requirit, verum etiam habeatur ut signum iurisdictionis. Veleris disciplinae immutatio quoad formam et usum, nequii efficere, ut quod prius ponebat discrimen inter Sacerdotes et Laicos, ac inferiores Clericos, evaserit postea iurisdictionis indicium ; ita ut Stolae delatio ex iure competat Parochis in quibusdam actionibus, quae sicut cum exercitio Ordinis coniunctae non sunt, ita nequeunt Stolae usum exigere. Solus Romanus Pontifex in signum supremae universalis potestatis, quam a Deo sibi datam habet et exercet in toto Orbe Catholico, Stolum non solum ad Aram, sacrisque actionibus, sed ubique, defert. Ideo legitur in Caere-

moniali S. B. E. Augustini Palritii sub nomine Marcelli Gorcyrensis evulgato, quod Pontifex < numquam debet exire in publicum sine Stola ». Non me latet Scriptores nonnullos, ac eos praesertim, qui agunt de re Parochiali, quoad usum Stolae relate ad Parochos iurisdictionis nomen usurpare. Sed si bene sentio, iurisdictionis nomen confundunt cum Officii simul ac Ordinis exercitio. Nemo invidet Parochis delationem Stolae in quibusdam actibus, qui ad ipsos privative perlinent, neque ab aliis possunt exerceri, nisi de Parochi iussu aut consensu ; et Stola utique in his denotat Officium, quod exercent, non autem iurisdictionem, nisi iurdictio lato modo accipiat pro actuali exercitio officii, quod exigit Stolae usum. Id verificatur in funeribus defunctorum, in quibus Parochi Stolum adhibent quousque exercent Officium ; deponunt dum alter subintrat in eodem munere. Hinc fit, ut Parochus, associando funus, Stolum retineat in transitu per alterius territorium, exuat vero, dum ultimum vale dicit defuncto ad ianuam Ecclesiae, in qua est tumulandus. Gur autem ita? quia transiens per alterius territorium actu exercet officium, quod Stolum requirit : perventus ad Ecclesiam tumultantem, eiusdem officii exercitium cessat. Quod si revera Stola esset signum iurisdictionis, dimittenda foret, statim ac alienum territorium ingreditur. Atque ita Sacr. Romanae Rotae intelligendae sunt Decisiones, quae afferri possent.

Quod si Stolae delatio signum esset iurisdictionis, Benedictus XIV haud concessisset Parochorum Collegio eiusdem usum in publicis supplicationibus ipso Supremo Pastore praesente; sed honorificum hoc signum eis dedit, ut nobile ipsorum Collegium a caeteris Presbyteris distingueretur, eodem ferme modo, quo Capitula distinguuntur ex usu Rocbelli, Almulae aliisque id genus Insigniis. Sed quoniam privilegia < non extenduntur de casu ad casum, ut ait Eagnanus in d. Decret., cap. 21 ne pio illat. De poenitentia et remissione et cap. Olim, De verb. signifie, ideo idem Sapientissimus Pontifex, dum Collegium Parochorum illo insignivit Privilegio, cautum simul voluit, ne uli eodem possent illi ex Parochorum coetu, qui a Collegio separati cum suis incederent Capitulis: veluti apparet ex edictali lege evulgata ab tunc temporis Cardinali Vicario et asservata in Vicarialis Secretariae Tabulario.

Hinc fit ut Stolae usus in Parochis haberi nequeat tamquam signum iurisdictionis,

nisi lato modo accipiatur pro exercitio proprii officii, ita ul officium sit cum actuali Ordinis exercitio conjuncture. Qua significatione retenta, vix usurpari poterii jurisdictionis vocabulum quoad delationem cadaverum et exequias super iis peragendas. Adhibent utique Stolum in aliis pluribus functionibus, quae ad ipsos privative spectant ; sed ideo adhibent, quia huiusmodi actiones Stolae delationem necessario requirunt, uti sunt Sacramenta, Sacramentalia etc., minime vero ad demonstrandum per exinsecum illud signum, quod ipsi sunt designati Ministri, el jurisdictione (ruuntur. Quod si actio non exigeret Stolae usum et nihilominus eam Parochus deferre vellet, interverteretur ordo adhibendi sacra paramenia, Stolaeque delatio ut vana quaedam ostentatio habenda foret. Pone casum, quod in solemni supplicatione ducendi per ambitum alicuius Parochiae, Sanctissimum Sacramentum deferai aut Cardinalis, aut Episcopus, aut Canonicus, aut alius simplex Sacerdos ; is dumtaxat debet uti Stola, neque Parocho licet eiusdem delatio, quia actu non exercet officium Sacerdotale erga Sacramentum. Quod si alicubi id fiat, reprobandus abusus est, el ad vanam ostentationem referendus, quasi Parocho liceret adhibere Stolum sine actuali exercitio Ordinis per ambitum Parochiae. Si Episcopus in sua Dioecesi Processionem sequitur, in qua vel Canonicus, vel alter Sacerdos defert aut Sanctissimum Sacramentum, aut Sanctorum Reliquias, non sibi Stolum imponit, quia actu non exercet officium Pontificale aut Sacerdotale, licet in sua Dioecesi plenam habeat el exercent jurisdictionem ; erilne permittendum Parocho intra limites Parochiae, quod Episcopo in sua Dioecesi non licet ? Palet ergo delationem Stolae non esse signum iurisdictionis. Atque heic loci suscitari quis posset an Parocho fas sil assumere Stolum, dum assistit Baptismatis et Matrimonii Sacramentis ab allero administratis ? Pro negativa standum esse non dubito ; quia simplex praesentia, etsi necessaria, non est Sacerdotalis officii actuale exercitium : clarius dicam : praesentia Parochi non est cum Ordinis exercitio m actuali Sacramenti adminislracione coniuncta. Si pi.iesenlia requiritur, haec suum denotat ius, non autem Stolae delatio, quam actio sine actuali Ordinis exercitio non exigit. Actio cum tali exercitio coniungitur, ul supra notatum eSl, in delatione el funere defuncti. In iis namque

Parochus non solum praestat praesentiam, sed actu exercet officium, in quo Stola adhibenda est, intonando Psalmos, recitando Preces, aspergendo aqua benedicta cadaver, aliasque ad Ritualis praescriptum sacras caeremonias peragendo. Contra vero in administrandis Sacramentis Matrimonii et Baptismatis, ille dumtaxat Stolum deferre debet, qui actu adminislr.il, non autem Parochus, qui simpliciter assistit ; el licet id ratione muneris faciat, officium tamen Ordinis non exercet. Neque arbitretur quispiam a Parochis hisce in casibus adhibendam Stolum saltem ul muneris dislinclivim. Non enim hoc est a iure datum, vel privilegio concessum. Non a iure, quia, si evolvas universos Iuris Canonici Codices, habebis Stolum esse dumtaxat Sacerdotale indumentum. Non ex privilegio, quia si rationem habeas illius, quo Benedictus XIV Collegium Parochorum Urbis decoravit, fatearis oportet indultum fuisse non singulis, sed universo corpori, dum omnes scilicet collegialiter conveniunt, ac proinde privilegium Benediclinum trahi non posse ad casus, in quibus unus Parochus praestat suam praesentiam, sed Officium, quod Stolum requirat, actu non exercet. Mei instituti ratio non fert, ul hac in re illustranda diutius immorer. Quae dixi sal superque esse arbitror, ut quisque inlelligat Sacrami Congregationem iure mento in Decreto supra relato cum limitationem, tum conditionem apposuisse, ne Parochi, eo freti indulto, abutantur, putentque sibi licitum usum Stolae extra casus a Sacra Congregatione contemplatos, veluti sunt intervenus ad Synodum, publicae Supplicationes, aliaeque functiones, in quibus Parochi unilini el collegialiter conveniunt. Si quis plura velit, consulere poterit Tractatum : de Sacris utensilibus cl. Viri Fabii de Albur-tis cap. 3, 7 el 8.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

591. NEAPOLITANA. (4583)

Ad Dubium I. Dubium hoc obscurum est. Videtur tamen in eo postulari : Num amovenda sint a propria sede, ul ad proximam Dominicam transferantur, illa Patronorum Festa, quae de praecepto servabantur, priusquam prodiret Apostolicum indultum reductionis el translationis Festorum pro utriusque Siciliae Regno ; an potius ratio dum-

taxat habenda sil eorum Sanctorum, qui in poslerum in principes Patronos erunt forte assumendi? Clara namque est dispositio Brevis, quae comprehendit Patronos omnes tam electos, quam eligendos ; nulla quippe fit distinctio, imo directe de Patronorum Festis agitur : * quibus adiunctum sil praeceptum abstinendi ab operibus servilibus » ; quae dictio intelligenda praesertim est cum de praeterito, tum de praesenti statu ; ita ul sensus sil : « Festa illa Patronorum, quae huc usque in die propria solemniter sub utroque praecepto servata sunt, in poslerum transferantur ad proximum diem Dominicum ». Quod vero aequè provisum sil Festis illorum Sanctorum, quorum electio in Patronos alicuius Civitatis vel Loci in posterum fiet, non est dubitandum. Quamobrem sapienter Sacra Congregatio respondit : « Dispositionem Brevis comprehendere omnia Festa Patronorum principalium, tam quoad tempus praecedens, quam quoad snbsequens ».

Ad Dubium II. Festa Patronorum perpetuo affixa certae Dominicae immediate post diem propriam, vel alteri pro casuum diversitate assignatae, adnumerandae non sunt Festis mobilibus, nisi lato modo, quia scilicet non semper eadem die mensis celebrantur : habent tamen certam sedem, a qua nonnisi accidentaliter queunt amoveri. Vere mobilia censentur el sunt illa, quae pendent a Cyclo Paschali, idcirco el Festa, de quibus modo res est, mobilia dicenda forent, si Dominica assignata esset ex. gr. tertia post Pascha, quarta post Pentecosten etc. quae singulis annis variant.

Ad Dubium III. In Literis Apostolicis in forma Brevis datis a s. m. Pio VI super reductione Festorum pro Dioecessibus subieclis in temporalibus Polenlissimo Regi Borussiae, indulla legitur translatio ad Sabbatum vigiliae Festorum, quae a die propria amota in Dominica infra Octavam reponenda perpetuo erant. Cum igitur par sil ratio, eadem dispositio sequenda erit. Innuo si fieri contingat de loci Patrono in die Dominico, el foria secunda occurrat Festum quod vigilia gaudet, in praecedenti Sabbato anticipanda, haec pro utroque prodesse posse videtur. Sed quia contingere potest, ut utriusque vigilia proprium Officium habeat, el non tantum onus abstinentiae et ieiunii ; ideo diversa ratio tenenda est, el in casibus particularibus recurrendum ad Sacram Hit. Congregationem, quae, iuxta eorumdem diversitatem, providebit. Id me-

lius declarabitur in altera ex sequentibus adnolalionibus.

Ad Dubium IV. Si Festo Patroni principalis assignata est in perpetuum certa determinata Dominica nunquam in poslerum varianda, nisi per accidens m occursu Festi aequalis ritus, sed maioris dignitatis ; recta consequitur, quod gaudere debet omnibus induitis, privilegiis, praerogativis, quae principalium Patronorum Festis competunt, ac proinde etiam Octava. Quid autem si non habeantur Lectiones propriae pro singulis Octavae diebus? Provisum salis est per Rubricam, quae tit. de Octavis num. 4 generalem dat regulam ; deinde vero, quia aliquando propriae lectiones desunt quoad Patronos principales locorum, ita prosequitur : < Infra Octavas vero Patroni, vel Titularis Ecclesiae, vel alterius Festi, quod in aliquibus Ecclesiis consuevit una cum Octava celebrari, si apud illas Ecclesias non habeantur propriae el adprobatae lectiones pro secundo el tertio Nocturno, infra Octavam repetantur lectiones positae in Comuni Sanctorum, si de Sanctis fiat Octava, alioquin, Lectiones diei Festi ». Non ita mullo post, adprobanle S. R. Congregatione, evulgatum fuil Octavarium Romanum a cl. P. Gavanlo, qui in praefatione adnotat ad praefatam rubricam : < Hinc habentur, in hoc scilicet Octavario, approbatae lectiones pro Octavis propriis, et communibus Sanctorum. Quod si in tertio Nocturno communes non deserviant aliquibus Festis, quae videlicet proprium habent Evangelium : eo casu post dictum Festum (in quo legi debet propnum Evangelium cum sua Romilia) m sequentibus diebus infra Octavam lege Evangelium in Missa et Officio vel primum, vel aliud congruentius de comuni cum suis Romiliis . . . in die vero octava legatur in tertio Nocturno, ul in die festo, si propriis careal ». Quatenus huiusmodi teneantur regulae, difficillimum erit dari casum, cui per easdem salis, consultum non sit.

Ad Dubium VI. Cum agatur de Locorum peculiaribus Patronis, nulla habenda ratio est regulae, quae in plurium Officiorum aequalis ritus occurrentia oblinet. Res est do perpetua translatione ad Dominicam. In hac autem plura occurrere el varia impedimenta possunt, quibus generali dispositione opportune provideri nequii. Ideo S. Congregatio, postquam generaliter icpondit Dominicas primae el secundae classis, el Festa aequalis ritus, sed maioris di-

gnitatis impedimentum ponere ; simul addidit : « Si Dubia occurrant, habebitur ratio in casibus particularibus ». Forte tamen aliquis rogabit cumam Dominicae secundae classis, hoc est inferioris ritus, nequeant admittere huiusmodi Patronorum Festa, quae, ut supra dictum est, habere debent ul propriam perpetuamque sedem diem Dominicum, in quem transferuntur; quandoquidem iubel rubrica, ul in Dominica secundae classis fiat de Festo dupl. primae classis occurrente? Facile dubium solvitur, si advertatur rubricam loqui de accidentali occurrentia, non autem de assignatione perpetua Dominicae 2 classis pro celebrando Festo rit. dup. 1 classis. Porro id accideret quoad Festa illorum Sanctorum Patronorum, quae semper, aut fere semper, incidunt in Adventu et Quadragesima. Nullatenus proinde licet huiusmodi Festa non accidentaliter, sed perpetuo transferri ad aliqua ex Dominicis secundae classis, quae iuxta Ecclesiae instituta plenae sunt mysteriis, ac solemnibus adnumerantur. Quid igitur? Ubinam huiusmodi Festa collocanda? Ut mihi videtur, illis, quae occurrunt a Septuagesima ad Dominicam in Albis, aliqua assignari poterit ex Dominicis post Pascha; aliis vero, quae cadunt in Adventu, per anticipationem aliqua ex Dominicis mensis Novembris. De hac anticipationem exemplum habemus in praefato Brevi s. m. Pii Sexti pro Dioecibus in temporalibus subiectis Borussiae Regi, in quo assignatur pro Festo S. Laurentii Dominica antecedens, quia subsequens reservabatur Solemnitati Assumptionis Beatae Mariae Virginis. Rogata vero Sac. Rit. Congreg. in Gnesnen.: Quid agendum de Festo S. Ioannis Baptistae, ubi est Patronus principalis, si in sequenti Dominica faciendum sit de Festo SS. Apostolorum Petri et Pauli? Item de Nativitate B. M. V. si in sequenti Dominica occurrat Festum SS. Crucis Titularis? Ac tandem de Festo SS. Apostolorum Simonis et Iudae, ubi erant principales Patroni, impedita sequenti Dominica, ob occursum Festi omnium Sanctorum? noluit rem definire, sed respondit : < Ad Secretarium cum Sanctissimo », Sanctissimus sero iuxta mentem Congregationis declaravit : « Ad I. Si Festum SS. Apostolorum Petri et Pauli occurrat vel in Sabbato, vel in Dominica, vel in Feria secunda post Festum S. Ioannis Baptistae, eo casu tantum in iis locis, ubi S. Ioannes Baptista est principalis Patronus oppidi vel pagi, eius Festum transferendum esse cum

Officio et Missa ad Dominicam praecedentem cum Vigilia in Sabbato etiam praecedenti ; Ad 3. Festum Nativitatis B. M. V. transferendum esse ad Dominicam praecedentem ; Ad o. Ut ad primum ». Ita autem provisum, ul simul consultum foret occurrendae Vigiliae, quia utraque habebat Officium et Missam propriam. In casu nostro omnino necessaria est anticipatio, quia, cum anni cursus complementum habeat in mense Decembri, nulla Dominica superest assignanda Festo Patroni quod cadit in Adventu, et Festis Natalitibus. Obiciet fortasse (piis Sacram Congregationem ad dubium 7 anledictae Gnesnen. plaudendo voto Magistri caeremoniarum, qui insinuaverat celebrandam esse solemnitate in Dominica privilegiata; Officium vero transferendum iuxta Rubricas, anticipationem denegasse. Enimvero proposito dubio secus respondendum non erat, cum non alia, nisi de anticipationem duorum Festorum particularium quaestio esset : sed quoniam modo innumeris fere diversisque casibus consulendum est, neque omnibus et singulis una eademque regula aptari potest ; ideo Sac. Congregatio respondit habendam esse rationem in casibus particularibus, quia, attentis peculiaribus circumstantiis singulorum, prout magis expediens erit, providebit. Nam, nisi Festis illis, quae perpetuo occurrunt in Adventu vel Quadragesima provisum fuerit vel per anticipationem, vel per translationem ad certam lixamque Dominicam, eorundem Octavae non accidentaliter, sed constanter necessario perirent.

Ad Dubium IX. Si annuntiatur in Martyrologio pridie quam celebretur Festum, quod transfertur accidentaliter, poliori iure annuntiandum erit in Sabbato illud, quod a sua sede perpetuo amotum collocatur in Dominica infra Octavam, vel in alia perpetuo assignata iuxta casuum diversitatem, tamquam in sede propria. Et quoniam translatio accidentaliter non est, sed perpetua, secumque trahit Octavam et Vigiliam ; illa annuntiari debebit in subsequenti Sabbato, haec autem in feria sexta Festum praecedente, quatenus tamen Vigilia habeat Officium; nam illa improprie Vigilia dicitur, quae solum habet abstinentiam et ieiunium, ideoque non annuntiator in Martyrologio.

Ad Dubium XI. Cum iuxta casuum diversitatem non una generalis regula aequae omnibus inservire possit, iure idcirco S. C. respondit : « In casibus particularibus providebitur ».

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2592. AQUILANA. (4554)

Ad Dubium I. Duo sunt, quae SSihus Dominus Nosier per Lileras in forma Brevis expeditas die 10 Aprilis anni proxime praeteriti ad consulendum conscientiae, simulque succurrendum egestati et necessitatibus eorum, qui ex labore et industria vivunt, provide clementerque induisit. *Primum*, quod in ulriusque Siciliae Regno, praeter Festa nominalim enumerata rigore servanda sub utroque praecepto, in aliis nedum possint servilia opera exerceri, verum etiam cesset stricta obligatio interessendi Sacro. *Secundum*, quod Festa Patronorum principalium una cum Officio et Missa transferamur ad diem Dominicum proxime sequentem. Sed per huiusmodi dispositiones nihil prorsus immutatum fuit quoad ritum Officiorum, nec derogatum specialibus concessionibus, nisi in ea parte quae respicit praeceptum, quod modo per praefatum Breve sublatum est. Hisce adnumeratur Festum S. Antonii Patavini elevatum ad ril. dup. 1 class. cum Octava, et sub utroque praecepto servandum. Quippe per anledicti Brevis indultum remissum est onus illud sub praecepto servandi, sed nihil innovatum quoad ritum et indulgentiam. Quod si S. Antonius in aliqua Civitate vel Loco sit unicus aut principalis Patronus, iuxta formam praefati Brevis, ad proximum sequentem Dominicum diem eiusdem Festum erit perpetuo transferendum; nisi Episcopus, utens facilitate sibi tributa in allero Brevi sub datum diei 15 Octobris, eiusdemque servata forma indulgeat ut propriam sedem retinere valeat cum omnibus praerogativis ac privilegiis, quibus Patronorum Festa distinguuntur.

Ad Dubium IV. Quum ob Pontificium Indultum nihil sit immutandum quoad ecclesiastica Officia, recta consequitur Parochos, recurrentibus Festis, in quibus populus solutus est ab obligatione audiendi Sacrum, teneri ad applicationem Missae pro populo eodem prorsus modo, quo tenebantur priusquam concederetur Indultum, Atque ita declaratum fuit a Sac. Congregatione Concilii die 28 Martii 1801 in Cainerinen.; in qua, propositis duobus dubiis, videlicet: « 1. An diebus Festis de praecepto a s. m. Pio VI suppressis sit applicanda in futurum Missa pro populo in casu etc.? 2. An sit consu-

lendum SSmo pro absolute quoad praeteritum in casu etc.? » responsum fuit: < Ad 1 et 2. Affirmative ».

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2593. ALIPHANA. (4555)

Ad Dubium I. Tam clara est dispositio primi Brevis, ut dubitandi locum non relinquat. En verba Indulti: < Festa autem Patronorum principalium . . . transferantur cum respectivis Officiorum et Missarum celebratione ad proximum diem Dominicum ». Lex igitur non solum extrinsecam solemnilem transferendam esse iubet, verum etiam quaeque ad ecclesiasticum ritum pertinent peragi mandat. Clarius dicam, vigore indulti Festum Patroni principalis celebrandum est in die Dominico tamquam in propria sede, tam quoad chorum, quam quoad forum. Quae igitur ratio excitandi dubium? Quod si vota populi requirant ne Festum principalis Patroni amoveatur a sua sede, ac postulent ut solemniter celebrentur ut antea in die propria, poterit Ordinarius uti facultate ei concessa in posteriori Brevi diei 15 Octobris tabentis anni, servatis tamen conditionibus in illo praeceptis. Quae vero in Calendario contingere potent singulis annis variatio, non est causa sufficiens declinandi a dispositione primi Brevis. Eoque magis, quia variatio huiusmodi Lanta non est, quae magnam inferat vel perturbationem vel confusionem in Calendario. Nonne multo plures variationes sunt, quae singulis annis fieri debent ob diversum occursum Festorum Mobilium?

Ad Dubium II. Nec item video cur hoc dubium excitetur. Clara est primi Brevis dispositio: « Sauciorum et Solemnitatum Officia et Missas tam in iisdem abrogatis Festis, quam in eorum Vigiliis retineri sicut prius et in quacumque Ecclesia celebrari mandamus ». Et iure quidem; nam potissima ratio, qua SSinus Dominus Noster reductionem Festorum pro ulriusque Siciliae Regno clementer induisit, ea fuit, ut Populorum conscientiae consuleret, et eorum, qui in sudore vultus sui panem comedunt, indigentiae provideret; quae ratio non valet quoad Ecclesiarum onera et Chori servilium, nec indultum datum est ad Clericorum commodum. Silentio polius legenda est, quam excutienda, futilis illa ratio, quod canius intercipiendus sit, quia

populus, festis sublati, in Ecclesiam frequens non convenit. Numquid enim canius in sacris peragendis Officiis inductus est adventante populo et non potius ad honorandum Deum hymnis et canticis? Sublata equidem sunt Festa ad succurrendum populorum, ac eorum praesertim, qui ex industria vivunt, egestati et necessitatibus; sed non ideo cessare debent Sacerdotes, Levitae et Clerici, qui ad chorale onus tenemur vel Ecclesiarum servitio sunt additi, a consuetis Ecclesiasticis Officiis, quae cum cantu aut ex instituto, aut ex consuetudine, aut ratione Festi quod celebratur, aut ex alia quacumque causa, peragi solent.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

25«)7. ASSISIEN. (4860)

Ad Dubium I. Etsi ex Rubricarum praescripto in singulis diebus Dominicis, sive fiat Officium de Dominica, sive de Sanctis, Missa carere Symbolo nunquam debeat: haec tamen regula suas habet limitationes, nec Symbolum admittunt Missae votivae privatae, si quae in die Dominico celebrentur. Equidem, si spectetur Rubrica, nequeunt in die Dominico Missae volivae celebrari, nisi solemnes sint, et pro publico Ecclesiae bono, in quibus dicitur Credo, et etiam Hymnus Angelicus, quatenus Missae qualitati convenient; quod adeo verum est, ut Sacra Rit. Congregatio, quamvis induisent Misant Valivam pro Sponso et Sponsa, etiam occurrente Festo ritus dupl., quod non sit primae vel secundae classis; exceptit tamen dies Dominicos, vel alios de praecepto servandos, eo quia Missa votiva pro Sponso et Sponsa non est pro re gravi, publicoque Ecclesiae bono, sed privatis adnumerariis. Verumiamen quod dispositione Iuris non admittitur, quandoque fu ex privilegio. Ita accidit in Basilica Laureana, ubi Missae omnes, quae in Sacello Almae Domus celebrantur, quibusdam dumtaxat solemnioribus exceptis diebus, Volivae semper sunt de Sancta Maria. Haec etiam in Patriarchali Eclesia Assisiensi Votivam de Sancto Francisco quotidie celebrari speciali privilegio concessum est. Ac tandem S. Congregatio Concilii indulge! Sacerdotibus visus tenuitate laborantibus, ut quam memoriter teneant, vel sine multa difficultate legere possunt, Missam Votivam B. Mariae Virginis, etiam in diebus Dominicis ac solemnioribus festivitibus valeant celebrare. Huiusmodi

autem Missae Volivae, quae ex Apostolico induito leguntur in diebus Dominicis, nequeunt habere Symbolum. Possem id comprobare auctoritate Scriptorum de re liturgica, ac praesertim Merati ad Gavantum part. 1, tit. 4, section. IX, num. 46, et Guyei in Horlogia lib. 4, cap. 21, num. 13. Sed quid iuvet privatas Auctorum sententias perquirere et afferre, dum S. R. Congregationis Decreta, omnes dirimunt controversias? Quoad Almam Domum Laureanam ad Dubium: < Quando celebrantur Missae Volivae de B. Virgine in praenarratis festivis diebus (videlicet in Dominicis, nec non in Festis Apostolorum, ac aliis duplicibus) ac etiam infra Octavas, an ratione praedictarum Festivitatum in eis *Credo* recitari debeat? » Sub die 13 Ianuarii 1674 responsum fuit: « Negative, nisi in illis Missis votivis tantum, quae solemniter pro re gravi, et publica Ecclesiae causa celebrantur ». Et quoad Sacerdotes caecutientes ad quaesitum: « An semper (Sacerdos ex induito celebrans Missam B. Mariae Virginis) in Dominicis dicere debeat *Credo*? » sub die 12 Novembris 1806 declaratum fuit « etiam in Dominicis omittendum Symbolum ». Si rationem quaeras, cur omittendum sit, facile est eam reperire: quia nempe huiusmodi Missae votivae ex induito celebrandae nihil habere debent commune cum Missa et Officio Dominicae. Eademque de causa non dicitur Symbolum in Missa Litaniarum Maiorum, etiamsi Festum S. Marci occurrat in Dominica in Albis. Rogata namque S. R. Congregatio in Mulinen. die 25 Sept. 1688, « An in Missa Rogationum in Festo S. Marci incidente in Dominicam in Albis dicendum esset Credo? » respondit « Negative »; rationemque addidit, scilicet: « Non est dicendum *Credo*, quia est Missa Fecialis »: et confirmatum id ipsum fuit die 26 Septembris 1706. Nam, occasione impressionis novi Missalis, inter alia petilum fuit: « utrum in Rubrica lit. H de Symbolo addendum sit: illud dici non debere in Missa de Rogationibus in die S. Marci, quando Festum cadit in Dominica? » Cui quaesito respondens Sacra Congregatio iussit: « Imprimatur in principio Missalis cum aliis Decretis illud emanatum sub die 27 Sept. 1688 in una Mulinen. ». Si igitur in Missa Rogationum dici nequii Symbolum, quia Missa Fecialis est, iam etiam omittendum erit in Missa Voliva privata, quae licet vigore privilegii legatur in Dominica, non desinit esse Voliva. Iure igitur Sacra Congregatio propo-

sito dubio respondit: < iuxta alias resoluta, negative ».

Ad Dubiū II. Quod Oratio sive Collecta a Superioribus imperata sit omittenda in Festis Rit. dupl. I clas. tam certum est, quam quod maxime. Declaratum id lege a Sac. Congregat, die 7 Augusti 1627, quae ad Dubium: « an Oratio, *Deus refugium nostrum*, quando Sanctissimus eam pro re gravi dicendam iubet, dicenda sit etiam in Festis prunae classis? » respondit: < Non esse dicendam ». Nondum tamen definitum fuit: num eadem regula locum obtineat in duplicibus secundae classis; quamobrem iure cl. vir Ioannes Canonicus Fornici aller ex Apostolicarum caeremoniarum Magistris hac stiper re consultus, censuit id. quod nulla est certa lege sancitum, ex rubricarum dispositione deductive esse firmandum. Quamvis enim duplicia primae vel secundae classis, quoad maiorem ininoremve solemnilalem et permulta privilegia inter se differant; pleraque tamen habent, quae sunt ulrique communia; inter haec illud est, quod neutra admittat commemorationes de *infra Octavas Festorum*, nisi haec ex solemnioribus sint, quae a regula generali excipiuntur; hinc ob paritatem rationis dici posse videtur neutri Orationem imperatam esse adiiciendam. Dubium tamen oritur, quia si occurrat in dupl. secundae classis Festum rit. simpl., (il de hoc commemoratio in Missis privatis, quamvis in dupl. primae classis non fiat. Cur igitur dicenda non erit Oratio imperata, si legitur de Festo simplici? Enimvero illatio non valet. Ideo Missa in Festo rit. dupl. secundae classis admittit commemorationem Festi simplicis, quia nisi ea fieret in Missis privatis, eo anno foret omnino omittenda; imo et etiam semper quoad simplicia illa, quae quotannis incidunt cum dupl. secundae classis, veluti est Festum Sancti Adriani Martyris in solemnitale Nativitatis B. Mariae Virginis. Id vero non accidit de die infra Octavam, quia si haec silet occurrente duplici secundae classis, obtinet tamen in aliis diebus. Concludi hinc posse videtur, quod nec Oratio imperata locum habere debet, quia si in cursu duplicis secundae classis non legatur, dicitur tamen in reliquis anni diebus non exceptis. Illis accedit principum Ecclesiarum Urbis praxis, quam sequendam esse putat clar. Gavanlus part. 1, lit. IX, ad num. 16; qui postquam dixerat ex Decreto S. Congregationis Orationem imperatam, omittendam esse in dupl. primae classis,

ita prosequitur: < In aliis vero secundae classis communior usus insigniorum Ecclesiarum urbis est, ut neque dicatur in Missis privatis, nedum in solemni, a qua sola excluditur commemoratio de Festo simplici; quae consuetudo mihi placet ». Sed quoniam nec ulla habetur positiva lex, quae in simili occursu omittendam eam esse iubeat, neque ullum Decretum, quo declaratur id quod non est mere definitum, ac varia insuper est Sacerdotum et Ecclesiarum praxis; ideo sapienti consilio S. Rit. Congregatio confirmans Decretum alias latum de omittenda Oratione imperata in duplicibus primae classis, quoad alia secundae classis arbitrio Sacerdotum relinquit eam addere vel omittere in Missis lectis. Excipit tamen Missam Conventualem, quae sicut ex rubricarum praescripto respuit commemorationem Festi simplicis, ita nec admittere debet Orationem imperatam.

Ad Dubiū III. Cum de uno eodemque simul Officium et Commemorationem fieri vetitum sit, ut omnes norunt, pari ex ratione recolenda iterum non est in secunda Oratione memoria illius Sancti, cuius in honorem oblatum est Sacrificium, vel haec Officio respondeat, vel Missa ex illis sil quas Votivas dicimus: servari nihilominus in his debent qualitas et numerus Orationum quas Rubrica praescribit. Quid igitur agendum, si celebretur Missa votiva de Sancto Titulari, in qua secunda Oratio debet esse .1 *cunctis*, et per litter. N. ibi signatam eiusdem Titularis memoria recolenda indicatur? Salis ne erit, eadem Oratione retenta, nomen Titularis omittere, vel potius aliam, quae prima est ad petenda suffragia Sanctorum, illi sufficere? Regula peti nequit a Rubrica, quae in Missis votivis de B. M. V., ne iterum de ea fiat, Orationi i *cunctis*, aliam de Spiritu Sancto substituendam iubet; et in illis de Sanctis Apostolis Petro et Paulo Orationem *Concede nos famulos tuos* de B. M. In neutra ex his Missis potest surrogari Oratio *Concede*, quae inter diversas prima est, quia in hoc etiam cum B. M. V., lum Sanctorum Apostolorum peculiaris fit mentio. Nihilominus cl. Gavanlus ex hac Rubrica quaestionem sibi proponit pari. 1, tit. IX, num. 15: « An similem ob causam in Missa votiva de Patrono seu Titulari, qui nominatur in lilt. N. in Oratione /t *cunctis* debeal fieri similis mutatio? » Et respondit: < Satis esse in eo casu vel tacere in Oratione .1 *cunctis* nomen Patroni seu Titularis, ne de eo-

dem bis liat menlio in Collectis; vel nominare poteris vice illius alium pro tua devotione ». Gavanlo adhaeret Guyeijs, lib. 3, cap. 29, quaestion. 7. Bene quidem: sed haec est privata Scriptorum sententia, quam Sacra Congiegatio non reiicit, imo adprobat; tanti tamen non est ponderis, ut pro certa regula habenda sit, el non alius potius Sacerdotum arbitrio relinquendus sit modus, scilicet Orationem .1 *cunctis* commutandi in aliam *Concede*, quae similiter est ad petenda suffragia Sanctorum. Non alia certe de causa, nisi liberum sil Sacerdoti vel unam potius quam aliam legere, dum sii alterutra districte non praecipitur; vel in aliqua circumstantia, veluli illa est, de qua in Dubio proposito, praeceptam in aliam commutare. En igitur ratio, qua Sacra Congregatio facultatem relinquendam esse duxit Sacerdotibus vel omittendi in Oratione .1 *cunctis* nomen Titularis aut Patroni, vel potius legendi illam, quae prima est inter diversas, scilicet *Concede quaesumus etc.*

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2598. PISAUREN. (3891)

Ad Dubium I. Regula generalis est, quod nemini liceat a propriis sedibus Officia Sanctorum amovere. Non enim exturbanda possessio est, nisi validae concurrant circumstantiae, quae ad id quodammodo impellant. Hoc adeo verum est, ut S. R. C. declaraverit amotionem huiusmodi respectivamque translationem nec fieri posse ab Episcopo loci Ordinario. Ita in Syracusana 7 Decembris 1030: nam, ul in allero Decreto di. 2 i Novembris 1685 sancitum esi: < Sanctis m Calendario Romano descriptis extra proprios dies non potuisse nec posse assignari alleram diem fixam el sedem propriam, absque auctoritate Sedis Apostolicae ». Dubium oriri possel quoad Officia de novo concessa, quae vel pro Ecclesia Universalis, vel pro aliquo Regno, Provincia, Dioecesi etc., si non in propria (quod saepe nequii), m die prima non impedita collocantur. Accidil quandoque, ul aliquo in loco alius Sancti sub eadem die celebretur Officium aequalis vel eliam solemnioris Ritus; quid igitur in hoc casu? Indulget S. Congregatio, ut Officio noviler concessa assignetur ab Episcopo prima dies vacua, ul palet ex Decretis, doctis aduolalionibus a P. Cavalieri illustratis Tom. i, cap. 9, De-

cret. 12 el 13. Videndus eliam Tetamus in Append, ad Diarium Lilurgico-Canonico-Morale cap. 1, § 2, num. 19. In casu proposito id accidil, cum enim Capitulo, Canonicis el Clero Cathedralis Pisaurensis facta potestas fuerit recolendi sub ritu duplici Festa Sanctorum Romanorum Pontificum, novis hisce Festis certae assignandae erant sedes, quatenus alia Festa aequalis vel superioris ritus iampridem occupassem dies ad ea celebranda in Marlyrologio notatos. Hac in specie Calendarii Director consulto (annuente et adprobanle Episcopo) ad proximiores non impeditos dies nunquam poslea immutandos potuit Officia illa noviler concessa amandare, quae in propriis, ab aliis iam praeoccupatis, locum habere nequibanl. Quod si id pro regulae generalis limitatione tenendum est, mullo etiam magis oblinet in speciali casu occurrentia® duorum Officiorum ex noviler concessis in eadem die, veluli reapse illa sunt Sanctorum Urbani Papae el Mari, et S. Gregorii VII Papae et Conf., quorum memoria fiebat die 25 Maii: eo tamen discrimine, quod Festum S. Gregorii gaudebat ritu duplici, illud Sancti Urbani ritu simplici, sive polius solam habebat commemorationem. Postquam vero sub uno eodemque ritu ulrumque Festum celebrari concessum est, cum nequeant in uno Officio simul comprehendil, quia Urbanus Martyribus aduumeratur, Gregorius Confessoribus: necesse hinc est alterutri aliam adsignare sedem. Cuinam vero? Illi certe, qui licet potior in Ritu fuerit, posterior tamen est in Veneratione el Cultu, ac utpole Confessor in partiale cedere debet Martyri, qui longe prius propriam habebat sedem in die 28 Maii, licei ritu simplici gauderet; ergo cum modo par sil ulriusque ritus, a propria Sede S. Urbanus exturbandus non est, proplereaue transferendus S. Gregorius VII ad primam diem non impeditam; in hoc quippe casu non est voluntaria el arbitraria immutatio, sed necessaria, ac, ul ita dicam, coactiva. Neque in contrarium sensum valet ratio ex eo petenda, quia Calendarii Director, ut primum indulla fuerunt Pisaurensi Calhedrali Summorum Pontificum Officia, illud S. Urbani amovit translulitque ad diem 28 Maii. Nam quod perperam gestum esi pro infecto habetur, el corrigendum erratum. Minus vero altera prodest, reponenda in more universalis Ecclesiae celebrandi Festum S. Gregorii MI die 28. Siquidem longe priusquam de hoc Sancto memoria fieret, universalis

Ecclesia S. Urbanum, licet ritu simplici, venerabatur, et modo etiam simul cum Sancto Gregorio veneratur, de uno faciens Officium, de altero simplicem commemorationem. Sed fieri id nequii, ubi aequali ritu uterque colitur. Utique servari uniformitas debet, sed quantum fieri potest: secus peculiariora locorum Officia forent expungenda, quia huiusmodi turbant uniformitatem: ideo qui induito gaudent celebrandi sub ritu duplici Festa Sanctorum Pontificum, emn nequeant semper sequi Calendarium Universale, se conformare debent Calendariis principum Urbis Ecclesiarum, quae in iisdem celebrandis Officiis, dum nihil obstat, ordinem tenent in Martyrologio; sin minus, quod posterius est ad primam diem non impeditam amandant, tamquam ad propriam sedem. In eo tamen erratum est, quod S. Gregorio VII assignata sit dies 28, quae non est libera, cum in ea communiter fiat de S. Bonifacio IV Pont., et Conf., cuius natalitia dies pariter est 25 Maii, sed in assignatione proximioris diei, S. Gregorio praeponitur, quia isto anterior est. Quamobrem rite notavit diligens caeremoniarum Magister ab hac S. 11. C. rogatus in suo disertissimo Volo, quod Pisaurense Capitulum eundem ordinem tenere debet, quem tenent Calendaria Patriarchaliuin et Collegialarum Urbis, in quibus dies 28 adsignata est S. Bonifacio IV et 29 S. Gregorio VII. De hac re forte nimis. Non inutilem tamen adnotationem hanc fore arbitror, quia licet agatur de casu particulari, nihilominus regulam praebet in similibus servandam, cum non uni Pisaurensi Cathedrali, sed pluribus Dioecibus indulla sint Officia Sanctorum Romanorum Pontificum.

Ad Dubium II. Cum Missa celebretur pro exponendo Augustissimo Eucharistiae Sacramento, cumque in ea duo consecrentur Hostiae, altera pro Sacrificio, altera pro expositione facienda post Missam, plane consequitur in eadem legendam esse Collectam de Sacramento. Nemo est qui de hoc quaestionem moveat. Plura sunt S. R. C. Decreta, quae pro huiusmodi Missa certas dant regulas omnino servandas: praecipue vero in Fanen. 6 Decembris 1653: siquidem a Sodalitate Sanctissimi Sacramenti qualibet tertia Dominica in singulis mensibus supplex instruebatur agmen ad Sacram circumferendam Eucharistiam. Excitata controversia, num quae praecedebat Missa, cantanda esset de Dominica cum commemoratione Sacramenti, vel potius de Sacramento cum

commemoratione Dominicae? Dubium delatum fuit ad Sac. Bit. Congreg., quae illud diremit, respondens: Missam in dicto casu celebrandam esse de Dominica, seu de Festo duplici, si in illa die occurrat, cum commemoratione Sanctissimi Sacramenti ad formam Rubricarum Missalis >. Heic autem loci abs re non est percunclari, quoniam in loco haec Collecta ponenda sit? Huic dubio per eandem Sac. Congregationem provisum fuit, data regula, quod commemoratio Sanctissimi Sacramenti fiat post omnes Orationes de praecepto, et in dupl. primae vel secundae classis unienda sit Orationi Festi sub unica conclusione, vel Orationi Dominicae, si in ea occurrat Festum primae vel secundae classis. Ha in Burgen. 29 Iuni 1736, in Aquen. 3 Martii 1661 et Ordinis Minorum de Observantia S. Francisci Provinciae Conceptionis B. M. V. in Regno Portugalliae. Quid autem si post Missam non sequatur Processio? Erilne hoc in casu omitenda commemoratio? Cur dubium hoc proponatur, non video; cum nulla occurrat dubitandi ratio, quippe Commemoratio fit non ex causa Processionis, quae extrinsecam auget solemnilem, sed ex motivo venerationis debitae Sanctissimo Sacramento, quod palam Fidelium oculis adorandum exponitur, vel statim post Missam collocetur in Throno, vel processionaliter circumferatur. Plura addere possem ad spartam hanc illustrandam; libenter tamen abstineo. Cum enim, ut piis nonnullis doctisque Viris id poscentibus, morem gererem, dare constituerim Commentaria quaedam ad Instructionem Clementis XII de Oratione iO horarum ad enodandas quaestiones, quae saepe insurgunt, incompto sermone, sed opportune digesta: Sacrae Liturgiae studiosi habere in iis poterunt tum quae ad huiusmodi Dubii solutionem condunt, tum alia plura, quae circa expositiones tam publicas, quam privatas versantur.

ADNOTATIO AD DECRETUM

2599. SENOGALLIEN. (4562)

Consecratio tam Altaris stabilis, (piam Arae Viatoriae seu portatilis, quoad essentialia preces, ritus, solemniles eadem omnino est; in eo tamen differt, quod Altare portatile seu lapis, in cuius medio Sacrae Reliquiae reconduntur, in superficie dumtaxat sacra linitur unctione; contra vero in Altari fixo nec transferendo, alia adhibetur sacra unctio, qua lapis in angulis

coniungitur et connectitur cum inferiori stipite seu structura; atque hoc pacto non unus lapis, sed integrum Altare consecratum censetur. Ideo execratur Ara portallilis, si vel enormiter fracta fuerit, aut violatum Reliquiarum sepulcrum: execratur vero Altare fixum, etiamsi sine violatione sepulcri, si vel solus lapis a stipite amoveatur. Iam Alexander III Cap. *Ad haec, de Consecrat. Ecclesiae vel Altaris*: « Ad haec si Altare motum fuerit, aut Lapis ille solummodo suppositus, qui sigillum continet, confractus, aut enormiter diminutus exilerit, debet denuo consecrari ». Et in Cap. *Quod*, eod. titulo: « Altare vero, in quo tabula, cui consecrationis Benedictio Pontificali ministerio adhibetur, semota fuerit, vel enormiter fracta, debet non immerito consecrari ». Et quamquam non desint, qui putant Altare fixum consecrationem amittere, etiamsi Altare integrum de loco, in quo extructum fuit sacrisque caeremoniis delibutum, alio transferatur, communis tamen sententia est, quod hoc in casu necessaria non sit nova consecratio. Hanc est, quia licet Altare fixum in hoc differre videatur ab Altari portallili, quod hoc sit transferibile de uno loco ad alium, ipsum vero non ita, proindeque fixum dicatur et immobile; tamen haec differentia est mere extrinseca accidentalis et respectiva ad ipsum locum potius, quam inter ipsa Altana; nam ratio formalis, per quam Altare fixum intrinsece differt a portallili, proprie in eo consistit, quod Altare fixum habet ac essentialiter importat coniunctionem Tabulae cum sua structura inferiori seu basi, cui Tabula proinde necessario debet esse unita: ubi e contra Altare portabile de sua natura importat esse a basi, seiunctum; propter hoc enim portabile est, quia de se habet seiunctionem a basi; alias non esset amplius Altare portabile, sed fixum. Hinc essentia Altaris fixi vere ac proprie consistit in dicta coniunctione, hoc est in mensa seu tabula unita cum basi, fixationemque in alio loco ideo importat, quia ibi ipsum voluit qui illud construere fecit: quod proinde ipsius Altari est quid extrinsecum et accidentale. Poterat enim alibi illud idem construi. Qui ire cum Altare supponatur eadem coniunctionem servare, Tabulae scilicet cum sua basi, non obstante ipsius translatione de uno in alium locum; dicendum . 4 quod adhuc relinet suum esse, ac per consequens suam consecrationem, quae eidem accesserat: < accessorium namque, cum

fundetur super principali, naturam sequi congruit principalis »: ex Reg. 42, de Reg. iuris in 6. Propterea, ut verificetur illud *viola*, non est necesse quod Tabula fuerit translata de uno in alium locum, sed sufficit quod fuerit a sua basi disiuncta; et sic per hoc Altare nova indigeat consecratione. Hinc Glossa cum ad Can. *S* motum*, ad Cap. *Ad haec* 1, § *Altare*; Panormitanus ibid, alique per Altare intelligunt ipsam Altaris Tabulam, quae connexa est cum sua structura inferiori; *per motum* vero intelligunt advenientem disiunctionem Quisdam Tabulae vel etiam Lapidis consecrati ab ipsa inferiori structura; adeo ut sensus illius Textus: < Si Altare motum fuerit etc. » sit iste: < Si ipsa Tabula aut Lapis consecratus Altaris disiunctus seu disiuncta fuerit a sua inferiori structura », Altare debet denuo consecrari. Quod si Tabula, quam mensam dicimus, lapideo stabilique Altari superposita, licet tantae dimensionis sit ut subieclani structuram superet vel saltem aequet, numquam lamen coniuncta et unita fuisset cum inferiori stipite et per sacram unctionem quodammodo in angulis colligata, per amotionem et translationem de loco ad locum haud amitteret Consecrationem, quia hoc in casu, non aliam rationem haberet, nisi Altaris portallilis, quod execratur dumtaxat, vel per enormem fracturam, vel per violationem sepulcri Reliquiarum. Quoniam igitur in proposita facti specie res sit de Altari fixo et stabili, ac superpositus Lapis Arae maximae amotus fuerit ab inferiori stipite, cui per Sacram unctionem coniunctus fuerat, plane consequitur per huiusmodi amotionem exeeratum Altare fuisse, novaque indigere Consecratione, quemadmodum S. Ril. Congregatio declaravit.

ADNOTATIO

SUPER

2<>OO. DECRETO GENERALI. (4863)

Huius generali Decreto occasionem dedit Dubium excitatum a pio quodam Sacerdote, et Sac. Ril. Congregationi ad definiendum propositum, quod sequentis tenoris est: « Cum variis ab hinc annis in permultis Ecclesiis tum Romae, tum aliarum Civitatum et Ditionum, consuetudo inducta sit in choralibus indumentis, nempe in Superpelliceis et Rochellis, nec non in Sacris Suppelleclibus iam pro Sacerdotibus celebrantibus,

quam pro usu Altarium, in Tobaleis videlicet, Amictis, Albis, Pnrificatoriis ac etiam in Corporalibus eorumque Pallis, utendi tela ex gossipio (vulgo Mussolo o Doblelto) loco lini contexta: quaeritur: Utrum consuetudo ista sil toleranda? > Etenim hac super re variae sunt Scriptorum cum Theologorum, tum de Sacris Ritibus pertractantium, sententiae. Aliqui putant id licere, alii vero nefas esse volunt adhibere pro hisce Supellectilibus et Indumentis aliam telam, quae specie differat a lino vel canabe, licet candore, munditie, texiura dissimilis non videatur. Veruntamen nec in unum simul conveniunt illi, qui secundam hanc tenent sententiam. Quippe eorum quidam nullum ponunt discrimen inter Supelleclilia et Supelleclilia; sed volunt telam ex gossipio adhiberi posse etiam in iis, quae immediate Sacrificio inserviunt, veluli sunt corporalia ex contactu Corporis Christi sacra, Pallae ad legendum, Purificaloria ad abstergendum Calicem et Sacerdotis digitos destinata: alii vero admittunt ex gossipio confici posse Sacerdotalia Indumenta, Amicius videlicet et Albas, Tobaleas insuper, quibus Altare operiendum est: non item tamen Corporalia, Pallas, Purificaloria, quae cum propius Sacris Mysteriis inserviant, non ex alia materia, quam ex lino vel cannabe confecta adhibenda esse in Sacrificio existimant. Sacra autem Congregatio, ul quaestiones abrumperet, ac dubia removeret, quae ex diversis Scriptorum opinionibus oriuntur, rationibus hinc inde allatis mature discussis, ab antiquo probaloque more Ecclesiae, adhibendi scilicet pro omnibus praefatis indumentis et Supelleclilibus telam contextam ex lino vel canabe, recedendum non esse, eundemque ad omnimodam observantiam revocandum decrevit: proindeque inductam in aliquibus Ecclesiis consuetudinem conficiendi Indumenta et Supelleclilia pro Sacris celebrandis Mysteriis ex alia materia a lino vel cannabe diversa reprobavit, et tamquam abusum ac corruptelam iure merito eliminandam edixit. De Superpelliceis et Rocheltis nihil pro nunc decernendum duxit, quia huiusmodi vestes neque perlinent ad immediatum Sacrificii et Altaris usum, neque Supellectilibus Sacerdotalibus ad sacrificandum stricte necessariis adnumerantur, sed haberi possunt potius, ut Choralia Indumenta.

Decretum autem huiusmodi, cum generale sit, et a Supremo Pastore adprobalum

confirmatumque, praeceptivam obligationem importat; ideo Sanctitas Sua districte iubet, ul Locorum Ordinarii eiusdem observantiae sedulo incumbant, ne ullus sil, qui lalam legem sub quolibet praetextu vel titulo audeat eludere.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2602. MAZARIEN. (4560)

Ad Dubium I. Cum Officia concessa ab Apostolica Sede Clero Civitatis et Dioecesis Mazarien. pro diebus sacris B. Mariae Virginis nuncupatae *de Iubino* et S. Concado Confessori nequirent oblinere assignatam sedem in Ecclesia Collegiala Casrivelerani eiusdem Dioecesis, ob occursum Dedicatio- nis huiusque diei Octavae; erani necessario transferenda ad alias dies tamquam ad sedes proprias, in perpetuum relinendas, et nunquam in posterum immutandas. Facium id lèvera fuit a Chori Paaefecto. Aegre hoc tulit illius Ecclesiae caeremoniarum Magister; quamobrem rem detulit ad Sacr. Ril. Congregationem, quaesivitque: Num ad Episcopum perlineret quod Chori Praefectus perperam sibi usurpaverat. Verum non hoc eral postulandum, immo potius: Num recte, servalaeque Rubricarum forma et S. R. C. Decretorum dispositione, facta fuerit dierum assignatio. Etenim vel Episcopus, vel Chori Praefectus, vel caeremoniis Praepositus, vel Calendarii Director, vel alter quilibet ille sil, cui de iure id competat; certum tamen est, quod nova Festa, quae propriam sedem impeditam, et ab allero iam occupatam inveniunt, transferenda in perpetuum sunt ad proximiores dies, qui primi occurrunt vacui; neque fas est alios pro arbitrio et commoditate seligere. De iure antiquo in casu huiusmodi impedimenti Sacra Ril. Congregatio novam assignationem sibi reservaverat. Et merito quidem; ne quispiam sibi datum crederet ad placitum Rubricas interpretati. Sed postea certa data fuit regula ubique servanda, quin opus foret ad eandem pro assignatione confugere. Plura sunt Decreta, quae hoc evincunt. Unum afferre sufficiat. Cum salis clara non viderentur, nec omnia simul convenire S. Congregationis Responsa, postulatum fuit in Wilnen., quomodo ea essent intelligenda? Et sub die 21 Aprilis 1741 declaratum lego: « Serventur posteriora et ultima S. R. C. Decreta: per quae assignatio alterius diei Officio in perpetuum impedito fieri potest, S. Congregatione inconsulta,

prout ex Decretis 2 Iulii 1712 et 20 Novembris 1717 ». Quoniam vero, licet praefatum Decretum assignationem perpetuam demandet, clare tamen non designat primam diem non impeditam; alia non desunt, quae elucidant id, quod in illo omis- sum fuerat. Ita in Brugen. 23 Iunii 1736, in Tergestina die 22 Iulii 1742, praecipue vero in Frisingen. 22 Augusti 1744, et in- na Ordinis Discalceatorum Sanctissimae Tri- nitatis Poloniae 14 Maii 1766. Verumtamen, etsi certa sit regula reponendi Festum per- petuo translatum in primam diem non im- peditam, ita ut nemini liceat ab ea decli- nare; nihilominus eadem S. Congr. iubet, ne id privata auctoritate fiat, sed omnino vult, ut Ordinarius cognoscat causas et or- dinem translationis. Ita in Hispalen. 26 No- vembris 1736. « Sanctis qui perpetuo sunt transferendi, si assignanda dies fixa, et commissit eidem Archiepiscopo, ut pro unica vice deveniat ad hanc designationem die- rum ». Et longe clarius in laudata Frisingen., ubi legitur: « Prima dies proxime non im- pedita assignanda est cuilibet Festo a suo die ob perpetuum impedimentum translato, ut dies propria et fixa Festi translata; iustificata tamen apud Reverendissimum Episcopum loci Ordinarium translatorum numero et causis, dierumque assignatorum ordine et qualitate ». In casu autem pro- posito, nec Episcopo, nec Directori Calen- darii, nec alteri cuilibet fas erat in assi- gnatione dierum praeterire proximiores non impeditos, et Festa, quae locum habere ne- quibant in propria sede longius amandare. Quamobrem proposito Dubio in abstracto respondendum fuisset: < Negative ad pri- mam partem, affirmative ad secundam ». Sed in concreto casu recte sapienterque Sacra Congregatio, a Dubio declinans, satius duxit regulam dare omnino servandam; videlicet: < Dies assignanda erat iuxta Ru- bricas et Decreta, ut in secundo ». Atque hoc pacto unica responsione ulique Dubio satisfecit. Neque novum est, ut S. Congr. Dubiis non directe respondeat, sed maioris claritatis ergo generalem det regulam. Pos- sem hoc pluribus comprobare exemplis; unum sufficiat in casu omnino simili. Pro- posito namque Dubio a Provinciali S. Ioa- him in Regno Poloniae Ordinis Discalcea- torum SSniae Trinitatis: < Quis debeat diem assignare tamquam propriam Festis diebus, quae perpetuo impedita manent ratione al- terius Festi occurrentis? » Sacra Congrega- tio nullam rationem habuit personae, a

qua facienda esset assignatio: sed satius duxit regulam dare, quae tenenda foret! videlicet: « Quando plura Officia de prae- cepto eadem die in aliquibus locis ita fixe occurrunt, ut translatio alicuius, seu ali- quorum si perpetua, tunc prima dies pro- xima non impedita assignata censetur in perpetuum pro die propria Festi respective translata ». Cum enim assignatio facienda sit iuxta dispositionem iuris, et non alias, otiosum erat quaerere a quo facienda esset.

Ad Dubium III. Consuetudo, de qua in Dubio, ut talis nec haberi, nec nomine te- nus appellari potest. Quod ex errore vel ex ignorantia factum est, corrigi omnino debet ac tolli, neque ullo tempore potest praescriptionem inducere, praesertim si recens est, et cum lata lege pugnet. Id revera accidit in allata facti specie, ut su- pra notatum est. Quamquam nec admittenda foret, nullamque vim obtineret, dato etiam quod non recens esset, sed antiqua; cum nec laudabilis, nec rationabilis sit, quales esse illas oportet, quae servari posse iura concedunt.

Ad Dubium IV. Nescio num ignorantiae crassae et supinae, an potius, quod est longe deterius, taedio tenuissimi laboris, propriaeque commoditati indulgendi desi- derio tribuendum sit, quod aliquis adinve- nialur, qui secum reputet non esse genu- illeclendum in Officio Vigiliae, ea quia Apo- stolica auctoritate populus solutus est a lege abstinentiae et ieiunii. Clara enim est Fi- lera Brevis, qua absolute praecipitur nihil innovandum esse per Apostolicum Indultum quoad Missam, Officium et alias Ecclesia- sticas Functiones. Itaque, si abrogata lege abstinentiae et ieiunii, Officium tamen de Vigilia (nisi aliud occurrat novem lectio- num) est recitandum, si in Choro cele- branda Missa est de eadem Vigilia, etiamsi altera conventualis celebrata fuerit de Festo occurrente, quisque videt, planeque intel- ligil praeservalam esse dispositionem Ru- bricarum, quae ritum praescribunt cum standi, tum geinilleclendi, in Officio et Missa de Vigilia.

Ad Dubium V. Duae sunt quaestiones, quae sub hoc Dubio enodandae proponun- tur. Prima versatur circa modum, quo con- cludi debet Oratio in Festo Exaltationis S. Crucis. Secunda, de quo fieri debeat prima commemoratio, si duo simul concu- rant Octavae, scilicet B. Mariae Virginis de Paradiso et omnium Sanctorum.

De prima dicam. Varii sum modi, quibus

concludi debent Orationes; neque a praescripto Rubricarum, quae dant regulam, est declinandum. Nulla est conclusio, etsi brevis, quae D. N. i. C., cuius passione et meritis redempti sumus, nomine non absolvatur; sed non aequalis semper est modus; cum iuxta diversas relationes dici debeat vel *Qui vivis et regnas*, vel *Qui vivit et regnat*, vel *Per eundem Dominum* etc. Nihilominus aliquae Orationes occurrunt, in quarum conclusione quaeri potest, num unus potius, quam alter modus sit adhibendus. Ad harum classem illa referri posse videtur, quam legimus in Officio et Missa Exaltationis S. Crucis. In fere omnibus Missalibus et Breviariis conclusio est: *Per eundem Dominum nostrum* etc. Aliqui sunt tamen, qui putant simpliciter esse legendum: *Per Dominum nostrum Iesum Christum* etc.: eo quia nec in prima, nec in secunda parte Orationis Iesu nomen occurrit; innixi rubricae XVI de Oratione num. 4, ubi legitur: « Si Oratio dirigatur ad Filium, concluditur: *Qui vivis et regnas*: Si in principio Orationis fiat mentio Filii, dicatur: *Per eundem*: Si in fine Orationis, dicatur: *Qui tecum vivit et regnat* ». Et re quidem vera generalis haec regula est, sed non ita accipienda, ut ad effectum variandi conclusionem necesse omnino sit, ut explicite Iesus in prima vel in secunda Orationis parte nominetur; satis est, quod memoretur mysterium ad Filium hominem factum perlinens, cuius nomen subintelligitur. Oratio, de qua disputatur, est de Crucis mysterio et redemptione per Crucem operata. Bedemptio autem necessario personae Filii Reparatoris referenda est, non alteri. De Filio igitur tam in Orationis exordio, quam eius in fine per verba: *Cuius mysterium, eius redemptionis* mentio fit. Ideo conclusio esse debet: *Per eundem* etc. Imploramus enim a Patre, ut per mysterium Crucis praemium, quod per ipsam Crucem a persona Filii nobis comparatum est, assequi in caelesti patria mereamur. Atque en ratio, ob quam nedum in recentibus, verum etiam in antiquis Missalibus et Breviariis legitur conclusio *Per eundem*, quae proinde sine ulla innovatione relinenda est.

Illis accedit, quod S. Congregatio in similibus quaestionibus recedere nunquam voluit ab iis, quae probavit ac sacra antiquitas. Cum novum Missale cudendum esset typis de Propaganda Fide, plures quaestiones enodandae S. R. Congregationi

propositae fuerunt, quas inter 8: < Dirum in Missali corrigenda sint quae diversa inveniuntur a Sacris Bibliis in principio Epistolarum, et in libellis assignatis? » et 22: < An in benedictione incensi ad Offertorium, ubi dicitur: *Per intercessionem D. Michaelis Archangeli stantis a dexteris Altaris incensi*, pro Michaelis reponendum sit nomen *Gabrielis, qui apparuit Zachariae stans a dexteris Altaris incensum* » Eadem S. C. sub die 25 Septembris 1706 ad utramque respondit; « Nihil innovandum ». Exorta controversia circa *Communicantes* proprium dicendum in Festo Pentecostes, quia in quibusdam Missalibus legitur: *Igneis linguis*: in aliis quamp pluribus legitur: *innumeris linguis*; et cum ex hac lectione varia haud modica exorta sit controversia, ad eam dirimendam petilur a S. R. C., quatenus declarare dignetur quatenus ex dictis duabus lectionibus amplecti debeat? S. C. sub die 13 Martii 1804, praescindendo a maiori minorive proprietate verborum, decidendi rationem petiit ex conformitate lectionis cum antiquis Missalibus, ideoque respondit: < Lectionem *Innumeris linguis* esse conformem Missali ab Urbano VIII recognito ». Quo sane responso S. C. satis superque ostendit nihil esse in Missali innovandum post ultimam correctionem et reformationem peractam sub Urbano VIII. Cum igitur conclusio Orationis in Festo Exaltationis S. Crucis non alia sit in antiquis ac recentibus Missalibus, quam *Per eundem* etc.; haec est relinenda. Praestat et aliud afferre responsum, quo idipsum magis comprobatur. Dubitatum fuit utrum Oratio pro Rege concludenda esset: *Per Dominum nostrum* etc., aut: *Qui vivis et regnas* etc., quia eadem videtur dirigi ad Filium, quia specialiter dicitur: *Fia, veritas et vita*. Et S. C. sub die 3 Martii 1761 respondit: « Conclusio Orationis pro Rege debet esse: *Per Dominum nostrum* etc. »: neque ita decrevit, eo quia aequae Patri ac Filio proprie conveniunt verba illa *Via, veritas et vita*: verum, quia: « Ha habent autographa Missalis S. Pii V, Clementis VIII et Urbani itidem VIII ».

Succedit Dubii pars altera, quae est de concursu duarum Octavarum, videlicet II. *M. F. de Paradiso* nuncupatae, et *omnium Sanctorum*: Cuinam ex istis praelatio debetur? quatenus in diebus infra Octavam non impeditis Officium obtinebit? quatenus simplicem commemorationem? Decidendi ratio, vel a dignitate simul et ritu petenda

est, *vel a ritu* dumtaxat. Si duae Octavae concurrant aequalis ritus, cum in diebus infra Octavam non impeditis de ulraque fieri nequeat Officium, in praelatione maior dignitas attendi debet. Quatenus vero diversus sit ritus, et Octava dignioris sil secundae classis, altera de miniis digno sit primae class., non amplius dignitas, sed sola qualitas ritus regulam dat praelationi. Ita decretum lego a S. C. Quaesitum fui in Curien. 19 Ianii 1700, de quo fieri deberet Officium de die infra Octavam, concurrente illa Patroni principalis, cuius Festum gaudebat ritu primae classis, et altera B. M. V. secundae classis? Et S. G. respondit: « Recitandum Officium de Patrono principali cum commemoratione octavae B. M. V.; et in una Ordinis Bamabitarum, in simili concursu Octavae Patroni loci cum Octava Conceptionis B. M. V. sub die 13 Septembris 1710 S. C. sancivit: < Fiat Officium de Octava S. Patroni loci, cum commemoratione Octavae Conceptionis ». Quoniam autem in Dubio reticebatur ritus, quo gaudet Festum B. M. V. de Paradiso; ideo S. C. non absolute respondit, sed distinxit casum a casu, ei decernendo praelationem ob dignitatem in aequalitate ritus, iuxta Rubricas et Tabellam de occurrentia; secus vero in ritus disparitate, quum praefendum sil etiam in diebus infra Octavam Festum illud, quod polioris est ritus, iuxta decreta in similibus edita.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2603. BAREN. (45567)

Pia legata cum onere aliquid agendi, quod vel adversatur, vel minus convenit praescriptis ab Ecclesiae ritibus, aut acceptanda non sunt, aut, si acceptentur, pro eorundem lamen commutatione et reformatione Summo Pontifici supplicandum; aut appositae conditiones perinde habendae ac non fuissent, et adimplendae in iis Ianii partibus, quibus sacrae leges non obstant. Haec est Sacrae huius Congregationis constans disciplina. Delata ad eam quaestione: An servanda esset pia quaedam dispositio celebrandi in Ecclesia Sanctae Mariae supra Minervam quolibet die Dominico «d aliquod Altare Missam de Resurrectione Domini: eadem S. C. sub die 23 Martii 1630 respondit: « Agendum cum SSmo pro commutatione voluntalis ». Iia etiam cum quod-

dam Legatum relictum fuisset Ecclesiae Sanctae Agaldae in regione Translyberim Urbis, cum onere celebrandi Missam de S. Rocho die 10 Augusti, dubitatum fuit: Num id liceret, tum quia ea dies impedita erat Officio Sancti Hyacinthi, tum quia Missa Sancti Rochi celebrari nequit nisi in Ecclesiis sub eius nomine Deo dicatis? Et S. R. C. sub die 18 Iulii 1071 respondit: «Ad SSmm », qui declaravit: < Satisfaciendum voluntati legantis cum Missa Sancti Hyacinthi ». Etenim conditiones appositae in huiusmodi piis Legalis irritantur, sed non irritant, veluti eadem Sacra Congregatio pariter declaravit. Nam, cum expositum fuisset contingere nonnunquam pia Legata relinqui cum onere celebrandi Officia alicuius Sancti sub aliori ritu, quam qui a Sede Apostolica est illi praescriptus; quaesitum fuit: « Quid his in casibus statuendum sil? » Et S. R. C. dedit Regulam, respondens: « Secundum ea, quae proponuntur, conditionem huiusmodi vitari, et non vitare. Sed in praedictis casibus indulgendum sit, ut Officia huiusmodi quoad pompam extrinsecam, non autem quoad Ritus Ecclesiasticum, solemnius celebrentur ». Non enim in laicorum potestate est hoc modo indirecte in Ritus Ecclesiae legem dicere; nec expedii Ecclesiae per has appositae conditiones Legatorum huiusmodi effectu privari. Nec aliter respondit in una Nullius Dioecesis Provinciae Treviren. 6 Aprilis 1646.

Legatum autem, de quo in praesenti Decreto Sacrae Liturgiae minime conveniebat, nec lamen absoluta dispensatio erat indulgenda; verum commutanda dispositio erat, reformanda et ad eum aptanda modum, qui a licito Ritu non dissentiret. Haec revera facium est, simulque provisum dispositioni Fundatoris, et Hilus Ecclesiastici congruentiae. Neque aliter responderat S. R. C. in casu simili. In Conversanen. agabatur de Legato cum apposita conditione *celebrandi singulis diebus Veneris* (Missam) *de Passione, et cum onere, terminata Missa, post Evangelium* In principio erat Verbum etc. *recitandi ipsam Passionem secundum iohannem*. Et S. R. C. sub die 31 Augusti 1669 animadvertens dispositionem esse contra Hilus Ecclesiasticos, rem composuit, commutando modum; videlicet: **¶** Recitandam esse (Passionem Domini) post finem Missae, exutis vestibibus Sacerdotalibus, ei cum sola colla in Altari, vel in Sacristia ».

— 197 —

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2601. BOVEN. (4868)

Elsi iure cautum sit, ul Horae canonicae statis horis in Cathedralibus el Collegiatis Ecclesiis persolvamur: nihilominus nonnullae quandoque concurrunt circumstantiae, quae plane suadent aliquid remittendum, aliquid esse indulgendum. Id accidit in casu proposito, quum Cathedralis Ecclesia in montanis sita sil, aedes Canonicorum aliorumque inservientium longe distent, difficilis sil accessus hyemali tempore ob aëris inclementiam el viarum difficultatem. Hisce incommodis occurrere volens Sacratissimus Princeps ita legis rigorem temperavit, ul Ecclesia debito non fraudaretur servitio, el personarum incolumitati providum foret.

ADNOTATIO SUPER CONSTITUTIONE
PII PP. VII.2605. DE INVENTO CORPORE (4569)
S. FRANCISCI

Erit forte nonnemo, qui discere cupiat, quo tempore, qua occasione, quorum studiis, quibus mediis et quomodo post sex fere saeculorum fugam inventum tandem sil Corpus Sancti Francisci Parentis el Fundatoris universi Ordinis Fratrum Minorum; ac praeterea, quibusnam evincatur argumentis Sacras illas exuvias revera esse Sancti huius Patriarchae, et non potius alterius ignoti nominis Caelicolae reconditi in subterranea cella, cui imminet Ara maxima Assisiensis Basilicae, distinctae titulo el nomine Sancti Francisci, in cuius honorem, et ad sacrum eius Corpus honorifice deponendum asservandonique, a fundamentis excitata fuit. Mei instituti ratio non patitur, ul huiusmodi satisfaciam quaesitis. Longum quippe onus aggredere, quod certe componi nequiret cum brevibus hisce adnotationibus, si vellem dumtaxat in compendium redigere id, quod in rem hanc dilucide, solide, invicte praestitum est a clarissimis viris Advocato Francisco Guadagni et Advocato Carolo Fea. A primo cum in eruditissima, el eleganti Dissertatione: *De intento Corpore Divi Francisci Otiinis Minorum Parentis*, tum in altera parte, in qua praeslantissimus Ancior lotus fuit in refutandis obiectionibus, ne quid superesset in re tam gravi aut ambiguum, aut non salis explanatum. Ab allero in egregio, erudito numerisque omnibus absoluto opere

typis R. C. A. nuper evulgato, cui titulus: *Detcrizione ragionata della Sacrosanta Patriarcale Raticana e Cappella Papale di S. Francesco di Assisi, nella quale recen- teinente si è ritrocalo il Sepolcro ed il Corpo di si gran Santo*. Spartam hanc uterque ita illustravit, ut ne quid insuper quaerendum optandumque videatur.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2606. MELITEN. (4871)

Controversiae de praecedentia in Processionibus aliisque ecclesiasticis functionibus, quae frequenter excitabantur cum inter Fraires Ordinum Mendicantium, tum inter varias Confraternitates laicales, per Constitutionem Gregorii XIII *Exposcit Pastoralis Officii*, dat. 25 Iulii 1583 composilae fuerunt: el, ne in posterum gliscerent, per eandem Constitutionem certa servanda methodus praescripta fuit, ul quae, ex diversis Sodalitatibus simul concurrentibus, antiquior esset et habitum, quem *Sacrum* dicunt, prius assumpsisset, caeteris an leiret. En Constitutionis verba: « Apostolica « auctoritate decernimus, quod quicumque « ex dictis Fratribus Mendicantibus inter se « de praecedentia huiusmodi contendenti- « bus, aut confratribus Confraternitatum « praedictarum, inter quos lites el causae « praemissorum occasione ortae iam sint, « seu oriri contigerit in futurum, qui in « quasi possessione praecedentiae ac iuris « praecedendi sunt, ii (quibuscumque re- « clamationibus, protestationibus, appella- « tionibus el aliis subterfugiis prorsus re- « molis, et cessantibus, et expeditis) in « processionibus tam publicis, quam priva- « lis praecedere debeant. Quando vero non « probetur, aut non constet de quasi pos- « sessione praecedentiae huiusmodi, inter « Fratres quidem Mendicantes, ii, qui an- « tiquiores in loco controversiae, inter cou- « fratres vero inter se litigantes, ii, qui « prius saccis usi sunt, in processionibus « tam publicis, quam privatis praecedere « debeant etc. » Sacra autem Rit. Congregatio in quaestionibus hac super re ad eam delatis constans fuit in Luenda regula, quam Gregorius XIII praescripsit, ul ex innumeris Decretis, quae videri possunt in nostra hac Collectione. Haec regula est, quae lamen aliquam patitur limitationem quoad Sodalitates Sanctissimi Sacramenti, quae praecedentiam oblinent supra alias Sodalitates antiquiores, sed dumtaxat in Proces-

sionibus Sanctissimi Sacramenti, aliisque functionibus, quae Venerabile Sacramentum respiciunt, veluti declaravit eadem Sacra Congregatio : quae tamen conditionem adiecit, < dummodo accedant etiam ad alias Processiones, et in loco sibi debito incedant >. Ita in una Lunen. Sarzanen. die 18 Iunii 1639, in una Mediolanen. die 14 Novembris 1684, in Lauden. 4 Martii 1662, et, ut de aliis sileam, in Yercellen, die 20 Septembris 1687, ubi clarius: < Indulgendum, ul Societas SSihi Sacramenti praecedat in Processionibus, in quibus SSmum Sacramentum defertur Ianium, dummodo eadem accedat ad alias Processiones iuxta ordinem antianialis » ; et in Mediolanen. die 19 Iunii 1655, in qua responsum lego : < competere praecedentiam Societati SSmi Sacramenti supra Confraternitalem S. Ambrosii in omnibus Processionibus, in quibus defertur SSmum Sacramentum ». Ideo in hac controversia Sacr. Rit. Congregatio respondit: « Praecedentiam deberi Sodalitati S. Joseph ». Verum iuxta praefata Decreta exceptionem posuit : < praeterquam in Processionibus SSmi Sacramenti » : iisdemque Decretis inhaerens declaravit : < Sodalitatem vero SSmi Sacramenti leneri, el cogi posse ad alias Processiones »: addidit lamen: « iussu, prudentia el arbitrio Ordinarii » ; quia revera solius Ordinarii ius esi decernere num in quibusdam circumstantiis conveniat, nec ne, ad caeleras Processiones Confraternitalem SSmi Sacramenti compellere.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2607. CALAGURITANA (4572)
ET CALCEATEN.

Ubi lex clara est, non relinquitur disputandi locus. Atqui in proposita facti specie Rubrica interpretatione non indiget ; el vix, ac ne vix quidem inllego, quatenam sil dubitandi ratio. Quamvis infans vel adultus Catechumenus, si in mortis periculo consililulus sil, a quocumque etiam laico, el foemina (dummodo is intendat id velle facere, quod vult Ecclesia, formam pronuntiet, simnlque elementarem aquam super illum effundat) baptizari licite el valide possit ; aliamen si Parochus vel Sacerdos sil, qui domi in casu necessitatis privalim baptizat, regulam servare debei, quam ponit Rubrica : videlicet : « omissis, quae baptismum praecedunt, eum baptizet vel etiam semel infundens aquam super

caput eius in modum Crucis, dicens : /*yo te baptizo in nomine Patris etc.*; si non habeatur aqua baptismalis, el periculum impendat, Sacerdos utatur aqua simplici ; deinde, si habeat Chrisma, liniat eum in verlice dicens: *Deus omnipotens Pater Domini Nostri Iesu Christi etc.*; postea det ei linleolum candidum, dicens : *Accipe vestem candidam etc.*, ac demum det ei ceream candelam accensam, dicens: *Accipe lampadem etc.*: si supervixerit, suppleantur? alii ritus omissi ». Qui lamen omissi ritus suppleri debent in Ecclesia, postquam infans, vel adultus convaluerit.

Itaque si lex praecipit, ul omittantur omnia, quae Baptismum praecedunt, statimque sine mora infans vel adultus salutari lavacro est abluendus; quo iure Parochus, ut Dubium fert, ministrando Baptismum, violacea Stola usus est, puerumque Oleo catechumenorum linivit? Male ergo se gessit baptizans, imposita sibi Stola violacea : sed magis etiam erravit id faciens, quod Ritualis Rubrica omittendum iubet. Eril forte quis, qui postulet curnam adhiberi possit sacrum Chrisma, si in promptu est, non aulem Oleum catechumenorum? Facilis el expedita esset responsio, si dicerem, rationem non esse petendam, dum lex aliquid expresse iubet aul vetat verbis non ambiguis. Verumtamen ratio haec nimis est generalis ; alia igitur quaerenda, neque nullis est opus, ut eam inveniamus. Ha Rubrica disponit, ut etiam in casu, quo ad baptizandum Parochus vel Sacerdos accedat, nulla interponatur mora, statimque spirituali baptizandi saluti provideatur. Cum enim non liceat privalim baptizare infantem vel adultum Catechumenum, nisi gravis necessitas urgeat, el periculum non remotum, sed proximum mortis immineat : plane consequitur ab ea actione esse incipiendum, in qua Sacramentum ex Divina institutione consistit ; ne, si differatur, ul praemittantur preces, exorcismi etc., inierim baptizandus decedat. Non enim qualecunque periculum salis est, sed illud, quod dilationem admittere el moram dare non videatur. Postquam vero necessitati fuerit consultum, quatenus infans vel adultus luce adhuc fruatur, cum nulla formido supersit, poterii Sacerdos alias caeremonias perficere, quae subsequuntur ; el quatenus vas Chrismatis secum habeat, hoc linire verlicem, candidum linleolum porrigere, accensam candelam tradere, orationes et respecivas formulas

pronunciare ; quae ornnia commode fieri possunt, quia, dum haec fiunt, si infans vel adultus decedat, spiritualis salus, ex ei iam collate baptismate, in luto est; secus vero dicendum de caeremoniis, quae praecedunt, quia, dum dicuntur preces et exorcismi, evenire potest, ut baptizandus, nondum sacro lotus lavacro, moriatur. Atque ea est vera ratio, ubi quam Rituale omitenda esse iubet, quae praemittenda sunt; permittit, ut fiant, si Sacerdos vel minister et sacrum Chrisma in promptu sit, quae subsequuntur.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2608. SORANA (4573)

Praeter plurima Decreta, quae legi possunt in hac Collectione, et statuunt Aspersorium tradendum Episcopo a digniore Ecclesiae, ad quam accedit: etiamsi a suae Cathedralis Canonici vel associatus; praestat insuper Sacr. Romanae Rotae decisionem afferre. Oria controversia inter Rmuin Capitulum Sacrosanctae Basilicae Lateranensis, et Praepositum Collegiumque Sixtinum apud Scalas Sancias super iure excipiendi Summum Pontificem in Salarum Sanctarum accessu, eidemque praesentandi Aspersorium; contendente Capitulo id sibi tantum, non Praeposito et Collegio Sixtino competere; dialogo Sacr. Rotae Auditorio ad decidendum sequenti Dubio: « An, et a quo excipiendus Summus Pontifex in accessu ad Scalas Sanctas? »: prodiit decisio: « Summum Pontificem excipiendum esse a Praeposito et Collegio Sixtino ». Ita in Romana, lurium honorificorum super bono iure, <3 Martii 1763 coram Herreros, et in Confirmatoria 13 Martii 1765. Ratio aulem decisionis evidentissime patet. Cum enim constitit, quod dominium et iurisdictio quoad Scalas Sancias ad Praepositum et Collegium Sixtinum privative spectat, iisdem etiam debetur ius honorificum : « Nam, ut habetur in decisione confirmatoria, excluso Capitali dominio et iurisditione, facile patet ius excipiendi Summum Pontificem soli competere Praeposito et Collegio; vanumque et perabsurdum esse in aliena Ecclesia de maiori dignitate contendere. In hac enim materia, qui dignior est in sua Ecclesia, is reliquos omnes inibi vincit, et expellit. Nam quisque domus suae rex est et imperator, et nemini cedere tenetur ».

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2609. VOLATERRANA (4574)

Regulam tradit Caeremoniale Episcoporum lib. 2, cap. 33, num. 22, quod in solemnitate SSi Corporis Christi, dum Sacra Eucharistia, publica indicta Supplicatione, circumfertur, liceat Episcopo *in aliqua Ecclesia, et super illius Altare deponere Sanctissimum Sacramentum, et aliquantulum quiescere*. Id etiam permittitur, etsi non Episcopus, sed Sacerdos deferat Sacramentum, veluti declaravit Sacra Ril. Congr. in Albinganen. 10 Iulii 1677. Verum idem Caeremoniale duas ponit condiciones. Prima est, < si longior fuerit Processio » : nam si brevi ambitu concluditur, necessaria non est pausatio ad reficiendas vires. Secunda, quae magis interest : < quod non passim in singulis Ecclesiis, vel ad singula Altaria, quae forsitan per vias constructa et ornata reperiuntur, faciendum est, sed semel tantum, vel iterum, arbitrio Episcopi ». Modum praeterea tenendum praescribit : < et ibidem antequam discedat,thurificare (poterit) Sanctissimum Sacramentum, et Orationem de Sacramento cantare » ; quin vel unum addat verbum de benedictione populo elargienda, priusquam Processio reassumatur : immo ex silentio plane arguitur, dandum non esse. Id etiam clarius colligitur ex Caeremoniali, iussu et auctoritate Benedicti XIV edito pro Basilica Assisiensi S. Francisci cap. 10 ; ubi describitur ritus servandus in solemnitate Sanctissimi Corporis Christi, < ut in Supplicatione Episcopus deferens Sacramentum ibi modico tempore quiescat. Deposito namque Sanctissimo Sacramento in Altaris medio, cantabitur : *Tantum ergo*; inierim Episcopus super pulvinar sericum iuxta infimo gradu genuflexus, ac humerali velo deposito, thus imponet in thuribulo Basilicae, Sacramentum ihurificabit et Orationem de eodem Sacramento cum cantu dicet; sumat inde velum humerale, et a Diacono accipiat Sacramentum ; eodemque, quo advenit, ritu et ordine et Basilica discedat Processionem prosecuturus ». Quae postrema verba ad quamlibet dirimendam controversiam salis forent. Cum enim, cantata ab Episcopo Oratione, impositoque velo humerali, ei a Diacono tradendum sit Sacramentum ad unum effectum prosequendi Processionem ; et sint actus successivi, et continuati, *Hymnus, thurificatio, oratio, impositio veli, traditio Sacramenti, reassumptio Processionis*, claris-

ime palet Caeremonialis Rubricam excludere benedictionem. Sed cur argumenta negativa persequimur, dum positivum non desideratur? Sacra Ril. Congr., quae Caeremonialis libri interpret est, id aperte declaravit. Proposito namque dubio in Monopolilana: « An in Processionibus, in quibus (per Dignitates, vel Canonicos Cathedralis) deferitur Sanctissimum Sacramentum, dum contingit illud poni super Altaribus, quae eliguntur per viam, spectet dare populo benedictionem ante eadem Altaria, Parochis vel Regularibus ea erigentibus, an potius iisdemmel Dignitatibus? Eadem Sac. Congregatio non directe dubio respondit; verum, sensum Caeremonialis declarando, certam regulam posuit, decrevilque: « Servanda esse Caeremonialis praescripta, et semel tantum elargiendam esse populo benedictionem in fine Processionis ». Si danda est igitur semel benedictio in fine Processionis; palam fit, non esse elargiendam, dum Sacramentum in aliquo Altari deponitur, ul interim Episcopus vel Sacerdos tantillum quiescat. Quae cum sint, scite Episcopus Volaterranus hanc regulam pro sua Dioecesi in ordine Divini Officii inserendam iussit. Sed quoniam antiquissima ibi consuetudo vigeat, et modo viget, ul quoties per vias Altaria occurrunt, toties pausatio fiat, et nonnisi impertita populo Benedictione cum Sacramento, ad prosequendam Processionem Episcopus vel Sacerdos ab Altari discedat: anceps fuit, num regulae, an consuetudini difficillime reformandae standum esset? Qua de re Sac. Ril. Congregationem rogavit. Equidem de iuris rigore striclim regula servanda esset, modusque tenendus, dum pausatio fit, quem post Nicolaum de Bralione verb. *Eucharistia*, num. 6, et Bauldry lib. 3, cap. 33, ari. 3, num. 25, insinuat Meratus ad Gavallum part. 4, lit. 12, num. 16, ac praescribit laudatum Caeremoniale pro Basilica Assisiensi. Verumtamen cum certum sit consuetudines inveteratas, quae non uno allerove in loco oblinent, sed fere ubique inductae sunt, difficillime abrumpi et tolli posse, praesertim si a Praesidibus scientibus, non reclamantibus, sed tacite acquiescentibus, permissae, vel saltem non improbatas censentur; curandum est, ut, quantum fieri potest, propius regulae conformentur, et in abusus damnandos et eliminandos non degenerent. sapienti consilio Sacra Ril. Congr. hoc suo Decreto, dum inveteratam consuetudinem tolerari posse

permisit, simul conditiones addidit, quibus et decentiae consuleret, et modum arbitrio imponeret, et regulam Caeremonialis lueretur; quare hoc Decretum haberi debet nedum pro simplici responso petitioni Episcopi Volaterrani, verum etiam ul regula ubique locorum omnino servanda. Vide, si lubet, quae diximus ad *Instructionem Clementianam de Oratione quadraginta Horarum* paragr. XXI. num. 12 et sequent.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2610. MAGERATEN. (4576)

Nulla lex est, quae praescribat certum numerum luminum, quae in Processionibus deferenda sint ante Crucem et Sodalitatum vexilla: licet proinde Confraternitati S. Sepulchri, de qua in Decreto, quinque intorlilia ante Crucem elevare, praesertim ob mysticam rationem, et in sacrarum quinque Plagarum symbolum.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2611. ASCULANA (4876)

Quamvis hoc Decretum peculiare exhibeat indultum pro una Dioecesi Asculana, haberi nihilominus potest tamquam generale, quia et declarat mentem concedentis, et dat tegulam in similibus servandam. Octava SSihi Corporis Christi admittit dumtaxat duplicia occurrentia, et etiam translata, quae ritu gaudeant i vel 2 class.; verum, ul petentium pietati ac devotioni erga SSimum Eucharistiae Sacramentum, a S. Congregatione quandoque ampliatur indultum, ut per integrum ocliduum fieri possit de diebus infra Octavam, etsi occurrat Festum duplex; clausula apponi solet: < dummodo non sit dup. 1 aut 2 class. ». Idem privilegium, peculiaribus intercedentibus circumstantiis, extenditur quandoque ad Octavas unius vel alterius ex solemnioribus festivitatibus, praesertim B. M. V.; ul in casu de quo praesens Decretum. At ex clausula illa: « dummodo non sit 1 vel 2 class. » oriri poterat dubitatio num in occursu diei Octavae Patroni, Titularis, Dedicationis Ecclesiae vel cuiuscumque alterius Festi, quod eadem gaudeat, infra Octavam praefato modo privilegiatam debeat de illa fieri Officium, an simplex commemoratio. Dubitandi ratio in eo stat, quod Octava Privilegiata solum admittit Officia 1 vel 2 class., alia reiicil tam occurrentia, quam translata: ideo dies Octava, quae ritum dupl. min. non excedit, cedere de-

here videiur diei infra Octavam. Id autem esi, quod per praesens Decretum declaratur. Etenim cum dies octava, quia transferri nequii, praestet super alia Fesia, si quae occurrant ril. quoque dupl. mai.; igitur ne pereat, aequum est, ul de eadem liat Officium in diebus infra Octavam privilegiam; praesertim quia, cum dies Octava, licet gaudeat ritu dupl. min., reiicil tamen Festum occurrens dupl. mai., induit lato modo in huiusmodi occurrentia qualitatem dup. 2. clas., vel sallem huic aequiparatur.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

CARPEN. (4577)

Ecclesiae semel consecratae, dummodo materialis fabrica, ac praesertim parietes subsistant, etsi quocumque gravissimo crimine pollutae el violatae fuerint, aut in profanum usum conversae, nova tamen consecratione non indigeni. Interdictae utique sunt, nec in iisdem sacra queunt celebrari Mysteria, sed precibus el aspersionibus in Pontificali praescriptis debent dumtaxat reconciliari. Eadem tenenda ratio, quoad Oratoria minoresve Ecclesias, servata forma iu Rituali Romano tradita, benedictas. Praeter Canonistas, videri possunt collecta a Baruffaldo ad Ritual. Roman, til. 73, el a Catalano in Commentariis, cum ad idem Rituale, turn ad Pontificale. Quamquam vero reconciliatio Ecclesiae consecratae peragi nequeat, nisi ab Episcopo loci Ordinario, vel ab extraneo Episcopo de eiusdem mandato; nihilominus, urgentibus circumstantiis, Apostolica interveniente facultate, ab aliquo Sacerdote in Ecclesiastica dignitate constituto fieri permittitur, eadem benedictione adhibita, qua utitur Episcopus, ut in Pontificali (Vide Sacrae Congregationis responsum dio 19 Maii 1607 m Placentina ad Dub. 10).

Porro urgentes concurrebant causae in casu, de quo in precibus. Cum enim in Civitate el Dioecesi Carpeni plures essent Ecclesiae, vel consecratae, vel simpliciter benedictae, quae militaribus stationibus el excubiis profanatae ac violatae reconciliatio indigebant; cl vacante Sede, Episcopus non adesset, qui Pontificalis praescriptum exequeretur; promptum praebere remedium opus erat, ad exercitium Divini Cultus in iisdem restituendum; ideo SSnui

D. N. benigne induisit, ul reconciliatio peragi posset vel ab ipso Vicario Capitulari, vel ab aliis Sacerdotibus, quos deputandi eidem potestatem fecit, addita conditione *adhibendi aquam ab aliquo Catholico Episcopo benedictam*, quae certe parari nequit a simplici Sacerdote, cum sacrandam sit distinctis exorcismis et precibus a Pontifici. di. piaescnptis, et commixtione nedum salts exorcizali, verum etiam cineris el vini, iuxta Text. cap. *Proposuisti*. De Consecrat. Ecclesiae el Altaris. Similis quasi casus habetur in Argentina; quamobrem Abbas Monasterii S. Mariae ad Schulleram petiit: « An ipse cum aqua benedicta ab aliquo Catholico Antistite supradiclas Ecclesias benedicere et reconciliare per se ipsum, quatenus indigeant, possit? Quatenus negative, supplicat pro facultate ». Et Sacra Congregatio sub die 30 Martii 1697 respondit: < Secretario cum SSmo pro facultate »; e. Sanctitas Sua die 3 sequentis Aprilis, facultatem benedicendi el reconciliandi supradiclas Ecclesias, cum aqua tamen benedicta ab aliquo Episcopo Catholico, et pro hac vice tantum, benigne concessit.

Non eadem servanda solemnitas est in reconciliandis Ecclesiis dumtaxat benedictis; et quoniam id non ad Ordinem (quemadmodum consecratio, ut declarat Gregorius IX in cap. *Aqua*, de Consecrat. Ecclesiae et Altaris), sed ad jurisdictionem pertinet, ul potest Episcopus ad benedictionem explendam, simplicem Sacerdotem delegare, ita etiam el ad reconciliandam Ecclesiam violatam seu pollutam; ideo brevior minusque solemnis formula traditur in Rituali Romano, el in aspersionibus non alia adhibenda aqua esi, quam lustralis.

Clara haec sunt, neque in his explanandis immorandum ulterius est; sed quoniam, veluli exponebat Vicarius Capitulari, eo usque processerat militaris licentia, m et Altaria in aliquibus Ecclesiis fracta fuerint; hmc etiam huic malo erat occurrendum. Non enim siculi ad reconciliandam Ecclesiam, ita etiam ad altaria consecranda delegari congruit simplicem Sacerdotem, licet in potestate sil Supremi Pastoris tale privilegium alicui concedere, quo sane fruuntur quorundam insignium Monasteriorum Abbates pro Ecclesiis sibi subieclis. Nam etsi Episcopus nequeat accersiri ad hoc opus perficiendum, alii tamen non desunt modi, quibus suppleri polesl defectus; praesertim vero provisionali ac temptanea appositione Arao porlatilis supra men-

>im execrati Altaris. Ideo Sacra Congregatio in dicta Placentina ad sequentia Dubia : < An possit sacros lapides, nempe Altaria portatilia a quocumque Catholico Antistite nie confecta, supradiclis Altaribus apponere, ut Sacrum ibidem licite peragi valeat ? An in infrascriptis Altaribus... noviter constructis supradicta Altaria portatilia apponere. et deinde in eisdem licite Missa celebrari possit? » Respondit: « Affirmative ad formam Pontificalis Romani ».

Sed quia in supplici libello enunciatur tantum *in alcune hanno rotto gli Altari*, quin constet de qualitate fracturae ; ideo pro casuum diversitate sapienter in Rescripto est distinctione provisum. Non enim per quamlibet fracturam exeeratur Altare lixum ex integra lapidea mensa , inferiori structurae caemento unita ; sed per illam tantum, quae enormis est. Hic autem videtur sciscitandi locus: quiaenam quanlaque sil enormis lapidis fractura, ob quam exeeratur Altare iuxta text, in cap. *Ad haec*, et cap. *Vitori in dubiis* de Consecrat. Ecclesiae vel Altaris? Id per nostrum Rescriptum declaratur, ubi dicitur celebrari posse Missam in Altari, non *obstante leti fractura in uno ifl alteto cornu*. Idem Alexander III qui in praefato cap. *Quod in dubiis*, iterum consecrari iubet Altare, cuius Meusa *se-mota fuerit, tel enormiter fracta* ; per aliud Rescriptum declarat quid per dictionem *enormem* intelligat. Nam consultus ab Archiepiscopo et Capitulo Bisuntiuo : Num Altare, cuius mensa in *sua extremitate modicum passa fuerat fracturam*, iterum consecrari deberet? Respondendum duxit, quod *rum Altaris tabula mola, vel enormiter laesa non fuerit, ob casum praedictum, nec Ecclesia, nec Altare debent denuo consecrari*. Ila in cap. *Ligneis* eod. lit. Rescriptum igiur apprime convenit cum Alexandri responso, dum declarat licere *super iis celebrare; non obstante levi fractura in uno alterore cornu*. Eril autem enormis fractura ; si tabula fuerit, vel in duas, vel in plures notabiles paries divisa, ac proinde continuationem , integritatem et substantialem unitatem amiserit. Talis etiam eut, vel res sil de Altaribus fixis, vel de Aris viatorii», si divisa per fracturam aliqua sil ex illis partibus, in quibus peculiare unctiones fuerant adhibitae, subtiles candelae accensae, thus crematum. Nam, etiamsi iuxta obvium materiale sensum fiactua enormis non sil, respective tamen enormis evadit, quia separatae sunt partes

specialibus precibus, formulis, signis, actionibus consecratae. Atque ita intelligendum esse puto textum in cap. *Ligneis*: quippe cum ageretur de modica fractura in extremitate tabulae fixae, iure credi poterat integram remansisse continuationem partium, quae Cruce signatae fuerant cum aqua benedicta , sacrisque oleis linitae. Verbo dicam : Execranda erit tabula, si pars fracta unam contineat ex lateralibus Crucibus ab Episcopo in Altaris consecratione specialiter benedictis.

Quamvis, vel agatur de Altari fixo et stabili, vel de Ara portatili et vialoria, enormis fractura insuper erit, si parvus ille lapis confractus fuerit, qui sigillum continet, et claudit repositorium Reliquiarum , quod Sepulcrum dicimus. Per verbum «-*gillum*, quo utitur Alexander III in praefato cap. *Id haec*, ab Sacrorum Canonum interpretibus relatis a Gonzalez ad idem caput intelligitur *operimentum Reliquiarum distinctum ab ipsomet lapide*. Verumtamen hoc in casu, velut etiam in altero, in quo nedum fractus lapis, sed etiam Reliquiae fuerant amotae, peculiaribus concurrentibus circumstantiis, aliquam indulgentiam adhiberi posse S. R. C. putavit. Cum enim Augustanus Antistes exposuisset « haberi in Dioecesi Augustae quamplurima militaria Altarium pollutorum, sola violatione Sepulcrorum, ex quibus sacrae Reliquiae extractae fuei uni etc. » ; quamobrem supplicavit « pro facultate illa reconciliandi sola repositione Reliquiarum, iis lanium servatis caeremoniis, quae in Pontificali Romano praescribuntur : Sacra Congregatio respondit : « In hoc casu, gratiam, praedictam posse concedi, si SSfho placuerit ». Die 21 Aprilis 1688, et Sanctitas Sua benigne annuit die 1 sequentis Maii ; ubi notandum est Sacram Congregationem a regula non recessisse, sed in casu quamdam agnovisse necessitatem relaxandi et moderandi rigorem eiusdem regulae, ob ingentem numerum Altarium, quae abstractione Reliquiarum fuerant violata, quare grave nimis fuisset onus impositum Episcopo, si demandasset S. C. tot Altarium integram Consecrationem, quae tamen peragi oportebat, nisi Pontifex suprema sua auctoritate petitam facultatem induhisset. Nihilominus iniuncta fuit conditio ea adimplendi, quae praescipla sunt in Pontificali Romano, dum in Sepulcro reconduntur Reliquiae, et superimponitur lapis.

Ita etiam indultum fuit Cardinali Ar-

chiepiscopo Beneventano (qui postea ad Petri Cathedram evectus Benedictus XIII appellatus est) licet in casu omnino diverso. Nam cum ipse vellet quaedam Altaris ex plaste constructa destruere, eorumque ex marmore novam constructionem demandare, quaesivit declarari : « An integris cum sepulcris Sacrarum Reliquiarum, intactis permanentibus mensis Altarium praedictorum, posset procedi ad novam eorumdem Consecrationem, omissis caeremoniis ad repositionem Reliquiarum pertinentibus? » S. R. C. respondit sub die 20 Novembris 1696 : « Detur Decretum in Augustana die 21 Aprilis 1668 editum, dummodo non transeat in exemplum ». Quaeri hic posset quinam inerit sensus Sacrae Congregationis, iubendo dari Decretum in Augustana. Multis non est opus, ul id intelligamus. Siculi namque in Augustana integra Altaria erant, nec amotae tabulae fuerunt a suis stipitibus, quae tamen violatae remanserant, subtractis e reposito Reliquiis; mandaverat, ul, aliis omissis, eae servarentur caeremoniae, quae ex Pontificali Romano adhibendae sunt, dum Episcopus in medio tabulae Reliquias ponit, el, superimposito lapide, Sepulcrum claudit: ita el in Beneventana, cum violatio consisteret in remotione integrae lapideae mensae, intacto permanente Reliquiarum Sepulcro; salis visum est Sacrae Congregationi indulgere, ul repositis iisdem lapideis tabulis, super nova inferiori structura, id ab Episcopo praestandum dumtaxat foret, quod lapideam Tabulam cum inferiori stipite quodammodo iungil atque connectil, ope unctionum in angulis inter mensam subiectumque stipitem, servata forma Pontificalis. Neque in hoc etiam casu congrua deerat indulgentiae ratio, cum non una tantum vel altera, sed *quatuordecim lapideae tabulae* alias consecratae, integris adhuc et intactis Reliquiarum Sepulcris, collocandae essent super noviler extruclis marmoreis stipitibus. Nihilominus additum consultum fuit : *Dummodo non transeat in exemplum*; ne per indulgentiam, el dispensationem, in hoc singulari casu adhibitam, quis crederet infirmari regulam traditam in cap. *Quod in dubiis*, qua declaratur execrari Altare fixum, semel ac lapidea mensa ab inferiori stipite semota fuerit, etiamsi nihil omnino de sua integritate perdiderit. Haec breviter adnotanda duxi ad maiorem tum praesentis Rescripti, tum aliorum Decretorum, quae circa eandem rem versantur, elucidationem.

ADNOTATIONES

SUPER

2(>13. DECRETO GENERALI. (4678)

Ad Dubium V. Instructio edita iussu Sanctae Mero. Clementis XI omnino servanda in Oratione Quadraginta Horarum expresse iubet § 6: ne sub throni umbella, e parte postica aliquod apponatur et lateat lumen, cuius ope magis splendescat r. r. is lallinus osensorii orbis, sacram continens Hostiam : *nella cut parte opposta non si ponga onninamente lurnc alcuno*. Vide quae notavimus ad praefatae Instructionis locum num. 5.

Ad Dubium VI. Videri possunt, quae notata sunt ad § i praefatae Instructionis, ibidem num. 1 el 2. Si illicitum declaratum fuit a S. R. C. retinere vas florum, ante Tabernaculi ostiolum, in quo Crucifixi imago sculpta conspicitur (ita in nna Congregatione Montis Coronae 22 Ianuarii 1701), mullo magis illicitum erit superimponere Tabernaculo, in quo asservatur Sam lissimum Sacramentum, Reliquias aut Sanctorum Imagines. Gavanlus ad rubric. Missal, lit. 22, agens *de praepatatione el ornamentis Altaris*, postquam notaverat : « Vasa quoque Reliquiarum exponi possunt hinc inde, vel inter Candelabra »; continuo addit : « qua in re ceendum illud erit, ne unquam supra locum Sacramenti . . . Reliquiarum vasa collocentur. Decet enim sedere Dominum supra Servos suos ». Abusus nihilo minus universaliter serpit, ut praesertim in Sanctorum Festis exponantur Reliquiae immediate supra Tabernaculum; el oritur praecipue ab inobservantia regulae, quam tradit Rituale Romanum lit. *de Sanctissimo Eucharistiae Sacramento* § 6; videlicet : « Hoc autem Tabernaculum conopaeo decenter opertum, atque ab omni alia re vacuum in Altari maiori, vel in alio, quod venerationi el cultui tanti Sacramenti commodius aut decentius videatur, sil collocatum ». Nam si Tabernaculum operiendum est conopaeo, haud poterit locum praestare superimponendis Reliquiis, aut Imaginibus. Sanctus Carolus Borroinaeus eorum, quae pertinent ad Divinum Cultum, zelator eximius, de sacris supelleclilibus agens, nos ita edocet Tabernaculi formam el ornatum : « Tabernaculum Sanctissimae Eucharistiae polite elaboratum piis Mysteriorum Passionis Christi imaginibus exsculptum esse debet, in summo adsit imago Christi resur-

geniis, vel sacra vulaera exhibentis . . . forma vel octangula, seu sexangula, vel quadrata, vel rotunda . . . a fronte Altaris summa procul collocatum », apud Gavant. ad rubric. Missal, par. 5, pag. 1339 Editionis Romanae. Non is ego sum, qui existimem tanto cum rigore regulam hanc esse accipiendam, ut necessario imminere debeat Tabernaculo imago Christi resurgentis, aut vulnera exhibentis; certum tamen est parvam Crucem in summitate esse collocandam, ad quam usque non pertingit ciispalom conopeum. Si servandum id est, haud supererit locus, ubi exponantur Reliquiae aut imagines; praesertim quia, si conopeo velandum est Tabernaculum, in summitate rotandum sit oportet. Nec praetereundum est summam deberi reverentiam Sacello, in quo asservatur Sacramentum; ideoque, ut notat Caeremoniale Episcoporum lib. I, cap. 12, num. 9: « Maxime decens esset, ut in Altari ubi Sanctissimum Sacramentum situm est, Missae non celebrarentur, quod antiquitus servalum fuisse udemus ». Dum autem immediate supra Tabernaculum, vetuli in basi, exponuntur Imagines aut Reliquiae, actio committitur, quae laedit reverentiam debitam loco ad Sacramenti custodiam destinato. Praeterea lubet praefata Ritualis Rubrica, ut *Tabernaculum sil ab omni re vacuum*, et Sacra Congr. Episcop. sancivil 3 Maii 1593, ne sacra Olea, vel Reliquiae, aut alia quaeque in eo retineantur. « Haud enim decens est . . . monet Cavalerius lom. 4, cap. 5, Décret. 13, num. 1) quod destinatum est in habitationem ipsius Dei, occupetur ab alia re, quae Deus non sit, nisi forte ad ipsius Dei vel Sanctissimae Eucharistiae usum deserviat ». Nonne autem eadem habenda ratio, quoad usum extrinsecum, quousque Tabernaculum includit Sacramentum, ita ut ab eo arceri debeat quidquid ad eiusdem cultum, reverentiam et custodiam non pertinet? Quod imobrem, ne liat quod maxime dedecet et Sanctissimis Ecclesiae regulis Aversatur; ac si velint exponi imagines et Reliquiae Sanctorum, id fieri poterit in aliqua ex minoribus Aris. Verumtamen non omnes Ecclesiae id commodum praestant; quaiuplm imae sunt etiam ex Parochialibus, quae unicum habent Altare. Quid inde? Breviter respondeo, si aptior non sit eas exponendi locus, quam immediate supra Tabernaculum, longe melius est Reliquiarum expositionem omittere, quam illud agere quod minime decet.

Si vero de imaginibus sermo sit, non video cur praeter tabulam effigiem referentem illius Sancti, in cuius nomen et memoriam Altare dedicatum est, e fronte ad parietem appositam, alia minor, ut satisfiat pietati et devotioni, in medio Altario collocetur, nec illo excepto, in quo asservatur Sacramentum. Mos collocandi parvas hasce tabulas in medio Altarium inventus recenter est, et ab antiqua probalaeque Ecclesiae consuetudine alienus. Ideo Rubrica agens de Altaris thurificatione part. 2, lit. 4, num. fi, memorat dumtaxat Imagines et Reliquias, quae hinc inde inier Candelabra sitae sunt, et debent thurificari. Equidem non ignoro difficillimum esse abrumperemorem, qui in Ecclesiis, praesertim Regularium, fere universalis evasit, apponendi in medio Altaris minores huiusmodi imagines. Ne oriantur scandala eundem Ecclesiastici Praesules tolerant; et hoc aequum est: congruit enim id permittere aliquando, quod minus decet, dummodo non sit illicitum; debitus tamen modus servandus est, et consulendum ne huiusmodi tabulae collocentur in Altari, ubi Sacra reconditur Eucharistia: et quatenus ibi silae sini, et nequeant omnino removeri et alio collocari sine pusillorum offensione, eundem tamen loco teneant, ut a Tabernaculo distent. Dixi a Praesulibus tolerari et merito dixi, unum appello Pontificem Bened. XIV, qui in Epistola ad Archiepiscopos et Episcopos ditionis Ecclesiasticae sub die 16 Iulii 1740: *de relinenda Crucifixi imaginipalam, et visibiliter exposita*; plane demonstrat minorum harum tabularum usum recentem esse, et potius tolerandum, quam laudandum. Nam postquam initio dixerat: « In Altaribus . . . praeter maiorem tabulam, quae vel depictam, vel incisam exhibet imaginem Sancti, in cuius nomen et memoriam Altare consecratum est, adiungi coepit alia minor tabula in qua vel coloribus exprimitur, vel aere, ligno aut marmore inciditur effigies alterius Sancti etc. »; prosequitur nolle usum hunc improbare, sed ea utitur loquendi formula, ut illum potius ferre, quam probare videatur: quippe concludit: « Illud monendum superest eam nobis mentem haud esse, ut imagines Sanctorum, quae maiori tabulae Aliaris superadditae sunt, de medio auferatis; (sed cur haec non est eius mens? attende rationem, quam adducit) cum fortasse defuturi non essent invidi, qui, ut pietati vestrae maculam inurerent, in vulgum disseminarent

vos nulla duci religione in eum Sanctum, cuius imaginem Fidelium venerationi subducitis ». Poleralne clarius sapienlissimus et aequè religiosissimus Pontifex intimum sui animi sensum promere, quin apertis directisque verbis aperiret? Salis id est: addere nihilominus mihi liceat cauto opus esse, et quatenus velint minores hae tabulae in medio Altarium collocari, tres conditiones omnino servandas proponam.

Prima: ne privata auctoritate id fiat, sed Ordinarii intercedat adprobatio et licentia. Et quoniam Pastoralis sollicitudinis, et vigilantiae praecipuum est munus ea curare, quae circa Religionem et Cullum versantur, ac diligenter sindere, ne quid fiat a sacris Ecclesiae legibus alienum, vel iisdem minus aut non salis conforme, Episcopus, priusquam licentiam concedat, vel per seipsum cognoscat, vel ab aliis prudentibus Ecclesiasticis viris cognoscere faciat, quid et quomodo expressum in la-hula sit. Etenim *cum domum Dei deceat sanctitudo*, S. Tridenlina Synodus, Sess. 15, *de tueris Imaginibus*, statuit: < nemini licere, ullo in loco, vel Ecclesia etiam quomodolibet exempla, ullam insolitam ponere vel ponendum curare Imaginem, nisi ab Episcopo probata fuerit »: cavendum namque est, *ut nullae falsi dogmatis imagines et rudibus periculosi erroris occasionem praebentes statuuntur*. Sed id perquam facile accidere posset, si Ecclesiarum Rectorum aut Sacrarum Custodum arbitrio relinqueretur eas quas maluerint minores tabulas, etsi pias et devotas, in Altaribus collocare.

Secunda: quod Episcopus non permittat Imagines a se adprobatas exponi in Altaribus, non praemissa earumdem benedictione, quae habetur cum in Pontificali, tum in Rituali Romano, quaeque, dum agitur de minoribus hisce tabulis, plerumque negligitur. Vide Acta Ecclesiae Mediolanensis, ac praesertim Concilium Provinciale IV tom. 1, pag. 100, coi. 2, edition. Patavio, et collecta a Catalano in comment, ad Pontifical. pari. 2, lit. 15 et 10, et ad Ritual. Roman, tit. 8, cap. 27.

Tertia: tandem, ne in libertate et arbitrio relinquatur locus, in quo tabula erit collocanda, sed indulgens Episcopus, ut in altero ex Altaris gradibus ponatur, simul iubeat, ut conspectum Crucis non impediat, quod expresse praecipit Benedictus XIV in laudata Epistola, et procul distet ab Sanctissimi Sacramenti custodia, uti habetur in

praesenti S. R. C. responso. Quo i si aliis Altaribus Ecclesia sit in^lrucla, poterunt in bis minores hae tabulae collocari, quin ulla ponatur in Altari, ubi asservatur SSthurn Eucharistiae Sacramentum.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2614. NOVAR1EN. (4580)

Ad Dubium I. Non ingratum fore Lectoribus arbitratus sum, si hic, loco adnoialionum, eruditas subiicerem consultationes praeslantissimorum Theologorum, qui super hac controversia rogati tam docte et solide, validisque rationum momentis suum pro veritale sensum aperuerunt et confirmarunt, ut frustra aliquid addere aut clarius exponere praesumerem.

*Votum Reverendissimi P. D. Mauri Talucci
Abbatis Congregationis Olivetanae.*

Essendo state annesse dalla Sanlità di Nostro Signore PP. Pio VII felicemente Regnante alcune Parrocchie di Rilo Ambrosiano, perché prima comprese nella Diocesi di Milano, alla Diocesi di Novara, in cui si osserva il Rilo Romano, nasce il dubbio, se le dette Parrocchie debbano cambiare il proprio inveterato e Canonico Rilo? Questi» 10 esige e lo stima necessario il Card. Vescovo di Novara, ma alcune di quelle non amano abbandonarlo; hanno perciò inviala una rispellosa supplica al S. Padre: ma il Card. Vescovo ha esposlo al medesimo i gravi molivi, da cui viene spronato per esigere dalle medesime d cambiamento del Rilo.

Venendo perlanlo richieslo di esporre il mio parere su questo dubbio, osserv.» nel foglio delle istruzioni consegnalemi da questa Sacra Congregazione, che Ire soin» i punli, su cui debbo brevemente esporlo.

I. Se convenga obbligare le Parrocchie nuovamente aggiunle alla Diocesi di Novara a passare fiai Rito Ambrosiano al Romano; oppure se più espediente sia lasciarle nell'anlico loro possesso.

II. Ogniquallvolta si convenga nella prima parte, cioè a favore del Rilo Romano, dovrà vedersi, se la decisione da darsi debba essere precelliva o f.icoltitiva, vale a dire se il Cardinal Vescovo dovìa slreilamente mandaro ad esecuzione gli ordini della Sacra Congregazione; oppure usasse dello facolla, the gli saranno concesse, con regolarsi seconde le circoslanze con prudente arbitrio, acciò le cose possano

andar con quiete senza cagionar dislurbi e dissensioni.

Ili. Polranno ancora proporsi i mezzi che si crederanno opportuni per meglio conseguire quel che si desidera ; cioè di facilitare il canihiainenlo di Hilo con pace e con soddisfazione di quelle popolazioni.

Prima di rispondere direllamente a questi tre punli, osservo, che la Chiesa Romana, come Madre amorosa di lutlo l'Orbe Caltolico, non ha mai voluto molestare i proprii ossequiosi figli, ma anzi ha coslanlemente nspetiaio le loro inveterate consuetudini, le quali ha compreso che non racchiudono alcun errore, né a questo possono guidare. Imperocchè è presso la medesima sacro, che « consuetudo immemorabilis si legitime probetur, ex praesumptione privilegii Apostolici, tantum valere, quantum ipsa potestas Papae » (Cardinal. Petra comment, ad Censi. Ap. lom. 4, Consi. *Exhibita*, loan. XXII). Il che è concorde a quanto aveva scrillo S. Girolamo a Licinio delle inveterate consuetudini e tradizioni della] Chiesa, che non ledono la Fode : < Unaquaeque Provincia abundat in sensu suo, et praecepta maiorum, leges Apostolicae arbilrenlur » (Ep. 28).

Ed in vero le diverse Ecclesiastiche consueludini sono a guisa di lanii monili che colla pregevole loro varieiâ ornano la Sposa di Cristo. Come dunque non debbonoda alcun saggio fedele censuiarsi o dividersi! ; così non è prudente consiglio cambiarle • on soverchia solleciludine : poichè, scrisse S. Agostino « Mutatio consuetudinis, eliam quae adiuval utilitate, novitate perluebat » (Ep. ad Ianuar. 118). Per questo motivo i Padri del Niceno Concilio andavano sovente lipelendo : « Servetur antiqua consuetudo » ; a S. Gregorio Magno: « Immotam permanere voluit consuetudinem, quae contra Fidem Catholicam nihil usurparet ». (Lib. 1, ep. 75).

Questa prudenziale e saggia condolla, come nei primi secoli, così nei susseguenti, mdo a' giorni nostri, venne coslanlemente lalla Chiesa Romana osservata : con tali sentimenti! infatli da S. Leone IX venne nprev Michele Cerulario, che rovesciò nell'Oriente tutte le Chiese di Hilo Latino (Ep. 1, c. 29); dai medesinn venne gmilito Eugenio IV nei permeltore il loro Rito i Vescovi Greci, che iniervennero nel Conclio di Firenze (Ap. Silveslr. Sguiopolo Hist. Cone. Florent. l. 4, c. 23) ! e dagli lessi linalmente vennero guidali Leone X,

Pio IV, Clemente VII ed VIII, Paolo V e l'immortale Benedetto XIV, nei proscrivere, che dai Vescovi Latini non venissero molestali i loro suddili Greco-Caltolici nella osservanza de' proprii Riti ; benebè abbiano concordemente ordinato a questi di essere fedelmento subordinati ad obbedienti ai proprii Vescovi Latini in tuiti quegli Ecclesiastici oggelli, che non ledono, nè distruggono il loro Greco Rito.

Ma sebbene questo rispetto e questa tolleranza degli antichi Riti slia a cuore della Chiesa Romana ; conlutlociò lesta altresì inolto piiì a cuore, e vivamente brama, che principalmente nelle Chiese Occidentali si conservi, ed ove sia possibile, s'introduca la uniforinilà del Hilo col Romano. Per questo motivo S. Innocenzo I scrisse a Decenzio Vescovo di Gubbio, che essendo state lutte le Chiese Occidentali fondale dal Principe degli Apostoli, o dai suoi Successori, debbono perciò « hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit » ; e poscia scrisse a Villricio Vescovo Rolomagnese, che introducesse nelle Chiese Gallicane il Rito Romano ; ovvero, se decaduto, lo nprislmasse ; e con gli stessi sentimenti! scrisse S. Leone il grande a Dioscoro Alessandrino, facendogli riflettere, che avendo governala quella Chiesa San Marco discepolo di S. Pietro, non era presumibile che vi avesse introdollo un Rito diverso da quello, che aveva appreso dal suo Capo e Maestro ; e però gli soggiunse: < Non patimur, ul cum unius nos esse corporis et fidei fateamur, in aliquo discrepemus ; el alia docloris, alia discipuli instituta videantur » (Ep. 30).

Quindi si apprende dalla Storia Ecclesiastica, che la Chiesa Romana ha sovente facililalo, e con saggia condolla si è non di rado adoperala, onde le diverse Caltoliche Occidentali Chiese abbandonassero di buon grado il proprio e si uniformassero al Rito Romano. Ed infatli a Iulii i versati nella medesima è nolo quanto il Santo PonteGce Gregorio VII, fra gli allri si adoperasse per ricondurre a questa uniformity le Chiese delle Spagne, ove da alcuni Vescovi era stato introdollo il Rito, cognito sotto il nome di Mozarabo : ed è nolo allies!, che, ollie le allre volte, anche nel secolo undecimo il Card. Branca-Casliglioni Legato Ponldicio si adoperò per logliere nella stessa Cilla di Mil.mo l'Ambrosiano e per indurvi il solo Romano. Anzi gli stessi Milanesi, nella origine del loro Kuo, fecero istanze

a S. Ambrogio, mentre voleva dedicare una Basilica, che la dedicasse secondo il Rito Romano. « Mulli, scrivo esso stesso alla sua sorella Marcellina, uno ore interpellare caeperunt dicentes, sicut in Romana, sic Basilicam dedices » (I. 7, ep. 54).

Dj queste generali e compendiate nozioni apparisce adunque, che, sebbene la S. Sede non ami molestare i Fedeli nei pacifico ed inveterato possesso dei loro particolari nè riprovabili Riti ; contullociò, ove il bene spirituale e la tranquillità dei medesimi fedeli non resti turbata, vivamente brama e si adopera, onde i Riti delle Chiese Occidentali siano uniformi a quelli della Chiesa Romana. Premesse queste massime, colla scoria delle medesime passo a dare dirella risposta ai ire di sopra esposli quesili.

Dico perlanto al primo, che a tenore delle esposte massime, proprie della Santa Sede, *convenga per ora toilerarc che nelle renuenti Parrocchie i parrochi viventi prosieguano ad osservare il Rito Ambrosiano nelle sole ecclesiasliche funzioni e nella sola amministrazione dei Sacramenti.* Questa tolleranza si può avere a motivo della sua antichità, per cui rimonta almeno ai tempi di S. Ambrogio; e si può avere si perché (come scrisse Gregorio XIII a S. Carlo Borroineo) il Rito Ambrosiano « perpetuo Catholicae Ecclesiae Romanae est firmatus consensu » (Ap. Iacob. Sancti Archiep. Mediolanen. Series Histor. Chron. T. 3) ; si perché è stato coslanlemente osservato e fedelmente conservato per tanti secoli da Iulii gli insigni Arcivescovi di Milano, e fra questi dal gran S. Carlo Borromeo.

β vero, che il Rito resta autorizzato per la sola Diocesi di Milano ; e però sembra che debba suH'islante cessare la osservanza dei medesimo (siccome ad altre popolazioni, smembrate dalla Diocesi di Milano, è accaduto) in quelle Parrocchie, che canonicamente passano a formare una parte di altra Diocesi, in cui si osservi il Rito Romano. Ma se gli stessi Riti Giudaici, che dovevano necessariamente finire dopo la morte e gloriosa Resurrezione del Reden* lore, vennero dagli Apostoli tollerati per non turbare i novelli Cristiani e per seppellire con onore la Sinagoga ; non sarà per qualche tempo tollerabilO un Rito, che, come dice Benedetto XIV, forma parte del Rito Latino (Bullar. T. 4 *Allatae sunt*), e che è tanto antico, e canonicamente stabilito, onde farlo insensibilmente e con Iran* quillità cessare? La Chiesa Romana colle

nuove circoscrizioni delle Diocesi ha sempre per iscopo il maggior bene spirituale delle anime; nè vuole mai somministrare alle medesime alcuna occasione di scissure e di turbamenti, β credibile perciò, che negli accennati antichi smembramenti della Diocesi di Milano, o abbia trovate le popolazioni pieghevoli a cambiare suH'islante il Rito; ovvero che siasi servita di altri prudentziali mezzi per cui insensibilmente siano le popolazioni passate al Rito Romano.

Nè forma alcun ostacolo, per adottare la detta provvisoria tolleranza, lo scarso numero, la povertà ecc. delle Parrocchie, che vogliono proseguire ad osservare il Rito Ambrosiano. Imperocchè la povertà, l'ignoranza ecc. dei Parrochi non si loglie col cambiare il Rito, ma con altri idonei mezzi. anzi presso gl'ignoranti o vitiosi riescono più malagevoli questi cambiamenti e sogliono produrre delle confusioni e dei malcontenti. Lo scarso numero delle renuenti Parrocchie non vieta, che nelle medesime possa il loro Rito per ora tollerarsi. Anche il Mozarabe, al dire di Giovanni Visco nella Cronaca delle Spagne, < hodie quoque servatui Toleti in sex Parochiis et in Ecclesia Cathedrali, in Sacello Francisci Ximenii.... Salmanlicae quoque statis diebus in Sacello Doctoris Salubricensis » (ad an. 117). Ma se il Rito Mozarabo, che non si crede tanto antico, quanto (l'Ambrosiano, prosiegue a pacificamente osservarsi in quello scarso numero di Parrocchie, senza arrecare ostacolo o danno alle altre ordinationi dell'Arcivescovo di Toledo, che nei resto della sua diocesi fa osservare il Rito Romano, sembra che possa egualmente tollerarsi per ora nelle delle renuenti Parrocchie l'Ambrosiano.

Ma, dice il Card. Vescovo di Novara, che trovansi in necessità di dovere nelle dette Parrocchie cambiare il Rito, perchè, per supplire ai loro spirituali bisogni, non ha nè può avere altri soggetti idonei, che gli Ecclesiastici di Rito Romano. Non vi cade dubbio, che questa circostanza sia grave e rnuarchevole : ma a me sembra, che questa stessa insinui la detta provvisoria tolleranza, imperocchè, facendosi cessare il Rito Ambrosiano nella sola mancanza degli attuali Parrochi, le stesse popolazioni facilmente comprenderanno la impossibilità di avere i nuovi Pastori del loro Rito, e però si piegheranno con quiete a ricevere ed a rispettare i Parrochi nel solo Rito Romano istruiti.

Nè con questa prudentiale economia si fa in quelle Parrocchie sorgere alcuna confusione. Nelle slesse Basiliche di Milano, senza che vi nascano confusioni di Riti, si »sserva promiscuamente nelle diverse Ecclesiasliche funzioni (mai peraltro nelle slesse) il Rito Romano, ovvero l'Ambrosiano : e questa polizia con Pontificia dispensazione incominciò ivi ad osservarsi sino dal decimoterzo secolo ; né i Pontefici l'avebbero concessa, se inconveniente l'avessero stimata.

E vero, che secondo il prescritto del Sinodo terzo tenuto da S. Carlo *in Ecclesiis, in quibus more Romano celebratur, relitus est Ambrosianus, rei contra* (Ap. cil. Petra Cons. 22 Eugen. IV). Ma primieramente in questo Decreto si suppone la esistenza in Milano stesso delle Chiese di diverso Rito; non si accenna, che ciò sia in- congruenza; secondariamente poi, coi fatto si limita per i soli Altari fissati per farvi le funzioni coll'uno o coll'altro Rito. Impe- locchi è un fallo notorio, né si può porre in dubbio, che con approvazione esistano nelle slesse Basiliche degli Altari, in alcuni de' quali si osserva il Rito Romano, ed in altri l'Ambrosiano.

E qui giova rillellere, che con questa polizia i Milanesi, sebbene siano zelantissimi per il loro Rito, riguardano ciò non estante con non minore venerazione il Romano. Una simile prudentiale economia adunque piegherebbe facilmente le suddette renuenti Parrocchie a concepire verso questo il doveroso rispetto : coi progresso del tempo poi, vedendosi prive dei presenti Parrochi e trovandosi in assoluta necessità di non potere avere altri Ecclesiastici, che quel di Rito Romano, con tranquillità passerebbero ad amarlo o quindi ad uniformarsi al medesimo: e questa sarebbe quella vera necessità, che al dire del Eagnano *angore iuris excepta intelligitur* (In 2 par. Decretal, in cap. *Nimis* de Fil. Presbyter.); *nécessité*, che si riconosce soltanto, al dire dei medesimo, quando *Ecclesia indiget ministris illorum Ordinum, nec reperiuntur qui possint adiuvari* (C. *Quaevis* ibid. de aelat. el qualit.).

Dal sin qui dello sembrami che discenda naturalmente la risposta al secondo Quesito. Inperocchè credendosi essere prudentiale economia di lollerare coll'esposio melodo il Rito Ambrosiano e con quelle regale, che - accenneranno in appresso) nelle anzitutto renuenti Parrocchie, slimerei non do-

versi dare un ordine precellivo al Card. Vescovo di Novara, ma dargli soltanto le idonee istruzioni e munirlo delle facoltà, onde con prudente condotta, e dopo la mancanza dei presenti Parrochi, o anche prima, se gli si presenta un opportuno e pacifico incontro, introduce nelle renuenti Parrocchie il Rito Romano. Il medesimo infatti, trovandosi sulla faccia del luogo, è in istato di conoscere il tempo più opportuno e di approfittarsi di quelle favorevoli circostanze, che possono con tranquillità guidare al termine del cambiamento, che si brama. Anche a S. Carlo da Gregorio XIII furono date le più ampie facoltà e le opportune istruzioni, onde nella Diocesi riformasse con pace il Rito Ambrosiano.

I mezzi finalmente, che slimerei i più opportuni da insinuarsi al Card. Vescovo per giungere allo scopo del compiuto cambiamento del Rito senza turbamenti, anzi con reciproca soddisfazione (il che viene da me in terzo luogo richiesto), oltre gli accennati nella risposta al primo Quesito, crederet che possano essere i seguenti.

Slimerei perlante giovevole d'insinuare al Card. Vescovo, che, terminala la visita della Diocesi, convocasse un Sinodo, per irallarvi anche questo interessante e delicato affare. Nei primi secoli della Chiesa questi affari di rilievo, al dire di Tertulliano, si trattavano nei Sinodi: *Alliora quaeque in commune tractabantur* (de leiun. cap. 13). E se S. Carlo, per riformare il Rito Ambrosiano, slimò necessario convocare dei Sinodi, quanto maggiormente lo sarà, per farlo con quiete e soddisfazione delle renuenti Parrocchie cessare l

Che se, attese le circostanze, riuscisse impossibile di convocare un Sinodo, crederei che non sarebbe difficile di convocare almeno una Sinodale Congregazione, composta dei più probi Parrochi ed Ecclesiastici di Rito Ambrosiano, e di altri di Rito Romano. In questa Congregazione potrebbe con maturo Consiglio il Card. Vescovo lisare prima il modo di disporre quei di Rito Ambrosiano ad uniformarsi al Romano, quando mancheranno i presenti Parrochi, e poscia renderlo alla Diocesi nolo per mezzo di una paterna e ragionata Pastorale.

Crederei altresì giovevole di fissare nella della Congregazione e quindi pubblicare colla nominata Pastorale, che verrà toilerato il Rito Ambrosiano nella sola amministrazione de' Sacramenti e nelle sole funzioni ecclesiasliche delle Parrocchie.

Rapporto poi al Calendario, ai digiuniecc. potrebbe prescriversi quanto su ciò ordina Benedetto XIV in diverse Bolle per i Greci ed Halo Greci, particolarmente nella Bolla *Etsi Pastoralis* § IX (T. 1 Bull., an. 1742): adallando bensì tuito prudenzialmente alia présente circostanza.

E queslo il mio debole parere breve-mente esposto su i fallimi Quesili; lo rimetto senza alcuna restrizione al purgatis-imo intendimento degli Emmenlissimi componenti quesla Sacra Congregazione, i quali stippliranno, non vi cade dubbio, a quanto vi è di mancanle o d'ineseguibile nel medesimo. E ciò per verilà ecc.

*D. Mauro Talucci Ab. Olivetano
Consultore.*

Votum alterius Consultoris el Theologi est, ul sequitur :

*Votum Reuini P. Michaelis Zccchinelli
Soc. /«it.*

Attente perlectis et accurate expensis talionibus, quae in controversia de cessione Ambrosiam ritus in quibusdam Paroeciis a Mediolanensi Dioecesi avulsis et Novariae adscitis, ulrinque alTeruntur, haec, mihi notatu digniora visa sunt, quae ferendae sententiae viam quodammodo sternerent.

Animadverto in primis ex tribus ac viginli Paroeciis, quae Dioecesi Novariae adieclae sunt, septem dumtaxat, aut ad summum octo (ut apparet ex prospectu Emi Card. Archiepiscopi Novariensis) Ambrosiano ritui tenacius inhaerere; ex reliquis novem tamquam necessitate compulsas ad Romanum transiisse; alias, si minus sponte, saltem pacifice mutationem admisisse. Illis positis dico :

Primo. Paroecias illas, quae vi necessitatis ani auctoritatis adactae in Romanum Ritum migraverunt, in eo perseverare debere nec posse ad pristinos suos ritus redire, iuxta Decretum S. R. C. die 3 Martii an. 1608 in Trullis. seu Nullius, quod sic se habet: « Usus Missalis el Breviarii Romani semel introductus in Ecclesia aliqua, quae habebat particulare Missale et Breviarium, confirmandus est, nec licet redire ad usum antiqui Missalis el Breviarii ».

Secundo. Paroecias illas, quae libellum supplicem obtulerunt, ul sibi liceat in antiqua suorum rituum possessione permanere, etiamsi id eis aliquatenus el pro tempore

permitteretur, non ewe lamen in tali possessione, Decreto nilo a S. R. C. confirmandas ; hoc enim el invidiam lurbasque ciere posset in aliis Paroeciis, praesertim illis quae non lam sponte, quam necessitate compulsae Romanum Ritum adoptarunt, et Emi Praesulis auctoritati nonnihil officere videretur.

Tertio. Eisdem lamen Paroecias, quae adhuc nutant et obnituntur, nullo Decreto S. R. C. ad veteres suos ritus abigendos esse cogendas, idque nullis de causis.

1. Ne praeiudicium fieri videatur illis Ecclesiis, quae (ul Parochi in suo libello supplici notant) licet a Mediolanensi ad Bergomensen Dioecesim translatae, lamen permissae sunt 'suos ritus pacifice retinere.

2. Ne Parochis S. Pontificis clementiam pro relinendis suis ritibus obnixe implorantibus maior a Romano ritu abhorrendi praebeatur occasio, si videant se non modo, quod supplices rogabant non obtinuisse, sed ad id quod detrectant, peremptorie compulsos.

3. Videtur id moris fuisse in Ecclesia, ut huiusmodi negotiis sensim el pedelentim potius, quam decretorie ageret, cum M. Bonhomius Episcopus Vercellensis, auctoritate Apostolica a Gregorio XIII accepta, visitaret Ecclesiam Comensem, hortatus quidem esi. ul dimisso ritu, quem dicunt *Patriarchino*, Romanum amplecteretur, non lamen coegit. Ipse etiam Episcopus Comensis Ioannes Antonius Volpi, qui Gregorio XIII, cuius fuerat Nuncius, maxime addictus erat, cum vellet obsequi Visitoris placito, obnitenlibus lamen Canonicis, nihil obtinuit, et ne acius ageret, illum cultum immutatum reliquit. Nihil etiam immutavit eius successor, qui mortuus est anno 1698. Nec immerito id facium. Ut enim ait Tertullianus: « Non possumus respuere consuetudinem, quam damnare non possumus, ulpole non extraneam, quia non extraneorum, cum quibus communicamus ius pacis et nomen fraternitatis ». Huic Nicolaus I ad Pholii querelas respondens, < de consuetudinibus (aiebat), quas nos opponere visi estis, scribentes per diversas Ecclesias, diversas esse consuetudines, si illis canonica non obsistit auctoritas, pio qua obviare debeamus, nihil indicamus vel eis resistimus ».

4. Ipsa S. R. C. cum ad instantiam Archiepiscopi Firmani el Card. Caraltae duo dedisset Decreta ad absolvendam quamdam Coeleslinorum consuetudinem, postea eadem revocavit die 30 Iunii 1629, Urbano VIII ap-

probante in una Constitutione, quae incipit *Exponi uohis etc.*

Quarto. Quandoquidem ex luculentis rationibus quas Emus Card. Archiepiscopus Novariensis affert in suo pro-Memoria, satis perspicue apparet futurum, ut serius ocus Paroeciae illae ad Romanum ritum migrare cogantur, idcirco conveniens videtur facultatem facere Card. Archiepiscopo, ut pro prudentia sua agat, prout tempus et res postulare animadvertit, concessis etiam aliis dilationibus, si opus erit, ad tollendas aut praecavendas dissensiones. « Ipsa quippe mutatio consuetudinis (ut ait D. Aug. Ep. ad Ian. 54, al. 118' etiam quae adiuvat utilitate, novitate perturbat ».

Quinto. Quod ad media attinet ad optatum linem assequendum aptiora, auctoritate motus Anselmi Cintuariensis, qui, loquens de huiusmodi ritibus: « Qui non in fide discordant, neque in unam colligi possunt consuetudinem, existimo (ait) eos potius in pace concorditer tolerandos, quam in discordia cum scandalo damnandos ». Auctoritate, inquam, Ianii viri motus putarem suasu potius el duclu, quam vi el imperio agendum, etiamsi optata mutatio aliquantulum esset protrahenda.

Sexio. Inierim, ne quid inconveniens circa promiscuum uiriusque ritus usum contingat, quod aut scandalum creet, aut Sacri Cultus dignitati el decori adversari videatur, obligari possunt illi, qui suis consuetudinibus pervicaciter inhaerentes, non nisi aegerrime ab iis se divelli patiuntur, ul adamussim ritus suos sequantur; el si ex defectu ministrorum, librorum aut similibus id praestare nequeam, Romanum ritum admittat, lia factum fuisse apparet in Ecclesia Comensi circa abolitionem ritus Aquileieusis, seu *Patriarchini*. Ex Statutis enim Synodalibus Comensibus annor. 1578 et 1579 arguitur, quod ritus Romanus non nisi insensibiliter introductus fuit. El sane Synodus anni 1579: « Recitent (ait) Sacerdotes Horas Canonicas quotidie . . . secundum ritum el usum Ecclesiae Comensis, qui ritus in Missis celebrandis pariter observetur. Hi vero, quibus librorum Comensium copia non fuerit, Missali et Breviario Romano novissimo ulantur, donec reformandi Comensis ratio ineatur ». El vero ritus isle in Comensi Ecclesia Aquileieusis tuftraganea usque ad ann. 1598 perseveravit, quamquam eadem Ecclesia sub Ducatu Mediolanensi comprehenderetur.

Septimo. Ul mutatio isbaec cum ma-

iore plebium et Ecclesiarum, Ambrosiano ritui firmiter inhaerentium, satisfactione liai, posset fortasse ad tempus permitti, ut, quatenus pro dignitate fieri possit, salis quibusdam diebus, aut locis, aut circumstantiis, antiquo ritu ulantur, aut in Sacrificiis, aut in precibus etc., ul ritus tam celebris, succedente Romano, quemadmodum Synagoga vetus, succedente Ecclesia, non sine honore contumulatus videatur. Ita nimirum factum fuisse legimus quoad ritum Mozarabum (apud Card. Bona) in Hispania; qui ritus in sex Ecclesiis etiam post mutatos alibi ritus diutius perseveravit, vel inter hostes, nec non nisi deficientibus quibusdam familiis defecit, et Romanus ibidem introduci coepit, ita tamen, ul statis diebus, pristino ritu sacrificaretur. Ita etiam factum est in Ecclesia Comensi, in quam ubi Clemens VIII induxit, abrogato *Patriarchino*, ritum Romanum, excepit Officium B. M. V. quod quibusdam diebus secundum ritum *Patriotchinum* recitari adhuc diutius consuevit.

Octavo. Caeterum, quoniam delectus mediorum, quae magis expediunt ad migrationem hanc ritus pacifice el sine animorum offensione ineundam, potissimum pen dei ex notitia personarum, locorum peculiariumque circumstantiarum; idcirco mihi videtur lotum id negotii Emo Episcopo committendum, quippe qui rem ob oculos habet, el acu, ul dicitur, tangit.

Nono. Denique habenda mihi videntur prae oculis verba illa Cl. Mabillonii Commem. in Ord. Rom. § 21: < Laudanda in huiusmodi ritibus constantia, modo caetera adsint, Ecclesiae pax el concordia, atque christana charitas, cui omnes ritus cedere el suffragari necesse est ». Et paullo ante: < Ubi regnant antiqui ritus, hi constanter relinendi: ubi novi prae antiquis praevaluerunt, antiquos laudare decet, novos non reiicere. Vix enim unquam accidit, ul quod semel usu receptum est, absque perturbatione muleiur. El quidem ul rituum varietatem induxit locorum varietas, ita etiam eorum iisdem in locis mutationem aliquando persuasit temporum diversitas ».

ADNOTATIO SUPER DECRETO

-(» 15. SULMONEN. (4582)

In Ecclesiis Cathedrae et Collegiatis ritus omnes servandi soni, nedum quoad substantiam, verum etiam quoad modum, formam el ordinem, quo praescripti leguntur in Caeremoniali Episcoporum. Quamob-

rem in node Natalis Domini, prima Missa absoluta, Laudes etiam cantari sollemniter debent; nec salis est allcrnalim dumtaxat easdem recitare. Non diffiteor oe ollum quidem verbum occurrere in antiquis praefati Caeremonialis editionibus de canius solemnilale: verum lamen in nova, quae, Pontifice Benedicto XIII, adornata, emendata et aucta e Romanis Typis anno 1729 prodit, capiti 14 libri 2 additum fuit, quod sequitur; videlicet : « In Laudibus tandem, quae post Missam soleinniter cantari debent, serventur omnia, quae in superiori capite 7 huiusmel libri praescripta reperiuntur ». Unde palet salis non esse alternatim in Choro Laudes recitare, sed omnino cum cantu ad praescriptae regulae formam esse persolvendas. Verba emm illa *solemniter cantari debent*, non in facultate rem ponunt, sed absolutum praeceptum important, veluli pluries a S. R. C. declaratum fuit, el novissime in Civilalen. 20 Maii 4820. Etenim attendendae sunt diversae dictiones, quibus utuntur Caeremonialis, Ritualis, Missalis, Breviarii Rubricae, pro rite persolvendis Horis Canonicis, aliisque Ecclesiasticis functionibus agendis. Dictio *debet*, quae saepe occurrit in praefatis Ritualibus libris, praeceptive semper est, secumque fert positivam obligationem : facultativae vero sunt dictiones aliae, *congruit, potest, c nrenit, decet*, el his similes. Idcirco S. C. directe respondens quaesito, regulae conformare se debuit, quin admitteret consuetudinem, quae obtinuisse in Cathedrali Sulmonen. ferebatur, legendi Laudes sine cantu. Sed quoniam ex Ecclesiasticis aul Civilibus legibus nulla ferme est, cuius observantia, peculiaribus attentis circumstantiis, nequeat a potestate habente quandoque moderari ; el Apostolica Sedes in iis, quae circa modum potius versantur, quam circa rem praeeptam, nonnunquam in casibus particularibus, aut dispensationem, aul moderationem indulgere consuevit ; ideo eadem S. C., postquam ad legis formatu responderat, simul addidit : « Sed in casu consulendum SSnio pro Apostolica dispensatione ». Urgebant quippe rationes plurimae ab Episcopo enumeratae, quae indulgentiae viam aperiabant. Tales sunt nimia Cathedralis a Civitate distantia, localilas, cum eadem in montanis sil posita, aôris et frigoris inclementia, quae nullum affert incommodi brumali tempore et concubia nocte, onus tandem, quo tenentur Canonici el reliqui de Clero, prima luce a propriis longe dissilis

habitationibus ad Ecclesiam redire pro aliis Horis persolvendis, secunda ei tertia Missa solemni ritu celebrandis. Hisce attentis circumstantiis, opportunum visum est, in hoc speciali casu, aliquid relaxari posse de legis rigore : quemadmodum Sanctitas Sua, licet in casu diverso, sed iisdem fere de causis, relaxavit favore Capituli Cathedralis Boven., eidem indulgens, ut hyemali tempore Canonici et Clerici eiusdem servitio addicti, nimirum post Festum omnium Sanctorum, usque ad Maiorem Hebdomadam exclusive, possent semel in die ad Ecclesiam accedere, ibique tam Matutinas, quam Vespertinas Horas, neron Conventualem Missam sine interruptione persolvere, ita tamen, ut Completorio post meridiem linis imponitur. Nam, licet iure Ecclesiastico statutum sil, ul debilis distributis horis in Cathedralibus. et Collegiatis Ecclesiis diversae Officii paries peiagantur ; nihilominus, expositis circumstantiis attentis, aliquid Apostolica Auctoritate remittendum, aliquid visum est indulgendum.

Cum autem praefato responso ad primum ex propositis dubiis Episcopi precibus satisfactum fuerit, non erat immorandum in secundo. Etenim hac in petitione supponit Episcopus aliquibus Religionibus el Ecclesiis concessum fuisse node Nativitatis Domini inter Missarum solemnias Laudes sine cantu alternari, el eo modo Sacrum compleri, quo lil in Vesperis decantandis post Communionem in Sabbato Sancto. At ego non iniuna pulo perperam ab ipso adhibitum verbum *loncessum*, el quod revera in aliquibus locis ex more lil, ex Apostolica dispensatione fieri credidisse. Id est, quod specialim indultum aliquando fuisse probari nunquam poterit. Forte enim digitum intendere voluit in consuetudinem, quam ea node viguisse narrat Marlène de Anliqu. Eccl. Ril. torn. 3, cap. 12, num. 26 in Remensi, Parisiens'), Turonensi, aliisque bene nullis Galliarum Ecclesiis, in quibus cantabantur Landes ante Orationem, quae in Missa dicitur Postcommunio, ne populus, expleta Missa, statim ab Ecclesia discederet, non adhuc conlatis Laudibus, quae cum Matutino coniunguntur, eique dant complementum : eiusdemque rilus meminit Durandus in Rationale etc. lib. 6, cap. 13. Aliis tamen in Ecclesiis, ul feri Micrologie cap. 34, Missae linem non dabat versus : *Ite, Missa est*: bene vero aller: *lienedicamus Domino*, ne populo quasi licentiam abeundi infra maiulinales Laudes dedisse videamur, quas

Uatim post Missam ilerum, concrepantibus signis incipere solemus. Forte etiam rationem habere intendit moris, qui adhuc obtinet apud Religiosos aliquos, ac praesertim C. mnelil. is antiquae observantiae et S. Dominici Institutum proluentes. Sed haec, ac id genus aliae consuetudines alienae sunt a moribus Ecclesiae Romanae. Usus, qui adhuc vigent in aliquibus regionibus el Coenobitarum Ecclesiis, longe priusquam Caeremoniale Episcoporum ederetur inducti, tolerantur potius, quam rite probentur. Servari utique permittuntur, quia ritus substantiam non laedunt sed transferri nequeunt ad Ecclesias, quae Ritum Romanum sequuntur, sacrasque actiones iuxta Caeremoniale Episcoporum perficere debent. Confundi ergo videtur in dubio tacita tolerantia cum expressa concessione.

Si quis plura scire velit de rituum varietate, qui m nonnullis Ecclesiis nocte Nativitatis Domini quoad Laudes antiquitus obtinuerunt, el modo (nisi forte aliquod in una allerave vestigium supersit oblitérait sunt ; adire potent laudatum Marlène loc. supra cit. num. XXX, el Calalanum in commentariis ad Caeremoniale Episcoporum lib. 2, cap. 14, § 12, num. 2. Mei quippe instituti ratio non patitur, ul in iis recensendis diutius immorer.

SUFFRAGIA SUPER DECRETO

RESOLUTIONIS

DUBIORUM. (4583)

Ad Dubium I. Non levis esi apud rerum lilurgicai urn Scriplores controversia, utrum, necnon olim licuerit, et modo etiam liceat a Sacerdotibus Feria V in Coena Domini Sacrificium privatim offerri. Singuli ■mm in diversas abeunt sententias, de quarum varietate non est hic disserendi locus. Verumtamen unum est, quod firmum manel, videlicet hauc Feriam mm adnumerari diebus *aliturgeticis*, qui Missa omnino carent, quales sunt *Feria VI, el Sabbatum Sanctum*, ex cap. *Sabbato* distinet. 3 de Consecrat. : imo ob sublimia, quae recoluntur Mysteria, haec Fena Sacrificium iure postulat. Ideo iuxta veterem tuorem *tres* celebrabantur Missae: *Prima* ad reconciliandos poenilenles; *altera* ad Sacra conficienda Olea ; *tertia* demum ad recolendam Sacrae Eucharistiae institutionis memoriam. Praesens vero disciplina unam Ianium Missam solemnem admittit in Ecclesiis Calhedrali-

bus, Collegiatis, Parochialibus, Convenlualibus; privatas omnino vetat. Quod si Inc in Feria Festum incidat de praecepto servandum, non omnibus Sacerdotibus celebrandi lit potestas, sed aliquot Missae lectae in qualibet Ecclesia permittuntur, ut queant fideles obligationi satisfacere ; nec reliqui de Clero desint, qui inter Missarum Solemnia ad Apostolorum imitationem Sacram sumant Eucharistiam. Si ratio quaeratur, curnam hac die privatae Missae prohibentur eadem non a qualitate diei petenda est. quae revera Sacrificium admittit, sed a reverentia debita sublimissimo Sacramenti institutionis Mysterio. Decet namque, ut Sacerdotes a sacrificando abstineant, Sacramque dapem laicornm more ab Episcopi, Praesidis, Parochi celebrantis manibus accipiant. Memoria namque recolitur D.N.I.C., qui pridie quam pateretur, tantum Sacramentum instituens, verum suum Corpus el Sanguinem sub speciebus panis el vini ad manducandum el bibendum accumbentibus Apostolis tradidit, nobisque perenne sui amoris pignus in saecula saeculorum reliquit. Audiendus aeternae memoriae Pontifex Benedictus XIV, qui Institui. 38, num.fi, ail: «Si quis huius Instituti causam scire velit, sialim ipsam explicabimus. Eadem Feria V Sacrae Eucharistiae solemne Festum celebratur, quam postrema Coena Christus Dominus instituit : quo tempore, iuxta Concilii Tndentini sententiam, Sacerdotium quoque Apostolis contulit. Quare sicut Divinus Salvator sibi primum, ac deinde Apostolis Sacrosancta Mysteria tradidit, ita consentaneum fuit, ut Sacerdos Feria V maioris Hebdomadae, suscepta Divina Eucharistia, ipsam postea universo Clero distribueret, qui Ecclesiae adscribilur, ubi Sacrum peragitur ».

Nedum vero decet, ut Sacerdotes in hac Feria el reliqui de Clero e inanibus Celebrantis Sacram Hostiam sumant, sed etiam congruit, ul fideles caoleri idipsum praestent; imo ius habent, ut Sacramentum sibi ministretur a Parocho, cuius regimini subijciuntur. Nam iuxta veterem Ecclesiae morem ad hoc non solum pietate, verum eliam praecepto fideles omnes ducebantur ; quemadmodum testimonio antiqui Canonis *In Corna Domini* de Consecrat, aperte comprobatur.

Equidem praesens disciplina laxative ad hanc Feriam hoc non secnm feri positivum praeceptum ; exigil tamen religio el recolendi Mysiem sanctitas, ut in unaquaque Ecclesia Cathedral), Collegial), Parochiali,

Convenluali, unica celebretur solemnis Missa in qua tam omnes Sacerdotes et Clerici, quam etiam, si qui accedunt, fideles laici, sacram sumant Communionem. Et quoniam aequum est, ut in Ecclesiis omnibus quae subditam habent plebem, Sacrum solemne fiat, nec omnes aequae Clericis, supellecilibus atque opibus abundant, vel pro dignitate, tam in hac, quam in Feria VI et Sabbato Sancto sacrae actiones celebrari valeant, huic incommodo consulere volens s. m. Benedictus XIII, praevia consultatione particularis Congregationis a se indictae, parvum Rituale praelo tradi, publicique in iis fieri iussit, pauperibus et ruralibus Paroeciis accommodatum. Adeundus P. Meratus ad Gavanium pari. 4, lit. 7, num. 31, de Ritibus servandis in minoribus Ecclesiis.

Parvo huiusmodi Rituali salis provisum est illis Paroeciis, in quibus induo Passionis nequeunt expleri praescriptae functiones cum solemnitate, cantu et Ministris paratis: quomodo id fieri posset, si unus tantum, aut alter eset Sacerdos? Necesse tamen est, vel aliquot saltem adsint Clerici, qui tres ad minus numero esse debent. Verumtamen adhuc pauperiores, ac praesertim rurales Paroeciae supersunt, in quibus vel unus dumtaxat, vel nullus est Clericus, qui Colla indutus Celebranti ministret. Bene est, vel in his omittantur functiones, cum modus desit quo, si non solemniter, debita saltem cum decencia peragantur: congruere tamen plurimum videtur, vel ad satisfaciendum subiectae plebis pietati, praesertim, si qui velint (ad quod ius habent) sacram sumere Communionem et Paschali praecepto satisfacere, Parochus privatam celebret Missam. Hanc autem tenuisse sententiam videtur laudatus Pontifex, cum Bononiensem Ecclesiam Archiepiscopus regeret; nam loc. super cil. m. bens, ne ullus Sacerdos ea Fena Sacrum privalim faceret, Parochos excepit: « Si vero, inquit, praeter Parochum in sua Parochia, Sacerdos aliquis cuiuscumque conditionis aut dignitatis Missam privalim Feria quinta, sexta ac Sabbato maioris Hebdomadae celebrare ausus fuerit, ipsum graviter puniemus et a Divinis etiam interdiciemus etc. ». Magni lien debet tanti Pontificis auctoritas; nec dubium est, quod ibi non agat de Missa privalim a Parocho celebranda. Non enim ibi loquitur de Missa solemni, verum de leda, quam ea diti Sacerdotibus omnibus celebrare eset interdictum. Si Parochos a generali excipit lege, rationem habuisse

censendus est illarum Paroeciarum suae Archidioecesis, in quibus ob inopiam et Clericorum defectum, Hebdomadae maioris sacrae functiones nec solemniter, nec decenter, iuxta laudatum parvum Rituale Benedicti XIII, peragi possent.

Et revera rogati Patres sacris tuendis ritibus Praepositi: « An in Feria V Coenae Domini celebrati possit in Ecclesia (non in privato Valetudinarii Sacello, sed publica in Ecclesia) una Missa privata propter infirmos, excepta solemni? » sub die 27 Martii 1773 responderunt: « Arbitrio Episcopi ». Praeterea non desunt Ecclesiae, in quibus pro populi commoditate Parochus privalim celebrat, subiectaeque sibi plebi Communionem ministrat, priusquam Missae Conventual) initium detur: ita in Patriarchal) Lateranensi et in quibusdam aliis Urbis Collegiatis Ecclesiis, quamvis in iisdem Solemnia omnia fiant et possit commode populus Sacro interesse. Si ita est, polion iure congruere videtur, ut id fiat in pauperi rurali Paroecia, favore illorum, qui eidem subiiciuntur, ut queant Missam audire a proprio Parocho celebratam, in eadem sacramento sumere Communionem, Paschali praecepto satisfacere et memoriam recollere institutionis Sacramenti. Quod si maxime decet favore plebis, mullo etiam magis convenire videtur quoad ipsum Parochum; nam si teneretur, vel revera Parochi tenentur, Poenitentiae et Eucharistiae Sacramenta ministrare populo sibi subiecto, quin tamen ei liceret Sacrum facere, nec forte posset per manum alterius (alto deficiente Sacerdote) sacram sumere dapem; ac propterea, dum alios reficit, ipse ieiunus cogeretur abire et privaretur spirituali gaudio illius diei, quo, cum Celebrantes, tum du Sacrificio participantes, tanti Sacramenti institutionis memoriam recolentes, perfunduntur.

Validis hisce rationibus mature perpensis, S. C. proposito dubio: *Affirmative* respondit; rem tamen noluit in Parochorum ruralium arbitrio relinquere, sed demandavit, ut iidem quotannis et peterent et ab Episcopo celebrandi veniam oblinerent. Si quidem animadvertit occurrere quandoque casus rationabiliter eam denegandi. Talis profecto erit, si rurales Parochi in Cathedrali convenire deberent, ad complendum numerum Presbyterorum, Diaconorum et Subdiaconorum, quot necessarii sunt in Oleorum Sacrorum confectione, quoniam utrumque munus ob loci distantiam vel ob aliam

causam componi possit. Dum vero consuevit pauperioribus et ruralibus Paroeciis, excitare etiam voluit Episcoporum sollicitudinem et vigilantiam, ut iubeant sacras functiones peragi Feria V et VI, necnon Sabbato maioris Hebdomadae in aliis Parochialibus Ecclesiis, in quibus saltem tres quatuorve Clerici haberi possunt, servata forma parvi Ritualis s. m. Benedicti XIII iussu editi; et propterea, quoniam exemplaria defecerunt, novam eiusdem editionem prope diem evulgari curabimus.

Ad Dubium 11. Duas habet paries hoc Dubium. Prima ad Episcopum allinet, qui Sabbato Sancto in domestico Sacello Sacrum facit ratione Ordinationis: altera Presbyteros respicit, siqui privilegio donantur offerendi ea die Sacrificium. Breviter de utroque.

Ordinationes generales, pro quibus certa praefinita sunt tempora, publice in Cathedrali peragenda sunt; ita in Pontificali Romano tit. de Ordinibus conferendis: « Ordinationes sacrorum Ordinum, statutis a iure temporibus, ac in Cathedrali Ecclesia, vocalis praesentibusque ad id Ecclesiae Canonicis publice celebrentur ». Ideo S. R. C. rogata ab Episcopo Mazarien.: < An Episcopus volens die Sabbati Sancti Ordines conferre, licite praestare hoc valeat, Sacrum privim peragendo in proprii Palatii Sacello? » sub die 18 Martii 1702 respondit: < Negative ». Nec secus respondendum erat Dubio generaliter nimis expresso. Nulla siquidem suberat ratio (si excipias placitum Episcopi expressum per verbum *tolens*) qua S. C. licere censeret. Nam si generali quaesito respondisset: *Affirmative*: huiusmodi responso quisque pro lubilo potuisset abuti, a Pontificali praescripto declinare et Ordinationes etiam generales privim peragendo domestico Sacello, propriae commoditati inservire. Verum tamen non raro accidit, ut, vel ob modicum ordinandorum numerum, vel ob aliam rationabilem causam, licite queat sacra haec actio ab Episcopo in privato Sacello perfici. Id saepe accidit in Urbe, ubi licet stans temporibus in Lateranensi Patriarchatu Basilica generalis Ordinatio solemniter fiat ab Emo Domino Cardinali Vicario vel ab Rmo Vicesgerente, venia nihilominus datur uni alicui Episcopo aliquibus cum sacros, tum minores Ordines privatim conferendi. Si id accadat in Sabbatis quatuor temporum, occurrit dubitandi ratio, quia vel Ordinatio sit publica vel privata, ordo tamen eam

peragendi nehilum quidem differt, si unam excipias solemnitatem. Verum non ita est, si Episcopus in Sabbato Sancto Missam in suo Sacello ad Ordines conferendos privim celebret. Cum enim nec Cerei Paschalis benedictio fiat, Ordinatio vero in xia diversos gradus distribuatur, non inter unam aliamque lectionem, quippe harum recitatio, secus ac in aliis Sabbatis, Missum praecedit, quaeri potest ubi inchoanda sit Missa? Controversiam dirimit positiva Pontificalis Rubrica: « Si vero Sabbato Sancto Ordinationes fiant, Officium incipitur a prima prophetia et continuatur, prout in Ordinario usque ad Litanias inclusive etc. ». Neque dicas rem ibi esse de Ordinatione generali et solemni, non autem de privata. Primum enim, ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; neque ulla occurrit diversa ratio, quae discrimen ponat inter Ordinationem solemnem et privatam: inio ex Ecclesiae instituto Lectiones ob mysticas significationes ad Ordinationem, quae fit stans temporibus, proprie pertinent. Quamquam vero duodecim, quae leguntur Sabbato Sancto, praecedant benedictionem Fontis et collationem Baptismi, quapropter instructioni Catechumenorum inserviunt, nihilominus aequae ad successivam Ordinationem referuntur. < Post Cerei benedictionem, inquit Meratus ad Gavant, par. 4, tit. 10, num. 29, dicuntur lectiones, quae olim ad Catechumenorum instructionem recitabantur Lectiones istae in Missali Romano duodecim numerantur, quae postquam noctu non baptizatur amplius, et Baptismo sacrorum Ordinum collatio substituta est, quum Ordinationis diebus duodecim habebantur lectiones Sabbato Sancto assignatae sunt quae, ut dixi, iuxta primam institutionem ad instructionem Catechumenorum et ad Baptismum referuntur ». Tandem, si quid adhuc Dubii superes, istud solvit S. R. C., quae rogata ab Episcopo Bergomen.: * Utrum in Sabbato Sancto pro collatione sacrorum Ordinum Episcopus in suo domestico Oratorio teneatur Missam cum prophetiis, ut in Missali, celebrare? » sub die 21 Martii 1744 respondit: « Affirmative; id est pro collatione sacrorum Ordinum in Sabbato Sancto Missa incipienda est a prophetiis ». Quum itaque prophetiae in Sabbato Sancto de rigore ad Missam non pertineant, ad Ordinationem tamen relationem habeant et haberi debeant tamquam aclus praeparatorii ad eandem, licet etiam ad instructionem Catechumenorum iuxta vetus

Ecclesiae institutum et disciplinam referantur: ideo omittendae nunquam sunt ab Episcopo privatim et seiunctim ab aliis sacris actionibus, quae praemitti ea die debent, Ordinationem peragente.

Non ita dicendum de Sacerdotibus, si qui sunt privilegio ditati offerendi ea die Sacrificium. Nam, ut paullo ante dictum est, prophetiae ad Missam non pertinent, bene vero Baptismum et Ordinationem. Leguntur quidem in Missa eonvenluali, ubi nec benedicatur Fons, nec sequitur Oratio : verum ita lit cum ad recolenda sublimia illius diei mysteria, tum ad veterum Ecclesiae morum servandam memoriam. Cessat ratio, quae prophetiarum lectionem exigit, si Presbyter ex induito privatim celebret. Etenim tam Sabbato Sancto, quam allero ante Festum Pentecosten, prophetiae non leguntur in Missa, quae fit in Sabbatis quatuor Temporum ; ideo ul pars integralis Missae habendae non sunt : secus in Pentecosten, ut, privilegio, earumdem lectio praemittitur Missae eonvenluali propter Baptismum ad virtuaiiler servandam veterem Ecclesiae disciplinam, ita etiam privatis Sacrificiis adiungentia foret. Quod autem prophetiae a Missa seiunctae omnino sint, ex eo etiam colligimus, quia saeculo Ecclesiae IX paschali praeconio praemittebantur. Ha Cl. Marlène de antiquis Ecclesiae Bilibus torn. 3, column. 415, in fin. et seq.: « Cerei Paschalis benedictionem sequuntur lectiones, quae iam antiquitus praecessisse videntur. Id sane clare innuit Ordo Romanus ad usum Corbeiensis Monasterii ante annos 800 accommodatus (verba Ordinis Romani sunt, quae sequuntur); el interrogavimus nihilominus Dominum Apostolicum Adrianum (huius nominis II vel III) secundum vestra mandata, si in Paschali Sabbato debent flecti genua ad Lectiones; et ipse respondit hoc deberi omnimodis fieri; cui cum diceremus: El quomodo Sacerdotes et Ministri, seu Clerus cum Stolis et Planetis possunt in terram prosterni? ille adiecit : non debere Sacerdotes vel Ministros seu Cleiui stolis prius planetisque vestiri, nisi tunc demum, cum lumen novum introducit, ul Cereus benedicatur ». Quamobrem concludit Cl. Auctor: « Ex his palet Lectiones olim pronunciaias fuisse ante Cerei benedictionem, pro qua Sacerdotes et Ministri, seu Clerus, stolis el planetis vestiebantur ». Quis autem putabit ad Missam pertinuisse prophetias, si nedum actiones intercipiebat Praeconium, verum etiam deposito lucius squal

lore, assumebantur indumenta laetitiae cum ad Cereum benedicendum, tum ad Sacrificium offeiendura? Ex alio Ordine Romano, qui scriptus censefur aevo Caroli Magni, colligimus actiones hasce, ubi non erat Fons sacrandus, dividi consuevisse. Nam, expleta lectione prophetiarum, sistebat Officium, eundi in secretarium revertebantur, ibi expectantes ad inchoandam Missam, ul prima stella in coelo apparens ingruentis nodis signum daret: « Ubi autem Baptismum non (it postea, ul ordo est, sicut manifestatur in Sacramentorum codice, sic cantent : et ut finierint, absque ullo cantu ieverlantur in sacrarium : postea ingrediuntur ad vesperum, postea modico intervallo, ul fuerit prima stella in coelo visa, sonant signa et incipiunt canere Litaniam ad Introitum, el statim cum magno decore, cum septem candelabris el cereis, cum incenso et thuribuli' procedit Sacerdos, canentibus inierim Clericis Litaniam. Postquam finierint, dicit Sacerdos *Gloria in Excelsis Deo etc.* ». Quoniam vero, immutata paulatim Ecclesiae disciplina, sacrae illae actiones, quae prope mediam noctem habebant complementum, anticipari coeperunt: non defuere qui, his expletis, licitum sibi ducerent Missam privatim celebrare: neque lauienia prophetiis incipiebant, vetum a Litanis. Micrologus scriptor illius aevi audiendus, qui de ecclesiasticis observat. Cap. 53, saeculi XI morem nos edocens : < Post Baptismum, inquit, Presbyteri demum possunt Missam, si necesse fuerit, privatim celebrare, qui iam renali sunt, de quibus specialtier in Missa agere debemus : nec postea a lectionibus, quas iam audivimus, sed a Litanis incipere solemus ».

Si recentiora quis cupiat, ea non desunt. Paulus Mucanlius egregius Apostolicarum caeremoniarum Magister et Sac. Rit. Congregationis a Secretis ordinem praescribens servandum in triduo maioris Hebdomadae in conclavi, in quo electus fuit Pontifex Leo XI, de huiusmodi Missa haec habet*. «Sabbato Sancto posset etiam aliquis Cardinalis celebrare, et omissis caeremoniis de lumine Christi, praeconio *Exultet* et prophetiis, inchoare Officium a Litanis linitis Litanis, Celebrans, accepta Plauet.i, Missam currentem celebrabit »: apud Gallicum, Acta select, caeremon. tom. I, pag. 347, column- 1. Quid plura? Nonne S. R. C. declaravit actiones divisibiles esse *benedictionem Fontis*, quam prophetiae praecedunt *et Missam*, quae se-

quid? Illa in Carpen, die 14 Iunii 1608: < Eadem S. R. C. censui esse divisibiles, et posse ab uno fieri benedictionem Fontis, ab alio Missam cantari: et ideo consuetudinem dictae Ecclesiae in hoc servandam esse censui, ita ut Archipresbyter benedictionem Fontis faciat, et postea, si noluerit vel non potuerit Missam celebrare, Missa cantetur ab Archidiacono vel ab alio Canonico prout hactenus consuetum fuit >. Porro si ad Missam perlinerent prophetiae, haud illic separari possent, et Sacrificium offerre deberet ille iuvenis, qui Fontem sacravit. Quid clarius?

Neque obiciamus aliud eiusdem S. R. C. Decretum in Lucana 12 Aprilis 1755, quo declaratum fuit congruere, ut ignis et cerei benedictio praecedat Missam, prophetias vero non esse omittendas. Abolenda siquidem erat prava consuetudo Parochorum Lucanae Dioecesis, qui in suis Ecclesiis cum cantu vel sine cantu Missam celebrabant, praetermissis benedictionibus ignis, cerei, prophetiis, aliisque ritibus ipsa die praescriptis. Quamobrem Archiepiscopus, num id liceret, postulavit. Et S. R. G., cum animadvertisset rem esse de Ecclesiis Parochialibus, in quibus, etsi solemniter cum cantu et Ministris paratis peragi nequeant, explendae nihilominus sunt sacrae functiones maioris Hebdomadae, servata forma parvi Ritualis editi iussu s. m. Benedicti XIII. sollicita ne omitterentur, apte distinxit id quod congruit, ab eo quod fieri necessario debet; sed simul Archiepiscopo iniunxit, ut, poena indicia, Parochos cogeret etiam ad id, quod congruit. En verba Decreti: « Congruit, ut Missae in Sabbato Sancto celebrandae, ignis et cerei benedictio praecedant; ante quam Missam prophetiae omitti non debent: et Archiepiscopus Parochos ad ignis et cerei benedictionem faciendam aliqua poena pecuniaria adigere poterit ». Quid aulem huiusmodi Decretum commune habet cum Missa privata, Apostolici indulti vigore celebrata?

Ex his, quae allata sunt, plane consequitur prophetias haberi haud posse in Sabbato Sancto tamquam pariem integralem Missae, proindeque a Sacerdotibus, qui privilegio gaudent faciendi praevalim Sacrum, easdem non esse, legendas, sed Missam inchoandam more solito. Quod insuper maxime decet: et non posito privilegio, haud eo uli licet, nisi postquam nuntiatus fuerit, per festum campanarum sonitum, Ecclesiam, deposito in illa, per laetitiae signa Fe-

stis Paschalibus initium dedisse. Immo S. R. C. dum, illam immemorabili consuetudine, induxit, ut in Ecclesia Ordinis S. Dominici Villae Maltrili tres Missae lectae celebrari possent, id fieri vetuit, nisi post absolutam Missam solemnem; quae conditio fuit etiam alteri privilegio adiecta concessionis unius Missae privatae in Sacello B. M. V. de *los remedies* eiusdem Villae Maltrili.

Haec autem loci quaeri posset: Num huic Missae praemittendae sint Litaniae? Praesens Decretum id non iubet, imo cum velit eandem incipit *mote solito*, sed *sine Introitu*; praeviam Litaniarum lectionem praecipere noluisse videtur. Atque haec etiam est C. (la-vanti sententia, qui in hypotesi, quod privata aliqua Missa celebrari queat, eandem a Confessione incipiendam scribit Rubric. Missal, part. 4, lit. 10, num. 44. Quo casu forte sufficit incipere a Confessione, qua finita, dicat Sacerdos *Kyrie eleison* de more et reliqua cum Vesperis usque ad finem Missae. Nam Gemma lib. 3, cap. 118, ait, Officium huius Missae per *Kyrie Eleison* inchoari, nisi pro *Kyrie Eleison* intelligat cum Micrologo Litaniam. Si quis igitur Litanias praemitteret, contra Decretum non faceret; sed melius fortasse, si a Confessione Missam incipiat.

Ad Dubium 111. Quamquam vero, ex praesenti Ecclesiae disciplina, solemnibus celebratis Officiis acisque functionibus, quae Missam praecellunt, tantum diei spatium supersit, quo possit a Sacerdotibus praevalim Sacrum fieri, et exempla non desini Apostolicae concessionis: attamen, si quaeramus, quid iuris? salis implexa quaestio enodanda se offert. Scriptores tam theologi, quam liturgici non in unam eandemque sententiam conveniunt; imo plerique ex illis, qui Sacerdotibus facultatem tribuunt praevalim celebrandi Feria V in Coena Domini, putant etiam fieri id ipsum posse sequenti Sabbato: sed hi non animadvertunt magnum, quod unam inter alteramque diem discrimen est. Siquidem Feria V diebus liturgicis non adnumeratur; imo, ut notatum est supra ad dub. 1, praeter caeteris Sacrificium iure postulat; Sabbatum vero, in Feria VI in Parasceve, liturgicum est, quia Ecclesia, per integrum saltem eiusdem diei civilem cursum, in solitudine et more versari deberet ob mortem et sepulturam D. N. I. C., veluti habetur in Epistola Innocentii I ad Decentium relat. in cap. *Sabbato* dist. 3, de consecratione. Antiqua monumenta testimini sacras functiones

inchoari consuevisse, ingruentibus iam tenebris; et cum essent mullo longiores praesertim ob illorum copiam, qui sacro Fonte erant abluendi, Missam, quae post Litanias celebrabatur, mediae nocti fuisse conterminam. Equidem paulatim immutatus est mos per anticipationem; religiose tamen retentus et servatus liturgicus ordo. Quamobrem, etsi noctu Sacrificium non offeratur, sed circa meridiem, nihilominus infra actionem praecipit Rubrica, ut ad *Communicantes* legatur *Saeratissimum noctem*. Id sufficit, quin immorer in Paschali praeconio praemittendo nedum prophetiis, verum etiam Fontis benedictioni, in quo non secus ac si nocte concubia adhuc legeretur, pluries repetitur: *Haec nox est*. Sacrificium, quod noctis erat, utique modo offertur ante vel circa meridiem, et quod diei superest, ob annunciatam Dominicam Resurrectionem, laetitiae significationibus decoratur; nihilominus quantum fieri potest, ne prorsus oblitteretur antiquorum temporum disciplina, aequum est ut per anticipationem Solemnia liant, non item privatae Missae celebrentur. Hinc est, ut si aliquod Festum ex praecepto servandum incidat in Feriam V, aliquot Missae privatae ad fidelium commoditatem permittuntur; non autem, si tale Festum occurrat in Sabbato Sancio, ut ex Decretis in hac Collectione relatis. Tametsi vero repudianda sit Scriptorum sententia, qui ponunt in Sacerdotum facultate, si velint, praevalim lectam Missam celebrare; poles tamen Apostolica Sedes, peculiaribus attentis circumstantiis, in aliquo casu generalis legis temperare rigorem, ac privilegium elargiri id agendi, quod pro lubilu fieri nullo modo poles. Sed hac indulgentia Apostolica Sedes parce ulitur, ne ex privilegiorum copia inducantur abusus, ideo in eorumdem usu modum praescribit, ac debitum ordinem. Exemplo sit indultum, de quo supra favore Ecclesiae tituli S. Mariae de Antiochia, ac alterius S. Mariae de *los retnedios* Toletanae Dioecesis. Datis precibus ab Hispaniam apud Sanciam Sedem Oratore ad s. m. Innocentium XII, easdem Ipse S. R. C. pro volo remisit; et haec, maturo praemisso examine circumstantiarum, quae alicui indulgentiae locum dabant, ita annuendum censuit, ut certus Missarum numerus esset praefinendus, privilegium nequiret in exemplum adduci, et generali Decreto anni 1719, quod firmum manet, in peculiari casu derogandum foret. SSnuius vero votum S. C. admisit, confirmavitque, sed *pro hac. sinitur in italia*

In Heras in forma Brevis expediri iussit. Quia tamen temporis successu percrebuerunt abusus, et aliqui vel forte plurimi, aut Scriptorum placita sequentes, aut privilegia iaculantes, eaque pro lubilu exludentes et interpretantes, privatam Missae celebrationem licitam arbitrabantur: ideo S. C., ne uliro progrediatur et invalescat corruptela, proposito dubio respondit: *Iuxta colum*, videlicet confirmanda et ad observantiam revocanda esse Decreta vetantia Missas ledas, praeter unicam solemnem in Sabbato Sancio; ei consulendum SSmo pro revocatione cuiuscumque indulti (scilicet personalis), firmis tamen privilegiis concessis aliquibus Ecclesiis unam alleramve Missam lectam celebrandi, dummodo tamen id non fiat ante Cathedralis v. Matricis festivum campanarum sonitum, ut in responsione ad 2 partem praecedentis dubii. Atque heic loci adnotatum volo Scriptores illos, qui praevalam Missae celebrationem licitam existimarunt, illoruisse aulequam prodiret generale Decretum anni 1691, quod non limitatur ad Urbem eiusque Districtum, sed generalem legem omnibus imponit. Hinc fit, ut sola Apostolica Sedes eam queat relaxare, quin idipsum ab locorum Ordinariis fieri possit. Clara sunt verba Decreti: « Celebrationem quoque Missarum dicta die Sabbati Sancti omnino prohibendam in quibuscumque Ecclesiis et Oratoriis privatis et unicam Missam Convenlualem una cum Officio eiusdem Sabbati Sancti celebrandam fore praecepit ». Quum autem hoc Decretum Summus Pontifex sua auctoritate firmaverit et opusculorum evulgari iusserit, vim habet legis universalis, quae relaxari nequit, nisi ab eo, a quo lata est.

Ad Drmvm IV. In Pontificali Romano distinctae sunt Rubricae, quae methodum praescribunt in Ordinibus conferendis omnino servandam; et licet non differant quoad substantialia, pro temporum tamen ratione a generali regula tantillum diverunt, et accidentalem aliquam variationem ponunt, sic exigentibus sacris actionibus, quae simul eadem die concurrunt, et successive peraguntur. Ideo in Sabbatis quatuor Temporum, quia Prophetiae ad Missam et Ordinationem stride perlinent, initiantur Tonsurandi post *Kyrie eleison*, et Minores Ordines inter unam alleramque ex primis quatuor prophetiis conferuntur. Antequam Pontifex ultro procedat, sistentes ante se promovendos ad Subdiaconatum gravibus verbis admonet, ut seno cogitent

quid aduri sunt, priusquam libertatem amittant transeundi ad vota saecularia : mox Archidiaconus iubet, ut accedant, qui ordinandi sunt Diaconi et Presbyteri; incipiuntque Litaniae etc. Verum lamen, si Ordinatio fiat Sabbato Sancto, quum prophetiae, quae simul ad Baptismum et Ordinationem pertinent, Missae prae mittantur, et sine mora (nisi Fons benedicendus sit) Cantores intonent Litanias; rubrica diversam dat dispositionem : < Si vero Sabbato Sancto Ordinationes fiant, Officium incipitur a prima prophetia, et continuatur, prout in ordinario usque ad Litanias inclusive, in quibus dicto *11 omnibus fidelibus etc.* surgit ab accubitu Pontifex, et conversus ad Ordinandos, eos benedicit, prout post Litanias infra ponitur..... deinde dicit Orationem ordinariam cum alii pro Ordinandis, quibus dictis, ordinal ad Subdiaconatum >. Hactenus Rubrica ; qua posita successivae actiones sunt nisi intercipientur benedictione Fontis, et administratione Baptismi) Prophetiae et Litaniae : nec locus est admonitioni faciendae promovendis ad Subdiaconatum, quae fieri debet, dum Pontifex post Orationem et Collectam ad eorum Ordinationem procedit, quin repetendae sint Litaniae, quia super promovendis ad Sacros Ordines pronuntiatiae iam sunt formulae benedictionis, sanctificationis et consecrationis. Hic autem forte aliquis interpellat, inquiring, benedicendi ne, sanctificandi et consecrandi sunt promovendi, priusquam moneantur, an velint, constantes in proposito, saecularibus volis lenunciare? Brevi me possem expedire responso, quod ubi lex non excipit, non limitat, nec nos excipere vel limitare debemus. Non enim agitur de casu non praevisto, cum quo generalis regula nequeat componi. Rubrica rationem habuit Ordinationis peragendae Sabbato Sancto, diversaque dedit dispositionem quoad tempus Ordinibus conferendis destinatum, lubet namque, ut vidimus, in Litanis, quae Missae praemittuntur, ad sacros Ordines promovendos esse benedicendos ; mox inchoandam Missam, initialisque ac promotis ad minores gradus Clericis, lectione Oratione, ad Ordinationem Subdiaconi deveniendum ; nec lamen ullum occurrit verbum de anticipanda monitione. Et iure quidem ; nam formulae benedictionis etc. deprecatoriae sunt, et Ordinationi nullatenus essentielles, nec ingere imponunt ; quamobrem promovendi ad Subdiaconatum, si prolatis super iisdem praefatis formulis, a proposito

velint resilire, liberum adhuc illis est. Itaque, cum certum sit admonitionem, collatis iam minoribus Ordinibus, faciendam esse promovendis ad Subdiaconatum, nihil immutandum est, nec ab hac generali dispositione recedendum. Quod si admonitio fieri deberet hac die ante Litanias, vel in Ordinationibus, quae habentur aliis statutis ab Ecclesia temporibus, procul dubio indicaretur in rubrica speciali de Sabbato Sancto, quemadmodum eadem iubet benedicere Ordinandos in Litanis, quae hac die Missam immediate praecedunt. Admonitio igitur facienda erit immediate, antequam Subdiaconatus Ordo conferatur, servandaque Rubrica specialis posita in Pontificali pro Ordinatione peragenda in Sabbato Sancto, prout Sacra Congregatio servandam esse respondit.

Ad Dubium V. Sive Ordinatio in Sabbato Sancto publica et generalis sit, sive particularis et privata ; unus tantummodo vel plures tum ad minores, tum ad sacros Ordines sint promovendi ; eadem regula semper tenenda est, et sacra incipienda actio a prophetiis, veluti praescriptum vidimus in Romano Pontificali, et declaratum fuit in Bergoinen. a S. R. C. 21 Martii 1744. Quamobrem si unus dumtaxat Subdiaconus sit ordinandus in domestico Episcopi Sacello, vel in proposito dubio ; praescriptarum precum et actionum ratio nec turbanda, nec invertenda est, imo apprimè servandus ordo a Rubrica dispositus. Porro Pontificalis rubrica iubet, ut, absoluta prophetiarum lectione, statim dicantur Litaniae, et Missa sequatur, qua inchoata, et non prius, facienda est Ordinatio, servatis regula et tempore singulis Ordinibus assignatis. Ideo cum nemo sit tonsura initiandus, nemo ad minores gradus promovendus, incipere Ordinatio debet post Orationem, et exordiendum ab admonitione, vel Ordinandus de statu amplectendo, a quo postea resilire non poterit, queat determinare. Neque interest quod supra eundem prolatae iam fuerint formulae benedictionum : nam huiusmodi formulae deprecatoriae sunt, et haberi debent tamquam dispositivae ad Ordinem conferendum et suscipiendum ; ideo, vel iam supra notatum est, ad essentiam Ordinationis trahi nequeunt, libertatem non adimunt, iugum non imponunt, et promovendus adhuc liber est, donec forma non fuerit super eum ab Episcopo prolata, simulque adhibita et tradita Ordinationis materia. Scito

igitur S. C. proposito dubio respondit : < luxla voluin »; videlicet : < In privata etiam Ordinatione, quae fit Sabbato Sancto unius tantum Subdiaconi, monitionem faciendam esse, servata Pontificalis rubrica, non secus ac in Ordinatione generali ».

Ad Dubium VI. Si expendendas mihi proponerem diversas sententias, in quas abeunt auctores gravissimi de materia et forma Ordinationis Presbyteratus disserentes, nimis ab instituto aberrarem, nec pinsem brevitati consulere. Quid enim prodest de re diatribam texere, de qua in dubio non quaeritur, quaeque ab Ecclesia non est ullo canone definita? Vel enim materia sit instrumentorum traditio, cui forma respondet : *accipe potestatem etc.*, vel sola manuum impositio, vel utrumque simul, id ad praesentis dubii solutionem non perlinet. Data quippe hypotesi, quod sola physica et subsequens moralis manuum impositio conferat potestatem, nulla subesi quaestio de necessitate talis impositionis, sed una est controversia super intelligentia Rubricae Pontificalis, quae iubet : « Pontifex stans ad Faldislorium suum.... imponit simul utramque manum super caput cuiuslibet Ordinandi..... idernque faciunt post eum omnes Sacerdotes..... quo facto tam Pontifex, quam Sacerdotes lenem manus dexterarum extensas super illos ». Dubitandi rationem praebet illud, *omnes qui adsunt*, num scilicet ita intelligi debeant, ut physice et numeraliter quotquot adsunt, manus imponant, vel potius moraliter, ita ut nihil officiat, si quis ex praesentibus id omittat. Si materialiter verba accipienda essent, dictio illa *omnes* physice intelligenda foret, ita ut post Episcopum numeraliter quotquot adsunt Presbyteri super Ordinandos imponere manus debeant, et post physicum contactum, in morali dexterarum extensione perseverare, dum Pontifex Orationem legit. Verum lamen eadem dictio accipi etiam munditer potest, ita ut sensus sit : « Episcopus manibus physice tangat capita Ordinandorum, et successive post eum idipsum praestabunt tres aut plures ex adstantibus Presbyteris ». Non enim dictio illa *omnes* singulos, qui adsunt, comprehendit ; sed multi pro omnibus indigitantur. Sub huiusmodi significatione plerumque in Scripturis haec dictio occurrit. Sic 1er. cap. G, v. 8. « Omnes avaritiae student. Omnem avaritiam sequuntur ». Sic in Exodo habetur dixisse Deum Moysi in Sina : « Omnem populum ad vitulum aureum adorandum

conversum esse ». Sic in Tobia cap. I, vers. 5, legitur : « Quo i omnes ad vitulos aureos currerent, quos iecerat Ieruboa » ; et iterum vers. 12 : « Quod omnes de cibis velitis vescerentur ». Attamen in locis citatis, et aliis afferendis, si opus esset, dictio illa *omnes* non nisi ad multitudinem significandam accipitur. Quamquam sit integer contextus Rubricae Pontificalis spectetur, et diversae dictiones simul conferantur, impositionem physicam a morali distinxisse videtur. Postquam enim insserat : * Pontifex stans imponit simul utranque manum super caput cuiuslibet Ordinandi . . . idernque faciunt post eum omnes Sacerdotes, qui adsunt » ; immediate subdit : « quorum tres aut plures Presbyteri vel saltem cum Stolis pardi, si commode fieri potest, esse deberent ». Concludit Rubrica : « Quo facto tam Pontifex, quam Sacerdotes lenem manus dexterarum extensas super illos ». Si conciliari velint hae tres orationis partes, forte a veritate non aberraret qui crederet ita intelligendam Rubricam, ut sensus sit, quod tres aut plures ex adstantibus Presbyteris sacris amicti, physice unus post alium super caput cuiuslibet Ordinandi manus imponant, alii vero et Chori subselliis moraliter ; et tam isti, quam illi in extensione manus dexterarum perseverent, quousque a Pontifice Oratio lecta uou fuerit. Si una vel altera Rubricae interpretatio non adhiberetur, et per verbum *omnes* intelligendi essent physice et numeraliter quotquot sunt, magna etiam oriretur confusio in Cathedralibus, quae abundant adstantium Presbyterorum copia. Hinc est, quod in Patriarchal-Lateianensi, quando generales habemus Ordinationes, duodecim dumtaxat sunt, qui, Stola et collo pendente, physice post Episcopum manus super Ordinandis imponant, licet nullo plures praesentes sint ; quamvis ratio dumtaxat haberi vellet eorum, qui gaudent praebenda presbyterali, praetermisso longe maiore numero illorum, qui, etsi Presbyteri sint, ratione lamen praebendae, Diaconos aut Subdiaconos repraesentant. Praxis igitur servata in Patriarchal-Ecclesia, quae caput dicitur omnium Ecclesiarum Urbis et Orbis, plane demonstrat illud *omnes* non physice et numeraliter, sed moraliter esse accipiendum.

Eoque magis ita esse intelligendam rubricam puto, quia, ut adnotat Calalanus in Commentar. ad Pontifical. Roman. § G, de Ordinatione Presbyteri num. 1, doctrinae adhaerens S. Bonaventurae, sola manus nu-

positio ab Episcopo facta essentialis est, cum ipse solus sit Ordinationis minister : adstantes autem alii Sacerdotes ideo simul manus imponant, non vel Ordinem conferant, sed vel eo ritu gratia communionis significetur, quae in Ordine Sacerdotali confertur, et per Sacerdotem administrari debet. Haec ergo manus impositio, quam alii Presbyteri faciunt, solemnitatis, immo necessitatis est. Quo posito, quis non videt dictionem illam omnino, quae in Pontificali occurrit, in sensu inglorioso non esse accipiendam? Ideo Sacra Congregatio, re mature discussa, respondit : « Ea verba Pontificalia . . . omnes Sacerdotes, qui adsunt, intelligi posse moraliter, iuxta lamen locorum consuetudinem, servata Rubrica quoad paramenia et Stolas ». Scite in hoc responso verbis facultatis usa est, ne videretur legem dicere voluisse ubique locorum, nullo facto discrimine, servandam ; sed quum nosceret variam esse Ecclesiarum consuetudinem, per verbum illud *posse* declaravit non esse contra Rubricam illarum Cathedralium morem, in quibus, non quotquot adsunt Sacerdotes, sed aliqui tantum manus imponunt, dummodo lamen ea in parte in suo robore maneant, ubi praecipitur quod saltem tres aut plures, sacris amicti, post Episcopum superordinandorum capitibus physice manus imponant : sed simul sariam tectamque voluit praxim illarum Ecclesiarum, in quibus consuetudo est, ut non aliqui dumtaxat, sed omnes adstantes Presbyteri physice id praestent.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2<>1S. COTHONEN. (4680)

Ad Dubium II. Quaestio huiusmodi facilis solutionis est. Ne vetustiora quaeramus, S. H. C. in Assisien. sub die 25 Maii 1849 declaravit Collectam imperitam omittendam esse in duplicibus 1 class., posse tamen libitum Sacerdotis legi vel omitti in Missis privatis, occurrente duplici 2 cl., in Coeniv. nivali vel solemnibus omittendam. Haec regula tenenda est in Festis duplicibus 1 vel 2 class., non tamen in Dominicis Adventus vel Quadragesimae, quae, licet habent qualitatem dupl. 1 vel 2 class., hoc lamen privilegio gaudent ad tantum dumtaxat (Tertium lenciendi in occursum Festalis ritus; sed vere non sunt, nisi ritu semidupl. cis. Ideo in concursu cedunt cui cumque Festo rite dupl., plures Orationes in Missis admittunt vel commemorationem

de simplici; necnon in Officio suffragia Sanctorum, preces etc. Nulla proinde ratio est, ob quam in iisdem legi nequeat Collecta a Praesidibus imperata.

Dubitare quis forte posset de Dominica Passionis, de allera Palmarum, de IV Adventus, dum haec incidit in Vigilia Nativitatis Domini. Prima namque duas tantum Orationes admittit ; et, quatenus simplex occurrat, de hoc fit commemoratio loco illius, quae dicenda foret secundo loco: Dominica Palmarum, praeter unicam Missae propriam, aliam non habet Orationem ; et Vigilia Nativitatis Domini id peculiare habet, ut de ea fiat etiam in occursum cum Dominica IV Adventus, de qua tantum (il commemoratio ; et quum illa respuat etiam commemorationem de simplici, ista vero Vigiliae cedens, retineat tantum commemorationem, quae nunquam perit (nisi vacet, aut ad aliam diem infra hebdomadam transferatur, ut nonnumquam accidit in Octava eiusdem Nativitatis, et allera Epiphaniae); in neutra legenda erit Oratio imperata. Et quoniam S. R. C. in Aquen. sub die 3 Martii 1674, ad 5, declaravit: « In Missa Vigiliae Nativitatis debent omitti Orationes a Superiore praeceptae etc. » ; ob paritatem rationis, idipsum declaratum censendum est quoad *Dominicam Palmarum*. De duabus ergo hisce Dominicis composita illis est. Non de Dominica Passionis. Nam non desunt, qui existimant in hac etiam omittendam esse Orationem imperatam, quia in Missa huius Dominicae duas tantum Orationes a Rubrica assignantur, et S. R. C. explicando Rubricam forte non satis claram, sancivit dicendam non esse Orationem secundo loco assignatam, si occurrat commemoratio de simplici in Missis fecialibus a Dominica Passionis usque ad Feriam V in Coena Domini, et infra Octavas Paschalis et Pentecosten, lia in una Rubricarum 22 Novembris 1659, in Caesaraugustana 22 Septembris 1692 et in altera Rubricarum 5 Septembris 1836.

Antequam prodiret postremum Decretum, in quo S. R. C. ad dubium I. « An in Missis fecialibus a Dominica Passionis usque ad Feriam V in Coena Domini, occurrente Festo simplici, adhuc dicenda sit tertia Oratio *Ecclesiae* vel pro Papa: et an eadem tertia Oratio recitanda quoque sit infra Octavas Paschalis et Pentecosten? » sub die 15 Septembris 1736 respondit : « nihil esse innovandum, nempe immo esse dicendam tertiam Orationem ». Magna erat quae-

stio inter Scriplores super inielligenlia Rubricae, el particulis: *lanium*, *nixi*: el plurimi opinabantur ita inlelligendas esse particulas, ut, duabus assignatis Orationibus, tertia addenda esset in occursu simplicis; el quamvis contrarium teneret cum alus Gavanlus, eiusdem lamen commentator Meratus suspenso haerebat animo, el tantummodo dubium deposuit, postquam evulgatum fuit Decretum, de quo supra. Sed quid hoc nostra interest? Numerus laxative Orationum, quae sunt in praecepto in Dominica Passionis, impedimento non est, quin altera addatur a Superiore imperata; secus haec dicenda nec esset in feriis, quae occurrunt a Dominica Passionis usque ad feriam V in Coena Domini, neque in postremis feriis, el Sabbato Octavarum Paschalis, el Pentecostes, quia tam in istis, quam in illis Missae feriali et de Octava duae tantum Orationes assignantur; nihilominus nemo est, qui imperatam neget esse dicendam; pari igitur modo legenda erit in Dominica Passionis. In hac namque et sequentibus Octavis Paschalis el Pentecostes duae lautum assignantur Orationes, quia, sicli in Officio omittuntur Suffragia Sanctorum, ita omittitur in Missa Oratio *A Cunelis*, quae suffragiis respondet, neque substituenda esialia, ad implorandum B. M. Virginis auxilium, ul fit in Adventu, post Epiphaniam usque ad Purificationem, et lempore Paschali. Quod si latio quaeratur, facile est eandem adinvenire. Ideo namque lempore Passionis omittuntur suffragia in Officio, et in Missa Orationes vel *A Cunelis*, vel *Concede*, ul nostra intentio feratur in Christum solum, nosraque spes in unicum eius singulare refugium, nique uni Christo Crucifixo fidenter vacemu«. Videri potest Gavanlus, qui ad Bub. Miss. par. 1, lit. 9, num. 8, agens de Octavis Paschae el Pentecostes: « Valet, inquit, ea ratio, quam affert Durand^{us} in Dominica Passionis, in qua cessant commemorationes Sanctorum in Officio; ut scilicet nostra intentio feratur in Christum solum, spes nostra elevetur ad unicum eius singulare refugium. Addimus igitur in lempore Passionis, Paschalis el Pentecostes aliam Orationem tantum pro Ecclesia vel pro Papa, pro quibus praecipue orandum, nullo alio mediante Advocato, neque Beata Virgine, quia Christus el Spiritus Paraclilus sunt tunc temporis supremi et unici Advocati ». Videri etiam possunt Meratus ibidem, et part. 4, tit. 7, num. t, Telamus Diar. Ecclesiastic. Civil.

tract. 2, lib. 4, pari. 2, cap. 6, art. 2, Cavalieri lom. 3, cap. 8, Decret. 1, num. 1G, alnqne. Addam ego, el dicam fidenter, nullum esae tempus rnagis idoneum, ul pro ingruentibus necessitatibus Deum exoremus, quam illud, in quo recolimus memoriam Passionis D. N. I. Christi, qui Sanguine suo Ecclesiam (undavit, nos liberavit a morte el in nostris necessitatibus factus est propitiatio nostra, el mediator apud Patrem, lure igitur S. C. proposito Dubio respondens, a tegula generali, quae in omnibus Dominicis Adventus el Quadragesimae Orationem impelalam admittit, exceptit dumtaxat Dominicam Palmarum el quaiiam Adventus, dum occurrit com Vigilia Nativitatis.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2(519. DERTHONEN. (4387)

Ad Dubium I. Elsi Ecclesiis, vel solemniler ab Episcopo consecratis, servata forma Pontificalis Romani, vel minori celebritate dumtaxat benedictis, unus detur in actu Consecrationis, vel Benedictionis Sanctus Titularis; aliquae non ita infrequenler a pluribus Sanctis denominantur, vel quia plures dati in die Dedicationis, vel quia illi, cuius nomine erecta est Ecclesia, alter temporis successu additus; quo fit, ul plures eodem honore iisdemque privilegiis decorati reputentur. Sed revera non ita est. Quippe non omnibus eadem aequae competunt privilegia, quae Titularibus tribuuntur. Hisce fruilui Sanctus ille, sub cuius titulo Ecclesia dedicata est, el nequii iisdem spoliari, nisi destruat, vel non accidentaliler (ut saepenumero accidit in barbarorum et hostilibus incursionibus), sed perpetuo, loci sacri qualitate amissa, in profanum usum convertatur. Non ita est de aliis, qui accedunt. Hos namque, ul plurimum, pietas populorum, vel ob aliquod insigne prodigium, vel ob aliam causam specialibus veneratur obsequiis, in neressitatibus lain publicis, quam privatis invocat, eoiimdein Eesla solemniler exlrinseco apparatu celebrat, loique argumentis cullusquo significationibus distinguit, ul veri antiqui tituli fere sil aut videatur oblilerala memoria. Hi lamen vero Titulares non sunt, licet ex accessione novam Ecclesiae tribuam denominationem; nec proplerea ius habent ad eas praerogativas, quae veris competunt Titulanbus, el vix iis privilegiis gaudere possunt (dummodo caetera concur-

mnth ijn.it- Patronis secundi ordinis competunt. Quod si indelebili titulo, quo in Dedicatione Ecclesia imi nuncupata, alter adiunrlus fuerit aut per Literas in forma Brevis, aut per Rescriptam, huic etiam pan modo praerogativae conveniunt, quae primo illi : el quum aequalis sit gradus, unum dumtaxat ponit in praelatione discrimen, maior videlicet dignitas prae minori. Videri possunt de re liturgies Scriptores, ac praesertim Gavanlus ad Rubric. Breviar. sed. 3, cap. 12, num. ü, eius commentator Meratus sect. 8, cap. 5, num. 4, Cavalieri tom. 1, cap. 2, Decret. Guyelus cap. 4, quaesi. 3. El quamquam non omnes simul conveniant quoad aequalitatem ritus, quo singulorum recolenda memoria est ; lis tamen facile componi posse videtur, adhibita distinctione inter titulum additum Apostolic* auctoritate, et titulum seu potius novam denominationem privata populi pietate inductam. Omnis autem controversia cessat m t «sii, de quo in Dubio. Certum quippe est sub titulo S. Laurentii Levitae et Mari. Ecclesiam Calhedralem Derthonensem dedicatam fuisse; certam item est in Aposlolicis Literis novae eiusdem erectionis in Calhedralem, Ü. M. V. in Coelum Assumptae nova denominatione insuper addita fuisse decoratam. Novus igitur titulus Aposiolica auctoritate acci "il antiquo, qui ul datus in prima erectione, alterius accessione nec perit, nec praerogativam ullam amittit, si excipias, quod cedere debet maiori dignitati : quamobrem el in occurso cum Octava, et in suffragiis danda est praelatio Octavae el commemorationi de Beata Maria Virgine. Quum ergo uterque titulus sit retinendus, et aequae principalis sil, ntrique pariter idem competii ritus, eademque solemnitas : el quoniam de Tilulanbus Ecclesiae Cathedialis res est, ulriusque dies Festus nola Pontificali notandus venii, illis videlicet adnumerandus, qui recensentur in Caeremoniali Episcoporum hb. 2, cap. i, num. 2, ibi: « Dies Nativitatis Domini etc. Sancti Titulans Ecclesiae el Patroni Civitatis ». In m namque Episcopus, nisi sil legitime impeditu*, pro diversitate Festorum, vel oinorno debet ponlificialiter celebrare, vel decet ut celebret.

Ad Dieux V. Binis Decretis Generalibus Sariam huius Congregationis certae datae sunt legulae, quoad Missam celebrandam pro 'ponso el sponsa. In primo, vel declaratum, vel indultum sancilumque est: « In celebratione nuptiarum, quae fit extra

diem Dominicum, vel alium diem Festum de praecepto, seu in quo occurrat duplex 1 vel 2 class., etiamsi fiat Officium el Missa de Festo duplici per annum, sive maiori, sive minori, dicendam esse Missam pro sponso et sponsa in line Missalis post alias Missas votivas specialiter assignatam; in diebus vero Dominicis, aliisque diebus Festis de praecepto, ac duplicibus 1 et 2 class., dicendam esse Missam de Festo, cum commemoratione Missae pro sponso el sponsa ». Ha die 20 Decembris 1783; in allero veru diei 3 Martii 1818 declaratum fuit: «Missam pro sponso et sponsa (dum servala forma primi Decreti celebrari licet) esse votivam privatam, proindeque semper legendam sine hymno angelico el Symbolo, cum iribus Orationibus, 1 videlicet eiusdem Missae votivae propriae, ul habetur in fine Missalis, 2 el 3 diei currentis, ul in Rubrica lit. 7, num. 3, de commemorat., *Benedicamus Domino* in fine, el ultimo Evangelio S. Ioannis ». Hisce Decretis compositae quaestiones omnes videbantur : secus tamen accidit ; nam nova excitata sunt dubia. Quippe nonnulli sunt, qui opinantur Missam hanc dici posse etiam diebus, qui excludunt duplicia per annum, praesertim vero infra Octavam Epiphaniae, in vigilia Pentecostes el infra Octavam privilegialam SSihi Corporis Christi. In hac autem opinione versantur, quia in primo illo Decreto dies isti expressim et nominatim non excipiuntur. Asi hi errant quammaxime. Non enim declaratione indigebat id, quod sub generali prohibitione, ulpote a Rubricis iam vetitum, continebatur. Iubet Decretum, ne Missa nuptiarum celebretur in duplicibus 1 vel 2 class., sed vult, ul in huiusmodi uccursu solam obtineat commemorationem : ergo includit in regula etiam dies, m quibus per easdem Rubricas fieri nequii Festum duplex 2 class., vel occurrens, vel translatum. Si in Octava Epiphaniae duplicia islhaec non admittuntur; poliori iure nec Missa votiva privata, non obstante Induito, admitti poterit, utpole quae in occurso huiusmodi duplicium celebranda non esi. Octavae namque eo modo privilegialae, etsi quoad ritum, semiduplicem tantum obtineant; quoad exclusionem tamen occurrentium quorumcumque duplicium (si excipiatu occurrens 1 class, in Octava Epiphaniae), qualitatem nihilominus habent aequalis vel superioris ritus. Quamobrem Indultum celebrandi Missam privatam nuptiarum in duplicibus mai. aut mm. per

annum non Eeslivis extendi nullo modo potest ad infra Octavam Epiphaniae, el Vigiliam Pentecosten. Quoad Octavam vero privilegialam Ssihi Corporis Chi isti, discrimine est opus. Vel enim indultum est, ul haec Octava, ad instar illius Epiphaniae, omnia reiicial Eesla duplicia, praeter illa 1 class, occurrentia, el in hoc casu b pardalem rationis respuere eliam debel votivam nuptiarum, quae ex indulgentia permittitur in solis duplicibus, quae festiva non sint, vel dup. 1 vel 2 classis. Quod si privilegium sistit in exclusione dumtaxat duplicium, quae non sint 1 vel 2 class, occurrent vel translal.; neque hoc in casu inpedimentum ponit, quominus Missa Nuptiarum queat celebrari. Eoque magis poterit, si Octava Corporis Christi nullo ex duobus hisce modis privilegiais sil. Nam etsi vigore Decreti Sac. Ril. Congregationis, Pontificis auctoritate roborati, infra Octavam Sanctissimi Corporis Christi Missae votivae quaecumque, vel pro defunctis celebrandae non sint, (vide Decretum generale diei 24 Iunii 1670); excipienda tamen est illa Nuptiarum, vigore specialis Indulli, quo sicuti permissum est, ul celebrari possit in duplicibus per annum non festivis eliam ril. mai-, in quibus ex Rubricis prohibentur Missae votivae privatae, ita eliam poterit in diebus infra Octavam Corporis Christi, qui admittunt quaecumque duplicia occurrentia. Sed quaelibet cessat dubitandi ratio, postquam Sac. Ril. Congregatio proposito dubio respondit : < Negative quoad Octavam Epiphaniae, Vigiliam Pentecosten el Octavam privilegialam Ssihi Corporis Christi, quatenus privilegium concessum sil instar Octavae Epiphaniae ».

Ad Dubium VIII. Dubium hoc declaratione non indiget. Si commemoratio Missae de Dominica, in qua Festum occunil dupl. 1 vel 2 class., non coniungilur cum Oratione Festi, sed legitur sepamtim secundo loco, quaenam erit polior ratio, ut sub unica conclusione legi illa debeat pro sponso et sponsa simplex commemoratio? Si Missi Nuptiarum privati est, nullamque habet solemnilalem, haud dici potest in diebus velitis locum cedere Missae diei, ul est de Missa solemni pro Oratione Quadraginta Horarum, quae dicenda foret de Ssiho Sacramento, quaeque Pontificis inssn Missae diei coniungilur, dum ob occursum solemnioruin duplicium nequit celebrari. Imo, si Occurrant plures commemorationes, uti accidit potissimum, dum celebranda est

Missa de Dominica, illa Nuptiarum primum dumtaxat locum oblinere poterit post alia, a rubrica praeceptas, et sic supra reliquas praestare, siquae sini a Superiore imperatae.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

26 30. DUBIORUM. (4588)

Ad Dubium II. Abusus minime ferendus est, quod sacra Vasa ad Altaris mysteria destinata, dum redduntur ad usum inepta, vel decentius expoliri inlusque inaurari debent, non prius tradantur artifici, quam ab aliquo, vel Episcopo, vel Sacerdote ictu manus aut instrumenti despiciantur, ul hoc modo tamquam execrata haberi possim. Huic errone, ul occurreret Sacra Rh. Congregatio, simulque abusum eliminaret, propositis dubiis respondit : < huiusmodi execrationein non rite, sed ex errore fieri ». Vel enim sacra Vasa consecrationem servant, vel non: nihilominus dedecet, quae peculiaribus precibus el sacra Unctione fuerant linila, et ad Altariis conficienda mysteria adhibita, eo contemni modo, ne amplius Sacrificio inserviant. Non esi id faciendum, quod debitae reverentiae repugnat. Et quamvis eo animo fiat, ne res sacra, quae adhuc constitutivam inhaerentle inqne benedictionem perperam servare creditur, a laicis, dum adhuc sacra esi, contrectetur; modus tamen contumeliam sapii, ac ulpole religioni oppositus, reprobatus videtur. Quid igitur faciendum? Discrimine est opus, el pro casuum diversitate, diversa ratio tenenda est. Etenim Cilices cum Patenis vel ex necessitate expoliendi, instaurandi, ac inaurandi sunt, quia ex longo usu ad sacrum ministerium non amplius censentur idonei, vel, licet adhiheri tuto possint, nihilominus, ut pallescere incipit vividus auri intus fulgentis color, ad consulendum maiori decentiae, traduntur aurifici, qui novum aurum superinducat. In primo casu, simul ac calix vel fractus est, vel internam perdidit inaurationem, aut quoquo modo nequeat in sacris conficiendis mysteriis adhiberi, formam amittit, qua precibus, signis el unctionibus sacer evaserat. Nam < durat consecratio, donec frangatur, vel intus de novo auro limatur ». Ita GavantUSad Rub. Missal, part.2, tit. 1. Iilt. П. Quamobrern, si eiusdem usus est interdictus, quia nec sacer, nec ad Altaris mysteria aptus haberi potest; curnam exerrandus? Atque en ratio, quapropter neque in Pontificali Romano, neque in aliis

ritu ilibus Codicibus ulla occurrit huius ex-
ecrationis formula. Vanum quippe esset pro-
susque inutile, illud ictu vel verbis exe-
crare velle, quod iam exsecratum est. Quam-
quam data etiam hypothesis; quod aliquo
modo exsecrari a^o profanari deberet, foret
omnino indignum id spretu et contumelia
peragere. Uno dilemmate rem conficio;
vel calix fractus ad ministerium ineptus,
adhuc consecrationem servat, vel non. Si
primum velis; quum benedictio et conse-
cratio constitutiva sui ac materiae inhae-
reat, haud potest auferri, nisi destruat
materia formamque amittat; ideo neque
per ictum, neque per spretum et contu-
meliam consecratio perire potest: et actio
materialis subiectum consecratum, usque
dum formam retinet, haud valet immutare,
mhaereulemque consecrationem ab eo au-
ferre. Si vero dicas non amplius consecra-
tionem servare, fateberis etiam prorsus ine-
ptum esse spretu vel ictu tolli id velle,
quod non est. Itaque in utroque casu actus
ille per abusum inductus contumeliosus
est vel inutilis.

Quatenus vero Calix, non ex necessitate,
sed ex maiori decentia expoliri, et intus
inaurari velit, licet adhuc formam servet,
et in sacris agendis mysteriis sine religionis
detrimento adhiberi luto possit, consecra-
tionem certe non perdidit; quamobrem
nullo minus despiciendus est contumelioso
ictu manus vel instrumenti. Quid igitur
agendum, priusquam tradatur artifici? Ul
mihi videtur, facilis et expeditus est modus.
Vndeundus Episcopus, vel quicumque sit
Praelatus loci Ordinarius, qui calicis, etsi
adhuc apti ad Sacrificium, permittat tradi-
tionem addici ad hoc, ut is iterato vela-
mine intus linire, et decentius eum de in-
vdeal instaurare. Huiusmodi permissio, per
modum dispensationis, loco execrationis ha-
beri poterit. Neque abnuerem, imo oppor-
tunum putarem, quod locorum Ordinarii
ad hoc opus subdelegare possint tam suos
Vicarios Generales et Foraneos, quam Ec-
clesiarum Rectores et Superiores locales.
Nam st fere universalis invaluit opinio, usu
vel potius abusu confirmata, quod quilibet
Sacerdos possit p,τ ictum manus vel in-
strumenti calices et patenas exsecrare: cur
non id ipsum fieri multo decentius, sine
spretu et contumelia poterit a praefatis
Vicariis, Recloribus et Superioribus locali-
bus, Hire subdelegato, per modum veniae
et dispensationis, dum sacra Vasa in>lall-
nuda artificis tradenda sunt?

hno neque hac venia et dispensatione
opus esse crederem, si calix diversis par-
tibus constet, et pes dumtaxat expoliendus
et instaurandus sit, et seiungi a cuppa, quae
inauralione non indiget, sine fractura pos-
sit. Hac quippe in specie, non est opus
iradere artificis integrum calicem; sufficit
dumtaxat pedem a cuppa seiunctum. Id
saepenumero accidit, quia calices ut pluri-
mum conllati ita sunt ut inferior pars per
cochleam cuppae coniuncta, dum haec novo
auro linienda non est, facile possit ab ea
separari. Non enim, ut aiebam, perit con-
secratio, quae inest auratae cuppae, ut plu-
ribus probat Fabius de Albertis, de sacris
utensilibus cap. XX, num 13, ad num. 20,
explosa eorum sententia, qui contrarium
tenent. Secus est de Calicibus, quorum
pars inferior a superiori disiungi nequeat,
quia ita fixa est in cuppa, ut ab ea sine
fractura separari haud possit. Et quum
hoc in casu, nonnisi integri artificis tra-
dendi sint, quamvis extrinseca laniam in-
digeant reparatione, et nequeant ut exe-
crati haberi, quia auro intrinsecus liniendi
non sunt, crederem licentiam ab Ordinario,
vel ab Vicario generali aut foraneo, sive
Ecclesiae Rectore, vel Superiore locali pe-
tendam, et per modum dispensationis obli-
nendam.

Quid autem si Calices, qui adhuc ad
Sacrificium sunt apti, venundari velint aut
liquefieri? Optandum, ut idem servetur mo-
dus, et Ordinarii provideant, vel per Syno-
dalis constitutiones, vel per edicta, quod
nemini liceat calices et sacra vasa vendere
vel destruere, nisi petita et impetrata li-
centia ipsius loci Ordinarii, eiusve Vicarii
generalis: nam si in libertate relinquatur,
non levia possunt oriri mala in rei sacrae
ac religionis spretum et contumeliam. Erit
forte nonnemo, qui in opinione sit, quod
non liceat materiam ex calicibus et patenis
igne fuis converti in usus profanos: nam,
si cautum iurv esi, quod sacrae supelle-
ctilis non attritae atque ita consumptae,
ut nequeant impius ad Sacrum adhiberi,
igni tradantur ex cap. *[Liaris]* de Consecrat,
distinet 1; si velint esi trabes et ligna
dirutae Ecclesiae in prophanum usum adhi-
beri, sed potius sunt comburenda ex cap. *Li-
gnea*, eodem lit.; multo magis id faciendum
forte videtur de calicibus et patenis, vasis
scilicet, quae nedum sacra evaserunt pre-
cibus et unctionibus ad Ecclesia in libro
Pontificali praescriptis, verum etiam, quod
magis est, immediate contactu Corporis et

Sangttinis H. N. I. C. Verumlamen rigida nimis huiusmodi esset opinio; neque, si vellet, aequè posset ad praxim adduci. Numquid enim materia pretio fi valore aestimabilis disperdenda erit cum possidentis damno? Non hoc meum est consilium ; quippe fateor longe decentius fore ex eadem conflari novos Calices, Patenas, Pyxides, Vasa pro sacris oleis, sacras Imagines, coronas, candelabra atque id genus alia in Dei Cultum, Sanctorum honorem et Ecclesiarum decus et ornamentum ; nihilominus absit, ul censeam illicitum, si velint eadem converti in usus profanos. Nam simul ac aurum, argentum, aes fusum est, primam formam amittit, et ul profanum habetur, ac proinde fas erit artifici, prout mavult, ad quodlibet opus informem illam materiam adhibere. Diversa ratio est de suppellectilibus vel lineis, vel sericis, quae, nisi flammis tradantur, possunt quidem aliam induere formam quoad usum diversum, sed nequeunt illam perdere, quae iisdem data fuit a textore. Idem dicendum de lignis, quae ex dirutis Ecclesiis supersunt.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2621. DUBIORUM. (4590)

Ad Dubium 1. Dubium hoc illustratione non indiget. Quis enim est, qui nesciat pastoralis sulciliidinis esse sedulo invigilare, ul adamussim Ecclesiasticae leges, quae circa ritus sacrasque caeremonias versantur, rite recteque servantur; et si qui inoleverunt abusus, radicitus exlirpenlur? Id lubeul Apostolicae Constitutiones praemissae tam Breviario et Missali Romano, quam aliis ritualibus libris : id paritet S. R. C. iterata Decreta. Nam « quaecumque ad Dei cultum spectant ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri aequum est ». Ita Tridenlina Synodus Sess. 21, cap. 8, de Reformat. Iure igitur ad Episcopos perlinet in suis respective Dioecesibus curare et inhere, ul a sibi subdito Cleio sacri ritus et caeremoniae ad praescripta Rubricarum et Decretorum componantur. Sed quoniam Episcopus aliis sui ministerii curis distractus, nec ubique adesse, nec omnia noscere per se potest ; Magistris caeremoniarum onus incumbit, (quin ad hoc liberi censeantur Ecclesiarum Rectores), si quid viderint in Ecclesiis sacrisque actionibus fieri a scriptis legibus decielisque alienum, quod ipsi nequeant suasu consiliisque vel

abrumpere vel ad Ecclesiastici iuris formam revocare, illud deferre ad Episcopum, qm sua auctoritate, prout stricte tenetur, lubeal quid faciendum, quid vitandum est. Quod si implexa res, involulaeque quaestiones sint, palet recursus ad S. R. C., quae facultatem habet declarandi, quod obscurum est, legemque interpretandi, ubi non est salis clara.

Ad Dt'Bii μ III. Hac super re tam clara est Caeremonialis libri dispositio, ut vix credam diversam alicubi inductam fuisse consuetudinem. Quod si revera in aliqua Cathedrali invaluerit, ne morosos sit Episcopos, sed mediis a iure datis id corrigat, quod devium a iure est. Simplex scabellum parari debet pro assistente Presbytero vel a dextris vel a sinistris, prout patitur loci situs, ante faciem Episcopi in Cathedra sedentis. Ita lib. 1, cap. 7, num. 1: « Sedebit in aliquo scabello prope Episcopum » : et num. 4: « Sedente vero Episcopo et ipse sedet super scabellum »: et infra : « Si vero forte Episcopus celebrans, non in sede propria, sed in Faldistorio sederet, tunc ipse Presbyter assistens sedebit in aliquo scamno prope Altare » : et paulo post : « Si sermo habebitur per Episcopum in propria Sede: sedebit (Presbyter assistens) in scabello suae assisenliae » : et num. 5 in fin.: « Habebit locum idem Presbyter assistens prope sedem Episcopi in scabello ». Igitur si Caerimoniale disponit et toties repetit, quod Presbyter sedeat in *scabello*, quisnam sibi arrogare poterit arbitrium adhibendi sedem, quam cameralem dicimus pro *scabello*! Haud enim licet Dign talibus et Canonicis in Choro coram Episcopo aliter sedere, nisi in scamnis vel scabellis, ul pluries S. R. C. sancivit, praesertim vero in una Burgi S. Sepulchri 4 Aprilis 1699 et in Terulen. 20 Augusti 1729, mullo minus licere debet assistentibus Episcopo in Throno, in quo pro iisdem nonnisi scabella adhibenda esse iubel liber Caeremonialis: quin valeat consuetudo, aut privilegium. Id tam verum est. ut S. C. in Oriolen. 24 Augusti 1630. non obstante consuetudine introducta a tempore Pu IV sedendi, non in nudo scamno, sed in scabellis serico villosis coopertis, sancivit * non licere in casu proposito Canonicis Cathedralis, quando assisenliam faciunt Episcopo, sedere in scamnis coopertis, sed sedere debere super scabellis nudis iuxta praescriptum Caeremonialis Episcoporum cap. 8, lib. I, non obstante allegata consuetudine, quae fuit sublata per fel. re-

cord. Clementem VIII, in sna Bulla, in principio Caeremonialis relata ». Si id satis non est, ne sit qui secum reputet tueri posse abusum specioso consuetudinis nomine ; nani praeter laudatam Clementis VIII Constitutionem, Pontifices Summi Benedicius XIII, et alter eiusdem nominis XIV. qui novas editiones emendandi Caeremonialis curarunt, districte iusserunt eiusdem observantiam, < non obstantibus quarumvis Ecclesiarum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica vel alia quavis firmitate roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque indutis et Literis Apostolicis etc. », quibus specialiter et expresse derogatum esse declarant. Iure igitur ad duo haec dubia negativum datum a S. C. responsum.

Ad Dubium IV. Caeremonialis dispositio circa ornatum Ambonis, in quo sermo et concio habenda est, aut Epistolae et Evangelia decantanda solemniter sunt et illum scamni parandi pro Canonico Officia solemniter peracturo, apertum ponit discrimen. Nam lib. I, cap. 12, n. 18 legitur: « Ambones ubi Epistolae et Evangelia decantantur solent, siqui erunt, necnonet pulpitem, ubi sermo vel concio haberi solet, consentaneum est pannis sericis eiusdem coloris, cuius sunt cetera paramenia, exornari »: secus vero iubet lib. I, cap. 3, num. 4, de ornatu scamni pro Celebrante, quem esse vult « panno coopertum in cornu Epistolae »: quod si « occupare debeat stallum, seu prunam sedem Chori ab ea parte, quae eidem illa hebdomada obtigerit, in ea sede ponetur pulvinum et alterum cum tapete super alio scamno, seu genullexorio ante se posito, super quo etiam ponitur liber serici coloris ceterorum paramentorum lectus ; et ubi non adest tale scamnum, in aliquo legili, quod ponitur ante Celebrantem et removetur, prout opus est ; quo casu tapete sternitur ante ipsum Celebrantem ». Ubi autem Caeremoniale vult ornatum sericum, exprimit ; quando vero utitur uno vocabulo *πανηγυρι* sine adiuncto, *laneum* significare voluisse videtur. Serica sint oportet et coloris convenientis Officio diei, quae ad ornatum *Ambonii*, et ad *librum* cooperiendum adhibenda sunt : non autem quae ad ornatum sedis, seu scamni pro Celebrante : haud enim pro eodem determinatus est color ; et cum stragulum Celebranti apponendum lapete vocabulo designetur, non ex alia materia quam lanea textum esse debet. Verum etiamsi quis vellet super interpretatione verborum immorari, vel inde

concluderet vocabulum genericum *pannum* sericum non excludere, fateri tamen debet latum esse discrimen inter ornatum Ambonis, et alterum pro sede Celebrantis, de quo dumtaxat indubio quaeritur. Composita igitur res erit, si Caeremonialis distinctio adamussim servetur.

Ad Dubium V. Dubium hoc cum antecedenti coniungi potest, eademque Caeremonialis dispositione utrumque dissolvitur. Ut in illo datur regula circa ornatum sedis seu scamni Celebrantis, ita in isto Celebranti pulvinum conceditur apponendum in sede, alterumque in scamno seu genullexorio, super quo ponetur liber. Quaestio igitur dumtaxat versatur circa pulvini qualitatem, de ipsa silet Caeremoniale : verum ex S. C. decretis id facile colligi potest ; nam hac super re propositis dubiis, eadem S. C. aperte reprobavit damnavitque abusum adhibendi pulvinum sub genibus vel ad pedes Dignitatum et Canonicoium, vel in una Panormitana 22 Aprilis 1718, et in altera Burgi S. Sepulchri 4 Aprilis 1719 ; quoad vero pulvinum apponendum supra sedem seu scamnum Celebrantis, negando sericum, corium tantummodo induisit, uti in Tudertina 24 Martii 1612 et in Panormitana 17 Septembris 1670 : parum tamen interest, si non *conum*, sed *laneum* sibi, dummodo non sericum, quemadmodum S. C., huic dubio respondendo, sancivit.

Ad Dubium VII. Si ratio prae oculis habeatur, propter (piam Rubrica lit. *de Praeparatione Altaris*, praecepit, ut *Crux collocetur inter Candelabra*, facile intelligitur nobiliorem locum ab eadem occupari debere, ac talem esse eius magnitudinem, vel subito in conspectum veniat cum Celebrantis, tum Populi ; si vero linis ab Ecclesia intentus consideretur, qui est, ut « ab aspectu Crucis Sacerdoti Celebranti Passio Christi in memoriam revocetur, cuius Passionis viva imago et realis representatio hoc Sacrificium est », veluti habet Card. Bonarum. liturg. lib. I, cap. 25, num. 8, consequitur vix ac ne vix quidem huiusmodi finem parvis illis Crucibus obtineri posse, quae, neglecta positiva lege Rubricae, superimponuntur vel Tabernaculo, vel parvis tabulis alicubi, non ita infrequenter, in medio Altarium collocatis, iam S. R. C. declaraverat in Rossanen. 16 Iunii 1663 « parvam Crucem sufficientem non esse, sed poni debere aliam Crucem in medio candelabrorum » ; nihilominus temporis successu, vel coeperunt multiplicatae minores tabulae in

singulis (ere Altaribus collocari, ita crevit abusus, ut (el. record. Benedictus XIV illum deprehendit « in aliquibus Ecclesiis huius nostrae Romanae Urbis et aliis pariter, quae Episcopis Suburbicariis subiiciuntur ». Quamobrem nedum huiusmodi abusus reprobavit, verum etiam Encyclicam dedit suo die 16 Iunii 1746 ad Archiepiscopos, aliosque Ordinarios Ditionis Ecclesiasticae : De relinenda Crucifixi Salvatoris Imagine palam et visibiliter exposita super Altaribus. < Illud, inquit, permittere nullatenus possumus, quod Missae Sacrificium in his Altaribus celebretur, quae careant Imagine Crucifixi, vel ipsa incommode statuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ita tenuis et exigua sit, ut ipsius Sacerdotis et populi assistentis oculos pene effugiat : id enim alienum est a legibus et institutis Ecclesiae, quae in Rubricis aliisque ecclesiasticis Sanctionibus continentur ita ne certissimum sit violari leges Ecclesiae, si exigua solum Imago Crucifixi praeligatur mino-ri tabulae vel Statuae Sancti, qui superadditur, ut illum Fideles venerentur »; et post plura eruditissime disputata, concludit : « Si iuxta Rubricas Missalis Crux inter candelabra statuenda est si iuxta sensum S. R. C. non satis esse indicatur exiguus Crucifixus Tabernaculo infixus nemo est, qui non videat praxim, de qua agitur, recenter inductam, proprioque Marte a privatis personis usurpatam esse omnino improbatam; eoque magis, quia ex exiguo Crucifixo, qui praefigitur tabulae eius Sancti qui Altari superadditur, ea profecto utilitas non consequitur, quam proponit Ecclesia, dum Crucem inter candelabra collocandam decernit ». Hanc Encyclicam interesset plurimum, ut Episcopi atque locorum Ordinarii sedulo perlustrarent et tempore Sacrae Visitationis ubique ad praescriptum Rubricae Crucis collocationem exigerent et inobedientes poenis plecterent a iure indictis.

Ad Dubium IX. Quum ex fel. record. Clementis VIII Institutione perpetua esse debeat Oratio Quadragesimae Horarum per Urbis Ecclesias certo ordine distributa et dumtaxat intercipiatur post Missam Feriae V in Coemeterio Domini ad solemnem usque Missam Sabbati Sancti ; necesse est, ut in una alterave Ecclesia incipiat vel desinat etiam in Dominica, quae dat initium Maiori Hebdomadae. Hinc orta dubitatio num et quomodo Benedictio Palmarum in iisdem Ecclesiis fieri debeat vel possit. Nemini du-

bitum, quod licet in Ecclesia assignata pro expositione : in illa namque Oratio non incipit, nisi post Missam, quae celebratur, expleta Palmarum Benedictione : non ita de altera, in qua terminum habere debet Oratio. Ibi adhuc venerationi Fidelium expositum est Sacramentum, neque reponitur, nisi post Missam diei, quae est de Dominica cum Oratione Sacramenti sub unica conclusione. Eritne igitur omittenda Benedictio Palmarum, an potius Missae praemit-tenda? Si Romae oblineret instructio, quam dedit S. Carolus Borromeus pro Ecclesia Mediolanensi, in qua Oratio Quadragesimae Horarum habuit initia, minime esset pro omissione haesitandum. Etenim S. Antistes, cum tempore Orationis populum vellet unice adorationi Sacramenti intentum, iussit, ne tempore expositionis ullae celebrarentur Missae, aut alia persolverentur Officia ; sed quoniam longe diversus est Ecclesiae Romanae Ritus, diversa etiam ratio tenenda est. Ubi fieri debet vel decet ut fiat Benedictio Palmarum in die repositionis, componenda ita res est, ut sacra haec actio populum non turbet nimisque distrahat ab Oratione: quamobrem consulendum, ut caeremoniis ab Ecclesia praescriptis fiat huiusmodi Benedictio in aliquo ex lateralibus Aris, quo magis potest, ab Altare Expositionis distante; expediret etiam, ut fieret sine cantu. Verumtamen, vel cum vel sine cantu fiat, omittenda omnino est Processio. Si fieret cantus versiculorum, egressus ab Ecclesia, illius iorum occlusio et aperitio, pulsatio ab extra cum Canticis hasta, transitus ante Sacramentum, perturbationem gignerent et consequenter indirectam darent, etsi involuntariam, causam irreverentiae. Addam praeterea, quomodo, apertis innuis, cani posset t. *Ingredient* Domino etc.*, dum revera Dominus, nempe Christus adorandus realiter et solemniter expositus est? Quod si Ecclesia sit nimis angusta, expedit potius, ut benedictio Palmarum omittatur; quod, si fieret, vix posset absque periculo scandali et irreverentiae. Responsum autem S. C. ad praesens dubium dat regulam servandam, si occurrat SSmi Sacramenti repositio in die Festo Purificationis B. M. V. et Feria quarta in capite Ieiunii, in quibus ante solemnem Missam fit benedictio candelarum et cinerum.

Ad Dubium X. Inter diversas hominum classes debitus est ordo servandus et quod uni conceditur vel permittitur, non omnibus aequè concessum et permissum censetur.

dnm est; ideo ratione natalium, conditionis, dignitatis, gradus, munerum, extrinsecis etiam honorificis decorationibus quidam distinguere debent, nedum in civilis societatis officiis, verum etiam in religionis actionibus. Tale est honorificum illud ornamentum genuflexorii, de quo in dubio. Nuda siquidem sint oportet genuflexoria, siqua in Ecclesiis ante Aras collocantur, praecipue in magnis solemnitatibus vel dum palei venerationi expositum augustissimum Sacramentum; neque stragulis et pulvinariibus instrui debent, nisi pro S. R. E. Cardinalibus, ac Regalibus personis, vel declaratum fuit indicibus poenis contra inordinabiles, in S. Congregatione Caeremonialis die 30 Maii 1701 et etiam expressius die 11 Augusti 1705: et huiusmodi Decretum fel. record. Clemens XI « probavit, confirmavitque, necnon promulgari atque executioni tradi et in omnibus Ecclesiarum Urbis Sacris affigi mandavit, die 23 eiusdem mensis et anni ».

Ad Dubium XI. Tam clara est dispositio Caeremonialis lib. 1, cap. 7, de Presbytero assistente, dum Episcopus Vesperas et Missas solemniter celebrat, vel nihil aliud, quod elucidationem requirat. Tenetur namque Assistens librum supra caput sustinere dum Episcopus anaphoram intonaturus est; vel in Missa, dum cantu dat initium hymno angelico, symbolo etc. Legem Caeremonialis pluries confirmavit S. R. (.., praesertim vero Pharen. 31 Maii 1670; Asculana in Apulia 3 Martii 1774; Spoletana 18 Martii 1702; Lunen. Sarzanen. 27 Febr. 1712. Quinimo nec prodesse declaravit quamlibet consuetudinem in contrarium, Alexandrina 8 Aprilis 1702.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2622. RAVENNATEN. (4591)

Iure merito querebantur Cathedralis Ravennatensis Canonici de Parochis, qui nuper dilati privilegio commutandi sub Mozzella et Siola Rocheltum loco Superpellicei, quo prius utebantur in Supplicationibus aliisque Functionibus publicis, sive intra, sive extra eorum curae commissas Ecclesias, arbitrarie ampliando Indultum, illud perperam extenderunt etiam ad Sacramentorum administrationem. Non enim ipsis invidetur honorifici indumenti decus; sed silentio legere nequeunt abusum privilegii praelexu inductum, famigeratis Ecclesiae Regibus repugnantem. Ritualis Romani Rn-

brica expresse iubet praeceptivis verbis « vel Sacerdos in omni Sacramentorum administratione Superpelliceo sibi indutus et Siola eius coloris, quem Sacramenti ritus exposcit »: latamque legem limitat dumtaxat: « nisi in Sacramento Poenitentiae ministrando occasio vel consuetudo vel locus aliter suadeat ». Ita etiam plures Provinciales Synodi, praesertim vero S. Carolus Borromeus, qui agens in Concilio Provinciali I de iis, quae ad Sacramentorum administrationem generatim pertinent, praecipit ut Sacerdotes « in Sacramentorum administratione semper Superpelliceum et Stolum adhibeant »: et in Instructionibus de Sacramentorum administratione, Parochis praesertim datis: « in omni Sacramentorum administratione, semper Superpelliceum decens et Stolum adhibebit ». Hinc S. R. C. nec Canonicis Cathedralium indulgendum esse duxit administrare Sacramenta cum Cappa et Mozzella, seu solo Hochello, sed ubique semper Superpelliceum adhibendum fore sancivil. Ita in una Dubiorum Urbis 12 Iulii 1628; in Siracusana 2 Augusti 1709; in Pisaren. 3 Decembris 1780, ac laudem in una Urbis S. Mariae in Cosmedin 19 Iulii 1773. Parochi igitur Ravennates exuere Rocheltum, Mozzellam dimittere debent, soloque vel Superpelliceo cum Stola, dum administraturi sunt Sacramenta, veluti S. R. C. proposito Dubio respondit. Indultum quippe ipsis est, vel sub Mozzella vice Superpellicei deferant Rocheltum; haud vero concessum, vel eo utantur in Sacramentis administrandis; aut Hochello Collam superimponam. Permissum id est Canonicis dumtaxat, qui habent usum Cappae Magnae; nam haec commutatur cum Colla tempore aestivo, in publicis Supplicationibus etc.: quamobrem lidem in propria Ecclesia, quum ex praescripto Ritualis et Decretorum nequeant cum Cappa vel cum solo Hochello Sacramenta administrare, licite possunt, imo debent Collam assumere; quin Rocheltum dimittant.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2623. TRIDENTINA. (4892)

Ad Dubium 1. Etiam si omnes, qui ad funus vocantur, regulariter convenire debeant in Ecclesiam, cui praebeat Parochus domicilii, vel defunctus afferendus, lumulandiisque sibi in eadem vel potius in allera Regularium vel Sodalitatum etc.: nihilominus haec, regula non est lanio cum rigore accipienda, vel ubique semper et in-

discriminalim servanda sit: imo suas habet limitationes, et vim habet diversa locorum consuetudo, si alicubi in more sit positum collectam fieri in alia Ecclesia, ad quam etiam Parochus domicilii cum suo Clero accedere debeat. Quamobrem si aliqua hac super re quaestio excitetur, decidendi ratio non ab fere universalis modo et praxi, verum a peculiari loci consuetudine petenda est. Quae quidem consuetudo non illis adnumeratur, quae a legis praescripto recedunt, quum ab ipsa lege praeservetur. Clara est Ritualis Rubrica lit. *De ordine exequiarum* num. 1: «Constituto tempore, quo corpus ad Ecclesiam deferendum est, convocetur Clerus et alii, qui funeri interesse debent; et in Parochialem vel in aliam Ecclesiam iuxta loci consuetudinem ordine convenient ». Videri possunt Commentaria ad hunc Ritualis locum tam Baruffaldi, quam Catalani; sed frustra ad Scriptorum auctoritatem confugiendum, dum regula, quam ponit Rituale, nulla indiget interpretatione. Innumera fere sunt Decreta S. R. C., quae regulam confirmant, praesertim vero in Tropien. 20 Martii 1631 et 19 Februarii 1656; Theatina 8 Augusti 1031; Firmana 24 Iulii 1038 et 20 Novembris 1602; Imolen. 14 Maii 1644; Senen. 11 Februarii 1645; Aesina 31 Iulii 1665; Thelesina 24 Novembris 1696.

Ad Dubium II. Quum a regula, quae fere universaliter oblinet, recedendum sit in locis, ubi mos est conveniendi in aliam Ecclesiam, Parochiali posthabita, dum defuncti corpus levandum est; iam patet morem hunc, ubi viget, non esse immutandum. Atqui ea Tridentini constans fuit consuetudo, ut invitato ad funus secundi ordinis Clero Cathedralis, in hanc fieret collecta, vel Parochus domicilii independens esset ac liber, vel potius amovibilis et a Cathedrali dependens; nec est, cur modo huiusmodi consuetudo sit intercipienda sub inani praetextu, quod, nova facta plebium divisione, alleraque ex quatuor Paroeciis, quae scilicet independens erat, suppressa, Parochis nova data sit institutio, qui propterea perpetui evaserunt et a veteri subiectione liberi. Nova siquidem conditio novum iisdem decus affert, sed non aequae ipsos eximit ab eo onere, quod non a conditione pendet, verum a consuetudine, quae conformis est regulae a Romano Ritualis traditae ac pluribus confirmatae Decretis. Ideo Sacra Congregatio sancivil « in casu de quo agitur, servandam esse consuetudinem ».

Ad Dubium III. Dubium hoc tres partes habet. Scilicet autem responsum fuit: « ad priorem et tertiam partem iam provisum in antecedenti »: quia semel ac decisum fuit: « in casu etc. servandam esse consuetudinem »: declaratum simul est Chorom Cathedralis nec teneri accedere ad Ecclesiam Parochialem defuncti; et cum in suo iure permaneat exportandi Parochum domicilii in eadem Cathedrali, nequit ab eo comitendo abstinere, quia cessat renouationis ratio. Secunda pars Dubii erat declaranda, quum certum explorandumque sit, ac centies decisum, quod nunquam, nullo in casu et nullibi liceat expectare in via, aut convenire ad domum defuncti. Praeter Decreta superius relata, alia etiam habentur, in quibus hoc est magis expressum: ita in Fossanen. 21 Iulii 1045: « Tam Saeculares, quam Régulae etiam exemptos ad funera mortuorum vocatos, in Ecclesiam ad quam funus deferitur, convenire debere et nullo modo permittendum, quod expectent per vias vel adeant domum defuncti, consuetudine etiam memorabili non obstante »: et in Nicien. 9 Augusti 1070: «Regulares vocatos ad associandum, nullo modo expectare debere per vias, aut in domo defuncti etc. ».

Ad Dubium V. Quum Tridenti more sit, quod cadavera Canonorum, etsi eorum domicilium sit sub aliena Paroecia, deferantur pro exequiis persolvendis ad Cathedrali: huius Parochus ille est, qui funus levare debet; et quum dignior sit, ut ipse qui Capitulum, in quo residet habitualis cura, repraesentet: decet, ut funebris Processio et Cathedrali egrediatur, proptereaque ad hanc omnes convenient. Nam si ex consuetudine Parochus domicilii cum suo Clero ad Cathedrali accedere debet, ibique excipere Chorom, etiamsi defunctus ad aliam Paroeciam pertineat et alibi sit tumulandus, ut declaratum est supra in secundo; multo magis idem ordo servandus erit, dum Canonicus defunctus efferendus est ad Cathedrali, quae, attenta qualitate personae ibi exponendae et tumulandae, potius eius Paroecia censenda est, quam altera domicilii.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

MELPHITANA. (4595)

Ad Dubium I. En praesentis disputationis occasio. Ut certa aliqua, neque in posterum varianda methodus servaretur in Ec-

clesiis Regni Neapolitani citra Pharum *ad-
«cnptiliu* nuncupatis, quia iisdem, piaeler
Canonicos, alii inferiores adimebantur Sacri
Ministri, sine ulla tamen canonica institu-
tione, qui nulla fruebanlur Praebenda, sed
pro ratione servitii praestiti quasdam de
Mensa distributiones obtinebant : « Sanctis-
simus Dominus Noster Pins VII Pont. Max.,
petitionibus annuens Serenissimi ulriusque
Siciliae Regis Ferdinandi per lileras in forma
Brevis expeditas sub die 13 Augusti 1819
decrevit et mandavit, ul in posterum ad
portiones suscipiendas in Ecclesiis recepti-
liis illi tantum admitterentur Sacerdotes el
Clerici, qui a Venerabilibus Fratribus Ar-
chiepiscopis et Episcopi' aut Ordinariis Lo-
corum pietate el doctrina commendatiores
essent inventi »: nissil praeterea, nt de
ipsis < examen instituatulur coram Ordinariis
ipsis, vel eorum Vicariis Generalibus et tri-
bus saltem ex synodalibus Examinatori-
bus ».

Altera ex his *colleclitiix* seu *receptiliis*
Ecclesiis erat Cathedralis Melphilensis, in
qua, praeter sex Dignitates el octo supra de-
cem Canonicos, alii triginta sex inferioris
giaJus Participantes, ad Canonicorum pla-
citur adsciti, suum Ecclesiae praestabant
servilium. Hi tamen, abolita antiqua ele-
ctionis forma, iuxta superius latam a Su-
premo Pasiore legem modo eliguntur et
instituuntur. El quamquam omnium aequa-
lis sil conditio, non aequae singnloium pa-
ria sunt officia, cum duo Parochi sint, qua-
luoi Canlores, el ex reliquis octodecim se-
niores, duodecim iuniores dicantur. Non
ita mullo posl indu!tam novam electionis el
institutionis formam, Episcopo efflagitante,
Melphilenses Portionarii honorifica obtinue-
runt Insignia el praeler ea quae omnibus
el singulis communia sunt, ut aliis nobi-
lioribus Parochi, Canlores, Seniores distin-
guet enlur, iisdem Apostolicis Literis indul-
tum fuit. Factum hinc est, ul praefati Por-
tionarii suae conditionis obliti, sese ambi-
tiose elevantes, ac si Canonici essent, ea
obsequia el servilia exhibere et praestare
renueient, ad quae fuerant aut sum ex more
el institutione assumpti. Haec causa dissidii
inler ipsos el Canonicos. Ne ullerius gli-
scerent mala el quae inde exorlae quae-
stiones m i.ompom reniui, sex proposita
iuerunl S. R. C. Dubia , quibus, posl ex-
quisitum examen, respondens ad singula
saocivil . Porlionarios Melphilenses, etsi au-
ctos nubilioribus Insigniis, adhuc tamen ad
obsequia, officia el servilia leneri quae se-

cundi ordinis Cathedralinm Clericis conve-
niunt, iuxta dispositionem Caeremonialis
Episcoporum el eiusdem S. C. Decreta.

Etenim extrinsecae decorationis Insignia
non ipsos donant nova nobiliori qualitate,
sed in eodem gradu relinquunt, in quo repe-
riebanlur, priusquam illa obtinerent. Quam-
obrem vel *Rortionarii* vel *Bénéficiai!* vel
Mansionarii dicantur, aut quacumque alia
distinguantur appellatione ; nullo tamen pa-
cto Canonicis poterunt assimilari el in Li-
teris Apostolicis non ullum occurrit ver-
bum, quo ad sublimiorem gradum evecti,
gratia Pontificis, censeri possint, sed in eo-
dem, quem prius tenebant, adhuc consi-
stunt. El revera tam certum esi, quod Ro-
cheltum, Mozz. etlain, Cappam gestandi pri-
vilegium nullam dénotai superiorilalem el
praeeminentium ; ul huiusmodi, el, si etiam
vis, nobiliora alia ornamenta alicui Golle-
gialae concessa, non illi potestatem faciunt
incedendi el sedendi in Synodo supra alias
Collegialas Civitatis et Dioecesis antiquiores,
sed iisdem destitutas Insigniis vel longe in-
ferioribus donatas, veluli docel el probat
Benedictus XIV de Synodo Dioecesana lib 3,
cap. 10, num. 7; ubi decisum inquit: < Eius-
modi honoris Insignia nullam denotare prae-
eminendam, neque alterius juribus praeiudi-
cium ullum inferre>: quamobrem ad Ur-
saia se referi, qui pari. 1, discepl. 7, in
fin. asserit procul dubio definitum fuisse:
< praecedendam competere Collegialae (non
Insigniis nobilioribus dilatae, sed) quae es-
set antiquior ».

Ex his plane intelligilur Portionarios
Melphilenses, qui cerle nec Canonici sunt
neque ulla ratione Canonicis aequiparandi,
leneri ad praestanda ea obsequia, quae ab
omnibus de Clero transeuntibus ante Altare,
aut ante Episcopum praestari debent, ex-
ceptis dumtaxat Canonicis Cathedralis, qui
caput Ianium el humeros profunde incli-
nant, veluli iubel Caeremoniale Episcopo-
rum lib. I, cap. 18, num. 3, ibi: « Quo-
lies ipsi Canonici transeunt anle Altare vel
anle Episcopum, capul et humeros profunde
inclinant; Bénéficiai autem el caeleri de
Clero genuflclere debent transeundo tam
ante Allare, quam anle Episcopum ». Idem
dicito de genuilexione ad Confessionem cum
Psalmo in Missa Solemni ex Rubricae Mis-
salis praescripto pari. 1, lit. 17, num tj.
Innumera afferre possem S. C. Decrela, quae
idipsum districte lubcnl. Aliqua indicare sal
evil. In Tornacen. die 7 Decembris 1830 de-
claratum fuit : « Praeler Dignitales el Ca-

nonicos Cathedralis, reliquos omnes teneri ad benedictionem Episcopi genufleclere »[†], in una Arichipae 13 Martii 1700*. < Dignitates et Canonici slenl el caeteri genufleclanl ». In Segunlina 28 Aprilis 1703: « Teneri genufleclere Porlionarios cum osculo manus in recipiendo candelas el cineres ». In Aston. 15 Maii 1745 : * Beneficiatos, eliam pluvialibus indutos alisque sacris paramenlis, teneri genufleclere iuxta formam praescriptam in Caeremoniali Episcoporum ». Novissime vero in Neapolitana sub die 22 Decembris 1763 S. C. edixit : « Beneficiatos hebdomadarios nuncupatos teneri servare omnia el singula, quae praescribimini Benelicialis a Caeremoniali Episcoporum : idcirco teneri recipere candelas, palmas el cineres genuflexos ». Instaurato indicio sub die 7 Septembris 1754 nedum stetit in decisis, verbum eliam addidit : < Ad Emum Archiepiscopum, qui incumbat exequutioni Decretorum S. C. utendo iuris el facti remediis ».

Si qui autem sunt Bénéficiat alios omnes longe praestantes, certe illi sunt, qui Patriarchalibus Urbis adscribuntur, el secundi ordinis ac subsellii Clerum constituunt : tantae nobilitatis eoruindem Collegia censentur, ul Abbatibus el Canonici Cathedralium aequiparentur : nihilominus, etsi Cappa Magna insigniti, obsequium genuflexionis praestare tenentur, si excipias illos Basilicae Vaticanae in unico dumtaxat casu, *quo parati simul eodem ordine et gradu cum Canonico parato incedunt et ministrant* : praeler hunc casum tam paraît, quam non parati, sempei transeuntes ante Altare genufleclere debent. Cum autem Liberianae Basilicae Bénéficiat a genuflexionis obsequio se eximere vellent, aul exemptos putarent; delata quaestione ad S. R. C., haec sub die 2 Decembris 1684 declaravit : « Teneri Beneficiatos ad genuflectendum, celebrante Episcopo vel Canonico, tam paratos, quam non paratos ». Idipsum sei validum esse in altera Lateranensi, el eliam clarius, fuit expressum in Congregatione diei 18 Iunii 1689. En vei ba Decreti : « Praefatos Bénéficiâtes, Cappellanos Clericosque Bénéficiâtes non solum in praenarratis supra casibus, verum eliam in quibuscumque Missis solemnibus ad Confessionem cum suo Psalmo teneri ad genuflectendum . . . quacumque consuetudine eliam immemorabili, quae allegari possit, non obstante, quam abusum et corruptelam S. C. declarat ; cum consuetudines contra Rubricas Missalis sint

sublatae per Decretum eiusdem S. C. a (el. record. Urbano VIII confirmatum et in principio Missalis Romani appositum». Numquid Porlionarii Melphilenses sublimioris sunt gradus, ut possint el debeant caput et humeros tantum inclinare ad instar Canonorum Cathedralium ?

Atque heic loci alia se offert quaestio, num necne Collegialarum insignium Canonici, aequae ac illi Cathedralium, ab genuflexionis obsequio sint exempli? Dixi supra el iure dixi, solos Canonicos Cathedralis non teneri ad genuflexionem transeuntes ante Altare vel ante Episcopum ; nam de his unice loquitur Caeremoniale Episcoporum. Quoad Canonicos Collegialarum, pacifica res non est*, quamquam, si attendi velint simulque conferantur S. C. Responsa, plane apparebit ipsam pro *negativa* stetisse el non obscure demonstrasse a consuetudine potius, quam a iure, rationem decidendi esse petendam. Utique in Fundana sub die 16 Iunii 1674 respondit : « Canonicos Collegiatae debere se tantum profunde inclinare ». Novissime vero in causa verlenie inter Episcopum el Canonicos Ecclesiae Collegiatae S. Pauli Civitatis Valletta? in Milevil. ina rogata: Num praefati Canonici, quoties transierint ante Episcopum, debeant eidem Episcopo genufleclere vel tantum humeros et caput profunde inclinare? sub die 21 Iulii 1741 respondit : « Affirmative ad primam pariem, Negative ad secundam ». El pluries instaurato experimento, stent *in decisis*, ut p.ilet ex Decretis. Ita eliam decretum fuit in una Montis Alti sub die 26 Martii 1667 ; el in Papien. ad quaesitum : < An Praepositi Curati, qui simul sunt Dignitates et Capita Collegialarum, tenerentur genufleclere Episcopo, an caput dumtaxat inclinare? » sub die 23 Februarii 1804 S. C. respondit : « Secundum ea, quae proponuntur in casu, teneri genufleclere ». Et reproposita causa die 24 Martii, *stetit in decisis*. Numquid autem in adversa abiisse S. C. censenda est? Il ludquaquam. Eadem namque modum ministrat componendi Decreta, quae specie tenus pugnantia videntur. Etenim in Nerilonen. ad Dubium : « An Canonici Collegiatae teneantur genufleclere Episcopo, ad distinctionem Canonorum Cathedralis, qui sola inclinatione illuni regulariter salutant?» sub die 11 Iunii 1793 respondit : « Canonici Collegiatae, seclusa consuetudine in contrarium, ul personae gradualae et in quasi dignitate, non genufleclunt, sed caput et humeros peofunde inclinant Episcopo el Al-

tari ». Cur autem affirmativo responso limitationem aut conditionem adiecit : « seclusa consuetudine in contrarium »? Quia a possessione turbandi illi non erant, quibus consuetudo favebat, sed non aequae ad illos trahenda ea honoris distinctio, qui genuflectere consueverant, vel ad Canonicos Collegiatae de novo erectae, quae certe consuetudinem afferre nequibat. Id plane consequitur ex supra relatis Decretis in Milevilana; quippe Capitulum Collegiatae S. Pauli Valledae recentissimae erat erectionis. Verbo dicam, ex Congregationis responsis, quae pugnantia videntur, sed pugnantia non sunt, qualis sit eiusdem mens et sensus plane colligitur; videlicet, quod soli Canonici Cathedralium a genuflexionis obsequio iure sunt exempli : non item Collegialium, nisi ex consuetudine vel privilegio. Potiori igitur iure concludendum, quod Porcionarii Melphitensis Ecclesiae teneantur ad genuflectendum Altari et Episcopo, item ad Confessionem cum Psalmo et ad Benedictionem in fine Missae conventualis, vel Sacrum licet pontificaliter ab Episcopo vel a Canonico vel ab alio ex iisdem Participantibus Missa conventualis celebretur.

Ad Dubium IV. Si Porcionarii longe inferioris sunt ordinis, nec ullo modo cum Canonicis confundendi, debent omnino Caeremonialis Episcoporum legibus, quae discrimen ponunt, obtemperare. Clara autem est eiusdem dispositio relate ad benedictionem et distributionem candelarum, cinerum, palmarum; ita cap. 17, num. 3: « Beneficiali vero seu Mansionarii et Clerici, et ceteri omnes similiter bini accedant et genuflexi candelas accipiant, illas ac etiam manus Celebrantis deosculantes »; cap. 18, num. 13: « Praelati et Canonici parati capiunt cineres inclinati, reliqui vero tam Clerici, quam laici genuflexi »; et cap. 21, num. 6: « tunc incipit palmas distribuere Canonicis, et aliis eodem ordine, prout de candelis dictum fuit ». Cur autem, dum clara res est, Melphitenses Porcionarii renuebant genuflectere in recipiendo candelas, cineres et palmas, ac Celebrantis manus osculari? Longe nobiliores censendi sunt Hebdomadarii Metropolitanae Neapolis, utpote qui priusquam a S. Pio V eiusdem Clero unirentur, in propriis Ecclesiis S. Salvatoris Elephaniae et S. Restitutae sacra peragentes Officia, non Canonici nuncupati fuerant, aut Canonice iura sibi tribuerant. Nihilominus exortis Dubiis: * An dicti Hebdomadarii in die Purificationis et in Domi-

nica Palmarum tenerentur candidas et palmas respective a Canonico Celebrante accipere genuflexi, atque ipsius manus deosculantes, sive potius stantes et inclinati tantum sine manus deosculacione? et an in die cinerum tenerentur recipere cineres genuflexi, seu potius stantes et inclinati? » S. Congr. sub die 22 Decembris 1753 respondit : « Affirmative ad primam pariem, Negative ad secundam »; et reposita causa die 7 Septembris 1754, nedum *stetit in decisio*, rerum etiam addidit: « ad Eiusdem Archiepiscopum, qui incumbat executioni Decretorum Sac. Congregationis, utendo iuris et facti remediis ». Sed in re tam clara non est ulterius immorandum.

Ad Dubium V. Cum ex supra notatis plane sequatur, per extrinseca honoris Insignia Portionariorum qualitatem non fuisse immutatam, neque eosdem ab iis solutos oneribus, quibus tenebantur, priusquam iisdem Insigniis decorarentur; iam patet adhuc Acolythorum ipsos debere fungi officii, ceteraque tam in Missa, quam in aliis eucharisticis functionibus, praestare munia, quae Beneficialis, Mansionarii, Porcionarii aut alio quocumque nomine nuncupatis, secundi subsellii Clericis incumbunt. Praeter Caeremonialis dispositionem, ad rem facit S. C. Responsum in quaestione acta inter Canonicos Metropolitanae Neapolis, et Hebdomadarios; nam inter alia Dubia primum erat : « An asserti Beneficiali sive Hebdomadarii nuncupati Ecclesiae Metropolitanae Neapolis in functionibus Ecclesiasticis teneantur ad omnia et singula, quae praescribuntur Beneficialis Ecclesiarum Cathedralium a Caeremoniali Episcoporum, aliisque Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis? » S. Congreg. respondit : « Affirmative ». Neque omittendum hic est, quod praefati Hebdomadarii indultu gaudent gestandi Rochettum cum manicis ad insularum Canonice, vel colligitur ex S. C. Decreto in Neapolitana *Delationis Cottae* die 21 Martii 1705. Numquid autem Porcionarii Melphitenses novis decorati Insigniis praestant Hebdomadarios Metropolitanae Neapolis? Utique adimplere debent Acolythorum officia, ei dum his incumbunt, superpellicem dumtaxat assumere et deponere Rochettum, Cappam vel Mozzeilam, veluti S. C. sancivil. Responsiones autem, quae hisce Dubiis datae sunt, haberi perinde debent ac si essent generalia Decreta in similibus casibus, qui forte in aliis Regni Neapolitani Cleris citra Pharus occurrere

possunt, omnino servanda, utpole quae conformia sunl iuris dispositioni.

Ad Dubium VI. Consuetudinibus, quae vere sint laudabiles el rationabiles, derogatum non fuisse per Caeremoniale Episcoporum S. ft. C. decimavit pluribus Decretis, praesertim vero illis, quae in nostra Collectione leguntur. Ideo, etsi lib. 2, cap. 33 eiusdem Caeremonialis regula tradalur, quae iubel, ul in solemni Processione SSmi Corporis Christi Canonici parati incedant sacris indumentis albis, el servata Ordinum distinctione, quemadmodum solent parari, Episcopo solemniler celebrante: non est tamen haec lex ex illis quae praescriptionem non admittunt el quamlibet respuunt consuetudinem eliam immemorabilem. Non enim Dignitatibus atque Canonicis ita sacra Indumenta conveniunt, ut nequeant alicubi vel ex consuetudine, vel ex peculiari statuto, vel ex privilegio, ab aliis inferioris gradus, sed Ecclesiae servitio addictis, assumi. Ideo consuetudo, quae obtinuit in Ecclesia Calhedrali Melphilensi, ul in eadem Processione parati incedant eliam Porlionarii, relinenda est; utpole quae non minuit, sed auget Divinum Cultum, sacrae illi actioni decus addit et ornamentum. Verumiamen debitus servandus est modus tam quoad ordinem incedendi, quam quoad exlrinsecam decoralionem. Siquidem Porlionarii confundi non debent cum Canonicis, nec ab antiquo more recedere, etsi modo eorundem coelus nobiliora Insignia Apostolica auctoritate obtinuerit. Quae supra notata sunl plane evincunt per eadem nobiliora Insignia eorundem qualitatem non fuisse immutatam, sed adhuc secundi ordinis Clerum eosdem constituere, idemque Ecclesiae praestare debere servitium ac eadem obsequia, quae consueverant, antequam nobilioribus decorarentur Insigniis. Atqui cum usque adhuc in illa solemni Supplicatione Casulam gestarunt supra Albam, quam Camicem dicunt; haud licei nunc antiquum deserere morem, el Albae substituere ftochelium : quod indumenti genus ex novo privilegio deferendum ab ipsis dumtaxat est sub Gappa seu Mozzetla. Porlionarii quippe distinguendi sunl a Canonicis, quibus datum est sacra Indumenta vel in Processione SSmi Corporis Christi, vel in assistendis Episcopo pontilicaliler celebranti, Rochello superimponere. Iure igitur a S. C. responsum fuit : *Negative*; videlicet, quod , licet Porlionarii m solemni Processione SSfhi Corporis Christi servare

possint consuetudinem incedendi cum Casula ; debent tamen subtus Albam adhibere, non autem Rochettum, ul .l Canonicis distinguantur.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2«2C>. NOLANA. (459G)

En alter ex illis casibus a Sacra Congregatione praevisis, quibus aptari nequit regula generali- de transferendis Pestis Patronorum principalium ad proximam Dominicam, in Civitatibus, Oppidis, Locis ulriusque Siciliae Regni, quibus per Apostolicas Lileras in forma Brevis expeditas sub die 10 Aprilis 1848 indnlla fuit reductio Festorum: quamobrem eadem S. C. in Neapolitana <8 Octob. eiusdem anni, datae responsioni ad Dubium 6 addidit : « Si Dubia occurrant, habebitur ratio in casibus particularibus >. Cum igitur S. Franciscus Xaverius novissime dalus sit in principem Patronum Oppidi a S. Anastasia nuncupati in Dioecesi Nolana, iuxta foirnam praefatae regulae reponendum foret eiusdem Festum, tamquam si esset sedes propria, in proximam Dominicam ; sed fieri hoc nequit : nam vel dies 3 Decemb. in quo praefati Sancti memoria recolitur, occurrit in Dominica prima Adventus, et haec omnia excludit duplicia cuiuscumque classis; vel infra hebdomadam primam Adventus, nec potent reponi m ullam ex sequentibus, quia omnes sunl impeditae usque ad anni linent. El quamquam Dominicae II, III, et IV Adventus sint ritus duplicis secundae classis, ac proinde locum cedant Festis prunae classis accidentaliter occurrentibus ; nequeunt tamen ullum ex his duplicibus admittere tamquam in sedem propriam, veluti accideret, si Festum S. Francisci Xaverii, ubi est principalis Patronus, perpetuo celebrandum foret in Dominica secunda Adventus. Quomodo igitur providendum? Per anlhi ipalionem recolenda erit S. Francisci Xaverii memoria, cum OQicio el Missa in ultima Dominica post Pentecosten, ul S. C. sancivit. Neque novum id est; nam in casibus parum a praesenti diversis, simili modo a s. m. Pio VI et a S. ft. Congregatione provisum fuit pro locis ditioni potentissime Borussiae Regi sublectis, quorum favore indulla fuit fere omnium Festorum translatio in proximam sequentem Dominicam. (Videri possunt, quae adnotavimus ad praefatum Dubium (i). Quo-

mam vero per alterum Breve datum 16 Octobris eiusdem anni potestas facta fuit locorum Ordinariis sub quibusdam conditionibus, ut indigne, ne Festum Patroni principalis a propria sede amoveatur; ideo Sacra Congregatio sub Rescripto addidit exceptionem, videlicet, nisi Ordinarius permutat ut Festum S. Francisci Xaverii propriam sedem retineat, Quid autem faciendum, si in hoc casu dies 3 eidem assignata incidat in Dominicam primam Adventus? Facilis est solutio. Cum enim huiusmodi occurus accidentalis sit, et non perpetuus, servari poterit in eadem Dominica extrinseci solemnitas; Officium vero cum Missa transferri in diem primam non impeditur iuxta Rubricas, ideo responsum fuit in Gnesen, quoad Festum S. Calharinae, quod transferri nequebat in proximam Dominicam, dum occurrebat prima Adventus. Nam, cum huiusmodi occurus non perpetuus, sed accidentalis esset, S. C. adhaesit Volo Magistri Caeremoniarum, qui insinuaverat non omittendam extrinsecam solemnitatem in Dominica privilegiala, translato Officio iuxta Rubricas. (Vide adnotatio nostram supra laudatam). Atque ita intelligenda est postrema pars Rescripti Sacrae Congregationis.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2637. RAVENNATEN. (4597)

De ordine servando in associatione Episcopi ad Ecclesiam profecturi, vel Sacra solemnitas peragat, vel iisdem assistat, agens Caeremoniale Episcoporum lib. 1, cap. 1b, num. 1, praecipit iubet familiares Episcopi, Magistratum ac Viros illustres; Canonicos vero suae Cathedralis Eum sequi. Haec est regula generalis, quae tamen magis urget, si agatur de Archiepiscopo; nam, vel Caeremoniale loco citato prosequitur: < Si fuerit Archiepiscopus, aut alius utens Crucem, ipsa Crux immediate ante Archiepiscopum per aliquem Cappellanum deferatur, Imago Crucifixi ad Archiepiscopum convenia, inter quam vel Archiepiscopum nullus omnino incedat; est enim insigne ipsius ». Ergo familiares Episcopi, Magistratus, illustres Yiii ante Crucem incedere debebunt: Canonicos vero anteire non licet. Et quamquam quis crederet tolerari id posse, si Episcopus sit associandus, attamen nequit, si Ecclesia Metropolitana sit et Archiepiscopatus honore gaudeat, vel Praesul deferendi ante se Crucem Ap«>su»-

lico privilegio fruatur, quia nedum habenda ratio est regulae generalis, verum etiam, et multo magis, peculiaris, quia Crux immediate ante Archiepiscopum vel Episcopum eodem privilegio decoratum, nemine intercedente, deferenda est. Ab hac autem Caeremonialis dispositione fas non est recedere, etiamsi contraria invalisset consuetudo. Si haec alicubi obtinuerit, improbanda est, utpole contraria Pontificii imis dispositioni: ideoque tradita regula Caeremonialis ad observantiam revocanda. Nam illae dumtaxat reservantur consuetudines, quae vere laudabiles et rationabiles sunt, nec aperte repugnant regulis in eodem Caeremoniali praeceptive praescriptis. Talis non erat, quae Ravennae vigeat, ubi Canonici non sequebantur Archiepiscopum, sed incedere consueverant ante ipsum post Crucem, contra expressam Caeremonialis legem, quae omnino vult, ne inter Canonicum et Archiepiscopum ullus intersit. Quae regula limitationem solummodo patitur, dum Archiepiscopus Sacris amicus incedit; tunc enim Canonici parati ad modum processionis immediate antecedunt. En dispositio Caeremonialis lib. 2, cap. 8, num. 27: < Si vero celebrans fuerit Archiepiscopus, aut Archiepiscopo maior, aut habens privilegium, vel Crux ante se deferatur Archiepiscopalis, per Subdiaconum paratum deferatur antea. Canonicos paratos inianum, non autem ante alios de clero ». Spartam hanc praeclare illustravit in suo elucubratissimo voto cl. vir Ioannes Canonicus Fornici Congregationis Caeremonialis a Secretis; nec mei instituti ratio patitur, ut plura hic addam. Haec adnotasse sufficiat, et quisque intelligat iure Sacrae Congregationis respondisse proposito Dubio: « Servandum omnino esse Caeremoniale Episcoporum ».

SUFFRAGIA SUPER DECRETO

2630. CARPEN. (4601)

VOTUM PRIUS

Ad propositum dubium respondendum censeo: *Negative*. Ratio responsionis est, quia bis eadem die Sacrificium Missae offerre non licet, nisi in quibusdam casibus exceptis, quorum in proposito dubio nulla prorsus sit mentio: id patet ex Innocentio III. Decretali cap. *Consulisti* 3 et cap. *Te referente* 12, de Celebrat. Missar., et ex Benedicto XIV de *Synodo dioeciesana* l. 6, c. 8, n. 2, et ex eiusdem Constitui *Declarasti* 16 Martii 1716. Iam qui coeptum ab alio

Sacrificium continual, illud ita perficere censetur, lamquam a se inchoatum fuisset. Cum enim sumptio consecratorum in Sacrificio ex natura Sacrificii ad ipsius integritatem pertineat, ita simul coalescere censetur, a duobus etiam diversis in eodem Sacrificio posita, ul et qui inchoavit el qui perfecit, unum agens morale, seu unus tamquam moraliter sacrificans existimetur; el simul una fecisse el Sacrificium perfecisse creduntur el ex communi Doctorum sententia dicuntur. Hoc confirmatur etiam ex eo, quod, siquis prae debilitate continuare ac perficere Sacrum non possit, debet tamen simul cum alio continuante Sacrificium sumere ex consecratis a se, si id fieri possit; el hoc proplerea, quia duo in eodem perficiendo Sacro moraliter unus sacrificans censentur. Esl communis Moralistarum.

Praeterea hoc ex eo etiam patet, quod si deficiente illo, qui coepit Sacrificium, continuari illud ab alio non possit, nisi post longam moram, v. g. post duas horas, consecrata iubentur reponi in ciborio, consumenda postridie, aul a proxime faciente. Proplerea aulem tum continuari nequit, quia ob longam inteirruptionem, nec Sacrificium unum, nec ab uno moraliter perfectum censi poterit. Ita Tournely de Sacrii. Missae cum aliis.

Ex huiusmodi praemissis colligi posse videtur, quod sicut non liceret illi iterum eodem die Sacrum facere, qui post consecrationem defecit viribus, el dum alter Sacerdos perfecit pro illo, ipse ad vires rediit; ita nec illi putandum sit licitum Missam dicere, qui ab alio inchoatum Sacrificium perficiendo, consecrata consumpserat.

Accedit eodem, quod qui consecrata ab alio Sacerdote consumit, ul Sacrificium absolvat, si postea alia a se consecrata in altero Sacro consumat, bis communicat el particeps il l duorum Sacrificiorum ab se invicem distinctorum. Id vero non licere nisi in quibusdam casibus, quorum nullus in praesenti Dubio occurrit, palet etiam ex ipsa praxi.

Quapropter ad quaesitum censeo respondendum esse; *Negative*, salvo tamen meliori sapientioris Consultoris indicio, cui meam hanc qualemcumque sententiam aul confirmandum, aut, si visum fuerit, reformandam, permitto etc.

*Michael Dominicus Zecchinelli S. 1.
Sac. Hit. Congreg. Consultor.*

VOTUM ALTERUM

Cum super proposito Dubio numeris sit omnibus absoluta sapientissimi Patris Consultoris Zecchinelli negativa responsio, nihil, quod illi addam superesi mihi, eiqne firmiter adhaereo.

Possem heic consistere; quod quidem ad impositum miht onus foret certe satis. Asl videri nolo, a meditatione el labore abstinens, nullum consuluisse de hisce rebus Scriptorem, fustis enim caris non perpci, el Angelicum Doctorem perlegi, et Benedictum XIV, nedum de Sacrificio Missae, sed el in Constitutione *Declarasti*, el in allera *Quod expensis*, et Franciscain Silvium et Vasquesium, et Bibliothecam Ferraris, el Natalem Alexandrum, el Berli, et Tournely, et Habert, el Ioannem Baptistam Scortia de Sacrificio Missae, et Iuvenin in Commentario historico de Sacramentis.

Quae inierim in eorumdem lectione reperi, duo sunt. Primum scilicet, quod nullus ex ipsis casum effingit directe el expresse eumdera cum isto, qui hodie Sacrum Rituum Congregationi exponitur; el quidem etiam dum materiae connexio illum videtur prorsus efflagitare. Alterum esl, quod in omnibus laudatis Auctoribus, el consequenter in aliis pluribus, quos ipsimet Auctores citant, analogia rept-ri constanter fundamenta, ex quibus certa surgit ad hodiernum propositum ca^um negativa responsio.

Ex recensito aulem circa hunc praecise casum Scriptorum silentio, quid erit arguendum? Non equidem (nisi caecutiam) concludendum videtur talem esse illum, ut a nullo meruerit proponi el ad discussionem revocari, cum solida el nola sint principia, ex quibus expedita surgit negatio. Unde une illustrissimus ei Reverendissimus Sac. Rit. Congregationis Secretorius scribit: < Essendo proposlo nella ultima Congregatione Ordinaria de' Sacri Hili il Dubio descritto nell'inserto foglio, piacque agli Eminenlissimi Signori Cardinali ordinale, che, quantunque la cosa fosse abbastauza ehiara (*nempe pro responsione negativa*), pure per una maggior cautela, si esplorasse il volo di due Consultori Teologi ».

Utinam nobis fuissent aliquo saltem modo indicatae rationes, quae hinc inde a duobus illis inter se dissentientibus Sacerdotibus adducebantur, ul sic innotesceret, quatenam

sibi favorabilis visa sii Cappellano, qui, postquam Sacrificium complevit inchoatum et ultra specierum consecrationem productum ab alio Sacerdote per mortem impedito, ne ipsemet perficeret, putavit se exinde eadem die posse legitime celebrare Missam, servato, ut fecit, ieiunio. At quia forsitan huiusmodi dubiorum propositione non habetur in praxi rationum indicatio, quid divinandum lentabimus?

Certissimum est nulli Sacerdoti licere duas celebrare eadem die Missas, praeterquam in die Nativitatis D. N. I. C. (vel in alia aliqua die iuxta expressa privilegia). Videantur Constitutiones Benedicti XIV *De claustris* et *Quoad expensis*, ubi etiam discutitur quoniam in casu extraordinario secundum liceat celebrare Missam. Certissimum similiter est nulli licere ad duas accedere in eadem die Ecclesiasticas Communiones.

Cur autem haec responsio de vetito duplici in una die Sacrificio produciatur Cappellano (quae quidem etiam idiotissimis nota est) lentandum est ut inveniamus. Neque enim supponendum est Cappellanum ignorare quod vetita sint in eadem die regulariter et communiter loquendo, duo Sacrificia. Investigandum igitur quid, his non obstantibus, cogitaverit ipse, ut suam lueretur sententiam. Forsan dicet me in falso esse supposito duarum Missarum; cum actio illa antecedens, in qua defuncti Sacerdotis vices supplevit, dicenda non sit appellandaque Missa, cuius ipse fuerit celebrans, ita ut exinde a Sacrificio eadem die sit arcendus.

Si hoc Cappellanus dicat, utique errat. Non haec ego ad assumpti probationem sententia utar Bonacinae, aliorumque paucorum (vide Bibliothecam Ferraris in vocabulo *Sacrificium*) asserentium, quod partes essentielles Sacrificii Missae sint *consecratio, oblatio et sumptio*; dabo Sacrificii Missae essentiam consistere in Consecratione; atque hanc esse fatebor communio rem et veriore Doctorum sententiam. Alcertum quoque communissime et universaliter est consecratarum specierum *sumptionem* ad *integritatem Sacrificii* pertinere; atque habitu huius integritatis ratione, aliquo modo ad Sacrificii pertinere essentiam: « necesse est quod Sacerdos comedat » ait Angelica* Doctor 2-2, quaesi. 48, art. 3, ad 3 obiecl. Consulatur idem Angelicus* terna pars; quaesi. 93, art. 1, ad primam obiecl., cui condonant communem Theologi. Hinc scribit Natalis Alexander Theol.

Dogm. et Moral, lib. 2, cap. 6; < pars altera propositionis (idesumptio nem perlinere, etsi non ad essentiam, ad integritatem Sacrificii) ex eo probatur, quod Christi Corpus et Sanguis per consecrationem exhibeantur et sistantur sub specie cibi et potus; ideoque ad manducationem et bibulionem ordinantur. Quamobrem Communio Sacerdotis sub utraque specie pertinet ad perfectionem et integritatem Sacrificii iure Divino ». Ilabeit in tractat, de Eucharistia allegat praeceptum Divinum et Ecclesiae traditionem.

Illud autem, quod exinde ad rem praesentem concludo, hoc est: Sacerdos, de quo in casu, dum consecratas species sumendo caeteraque explendo supplet vices alterius post consecrationem demortui, ex hoc ipso perlinet ad illud idem sacrificium, ad quod pertinuit defunctus Sacerdos, qui consecraverat. Videatur Angelicus tertia pars, quaesi. 83, art. 6, ad primum, ubi aurea citantur verba Concilii Toletani decret. 7, quaesi. 1, cap. *Nihil*, ad rem identice nostram: « Cum enim omnes simus unum in Christo, nihil contrarium diversitas personarum format, ubi efficaciam prosperitatis unitas Fidei repraesentat etc. ». Actio enim Sacrificii Missae una est, atque ex praecepto tam Divino, quam Ecclesiastico debet esse integra. Ecclesia, quae naturale ieiunium strictissime praecipit pro extrinseca dispositione ad S. Communionem, ad hoc devenit, ut praeciperet, quod nisi alius, qui sit ieiunus, adsit, a Sacerdote etiam non ieiuno (in casu) perficiatur Sacrificium. Adeo ipsi cordi est, ut Sacrificium integre compleatur. Hoc concinunt universales Theologi. Opportune autem notetur cum ipsis, non adeo in providendo supplemento cunctandum esse, ut rationabiliter censeatur abruptam fuisse unius illius Sacrificii continuationem. Integra autem non est nisi consecratae in ea species a Sacerdote sumantur. Sacerdos ergo supplens in casu praesenti Sacrificium per integritatem perficit; *unam* illam Sacrificii actionem expleret; et proprio sibi modo, *unus* fit cum eo Sacerdote, qui post consecrationem mortuus est.

Ast quomodo (dicet) quomodo sit unus? Bespondeo, unitate nempe morali. En pro explicatione analogum exemplum: « Sacerdotes, ait Angelicus tertia pars, quaesi. 82, art. 2, in corp., cum de novo ordinantur, concelebrant Episcopo Ordinanti ... Sacerdos cum ordinatur, constituitur in gradu eo-

iinn, qui a Domino acceperunt potestatem consecrandi in Coena, nec propter hoc iteratur consecratio super eandem Hostiam ; quia sicut Innocentius III dicit (lib. De Mysi. Missae cap. 25 in medio) omnium intentio debet ferri ad idem instans consecrationis ». En igitur analogum moralis unitatis exemplum clarissimum, cuius quidem ad praesentem casum applicatio clarissima pariter est ex didis. Ita duo illi (in casu) Sacerdotes, quorum unus ex necessitate cessat, et alter actionem perficit, feruntur et diriguntur ad *unitatem* Sacrificii *integre* explendi, ul sil perfectum Sacrificium; et sic, relata ad huiusmodi *unitatem* actionis eiusque *integritatem*, de duobus fit unus.

Huiusmodi *unitatis* de causa fit ul novelli Sacerdotes cum Episcopo tunc celebrantes debeant ibidem Sacram Communionem recipere cum materia in eo Sacrificio consecrata, et non aliter ; quia sicut omnes ii fuerunt cum Episcopi celebrantes, eiusdemque materiae in illo Sacrificio consecratores in unum, ita de eodem Eucharistico cibo et potu debent omnes participare, ut sic ipsi in unum perficiant Sacrificium quod unum est. Observanda inierim sunt extrema Sancti Thomae illa ibidem verba : < oportet ritum Ecclesiae servare ». Quid dicendum igitur, dum non solum ex ritu, et praeepto Ecclesiae, sed ex praeepto insuper et Institutione Divina integrum debet esse Sacrificium? Nonne tunc duo illi Sacerdotes dicendi erunt «*io- i aliter unus?*

Opportune haec addam quae habentur in cap. *Itelatum est*, Disl. 2, de Consecrat, quod ex Concilii Toletani duodecimi can. fit, desumptum est : « Relatum est nobis quosdam de Sacerdotibus non tot vicibus Communionis sanctae gratiam sumere, quot Sacrificia in uno die videntur offerre; (tunc temporis lata non fuerat lex singulis Sacerdotibus de una tantum Missa in singulis diebus) sed si in uno die plura per se offeram Sacrificia, in omnibus se oblationibus a Communionem suspendunt, et in sola tantum extrema Sacrificii oblatione Communionis sanctae gratiam sumunt: quasi non sit toties illi vero et singulari Sacrificio participandum, quoties Corporis et Sanguinis D. N. I. C. immolatio facta constiterit. Nam ecce Apostolus dicit : Nonne qui edunt Hostias, participes sunt Altaris? Certum est quod hi qui sacrificantes (id est in Missa illa, quam actu celebrant) non

edunt, rei sunt Dominici Sacramenti. Quorumque ergo Sacerdotum deinceps Divino Altari Sacrificium oblaturus accesserit, et se a Communionem suspendit, ab ipsa, quae se indecenter privavit, gratia communionis, anno uno repulsum se noverit ». Post haec verba Natalis Alexander, a quo ea sumpsit, concludit ad rem suam : < Ergo molis omnibus esse tenendum, ul, quotiescumque Sacrificans Corpus et Sanguinem D. N. I. C. in Altari immolat, toties perceptionis Corporis et Sanguinis Christi participem se praebeat ». Ergo ^concludam ego ad rem meam) Sacrificii Missae perfectio integritatis quae habetur per consecratae materiae summptionem, clara undique resultat. Clara pariter resultat unitas sacrosanctae actionis in seipsa inspectae ; et unitas proinde moralis duorum (nt in casu) Sacerdotum, quorum unus consecrat, et alter eadem consecrata sumit : et sic integrum perfectumque fit Sacrificium quod unum est. Cappellanus igitur noster, qui vices formaliter supplendo, sumpsit consecrata ab alio Sacerdote post illam consecrationem mortuo, caeteraque usque ad finem Missae complevit, vere et proprie illi participavit eidem Sacrificio, cui perfectionem dedit et integritatem, quae nedum de Ecclesiastico iure est, sed et insuper de Divino ; et per hoc ecclesiasticae sanctius fidus est legi, quae Sacerdoti plura in eadem die Missae Sacrificia velat.

Adeo verum esse Sacerdotem (ul in casu) supplementem consociari alique uniri illi eidem Sacrificio, ul sumere debeat et sumat utramque speciem, quam mortuus Sacerdos sumpsisset, et quam quilibet sumit Sacrificans, qui per se perficit Sacrificium. Insuper adeo hoc verum est, ut supplens Sacerdos vestibus sacris more Sacrificantium indutus suum debeat supplementum praecise inchoare ab eo prorsus Missae loco (seu Oratione etc.), ubi alter Sacerdos cessavit per mortem. Notum tandem est supplementem Sacerdotem, si unam ibi speciem reperent consecratam, statim consecrare debere et alteram, praecise incipiendo a ritu consecrationis Sanguinis.

Quod si Cappellanus interroget sic; ergo ne Sacerdos, qui post celebratam a se Missam debet (ut in meo casu) alterius vices supplere, duplici participabit Sacrificio? Et si affirmative respondeatur, cur non licebit et mihi? Respondeo : Utique ex dictis sequitur duplici illum Sacrificio participare. Ex vera enim necessitate, quae oritur ex

Divina institutione et Ecclesiae praecepto, ille (quamvis non amplius ieiunis), debet, post celebratam a se Missam, supplere vi-ces alienus post peractam consecrationem deficientis, ut Sacrificium sit integrum libi autem e converso non licet, quia nulla pro te pugnat necessitas, licet ieiunium ser-vasti.

Observatio illa, qua dicitur vetitam esse duplicem in eadem die Eucharisticam Com-munionem, verissima quidem est atque fun-datissima, eaque firmiter contra Cappella-num nostrum militat, qui postquam supple-vit etc., Missam exinde praesumit celebrare et consequenter bis sumere. At isthaec ob-servatio nodum illius non solvit, dubium-que non avertit Ipse siquidem nec ignorat, nec ignorare potest Ecclesiasticam prohibi-tionem (*generaliter*) super duplici Eucha-ristica Communionem in eadem die, sicuti non ignorat vetitum *singulariter* esse du-plex in eadem die Sacrificium. Attamen his non obstantibus in ea est sententia, ut putet licere sibi Sacrificium inchoare et perficere usque ad finem ritu consueto, quamvis antea sumpserit species ab alio Sacerdote consecratas. Ego vero inierim (optime, si fallor, iube) aibiur secundam Eucharisticam sumptionem non intendi ac praesumi a Cappellano seorsim (illicite *iso-latante*) prout sumptio est, sed prout necessario sequitur Sacrificium, illique ad-neclitur, ut more ritusque solito perficiatur; vult enim celebrare Missam. Unde per consequens, si bene illi vertat, praesumpta Missae celebratio inevitabilis et licita de-scendat iterata Eucharistiae Communio. Ad hanc itaque praesumptam Missae celebra-tionem tota reducitur difficultas, quae ta-men ex superius dictis salis superque mihi videtur confutata.

Unum tamen remanet, non praetereun-dum, effugium. Posset siquidem Cappel-lanus vires resumere, sic dicendo : Duplex Sacrificium, ideoque duplex etiam Com-munio vetita, quidem est regulariter et ordinarie loquendo ; at regula excipit ex-traordinarios aliquos casus, in quibus du-plex permittitur Missae Sacrificium, ideoque duplex Eucharistica etiam Communio*, atqui in necessaria et extraordinaria ego versor circumstantia, in qua debui vices mortui post peractam consecrationem Sacerdotis, supplere easque consecratas species su-mere. Ergo etc.

Respondeo: Vanissimum est hoc effu-gium. Primo namque plures a variis Theo-

logis referuntur casus, in quibus ipsi opi-nantur licitum in eadem die esse secun-dum Sacrificium. At nullus (quod huc us-que sciam) ex consultis a me Scriptoribus meminit huius, qui hodie proponitur casus. Unde, hoc posito, arbitraria et elTraems fo-ret Cappellani nostri pro se opinio, quae in sola eius mente fundamentum haberet. Secundo, inter plures, qui a variis Theo-logis proponuntur casus, in quibus licere putant iteratam in uno die Missam, refe-runtur ad summum duo vel etiam unus tantummodo, in quo affirmativa tenenda sit sententia (ita cordatiores Theologi, sed praesertim legantur Constitutiones Bene-dicti XIV *Declarasti* et *Quod expensis*)', ne-que inierim locum habet casus praesens. Hic vero notandum est Doctores et prae-cipue laudatum Benedictum XIV ea, qua pollebant sagacitate et praxi, quoscumque investigasse casus, ut formiter doceretur, qua praecise in circumstantia secundum li-ceret Sacrum facere; et tamen de hoc casu non loquuntur, qui celeroquin fuisset ob-viissimus. Tertio, omnes omnino de hisce rebus Scriptores, immo Ecclesia hac super materia de illa loquitur necessitate, quae post primam supervenit Missam, et respicii idcirco secundam, ut (servatis servandis) va-leat celebrari. At in praesenti themate hoc non velificatur, cum necessitas adfuerit in prima actione, idest in supplenda mortui Sacrificantis vice ; et per consequens, cum illius ratione supplementi (sicut demonstra-tum est) ad prius Sacrificium ipse pertineat tamquam verus et proprius eius Sacerdos, iterum celebrare non potest, nisi aliqua adsit vera et probata necessitas Sacrum iterandi : quemadmodum cuicumque Sacerdoti, qui Missam antecedenter celebraverit, concedit Ecclesia. Cumque in praesenti casu nulla memoretur huius generis necessitas, ab iterando Sacrificio Cappellanus noster ar-cendus est.

Ilo censeo. Salis autem superque ad rem hanc erat aureum Rmi Patris Consul-toris Zecchinelli indicium. Ita sentio. meam-que inierim (qualiscumque sit) hanc opi-niam etc. Finis P1^a. emendandam si luheat, delendamque subiicio.

Fr. H. M. M. M. /onni Ord. Eremit. S. August. Sac. Bit. Congreg. Consultor.

Adeo dira sunt ea lationum momenta in dissertissimis duorum Theologorum con-sultationibus allato, quibus plene est demon-stratum non licuisse Sacerdoti Sacrificium

offerre, postquam sacras sumpserat species, porfecilque Missam ab altero usque ad Canonis pariem post consecrationem productam, coque repentina murie sublato, interceplam, nt quid illis superaddendum quaerere ad inutile, vanum, superfluum opus referri posse videatur. Detur tamen illi venia, si quid ego eliam proferam quod, etiamsi ad quaestionem propositam stridam directamque relationem habere non videatur, nonnihil tamen offert analogiae, magisque confirmat polior» argumenta, quae ad scindendum nodum prolata sunt. Ex Ecclesiae instituto cuilibet Sacerdoti datum est in die Dominicae Nativitatis 1er Sacrum facere : Theologi et sacrae Liturgiae cultores quaerunt: An liceat Sacerdoti communicare extra Sacrificium, sive per seipsnm, sive omnino, more laico, per manus alterius Sacerdotis ; et iia semel vel bis, ante vel postea, celebrare Missam? Et omnes unisona voce concludunt, *non licere*: quia non ad simpliciter communicandum 1er in Natali Domini facultas a iure et consuetudine conceditur; sed solum conceditur hac die 1er celebrare, ac per consequens 1er intra Sacrificium ad illud videlicet consummandum, et nullo modo extra illud, communicare, si celebraverit, vel celebrare voluerit. Ita Quinlanadvenas in Singul. Ioin. I, tract. 4, de Euch., singul. 9; Cardinalis de Lugo, de Euchar. disp. 20, sec. 1, n. 43; Erane. de Lugo, de Sacram. lib. 4, de Euch. c. 9, qu. 8, n. 46; Diana, edit, coord, Iorn, tr. 1. K. 96, § 3, et Iorn. 3, Had. , Reg. 54, § 11; Vasquez, qu. 80, ari. 11, disp. 214, c. 3, in line; Mural, tom. 1, pari. 4, lit. 3, num. 15; Gobai apud La Croix, lib. 6, part. 1, de Sacrif. Miss., qu. 32, § 8, n. 242. Videri eliam polesl Suarez, 3, in Ierlia part., disp. 69, sect. 4, § *Dices saltem*. Ideo Cardinalis in officio Diaconi ministrans Pontifici celebranti communicat in Missa ; at si Sacerdos sit, neque ante, neque post, alias duas vel unam Missam celebrare debet. Idem dicendum de aliis Cardinalibus, qui licet Sacerdotes sint, quia tamen in Diaconorum Ordine sunt, et manu Pontificis Sacram sumunt Synaxim ; necnon de Canonicis Vaticanae Basilicae, qui ministrantes in officio Diaconi vel Subdiaconi onus habent communicandi in Missa Conventuali et de similibus Sacerdotibus, qui inservientes Episcopo, de eius manu communicant. Cur autem ita? Quia statim ac Sacerdos more laico communicavit, non amplius uti potest privilegio concesso ra-

lione Sacrificii, non ratione Communionis. At noster diversus est casus, quum non agatur de Communionemore laicorum, sed de perfectione Sacrificii, cuius pars integralis est sacrificium specierum sumptio. Non intercedo ; nego lamcn, quod unns ad alteram magnam non habeat affinitatem: et quoniam interdictum est Sacerdoti alias celebrare Missas in Nativitate Domini, si more laico communicavit ; ita vetitum reiterare Sacrificium (excepto casu necessitatis, et die Nativitatis Domini, ut infra videbimus) Sacerdoti, qui sumptione sacram specierum Missam absolvit ab altero inchoatam, et usque ad partem Canonis post Consecrationem productam ; quia, ut plane demonstratum est, qui consecravit et qui sumpsit unus idemque moraliter censendus est ; et licet sumptio sit pars integralis Missae, nihilominus nostro in casu qui sumit ad Sacrificii complementum magnam partem in eodem Sacrificio habet. *Oblatio, Consecratio, Sumptio* ab unius Sacrificii unitate scindi non debent ; quare obrem Cappellanus sacras species ab altero oblatas et consecratas, ne unum idemque Sacrificium imperfectum relinquatur, sumens, habendus proinde est ac si moraliter Sacrificium confecisset, quia per summptionem illud perfecit. Ex altero exemplo Sacerdotis, qui in Officio Diaconi die Nativitatis Domini communicavit in Missa Pontificali vel Conventuali, sic argumentationem instituo. Si Sacerdoti ministranti in officio Diaconi die Nativitatis Domini non licet duas alias celebrare Missas, quia de Sacrificio particeps quidem fuit, sed illud nec confecit, nec perfecit ; multo minus licebit illud reiterari a Cappellano, qui (intelligendum de diebus, in quibus semel dumtaxat celebrare licet) sumendo species ab alio consecratas, nedum Corpore et Sanguine Iesu Christi se refecit, verum etiam Sacrificantis demortui vices supplendo, vere et realiter Sacrificio complementum dedit.

Etsi vero ex iis, quae huc usque dicta sunt, sequatur in proposito casu non licuisse Sacerdoti Sacrificium iterare, et haec regula sit in similibus omnino servanda, unus tamen est casus, praeter alios ab Ecclesia permissos, qui excipiendus videtur. Polesl tale infortunium contingere in die Nativitatis D. N. I. C., in quo permissum est iterum Sacrificium offerre. Potestne qui ad perficiendum Sacrificium sumpsit species ab alio consecratas, iterum ad Altare accedere et unam vel duas Missas vigore privilegii E-

y

stivitali adnexi celebrare? Utique posse videtur, ea potissimum ratione, quia, ceu probatum est supra, antecedens Communio nequit haberi tamquam laica, sed ul pars integratis Sacrificii, cuius a loco, in quo primus repentino morbo coireptus desiit, vere minister censendus es Sacerdos, qui Missam perfecit : pari iure, ni fallor, quo, ut docent La Croix lue. cil. el Diana Ioin. 4, tract. 8, regul. 94, § 1 alique, posset Episcopus communicare in Missa, in qua hac die ordinatur el poslea legere alias duas Missas ; quia in Missa, in qua ordinatur, esl simul sacrificans. Neque opponat aliquis casum esse diversum, quia sacrificans vere dici nequii Sacerdos, qui species ab allero consecratas sumens, Missam perficit. Nam, ut a doctis Consultoribus demonstratum est, ad unitatem Sacrificii servandam, qui consecravil el qui sumpsit, in casu, ul unus moraliler censentur. Rem paucis absolvo. Non licuit in casu proposito Cappellano Missam celebrare, quia ex praesenti Ecclesiae disciplina (nisi necessitas urgeat) semel tantum in die fas esl Sacrum facere, ei moraliler fecisse Cappellanus censetur Missam perficiendo sacrarum specierum sumptione: licuisset in Natali Domini unam vel duas dumtaxat (non autem tres) celebrare Missas, quia 1er ea in Solemniale Sacrificium iterare permissum est, quin obstat sacrarum specierum sumptio, quae vere ad complementum Sacrificii pertinet, nec cum Communione laica confundi debet, el ideo tertiae Missae dnmiaxal ponit impedimentum.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2631. TIBURTINA. (4603)

Ad Dubium I. Ne a quaestione deflectar, quae Sacr. Rit. Congregationi discutienda ac definienda proposita fuit, non quaeram num Pontifex Thelesphorus primus fuerit, qui induisit, ul in die Nativitati Domini sacra tres Missae possent celebrari, veluu nonnulli argui debere existimant, ex Cap. *Nocte Sonda* 48, distinct. 1, de Consecratione, quod perperam eidem tribuitur el supposititiis adnumerandum esse emunclae naris Scriplores volunt, ac ad Isidori Mercatoris merces amandant. Nec video quomodo talis permissio aut institutio ex eo canone (quatenus ul genuinus haberi velit) evinci queat, cum ne verbum quidem in eo occurrat, quo huiusmodi opimo fulciri possit : constitutum quippe dumtaxat in eo est, ul Missas celebrari non liceat ante horam tertiam, prae-

ter quam nocte sancta Nativitatis Domini. Certum lamen est morem celebrandi tres Missas ea die mullo ante aevum S. Uregorii Magni in Ecclesia saltem Romana obtinuisse, ul in Homil. 8 in Evang. Neque mihi dabo scrutari et expendere mysticas significationes, quas in harum Missarum partibus, et relate ad horas, in quibus easdem celebrari statutum est, inveniunt Amabilius lih. 3, de Eccles, ollie, cap. 41 ; Rabanus Maurus lib. 2, cap. 31, Instil. Cleric.; Micrologus de Eccles, observat, cap. 4; Ruperlus de Divin. Offic. cap. 16, 20, 21 el 22; ac tandem, ul plurimos alios praeteream, l'ougelus Institut, catholic, tom. I, pag. 814, el Bened. XIV de Fest. D. N. I. C. cap. 17, num. 67. Striclim potius pauca quaedam adnoiabo, quae simul demonstrant Sacr. Congregat., non secus ac fecit, proposito dubio respondere debuisse, et Sanctissimum D. N. Leonem XII plene in omnibus eiusdem Congregationis voto adhaesisse, licet temperavit legis rigorem, et, attentis circumstantiis, specialique gratia, intactam relinquens rubricae regulam, de suae potestatis plenitudine aliquid circa modum induisent.

Rubrica Missalis Romani agens tit. 15 de hora celebrandi Missam conventualeiu apte distinguit Festa in quibus recolitur memoria Sanctorum, Férias atque Vigillas, el diversas designat horas pro Sacro faciendo iuxta diversitatem dierum el ritus : excipii lamen a regula generali diem Nativitatis Domini, ibi num. 4: * Excipiantur ab hoc ordine dicendi Missam convenlualem Missae in Nativitate Domini, quarum prima dicitur post mediam noctem, finito *Te Deum laudamus* in Matutino ; secunda in aurora, dictis Laudibus el Prima; tertia vero in die, post Tertiam ; vel ubi aliter ex dispositione Apostolica disponatur ». Conformis pariter est rubrica Breviarii, quae haec habet: < In die Nativitatis Domini etc., quo finito (Te Deum), el dicio *Benedicamus Domino*, celebratur prima Missa post mediam noctem..... summo mane dicilur Prima, qua finita celebratur secunda Missa in aurora..... Tertia dicilur hora sua, qua finita celebratur tertia Missa de die Nativitatis » : ita eliam glossa ad praefatum cap. *Nocte sancta*. Exceptio lamen huiusmodi non respicit Missas privatas, quae celebrari possunt quacumque hora ab aurora ad meridiem, nec singuli Sacerdotes ad trinam celebrationem tenemur ; sed, prout libet, potest quilibet semel, aul 1er Sacrificium offerre ; nam Ec-

clesia non iubet, sed ea in solemnilale permittit iterare Sacrum, quod aliis diebus vetitum est. Verum rationem habet Missarum Conventuallum, ad quas Ecclesiae praesertim Cathédrales tenentur, veluti praecipit Honorius III in Cap. *Cum creatura*, de celebratione Missarum : recta hinc descendit Calhedralis Tiburtinae Canonicos ex rubricali praescripto teneri, statis horis, ad solemnem trium Missarum celebrationem. Centes namque a S. Rît. Congregatione declaratum delinitumque fuit in Calhedralibus et Collegiatis, in quibus quotidianum est Chori servitium, tot Missas esse celebrandas cum cantu, quot rubricae celebrari iubent. Ha in Burgen. 26 Maii 1626; in altera ad tollendos abusus die 16 Ian. 1620; in Nucerna 16 Februarii 1630 ; in Aquileien. 9 Aprilis 1633 ; in Policastren. 16 Novembris 1649; in Urbevetana 3 Aug. 1737, aliisque quamplurimis brevitatis gratia omittendis. Speciali notatu dignum est responsum Sacr. Congregationis in decr. Policastren., quia nullam habet ad casum nostrum affinitatem. Illius Calhedralis Canonici se exemptos esse putabant ab aliis praescriptis Missis praeler unam convenlualem * propter praebendarum tenuitatem et consuetudinem immemorabilem »; sed S. C. absolute respondit: « Omnino praedictos Canonicos teneri ad celebrandam utramque Missam iuxta Rubricas Missalis Romani in praedictis temporibus, quacumque exceptione et consuetudine adducta non obstante ». Haud prodesse poterat Tiburtino Capitulo contraria immemorabilis consuetudo, argumentum deducium ex Caeremonialis dispositione, interpretatio rubricae Missalis atque id genus alia, quibus se tuebatur, ne cogeretur ad onus canendi secundam Missam in aurora. Consuetudo, etsi immemorabilis, cui accesserit Ordinariorum tolerantia et adquiescentia, nequit sustineri et reprobandi abusus induit naturam ; quia, quum laudabilis et rationabilis non sit, pugnat cum lege Ecclesiae universalis, veluti pluribus possem demonstrare, nisi de re ageretur salis clara et explorata, ac praecise in casu a nostro non absimili, iam definita a Sacra Congregatione in anledict. Policastren. . . . Salis haec essent ad propositi Dubii solutionem : verum id magis patebit, si expendantur rationum momenta, quibus se sustinere posse arbitrabantur Canonici Tiburtini. Utique Caeremoniale Episcoporum de hac secunda Missa non loquitur, et bene quidem. Nam discrimen ponendum est in-

ter *Mimât Pontificales et simpliciter conventuales*, inter *solemmissimas et minuiwlemnes*. *Prima aulem et tertia solemmissimae* sunt, *secunda vero minus solemnis*: omnes sunt convenluales, quia cuncti Chori servitio addicti ad eas convenire debent : sed *prima* Pontificalis est ad libitum ; *tertia* in praecepto, seseque ab ea dispensare nequit Episcopus, nisi legitimo impedimento delineatur ; cum Caeremoniale iubeat, et praeceptiva dictione utatur : « omnino cantabit (tertiam Missam) Episcopus in die » lib. 2, cap. 14, num. H ; *secunda vero* Capitulo importat onus, sed non Episcopo, qui eandem privatim celebrat : et Caeremoniale rationem habet Missarum, quae hac die pontificalibus adnumerantur, idcirco illam praeterit, quae simplex conventualis est, et cuius celebrationi per Missalis Rubricas salis provisum est, quin ad eam celebrandam vel ab alio celebratae assistendum teneatur Episcopus. Cur autem de hac aliquid disponere Caeremoniale debebat? Quid vero dicam de argumento allero, quod petebant Canonici ex distinctione rubricarum inter *praeceptivas et directicas*, ut inde concluderent ad secundam Missam in aurora non teneri, quia rubrica praeceptiva non est, ut ipsi perperam arbitrantur? Nollem talia audire a Sanctuarii Ministris, quasi pro libitu liceat a sanctissimis illis regulis declinare, quae, licet positivum praeceptum non importent, sapienti lamen consilio datae sunt pro Choralium functionum directione, observantia et implemento. Praeterea dictio illa rubricae *dicitur*, quae arbitrarie, contorto sensu, ul directive obtruditur, praeceptiva revera est; vel. si placeat, dabo eandem partim praeceptivam esse, partim directive. Praeceptum dat quoad obligationem trium Missarum conventuallum certo ordine ea die distributarum ; directionem vero praebet quoad designationem temporis quo singulae absolvendae sunt : quamobrem vi praefatae rubricae omnia in solemnilale omnino tres conventuales Missae cum cantu sunt celebrandae : ad tempus vero designalamque horam, qua singulae canendae sunt, eadem rubrica directiva est, quia locum relinquit pro circumstantiarum diversitate alicui moderationi ab Apostolica Sede obtinendae. Explicit namque limitationem ponens: < vel ubi aliter ex dispensatione Apostolica disponatur » : quae verba relationem habent ad horas, non aulem ad onus celebrationis. Ha Gavanlus : < ex dispensatione Apostolica : intellige de con-

cessa post Concilium Tridentinum, quod prohibet, ne aliis horis quam debilis Missae celebrentur ». Neque alius rubricae sensus esse potest, si attendatur particula *rei*, quae disiunctiva est et necessario ad celebrandi horam referri debet, quae potest ex dispensatione variari, non ad ipsam celebrationem, quae nequit omitti. Sed de hoc sermo infra redibit: salis modo est possuisse discrimen inter illud, quod in sensu rubricae cadit sub praecepto, et aliud, quod aliquam moderationem ab Apostolica Sede impetrandam admittere potest. Cetera, quae a Tiburtinis Canonicis afferebantur tam levia sunt, ne dicam inepta, ul potius praetereunda silentioque legenda sunt, quam diluenda et refutanda. Nam coeli inclementia, anni tempestas, viarum asperitas quae aliquando stratae sunt nive, aedium a Cathedrali distantia, tuendae valetudinis cura, deficientia temporis ad tres Missas privalim celebrandas et his similia, si attendenda essent, omnes fere Cathédrales ab onere secundae Missae in aurora forent absolvendae. Cum enim sollemnis Nativitatis Dominicae memoria in media incidat hieme, praefata incommoda et ubique occurrunt, et omnibus communia sunt. Porro huiusmodi circumstantiae aliquam possunt indulgentiam invenire quoad horam, non aulem quoad Missae onus adimplendum.

Hac indulgentia favore Cleri Tiburtini usum fuisse SSmum D. Nostrum, firma lamen rubrica, mox videbimus. Verum, quod allinet ad Sacr. Congregationis Responsum, cum quaereretur: An liceret vigore consuetudinis secundam Missam in aurora omittere? optimo iure eadem declaravit, non licere; tum quia id erat conira apertum rubricae praescriptum; tum quia in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis, quae habent onus quotidiani servitii, tot conventuales celebrandae sunt Missae, quot eadem rubricae canendas iubent, veluli supra notatum est. Enimvero Sanctissimus, relatione audita, adprobando confirmandoque in omnibus praefatum Sacr. Congregationis Responsum, sartam leclamque voluit rubricam ea in parte, qua, iuxta allatam distinctionem, *praeceptiva* est: verumtamen, *attentis peculiaribus circumstantiis animum suum moventibus*, moderando eandem rubricam alia in parte, qua est *directiva*, induisit, ut secunda *Missa, quae in aurora dicenda esset, protrahi posset ad unam alteramve horam post Solis ortum*, dummodo lamen Missa cum cantu celebretur, omnes-

que intersint, qui ad Chori servitium tenentur.

Per huiusmodi aulem Pontificium rescriptum magis magisque confirmatur rubricae sensus quoad postrema illa verba: *vel ubi aliter ex dispensatione Apostolica disponatur*, quae referuntur ad horam ex Apostolica dispensatione in aliam commutandam, non autem ad onus secundam hanc celebrandi Missam. Et revera, si quod est ex hisce iribus Sacris, prae aliis, stata hora persolvendum, illud profecto est, quod post mediam noctem, iuxta rubricae praescriptum, peragi debet, ad recolendam temporis memoriam, quo Redemptor noster in Rethleem Iudae natus est: nihilominus non ubique idem servatur, sed nonnullis in Ecclesiis ex privilegio, antequam dies civilis initium habeat, ea celebratur Missa, non obstante Constitutione *Sanctissimus* etc. a S. Pio V evulgata die 29 Martii 1566, qua omnia privilegia sublata sunt, antea quibusdam Ecclesiis concessa, illam celebrandi ante mediam noctem. Praeter Pontificium Sacellum, in quo, una saltem hora ante civilis diei initium, peractum est Sacrum; Venetiis non una est, sed pinres sunt Ecclesiae, in quibus idipsum fit; quod nonnisi vigore posterioris privilegii derogatorii Pianae Constitutionis fieri posset. Videsis Benedictum XIV de Synodo Dioecesana lib. 6, cap. 8, num. 9; Lucium Ferraris verb. *Missa*, art. 8, num. BI; Tetamum Tract. 1, lib. 3, part. 2, ad 25 Decembris num. 45 et seq. Praeterea in Patriarchalibus et Collegiatis Urbis, necnon aliis in Ecclesiis haec Missa protrahitur ad plures horas post mediam noctem, ita ul celebretur, illucescente iam die. Rem dico omnibus manifestam. Itaque, si in aliquibus Ecclesiis prima Missa in nocte celebranda vel anticipatur vel protrahitur Apostolici vigore indulli; multo magis, attentis peculiaribus circumstantiis, aliquo privilegio gaudere potest secunda Missa in aurora, quae longe minorem solemnitatem habet, quam illa post mediam noctem celebranda, etiamsi ratio haberi nolit sublimissimi mysterii, quod in hac prima Missa prae aliis recolimus. Nec praetereundum, quod non desunt, qui volunt secundam hanc Missam in aurora non ubique antiquitus obtinuisse, sed < Romae extra ordinem ob id tantummodo celebratam esse, quod in Urbe haberetur Ecclesia S. Anaslasm, cuius Festum in eundem diem Natalis incidit etc. », prout latius apud Meratum ad Gavanlum pari. 4, lit. 3, num. V.

Ad Dubium II. Eruditissimus Meratus hac de re agens part. 4, lit. 10, de Sabbato Saucio, rubric. 4, num. XI, notat quod « Diaconus debet esse ille idem, qui in Missa et Officio inservire debet, et non alius ad hanc solam functionem et ad cantandum tantummodo Praeconium *Exultet* etc., ut male muli faciunt: hoc enim repugnat omnino rubricae Missalis, neque in ullo habetur Caeremoniali, cum sit quiddam addere, quod est contra Bullam Pii V, et maxime notandum cum Corsetto cap. 8, num. 3, et Hyppolito a Portu rubric. 4, in adnotat., num. 7 ». Haec profecto est generalis regula in rubricae praescripto fundata; quae lamen tanto cum rigore accipienda non est, ut et praeceptivis adnumeranda sit, et nullus detur casus, qui aliquam in quibusdam circumstantiis exigat moderationem. Quamobrem Sacra Congregatio regulae insistens, primum proposito dubio respondit: *negative*; verum lamen omnia considerans, quae in casu concurrunt, et indulgentiae dant locum, rem supremo Pastori definiendam remisit, addens rescripto: < consulendum SSmo iuxta Votum », quod erai « pro induito servandae consuetudinis, attentis peculiaribus circumstantiis in casu, de quo agitur ». Et Sanctitas Sua approbando et confirmando eiusdem S. Congregationis Votum, *benigne annuit*. Quum enim ad Praeconium canendum Diaconus seligendus sit, qui bene polleat cantu Gregoriano, ne asperitate vocis et dissonantia notarum adstantibus offensioni et scandalo sit, mullosque ad risum potius commoveat, quam ad devotionem alliciat: cumque aliqui ad officium Diaconi pro sacris actionibus et Missa, specialiter aliquis teneatur, qui lamen ad modulandum vocemque notis aptandam habilis non sit; satius esse videtur alium substituere ad canendum Praeconium, quod nullum requirit idoneitatis. Hinc novum non est, quod in permultis Ecclesiis mos invaluerit ad unum Praeconium canendum alium seligere Diaconum ab eo diversum, qui Celebranti assistere debet. Huiusmodi aulem mos, qui Praesidium vigilantiam vel fugiat, haud credi potest, nihilominus tacite toleratur; sed tolerantia locum non haberet, si rubrica aliquam quandoque moderationem, aut dispensationem, aut benignam interpretationem non admitteret. In nostra facti specie rationalis causa dispensationis non deerat; siquidem Episcopus ipse fatebatur in Tiburtino Clero perpaucos esse ad huiusmodi

officium aptos, praesertim quia ea in Cathedrali Diaconus, qui Celebranti lenius assistere, unus ex duobus, qui ex fundatione Card. Marescoili praebenda fruuntur cum onere inserviendi in officio Diaconi et Subdiaconi Canonicis celebrantibus. Plerumque idcirco fit, ut ex his nullus sit aptus ad canendum Praeconium: en necessitas allerunt ad hoc munus sufficiens. Aderat igitur in casu proposito congruus ac rationalis titulus, quo Tiburtinae Cathedralis Capitulum servandae consuetudinis indultum obtineret.

Ad Dubium III. Duplex est casus, diversa igitur decidendi ratio. Primus est de Subdiacono praeintonante antiphonas in Vesperis Episcopo in crastinum Missam celebraturo: debetne idem sedere in disincto paralo scamno, et non potius in suo choralis stallo? Omnem dirimit controversiam Caeremonialis dispositio lib. 2, cap. 1, num. 7, ubi loquitur: « Caeremoniarius dncil Subdiaconum, vel alium ad quem special de Ecclesiae consuetudine, intonare antiphonam in habitu, in quo reperitur ante Episcopum et donec per Episcopum non fuerit praeintonatio repetita. Ea aulem repetita, ad loca sua redeunt ». Quid clarius? si tam Caeremoniarius, quam Subdiaconus redire debent ad loca sua, palam fit, quod Subdiaconus, qui tunicella paratus esse debet, non in scamno, quo in cornu Epistolae solent Sacri Ministri Altaris uti, sedere debet, sed ad suum chorale stallum redire. Et quoniam alii Canonici sacris amicti sunt indumentis, haud decet, ut inferior, qualis est Subdiaconus, habeat distinctum honorificum locum, et sedeat supra alios ordine digniores pluviali, vel casula, vel dalmatica indutos.

Diversa est species altera de Sacris Ministris inservientibus Episcopo in Missa Pontificali, quibus Caeremoniale assignat *scamnum paratum*. Agens namque lib. 1, cap. 9. num. 4, de officio Diaconi, haec habet: « Sedente postea Episcopo (post Kyrie eleison), et ipsi sedent in scamno aliquo parato in cornu Epistolae Altaris »: omnis quaestio igitur versatur circa intelligentiam et sensum dictionis: in *scamno aliquo parato*. Caeremoniale nec formam praescribit, nec ornatum, quae duo accidentalia sunt et varia esse possumus iuxta diversas Ecclesiarum consuetudines; dummodo certos intra lines coerceantur. Scamni nomen genericum est, et aequale potest intelligi tam de scabello oblongo, quam de lignea pariter oblonga sede cum suo poster-

gali ; excludit vero sedes camerales. Qui tamen sit Caeremonialis sensus, num velit scamnum cum vel sine poslergali, incertum est. Qui morem reprobatur Tiburtinae Cathedralis adhibendi *scamnum cum poster-gali serico damascene rubro cooperto, coronide deaurata a parte superiore apparente, ab uno gradu a terra elevato*, pro se habere putat Sacrae Congregationis Decretum in Turritana 19 Maii 1811 auctoritate Cl. Catalani, et declarationem, quae legitur in Memoriali Rituum maioris hebdomadae. Sed haec quod obscurum est et in duplici diversa significatione intelligi potest, non elucidant. Quid, quaeso, prodest Decretum in Turritana? Numquid per idem declaratur, quod in Caeremoniali non est salis expressum? Imo tale Decretum quaestionem intactam relinquit, dum simpliciter iubet *servari formam libri Caeremonialis*. Nec adhaerendum videtur Catalano, qui ad praefatum Caeremonialis locum pro scamno parato intelligendum vult *scabellum nudum, sed lamen pictum*, et ad lib. I, cap. 8, num. 23, *sedem nudam ibidem positam*. Non enim ulla ratio subesi, qua talem esse Caeremonialis sensura admittamus. Ac tandem illud *sedeant in scamno, seu scabellis in cornu Epistolae*, prout habetur in praefato Memoriali etc. lib. 2, cap. 27, de Episcopo celebrante, num. 13, salis non est, ul inde consequatur scamnum esse oportere sine poslergali. Neque insistendum in disiunctiva *vel scabellis*; nam Caeremoniale apte distinguit scamnum pro sacris Altaris Ministris a *scabellis* parandis pro Diaconis Episcopo assistentibus. Quum igitur res in ancipili sil posita; ideo S. Congregatio noluit positivo responso definire quid per *scamnum paratum* intelligendum sil, sed tolerari posse morem Cathedralis Tiburtinae decrevit.

Ad Dubium IV. Est certe mirandum, quod in Cathedrali Tiburtina numquam celebrari consuevit Anniversarium pro ultimo Episcopo defuncto, secus ac nibenl Caeremoniale Episcoporum et Concilium provinciale Romanum Illud namque districte id praecipit lib. 2, cap. 26 : «Episcopus vivens Praedecessoris sui proxime ante ipsum defuncti memoriam habere debet, et pro eius mima singulis annis in die obitus celebrare vel sallem Missae ab aliqua Dignitate vel Canonico celebratae assistere, et in fine absolvere ». Praeceptiva panier sunt duo Anniversaria, quae in praefato Concilio Ul. 15, cap. 5, praescribuntur pro defunctis Epi-

scopis : « Ex ipsius Caeremonialis Episcoporum mandato in universis cuiuscumque Civitatis et Dioecesis Cathedralibus et Collegiatis, aliisque convenlualibus seu receptitiis Ecclesiis, praeter solemne Anniversarium pro ultimi defuncti Episcopi anima in eius die obitus celebrandum; alterum eliam per singulos annos agendum decernimus in perpetuum pro omnibus propriis Dioecesis Episcopis infra praedictam fidelium omnium defunctorum Octavam ». Sed quod magi; admirationem excitat, est audire quod numquam hoc Anniversarium celebratum sit contra expressum praeceptum, quod legitur in Synodo Tiburtina lit. 11, de Sacramentiis Missarum 7 : « Praeter solemne Anniversarium pro Anima ultimi Episcopi defuncti, in eius die obitus celebrandum, alterum eliam per singulos annos agendum decernimus pro omnibus huius Dioecesis Episcopis etc.; ad quae Anniversaria omnes omnino Canonici et Beneficia! convenire sub poena puncturae teneantur ». Meum non est tantae oscilantiae originem et causas scrutari ; nemini forte ex illis qui modo Capitulum Clerumque Cathedralis componunt, id culdae vertendum est, imo potius commendandi omnes sunt, si ad Sacram Congregationem una cum Episcopo confugerunt, ut docerentur quid ab ipsis in posterum agendum sil. Modo igitur composita res est, postquam proposito Dubio responsum fuit « Affirmative ».

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2632. RESOLUTIONIS DUBIORUM. (4604)

Anno 1823 Festum S. Philippi Nerii pro Urbe elevatum ad ritum secundae classis incidit in Feriam 11 post Dominicam Trinitatis, quae prima est post Pentecosten. Orta hinc quaestio : Num in secundis Vesperis praefati Festi SSmae Trinitatis, praeler illam de sequenti, hoc est de S. Philippo, fieri etiam deberet commemoratio Dominicae? Distractae fuere sententiae; ideo in Calendario Pairiarchalis Lateranensis et in altero Romano addita fuit : in Vaticano, ac Liberiano omissa. Ubinam bene? Id quaerendum.

Ut huiusmodi enodetur quaestio, statuendum est quam in classem ponenda sit Dominica prima post Pentecosten simpliciter considerata, ac si adnexum non haberet Fesium SSmae Trinitatis. Scriptores de re-luis liturgicis hanc praetereunt controversiam ; et vix unus est Gavanlus, qui in ni-

hilo differre docet hanc Dominicam, seorsim ab adnexa Festivitate consideratam, ab aliis quae sequuntur usque ad Adventum « Haec Dominica, inquit, prima post Pentecosten, ul sic (videlicet ul Dominica) est eiusdem rationis cum Dominicis sequentibus, non enim de ea intelligitur Rubrica sub titulo Dominicarum primae classis, quae numquam omittuntur, nempe Dominica Trinitatis, ul paid, quia de illis lit lotum Officium, de hac vero commemoratio Ianium, et ipsa commemoratio omittitur in iis Vesperis, si Feria II celebretur Officium secundae classis, vel primae » : et occurrens obieclo, quod forte alicui magni ponderis videri poterat, ex eo deducto, quod huiusmodi Dominica notatur in Tabella Breviariis praemissa inter Dominicas, quae numquam omittuntur ; ita prosequitur : < Neque mireris, quod Festum Trinitatis nunc dicatur Festum, nunc Dominica ; nam utrumque verum est, el ratione Dominicae, in qua semper occurrit, habet hoc quod nunquam omittitur Officium de Trinitate, licet eo die occurrat alicubi primae classis Festum ; ratione vero Festi, habet ea tantum, quae sunt propria Festorum secundae classis ». Ad Rubricas Breviarii sect. 6, cap. 19. num. 2.

Igitur iuxta Gavanlum Dominica prima post Pentecosten in ratione Dominicae minime differt ab aliis post Pentecosten et post Epiphaniam. El hoc bene est ; nam haec Dominica aliam habere nequit qualitatem, praeter illam quae communis est supraindicatis, neque ullo pacto confundi debet cum aliis, quae qualitatem habent primae vel secundae classis, quoad privilegium exclusivum, licet ritus sint semidupl. Non titulus, non ratio occurrit, ob quam privilegiatis queat adnumerari. Praecedens Sabbatum dat complementum celebrationi Officiorum de Divinis Mysteriis relate ad Passionem el Resurrectionem Christi Domini el Adventus Spiritus Paracliti ; ideo eo in Sabbato, celebrata Missa, finem habet tempus Paschale. Igitur Dominica, quae immediate sequitur, neque est, neque haberi potest, ul Octava Pentecosten ; nam si talis esset reputanda, comparanda quodammodo foret Dominicae in Albis, quae gaudet ritu duplici ; contra vero haec Dominica, quae immediate sequitur, iam absoluta Pentecostes hebdomada, non habet, nisi ritum semiduplicem. El revera Missa, quae legenda esset in hac Dominica, nisi Officium occurreret SSmae Trinitatis, nullam habet relationem ad Octavam Pentecostes : el ideo

non omittitur in Missarum Codice, quia legebatur, priusquam Festum SSffiae Trinitatis ad universam Ecclesiam praeceptive extenderetur. Quod vero sit ril. semidupl. palet, quia habet secundam Orationem A cunctis, tertiam *ad libitum* : contra vero si haberet qualitatem Octavae Pentecosten, haberet etiam ritum duplicem et unicam Orationem, ul illa est Dominicae in Albis.

Neque obiicias Dominicas Adventus et Quadragesimae qualitatem habere dupl. i vel 2 class., quoad privilegium exclusivum, el nihilominus non esse, nisi ril. semidupl. veluti illa est, quae primum post Pentecosten occurrit : nam ex hoc non consequitur hanc eodem privilegio gaudere. Hoc illae decorantur, quia ex Ecclesiae institutione peculiaria includunt Mysteria el populum Christianum spirituali quodam apparatu disponunt ad celebrandas solemniore Festivitates, in quibus memoria recolitur Nativitatis, Manifestationis, Passionis, Mortis el Resurrectionis D. N. I.C. Quae vero sequuntur Dominicae post Epiphaniam et Pentecosten nihil habent, quod non omnibus el singulis aequae convenient ; neque ulla est, quae aliqua distinguatur praerogativa. Ad harum classem referenda certe est prima post Pentecosten ; ideoque, si privilegio gaudet quodlibet excludendi Officium cuiuscunque ritus, eo gaudet, non ratione Dominicae, sed ob adnexam Festivatem SSmae Trinitatis, quae licet sit 2 class., numquam omittitur, etiamsi occurrat Festum primae classis, quod Rubrica transferendum iubet. Uniuntur quidem Festum Trinitatis el Dominica prima post Pentecosten, sed non confunduntur : unicuiquetribuendum est, quod illi convenit : Festum Trinitatis privilegio donatur eliminandi quodcumque duplex ; Dominica vero, ul Dominica, cum sit ritus semidupl., id dumtaxat habet, quod exigit qualitas ritus.

Quod si aliquis velit hanc Dominicam ratione sui el separatim ab adnexo Festo SSmae Trinitatis, illis revera adnumerandum esse, quae numquam omittuntur, onus in se suscipit aliquam promendi ex iis rationibus, quae ab intrinseco dicuntur. Equidem ego diu cogitationes intendi, ut hanc adinvenirem, irritum tamen conatu. Si quae excogitari possunt, extraneae sunt, el ad id conficiendum, quod probandum est, nullatenus prosunt. Nemo est, qui neget hanc Dominicam legi in Tabella illarum, quae numquam omittuntur. Quid lamen inde ? Non ul Dominica illis adnumeratur, verum uo-

Latur ratione adnexae Festivitatis, quae licet sit secundae classis, nihilominus primae qualitatem habet, idcirco non dicitur *Dominica prima post Pentecosten*, vel *Dominica in Octava Pentecosten*, ul dicitur *prima Adventus*, *prima Quadragesimae*: verum enunciat *Dominica Trinitatis*, Dominicis quae numquam omittuntur, adnumerantur *Pascha et Pentecosten*; at nemo est, qui sibi fingat Dominicam, ul Dominica, eo privilegio gaudere, quod adnexum est solemnioribus illis Festivitatibus, ex Ecclesiae instituto, in Dominica perpetuo celebrandis. Ita etiam festiva solemnitas SSmae Trinitatis Dominicae perpetuo affixa, notatur in Tabella duplicium secundae classis, sed iterum notanda erat inter Dominicas, quae numquam omittuntur, ratione privilegii exclusivi. Secus dicendum esset in eo stare privilegium SS. Trinitatis, quod ei cedit Dominica, quae numquam omittitur. Id autem, ulpote contradictionem involvens, absurdum est. Patet igitur privilegio decorari Festum non Dominicam, eodem ferme modo, quo solemnitates Paschae et Pentecosten alia omnia respuunt Festa ratione sui, non relate ad Dominicas, in quibus perpetuo huiusmodi solemnitates sunt affixae.

Forte non deerit qui existimet Dominicam primam post Pentecosten eodem frui privilegio, quo gaudet Dominica in Albis, quae est rit. dupl. mai., et nihilominus Festo altioris ritus locum non cedit. Asl vehementer errat, qui in hac opinione versatur. Magnum quippe unam inter et alteram discrimen est. Dominica in Albis, quamquam de rigore non sit Octava Paschae, quae desinit ad nonam Sabbati praecedentis, habet nihilominus qualitatem Octavae singulari privilegio ditatae, quo ab aliis omnibus distinguitur, ideo in Rubrica legitur: *Dominica in Albis in Octava Paschae*: Breviarium Mozarabum et Orationale Gothicum habet *Dominica in Octava Paschae*, ita etiam in Sacramentario Gelasiano apud B. Thomassium ei Gregoriano apud Menardum. Non quaeram modo cumam in Albis dicatur: num, quia nuper baptizati albas deposuerant in praecedenti Sabbato, unde in Missali Ambrosiano appellabatur in *albis depositis*, et in antiquo Ordine Romano, *Dominica post albas*; an potius quia, *depositis vestibus albis susceptis in Baptismo, alias vestes similiter albas recipiebant in Confirmatione in hac Dominica, in qua hoc alterum Sacramentum* (scilicet Confirmationis) ipsis ab Episcopo conferebatur, prout latius videri

possunt apud Telamum Diar. Ecclesiastic, et Civil, pari. 3, lib. β, cap. 1, art. 1, sect. 2. Attendenda potius est qualitas Missae eiusdem diei propria: Deo in hac reddimus gratiarum actiones, tum pro noviter Sacro lavacro regeneratis, tum pro Paschalibus festis peractis. *Introitus* quippe et *Epistola* ad collatum Neophytis Baptismum relationem habent, *reliqua* ad Resurrectionem. Hisce de causis haec Dominica semper in Ecclesia solemnissima fuit, ulpote quae sublimia includit Mysteria. Hinc etiam apud Graecos *Dominica nova* seu *novella* fuit appellata, *quia*, ul vult Raynaldus torn. 10, tract, de Agno cereo, cap. 7, num. 6, *erat addicta recolendae novae generationi et novitati vitae per Baptismum receptae*. Praetereo alia multa, ne nimius videar, diuque immorer in re satis omnibus clara.

Enimvero Dominica prima post Pentecosten nihil prorsus habet, unde aequari possit Dominicae in Albis; imo si adnexum non haberet Festum Trinitatis et de ea fieri deberet, nullatenus differret a Dominicis, quae sequuntur. Nam, ut legitur in Ordine Romano XIII, sive Caeremoniali edito iussu Gregorii X, num. 27, apud Mabillon Mus. Italic, torn. 2, pag. 241: « In Dominica prima post Festum Pentecosten, quae caret Octava, die Sabbati in Vigilia ipsius Dominicae usque ad Dominicam primam de Adventu Domini fit Officium de die et nocte, ul continetur in Ordinario, et utitur Ecclesia colore viridi ». Et quamquam assensum nolum Gracolasio de Breviario Romano lib. 2, cap. 81, et Cavalerio lom. 2, cap. 17, num. C, qui volunt ideo hanc Dominicam assignatam fuisse Festo Sanctissimae Trinitatis, quia, absoluta iam in Sabbato Octava Pentecostes, non habebat Officium proprium et vacantibus adnumerabatur, quippe vacans non est si dat initium Dominicis post Pentecosten, et quae proxime succedit, in ordine secunda est; certum tamen est, quod in Cappella Pontificia Missa Trinitatis unicam Orationem habebat, quin de Dominica fieret Commemoratio. Haec in Caeremoniali S. R. C. lib. 2, torn. 2, cap. 13: « In vigilia SSmae Trinitatis fiunt Vesperae etc. In die Iit Missa sollemnis etc. dicitur Ianium una Oratio »; ad quem Caeremonialis locum notat Calalanus: « Hic est ritus, cuius passim meminit Burchardus in suo MS. Diario, ubi etiam referi, quod, cum, finita Missa, Cardinalis S. Marci ei dixisset quod de Dominica debuit fieri commemoratio in Vesperis et in Missa: ipse

eidem respondit illam de expresso mandato I). N. Papae (nempe Innocentii VIII) fuisse omissam ». Idipsum confirmatur ex Rubrica 27 Codicis Vaticani 4737, quae iubet: « Item in Festo Trinitatis, quae est in Octavis Pentecosten, utitur paramenlis albis nec in Missa dicti Festi fit commemoratio de Dominica, quamvis in Matutinis et Vesperis de ipsa Dominica fit commemoratio»; apud Gallicum, Acta selecta Caeremonialia, tom. 1, pag. 4b, column. 2.

Verumtamen, etsi alia deessent argumenta, illud unum sufficeret ad finem quaestioni imponendum, quod haec Dominica nec decoratur Statione, qua gaudent omnes aliae Dominicae, quae ob privilegium exclusivum, etsi ritu gaudeant semiduplici, Festa tamen occurrentia ritus primae vel secundae classis non admittunt; quod expresse notatum video a Panvinio de Basil. Lateranen. lib. 2, cap. 8, ex MS. asservato in Archivio eiusdem Basilicae: « asl Stationes S. Gregorius PP. limitavit. statuens videlicet quatuor Dominicis Adventus etc., a vigilia Pentecosten usque ad Dominicam SSmae Trinitatis EXCLUSIVE ». Ex his iure concludam: si revera Dominica prima post Pentecosten Dominicis adnumeranda esset, quae privilegio exclusive gaudent, nec color viridis adhibendus foret (quatenus de ea fieri deberet Officium) sed potius rubeus, ul albus adhibetur in Dominica in Albis; neque omittenda eiusdem commemoratio in solemni Missa de Trinitate, quae cantatur in Sacello Pontificio; neque caret Statione, qua nulla ex Dominicis privilegialis fraudatur. Haec tene, et dic modo Dominicam hanc, ratione Dominicae, et non adnexae festivitatis, illis adnumerandam, quae numquam omittuntur.

Quae cum ita sint, plane consequitur nihil fieri debere et omnino corruere, quae in contrarium a Terri, imo potius obtrudi et lingi possent argumenta. Et revera omni prorsus fundamento caret opinio, seu simplex suppositio, quod haec Dominica qualitate primae classis gauderet, priusquam Ioannes XXII eandem assignaret Festo SSmae Trinitatis. Fallax esse huiusmodi argumentum plane evincit ritus Missae; quae adhuc in Missarum Codice habetur, ne eiusdem obliteretur memoria. Cum enim praeter Orationem propriam, habeat secundam *cunctis*, tertiam *ad libitum*, ritus *semidupl.* fuisse et esse certo consequitur. Quod si in eadem ratione habita fuisse ac illa est, quam in «Ibu dicimus, eundem obtinisset

ritum *dupl. mai.* cum privilegio exclusive. Contra vero iam demonstravimus aevo Beati Gregorii X, qui per dimidium fere saeculum praecessit Ioannem XXII, a quo Festum Trinitatis additum fuit, eandem Dominicam nulla speciali praerogativa fuisse decoratam, et ab Ecclesia adhibitum *colorem riridem*, qui proprie convenit *Dominicis semiduplicibus* post Epiphaniam et Pentecosten. Iure igitur postulo, ut qui privilegialam volunt Dominicam primam post Pentecosten, ita ut frui commemoratione debeat in secundis Vesperis concurrentibus cum Festo *dupl. 2 class.*, proferant unam ex Dominicis, in quibus color viridis adhibetur, quae ritus *semidupl.* non sit, et aliqua praerogativa fruatur.

Neque allerum iuvat, quod petitur ex pervetusta consuetudine Basilicae Lateranensis adnolandi in Directorio Officii: *Dominica prima post Pentecosten dupl. 1 class., Festum SSmae Trinitatis dupl. 2 class.* Errorem, in quo primus Directorii extensor inconsiderate lapsus est, oscitanter nimis sequenti sunt caeteri, qui ei in munere successerunt. Arbitraria enim est inversio Rubricae. Nam notandum erat non Dominica prima post Pentecosten, verum *Dominica Trinitatis*, ut in labella legitur, quae licet ratione Festi sit secundae classis, induit tamen qualitatem primae; et quoniam Dominicae affixa est, bene stat quod Dominicis adnumeretur, quae numquam omittuntur. Nam si primae classis esset quoad privilegium exclusivum Dominica in ratione Dominicae duo sequerentur absurda: videlicet, vel quod Dominica, quae numquam omittitur, omittenda esset; vel quod privilegio exclusive potiretur Dominica et Festum Trinitatis eo gauderet non ratione Festi, sed ratione Dominicae: quae certe contradictionem involvunt, nulloque pacto componi queunt. Omnia conciliantur, si ad Festum Trinitatis referatur illud *Dominica Trinitatis*, ita ut sensus sit: *Festum Trinitatis, quod adnexum est Dominicae primae post Pentecosten, licet sit rit. 2 class., ad instar Dominicarum quae numquam omittuntur.*

Quae autem huc usque dicta sunt, plane evincunt praefatam Dominicam ratione sui, privilegiatis non adnumerari, omnique fundamento destitui quae in contrarium afferri aut fingi possent: nam revera haec Dominica gaudet ritu dumtaxat semiduplici, minimeque differt ab aliis, quae sequuntur; et privilegio exclusive Officii cuiuscumque

ritus decoratur Festum SSuiae Trinitatis, non Dominica : quamobrem recta descendit responsio ad propositum Dubium: *Negative*, el *Commemorationem Dominicae esse omit-tendam*; velati Sacra Congregatio sua auctoritate definivit, ut Calendarislae in simili concursu sciant quid in Directorio Officii notare debeant.

Ad Dubium II. Casus est novus; el primum accidit (saltem Romae) hoc anno 4824, cum recens sit institutio Festi Sacri Cordis Iesu, cui celebrando assignata est FERIA VI post Octavam SSmi Corporis Christi : unde oritur apud nonnullos quaestio : An, et cui commemoratio in secundis Vesperis tribuenda sit? De utroque non licet, cum duplex commemoratio, vel Officium simul el commemoratio de eodem subieclo ex Rubricarum praescripto fieri nequeant. Omnis controversia cessaret, si obtinisset illorum opinio, qui censebant nihil obstare, quominus in secundis Vesperis Octavae SSmi Corporis Christi de uno fieri posset Officium, de allero simplex commemoratio : (vide Telamum Diar. Ecclesiastic, tract. I, lib. G, part. 2, cap. 2, art. 4, sect. 1). Sed quoniam praevalere debet contraria sententia, quae stride adhaeret regulae generali iubentis, ne in eadem parte Officii simul de eodem Officium et commemoratio fiat, ac propterea in Romano Directorio, quod aliis certam dat normam amovetque arbitrium aliter statuendi, signatur: *Vesperae de eadem Octava sine ulla commemoratione*; ideo decidendi ratio a congruentia petenda est. Etenim ex una parte videtur quod illud, de quo inchoandum in Vesperis Officium est, locum obtinere debeat prae allero, quod per accidens simplilicalum fuit : contra vero si Octava ob occursum Festi solemnioris ritus huic cedit, el licet duplex sit gaudeatque privilegio exclusive cuiuscumque Fesli, quod dupl. primae classis non sit, in huius duplicis concursu simplicem habet commemorationem ; non ideo tamen ea praerogativa privatur, quae compatibilis est cum qualitate simplicis per accidens. Haec autem ratio tanti est, quae unica valet, ul praelatio concedatur commemorationi Octavae, nullatenus vero concurrenti Festo, quod nec habere potuisset commemorationem, si de eadem Octava Vesperae persolvi debuissent.

Neque prosunt exempla, quae in contrarium afferuntur ab illis, qui commemorationem Sacri Cordis Iesu fieri debere arbitrantur, altera omissa de die octava. Non

illud Fesli Patrocinii B. M. V. concurrentis (dum transferri contingit in diem 17 vel 19 Decembris) cum allero Expectation! » parius, quippe ad quaesitum : « Quomodo in iis casibus disponendae sunt Vesperae ». Sacr. Congr. sub die 27 Martii 1779 respondit: « Totum de praecedenti in utroque casu, nihil de sequenti », videlicet de Patrocinio translato in diem 17: de Expectation parius, si illud in diem 19 reponendum sit. Ulrumque eiusdem est ritus el dignitatis ; neutrum ullo peculiari privilegio donatur. Bene igitur stat, ut de illo Vesperae persolvantur, de quo factum est Officium, et nihil de sequenti. Imo retorqueri posset argumentum, si in concursu duorum Festorum B. M. V. aequalis ritus Vesperae fiunt, de quo Officium facium est, ita etiam de Octava SSmi Corporis Christi simplificada fieri debet in secundis Vesperis commemoratio, quae venit loco Officii, el nihil de SSnio Corde Iesu, quod relate ad eas Vesperas, nec ius habet ad Officium, nec ad commemorationem.

Quod si Dominica IV Adventus incidat in diem 18 Decembris assignata Officio Expectationis partus, cui reponendo non sit locus, el ad diem 19 transferatur illud Patrocinii, necesse omnino est, ul de hoc Vesperae liant, quia nequii habere secundas Vesperas Officium per accidens simplification : pari modo, quo in FERIA IIII Quadragesimae nequit habere primas Vesperas dies octava quae incidit in Feriam IV Cinerum, ul sancivit S. R. C. in una Hispaniarum die 17 Mail 1692 ; quia in hac FERIA nec Officium, nec commemoratio Octavae fieri potest, Ast ex hoc non valet illatio ad commemorationem, quam non perdidit Officium per accidens simplificalum ; praesertim in concursu cum altero Festo, quod, si non occurrisset impedimentum, nec ad commemorationem ius habuisset.

Mullo minus ad rem facit aller hypotheticus casus, quem sibi fingit contrariae opinionis assertor; occursum videlicet Octavae SSnii Corporis Christi cum Dominica privilegiata, sed ritus semidupl. Si huiusmodi occursum dari posset, utique fieri deberent secundae Vesperae de sequenti duplici, non autem de Octava, quae non habuit Officium ; sed quid ad nos? Hypotheticus casus nullam habet relationem ad speciem, in qua non de Vesperis quaestio est, sed de simplici commemoratione, ad quam ius habet Octava, cuius Vesperae, remoto impedimento, peragenda inissent ; nulla-

tenus vero Festum subsequens, quod Vesperis caret, nec habet commemorationem, verumtamen ultro progredior et quoniam hypotheses placent! Ingo casum, quod Festum Sacri Cordis Iesu concurrat in Vesperis cum Dominica privilegiata, et Octava SSmi Corporis Christi, libenterque concedam de Sacro Corde Iesu Vesperas fore celebrandas, sine commemoratione Octavae, ob aequalitatem rationem, quod secundas Vesperas nequit habere Festum, de quo facium non fuit Officium. Sed quid tum postea? Non inde infertur quod fieri nequeat commemoratio, casu a nostro omnino diverso; quo nihil obstat ut fiat, quinimo fieri debet; quia Octava praestat Festum subsequens, quod, re integra, in iisdem Vesperis nec habet commemorationem.

Addam ulterius casum, quem sibi proponit Cavalierius tom. 1, cap. 6, Decret. S. num. 34: de duobus aequae duplicibus Festis simul concurrentibus, et ab Officio superioris ritus impeditis, quin circa anni finem dies liberi supersint pro eorundem repositione; et hanc dat solutionem: * In simultanea autem concurrentia duorum Festorum per accidens simplicium, illud prius commemorationem sortietur, de quo Officium fieret, si ambo non impedirentur; et Festum illud, quod in tali concursu transferretur, secundo loco commemorationem habebit; quod enim alteri Festo in casu Officii locum cedit, utique et cedere debet in casu solius commemorationis ». Quod autem obtinet in concurrentia, cur non obtinebit in concurrentia? Nonne par est casus utriusque ratio? Neque dicas casum a casu differre, et unum inter et alterum interesse discrimen, quia, prout habetur in dubio, Octava per accidens simpliciala non occurrit cum Festo pariter simplicato, sed cum illo, quod licet nequeat habere Vesperas, habet nihilominus in sequenti Feria VI integrum Officium. Si equidem casus diversus; magnam tamen unus ad alterum habet analogiam, et quod discrimen ponit, tanti non est, ut aliam inducat decidendi rationem.

Etenim, in aequalitate ritus et dignitatis, Officium, seu Festum primum praeferrere debere secundario certum est. Atqui Octava SSmi Corporis Christi dat complementum Festo primario amplissimis privilegiis decorato: contra vero secundariis adnumerandum est illud Cordis Iesu, quod relate ad primum est quaedam veluti eiusdem appendix: et quamquam idem sit

Festi utriusque obiectum, illius tamen reale est, istius vero « symbolicum, velati in eiusdem Festi approbatione declaratum fuit, videlicet: < Non aliud agi, quam compleri cultum iam institutum et symbolice renovare memoriam illius Divini Amoris, quo Unigenitus Dei humanam suscepit naturam et factus obediens usque ad mortem praebere se dixit exemplum hominibus, quod esset mitis et humilis corde ». Octavae igitur danda est praelatio; et quoniam nisi occurrisset Festum duplex primae classis, integras habuisset Vesperas; ideo fraudari nequit commemoratione, ut locum cedat secundario, quod, in casu, dum de Octava Vesperae fiunt, commemorationem non habet.

Addam insuper; si contrariae sententiae adhaerere quis vellet, admittere cogeretur absurdum; nam Octava, de qua Vesperae integrae essent recitandae, perderet etiam commemorationem, et hanc oblineret Festum, cuius in concursu nulla mentio fieri debet; quia, ut vidimus et rubrica disponit, de uno eodemque subiecto simul fieri nequit Officium et commemoratio. Atqui iuxta Cavalieri doctrinam, in aequalitate tam ritus, quam simultanei impedimenti, in concursu facienda primum est commemoratio illius, de quo faciendum Officium esset, nisi occurrisset Festum aliorum ritus; concludendum videtur, etiam in concursu commemorationem deberi Octavae SSmi Corporis Christi, quae procul ab impedimento integras habuisset Vesperas sine commemoratione de sequenti. Sed modo composita res est, et omnis cessat dubitandi ratio, postquam S. R. C. proposito dubio respondit: « Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam ».

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2633. COLLEN. (4605)

Ad Dubium I. Species haec oral. Incolae Terrae S. *Geminiani* Dioecesis Volaterranae hunc Sanctum (ve) ab immemorabili, vel ex electione legitime peracta, uti principem Patronum venerabantur, diemque eius nomini sacrum sub iniegro praeepto relegebant. Postmodum, vero, quum eadem Terra ab Volaterrana disiuncta, fuerit Collensi unita, nescio quo iure, cultus, quo prius gaudebat S. Geminianus, exhiberi coepit S. Martiali Collensis Civitatis Patrono. Sed non apud omnes pacifica res fuit, et plures inde exortae quaestiones, quia Pa-

rochi et Clerus in diversas abierunt opiniones et populus in ancipili positus, quod agendum esset, ignorabat. Hinc ad componenda huiusmodi dissidia, et ad id, quod in posterum servandum foret, constabliendum, Sac. Rit. Congregatio rogata fuit, ut exortis dubiis respondere dignaretur, et omnem controversiam sua auctoritate definiret. Et quoniam primum quaesitum fuit: An in dicta Terra eiusque districtu Festum S. Geminiani esset sub utroque praecepto colendum? iure fuit datum affirmativum responsum. Etenim s. m. Urbanus VIII de observantia Festorum sollicitus, in sua Constitutione *Universa per orbem etc.* dat. idibus Septembr. 1642, Festa enumerans sub utroque praecepto servanda, quoad Patronos principales disponit, ut Festum peragatur unius dumtaxat ex principalibus Patronis in quocumque Regno sive Provincia, et alterius pariter principalioris, in quacumque civitate, oppido vel pago, ubi hos Patronos haberi ac venerari contigerit. Itaque, si lex Festi celebrationem coarctat ad loci Patronum. alterumque Regni vel provinciae, quin illum Dioecesis appellet: plane consequitur civitatem vel locum, in quo peculiaris habetur Patronus, haud debere aut posse, proprie posthabito, festum agere diem alterius, qui est Protector civitatis episcopalis, aliorumque Dioecesis locorum, in quibus alius non est, vel ab immemorabili cultu Patronis debito veneratus, vel et universi populi suffragiis legitime in Patronum electus. Id tam verum est, ut qui specialem habent Patronum, nec ad servandum diem festum Patroni Dioecesis, nec ad eiusdem Officium persolvendum teneantur. Ita Sacra Rit. Congr. in Narnien. (i Aprilis 1658 declaravit: « De Patrono principali civitatis, in civitate Ianum cum Octava, in Dioecesi vero, ubi non adsit proprius loci Patronus, similiter cum Octava; et ubi colitur Festum peculiaris Patroni, nihil de Patrono civitatis, vel, attenta consuetudine, sine Octava, sub duplici maiori tantum ». Haec etiam sancivil in Calagurilana 28 Septembris 1558. Igitur vix permittitur, ut de Patrono civitatis et Dioecesis, ubi peculiaris habetur, fiat sub inferiori ritu, quatenus adsit consuetudo. Per huiusmodi Decreta declaratur alterum latum in Caven. 23 Maii 1739, quo voluisse videtur S. R. G. ut de Patrono civitatis fieret etiam per Dioecesim: nam ad dubium: « An de Protectore principali civitatis celebrari debeat Officium cum Octava per civitatem et Dioe-

cesim? » respondit « Affirmative, tam in civitate, quam in Dioecesi ». Nam res erat de locis, quae peculiari Patrono carebant: ideo, ut bene advertit Cavalerius Toro. 1, cap. 3, Deer. 5, num. 3, ponenda est limitatio, « quod per Dioecesim Patronus civitatis cum Octava coli debet, ubi non adsit proprius loci Patronus; secus autem, ubi colitur Festum peculiaris Patroni ». Et ibidem Decret. 6, num. 3: < hoc ipso, ait, quod peculiaris Patronus alicubi habetur, relate ad ea loca Patronus civitatis parocinium non gerit, et consequenter perdit titulum, vi cuius Officium sibi vindicat; quapropter, nisi aliunde eidem Officium debeat, nihil de Patrono civitatis faciendum venit. Quod si civitatis Patronus inter dictorum locorum Patronos adnumereitur, adhuc utique non inter Patronos principales, cum unius loci plures huiusmodi Patroni esse non valeant, sed inter minus principales, et hoc in casu de eo Officium instituendum est sub ritu duplici maiori tantum sine Octava etc. ». Sensus igitur Decreti est, ut civitatis Patronus gaudeat privilegiis et praerogativis Protectoribus debilis in iis Dioecesis locis, quae proprium non habent. Ex his patet populum et Clerum S. *Geminiani* ad huius Sancti dumtaxat Festum sub integro praecepto servandum teneri, etiam postquam eadem Terra unita fuit Dioecesi Collensi, ut tenebatur, dum ad Volaterranam pertinebat. Quod si aliquis adhuc dubitet, omnem dirimunt controversiam litterae Apostolicae fel. rec. Pii VII in forma Brevis expeditae sub die 15 Octobris 1818 super observantia et reductione Festorum pro utriusque Siciliae Regno. In his enim, moderando et declarando quae relate ad Patronorum Festi praescripta fuerant in primo Brevis dat. 19 Aprilis eiusdem anni, dum facultas conceditur Episcopis, una tamen cum suis Capitulis, quorum consilio rem perpendere mature debeant, annuendi populorum volis petentium relinere Patronorum Festivitates in diebus propriis, quin easdem teneantur in proximum diem Dominicum transferre, ad formam generalis indullae; simul statuitur, quod cum agatur de Patronis Dioecesium, praeceptum Sacro interessendi et abstinendi a servilibus ad eas civitates et loca dumtaxat extendatur, quae cum non habeant praecipuum et singularem Patronum lenentur ad celebrandum Patroni Festum sub eadem solemnitate et ritu, quo in civitate peragitur. En verba: < Ea tamen lege, ut quando res sit de Pa-

tronis Dioecesium, praeceptum non protendatur ultra civitatem principalem, vel ultra ea loca, quae cum peculiari Patrono careant, Festum Patroni Dioecesis ex rubricae praescripto pari solemnitate celebrare tenentur». Quoniam igitur Terra S. Geminiani hunc Sanctum, cuius nomine decoratur et distinguitur, proprium habet Patronum, veluti habuerat et coluerat, priusquam Collensi Dioecesi uniretur; ideo eiusdem dumtaxat Festum celebrare debet sub integro praecepto cum aliis solemnialibus, privilegiis, praerogativis, quae principibus Patronis conveniunt.

Ad Dubium II. Si Benedictus XIV in sua Constitutione *Cum semper oblatus*, de obligatione applicationis Missae parochialis pro populo, ad hanc teneri Parochos declaravit, quos inter non leves erant obortae quaestiones, iis etiam in Festis, in quibus quoad nonnullas Dioeceses, firma obligatione audiendi Sacrum, alterum relaxaverat onus abstinendi ab operibus servilibus: « Nos, ita inquit, ut obortae dubitationes circa onus applicationis Missae parochialis in huiusmodi diebus festis (moderatis) penitus eliminantur, statuimus et declaramus, quod etiam iisdem Festis diebus, quibus populus Missae interessé debet, et servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro populo celebrare et applicare teneantur ». Praeterea si ad eandem applicationem tenentur Parochi iis quoque diebus antea festis, quos s. mem. Pius VI, utraque obligatione sublata, suppressit, adiecla una tantum conditione, quod in sacris Ecclesiae functionibus nihil esset immutandum, veluti declaravit Sacra Congregatio Concilii, quae sub dubio proposito ab Antistite Camerinensi: < An diebus festis de praecepto a s. mem. Pio VI suppressis, sit applicanda in futurum Missa pro populo in casu etc. » sub die 28 Martii 1801 respondit: « Affirmative »; multo magis, potiorique iure ad id tenentur Parochi locorum, in quibus Patroni principis memoria sub utroque praecepto solemniter recolitur. Et quoniam Parochi rurales in suburbis et agris Terrae S. Geminiani adnexi venerari Patronum debent, quem, uti principalem colunt Incolae Terrae: ideo et iisdem incumbit onus, cum applicandi Sacrum pro populo, tum annunciandi subieclae plebi abstinendam ab operibus servilibus pro integra observatione praecepti. Sciscitandi hic locus esse videtur, cumnam huiusmodi excitatum sit dubium? Fortene qui illud dis-

cutiendum proposuit, ea in opinione versatur, quod obligatio colendi Festum Patroni civitatis aut loci non extendatur ad suburbia et Paroecias rurales? Vehementer errat, qui ita existimat: nam sub nomine civitatis et loci veniunt etiam suburbia et rurales Paroeciae, ac propterea horum Incolae colere debent cum eadem solemnitate principem Patronum eiusdem civitatis aut loci, ita Sacra Congr. declaravit in Tridentina sub die 15 Septembris 1743. Dubium erat: < An dictum Festum (S. Marci Evangelistae in oppido Roboreti) tamquam de praecepto celebrandum ab Incolis totius oppidi, vigore Constitutionis *Universa per orbem* ab Urbano VIII anno 1642 emanatae: an vero solum ab iis, qui eiusdem Ecclesiae Parochiani existant? complectitur autem Haec Parochia fere totum oppidum, excepto unico suburbio trans pontem »: et responsum fuit: « Si Festum S. Marci erit tamquam Patroni oppidi Roboreti . . . vigore Constitutionis Urbani VIII, iuxta Decreta S. R. C., tunc Festum S. Marci erit de praecepto observandum et celebrandum ab incolis totius oppidi, etiam a transpontem suburbis ». Merito igitur S. Congr. ad utramque dubii partem in casu proposito respondit: « Affirmative ».

Ad Dubium III. Non video, cumnam hoc dubium discussioni propositum fuerit, postquam S. R. C. centies sanciverat Regulares teneri quidem ad Officium Patroni principalis Civitatis vel loci, sed sine Octava. Rogata namque sub die 22 Iunii 1630: « Quomodo concurrere debent Regulares in celebratione Festi Patronorum et Titularium Cathedralium locorum circa Officium et Missam? » respondit: « Regulares in Festis Patronorum seu Titularium Cathedralium locorum debere celebrare sub ritu duplici Officium cum Missa, prout celebratur in dictis Cathedralibus, ipso tantum die festo, et non Octavas: et illa per quoscumque Regulares servari debere declaravit ». Ita etiam in una Pistoriensi 27 Martii 1628; in Baren. 28 Martii 1647; in Neapolitana diei 19 Aprilis 1687, et altis quamplurimis, quae brevitatis gratia omittuntur. Proposito autem dubio simillimum illud est, quod declaratum fuit a S. R. Congregatione in Panormitana 10 Septembris 1741. Cum enim expositum fuerit S. R. Congregationi Clericos Regulares Thealios Panormi per saeculum et ultra consuevisse Patronorum civitatis Festum peragere cum Octava, quae postmodum per annos septem intermissa

inerat, ac propterea exorta inter eosdem quaestione an iterum intercepta Octava esset reassnmenda, quod faciendum aliquibus videbatur, eo praecipue : *Perché li inedesimi si servono dei Calendario, di cui si cale il Clero secolare di Cilla* ; ideo eadem S. Congregatio rogata *a volersi degnare di dichiarare se detli Religiosi siano tenuli di celebrare li predetti uflisi e Messe de' sette Sanli protettori colle loro rispetlite Ollave*; sub die 10 Septembris 1741 respondit : « Regulares non teneri ad recitationem Officii de Octava Patroni loci vel Titularis principalis ». Igitur, si non tenentur ad Octavam Regulares, qui eodem Calendario utuntur, quo utitur Clerus saecularis, etiamsi per saeculum et ultra de ea facere consueverint ; nullo minus eam celebrare debebunt, imo *nec poterunt* Regulares, qui Calendarium habent a dioecesano diversum. Dixi *nec poterunt*, el iure dixi. Illud enim *non teneri, non tenentur*, idem sonat ac *non debere, non posse, non debent non possunt*. Ita expressio illa, quae in praefatis Decretis occurrit, intelligenda est, ul nec facultatem relinquat peragendi Octavam *ad libitum*. Non arbitraria est nudaque opinio huiusmodi interpretatio : quippe talem esse eadem Sacra Congregatio declaravit, dum ad quaesitum hisce verbis expressum ; « Disponente (Sacra Congregatione) quod Regulares ad Octavam Patroni principalis non tenentur, an ly *non tenentur* excludat etiam libitum, ita ul Regulares non possint de dicta Octava recitare, si velint? » Sub die 20 Martii 1083 in una Ordinis Minorum de Observantia respondit : « Non posse, nisi id specialiter indultum fuerit ex vi concessionis Apostolicae; vel Constitutionis Religionis a S. Sede approbatae » : vide Cavalerium tom. 1, cap. 3, decret. 9, Gavantum ad Rubricas Breviarii sect. 3, cap. 12, num. 5, ac Meratum ibidem, num. 111. Palet igitur ex his, Regulares in Terra S. Geminiani commorantes vel Calendario Dioecesano utentes, vel Religionis proprio, nec teneri, nec posse reassumere interceptum usum protrahendi Officium de Patrono principali ad Octavam, sed debere se conformare Decretis supra relatis : ideo S. Congregatio proposito dubio respondit : « Negative ».

Ad Dubium IV. Cum Incolae Terrae S. Geminiani, ul in responsione ad 1, habeant et venerentur proprium Patronum, ad cuius Festum sub utroque praecepto celebrandum, vi Constitutionis sa. me. Urbani VIII,

tenentur ; haud habent onus recolendi ullo modo memoriam S. Martialis principalis Protectoris civitatis Collensis, qui relate ad eosdem nec integro praecepto gaudet, nec altero dumtaxat audiendi Sacrum.

Ad Dubium V. Eadem est ratio : etenim Clerus tam urbanus, quam suburbanus, nullo pacto tenetur ad Officium S. Martialis ratione patronatus, ac propterea nullo minus ad eiusdem Octavam. Recolenda hic sunt quae ad primum dubium adnotavimus.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2634. DUBIUM. (4006)

Quamvis Caeremoniale Episcoporum admissim praescribat, quae in Pontificalibus notanda agendaque sunt tam a Celebrante, quam a sacris Ministris aliisque inservientibus, el officia quae singulis conveniunt, pro munerum diversitate ordinalim enumeret ; sunt lamen aliqua, quae non erant necessario exprimenda, prout non exprimuntur, quia perquamfacile deduci possunt et deducuntur ex clare expressis, cum quibus habent connexionem. Tale illud est, de quo rogata fuit S. Congregatio in proposito Dubio de detrahendis Episcopo, peracta Missa pontificali, sandaliis. Equidem si dubitari potest num Subdiaconus teneatur Episcopo pontificaliter celebranti detrahere sandalia, quia idem Caeremoniale omnino silet, neque expresse iubet ut id ab eo fiat ; cessat lamen omnis dubitandi ratio, cum quod hac in parte obscurum est, facile declaratur ex alia eiusdem Caeremonialis rubrica, de ritu servando, dum Episcopus Sacrum solemne peracturus incipit legere Psalmos, qui ponuntur pro praeparatione ad Missam. Praeterea, quod expressis non declaratur verbis, ubi opportunus occurrebat locus, volilum lamen intelligendum est sub generali expressione, quae includit quod non erat necessario specialiter exprimendum. Quoniam vero sandalia sacris adnumerantur indumentis, plane consequitur eadem non a laicis, sed ab Altaris Ministro detrahenda esse, dum Episcopus post Missam, sacris aliis paramenlis depositis, sandaliis postremo exuitur.

Iuxta praefati Caeremonialis dispositionem officium Diaconi est induere el exuere Episcopum sacris paramenlis. Diacono vero datus est in adiutorium Subdiaconus, sed huic praecise el specialiter perlinet e credentia ad solum deferre sandalia, eadem-

que aplare pedibus Celebrantis. Ila lib. 1, „φ. 10, § 2: «Episcopo igitur incipiente legere Psalmos, affert (Subdiaconus) illi caliga* el sandalia ex credentia sumpta, quae portat super bacili, seu velo serico cooperta el adiuvanle uno ex familiaribus Episcopi indui primo tibiam el pedem dexterum Episcopi, mox sinistrum genuflexus sub cappa illius, el, cum tempus erit, simul cum Diacono adiuuabil Episcopum dum caeleris paramenlis sacris induitur: quod munus licet ad Diaconum praecipue speciet, Subdiaconus lamen coadiuvai, ubi opus est ». El iterum lib. 2, cap. 8, § 7: « Interim Subdiaconus cantaturus Epistolam affert ex credentia super bacili sandalia el caligas, manibus velo coopertis..... iliaque adiuvaniibus duobus Episcopi scutiferis.....genuflexus induit primo in dextero, deinde in sinistro pede Episcopi, detractis prius per sculiferum ordinariis calceis ». Equidem si let idem Caeremoniale, dum res esi de exuendo Episcopo; nam lib. 1, cap. 10, § 6 legitur dumtaxai, quod Subdiaconus < redii ad locum suum post Episcopum, el ibi stat usque ad linem Missae, et, ea finita, adiuval Diaconum in exuendo Episcopum ». El lib. 2, cap. 8, § 81: « ibique per eosdem Ministros exuitur sacris paramenlis ». Sed quid tum poslea? Si ad Diaconum perlinet sacris indumentis exuere Episcopum, eodem legis praescripto, quo suam praestare operam debuerat ad ipsum Sacris induendum cumam Subdiaconus non debet idem praeslare obsequium quoad sandaliorum detractionem, si ei iubet rubrica ul ipsius pedibus eadem aptel, designando pedem, qui primum, quique poslea induendus est? Nonne quoad utrumque eadem concurrit ratio? Ideo tam in induendo quam in exuendo idem servandus est modus, el una Caeremonialis Rubrica per aliam declaratur. Praeterea quoad calceamenta fit apia distinctio inter usualia el pontificalia, ac diversa distinguuntur officia; quapropter Subdiaconus pedes Episcopi sandaliis induit, nonnisi postquam sculifer usualia detraxerat. En discrimen inter servile servilium, quod praestandum a scutiforo est, et honorificum officium ab Altaris Ministro exhibendum. Sculifer igitur, Missa peracta, suum debet reassumere servile servilium, non prius, sed postquam Episcopus omnibus pontificalibus indumentis exilius est, detractis a Subdiacono sandaliis, quibus induendus est Celebrans, priusquam

sacra alia paramenia sumat de manu Diaconi, quaeque deponit, postquam aliis exutus fuit. Ex rubrica igitur de induendo Episcopo facile consequitur id, quod clare non exprimit alia rubrica de sacris paramenlis dimittendis post Missam.

Sed, quod magis est, idipsum colligitur ex illis rubricae verbis: *ibidem per eosdem Ministros exuitur sacris paramenlis*: quae tacite includunt quod necesse non erat aperte exprimere. Etenim, postquam declaratum fuerat quaenam agenda escent cum a Diacono, tum a Subdiacono ad sacris Episcopum induendum; quae necessitas iterum inutiliter repetendi singularia vel ab utroque, vel ab alterutro praestanda officia in exuendo? Sensus ergo illorum verborum *per eosdem Ministros exuitur*, nisi me omnia fallant, non alius est, quam sequens: *quilibet eorum suo fungatur officio*; scilicet, *expleta Missa, Subdiaconus adiutet Diaconum in exuendo Episcopum, ut fecerat in induendo, et postremo peculiare suum expleat officium, detrahatque sandalia, quemadmodum imposuerat*. Itaque cum in actione illa nulla notetur differentia, imo eadem solemniale exuendus Episcopus sit, iisdem caeremoniis et per eosdem Ministros, quisque videt, planeque intelligit actionem istam ab iisdem, eodemque modo esse praestandam, nullumque inter utramque ponendum esse discrimen. Atqui ante Missam solemniler celebraturus Episcopus sandalii* a Subdiacono induitur; ab eodem igitur eodemque modo exuendus est, absoluta Missa. Hanc autem esse interpretationem verborum illorum *per eosdem Ministros exu* *iltr*, declarat cl. Ioseph Gatalanus ad Caeremoniale lib. 2, cap. 27, num. 28, Comment. 16, ubi ait: < Accepta per Episcopum cappa, accedant duo assistentes Diaconi in habitu Canonicali, el Diacono ad suum scabellum manente, Subdiaconus il ad credentium ubi accipit velum humerale album, el cum Acolythis el sculifero ad Archiepiscopum accedii pro detrahendis sandaliis. . . . Subdiaconus, detractis sandaliis, ipsisque repositis apud credentiam, una cum Diacono, facta Altari el Episcopo profunda inclinatione ad Sacristiam pergunt ». Idipsum legitur in Memorial. Rituum maioris hebdomae til. I, cap. 2, § 17, num. 26. « Subdiaconus, more solito (accedit) cum Acolythis el sculifero pro sandaliis detrahendis ». Neque sil qui excipiat, velilque sandalia sacris indumentis adnumeranda non esse, ideoque non per-

linere ad Subdiaconum in iis exuendis suam praestare operam. Ab hoc me facile possum expedire. Sciscitabor curnam Caeremoniale praecipit, ut Subdiaconus, et non scullier, Celebrantis pedibus sandalia aptet? Nonnisi quia inter sacra indumenta recensentur. Verum si sacra sunt, dum Episcopus iisdem est induendus : quapropter sacrum ad hoc opus Caeremoniale iubel adhiberi Ministrum : desinunt ne esse talia, peracta Missa, ul non a Subdiacono, sed a scnlifero sini detrahenda, ac si essenl usua lia et profana? Quonam argumenli genere huiusmodi poterit extricari nodus?

Quamquam omnis cessai controversia, si pretiosa antiquitatis monumenta spectare velimus, rubricarum praescripta expendere, Scriptores omnes de hac re agentes audire. Omnia simul in unum confluunt evincuntque sandalia sacris pontificalibus indumentis esse adnumeranda. Mei instituti ratio non patitur, ut cuncta, quae in demonstrationem afferri possent, ex ordine proferam el mysticas significationes recenseam, quae huiusmodi pontificali indumento tribuuntur. Videri possunt Amalarius lib. 2, cap. 25; Rabanus Maurus de institutione clericorum, lib. 1, cap. 22 ; Valfridus Strabo de rebus Eccles, cap. 23; fvo Carnulensis Sermon. 3 ; Ruperlus Tuiliensisde Divin. Ollie. cap. 24 ; Honorius Auguslodunensis lib. 1, de anliq. Missar.rilu cap. 240; Hugo Victorious lib. 1, de Sacrament, cap. 54; Innocent. III de myst. Missae lib. 2, cap. 48; Guillelmus Durandus lib. 3, cap. 8, num. 7 el 8 : alios quaraplurimos omitto brevitatis gratia. Addam ex iccenlioribus Cardinalem Bona Her. liturgie. cap. 24, num. 9, ibiqtie Roberlum Sala el Catalanum in Prolegomenis ad Pontificale Romanum, cap. 8. Haud praetereundum quod legitur in rubrica *de ritu servando in celebratione Missae* § G : < Si sil Episcopes, el solemniler celebret, accipit paramenia el alia, ut in Caeremoniali etc. »; ubi Gavanlus *hoc est caligas, amictum, albam etc.* Siquidem indumenta, quibus Episcopus a simplici Sacerdote distinguitur, Mini *Caligae, Sandalia, Crux pectoralis, lunicella, Dalmatica, Chyrothecae, Mitra, Baculus pastoralis.* Meratus ad Gavanlum ibidem num. 34. Nulla autem in rubricis, nulla a Scriptoribus distinctio inter paramenia el paramenia : ideo si sacra sunl *Tunicella, Dalmatica, Chyrothecae* etc. cur non erant *Caligae* et Sandalia 1 Sed in re iam clara, quid verbis est opus? Si alia deessent argumenta, illud unum sufficeret,

ab oratione petendum in sandaliis induendis a Celebrante recitanda. In consecratione Episcopi, dum is caligis et sandaliis induebatur, sequens a duobus Episcopis, qui cum Consecrando a Sacrario egressi ad paraium Sacellum venerant, dicebatur Oratio : *Omnipotens sempiterne Deus, qui es initium et finis, fac istum famulum tuum N. Fratrem scilicet nostrum tua benedictione calceari, pedibus istis in praeparatione Evangelii pacis.* Ita se legisse ait in quodam antiquo Ordine Romano Ioseph Vice-Comes lib. 3, de Missae apparatu, cap. 2, pag. 146 apud Dominicum Giorgi de Lilurgia Romani Pontificis torn. 4, cap. 43, num. 2. Numquid autem preces istae assignantur in solemnibus peragendis mysteriis, quoad indumenta, quae sacra non sint? Sed cur immoror in antiquis, quae non sunt amplius in usu ; si formulam Orationis habemus, quam Episcopus solemne Sacrum factururus recitare debet, dum sandaliis induitur? videlicet: *Calcea Domine pedes meos in praeparationem Evangelii pacis, et protege me in velamento alarum tuarum.* Sandalia igitur sacris indumentis adnumeranda esse tam certum est, quam quod maxime. Quid plura? Sandalia peculiare quid festivum habent ad solemnitalem actionis referendum ; ideo iisdem Episcopus non utitur Feria VI in Parasceve, vel si in funeribus pontificaliter celebret, ul in Caeremoniali lib. 2, cap. 14, § 2, el cap. 25, § 6. Si quaeras cur ita ? rationem affert Durandus: *quia tunc omnis solemnitas cessare debet;* apud Marlène, de antiquis Ecclesiae ritibus, lib. 1, cap. 4, ari. 42, pag. 589, el apud praefatum Dominicum Giorgi ibi cap. 44, num. 7 et 8. Dic modo, quod sandalia sub sacrorum indumentorum appellatione non veniant el uti profana habeantur l At si sacra sunl, nedum decel, ul sacer Minister, tam in induendo iisdem, quam in exuendo Episcopum suam praestet operam el obsequium; verum eliam ita faciendum omnino, veluti iubel Caeremoniale el S. Congregatio in responsione ad propositum dubium definivit.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2635. VELITERNA. (4607)

Ad componendas quaestiones, quae saepe oriebantur inter Parochos el Sodalitates Laicorum horumque Cappellanos, generalia Decreta evulgata fuerunt anno 1703, quorum

ope ceria statuebantur confinia, intra quae utraque pars continere se deberet, ne in posterum similes contentiones excitarentur. Haec inter, quod nostra interest, illud est, quo non licere declaratur praefatis Cappellanis stolam deferre exlra propriam Ecclesiam ; quo posito ad huius Decreti tramites < Negative » respondendum fuisset supplici Libello porrecto nomine Sodalitatis sacro-
iinn Stigmatum Velitris canonice erectae, et Archiconfraternitali Urbis aggregatae. Secus tamen accidit : el Emi Patres Sacr. Hit. Congregationi praepositi declararunt : < Servandam esse consuetudinem, el nihil innovandum ». El iure quidem. Etenim Decretum illud non ubique observantiam obtinuit, el forte alicubi, Ordinariis locorum acquiescentibus el annuentibus, in desuetudinem abiit. Praxis, quae Romae oblinet exemplo >it, ubi Cappellani Sodalitatum sine ulla contradictione Stolam deferunt, et pacifica modo res est, nedum vigore induciae consuetudinis, verum eliam Tribunalis Vicariatus Decreto el Sententia. Nam, lite excitata inter Sodalitatem Mortis et Parochos Urbis, quinque Dubia Sacr. Ril. Congregationi proposita pro decisione fuerunt; quae inter hoc tertium : < An Rectores sive Sacrislae aliive Cappellani earumdem Confraternilatum, quando non incedunt cum suis Confraternitatibus, sed seorsim ab illis, possint in funeribus ducendis Stolam deferre? » cui responsum fuit sub dio 27 Ianuarii 1680, ad 3. « Negative ». Dubium autem supponit potius, quod Stolam deferri liceret, vel sallem in more id esset, dum Cappellani incedebant cum suis Confraternitatibus : non enim de hoc quaestio erat, quae unum respiciebat casum Cappellanorum seorsim a suis Confraternitatibus incedentium. Non acquieverunt dissidentes paries, iterumque causa, beneficio novae audentiae, Sacrae Congregationi delata fuit, cui rem maturiori examini subjiendam fore visum est; quamobrem sub die 21 Aug. eiusdem anni ampliatum indicium fuit, quin tamen appareat iterum Sacram Congregationem rogatam pro Dubii decisione fuisse. Verumtamen scimus ex Decreto Cardinalis de Carpineo Urbis Vicarii super hisce controversiis anno 1698, plures habitos fuisse particulares Conventus; ac tandem, quatuor resoluta Dubia a Patribus Sacrae Congregationi Concilii praepositis, negatumque Sodalitatum Cappellani» *Cotta et Stola indutis tantummodo recitare preces, et lustrali aqua cadavera aspergere in Ecclesiis*

Parochialibus { sed per hoc non consequitur interdictum fuisse stolae usum in Processionibus. Dices tamen id postea vetitum vigore memorati Decreti anni 1703. Non intercedo. Dico tamen, vel numquam, sallem Romae, hoc Decretum in observantia fuisse, vel postea eidem derogatum permissumque Stolae usum in processionibus vel funereis, vel generalibus, vel peculiaribus, suprema auctoritate aul praeceptis aul permissis. Lego enim in Statuto Cleri Camerarii Urbis confirmatum fuisse Cardinalis de Carpineo Decretum sententia Cardinalis Marefusus Urbis Vicarii, Petri Cathedralam tenente Benedicto XIII, (scilicet mullo post quam prodierat Decretum generale anni 1703). Peream sententiam velitum est Confraternitatibus Crucem erigere, sed eisdem datum, parvum adhibere vexillum, seu signum in deferendis cadaveribus ; permissum tandem quod *Cappellani Confraternitatum incedant cum Stola immediate post ipsam Confraternitatem*. Ex quo intelligimus, antea inolevisse abusum incedendi cum Stola seorsim a Confraternitate, vel etiam in eadem linea ad sinistram Parochi, cum decusum videam sub die 20 Decembris 1698 : < Cappellanis Confraternitatum in associatione cadaverum tumulandorum, eliam ad Ecclesias seu Oraloria ipsarum Confraternitatum, non licere incedere in fine Processionis funebris ad sinistram Parochi, sed tantummodo incedere debere post ipsam Confraternitatem funus associantem ». Quae Decreta confirmata postea fuerunt a Cardinali Guadagni Urbis Vicario sub fel. record. Clemente XII. Ita in praefato Cleri Urbis Statuto a pag. 61 ad pag. 63. Sed hic de Stola adhibenda, vel non, dum Cappellani seiuncti non sunt a suis Confraternitatibus, ne verbum quidem occurrit ; vetitus vero est Stolae usus in Ecclesia tumulante, m qua possunt preces devote recitari, ut prosequitur laudatum Cardinalis de Carpineo Decretum, *sed sine cantu, sine thure, sine Stola et sine aspersione aquae benedictae, luminibus tamen accensis*. Verum prohibitio isthaec non extenditur ad funebrem Processionem exlra Ecclesiam. Ex his consequitur delationis Stolae prohibitionem, quae venit ex Decreto anni 1703, vel ex permissione et privilegio, vel ex longaeva consuetudine coercendam esse quoad Ecclesias, non quoad Processione*. El revera haec est consuetudo, quae Romae viget, ubi in omnibus Processionibus, quae fiunt, vel in funerum asso-

ciatione, vel devotionis gratia, vel de Praesidnm mandato, cum vel sine pompa, Cappellani agmen Confraternitatum claudentes Stolum deferunt coloris, quem exigit actionis qualitas, eademque in Ecclesiarum ingressu dimittunt, in egressu reassumunt. Quod si ratio quaeratur, cur id, ubi consuetudo est, permittatur? facile est invenire: decet namque, ut hisce Processionibus Sacerdotes Stolum deferant, quae characteris distinctivum est, ne cum simplicibus clericis confundantur. Neque est cur Parochi id eis invideant, lurbasque moveant: non enim per delationem Stolae ipsorum iura, privilegia, praerogativae laeduntur: siquidem probatum fuit in adnotationibus legis ad Decretum in Tiburini. diei 25 Augusti 1818 Stolum distinctivum quidem esse, non aulem signum jurisdictionis, ul perperam Parochi arbitrabantur. Neque ipsis fit iniuria, si Cappellani incedentes cum suis Confraternitatibus, Stolum deferant, praesertim in ducendis funeribus; quippe Parochi digniori proseguuntur loco in line processionis, neque cum iisdem Cappellanis confundi possunt. Ideo per praefatum Cardinalis Carpinei Decretum dumtaxat praecipitur, ne Cappellani eadem tenentes lineam, ad eorum sinistram cum Stola incedant: quo tantum in casu ab iisdem minime distinguerentur, el aliquod ius viderentur habere in corpus defuncti, ul habent Parochi; iure igitur velitum id est. Enimvero haud repugnabant Parochi Velitrenses, imo annuebant, ut praefatus Cappellanus Stola, tamquam Sacerdotalis characteris insigni, uti possent, dummodo eam deferret super brachio plicatam instar Alinultae, non autem e collo pendentem. Quid ineptius ad componendam litem? Numquid novi rilus ad litigantium placitum commodumque sunt inducendi? Stola ex Rubricarum praescripto, non alio deferenda est modo a simplicibus Sacerdotibus supra Cottam, quam circa collum aplaia et pendens aule pectus, praeterquamquod in Sacrificio Missae in quo componenda est in forma Crucis: neque est chorale indumentum, ut ad instar Almuliae deferenda sil. Licet dumtaxat brachio plicatam superimponere, dum aliqua actio Stolum requirat dimittendam, actione absoluta reassumendam, quando iterum Sacerdos sacrae actioni operam suam praestare debet.

Erit forle nonnemo, qui hucusque relata haud trahi posse secum putet ad casum, de quo agitur; nam S. C. Concilii re-

sponsa, Cardinalis do Carpineo Decretum, Cardinalis Marefusi sententia prodierunt in causa Parochorum el Confraternitatum Urbis, nec quidquid commune habent cum controversia inter Parochos el Confraternitatem a Stigmatibus nuncupatam Civitatis Velitrensis. Huic exceptioni facile satisfit. Equidem non diffiteor de Cappellanis tantummodo Sodalitatum Urbis actum fuisse: verum a Cardinali Marefusco pronunciatam sententiam et consuetudo deferendi Stolum per praefatos Cappellanos evincunt in casibus particularibus, aul consuetudinem sustineri, aut privilegio alias etiam Confraternitates posse decorari. Nam a firmata regula, prohibenti Confraternitatum Cappellanis Stolae delationem extra proprias Ecclesias, recedendum est, si favore earumdem Societatum earumque Cappellanorum pugnaret longaeva observantia, quae in subiecla materia totum facit ac, unice servanda est, veluti firmavit Rota in Colonien. Praeeminendarum 22 Iunii 1701, § *Verum*, coram Dell'Olmo, el in Neapolitana, Primiceriatus 11 Decemb. 1722. § *Sed el clarius*, coram Lancella. Videsis Fabium de Albertis de sacris utensilibus cap. 9, num. 80. Cum vero in eodem sacro Tribunali non semel disputatum fuerit utrum ius deferendi Stolum competeret Cappellanis Societatum aggregatarum, vi huiusmodi aggregationis, tam in Processionibus, quam in aliis functionibus; favore Sodalitatum decisum fuit, ul in Savonen., Aggregationis 27 Iunii 1698 el 15 Iunii 1699, coram Pio, 9 el 15 Iunii 1670 coram Dell'Olmo et 13 Iunii 1701 coram Molines, quae est inter eius impressas 727. Velitrensi aulem Sodalitati nedum favebat consuetudo, verum etiam communicatio privilegiorum, quibus gaudet Archiconfraternitas Urbis, cui est aggregata; ideo S. C., habita utriusque ratione, in casu particulari, eiusdem Sodalitatis favore pronunciavit. Cur tamen dixi *in casu particulari*? immo polius ul generale haberi posse Decretum videtur, quo moderatur et declaratur antiquum illud anni 1703; quippe quia non una fuit decidendi ratio ex immemorabili usu Confraternitalis, de quo erat quaestio, atque ex consueiudine Romae alibique vigente, sed etiam allera, quae communis est omnibus Confraternitatibus, dura eadem S. C. simul animadvertit: « Decere el conveniens esse, ul Confraternitatum Cappellanus a simplicibus Clericis distinguatur ». Generalem igitur Decretum istud dat regulam; eoque magis, quia Apostolica aucloniale SSmuj

Doni. Nosier Leo XII Pont. Max. S. C. Responsionem approbavit et confirmavit.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

RESOLUTIONIS

2636. DUBIORUM. (4G09)

Ad Dibiium I. Casus, Miperquo, duobus propositis Dubiis, S. R. C. rogata fuit pro decisione, vere est singularis. Similis forte numquam per plurium saeculorum fugam contigerat; accidit lamen anno proxime praeterito 1824 in altera ex Ecclesiis Stans Veneti. Qua ratione pro novitate rei consultam fuerit, omnino ignoraiur: nec cerle poterat in temporis angustia a Missalis Rubricis vel a liturgicarum rerum Scriptoribus lumen aliquod peti, cuius ope, quid facto opus esset, agnosceretur. Si quod lumen fuit male gestum (quod ignoro) emendari nequii: plurimum lamen interest, immo S. R. C. visum est omnino necessarium maturo examini subicere proposita Dubia, nedum, ut cognoscatur quo modo agendum, si idem casus in posterum contingat; verum etiam, ut palam fiat qualitas et natura Missae, quam Feria VI in Parasceve, vero Sacrificio destituta, Praesanclificalorum appellatione distinguimus. Exquisitum proinde fuit Votum duorum Theologorum; sed quoniam hi non fuerant in una eademque sententia concordantes, demandatum mihi fuit, ut iisdem expensis, meum sensum aperirem. Parui mandatis, et pro ingenii tenuitate rationes, quae in unam potius quam in alteram sententiam inclinabant, ingenuo calamo exposui. Votum autem praelo cusum, quod fuit Eminentissimis PP. Sacrae Congregationi praepositis distributum, et ab iisdem probatum, est ut sequitur:

« Quanlunque la soluzione de' propositi Dubbii nulla giovi rapporto al fallo già consumato, ed al quale non sappiamo se bene o male fosse allora provveduto; si è nondimeno reputato espediente di averli in considerazione si per stabilire la regola da tenersi in altri simili casi, se mai accadesero, si per conoscere qual sia propriamente la qualità della Messa, che dicesi de' Presanclificati. Perciò all'istanza fu rescritto: *Proponatur in prima, exquisito Voto duorum Consultorum Theologorum.* Dieder questi i loro voti in iscritto, che dal degnissimo Monsignor Segretario furono a me, corae Assessore della S. Congregazione, comunicati, affinché li ridu-

cessai in compendio, e sull'affare aprissi il mio sentimento.

» In esecuzione dell'onorevole incarico, ho preso in considerazione ambedue i Voti, i quali ho trovati nella parte sostanziale fra loro discordi; e non poco ho esitato prima di determinarmi piuttosto all'uno, che all'altro parere; giacché, per non porre il piede in fallo, e senza prevenzione per l'uno o per l'altro, seriamente ho voluto ponderare le ragioni recate *hinc inde*.

» Convengono essi in due punti, cioè nel primo, che se per mancanza di soggetto abile a proseguir la funzione, dovesse questa rimaner interrotta, non deve trovarsi ostacolo nell'ammirazione, che ciò potrebbe cagionare nel popolo, avvegnachè in simili o poco differenti casi l'ammirazione si toglie con avvertire il popolo dei motivi, pei quali non può proseguir la sacra funzione.

» Il secondo poi, sul quale parimenti convengono, si è nello stabilire che non possa il Diacono in virtù dell'Ordine, che esercita nel ministero, proseguir la funzione, e dare a questa compimento colla Messa, che dicesi de' Presanclificati. E ciò con tutta ragione. imperciocchè, qualunque sia in questo giorno la natura di tal funzione e Messa; certo è però che per istituto e disciplina della Chiesa, questa è così propria dell'Ordine presbiterale, che da altri d'inferior grado non si può eseguire per qualunque evenio, urgenza e circostanza. In questo dunque cessa ogni questione, e l'affare è composto.

» Ma non sono cost d'accordo nel punto sostanziale, cioè, se non essendovi che un solo Sacerdote non digiuno, possa questi prendere la funzione dal luogo, ove fu interrotta per Papoplessia, da cui venne improvvisamente colpito il Celebrante, oppure nol possa, ed in conseguenza abbia a riporsi la Sagra Ostia nel Tabernaculo da consumarsi nel dì seguente dal Celebrante, dopo la sunzione del Calice.

» L'uno crede che debba continuare l'interrotta azione dal Sacerdote non digiuno. Egli si appoggia all'opinione probabile di quei Teologi, che tengono essere la Messa de' Presanclificati il compimento del Sacrificio offerto nell'antecedente Giovedì: ed alieso che in materia de' Sacramenti fa d'uopo attenersi alla più sicura sentenza, essendo basilevole qualunque dubbio, purchè sia fondato e ragionevole, per eliminare il giudizio; perciò egli opina per

la continuazione. Così esso argomenta. L'opinione probabile che la Messa de' Presantificati sia compimento del precedente Sacrificio rimane tuttavia indecisa, non essendo stata finora dalla Chiesa o espressamente ammessa, o assolutamente riprovata: dunque la cosa è dubbia, e nella dubbiozza sembra debba prevaler l'obbligo di dar compimento al Sacrificio, e non altender l'altro del digiuno naturale, non potendosi in questo caso osservare ambedue i precetti. Se un tal argomento possa convenire al caso nostro vedremo in appresso. Ogni qual volta si avesse ad ammettere una tale opinione, si dovrebbe rispondere ai propositi quesiti :

Ad 1. cioè : *Se in tal caso la funzione di quella mattina debba proseguirsi sino al compimento* f

Resp. In casu de quo agitur Affirmative.

Ad 2. cioè : *Se possa proseguirla il Diacono Digiuno, ovvero continuarla un Sacerdote non digiuno* f

Resp. Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam.

> Diametralmente è opposto il Voto dell'altro Teologo ; e siccome questi è d'opinione, che non possa continuarsi l'interrotta azione nè dal Diacono digiuno, nè dal Sacerdote non digiuno, così ei si determina per la negativa, tanto al primo quanto al secondo quesito, e conchiude, che debba cessare la sacra funzione e convenga riporre il Sacramento nel Tabernacolo. Le ragioni, che egli adduce, (senza far conto di quelle che si recano più *ad ornatum*, che *ad opportunitatem*) specialmente si riducono a questa, cioè, che nel caso proposto non si tratta di dar compimento ad un Sacrificio incompiuto, che debba necessariamente perfezionarsi, ma bensì di consumare la Sacra Ostia riservata nella Messa del precedente giorno, cioè della Feria V, affine che nella seguente Feria VI in Parasceve dal Sacerdote, che eseguir deve le funzioni del giorno, possa consumarla. Dunque non v'interviene quella validissima ragione, per la quale non solamente è lecito al Sacerdote non digiuno di compiere la Messa da altro Sacerdote, dopo la consecrazione di una o di ambedue le specie, interrotta, per improvviso sopravvenuto accidente ; ma assolutamente lo deve, poichè l'obbligo di perfezionare il Sacrificio prevale al precetto Ecclesiastico del natural digiuno. Conferma il suo sentimento coll'autorità e dottrina di Benedetto XIV,

il quale seguendo la sentenza di altri dotti Scrittori, tiene, che nel caso del Parroco, che ha celebrato e riposato il Sacramento nel Sepolcro in due Parrocchie nel Giovedì Santo, non possa poi nella Feria VI iterare la funzione e celebrare la Messa de' Presantificati in ambedue : giacchè, avendo ciò interamente eseguito nella prima Parrocchia, con adempire il rito della Chiesa, che non deve essere per verun modo alterato, ha dovuto necessariamente frangere la legge del natural digiuno, con sorbire la Particella della Sacra Ostia in un col vino non consacrato. Questo è un caso così analogo al nostro, che non può desiderarsi di più.

» Ammesso dunque il Voto di questo secondo Teologo, si dovrebbe rispondere *Negative ad utrumque*.

» In questa diversità di opinioni, quale dovrà abbracciarsi? Non sono io da tanto, che possa simil questione decidere, ed aspetto il giudizio, che sarà per pronunciare la Sacra Congregazione in cosa di non lieve momento, quale è la presente. Non dimeno siamo leciti di esporre e soggettare al savio intendimento degli Eminentissimi Porporati, che la compongono, quelle ragioni, che, dopo aver maturamente esaminati gli argomenti recati *hinc inde*, mi fanno propendere a favore del sentimento del secondo Teologo.

» Senza andar per le lunghe, e cercar da lontano argomenti, che di molto raziocinio abbisognino, la soluzione sembra a me semplicissima, come quella, che unicamente dipende dal conoscere, se la Messa de' Presantificati debba aver per vero Sacrificio o per compimento del Sacrificio antecedente, oppure non sia ne l'uno, nè l'altro. Sciolta questa questione, il dubbio è risoluto. Imperocchè, se avrò dimostrato non esser la Messa de' Presantificati vero Sacrificio, ne compimento di Sacrificio, sarà dimostrata altresì la qualità e natura della medesima, che dicesi Messa in lato significato, perchè il Celebrante usa i sacerdotali indumenti, con misteriosi riti, e rilevando alcune preci appartenenti alla Messa, ma non sostanzialmente al Sacrificio, colla solennità propria del giorno, consuma la Sacra Ostia, a tal fine nel precedente giorno riservata, spezza l'Ostia e ne immerge una particella nel Calice ecc. Da tali promesse chiara discende la conseguenza, che non è lecito al Sacerdote non digiuno di dare nel caso proposto compimento alla Messa de' Presantificati

» Certa cosa ella fe, che a mio credere non può dirai la Messa de' Presanlificali vero Sacrificio: così la comune de'Teologi. E benchè ira questi alcuni pochi vi siano, che soslengono il contrario, o almeno hanno la Messa de' Presanlificali per compimento del precedente Sacrificio; non è da farsi verun conio della loro opinione, troppo essendo labili, e fuor di proposito le regioni da essi addotte, come mi accingo a dimostrarle.

» Non vale quella dedolla dal ripetersi più volte nella sacra azione il termine *Sacrificio*, e dal recitarsi pria di partire dall'Altare l'orazione *Placeat*. Imperciocchè la parola *Sacrificium* non sempre ha il significato di Messa, ma bensì *vel late sumitur pro quocumque ministerio sacro: vel* (che è il caso nostro) *significatur ipsa Hostia consecrata: eo modo, quo victima Sacrificii solet interdum Sacrificium appellari*. Telamo, Diar. Ecclesiast. tract. 2, lib. 4, par. 2, cap. 8, num. 234 et 266; Suarez, tom. 3, in 3 part., disp. 73, secl. A, in fine. Si possono vedere i significati della parola *sacrificium* nel Lessico del Macri, e nel Glossario del Ducange. Non sussiste poi, che si chiuda la sacra funzione coll'orazione *Placeat*; giacchè dellosi dal Sacerdote *Quod ore sumpsimus etc.* nota la Rubrica: *non dicitur Corpus tuum Domine, nec Post Communio, nec Placeat tibi, nec datur benedictio, sed, facta reverentia Altari, Sacerdos cum Ministris discedit*. Ma dato ancora, che una volta si conchiudesse la Sacra azione coll'Orazione *Placeat*, come si prelude (non so con qual fondamento) da chi sostiene l'opinione suddetta; l'essersi poi questa posteriormente omessa porge un validissimo argomento per stabilire che la Messa de' Presanlificali non è Sacrificio: poichè l'anzidella Orazione *Placeat* in tali termini è concepita, che nella medesima la parola *Sacrificium* ha più stretto e proprio significato, di quello abbia nell'*Orate fratres*, e nell'*in spiritu humilitatis*. A fine dunque di logliere ogni motivo di equivocare sull'intelligenza dell'espressione usata in detta Orazione, che potrebbe far credere esser vero Sacrificio quello che tale non è, avvedutamente la Rubrica vuole che nel Yenerd Santo si taccia non solo il *Post Communio*, ma ancora l'Orazione *Placeat*. Perciò il Gavanlo ad RnIr. Missal, part. 4, lit. 9, num. 20, lilt. Z, meritamente avverte, che si iralascia l'Orazione *Placeat*: «non ob eam ra-

tionem, quia Sacrificium in ea nominatur, quod non fit hodie: nam supra nominatum est in Oratione *Orate fratres*; sed quia hic expresse diceret Sacerdos se obtulisse Sacrificium, quod non est verum; est autem verum in Sacramento Christi esse Sacrificium Sacerdotis et populi seu victimam Sacrificii, late sumpto vocabulo Sacrificii, ut in hoc casu docet Suarez part. 3, disp. 75, sect. 4, in fin., quod in *Orate fratres* dicitur. Et hoc idem voluit Durandus etc. ». Che più dunque vi vuole per conchiudere, che il termine *Sacrificium* quale in questo giorno s'incontra nell'*Orate fratres*, e nell'*in spiritu humilitatis*, non deve esser preso nello stretto e proprio significato di vero e real Sacrificio, ma bensì largamente *pro quocumque ministerio sacro, et pro ipsa hostia consecrata*.

» Non mi fermo nell'altra ancor più debole ragione desunta dal supposto, che l'assistenza alla funzione di questo giorno si abbia per adempimento del precetto d'udir la Messa, se in esso coincide la Festa dell'Annunciazione di Maria SS. Argomento pianato sui falso; giacchè cessando in lei giorno l'Ostia e il Sacrificio, cessa ancor l'obbligo di udir la Messa; e la Chiesa ha provveduto al caso, col trasferire insieme la Festa col precetto alla Feria II dopo la Domenica in Albis; a differenza di quanto accade nella Feria V, in cui, per esser giorno *liturgico*, a comodo del popolo si permellono più Messe, oltre la solenne Conventuale.

» Finalmente non so intendere, come si voglia irarre al significato di vero Sacrificio una espressione usata dal Dottor Angelico che sicuramente nol porta. All'obbiezione, che ei si propone: Perché mai, facendosi la commemorazione della Passione di Gesù Cristo nella Feria VI in Parasceve, venga intermesso il Sacrificio? risponde: « Quod veniente veritate, cessat figura. Hoc autem Sacramentum est figura quaedam et exemplum Dominicae Passionis; et ideo in die quo ipsa Passio Domini recolitur, prout realiter gesta est, non celebratur Consecratio huius Sacramenti ». (Lo stesso è che dire, *cessat Sacrificium*): Indi prosiegue: « ne tamen Ecclesia ea etiam die sine fructu Passionis, per hoc Sacramentum nobis exhibito, Corpus Christi consecratum de praecedenti reservatur sumendum in illo die, 3 part., qu. 23, ar. 2, ad 2 ». Qui il Santo Dottore paria

del frnlto del Sacramento riservalo per questo giorno, in cui, *veniente veriidle, cessat figura* ; ma non mai significal vuole, che la sunzione dell'Oslia preconsecrata sia vero Sacrificio o compimento dell'aniecedente, pienamente già periezionato. Che se volesse l'espressione usaia da S. Tommaso prendersi nel significato di Sacrificio o compimento di Sacrificio, ne deriverebbono due gravissimi assurdi. Il primo, che manca qualche cosa alla periezione del Sacrificio celebrato nel di antecedente: lo che i* aperlamente falso. (l secondo, che vi sarebbe il Sacrificio nel giorno, in cui per istituto della Chiesa cessar deve il Sacrificio, e dovrebbe dirsi giorno *Liturgico* quello che diccsi ed è *Aliturgico*, perché senza Sacrificio. Patentissime conlradizioni! Ne risulla perciò, che non può trarsi verun argomenlo dalPespressione di S. Tommaso a sostener Popinione di chi prelude esser la Messa de' Presanlilicaii vero Sacrificio o compimento delPanlecedente.

» Ed in falli Francesco de Lugo, il quale lib. 4, de Missa, c. 2, qu. fi, num. 4, si dimoslro propenso alPopinione, che sostiene doversi intendere l'espressione dell'Angelico, se non di vero Sacrificio, almeno di compimento del Sacrificio antecedente; si nlrailo poscia per la forte ragione, che il Sacrificio antecedente ha di già avuto il pieno suo compimento, né resta cosa, di che perfezionarlo; perché *una Consecratio nonnisi per unam sumptionem compleri debet in ratione Sacrificii*, e Puna e Païtra azione comprendono morale unita di tempo *in ratione Sacrificii*. Ciò tanto è vero, che, tiallandosi di vero Sacrificio, dato il caso che questo sia inlerrollo dopo la Consecrazione, nè si abbia pronto un Sacerdote i he prosiegua e compisca la Messa, ed in inio passino più ore ; vuole la comune de' Teologi, che si npongano le specie consecrate nel Tabernacolo, da consumarsi dopo la sunzione dei Calice in allra Messa nel di seguenle, ma non esser più lecilo il perfezionare la Messa inierrolla nel giorno antecedente, poichè una lunga inlerruzione toglie Puniti morale necessaria al Sacrificio. Si veda Telamo, loco citato, quaesi. 4, num. 2U7, il quale aggiunge : « Quod SA verbo Missa, num. 38 docuerat, eliam sequenti die esse ab alio peragendum, ubi priot desierat et sic coniplendum Sacrificium hoc. correxit Magister Sacri Palatii, recte volens sequenti die sumi in alia Missa tpiod superesiel ; quia peracta est actio lota

hesternae Missae, nec censeretur esse idem Sacrificium ». Fralla niagislralmente questa questione il Quarti ad Ruhr. Missal, til. 10, num. 2, sect. 1, dub. 5, ed otlinie ragiom adduce, che pienamente convincono esser una lunga inlerruzione, che loglie l'unilà morale, d'impedimento a complete il veto inlerrollo Sacrificio. Che dir duuque dovremo del caso in questione, in cui, ollie la lunga inlerruzione, vi è più forte il motive desunto dalla qualità della Messa dei Presanlilicaii, che né é, nè in slrelto sensu dir si può Sacrificio?

» Sembra perciò baslanlemente comprovato, che la Messa de' Presanlilicaii non è Sacrificio, ma nvppur può dirsi compimento del Sacrificio antecedente, che ebbe la sua piena ed intiera periezione. Mi si diré : Perché dunque nella Messa della Feria V furono consecrate due Ostie? Perché la seconda con tanta solennité custodita? Perché nel seguenle giorno, secondo il prescrillo rilo, dal celebrante Sacerdote all* Allare consumala? E non polranno cunsiderarsi la celebrazione della Messa, la riposizione nel Sepolcro, li prescritti rili del di seguenle e la Messa de' Presanlificali per una continuazione di alti fra loro si strettamente connessi e legali, perché formino moralmente l'unilà dell'azione? Se ciò non prova che la Messa de' Presanlificali abbia ad aversi per un vero Sacrificio, almeno condurrà ad averla per compimento del Sacrificio antecedente. A tale obbiello rispondo che le promesse non conducono alla conseguenza, che se ne vuol irarre.

> Imperciocchè è vero, che nella Feria V si consacrano due Ostie; ma allreltanto è vero, che una solamente è necessaria, e dee servire alla periezione del Sacrificio ; l'allia si dee conservare ad un line lolalmente diverso, cioè per consumarsi in un giorno, che privo è di Sacrificio, perché, secondo la dotlrina dell'Angelico : *lie Ecclesia eliam hodte sil sine fructu Passionis etc.* Allo slesso modo, benché a differente oggello e line, si consacrano le parlicole da riporsi nel Tabernacolo per la comuuione de' Fedeli ; si consacrano due Ostie, affine di riserbarne una da esporsi alla pubblica venerazione. Ognun vede quai conseguenza debbasi da ciò dedurre. Sono poi piene di sublimi misleri le azioni posteriori alla Messa della Feria V cioè la riposizione nel Sepolcro, i rili da osservarsi m l seguenle giorno, le lezioni, le preci, i mesli canli e la Messa de' Presanlificali ;

luilo diretto a tener viva nel cuor de' Fedeli la memoria della Passione e Morte del Redentore. Si abbian pur questi per atti continuati, che formino l'unità dell'azione; ivrassi bensì una continuazione successiva di riti e cerimonie riguardanti il medesimo oggetto, ma non già una continuazione ed unità identica, onde la funzione dell'Ostia riservata abbia necessariamente ad aversi per continuazione e compimento dell'antecedente Sacrificio. Che se vorrà dirsi che la Messa de' Presanlificali per li speciali riti proprii di quel giorno, nel suo essetnseco ha una tal quale apparenza di Sacrificio, il concederò; purchè mi si dia che nel senso stretto e proprio non è Sacrificio, nè compimento di vero Sacrificio.

A maggior conferma di quanto finora si è dello giova ancora il riflettere, che nè vi è obbligo, nè la Rubrica prescrive, che il Sacerdote, il quale ha celebrato nel Giovedì, e nella Messa ha consecrate due Ostie, abbia poi ad eseguire le sacre funzioni della Feria VI, e conchiuderle colla Messa de' Presanlificali. Anzi universale è l'iso contrario; e nelle Patriarcali, Cathedrali, Collegiale e Chiese Conventuali per il solito celebra le sacre funzioni quello, che è di turno, benchè diverso dall'altro, che ha celebrato nell'antecedente Giovedì; anzi così si pratica nella Cappella Pontificia, ove nella Feria V *in Coena Domini* canta Messa un Cardinal Vescovo, nella Feria VI il maggior Penitenziere. Dirò di più, che la Sagra Congregazione de' Riti ha creduto universale la diversità de' Celebranti in questi giorni, poichè nelle questioni spesso proposte: Se ed a chi debbasi consegnare la chiave dell'Urna, che racchiude la sacra e riservata Ostia? coslanlemente ha risposto: *Canonico vel Dignitati, qui in crastinum Feria 17 in Parasceve erit celebraturus: Sacerdoti in crastinum celebraturo*. Lo stesso è che dire: *Al Sacerdote cui tocca per turno*. Così nella Pacen. 30 Ianuarii 1610 et Hispalen. 9 Ianuarii 1633 et 22 Novembris 1636, Gr.maleu. 16 Ianuarii 1664, Carlhagenen. 16 Martii 1732, Tiburtina 7 Decembris 1737. Si tralasciano per brevità altri simili Decreti. Ma se la Messa de' Presanlificali fosse una continuazione e compimento del precedente Sacrificio; se le funzioni di ambedue le Ferie si dovessero avere come componenti una sola identica azione, cosicchè non consumandosi l'Ostia preservata, restasse imperfello il Sacrificio della Feria V, ragion vorrebbe

che, per modo di regola, senza nn legittimo impedimento la (unzione della Feria VI venisse eseguita da quello stesso, che ha celebrato nel giorno antecedente. Dunque quai conseguenza se ne dovrà dedurre? Non allra certamente, se non che la Messa de' Presanlificali non è vero Sacrificio, nè compimento di Sacrificio.

Nè punio mi muove l'argomento, che si fa dall'autore del primo Volo. Oltrechè l'opinione probabile, alia quale egit si appoggia, (cioè che la Messa de' Presanlificali è compimento dell'antecedente Sacrificio) si è dimostrato essere d'ogni ragione sformata; si dee riflettere, che qui non si tratta *de Sacramento conjiciendo*; oppure *de validitate Sacramenti*; rapporti a' quali, qualunque dubbio, che sia fondato e ragionevole, basta, perchè si abbracci il partito, che metta la cosa in sicuro: ma la questione si riduce a vedere, se la funzione dell'Ostia consecrata debba aversi per così connessa col Sacrificio del precedente giorno, che si abbia a tenere per parte integrante del medesimo. Qui la validità del Sacramento è in sicuro, e non consumandosi, secondo il prescritto rito, per qualunque inaspettato accidente, l'Ostia consecrata, il Sacrificio del precedente giorno nulla perde della sua perfezione ed integrità, nè può acquistare maggior perfezione: perciò credo non potersi ammettere il sentimento esposto dall'autore del primo Volo, il quale, attenendosi al parere, come egli crede, probabile di pochi Teologi di sopra già confutati, giudica ciò essere sufficiente, perchè possa e debba il Sacerdote non digiuno continuare l'immeritura funzione e consumare l'Ostia riservata.

Da quanto si è dello fin qui sembra al corlo mio intendimento essere a sufficienza provato, che la Messa de' Presanlificali non è Sacrificio, nè compimento di Sacrificio. Che se ciò non bastasse, assai di forza aver deve l'esempio del Parroco, che in due distinte Parrocchie ha celebrato nel Giovedì Santo, e si nell'una, come nell'altra ha riservato l'Ostia per consumarsi nel seguente Venerdì. Se in questo giorno compete la funzione nella prima Parrocchia, non può iterarla nella seconda, perchè non più digiuno, avendo sorbito la particola infusa nel vino non consecrato. Così Benedetto XIV nel Trallato de Sacrificio Missae lib. 3, cap. 5, num. 8, aderendo al sentimento del Silvio e del Suarez: così

il Telamo loc. cil. cap. 8, num. 170. Ma quel che è più, ciò che aveva insegnato il suddetto dotto Pontefice da Dottore privato, confermollo poscia nella Cosliluzione : *Declarasti nobis*, délit 10 Marzo 1745 *super celebratione duarum Missarum eodem die per unum Sacerdotem* Bullar. tom. 2, Conslitut. 3, pag. 14 el seq. Mi sia lecilo di qui riporlar per intero l'articolo della della Cosliluzione su tale oggello: « In nonnullis regionibus mos inoleverat, quod Parochi duarum Parochiarum Feria VI maioris hebdomadae Officium faciebant, primum in una ex Parochiis, el deinde illud iterabant in altera. Ieiunii praeceptum in sumptione Eucharistiae non est iuris Divini, sed Ecclesiastici, teste Cardinali Bona, Rerum liturgicarum lib. 1, cap. 21, num. 2, ubi referi initio non omnibus in locis universos praedicta lege obsirclos fuisse : cumque, hoc minime obstant, animadversum fuisset Parochum celebrantem Officium in secunda Parochia, non ieiunum sumere Eucharistiam sub specie panis, sumpserat enim in Officio, quod celebravit in prima Parochia, parliculam Hostiae consecratae die praecedenti, una cura vino non consecrato, el sic ieiunium fregerat naturale; reprobata fuil consuetudo, elsi, uti afferebatur, pietati el devotioni innixa. Hoc exemplo perculti alii Parochi duarum Parochiarum, aliam induxerunt consuetudinem, ut utraque Parochia Officium Feriae VI maioris hebdomadae celebrare possent; praelermittendi scilicet haustum vini in primo Officio, quod in prima Parochia celebrabant, sumentes tantummodo speciem panis, ut ieiuni in secunda Parochia Officium facerent, Missamque, quae dicitur Praesanclificalorum, celebrarent. Al haec quoque consuetudo fuit reprobata, ultipole contraria ritui Ecclesiastico, quem et Ordo Romanus el Sacramentarium S. Gregorii praescribunt et adhibet universalis Ecclesia. Franciscus Sylvius magni nointnis Theologus, torn. 5 suorum operum editionis Anluerpiensis Oral. 1, quae esiunica de Officio Parasceve, rem graphice exponit, nec Parochorum consuetudini censet esse ullo modo deferendum. De hac eadem re plura habentur apud Suarez in 3 pari. Divi Thomae tom. 3, quae siari. 2, dispul. 80, secl. 3, el uos ipsi haec oinnu exposuimus in nostro tractatu de Sacrificio Missae ; el in alio tractatu de Festis Diraini Noslri Iesu Christi pari, i,

lypis Patavinis edito, § 30fi oī seq. confutavimus errorem Graecorum schismaticorum, qui volunt in Missa Praesanclificalorum, per immersionem particulae in Calicem ex Sacratissima Hostia detractae, transubstantialionem fieri vini in Sanguinem Christi, et diximus Sacerdotem, in Officio Feriae VI maioris hebdomadae, sumere Christi Corpus et Sanguinem, cum ulrumque revera sil sub specie panis praecedenti licet die consecrati ».

Mi se al Parroco di due Chiese non è lecilo l'iterare la funzione dei Venerdi Sanlo nella seconda Chiesa, dopo averla eseguil nella prima, perché non è più digiuno, avendolo dovulo frangere per necessità in osservanza dei rilo prescritto dalla Chiesa ; molto meno potrà esser lecilo il farlo al Sacerdote, che, non già per l'osservanza dei prescritto Ecclesiastico rilo, ma per natural necessità, o per qualunque altra siasi volontaria o accidental cagione trovasi di averlo violato. La Rubrica lit. 9, num. 4 contempla il solo caso, in cui si abbia a compiere l'inlerrollo Sacrificio, perché non debba rimanere imperfulto : < Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit el in casu necessitatis, eliam per non ieiunum ». Ma siccome la Messa de' Presantificati, alteso quanto si é dello, non è Sacrificio, né compimento di Sacrificio, cessa il motivo di dar compimento a ciò che è perfeltamente compito e perfezionalo; ed in cohseguenza, tolta di mezzo la condizione assoluta della positiva necessità, non potrà il Sacerdote non digiuno consumar l'Oslia preservala, ma dovrà quella esser riposta nei Tabernacolo.

Faccio qui fine, tralasciando quel di più, che dir polrei in conforma di quanto ho cercalo di comprovare e non facendo d'uopo d'ulleriori argomenti a dimostrare l'insussistenza dell'opinione contraria. Resta ora che la Sigra Congregazione in vista delle addolle regtoni decida, non già per rimediare ad un fallo che non può disfarsi, perché consummato, ma per prender motivo dai medesimo, affine di provvedere all'avvenire, dandosi un simii caso : e la risoluztono potrà servire per vieppiù confermare quel che già fe cerlo cioè che la Messa de' Presantificati non é Sacrificio, nfe compimento di Sacrificio. Crederet perciò, che potrebbe essere il Rescritto, corne siegue.

Ad 1. Proiu'jum *in secundo*.

Kd *i. Si ministrans ul Diaconus est Sacerdos et ieiunus, ipse assumpta casula*

prosequatur Officium, el Missam praesanclicificatorum absolvat, alterque non ieiunus Sacerdos ei succedat in munere Diaconi; quatenus vero ille sit dumtaxat in Diaconatus Ordine constitutus, el nemo alius adsit Sacerdos ieiunus, cesset Officium el sacra Hostia reponatur in Tabernaculo, die sequenti post sumptionem Calicis a celebrante sumenda.

ADNOTATIO

SUPER

2637. GENERALI DECRETO. (4610)

Dubitatum saepe fuit, num in Orationibus recitandis in Officio el Missa S. bannis Conslanlinopolilani Antistitis et S. Petri Episcopi Ravennae addi possent agnomina *Chrysostomi* et *Chrysologi*, an potius omitti, vigore Decreti ab hic S. Gongreg. editi in Einsilden. 23 Iunii 1736, quod iubet ul *expungantur omnino in Orationibus tantum cognomina et pat'iae Sanctorum*, lure autem super hoc rogata S. R. C. definivit stricte accipiendum esse praefatum Decretum, nec extendi al agnomina vel pronomina specialis praerogativae, qua Sancti decorantur. Ratio autem discriminis est, quia familiae cognomina el patriae designatio distinguunt personam ab aliis, quibus idem nomen est, el cum Oratio dirigitur ad Deum, non est opus, ut Sanctus, cuius memoria recolitur, cognomine aut patria lib aliis eiusdem nominis secernatur. Etenim, ut notat Cavalerius torn. 2, cap. 38, decr. 1, num. 4: « In Orationibus . . . Deum alloquimur, qui haud eget instrui cuiusnam Sancti intercessionem postulemus; quare ab Orationibus aliisque, quae ad Divinum perlinent Officium, merito ad distinctionem patria apponi vetatur »: el ibidem decr. 2, num. 2: < Ubi in praecedenti decrelo ab Orationibus patria expungi dumtaxat praescribitur: modo el patria el cognomina expungenda dicuntur. Siculi namque in praecedenti decreto ponderabamus, Deum, quem in Orationibus alloquimur, ut intelligat cuius Sancti praesidium imploramus, cognomine aliquo nefas est indigum reputare ».

Non ita dicendum de pronomine, quod includit atque designat specialem quamdam qualitatem seu praerogativam, qua Deus decoravit Sanctum, de quo recitatur Officium, uti sunl *Ioannes Chrysostomus* et *Petrus Chrysologus*. Non enim pronomen adiicitur, ne confundantur cum aliis Sanctis eiusdem nominis, uti sunl familiae cognomen el in-

dicatio patriae, sed adiicitur ad recolendam singulare donum iisdem concessum, quod ad Dei donantis gloriam reierlur el ad fidelium aedificationem. Praefatus Cavalerius ibidem decrelo 1, num. 5, postquam a regula excipiendas esse docuerat < Mariam Magdalenam, Mariam Aegyptiacam, aliasque Sancias, quae Manae nomen habeni, ul distinguantur a Maria Christi Matre, quam siculi dignitas a caeleris mulieribus admodum distare facil, ita congruit eadem secernatur, ita ul Mariae nomen absolute et simpliciter pronuntiatum Matri Christi dumtaxat adaptetur»: prosequitur ad decr. 2, num. 4: < ab hac regula (vetante additionem cognominis el patriae) exciperemus agnomina illa, ut Chrvsoslomi el Chrysologi etc., quae tituli honoris sunl et praesertim, quia novissime cum hoc titulo in Breviarium S. Petrus Chrysologus invectus fuerit > : videri eliam potest Guyelus in Hortologia lib. 3, cap. 2, quaes. 5.

El revera, si in Orationibus id exprimendum est, in quo magis emicuit Sanctus, de quo celebretur memoriam ad fidelium aedificationem et exemplum: cur nam tacendum erit pronomen, quod donum Dei includit el pandit, velati sunl *Chrysostomus* el *Chrysologus*! Nonne haec duo pronomina miram exhibent in dicendo facundiam el in suadendo efficaciam, qua *hannes* el *Petrus* fuerant insigniter a Deo dilati, ut docerent, instituerent, corriperent, animarum spirituali saluti consulerent ac devios in vias Domini revocarent? Num ne grande hoc Dei donum, quod nedum honorificum est illis, quibus datum est, verum etiam in elargituris Domini gloriam convertitur, cui soli debetur laus, honor el gratiarum actio, in Orationibus tacendum erit? Num ne huinsinodi pronomina confundenda sunt cum familiae cognomine et designatione patriae, de quibus, dumtaxat loquitur Decretum anni 1736? Res tamen clara ulteriori illustratione non indiget; el cessat modo quaelibet controversia, postquam S. C., re mature discussa, pronomina illa relinenda esse declaravit, ul palet ex relato Decreto. Firmum igitur stat, quod por Decreium anni 1736 delenda ex Orationibus sunt familiae cognomina, patriae designatio el aliae quaelibet additiones, quae ideo invectae sunt, ul Sanctus ab aliis eodem nomine nuncupatis distinguatur; non autem pronomina, quae honoris sunl, el ad significandam Sancti, de quo fit Officium, singularem a Deo ipsi datam qualitatem apponuntur.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2638. BRICTINORIEN. (4611)

Ad Dubium II. Facti species haec erat. Bridinoriensi Dioecesi novissimis temporibus plures accesserunt Parochiae cum suis plebibus. Siquidem ex conterminis Abbatibus S. Ellen de Galeata et S. Mariae in Cosmedin suppressis, s. me. Pius VI anno 1784 duodecim Paroecias, quae temporali Pontificio Dominio subiciebantur, Bridinoriensi Ecclesiae adiunxit: anno 1806 s. in. Pius VII alididit septem alias, quae prius ad Abbatiam Nullius Foro Pompilii perlinebant. Quoniam autem ab eo usque tempore, quo Bridinoriensis Civitas ad Sedem Episcopalem evecta fuit, quod accidisse fertur saeculo XIV Virginem et Martyrem Catharinam, quae iam erat Titularis maioris Ecclesiae, Cathedralis honore postea decoratae, Civitatis et Dioecesis incolae, vel principem Patronam habuerunt, ei tribuentes omnia venerationis obsequia, quae Patronis debentur; opinio invaluit, quod adieclae supramemoratae Paroeciae, ut caetera Dioecesis loca, S. Catharinam in Patronam assumere deberent. Hinc orta dissidia, cum aliquae plebes, quos antea coluerant, nollent cum diverso Patrono commutare. Composita res fuit quoad Paroecias primae accessionis; nam (si unus excipiat populus Terrae Civilellae, qui, arbitratus sibi Patronum adesse S. Philippum Nerium, haud se induci sivit, vel S. Catharinam ei in Patronatu sufficeret) aliae omnes undecim minime dubitarunt illam in Patronam habere, quae hoc honore in Dioecesi Bridinoriensi decorabatur. At non ita accidit de aliis Parochiis avulsis ab Abbatia et Territorio Foro Pompilii: singulae quippe Patronos, quos prius coluerant, relinere voluerunt. Huiusmodi dissidia et in Patronis colendis varietates, excitarunt sollicitudinem vigilantissimi Episcopi, qui, ut cuncta componeret et ad formam legis exigeret, S. R. C. supplex rogavit, vel quid facto opus esset, sua auctoritate definiret. Implexa res videbatur, cum de lot diversis Patronis ageretur: nihilominus S. C. brevi responso ad duo prima Dubia singulim plebibus, quae peculiares Patronos venerabantur, sua prudentia consuluit. Generalem regulam dedit ubique in similibus servandam, qua, vel saepe alias declaratum fuerat, sancivit ab omnibus colendum esse Civitatis Patronum, dummodo in locis Dioecesis nullus repenalur Patronus principalis. Hisce adnumeriari nequibat

populus Terrae Civilellae, qui perperam putat sibi adesse Patronum S. Philippum Nerium, minime servata forma Decretorum Urbani VIII, arbitrario assumptum. Id clarissime evincitur, tum quia idem Sanctus in illa Terra ritu dup. mai. gaudet; tum etiam quia usque ad annum 1784 in eadem cultum principalis obtinuerat S. Elbrus Ecclesiae, cui tunc subiciebatur, Patronus. Nequii igitur praefatus populus feriatum habere diem festum S. Philippi (nisi ex simplici devotione fiat), sed iuxta praefatum S. C. responsum, S. Catharinam, in praecipuam Patronam colere debet. Quid vero dicendum de Paroeciis et plebibus, quae sub jurisdictione fuerant Abbatiae Nullius Foro Pompilii, et modo adieclae sum Dioecesi Bridinoriensi, si retinere cupiam Patronos, quos, vel principales Territorii, in quo versabantur, coluerant? Turbandi ne erunt a legitima possessione, et cogendi ut alium Patronum assumant? Si meum fas est expromere sensum, in libedale iisdem id esse relinquendum videtur. Difficile enim est, vel antiquum Patronum, quem tam maiores, quam ipsi specialibus venerationis significationibus coluerant usque adhuc, modo velint deserere, vel alterum prosequantur. Vere quippe ipsorum Patronus, quia talis erat Ecclesiae, cui subiciebatur. Sed licet haec mea sit opinio; attamen magis congruere credo, si fieri sine turbis et offensione potest, vel hortationibus inducantur harum Parochiarum et Pagorum incolae ad debito honore colendam Patronam Dioecesis, ad quam modo pertinent. Plura disserere non est opus; consulto lamen haec adnotavi, quia non raro accidunt huiusmodi dismembrationes et adiectiones, ac opportunum visum est, cohaerenter ad S. R. C. responsum, regulam tradere, quae hisce in casibus quoad principales Patronos servanda sit. Ad rem hanc illustrandam nonnihil prodest aliter recentius Decretum eiusdem S. C. in Cullen 27 Martii anni mox praeteriti 1824 cum subieclis adnotationibus.

Ad Dubium III. Iure quaesitum fuit: «An possit Episcopus tolerare, quod in Calendario dicatur Patrona Civitatis et Dioecesis iam B. V. Maria de Lacu nuncupata, quam S. Catharina V. et M. ». Unus namque, ut decreta iubent, Patroni Civitatis nomine et praerogativis gaudere potest: quamobrem cum S. Catharina V. et M., ab immemorabili tempore talis sit, perperam in Calendario principalis Patronae qualitate B. V. Maria de Lacu donata sit. Habet quidem Officium

ex concessione S. R. C. duplex 1 class, cum Octava; sed sola elevatio ritus non valet ad patronatum, quum alii nulli sint tituli, qui S. C. indicunt ad illud indulgeudum. Ad patronatum inducendum aliae vi mullo plures sunt conditiones, quae requiruntur, et in casu et in specie nostra omnino desunt. Specialissimus cultus, singularia venerationis obsequia debentur B. M. V. quae prae omnibus Sanctis omnium Chrislifidelium Patrona est: verum non inde consequitur, quod non generali dumtaxat, sed etiam peculiari alicuius Civitatis vel loci patronatu gaudeat, cum adnexis praerogativis et privilegiis, nisi praecesserit formalis electio et subsequens confirmatio, iuxta Urbani decreta. Ideo S. C. proposito Dubio respondit: « Negative, etiamsi Officium Beatissimae Virginis celebretur sub ril. dupl. I class, cura Octava ».

Ad Dubium IV. Altera se offerebat quaestio de abstinencia et ieiunio seivando in pervigilio Festi S. Calharinae principalis Patronae. Vanae erant sententiae. Notabat extensor Calendarii Dioecesanii: *I'iyilia cum ieiunio*. Rogatus, quo iure? ignorare fassus est: neque ex caeleris inventus est ullus, qui id sciat. Certum lamen esi alios esse, qui tenent ex praecepto omnino servandum, alii putant iu arbitrio id relinquendum, et quatenus servari velit, nonnisi ex devotione faciendum: hinc scandala et peccandi pericula. Qui ieiunium non servant scandalo sunt iis, qui abstinenciam et ieiunium in praecepto esse arbitrantur; et ex diverso opinandi modo oriri potest periculum quoad populum operandi cum erronea conscientia. Empte magis id timendum, quia non una est, sed varia Confessoriorum praxis. Ut rem componeret, solertissimus Episcopus onus sibi dedit scrutandi; num ex volo, num ex consuetudine, an alia quacumque ex causa huiusmodi ieiunium inductum fueiit: nilnque invenisse fatetur, unde saltem coniici posset Vigiliam hanc cum ieiunio de praecepto servandam. Ad hanc igitur S. C. recursum habuit pro solutione Dubii. Quid ergo iuris? Decidendi ratio a regula generali petenda est, qua docemur huiusmodi ieiunium non esse in praecepto; repetendam vero eiusdem originem, vel a Maiorum volo, vel a consuetudine ac voluntaria populi devotione. Nulla lex est, quae iubeat principalium Patronorum Festa praevenienda esse in pervigilio, et illa dumtaxat sub praecepto cadunt, quae in Rubricis, Breviario et Missali Romano

suis apte locis notantur, vel cum Officio et Missa atque ieiunio servanda, vel cum alterutro tantum, iuxta qualitatem Festorum et temporum, in quibus cadunt. In hypothesisi vero, quod ieiunio originem dederit votum a Maioribus nuncupatum, hoc non obligat successores, qui non voverunt, ut pluries declaravit S. R. C., praesertim veto sub die 18 Aprilis 1643; < Unanimi consensu declaratum fuit, ex dispositione Constitutionis praedictae *Unirena per Orhem Urbani* PP. VIII pro observatione Festorum dat. Idibus Septembris 1642, personas voverentes tantum teneri ». Huiusmodi autem responsum idem Urbanus Pontifex laudavit et approbavit, dixitque < intentionem suam fuisse per eam Constitutionem tollere Festa de voto quoad vim praecepti et reducere illa ad instar Festorum de devotione, praeservata obligatione ratione personalis contractus ex vi voti provenientis ipsismel personis tantum, quae voverunt ». Ita etiam sancitum fuit in Hipporegien. die 19 Novemb, 1680, in Marianen. die 16 Martii 1658 et 15 Februarii 1659, in Bircinonen. 20 Decembris 1659 et in Panormitana die 1 Februarii 1744. Ad consuetudinem quod allinet, haec laudabilis est, strictam lamen obligationem non inducit. Guielus in Horlogia lib. 1, cap. 17, quaesi. 2 de hac re agens: « Mullorum pia, inquit, ac laudabilis consuetudo tam Saecularium, quam Regularium, ut in pervigiliis suorum Patronorum, sive ex devotione, sive ex statuto et ordinatione aliqua particulari, ieiunium servant »: mox quaestio 3 quaerit: « Num legitimus sit huiusmodi Vigiliarum usus? » et respondit ut sequitur: < cum Ecclesiae illae, in quibus receptus est, insignes sint, ac titulares, quae suo item gaudent Breviario proprio, non lanium legitimus est eiusmodi usus, sed etiam venerandus ac laudabilis; adeoque iure relinendus. Quoad vero alias Ecclesias, quae Romano Breviario mancipatae sunt, si talis etiam usus apud illos inductus esi ex legitima item consuetudine, quae numquam interrupta fuerit, non video quid necesse sii eum abrogare, maxime cum id palilur ratio temporis, nec aliud occurrit impedimentum Nam velim id sit praeter Rubricas quidem, at non contra ubi vero talis usus incognitus fuit hactenus, haudquaquani eum legitime induci posse crediderim, cum nihil simile in Rubricis permittatur Qubi agit de more illarum Ecclesiarum, quae proprio gaudent Breviario, iungendi ieiun-

nio Vigiliae Officium), cuius proinde silentium hac in parte pro negatione haberi debet. Esto ergo ieinnetur in mensa, *si lubet* (idem est ac si ex devotione fiat) haud tamen propterea Officium diei immutare, aut aliquid addere fas est ». Equidem commendatissimus Auctor inductam laudabilem et legitimam consuetudinem vult esse servandam, quae tamen, ut prosequitur, *nusquam interrupta fuerit*. Inspecte autem nostra, num consuetudo ieiunandi in pervigilio S. Catharinae legitima sit, et numquam interrupta fuerit, dubium est ; et dubitandi rationem affert opinionum dissensio, et confessanorum praxis, unde fit ut aliqui de populo abstinentiam et ieiunium Festo praemittant principalis Patronae, alii non item ad id teneri arbitrentur. Itaque S. C. regulae adhaerens proposito Dubio respondit : < Negative ad primam pariem, Affirmative ad secundam ». Sed quoniam providendum erat quieti animarum, cum et Confessarii in diversa abirent, scandalisque parandum erat remedium, addiderunt Patres : < Consulendum SSmo pro absolutione quoad praeteritum et exemptione quoad futurum, quatenus opus sit ».

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2639. URBIS. (4613)

Cupientes Magistri Caeremoniarum Patriarchalis Lateranensis Basilicae novis privilegiis, praeter ea quibus gauderi, locupletari, preces dederunt Sanctissimo Domino Nostro Leoni XII Pont. Max. eas flagitantes honorificentias et praerogativas, quae Sacri Palatii Apostolici caeremoniarum Magistris concessae sunt. Precibus autem ad S. R. C. remissis, haec re mature discussa, respondendum censuit : < In decisis sub die 17 Septembris 1822 in responsione ad 14, videlicet : Et quoad caeremoniarum Magistros Ecclesiarum Patriarchalium Urbis servandam esse stricte formam privilegii ». Aequum visum fuit huiusmodi responsum Sanctissimo Domino Nostro, ac proinde nedum Sanctitas Sua eidem Apostolicae auctoritatis addidit pondus, verum etiam iussit, ne *preces amplius recipiantur*. Decet namque illos, qui immediate servitio Domni Apostolici specialiter sunt destinati, nedum extrinsecis honorificentis, sed et privilegiis plurimis distingui ab aliis, qui eodem (unguntur officio, sed quosdam mira limites contineri debent, ut pole ad unius Ecclesiae

servitium destinati. Hi namque uti possunt indutis privilegiis, non ubique, sed in Ecclesia Ianium, cuius servitio sunt addicti. Secus si fieret, magna oriretur confusio, et ex communicatione privilegiorum non levis daretur dissidiorum occasio. Siquidem, ut non infrequenter accidit in similibus, ex privilegiorum etiam limitata communicatione, possent, qui hanc obtinuerunt, fimbrias extendere, iuraque turbando, indebita ac incompetencia sibi munia usurpare in praeiudiciuin illorum, quibus privative conveniunt ; cavendum propterea, ne id fiat. Neque illud omittendum, quod magnum discrimen ponit inter Pontificios caeremoniarum Magistros et alios qui Patriarchalibus Basilicis inserviunt. Quippe primi nobile quoddam Collegium efficiunt, atque constituunt. Horum in munere senior Praefecti nomine decoratur ; et idem, vel ex eodem Collegio alter assumptus, a Summo Pontifice deputatur in Secretarium Congregationis Caeremonialis, cui semper praeesi Eminenlissimus Dominus Sacri Collegii Cardinalis Decanus. Et quoniam numquam defuerunt in eodem Collegio, qui nedum in agendo peritia et rerum liturgicarum cognitione, verum etiam in scientificis aliis facultatibus nullum praestabant ; ideo amplioribus honoribus digni habili sunt. Et ne vetustiora exempla quaeramus, recentissima non desunt : nam saeculo proxime praeerilo sacris infulis Gambaruccius et Realius fuerunt insigniti : Dinins vero Praelatis domesticis adnumeralus : et modo alter, qui in eodem Collegio fuerat, ob eximia sua merita et doctrinam, uno ex iis muneribus decoratur et fungitur, quibus maiora succedunt. Qui igitur ad huiusmodi Collegium perlinent, confundendi non sunt cum illis, qui in respectivis Patriarchalibus Lateranensi, Valtcana et Liberiana idem munus exercent. Hi sua habent privilegia, namque etiam extrinsecas honorificentias, quibus ab aliis inservientibus minoribus Ecclesiis distinguuntur ; iisdem contenti sint, nec poliora quaerant.

11

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2640. NERITONEN. (4614)

Dum S. R. C. a fel. record. Pio VII deputata in peculiari Conventu die 27 Augusti 1822 providis legibus modum imposuit Capitulis et Canonicis quibus Insignium

Pontificalium usus, vel exercitium, aul utrumque indultum est, ne sibi indebitos usurparent honores, utque ab usurpatis in posterum desisterent; simul addidit per statutas leges Apostolica auctoritate firmatas, ope Constitutionis *Decet Romanos Pontifices etc.* IV editae Nonas Iulias 1823, nullum inferri praeiudicium Capitulis, si quae sunt amplioribus privilegiis decorata. Sed quoniam evenire facile poterat, ut aliqui, perperam interpretando hanc exceptionem et praeservationem, eadem abuterentur censentes sibi licere morem sequi, et honorificentias in Decreto et Constitutione non expressas adhibere, ac si essent speciali Indulto vel immemorabili consuetudine quae iustum supponit titulum, roboratae; ideo cautum consulto fuit, ut si quae sunt aul esse putantur huiusmodi privilegia, in Sacra Congr. perpendenda deducantur, ad effectum opportune decernendi quod e Canoniarum Sanctionum praescripto visum fuerit. Latae legi obtemperans Nerilonensis Antistes et Apostolicae Constitutioni § *Quo circa*, praecipienti locorum Ordinariis, « ut praesentes nostras Literas, et singula in eis statuta faciant auctoritate nostra debitae executioni demandari, illaque inviolabiliter observari »: interdixit quasdam honorificentias et praerogativas, quas agnovit nec expressas, nec permissas in praefatis Decretis et subsequenti Apostolica Constitutione Archipresbytero primae Dignitati insignis Collegiatae Castri Gupertini, qui, licet nec iniuria, nec perperam, iisdem uteretur, reverenter tamen mandatis paruit. Verum cum bonum ius habere crederet, ne sibi suisque successoribus detrimentum silentio afferret; e re sua esse duxit S. C. rogare, ut dignaretur declarare privilegia, quibus huc usque usus fuit, legitime fuisse inducta, ac propterea in possessione ipsum esse manulendum. Eminenissimi autem Patres Sacris luendis Ritibus praepositi, inhaerentes dispositioni § *Si quae vero etc.* anledicli Decreti, abnuerunt ab iis, quae documentis destituebantur, veluli erat mos *sumendi ex Allan' paramenia, adhibendi assistentem ministrum supra numerum, sedendi in mobili sede coriacea*, et coercendas praerogativas declaravit dumtaxat ad duo, videlicet, *quoad trinam benedictionem*, et *quoad anulum*. Ita habetur in supra relato Decreto; de his namque plene constabat, praesertim ex actis visitationis peractae anno 1686, in qua Episcopus cognovit: < Che il Reverendo Arciprete di Copertino aveva il pri-

villegio *ab immemorabili* di benedire il popolo coi Santissimo Sacramento con ire Croci, come snole benedire il Vescovo; ed anco liene il privilegio di celebrare la Messa, o solenne o privata con lo anello al dito ». Propterea huiusmodi praerogativas approbavit, confirmavitque. In Instrumento vero possessionis datae proviso a felic. recordationis Clemente XI de Archipresbytero, legitur eundem admissum in possessione fuisse: « Apponendo in uno ex eius digitis anulum gemmatum, quem continuo gestare debet et in Missis tam solemnibus, quam privatis et ubique locorum; ac pariter in triplici benedictione populi cum Venerabili Sacramento ad instar Episcopi, ut ex privilegio etc. »,

Facti seriem exponere opportunum duxi, immo id consulto feci, ut, qui in casibus huic affinibus versantur; intelligant quae fuerit mens Sac. Congr., dum Decreto generali adiecit clausulam *praeseruatiram*, quae simul *suspension* est. Quia enim in dignitate aliqua constituti Pontificalibus fruuntur insignibus, vel etiam exercere Pontificalia habent in more, ne credant sibi licere usum honorificum alicuius praerogativae, quam sibi debitam, praeter expressas in Decreto et Apostolica Constitutione, arbitrantur vel ex privilegio, vel ex consuetudine, priusquam iura ad Sac. Ril. Congr. deducant, et huius decisionem obtineant. Nam non datum est ipsis de legitima possessione decidere, sed examen et iudicium eadem Sacra Cong. sibi reservavit, et semper est parata, iuxta canonicas sanctiones, ad confirmandum privilegia, siqua legitima reperent, vel immemorabilem consuetudinem, si plene probatam cognoverit. Sciant quoque Episcopi, alique locorum Ordinarii, onus sibi iniunctum exequendi praefatum generale Decretum, quod, utpole Apostolica auctoritate firmatum, vim legis universalis obtinet: proindeque, si in respectivis Dioecesibus aul separatis Territoriis quid inductum invenerint vel praeter, vel contra in Decreto indulta et specialiter expressa, iubere debent, ut adamussim servetur idem Decretum; et interea, specialis praerogativae usu suspensio, ad Sac. Ril. Congr. deducantur documenta, ut eadem, iuxta casuum diversitatem ei documentorum pondus, providere possit, et, quid in posterum servandum sit, praecipere, veluli in praefato casu Archipresbyteri Collegiatae Castri Cuperlint Dioecesis Neritonensis factum est.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2641. APUANA. (4618)

Ad Dubium I. Quamquam Caeremoniale Episcoporum, dum ordinem servandum in solemni Processione Sanctissimi Corporis Christi apte disponit lib. 2, cap. 33, num. 4, tamen Parochis, quam Collegiatis sub Cruce Cleri Ecclesiae Cathedralis incedentibus, debitum locum assignet: haec tamen regula non omni ex parte, et praeceptiva tenenda est; sed potius, ne oriaulur inter diversos Cleri coetus dissidia et dissensiones de praecedentia et loco, ut direcliva habenda est: dum sub unica tantum Cruce, unicum quodammodo morale Corpus efficiunt, licet diversi Ordines sint. Ideo varias locorum consuetudines non eliminat, veluti notat cl. Catalans ad hunc Caeremonialis locum num. 1 et 2. Eadem dispositio oblinet dumtaxat in casu, quo diversi Ordines simul conveniunt, non autem si in more sil positum, ut seiunctima Clero Cathedralis, vel Parochi, vel Collegialae sub propria Cruce incedant, lioc adeo verum est, ul nemo ignoret universali fere usu id esse receptum. Itaque Apuau Parochi cum a saeculo el ultra consueverint alterna vice propriae Parochiae C'ucem erigere, sub qua primum Clerici, mox Presbyteri, demum ipsi Parochi Superpelliceo Stolaque induti incedebant, digniorem locum relinquentes Collegialae (postmodum in vim subrogationis ad Cathedralis decus eveclae) i legitima possessione acquisita per centenariam consuetudinem, quae vix praeler, non conira legem est, turbandi non sunt. Neque deneganda eis est stolae delatio. Praelerquamquod enim de centenaria huiusmodi delationis consuetudine non dubitatur; decet ul Parochi collegialiter, non uti singuli, incedentes, a celeris Presbyteris distinguantur. Stola quippe sacerdotale indumentum est, non signum iurisdiclionis i'i excipias parochiale exercitium in funeribus), ul quidam perperam opinantur. iVuL lam autem importare iurisdiclionem, si simpliciter deferatur sine ullo illius actuali exercitio, docet Pignalellus torn. 3, consultat. 48, num. 40, expresse dicens, *quod Stola sine suo exercitio non est signum praecipuum iurisdiclionis, sed vestis sacerdotalis*. Can. *Ecclesiastica* 9, distinet. 23; < I ut tradit S. Thomas lom. 3, pari. 9, supplement. arlic. 7, in corp. Est habitus proprios Sacerdotis, el est veluti forma loratus ornatus Sacerdotalis; el deducitur ex Concilio Bracharen. 111 et Toletan. IV,

cap. 39, apud Gratian, cap. 398, n. 61; Panimoll. part. 3, decis. 270, num. H; Rota in Savonen. Aggregationis 18 Iunii 1699, § *Non obstat*, coram Pio, ibi: « Non obstat quod Stola sit signum iurisdiclionis, ideoque non concedenda simplici Sacerdoti etc. Quapropter aliud Stola significat in Episcopo, aliud in simplici Sacerdote etc. El proplerea esse signum aequivocum, nec importare iurisdiclionem, nisi illam deferens expleat Parentalia ». El in Bisinianen. Praeeminendarum 27 Ianuarii 1726 § final, coram Calcagno, ubi: < quod delatio Stolae in actibus non funeralibus non est signum iurisdictionale, sed dumtaxat disiinclivum Parochorum a celeris Presbyteris»; el sic etiam alibi saepe saepius, ul referi probando Scarfanlonius ad Ceccoperium pari. 3, addit. 36, sub n. 80. El expresse declaravit Benedicius XIII, Consil. incip. *Pretiosus § et ad tollendam*, ibi. « declarantes el quatenus opus erit, decetnentes, ac matura deliberatione mandantes Crucis erectionem, Stolae delationem el ingressus in Ecclesias m omnibus el singulis enumeratis ac celeris quibuscumque similibus casibus, nullam penitus iurisdiclionem importare etc. ». Ita apud Lucium Ferrarium verb. *Stola*, num. 2.

Ad Dubium II. Non eadem militat ratio quoad praelensionem Parochorum, qui arbitrantur Clericos Seminarii nuperrime erecti anteire debere immediate post ipsorum Crucem, non autem sub illa Cathedralis. Obstat clare Caeremonialis dispositio, obstant S. R. C. Decreta; sed nec ulla afferri potest consuetudo, quae, etiamsi adesset, repudianda foret ul irrationabilis. Caeremoniale loc. sup. cit. disponit, quod post Magistratum Clerus succedat sequenti ordine: « Primo minister portans Crucem Ecclesiae Cathedralis medius inter duos Clericos polianies duo Candelabra cum candelis accensis; deinde, si aderunt, Clerici Sémillant, et post eos Curati Ecclesiarum Parochialium cum Collis; tum Ecclesiae Collegialae, ei ultimo loco Clerus Ecclesiae Cathedralis ». « Utique Seminarium non esse membrum Ecclesiae Cathedralis el proplerea debere in publicis Processionibus generalibus anteire, el cedere locum digniorem Curatis, Canonicis el Clero Ecclesiarum Parochialium et Collegialarum, iuxta formam dicti Libri caeremonialis » declaravit S. R. C. m Capuana die 1 Septembris 1607; addictum tamen esi Ecclesiae Cathedralis servitio, el statis diebus intéresse debet Choro, Proces-

sionibus, aliisque functionibus saltem solemnioribus ; ideo a Clero Ecclesiae, cui inservit, seiungendum non est et eo Ianum in casu digniorem locum cedit Parochis et Collegiatis, si omnis Clerus sub unica Cathedralis. Cruce incedat. Vide hac de re eiusdem S. C. Decreta in Rodigien. Andren. Dioecesis die 21 Martii 1620, Pennen. die 1 Mari. 1636, Capuana 14 Ianuarii 1640, Placentina 13 Ianuarii 1661, Nucerina Paganorum die 19 Ianuarii 1704 et 26 Aprilis eiusdem anni. Nec afferri potest consuetudo, quia agitur de Seminario erecto anno 1803, in quo admissi fuerunt Clerici mense Novembris anno 1806, qui proinde advenientibus Litaniis Maioribus die Festo Sancti Marci 1806 interesse coeperunt Processioni sub Cruce Capituli Cathedralis. Cum itaque contrariam Parochi habeant dispositionem iuris, nec consuetudine (quia revera consuetudo neque habuit initium, nisi Clerici simplices respectivis Parochiis subiecti et inservientes confundantur cum Seminarii alumnis) tueri se possint. consilium dimittant exigendi, quod Seminarium ipsum Crucem sequatur. A Clero quippe Cathedralis separandum non est. Quod si ipsi nolint supplicationibus interesse ante Clerum et Canonicos Cathedralis, et post Clericos Seminarii simplicesque Presbyteros, servata forma Caeremonialis Episcoporum ; velintque antiquum morem sequi et seorsim a Cathedrali, publicis, ut debent, supplicationibus interesse, sub propria Cruce elevanda ab illa Parochia, ad quam per Iurum perlinet, cum propriis singularum Cleris, id eis licet, veluti declaravit S. C. ad l. Dubium.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2642. EMERITEN. (4616)

Iure merito S. R. C. ampliavit indicium, quousque accederent aliorum Episcoporum iuslaniae, una cum documentis originalibus assertam Imaginis B. M. V. manifestationem comprobantibus. Unus enim erat Emeritensis Episcopus, qui postulationem faciebat pro universa Sanctae Fidei Provincia. Utique in Emeritensi Dioecesi situs est Pagus nuncupatus *Chitnquinquia*, sacra Imago dilatus B. M. V. titulo Rosarii populorum devotione et frequentia ac miraculorum fama apud Indos celebratissima, quae ex traditione maiorum mirabiliter ad finem vergente saeculo decimo sexto feliciter manifestata : sed non inde sequitur, quod

Dioecesanus Antistes ius habeat usurpandi nomen universae Provinciae, pro qua petiit in Patronam dari B. M. V. sub praefato titulo cum Officio proprio in Festo secundario celebrando in die designanda ab Ordinario, ad recolendam eiusdem imaginis manifestationem, quam accidisse dicunt die 26 Decembris perpetuo impedita. Neque ad honestandam Emeritensis Antistitis petitionem, ratio valet, quod tam Archiepiscopalis, quam fere omnes Episcopales Provinciae sedes modo vacent : nam non de re agitur, cui aut prompto aliquo remedio aut Induito consulendum sit : immo nullum detrimentum religioni, illisque populis venit, si cunctando S. C. differatur responsum, quousque novi Pastores vacantibus Sedibus dentur. Et quoniam ratio extendendi Officium sub convenienti ratione ab altera dependebat, scilicet a confirmatione Patronatus ; et petitiō altera concessionis Officii cum lectionibus propriis secundi Nocturni ab authenticis legitimisque documentis, quae deerant, quum ea, quae afferebantur ad rem conficiendam, essent prorsus inepta ; ideo, ne pes labereiur in lubrico, nedum opportuna, verum etiam necessaria visa est praefata dilatio. Verumtamen, novis datis precibus Sanctissimo Domini Nostro Leoni XII, eadem Sanctitas Sua, cunctis perpensis facti circumstantiis, habili ratione tituli Ecclesiae B. M. V. *de Rosario* a nomine Pagi de *Chitnquinquia* nuncupatae, petitam gratiam induisit, eam coerendo ad unam dumtaxat titularē Ecclesiam sub titulo Titularibus convenienti. Sed quia, in supra notatum est, apud Indos traditio viget, quod dictae Imaginis miracula manifestatio, pluribus signis atque miraculis comprobata die sacro Protomartyri Stephano ; ideo, ne pietas Indorum tepesceret, quae potius excitanda fovendaque videtur, induisit insuper, ut eiusdem manifestationis quotannis memoria fieret in numquam immutanda die ab Ordinario fixe designanda, sed cum Officio et Missa de SSno Iuliano pro universali Ecclesia approbata. Sed nihil decrevit de manifestationis modo, cuius examen instituendum reliquit S. C., postquam allata fuerint, si qua revera habentur, documenta eiusdem veritatem et circumstantias comprobantia ; quapropter nihil detractum voluit eiusdem S. G. responso, quod immo firmum manere declaravit. Haec adnotanda duxi, ne quis credat Pontificio rescripto reformatum fuisse S. R. C. responsum, aut eidem derogatum,

quin imo simul ambo mire concordant, unumque tantum intercedit discrimen vix attendendum, quod SSmus id benigne concessit, quod nullum praebebat obstaculum ; et S. C., ampliato indicio, hoc etiam, quod seorsim petatum indulsisset, decidendum reservaverat in alio Ordinario Conventu, ut sub uno eodemque Decreto aliis ad rem eandem perlinentibus petitionibus respondendo, cuncta simul comprehenderet.' Ecclesiae namque sub titulo B. M. V. de Rosario iure convenit ritus dupl. 1 class, cum Octava : et constans apud Indos traditio de mira eiusdem Sacrae Imaginis manifestatione salis erat pro Induito celebrandi Festum secundarium in eiusdem memoriam. Verum Sanctitas Sua S. R. Congregationi reservavit examen documentorum, si quae sunt, de modo, quo huiusmodi manifestatio facta est, ad effectum declarandi an pro memorato secundario Officio historicae lectiones secundi Nocturni admittendae sint, vel reprobandae.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2644. VICEN. (4618)

Duo sunt, quae notanda occurrunt ad huius Decreti illustrationem. Primum versatur circa abusum celebrandi Missam Conventualem, simul ac in Choro aliqua ex Horis Canonicis cum cantu persolvitur. Id fieri solet in Cathedrali Ecclesia Vicensi, in qua, ut in facti expositione legilur, singulis tertiis Dominicis cuiuslibet mensis usque ab anno 11584, Missam votivam solemnem de SSmo Sacramento celebrari consuevit *post Missam conventualem celebratam, durante cantu Horarum canonicarum Tertiae et Sextae*. Alterum vero, quod in proposita instantia quaerebatur, erat circa tempus canendi Missam solemnem de Sacramento, cui Processio succedit.

Ad primum quod allinet, abusum dixi, et merito quidem, morem illum Vicensis Ecclesiae celebrandi Conventualem Missam, dum persolvuntur Horae canonicae. Actiones enim sunt, quae successivae esse debent, nec licet easdem ita simul componere, ut quae diversae sunt et certo quodam ordine peragi debent, quodammodo compenelreniur.

Ad alterum ut progrediar, cum Missa soleinnis votiva de SSmo Sacramento nullam habeat relationem ad Officium et Missam de Dominica aut de Festo occurrente, nonnisi post Nonam canenda est. Haec dho-

mi Rubrica pari. 1, tit. de hora celebrandi Missam, num. B, ubi legitur : « Missae votivae, quia non correspondent Officio, si Solemniter celebrentur pro re gravi vel publica Ecclesiae causa cum populi frequentia, dicantur post Nonam ». Ibi Gavantus : « Duplicem habes causam ; discordantiam ab Officio et frequentiam populi ; qui dum tardiori Missae interest, quasi suo ieiunio Orationi publicae vires addidit ». Perperam igitur anno 1804 vel 1806, antiquus mos (nescio quorum consilio) perturbatus fuit, et ordo confusus : nam Missa votiva solemnis de SSmo Sacramento cantari coepit, dum simul in Choro persolvebatur canus horarum Tertiae et Sextae : deinde vero succedebat Conventualis de Dominica aut Festo occurrente cum Processione. Oh quot in hisce innovationibus reprobandi damna-dique abusus ! Praescriptus ordo pervertitur ; incongruus locus datur Missae votivae solemni ; eodem tempore simul persolvuntur Horae canonicae, quae praemitti debent Missae Conventuali postmodum canendae de Dominica aut Festo occurrente, quae proinde celebratur non post Tertiam, ut Rubrica iubet, sed post Sextam. Erat igitur debitus revocandus ordo ; quamobrem Sacra Rit. Cong. nedum antiquum laudabilem morem arbitrarie inversum restituit ; veroniam etiam praefatos abusus removet, mandans ut post Tertiam celebretur Missa conventualis de die ; absolutis vero reliquis horis Sexta et Nona, altera solemnis cantetur votiva de SSmo Sacramento. Cum vero ritus diei sit primae classis, qui impedii Missae votivae celebrationem, quae Expositionem et Processionem cum SSmo Sacramento non impedii, eadem conventualis Missa celebrari posse post Nonam videtur, ut Processio Missam immediate sequatur.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2645. ALBANEN. (4019)

Facti species haec erat. In Cathedrali Ecclesia Civitatis Albani duo sunt Canonorum classes. Ad primam pertinent qui antiquitus fuere instituti : in altera ponuntur illi, qui postea ex piis foundationibus accesserunt, et secundae erectionis nuncupantur. Hi autem, licet ultima teneant subsellia, nihilominus ex indulgentia Canonorum primae erectionis, in vacationibus superius permittuntur ascendere iuxta ordinem antiquitatis. Hinc fit ut, etiamsi quoad

praebendas et massam communem et vocem in Capitulo ab iisdem Canonicis primae erectionis omnino discriminantur, quoad stallum in Choro, aliis, qui postea de Canonicali provisi sunt, praecedant. Id accidit Canonico Silvesironi, qui licet praebendatus esset secundae erectionis, huiusmodi ascensum a Capitularibus obtinuerat, et gradualim eo inde pervenit, ut post se duos haberet Canonicos primae erectionis, quibus onus incumbit inserviendi Canonicis in officio Diaconi et Subdiaconi. Quoniam vero non ita multo post praefatus Silvesironi primae erectionis Canonicatum obtinuit, et ne, ut de novo provisos inferius descendere cogeretur, indultum petiit retinendi locum, in quo reperiebatur, quod concessum Apostolica auctoritate ei fuit sub hac expressione : *SSmus Oratoris precibus induisit quoad stallum dumtaxat* ; erat hinc quaestio super dictione illa restrictiva *dumtaxat*, et iuniores duo Canonici sese ei contradictores praebuerunt, arbitrari materialiter tantummodo sedem in Choro ei fuisse supra ipsos indultam ; nequaquam vero concessum, ut iis frui posset officiis, quibus seniores gaudent, et ab iis esset oneribus exemptus, quibus duo iuniores gravantur. Ut autem componerentur dissidia, conventum inter partes fuit ut res omnis definienda proponeretur Sac. Ril. Congregationi.

Quinque igitur Dubiis, quae data fuerunt, Emi Pares eidem Congregationi praepositi responderunt, ut in supra relato Decreto ; declarantes Silvestronio de novo Canonicam proviso cum retentione stalli praeeminentias et munera in omnibus Ecclesiasticis functionibus fuisse praeservata, quae eidem, priusquam novum Canonicatum consequeretur, vel ex iure, vel ex indulgentia competebant, quin obstet dictio illa *dumtaxat*, quia retentio stalli alia omnia includit, quae in eo sedenti conveniunt. Duo tamen excipienda visa sunt, videlicet sedes in Capitulo et delatio Stolarum in funeribus.

Etenim sedes in Capitulo confundi nequit cum stallo in Choro. Per stallum quippe locus designatur a Praebendatis occupandus ad persolvendas Horas canonicas, aliaque agenda, quae ad Divinum Cultum perlinent, nihilque ibi licet peragere quod temporale et profanum sit. Contra veto eorundem conventus in Capitulo de rigore actio sacra non est, vel talis improprie, latoque modo appellanda. Non enim fit ad Primam complendam, ut antiquitus praesertim apud Monachos erat in more positum, qui, dicta

Oratione, et Choro pergebant ad Capitulum videlicet in unum conveniebant omnes ad Martyrologii, Necrologii, Sacraeque regulae lectionem, Culparum emendationem, ac laboris iunctionem etc. (Videri possunt Martène lib. 1, cap. 6, de Monachorum ritibus, ac alii, quos recenset Meritas ad Gavanum sect. 5, cap. 24, num. 4). At luxta hodiernam disciplinam Capitulum nihil commune habet cum Horis Canonicis, a quibus omnino seilingitur. Si quid vero superest antiqui moris vestigium, non ad Capitulum, sed ad Chorum pertinet, ubi Horae Primae Oratione absoluta, preces leguntur, quae antiquitus legebantur in Capitulo. Sed nedum Capitulum a Choro distinguitur, verum etiam in eo plerumque temporalia tantum tractantur : agitur de bonorum administratione ; dati et accepti rationes a ministris redditae expunguntur ; designantur personae, quibus diversa distribuuntur officia, et id genus, alia fieri solent, quae, ut quisque videt planeque intellegit, latum ponunt discrimen inter stallum in Choro et sedem in Capitulo, seu, ut rectius dicam, inter choralia officia et capitularia negotia. Iure igitur per dictionem illa *praeservatam* simul et *restrictivam* : *quoad stallum dumtaxat* reservata fuisse Silvestronio declaratum fuit munera, praeeminentias, honorificentias ac alia, quae stallo Chori adnexa sunt : nequaquam vero praecedentiam in Capitulo, tum quia antequam ipse Canonicus fieret primae erectionis, vocem in Capitulo non habuerat, tum etiam quia aequum non videbatur, quod ei essent postponendi voto et subscriptione, qui usque dum in possessione reperiebantur tam volandi, quam subscribendi.

Ius autem deferendi Stolarum, quod Silvestronio non competebat ratione praecedentiae in stallo, priusquam Canonicis primae erectionis admitteretur, neque competere modo potest supra illos, qui licet sint inferiores in sedendo, sunt tamen antianilate potiores. Enimvero cum huiusmodi ius in funeribus lucrum aliquod secum ferat, ratio illud exercendi non est petenda a iure praecedendi in stallo, sed, cum praebendae omnes sint aequae presbyterales, anterioritas possessionis unice spectanda est ; ideo detrimentum inferendum non est illis, quos Silvestronius, priusquam novo Canonicali poliretur, ex indulgentia praeierat, neque eo privilegio uti potuerat, etsi gauderet aliis honorificentis stallo adnexis, veluti sunt officium hebdomadarii, Missa conven,

lualis per lurnum, praeinlonalio Anliphonariim el his similia.

Brevilerul omnia complectar, Sacr. Congregationis responsa redigi ad unum possum, quo declaratur ita inielligendam esse dictionem illam *quoad slallum dumtaxat*, ul per eam praeservala Silveslronio fuerint mra omnia, beneficentiae, munera quibus huc usque politus fuerat : non autem alia, ad quae ius non habuerat, uti sunt vox in Capitulo et delatio Slolae in funeribus, quae duo de novo ei conveniunt, ulpole de Canonical primae erectionis proviso : idcirco in horum exercitio ordo servandus est non stall», sed provisionis el possessionis.

ADNOTATIONES SUPER DECRETUM

2G46. ALEXANDRINA. (4620)

Ad Dubium I. Non inficior aliqua, (sed >ane pauca) in Episcoporum Caeremoniali occurrere, quae forte non salis clara videri possunt; talia lamen non sunt, dummodo non superficiali intuitu, vel sola, separaiim a contextu, specietur expressio, vel ratio haberi velit omissionis alicuius dictionis non necessario exprimendae, ul sibi fingunt qui novitates amant, easque inducere student ; sed attendenda sunl, simulque conferenda adiuncta el circumstantiae sacrae functionis, ul qui fuerit extensoris sensus, et quid in casu faciendum sit, inlelligalur. In hoc tamen immorari non est opus, quum in proposito casu, de quo est quaestio, nihil implexum sil, nil obscurum, nil non salis declaratum, ul propterea interpretatio sil postulanda. Lege cap. 16, lib. 2, Caeremonialis de Processione Candelarum in die Purificationis B. M. V., praesente Episcopo. Ibi num. 15 praecipitur: Processionem esse inchoandam, prae-eunie thuriferario, quem sequuntur < duo Acolythi el inter eos Subdiaconus paratus Planela ante peclus plicata super Albam sine manipulu, portans Crucem ». Igitur non a Clerico Cotta induto Crux esi deferenda, sed ex Caeremonialis lege *a Subdiacono Planela ante pedut plicatu*. Quod vero is diversus esse debeal a Subdiacono Missae ministrante, clarissime patet, quia, dum fit Processio, « Canonicus aul alius Missam celebraturus cum Diacono el Subdiacono capiuui paramenu convenientia ». Ibi § 16. Nec diversus esi ordo servandus in Dominica Palmarum, elenim ul in cap. 21, § 8 habetur: < ordinalur per Caeremonianum Processio per Ecclesiam eodem ordine, quo ibi (sci-

licet in die Purificationis) dictum fuit . . . inierim Canonicus Missam celebraturus cum Diacono el Subdiacono debent esse parati ». Quod vero allinet ad Feriam V in Coena Domini, iubet Caeremoniale cap.23, n. 10: « inierim alter Subdiaconus accipit Crucem velatam velo violaceo ». El agens cap. 25, de Feria VI iu Parasceve : « inierim ordinatur Processio . . . praecedit Subdiaconus paratus cum Cruce denudata inter duos Ceroferos ». Qui Subdiaconus alius sil opoilel a Subdiacono Missae, qui ministrare necessario debet Celebranti in reliquo Oficio el Missa, quae dicitur *Praesantificationum*. Ubinam igitur obscurum occurrit, quod interpretatione indigeat? imo potius clara sunl omnia, el ad cuiuscumque inlelligentiara expressa.

Aliqua forie posset exoriri dubietas de Crucifero adhibendo apud Castrum doloris, dum assistens Episcopus, vel e throno, vel e faldislorio in die omnium Fidelium defunctorum et in Anniversariis, absolutionem facit. Siquidem Caeremoniale lib. 2, cap. 12, num. 6, apertis non id declarat verbis: al si te non pigeat implicitum scrutari sensum, fatearis oportet salis hoc esse declaratum. En Caeremonialis verba : « Si Episcopus voluerit ipse absolvere, deposita cappa apud sedem, capiet amictum supra Rocheilum, sive supra collam, si sil Regularis, crucem pectoralem el Stolam, el demum pluviale nigrum, el mitram simplicem; et omnia fient, quae superius in praecedenti capite dicta sunl ». Atqui ibi legitur *praecedunt duo Acolythi. . . . in quorum medio erit Subdiaconus, qui in Missa cantavit Epistolam, deferens Crucem etc.*, cap. H, num. 14. Idipsum igitur faciendum est si Episcopus dumtaxat assistat el Missa ab alio celebraia fuerit. Atque haec esi omnium Ecclesiarum Cathedralium praxis, quae arbitrarie invertenda non est, imo constanter servanda, cum nulla ratio occurrat, qua vel Subdiaconus diversus a Ministrante, vel non Tunicella nigri coloris, sed simplici indutus Colla, Crucem deferat.

Ad Dubium II. Nihil esi quoad hoc Quaesilum indigens declaratione. Sacra enim Rituin Congregatio, dum servandum iubet Caeremoniale Episcoporum, haud intendit adprobare, vel reprobare peculiare Ecclesiarum consuetudines, sed sibi réservere earuindem examen in casibus particularibus ul cognoscere possit num rationabiles el laudabiles sini, vel polius habendae ul corruptelae el abusus, ac laies propierea sini

ul reprobati et eliminari omnino debeant. Equidem in dubio de consuetudinibus res esso videtur, quae nulli Ecclesiae Statuto opponuntur: sed id privatorum indicio non esi relinquendum. Nullae quippe consuetudines, quae laudabiles privato aliquorum iudicio videri possunt, tales revera non sunt: idcirco vel ad debitam formam ab locorum Ordinariis reducendae sunt, vel in dubio Sacr. Congregationi exponendae, ul eadem definiat utrum necne queant retineri. Si illa est, poteuntne consuetudines omnes, ut in dubio, ac veluti in unum collectae, quaeque ignorantur, probari vel reiici unica responsione negativa, vel affirmativa? Quis non videt quot quaque incommoda, quotquot in pio batoium rituum perniciem induci aut invalescere possent conupelae ex nimis generico illimialo responso; prudens ideo et omnino necessaria esi illius regulae obsevanlia, quam ion-sianter servat Sacra Congregatio, dum geuerica haec dubia proponuntur, respondens, prout in casu, *recurrendum in casibus particularibus*.

Ad Dubium III. Nec video nec inlelligo quo argumenti genere queant se tueri, qui dubium proponunt, voluntque assistenti una Dignitatibus non deberi Episcopo Sacramentum deferenti ad piratum Sacellum Feria V in Coena Domini, hoc officium reiicientes in Diaconum et Subdiaconum, qui Missae inservierant. Qui novitatem hanc nituntur indutire, oculos tantisper intendant in Caeremoniale Episcoporum *lib. 2, cap 23*, in quo agitur de Feria V in Coena Domini, num. 12, ubi legitur: « quo facto, Episcopus ledit ad Altare . . . et *Diaconus assistens* (ul distinguatur a Diacono, qui ministravit in Missa) et non alius, cum debitis reverentiis capit Sacramentum de Altari, et illud stans oleit Episcopo » et paulopost: * *Ministri assistentes* (non Diaconus et Subdiaconus Missae) hinc inde elevant fimbrias interiores Pluvialis ». Quod si adhuc dubitas, lege Memoriale Rituum, in quo praescripta in Caeremoniali daie et ordinale enumerantur. Dum illi agitur de Processione cum SSiho Sacramento ad sacellum, § IX, num. 1, legitur: « Episcopo parato » ledit *Presbyter assistens* recedentibus Diacono et Subdiacono in Secretarium pio deponendis Albis, et sumendis paramenlis super Hocheltuini siculi et raeleritiiionieotuni, etc. . . . In suppedaneo gebnllexus Sacramentum incensal, *adiurantibus Presbytero et Diaconis assistentibus*

(non Diacono et Subdiacono Missae, qui iam recesserant, et amicti paramenlis Ordini convenientibus, se aliis Canonicis adiunxerunt) ». Nonnisi igitur qui Caeremoniale ignorat, opinari potest, quod in solemni hac, SSmi Sacramenti dilatione ab Episcopo faciendae, non ei ie eantur debitum obsequium ac servitium praestare assistentes, a quibus id exigit quoditas functionis pontificalis.

Ad Dubium IV. Haud concipere mente possum, quod aliquis inveniatur, qui arbitretur pro diversitate personarum invertendas esse cum Caeremonialis tum Missalis Rubricas circa ea, quae communia sunt sacris Ecclesiae Ministris; vel hi sint ex Dignitatibus et Canonicorum Collegio, vel Beneficial: ac Mansionarii, vel exteri Cathedralis Ecclesiae Clero non adscripti. Pro diversitate temporum et functionum divert adhiberi debent sacra paramenia, quae nedum colore, sed etiam forma distinguantur, neque ulla ratio habenda esi maioris minorisve dignitatis Ministrorum, qui iisdem uti debent, sed unice attendendum est officium, in quo ministrant. Atqui usus Dalmaticae vel Planetae plicatae pio dientm temporumque diversitate statutas est et ab Ecclesia absoluti praescriptus, neque est in privatorum arbitrio eumdein immutare: quod si licet, qui facit, id Ecclesiae leges ausu temerario contemnit, aut ut minimis « gain, suam crassam supinamque ignorantiam prodit. In utroque casu, vel de lula plectendus poena, Vel monendus et erudiendus; ideo Sacra Congregatio ad primam Dubii partem respondit: *in utroque casu ad secundam vero contra faciens plectendus poena arbitrio Episcopi pio qualitate delectus*. Mei instituti non est hac de re longius disserere, itaque exponere ac enumerare, ob quas in diebus moesiliae ei luctus, ac illis praesertim, qui nos ad lecolinda praecipua Incarnationis et Redemptionis mysteria disp. iiiul, Dalmatica et Funicelli in Planetas plicatas committantur: ostendisse sal est relate ad Dubium, quod in alterutrius usu attendi omnino debent Rubinarum praesciptionum et sacrae actionis qualitas, nullatenus vero miiiklrautium in officio Diaconi et Subdiaconi diversus subsellii gradus, maiori minorque honorifica personalis dignitas. Tanto autem cum rigore accipienda ac servanda est rubrica praescribens usum planetarum complicatarum in designatis diebus et functionibus, quin in eat earumdein loco Dalmaticam et

Tumcellam adhibere, ut in minoribus Ecclesiis ad quas Caeremonialis dispositio non extenditur, Diacono* et Subdiaconus haud possint cum Dalmatica et Tunicella, sed in Albis tantum debeant ministrare. Ita respondit S. R. C. in Angelopolitana die 13 Iulii 1671. Si quis plura velit, consulat Meratum ad Gavantum in adnotationibus ad Rubricas Missalis pari. 4, tit. I, num. IV, ad § 4.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2048. RAVENNATEN. (4621)

Paucis esi opus, ut quisque videat planeque intelligat per Apostolicas Litteras *Decet Romanos Pontifices* fel. record. Pii VII, derogatum nullatenus fuisse iuribus ac privilegiis, quibus aliqua Capitula decorabantur, praeter expressa in eadem Constitutione; eaque proinde firma consistere, quibus dilata Ravennatensis Metropolitana Ecclesia eminet, atque inter celebriores cum vetustate tum dignitate distinguitur. Ignorare nil nequii qui in ecclesiastica historia hospes non sit et peregrinus. Usque ab Ecclesiae primordiis suam habuit institutionem et nacta est Antistitem S. Apollinarem a Petro Apostolorum Principe Romae consecratum, illucque missum, ut eam regeret et gubernaret. Inierim optimus Pastor per Aemiliam discurrens ab nefario Idolorum cultu plurimis revocatis et ad humilem Christi sequelam adductis, Ravennam tandem reversus glorioso martyrio cursum consummavit, lia in Martyrologio Romano ad diem 24 Iulii. Successores habuit nonnullos multa sanctitate praestantes, quos inter speciali mentione dignus est *Sanctus ille Petrus* coelitus datus, qui ob auream eloquentiae vim *Chrysologi* pronomine meruit nuncupari. Merito igitur Innocentius III Ravennatensem Ecclesiam appellavit *quasi primogenitam* Apostolicae Sedis, alique plures ex Romanis Pontificibus verbis amplissimis commendarunt. Sed ne antiquiora quaeramus in exempla, quod longum nimis ac laboriosum foret, salis esse puto recentissima felic. recordat. Benedicti XIII ac Pii VII elogia referre. Siquidem ille, datis Litteris in forma Brevis die 19 Augusti 1727, eam appellavit *Metropolitanam istam tot conspicuis merito vetustae recentisque memoriae illustrem ecclesiam etc.* Atque vero in similibus Litteris datis sub die 22 Iunii 1819 eam appellat *tetustissimam itavennatensium Ecclesiam, quam a primis Christianae i>*

dei temporibus celebratam multis praeclarisque nominibus etc.

Non autem hic est animus singula percensere privilegia, honorificentias ac praerogativas, quibus omni aevo fuit cumlatum et gaudet Ravennatensis Metropolitanae Capitulum; neque, ut hoc praestem, mei fert instituti ratio. Salis est animadvertere eiusdem Metropolitanae Dignitates nique Canonicos honoribus plurimis, usu Pontificalium atque Insignibus fuisse decoratos, vel beneficentia et auctoritate Romanorum Pontificum, vel longaeva consuetudine, cuius origo inter tenebras antiquitatis omnino latet, et frustra adlaborare qui eam quaereret invenire. Verum etsi tam nobilis insignisque Ecclesiae Capitulum, dum prodit praefata Constitutio *Decet Romanos Pontifices* de amplioribus, praeter illa quae in eadem adnumerantur et declarantur permissa Pontificalium usum habentibus, de sibi collatis privilegiis et praerogativis, quae illustria sunt et non pauca, minime dubitaret; nihilominus paruit Archiepiscopo praecipienti, ut latae legis in obsequium ab eorumdem usu cessaret, ac interea sua iura expendenda in S. R. C. deduceret, similique ostenderet non esse comprehensum sub regula generali, bene vero ad eorum classem pertinere, quae sub clausula praeservativa, si *quae cetero Capitula veniunt*, et excipiuntur. Praestitum hoc fuit in ordinario Conventu habito pridie nonas Maii 1826. In hoc autem visum est Patribus Emis ampliare indicium, non quod anticipies essent de bono postulantium imo, sed quia tunc temporis Ravennatensis Ecclesia suo erat viduata Pastore, ideoque esse cunctandum duxerunt, quousque novus eidem daretur Antistes, qui et audiri posset, et Sacrae Congregationis decreta exequi, quaecumque demum ea forent. Ideo statim ac Archiepiscopum illi Sedi SSimus Dominus Noster Leo XII Pont. Max. novum dedit Archiepiscopum, instaurata fuit instantia; et, ne in longum nimis protraheretur decisio, omnem sollicitudinem posuit novus Antistes, ut antequam ad sibi commissam Ecclesiam accederet, definitivum hac super re indictum postularet. Quamobrem Sanctitas Sua precibus annuebat, eiusdem Causae cognitionem Congregationi particulari commisit, quae sub die 28 Septembris anno 1826 definitivum illavennatense Capitulum a generali lege esse excipiendum, utpote comprehensum sub praefata clausula praeservativa, ac propterea inanitehendum esse in posses-

siune el usu piivilegiorum, quae privative eidem concessa oplūimque iure acquisita communia non Mini aliis Capitulis, Dignitatibus, Canonicis, Rec. lurbus aul alio quocumque nomme nuncupatis Pontificalium usum habentibus. Ne tamen ex generali simpbcique responsione ulla posset oriri dubietas aul controversia, opportunum du-
 \il specifice duo declarare, videlicet : « li-
 cere usum Palinotiae m Civitate univer-
 saque Dioecesi, m omnibus ecclesiasticis
 iiiiiciionibus », apposita tamen exceptione
 el limilalione ■ « dummodo aliquis non as-
 sistat ex Cardinalibus vel Archiepiscopus ».
 liem sam ivii : « licere adhibere Mitram non
 simplicem hoc est lineam, sed serico-dam-
 scenam », addita declaratione, « dummodo
 dissimilis sil in textura ab illa Eminentis-
 simorum Caidin.dium »; ac prae erea mssil
 quoad Processionem Corporis Christi, utser-
 venlui sincinii decreta in Anicien. el Ur-
 bimilen., quae nibenl « ne in hac proces-
 sione caput Mitra legatur ». In reliquis san-
 civit : < ut servetur decretum Archiepiscopi
 Farselti die 24 Decemb. 1727 ei 2 lamia-
 rii 1728 ». Non erant necessario expri-
 menda, quae in praefatis Decretis enume-
 labantur privilegia Metropolitanae Capitulo
 speciaim concessa, aul immemorabili legi-
 tim iqie inducta consuetudine comprobata.
 Ac praeterea in iisdem ila clare disliocle-
 que enumerantur tam quae in saciis actio-
 nibus licite relinenda el servanda sunt,
 quam modus in exercitio adhibendus, el
 circumstantiae, quibus occurrentibus unius
 alieriusve praerogativae usus coercendus ;
 ul nihil superessel aul mudviaiidum, aul
 declarandum, aul abolendum. Anlediclae
 autem particularis Congregationis Rescri-
 ptum approbavit contirmaviique SSihus
 Dominus Noster Leu XII die 'i Ociobr. eius-
 dem anni 1826.

Quae huc usque dicta sunt, polies quam
 ad utriusque decreti dihicidationem servire
 possunt el debent ad docendum Capitula,
 Dignitates, Canonicos, Reclines Ole., qui
 ampliora privilegia, praeivi enumerata in
 generali decrelo el subsequenti Apostolica
 Constilulione, vel habent vel habere arbi-
 liantur, ne ad placitum, sacra Congrega-
 tione inconsulta, in eorumdeiu usu conii-
 nuare praesumant, sibique usurpare decla-
 rationiim indicium, quod apertis veibis ei-
 dem Sacrae Congregationi reservatum eM
 Mib ea clausula : < si quae vero Capitula
 amplioribus ac praeter huiusce decreti in-
 stituta piivilegiu se aucta fuisse arbiu eiului,

peculiaria haec iura in Sacram Congreg. itio-
 nem perpendenda deducant, ut, quod ex
 canonicarum sanctionum praescripto visum
 fuerit, opportune decernatur ». Exemplo
 sint ipsis Cipibila Ecclesiarum Ravenna-
 lensis el Imolensis, qu»»· hcel illustria,
 clara nuilique exrepiuQi obn >xia habe-
 rent monumenta, quilius bonum ius tueri
 possunt, ac Udia ul ignon m num aliquid
 sil, non dicam amplioribus sed saltem ae-
 qualibus dilaltim, nihilominus praecepto ob-
 sequentes ab specialium indultorum usu el
 exercitio cessarunt eaque subiecerunt Sa-
 crae Congregationis examini. Si quae sunt
 igitur Capitula, Dgmlales, Canonici, Re-
 ctiores etc. maioribus praerogativis ac h-
 norilicentiis gaudentes, sciant non ipsis
 liceie in eorumdem exercitio continuare,
 nisi id fieri posse Sacra Congregatio de-
 claret el iubeat pusi insiuiutu eorumdem
 privilegiorum examen.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2646. IMOLEN. (4622)

Iuval hic recidere ea, quae adn<>lita ino-
 rum ad Decretum Sae. Congregationis in
 Causa Nenlonen. die 8 Marii 1825 legen-
 dum in hac Collectione, ubi declaratum
 fuil quomodo intelligenda sil clausula prae-
 servativa apposita Decretis eiusdem Sacrae
 Congr. dabs sub die 27 Augusti 1822
 ei m Constilulione Apostolica *Decet Ro-
 inanos Pontifit-et* IV Nonas Iulii anni 1823
 a fel. record. Pii VII adprobatis el confir-
 matis ad elk-clum eliminandi corruptelas
 el abusus, qui inoleverant in quibusdam
 Caihediahbus, Collegialis aliisque Eccle-
 siis ei Persoms arbitrarie, <c ad proprium
 commodum decusque ampliantibus aliqua
 privilegia ipsis concessa circa usum hono-
 nliciim Insignium ic exercitium l'onlifi-
 calium, eadem revocando ad formam iuris,
 enumerando quae per eadem privilegia
 licent, el quae non ilem. Praefata quippe
 clausula declaratum foil per generales le-
 ges in Decidis el successiva Couslilulione
 (onieina> : « nullum inferri praeiu licium
 Capitulis, si quae suut amplioribus privi-
 legiis decorata ». >ed quoniam eveuire fa-
 cile poterit, ui nonnulli perperam mle-
 prelando hau· exiepuomiu el praeserva-
 lioliem, eadem abuierenlui censesentes sibi
 Lcere morem sequi el honorificentias in
 Decretis el Coiblluliuono minime expres-
 sas, (pervertendo sensum vel aucupando
 verba, eaqne ad placuuu studiose Ua-

hendo) sibi usurpare ac si essent speciali induito vel immemorabili consuetudine roborata,' ideo, ne id accideret, provide consultum fuit, adiectaque conditio ; ut, si quae sunt aut esse putantur huiusmodi peculiaris privilegia *in Sac. Rit. Congregationem deducantur, ad effectum opportune decernendi, quod ex Canoniarum Sanctionum praescripto visum fuerit*. Quin autem praefata clausula praeservativa modo supra relato tenenda servandaque sit; ideo Imolensis Cathedralis Ecclesiae, multis nominibus, nobilioribus adnumerandae Dignitates et Canonici, ante per Literas in forma Brevis expeditas die 11 Martii 1815 (5 fel. record. Pii VII, qui eandem Ecclesiam gubernavit Antistes, et etiam post Summum adeptum Pontificatum universaeque Ecclesiae regimen ad plures annos retinere voluit, privilegiis amplissimis decoravit et auxit : licet de iisdem, utpote expresse indutis et singillatim enumeratis, deque eorundem firmitate dubitandum minime foret, nihilominus latae legi reverenter obtemperantes, religioni sibi duxerunt suppliciter in Sacra Congregatione declarationem postulare, qua licite possent honorifica adhibere insignia et Pontificalia diebus modisque (a quibus post latam Constitutionem cessaverant) exercere. Quoniam igitur in praefatis Apostolicis Litteris Pii VII omnes enumerantur honorificentiae et privilegia, quibus dilati sunt Imolensis Cathedralis Ecclesiae Canonici et Dignitates, itemque modus et tempora, quibus permissum est iisdem ali ; ideo Sacrae Congregationi haesitandum non fuit, et ad aequam postulationem respondit: < iuxta votum Magistri Caeremoniarum, ad formam privilegii licere Capitulo Imolensi uti Pontificalibus in omnibus ad formam Litterarum in forma Brevis expeditarum ».

Unum tamen est, de quo dubitari adhuc posse videtur ; num scilicet fuerit concessum, utpote in praefatis Litteris specificè non expressum, privilegium Presbyteri assistentis praeter alios Ministros in Missa pontificali. Si quidem nonnemo putabit dubiam rem esse, et in utramque partem disputari posse. Si hinc et inde stridit accipienda sunt, quae in Apostolicis Litteris enumerantur, certe videtur Presbyter assistens nullatenus comprehensus in induito, cum nulla fiat eiusdem mentio in tantis specificis privilegiorum enumerationibus, propterea censendum non illud concessum, quod expressum non est. Et revera ipsi Cano-

nici et Dignitates Imolensis Ecclesiae post editam saepe dictam Constitutionem *Decet Romanos Pontifices etc.* de huiusmodi privilegio, utpote non expresso, merito dubitarunt : nam, non referi Vicarius Generalis in sua informatione : « Canonici in executione Litterarum Apostolicarum Pii VII, annuente etiam tunc temporis Cardinali Episcopo Bttsconi, usi quidem sunt Pontificalium privilegio in singulos annos et statis diebus usque in praesens, omnia ad concessionis litteram intra statutos fines perfecterunt, neque ubi aliquid vel usurpare vel ampliare ausi sunt : (Quae sequuntur attende) si unus excipiat Presbyter assistens, qui Canonico celebranti, praesente etiam Episcopo, ad Altare cum Pluviali in Missi semper adhibitus est, quamvis de eo nullum faciant verbum Litterae Apostolicae supra memoratae : rati forsitan hoc esse ipso Pontificalium privilegio generaliter inclusum ». Quomobrem idem Vicarius, postquam suam aperuit sententiam et Votum, videlicet : « Capitulum et Canonicos penitus manulendos in privilegio, quo legitime honestati sunt » ; tamen concludit, suas adiungendo preces, ut et etiam : « Si fieri poterit, quoad Presbyterum assistentem, amplietur indultum ». Ex his claro patet Capitulum et Canonicos, imo et ipsum Vicarium generalem informantem Votumque suum iperientem, incertos saltem fuisse, num revera Presbyter assistens, si non expresse, tacite saltem iuxta mentem concedentis haberi possit indultus : secus pro declaratione, non autem pro nova concessionem postulassent.

Contra vero quum in praefatis Apostolicis Litteris, inter alia, quae Dignitati aut Canonico pontificaliter celebranti cum induito adhibendi Faldistorium conceduntur, expressum habeatur quod et Ministrum de caudela seu palmatoria habere libere et licite possit et valeat, non absque erit putare quod per Ministrum de caudela intelligi debeat Presbyter assistens, quia re ipsa is ille est, qui in Pontificalibus (non in Throno, sed in Faldistorio etiam celebrandis) pilinaioriam sustinet, et ad opus ministrat. Praeterea quis credere posset id informis non esse menu concedentis? Qui enim induisit indumenta pontificalia sacris actionibus respective convenientia, videlicet Mitram, Crucem pectoralem, Anulum, Sandalia, Caligas, Ciliatolhecas, Tunicellus, Daiam aut, Faldistorium, censeri potest concessisse quoque sub nomine *Ministri de*

Candela Presbyterum assistentem : eoque magis, quia idem Presbyter assistens (per usum vel abusum, de quo non est hic disputandi locus) alicubi in celebrioribus festivitibus a celebrante, etiam si simplex sit Sacerdos, in solemnibus Missis solet adhiberi. Quinimmo ipsa Sacra Congregatio in una Nullius in Allamirae ad quaesitum : < An in litibus Ecclesiae S. Nicolai Missam solenniter celebrantibus Presbyter assistens debeat cum Pluviali? » sub die 23 Septembris (713 respondit: < Affirmative »). Alia fuisset responsio longeque diversa, si huiusmodi assistentia uni dumtaxat deliceretur Episcopo. Nonne autem polior militum in casu nostro, in quo agitur de Dignitatibus et Canonicis Cathedralis Ecclesiae, pluribus honorificentibus, praerogativis ac privilegiis decoratis et auctis? De Cummeis inquam ei Dignitatibus, non vel celeris Sacerdotes celebrantibus, sed pontificaliter Sacrum peragentibus? Ac tandem, ut praeteream celera, quae afferri possent, addam hic argumentum negativum ex iisdem Apostolicis Literis desumptum. In his expresse recensentur quae indulta non sunt et omnino interdiciuntur Dignitatibus et Canonicis pontificalia exercentibus. En verba: « Praeциpiendo mandamus ne Dignitas vel Canonicus celebrans ullo modo praesumat pontificalibus indumentis ad Altare aut in Choro indui, vel trina benedictione populum benedicere, seu cum forma episcopali *Pax vobis* : salutare, vel pastoralis baculo vel in processionibus Corporis Christi Mitram in capite gestare . . . aut Mitra in aliis praeter quam in supradictis Collegialibus functionibus uti valeat ». Sed hisce exceptionibus, limitationibus, declarationibus non adnumeratur Presbyter assistens; quoniam obrem per negativum hoc argumentum confirmari posse videtur quod supra diximus, videlicet per Ministerium de candela ex concedentis mente intelligi posse Presbyterum assistentem. Haec sunt, quae tam pro affirmativa, quam pro negativa sententia afferri possent. Negativam autem sequulus egregius caeremoniarum Magister pro Volo requisitus in sensu est, quod indultis privilegiis illud adnumerandum non sit Presbyteri assistentis. Ait enim : « Quod vero spectat ad Presbyterum assistentem, quo in Pontificalibus huc usque usi sunt, praesente etiam Episcopo, quoniam nec in Apostolicis Literis conceditur, nec per aliquam consuetudinem, confirmationem, quae omnino deest, approbatur, putarem

revocandam, ne eam confirmando, dum Constitutionem ipsam pro viribus producamus, eam infirmare aliquo modo videamur » ; et id quidem merito, nisi infra sum ostenduros.

Quoniam autem Sacra Congregatio, licet pro ampliatione indulti requisita, quatenus illud in Literis Apostolicis comprehensum non censeret, simpliciter respondit : *Licere Capitulo Imolensi uti in omnibus ad formam Literarum in forma Brevis expeditarum*, quin verbum addiderit relate ad Presbyterum assistentem ; nonnemine forte erit quoniam in quaestione verti posse existimet : Num vel quae sit vera indigentia generalis Rescripti, ei dubitandum fore arbitretur num Sacra Congregatio negaverit ampliationem et extensionem Indulti ad Presbyterum assistentem, an potius voluerit rem in Apostolicis Literis non expressam et forte obscuram, in suspensio relinquere. Quid igitur in hac ambiguitate sentiendum? Ego quidem, si quid promere licet, in sensu sum, quod verba Rescripti : *licere Capitulo uti Pontificalibus in omnibus ad formam Literarum Apostolicarum*, stricte accipienda sint, quodque Sacra Congregatio Volo adhaeserit Caeremoniarum Magistri, qui insinuaverat admittendam non fore petitionem pro Presbytero assistente ; ideoque nihil addere voluerit (per declarationem, aut interpretationem, aut concessionem) privilegiis enumeratis in Literis Apostolicis Pontificis Pauli VII: eoque magis quia finis et obiectum petitionis erat non ampliatio indulti, sed simpliciter declaratio dubii : num privilegia Cathedrali Imolensi concessa sustinenda forent, utpote contemplata in clausula praesequivali Apostolicae Constitutionis *Decet Romanos Pontifices*, addita generali Decreto super moderatione indultorum.

Neque argumenta supra relata, quae in oppositum afferri possent, tanti sunt ponderis, vel in sensum contrarium meum animum inflectere valeant. Etenim Presbyter assistens uni debetur Episcopo, nec confundi debet cum Ministro de candela ; duae quippe sunt diversae personae, duo diversa officia. Quoniam obrem si in Apostolico induito expresse nominatur Minister de candela, sed non aequae Presbyter assistens; nemo erit, qui non intelligat unum fuisse concessum, non item alterum. Eoque magis, quia nullo honorificentior est Presbyteri assistentis praesentia, quam Minister de candela: eideitque munia militum sunt

propria, quae simplici Ministro fle candela non conveniunt. Id verum adeo est, ut dubitatum quandoque inerit num celebranti Suffraganeo coram suo Meliopolitano competeret Presbyter assistens. Haec in Aquileivn. proposito dubio: « An Suffraganeus celebrans in Ecclesia Aquileiae (ubi interveniunt Patriarcha et Canonici Aquileiae) debeat, intra Diaconum et Subdiaconum Canonicos, habere alium Canonicum pio assistente? » Sacra Congregatio sub die 7 Augusti 1627 respondit: « Debere ». Locum non habuisset quaesitum, nisi de licito aut illicito dubitatum fuisset. Abbatibus quidem statis diebus pontificaliter celebrantibus in Throno convenit Presbyter assistens, quia in Decreto generali fel. record. Alexandri VII huiusmodi privilegium concessum legitur: aliis vero Presbyteris quacumque dignitate fulgentibus Pontificalium usu dilatis haud debetur, nisi expresse declaratum sit. Haud prodest Decretum Sacrae Congreg. in causa supra relata Collegiatae *Nullius in Altitudine*: forte enim illi favebat, aut speciale privilegium, aut antiquissima consuetudo, cuius latebat origo. Quod si alicubi in solemnioribus festivitibus, praeter Diaconum et Subdiaconum, Presbyter pluviali indutus assistit, id fit per abusum, nullo praetextu cohonestandum, imo prorsus reprobandum et abolendum. Quis vero non videt in lubrico versari, et fallax esse argumentum alterum desumptum ex polioribus honorificentissimis, quibus Pontifici placuit decorare Capitulum? Duo quippe notanda sunt. Primum: Principi liberum esse, quia vult in parte iuris relaxare rigorem. Secundum: Privilegia minime posse pro lubito extendi ad non expressa.

Tandem nullatenus prodest argumentum alterum, quod negativum est; quippe quia in parte postrema Apostolici Brevis necessario ea erant enumeranda, quae forte per abusum pedetentim facile poterant vel falsa interpretatione et arbitraria extensione introduci: aliter non aequum opus erat specialim inter excepta recensere praesertim Presbyteri assistentis; nam si expresse in induito nominatur Minister de candela, immo item Presbyter assistens (ut eo in loco fieri debuisset, si concedens et hunc etiam indulgere voluisset), facile quisque intelligit eum in minime in privilegio fuisse contentum.

Quae cum ita sint in ea me sententia confutuo, quod per Sacrae Congregationis

Rescriptum minime censeretur ampliatum privilegium ad non expressa in Literis Apostolicis, ac propterea Dignitatibus et Canonicis Imolensibus Pontificalia celebrantibus non licere habere, praeter Diaconum et Subdiaconum, etiam assistentem Presbyterum; ideoque sine eiusdem praesentia posse, imo debere pontificalem Missam celebrari, nisi benigna Pontificis largitione novum huiusmodi privilegium iam induitis accedat.

SUFFRAGIA ET ADNOTATIONES SUPER DECRETO

265(1. GANDAVEN. (1623)

Ad Titulum I. Quaestionis primae, Consuetudines laudabiles et rationabiles servari licite possunt, quamvis plane non convenient cum regibus contentis in Caeremoniali Episcoporum, Rituali Romano aliisque liturgicis Codicibus. Quod si illae destituantur qualitate, omnino tollendae et eliminandae sunt, ac ad formam legum S. R. C. exigendae. Id profecto accidit relate ad dubia, quae Sacrorum Rituum Congregationi pro decisione delatae fuerunt a Parochis Gandavensis Dioecesis. Omnia fere, etsi ab iisdem legibus difformes ritus exhibeant, non alio innituntur fundamento, si illud excipias, quod originem calisamque ab una dumtaxat consuetudine trahit. Sed istiusmodi consuetudo lanium abest, ut dici possit rationabilis et laudabilis, quin imo potius ut detestabilis corruptela habenda sit, ac proinde omnino reprobanda et damnanda, etiamsi longissimi temporis observantiam ostentaret. Iure igitur Sancti Patres sacris tuendis ritibus praepositi, pro delatis dubiis, id omne reformatum esse decreverunt, quod perperam, et contra legem Ecclesiaeque disciplinam, sub consuetudinis praetextu, huc usque gestum est.

Et revera ad praesens dubium quod allinet, nemo est, qui non sciat pro quibusdam conficiendis aut conferendis Sacramentis picandam ac adhibendam esse materiam designatis ritibus, precibus ac caeremoniis, a quibus velutum est declinare, praeterquam in Sacramento Baptismatis, pro quo conferendo, si necessitas urget ac imminentis mortis periculum, non opus est adhibere aquam solemni ritu sacratam, sed sufficit simplex et dementaris. Sic fecit in Coena Domini sacra ab Episcopo, cum magno ministrorum et caeremoniarum

ipparalti, conficiuntur olea, quae in posterum per integrum sequentem annum adhiberi debent, nec amplius uti fas est velleiibus, quae comburenda sunt. Quin imo si quis, delicientibus recenter sacralis, antiquis utatur (puta in Extrema Unctione) actus erit illicitus, non tamen invalidus. De hoc tamen opportunior redibit disse- rendi occasio in sequentibus enodandis du- bii*. Interest modo cohibere sermonem ad illud quod praesens dubium requirit; et re- ferlur ad materiam Sacrificii, praecipue vero pro eo conficiendo et in particulis asservando ad Communionem Fidelibus ad- ministrandam. Quilibet panis vel fermen- tis sit vel azymus corruptioni obnoxius est, si diuturno tempore reservetur. prae- sertim vero si in arca vel alia custodia obseratus retineatur. Et quamvis fermen- tatus magis ac citius, quam azymus ad cor- ruptionem pergat, nihilominus azymus etiam alteralationem patitur. Nolo hic immo- rari in quaestione: Num facilius sil, quod citius in aestivo, quam in hyernali tempore corruptio eveniat vel e contra, mihi suffi- cit quod sine ullo discrimine et distin- ctione inter varias anni tempestates, non liceat ad Communionem Fidelium adhibere puticulas vel a sex vel a tribus mensibus reservatas, quia uno vel altero temporis inlerieclo spatio, facile possunt sacrae spe- cies corrumpi, quod omnino vitandum est. Idcirco sacrae, quibus utimur, leges iubent frequenter renovandum esse Sacramentum ad evitandum corruptionis periculum. Et quamvis, in supra notatum esi, citius fer- mentatum corruptioni obnoxium sit; diffi- cilius tamen in azymo coepta corruptio ex visus sensu cognosci potest; quapropter, ne servatae particulae caepia iam, sed non visu cognita corruptione adhibeantur, easdem frequenter renovari necesse est. Quo enim difficilius corruptio solo intuitu cognosci potest, eo maior adhibenda cautela est, ne id contingat. Nostrum Romanum Rituale ideo praecipit: « SSriae Eucharistiae parti- culas frequenter (Parochus) renovabit. Ho- stiae vero seu particulae consecrandae sint recentes; et ubi eas consecravit, veteres prius distribuat velumat » Iii. de SSrito Eucharistiae Sacramento § SSinus etc. Clara est lex, sed quoniam Rubrica tempus, m- lia quod particulae renovandae sunt, non declarat; aliquis forte putabit, quemque suo pro lubilo facere id posse, dummodo de corruptionis periculo certe non constet. Equidem perperam; prunum enim, non

expedandum est quod certe de periculo constet, sed periculum praevenire oportet: dem vero advertendum, quod si particu- larum renovatio relinqueretur in privato- rum arbitrio, ut et interpretatio dictionis *frequenter*, illud perquamfacile accidere malum posset, quod, ne fiat, diligentissi- me curandum est. Praeterea quod gene- rice innuit Rubrica, nec salis clare prae- cipit, aliis ex fontibus singulariter nec ob- scure desumitur. De renovanda enim Sacra Eucharistia habetur Decretum Concilii Tr- ronensis apud Regionem lib. f, de eccle- siasticis disciplmi*, cap. 70. Ibi legitur: < ul de tertio in tertium diem semp*-r mutetur, illa a Presbytero sumatur, et alia, quae eo- dem die consecrata est, in locum subro- getur, ne forte diutius asservata mucida, quod absit, fiat ». Rigida forte nimis hu- iusmodi sanctio videbitur. Non intercedo; neque in expendenda ea sanctione, quae particularem Ecclesiam respicit, est animus me velle immorari. Quae fuerit et modo sil universalis Latinae Ecclesiae disciplina quaerendum est; nec ab ea declinandum. Audiendus Baruffaldus ad supra notatum Ritualis locum: « Praecipit Rubrica nostra, ul frequenter renoventur particulae, ne in Pyxide et in Tabernaculo clausae corrum- pantur, et sic Sacramentum amplius non adsit, quia, corruptis panis speciebus, ces- sat esse Corpus Christi. Ista frequentia 1). Carolus act. 4 decrevit, ul octavo quo- que die ad summum esset intelligenda ». Marlenius de antiquis Ecclesiae ritibus lib. 1, cap. 5, num. 3, infinita propemodum affert testimonia, quibus comprobat constantem esse disciplinam Ecclesiarum renovandi par- ticulas semel in hebdomada vel saltem ad summum de quindecim in quindecim dies. In Concilio Mediolanensi IV Provinciali: et capite, cui titulus: (*Quae ad SSimum Eu- charistiae Sacramentum pertinent*, a S. Ca- rolo Borromaeo statutum est: < ul octavo quoque die renovetur Eucharistia et qui- dem ex Hostiis non ante viginli dies ad summum confectis ». Idem saepe alibi con- firmat et praesertim in Instructionibus de ipso Eucharistiae Sacramento. Sic enim in- quit: « eas (Eucharistiae particulas) octavo quoque die ad summum renovabit Hostiae autem adhibeantur recentes, et a viginli diebus ad summum confectae ». Quid autem non ultra octavum diem par- ticulae pro Communionem Fidelium reser- ventur, expresse mandant passim non re- centes modo Synodi, verum etiam anli.

quiores, praesertim Roioniagensis anni 1072, Canone 6, et Londinensis anni 1247, Canone 2, etc.

Haud igitur ignoro apud Graecos Eucharistiam in Coena Domini consecratam usque ad annum rescivari consuevisse quia apud eos invaluit opinio, quod Eucharistia in Coena Domini consecrati maioris foret efficaciae. Verum Innocentius IV in Literis Apostolicis ad hunc in Regno Cypri super ritibus Graecorum hunc errorem proscripsit, et reservationis licentiam ad quindecim dies cohibuit. Quamvis vero etiam Clemens VIII Constitue SSmu-v 31 Aug. 1591 Eucharistiae reservationem non ad octo cohibuerit, sed ad quindecim usque dies protrahi posse declaraverit; notandum primo esse eam Constitutionem latam fuisse super ritibus *Italo-Graecorum*: secundo constantem disciplinam omnium Ecclesiarum esse, ut non ultra hebdomadam huiusmodi fiat renovatio. Habemus etiam Sac. Rit. Congregationis Decretum in Conchen. 3 Septemb. 1662, quo idipsum praecipitur: « In renovatione, quae quolibet octavo die fieri debet de Augustissimo Eucharistiae Sacramento, consumi debet tum Hostia, tum etiam particulae, quae continentur in Tabernaculo, post sumptionem Sanguinis ante purificationem etc. ». Quod si ad quindecim dies protrahatur renovatio, non id reprobandum, culpaque vertendum; quia hoc intra breve tempus haud formido, quod sacrae specus corrumpantur. Secus nec Clemens VIII tempus hoc pro *Italo-Graecis* determinasset.

Ex his, quae hactenus sunt disputata,redo consequitur quod si non licet renovationem Sacramenti ultra octo vel ad summum ultra quindecim dies differre, nullo minus fas erit permissos transgredi terminus et Fidelibus distribuere particulas a sex vel tribus mensibus consecratas. Si Concilium Turonense supra laudatum voluit, ut de tertio in tertium diem Hostiae renovatio fieret, ne diutius asservata mutua evaderet; quomodo ferendum erit, ut particulae reconditae maneant ad longissimum tempus trium vel etiam sex mensium, intra quod non solum timenda, sed forte etiam iam inducta suspensa erit species alleluiae et conuplio? Omnino igitur proscribenda ei damnanda erat consuetudo, de qua in dubio et iubendum Parochis Civitatis et Dioecesis Gandavensis, ut, eliminata corruptela, ad Ritualis Romani Rubricas se esse omnino conformem;

voluti Sac. Rit. Congregatio omnino faciendum praeceptive decrevit.

Ad Dubium II. Quaestionis primae. Si illicitum est Parochis et Rectoribus Ecclesiarum Dioecesis Gandavensis reservare particulas pro Communione Fidelium ad tres usque, Vel etiam, quod magis est, ad sex menses ob gravissimam illam rationem, quod infra longum tempus potuerint corrumpi, licet, non alterato colore et externa superfacie, integrae videantur, quod non nisi fallaci sensu visus percipitur, cui proinde fidei non est; quum inducta corruptio sit, quin oculis pateat, haud poterunt Sacerdotes, qui hoc non ignorantes (ut praesens dubium supponit) easdem sacra Communione refici petentibus distribuere. Eadem quippe militat pro utriusque ratio. Nam, si, ut in praecedenti responso declaratum fuit, damnanda est consuetudo ad longum et ultra praefinitum tempus reservare particulas, nemini consequentiae fas erit easdem Hostias ac particulas iamdiu reservatas ad Fidelium Communionem adhibere. Igitur vel Parochus vel Rector ille, qui communicat, vel extraneus Sacerdos, qui ad Ecclesiam celebraturus accedit, haud potest id facere, quod ex intrinseca causa damnatum est, et substantialiter praeceptivis, ac omnino servandis Rubricis, Apostolicis Constitutionibus Decretisque S. R. C. opponitur; quibus districte praecipitur, ne ultra octo, aut ad summum quindecim dies renovatio Sacramenti protrahatur, ne periculum imminuat vel sit distribuendi particulas iam corruptas. Neque vero in re tam gravi illicitum vel illicitum ullo modo pendere potest ab approbatione vel improbatione, consensu aut dissensu Rectorum et Parochorum. Non enim agitur de re, quae uno alterove modo fieri possit, sed de Eucharistiae distributione, quae non amplius adest, sed adesse cessat sub speciebus, quae corruptionem subierint. Ac propterea non expectanda certa inceptae corruptionis signa, sed ad avertendum malum salis est periculum; ideo determinatum est tempus faciendae renovationis. Igitur responsio data ad praecedens dubium afficit aequè Redores et Parochos, ac etiam Sacerdotes, qui non ignorant pravam et Rubricis contrariam consuetudinem, quae viget in Dioecesis Gandavensis Ecclesiis. Si Sac. Congregationis mandatis (quod absit ut futurum credam) aliquis sit ex iisdem Reclo-

adhuc in retinenda reprobata ac damnata consuetudine persistere velit, sciat gravi reatu fieri obnoxium. Quod enim est intrinsece illicitum, nullo modo, nullo sub praetextu, nullo colorato motivo licitum evadere potest.

Ad Dubium I. Quaestionis secundae. Si omnia, quae Ritualis Romani Rubricae servanda iubenl, adinuissin tenenda sunt, inulto magis ab iisdem non est recedendum, quae respiciunt Sacramentorum administrationem. Altera aulem ex generalibus regulis, quae sub titulo *de iis, quae in Sacramentorum administratione generaliter servanda sunt*, haec est, quae sequitur: « In omni Sacramentorum administratione Superpelliceo si indutus (Parochus aut Sacerdos quilibet, qui administrat) et desuper Suda eitis coloris, quem Sacramenti ritus exposcit. ». Quae regula exceptionem dumtaxat patitur in Sacramento Poenitentiae ministrando, quia facile contingere potest, ut, aut pro re nata tempus non suppetat sumendi Superpelliceum et Sudam; vel alia intercedat rationabilis accidentalis causa dispensationis et excusationis. Sed de hac generalis regulae exceptione quaerendum modo non est, quum quaestio omnis in eo sit: An retineri possit praxis, ubi invaluit, deferendi ad infirmos, eisque administrandi Sanctissimum Sacramentum cum Stola supra Vestem communem sine Superpelliceo. Ad hunc, reprobandum abusum salis esset regula generalis, cuius supra mentio facta est: verumtamen alia Rubrica specialis *de Communione ministranda infirmis*, in qua sic legum: « Deferri aulem debet hoc sanctum Sacramentum ab Ecclesia ad privatas aegrotantium domos, decenti habitu superposito, mundo velamine, manifeste atque honorifice etc. ». Decentia aulem haec quoad habitum, non ad Vestis cuiuscumque usualis et communis minorem vel maiorem pulchritudinem, elegantiam, decus referri debet, sed ad illam, quae ecclesiasticorum indumentorum propria est, quaeque Sacramentorum administrationem decet, eique ex praefata generali regula convenit, ne non sacro Ministro Sacramentum deferenti. Nova non est huiusmodi Vestium differentia; imo antiquissima nec repudianda illorum sententia est, qui censent in ipsis Ecclesiae primordiis Apostolicisque temporibus duplicem fuisse Vestem, aliam scilicet id communem usum, aliam ad ministerium et officium. Sed modo, non inleget de hinc disputare. Vel Vestium distin-

ctio fere ab Ecclesiae exordio repetenda sit, vel aliquando post fuerit inducta, certum lamen est eandem esse nulla antiquitate praestantem. Sed qualis etse debeal decens hic habitus infra a Rubrica declaratur: < Ubi vero convenerint qui Eucharistiam comitaturi sunt, Sacerdos indutus Superpelliceo et Stola, et, si haberi potest, Pluviali albi coloris, Acolythis seu Clericis aut etiam Presbyteris (si locus ferat) Superpelliceo pariter indutis comitatus etc. ». Superpelliceum igitur et Stola in praecepto sunt, Pluviale vero in arbitrio et more. Neque si quispiam, qui aucupando verba et eorumque pervertendisensum, interposita illi dictione *si locus ferat* abutatur et ad Sacerdotem Sacramentum deferentem referat id quod respicit dumtaxat Pluviale, Acolythis, Clericos aut etiam Presbyteros comitantes, quos Rubrica exoptaret (insinuando, non praeripiendo) Superpelliceo indutos incedere. Quod si ecclesiastico hoc indumento optat Rubrica indutos esse Sacerdotes aut Clericos comitantes, suspicari ne possumus fas esse consuetudinis praetextu non adhiberi Superpellicem a Sacerdote Sacramentum deferente, quamvis praeceptiva sit prima Rubricae pars, quae eundem respicit; directiva vero, et facultativa pars altera, quae ad Sacerdotes et Clericos comitantes refertur? Praeterea, erit forte nonnemo, qui reponat, non haec omnia semper et necessario esse in praecepto, et excipiendum esse casum, in quo locus fiet alicui indulgentiae non sumendi Superpelliceum, si nempe longius aut difficiliter iter obeundum sit, ut in dubio proponitur. Errat quum maxime qui ita opinatur; quippe casum hunc Rubrica non praeterit, imo modum in eo servandum praescribit. En verba: < Quod si longius aut difficiliter iter obeundum sit et fortasse etiam equitandum, necesse erit vas, in quo Sacramentum deferatur, bursa includere*, et ita ad pectus alligare atque obstringere, ut neque decidere, neque Pyxide exculi Sacramentum queat » . ex quibus Rubricae verbis colligitur modum dumtaxat praesci ibi, quo Sacramentum decenter deferatur, ne vel decidat, vel Pyxis excutiat; quoad Superpellicem et Stola nulla fit limitatio aut exceptio. Quod si, quando longius est iter et difficiliter, dispensandum Parochum voluisset Rubrica a delatione Superpellicei et Stolae, hic erat locus apposite id adnotandi. Hoc notatum non video; igitur

in hoc contemplato casu per islam Rubricae declarationem nihil detrartuin est alien supra relatae, quae iubet Superpelliceum et Stolum assumendam a Parocho vel quoque Sacerdote Viaticum deferente et ministrante. Si mei ita ferret Instituti ratio, longe plura addere hic possem, sed brevitati consulturus, quae dixi salis esse arbitror, ut evincam S. C., proposito dubio respondendo : « Negative, et eliminata consuetudine servetur Ritualis Romani praescriptum », eidem Rubricae adhaesisse, eisdemque sensum declarasse.

Ad Dubium 11. Quaestionis secundae. Eadem responsio convenit alteri huic dubio. Rubrica namque ordinem rituumque praescribens in administratione Extremae Unctionis servandum, vult omnino decenter ministrari; ideo vestes, quae a Parocho vel Sacerdote ministrante adhibendae sunt, tales sint oportet, ut ad debitam reverentiam reclamque tractationem conducant, praeserim vero omittendae non sunt, dum eas signanter Rubrica designat et adhiberi iubet. Haec autem nedum principio expresse praecipit, datque regulam generalem de Superpelliceo et Stoli coloris convenientis adhibendis in omnium Sacramentorum administratione, ut supra notatum est, verum etiam specialim agens de Sacramento Extremae Unctionis : « Deinde, ait, posito oleo supra Mensam, Superpelliceo Stoli violacei coloris indutus, aegroto Crucem pie deosculandam porrigit, mox etc. ». En praescriptum praeter Stolum etiam Superpelliceum. Cur autem servanda et non potius damnanda consuetudo, seu potius corruptela Extremam Unctionem administrandi sine Superpelliceo ? Excipio eam positivae necessitatis. Dura quippe videtur sententia Layman, tract. 8, cap. 8, num. 1 relat. a Barbosa, qui dicit « non licere, etiam in casu necessitatis, admittere hoc Sacramentum, non adhibitis Vestibus ab Ecclesia praescriptis ». Certe casus moralis a multis excusatur, vetuli referi et monet Barruffidus ad Ritual. Rom. tit. 27, num. 44. Al casus necessitatis dari potest, quin tempus suppetat sumendi vestes pro hoc Sacramento administrando praescriptis. Quid autem, si longum ac difficilius ineundum sit ? Eriine causa sufficiens, quae ab usu praescriptarum Vestium excuset ? Minime gentium. Rubrica casum praevидit, eidemque consuluit; et, dum modum servandum quoad ministerium indicans implet, nullam aliam

limitationem posuit aut moderationem quoad reliqua. En Rubrica : « Quod si longum est iter peragendum, aut etiam equitandum sit . . . vas cum oleo sacculo aut bursa inclusum . . . ad collum appendat, ut commodius et securius perforari ». Quae quidem ad circumstantiam itineris dumtaxat sunt referenda, non ad celera quae circa Sacramenti administrationem versantur. Rubrica igitur, quae sine ulla exceptione, limitatione aut moderatione adhiberi iubet Superpelliceum et Stolum, servanda omnino est, et ab ea nullo sub expiscato praetextu declinandum. Ideo usus contrarius sive potius abusus, ubi viget, est eliminandus.

Ad Dubium Quaestionis tertiae. Accidit saepenumero, ut Ecclesiastici etiam viri, qui servant praescriptas leges consulantque decentiae quoad Sacramentalia resque sacras, propriae potius commoditati inserviant. Id profecto accidit in Gandavensi Dioecesi (et ulinam ibi dumtaxat), ut Parochi, ne aliquid incommodi sentiant et accedere cogantur ad Ecclesiam, ubi Sacrum infirmorum Oleum servandum est, apud se in propriis domibus illud retineant. Equidem fateor Ritualis Romani Rubricam rigore locum non adsignare pro sacris custodiendis oleis, sed quod expresse non iubet, tacite tamen designatum intelligitur, et ex contextu aliisque Rubricae locis declaratum videtur esse Ecclesiam. Vult enim ut « haec vasa (sacra olea continentia) in loco proprio, honesto et mundo sub clave et lutea custodia asservantur etc. ». Quis autem *decentem, honestum et mundum locum* extra Ecclesiam a Rubrica consideratum fuisse putabit ? Praeterea quod lex aperte non dicit, universalis omnium Ecclesiarum constans disciplina declarat. Nam ubique Ecclesia locus est, in quo Sacra Olea asservantur ; aliter varius est locus pro iisdem custodiendis. Ideo nonnullis in Ecclesiis consueverunt reponi in custodia prope Altare maius, sed seorsim ab illo; in aliis servabantur in custodia sacrarum rerum, quam Sacristiam sive Sacranum et Secretarium vocant ; in aliis tandem intra ipsum, vel saltem prope Euntem baptismi, in promptu sine Chrisma et Oleum Calhecumenorum, dum infantes baptizandi deferuntur. Quovis autem in loco ex memoratis Sacra Olea custodiantur, semper ac solemne cuique fuit summa cum reverentia eadem servare et custodire in Ecclesia. Ei quoniam longe decentius esset adhibitis luminibus assidue ardentibus ea-

dem asservari ; propterea, ut plures moment hac de re Scripserim, communique est Ecclesiarum praxis, praestat, post vel prope Altare, in quo lecondilnr Sanctissimum Sacramentum Custodiam collocare ; illae quippe, quae ratione SSifu Sacramenti ardent lampades, custodiendis etiam reverentor sacris oleis possunt inservire. In hoc Iniifii non insisto, quia, licet deceat lampadem ardere, ubi sacra olea asservantur, decentia tamen minime secum fert obligationem et praeceptum. Haud praetereunda sunt quae S. Carolus Borromaeus, ecclesiasticae disciplinae post Tridentinum Concilium Restaurator et Assertor eximius, quod rem hanc sapienter constituit pro sua Mediolanensi Ecclesia. In III Provinciali Concilio, et praecise in capite de iis quae ad sacramentalia et Sacramenta pertinent statutum lego « ut sancti Chrismatis et sancti Calhecumenorum Olei (idem intelligendum de alio infirmorum) vasa non alibi, sed in Ecclesia religiose adservantur in Ciborio a quo eiusdem Ecclesiae certo consilio loco, quem Episcopus comprobaverit ». Hic autem *Ciborium*, ne forte accipias pro Tabernaculo, in quo SSimm Sacramentum adservatur; sed intelligi debet pro Custodia separata, clave claudenda. Clare id patet ex alio eiusdem Provincialis Concilii loco, ex capite scilicet de iis quae ad SSimum Eucharistiae Sacramentum pertinent, in quo statuitur ut Tabernaculum pro sacra Eucharistia asservanda vacuum sit. En verba : « Omnino Sacra Eucharistia cum suo vase in eo dumtaxat servetur, aliud praeterea nihil ». Synodus etiam Ferrariensis expressius locum designat, in quo oleum infirmorum decenter et caute sit custodiendum : « Fenestellam propriam, atque ad hoc unice praeparatam habere debet Saucium Oleum infirmorum, quam nonnulli vocant Armarium. Propria ista debet esse haec fenestella in parte Ecclesiae ad cornu Evangelii, seu in quo adsit Tabernaculum cum SSima Eucharistia ». Atque id est universaliter receptum ; et bene stat, quia frequenter accidit, ut, dum Viaticum infirmo deferendum est, Oleum etiam infirmorum pro sacra unctione deferendum sit; quemadmodum expedit, ut prope baptismalem Fontem custodiantur cum Chrismatum Oleum Cathecumenorum, quia adhiberi debent in sacro ministrando baptismo.

Quod si in Pontificali Romana praecipitur, ut iuxta Sanctorum Canonum dispo-

sitionem sacra olea custodiantur, utique Episcopus diligenter curet, ne Presbyteri in iis caute custodiendis negligentes sint : si Custodiae locus designatur, vel in Ecclesia, vel in Sacratio : < i eadem Custodia clave est claudenda, < ne, ut praecipit Rituale Romanum, ab aliquo nisi Sacerdote temere tangatur, aut his sacrilege quispiam abuti possit » < ut nulli (ita in Pontificali) sub praetextu medicinae vel maleficii tradere praesumant », fas ne erit ut pnt. illa in sua domo Parochi oleum infirmorum delineant? Si ita fiat, dici ne poterit reverentiae et decentiae salis provisum? Dici ne poterit sic custodiri, ut unlltim sit penicillum, quod a laicis tangatur, nil quod, absente Parocho, sacrilege aliquis illo abuti non possit?

Eoque magis quia idem Rituale Romanum, praecise agens de oleo infirmorum, illud custodiri praecipit *in loco nitido et decenter ornato*, ad quae verba notat Baruffaldus : « hoc oleum suum habere debet repositorium separatum a quocumque alio loco, nam neque in Fonte Baptismati, neque in Tabernaculo, neque in Reliquiarum Sacratio, custodia reponi debet ». Uniusmodi locum in Ecclesia ponit, atque distinguit aiens : « debet esse.... in pariete Ecclesiae ad cornu Evangelii Altaris maioris, seu in quo adsit Tabernaculum cum SSima Eucharistia.... eius ahiudo a terra sit quanta sufficiat ad commodum eam (fenestellam, quae custodiam claudit) aperiri, sine ope vel scalae, vel suppedanei.... ostium habeat ex ligno, quod bene claudat cum sera et clave.... et subtus literis maiusculis haec verba legantur: SANCTUM OLEUM INFIRMORUM ».

Enne igitur vel nunquam, vel aliquando licitum sacrum oleum domi relinere? Passerinus cap. 9, n. 102, quem sequitur Barbosa, non bene agere putat Parochum dubitantem de nocte se fore pro infirmo periclitante vocandum, si Vespere ferat oleum ad suum cubiculum, ut vocatus expeditior procedat ; vel si de nocte reversus ab administratione Sacramenti, oleum non reponat in consueta fenestella seu reposito Ecclesiae, sed retineat in cubiculo usque mane : verumtamen gravis eum piaculi minime damnandum putat, dummodo non adsit scandalum vel periculum irreverentiae. Mei Instituti ratio non fert, ut in hac sententia discutienda immoror. Dato autem quod in casu proposito infirmi periclitantis liceat Parocho per unam

noctem vel partem noctis Sacrum Oleum domi relinere, ut promptius accurrat ad illud morituro ministrandum, ex hac generalis regulae limitatione recta consequitur, ab regulae observantia sine urgentissima necessitate recedendum non esse, promdeque illicitum foro unica tantum commoditatis ratione Sacrum Oleum domi relinere.

Quoniam vero in casu proposito agitur de consuetudine Parochorum, qui pro sua commoditate retinent Sanctum Oleum; secus respondendum non erat quam *negative*, hoc est consuetudinem esse reprobendam, damnandam et eliminandam. Scite Iamen S. G. unam posuit limitationem, exceptilque casum necessitatis magnae distantiae ab Ecclesia; sed simul consultum voluit honestae decentiae iulacque custodiae, quemadmodum exigil Rubricae dispositio.

Ad UtiBIUM Quaestionis qvartae. Sacrorum Oleoium dispensatio nequit differri usque ad Dominicam in Albis, nisi prius fieri neqinal ob locorum distantiam, viarum difficultatem et asperitatem, nec non ob aeris lemporumque vicissitudines et intemperiem; nec dilationis causa peli potest ah inducta consuetudine, quae potius appellari debet abusus, datnnandaque corruptela. Rubricae generales cum Pontificalis, tum Ritualis, certam ponunt regulam, ut ante Paschalem solemnitatem Sacra Olea per Parochias distribuantur, nisi intercedat altura ex causis superius allatis. Non mihi est animus hic quaerendi num Sacrorum Oleorum benedictio et consecratio, ceu nonnulli Auctores volunt, a S. Fabiano Pontifice fuerit instituta, quod probatum non est; sed quoniam de ea mentio fit in magni Gregorii Sacramentario et in veteri Ordine Romano; ideo sub finem saeculi sexti vel saltem septimi mitium, de re liturgica Scriplores volunt invaluisse morem benedicendi il conficiendi Sacra eadem Olea Feria V in Coena Domini. Quidquid autem de hoc sit, salinobis sunt Rituales et a Sede Aposlolica probati Codices, quibus in Sacramentis et Sacramentibus uti debemus. Porro Pontificale Romanum titulo de officio in Feria V in Coena Domini notat et praecipit: « hac die singulis annis benedicitur Oleum Cathecumenorum et infirmorum, et conficilur Chrisma»; iubet vero Rituale Romanum de ns agens, quae ad sancta perlinent Olea: « Sanctum Chrisma et Sam ium Oleum, quod et Calhecnmenorum dicitur, quorum usu* «I in baptismo, eodem anno sini-be-

nedicla ab Episcopo de more Feria V in Coena Domini ». Huic Rubricae allera succedit, videlicet: « Curet Parochus, ut in suo tempore quamprimum habeat, et tum vetera in Ecclesia comburat ». Quale autem tempus sit, ad quod referri debeat illud *curet quamprimum*, clare palet ex alia Rubricae dispositione. Cum singulis annis Sabbato Sancto baptismatis Fons sil benedicendus, et in eo nova Olea Feria V in Coena Domini sacrata debeant infundi, ut Rubrica praescribit et habetur in cap. Si quis de consecratione, distinet. 4; consequitur curandum esse, ut quamprimum, scilicet Sabbato Sancto, eadem Olea ad Paroecias delata sini. Hoc ex Rubricarum inter se collitis dispositionibus clare deducitur, ner non hanc esse obviam et legitimam, non arbitariam interpretationem a Sacris Synodis passim confirmatam, quae mandant, ut Parochi ante Paschalis Solemnitatem Sacra Olea petant et recipiant. Sic Synodus Carthaginiensis IV, Canone 36, praecipit: < Presbyteri, qui per Dioeceses Ecclesias regunt... a suis (Episcopis) ante Paschalis solemnitatem Chrisma petant ». Idem mandatum legitur in Synodo Vasensi Canone 3: < ut per singula Territoria Presbyteri vel Ministri ab Episcopis... per annos singulos Chrisma petant appropinquante Solemnitate Paschalis ». Adeundus aeternae memoriae Pontifex Benedictus XIV qui sparlamham., Instil, ecclesiastic. 81. solita sua eruditione doctissime illustravit.

Quod si ex iis, quae huc usque allata sunt, clare palet Parochos teneri Olea Sacra petere et accipere ante Paschalem Solemnilalem, nisi rationabilis causa intercedat, qua cohonestari queat dilatio; eruntne sine censura dimittendi Decani foranei, qui Sacra Olea iam confecta ex una dumtaxat improbanda loci consuetudine ad Parochos mittere usque ad Dominicam, quae in Albis dicitur, differunt? Ex hac autem arbitraria consuetudine, quae legitimam causam non habet, illud consequitur grave incommodum, ut, si interea contingat baptizari infan-tem, vel infirmum extrema unctione mumri, cogatur Parochus veteribus oleis uti, quod nefas est, dum haberi possunt recenter consecrata. Si verum est a peccato excusari non posse Parochum seu Sacerdotem, qui stia culpa negligal aul sub reprobandae consuetudinis praetextu Olea recentia recipere, quibus utatur in administratione baptismatis et extremae unctionis, et tunc a reatu immunis habendus De-

camis foranetis, qui sine causa ant ulla necessitate, differat traditionem Oleorum ad l'sroecias, usque ad Dominicam in Albis î Audiendus Baruffaldus, qui litui, de Sacris Oleis haec habet : « Haec Olea debent esse eo ipso anno benedicta.... si Sacerdos ole-retur veteri oleo, peccaret graviter, el quo-que puniri deberet etc. »; el agens de Sa-cramento extremae unctionis inquit: « de-bet esse hoc Oleum illo anno benedictum ab Episcopo in Feria V in Coena Domini, quia, quamvis Doclores allegati per Cleii-cal. decis. (15, num. 1(1, concludant valide posse administrari Sacramentum extremae unctionis cum Oleo veleri benedicto. .. ni-hilominus illicite semper lit, quia est con-tra praeceptum de singulis annis combu-rendo veteri Oleo, el novo consecrando. Attamen in casu necessitatis, deliciente no-vo, poterit adhiberi Oleum benedictum ve-tus iuxla responsum Sacr. Congregationis Episcoporum. 20 Mail 1590, apud Gavant, in Manuale Episcoporum verbo *extrema un-ctio* num. 10 etc. Sed non omnis neces-sitas excusat a culpa, verum illa Ianium, quae non oriatur ex negligencia el socor-dia Sacramentum ministrantis, ideo, ut Ba-ruffaldus prosequitur : < Si necessitate non urgeatur Parochus adhibens vetus Oleum, non videtur a peccato excusatus..... quia debet Oleum esse benedictum eo anno, ut praecipitur in cap. literis de consecrat., distinet. 3. Si vero Parochus careat Oleo noviler benedicto ob aliquem fortuitum casum, adeo ul ista delicientia absque sua culpa sil, poterit veteie Oleo moiituros ungere, usque dum novum ipsi ab Epi-scopo transmissum fuerit, etc. ». In casu autem proposito ob paritatem rationis haud poterunt excusari Decani foranei, qui cum differant ex una tantum loci consuetudine delationem Oleorum usque ad Dominicam m Albis, Parochis dant causam ul , si in-terea temporis sit Baptismus administran-dum , vel moribundus extrema unctione iiiiiinieii lus, veteribus Oleis .itantur.

Ad Dubium I. Quaestionis quintae. Ad prunum hoc dubium quaesiti V recolenda Veniunt, quae supra diximus iu .nlnot.il. ad dubium unicum quaesiti III. Unum dumtaxat addere nivat. Cum sacra Olea iuxla Rubricarum dispositionem, traditas m Synodis regulas el doctrinam de re lilur-gica Scriptorum, nequeant asservari, nisi in Ecclesia, ibique in custodiis respective adsignalis ; semper lamen decenti in loco, **honesto ac luto** , cuius fenestella clave

sit clausa, ne aperiri queat, nisi a Rectore, vel Parocho, ad quem perlinet, ne exce-pto quidem Oleo infirmorum, licet ad Sa-cramentum extremae unctionis ministran-dum urgeat quandoque ex inopinato im-proviso casu verae necessitatis, (nisi casos praevisos sit, ut supra nolaturn esi) ; quis non videt locurn eo magis sibi vindi-care Rubricam quoad Sanctum Chrisma el Oleum Cathecumenorum, pro quorum usu inopinatus dari nequii urgens casus ? Clare igitur paiel fas non es,e Parocho vel Re-ctori Sacra Olea sibi ira lita relinere domi usque ad Dominicam subsequenlem, sed omnino teneri eadem deponere in decenti lutoque loco initis Ecclesiam ad id desti-nato.

Ad Dubium II. Quaestionis quintae. Quod vero allinet ad alterum hoc dubium, quod respicit solemnitate deferendi sa-cra Olea ad Ecclesiam, pravam hanc con-suetudinem inductam fuisse non ex alia, nisi ex crassa ac supina ignorantia, lure existimo. Debelurne Sarramentalibus ille extrinsecus honor, qui uni convenit SSmo Eucharistiae Sacramento ? Nonne Rubrica modum praescribit servandum in deferen-dis Sacris Oleis? lubet namque deferri de-bere per ecclesiasticum Ministrum, ul de-center el reverenter tractentur : « Paro-chus, quantum fieri potest, curet ne per laicos, sed per se, vel per aliquem Sacer-dotem, vel saltem Ecclesiae Ministrum haec Olea deferantur ». Ubi notandum est qnod non absolute praefata Rubrica excludit lai-cos ab eorumdem delatione, sed monet tantummodo, ne Parochus l.iico huiusmodi delationem demandet ; quia quandoque contingere potest, praesertim iu parvis Op-pidis ac Paroeciis ruralibus pro admini-strando Sacramento Extremae Uctionis, ul alius non sit, nisi laicus, qui bursam cum Oleo infirmorum ad aedes infirmi deferat, impedito Parocho, necessitate urgente, spi-ritualia Ecclesiae subsidia in agone posito infirmo ministrante Quum igitur Parochus per se nequeat, aliumque non habeat, nisi l.iicum ministrum Clerici vices fungentem, huic commi'tere cogitur ul hoc praestet officium. Id lamen, quantum lien potest, vitandum est. Praeterea tam verum < si, quod m delatione Sacri Olei nulla adhi-benda esi solemnitas, ul nec locum obli-neat m actu administralionis : ideo Ritualis Rubrica monet, quod unica Ianium paranda sil candela, quae deinde accensa ipsi iaiun-ijenti lamen praebeat, ad quae Rubricae

verba Baruffaldus notat: «Candela similiter in promptu sit: nam etiamsi de die ministretur licet Sacramentum, necesse est ut adhibeatur lumen non solum ad dignitatem Sacramenti.... adhibet hoc lumen Sacerdos ad bene discernendas partes inunctas et ad illas tergendas: ut innuit ipsa Rubrica relatis supra verbis: ipsi inungenti lumen praeheal ».

Hem in Sacrorum Oleorum confectione Pontificale Romanum, Rubrica *de Officio in Feria F in Coenae Domini*, cum ea benedicuntur et conficiuntur, mensam Mappa ornatam parari praecipit, nullum vero verbum de luminibus in Mensa ponendis fieri, et duo tantum lumina assignat hinc inde a lateribus Crucis deferenda, dum e Sacratio pergitur processionaliter ad Chorum pro conficiendo Chrismate atque Oleo Calceamentorum, et dum post illorum confectionem ad Sacarium deferuntur. Aliud revera est ipsa Oleorum benedictio et consecratio quae solemniter III, pro quorum confectione Missa. Sacrificium, inter cuius Solemnia conficiuntur, abruptitur; aliud verum simplex illorum delatio, vel ad Ecclesiam, vel ad Fontem. Et si pro illorum consecratione praescribuntur lumina, quae quidem non in Mensa, sed a Crucis lateribus deferuntur, quaeque praescripta dici possunt pro actu processionis, et Cruci assignata videntur; haud quidem sequitur maiorem Solemnitatem in simplici praedicta illorum delatione servandam esse. Mullo autem minus fas est eadem deferre sub baldachino ad Ecclesiam, ubi exponuntur in aliquo Altari cum hymnis et eadem solemnitate portantur ad Fontem baptismalem, vique infunduntur; cum sit a multis Pastoribus Gandavensis Dioecesis, ut in Quaesito. Quis autem ignorat non aliter ritus esse servandos, sed eo in oculo dumtaxat, quem Ecclesia praescribit? Modus autem qui servatur ab aliquibus Gandavi, nedum perperam inductus est praeter et contra Rubricae dispositionem; sed, quod gravius est, damnum in errorem rudem populum potest inducere, qui cum videat Sacra (Illa tantum solemnitate deferri et sub baldachino, ac in Altari exponi, in falsam opinionem veniat, quod Sacris Oleis non reverentia dumtaxat, sed et cultus debeatur, qui, in Missae Eucharistiae Sacramento debetur. Aliud est quod sacrum est ei Sacramentalibus adnumeratur revereri; aliud vero colere, hoc est adorare, et extrinsecas illas sollemnes adhi-

bere, quae uni conveniunt Augustissimo Eucharistiae Sacramento. Neque reverentia confundi hoc sensu cum cultu debet, ultimum pro altero accipiat: quae distinctio in distinctis etiam actibus externoque apparatu, quae indicia sunt interioris animi sensus, omnino conservanda est. Iam vero cultus sive adoratio non Sacramentorum materiae, non Sacramentalium genericum, sed Sacramentorum Auctori debetur. Quod si non veneratio solum, sed et cultus quidem Altaris Eucharistiae Sacramento praecipitur, Christo ipsi praestatur, qui sub panis speciebus occulte quidem, sed realiter in hoc Sacramento adest. Ex hoc ipso non omnia Sacramenta aequalia sunt, quemadmodum sacra Tridentina Synodus definit Canone 12, Sess. 6, de Sacramentis, quo anathema dicitur contra eos, qui pari inter se dignitate omnia Sacramenta esse dicerent: « Si quis dixerit haec septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit ». In Sacramento enim Eucharistiae praeter gratiam, quae a Sacramento confertur, Auctor ipse gratiae et adoratur, et recipitur, in quo differentia et maior praeter aliis Sacramentis dignitas est posita.

Puto autem a vero non aberrare si quis arbitraretur hanc ob ipsam rationem, ne scilicet in errorem populus inducatur, ne falso fideles existiment Sacro Oleo deberi cultum et adorationem, quae uni convenit Eucharistiae, sine luminibus accensis, sine Campanae sonitu vas Olei infirmorum deferri debere sacculo coloris violacei inclusum. Nonne enim hanc rationem innuit Rubrica districte praecipiens occultam esso debere eiusdem olei delationem? Agens quippe de casu, quo infirmus ad exitum vitae properet et Sanctum Oleum una cum Viatico deferri debeat: < Si laqueum, iuvenem, alius Presbyter vel Diaconus, qui Oleum Sanctum deferat, haberi possit, per ipsum deferatur, qui Superpelliceo indutus cum Oleo Sacro occulte delato sequatur Sacerdotem Viaticum portantem ». Ad quae verba notat Baruffaldus: < Verum est, quod si celeriter et diversi alii ecclesiastici Ministri adessent, omnes, quotquot essent, deberent similiter Superpelliceo indui, unde non distingueretur inter illos quisnam deferret Sacramentum Sancti Olei, eo magis quia, ut praescribit Rubrica, debet occulte deferri ». Non si deus inter distingueretur Sacerdos vel Diaconus onus Oleum Sanctum deferens, rudis populus facile posset reve-

rendant cullumque confundere, eamdemque venerationem exhibere cum Sacramento, immo Sancio Oleo. Neque praeter eundem esse S. R. C. responsum, quo praecipitur in delatione Olei Sancti ad infirmos nullam extrinsecam solemnitate esse adhibendam. Quum enim delatum inisset Sacerdotes Ecclesiae S. Nicolai ad infirmos deferre solitos Mannam solemniter Superpelliceo indutos cum luminibus et lanternis, ac si Sacramentum extremae Unctionis ad infirmos deferrent; Sacra Hist. Congregatio expresse reprobavit huiusmodi morem, nedum quoad Mannam, verum etiam quoad Oleum infirmorum: « Non modo Mannam S. Nicolai, sed neque extremae Unctionis Oleum solemniter cum Superpelliceo et lanternis ad infirmos deferendum esse ». Ita die 28 Ianuarii 1600. Sed de hac re iam salis.

Ad Dubium 111 Quaestionis quintae. Ab hoc tertio dubio me paucis expedio. Nam repetenda Jiic forent quae dicta iam sunt. Nulla enim ratio occurrit; quae posita, queat adprobari solemnitas quoad infusionem Sacrorum Oleorum in Fontem baptismalem; si eadem haberi nequiverunt Sabbato Sancio, dum sacra actio benedictionis aquae peracta fuit. Auctores liturgici agentes de hac Oleorum infusione dilata ad aliam diem, nullam solemnitatem memorant adhibendam; miiloque minus locum sibi vindicare potest illa, de qua in dubio proposito. Sed quid opus est liturgicos Scriptores consulere, si expressam habemus S. R. C. declarationem in Lucana, ad dub. 3, hisce verbis conceptam: « An fas sit Parochis uti in collatione Sacramenti Baptismatis aqua in Ecclesia Matrice aut Plebanali benedicta, cui privalim et separalim, et non in ipso actu benedictionis baptismatis Fontis fuerint infusa Olea Sacra? » En responsum: < Parochi ex Matricis Fonte aquam, cui Sacra Olea iam fuerint commixta, suscipere debent, quam adhibeant in Baptismi collatione. Qui vero ante Fontis benedictionem Sacra Olei recipere non potuerunt, illa subinde *privatim* ac *separalim* in aquam mittere poterunt ». Ita sub die 12 Aprilis 178B. Si *privalim* ex praefato responso Sacra Olea infundenda sunt, minue eliminanda est quaelibet extrinseca solemnitas?

Ad Dubium posthbum. Dubium hoc postremum, in quo quaeritur: « An benedictio cum Indulgentia plenaria, iuxta Constitutionem Benedicti XIV *Pia Matera* Apri-

lis 1747, impertienda sit pueris, qui defectu aetatis primam Communionem necdum instituerunt », potius pertinet ad facultatem theologicam, quam ad liturgicam. Sed quoniam Sacra Congregatio de hoc etiam rationem habuit, eidemque definiendo respondit; et ego quoque in eodem elucidando tantisper immorabor. Praemitto de illis rem hic esse, qui possint per aetatem, malitiam et conditionem peccare, ideoque Indulgentias luendi idonei putentur et sint, licet nondum censeantur capaces ad Sacram Communionem percipiendam. Nam quum Indulgentiae idea aliam praesupponat peccati, quod remissum sit quoad reatum culpae, sed supersit remittendum quoad reatum temporali poenae; et quum Indulgentia, sive partialis sit, sive totalis seu plenaria, aliud non sit, nisi remissio temporalis poenae pro peccatis actualibus quoad reatum culpae iam remissis; hinc si quis per aetatem peccatum patrare nequit, nec culpae ignoscendae capax esse potest, promleque nec poenae temporalis, ac consequenter neque eius remissionis sive Indulgentiae, quia deest actuale subiectum. Hoc ad redam rei, de qua agitur, intellectionem, et ad omnes ambiguitatem aequivocatione vitandam breviter praemisso; ad propositum dubium venio. Quum Indulgentia in sensu, quo accipienda est, non culpam respiciat, sed poenam, quia eius subiectum est poena remittenda quoad illos, qui a reatu culpae fuerunt absoluti, ea concedi omnibus poterit, qui adhuc poenae temporali pio qualitate dimissae culpae sunt obnoxii; seu, quod idem est, peccatores, quacumque in aetate sint constituti, omnes temporalis poenae remissionis generic* capaces sunt, et Indulgentiam obtinere possunt, dummodo sint rite dispositi. Enim vero ad acquirendum Indulgentiae bonum, iniuncta opera implenda sunt, inter quae si de plenaria res sit, vel plurimum adnumeratur Sacrae Eucharistiae sumptio. Non est mihi animus hic enumerare casus, in quibus forte plenariae Indulgentiae fructus acquiri possit, etiamsi praemissa non fuerit sacramentalis Communio. Inquiri dumtaxat debet num pueri doh capaces, sed nondum ad Communionem sumendam per aetatem idonei, ad plenariam Indulgentiam lucrandam in vitae exitu admitti possint, etiamsi sacra Dape non fuerint refecti. Omnis colligitur dubitandi ratio ex Constitutione upralaudata Benedicti XIV; legitur quippe

in eiusdem exordio : « Pia .Maier Catholica Ecclesia de aeterna filiorum suorum salute in primis sollicita, quum hanc intelligat ab extremo ipsorum morlis articulo potissimum pendere, nunquam praetermisit omnibus eos subsidiis, pro huiusmodi temporis necessitate, opportunis iuvare atque instruere, in iis nimium, quibus opus esset ad aeterna praecavenda supplicia, quae quae apia et salubria forent ad evitandas poenas temporibus praefinitas, quas in aliena humana plerumque spiritibus, etiam dimisso mortalis culpae aeternaeque poenae reatu, in purgatorio igne luendas, manere non ignorat ». Clare hic dicitur quod absolute generica universalis Ecclesiae cura sit et aeterna filiorum suorum salute, ei remissione temporalis poenae, nulla facia inter filios exceptione. Omnes igitur ex generali verborum expressione *omnes Ecclesiae filii*, qui peccaverunt quique temporali poenae subsum post dimissum mortalis culpae reatum, lucrandi Indulgentiam capaces censi debent, iis minime exceptis, qui ob aetatis dumtaxat defectum nondum sacram Synaxim receperunt. Ii namque, vel adulti, vel summae matris Ecclesiae, iidemque in moris irriculo consueti esse possunt, proindeque obnoxii temporali poenae luendae ubi aliquam culpam, vel malum praeventientem aetatem (uicini nam raro accideret) admissam, sed iam debita poenitentia expiatam. Vel autem clarius pateat generaliter omnes, qui peccaverunt, nulla facta aetatis distinctione, in praefatis Bene licii XIV Literis comprehendendi fideles, licet nemo temporali poenae subiectus post culpae remissionem ab Indulgentia oblinenda excludatur, alia proferam, quae in iisdem Literis habemur. Postquam enim sapientissimi Pontifex graviorum recenserauimus quorundam cuminibus absolutionem reservatam vel uni dumtaxat Romano Pontifici quoad universum Orbem, vel Episcopis in propriis Dioecesibus, subdit legulae generalis limitationem, casumque excipit, si proximae mortis immaneat periculum. En verba : « Attamen advenient unicuique Fidelium supremo migrationis die, omnes huiusmodi absolutionum reservationes cessare etc. Praeterea cum in Ecclesia immensus et inestimabilis existat thesaurus spiritualis. hoc
■ pro summo studui curarunt Praedecessores nostri Romani Pontifices, ut illius divini in moribundis Fideles diffunderent, et maxima omnium amplitudine, quae In-

dulgentia plenaria nuncupatur, cuiusque impertiendae ius in Apostolica Sede unum residet.... nec ullus in Orbe Terrarum angulus esset, ubi Catholicae Religionis professoribus huiusmodi adiumenti copia deesset pro extremo illo momento, quo ipsorum salutis causa in discrimen adducitur ». Ex relatis Literarum Apostolicarum verbis, rite inter se collatis, erui posse videtur Ecclesiae curam fuisse et esse, quemadmodum ab omnibus quibuscumque culpis quemque peccatorem in mortis articulo absolvere, quacumque reservatione cessante ; ita et Indulgentiae thesaurum eodem morlis articulo omnibus aequae concedere. Atqui quoad culpas earumque absolutionem nulla ponitur exceptio ; ergo nulla etiam exceptio licet aui esse debet quoad impertiendam oblinendamque Plenariam Indulgentiam. Verum exceptio esset in casu, si illi, qui Indulgentiam oblinendi capaces forent, culpa poenae temporalis rei, per sacrae Communionis defectum ob immaturam aetatem ab ea lucranda excluderentur. Ne igitur exceptio, ubi non est expressa, ponatur ; dicendum erit etiam pueros, de quibus in dubio, per verba illa *omnibus* etc. *moribundo** *Fideles* etc. *Catholicae Religionis professoribus* etc. comprehendendi. Secus si diceretur, dici posset eos tamquam filios et Catholicae Religionis professores, quibus adiuvandis Ecclesia magnopere studet, quoad huiusmodi effectum, haud esse considerandos. Quod contra Ecclesiae spiritum foret, quae in omnes large diffundit quae spirituali saluti proliciunt, et alienum esset ab ea charitate, qua omnes indistincte ac peramanter filios complectitur.

Plura etiam alia leguntur in Literis Apostolicis, ex quibus nullam in subiectione ad Indulgentiam hanc acquirendam idoneis exceptionem faciendam patet ; salis superque lanium hic referre erat, quum eadem prorsus de his ac de illis ratiocinatio possit institui ; et quum aequae generalia sint verba, et non discriminatim omnium Fidelium morlis articulum, et thesaurum Indulgentiae in tanta communi aequae omnium necessitate impertiendum respiciant. Ita ex. gi. quae sequuntur : « A fel. rec. Praedecessore Nostro Alexandro PP. VII.... indultum fuit, in Christifidelibus in morlis articulo constitutis benedictionem cum Indulgentia plenaria impertiri valeant ». Quid plura ? Clariora etiam sunt, nullamque admittunt exceptionem, quae post pauca subdit : « Vel enim multa praetereamus con-

cessionem Indulgentiae plenariae monentibus Fidelibus *indistincte* applicandae » : quid ad rem nostram aptius? Si *indistincte* monentibus Indulgentiae plenariae concessionem sunt applicandae ; nullus ergo excipiendus videtur, qui concessionis eiusdem capax esse possit. Sed illi, qui sacram Communionem nondum receperunt, idonei esse possunt, eo quod, dimissa culpa, superest adhuc poena temporalis ab iisdem pio qualitate culpa luenda ; ergo haud ab generali Indultu excipi debent, ac proinde applicari iis quoque poterit in mortis articulo benedictio cum adnexa Indulgentia.

Demum sapientissimus Pontifex Episcoporum excitat sollicitudinem, ne sinant moribundos tanto beneficio privari; imo et eos monet, ut etiam personaliter ad aegrotos accedant. Postquam enim Episcopis aliisque Praelatis inferioribus, sed jurisdictionem in suis Territoriis habentibus, facultatem fecerat alios subdelegandi, declarat : « Non id propositum nobis fuisse, ut eos prorsus eximeremus ab hoc paternae charitatis officio per se ipsos adeundi miseros aegrotos plenariae absolutionis in extremo articulo adipiscendae cupidos ; sed ut communem pietatem opportune iuvaremus, ne, dum ipsi aliis pastoralibus curis delinuntur, dulere debeant commissos sibi fideles hoc tanto spirituali beneficio destitutos ex hac vita migrare ». Quod si neminem ex hac vita discedere curandum est Episcopis, quin imo Ecclesiae thesauro gaudeat ; neque illi eo privandi sunt, de quibus in proposito dubio ratio habenda est. Praeterea in praevia instructione ad formulam adhibendam ad impertiendam benedictionem in articulo mortis nulla fit mentio Communionis, sed dumtaxat Confessionis : < Si aegrotus voluerit confiteri.... si Confessionem non petat, excitet illum ad elicendum actum contritionis; de binus benedictionis efficacia ac virtute, si tempus felix, breviter admoneat, tum instruat atque hortetur, ut morbi incommoda ac dolores in anleactae vitae expiationem libenter perferat etc. ».

His omnibus addenda est communis, quae servatur, praxis impertiendi benedictionem, cui plenaria Indulgentia est adnexa, etiam illis, qui repentino morbo correpti, sacram Synaxim in extrema illa periodo recipiendi capaces non sunt, *si illam pelici ini, scilicet benedictionem et indulgentiam, dum sana mente et integris sensibus erant, seu verisimiliter petissent, tel*

dederint signa contritionis etc. Iam vero si necessaria omnino esset sacra Communio, neque Indulgentiam oblinendo idonei essent illi, qui subitaneo morbo correpti aut deglutiendi facultate privati, aut evomitionibus obnoxii, sacra refici nequeunt Eucharistia. Atqui ii capaces censentur, tantoque beneficio nullatenus privantur, *si verisimiliter petissent, dum sana mente et integris sensibus erant.* Ex allata propterea universaliter admissa praxi consequitur Communionem tamquam conditionem omnino necessariam in recensitis casibus non requiri: curiam tanto bono privandi eiun pueri qui, ad percipiendam Eucharistiam, etsi nondum idonei censentur, doli tamen capaces cum sint, aliqua culpa suam foderunt conscientiam, qua per Poenitentiae Sacramentum remissa, adhuc sunt temporali poenae luendae in hac vel altera vita obnoxii? Erilne deterior habenda horum conditio, ita ut sint incapaces ea Indulgentia, quam pia mater Ecclesia cunctis fidelibus, sine ulla exceptione vel limitatione, benigne elargitur? Imo potius beneficium extendi ad istos quoque putandum est, quo omnes adulti (dummodo aliud non obstat) capaces sunt, etsi ex allatis impedimentis nequeant Communionem praemittere. Quid insuper? Ideo ad lucrandas Indulgentias plenarias praemitti Communio debet, quia habetur ut opus iniunctum a concedente, qui potest illud, si velit, non apponere; ergo absolute ei simpliciter necessarium non est, et aliquo in casu potest omitti, et omissio impedimento non est lucrandae Indulgentiae, ad differentiam alienus conditionis, qua, expiata conscientia quoad reatum culpa, remittendus dumtaxat supersit reatus temporalis poenae, quum ad id consequendum fructumque Indulgentiae percipiendum indispensabiliter necesse sit status gratiae. Idipsum colligi posse videtur ex praefatis Apostolicis Literis Benedicti XIV; quippe a sapientissimo Pontifice monitos video Sacerdotes, qui in extremo agone laborantibus spiritualia praebent Ecclesiae auxilia : « Ut omni ratione studeant moribundos fideles ad novos de admissis peccatis doloris actus eliciendos, concipiendosque ferventissimae in Deum chantalis affectus, praesertim vero ipsam mortem aequae ac libenti animo suscipiendam ». Quibus in verbis nulla lit distinctio inter infirmum et infirmum, sed omnes veniunt sub generali dictione *moribundi fideles*: de Communionem vero ne verbum

quidem, licet casus (nec infrequenter) dari possit, ut in mortis discrimine positus, et plenaria Indulgentia ditandus fuerit pluribus retro diebus Viatico roboratus, et adhuc capax sit iterum sacra Dape se reficiendi.

Addere hic iuvat aliud argumentum, quod, licet directe casum non respiciat, tantum nihilominus ad illum relationem habet, ut non nihil prosit ad ea, quae huc usque dicta sunt, confirmanda. Idem Pontifex Benedictus XIV Apostolicis Literis ad Poenitentiarum directis, quibus enumerantur facultates per integrum Iubilaei annum Confessantibus concessas, alteram has inter ponit, scilicet in aliud pium opus, Indulgentiam Iubilaei lucranda, commutandi pueris, qui nondum ad Communionem percipiendam videntur idonei. Ibi enim § 48, sic legitur : « Quamvis iniuncta pro hoc Iubilaeo Communio sit ; pueri tamen, qui nondum per aetatem ad propriam Communionem admissi fuissent, neque intra hunc annum sanctum Parochi proprii vel Confessarii iudicio admittendi videantur, censerique possunt ab isto iniuncto opere legitime impediti, iisdemque Communionem in aliud pium opus arbitrio Confessarii praescribendum commutari permittimus ». Iam vero si pro lucranda Iubilaei Indulgentia pueris Communio in aliud commutatur opus, et ideo commutatur, quia censerique debent ab altero iniuncto, Communionem scilicet, legitime impediti ; cur non idem de iisdem censendum erit, qui in mortis articulo repenuntur ? Immo pro hisce polior videtur ratio, propter quam tanto beneficio privandi non sint. Quod si ullum est tempus, quo iniunctum Communionis opus, vel in aliud commutetur, vel etiam nec absolute, ut in casu nostro, nec necessario requiratur : illud profecto est, cum maior pro oblinenda luendarum poenarum remissione urget necessitas, et maioribus ac opportunioribus subsidiis pia Mater Ecclesia Fidelibus omnibus in agone positis succurrere nititur.

Aliquis fortasse erit, qui casum a casu distinguat, haereatque in eo quod pro Iubilaei Indulgentia oblinenda singularis facultas et dispensatio quaedam concedatur ; quamobrem videtur iniuncti operis communionem habitam fuisse a legislatore Pontifice, ut necessariam conditionem, quae tamen desideratur pro pueris doli capacibus positus in articulo mortis. At primum advertendum est ea in Constitutioni (quae

unico versabatur circa facultates Confessantibus concessas favore poenitentiae, ad effectum dumtaxat consequendi magnam Iubilaei Indulgentiam) locum non habuisse casum. Iterum, de quo in praesens est disputatio. Deinde alia attendenda ratio est, quae ponit differentiam. Benedictina Constitutio consulit pueris, qui sani sunt et capaces id opus, in quod iniuncta Communionis conditio commutatur : verum, qui in agone positi reperiuntur, plerumque aliud adimplendi opus sunt incapaces ; non erit igitur et his succurrendum ? Id repugnaret curae et sollicitudini, quam habet pia Mater Ecclesia omnium filiorum, et fidei catholicae professorum, quaque omnes complectitur, et opportunis iuvare vult subsidiis in gravissima illa necessitate. Hinc nil mirum si nulla singularis dispensatio, nulla singularis facultas concedatur, nulla commutatio facienda praecipitur quoad positos in mortis articulo, licet necessaria sit pueris capacibus et valentibus implere opus, in quod commutata est Communio ad Iubilaei Indulgentiam consequendam.

Sive igitur ratio habeatur linis, quem habet pia Mater Ecclesia in hac impertinentia benedictione et indulgentia, sive eiusdem Indulgentiae subiecti, sive communis cum aliis fidelibus oblinendi Indulgentiam necessitatis ad dimittendas temporales poenas debitas pro peccatis iam poenitentia remissis, sive generalium Apostolicarum Litterarum locutionum, sive praxis quae universaliter obtinet*, concludendum videtur pueros, de quibus in dubio, quatenus illam oblinendi capaces sint, per peccata patrata et iam quoad reatum culpae remissa, alio hoc singulari beneficio non esse participandos ; quemadmodum Sacra Congregatio in responsione ad propositum dubium declaravit.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2 « 54. NEAPOLITANA. (4fi27)

Quum inter Primicerium et Canonicos Collegiatae S. Iohannis Maioris Civitatis Neapolis nonnullae exortae essent controversiae ; hinc ad effectum imponendi iisdem finem, componendi dissensiones turbataeque pacis restaurandi, aliquot dubia discutienda definiendaque delata fuerunt ad Sacram Huius Congregationem ; quae sub diebus 22 Iunii et 25 Octobris 1697 et 5 Ianuarii 1698 re diligenter matureque dis-

citssa, habilaque ratione iurium ulrique parti competentium, singulis opportunum dedii responsum. Ea inter in postrema propositione illud quartum tenebat locum, quo quaerebatur: « An Primicerio solemnter celebranti Canonici pro Diacono et Subdiacono inservire teneantur? » Cui Quaesito, novis adhibitis curis, requisiloque alterius ex Magistris Caeremoniarum Voto, responsum fuit: « Affirmative », decretoque addita fuit clausula: « Nec amplius in omnibus Causam praedictam pio poni decrevit ». Post longam fugam centum et triginta fere annorum, credi merito poterat compositam rem fuisse, nec amplius litem fore instaurandam. Secus tamen accidit. Etsi enim quoad alia dubia, quae in praefatis Congregationibus discussa ac definita fuerant, nullo modo moveatur quaestio; non ita tamen evenit de illo, quod versatur circa assistentia») Primicerio solemniter celebranti a Canonici praestandam. Verum in novo hoc disponendo examine ab consueto iudiciali ordine declinandum fuit. Nam cum ageretur de quaestione, quae a sacro Patrum Ritibus tuendis praepositorum Coetu discussa ac definita est, dubium proponendum erat sub altera ex sequentibus formulis: « An sit standum vel recedendum a decisis? » sive < An Decretum 25 Lumarum 1(598, sit confirmandum vel infirmandum? » Verum a solito declinantes Canonici, ac si de noviter exorta controversia agendum esset, nec petita facultate de ledeundo, non obstante clausula *amplius* apposita postremo Decreto anni 109«, simpliciter postularunt: < An Primicerio solemniter celebranti Canonici pro Diacono et Subdiacono inservire teneantur? » Ideo Sacra Congregatio non directe proposito Dubio respondit, et satius esse duxit praxi iudicialique ordini conforme antiquum confirmare Decretum sub ea Rescripti formula: « Servetur omnino Decretum diei 5 Ianuarii 1(598; et amplius ». Breviter haec adnotanda duxi ad uberiores facti declarationem.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2655. ROMANA (11128)
BASILICAE COLLEGIATAE
S. MARIAE TRANSTIBERIM.

Hoc Decretum nulla indiget declaratione aut illustratione. Postquam SSihus I).Hinnus Noster Leo Papa XII, quem Deus ii. M. diu sospitem incolimeinque servet

pro universae Catholicae Ecclesiae bono, declaravit *Sacra Congregat, responsa conformia esse Menti Suae*, nulla superest ambiguitas circa intelligentiam Constitutionis *Super unitesam* datae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae 1821, IV Kalendas Novembris, de nova Paroeciarum Almae Urbis ordinatione. Quod praesertim respicit dispositionem expressam in § *Id nos maxime contendentes*. Etenim Sacratissimus Princeps datis regulis mediisque comparatis, quibus Parochi simul possent cum muneris dignitatem tueri, tum diligentius, expeditius, commodius Animarum curae incumbere, speciali quodam modo distinxit, novoque auxit honore illos, qui lanquam Vicarii Curati erant constituendi in Patriarchalibus, Basilicis minoribus ac Collegiatis. Hos namque praeter Parochialis muneris, quod commune cum aliis Parochis, exercitium habent, novo auxit decore et ornamento, decernendo ulidem ac eorum successores nunc et in perpetuum Patriarchalium Ecclesiarum Beneficiariis Ordinis Presbyteralis accenserentur, ubi primum Beneficiaria Praebenda vacasse, similique modo Vicarii perpetui aliarum Basilicarum minorum et Collegiatarum Canoniatum de Massa primo vacaturum oblinerent. Sed hoc non salis iussu insuper, donec vacaret aliqua ex praefatis Praebendis, eosdem illico stalli aliisque praerogativis, praeeminentiis ac insignibus poliri et gaudere, ul celeri vel Beneficarii, vel Canonici ex Collegio, respective poliuntur et gaudent. Ex his clarissime patet, quod si Parochus, vel Beneficiarius, vel Canonicus, qui usque dum honorarius fuit, stallum inter Beneficiarios vel Canonicos Ordinis Presbyteralis supra ceteros inferioris Ordinis in sua institutione occupavit, licet nondum Praebendam adeptus, postquam hanc consequutus est, factusque verus Canonicus, verusve Beneficialus, a sede, quam tenuerat, nullo modo, nullo sub praetextu aut quaesito colore est exturbandus, vel iure ascendendi privatus; quia cuiuscumque Ordinis sit Praebenda vacans, quam ipse obtinuit, vigore tamen praefatae Constitutionis *Presbyteralis* evasit, ei uti talis in perpetuum habenda erit. Ideo in hoc peculiari casu ex mente et voluntate salis expressa Pontificis Legislatoris, qui primus erat in Ordine Diagonalis, nequibat ad Presbyteralem ascendere, eo quod huiusmodi ascensus uni competeat Vicario Curato, et alia quaeli

bet dispositionis Apostolicae interpretatio erronea erat, ac propterea irriti et inanes artus omnes, qui ex falsa interpretatione sequuli sunt. Sed in re tam clara non interest immorari diutius, postquam Legislatores ipse Pontifex Summus hunc sensum esse voluntati suae conformem declaravit.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2057. ALEXANDRINA. (4631)

Ex Decreto colligimus Cathedralis Ecclesiae Alexandrinam anno 1803 suppressam fuisse, dein vero in Collegialam commutatam, in quo statu qualilaleqie perseveravit usque ad annum 1817, quo tandem a sa. me. Pio VII Apostolicis Litteris datis die 2 Augusti in Cathedralis fuit restituta, aut noviter erecta, dato in nova Dioecesium circumscriptione eidem Ecclesiae Episcopo. Scire nullatenus interest num intermedio tempore, quod a suppressione ad reintegrationem vel novam erectionem computatur, legitime fuerit in veram Collegialam conversa : illud potius attendi debet, quod Capitulum usquequo existent! Cathedralis inservivit, slelitqie Episcopalis Sedes, consuevit Horis Canonici addere Officium parvum B. M. V., illud defunctorum, Psalmos Graduates ac Poemantiales diebus fetalibus vel recurrente Officio ritus simplicis, iuxta formam praescriptam in Rubricis Breviarii a Sancto Pontifice Pio V reformati. Ab hoc onere adimplendo, extincto Capitulo, cessatum fuit prout cessarunt iura aliaque onera omnibus Cathedralibus communia, vel peculiaris vigore Instituti et Constitutionum Alexandrini Capituli. Eo tamen reinlegrato, vel per restitutionem, vel per novam erectionem, reassumenda erat etiam vi praefatae Pianae Constitutionis antiqua consuetudo recitandi Ufficium parvum B. M. Virginis etc.; nec poterant Dignitates et Canonici, ut perperam nonnulli opinabantur, se ab eodem onere ita solutos credere, ul ad interruptam consuetudinem redire non tenentur, eo sub praetextu quod in Luens Apostolicis reintegrationis aut novae erectionis de eadem consuetudine re-assumenda nulla mentio occurreret. Id opus non erat, et sicuti restituebantur antiqua mra, Ha etiam et onera, vel ex lege, vel ex consuetudine, stilem quoad ea, quae respiciunt Divinam Psalmody in Choro persolvendam. R ilionv- autem subii-

lesque argumentationes ab aliquibus productae, ut sese Capitulumque eximerent a praefato onere, pillantes per réintégrationem vel novam erectionem, restitutam praefatam consuetudinem non esse habendam. Merito igitur re delata ad S. R. C., Eminentissimi Patres eidem praepositi nihili habendas esse allatas rationes et subtiliter deductas argumentationes declararunt; propterea restitutum Capitulum teneri ad recitationem Officii parvi B. M. Virginis etc., iuxta consuetudinem, quae obtinuerat usque dum Cathedralis Capitulum steterat. Haud prodesse poterat interrupta consuetudo ad sustinendam opinionem contrariam : nam eadem S. C. in quaestionibus hac super re quandoque exortis nihil pendendum morem censuit ab laudabili consuetudine alienum, quacumque ex causa idem fuerit inductus, semperque respondit parendum esse Constitutioni S. Pii V. et Rubricis Breviarii reformati, primaevamque consuetudinem esse restituendam. Ita sub die 28 Ianuarii 1606 in una Suessae et in Pacen. cum petissent Canonici et Capitulum declarari : « An tenerentur recitare Officium B. M. V., illud defunctorum etc. prout assignantur in Breviario reformato etc., quae recitari consueverunt ante acceptationem dicti Breviarii reformati, sed non in omnibus diebus in Rubricis postea praescriptis iuxta memorato Breviario reformato, sed in quibusdam Ianuarius diebus: quae consuetudo in desuetudinem postea abiit », sub inani praetextu quod Constitutio S. Pii V non obligat sub poena peccati mortali; responsum fuit : * Teneri in Choro recitare Officium parvum B. M. V. etc. in diebus, in quibus assignatur in Breviario reformato etc.; extra Chorum excusari, si.... non celebrent ». Ita sub die 10 Ianuarii 1609. Vide etiam aliud Decretum in Segnina die 10 Martii 1657; ei laudem in *Nolana* Ianuarius cum rigore id esse intelligendum ab eadem S. C. declaratum fuit sub die 20 Martii 1660, ut mos semel inductus nequeat aboleri per contrariam consuetudinem posita Bullam Pii V introductam, et *hanc esse abusum impiaesci i/ilibtleui*. Si abusus impraescriptis esi, quanam talione, colore ac praetextui poterunt Cathedralis Alexandrinae Dignitates et Canonici ab onere se censere solutos, cui sese obligaverunt Breviarium reformatum acceptantes?

Nt- quis opponat Dei return in Nucerina die 11 Iunii 1620, quo declaratum fuit ab

Episcopo cogi non posse Nucerinae Cathedralis Canonicos ad recitandum in Choro Psalmos Graduates etc. Nam ea in Ecclesia similis consuetudo non aderat, et numquam adfuerat; nec propterea novum onus erat imponendum, quo eiusdem Capitulum se gravare nolebat. Igitur Decretum hoc, et si quae sunt alia huiusmodi, contradictionem non involvunt, sed inter casus et casus ponunt differentiam, ut clarius explicatum video ab eadem S. C. in Pernambucen. die 1ta Septembris 1775; nam ad dubium hisce conceptum verbis: « An Capitulum possit in bona conscientia omittere recitationem Officii parvi B. M. V. in diebus simplicibus et fecialibus, eo quod tenues sint dictae Praebendae, et nulla adsit consuetudo praedictum Officium parvum recitandi? » respondit: « Officium parvum B. M. V. in diebus simplicibus et fecialibus, *non abrogata tamen consuetudine quae in contrarium fortasse vigeret*, tuto posse omitti ». Ex hoc responso facile quisque intellegit quid sit servandum; nam luto omitti posse praefatam recitationem respondit, quia expositum fuerat *nullam adfuisse consuetudinem*, sed simul Decreto additam voluit clausulam conditionemque praeservativam: *Non abrogata tamen consuetudine, quae in contrarium fortasse rigeret*: quod idem est ac si responsum fuisset: *Consuetudinem omnino servandam recitandi praefatum Officium, si aliquando ea in Cathedrali obtinisset*.

Haec adnolanda duxi, non quia Decretum latum pro Ecclesia Cathedrali Alexandrina illustratione indigeret, verum ut ostenderem quae constans sit Sacr. huius Congregationis mens et sententia, videlicet, quod nullo sub colore, nullo sub praetextu, nulla ex causa recedendum sit a recitatione Officii B. M. V. in Choro, etiam si quacumque ex causa constet morem a Rubrica praescriptum fuisse interruptum. Ab hoc onere dumtaxat libera esse Capitula, quae nullo unquam tempore illud sibi imposuerunt.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2G59. BUGELLEN. (4633)

Quoad assistentiam praestandam Episcopo pontificaliter celebranti, vel in Pontificalibus sacris assistenti Mysteriis, clara est Caeremonialis Episcoporum dispositio, nec mihi datum est intelligere unde orta sit pelliculae dubitandi ratio, propter quam

duo dubia discutienda definiendaque Sacr. Bit. Congregationi proposita fuerunt. Porro de Presbytero assistente, de quo dumtaxat quaestio est, praefatum Caeremoniale lib. 1, cap. 7, num. 1, ita disponit, et generalem dat regulam: < Inter omnes Episcopi ministros, qui ei in Divinis et assistunt, et serviunt, primus et dignior est Presbyter assistens, qui idcirco debet esse dignior ex Presbyteris tam Canonicis, quam Dignitatibus, qui in Choro cum aliis sedere solent, nec refert quo nomine nuncupetur, an Archidiaconus, an Archipresbyter, ut digne et decenter officium suum exercere valeat, et opportune Episcopo rem divinam agenti ministrare possit ». Quid clarius, quid evidentius decerni poterat ad designandam certam personam, quae Episcopo celebraturo praebeat assistentiam? Atqui quum dignior ex omnibus, qui in Cathedrali Bengellen. sedent in Choro, est prima Dignitas, quocumque nomine ab aliis, si quae insuper sunt, distinguatur, palam fit, rectaque consequitur ad ipsam pertinere officium Presbyteri assistentis. Id tam verum est, ut in eadem Caeremonialis dispositione adhibeatur dictio *debet*, quae praeceptum importat: ideo ab hoc exercitio nequit se eximere prima Dignitas, et aliter qui sequitur locum cedere, nisi legitime sit impeditus.

Verumtamen Episcopi non semper Missam in Pontificalibus celebrant et Vesperas decantant, imo frequentius Divinis cum Cappa intersunt Officiis. Cuiusnam ergo erit hoc in casu munus assistentiae? Provisum id video in eodem Caeremoniali. Ibidem num. 7: < Episcopo vero non celebrante, « sed Vesperis aut Missae solenni per alium tertium cantatae praesente, tunc Presbyter < Canonicus dignior post Dignitates assistat, « prout et duo Canonici Diaconi in habitu « canonicali sine paramentis ». Ex hisce Caeremonialis verbis duo deducuntur, videlicet ad Dignitatem spectare assistentiam Episcopo Sacra pontificaliter peragenti; digniori ex Canonicis quando Episcopus suam tantummodo praestat assistentiam: quo in casu tam ipse Canonicus, quam duo assistentes Diaconi in habitu canonicali sine paramentis respectivis officiis funguntur.

Praefatis Caeremonialis dispositionibus apprimè consona sunt S. R. C. Decreta. Cum enim Dignitates Cathedralis Monopolitanae quaesivissent declarari quis intervenire debeat Episcopo solemniter celebranti pro Presbytero assistente, et quis quando

Episcopus non celebrat, sed Ianum Divinis praesens esi? sub die 1f» Decem br. 1632 respondit : < Aut Praebendae sunl dislin- < ctae in Presbyterales et Diaconales ; el « tunc Episcopo solemniler celebranti as- < sistere debere pro Presbytero assistente < digniorem de Capitulo, quocumque no- « mine nuncupetur, dummodo sit in Sa- < cerdolio constitutus ; Episcopo vero non < celebranti, sed Ianum praesenti, pro < Presbytero assistente inservire debere di- < gnorem Canonicum post Dignitates. Aut < Praebendae non sunl distinctae ; el lunc < Episcopo sive solemniler celebret, sive < Divinis Ianum praesens sil, pro Pre- < sbytero assistente inservire denere di- « gnorem de Capitulo iuxta dispositionem < Caeremonialis lib. 1, c. 7, el 8 ». Id ipsum confinmlum fuit in Beneventana sub die 21 Martii 1671. Omitto alia De- creta, quibus idipsum confirmatur. Atque ita constanter servatum fuit in Ecclesia Ca- thedral· Bugellensi. Al nunquam desunt turbidi ingenii homines, qui dissidias quae- runt, alienaque iura usurpare conantur. Hoc novissime accidit in ea Cathedral·, in qua unus adest vel alter ex Canonicis, qui Di- gnitati assislenliam in solemnioribus dum- taxat competere contendit, el hoc munus digniori Canonico tribuit, si solemniam agit Episcopus in Festis secundae classis, el in benedictione Candelarum, Palmarum el Ci- nerum. Iure igitur Dignitates ad sacram hanc Congregationem confugerunt ad iura ser- vanda, quae ex Caeremonialis dispositione ipsis conveniunt, nequaquam Canonicis, nisi in earumdem defectu.

Equidem non ignoro eruditissimum Ca- lalanum in eam abiisse sententiam, ul cre- deret Episcopo celebrante in Festis mino- ribus aul Fenis, assislenliam competere non Dignitati, sed Canonico, praeserlim ubi Or- dines non sunl distincti. Verumlamen tanti viri opinio omni destituitur fundamento. Ideo enim eam sequitur, quia talis esi pra- xis Pontificiae Cappellae, quae lamen trahi nequii ad Ecclesias Cathédrales. Pontificia enim Cappella suos habet peculiare riius ei caeremonias, nunquam pro alus Ecclesiis io exemplum afferendas, in quibus non Caeremoniale peculiare Augustini Palrillii pro eadem Cappella dispositum, sed aliud quod Episcoporum dicimus servandum o- mnino est.

Iam ergo si Episcopis liceat in quibus- cumque Festis, ac etiam diebus Ferialibus, Vesperas et Missam pontificabter celebi ire;

imo si ad aedificationem Fidelium quam- maxime decet, ul Solemniam ipsi agant in nonnullis Fustis secundae classi., pionl sunt Festa Annuncialionis, Conceptionis, Nativitatis B. M. V., Apostolorum uni ac etiam alia, quae peculiaria sunl ob populi vene- rationem ac pietatem, el in quibus, si lubet, solemniler Episcopus celebrat ; ser- vanda omnino sunl quae in Caeremoniali praescribuntur, praesertim cap. 7. Quoniam autem cap. 34, num. 2, libri 2, post enu- merata Festa, in quibus decet ut Episco- pus Pontificalia solemniler peragat, additur: vel etiam arbitrio suo in aliis Festivitati- bus per annum, quodcumqne ei placuerit; palam fil quod nihil immutandum sil quoad Presbyterum assistentem, celebrante Epi- scopo in Festis etiam minoribus diebusque ferialibus.

Idem pariter dicendum est, quando ipsemei Episcopus candelas, cineres et palmas benedicit. Dignitates quippe el Canonici in his quoque benedictionibus sa- cra induunt paramenia. Atqui, ul supra vidimus ex eodem Caeremoniali, dignior Canonicorum quando munere fungitur Pre- sbyteri assistentis, hoc praestare debet of- ficium in habitu canonical·, el sine para- menlis; unde facile consequitur non ad ipsum pertinere assislenliam in supra rela- tis sacris functionibus, verum id perlinere ad primam dignitatem : nempe pluviali as- sumpto, ad sedem episcopalem accedere, ministrare naviculam, porrigere asperso- rium, deindeque thuribulum. Verbo cuncta perstringam. Primae Dignitatis est, vel ea impedita, alterius, quae succedit, praestare assislenliam Episcopo, dum sacra a Dignita- tibus el Canonicis sumi debeni indumen- ta, vel Celebrante Episcopo, vel supra me- moratas functiones peragente : Canonico ve- ro digniori, dum assistentia debetur sine sacris paramenlis, sed in habitu choralis. Atque ita ad proposita dubia respondens, S. C. declaravit iululligendam esse Caeremonialis Episcoporum dispositionem.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2660. VERONEN. (4634)

Praeslat heic loci maiori clarilalis gra- tia subiicore facti expositionem una cum Voto a me confecto, quod Sacra Congre- gatio, re malare discussa, dignata est ad- probare.

Fin dalVanno 172S, sollo il giorno 6 Mag-

gio, viene asserito che il P. Ignazio Religioso dell'Ordine dei Carmelitani Scalzi con publico Iscrizione (è dono di una Teca, entro la quale si conservano le tre seguenti reliquie, cioè: *Ligni SSmae Crucis I.* X I. C., *Veli cuiusdam albi, et alterius Veli rubri intincti seu aspersi Sanguine pretioso Plagarum Christi Domini Nostri*, coll'aulenica di Fra Crisostomo Calvi dell'Oriline de' Predicatori, Vescovo di Cefalonia e di Xante, alla Chiesa Parrocchiale di S. Ambrogio di Valpolicella, Diocesi di Verona.

Tali reliquie furono accettate dalla Comunità del Luogo e dal Parroco della Chiesa con i seguenti patii: cioè che sieno custodite in un Tabernacolo a due sportelli e a due Chiavi, una delle quali abbia a restare presso la Comunità del Luogo, e l'altra presso il Parroco della Chiesa; che debbano esporsi con certo determinato numero di luini e colla maggior solennità nella terza Festa di Pasqua, in cui havvi in quella Chiesa l'indulgenza Plenaria; come ancora in caso di gravissima necessità. Sopra il Tabernacolo, in cui custodite sono le suddette Reliquie, o a meglio dire sopra l'Altare, o altro luogo apparato e decente, ove forse resta collocato l'anzidetto Tabernacolo, leggesi la seguente Iscrizione: *Guttas pretiosissimi Sanguinis D. N. I. C., Velum U. M. P. eodem aspersum, parram Crucem de Cruce Salvatoris: Ite Adoremus.*

In adempimento dei patti convenuti nello stabilito giorno, cioè nella terza Festa di Pasqua, si fa la funzione, che viene considerare la maggiore della Chiesa e del Paese con grande solennità e maggiori sfarzi di sacra pompa: e così fors'anche si pratica nelle straordinarie esposizioni delle anzidette Reliquie, che farsi in caso di gravissime necessità. Si soggiunge, che da pochi anni fa venne eretta una magnifica Cappella in riconoscenza di particolari grazie riportata in occasione di militari saccheggiamonti.

Il culto, che in tale solennità si presta alle anzidette Reliquie, è il seguente. Nella mattina vien trasferita la Teca, che le conviene, all'Altare, in cui si conserva il Santissimo Sacramento, si espone sull'Trono, si canta la Messa, il Celebrante le venera con doppia genuflessione, ed in fine benedice il Popolo al modo stesso, che prescrive viene e si fa col Sacramento. Quindi viene collocato il Reliquiario nello stesso

Tabernacolo col Sacramento; e nella sera si rinnova la funzione collo stesso rito e cerimonie praticate nella mattina. Costi viene asserito essersi fatto sino agli ultimi tempi, senza che i Vescovi in occasione di Sagra Visita abbiano (atto verun Decreto contrario; anzi si pretende, che i Vescovi medesimi abbiano talvolta praticato alcuni de' suddetti altri di special Culto.

Inoltre vien soggiunto, che la cosa fin agli ultimi tempi a noi prossimi, è stata pacifica, ed il rito sopraccennato non ha sofferto verun cambiamento, nè ha incontrato verun contraddirlo. Provveduta però ultimamente la Chiesa del nuovo Arcipretato nella persona del Negrini, questo, come più esperto, più zelante per l'osservanza dei sacri riti, variò il consueto sistema, ed appoggiato al prescritto delle Rubriche e al Decreto di questa Sacra Congregazione dell'anno 1736 in una Brixiana dei 15 Settembre riformò la funzione ed il rito, incensando in piedi il Reliquiario conleante le suddette Reliquie, e non riponendolo nel Tabernacolo col Sacramento,

Una tale variazione non è da dire quale e quanto rumore e disturbo cagionasse nel Popolo, che proruppe in appresso in sconvencvoli questioni ed espressioni di dubbiezza e dilidienze toccanti la Religione e la Fede.

In questo sialo di rose, essendo l'Altare assai serio e delicato, prudentemente il suddetto Arciprete si recò a suo dovere di consullarne Monsig. Vescovo di Verona, dal quale ebbe in risposta l'approvazione del di lui operato; ed allorchè non solo il Popolo era rimasto atteso per la succennata riforma di rito, ma altresì alcuni, se non tutti i Preti ed Ecclesiastici di quella Parrocchia; perciò conchiude il Vescovo: < Legga questa lettera ai suoi Preti, e li faccia capaci. Ad essi poi toccherà di far capace il Popolo in buone maniere: il che ottenuto dal Dio della Pace, dell'Umiltà e dell'obbedienza, si passerà per gradi a fare la diminuzione di Culto eccessivo e privo di ragionevole fondamento ».

Non si poteva rispondere e provvedere con maggior maturità e saviezza: ma conviene dire, che non perciò sia riuscito di ridurre al dovere tutti gli Ecclesiastici e Popolazione. Quindi si credette indispensabile dovere dal zelante Parroco Negrini di avanzare ricorso a questa Sacra Congregazione, ad effetto di avere una decisiva risoluzione, con précisait: ciò che è tole-

rabile e ciò che non si deve assolutamente permettere.

Taie è la serie e l'esposizione del fallo, sui quale debbon solleporli ad esame due punli. Il primo riguarda l'idenlità delle snpposte Reliquie e specialmenle di quelin, che dicesi del preziosissimo Sarigue : il se-
conde poi è relativo all'idiinlivi di spe-
cial culio, che per uso, o a meglio dire
per abuso, finora si sono pralicati e son ri-
pulaii adesso degni di riforma.

Riguardo al primo, relativo all'idenlità delle supposte Reliquit-, mi sia pur lecilo di francamente esporre il mio sentimento ; il quale < sembrarmi di avere «uflicieuLi molivi da doverne dubilnre.

Il dono si fece da un Carmelilano Scalzo, dai quale venne supposto di averlo rice-
vulo da allro Religioso Domenicano Ve-
scovo di Xante e Cefalonia. Ardilo non
sembrerô, se poca fede a me sembra di
poter preslare alla aulenlicità ed identità
delle Reliquie, venule da quelle Isole, delle
quali gli abilanti, o siano Greci, o siano La-
tini, per lo pili non sono di gran cultura,
nè fomiti di quella sana e giusta crilica,
c he in ragion di Reliquie è necessaria per
discernere le vere dalle false, ovvero dub-
bie. Non voglio qui disputare sulla Reliquia
della Croce, nè sull'allra del Velo di .Ma-
na SSriia : la mia grave dubbiezza cade su
quella, che si vuole essere dei preziosis-
s,mo Sangue di Nostro Signor Gesù Cristo.
Si dice nell'Aulenlica : *Alterius Veli rubri
intincti seu aspersi Sanguine pretioso Pla-
garum Christi Domini Nostri. Se il Velo
è rosso, come potrà distinguersi che di
sangue è asperso? Nella custodia delle sacre
Reliquie presso Monsign. Sacrista è certo,
che niuna ve ne ha di lai sorb ; vi è bensj
del Velo di Maria SSma con porzione della
fimbria, che si dice volgarmente cimosa,
la quale é di lili rossi lessula. Or dunque
non polrebbe la decantata Reliquia essere
una porzione degli accennali fill? Per lo
meno evvi una valida ragione da dubi-
larne.*

Checchè perô sia di ciò. cerlo è per
allro che sospelle e dubbie sono le Reli-
quie tulle, che si vogliono dare a credere
e-sere del preziosissimo Sangue di Nosiro
Signor Gesù Crislo. Nê occorre qui recar
le ragiom, per le quali debbono aversi per
incerte e sospelle quelle che per tali ven-
gono supposte e decanlale. Li più accré-
ditai! Scrillori tengono per fermo esser
piultoslo per Reliquie del prodigioso S>n-

gut! emanalo in Berilo da una prodigio*^
Imuiagine oltraggiaia dagli Ebrei. Fra gl*
allri posson vedersi Benedetto XI\,deCa-
nonizatione Sanctorum lib. 4, part. 2, cap. 10,
num. 8, 9, 10, ed Onoraio tji S. Maria, Ani-
mativers. de regulis et usu Crilices, loin. 3,
disseri, ß, arlic. 1, et sequen.

Questo fe in quanlo all'idenlità ed au-
lenlicità della supposta Reliquia. Si polrebbt
qui aggiungere, elle qualunque ne sia la
provenienza, la celebrilà ed allre simili
circostanze sono per lo meno d'incerta qua-
liti. La più cerla è quella che si conserva
in Manlova; ma la Sacra Congregazione dei
Rili nell'accordarne ed approvarne l'Uflizio
si per Manlova, come per allri hioghi, si
aslenne affallo dai dir parola che polesse
aversi per decisione *de qualitate sanguinis*:
come ce lo attesta lo stesso Benedetto XIV
loc. cit. num. 10, in line.

Vengo ora al secondo punlo relativo ai
disiinlivi di special Guild finora preslali
alia supposta Reliquia, che da alcuni vor-
rebbonli soslenere. Mi sia qui permesso di
richiamare a memoria quel che è accadulo
in Roma parecchi anni addielro , mentre
era degnissimo e zelantissimo Vicario Sua
Eminenza Riia il Sig. Cardinale della So-
maglia, ora Decano del Sacro Collegio e Se-
cretario di Sialo.

Conservasi nella Chiesa Coilegiaia di
S. Nicola in Carcere una Reliquia asserita
e ripuiala essere dei Sangue dei Nosiro
Signor Gesù Crislo, la quale fu da qualche
secolo indieiro donata alla medesima da
uno de' Principi della nobile ed anlica Casa
Savelli; ed e sialo solilo di esporla con
qualche solennità, specialmente nei Venerdi
Sanio. Coll'andare dei lempo, cioè dodici
o quindici anni addielro, si procurô di
esienderne il Culto con allre estrinseche di-
moslrazioni, cioè di portare la suddella Re-
liquia in pubblica solenne Processione. L'e-
sempio venne imitato da allri, e per due
anni si fece una simile Processione dalla
Chiesa della Madonna de' Monti, la quale
possedeva o aveva di recente ottenula una
piccolissima Teca, con una quasi impercel-
libile macchietta rossa in mezzo ad un te-
nue frammento di tela, asserendosi essere :
Particula Sanguinis D. Pi. 1. C. La no-
vilà di tali Processioni non potô non ca-
gionare, come addivenir suole, diversità di
opiniôni . e la più sana parte era di sen-
limenio, che pei Ptncriezza di tali Reli-
quie non couve..ero simili dimosirazioni
eslrinsech-, cinfe |;t solennità della Proces-

sione e l'uso del Baldacchino. Non mancarono i Superiori Ecclesiastici di sottoporre l'affare a diligente esame, e si convenne in fine che nulla «'innovasse circa l'esposizione solita farsi nella Collegiata di San Nicola in Carcere alla ricorrenza del Venerdì Santo; ma in quanto alle Processioni, queste vennero assolutamente inibite. Di più per rapporto alla Reliquia, che conservavasi nella Chiesa di S. Maria de' Monti, dopo di essere stata esaminata, fu creduto espediente di ordinare che venisse riposta e custodita tra le altre Reliquie, ma nulla più si facesse in venerazione della medesima.

Da ciò, che si è dello fin qui, ognuno comprende quale e quanta cautela debba usarsi, affinché a simili Reliquie non si presti un indoveroso esrinseco culto, ed il Popolo non venga indotto in errore. Ciò tanto è vero, che trallandosi del vivifico Legno della Santa Croce, come altresì delle Reliquie delle sacre Spine inlessule nella Corona posta sul Capo del Divin Redentore, la Sacra Congregazione de' Riti permise bensì che parlar si potessero in Processione, ma il dislivello del Baldacchino fu accordato soltanto *ubi adest consuetudo immemorabilis*; come dai Decreti della stessa Sacra Congregazione delli 12 Luglio 1704 ed in una Gadice. dei 26 Agosto 1762.

Posso ciò per venire al caso nostro sul punto dell'identità delle supposte Reliquie, mi sembra di far uso di quella moderazione e cautela, che suol praticare la Sacra Congregazione de' Riti, quando si tratta di concedere qualche Uffizio e Messa, a motivo della devozione e venerazione, che presiasi alla Reliquia medesima, poichè nella concessione vi appone la clausola: « cilia lamen adprobationem Reliquiae »; giacchè questo è un incarico, che si appartiene alla cura e vigilanza de' rispettivi Vescovi, i quali, prima di permettere il culto e la venerazione alle Reliquie, debbono esaminare quali siano, da qual luogo estralle, da chi autenticate, unitamente ad altre circostanze, che rendano una moral certezza della verità, identità ed autenticità delle medesime. Anti, benchè nella prima Istruzione della Congregazione dei Riti, nelle questioni, che su ciò possono insorgere, alla medesima ne appartenesse l'esame: ora però privatamente spolia all'altra in appresso istituita *super Indulgentiis et sacris Reliquiis*. Ma quantunque sul punto dell'identità ed autenticità ora non s'ingerisca la suddetta

Congregazione de' Riti, se non in certi casi particolari, conviene per altro alla medesima per l'istituto e diritto il conoscere e dichiarare quali dislivelli di culto e di venerazione debbano prestarsi alle sacre Reliquie, secondo la varietà delle medesime, e quali debbano essere vietati, come abusivi ed indoverosi. Perciò, quantunque special culto si debba agli Istrumenli della Passione del Nostro Divin Redentore, come sono la Croce, le Spine ecc.; nondimeno debbono essere dislivelli da quelli, onde adoriamo la sacra Eucaristia, si riposta nel Tabernacolo, come patente alla pubblica venerazione.

Da quanto ho riferito, detto e riflesso sin qui, mi sembra, che nel presente esposto caso, senza entrare in questioni e dispute, che porterebbero troppo in lungo e molto tempo e studio ricercerebbero (il che non so di quale vantaggio fosse per essere) mi sembra, dissi, potersi strettamente rispondere, che *titra adprobationem assertarum Reliquiarum*, si abbia a scrivere lettera a Monsig. Vescovo di Verona, in cui si dica, che la Sacra Congregazione dei Riti è restata ben soddisfatta della di lui saviezza per le disposizioni prese, insinuate e prescritte all'Arciprete della Chiesa di S. Ambrogio; ed atteso che nello stesso Reliquiario, in cui si conserva la supposta Reliquia del Sangue, ha vi ancor quella della Santa Croce, non permelia altro culto ed altri dislivelli di venerazione, se non quelli che convengono al sacro Legno, con vietare la doppia genulessione, l'incensazione del celebrante genuileso, la benedizione *ad instar Sacramenti* e la riposizione nel Tabernacolo col Sacramento, ed altre simili circostanze, se mai vi fossero, indoverosamente introdotte. Faccia poi uso della sua prudenza per illuminare il Popolo, e specialmente gli Ecclesiastici, se alcuni di questi tuttora persistessero nella mal concepita opinione, con far loro conoscere la ragionevolezza di quanto a nome della Sacra Congregazione ha dovuto ordinare. Né può dubitarsi della di lui esattezza nell'esecuzione, avendone dato un saggio sicuro colla lettera responsive all'Arciprete di S. Ambrogio, dal quale era stato consultato in questo affare.

Polrebbe perciò farsi il seguente breve Reserilio:

Cilia adprobationem Reliquiarum, scribatur Rmo Episcopo, iuxta mentem Sacrae Congregationis.

Mens est, ut permittat tantummodo illas venerationis et cultus significationes, quae conveniunt Reliquiis de Cruce D.N.I.G.; prudenter vero suaviterque per se vel per alios discretos Sacerdotes curet Populum docere et erudire, ne scandalum patiatur ex praescripta indebiti cultus reformatione.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2661. PATAVINA. (4636)

Antiqua est nonnullorum querela, qui arbitrantur et praedicant plura reperiri Decreta a Sacrorum Rituum Congregatione lata, quae sustinent sese inter adversa fronte pugnare. Hi aulem errant quammaxime, quia plerumque non distinguunt casum a casu; ignorant quandoque habendam esse rationem consuetudinis, vel immemorabilis, vel legitime inductae et difficillime sine offensione et scandalo abruptendae; neque considerant in aliquilibus speciebus, attentis diversis factorum circumstantiis, a iuris vigore consulto posse vel debere recedi quoad ea, quae circa disciplinam versantur, quin ulla generali regulae noxa inferatur. Quapropter si qui forle inveniatur et ille, qui huiusmodi querelam instauret in praesenti casu; cum Sacra Congregatio Patavinae Ecclesiae illud negaverit, quod sub die 21 Aprilis 1668 Augustanae Ecclesiae, et sub die 26 Novembris 1696 Beneventanae indulserat: iste certe haud discrimen attendens, quod casum inter et casum intercedit, falsa sua opinione deceptus a vero longissime aberrat. Sacra etenim Congr. in Patavina Oratoris precibus abnuens generali regulae Pontificalis standum esso iure sancivil, legesque liturgicas, quae hac in re vetustissima et gravissima semper viguerunt, quasque servandas voluit, neque vel nulla vel levissima admodum intercedente illi, infirmandas est passa; quum ex insilio ritus omnes et caeremonias in ritualibus Libris praescriptas (nisi rationabilis gravisque causa adducatur) eadem S. C. debeat potueri. Neque sibi adversatur conladicique si in Beneventana Emi Archiepiscopi, qui postea in Petri Cathedra sedet Benedicius XIII appellatus, postulationibus mnuens, rationabilibus de causis concedi potuisse sancivil, quod postea in Patavina negavit. Ne quis autem in posterum ea concessione abuteretur, clausulam addidit: « dummodo non lianseal in exemplum ». Huiusmodi aulem clausula aperte signifi-

care voluit velerem hanc disciplinam, sacrosque Canones, qui eam praescribunt, in sua firmitate manere; mentem vero Patrum Sacris Ritibus luendis praepositorum fuisse et esse, ut nonnisi rationabilibus de causis dispensatio concederetur. Sane sibi hoc modo non adversatur; quippe quia, si tunc aliquid de hac veteri disciplina remisit, id ipsum faciendum in Patavina non duxit, in qua ratio satis valida non occurrebat, quae simili Indulgentiae viam aperiret, locumque dispensationi relinqueret. Qui enim aliquid quandoque vel ob validas gravesque circumstantias, vel etiam, si vis, ex gratia, ex causis sibi nolis, concedere non renuit, non ideo semper ad idem concedendum tenetur, nec cogi potest, nec proinde sibi adversatur, nec ullam nolam meretur, si aliis accedentibus de eadem re petitionibus, illud ipsum deneget quod alias putavit concedi posse.

Scite autem prudenterque S. R. C. clausulam illam in Beneventana addidit, ne scilicet plura danda ac afferenda essent dispensationis exempla, et ne ex concessionibus iteratis pedetentim abusus inducerentur, quibus eliminandis, si sint, vel praecavendis, si futuri praevideantur, eadem Sacra Congregatio adniti quammaxime debet.

Hisce praetactis, vide modo discrimen, quod intercedit Patavinam inter causam aliasque Beneventanam ac Augustanam; in quibus S. R. C. rationabiles circumstantias non desiderari conspiciens, merito credidit aliquantulum relaxandum de iuris rigore, quae quidem in Patavina non occurrunt. Idcirco in ista nihil esse cognovit, quod Indulgentiae locum darei; secus ac in illis. Etenim in Augustana (de hac primu in loquimur, ulpole antiquiore) *quamplurima militaria Altarium pollutorum erant sola in violatione Sepulchrorum, ex quibus extractae fuerunt suetae Reliquiae in praeteritis Suevorum invasionibus, ac propterea violenter profanata, non tamen amotis lapidibus, seu mensis a suis stipitibus. Quomodo aulem potuisset Episcopus tot Altaria in variis vastissimae Dioecesis locis, iisque inter se distitissimis sila, de novo et integraliter consecrare, omnibus servatis ritibus et caeremoniis in Pontificali praescriptis? Id certe nondum multum difficultatis habebat, verum et erat plane impossibile, nisi plures accersii fuissent Episcopi ad id peragendum, quod per unum dumtaxat nequibat; aliqua idcirco dispensatione opus erat, quam S. C.*

induisit, concedendo facultatem illa reconciliandi *sola repositione fleliguiaiium*, servatis caeremoniis pro eadem praescriptis. Atque id erat quod Episcopus in gravissima illa circumstantia compulsus metito postulabat.

In Beneventana aulem, licet non nulla essent Altarium millia reconcilianda, ul fuerant in Augustana, sed longe minor numerus, scilicet quatuordecim; licet praeterea non in dissilis inter se locis exlarent; licet tandem non tam gravi cum Episcopi incommodo possent rite consecrari, tamen Emi Antistitis petitionibus annuendum esse Sacra Congregatio tunc censuit, quia Mensae non impia manu fuerant pollutae, aut alio nefario modo Altaria direpta, sed eadem Mensae integrae permanentes cum Reliquiarum Sepulcris a stipitibus decenter fuerant amotae, ad hunc solum linem, ul Altaria, quibus sacris unctionibus adhaerebant, ex nobiliori materia conslinerentur, ac in elegantiore formam; ex quibus externis operibus maior iis splendor el maieslas accederet, et maius per haec divinus Cultus decus acciperet. Quod mirum igitur, si petitioni adhaerent S. R. C. ea indulgentia usa fuit, ul concederet procedi posse ad Altarium consecrationem, omissis celeris caeremoniis ad repositionem Reliquiarum perlinentibus? prout in Decreto ea in Causa lato clare intelligitur.

Haec aulem omnia magnam inter praefatas Ecclesias et Patavinam S. Iuslinae ponunt differentiam. Singulis quippe inspectis, quae in hoc concurrunt, circumstantiis, nihil erat quod petitam dispensationem concedi posse suaderet, imo omnia collineabant ad eam denegandam. Viginli quinque eo in Templo exlabant Altaria, ex quibus duodecim integra adhuc el ad sacra Mysteria idonea supererant, satis superque ad commodum praebendum Parochialibus aliisque explendis functionibus. Tredecim dumtaxat nova indigebant consecratione, non per solani remotionem lapidum ad effectum solummodo eadem altaria construendi cum maiori decore Religionis el ornamento; verum quia, ut legitur in Decreto, *per feraces manus, aut ablata, aut disfissa, aut destructa fuerant*. Praeterea quatenus occasio daretur in iisdem Altaribus de novo consecrandis celebrandi Missam, suppleri interea poterat per modum provisionis ope Ararum porlalilium, quae superponerentur. Quoniam igitur S. C. omnia mature perpendit, casumque longo intervallo distare

ab iis, quae valida argumenta praebuerant pro dispensatione in Augustana et Beneventana, respondit: < Non esse locum petillae dispensationi ». El ita decernendo, tam leges super tam gravi re latas ab Ecclesia servata vohiil; quam abusus, qui, novo interveniente exemplo novaque accedente concessione, si in hac causa a regula declinasset, exoriri el augeri possent, eos praecavendo penitus sustulit.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2(»(i2. MELITEN. (4637)

Ad Decbium I. innumerae fere quaestiones fuerunt, quae diu mtillumque agitarunt Capitulum, Dignitates et Canonicos Ecclesiae Calhedralis Civitatis Notabilis Infulae Melitae. Hisce occasionem dederunt Capitulum el Canonici Collegialae S. Pauli Naufragi Civitatis Valleltae, ab eo ferme tempore, quo Ecclesia, quae primum Parochialis dumtaxat erat, honorifica Collegialae qualitate fuit insignita. Controversiarum origo altius repetenda est, ab cupiditate scilicet Canonicorum eiusdem sese elevandi, cum honorificentia Insignium, tum amplitudine privilegiorum, quae sibi modis omnibus ditare curarunt, ita ul sese aequales redderent Canonicis Calhedralis, ac in publicis etiam functionibus vix, ac ne vix quidem, ab illis distinguerentur. Pluries idcirco ad Sacram hanc Congregationem delatae fuerunt qutrelae coniroversiaeque discutendae, declarandae ac componendae: praecipue vero de iisdem omnibus concordatis viginli quatuor dubiis actum fuit in Congregatione particulari coacta die 19 Martii 1786, ilernmque adunata sub die 15 Iunii 1789. Patres aulem Emi praefatam particularem Congregationem componentes, visis iuribus ab utraque parte productis, perpensis libralisque rationibus, quibus se quodlibet ex duobus Capitulis suam propugnabat causam, dum singulis dubiis respondendo, id quod aequum iustumque est decreverunt, prudenti lamen consilio simul studuerunt, ul omnia ad aequitatis leges revocarentur, litibus abruptis, inter duo Capitula; ita ut non alia in posterum super praeeminentiis el honorificentis exorirentur iurgia, veluli videre est in Decreto supra. Res videbantur compositae, el ignis extmclus: secus vero accidit; nam eiusdem Collegialae Canonici novis distinctionibus ac praerogativis semper avidi, ul proximius eorum Collegium ad formam qua-

italemqne Calhedralis accederei, longe ampliora illis, quibus iam fruebantur specialibus honoribus atque Induitis augeri indesinenter postularunt, et quod habebant in votis tandem obtinuerunt. Concessum quippe eis fuisse vulgatum fuit, ut ad instar Calhedralis uti possent Clava argentea Senatoria, ac Mozzellas adhibere subsutas serico rubri coloris, una cum similibus asulis et globulis; ac insuper obtinuerunt aureas Cruces deferendas tam super indumentis choralibus, quam sacris; quibus praerogativis cumulati, nulla amplius erat differentia eos inter et Canonicos Calhedralis. En autem causa longeque acrior molesti dissidii ad plures annos protracti: opus hinc fuit ad Sac. Rit. Congregationem recursum habere, quae ultiores hasce quaestiones suo definiret indicio. Sed non tamen facile decernere fuit quid iuris, ubi defectum potissimi documenti, a quo decidendi ratio petenda erat. Siquidem quoad usum argenteae Clavis Senatoriae se tuebatur Collegiato Rescripto, quod sui favore datum asserebat a sa. me. Pio VII: Calhedralis vero huius existentiam, aut saltem authenticitatem impugnabat. Quaestio erat facti factoque finienda, productione scilicet contraversi Rescripti; et Patres Emi Sac. Rit. Congregationi praepositi semel, iterum ac leilio rescribere pro reportatione Rescripti, quin Collegiata iussioni obtemperaret. Post tot intenectas moras, dilationes et technas, quae suspicionibus locum fomentumque dederant, et forte etiam occasionem simultatum inter partes dissidentes, non sine aliquo conscientiarum detrimento, vel aliquando molestissimae huic quaestioni finis imponeretur, SSihus Dominus Noster Leo XII Pont. Max. deputavit particularem Congregationem, quae, omni adpellatione remota, quaestiones omnes controversiasque expenderet. Ideo duo concordata fuerunt Dubia, quae in Decreto leguntur: et Emi Patres pro eadem selecti, expensis iuribus ab utraque parte productis, habitoque tandem Authographio memorati Rescripti sa. me. Pii VII, quod tandiu delituerat, ita rem composuerunt, vel optata quies inter dissidentia Capitula restitueretur pacificaque concordia. Habita quoad primum Dubium ratione Rescripti originaliter reportati, ut eidem maius robur accederei, et ne in posterum novae exorirentur dubitationes, prudenti consilio primum decreverunt: « Consulendum SSiio pro concessione Brevis ad supplicationem Capituli S. Pauli Naufragi, quo

detur facultas utendi Insignibus, de quibus in Dubio, necnon Clava argentea intra et extra Ecclesiam »; dein vero limitationem posuerunt, modumque praescripserunt omnino servandum, ut ratione aliqua Calhedralis Capitulum quoad privilegia inter se aequalia distingueretur: « Exclusis tamen (vel Rescriptum prosequitur) functionibus, quibus interveniunt Capitulum Calhedralis, aut S. Ioannis Vallellae ». Idcirco confirmato favore Collegialae S. Pauli Naufragi privilegio utendi argentea Senatoria Clava, eiusdem usum coercuit ad functiones dumtaxat particulares et proprias sine interventu Capituli Calhedralis, aut S. Ioannis Vallellae: quod si intersit praefatum Capitulum, cuius Canonici modo eidem Ecclesiae S. Ioannis servilium praestant, loco et vice regularis equestris ordinis, ad quem perlinebat et perlinet, hoc in casu Collegiatae Canonici ab eiusdem Clavae usu deeni abstinere.

Ad Dubium II. Ad secundum Dubium quod allinet, dubitandum non erat de privilegio ulrique Capitulo concessio deferendi auream Crucem pectoralem. Ideo « Affirmative » responsum fuit. Sed quoniam ex concessione poteiat Crux imponi tam Vestibus choralibus, quam sacris, abusus inoleverat eam geslandi discoopertam supra sacras Vesses, quod est contra Caeremonialis praescriptum: ideo additum fuit « ad Mentem », quae est, « vel Episcopus mandet Canonicos decoratos privilegio Crucis deferendae super Paramenia sacra, eo uti debere ad praescriptam Caeremonialis, nempe imposita Cruce super Albam, et eadem tegere celebrante Episcopo ». Quum autem SSfnus Dominus Noster Leo XII Pont. Max. praefatae Congregationis particularis definitiva responsa adprobaverit et confirmaverit, nil modo restat, nisi vel executioni mandetur, et optata quies atque concordia inter duo illa Capitula restituatur, et in posterum perseveret.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2GC4. MAZARIEN. (4039)

Dnm primum haec Causa proposita fuit in Sacra Rit. Congregatione Ordinaria coacta die 22 Mirlii 1828, placuit Emis Patribus rem differre et ampliare indicium. En quae fuit ratio. Quaestio agebatur: An velandum, aut discoopertum relinquendum esset Simulacrum S. Ioannis Baptistae, quod magna m veneratione est apud Populum Parochia-

lis Ecclesiae Caslriverani, Dioecesis Mauricn., dum publicae adorationi patet in Throno SSnium Eucharistiae Sacramentum? Ille 'lata occasione excitatum fuit Dubium num expediret extendere praeceptum legendi Tabulas Altarium, ul fit ex praescripto Instructionis Glementinae Hornae in Oratione Quadraginta Horarum, ad alias omnes expositiones, quae per annum fiunt, vel pro adimplendis piis Legalis ex Fidelium foundationibus, vel in Novemdialibus el Triduanis precibus, quae frequenter occurrunt, praesertim vero ante Festivitates B. M. V., vel alia quacumque de causa. Ideo, suspenso indicio, responsum fuit : « Ad D. Secretarium cum SSmo iuxta mentem ». Mens erat, ul fieret relatio SSmo Domino Nostro Leoni XII Pont. Max., cui tamen placuil suam Mentem non aperire, sed *mandavit, ut iterum proponeretur in proxima* (scilicet *Congregatione*). Coacto igitur altero Ordinario Efnorm Patrum Sacris ritibus luendis praepositorum Coetu, re maturius in utramque partem discussa, libralisque argumentis quae afferri poterant, unanimiter fuerunt in sensu, quod magis expediret nihil innovare, nulloque positivum Decretum interponere ; quapropter iribus propositis Dubiis *collective* responsum fuit : « In casu, de quo agitur, servandam esse consuetudinem, excepto tempore expositionis Quadraginta Herarum ». Et Sanctitas Sua huiusmodi responsum adprobavit el confirmavit. Supradicta autem brevior Rescripti formula aequivalel alteri relativae ad singula Dubia, videlicet :

« Ad 1. Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam ».

« Ad 11. Negative ad primam pariem, Affirmative ad secundam ».

< Ad 111. Negative ».

Quoad igitur allinet ad decisionem primi el secundi Dubii ea prudentia usa est S. C., quam servare aequum est, quando in quae-
stionibus quae ad exlrinsecam disciplinam pertinent, declarari oportet quid magis deceat vel magis expediat. Etenim in casu, iis omnibus, quae hinc inde afferri possunt, aequa lance libratls, inclinari pondus videtur pro consuetudine potius servanda, quam pio novo praecepto indicendo; unde rem serio medilanti nihil obversetur, quod obstaculum Religioni contrarium interponat. Secus vero periculum immineret offensionis el scnidali, ubi mos viget, si nova lex diceretur de velandis Imaginibus in omnibus expositionibus, ubi viget consuetudo con-

traria. Equidem Bauldrius in Manual, sacr. caeremon. pari. 3, cap. 17, num. 2, el Bissus verbo *Expositio Sanctissimi Sacramenti* num. 232, g 5, necnon Thiersius, de exposil. SSiii Sacramenti cap 4, num. 12, quos sequilur sa. me. Benedictus XIV Institui, ecclesiastic. quae est 30* editionis lalinae, snni in sensu, quod: < Non liceat, Sacramento exposito, aperias teneri Imagines B. M. V. el Sanctorum, quia, praesente Domino cessare debet honor qui Servo adhibetur, el praesentie Sole omnia A-tra splendorem amittunt ». Verum quidem id est : congrua tamen congruis sunt referenda ; atque ita praefatae auctoritates iotelligendae, quod confundi non debent cultus diversae species, *Latriae* scilicet, qui soli Deo Optimo Maximo debetur, *Ilyperduliae*, quo veneramur Deiparam Virginem el *Duliae*, quem oblinent celeri Sancti. Has distinctiones omnino tenendas servandasque esse ipsa suadet Religio, quia nullo pacto licet diversas cultus species simul confundere, el Coelicolis dare id quod convenit el debetur uni Deo ; vel quo ob suam excellentiam supra celeras creaturas Deiparam colimus : nihilominus cessat omnis dubitandi ratio, quia simul cessat omnis confusio cultus, si unicuique tribuatur quod ei debetur. Dum enim ad Deum confugimus, ul ad unicum Creatorem el Datorem bonorum omnium, preces ad eum dirigendo cultu *Latriae*, nonne possumus mediatricem Deiparam adhibere apud Eum el Coelicolas intercessores? Imo el fieri ita debet, quia re ipsa nullatenus *Hyperduliae* et *Duliae* cultus confunditur cum cultu *Latriae* uni Deo debito, prout habent S. Thomas pari. 3, quae 25, arlic. 5, et S. Bonavenlura in 3, distinct. 9, num. 2. Conveniens imo est, ut deprecatores adhibeamus Coelicolas ; et ex Ecclesiae instituto faciendum ita est, ul quod nostris precibus non valemus, intercessione, ope ac patrocinio B. M. V. el Sanctorum consequamur. Secus enim, si in sensu riguroso supralae auctoritates essent accipiendae, nequaquam liceret Sacramenti expositionem coniungere cum respective cultu B. M. V. et Sanctis debito, el abrogandae forent Novemdiales el Triduanae preces, quae fiunt ad honorem Deiparae el Coelicolarum cum Sacramento exposito; inio eliam abiogandae forent Litaniae Laurelanae, quae ad implorandum B. M. V. praesidium fere semper ante Hymnum *Tantum eigo* recitantur. Carpenda praeterea esset ipsa Clementina

Instructio,, quae iubet, ut dum Sacramentum exponitur pro Oratione Quadraginta Horarum, et priusquam Populus dimittatur cum eiusdem Benedictione, recitentur Litaniae Sanctorum cum precibus. Quis autem est, qui non videat quod si praefatae auctoritates accipiendae essent strictissime, nullaue facta distinctione el discrimine, censura impeteret institutum probalosque Ecclesiae mores, quod vel simpliciter cogitare piaculum est? Nam Litaniae Sanctorum, Laurelae necnon aliae preces recitari solitae, et ab Ecclesia adprobatae, permissae et quandoque in publicis praesertim necessitatibus etiam praescriptae, nihil detrahunt Cultui *Latriae* Sacrae Eucharistiae debito, quia cultus omnis refertur ad Deum, ul ad principium el finem ultimum; Deiparae vero el Sanctorum invocatio fit, velati supra iam dixi, lamquam medium, ut, adhibitis intercessoribus, facilius a Deo oblinere possimus quod petimus, el fragilitas nostra non praesumit. Recte igitur, sapienter prudenierque S. C., dimisso consilio extendendi ad omnes expositiones praescriptum velandi Imagines et Simulacra Sanctorum, magis expediri censuit nullam super lior innovationem facere, respondens ad prima duo Dubia *consuetudinem esse seivandam*, seseque conformavit responsioni alias datae in Ordinario Conventu diei 26 Ianuarii 1793. Consuetudo erat, ul singulis Annis solemnis expositio fieret in Sacello Paulino Basilicae Liberlandae, patente vetustissima Imagine B. M. V. , quae ibi magna est in veneratione : verum, quum novi extrucla machina, in altum nimis assurgens, impedimentum afferret detectioni praefatae sacrae Imaginis, orta quaestio inter Capitulum et Ecclesiae Patronum ad saepediclam sacram Congregationem delata fuit, propositoque Dubio : « An SSmum Sacramentum publicae venerationi sit exponendum in Altari Deiparae Virginis, huius Imagine detecta, vel potius lecta ? » responsum fuit : < In casu, de quo agitur, servandum esse antiquam consuetudinem ». Ne autem sil qui existimet ad alios casus extendendum non esse Decretum, quod non e-l generale, sed relativum ad speciem propositam ; nam si m quibuslibet expositionibus cooperiendae essent Imagines Deiparae el Sanctorum, quia, ut aiunt Auctoii' supra laudati, < praesente Domino omnium summo, cessare debet cultus Servorum »: neque consuetudo, etsi immemorabilis, neque conventio, neque lex fun-

dationis, neque alia quaelibel gravissima cogitanda ratio posset cohonestare detectionem Imaginum, dum Sacramentum est publice expositum. Itaque illud tenendum est, quod supra dixi, nempe relata verba in sensu congruo sunt accipienda, el dummodo cultus non confundantur, neque Deiparae et Sanctis honorem illum tribuamus, qui soli Deo debetur.

Si ita est, sciscitandi lit locus curnam legendae omnino sunt Imagines in Oratione Quadraginta Horarum, non vero in aliis, vel minus solemnibus, vel etiam solemnissimis, quae non raro per anni circulum fiunt? Praesentissima se offert ratio discriminis. Pro diversilale functionum diversoque earumdem fine aliquid decet el licet in una, quod in altera, quamvis idem sit ulriusque subieclum, non expedit. Porro oratio Quadraginta Horarum ideo instituta fuit, ul *diu noctuque, quavis hora, toto vertente anno, sine intermissione incensum in conspectu Homini dirigatur*, ul legitur in Constitutione Clementis VIII *Graves et diuturnae* data 25 Novembris 1592. Instituti itaque praecipuus et unicus esi finis: ergo, durante Oratione, quae numquam intercipitur, omnis Cultus soli Deo exhibendus est ; idcirco expedii velari Altarium Tabulas, aliaque ita disponere, ul Populus sine distractione lotus sil in adoranda Eucharistia intentus.

Perlinent haec ad duo prima Dubia : sequitur responsio ad tertium, qua excipitur *tempus expositionis Quadraginta Horarum*. Atque hic quaeri posse videtur, quomodo intelligenda el accipienda sil huiusmodi exceptio, nempe, num habeat vim generalis Decreti, an potius unam respicial Ecclesiam, pro qua Dubium propositum fuerat? Mihi quidem videtur peculiaris, non generalis; quia dum aliqua dispositio in Sacra Congregatione tit, qua generalis regula detur ubique servanda, id clare disponitur. Hoc facium non est, el fieri debuisset, quatenus S. C. regulam generalem dicere voluisset. Praeterea quia aliud habemus Decretum latum sub die 12 Ianii 1749 quoad Dubium : « An Constitutio pro Qralione Quadraginta Horarum, Romae iussu ClementisXI edita, etiam extra Urbem servari possit ac debeat? » responsum fuit : < Praedictam Inslractionem extra Urbem non obligare: laudandos tamen qui se illi conformare sludenti, nisi aliud ab Ordinariis Locorum statuatur. Dicam ulterius, si inlrospectualur mens Sacrae Congregationis lalens sub ver-

bis illis *excepto tempore expositionis Quadrageaginta Horarum*, ea esse videtur, ul maxime convenire credal el exoptet, quod ubique praescriptum Clemenlinae Instructionis, saltern quoad Imagines velo legendas, tempore Orationis Quadrageaginta Horarum, servetur. Omnem quae dirimit controversiam esi formula responsionis, quae incipit: in *casu de quo agitur*: quae diclio inilio orationis evincit Decretum coarclari ad imam speciem propositam, nec ultro progredi; quamobrern minime adversatur alteri suprarelalo anni 1749.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2605. IMOLEN. (4640)

Cathedralis Ecclesiae Imolensis Canonici el Dignitates honorificis aul Insignibus, el Pontificalium usu ex benigna concessione sa. me. Pii VII, quem habuerunt Antistitem, fruentes, adhuc lamen duas alias praerogativas a Sacra hac Congregatione postularunt. Primum scilicet *extensionem Indulti ipsis el ipsorum singulis utendi argentea Palmaria, tum extra Pontificalia in propria Ecclesia, tum in quacumque Imolensis Civitatis Ecclesia, in qua sive privatnn, sive solemniter sacras functiones Sacrumque eos peragere contigerit. Secundo vero facultatem ipsis omnibus, el singulis gestandi quotidie pectoralem Crucem*. Patres autem Enli sacris ritibus tuendis praepositi, etsi quoad Palmarioriae extensionem annui posse precibus non répugnassent, apposita limitatione: < Dummodo non sil praesens Episcopus, Metropolitanus, Nuncius, Legatus, S. R. E. Cardinalis>; renuit lamen alterum concedere, *usum nempe Crucis pectoralis*.

Quaerere aliquis posset curnam Dignitatibus et Canonicis insignis Ecclesiae tot cumulatae beneficiis, huiusmodi usum, qui aliis Capitulis quandoque indultus fuit, denegaverit? Dicam primum insolens esse sciscitari rationes, propter quas Sacra Congregatio in materiis pure gratiosis annuit vel renuit petitionibus assentiri. Addam secundo expedire quandoque modum imponere privilegiis, hisque non alia addere privilegia; ne, qui in inferiori sunt Ordine, minis quoad exlrinsecas honorificentias Superiori appropinquentur, veluti est Episcopus relate ad Dignitates el Canonicos, qui eius Capitulum componunt. Equidem non ignoro pectoralis Crucis usum non ita convenire Episcopis, ut nequeat ex Indulgentia

concedi aliis Ecclesiasticis Viris in dignitate aliqua constitutis, imo eliam alicui Metropolitanae, Calhedrali et quibusdam ex insignioribus Collegiatae Ecclesiae Dignitatibus el Canonicis. Cante lamen, et nonnisi pensatis omnibus el singulis circumstantiis, faciendum id expedii, ne adauctis nimis honorificis decorationibus, Dignitates el Canonici vix ab Episcopo in populi aspectu distinguantur, huiusque honor imminutus quodammodo videatur. Itaque quum Imolensis Ecclesia multiplicibus dilata sil privilegiis, ac praesertim usu Pontificalium, mirum non est si S. C. alterum honorificum signum, illud scilicet gestandi quotidie Crucem pectoralem, concedere recusavit, ul in hac sallem extrinseca decoraliune solus illius Ecclesiae Episcopus hoc sibi Insigne privative competere agnosceretur.

Et quoniam obiter incidit sermode Cruce pectorali, quae, ut inilio dixi, non ita est propria Episcopi, ul aliis in dignitate constitutis nequeat eius usus (cum limitationibus et conditionibus) aliquando concedi: eruditionis ergo addere hic mihi visum est quae hac de re apte disserit doctissimus Catalanus in Prolegomenis ad Pontificale Romanum cap. 13.

< Nemini adhuc salis exploratum est
« an primis saeculis in usu fuerit Episcopis Crucem cura Sanctorum Reliquiis,
« quam nos pectoralem dicimus, collo appensam deferre. Etlius Cardinalis Bona
« et Andreas Saussaius ex alto de ea re
« veterum Scriptorum silentio eum ritum
« non admodum antiquum putant. Cui lamen sententiae adhaerere nequeo. Cum
< enim, ul scite docet Thomassinus part. 1
« disciplinae lib. 2, cap. 38, num 4, anliquitus libero quidem et peculiari insinctu Christiani fere omnes seu Orientis,
« seu Occidentis Crucem, vel ipso Crucis
< Ligno, vel sacris Reliquiis inunitam, collo
< appensam gestarent, haud dubium quin
« et illam non modo Episcopi, sed el Glerici etiam deferrent. Certe quod prisci
< Fideles muniti Cruce incederent ostendit
« fuse eruditus Grelserus in Opere suo,
< quod de Cruce inscripsit. Quod autem
< Episcopos spectat, egregium est quod refert S. Gregorius Turoncnsis Episcopus
« lib. 1, de gloria Martyrum, cap. II. Ait
« enim se Crucem auream ad collum gestasse, in qua erant Reliquiae Beatae Virginis, Sanctorum Apostolorum et B. Marlini, cuius ope incendium restinxit, quod
« aqua tolli non poterat. — Tunc, inquit,

« extractam a pedore Crucem elevo contra
 < ignem ; mox in adspeculo Sanctarum Re-
 « liquiarum ita cunctus ignis obstupuit, ac
 < si non fuisset accensus. Alia eiusdem
 « rei exempla post laudatum Thomassinum
 4 refert vir clarissimus Dominicus Geor-
 4 gius lib. I, de Liturgia Romani Pontifi-
 4 cis cap. XIX.

< Faleri hic illud Decease esi, quod,
 4 elsi nulla de eo Episcoporum ritu exem-
 < pia afferri possint, cum tamen nec pri-
 4 sci Sacramentorum libri, nec antiqui prae-
 4 serlim Scriptores liturgici, qui ornatus
 « sacros Pontificum aliorumque Ministro-
 4 rum, tam in Oriente, quam in Occidente
 « pertractarunt, ad earum significationes
 « mysticas enucleandas; cum ipsi, inquam,
 « numquam pectoralem Crucem attigerint,
 « argumento id est, nulla tunc eam lege
 « vel consuetudine generali usurpatam fuis-
 4 se, adeo ut labente Saeculo XIII in pole-
 « state Episcopi esset Crucem pectoralem
 « deferre, vel non. Sic enim in suo Pon-
 « tificali scribit Durandus, qui saeculo illo
 « vivebat : - Indumenta vero sibi (Episco-
 « po) per ordinem necessaria sunt haec,
 « videlicet Caligae, Sandalia, Amictus, Al-
 < ba, Cingulum cum subcinclorio, quod
 « habet similitudinem Manipuli, et depen-
 « det a Cingulo in latere dextro, Crux
 « pectoralis, si quis ea velit uti, Stola,
 « Tunicella, Dalmatica etc. - Sane recte
 < docet laudatus Georgius, loco citato in
 < line, a Romanis quidem Pontificibus, qui
 4 pectorali Cruce iampridem uti sunt, m-
 « ter Episcoporum peculiariora ornamenta
 < fuisse adscriptam.

« Vocari in dubium minime potest, quin
 4 pectoralem Crucem Romani Pontifices
 « vel antiquitus praegerant; constanter
 « id quidem asserit Ioseph Vieecomes l. IV,
 « de Missae Apparatu, cap. XXX, et lau-
 « datus Thomassinus num. IV, ubi usum
 « pectoralis Crucis Reliquiis Sanctorum re-
 « fertur ex S. Gregorii Papae Vita per Ioan-
 < nem Diaconum scripta eruit, Ioannes
 4 quippe lib. IV, cap. VIII, dum sacras
 « enumerat Vestes, quibus indutus fuerat
 4 memoratus Pontifex, dum Tumulo inve-
 4 heretur, ait, phylacteria ipsius magna ve-
 < ratione a Christianis fidelibus fuisse habita ;
 « phylacteriorum autem nomine designari
 4 sacram Reliquiarum Thecam collo appen-
 « sari, idem Scriptor ibidem demonstrat.
 4 imo Gregorius ipsemet eandem vocem
 4 de Cruce sacris foetam pignoribus, ma-
 « gnum autem Sanctissimo Christi Cruci*

« frustulo interpretatur : uti videre est
 < lib. XII, Epistola VII, quam ad Theodo-
 « lindam Longobardorum Reginam scripsit,
 < dicens : - Excellentissimo autem filio
 « nostro Adaloaldo Regi transmittere phy-
 < lacteria curavimus, id est Crucem cum
 « Ligno Sanctae Crucis Domini, et lectio-
 < nem Sancti Evangelii Theca persica in-
 « elusam -.

« Insequentibus saeculis pectoralem Cru-
 « cem specialem fuisse Romani Episcopi or-
 « natum luculenter docet Innocentius III
 « Pontifex Maximus lib. 4. Mysteriorum
 « Missae cap. LVI. Singulas enim Papae
 « Vestes ad Altare explanans pro lamina
 « illa aurea, quam solus Pontifex Summus
 « gestabat in fronte, subiicit Crucem a collo
 « catenulis suspensam, ut quae et ipsa la-
 « minae loco esset summi Pontificis propria:
 « - Quia signo Crucis, inquit, auri lamina
 « cessit, pro lamina, quam Pontifex ille
 « gerebat in fronte, Pontifex ipse Crucem
 « gerit in pedore ; nam Mysterium, quod
 « in quatuor libris auri lamina continebat,
 « in quatuor partibus forma Crucis expli-
 < cuit iuxta quod inquit Apostolus: Ut
 « comprehendatis cum omnibus Sanctis,
 « quae sit longitudo et latitudo, sublimi-
 « tas et profundum. - Ideoque Romanus
 « Pontifex Crucem quamdam insertam ca-
 « tenulis a collo suspensam sibi statuit ante
 « pectus, ut Sacramentum, quod ille tunc
 « praeferebat in fronte, hic autem recon-
 « dat in pectore. Nam corde creditur ad
 * iustitiam, ore autem confessio fit ad sa-
 « lutem -. Haec Innocentius, cuius verba pene
 « exscripsit Durandus lib. III Rationalis
 « cap. IX ; ubi adiungit Summum quidem
 « Pontificem Crucem statuere sibi ante pe-
 « cius ad designandum quod ait Aposto-
 « lus in Epistola I ad Corinthios cap. VI:
 « *Glorificate, et portate Deum in corpore*
 « *vestro*. Tradit deinde idem Durandus Pon-
 « tificem imponendo sibi et deponendo
 « Crucem, ipsam exoculari, ad denotan-
 « dum quod Christi Passionem, quae per
 illam significatur, credit et confitetur,
 quodque ad eandem repraesentandam in
 officio Missae se parat.

« Sunt qui autumant, etiam Graecos
 « Episcopos pectoralem Crucem gestasse,
 « eamque ab ipsis *Encolpian* appellari.
 < Quod tamen non satis exploratum est;
 « quoniam a compluribus doctis Viris con-
 « stantissime pernegatur. Patriarcharum
 « Orientalium Legati Constantinopolim ap-
 « pulsi, ut VIII generali interessent Syno-

< do, testificati sunt quidem, ul primum
< ad Imperatorem admissi sunl, illum Crn-
< cem, quae ex pectore eius pendebal, ipso-
* rum collo imposuisse, qua eos obtesla-
< relur: non aliis persequi, non alias pro-
« movere Ecclesiae utilitates; *Imposuit su-*
< *per colla nostra Encolpion suum, el di-*
* *rit: Ecce indicium Ecclesiae exigat Deus*
< *a cervicibus cestrīs in die mdicii.* Ex-
« tant haec verba m Actione V memora-
< lae Synodi VIII; ubi animadvertere aiunt
< \uasiisiuui Bibliothecarium Graecos sinu
< semper Crucem circumferre, eique inser-
< tum semper aliquid esse verae el vivi-
< lirae Crucis, vel sacrarum alloqui Reli-
< quianim, idque a Graecis *Encolpion* ap-
« pellari. *Encolpion*, inquit, *est quod in*
« *sinu potiatur, coipos enim graece sinus*
* *latine dicitur. Moris enim Graecorum*
< *est Crucem cum pretioso ligno vel cum*
« *Reliquiis Sanctorum ante pectus portare*
« *suspensam ad collum.*

« Sed non inde salis valide infertur
« Encolpion fuisse Insigne Episcoporum ;
« nam primo, qui illud *imposuit fuit Im-*
« *perialor; secundo Illelias Vicarius Sedis*
* *Hierosolymitanae, qui narrans adventum*
< *suum in Regiam Civitatem, et qualiter*
« *ab Imperatore, ipse cum sociis receptus*
< *fuerat, ea icrha dixit: Imposuit super*
« *colla nostra Encolpion etc.*, non erat Epi-
scopus sed Presbyter. Tertio ul Grelse-
ius lili. 2, de Cruce, cap. XXXIV animad-
vertit, et post eum Saussaies *Panopliac*
Episcopalis lib. IV, pag. 299; non infi-
ciatur *Encolpii* vocem neque in Graeco
textu memoratae Actionis V, neque in
« Latina versione haberi, sed ωμ,οφορᾶ,
Humeralia seu Superhumeralia. Idipsum
confirmat Georgius lib. I de Litiirgia Ro-
mani Pontificis cap. XIX. Quarto demum
frustra ea verba ad Crucem pectoralem
Episcoporum referuntur, cum, ul late
« probam qui *de Cruce* scripserunt, Cru-
« cem serum ferre commune esset omni-
bus Christianis; el praesertim hodie di-
« lioribus foeminis, quae in signum potius
< vanitatis qnam Christianae religionis, Cru-
« cem lapidibus pretiosis intextam collo
« appensam deferunt. Ceterum quod special
< Cnicein quam pectoralem vocant, quam ni-
< mirum Episcopi Latini gestare solent,
« benedici aliquibus ab hinc saeculis consue-
vit, extatque hodie titulus in II parte
< nostri huius Romani Pontificalis, qui in-
« scribitur : *de benedictione Crucis pectora-*
« *lis* ».

Idem Calalanus ad paît. 2. Pontificalis
til. 14, quod est dr *benedictione Crucis*
pectoralis, sic adnotat : < De Cruce pecto-
< rali Episcoporum actum a nobis fuse iam
< fuit tom. I huius Operis in Prolegome-
< nis cap. 13, ubi non modo de eius ori-
« gine el usu apud Latinos, verum etiam
< apud Graecos, nonnulli notai t sunl. Quan-
< lum vero ad eiusdem Crucis benedictio-
« nem allinet, nihil in piiscis MSS. ponti-
< fica)ibus Libris, nihil prorsus apud Scri-
« plores antiquos invenio. Sed neque ex-
< tat is praesens titulus in editis anteCle-
« mentem VIII Pontificalibus ; in quibus
< post titulum *de benedictione novae Cru-*
« *cis*, stalim sequitur titulus ille, qui in-
« scribitur *de benedictione Imaginis ii.* .lf. V.
< Porro, uti alibi notatum est, ex Duran-
< di Pontificali liquido constat sua ipsius ae-
tate, saeculo nimirum XIII, Crucem pecto-
ralem gestatam quidem ab Episcopis fuisse,
« sed nondum inter ornamenta Episcopo-
rum translatam ; in potestate tamen Epi-
« scopis eam adhibere, vel non adhibere.
« Constat nihilominus saeculo XIV, non mo-
do inler Episcoporum peculiaria orna-
menta Crucem ip'.im fuisse adscriptam ;
verum eliam, ubi ipsam Episcopi accipie-
bant Missam celebraturi, hanc ex Romano
Missali Fratrum Minorum, quod extal in
Vaticana Bibliotheca, promineialiant for-
« mulam : *Tuam Crucem adoramus Domine*
tuamque gloriosam recolimus Passionem;
« *el Tu miserere nobis, qui passus es cle-*
« *menter pro nobis. Amen.*

< Tametsi antiquus non sil praesens li-
« iulus *de benedictione Crucis pectoralis*,
< quam nempe Episcopi ad collum appen-
« sam gestant, videalurque a Clemente VIII
< adiunctus, cum m editis ante ipsum P«n-
< tificem Libris pontificalibus haudquaquam
« inveniatur : esi tamen non ita recens
< alius titulus, qui non modo in Pontillica-
< libns editis, sed el m MSS. Pontificali
< Codice Guillelmi Durandi, qui floruit
« saeculo XIII, el in alus habetur inscri-
« plus de benedictione el impositione Cru-
« cis proficiscentibus in subsidium el de-
« fensionem Fidei Christianae, seu reeupe-
< ratione Tenae Sanctae. Eslque is titu-
< lus XXI iuxla ordinem titulorum par-
< lis II Romani hodierni Pontificalis. Por-
« ro caillum esi ex hac nostra Rubrica, ul
« Pontifex ad benedicendam Crucem pe-
< clorarent uti possit ea forma, quae in
« ipso titulo XXI est assignata ».

Quoniam itaque palet ex his, quae al-

lata sunt, usque a saeculo XIII vel XIV morem invaluisse gestiendi ab Episcopis pectoralem Crucem, si vellent, qui lamen mos communis evasit, et per modum regulae, quandoquidem in Romano Pontifici illi insertus fuit titulus *tie benedictione Crucis pectoralis*, quae aliis pontificalibus indumentis adnumeratur; plane consequitur ita Episcopis pectoralem Crucem convenire, ut usurpari nequeat ab aliis inferioris ordinis, nisi per privilegium. Hoc autem nonnisi raro rationabilibus de causis caule conceditur. Nil mirum igitur, si eam postulanti Imolensis Cathedralis Capitulo Sacra Congregatio novum hoc Insigne concedere repugnavit. Quum enim tot aliis privilegiis cumulatum esset, eiusdemque Canonici ac Dignitates Pontificalium usu decorati sint, haud congruere visum est aliud addere pectoralis Crucis, quo magis accederent ad extrinsecas pontificales honorificentias; et tantum detraheretur extrinseci honoris Episcopali Dignitati quantum additum esset Dignitatibus et Canonici eiusdem Capitulum componentibus.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2GG6. FAVENTINA. (4641)

Facile quisque videt planeque intelligi Pontificales Missas relate ad illos, qui non ex iure, verum ex privilegio in quibusdam dumtaxat designatis diebus queunt Pontificalia peragere, quin iisdem liceat alios dies, praeter expressos in Apostolicis Constitutionibus, (ul illa est Alexandri VII pro Abbatibus et Praelatis Episcopis inferioribus) vel peculiaribus privilegiis concessis quandoque Capitulis, Dignitatibus, Rectoribus etc., addere. Quamobrem Archipresbyter Collegialae et Parochialis Ecclesiae S. Michaelis Balneocaballi Favennae Diocesis, cui facta fuit potestas a sam. Benedicto XIV Pontificalia peragendi in designatis solemnioribus anni diebus a primis Vesperis ad occasum Solis diei sequentis, perperam praesumit privilegium extendere, eoque uti etiam in Sabbato Sancto, quia Pontificalem Missam licite potest celebrare sequenti die solemni Paschalis Resurrectionis. Equidem in facultate ei est quoad alias festivitates canere pontificaliter primas Vesperas, quia revera a Vesperis milium habet sequentis diei solemnitatis; sed Dominica in qua recolitur Resurrectio D. N. I. C. habet quidem pinas Vesperas, si Vesperae dici possunt, quae

singulari ritu intra Missam persolvuntur loco versus *Communio* et Orationis *Postcommunio*. Nam, ut notat Tetamus Diar. Ecclesiastic, civil cap. 8, de Sabbato Sancto, num. 338: < Eaedem Vesperae vtrius appellari possunt gratiarum actio, quam Officium Vesperarum, teste Ruperlo de divin. Offic. lib. II, cap. XVIII. Confer Benedictum XIV, de Missae Sacrificio, sect. I, cap. XXIII, § 1, sed et Vesperae vocabantur gratiarum actio. Vide Meratum ad Gavantum, tom. II, sect. IV, cap. V, num. I >. Hinc huiusmodi Vesperae separalim non persolvuntur in Choro, sed celebrantur in Missa, quae, ul aliae diei functiones, (per anticipationem) peragitur; ideo dumtaxat ad pnvatim eas recitandas tenentur, qui Missae non adstiterunt intra quam fueram absolutae. Quapropter locus non est, eas pontificaliter persolvendi, nisi intra Missam, prout fieri debet ab Episcopis, qui generalem Ordinationem promovendorum cum ad Minores, tum ad Sacros Ordines peragunt, vel etiam possunt, si velint, etiamsi non adsint ad Ordines promovendi; quia Episcopis numquam interdictum est agere Pontificalia. Quod autem iure proprio, et ex dispositione Caeremonialis Libri, possunt Episcopi, haud aliis permissum est, qui ex privilegio gaudent limitato usu Pontificalium, et stricte tenentur ad id quod in privilegio expressum est. Idcirco Archipresbyter Collegialae Balneocaballi, ut Vesperas Paschalis pontificali ter celebraret in Sabbato Sancto, deberet etiam in Pontificalibus alias functiones, et praesertim Missam, a qua Vesperae separari nequeunt, persolvere. Atqui pontificalem Missam non ei est in Sabbato Sancto celebrare permissum; ideo etiam nec Vesperas, quia privilegium Missam solummodo designat pro solemni die Paschalis, non autem pro Sabbato Sancto.

Eius autem intentioni obesi polius, quam prosit resolutio Sacrae Congregationis Concilii diei 1) Iulii 1785, qua declaratum fuisse assentur, quod Paschalis solemnilas exorditur a Missa Sabbati Sancti. Esto qui lem ita sil; sed quoniam inter designatis in Privilegio Missas, illa Sabbati Sancti non occurrit, sed ea lanium exprimitur solemnilatis Paschalis, quid ultra quarendum est, ul Archipresbyter Orator vanam suam petitionem agnoscat? Casus vero Sacrae Congregationi Concilii propositus, quo se tueri posse confidit, a specie nostra quatinusmaxime distat, nec ullam habere

potest relationem ad eamdem. In illo quippe agebatur de Canonico, qui ex fundatione tenebatur dumtaxat., *d' intervenire* (in Choro) *nolle solennità del SSiho Natale, &li Pasqua e di S. Eustachio*. El exoria controversia super intelligentia mentis Fundatoris; an scilicet sub nomine solemnissimi etc. interessenlia incipere deberet a primis Vesperis soleinnitaliim in testamento i Fundatore praescriptarum, el an cum his venirent etiam illae, quae inlia Missam in Sdibalii Sancto persolvuntur: iure declaratum fuit Canonicum teneri intéresse Missae Sabbati Sancti, quia Vesperae ea die in Choro n n separantur a Missa. Species aulem nostra non est de obligatione adimplendi a Testatore impositum onus, quod a iure procedit, et cum iure coniungitur; verum de extensione privilegii ultra fines praescriptos, sen de Pontificalibus, quae a l'ia vdegiaiiis celebrari nequeunt, nisi ad formam in illi, ei solummodo in diebus ab Induito designatis el expressis. Non secus igitur S. R. C. indebitae postulationi respondere debebat, nisi prout fecit, videlicet: *servetur stricto privilegium l'lenediii XIV*, ideoque, excluso Pontificali Sabbati Sancti, pose Oratorem solummodo ad fmmam indulli in Pontificalibus Missam celebrare die Sancti Paschalis.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

ANDRIEN. (4647)

Rescriptum S. R. Congregationis, quo laudandus decernitur Episcopus, qui Decretum tulit pro abolitione huiusmodi Processionis, quo etiam praecipitur ul in posterum servetur, novum non est. Haec S. R. Congregationis responsio ab alia non discrepat responsione, sed illi prorsus conformis est, qua in una Mantuana Episcopi Litteris satisfecit, qui postquam prohibuit undecim suae Dioecesis Oppidis deferri Sanctissimum Sacramentum processionaliter Feriis V et VI maioris hebdomadae, S. ipsam Congregationem de hac re consuluit; a qua Episcopus laudatus fuit, el eius parilei Decretum fuit confirmatum. Laudandi sane Mint Episcopi, qui irreptos paullalim abummi eliminare student, vel rilus Ecclesiae rile servari praecipunt, vel novos inducimi veteres et adprobatos ab Ecclesia rilus quodammodo corrumpi vel immutari aegre sentiunt; laudandi, inquam, sunt Episcopi, ad quos ex Litteris Apostolicis Summorum

Pontificum, quae Caeremoniali Episcoporum aul Pontificali Romano vel praefiguntur, vel in fine referuntur, spectat ex officio advigilare, ul omnia rite servantur, quae ab Ecclesia in ritibus et caeremoniis suni constituta, el in dubiis, quae passim occurrunt, S. R. Congregationem adite, eamque consulere, cl ab illi sententiam et Decreta perquirere, ne rilus ip't immutentur, corrumpantur, el Divini Cultus mleslas per inscitiam, negligentiam vel novitatis amorem vilescat. Laudandus quidem, iterum dicam, iure est Episcopus, qui banc processionem cum SSmo Sacramento prohibuit, quia hac die passionis et moestitiae non convenit: adversatur enim ritui, caeremoniis ac mysteriis, quae m Ecclesia universa hoc tempore recoluntur ac celebrantur. Nam post processionem SSmi Sacramenti ad Sepulchrum, strictiori quo potest fieri modo et sensu, passionis mysteria incipiunt; quemadmodum evincunt Altarium denudationis vetustissimus utris ab Ordinibus Romanis praescriptus, qui ul Durandus, Alcuinus, Amalarius, mysticas huius litus et varias significationes assignantes, sentiunt, vel Christum vespertinis horis suis discipulis nudatum significat (et ideo immediate post Vesperas denudantur Altaria); vel ut opinatur Rupertus, et cum eodem Durandus, Christum in crucifixione suis expoliatum vestimentis designat, quae inter milites divisa fuerunt: ul non obscure indicat Anliphona, quae in Altarium denudatione dicitur: *Diciserunt sibi etc.*, vel item recollit Christum Passionis suae tempore amisisse speciem el decorem.

Eamdem repugnantiam ostendit vetustissimi Ecclesiae disciplina, quae diem prorsus alilurgicum sequentem Feriam sextam agnovit; qua cum memoria recolatur cruenti in Cruce l'isu Christi sacrificium, cessat ab incruento Missae sacrificio celebrando. Ad quid, quaeso, expoliantur Altaria, Templi suis ornamentis carent, silent instrumenta omnia Ecclesiastica, el pro camp.inis Crotalum ad convocandum ad Ecclesias populum adhibetur? Nisi ad indicandum Ecclesiae luctum ob passionem el mortem Christi Domini Sponsi sui? Cur lampades, quao ante Altaria lucent, extinguuntur? Omnia profecto moestilium el lucium sive in Templis, sive in Altaribus, sive in Ministris annunciant, ul Fideles per haec exterioris tristitiae signa Christi passionem recolant, mortem eius meditentur, el cum lugente Ecclesia lugeant el ipsi Filii. Iam quid commune esse potest cum moerore el laetitia,

cum lacrymis et gaudio, cum pompa et luctu? Quid demum cum Christi morte iuxta Ecclesiae intentionem, et triumphali cum SSiTh Sacramenti Processione his diebus, quibus ipsa incruenta Sacrificia cessari Ecclesia praescribit? Huiusmodi itaque Processio contra ipsius Ecclesiae mentem perageretur, quia adversatur peculiaribus ritibus dierum, peculiaribus mysteriis, ad quae considerata et celebranda Ecclesia signis etiam externis filios suos excitat, invitat. Per hunc ipsum Processiones omnes, quae hac die prohibentur (si Ecclesiae spiritum et mentem inspiciamus), vetitae etiam censeri debent sequenti die. Haud hic loquor de Processionibus, quae ad Passionis ac mortis Christi mysteria referuntur. Non est hic mei muneris de illis inquirere, cum de his neque Decretum agat. Vetitae, dixi, censeri debent Processiones sequenti etiam die. Et sane extat de hac re Decretum Congregationis Episcoporum: < Processio sollemnis aliquo certo die facienda, si cadat in Feriam sextam Parasceve, eo anno transferenda est in alium diem ». Ita decretum fuit 25 Februarii 1598; ut legi potest apud Cavalerium Tom. 4, c. 2. Transferenda est Processio iuxta allatum Decretum. Igitur in Parasceve facienda non est, et ratio patet manifestissima; siquidem huic diei non convenit sollemnitas et festivitas et quidquid sollemnitatem polesi redolere; sed moestitia et luctus, haec sola conveniunt. Haec lamen aequae conveniunt loti Passionis et mortis Christi triduo. Ex hoc sequitur Processiones laetitiae celebrandas non esse a Vesperis Ferae IV maioris hebdomadae usque ad Sabbatum Sanctum inclusive, quorum dierum spatio, ut etiam in antecedentibus, singulari modo Ecclesia ad lucium moestitiamque componitur. Et quamvis videri posset in Sabbato Sancto post meridiem, iuxta hodiernam disciplinam, Paschali cantato Praeconio et incoepto Resurrectionis gaudio celebrari posse solemnes Processiones, nihilominus laudabile non esset illas peragere: quia etsi Ecclesia Paschale praeconium annuntiet, etsi in Missa canat *alirluja* vocem exhibendo, quae cum iubilo Deum laudare vi hebraicae vocis significat, ac proinde ad laetitiam invitet; tamen ostendit gaudium suum plenum adhuc non esse, et in ipsa Missa hanc vocem ipsam cum *Tractu*, vocabulo nempe moestitiae, coniungit. Ex quo liquet gaudium cum luctu Ecclesiam miscere; et si gaudium Paschale est, plenum lamen completumque

non est, nam Christi Resurrectio nondum plene perfectaeque est patefacta. Eadem ratione in Missa ad Evangelii cantum luminaria non deferuntur ad significandum Angelos annuntiare quidem nobis Christum resurrexisse (quemadmodum Evangelium, quod canitur, annuntiat); sed nondum Christum, qui resurrexit, manifeste apparuisse. Item quibusdam caret Missa partibus ad indicandam hanc incompletam Ecclesiae laetitiam: caret Introitu, Gradual, Offertorio, Symbolo, Communionem; vel quia, ut putat Durandus cap. 85, num. 2, et Bebelhus cap. III, sicut Introitus (ut alias de cuiusque partis omissione rationes omittam, quae ab Auctoribus proferuntur) est caput Missae, et Christus nostrum est caput; ita omittitur, ad significandum Christum Dominum nobis subtractum, et in sepulchro silentem manere, et quamvis resurrexerit, nocte lamen Resurrectionis suae Discipulos ipsum non resurrexisse adhuc ignorare; vel quia, ut Rupertus de divinis officiis, lib. 7, cap. II opinatur, cum tam Introitus, quam aliae partes quae omittuntur, considerari possint tamquam totidem ornamenta sollemnis diei, detrahuntur diei ipsi licet iucundo, licet festivo, ad indicandum moerorem ac tristitiam, qua Ecclesia adhuc quodammodo afficitur. Et si nihilominus Ecclesia, ut in nui, per Levitas suos solemnius Paschalia gaudia filiis suis annuntiat, si laetitiae vestes Ministris suis praescribit, si Altaria festivo ornantur apparatu; haec omnia aliaque, quae afferri possent, si cum aliis omnibus conferantur ritibus et caeremoniis super expositis, non comprobant plenam perfectamque eius laetitiam, et per anticipationem fiunt. Nam huius Sabbati dies nullum per se de die Officium haberet, et esset per se inspecta, aequae ac praecedens FERIA VI, dies alilurgica; et totum Officium antiquitus oral sequentis nodis eiusdem Sabbati. Haec omnia, quae sunt huc usque adnotata, si quis attente consideret, facili negotio sibi persuadere poterit sollemniales omnes, quae cum imperfecta laetitia non conveniunt, quae cum gaudio et moerore simul componi nequeunt, proinde excludi, ac proinde Processiones, de quibus sermo est in Decreto, locum memoratis diebus, nempe Feria V et VI maioris hebdomadae, habere non posse; ac iure proinde Episcopum esse laudandum, qui illas prohibuit, et Decretum ab eo latum servandum in posterum esse, ut sapienter Sacrorum Rituum Congregatio sancivit.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

26(H). MEXICANA. (4(548)

Cum agitur de Ritibus ac Caeremoniis, omnia sunt peragenda iuxta Rubricas, et ab his nunquam recedendum; etsi aliquando vel locus, vel Ministrorum defectus, vel alia quaecumque rationabilis causa haud sinat stricte eas sequi, id minus quam fieri potest eveniat, et in his, quae rei substantiam non attingunt, sed minima et pauca. Iam quid indicat Rubrica huius diei, cum agit de extractione Calicis a Capsula? A quo peragenda est actio, nisi a Diacono? « Diaconus, inquit Rubrica, inierim aperit Capsulam tum Diaconus (nempe is, qui cum Celebrante processit ad locum Sacramenti, non alius ab illo diversus) extrahens Calicem cum Sacramento de Capsula dat ad manus Sacerdotis etc. ».

Diacono haec extrahendi Sacramentum a Capsula actio tribuitur; non aliter, sive Sacristae, sive Sacerdoti cuicumque Stola induto. Adeo hoc verum est, ut ipsum Caeremoniale Episcoporum, si quam actionem Sacristae assignat, non aliam assignat, nisi Capsulae aperitionem. Et rursus (legitur §34, cap. 26, lib. 2) « genuflexus super pulvino incensa triplici ductu SSimum Sacramentum, Sacrista aperiente Capsulam »: extractione vero actionem primo Diacono adstanti assignat: «Tunc primus Diaconus assistens accipit Sanctissimum Sacramentum de dicta Capsula, illudque in manibus Episcopi adhuc genuflexi reverenter collocat ». Idem prorsus indicatur in Memoriali Rituum Bened. XIII fel. rec. Tit. XVI, § 3, num. 48: « Diaconus prope Altare, facta genuflexione unico genu, sine capitis inclinatione, extrahit de Capsula Calicem Sanctissimi Sacramenti suo velo coopertum . . . et stans tradit Calicem eidem (Celebranti) ». Salis haec sini, quae breviter sunt adnotata. In iis enim tam clara diutius immorari supervacaneum prorsus esset. Nil mirum si S. Congregatio nihil de Stolae colore proposito dubio respondit; nam Rubricae inhaerens, inductum abusum reprobare tantum censui excludendo Sacristam ab actione extrahendi Sanctissimum Sacramentum, et sic Rubricam accurate servari decrevit.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2670. BAREN. (41549)

Mitra per se nihil est aliud quam capitis ornamentum; et ea Mulieres antiqui-

lus, et apud Hebraeos et apud Paganos ornabantur et erant Mitrae Foeminae, quod galei sunt Viris; et diversae erant Virginum, diversae Matronarum Mitrae, Iudith 10, 3 legitur: < Discriminavit crinem capitis sui, et posuit Mitram super caput suum ». Isaias inierit muliebria ornamenta adnumerat: *lorquem, monilia et Mitram*, et de Magdalena scribit Hieronymus cap. 40. «Non habuit crispantes Mitras, nec stridentes calceolos ». Nunc Mitra est Episcoporum capitis ornamentum, ac inierit sacra Pontificalia ornamenta adnumerantur, quae pariter suam habent particularem benedictionem, ut chirothecae, annulus, Pastorale; et ab Episcopo consecrante peculiari adhibita verborum formula consecratis imponitur et peculiaris oratio pronuntiatur, dum in Missis Pontificalibus Episcopus ea ornatur. Sicut Mitra varia sortita est nomina et varia fuit eius pro diversis temporibus forma; sic diversa fuit et adhuc est in Ecclesia eiusdem qualitas, sive species, ut de nomine dicam, appellata est *Aper, Sertum, Corona*, modo *Sacerdotalis*, modo *Gloriae, Galea, Pileum, Tiara, Infula, Cydaris*. Si de forma loquamur, diversa haec quoque fuit, alia Pontificum, alia Episcoporum; alia in cuspidem in superiori parte ad insulam coni terminabat, alia minus cuspidata et valde oblongas cuspides habebat, aliae bifides erant et breviores; sed temporis progressu adeo earum forma vana evasit, ut de his certi nihil possit affirmari. Si eruditorum scripta hac in re persequi vellemus, si picturas, si musiva opera, quae in antiquioribus, tum in nostra hac Urbe, tum alibi. Ecclesiis conspiciuntur, invisere, salis superque hoc evinceretur. Adeo, si quis optet, eruditissimum Christianopol., qui in suo Opere plures profert veterum Mitrarum figuras, et duodecim enumerat, quarum una ab altera distat, et una tantum ex his nostrorum temporum Mitris assimilatur. Ex his autem pleraque non in lateribus, ut nostrae, sed in anteriori parte sunt aperta. Haec advertenda putavi, ut quisque agnoscat quanta fuerit in sacris ipsis ornamentis per vana saecula varietas.

Antiquissimum est hoc ornamentum, quidquid putent Panvinus et Menardus, qui solo quorundam Auctorum silentio innituntur. Adeo, si quis velit, Maternium, Mabilonium, Georgium et si velit, etiam Cardinalem Bonae, qui licet conciliet sententias, aliquod saltem capitis ornamentum Episcopis assignat ab ipso Ecclesiae exordio. An-

tiquissimum sane est hoc Mitrae ornamentum; et si a veteri Lege illud desumptum dicamus, a veritate cerie non discedemus. In hac enim Sacerdotes et Levitae Mitra utebantur, et Deus ipse hoc praescripserat ornamentum. Ei *impones eis Mitras*, legitur Exodi cap. 9; *Posuilque Mitras, ut iusserat Dominus*, legitur in Levitico; et in Mitra Summi Hebraeorum Pontificis Dei nomen scriptum inspiebatur. In nova quidem lege, ipsa nascente Ecclesia, Mitra adhibebatur; et si audiantur Epiphanius et Hieronymus, atque Baronius, Mitra erat ea, qua utebatur S. Iacobus Apostolus ut Episcopus Hierosolymitanus, et Mitra pariter erat ornamentum illud S. Iohannis Apostoli et Evangelistae, de quo scribit Polycrates Episcopus Ephesimis; et scribit Epiphanius *auream laminam* in fronte eundem Apostolum habuisse, quam et Mitram fuisse clarissime asserit. Nostris hisce temporibus eadem est omnium Mitrarum forma, sed varia earum species, quae triplex est iuxta Caeremoniale Episcoporum. Una, quae *pretiosa* dicitur, quia gemmis et lapidibus pretiosis vel laminis aureis aut argenteis contexta esse solet; altera *auriphrygiata*, sine gemmis et sine laminis aureis vel argenteis, sed vel aliquibus parvis margaritis composita, vel ex serico albo auro intermixto, vel ex tela aurea simplici sine laminis et margaritis. Ex hoc quisque videt in hac secunda Mitrae specie Caeremoniale non excludere aliquod ornamentum a materia serica auro intexta, qua conflata est, sed solum laminas et margaritas, eas nempe, quibus pretiosior ornata est. Unde si quis hac utatur, ut descripta repentur a Caeremoniali, non ideo posset reprehendi quasi pretiosa uteretur. Tertia quae simplex vocatur sine auro ex simplici serico damascene vel alio, aut etiam linea ex tela alba confecta rubeis laciniis, seu frangiis et cisiis pendentibus.

Haec triplex est Mitra ex ipsa Caeremonialis Episcoporum descriptione ei similis. Iam hic adnoto quoad Mitram, quam ex serico damascene confectam dicit, hanc nempe, ex consuetudine et praxi, sive ad distinctionem Dignitatis, prae aliis propriam exclusive esse solummodo S. R. E. Cardinalium, qui dum simplicem gestant, non ex *tria lutea*, sed damascenam in capite gestant. Plura hic proferri possent de usu Mitrae. Mitrae usus non solum Episcoporum, sed et Presbyterorum et Diaconorum Cardinalium propria est ex concessione

Summorum Romanorum Pontificum; et si monumenta persequamur, vel huius generis investigemus memorias, ea a paucis annis post millesimum iam utebantur. Alia etiam de Mitris Summi Pontificis addi hic possent; sed ne longior aequo sim, satis silinuere olim Mitram Summorum Pontificum a Mitris Episcoporum diversam inesse. Haec noscere qui cupiat, adeat Mabillonium, l'apbrochitum, Gaiellum, Ciampinum et Vaticanos Codices. Unaquaeque Mitra duo habet cornua, duasque in posteriori parte, quae super humeros fluctuantes pendent lineas ad instar vittarum, quorum extremitates, quoad primam alteramque Mitrarum speciem, aureis laciniis ornata est; tertia vero rubei coloris lacinias habet. Haec de Mitra ait Sicardus Cremonensis, eam breviter describens: « Mitra sumitur a lege, quae tiara, cydaris, infula, pileum appellatur. Ea bysso conficitur, auro et gemmis ornatur, habens duo cornua, duasque linguas posterius et fimbrias dependentes inferius. Hac caput velatur et coronatur ». Huic consonat Innocentius III lib. 1, de mysteriis Missae, cap. 44, qui simul et materiam et formam describit, et significationes mysticas tradit: « Mitra Pontificis, scribit ipse, scientiam utriusque Testamenti significat: nam duo cornua duo sunt Testamenta, duae fimbriae spiritus ei litterae: circulus aureus, qui anteriorem et posteriorem partem complectitur, indicat quod omnis scribe doctus in Regno Coelorum de thesauro suo nova profert et vetera. Caveat ergo diligenter Episcopus, ne prius velit esse Magister, quam novus esse discipulus; ne si coecus coecum duxerit, ambo in foveam cadant. Scriptum est enim iuxta Prophetam (Osea): Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi ». Hae diversae Mitrarum species non inutiliter, non sine ratione ab Ecclesia statutae sunt, sed vel varias plus minusve dierum aut actionum solemniales possunt indigere, vel etiam temporis et Ecclesiae aut mores liliam aut lucium. Prima quae aliis preliosa est et ornatio, in solemnioribus diebus et actionibus adhibetur, et si in eadem primaria aut solemni actione, vel in Missa solemni, ea secundi quoque generis adhibetur Mitra, illa prima in aliquibus Missae partibus nihilominus adhibetur, et ea Episcopi aliquibus in actionibus ornantur, vel in lotionibus, in benedicendo populo etc. Hinc colligi posset secundi generis Mitram, scilicet auriphrygialam, hanc

in casu, si ea utuntur licet minus pretiosa sit, ad commoditatem Episcoporum quia levior est, eam adhiberi, ne ipsi, cum hymni Angelici aut Symboli cantus (quibus praesertim temporibus ea adhibetur) longe protrahitur, dum mitrali sedent, molestiam accipiant. Tertia demum, quae simplex est et linea, adhibetur in functionibus, quae inestilium luctumque redolent, ut in Exorcismis, in Processionibus poenitentiae, festalibus Quadragesimae diebus, aliisque quibus Episcopi vel Cardinales (qui propria suae dignitatis, ut innui, utuntur) praesente Summo Pontifice Miliis ornantur. De vario hoc Mitrarum diversarum usu, et variis sive temporibus, sive diversis ritibus accommodato, audiatur ipse Durandus in suo Ration. Div. off. lib. 3, cap. {3, num. 6, quibus comprobatur pro diversis temporibus diversi generis Mitras adhiberi. « Sane, scribit, Mitra auriphrysata utendum est a Pascha usque ad Adventum, et a Nativitate Domini usque ad Septuagesimam in omnibus festis duplicibus et novem Lectionum lotius anni (nisi in Eesto Innocentium, et in Dominicis praedictorum temporum); et generaliter quodcumque *Gloria in excelsis* et *Te Deum laudamus* dicuntur. . . In aliis vero temporibus regulariter non auriphrysata, sed simplici utendum est, videlicet ab Adventu ad Nativitatem. . . Item in festis trium Lectionum illius temporis, et in omnibus Vigiliis, in quibus ieiunium celebratur, et in quatuor Temporibus et in Rogationibus, item in Officio Defunctorum ». Ex ordine Romano pariter evincitur sicut triplex Mitrae species, sic et diversus pro diversis temporibus usus. Plurima his addenda essent; sed haec videri possunt in allatis Auctoribus, quibus addo et Cangium et Spalmannum et Baquillotum.

iam quaedam, ornamenta et honoris praeclariora insignia iure Episcoporum, inter quae et Mitra recensetur, a variis saeculis per privilegium etiam aliis a Summis Pontificibus concessa fuerunt Canonicorum Collegiis, Abbatibus ac Praelatis Episcopis inferioribus, vel ob rem aliquam praeclare gestam erga S. Sedem, vel ad distinctionem aliarum Ecclesiarum ob peculiaris ipsius Ecclesiae antiquitatem, vel etiam ut splendidiori per haec honoris et decoris signa apparatu Divini cultus maiestas magis eluceret et fideles per hunc ipsum externum Ministrorum ornatum ad rerum ditissimarum contemplationem excitarentur. Sed cum non semel eveniret, ut

ii, qui singulari modo his privilegiis honestati essent, latius accepta privilegia et honores interpretando, maiora sibi concessis arrogarent et terminos concessionis excederent, et ita contra Concedentis voluntatem agerent, ordinem perverterent et abusus inducerent. S. Rituum Congregatio modum aliquem huic quorundam libertati ponere ex munere statuens, et Pontificiorum Diplomatum violationes vel praecavere vel continere, singulari Decreto declaravit sub di»* 27 Augusti <822 quatenus Pontificalia sint privilegia; quod adprobavit, confirmavitque fel. rec. Pius VII qui Praedecessorum suorum Pontificum Alexandri VII et Benedicti XIV exemplo inhaerens, peculiarem etiam Constitutionem edidit sub die 4 Iulii anni 1823, cuius initium est: *Decet Romanos Pontifices*. Hac, ut ii, quibus aliquod huiusmodi privilegiorum ante fuerit concessum, statutis legibus continerentur, neve illorum iura laederentur, ad quos inspecto Ecclesiasticae Hierarchiae ordine huiusmodi insignia stricto pertinerent sensu, neque in posterum alii inducerentur abusus, et omnis perturbationis, querimoniae et dissidiorum tolleretur occasio, hac, inquam et memoratum S. R. Congregationis Decretum confirmavit, et Praedecessorum suorum Leges et Statuta, quoad usum Pontificalium Praelatis Episcopis minoribus aliisque concessum, sapientissime renovavit, ius ut suum sacrum lacinmque Episcopis servaret, ne quid per illimitatum privilegiorum usum praescriptos in privilegiis ipsis terminos praetergrediendo, Episcopalis Dignitatis splendori detraheretur. Cum autem tam in memorato Decreto, quo privilegia Pontificalium declarantur, quam in dicta Pii VII Constitutione statuatur, ut ii, qui amplioribus gauderent privilegiis, peculiaris sua iura ad S. Congregationem perpendenda deducerent, ut inde de diis iuxta Canoniarum Sanctionum opportune posset decerni; Ecclesia Metropolitana Barensis, Summi Pontificis mandatis obtemperans, privilegia sibi induta illico deposuit; sed ad vitandam quamcumque aliorum admirationem ob repentinam hanc insigniorum dimissionem, preces porrexerunt pro usu privilegiorum, quibus gaudebant, quae a fel. rec. Leone XII benigne concessa illorum fuere.

Laudabilis haec Canoniarum Barensium obedientia confirmationem privilegiorum quasi promerita est; quae simul ostendit legitime eos concessis privilegiis uti, et a

in hoc servari debet quidquid praescribitur, et ordo prorsus non est invertendus, nec pro libilo prima Missa a Matutino, et a Missa Laudes dividi debent. En verba Rubricae particularis : < Et dicto *Benedicamus Domino* celebratur, prima Missa post mediam nodem, qua finita, dicuntur Laudes >. Rubrica autem generalis Til. XXX. de hymno *Te Deum*, num. 4: «Similiter quando dicitur *Te Deum* eo hymno dicto, salim inchoantur Laudes, praeterquam in nocte Nativitatis Domini, quia tunc dicitur Oratio, postea celebratur Missa ». Habemus ilaque clarissime praescriptum ordinem, et unionem Missae cum Matutino, et Laudum cum Missa. Dixi ordinem hunc a Rubrica pro Choro praescribi; in privata enim recitatione nulla est obligatio seiungendi Laudes a Matutino, ut omnes ferunt Auctores. Item Caeremoniale Episcoporum euindem omnino ordinem indigilat lib. 2, cap. 24, § 9. Super allatis Rubricae verbis seu praescripto inquit Telamus: « Post Matutinum dicitur Missa in Choro »; et Gavantus in Rubrica Breviarii Sect. 6, cap. 5, num. H: « Laudes sequuntur Missam primam de aeterna Generatione ». Et num. β ubi Francolini sententiam negativam profert de cantanda Missa ante Canonicam horam Primae, secundo loco haec habet: « Neque dicas sufficere Laudes ante Missam secundam, tum quia non debent dividi a Nocturnis, nisi quantum Missa prima occupat temporis quod intercedit, cum sint unica hora ». Sive ilaque sequamur Rubricam particularem Breviarii, sive Episcoporum Caeremoniale inspiciamus, is ordo ab omnibus Rubricis praescribitur, ut novum omnino sil, et contra Rubricas, et contra vetustissimam Ecclesiae consuetudinem ei universalem disciplinam, Missam primam a Nocturnis dividere, et Laudes ante Missam canere, cui uniri semper debent, et eo ordine, qui a Rubrica praecipitur, sive media nocte, sive summo mane, aliqua accedente iusta causa, Officium Nativitatis peragatur.

Iuval hic aliquid animadvertere, et generalem proferre regulam, quoad Matutini et Laudum recitationem (loquor de Officio in Choro persolvendo) ut inde rationem investigemus peculiaris huius diei Rubricae. Certum est Laudes a Nocturnis ex generali regula dividi non debere, et quum Laudes ab Amalario Malulinale Officium appellantur, ideo sic vocari, quia soni pars Officii Matutini, ei idcirco hoc etiam non terminatur separatim a Laudibus. Ex hoc ipso,

quod iuxta Romanum Ritum Matutinae Laudes recitantur coniunctae cum Nocturnis, factum est ut Matutini nomen aequivocum quandoque fuerit, et quid diversum iuxta Auctores varios non semel hac voce intelligatur. Aliquando acceptum est pro solis Nocturnis separatis a Laudibus, aliquando pro aggregato ex Nocturnis cum Laudibus usurpatum esi, quatenus una eademque sil Officii pars, et diversas non constituent partes; aliquando denique pro solis Laudibus. Benedictus XIV Institut. XXIV, n. 9, Amalarium sequens, unionem Matutini cum Laudibus indicat: « Nobis salis est tempus indicare, quo iuxta Canonum sanctiones Matutinum una cum Laudibus persolvantur; quae sane coniunguntur, cum Amalarius tradat se a Magistris Romanis responsum habuisse nullum inter Matutinum et Laudes tempus intercedere ». Ex hac doctrina et auctoritate, et ex Rubrica palet certissimum Laudes a Nocturnis numquam seiungi. Seiungi tamen debent, ut vidimus, in Officio Nativitatis Domini. Quaenam, quaeso, particularis huius Rubricae erit ratio? Si Benedictus XIV audiamus, memorata Institutione hanc rationem affert: « In pervigilio Nativitatis Domini Matutinum a Laudibus seiungitur, ante quas Sacrum peragitur. Cum enim circa mediam noctem Missae Sacrificium celebrari debeat, nimis absone Laudes eo tempore canerentur ». Quodnam est illud tempus? Illud nempe, quod paullo ante eadem Institutione eodemque numero Amalario adhaerens indicaverat, scilicet ab initio crepusculi ad ortum solis. Est ergo haec ratio ab hora desumpta simul et ab unionem Laudum cum Missa; cui cum Laudes coniungi debeant, Missae vero Sacrificium circa mediam noctem debeat celebrari, ut utrumque servetur, et unio scilicet Laudum cum Missa, et tempus minus Laudibus inconveniens, haec post Missam potius, eas a Nocturnis dividendo, recitantur, quam immediate post Nocturnos, ut generalis regula exposceret. Haec est ratio a Ben. XIV adducta. Iam quis tam sapienti, tam erudito Pontifici audeat contradicere, quin temeritatis nolam apud omnes incurrat? Ratio quidem haec est, sed non sola. Haec enim ex convenientia potius horae qua Laudes, iuxta morem, recitari debent, et ex praecepto simul eas a Missa non dividendi, quam ab intrinseco desumpta est. Alia tamen est ratio, si quid video, ex ipso intrinseco mysterio, quod recolitur, deprompta, et Officii huius diei propria, quam af-

feri Durandus in suo Rationali Divini Officii lib. (., cap. 13, num. 10; quam et hic afferre haud dubitem : < Generatio Divinitatis, scribit ipse, praecessit generationem humanitatis, et quia illarum notitia fuit nobis iam maiori, ideo Laudes sequuntur. Missa praecedit, quia prius fuit aeterna generatio, de qua Missa ista loquitur, quam aliqua creatura fuerit, quae Deum laudare potuerit. In Laudibus quasi choream ducimus: Quem vidistis Pastores? Et ipsi responderunt : Natum vidimus etc. » Haec Durandus.

Iam Iolum Officium Divinum nihil aliud per sese est, nisi quoddam Divinarum Laudum genus, quae sive psalmis, sive hymnis, sive canticis, sive aliis huiusmodi ab Ecclesia statutis, in Dei laudem et honorem canuntur. Tamen haec Officii pars, quae *Laudes* specialiter nominatur, ideo hoc donatur nomine, quia speciali 'quodam modo laudes Deo concinuntur. In his enim ad jubilandum Deo, ad Ei benedicendum, ad Eum laudandum Fideles excitantur. Hoc posito, si ex Durando Missa huius nodis *est nobis laudis materia*, quia sane in prima Missa Nativitas Christi ad salutem et redemptionem humani generis speciali modo Fidelibus per Evangelium annunciat, quae iam per Angelos vigilantibus super gregem suum Pastoribus annunciata fuit, et gaudium magnum nuncialum pariter fuit, quod omni Populo erat futurum ob Salvatoris nativitatem ; quid aequius, quid rationabilius quam et in recolendo quotannis hoc mysterio speciale hoc Deum laudandi genus, *sive Laudes*, post Missam reservetur, et Missae immediate coniungatur ? Cum specialis hac nocte ratio reperiatur eas a Nocturnis dividendi, et Missae immediate coniungendi ?

Unum postremo hic addere non alienum a proposito erit, quo confirmatur et seiunctio Laudum a Matutino, Missa interposita, et Laudum cum Missa immediata coniunctio. Antiquitus non modo separatae erant Laudes huius Officii a Nocturnis, sed Missa prima, quae media nocte celebrari solebat, complebatur cum *Benedicamus Domino*, non autem cum *Ite Missa est*, quae verba iuxta communioem Liturgicorum sententiam nihil aliud nisi dimissio Populi sunt. Testatur hoc Micrologus, qui hinc adducit veleris huius ritus rationem his verbis : < Ne populo quasi licentiam abeundi infra Matutinales Laudes dedisse videamur, quas saltem post Missam iterum concrepan-

tibus signis incipere solemus ». Iam si antiquitus, ut Populus post Missam Laudibus adesset, mittebantur hac nocte verba, quae illius dimissionem sive ab Ecclesia discessum indicabant ; quo maiori argumento nle- iur ad probandum ex antiquitate ipsa hanc Laudum cum Missa coniunctionem, quae adhuc ab Ecclesia servatur, suam habere originem, ac proinde malo prorsus se gessisse, qui contrarium servavit ? Demum aliquibus in Ecclesiis alius hac nocte servabatur peculiaris ritus, et ideo servabatur ut Populus in Ecclesia relineretur. Ritus autem eral, ut inciperentur Laudes statim post Communionem, et complebantur post Orationem, quae dicitur in fine Missae, eo sane modo, quo Vesperae una cum Missa in Sabbato Sancto decantari solent, in quibus una eademque oratio et Missae est, et Vesperarum. Iam si antiquitus, ut Populus post Missam Laudibus adesset, verba apposite mittebantur, quibus illius dimissio sive ab Ecclesia discessus indicebatur, ne Populus discederet, Laudes post Communionem inchoabantur, et complebantur cum Missa. Quonam maiori argumento ulemur ad demonstrandam Laudum cum Missa in hac nocte coniunctionem, quae servatur ab Ecclesia, non solum iure adhuc servari, sed ex ipsa antiquitate suam habuisse originem, ac proinde male sese penitus gessisse, qui ut ex Dubio palet, a speciali hoc Ecclesiae ritu discessit ?

Aliud quoque hoc breviter investigandum occurrit, quod non inutile fortasse erit. Quidam sunl, sed pauci sane, qui autumant Matutinum huius noctis, dicto post Orationem *Benedicamus Domino*, concludendum esse cum versiculo : *Fidelium animae etc.* Innituntur fortasse hi Decreto S. R. Congregationis in Thelesina sub die 24 Aprilis 1742 dato, quod sic enunciatum est : < Non esi omittendus in fine cuiusvis Horae *Fidelium animae*, quando post eam immediate dicitur Missa, sed servandus adamussim textus Rubricae XXX Brevariarii Romani » ; Versiculum hunc addendum statuit Ecclesia, cuius pietas erga defunctos ea est, ut peracto Divino Officio, aut illius partibus ad utilitatem vivorum, suffragetur saltem et Defunctis, qui degunt in Purgatorio. Hic est finis Ecclesiae, quae etiam praecipit per Rubricas, ut quibusvis Horis Canonicis addatur. Iam videamus, si locum habeat hac nocte in fine Matutini. Ex decreto et intentione Ecclesiae dicendus est hic versiculus in fine Horae cuius-

in hoc servari debet quidquid praescribitur, et ordo prorsus non est invertendus, nec pro libito prima Missa a Matutino, et a Missa Laudes dividi debent. En verba Rubricae particularis : < Et dicto *Benedicamus Domino* celebratur, prima Missa post mediam noctem, qua finita, dicuntur Laudes ». Rubrica autem generalis Til. XXX. de hymno *Te Deum*, nm. 4: « Similiter quando dicitur *Te Deum* eo hymno dicto, statim inchoantur Laudes, praeterquam in nocte Nativitatis Domini, quia tunc dicitur Oratio, postea celebratur Missa ». Habemus itaque clarissime praescriptum ordinem, et unionem Missae cum Matutino, et Laudum cum Missa. Dixi ordinem hunc a Rubrica pro Choro praescribi; in privata enim recitatione nulla est obligatio seiungendi Laudes a Matutino, ut omnes ferunt Auctores. Item Caeremoniale Episcoporum eundem omnino ordinem indigitat lib. %, cap. 24, § 9. Super allatis Rubricae verbis seu praescripto inquit Tutamus: « Post Matutinum dicitur Missa in Choro »; et Gavanlus in Rubrica Breviarii Sect. 0, cap. 5, num. 5: < Laudes sequuntur Missam primam de aeterna Generatione ». Et num. (I ubi Francolini sententiam negativam profert de cantanda Missa ante Canonicam horam Primae, secundo loco haec habet: « Neque dicas sufficere Laudes ante Missam secundam, tum quia non debent dividi a Nocturnis, nisi quantum Missa prima occupat temporis quod intercedit, cum sint unica hora ». Sive itaque sequamur Rubricam particularem Breviarii, sive Episcoporum Caeremoniale inspiciamus, is ordo ab omnibus Rubricis praescribitur, ut novum omnino sil, et contra Rubricas, et contra vetustissimam Ecclesiae consuetudinem et universalem disciplinam, Missam primam a Nocturnis dividere, et Laudes ante Missam canere, cui uniri semper debent, et eo ordiue, qui a Rubrica praecipitur, sive media nocte, sive summo mane, aliqua accedente instaura, Officium Nativitatis peragatur.

luvat hic aliquid animadvertere, et generalem proferre regulam, quoad Matutini et Laudum recitationem (loquor de Officio in Choro persolvendo) ul inde rationem investigemus peculiaris huius diei Rubricae. Certum est Laudes a Nocturnis ex generali regula dividi non debere, et quum Laudes ab Anulario Matulinale Officium appellantur, ideo sic vocari, quia sunt pars Officii Matutini, et idcirco hoc etiam non terminatur separalim a Laudibus. Ex hoc ipso,

quod iuxta Romanum Ritum Matutinae Laudes recitantur coniunctae cum Nocturnis, facium est ut Matutini nomen aequivocum quandoque fuerit, et quid diversum iuxta Auctores varios non semel hac voce intelligatur. Aliquando acceptum est pro solis Nocturnis separatis a Laudibus, aliquando pro aggregato ex Nocturnis cum Laudibus usurpatum est, quatenus una eademque sit Officii pars, et diversas non constituent partes; aliquando denique pro solis Laudibus. Benedicius XIV Institui. XXIV, n. 9, Amalarinum sequens, unionem Matutini cum Laudibus indicat: « Nobis satis est tempus indicare, quo iuxta Canonum sanctiones Matutinum una cum Laudibus persolvantur; quae sane coniungiuntur, cum Amalarinus tradat se a Magistris Romanis responsum habuisse nullum inter Matutinum et Laudes tempus intercedere ». Ex hac doctrina et auctoritate, et ex Rubrica patet certissimum Laudes a Nocturnis numquam seiungi. Seiungi tamen debent, ul vidimus, in Officio Nativitatis Domini. Quaenam, quaeso, particularis huius Rubricae erit ratio? Si Benedictum XIV audiamus, memorata Institutione hanc rationem affert: « In pervigilio Nativitatis Domini Matutinum a Laudibus seiungitur, ante quas Sacrum peragitur. Cum enim circa mediam noctem Missae Sacrificium celebrari debeat, nimis absone Laudes eo tempore canerentur ». Quodnam est illud tempus? Illud nempe, quod paullo ante eadem Institutione eodemque numero Amalario adhaerens indicaverat, scilicet ab initio crepusculi ad ortum solis. Est ergo haec ratio ab hora desumpta simul et ab unione Laudum cum Missa; cui cum Laudes coniungi debeant, Missae vero Sacrificium circa mediam noctem debeat celebrari, ul ulrumque servetur, et unio scilicet Laudum cum Missa, et tempus minus Laudibus inconveniens, hae post Missam potius, eas a Nocturnis dividendo, recitantur, quam immediate post Nocturnos, ut generalis regula exposceret. Haec est ratio a Ben. XIV adducta, iam quis tam sapienti, tam erudito Pontifici audeat contradicere, quin temeritatis nolam apud omnes incurrat? Ratio quidem haec est, sed non sola. Haec enim ex convenientia potius horae qua Laudes, iuxta morem, recitari debent, et ex praecepto simul eas a Missa non dividendi, quam ab intrinseco desumpta est. Alia tamen est ratio, si quid video, ex ipso intrinseco mysterio, quod recolitur, deprompta, et Officii huius diei propria, quam af-

fell Durandus in suo Rationali Divini Officii lib. 0, « ap. 13, num. 16; quam et hie afferre hand dubitem : < Generatio Divinitalis, scribit ipse, praecessit generationem humanitatis, et quia illarum notitia fuit nobis laudis materia, ideo Laudes sequuntur. Missa praecedit, quia prius fuit aeterna generationis, de qua Missa ista loquitur, quam aliqua creatura fuerit, quae Deum laudare potuerit. In Laudibus quasi choream ducimus: Quem vidistis Pastores? Et ipsi responderunt : Natum vidimus etc. » Haec Durandus.

Iam lotum Officium Divinum nihil aliud per sese est, nisi quoddam Divinarum Laudum genus, quae sive psalmis, sive hymnis, sive canticis, sive aliis huiusmodi ab Ecclesia statutis, in Dei laudem et honorem canuntur. Tamen haec Officii pars, quae *Laudes* specialiter nominatur, ideo hoc donatur nomine, quia speciali quodam modo laudes Deo concinuntur. In his enim ad iubilandum Deo, ad Ei benedicendum, ad Eum laudandum Fideles excitantur. Hoc posito, si ex Durando Missa huius nodis *esi nobis laudis materia*, quia sane in prima Missa Nativitas Christi ad salutem et redemptionem humani generis speciali modo Fidelibus per Evangelium annuntiatur, quae iam per Angelos vigilantibus super gregem suum Pastoribus annuncia fuit, et gaudium magnum nuncialum pariter fuit, quod omni Populo erat futurum ob Salvatoris nativitatem ; quid aequius, quid rationabilius quam et in recolendo quotannis hoc mysterio speciale hoc Deum laudandi genus, *sive Laudes*, post Missam reservetur, et Missae immediate coniungatur? Cum specialis hac node ratio reperitur eas a Nocturnis dividendi, et Missae immediate coniungendi?

Unum postremo hic addere non alienum a proposito erit, quo confirmatur et seiunctio Laudum a Matutino, Missa interposita, et Laudum cum Missa immediata coniunctio. Antiquitus non modo separatae erant Laudes huius Officii a Nocturnis, sed Missa prima, quae media nocte celebrari solebit, complebatur cum *Benedicamus Domino*, non autem cum *Ite Missa est*, quae verba iuxta communioem Liturgicorum sententiam nihil aliud nisi dimissio Populi sunt. Testatur hoc Micrologie, qui hanc adducit veleris huius ritus rationem his verbis ; < Ne populo quasi licentiam abeundi infra Matutinales Laudes dedisse videamur, quas statim post Missam iterum concrepan-

tibiis signis incipere solemus ». Iam si antiquitus, vel Populus post Missam Laudibus adesset, omittebantur hac node verba, quae illius dimissionem sive ab Ecclesia discessum indicabant ; quo maiori argumento ntemur ad probandum ex antiquitate ipsa hanc Laudum cum Missa coniunctionem, quae adhuc ab Ecclesia servatur, suam habere originem, ac proinde male prorsus se gessisse, qui contrarium servavit? Demum aliquibus in Ecclesiis alius hac node servabatur peculiaris ritus, et ideo servabatur vel Populus in Ecclesia relineretur. Ritus autem erat, vel inciperentur Laudes statim post Communionem, et complebantur post Orationem, quae dicitur in fine Missae, eo sane modo, quo Vesperae una cum Missa in Sabbato Sancto decantari solent, in quibus una eademque oratio et Missae est, et Vesperarum, iam si antiquitus, vel Populus post Missam Laudibus adesset, verba apposite omittebantur, quibus illius dimissio sive ab Ecclesia discessus indicebatur, ne Populus discederet, Laudes post Communionem inchoabantur, et complebantur cum Missa. Quoniam maiori argumento ntemur ad demonstrandam Laudum cum Missa in hac node coniunctionem, quae servatur ab Ecclesia, non solum iure adhuc servari, sed ex ipsa antiquitate suam habuisse originem, ac proinde male sese penitus gessisse, qui vel ex Dubio palet, a speciali hoc Ecclesiae ritu discessit?

Aliud quoque hoc breviter investigandum occurrit, quod non inutile fortasse erit. Quidam sunt, sed pauci sane, qui autumant Matutinum huius noctis, dicto post Orationem *Benedicamus Domino*, concludendum esse cum versiculo : *Fidelium animae etc.* Innituntur fortasse hi Decreto S. R. Congregationis in Thelesina sub die 24 Aprilis 1742 dato, quod sic enunciatur : < Non est omittendus in fine cuiusvis Horae *Fidelium animae*, quando post eam immediata dicitur Missa, sed servandus adamussim textus Rubricae XXX Brevariarii Romani » ; Versiculum hunc addendum statuit Ecclesia, cuius pietas erga defunctos ea est, vel peracto Divino Officio, aut illius partibus ad utilitatem vivorum, suffragetur statim et Defunctis, qui degunt in Purgatorio. Hic est finis Ecclesiae, quae etiam praecipit per Rubricas, vel quibusvis Horis Canonicis addatur, iam videamus, si locum habeat hac node in fine Matutini. Ex decreto et intentione Ecclesiae dicendus est hic versiculus in fine Horae cuius-

vis, Si itaque Horn non terminatur, versiculus Inc non est addendus, ac proinde fallitur qui ilhim in casu omittentes erroris et culpa arguit. Laudes nunquam a Nocturnis separantur, et unam eandemque horam simul iunctae constituunt; hinc si hac node ex specialis Rubricae Statuto Nocturni a Laudibus dividuntur, non sequitur diversas, per hanc peculiarem huius nodis Rubricae dispositionem, et a se separatas Horas ex Nocturnis et Laudibus constitui, proindeque, absoluto Matutino, Hora revera non terminatur: hinc profecto est, quod in nullo liturgico Sacro Codice, sive in Missali, sive in Breviario, sive in Caeremoniali Episcoporum, huius versiculi mentio invenitur; et *laxative* ab hoc tempus determinatur, quo Missa post Nocturnos debeat inchoari, sive qua prece, quo versiculo absoluto. Quod spectat ad particularem Breviarii Rubricam huius diei legitur: « Et dicto *Benedicamus Domino*, celebratur prima Missa post mediam nodem »; quod vero perlinet ad Rubricam generalem eiusdem Breviarii, sic in ea legitur Tit. XXXI, de Hymno *Te Deum* n. 11: < Similiter quando dicitur *Te Deum*, eo hymno dicto, statim inchoantur Laudes, praeterquam in node Nativitatis Domini, quia tunc dicitur Oratio, postea celebratur Missa ». Demum Caeremoniale Episcoporum lib. 2, cap. 14, § 9. « Iterum responso *Dominus vobiscum*, dum Chorus cum Organo prosequitur lente *Benedicamus Domino*, et *Deo gratias*, ipse (Episcopus) deposito Pluviali demum accedit ad infimum gradum Altaris pro Missa inchoanda ». Ubinam, quaeso, mentio lit de hoc versiculo *Fidelium animae etc.* quo terminari debeat Matutinum? aut potius ubi, tace saltem, non excluditur? Excluditur quidem, statim ac *laxative* dicitur; dicto *Benedicamus Domino*, *celebratur prima Missa*: *Piosequitur lente Benedicamus Domino, et Deo gratias accedit pro Missa inchoanda*. Cur autem excluditur? Quia nempe, absolutis Nocturnis, non terminatur illora, et hinc Decretum, quo huius versiculi recitationis Defensores (si qui >unl, paucissimi aulem sunt, et fortasse unus vel alter) innituntur, Officio huius nodis nequit apiati, quod peculiarem et propriam sibi vindicat Rubricam, quae clara salis est ad excludendum hunc versiculum. Hinc est, quod Telamus cap. 2ß, ad diem 25 Decembris, Sect. III, senbit: < Ubi post Milutium dicitur Missa in Choro, dicio *Be-*

nedicamus Domino, non addalur versus *Fidelium Animae*: hinc quod Gavanlus scribit Section. V, cap. XXII, num. 4: < Qui versus non dicitur ante *Pretiosa* ad Primam, quia adhuc non terminatur Officium . . . neque dicitur post aliam Horam, si aliud sequotin', ul vel Missa, sicuti fit in node Nativitatis Domini ». Quid plura? Omittitur quandoque hic versus, quando etiam quaedam Officii Hora est absoluta. Hinc apposite idem Gavanlus eodem num. 4 addit: < neque ad Completorium habet in fine locum congruum. Non enim ante Antiphonam B. Virginis, quae ad Officium vivorum allinet, neque post eam, quam sequitur Oratio Dominica cum Salutatione Angelica ». Sic aulem explicit: *vel Officium parvum B. Mariae, septem Psalmi, Litaniae, in quarum fine dicitur Fidelium etc.* Quod hic dicit Gavanlus Rubricae generali apprime consonat, cuius sequens es dispositio Til. XXX, de Oratione, num. 3: « Postea dicitur (nempe post Orationem) *Benedicamus Domino*, deinde dicitur versus: *Fidelium animae etc.* qui versus non dicitur post *Benedicamus Domino* ad Primam . . . nec quando post aliquam Horam immediate sequitur Officium parvum B. Mariae, vel Officium Defunctorum, aut septem Psalmi Poenitentiales, vel solae Litaniae etc. » Iam st omittendus est hic versus, quando quaedam Divini Officii Hora penitus est absoluta, et sequitur Officium ab illo quod celebratur diversum, quaecumque sil huius omissionis ratio, quae quidem a Gavanlo adducitur, (tametsi prodest potius, quam officiat in casu nostro); cur erit dicendus in node Nativitatis cum absoluto Matutino absoluta nequii credi Hora, cum integram horam Matutinum cum Laudibus constituat, cum Missa sequi debeat immediate Nocturnos ob intrinsecam rationem nodis et diei, et Festivitatis propriam, quae peculiarem ritum exposcit nulli alteri Festivali communem? Quod si quis reponeret peculiarem esse talionem omissionis in casibus a Rubrica notatis; peculiarem aequae rationem agnoscat in Officio Nativitatis, quae peculiarem Rubricam habet, qualis ea est, perquam interposita prima Missa Laudes a Nocturnis dividuntur; et sicuti hoc Officium ritum a generali regula diversum habet ex ipsa Rubricae dispositione et praecepto; sic et in fine Nocturnorum huius nodis excludi debet memoratus versiculus, nec sub adducto Decreto debet comprehendi.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

JGHO. AESINA. (4664)

Responsio S. Congregationis responsionibus est conformis alias datis tum die 12 Inlii Ili28, tum die 19 Iunii 1773, cum simile huic Dubium fuit propositum, nec diverso potuisset modo respondere. Cum enim accuratae Rituum et Rubricarum observationi Sacra Congregatio sit praeposita, quidquid abusus vel novitatem redolet, debet reprobare, atque eliminare debet ex ipso suae Institutionis fine. Abusum autem et novitatem praeseferit, consuetudo, quae in medium profertur, quaeque Sacrae Congregationi perpendenda proposita est, administrandi scilicet Sacramenta Baptismi et Eucharistiae a Canonicis cum Roccheilo et Stola, et domus benedicendi in Sabbato Sancto cum Rocchetlo, Manlletto ei Stola ab Archipresbytero : praeter quam enim solum Rocchetum non possit haberi tamquam vestis Ecclesiastica, nec in Choro quis cum hoc tantum adesse possit, et Rocchetum cum Mozzetta sit habitus choralis lanium ; minis clara est Ritualis Rubrica : *De iis, quae in Sacramentorum administratione generaliter servanda sunt*, quae praecipit, ut Sacramenta administrantur cum Superpelliceo et Stola ; « In omni Sacramentorum administratione Superpelliceo sit indutus et desuper Stola ». Tenentur igitur Sacerdotes Stola et Collam induere dum Sacramenta administrant, et id ab hac Rubrica praecipitur (demptis casibus ab ipsa Rubrica notatis, qui locum in nostro casu nullum habent); quod etiam monitum fuit a S. Congregatione Episcoporum die 8 Novembris 1688. Si qui sunt, qui ex concessione usu gaudent Roccheti et Mozzettae, his uti nequeunt in administrandis Sacramentis, pro quorum administratione laxative vestis praescribitur a Rubrica, ut vidimus; sed illis lanium uti possunt in Choro, in Processionibus et Functionibus omnibus, in quibus habitum choralem induunt. Hinc enunciatio Bullae, quae illimitata dicitur, suos ulique habet limites, nempe *Functiones publicas et privatas* respicit, quae collegialiter sive in Ecclesia, sive extra peragimini*, et hic habitus toti Collegio, non singulis est concessus, exclusa tamen semper Sacramentorum administratione, in qua unusquisque eam debet vestem induere, quae pro hac est a Rubrica praescripta. Non igitur illimitata est concessio, sed illimitata potius et nimis libera, et contra

Rubricae praescriptum illius interpretatio; ex qua abusus est exortus, quem Sacra Congregatio dato Decreto, et confirmatis aliis iam super hac re existentibus, eliminandum esse censuit.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2082. MARSORUM. (46(19))

Ad Dubium LIV. Nulla positiva Lex, nullo Rubricae praecepto, sed ex praxi tantum removetur a Vasis prope Ecclesiarum (ores Aqua Benedicta ultimo maioris Hebdomadae triduo. Hinc haec consuetudo suos habet adversarios, tum quia ab Alexandro I sancitum fuit: < ut Aqua Benedicta sale admixta perpetuo in Ecclesia asservetur>; tum quia Ritualis Romae Rubrica praescribit, ut aspergantur Aqua Benedicta infirmi, quibus SSimum Viaticum, extremae Unctionis Sacramentum hoc triduo administrari contigerit, et Aqua pariter Benedicta aspergi debeant Defunctorum cadavera, quae iribus his diebus efferuntur : quibus supponi debet Aquam Benedictam in Ecclesiis reperiri. Aliam quoque addunt animadversionem, quam ex Rubricis Missalis in die Sabbati Sancti desumunt, quae agens de benedictione ignis et incensi praescribit Aquam Benedictam adhiberi : < Dicta Nona Sacerdos adstantibus Ministris, cum Cruce et Aqua Benedicta . . . et deinde praedicta grana incensi et ignem iterum aspergit Aqua Benedicta ». Inferant hinc Aquam Benedictam in Ecclesiae Vasis existere debere ; ac proinde etiam inferunt hi, quos inter praesertim Cavalerius torn. 4, dub. 9, num. H, hanc consuetudinem esse *contra morem, qui est ut habeatur in vasis prope Ecclesiae fores et contra Statuta*, quia in Breviario ad diem 3 Maii Alexander decrevisse dicitur, ut Aqua Benedicta sale admixta perpetuo servetur in Ecclesia; demum *contra finem*, quia apponitur ut Fideles Ecclesiam ingredientes, statim aspergi valeant, et a levioribus noxis mundari. Haec proferunt, qui stant pro aquae reservatione in vasis prope fores Ecclesiae hoc triduo. Verum Iunii non sunt ponderis hae rationes, ut proscribenda sit consuetudo aquae ab Ecclesiae vasis removendi, ut Cavalerius vellet. Et sane quod spectat ad perpetuam in Ecclesia Aquae Benedictae asservationem, quae decreta dicitur ab Alexandro I, haec perpetuitas non tollitur per triduanam lanium illius remotionem ; quemadmodum non tollitur aliquid faciendi consuetudo, si

semel iterumque et tertio faciendum omit-
titur. quod fieri ex consuetudine solet. Quod
pertinet ad incensi et ignis benedictionem,
possunt haec benedici, quemadmodum re-
vera benedicuntur cum aqua alio in loco,
praeterquam in Ecclesiae vasis asservata.
Alexander enim I non praecipit perpetuam
ignem haud tolli vidimus) asservationem
in vasis, ita ut perpetuitas cesset, si in vasis
desit, sed in Ecclesia. Hac ipsa aqua, nempe
in alio reservata loco, infirmi et Defunctorum
cadavera possunt aspergi. Quod spec-
tat ad intentionem seu finem Ecclesiae,
qui est ut Fideles Ecclesiam ingredientem
statim aspergi possint, et sic a levioribus
noxis mundari, neque haec ratio ab hoc
fine desumpta officit consuetudini aquam
hoc triduo a vasis amovendi, quin immo
probari aliquo modo potest remotionem
aquae, quae hoc triduo ex consuetudine
viget, Ecclesiae institutioni non adversari,
et religiosum saltem quemdam et pecu-
liarem ritum mysterio certe non vacuum
continere : quod non admittit Cavalerius,
qui etiam consuetudinem hanc proscriben-
dam putat, quod nullum mysterium exhi-
bet. Mysterium quidem fateor nullum in
se continet haec aquae remotio ; sed quia
haec aquae remotio conformis aliquo modo
est mysteriis, quae Ecclesia his diebus in
Fidelium mentes revocat, idcirco mysterium
inesse in hac remotione, quia ad mysteria
recolenda nos vocat; adeoque hic usus non
improbatus, cum et Fidelibus peculiarem
ritum mysteriis, quae celebrantur, conso-
num offerat, neque damnandus ut novus,
aut sine auctoritate retentus, cum et ab
immemorabili retineatur consuetudine, et
sciente inspicienteque Supremo Ecclesiae
Capite ac Rectore peragatur. Nemo, quod
sciam, ex Auctoribus, qui hanc aquae re-
motionem defendunt, animadvertit quod
mox mihi animadvertendum esse puto, sed
levibus rationum momentis uti sumus. Iam
libeat haec mihi animadvertere ex ipsa, ut
innui, Ecclesiae institutione, ex quibus con-
sequens erit indicatum superius locum ab
Ecclesia diversum pro asservanda aqua ad
vanas igitur, iucens, Infirmorum benedi-
ctiones admittendum esse, aut saltem non
improbandum.

Aquae benedictio non una, sed multi-
plex esse in Ecclesia ; sicut et multiplex
esse diversis exorcismis, diversis precibus,
diversis invocationibus vel rerum diversarum
infusionibus, Aquae Benedictae usus,
ad finem aequum diversum, quam Ecclesia

intendit et statuit. Inter has vetustissima
illa est, quae singulis Dominicis diebus ab
Ecclesia peragitur, qua Fideles aliaque
asperguntur, quamque ipsi in mundis va-
sculis domum etiam asportare ad Religio-
sos usus a veteribus temporibus consueve-
runt. Habuerunt et Ethnici aquam suam
lustralem et piacularem, ut constat ex ipsis
prophanis Auctoribus, qui referunt adeun-
tes Tempia aqua aspergi consuevisse, ut
ab anteaclis culpis purgarentur, et mundos
sese Diis suis licet falsis praesentarent. Hanc
Ethnici ab Hebraeis usurparunt ; et sicut
illi ab his acceperunt, depiavimus lamen
quod habetur in lib. Numerorum, cap. 19 de
aqua lustrationis et expiationis, ita et nos
Christiani aquam adhibemus sanctificalem
per Verbum Dei et Orationes, et sic sanctam
reddimus. Quod Ethnici perverse et super-
stitiose usurparunt ob finem diversum ab eo,
ad quem nos dirigimus. « Quaedam san-
ctificamus, ut ait Augustinus contra Fau-
stum, quae communia quodammodo cum
illis videmus, quorum quaedam Satan, ut
noverit Tertullianus, lib. de Praescriptionibus
adversus Haereticos, tamquam Dei
symius, pleraque divina instituta aemulatus
invenit ». Christiani itaque Aqua sanctificatam
utimur. Primis Ecclesiae saeculis fideles
aqua baptismali utebantur, eamque prius-
quam in ea Chrisma infunderetur, domum
deferebant, ut domus, vineas, campos, se-
getes aspergerent, eademque ante Chrisma-
tis infusionem in Ecclesia ipsa Fideles asper-
gebantur. Haec Fidelium aspersione in Eccle-
sia nostris etiam diebus servatur. Nam in
Missali Sabbato Sancto Rubrica de Fontis
benedictione, antequam Sacerdos infundat
Oleum Catechumenorum, praescribit, ut Sa-
cerdotes adstantes aspergant. « Deinde per
assistentes Sacerdotes spargitur de ipsa A-
qua Benedicta super populum » : quod in
Ecclesiis, in quibus benedictio fontis ba-
ptismatis peragitur, servatur; et in Vaticana
Basilica solemnem quadam pompa haec fit su-
per Populum aspersione. Insuper de hac aqua
ex Rubrica accipitur ad eam spargendam
in domibus Fidelium et aliis locis : « Et
inierim unus ex Ministris Ecclesiae accipit
in vase aliquo de eadem aqua ad asper-
gendum in domibus et aliis locis » : quae
aqua in vasis etiam prope Ecclesiae fores
existenlibus infunditur. Licet hic mos apud
nos servetur, et a Rubrica praescribatur,
interdictum aliquando fuit ut Fideles hac
baptismati aqua aspergerentur ; quia per er-
rorem putabant nonnulli se iterum a pec-

catis omnibus mundari, quemadmodum et alia quaedam ob aliquem irreptum errorem fuerunt interdicta, inter quae Iolio capitum Calix curaenorum antequam Baptisma susci- perent Sabbato Sancio : quae Iolio perage- batur ad munditiam capitis ob Baptismi re- verentiam in Dominica Palmarum, quae ab bar caeremonia Dominica in *Capitilavio* fuit quoque nuncupata. Abrogata fuit haec cae- remonia, quia nulli putantes hanc capitis lotionem ipsum esse baptisma, baptizari post- modum negligebant. Nil itaque mirum si haec quoque aspersio, de qua hic sermo est, fuerit olim interdicta. Sed Ecclesia uti sapienter omnia instituit, ita et sapienter quaedam diversis temporibus prohibuit ; quae in bonum Fidelium initio statuta, Fi- deles ipsi vel ad proprium damnum, vel ad alium linem convertebant ab eo, ad quem pia Mater Ecclesia constituerat.

Praeterea quia eo usque huius aquae, nempe fontis bapltismalis ante Sacrorum Oleo- rum infusionem sacer usus devenit, ut tan- tae Fidelium multitudini et ad diversos pios ac religiosos fines adhibita non suffi- ceret, alia aquae benedictio instituta fuit; et ea est, quae singulis Dominicis diebus est peragenda, ut Fidelium pietati satisfaceret. Sed hac etiam nova aquae instituta benedi- ctione, duo excepta fuerunt pro hac tem- pora ; ea nempe, quibus fons bapltismalis ex antiquissima Ecclesiae disciplina consecra- tur, et id statutum fuit ad indicandum for- tasse hanc benedictionem ex illa aquae ba- pltismalis originem habere, et huic illam fuisse suffectam, vel etiam, ut adnotat Ru- perlus Abbas, in memoriam lavacri rege- nerantis; quod et Durandus, morem ho- diernum aequae ac veterem respiciens asper- gendi Fideles, ut Rubrica innuit, nonnul- lorum velerum errorem advertit his ver- bis ; « Non ni rebaptizemur, sed ut gratiam Divini Nominis cum memoria Baptismatis invocemus ».

Atque haec Bene dicta, quae in Ecclesia- rum foribus pro Fidelium usu prompta est, lotionibus etiam successit, quibus olim Chri- stiani utebantur, antequam ad Ecclesiam ac- cederent. Ad hunc morem respiciens S-Joan- nes Chrysostomus sic scribit, Homil. 32 in Matthaeum : « In nonnullis Ecclesiis hunc morem corroboratum videmus, ut diligen- lei nulli studeant quomodo lotis manibus, mundis induti vestibus in Ecclesiam in- grediantur ; quomodo autem animam suam puram offerant Deo, nullam prorsus curam habeant ».

Pro his lotionibus apposita lavacra con- struebantur. Haec lavacra de antiqua Ec- clesiarum forma ad disserendum me voca- rent; sed non est hic longius, quam par est, aut instituti ratio postulat, in hac re Sertraclanda immorandum. Salis erit aliquid elibasse, quod ad rem nostram opportu- num, aut saltem non prorsus alienum vi- detur. Inter Ecclesiae partes, in quibus exteriora quaecumque apud veteres Chri- stianos adnumerabantur, ut atria, *limites*, *perfugii loca ac peristilia*, et ceterae partes Ecclesiae haberi consueverant, illa erat, quae Narthex appellabatur, et duplex erat, una interior, exterior altera. In exteriori hac Narthece, sive exteriori Ecclesiae ambitu, exteriora itidem atria includente, splendi- dum erat vestibulum, *primus Introitus* nuncupatum, quod prior eius pars erat, quae Porticibus persaepe circumsepta erat, et co- lumnis undique extollebatur. In huius areae medio *fons* erat, sive per alios, *cisterna*, in qua Populus abluebatur priusquam Ec- clesiam ingrederetur. De hac mentionem faciunt Auctores, quos inter Eusebius, qui lib. 10, cap. 4, sic scribit : « Hic Sacrarum expiationum signa posuit (loquitur de Tem- plo Paulini) sive fontes ex adverso Eccle- siae extructos, qui interiori Sacrarium in- gressuris copiosos latices ad abluendum mi- nistrem ». Paulinus Nolanus Episcopus quin- que hos memorat, quos canthari nomine appellat. Iam fontes hi aquam simpliciter continebant nullo ritu, nulla benedictione initio consecratam, qua Fideles materialiter abluebantur exterius, et hae lotiones ante Templi ingressum significativae tantum erant interioris munditiae, quae esse deberet in Fidelibus Ecclesiam ingressuris, et sacris adfuluris actionibus. Nostra vero aqua, quae prope Ecclesiae fores reperitur, nudum non est interioris munditiae signum, sed Eccle- siae exorcismis ac precibus benedicta et con- secrata, unum est ex Sacramentalibus, et ad omnem immundi Spiritus infestationem abi- gendam instiitula, lerroremque venenosi Serpentis procul pellendum, ad omnes la- tentis inimici insidias praecavendas elimi- nandasque, et praecipue ad Fideles a le- vioribus noxis liberandos, et ad delendas in illis veniales culpas, positae requisitis dis- positionibus, aliisque quae requiruntur. Haec itaque Aqua fontibus et cantharis ad sim- plicem manuum lotionem, quae in Nar- thece erat, lotionibus ipsis suffecta fuit ; et lauta poliori ratione suffecta, quanto excel- lentiori fine adhibita, quanto venialium cui-

parum delatio simplici et materiali lotioni interna tantum munditiae significativae praestat. Ecclesia autem hanc in Templorum (oribus aquam relinendam voluit ad Fidelium Tempia ingrediendum religiosum lissant, ut puriores ingrederentur, et dignius incruento Sacrificio adstarent, mundioresque Divinae Maiestati sese offerrent, et suas ad Deum preces mundiore funderem corde. Iam duo post haec animadvertenda sunt. Primum, cum praeceptum inerit singulis Dominicis fieri aquae benedictionem, excepta duo lempora fuisse ob Fontis baptismalis consecrationem. Cum autem inter haec adnumeretur Sabbatum Sanctum, et hac die Rubrica praecipiat aspergi Fideles ex ipsa aqua, antequam in ea Catechumenorum Oleum infundatur; ex ipsa exceptione renovandi aquam sequitur supponi non immerito debere hac saltem die in Vasis prope Ecclesiae fores Aquam Benedictam usque dum Fontis baptismalis benedictio peragatur, non asservari. Praeterea huius aquae institutionis multiplex est finis. Iam cum inter diversos fines is adnumeretur, ut Fideles puriori corde Sacro peragendo adsistant, patet ex hoc altera ratio, ob quam in foribus Ecclesiae hoc triduo, licet non integro, non servetur haec aqua. Cum enim Feria VI Sacrificium non celebretur, et ideo sit dies penitus alilurgiciis, hinc nil mirum si hac Feria VI Aqua Benedicta memoratis in vasis non asservatur.

At reponet aliquis; Quid de Feria V, quid de Sabbato Sancto dicendum, si Sacrificii cessatio altera est ratio, ob quam ex consuetudine Aqua Benedicta removetur? In utroque enim die unicum quidem sed tamen Sacrum solemne peragitur, cui Fideles adsunt. Nihil omnino aquae remotioni haec animadversio oflicil. Nam quoad Feriam quintam in Agno Domini, hac die, quae dici certe nequii alilurgica, removetur aqua absoluto Sacrificio, dum Vesperae dicuntur, dum Altaria denudantur, uno verbo, dum tempus vere aliturgicum incipit et lucius ob Christi mortem. Non deesi igitur aqua antequam eo die Sacrificium inchoetur, et ea uti possunt Fideles Ecclesiam ingredientes Sacrificio adfuluri. Quod vero perlinet ad Sabbatum Sanctum, haec dies esset pariter stricte alilurgica non secus ac antecedens Feria VI, et Sacrum hoc mane per anticipationem peragitur; celebrari enim deberet nocte subsequenti, quemadmodum autiquitus celebrabatur; et ut ostendunt verba, quibus utitur Ecclesia in Oratione

Missae *Hanc Sacratissimam Noctem*, et infra actionem: *Et Noctem Sacratissimam celebrantes*: adeoque nil mirum, si mane Aqua Benedicta in Ecclesiae foribus non asservatur. Sed hoc omisso, quod quidem remotioni non officit, licet haec aqua non sit in vasis prope Ecclesiae fores dum Fideles Ecclesiam ingrediuntur, non deesi tamen aspersio Fidelium antequam Sacrum peragatur. Nam iuxta Rubricam, ut vidi-mus, baptismal' aqua aspergendi sunt Fideles, antequam Catechumenorum Oleum infundatur. Non deesi aqua paullo post ingredientibus Ecclesiam, cum ex ipsa hac aqua ante Olei Catechumenorum infusionem soleant Ecclesiae vasa impleri, ut de hac ipsa aqua Rubrica innuit: « In mundo aliquo vase per unum ex Ministris Ecclesiae esse accipiendam ad aspergendum in domibus et aliis locis ». Et ita haec interpretando Rubricae verba, Ecclesiae vasa ab Aedituis aliisque implentur: vel privatim quoque solita aquae benedictio in Ecclesiis baptismal' fonte carentibus peragi solei, et hac ea impleri, cum Paschalis solemnilas iam per Cerei benedictionem, vel certe ab Ecclesiae Ministris Praeconii cantu est annunciala, et mox Resurrectionis Mysteriorum per anticipationem Fidelibus repraesentatur. Consuetudo itaque Aquam Benedictam ab Ecclesiae vasis amovendi non est contra Rubricam, cum nulla Rubrica id prohibeat; licet huic ritui *nulla*, ut inquit Cavalierius, *adslipuletur Rubrica*. Non vacat mysterio aliquo; nam si per se nullum mysterium, continet, ad ea saltem nos excitat, quae Ecclesia hoc triduo nobis consideranda offert: hac demum deficiente Aqua Benedicta, et in locis ab Ecclesiae vasis diversis asservata, benedici possunt, ac revera benedicuntur et novus ignis et Cereus et infirmi, quibus ministratur Viaticum et Extrema Unctio, et Defunctorum cadavera asperguntur. Secus dici deberet, quoties hae peragantur benedictiones et aspersiones, Aquam Benedictam ad hos fines adhibendam necessario ex vasis Ecclesiae hauriri debere, et Ecclesiam ad hoc suos Ministros cogere, si his in casibus Aquam Benedictam ex alio loco aut vase, quam ex illis quae prope Ecclesiae fores sunt, haurire contra Ecclesiae morem, statuta et finem esset; ut putat Cavalierius ipse, qui sane haud poterat inficiari morem, statuta et finem Ecclesiae illum esse, ut Fideles in Ecclesia ingredientes ea sese aspeigant ac signet.

Sed habemus ipsum Cavalerium quodammodo sed involuntarie confilientem, et praxim, quam citato paragraphe reprobatur, idprobantem. Cap. XXI de Sabbato Sancio § 12 haec habet: « Sacrista itidem vel alius Minister infundit in aliud vas de aqua fontis (antequam Oleum Catechumenorum infundatur) - - - et ex eadem aqua renovati consultius quoque erit vasa Ecclesiae >: inquit *icnotaii*: non inficior dici posse *renovari*, etiamsi paullo ante illa removeatur, quae erant in vasis praedictis. An removenda saltem et it, antequam Officium incipiatur? En igitur Fideles ingredientes sine aqua, quae >e signent. Sed cum agit Cavalerius de ordine procedendi ad ignem benedicendum haec habet: « Praecedentes tres Acolythi, quorum medius incedit deferens Vas Aquae Benedictae ». Quaeso undenam hausta est haec aqua? non certe ex vasis Ecclesiae, quae supponuntur iam vacua, et illa quae prius nempe paullo ante in illiserat? Haud equidem possum admittere. Cum enim immunditiam et foeditatem vel plurimum habet ob Populi frequentiam; ob pulverem desuper cadentem, ob aliam etiam quamcumque rationem, indecens sane esset ea uti, et alia potius mundior ac purior adhibenda est: haec autem in casu alia esse non potest, nisi antea benedicta, et alio in loco a vasis Ecclesiae diverso asservata. Al nullam habeat vim postrema haec animadversio, haud sibi contradicat Cavalerius; semper tamen ex supra adnotatis et ex alius rationum momentis nec improbanda erit haec ultimo maioris Hebdomadae Inductio quae viget, remotio, neque proscribenda, ut vellet Cavalerius.

ADNOTATIONES ET SUFFRAGIA SUPER DECRETO

PISANA (4672)

Ad DrniUM I. Caeremoniale Episcoporum in universali Ecclesia ab omnibus et singulis personis, ad quas spectat, observandum esse praecipitur a fel. rec. Clemente Papa VIII in Litteris Apostolicis sub plumbo quae incipiunt *Cum novissime*; in quibus statuitur: « Caeremoniale huiusmodi sic emendatum et reformatum nullo uroquam tempore in toto vel in parte mutari vel ei aliquid addi, nui omnino detrahi posse, ac quascumque personas praedictas... ad ea peragenda et praestanda iuxta huius

Caeremonialis formam et praescriptum teneri ». Item Innocentius X Bulla: *El si alias*, ipsum Caeremoniale adprobando et confirmando, eadem statuit ac praecipit. Et haec quidem Benedictus XIII, in Bulla cuius initium est: *Licet alias*, pariter habet; additum autem in ea est, vel in virtute sanctae obedientiae nihil detrahatur, nihil addatur, immutetur nihil; quemadmodum et in Bullis Praedecessorum suorum legitur. Summi itaque Pontifices loti in eo sunt, ut quae in Caeremoniali (idem dicatur de Pontificali, Missali et Rituali) sunt constituta accuratissime servantur, vel Sacri Ritus et Caeremoniae iuxta Ecclesiae disciplinam et statuta peragantur, nec aul quadam aliquorum libertate, aul aliorum negligentia, aul aliorum non recta interpretatione, ex propria cuiusque commoditate non semel oila, novitatibus inductis Ritus ipsi et caeremoniae Ecclesiae corrumpantur, et per mutationes ipsas et novitates, externus cultus sancio studio, sancta sollicitudine, tam diligenti cura et labore ad Religionis ipsius maiestatem statutus, penitus cum ipsius Religionis detrimento vilescat. His positis quidquid diverso modo, quo statutum est peragitur, contra Caeremoniale peragitur et nulla unquam consuetudo, (si eas excipias quae vel legitime, et conditionibus necessariis inductae ab Ecclesia ipsa sunt adprobatae) contra illius legem potest praescribere, nullam potest constituere exceptionem, nullam nonnam aul regulam efficere, nec approbari umquam poterit, quin in uno non summopere reprehendi. Aul enim consuetudo, quae profertur in medium, quamque nescio quis velit in casu prolueri, est ante Caeremonialis correctionem, confirmationem et adprobationem Summorum Pontificum, qui illud correxerunt, confirmarunt, adprobarunt; aul postea. Si ante, iam consuetudines istae, si peculiari modo non sint adprobatae (neque enim adprobari potest quod directe Caeremonialis praescriptis adversatur) per genericam abrogationem, abrogatae censendae sunt: si postea inductae sunt, iam eo ipso contra Caeremonialis statuta eiusque leges sunt inductae, et obedientiam Ecclesiae legibus redolent, et novitatis nolum merentur, propriaeque commoditatis amorem praescierunt, ideoque reprobatae sunt ac reficiendae, utpote Caeremoniali adversae, quemadmodum haec est consuetudo in nocte Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi Laudes legendi: nimis enim haec consue-

at

(udo contraria est Caeremonialis praescripto ; nam salis superque clare Caeremoniale praescribit ut Laudes cantentur. < In Laudibus (legitur lib. 2, cap. 14, § 12) tandem, quae post hanc Missam solemniter cantari debent » ; quae verba, ut quisque facili negotio videt, praeceptum important ; adeoque consuetudinem omnem contrariam excludunt. Quod si praeceptum iuxta Rubricam non est, ubinam, quaeso, Rubrica praeceptum exhibebit, aul quando Rubricae servari poterunt? Idem dicas de omnibus consuetudinibus, quae si sint huiusmodi, neque umquam poterunt praescribere, ac nullo umquam tempore erunt admittendae.

Ad Dubium V. Consuetudinem hanc Sacra Ril. Congregatio non ferendam decrevit, ulpole contrariam Rubricae legibus, novam prorsus, et idcirco improbandam. Si quidem omnes sive canonici, sive Beneficiali aliive huius generis Ecclesiastici, qui Choraliter gaudent munere, tenentur *omnibus Canonicis Horis praesentes adesse non solum, sed et in Choro ad psallendum instituto, hymnis el canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare*, ul Concilium Lateranense Torn, 2, pari. 4, Sess. 2, § 59 *et seq.* silentium nonnullorum psallendi tempore improbens, el Concilium Tridentinum Sess. 24, c. 12, de Reformatione, loquuntur, lam si teneantur *omnibus Horis Canonicis* adesse, el adesse ad psallendum, nec sola praesentia sufficit ul hoc adimpleant munus, eo eliam debent modo atque ordine psallere, qui ab Ecclesia statutus est ; et sicut qui adest sola praesentia quin psallat, quique comparari potest inulis simulacris, ut inquit Benedicius XIV in sua 107 Institutione, et fructus non percipit ; ita, ut sponte fluit, tenentur omnes et singulas Horas cantare vel recitare, prout cuiusque Ecclesiae Constitutiones, tempora, dies, solemnitates vel praecipiant, vel exposcunt : atque hinc patet nullam ab illis omitti Horam canonicam posse, nec anteverti, nec confundi ; secus dici deberet aul duabus obligationibus, quae ex lege successivae sunt in Choro, uno eodemque tempore posse satisfieri : si dum ab aliis *Nona lectio* et *hymnus Te Deum* decantantur, ab aliis Laudes submissa voce dicuntur ; aul Canonicos satisfacere obligationi recitandi Laudes, si dum ab ipsis cantatur praedictus hymnus, solis Cappellanis harum recitatione ab illis penitus remissa, hae Laudes, praedicto tempore, a paucis

tantummodo, ut in dubio recitarentur. At falsum ulrimque est, el neutrum probatione ibi indiget, ut quisque facili negotio intelligat. Quisque enim, sive privalim, sive publice, tenetur et per se tenetur divinum recitare Officium, el leges servare, quae recitationem sive publicam sive privatam respiciunt, nec obligationi potest satisfacere, si quid omittat ; vera autem omisio est ea de qua in dubio est sermo. Cappellani enim in casu nostro pro Canonicis el Beneficialis Laudes recitarent, quas ipsi omittunt : hoc autem admitti nequit ; ex Concilii enim Tridentini verbis supra allatis consequitur Canonicum sive alium quemque muneri suo deesse, si quosdam alios solum psallere permittat, is autem omittat, aul pro se eum supplere sinat, qui pariter tenetur psallere, quique idcirco supplere nequii. Quid vero dicendum nostro in casu, si integra omittatur Hora a Canonicis, aliis pro se suppleantibus alterius Horae canonicae tempore? Onus autem singulorum est singulas Officii paries, el eo ordine, quo sunt dispositae, recitare. Quid autem Officii nomine intelligatur, ad cuius recitationem singulis diebus tenentur qui sacris Ordinibus initiali sunt vel clerici Beneficio praediti, satis percipitur ex cap. *Presbyter* de celebratione Missarum, ubi haec habentur : < Si Matutini (id Laudes eliam complectitur), Primae, Tertiae, Sextae, Nonae, Vesperae, Completorii tempore, nostrae servitutis officia persolvamus ».

Totum itaque Officium his diversis Horis constituitur. Canonici, ul el alii omnes, idem facere tenentur : hoc solum interposito discrimine, quod alii Clerici, quocumque in loco persolvere Divinum Officium possint, Canonici vero ceterique omnes, qui alicui addicti sunt Ecclesiae, ad eam convenire, el ibi idem Officium recitare aul canere omnino debeant.

Dubitandum autem non est, quin haec lex Cathedralis et Collegiatis Ecclesiis comprehendat ; el colligitur ex Clementina Prima, de celebratione Missarum, in qua haec sunt : « In Cathedralibus aut Collegiatis Ecclesiis ».

¶

Dixi singulas Horas recitari vel cani, prout tempus exposcit, in Choro debere el ita ut una ab alia distincta sil, quemadmodum Ecclesia illas distinctas voluit ; el ita etiam, ul earum non invertatur ordo, nec nni cum altera confundatur, nec pariter una eo tempore recitetur, quod al-

teri est praescriptum. Confunditur autem si unius Horae recitationis tempore, altera, ul in casu, recitatur : quod intentioni, fini et statutis Ecclesiae adversatur. Ecclesia autem, ul Horas, sic el tempus eas recitandi assignavit, a quo, ul videtur, el nomen unaquaeque Officii pars desumpsit suum. Quid si primae Ecclesiae Fidelium morem inspiciamus? < Olim Christiani, scribit Cardinalis Bona, tribus primis vigiliis tres Nocturnos divisim, quarta vigilia Laudes recitabant. Tantus erat ardor charitalis ut quater in node surgerent ad orationem, prima vigilia ad primum Nocturnum, secunda ad secundum, tertia ad tertium, quarta ad Laudis persolvendas, vel omnes simul, vel divisi in cohortes». Haec disciplina, sive vetus mos, generice obsolevit, luet quaedam Monasticae familiae el Religiosae aliquod de hac veteri consuetudine retineant vestigium. Nunc in praesenti disciplina, loquor de Clero saeculari praesertim, statutae sunt quidem Horae pro recitandis divinis laudibus seu psalmodia ; sed quamvis diversa ab antiquioribus sint assignata tempora, lamen tempus unicuique Horae debetur, licet hoc non accuratissime, ut Horarum nuinen indicat, sed iuxta praesentem disciplinam utcumque servatur.

Ecclesia insuper, per Rubricarum dispositiones et statuta, tempus ad Sacrum celebrandum constituit, modo post Tertiam, modo post Sextam vel Nonam, ratione habita vel ad tempus, vel ad mysteria, quae aut recolit, aut ad quae nos praeparat et vocat, vel ad moeslilium aut gaudium, vel ad Missae qualitatem, quae omnia ex Rubricis ipsis desumuntur; quae quidem probant ita eam voluisse Horas Officii Divini etiam tempore distinctas, ul ad servandam hanc distinctionem el veterem recitandi morem, Sacrum Divinum esse peragendum inter unam alleramque Horam nisserit. His omnibus positis, quid dicendum foret de hac in dubio asserta aliataque consuetudine, el a S. R. Congregatione improbata, si ea cum veteri Ecclesiae disciplina aut praesenti etiam conferatur? Nihil profecto aliud, nisi quod directe intentioni, fini el statutis Ecclesiae adversetur. Tandem, quod hic decretum est a S. Congregatione cum alio Decreto concordat, quod edidit in Casalen. die 3 Aprilis 1731. In hoc enim Decreto, proposito dubio respondit : « Canonicos non satisfacere obligationi Chori recitando modo praedicto Completorium, tempore, quo a Musicis Vesperae decantantur ». Mo-

dus autem hic erai, ul ex immemorabili assecla consuetudine Canonici Ecclesiae Cathedralis, diebus Dominus aliisque Festis infra Annum occurrentibus, quando a Musicis Vesperae decantabantur, consueverant eo tempore bini el bini Completorium persolvere. Modus hic a S. H. C. reprobatus nihil omnino differt a modo, de quo esi sermo in praesenti dubio, nempe recitandi Laudes tempore hymni *Te Deum* ; quinimmo aliquid magis contrarium praebet. nam in dubio Casalen. omnes recitabant Completorium ; in hoc autem a Canonicis Laudes prorsus omittebantur, quod certe maiorem defectum consideranti offert. Ac propterea haec S. Congregatio Ritibus omnibus sua in integritate ac puritate servandis protuendisque instituta, consuetudinem hanc suo Decreto non ferendam declaravit. Illa enim aeque ac ista asserta consuetudo statutam singularem Horarum divisionem ac distinctionem tollit, earumque permixtionem el confusionem inducit, quae, iterum dicam, intentioni, fini, statutis Ecclesiae quam maxime adversatur, ac proinde abusus debet appellari, omni prorsus ratione eliminandus, quemadmodum hoc suo Decreto S. R. Congregatio iure meritoque sancivil.

Ad Dubium Vili. Quoad hanc secundam huius dubii pariem, cui S. R. C. negative respondit, plurima iam sunt adnotata, eaque videri possunt in Tiburtina d. 30 Martii 1824. Ibi in subiecta a nobis adnotatione, eruditissimi Merati affertur auctoritas praxim improbantis quarumdam Ecclesiarum, in quibus diversus est Diaconus, qui Paschale Praeconium cantat, ab illo, qui in Missa mox celebranda ministrat. Praxis haec reveri contraria est Rubricae Missalis, iuxta quam unus idemque debet esse Diaconus, ut advertit Meratus el Corsellus in ea adnotatione adducti. Merati verba in ea adnotatione leguntur. Corsellus autem, Cap. 8, num. 3, haec habet illis simillima verba : « Tum Diaconus, qui debet esse ille, qui in Missae Officio inservire debet, et non alius ad hanc solam functionem, el ad cantandum tantummodo Praeconium (hoc enim repugnat Rubricae Missalis, neque in ullo habetur Caeremoniali cum sil quiddam addere, quod est contra Bullam Pii V, el maxime notandum) ». Quam opportune haec a Corsello postrema verba addita sint, quisque per se videt : nam post reformationem, adprobationem el evulgationem Missalis, Pontificalis, Caeremonialis, Ritualis, Brevia-

rii, nihil addi, nihil delrahi, nihil immutari potest; et in Litteris Apostolicis Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi monentur ut accuratae illorum observationi advigilent, quae statuta in illis sunt: hinc si quis quid addat, quid detrahat, quid immutet, iam eo ipso et novitatem inducit, et iure inobedientiae nolum inaurit. Iam diversum Diaconum cantare Praeconium, diversum in Missa ministrare est contra Rubricae Missalis praescriptum. Si enim haec inspicitur et illius dispositio, palel manifestissime unum eundemque esse debere in utroque memorato Officio Diaconum, idque ex toto contextu eruitur, initio sumpto ab ignis benedictione ad licentiam usque, quae populo datur discedendi ab Ecclesia. Mitto hic actiones, quae ad Diaconum spectant, quasque non memorat Rubrica, ulpote illius muneris proprias, ac ab Arundine incipiam. « Tum, inquit Rubrica, Diaconus indutus Dalmatica albi coloris etc... Diaconus elevans Arundinem..... Diaconus dat Arundinem uni Acolyto »; deinde: « Completa benedictione Ceri, Diaconus depositis albis, sumit violacea paramenia, et vadit ad Celebrantem, qui exuitur Pluviali etc. ». Qui, quaeso, Diaconus, nisi qui cantavit Praeconium? et hic non ad Sacrarium vestem depositurus, sed ad Celebrantem accedit, depositis albis et sumptis violaceis paramenlis. Demum inquit Rubrica: « Cum autem perventum fuerit ad y *Peccatores, Te rogamus*, Sacerdos et Ministri surgunt, et accedentes ad Sacristiam induuntur paramentis albis pro Missa solemniter celebranda ». Iidem igitur debent esse et Celebrans et Diaconus, et Subdiaconus, si iidem Ministri; ergo ex Rubricis is qui cantavit Praeconium, si loquamur de Diacono, is qui detulit Crucem, si loquamur de Subdiacono, de utroque dicitur quod debeat ministrare in Missa; ac si nullum dubium de Subdiacono, cur de Diacono dubium excitari potest? Sed quid dico dubium excitatur? Cur diversus adhibetur Diaconus? dicere debuissim; et tamen ex praxi quadam per abusum inducta in nonnullis Ecclesiis, diversus est Diaconus Missae a Diacono Praeconii. Praxis haec adversatur penitus Missae Rubricae; ex qua, dispositione et ordine inspectis, infertur unum eundemque esse debere Diaconum et Praeconii et Missae; quod quidem ex legitima illatione concluditur. Ratio autem huius illationis patet ex Officio ipso: nam qui Functionem incepit, idem et perficere debet. Huius diei

Officium unum idemque est, sive Praeconium respiciamus sive Missam; omnia simul sumpta Officium diei proprium constituunt; et licet diversa Ecclesia recolat, tamen Functionem unicam statuit peragendam. Si ilaque Diaconus eam incepit, eam panier et debet perficere; nisi peculiaris aliter agendi sit ratio, aut Rubrica ipsa aliter faciendum non indigilet. Sed ratio non adesi aliter peragendi, et Rubrica aliter peragendum non innuit: idem igitur Diaconus debet esse et Praeconii et Missae. Quod spectat ad Rubricam, si haec disponit diversum esse debere in aliqua functione Ministrum, non omittit sane vel indicare, vel etiam praecipere; ul even'it, cum Feria V in Coena Domini alium Subdiaconum innuit esse debere a Subdiacono Missae, pro deferenda Cruce in Processione: « Et lit Processio more solito, alio tamen Subdiacono parato Crucem ferente ». Haec Ministri diversitas non indigilatura Rubrica quoad Diaconum in Sabbato Sancio, sed unus idemque innuitur; a Rubricae igitur dispositione non est recedendum. Recie proinde statuunt Anciores unum eundemque esse debere pro utroque Officio Diaconum, et tamquam Rubricae violatores diversimode agentes considerant, cum audeant sic a Rubricae praescripto declinare. Si omnia secundum ordinem fieri debent, eo magis cum de Ritibus agitur, quorum usus in Ecclesiasticis functionibus legitimus et accuratus est omnino retinendus ac religiose servandus. Haec fuit summi Pontificis Sixti V Constitui. LXXIV. maxima cura in S. R. Congregatione statuenda, ul Sacri Ritus ubivis locorum, in omnibus Urbis Orbisque Ecclesiis, a quibusvis personis diligenter observarentur; ul caeremoniae, si exoleverint, restaurarentur; si depravatae fuerint, reformarentur; si immutatae, ad ordinem revocarentur. Quae olim fuit Summorum Pontificum cura, ea ipsa adhuc, est et Summi Pontificis quem sospitem Deus servet; ea ipsa adhuc est Sacri Ritus Congregationis quae ritus omnes ut reviviscant, restaurantur, ad ordinem revocentur, accuratissime servantur, ex proprio munere adnihilur, ul sic et splendor Divinae maiestatis magis effulgeat et Fideles ad Divinarum rerum contemplationem sustollantur: ul inquiunt Tridentini Concilii Patres, et Supremae Apostolicae Sedis, a qua dimanat, legislative auctoritas observetur. Habitualis autem rituum ei caeremoniarum inobservantia tacitum, ul plurimum, potest inferre con-

templum ; et leviorum etiam Rubricarum omissio, vel mutatio, et libera illarum interpretatio confusionem in Ecclesia parere possunt, et ad Dei opus negligenter peragendum inducere. Non me latet, hac ipsa mente, de qua loquimur, in eadem Tiburtina, ut videri potest, S. Congregationem consulendo Sanctissimo respondisse; sed quid hoc probat? nisi S. Congregationem, cuius munus est vigilare Rubricarum observationi, allatam in contrarium consuetudinem noluisse admittere, sed attentis peculiaribus circumstantiis inclinasse forsitan ad illam non penitus saltem excludendam, sed eodem tempore noluisse eam propria auctoritate aut adprobare aut confirmare, utpote Rubricae dispositioni non apprime conformem, et, si qua Indulgentia hac in re posset concedi, a Supremo Pastore concederetur, quemadmodum revera factum est. Sed peculiaris haec Tiburtinae Ecclesiae Cathedrali, ob peculiare rationes, concessa Indulgentia generalem non consilii dispensationem; adeo ut liberum cuique sit ea uti. Si enim eadem non adsint rerum adiuncta, fortasse nec alteri Ecclesiae concedetur, eoque minus poterit aliqua Ecclesiae per se hanc sequi praxim: persaepe enim evenit ut Diaconus Praeconii diversus sit a Diacono Missae, non ex necessitate, non ex vocis defectu, vel ex voce aut nimis aspera, aut ad modulationem inepta; sed ex quadam vocis ipsius ostentationis specie alius seligatur Diaconus qui adstantium concinna nimis vocis modulatione alliciendo aures, plausus captare velit ac laudes. Nisi igitur necessitas adsit, unus idemque esse debet Diaconus Praeconii et qui in Missa ministrat; sine enim necessitate aut rationabili causa Rubrica accuratissime servanda est, nec ab ea declinandum, et omnis illius interpretatio, si (pia in tam clara illius dispositione esse potest, excludenda est.

Ad Dubium IX. Improbanda sane in usu, de quo est sermo, Rubricae infractio repentur et novitas in Ritibus pro hoc Officio praescriptis proprio labitu inducta, quae nullo prorsus modo erat ferenda: atque ex hoc ipso nihil, ut quisque videt advertendum occurrit, nec ratio ulla est adducenda ad usum praedictum eliminandum. Res enim ipsa per se apparet manifestissime, ac propterea nonnisi simplici negativa responsione poterat a S. C. dubio huic satisfieri. Quin igitur infractionem Rubricarum ac novitatem demonstrando iminore-

mur, aliquid quoad Cereum advertamus. Ecclesia hac die ad resurgentem Christum recipiendum se praeparat, et mox ipsum resurrecturum Fidelibus pariter annuntiat. A consecratione illaque Luminis Paschalis solemnitate annuntiationem inchoat, quae verae lucis claritatem humano generi contulit. Quod ad Cereum spectat, Paschalis hic Cereus benedicitur in Sabbato Sancto; quia ex simplici sua natura absque benedictione non potest mysteria significare, quae per illum Ecclesia repraesentare intendit. Est haec benedictio non de constitutivis, per quae immutato naturali rei alicuius statu sacrum quid efficitur; sed de simpliciter invocativis, quibus Dei benignitas invocatur, ut personis vel rebus aliquid boni tribuat: et licet per has benedictiones res statum suum naturalem non immutent, nec sacrum quid efficiantur, aliquid tamen religiosum in se continent, nec amplius prophanae possunt haberi. Constans autem ac perpetua fuit Ecclesia disciplina, ut nulla re ad religiosum quemdam ritum publice uteretur, quin prius eam benedixisset; ut ex Thoma Massimo, Benedict. XIV aliisque Auctoribus constat. Iuxta Liturgicos Cereus hic columnam nubis et ignis, quae Hebraeos in deserto ambulantes praecedebat, significat, et hinc illa Praeconii verba, *sed iam columnae huius praekoniam nooimus*; vel Christum significat corporaliter prius extinctum, et postea resurgentem, sicut tunc Diaconus Cereum benedicens significat Evangelii praedicatorem qui Christum, passione corporaliter extinctum, debet laudem benedictionibus praedicando, Resurrectionis luminosa gratia reddere illustratum. Item Cereus Paschalis ex Ecclesiasticis Scriptoribus, quos referi Theophilus Raynaldus, institutus primo fuit ut symbolice esset imago Baptismi, ac propterea singulis qui baptizabantur parvus dabatur Cereus, et ideo dabatur ut illum asservarent, et suscepti Baptismatis memoriam identidem in se suscitarent.

Instituti deinde fuerunt Cerei, *Agnus Dei* ob Agni figuram quae in illis inspicitur nuncupati, ut essent pariter suscepti baptismi symbolum, et singulis recenter baptizatis, depositis in Sabbato post Pascha vestibus albis, dabatur Cereus hic *Agnus Dei*, quia commodius hunc prae parvo etiam cereo gestare poterant. Illi autem cerei, ipsius Dei illorum collo appendebantur, ne suscepti baptismatis memoriam una cum albis vestibus baptismalibus, quas deponebant,

amitterem, sed hos prae oculis semper habentes, et unum beneficium per baptismales aquas receptum recolerent, et gratias Deo redderent, et receptam gratiam fideliter custodirent.

Olim dispertiebantur populo particulae Cerei Paschalis ad suffumigandum una cum thure pio ac religioso animo, ad avertenda mala bonaque postulanda. Est ea secundaria Cerei Paschalis institutionis causa. Quemadmodum vero substituti fuerunt *cerei Agnus Dei* ad excitandam retinendamque baptismi memoriam in recenter baptizatis, et pro Cereo Paschali sive huius particula parvi Cerei ipsis dabatur; ita et cerei *Agnus Dei* postmodum pro Cerei magni particula et pro parvis cereis populo distribui caeperunt; et praecipuo lini qui fuit in illorum institutione, vel Deus ab illis utentibus mala averteret et bona conferret, secundarius successit, ut reliquis etiam fidelibus, praeter recenter baptizatos, distribuerentur in octava Paschae, quemadmodum Cerei Paschalis particulae distribuebantur: ut liquet ex Ordin. Romano lit. *De benedictione Cerei*, ubi sic legitur: « In octava vero Paschae dantur ipsi Agni (Cerei infra Civitatem Romanam) ab ipso Archidiacono in ipsa Ecclesia post Missam et Communionem, et ex eis faciunt incensum accendi ad suffumigandum in domibus suis, pro quacumque tribulatione eis evenit necessitas. Similiter et in Forensibus civitatibus de Cereo Paschali faciunt ». Nulla addi possent de cereis *Agnus Dei*, si res de qua hic praecipue agitur, postularet; sed haec sint obiter adnotata licet non inopportune, res enim ipsa haec pauca innuere deposcebat. Ne itaque finem nobis propositum praetergrediamur, ad Paschalem Cereum redeamus. Cereus itaque nubis ignisque columnam significat, qui Hebraeos in deserto itinérantes per diem noclemque praecedebat, et Christum a morte ad vitam gloriose resurgentem, ut Rupertus et cum eo Auctores Liturgici pene omnes; et ideo Cereus ipse prius exinclusus apparet, et dum adhuc exinclusus est, in eo quinque incensi grana infiguntur, quae quinque Christi plagas repraesentant: deinde accenditur post verba Praeconii *Rutilans ignis accendit*. Hem Cereus in significatione columnae ignis et ubi Hebraeos praecedentis, illorum demonstrat defensionem a solis aestu, et illuminationem nocturno tempore: in significatione vero Christi, nubis columna potest repraesentare Christum fi-

deles a vitiorum aestu defendentem. Ignis vero Christum ipsum, qui fideles in huius saeculi node, ac in ignorantia et peccatorum tenebris sedentes illuminat.

Ne quis autem putet, cum dicitur Cereum Paschalem nubis et ignis columnam significare, ita haec esse accipienda, vel Ecclesia id absolute recolat, quod Hebraeo populo olim evenit; sed id tantum, quod illis quidem evenit, tamquam tamen in figura nostri: omnia, quae illis eveniebant, *figura et umbra futurorum erant*; omnia enim figura facta sunt nostri, *omnia in figura contingebant illis*, ut scribit Apostolus Paulus ad Corinth, ep. 1, v. 10, et alibi: « Vetera namque transierunt, facta sunt omnia nova ». Hinc Ecclesia suos non instituit ritus ad ritus hebraeorum ac, gesta recolenda, sed in suis quibusdam mysteriis recolendis veterum hebraici populi rituum quandoque meminit, quae figura olim fuerunt eorum, quae postmodum adveniente temporum plenitudine erant eventura, et reapse evenerunt: et sic ostendit quomodo umbris et figuris lux et veritas respondeat. Ecclesia eadem, quae ritus et caeremonias instituit, non inepte, non inconsulto, non sine aliquo sapientissimo fine eos instituit (ut vellet Sacrorum Rituum perpetuus irrisor Verius, qui cum Religione ritus etiam voluisset evertere); sed sapientissime eos instituit, et ut Sancto est Spiritu edocta et directa, in illis mysteria quaedam includit, aut ad illa non revocat, et quidquid in suis divinis Officiis recolat, quidquid celebrat, quidquid Fidelibus celebrandum offert ac proponit, ad spirituales intelligentias eos vocat, et per mysticam ipsas figuras ad mysterium aliquod contemplandum filios suos excitat; et quandoque in mysterio mysterium latet, ut observat S. Pilius Damiani, et ipsae res sensibiles tamquam humanae infirmitatis adiumenta ad spiritualia et coelestia cogitanda contemplandaque inducunt, vel ipsum Concilium Tridentinum loquitur Sess. 22, de Sacrificio Missae, cap. K: « Cum natura hominum ea sit, vel non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam, vel scilicet quaedam submissa voce, quaedam altiori pronunciarentur, instituit. Caeremonias item adhibuit, vel mysticas benedictiones, lumina, hymnam illi, vestes alique id genus plura ex Apostolica traditione recepta, quo et maiestas sacrificii commendaretur, et fidelium mentes per haec vi-

sibilia Religionis et pietatis signa ad rerum altissimarum, quae in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur ».

Quod sensibilia signa quoad Sacrificium, quod mysticae (igiirae, quod aenigmata praestant, idem et in aliis Ecclesiasticis Officiis obtinent. Hinc nihil de illis, quae Ecclesia statuit, despiciendum est, nihil negligendum, licet parva, licet minima videantur, quae ipsa fidelibus repraesentat. Nam scribit citatus Petrus Damiani in lib. *Dominus vobiscum* inscripto: «Nonnulla in Ecclesiasticis observationibus fiunt, quae in superficie quidem frivola videntur et levia, considerata vero subtilius magnae virtutis videntur veritate subnixa ». In confirmatione huius sententiae plurima deinde affert exempla. Huic consonat Alcuinus, cuius haec sunt verba in ep. ad Carolum Magnum: < Nihil sine causa in Ecclesiasticis consuetudinibus a Doctoribus constitutum percipimus »; causam vero, ob quam Ecclesia symbola filiis suis proponit, reddit S. Ivo Carnolensis his verbis, quae habet in Sermone de Purificatione Sanctae Mariae Virginis: «Consuetudo Ecclesiastica nullas ex rebus gestis retinet consuetudines, quibus et rerum gestarum repraesentat veritatem et simplicium corda excitat ad pietatem, ut per ea, quae foris venerantur, ad internorum amorem rapiantur. Hinc est quod ad recordationem Dominicae passionis in Ecclesia Cruces erigimus; quod tempore Ascensionis vexilla triumphum Christi significantia in eminentiori loco Ecclesiae tamquam in arcu triumphali sublimamus.

Post haec quis unquam audeat Auctores reprehendere cum Paschalem Cereum significare dicunt columnam ignis et nubis? quis Ecclesiae ipsi contradicere, quae mysticae huius columnae vel figurae quae olim de futuris praecessit, meminit in Praeconio? Solus Vertus, et qui cum eo aequae impie sentiunt, hoc auderent, et tantae essent capaces temeritatis, mysticas pariter liguris et aenigmata reficiendo.

In Cerei demum benedictione non semel sed saepius mentio fit nodis, licet de die haec benedictio peragatur. Id autem, vel nemo non ignorat, evenit, quia per anticipationem hoc Officium ab Ecclesia peragendum statutum est. Olim enim, quemadmodum plura alia Officia, noctu hoc quoque peragebatur, ut Ecclesia tempori se accommodaret quo Dominus resurrexit, in nocte scilicet, seu prope auroram. Et licet de die iam a multis saeculis hoc Ec-

clesia peragat Officium, noctis tamen mentionem facit in Praeconio, vel tum tempus indicet, quod verum horae Resurrectionis Domini respondeat, tum ut veleris disciplinae vestigium aliquod eo, quo potest, modo retineat, et eiusdem disciplinae praebeat in ipso Officio testimonium.

Ad Dubium XI. Responsio ad Dubium nulla prorsus indigeret adnotatione; clarissima enim per se res est. Ipsa enim Missalis Rubrica et Caeremonialis Episcoporum praescriptio regulam suppeditant, quae servari debet in aspersione Cleri facienda diebus Dominicis; sed quoniam usus in medium adducitur, qui viget in Metropolitana Ecclesia Pisana, ut nempe non a Celebrante, sed a Cappellano Chori Pluviali induto aspersio cum Aqua benedicta peragatur, haud quidem inopportuno erit quaedam subiicere, vel abusus hac in re appareat, pariterque de medio servatus huc usque usus tollatur, ac Rubrica Missalis et Caeremonialis Episcoporum, vel in responsione sancitum est, servetur. Missalis siquidem Rubrica in ordine ad faciendam Aquam benedictam haec habet: « Finita benedictione (aquae) Sacerdos celebraturus, indutus Pluviali coloris Officio convenientis, accedit ad Altare, et ibi ad gradus cum Ministris genuflexus, accipit a Diacono Aspersorium. . . Inierim Celebrans aspergit Clerum, deinde Populum ». His similia habet Caeremoniale Episcoporum cap. 15, § 14: « Dominicis vero diebus... quia Clerus, et Populus ante Missam Aqua benedicta per Celebrantem est aspergendus, oportet illum incedere Pluviali indutum inter Diaconum a dextris et Subdiaconum a sinistris de more paratos, qui postea facta Aquae benedictae aspersione, et dicta Oratione, et deposito Pluviali accipiet Manipulum, et Planctam, et incipiet Missam ». Cuinam dubium poterit oriri, si ne ipse Celebrans, qui Clerum Aqua benedicta aspergere debeat? aut quis potius contrariam praxim abusum redolere non existimet, Rubricae Missalis, et Caeremonialis adversantem praescripto? Nihil huic tam clarae praescriptioni addere oporteret; nihilominus aliquid adnotatur quod ipsa verba Rubricae Missalis et Caeremonialis offerunt adnotandum ad clarius rem ipsam ostendendam, et extra omnem dubitationem aut ambiguitatem adducendam. Quod ipse Celebrans debeat Clerum aspergere, non modo ex his verbis Rubricae: «Inierim Celebrans aspergit Clerum, deinde Populum»; vel aliis Caeremonialis:

« Quid* Clerus et Populus ante Missam Aqua benedicta per Celebrantem est aspergendus »; verum etiam ex toto contextu eruitur, ut quisque per se videt, et percipit ex aliis, quae post illa, verbis sequuntur. Num in Caeremoniali Episcoporum haec leguntur: «Oportet illum (Celebrantem) incedere Pluviali indutum inter Diaconum a dextris et Subdiaconum a sinistris de more paratos; qui postea ... accipiet Manipulum, et Planctam, et incipiet Missam ». Nulla hic interponitur mora inter aspersionem et Missae initium, nullus alius a Celebrante diversus Sacerdos nominatur, qui aspergat, et nullus alius ab eo, qui aspersit, ad incipiendam Missam parandus indigitatur; sed unus idemque, nempe qui aspersit, dicitur celebraturus; unus igitur* idemque debet esse et qui celebrat, et qui aspergit. Idem omnino iterum legitur in eodem Caeremoniali lib. 2, cap. 30: «Absentente Episcopo in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis, aliquis Canonicus seu Dignitas, vel is, ad quem de consuetudine spectat hac die celebrare in absentia Episcopi, pareatur in Sacristia more solito cum Pluviali albo, et accedat ad Altare medius inter Diaconum et Subdiaconum paratos omnibus paramentis ipsis convenientibus... accepto de manu Diaconi Aspersorio cum Aqua benedicta.... asperget primo Altare, deinde seipsum, mox Diaconum et Subdiaconum.... quo facto, deposito Pluviali capiet Pluviam, et.... inchoabit Missam ». Quod si haec postrema verba non leguntur in Missali, non ex eo sequitur Sacerdotem, qui aspersit, non debere celebrare Missam, quod manifeste praescribitur a Caeremoniali; sed dicendum Missalis Rubricam omisisse, quia in eo solum est, ut indicet Holum, quo debet Clerus et Populus aspergi, et salis esso existimat ab initio innuisse eum debere Missam celebrare qui aspersit, per ea lanium verba, quibus Rubrica incipit, nempe « Sacerdos celebraturus indutus Pluviali..., aspergit Clerum ». Quid plura? Observat apposite ad rem nostram Merati*. Sacerdotem Missam solemniter celebraturum ita paratum egredi cum suis Ministris a Choro ad Altare ad faciendam Aquae aspersionem; quod sane probat unum eundemque esse debere, qui aspergit et qui célébrai; quod si alius a Celebrante esset, hoc utique indicasset. Hanc aliquorum quoad hunc ritum servandum renuentiam iamdiu cavil Sacrorum Rituum Congregatio, quae clarissimis innixa Rn

bricae verbis alias decrevit ab ipso Celebrante fieri debere aspersionem cum Aqua benedicta diebus Dominicis; Anno scilicet 1632 sub die 27 Novembris in Perusina. Quum enim Eminentissimus Cardinalis de Torres tunc Episcopus Perusinus mandaviril ut Dominicis diebus per ipsum celebrantem fieret aspersio iuxta Missalis praescriptum, et Archipresbyter Perusinae eiusdem Cathedralis Dignitas id aegre fenei, et peragere recusaret, asserens numquam a Dignitatibus factam fuisse hanc aspersionem; Sacra Congregatio, supplicante dicto Archipresbytero de non innovatione, respondit: «Aquae benedictae aspersionem in diebus Dominicis fieri debere per ipsum Celebrantem»; et nulla facta distinctione inter Dignitatem et simplicem Canonicum vel Presbyterum, ut ostenderet hoc munus esse cuiusque celebrantis, adinnoxil: < etiam quod si prima vel alia Dignitas »: nihil faciens, immo excludens contrariam consuetudinem, addidit: «non obstante contraria consuetudine, (immo improbens conclusit) quae potius corruptela quam consuetudo dici potest, quum sit contra Rubricam Missalis et Caeremonialis ». Et haec verba, quibus includitur etiam Dignitas, si ad eam celebrare spectat, consonant cum aliis, quae superius allata sunt ex lib. 2, cap. 30, Caeremonialis Episcoporum desumpta.

Neque quis dicat posse quemcumque Sacerdotem a Celebrante diversum hanc actionem peragere, quemadmodum et quicumque Sacerdos, qui non sit celebraturus, potest Aquam eo die benedicere. Ex hoc sane illud non sequitur; nam praeterquam quod, ut vidimus ex Rubrica Missalis et ex Caeremoniali, Sacerdos celebraturus Clerum et Populum debet aspergere, ipsa Rubrica innuit Aquam, qua aspersio lit, a quocumque Sacerdote a Celebrante distincto posse benedici: quod de eo, qui aspergit non innuit, neque innuere potuit semel ac statuerit ab ipso Celebrante faciendam esse aspersionem. Siquidem haec de facienda tantummodo aqua benedicta habet: « Die Dominica in Sacristia praeparato Sale et Aqua benedicenda Sacerdos celebraturus Missam vel alius ad id deputatus »: quae verba, quum agitur de aspergendo cum hac Aqua Clero et Populo, non habet. Liberum itaque non est quemadmodum in benedicenda Aqua, sic et ad Clerum ei Populum aspergendum alium a Celebrante distinctum Sacerdotem deputare,

sed Celebrantis, quicumque ipse sil, proprium est munus. Qui aliter vel sentit, vel .igil, contra Rubricam agit. Hinc nisi quis velit inobedientis notam consulto incurrere, Missalis et Caeremonialis praescripto debet conformari, et a contraria, si qua alicubi est, consuetudine recedere: quae a Sacra Rituum Congregatione corruptela declarata iamdiu fuit, et novitatem in Sacris Ritibus induceret.

Unum hic addendum non abs re erit, ut huius ritus antiquitas innotescat. Haec Aquae cum Sale mixtae benedictio, et Populi Christiani cum ea aspersio iuxta Auctores non paucos ab ipso Apostolorum tempore erat in usu; praecepta autem fuit Ecclesiae Saeculo secundo vix inito ab Alexandro Primo, ut constat ex Libro Pontificali, et ex multis Auctoribus de Ecclesiae Ritibus pertractantibus, Rhabano Mauro, Alfrido Strabone, Micrologo: hinc Rubrica Missalis hanc praecipiendo aspersionem, vetustissimum, immo priscum ritum servandum praecipit, et de hoc ritu exlat antiquus Canon Concilii Nannelensis, apud Burchardum Wormaciensem lib. II, cap. XII, in quo legitur: «Omnibus diebus Dominici unusquisque Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum solemniam aquam benedictam faciat in vase nitido tanto mysterio convenienti, de qua Populus intrans Ecclesiam aspergatur». De antiquitate huius ritus semper ab Ecclesia retenti, ut nempe Presbyter ipse die quolibet Dominico per Ecclesiam procederet et Populum Aqua benedicta aspergeret, edocent vetusta Caroli Magni Capitularia, ubi lib. V, cap. 220 praecipitur: « Ut omnis Presbyter die Dominico cum psallentia circumeat Ecclesiam suam cum Populo, et Aquam benedictam ferat ».

Nonnulla hic examinanda superessent de *Presbytero* et de *Ecclesia sua*, quibus probari posset quemque Parochum olim ad hoc implendum munus fuisse adstrictum, sed extra rem essent: idcirco omittenda putavimus ne a proposito aliena pertractare videamur.

Ad Dubium XIV. Non alia dari poterat ad hoc dubium responsio, quam ea, quae data est, quaque ad servandam caeremonialis dispositionem quisque tenetur: tam enim clara, iam absoluta est haec dispositio, ut nullum prorsus dubium super ea possit excitari. Hinc mirum est quomodo hoc dubium Sacrorum Rituum Congregationi proponi potuerit. Quod fuerit semper omissum, omissioni non favet; neque id-

circo in posterum omittendum, quia hucusque fuit omissum: aliter per omissiones, leges omnes inutiles essent, et brevi deperirent, quod absurdum omnino est. Omitti autem in posterum non posse, satis ostendunt verba Caeremonialis, quae leguntur lib. 2, cap. 36, et quisque, si attente consideret, id sibi facile persuadebit. Quod autem in dubio additur, ad hanc aliquo modo proluendam omissionem, quod nempe sic facium omni tempore fuerit, et a quibusdam putetur congruos census ad hoc Anniversarium celebrandum ab Episcopis relinqui oportere, si hoc posset mortem vellet Anniveisanum celebrari, eo quod illorum aliqui dictos census reliquerunt, haud sane omissioni potest suffragari. Si loquamur de Anniversario perpetuo, facile concedimus; quia Caeremoniale non de omnibus Episcopis disponit, et tunc si celebranda sint perpetuo Anniversaria, census pro perpetua celebratione sunt relinquendi. Ast hic non est de his sermo, seu de Anniversario ultimi Episcopi defuncti. Quando de hoc agitur, Caeremoniale Episcoporum nihil de censu relinquendo innuit, sed absolute celebrandum Anniversarium edicit; quod quidem praecceptum importat, et ab omnibus ubique et semper servari debet, et revera servatur. Plura hic addere supervacaneum est: et legi poterunt, quae in Tiburtina apposite ad rem adnotata sunt.

Ad Dubium XXII. Haec praxis, quae in Primaliali Ecclesia Pisana in administrando Fidelibus Sacram Eucharistiam servatur, contraria est Rubricae Ritualis Romani, quae *Superpelliceum* et *Stolam* in administratione Sacramentorum adhibendam praecipit, quod panem singulari modo praescribit dum Sacra Eucharistia est administranda: sic enim praecipit in ordine administrandi Sacram Communionem: « Sacerdos lotis prius manibus, et Superpelliceo indutus, et desuper Stola coloris Officii illius diei convenientis ». Iam omnia ordine fieri debent, quemadmodum monet Apostolus, et in Litteris Apostolicis sub plumbo Paulus V fideliter repetit, confirmatque immortalis memoriae Benedictus XIV. et ea praecipue quae pertinent ad Ecclesiae Dei Sacramentorum administrationem. Insuper, qui in Rituali Romano comprehenduntur ritus, monet ut inviolate ab omnibus tamquam Ecclesiae liliis servantur, quia eiusdem Ecclesiae Matris et Magistrae auctoritate constituti sunt. Qui, quaeso, ordo esset in ad-

ministranda Sacra Eucharistia, quomodo in-
violabiliter servaremur quod de habitu, quo
hoc Sacramentum debet administrari, prae-
scribitur, si Superpelliceiim, quod prae-
cipitur, non adhiberetur? Sane hoc contra
Rubricae praescriptum esset, ideoque im-
probandum foret. Esse abusum non dene-
gatur in dubio, sed affirmatur aequae diffi-
cile esse illum evellere. Profiteri abusum
sufficiens est ratio ad illum tollendum :
evelli autem facili potest negotio, si res ad
ordinem redigatur, si religiose et invio-
labiliter, ut par est, quae praescripta sunt
observentur, ul revera ab omnibus servari
absque ullo dubio debent. Neque Rubricae
servandae sunt aut negligendae pro unius-
cuiusque commoditate, quia in promptu
ex. gr. non est Superpelliceiim super Roc-
cheitum imponendum. Non agitur sane hic
de ministranda Sacra Eucharistia per mo-
dum Viatici infirmo proxime morituro, sed
bene valentibus; adeoque nihil officii, aut
potesi officere communicandis, si parumper
expecient: expecient utique donec Sacer-
dos habitu praescripto induatur et, ul de-
bet, hoc Sacramentum administret.

Quod vero ad Ecclesiam sancti Stephani
Papae et Martyris spectat, quae ab Ordi-
narii iurisdictione non pendet, pro qua
tamquam exempla difficilis et pene impos-
sibilis asseritur animadversio in consuetudi-
nem non adhibendi Superpelliceum, velim
dicerent num Ritualis Rubricae hos il-
losve respiciunt, hanc ab illa Ecclesiam
secernunt, hanc vel illam eximunt? An
non potius omnes aequae Sacerdotes Sacra-
mentorum Ministros respiciunt et obligant?
Quid exemptio Ecclesiae ab Ordinarii iu-
risdictione cum exemptione ab observandis
Rubricis? Magnum quidem est inter utrum-
que discrimen. Apostolicae autem Litterae
Summorum Pontificum neminem ab obser-
vandis Ritibus et eo, quo praecipuntur
modo, excipiunt, nullam Ecclesiam, quae-
cumque ea sit, eximunt. < Quapropter, *sic
habetur in Apostolicis Litteris Uned. XIV,
qui aliorum Pontificum mandata refert,*
hormur in Domino Venerabiles Fratres
Patriarchas, Archiepiscopos et Episcopos,
et dilectos Filios eorum Vicarios, nec non
Abbate», Parochos universos ubique loco-
rum existente^ et alios, ad quos spectat,
ut in posterum tamquam Ecclesiae Roma-
nae filii... inviolabiliter observent >. Sane
quae exemptio in his verbis apparet? quae
exceptio? Quis inter Ecclesiae Filios per
inobedientiam adnumerari recusaverit? Aut

hoc nomine per inobservantiam Rituum,
quos servare debet, noluerit gloriari? Ne-
mo sane, ul arbitramur, reperietur, qui
tantam gloriam negligat. Atque hinc quis-
que intelliget rationem ab exemptione Ec-
clesiae desumptam nihili omnino esse fa-
ciendum, ul pariter a servandis Ecclesiae
Ritibus exemptus quis putetur, et Rubri-
carum praeceptis renuat obtemperare.

Haec autem responsio haud recens est,
nec unica, ita ut quid novi sit modo de-
cretum. Conferantur quae alias ipsa Sacra
Rituum Congregatio edixit, et eadem sem-
per decrevisse apparebit; quippe quae ad
luendos servandosque legitimos et anti-
quos Ecclesiae Ritus fuit instituta. Sic in
una Dubiorum Urbis sub die 12 Iulii 1628,
sic in Syracusana die 2 Augusti 1698, in
Pisaurensi die 12 Decembris 1760 et in
una Urbis Sanctae Mariae in Cosmedin 19
Iulii 1753; in quibus omnibus Decretis, ul
alia nulla et similia omittantur, prae-
scriptum semper fini *Superpelliceiim cum Sto-
la* in administratione Sacrae Eucharistiae,
additumque semper aequae fuit *iuxta Ri-
tuale Romanum*. Nulla itaque est ratio cui
aliter responderi posset, adeoque servari
debet, quod Rituale Romanum praescribit;
contra quod nulla admittenda est contra-
ria consuetudo, nulla vel Personarum, vel
Ecclesiarum exemplo, nihil habendae sunt
in contrarium sententiarum querimoniae.
Omnes enim Ecclesiae praescriptis obtem-
perare tenentur, eaque inviolate ac reli-
giose servare.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2G8G. TARENTINA. (4676)

Multa hic aequae praeclara tum de an-
tiquitate, tum de praestantia benedictionis
et consecrationis Virginum adnolanda se
offerunt; sed ne videamur in medium pro-
ferre, quae inutilia quis posset reputare,
quaedam Ianum adducemus, celera videri
poterunt in Tertulliani Libro de velandis
Virginibus. Quoad antiquitatem, si audiatur
Baronius ad Annum Christi LVH, is qui-
busdam nixus testimoniis Sanctorum Pa-
trum Iqualii Martyris, Clementis Romani
Pont., et Hieronymi libro 1 adversus Io-
vinianum, in quatuor Filialibus Philippi Dia-
coni agnoscit primas, quae inter Mulieres
post Christi mortem Virginitatem Deo sin-
gulari modo voverunt; hinc Apostolorum
aero Virginum consecratio adscribenda vi-
detur, et idcirco ab Ivone Caruotensi in

Epistola 41 ad Golfredum Viudocioensis Monasterii Abbatem scriptum reperitur: < Consecratio Virginum ex Apostolica auctoritate Episcoporum privilegio reservatur ». Si alios Ecclesiae Patres, Ambrosiam praesertim et Augustinum audiamus, altius est repetenda haec de Virginitate devotio; uterque enim a Beatissima Virgine eam receptam volunt. Ille enim de institutione Virginis disserens cap. 5: < Egregia, inquit, Mana, quae signum Sacrae Virginitatis extulerat, et intemeratae integritatis pium Christo vexillum levavit ». Hic vero in Libro de Sacra Virginitate cap. 4 id probans ex Mariae responsione ad Archangelum Gabrielem in haec scribit verba: « Ipsa quoque Virginitas eius (*Mariae*) ideo gratior et acceptior, quia non eam conceptus Christus viro violaturo, quam conservaret, ipse praecepit; sed priusquam conciperetur, iam Deo dicatam, de qua nasceretur elegit. *Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam Virum non cognosco?* quod profecto non diceret, nisi Deo Virginem se ante vovisset ». Legantur Baronius, Christianus Lupus, Tertullianus, Sandinus, si plura quoad hoc desiderantur. Omissis hic omnibus quae a nonnullis relate ad Virgines, quae Deo se voverunt, producuntur, quaeque novitatem sapiunt, et ab eruditis doctisque Viris suis in operibus refutantur, atque ab Apostolica Sede semel et iterum proscripta sunt, his inquam omissis, adnotandum putamus duplicem Ordinem Sacrarum Dei Virginum distinguere. Aliae enim quae paterna in domo manebant, aliae, quae commune habentes domicilium monasticum, quoddam quasi institutum amplectebantur. Inter has ab aliquibus adnumerantur plusquam ducentae Virgines illae, quae se se Eugeniae Regis Ethiopiae Filiae adiunxerunt, quibusque praefecta Ipsa fuit, quum Sanctus Matthaeus eam ad Virginitatem profitendam servandamque induxit, et quibus ipse sacrum velamen dedit, et super quas sacram fudit Orationem, quae adhuc in quibusdam manuscriptorum Pontificalibus legitur. Quemadmodum duplex erat Virginum ordo, ut dictum est, ita duplex erat earum consecratio, sive vovendi modus. Harum altera in una habitus immutatione sita erat, simulque in virginitatis proposito Deo sponte promisso: altera in manuum velique impositione Pontificali, et solemnibus benedictione aequae cum Virginitatis servandae proposito.

Haec consecratio ex vetustissimis usque temporibus maximi semper ponderis fuit;

et vehementer sunt reprehensi qui contra hanc, vel quoad minimum, lentare quandoque praesumpserunt. Tanti aulem semper habita fuit ea consecratio, vel quidam etiam inter haereticos, puta Donatistae, suas quoque Virgines habuisse orientarum, eaeque solemniter quoque ab ipsorum pseudo-Episcopis mitra cooperiendo velarentur. Mitra quippe haec apud Afros sacri veluti veli species erat, quod solemnibus quibusdam precibus adiunctis solebat ab Episcopis imponi, et per illius impositionem ipsa Virginis consecratio reputabatur. Adeo hoc verum est, vel Sanctus Hieronymus ad Demetriadem scribens: « Scio, *inquit*, quod ad imprecationem Pontificis, flammeum virginale sanctum operuit caput »; ulque hinc Sanctus Ambrosius in exhortatione ad Virgines ita scribat: « Venit Paschae dies, in Iohanne Baptismi Sacramenta celebrantur, velantur Sacrae Virgines ». Vetusta adeo est haec sacri Veli sollemnis impositio et Virginum consecratio, et adeo praeclara utraque caeremonia semper habita fuit, vel Tertullianus inter Scriptores vetustissimus sacrilegos vocet, qui velum hoc detraxerint: < Oh sacrilegae, *nihil libro de celandis Virginibus*, manus, quae dictum Deo habitum detrahare potuerunt! »

Sacer hic non minus, quam vetustus Virgines consecrandi ritus summo studio olim servatus est; et iuxta Auctores usque ad saeculum XV fuit pene universaliter retentus: postmodum vero vel penitus omissus, vel a paucis servatus. Quocirca inquit Barbosa lib. 1 hirs Ecclesiastici, cap. 64, num. 21: « et advertas quod consuetudo benedicendi Virgines non amplius est in usu ». Si de hac desuetudine rationem quis quaerat, vel ideo desuevisse hunc ritum responderi potest, quia fortasse Episcopi minus de consecrandis Monialibus sese faciles exhibuerunt, vel quia Sanctimonialium numerus mirum in modum miserantis Dei beneficio succrevit, vel quia salis tum Professione, tum Clausura obstrictae et protectae Virgines minus novo consecrationis ritu, quasi novo quodam munimento, opus haberent, vel quia immutata veteri disciplina illi sollemni pompae, quae uti sollemnia vota tunc habebatur, per novum ius novumque aequae legitimum validumque ritum ipsa sollemnia Vola successerunt, quae a Monialibus emittuntur in Religione, cui nomen dederunt; quae quidem vola salis superque ad Virginitatem vinculo servandam esse putantur.

At licet ritus hic desuetus universaliter sil, manet tamen aliquo modo in Ecclesia in xla praesentem eliam disciplinam, quum el ipse describatur in Pontificali Romano, et ab aliquibus Monialium Ordinibus servetur. Servatum fuisse eliam ritum hunc tempore Sancti Caroli Borromaei, ex ipsa eius Synodo Mediolanensi IV apparet, quum ipse de loco illum peragendi sic praecipiendo loquitur: « Ul ubi religiosus ipse el vetus Moniales solemniter velandi mos his temporibus antiquatus est, ad pristinum usum ex veteri instituto et ritu revocetur ; dummodo intra Monasterium id liat ». Ex quibus verbis duo eruuntur: primo fortasse aliis eliam in locis extilisse hunc ritum ; secundo non esse proscriptum, ut falso quidam putant Auctores, sed ad pristinam formam, quae fortasse immutata erat, esse revocatum.

Ut autem ad propositum iterum veniamus, omissis aliis quam plurimis, quae hic afferri possent, quaeque ea respiciunt (piae ab aliquibus Auctoribus de desuetudine non solum, sed de abolitione huius ritus, dubiis saltem, si non falsis auctoritatibus in nixis, in medio proferuntur, advertere praestat neminem sibi facile persuadere posse quod Sacra Congregatio negociis Episcoporum el Regularium praeposita, nulla habita ratione ad ritus huius antiquitatem el soleninitatem, neque ad Conciliorum el Sanctorum Patrum sanctiones, hunc ipsum ritum, ut a quibusdam asseritur, voluisset proscriptum ; facta enim huiusmodi assertionibus non respondent. Nam, ul referi Calalanus in suis ad Pontificale Romanum Commentariis, quum non multis a sua aetate annis (anno scilicet 1778) quidam Episcopus, cuius reticet nomen, ab eadem Sacra Congregatione petiisset dari sibi facultatem consecrandi Virgines suae Dioecesis, Sacra Congregatio sapienter respondit, ul suo uteretur iure. Per Sacram itaque Congregationem hic consecrandarum Virginum mus inter Episcopalia munia adnumeratur ; nec aliter dici hoc eliam tempore potest, quum ritus iste in Romano Pontificali appareat insertus in apposito titulo : *De benedictwuf el consei ratione Virginum*. Nam neque ritum insertum, neque titulum appositum videremus, si Ritus ipse fuisset proscriptus, innuo uterque fuisset delendus ; inseritur autem el apponitur, quia revera alicubi adhuc extat, ul ex ipso Dubio liquet, el non nullis ali hinc annis peractus est. Sane iure suo usus fuit, el per-

vetustum ritum servavit, ut alios omittam, sa. rue. Benedictus XIII ; qui quum esset Episcopus, non semel Virgines solemniter ritu consecravat ; quod el peregit etiam dum esset Summus Pontifex, complures Moniales Benedictines in Asceterio Sancti Ambrosii Romae benedicendo.

Ul autem singulari modo de Dubio et de data responsione agatur, quum quaestio quodammodo excitata videatur, an solae Moniales Ordinis Sancti Benedicti hunc ritum servant, sive an solum super his exclusive Monialibus servari hic ritus debeat, pauca advertenda occurrunt, eaque non despicienda. Non obscure Benedicius XIV felicitis recordationis in sua octogesimaquinta Institutione videtur indigilare alias eliam Moniales, quae Ordini Sancti Benedicti nomen non dederunt, consecrationis Ritum, ul in Pontificali Romano reperitur el praescribitur, servare posse ; siquidem in illa Institutione haec habet § 11 : « Si iam ac Nos suscepimus huius Ecclesiae [*Bononiensis*] administrationem, cogitare coepimus, an reliquas quoque Moniales ritus huiusmodi participes facere teneremur, si necessariis conditionibus praeditae essent, ul velum Consecrationis reciperent. Id vero Institutum celeriter, Monialibus convenire duximus ob sacram ipsius vetustatem, el ob consilium Sancti Caroli Borromaei, qui in quarta Mediolanensi Synodo sic decrevit : « Ubi religiosus iste et velus Moniales solemniter velandi mos his temporibus antiquatus est, ad pristinum usum ex veteri instituto et ritu revocetur ; dummodo intra Monasterium fiat ».

Aliquam fortasse difficultatem promoveri quis posset ex illis verbis Bened. XIV *au reliquas quoque Moniales*, utrum scilicet haec verba accipi ita debeant, ul sub illis intelligatur Moniales Ordinis Sancti Benedicti, quae nondum consecratae fuerunt, adeoque illae, conditionibus requisitis non deficientibus, ab Eo consecrari deberent ; an vero de aliis quibuscumque Monialibus, quae diversam a Sancti Benedicti regulam sequuntur. Asl obvius verborum sensus suadet de his verba accipi debere, nec ratio apparet cur de solis Monialibus Benedictims intelligi debeant ; nam neque Benedictus XIV, neque Sanctus Carolus laxative el exclusive de Monialibus Ordinis Sancti Benedicti mentionem faciunt, sed simpliciter Moniales dicunt. Idem constat ex us, quo in praecedenti paragrapho ipsius Institutionis habemur ; in quo, ul quisque

videt, non agitur nisi de modo servando, de quo Cardinalis Boncompagni Sacram Rituum Congr. bis consuluit, ann. scilicet 1698 et 1699.

Insuper § VIII inquit Benedicius XIV; « El quamvis consecratio huiusmodi superiori tempore fere in desuetudinem abierit, ritus tamen ipsius retentus est, praesertim ab iis Monialibus, quae Sancti Benedicti disciplinam sequuntur ». Iam quisque videt per vocem *praesertim* clare innui ab aliis etiam diversi Ordinis Monialibus servatum fuisse hunc ritum, licet ab initio forsitan fuerit proprius Monialium Sancti Benedicti, et pro iis adprobatus et institutus primario fuerit. Si secus diceretur, inutile prorsus videretur hanc vocem praesertim additam fuisse, quae quidem vox non est exclusiva aliarum diversi Ordinis Monialium, sed potius et istarum comprehensiva. Quapropter ea verba his aequivalere videntur enunciationibus: « El quamvis consecratio eiusmodi superiori tempore fere in desuetudinem abierit quoad reliquas Moniales, quae Sancti Benedicti Regulam non sequuntur, ritus tamen hic retentus est, *praesertim*, hoc est principaliter et praesertim aliis, ab iis Monialibus, quae Sancti Benedicti disciplinam sequuntur ».

Demum hic ritus in Romano Pontificali praescribitur, et apposito singulari titulo legitur, ut supra notatum est; *De Benedictione et Consecratione Virginum*. Iam Pontificale Romanum ea continet, quae universim servantur, et servari debent vel possunt; et si sunt singularia, sunt propria, et privativa aut iurisdictionis, aut Ordinis: et tunc vel in Codicibus Liturgicis quibuscumque tamquam propria ac singularia indicantur, vel totidem separatim vel exarantur, vel typis mandantur Libri, quot proprii sunt exclusive ritus. Iam Titulus hic generalis est pro Monialibus, non pro quibusdam Monialium Ordinibus, laxative confectus et appositus; non hanc vel illam Monialium Regulam comprehendit, hanc vel illam excludit. Moniales igitur omnes, cuiuscumque instituti hae sint, in eo generico Titulo comprehensae censi debent, omnesque pariter ritum hunc, *necessarius* ut loquitur Benediclus XIV *conditionibus existentibus*, ubi adhuc viget, sequi possunt.

Vigebat siquidem in Civitate Tarentina mos, in Moniales Asceterii Clarissarum, expleto vigesimo quinto aetatis anno, solemniter emissa Professione, velum benedictionis ab Archiepiscopo recipere, et ritus

iuxta Pontificale Romanum servabatur. Reverendissimus modernus Archiepiscopus* ratus hunc ritum solis Sanctimonialibus Ordinis Sancti Benedicti competere, pro iisque lanium vel institutum, vel servatum fuisse, de privilegio Clarissarum Monialium suae Civitatis moneri voluit, antequam ritum ipsum perageret. Et optime quidem; quum enim de privilegio agitur, constare de hoc debet, ne universali Legi et lari communi sine ratione derogetur per exercitium privilegii suppositi, et non obtenti. Moniales, ut ex facto apparet, de hoc ab ipsis constantissime servato Episcopum docuerunt, illumque ritum pariter vel ab ipsa Asceterii illius origine ex constanti traditione acceperunt, retentum hucusque fuisse affirmarunt, et ab aliis praedecessoribus Archiepiscopis perfectum observarunt. Sacra Rituum Congregatio, omnibus perpensis, satis constare putavit de asserta traditione, et de vetustissima hunc ritum servandi consuetudine et privilegio, quo Moniales Clarissae Tarentinae Civitatis fruebantur; nihil tamen certi decernere volens, et difficultatibus ex parte Reverendissimi Archiepiscopi allatis fortasse permota, quamvis pro gratia confirmationis asserti privilegii pronunciaverit, ad Dominum Secretarium cum Sanctissimo rescripsit, qui pro sua sapientia, per eundem Secretarium Sacrorum Rituum Congregationis, pro privilegii confirmatione benigne annuit, et Velum benedictionis, emissa solemniter Professione post annum vigesimum quintum, iuxta Pontificale Romanum Monialibus praedictis Clarissis Tarentinae Civitatis concessit. Quae sane concessio, si ea perpendantur, quae superius sunt adnotata (non enim solis Monialibus Benedictinis iste ritus exclusive est reservatus), quaeque a Monialibus pro conservando vetustissimo privilegio allata sunt, non novum quid stricte loquendo tribuit, sed potius obtenti iamdiu privilegii et vetustissimae revera servatae consuetudinis confirmatio habenda est. Ad quod confirmandum satis superque esse poterunt, quae praemissa fuerunt.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2688. ORDINIS (W80)
EXCALCEATORUM III EORMATÜRUM
SANCTISSIMAE TRINITATIS
REGNI HISPANIARUM.

Indultum, quod concessum fuit Ordini Reformatum Excalceatorum Sanctissimae

Trinitatis Regni Hispaniarum peragendi Festum Sanctissimae Trinitatis eiusdem Ordinis Titularis cum Octava privilegiala concessum utique fuit intuitu praecellentis Tituli, quo dictus Ordo insignitor, et a quo nomen sumit. Quia tamen non est per se eiusmodi, ut omnia alia Festa excludat, quemadmodum sunt quaedam Octavae, quae vel omnia alia excludunt Festa, vel solum ex Rubricis admittunt Festum de Patro- no vel Titulari Ecclesiae et de propriae Ecclesiae Dedicatione; idcirco in memo- rato induito velatur fieri de Octava, oc- currente altero Festo ritus duplicis pri- mae Classis, eoque etiam translato. In con- cessione enim Indulti S. R. C. sartam te- clamque quodammodo Rubricarum disposi- tionem et quorundam Festorum dignitatem voluit haberi. Privilegium alterum, de quo in supplici Libello Anno 1802 porrecto pro obtinenda Octava privilegiala Sanctissimae Trinitatis, de quo supra mentio facta fuit, opponebatur primo; quia Octava Sanctissimi Corporis Christi na privilegiala ipsi Ordini Excalceatorum Sanctissimae Trinitatis erat, ut Festa tantummodo Sancti Ioannis Bapti- stae et Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli omnibus aliis exclusis admitteret; hinc de Octava Sanctissimae Trinitatis fieri non poterat vi maioris indulti; hoc enim aliud destruebat, quod posterius fuit concessum indultum. Quapropter supplicatum fuit, ut retineri posset et peragi Octava privile- giata Sanctissimae Trinitatis, uti enuncia- tum est, dummodo non occurreret Festum secundae Classis, cui etiam translato quod ritu primae Classis gauderet. Sacra Con- gregatio, perpensis rationibus et tam ve- teri attento privilegio celebrandi Octavam Tituli ipsius Ordinis cum huius Oclava, re- scripsit ut supra in Decreto; ita tamen ut de Festo primae aut secundae Classis vel oc- currente, vel translato, fieret: quemadmo- dum etiam de aliquo die octavo, de quo faciendum esset Officium.

Ut aliquid in re adnotetur, Indulta quae de Oclavis concessa huc usque sunt ab Eccle- sia, quaeque nunc conceduntur, si res per se consideretur, eo sunt plurie- habenda, quo minores antiquitus erant Octavae, ei quo magis quam ante sunt privilegiae, et pri- vilegialarum Octavarum numerus, novis ac- cedentibus concessionibus, succrevit; hinc qui eas oblinet, gloriari iure potest, et a praesenti Ecclesiae disciplina gratum ac- (cplumque referre. Siquidem si veteres recentioresque auctores audiamus, et di-

versa consulamus Sacramentalia vel Gela- sianum, vel Gregorianum, una vel altera Oclava celebrabatur; nam iuxta Grancol- sium Octavae celebrabantur Paschalis, Pen- tecostes et Nativitatis Domini. Sanctis autem nullae per aliquot saecula tributae fuerunt Octavae; et octavo tantum saeculo Saeculis Octavae fuerunt assignatae: ita tamen ut in veteribus Codicibus non reperiantur, nisi Oclavae Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli ac Sancti Laurentii Martyris.

Insuper in Octavarum celebratione, die- bus, quae Festum inter et diem oclavam intercedebant, de octava nec recitabatur Of- ficium, nec commemoratio ulla fiebat. Ve- teris huius moris quoddam vestigium re- peritur in Festo Sanctae Agnetis, in cuius Oclava Breviarium Romanum sic indicat: *Sanctae agnetis secundo*. Temporis pro- gressu diebus etiam inter Festum et octa- vum ab eo diem, de Sancto cuius Oclava cele- brabatur fieri Officium coepit. Adeo verum hoc est, ut referente Micrologo, si exci- piantur hebdomadae Paschalis et Penteco- stes, Psalmi de Feria recitabantur in omni- bus etiam Domini Nostri Oclavis, licet In- vitoria et Responsoria essent de Festo. Alia possent hic notari, quae praetermit- tenda putantur, quaeque apud Grancola- sium, Micrologum, Bedam, ac inter recen- tiores Auctores apud Gavanum, praesertim in sua ad Octavarium Romanum praefatio- ne, et apud Meratum in suis ad Gavanum observationibus reperiuntur.

Nunc Octavae omnes, in quibus, die- bus non impeditis ab alio Festo, de iis fit Officium, considerari possunt tamquam pro- rogatio sollemnis Festorum per dies octo iuxta Rodolphum. Iteque sollemnes dierum octo etiam in Levilico praecepta reperiuntur cap. 23, v. 35 et 30: < Dies primus voca- bitur celeberrimus..... et septem diebus offeretis holocausta Domino: dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissi- mus, et offeretis holocaustum Domino: est enim coelus atque collectae ». Et in Libro Paralipomenon: « Fecit ergo Salomon so- lemnitatem in tempore illo septem diebus, et omnis Israel cum eo..... Fecitque die octavo collectam eo quod dedicasset Altare septem diebus, et sollemnitatem celebra- sel diebus septem ». Psalmista in nullis Psalmis limium apposuit *prio Oclava*, quod iuxta Rabbimorum expositionem musicum in- strumentum octo chordarum erat, ut Ge- nebrardus lesaiur; sive Psalmus, qui octo nolis canitur, ut alii vii humani. Sed lanse-

nias ait quod illis Psalmis, in quibus praefatus titulus habetur, semper de universali indicio fit mentio, post quod sequi debet mystica oclava, id est aeterna Beatorum quies, et illorum in anima et corpore beatificatio; quo sensu facile verba Sancti Ambrosii lib. 1, in cap. 6 Lucae intelliguntur. Haec itaque vox *octava*, sive obvio et litterali sensu accipiatur, sive mystico, gaudium et solemnitatem importat.

Unum hic quaeri poles!; unde nam suam sumpserint originem Oclavae generice sumptae, quae ab Ecclesia nunc celebrantur? Non esi hic sermo de origine eo sensu accepta, ni requiratur ad cuius exemplum hae fuerint in Ecclesia induciae: volunt enim has a Iudaeorum exemplo trahere originem, quemadmodum et solemnitas in Ecclesiarum Dedicatione celebranda a dedicatione Templi per Salomonem peracta ab auctoribus putatur desumpta, veluti et alia huiusmodi ab aliis Iudaeorum caeremoniis desumpta existimantur. Neque hoc in casu mirari quis vel ad minimum debet: quum enim inter ritus, et caeremonias hebraeorum quaedam essent, quae licet a Deo ipsis praeceptae, vel habetur in Levitico et Deuteronomio, tamen utpole figurae Ianium, futurorum temporum plenitudine et Christo adveniente abrogandae erant, et abrogatae revera fuerunt, quia utpole figurae non amplius servandae erant post veritatis manifestationem et Christi adventum, cuius umbrae erant et figurae, et ad eum tantummodo significandum et praenunciandum praescriptae; novae proinde, veteribus illis abrogatis, institutae sunt Caeremoniae temporis conformes, veritati iam manifestatae respondentes, ad eam gratiam significandam, quae conferri hominibus deberet in Sacramentis, et praesertim in Sacrosancto Missae Sacrificio, ad quod significandum praenunciandumque venerat illa, et inter se diversa Sacrificia erant instituta, quae in hoc uno in sua plena significatione continentur. Aliae autem erant Caeremoniae, quas neque Christus, neque Apostoli abrogarunt, utpole non eiusmodi erant quae novae adversarentur Legi, aut Religioni opponerentur, aut superstitionem redolerent, aut ab Evangelicis praeceptis essent alienae. Nil ergo mirum si Apostoli ex iis quasdam, praesertim nascente Ecclesia, retinuerint, vel ab illarum imitationem, quasdam etiam de novo instituerint, quas Ecclesia adhuc retinet.

De hac, inquam, origine sic accepta

quoad Octavas, non est hic sermo; sed Ianium de origine eo sensu accepta, vel solemmlalis ideam excitet ac importet, et plures dies ad eam indicandam et celebrandam aliquibus Festis addicantur. Hoc, si quid video, duobus ex capitibus ortum est. Primo ut solemniora Festa maiori non solum solemnitate celebrarentur, sed ad indicandam ipsorum prae caeteris excellentiam, praeier solemmorem ritum, maior dierum numerus statueretur; ut Religionis nostrae praecipua Mystera, quorum memoria recolitur, altius in Fidelium mentibus figerentur; vel quo sunt maiora beneficia accepta, eo magis illa sentiamus, et maiores de iis gratias ad nostram ipsam animae salutem agamus, per longius tempus ea considerantes, mente volventes et corde retinentes; ut dona et charismata aliquibus Sanctis prae aliis a Deo collata memoria repetentes, et Divinam Bonitatem et peculiarem Dei in illis amorem agnoscentes, Deum ipsum intensius laudemus, qui illis magna et mirabilia fecit, et admirabilem sem in illis ostendit: vel nosira excitarentur corda ad illorum auxilium diutius implorandum, et, ipsi nostrum apud Deum patrocinium suscipiant; vel Sanctorum virtutes ad imitationem nos provocent atque delectent. Haec et similia fortasse sunt, quae prae oculis Mater Ecclesia habuit dum pro aliquibus Mysteriis, Festivitatibus et Sanctis Octavas instituit celebrandas.

Diversa sive prae aliis solemnior fit aliquorum Sanctorum memoria, seu solemnium eorum Festa celebrantur, quia maiori, ut creditur, in coelis fruuntur gloria, sicuti adversa fuerunt in illis merita. Ait enim Apostolus ad imparem luslorum gloriam in : « Alia claritas solis, alia claritas lunae et alia claritas stellarum: stella enim a stella differt in claritate »; et hinc sane onlur multimoda Officiorum in Ecclesia ratio, et diversitas rituum in Sanctorum Festis celebrandis, quam idcirco coelesti Hierarchiae ex Sancti Dionysii doctrina comparat Durandus in suo Rationali lib. 7, cap. i, n. 33, sic scribens: « Quum ergo secundum Beatum Dionysium Ecclesiastica Hiérarchie repraesentet aequaliter in suis actionibus seu ordinationibus Coeleslem Hierarchiam, in qua Sancti secundum diversitatem meritorum suorum disponuntur; ideo ad hoc repraesentandum, varietas Officiorum in nostra Ecclesia reperitur ». Immo ex Augustino Epist. 86: « Hic decor est, qui Regnam a dextris

sponsi adslanlem quamplurimum exornat, ul si in fimbriis suis aureis circumdata varietatibus ». Hanc porro varietatem generaliter adhibet Ecclesia in Sanctis omnibus celebrandis, seu eorum Festivitatibus instituendis, eam dimetiendo quodammodo, eo quo regitur Spiritu, ex cuiusque meritis, quantum haec vel per vitae actus nola sunt, vel per beneficia eorum vel laboribus, vel intercessione loti Ecclesiae impensa.

Haec, quae Festa nunc dicuntur et celebrantur, adductis nuper rationibus fortasse Sanctorum *memoriae* olim dicta sunt, quae vox variis accipitur sensibus: modo enim suscipitor pro sepulchrali monumento, ut ab Augustino accipitur: *Deo cura pro moi luis gerenda*: modo pro Oratoriis, in quibus Sanctorum Corpora vel Reliquiae reconduntur, quemadmodum hanc vocem accipit ipse Augustinus contra Faustum Mamchaeum *cap. 2*. Hic autem accipitur haec vox de mortuis, sed ita ul mentio de vivis fiat, revocando scilicet in memoriam acta el passiones Sanctorum; vel ut Eusebius habet *lib. 4, cap. 5*: < In memoriam eorum, qui glorioso certamine perfundi sunt, el ad posteros eorum exemplo erudiendos el confirmandos ». Antiquitus Martyrum memoria in Ecclesia observabatur, quando eorum nomina inter solemnes preces ante Eucharistiae sumptionem recitabantur ex *Dypticis*. Quaecumque tamen fuerit huius rei origo, hoc certe spectavit, ul Christiani Deum in Sanctis honorarent, quod revera ipsi semper agere crediderunt.

Altera Octavarum institutionis ratio, ni fallor, haec fuit. Neminem latet milio tot non fuisse numero ritus, seu horum diversos gradus, sub quibus nunc Ecclesia varia celebrat Festa; proinde hunc maiorem rituum numerum maiora numero Festa, quae celebrantur, augendi occasionem dederunt: el etiam ex hoc originem habere potuit haec Octavarum pro aliquibus Festis praesertim Sanctorum institutio. Pei plura saecula non nisi Martyrum Festa celebrata Ont, aul eorum saltem qui Martyrium passi putabantur; et quamvis unius vel alterius Martyris memoria celebrata fuerit prinus Ecclesiae Saeculis in Ecclesia universa, lamen, ul notat Sanctus Hieronymus, non omnium indiscriminatim Martyrum seu Sanctorum aequae iu Ecclesia universa et ubique memoriae celebres erant, scilicet non aequali solemnitate celebratae fuerunt, sed

pro diversitate Ecclesiarum, vel horum, vel istorum Sanctorum dies fuerunt sacri, idque constat ex diversis Martyrologiis, si haec inter se conferantur. Nihilominus praecipue el universaliter Sanctorum Apostolorum Petri el Pauli memoria celebrata esl, qui ut sunt omnium celeberrimi, ita el inter omnes diem sibi sacrum potissimum habuerunt; et hinc esl quod in Missae Canone primi nominali sunt, quem morem Ecclesia in omnibus semper retinuit el relinet. Martyrum Festis alia etiam posterioribus temporibus Festa addita sunt, et temporis maiori progressu his etiam alia; atque ita facium est, ut nullus fere dies deinceps fuerit, in quo alicuius Sancti Festum non celebraretur.

Haud quidem esl hic locus omnia, ul vellem, persecuendi, omnia numerandi ac in medium proferendi, quae hanc respiciunt materiam: quare ea consulto omitam, el quod sequitur tantum ad propositum adnotabo. Ecclesia ul varietate circumdala videretur, quemadmodum supra ex Dionysio el Augustino didicimus, el illum repraesentaret in terris hierarchiao ordinem, qui in Coelesti secundum meritorum diversitatem observatur, in qua stellarum claritas a claritate differt, Officiorum diversitatem instituit, ul per hanc vel minus vel magis celebris Sanctorum memoria recoletur. Aucto Festorum numero, auctus quoque fuit numerus rituum, seu modus celebrandi Festa, sive designatus solemnitalis diversae gradus, quo diversa Sanctorum Festa celebrari deberent: hinc ul disparilas inter eos ex ipso ritu appareret, illorum Festa alia sub uno ritu, alia sub allero celebranda statutum esl. Dum quibusdam fuit adsignalus hic vel ille rilus pro Festo celebrando, atque etiam ul de solemnioribus eorum Festis, quae vel antiquiora erant vel maiori cum solemnitate celebrari consueverant, celebritas quaedam prae aliis postea adiunctis maneret, auctus fuit numerus dierum, quibus eorum memoria fieret; et sic, si in solemnitale, sive m gradu solemnions ritus paria illa forent, celebriora prae aliis essent quoad dierum numerum, quibus celebritas erat perduratura peragendo de iis Officia. En itaque altera Octavarum origo, illasque instituendi altera causa; quae, tentata pro aliquibus iamdiii instituta solemnitale, ex diversis rituum gradibus, qui aucti fuerunt, necessario repetenda videtur.

Haec, quae adducta sunt, quispiam fortasse tamquam a proposito aliena putabit,

el ut inutiliter allata reprehendet; sed nec aliena, nec inutilia haec aliaque in adnotationibus reperiet: non aliena, quia de Octavis agunt, ad quas dubium ipsum vocavit: non inutilia, quia non nulli reperiuntur, quibus cura sit omnia cognoscendi, quae ad Sacram Liturgiam pertinent, quamvis ex ministerio ad hoc teneantur. Hinc si non omnibus, aliquibus tamen quibus vel desunt libri, vel tempus eos adeundi, certe erunt utilitati; et hoc satis, ut quaecumque molestam aut minus urbanam notam effugiam, in quam possem apud aliquos incurrere.

ADNOTATIO SUPER DECRETO

2690. MASSAE (4688)

ET

POPULONIAE

Ex rescripto ipso Sacrae [Congregationis] erui facile potest stridere servandam fuisse Missalis et Ritualis Romani dispositionem in utroque, quod in dubiis proponitur: ex speciali aulem gratia, ut dicitur, servari potest consuetudo; et itaque permissa responsio, quae regulam universalem et praescriptionem non destruit aut infirmat. Ideo aulem data est haec responsio, quia unum idemque esse Sacra Congregatio putavit prius Aquam in Fontis benedictione, quae Sabbato Sancto peragitur, in aliquo vase separato benedici, eamque postea ex hoc extractam in fontem mitti; aut eam in Fonte ipso iam paratam benedici: benedictio enim non a loco, sed a precibus pendet. Mittitur in Fontem, ut in dubio, postquam omnes preces pro benedictione perficienda assignatae, prolatae sunt, et antequam Oleum et Chrisma infundantur: salva itaque est Rubrica, nec ulla in hoc substantialis mutatio dignoscitur, quae ritum pro fontis benedictione praescriptum immutet. Siculi enim in Rubrica Missalis legitur de hac aquae benedictione « prius quam Sacra Olea in eam infundantur, per Sacerdotes assistentes spargitur super Populum, et interim unus ex Ministris Ecclesiae accipit in vaso aliquo de eadem aqua ad aspergendum in domibus, et in aliis locis»; illa non officit praescripti ritus substantiae, quod quae remanet Aqua in vase, recitatis iam pro partiali benedictione precibus assignatis, antequam Sacra Olea infundantur et tota Fontis benedictio peragenda perficiatur, in Fontem sive in

Fontis baptismalis concham rohlatur. Responsio itaque penmissiva de servanda hac consuetudine ideo data fuit, quia hoc etiam modo Rubrica servatur. Unum lamen adnotabo, quod quidem attentionem aliquam exposcit, quodque in responsione Sacra Congregatio negligendum putavit, pro certo habens materiale quemdam errorem in dubio proponendo irrepsisse, quod ex dubiis ipsius non satis accurata enunciatione deducitur. Siquidem quaeritur in secunda dubii parte.... < An potius standum sit consuetudini, nimirum prius Aquam in aliquo vase separato benedicere, et antequam infundatur Chrisma, ex illo Aquam ipsam extrahere et mittere in Fontem? » Collata responsione cum dubii verbis ita forte accipi posset, ut Sacra Congregatio permiserit extrahi posse Aquam post infusionem Olei Catechumenorum; dubium enim silet de huius Olei infusione, et Chrisma solum nominat. At hoc neque esse potuit, neque intellexit concedere Sacra Congregatio, quae ne suspicari quidem poterat hanc revera fuisse consuetudinem, quae servanda in precibus postulabatur, eoque minus pro ea servanda etiam ex speciali gratia eam rescripsisse putandum est; sed uti revera est, sensit errorem in enunciatione irrepsisse, et Sacrum Chrisma nominatum fuisse *pro Sacris Oleis in genere*, quae infundi debent, et id in responsione haud adnotandum censuit. Quapropter stando Rubricae dispositioni, et minus accurata enunciatione sublata, quemadmodum Aqua pro adstante populo aspergendo extrahenda est ante Olei Catechumenorum infusionem, illa antequam hoc ipsum Oleum in aqua infundatur, eadem aqua, quae est benedicta in vase separato, de quo est sermo in dubio, mitti debet in Fontem. Haec adnotata sunt ad omnem, si quae oriri posset, aequivocationem et ambiguitatem vitandam, et Sacrae Congregationis mentem explicandam; quae certe nunquam fore ut permetteret post infusionem Sacri Chiasmatis tantum, Aquam, quae Sabbato Sancto in Fontis baptismalis solemni benedictione in separato vase benedicatur, in Fontem mitti.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2712. BOSANEN. (4720)

Effiti et Rfili Patres.

Ab ipsis Ecclesiae incunabulis sanctissime cautum est, ne par eset omnibus vel locis vel personis honor, sed pro vario uniuscuiusque munere ac dignitate diver-

sa quoque insignia et honores singulis haberentur. Quae sane agendi ratio fovendae fidelium pietati, peculiari Templi alicuius sanctitati verendae, externi denique cultus, concinna quadam ipsius varietate, pulchritudini amplificandae mirifice consulit. Dolendum vero esi sapientissimum hocce Ecclesiae consilium saepius frustrari homines qui de suo potius, quam de Religionis honore solliciti, statutum invertunt ordinem, aliena sibi vindicant iura, usurpant privilegia; ex quo dissensiones ac iurgia inter Sacros Ecclesiae Ministros miserrime oriri quotidiana experientia docemur.

Illiusce rei exemplo sit, quod in sua Dioecesi contigisse scribit Bosanensis Episcopus, a Vobis, Emmentissimi Patres, ex postulans, ut quaestio per se non adeo extricatu difficilis irrefragabili huius Sacrae Congregationis iudicio penitus dirimatur.

Est in Sardiniae Regno, Bosanensis Dioeceseos pars exigua, oppidum vulgo *Cuglieri*, Ecclesia Parochiali et Collegiata recens insignitum. Illuc scilicet anno 1810 s. r. Pius VII Bosae Episcopum misit, ut Apostolici Delegati munere honestatus Ecclesiam ipsammet Parochialem in Collegiatam erigeret. Ibi cum forte Episcopus Sacris daret operam, factum est ut a Capitulo sedes illi Pontificalis et Solium de more attolleretur. Rebus ad exitum deductis Bosam remeavit, quin ob eius discessum Cathedram Episcopalem ab Ecclesia Collegiata Capitulum amoveret. In cuius rei notitiam ubi post aliquot annos ventum est, nunquam destitit Episcopus Canonicos Collegiales hortari, imo etiam iussu cogere, ne diutius sinerent sedem Episcopalem et Solium in illorum Ecclesia conspici; at frustra. Imperanti siquidem Episcopo acriter restitere, dictitantes paucorum annorum consuetudinem sibi liquido suffragari. Quare cum nulla iam spes Episcopo superesset futurum ut aliquando reluctantes suae parerent auctoritati, Regni Vice-Regem in opem imploravit, qui invitos Canonicos ad obediendum adegit. Inierim Episcopus indicium Vestrum exspectat, ut quid sibi in posterum agendum sit innotescat.

Quoniam vero R. P. 1). huius S. C. Secretarius mihi munus commisit hac super re nonnulla disserere, dicam breviter quid sentio; neque enim pertractatio isthaec, si quid modo video, eius naturae est, ut possit in longum sermonem me revocare. Tuta siquidem quaestio in eo sita videtur, utrum:

Dubium I. Num Cathedram et Solium

ob Episcopi adventum in Ecclesia Collegiata suae dioecesis erectum, illo quoque absente, et in suam residenliam reverso, in eadem Collegiata Ecclesia relinere liceat?

Dubium II, Num in adductis rerum circumstantiis lex generalis alicui exceptioni subiiciatur?

Non est autem cur in prioris dubii solutione diutius immoremur. Si quis enim paullisper vel ad Cathedrae Episcopalis institutionem, vel ad praxim in Ecclesia nullo in unquam tempore servatam, mentem advertat, facere quidem non poterit, quin deprehendat memoratos nuper Canonicos longo in errore versari. Quid enim, quaeso, causae est, quamobrem Sedes Episcopalis vel ab ipsis Ecclesiae primordiis Cathedra nuncuparetur, nisi quod illam ascendat Episcopus, ut populum doceat, oves sibi concreditas ex eminentiori loco despectet, et rursus ab iisdem suspiciatur? Nec certe aliter sibi voluit Antiquitas, dum Sedem Episcopalem nullis gradibus elevandam iussit; ita quidem ut modo illam *sublimem thronum* appellet S. Gregorius Nazianzensis, modo in *allissimo loco posita* describatur ab Eusebio Hist. Eccl. Lib. VII; quibus apprime concinit Prudentius Hymno, quem in Sancti Hippolyti Martyris laudes conscripsit, ubi Cathedrae eminentiam ex eo repelit, quod inde Episcopus populum alloquatur:

« Fronte sub adversa gradibus sublime Tribunal

» Tollitur, Antistes praedicat unde Deum ».

Atqui nemo unus inficias iverit haec omnia praesentem supponere Episcopum. Quomodo enim absens Populum alloquatur, Deumque praedicet? Cum igitur hisce de causis Cathedra Episcopalis invecta fuerit, cumque haec necessario Pastoris praesentiam efflagitent, ratio ipsa vult, ubi desit Episcopus, nil prorsus esse, quamobrem in qualibet demum Ecclesia, Cathedrally seclusa, fixa ac permanens illi Sedes collocetur.

At enim: in Parochiali Collegiata Ecclesia elata olim Sedes Pontificalis fuit. Quid eigo? num inde ius Capitulum acquisivisse eandem perpetuo relinendi? Adveniente nimirum Episcopo, merito extracta est; ast eodem aho abeunte, inique retinetur. Omnes enim norunt reliquis Episcoporum privilegiis illud quoque adenseri, quod in omni Dioeceseos parte, praesertim

vero in Collegiatis Ecclesiis, dum solemni-
ter vel Sacra peragunt, vel Sacris inter-
sunt, iure suo queunt sub solio Pontificali
sedere, Huc lamen privilegium ita Episco-
po personaliter adhaeret, ut simul ac alio
se confecti, nefas omnino sit Cathedram
in Ecclesia, licet Collegiata, fixam immo-
lainque persistere. Ulnusque rei indubia
proferam documenta. In Authentica Colle-
ctione Decretorum S. R. C. legere est
Episcopum Grossolanum consuevisse certis
anni temporibus, ut aeris beneficio frue-
retur, in Oppido suae Dioeceseos commo-
rari, unde a Plebano illius Ecclesiae prae-
ter alia obsequia, hoc insuper sibi ab eo
praestandum S. H. C. supplicaverit: *eri-
gendi in eadem Ecclesia Sedem Pontifica-
lem cum Baldacchino*. Et S. C. die 10 Maii
1042 respondit: *Episcopo competere. Epi-
scopo*, inquam: privilegium siquidem est,
quod illum indivisim, ut ita dicam, comita-
tur, quin unquam in Ecclesiam dimanet, in
quam fortuito vel etiam integrae Dioece-
seos visitandae ergo, semel advenerit.

Hinc intelligitur cur Matrix Civitatis Ec-
clesiae, ubi resideat Episcopus, *Cathedralis*
dicatur. Id enim obtinuit ob singulare pri-
vilegium, quo ab reliquis totius Dioeceseos
Ecclesiis discriminatur. Cum enim in istis
Sedes Episcopalis tamdiu perduret, quam-
diu apud eas Episcopus degit, illa ex ad-
verso perpetuo Cathedrae Pontificali honore
cumulatur. Hinc apud vetustissimos Eccle-
siae Scriptores nullibi *fixa* Sedes occurrit,
nisi ubi Episcopus resideret. Pro omnibus
sufficiat Eusebius Hist. Eccles., hb. VII, qui
refert Thronum seu Cathedram S. Iacobi
Apostoli, primi Hierosolymorum Episcopi,
adhuc suis temporibus Hierosolymis extas-
se — quam Episcopi, qui illic ordine suc-
cesserunt, permagno aestimant. — Quoniam
vero Sedes numquam auferebatur, hinc in
hemicyclo absidis Templi etiam parieti affi-
xa, lapidea, gradibus elata; quemadmodum
cum in aliis, tum praesertim in Basilica
S. Clementis in praesentiarum quoque vi-
dere est, quae Summorum Pontificum ve-
nerationem et curas sibi perpetuo vindi-
cavit. Illic enim ex Cathedra, quae con-
spicitur, bis Homiliam habuisse dicitur
S. Gregorius Magnus, et memoriae prodi-
tum est frequentissime illuc Romanos Pon-
tifices ad sacra peragenda convenisse; ut
ex pluribus constat Antiquitatum monumen-
tis, quae penes Mabillonium aliosque in
unum congesta reperiuntur. Aliquid simile
de minoribus Dioecesium Ecclesiis afferri

nequaquam poterit. Scio hoc monumentum
negativum esse; at cum in alienae senten-
tiae patrocinium positiva desini argumenta,
ad rem demonstrandam non parum inservit.

Neque ullum profecto negotium faces-
sit aequum Episcopo ius esse, sive in Ca-
thedrali, sive in Collegiata Ecclesia solio
Pontificali uti. Perperam enim inde con-
cluderetur eidem, Sacris non interessenti,
in Ecclesia Collegiata fixam sedem Episco-
palem collocandam fore. Cum enim istud
Antistitem privilegium non in Collegiatis
modo, sed et in reliquis totius Dioeceseos
minores Ecclesias extendatur, unaquaeque
pro lubito posset Cathedram Pontificalem
attollere, eamque perpetuo apud se reli-
nere; quod nemo sanus dixerit.

Quid vero si huiusce Sacrae Congrega-
tionis Decreta in hisce negotiis alias edita
in memoriam revocemus? Legatur, quaeso,
Ugentina die 23 Iulii 1861. Ex ea constat,
defunctum Episcopum, Lanfrancum nomi-
ne, in Collegiata Ecclesia Terrae vulgo
Specchie, in qua residebat, Sedem Episco-
palem erexisse; Capitulum insuper et Ca-
nonicos, ubi Episcopus et vivis discessit, a
S. R. C. petisse Cathedram a Canonicis
eiusdem Collegialae removeri, ne duae Ca-
thedrae in una tantum Dioecesi erectae te-
perirentur. Et S. Congregatio Vicario in-
iungi mandavit, ut praedictam Sedem amo-
veret et in loco abdito servari praeciperet.
Quod si S. R. C., deficiente Episcopo, Col-
legiatam *Specchie* Ecclesiam Cathedrae pri-
vilegio spoliata declaravit, quamvis Ter-
ram illam Episcopus in suam Residenliam
elegisset; quanto magis id pronuntiasset de
Ecclesia Collegiata ijsanensis Dioeceseos,
ad quam Episcopus Pii VII iussu convola-
vit, cum mente ex ea discedendi, simul
ac missionis scopum adimplevisset!

Neque minus id evincit quod in eadem
Collectione occurrit. Quaesitum enim fuit:
an Episcopus Naulen. posset in qualibet
suae Dioecesis Ecclesia Cathedram Episco-
palem erigere cum Baldacchino, etiam Lem-
pore, quo *Episcopus non residet*, et fun-
ctiones Episcopales in dicta Ecclesia non
exercent, maxime si parum distet, nempe
per miliarium circiter ab Ecclesia Cathe-
drali). Et S. R. C. censu respondendum
iuxta votum, nempe *negative*, et ita de-
claravit, et decrevit die 11 Iulii 1711.

Quae sane eiusmodi sunt, ut rem omnino
conficiant, viamque sternant ad prorsus du-
bii responsionem. Cum enim Cathedrae in-
stitutio unicam in universa Dioecesi Episcu-

palem Sedem admittat; cum singulari hoc privilegio tantummodo Catedralis Ecclesiae poliantur; cum Sacra haec eadem Congregatio minoribus Ecclesiis idem sibi ius postulantibus se adversam ostenderit, priori dubio reponendum videtur: *Negative*.

In allero, quod expendendum mihi in ipsi proposui, brevius quoque me expediam. Canonici siquidem Oppidi vulgo *Cuglieri* consuetudinem quamdam obtrudunt. Al quamnam, rogo? Quae scilicet paucorum annorum ambitu continetur. Utcumque tamen hoc sit, ut nunc non in magno ponam discrimine, illud certum exploratumque est nullam prorsus consuetudinem, licet diuturnam, privilegii vim habere, et ius inducere, nisi quae sit *rationabilis*. Atqui consuetudo, qua memorati saepius Canonici innituntur, praecipua hac dote destituitur. Et vero, quomodo rationabilis habenda erit consuetudo illa, ex qua plura, eademque maximi momenti in Ecclesiarum privilegia, in Episcopi auctoritatem, in Ecclesiae praxi in damna atque incommoda proficiunt? Ut enim praetermittam istam Canonicos Collegiales, Ecclesiae cui inserviunt decori plus nimio consulentes, iniuria invexisse, haec Cathedralibus Ecclesiis peculiare ius adimit; hinc exortae reliquorum querimoniae, hinc lubenlis Episcopi auctoritas sprete, neglecti denique ritus et Ecclesiae Ministri vi saecularis brachii ad obsequendum coacti. Nemo tamen unus, inquiet fortasse quispiam, per longum temporis spatium reclamavit. Al quomodo, quaeso, poterat, cum huiusce ausus ignorance premeretur? Caeterum ex illis, quae postmodum contigere, facile unusquisque valet coniectura assequi Episcopum et Canonicos Ecclesiae Cathedralis id aeque animo passuros non fuisse, si rem ab initio compertam habuissent.

Quare videtur posse rescribi: *legem generalem in casu nulli subiaci exceptioni*.

Paucis sententiam meam, Emmenlissimi PP., aperui, quae indicio Vestro libens subicio, apud animum mihi proponens ea, qua par est, veneratione prosequi quidquid a sapientia Vestra declarari decernique conligerit.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2719. TARVISINA. (4735)

Ad Dilectum I. Dies ipse, quisquis is sit, quo Ecclesia quaevis consecratur, verus est et proprius dedicationis dies, et ipse dies,

qui ab illius dedicatione primitus peracta singulis quibusque annis recurrit, proprius est et verus pariter dies anniversarius eiusdem dedicationis, eodem plane modo, quo dies Sancti alicuius natalis ille dicitur, qui ab illius ex hac vita in Coelum transitu in Calendario censetur: unde sicut dies natalis Sancti alicuius *ordinarie* non mutatur, ita dedicationis Ecclesiae proprius et verus recurrens dies in alium mulari nequit, nisi ab ipso Consecrante, iusta de causa, sed ac ipsius consecrationis; (verum hoc, vere loquendo, non esset vera et stricta et quomodo in dubio exponitur, mutatio, sed potius assignatio diei ab illo, quo Ecclesia consecratur, diversi).

Itaque, extra ipsam consecrationem, mulari dies dictus non potest, inconsulta Sede Apostolica; quae quidem difficillime et non nisi gravissimis mole rationibus ad id concedendum inducitur, de quo unum vel alterum reperiri poterit exemplum. Si Decretorum S. R. C. seriem pervolvamus, inveniemus S. hanc Congregationem hanc mutationem pene semper improbasse; et si quandoque concesserit ob peculiares rationes, semper etiam aliam mutationem prohibuisse, omnemque praecavisse, quae dari fortasse posset, Episcoporum nimiam libertatem, speciali apposita clausula. Ut res exemplis pateat, Sacra Rit. Congregatio facultatem quidem fecit Episcopo Recanatiensi assignandi certum diem pro anniversario consecrationis Ecclesiae Cathedralis; at in casu particulari, a quo non infringitur universalis regula. Hanc enim ei facultatem dedit, quia constabat quidem de Consecratione peracta, sed dies in ipsa consecratione assignatus pro illius anniversario ignorabatur: hac tamen apposita lege, quod certus dies electus amplius mulari nequiret. Sic respondit sub die 21 Augusti anni 1740. In una pariter Recanatiensi simili ferme in casu supplicantibus PP. Societatis Iesu pro assignatione alterius diei ad celebrandum Consecrationis propriae Ecclesiae anniversarium, per aliquot annos celebratum in die Pentecostes et postmodum intermissum, S. R. C. respondit (die 11 Novembr. 1641) diem certum per Episcopum statuendum esse, sed addidit, *qui semel electus amplius non possit mulari*. Hic autem est advertendum quod pro concessione, de qua hic agitur, peculiaris etiam occurrebat ratio. Nam per aliquot retroactos annos consecrationis anniversarium in die Pentecostes celebratum fuerat, qui dies ex

iis est, quibus ex Rubricis interdicitur omnis celebratio alterius Festi, atque adeo etiam celebratio anniversarii dedicationis Ecclesiarum; et per hoc ipsum est, quod hic aliquae huiusmodi dies pro Ecclesiarum consecratione minime sunt eligendi. Item in Bilunina reperitur Sacram Rituum Congregationem similiter respondisse; nam cum Capitulum exposuerit quod antiquitus ab immemorabili celebratum (ueril Officium Consecrationis Ecclesiae sub die 4 mensis Maii, et anno postmodum (circa 1679) Episcopus ad alterum diem, consecrato Altari maiore eiusdem Ecclesiae, praefatum dedicationis Officium transtulerit, nempe ad diem primam Septembris *contra Decreta* S. R. C.; et supplicavit (Capitulum) declarari an dicta translatio deberet sustineri vel potius remitti in praedictam diem 4 Maii; S. R. C. die 1 Oct. 1707 respondit: « Negative ad primam pariem, affirmative ad secundam ». Ex quibus omnibus responsionibus, ut cetera omittantur quae adduci adhuc possent, eruitur diem semel assignatam pro anniversario dedicationis Ecclesiarum celebrando mutari non posse, nec in facultate Episcoporum esse, inconsulta S. Sede, hanc mutationem inducere; ac proinde Sacram Congregationem, data ut supra responsione, leges et ritus sapienter servatos, et ceteris validisque principiis et regulis innixos voluisse tectos servareque manere, pro quibus laudis ipsa esse constituta.

Ad Dubium II. Dari quidem possunt plures Titulares unius Ecclesiae, licet vel plurimum unus esse soleat, sub cuius nomine primitus aedificatur et dedicatur Ecclesia. Hi autem si plures sint, vel sunt simul, nempe si sub eorum simul nomine dedicatur Ecclesia, vel successive dati. Communis tamen usus is est omnium fere Ecclesiarum vel unicum habeant Titularem, et si plures sint, non nisi sub unius ratione agnoscantur, exceptis quibusdam, iisque raris exemplis, quae semper eas respiciunt Ecclesias, quae pluribus simul Sanctis fuerunt milio ab ipsa consecratione peculiari modo dicatae. Cum vero Ecclesiae dedicatio non nisi vel in unius Sancti honorem, vel plurimum sub ratione unius tibi consueverit, unaquaeque Ecclesia suam propriam appellationem ab ipsa sui dedicatione desumit. Plures dictum est supra dari posse Titulares successive; ita vel Ecclesiae uni Sancto dicatae et ab illius nomine appellatae alter Titularis addatur, a quo ipsa aliud

nomen, sive relicto sive etiam retento priore, accipiat. Id tamen non ita frequenter, immo rarissime occurrit, et ob hanc causam solet evenire, quod nempe antiquiores illae primariae locorum Ecclesiae, iam inde a priscis temporibus opera et studio primorum cuiusque sedis Antistitum erectae, iuxta veterem Ecclesiae morem ab ipsis Apostolis eorumque discipulis traditum, Sanctio cuidam dicatae fuerunt; et postmodum contigit, ut ii ipsi Antistites, qui eas rexerunt, et vivis excessi in iisdem Ecclesiis quiescentes sanctitatis fama et miraculorum gloria floruerint; et ita factum est ut populi, eorum ope implorata, subsidium in suis vel spiritualibus vel temporalibus necessitatibus experiri, frequentissimo concursu eos sint venerati, eosque per hoc ipsum in saecula etiam agnoverint talesque communi omnium consensu revera evaserint. Quandoque etiam factum est ut ipsae Ecclesiae, obliterate apud ignarum saltem vulgum priori titulo, communi deinceps nomine ab his sint appellatae. Plura adduci de hoc exempla possunt, quae qui desiderat, adire auctores poterit, qui fusa de hac materia pertractant.

Ad quocumque modo sine Ecclesiarum Titulares, vel ab ipsa Ecclesiarum dedicatione selecti et constituti, vel successive ut supra adseiti, ac vel tales ab immemorabili tempore et universali populorum consensu et veneratione recepti, haud quidem licet, nisi accedat novae Ecclesiae dedicatio, Titularem mutare, et alium illi subrogare. Nam, vel supra notatum est, unaquaeque Ecclesia ab illius Sancti nomine, cui dedicata fuit, suam accipit appellationem; et sicut nova Ecclesiae dedicatio, stante integra priore Consecratione, inanis omnino est, quia inaniter consecratur quod exsecratum non evasit, ita inanis Titularis mutatio esset, relictis vel unico vel pluribus quovis modo constitutis, et alio illis subrogato: simul autem iniuriosa nimis esset haec Titularis mutatio cum nulla sit ratio alium prae illo inducere. Hinc est, quod si eveniat Ecclesiam aliquam dirutam iterum aedificari iterumque consecrari, non alio quam priori Titulo dedicatur; aequum enim quam maxime esse vel eodem nomine deinceps nuncupetur, quo alias ab ipsa prima sui erectione insignita fuit, illudque in nova consecratione iure retineat. Hisce positis quisque per se videt non aliter S. R. C. huic dubio nisi negative respondere potuisse; haec enim responsio prin-

cipiis, praxi et exemplis est maxime conformis, a quibus noluit declinare : nam vel in ipsa consecratione Ecclesia non unum sed duos vel plures habuit Titulares, vel etiam successive iuxta modum expositum habuit; quocumque eos habuerit modo, is vel ii sunt vere et proprie Titulares, et iure relinendi sunt : ac proinde Episcopo non est facultas vel uno retento, alium subrogandi, vel ex duobus unum excludendi; scilicet iure ordinario neque, prohibere ne Ecclesia duos habeat Titulares, et duplici etiam appelletur titulo vel in solemniori consecratione usurpato, vel etiam successive addito : hoc enim esset limites auctoritatis praetergredi et iniuriam sacro in Titularem recepto inferre, quod nefas esset. Si autem quaestiones et iurgia excitantur, Episcopi est ea tollere, animos componere et fideles de Ecclesiae legibus instruendo in officio relinere.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2721. AQUAEPENDEN. (4738)

Licet Titulus et Patronus inter se differant, non semel tamen unus cum alio confunditur; ex quo fit ut ex Rubricarum verborum vel nimis libera vel parum accurata interpretatione errores enascantur; quare breviter aliqua advertuntur ut inde pateat datae responsionis fundamentum. Accipiendo Titulus suam ducit originem iuxta Varronem, et ad aliquid indicandum accipitur eo sensu, quo rem quicquamque cui inscribitur indicet quodammodo et tueatur.

Vox haec plura significat, sive ad plura significanda usurpatur. Titulus ex. gr. in Sacris Scripturis monumentum quodecumque significat ad perpetuam rei alicuius memoriam servandam erectum; quemadmodum Genesis cap. 28. dicitur de Iacob, qui ad perennem memoriam, ubi celebrantur visionem, servandam, mane surgens lapidem tulit, quem capiti suo supposuerat, et infuso desuper oleo *illum in titulum erexit*. In iure accipitur pro causa, quo quis sibi rem aliquam vindicat, et iura sua contra quemcumque illa impugnantem defendit, unde dicitur *titulus causae*. Item hoc sensu, nempe causae, accipitur in Evangelio *Ioan. cap. 19.* titulus quem Pilatus scriptum affigi iussit Christi Domini Crucis, quem titulum Matthaeus cap. 19. causam appellat; et Marcus, utramque simul vocem usurpans, scribit erat *titulus causae eius*

inscriptus, causae nempe ob quam Iesus Christus supplicio damnatus fuit. In ipso iure pariter pro tabulis quibusdam accipi solet vox *titulus*, quae praediis affigi consueverant, descripto in eis palam possessoris nomine, ne sic ab aliena invasione ea luerentur; eo plane modo, quo nostra etiam aetate gentilitia insignia vel picta vel insculpta ponuntur ad proprias cuiusque ditiores luendas, quae super re scribit Augustinus, Exposit. 2 in Psalm. 21 : « Ne domus ipsius invadat aliquis, Potens ponit ibi titulos potentis, titulos mendaces: ipse vult esse possessor, et frontem domus suae de titulo alieno muniri, ut cum titulus fuerit lectus, conterritus quis potentia nominis abstinere ab invasione » : nonnulla alia hac voce comprehenduntur, quae omittenda censentur.

Quoad praesens dubium et Liturgico sensu, olim Ecclesiae Tituli nomine appellari consueverant; quapropter Titulus et Ecclesia pro eodem sumebantur: sic de Sancto Evaristo legitur Ecclesiarum titulos Urbis Presbyteris divisisse, et de S. Marcello pariter, qui viginliquinque Titulos divisit super sepulturas martyrum. Haec denominatio ex eo orta est, quod cum Christiani domum aliquam divino cultui consecrarent Crucis vexillum in ea ponebant; unde a Titulo Crucis Dominicae, titulus nuncupabatur; aliquo hinc Theodosius Imperator praecipit, ut Gentilium delubra in Christianae Religionis cultum immutarentur, *collocata in eis*, inquit, *venerandae Christianae Religionis signo*.

Ecclesiae item Tituli dicti sunt a nomine illius Sancti, in cuius honorem erigebantur, ut essent tamquam sanctitatis illius monumenta. Saepe etiam Ecclesiae Tituli dictae fuerunt, desumpta denominatione a titulo seu fundo illis attributo, quemadmodum quoque a titulo non semel et nomine fundatoris appellatae sunt; unde veteres Christiani domos suas in Ecclesiam consecrantes eas postmodum a suo nomine nuncupabant. Ut reliqua omittantur huius rei exempli, unum adducitur omnibus notissimum, quod duas simul comprehendit super expositas rationes huius appellationis, et Fundatoris et Sancti, cui Ecclesia dicata est: illud nempe quod in recitatione divini Officii legitur in Breviario die prima Augusti in lectione quinta: « Tantus honor sacris illis vinculis haberi coepit, ut propterea hoc nomine S. Petri ad vincula Ecclesia titulo Eudoxiae dedicata sit in Ex-

— 343 —

quiliis ». His, nt alia omittantur quae in medium proiern possent, do Titulo adnotalis, prout dicitur de Ecclesia, advertendum est hanc vocem tripliciter accipi posse. Vel enim late sumitur, el tunc facile est Titulum cum Patrono confundere; vel stricte, et tunc de eo Ianium Sancto seu mysterio dicitur, a quo nomen ei imponitur; vel deinum nec adeo stricte nec adeo late accipitur, ul accipi eo sensu debeat, qui hic expositus est, sed propriissime Iamen, quantum ad Rubricas earuraque intelligentiam attinet, et dicitur de Mysterio seu re quacumque sacra, a qua suam nuncupationem aliqua Ecclesia desumit.

In hoc autem maxime differt Titulus a Palrono, quod hic cum illo confundi queat, et dici titulus idem qui est Patronus, at non item ille, Ex titulo enim nequii inferri eundem esse eliam el Patronum iuxta doctrinam Ium Guieli, Ium Gavanli.

Differt revera Patronus a Titulo. Vox haec Patronus (quidquid sil de illius etymologia) a profano seu civili sensu ad res Ecclesiasticas translata dupliciter accipitur: primo iis aptatur, qui ob fundatam seu aedificatam Ecclesiam propriis sumptibus ius sibi Patronatus reservant, de quo agit Titulus 37 lib. 3 Decretalium, el idcirco qui hoc iure potiuntur Patroni appellantur; secundo, hoc nomen convenit Sanctis, qui in coelo regnant, suisque nos apud Deum precibus iuvant iuxta germanam catholicae Ecclesiae fidem, innumeris sanctorum Patrum testimoniis confirmatam; quos inter seligitur S. Ioannes Damascenus, qui lib. 4, Orthodoxae fidei, ita scribit: < Quid non laboris suscipias ul Patronum quemdam nanciscaris, qui le mortali Regi olteral, ac Iuo nomine ad eum verba facias? Annon igitur ii honorandi sunt, qui totius humani generis patronos se profitentur, ac Deo nostri causa supplicant? » Quemadmodum differt Patronus a Patrono, quoad vocis vim el significationem nuper allatam, ita inter se differunt Patronus Ecclesiae et Patronus loci: siquidem praeter singulares Ecclesiae Patronum seu titulum (quem cura Palrono aliquoties, ut dictum est, confunditur) datur eliam loci alicuius Patronus communis el generalis.

In hoc autem differunt Loci et Ecclesiae Patroni, quod hic circumscribitur quodammodo el ad unam Iantum Ecclesiam proprie perlinet, ille magis extenditur, ad plures enim Ecclesias allinet; locus enim accipitur pro multitudine Cleri et populi,

seu potius, iuxta Guieli et Gavanti opinionem, pro nullis cleris et populis in uno eodemque loco constitutis. Aliis etiam rationibus loci Patronus a Palrono Ecclesiae differt, quas hic afferre, otopie a proposito alienas, supervacaneum putatur.

Diversi dantur Locorum Patroni; scilicet datnr Patronus Regni, Provinciae, Dioecesis, Civitatis. Daiur eliam Palronus Oppidi; siculi daiur in Oppido vulgo *di Farnese* intra Dioecesis Aquipendiensis limites, ut in Dubio, isque est S. Isidorus Agricola, Iam loci alicuius Palronns Sanctus vere el proprie ille talis est, qui sive perpetuo usu ac maiontm traditione, sive legitima electione ac legibus in hac electione servatis, uti peculiaris apud Deum intercessor propriusque suffragator ab universo loci illius clero el populo colitur et observatur; quae Paironi definitio ab omnibus communiter admittitur Liturgicis auctoribus; aliquid si excipiat, quod illius substantiae non officit. S. Isidorus Agricola memorati oppidi, iuxta leges statutas et iuxta Decretum Urbani VIII super electione Sanctorum in Patronos editum, peculiaris Palronus electus est, et ab Apostolica Sede confirmatus. Cum talis sil, illius Festum ab oppidanis celebrari debet; convenit enim ipsi uti praecipuo Patrono illius Festi celebratio prae festo Sanctissimi Salvatoris, sub cuius titulo erecta est Ecclesia Matrix; Ium quia plus habendus est loci quam Ecclesiae Patronus, plus enim hahendus est totus loci alicuius Clerus et Populus, quam peculiaris Ecclesia; Ium quia Feslom Paironi loci ex praecipuis est el primariis loci eiusdem Festivitatibus, adeoque illius Festum retinendum est, et cum ea praecedentia el maiori solemnitate quae ei debetur. Hoc quidem consonum est Decreto alias dato in Calaguritana diei 28 Septembris an. <658, in quo dicitur Festum Patroni principalis Civitatis... at ubi colitur festum peculiaris Patroni, nihil de Palrono Civitatis, ex quo eruitur, nihil eliam de Patrono Ecclesiae Matricis. Certis itaque innixa rationibus S. R. C. per negativam responsionem ad primum dubium ab obligatione solvit oppidanos vulgo *di Farnese* celebrandi sub praeepto Festum Dedicationis Sanctissimi Salvatoris, quod occurrit die nona Novemb is.

His accedit, quod, ut ex responsione ad secundum patet, (per quam etiam ipsum secundum dubium solutum manet) Festum Titularis memoratae Ecclesiae Matricis haud quidem illud est verum et proprium quod

praedicta die 9 Novembris celebratur, scilicet Dedicationis Ecclesiae Sanctissimi Salvatoris (cum hac die, prima peracta fuerit Ecclesiae consecratio, et haec ipsa in nova illius consecratione pro *illius* anniversario assignata); sed illud quo celebratur die 6 Augusti, Transfigurationis nempe D. N. I. C.; quemadmodum decretum fuit in una Varmien. die 29 Novembris 175fi. Hoc idem declaratum confirmatumque fuit per Decretum Urbis datum «die 6 Augusti 183i, quo dicitur quod Festum Transfigurationis D. N. I. C. in Archibasilica Lateranensi occurrens octavo Idus Augusti ceu *Titularis* fuerit hactenus celebratum; quo quidem die idcirco sa. me. Gregorius Papa XVI idem Festum Transfigurationis celebrandum aliis etiam in locis concessit, et eo ritu qui Titularibus convenit, et iuxta Constitutionem sa. me. Urbani VIII super observantia Festorum. Sive igitur attendatur ius praecipui loci Palroni, sive verus Ecclesiae matricis titulus, non tenentur oppidani vulgo *di Farnese* festivum sub praecepto celebrare diem nonam Novembris, seu Festum Dedicationis Sanctissimi Salvatoris; adeoque servandum est Decretum S. R. C.

SUFFRAGIA SUPER DECRETO

2743. REDONEN. (4780)

Ad Dubium 1. Varii semper in Ecclesia Christi iuerunt ritus, sive riluum varietas semper in Ecclesia viguit; et si illius inspiciamus exordium, tanta in ritibus fuit diversitas, ut, si ea excipiamus quae ad Fidei substantiam spectabant, si ea demamus quae vel divinam habebant institutionem, vel quae constitutiva rerum efformabant, ut in Sacramentis, vel divinum habebant praeceptum, vel Apostolicae institutionis aut vetustissimae traditionis nolum praeseferebant (in quibus omnes conveniebant Ecclesiae, quaeque ab omnibus aequae Ecclesiis servabantur); si haec, inquam, excipiamus, tot erant in accidentalibus ritus et Lūrgiae, quot Ecclesiae diversae erant, quum unitas fidei tolleretur, aut religio aliquid paleretur detrimenti. Ecclesia autem hanc ulique, primis praesertim saeculis, libertatem reliquit, unde ipsa riluum varietas exorta est. Haec una ex praecipuis fuii causis; alias hic meminisse supervacaneum foret. Haec aulem quae olim fuit in unaquaque Ecclesia riluum ac caeremoniarum varietas (de accidentalibus semper inlelligo),

haec, quae fuit Lilurgiarum diversitas, admirabilis habenda est, et necessaria agnoscenda: admirabilis quidem, dum haec ipsa ex nullis nationibus, gentibus, populis et linguis Christi Ecclesiam conflata esse demonstrat: necessaria (saltem initio), quia cum diversae indolis, diversi ingenii essent gentes, quae Christi fidem amplectabantur, ea ipsas relinere et Apostoli et Apostolorum successores passi sunt, quae substantialia non attingebant; idque sapientissime ab ipsis facium est consilio, ne scilicet, si omnia staliu improbari ac reiici vidissent, quae usque ad illud tempus retinuerant, quaeque nec Fidei subsistantiam, neque unitatem respicerent, a nova et vera Christi fide ac religione amplectenda deterrentur. Sapientibus loquor, qui haud certe mirari possunt vel suspicari me novum aliquid in medium proferre. Salis est de veteri Ecclesiae disciplina pertractantes auctores perlegere, ac diversa Ritualia invisere in quibus varii describuntur ritus, variae caeremoniae observantur, quibus diversae per orbem Ecclesiae, sive in Occidente, sive in Oriente, usae sunt, et adhuc utuntur.

Illis praemissis videamus si forte aliquid sit, quod diversimode possit a quibusdam agi, quam alii in ritibus caeremoniis agant, vel ipsum Riluale praescribat; praesertim si hoc in quibusdam, aut diversimode agi permittat, aut quaedam non ita clare aut praeceptive praescribat. Sane Rituale Romanum ita appellatur, quia ritus continet, quibus Ecclesia Romana seu universalis utitur, quique Romae servantur tamquam Ecclesiae Apostolicae proprii, in qua, ut inquit Augustinus Epistola 157, *semper viget Apostolicae Cathedrae Principatus*: et ut longe ante ipsum docuit s. Irenaeus Libro 3 Capite 8: *ad hanc Ecclesiam* (nempe Romanam) *propter principatam necesse est omnem convenire Ecclesiam*. Periculosum itaque esset a ritibus Romanae Ecclesiae omnium matri et Magistrae praescriptis recedere, alque hinc omnia vel praescribuntur, servanda sunt. Ecclesia enim Sancio directa Spirilu nihil sine ratione, nihil frustraneum praescripsit, et ad finem aliquem religiosum, ad divini cultus tnaieslalem, ad spirituale filiorum bonum omnia pia Miler instituit, idcirco scribit s. iohannes Cbrysostoinus, Romilia prima in Matthaum: « Magistri nostri (hoc est Apostoli) Ecclesiarum. institutores usque ad homilia et minuta praecepta deduxerunt

diligentiam disciplinae ». Ordo igitur ab omnibus servandus est, et de hoc ordine ab omnibus servando in ritibus et caeremoniis, cum Chrysostomo et alii Patres intelligunt ea verba, quae Paulus Apostolus habet prima ad Corinthios; *omnia honeste et secundum ordinem fiat in vobis*. Hinc est quod prisci fideles sedulo caeremoniis studuerunt, et ut omnia ordine et accurate fierent, eligere quemdam consueverunt sacris ritibus praefectum qui *Monitor* appellabatur, ut observat s. Isidorus Abbas, et ut probat exemplo Sacerdotis Nepotiani, quem laudat s. Hieronymus in sua ad eum epistola his verbis: *quod cernitur eius in omnes caeremonias sollicitudo*. Quamvis haec in dubium nequeant revocari, nihilominus ex ipso Rituali Romano quaedam esse possunt quae aliquantulum diversae in ipsa Sacramentorum administratione peragi possunt, quin illicito aut administrantur, aut suscipiantur. Patet ex ipsis Ritualis verbis: Hoc enim, postquam titulo *De iis quae in Sacramentorum administratione generaliter servanda sunt*, haec dixerit: < Ut ea quae ex antiquis Catholicae Ecclesiae institutis et Sacrorum Canonum Summorumque Pontificum Decretis, de Sacramentorum ritibus et caeremoniis hoc libro praescribuntur, qua par est diligentia ac religione custodiantur et ubique fideliter servantur, illud ante omnia scire et observare convenit, quod Sacrosancta Tridentina Synodus Sess. 7, Can. 13, de iis ritibus decrevit in haec verba: *Si quis dixerit receptos et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in nonos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse: anathema sit*»: postquam, inquam, haec dixerit, et retulerit Tridentini Concilii auctoritatem, haec habet verba, titulo *de Sacramento Baptismi rite administrando*; « Dum autem ad hoc Sacramentum conferendum alia sint de iure divino absolute necessaria, ut materia, forma, minister, alia ad illius solemnitatem pertineant, ut ritus et caeremoniae, quas ex Apostolica, et antiquissima traditione acceptas et approbatas, nisi necessitatis causa omittere non licet ».

Iam si, in casu quidem necessitatis, omittere quaedam licet, non omnia quae praescribuntur, quamvis extra hunc casum sint servanda, eiusdem aequae sunt generis, ea ratione, quia non sunt substantialia, sed ad

maiestatem et solemnitatem Sacramentorum sunt instituta; et ea sunt, de quibus Sanctus Thomas pari. 3, quaest. 64, art. 4, ad primum, scribit: < Non sunt de necessitate Sacramenti, sed pertinent ad quandam solemnitatem, quae adhibetur in Sacramentis ad excitandam devotionem et reverentiam in illis qui suscipiunt »; et est finis quem habet Ecclesia iuxta Concilium Tridentinum. Idem concilium Sess. 24, de reformatione, Capite 1, haec habet: « Si quae provinciae, (quoad matrimonii Sacramentum) aliis ultra praedictas laudabilibus consuetudinibus et caeremoniis hac in re utuntur, eas omnino retineri Sancta Synodus vehementer optat ». Similia habet Rituale Romanum Titulo 7, Cap. 3, § Caeterum: < Si quae provinciae aliis ultra praedictas laudabilibus consuetudinibus et caeremoniis in celebrando matrimonii Sacramento utuntur, eas Sancta Tridentina Synodus optat retineri ». Quod dictum est generice de diversis Ecclesiae ritibus et caeremoniis, quae per diversa Ecclesiae tempora servatae sunt, quaeque approbante ipsa Ecclesia, viguerunt et vigent adhuc, id ipsum de extremae unctionis Sacramento, quoad modum et locum ungendi infirmos dici potest. Rituale Romanum de ungendis infirmis haec habet: < Quinque vero corporis partes praecipue ungi debent, quas veluti sensuum instrumenta homini natura tribuit, nempe oculi, aures et nares, os et manus. Attamen pedes etiam ungendi sunt: sed renum unctio in mulieribus, honestatis gratia, semper omititur; atque etiam in viris quando infirmus commode moveri non potest. Sed sive in mulieribus sive in viris alia corporis pars pro renibus ungi non debet ». At aliquibus in Ecclesiis diversimode per diversa saecula infirmorum unctio peracta est. Cum divus Iacobus Apostolus solum unctionem memoret, et nihil de partibus ungendis innuat dicens: *Infirmitur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiae... orent super eum ungentes oleo*; facium est ut non parum differrent Ecclesiae in hoc ritu, et diversimode in unctione conficienda sese gesserint. Graeci, si Arcadium audiamus libro 6, capite 7, unctionem adhibent ad frontem, mentum, ambas genas, ut fieri videatur unctio a capite admodum Crucis, deinde ad pectus, tum ad manus idque utraque parte, postremo ad pedes. Ecclesia latina non eodem modo per diversa tempora sese pariter gessit, et varia quoad

parles inungendas fuit eius consuetudo; ut apud Martenium *de antiquis Ecclesiae ritibus* ostendit Sambovius. Id ex variis ritualibus diversarum Ecclesiarum desumitur, quae ab eodem Marlenio proferuniur, quaeque brevitatis gratia omittenda censeo. Ex his nonnulli existimant usum varias inungendi corporis partes invaluisse post s. Gregorii aetatem; sed pariter sentiunt non easdem, omnibus aequae in Ecclesiis, corporis partes fuisse inunctas, imo in aliquibus quasdam debuisse partes inungi, quas inungere in aliis quibusdam vetitum erat. Saeculo Christi sexto apud quasdam Ecclesias una lanius corporis pars inungebatur, et haec pectus erat. Habetur hic ritus in vita s. Augendi sive Eugendi, ex qua discimus eum in pectore lanius fuisse inunctum. < Cum ultra sexagenariam aetatem sex fere mensibus praedictus pater inaequalitate corporea laboraret, vocato uno ad se de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungendi infirmos opus iniunxerat, secretissime quoque sibi pectusculum petiit, ut moris est, inungi >. Ubi advertenda sunt ea verba *ut inoris est*. Non noviter ergo, non contra ritum tunc vigentem, sed iuxta consuetudinem pectus solummodo inungebatur. Idem observat Mabillonius ad saeculum primum Benedictionum. In Ritualibus libris autem, quos refert Mariemus, de quibus supra, iuxta quos plures corporis partes inungebantur, pene in omnibus praescribebatur, ut ea pars corporis inungeretur, ubi dolor plus imminabat. Quae praescriptio, qui usus verbis fortasse Apostoli Iacobi nitebatur, nimirum *Et alleviabit eum Dominus*: qui tamen usus desiit omnino et vetitus postmodum fuit, ne videretur unctio Sacri Olei ad medicinam potius corporis, quam ad animae spirituale remedium adhiberi.

En varia quoad unctiones in extremae Unctionis Sacramento administrando praxis, quae vel ad veterem Ecclesiae disciplinam spectat, vel diversos respicit sive Orientis sive Occidentis Ecclesiae mores. Quod vero perlinet ad hodiernam praxim et praescriptum Ritualis Romani sive universalis Ecclesiae, omnibus patet: in huc enim statuitur quomodo fieri debeat unctio, et quae sint partes inungendae, quaeque ex his debeant praecipue inungi, et quae inungi quomodoque non debeant. Superius a me iam sunt allata Ritualis verba, quibus consonat Concilii Tridentini Catechismus piri, *i*, *De extremae Unctionis Sacramento*.

Oculi, aures, nares, os et manus praecipue debent inungi; de *pedibus* et *renibus* vero dicitur, quod in quibusdam semper *omittitur* unctio, nempe in *mulieribus*, et *omittitur honestatis gratia*: in viris autem non semper, sed tunc solum quando *infirmus commode moveri non potest*. *Oculi itaque, aures, nares, os et manus* sunt inungendae praecipue; et has corporis partes nominat, et ideo praecipue eas praescribit inungendas, quia veluti sensuum *instrumenta* considerat. Omissis hic quibusdam quaestionibus, quae ad Theologos spectant, quaeque rei, de qua agimus, nihil prorsus vel officere possunt, vel prodesse, unum breviter adnoto: fuisse, nempe, olim a Theologis investigatum disceptari, an quinque sensuum unctio sit de substantia Sacramenti, iam in hac disquisitione non de omnibus laxative unctionibus agebatur, sed de illis quinque, quibus sensus liniuntur; sed cum de quinque his sensibus loquuntur, pedes et renes omittendo, renum ac pedum unctionem omitti posse eos putasse non est credendum; ex quo conicere quis posset parvi apud eos momenti fuisse *renum* ac *pedum* unctionem, adeoque omitti omnino posse vel debere, eos existimasse. Sed male admodum quis ex ea quaestione id colligeret: clare enim nimis Ritualis rubrica praecipit, ut *renes* et *pedes* ungantur; nempe ex eo quod Rubrica prius quinque tantum humani corporis partes memorat (eas aliquomodo a renibus et pedibus seiungendo) quas solum, quemadmodum et Concilii Tridentini Catechismus, sensuum instrumenta in homine vocat ei a natura tributa, non ex hoc, inquam, et *pedum* et *renum* unctionem vel excludit, vel omnimodam libertatem eos ungendi huius Sacramenti Ministro relinquit; sed ideo Rubrica, quin sibi contradicat (ut videri primo intuitu posset) quinque partes prius inungendas assignando, septem postea enumerando, abstrahit quodammodo *pedes* et *renes* ab *oculis, auribus, naribus, ore, manibus*: non quia sensum ab illis, qui in quinque assignatis prius partibus, diversum aliae duae partes et Torinenl, sed quia hae, quas postea adiicit partes, relationem habent ad aliquem illorum sensuum, quos iam in quinque aliis partibus memoravit. Non per *oculos, nares, aures, os* et *manus* intelliguntur sensus *visus, odoratus, auditus, gustus* et *tactus*; cum quibus potest homo delinquere et peccatum perpetrare. Cum autem relationem ad

aliquem ex his quinque sensibus aliae duae postmodum adieclae paries habeant, hinc per has, nempe per *renet* et *pedet* non de novis, aul diversis sensibus intelligi loqui, sed de duobus ex quinque iam memoratis sensibus. *Pedes* enim sub sensu *tactus*, *renes* anlem sub sensu *delectationis* possunt comprehendere; *pes* namque *gressu*, poles delinquere, et *renes* per lumborum delectationem: atque idcirco in forma unctionis pedum dicitur: *Quidquid per gressum deliquisti*; et in alera renum, *quidquid pei lumborum delectationem deliquisti*. Pia hinc Mater Ecclesia instituit ut septem hae singulae paries inungerentur, ut medela cuique sensui plene completeque aptaretur. Quin pie igitur, si Anciores audiamus, et ex loto Rubricae contextu eruitur, essentielles esse unctiones in hoc Sacramento dici poles, et duas integrales, *pedum* nempe et *renum*, quarum postrema plerumque in viris *omittitur*, semper vero in foeminis: quaecumque sit omissionis ratio, sive *impossibilitas* in viris, sive *honestus* in foeminis; quod non diceretur a Rubrica (quae quidem in foeminis renum unctionem omittebam praecipit) si harum partium unctio aequae essentialis esset ac aliarum quinque. Confirmatur hoc ex aliis quae immediate habet Rubrica verbis: *sed sive in mulieribus, sive in viris, alia corporis pars pro renibus ungi non debet*; ex quo fluit integrale lautum esse hanc unctionem: quod quidem de aliis quinque sensibus non dicitur, imo si unctio fieri in aliqua ex aliis quinque partibus nequii, aliquo suppleri modo debere ipsa innuit Rubrica per haec verba: « Si quis aulem sit aliquo membro mutilatus, pars loco illi proxima inungatur eadem veiborum forma»; reda igitur distinctio haec inter *integrale* et *substantialem* patet dignoscitur, et in ipso Ritualis Rubricae contextu fundata.

Omnibus hisce positis, sive quae ad veterem perlinent disciplinam, sive quae diversam respiciunt praxim, sive quae ipsa habet Rubrica quoad partium liniendarum distinctionem, differentia legitime infertur unctionem inter et unctionem, inter partem et partem inungendam, et hinc quoad alicuius etiam partis locum diversum inungendum, quin haec diversitas (loquor de duabus partibus integralibus, quas distinguendo memoravit) aul Sacramenti validitati aliquid detrahat, aut ipsi licitudinem officiat, quod habet relate ad pedum unctionem Rubrica: *attamen pedes etiam et renes*

ungendi sunt. Ille Rubrica non innuit an in inferiori parte seu planta, vel in superiori pes sit ungendus, sed solum praescribit pedum unctionem. Fateor quidem, si pedum unitionem cum unctione manuum conferamus, colligi quodammodo posse inferiori pedum pariem sive plantam esse liniendam. Nam cum de unctione manuum Rubrica loquitur, clare innuit manus interiorius esse tingendas exceptis Presbyteris, de quibus ait: *Manus cero, quae reliquis infirmis interiorius ungi debent, Presbyteris exterius ungantur*. Idem dici debere de pedibus, licet Rubrica non innuat, sicut de manibus; nam lumen Tituli XXXII ille Sacramento extremae Unctionis, tum XXVIII de ordine ministrandi Sacramentum extremae Unctionis, pedes simpliciter nominat. In illo legitur: *attamen pedes etiam ungi sunt*; in hoc legitur: *ad pedes*. Nihilominus facta comparatione unctionis pedum cum alia manuum, colligi posse dixi etiam pedes inferiorius esse inungendos, quemadmodum et manus interiorius, quia in hac parte, sicut in manibus, laclus praecipue situs est. Ad sensum aulem laclus vidimus pedes perlinere, et unctio tactum respicit, per quam oral Minister Dominum, ut infirmo indulgeat quidquid per tactum deliquit; quia licet gressus (cuius culpis Minister Deum precatur ut remittat infirmo) totius pedis sit actus, lamen inferiori parti praecipue tribuitur, in qua tactum dici potest praecipue et sensibilius inesse, et qua terrain immediate premit. Haec, non inficior, sponte fluere videntur; hoc ex instituta comparatione cernitur. Advertendum tamen est nihil a Rubrica quoad pedes dici, quemadmodum de manibus, an in inferiori vel in superiori parte pedes inungendi sint. Ex hoc facium fortasse est, ut diversi diverso in loco pedes inungant, quidam nempe iuxta diversam praxim ad plantam, quidam ad *larsum*, sive pariem superiorem, quidam ad *metatarsum*, ad eam scilicet pedis pariem, quae vulgo *collo dei piede* dicitur: ut ex Baruffaldo colligitur, qui etiam haec habet: « Si vero infirmus non valeat moveri prae lassitudine ex morbo proveniente, ungatur ea pars, quae commode magis prostat ».

Hoc admissio, silente Rubrica quoad pedis locum in pedum unctione, praxis varietate inspecta, necessitate ob infirmi ex morbo lassitudinem admissa, pedes ungi in ea parte *quae magis commode prostat* (quod aequivalet alteri unctioni

faciendae in mutilatis in loco proximiori parti quae deest) unum accedit quod despiciendum non foret: nempe quod sicut pes ex inferiori parte et superiori constat, et pedes ideo haec omnia comprehendit, quaecumque ex his partibus ungatur, verum semper erit pedem inungi; et nihil fortasse referet an inferior vel superior illius pars ungatur. Neque dici stricte poterit contra Rubricam agere, qui superiorem potius quam inferiorem pariem inunxerit, vel vicissim, aut ab uno potius quam ab altero ministro Rubricae praeceptum servari vel violari. Quisque enim se Rubricam servasse dicet, scilicet ac pedem, quacumque in parte inunxerit; et quisque pro se Rubricam proferet, quae *pedes* ac *pedem* simpliciter nominat. Quae hucusque dixi, quaeque ex diversa praxi desumpsi, ex auctoribus deprompsi, et ex generica Rubricae locutione protuli, unctionem hanc, de qua sermo est, liberam fortasse possent relinquere quoad locum; cum praxis contra praxim, usus contra usum posset afferri; non vero clarum et laxativum Rubricae praescriptum, nisi genericum de pedibus ungendis. Hinc nec Ecclesia unum fortasse prae alio reprehenderet, cum omnes aequae unctionis praeceptum servasse, ac neminem aut Sacramenti validitati detraxisse, aut contra licitam administrationem peregissem, posset aliquo modo contendere. Quot, quaeso, sunt, quae in disciplinari oeconomia Ecclesia diversimode peragi permittit? Quot in praxi de aliquibus discrepantiae, in accidentalibus quidem, admissae, quae non prohibentur? Quot rituum varietates, quas Ecclesia ipsa conservat? Quot consuetudines, quae dummodo rerum substantiam non attingant, retinentur, observantur, ut scandalum vitetur, vel dissidia removeantur, vel contentiones et iurgia praecaveantur? Hoc semper servavit Ecclesia; hoc Patres sese ad prudentiam componentes sequuti sunt. Narrat apposite ad rem nostram Augustinus Divum Ambrosium sibi de variis ritibus dubitanti et sciscitanti, ita respondendo scripsisse: « Ad quam forte Ecclesiam veneris, eius mores serva, si cuiquam non vis esse scandalo aut quemquam libi ». Id autem cum agebatur de non substantiis, aut de iis quae fidem non respiciebant. Hinc ipse Augustinus scribit (Epistola 86) i « In his rebus, de quibus nihil certe statuit Scriptura, mos populi Dei vel instituta vestrorum tenenda sunt; de quibus, si disputare voluerimus, et ex alio-

rum consuetudine alios improbare, orietur interminata luctatio ». Addam his quod apposite pariter habet Tertullianus initio libri *De virginibus*: « Regula fidei una omnino est, sola, immobilis, irreformabilis: caeterae iam disciplinae conversationis admittunt novitatem ».

Omnibus his positis, quae quidem non parvi momenti faciendae videntur, quid de Parochis Rhedonensis Dioecesis erit dicendum? Quid de diversa, quae inter eos servatur, praxi decernendum? Sane exponit Illustrissimus Episcopus diversimode in sua Dioecesi sese Parochos gerere in administratione Sacramenti extremae unctionis, et ab aliis pedum plantam, ab aliis, superiorem pariem inungi; sed haec duo aequae fatetur: nempe, et utrosque usui inhaerere, et ideo inhaerere, tum quia de hac re si leat Rituale Romanum, tum quia diversa praescribunt Ritualia, quae pro quibusdam Galliarum Dioecesibus edita fuere. En illaque rationes diversitatis quae inter praefatos Parochos advertitur in extrema unctione administranda; quae diversitas apud eos in usum transiit, et in consuetudinem, cui unusquisque, ipso fateri Episcopo, adhaeret. Quod verbum *adhaeret* demonstrat quodammodo ita eorum quemque suum in hac re usum moremque relinere velle, vel fieri fortasse posset neminem ab hoc, quem hucusque servavit, esse recessurum; praesertim cum unusquisque, nulla disciplinari universali existente lege, silente Rituale Romano, diversimode praescribentibus variis Galliarum Ritualibus, respondere aliter praecipientibus fortasse posset sese, sive in inferiori sive in superiori parte pedem ungat, pedem revera inungere. Ritualium suorum praescripta servare, nec inobedire* notam ullo pacto mereri. Hac supposita, paulisper proprio usui huc usque retento adhaesione, hac ad novam praescriptionem responsione admissa, nonne scandalum aliquod posset oriri? Nonne irreverentiae in Episcopum locus daretur? Quod quidem scandalum vitandum est mulloque magis non est excitandum, iuxta Ambrosii verba super relata: « morem eius serva, si cuiquam non vis esse scandalo nec quemquam tibi? »; praesertim cum de re agatur quae accidentalia respicit, in quibus iuxta Tertullianum varietas esse potest sive discrepantia: < Caeterae iam disciplinae . . . admittunt novitatem »; non vero fides et fidei substantia, quia *sola [idei regula]* per eundem Tertullianum *una omnino*

est immobilis, irreformabilis. Quid insuper si quisque pro suo usu stare vellet? Si suum quisque morem defendere? Si sitam quisque consuetudinem diversis Ritualium praescriptionibus innixam tueri? « Orietur interminata luctatio », ul inquit S. Augustinus; quam luctationem vitare debemus, quaeque ex aliorum consuetudinum improbatione excitatur.

Quare, ul scandalum vitetur, ul oppositio, ut luctatio isthaec praecaveatur in hoc accidentali ritu, cum varia fuerit ex ritibus Ecclesiae disciplina, cum varia haec fuerit diversarum Ecclesiarum praxis quoad numerum partium inungendarum, el istarum aequae partium locum inungendum mos el praescriptio, cum nihil Rituale *saltem praeceptive* innuat, cum varia Galliarum Ritualia diversimode praescribant, cum denique vere ab ulrisque dici possel aequae pedem inungi, quacumque in parte inungatur; ad scandalum vitandum quod forte posset oriri, ad luctationes praecavendas quae possent excitari, S. Congregatio sapienter aequae ac apposite respondendum putavit: « Scribendum Episcopo esse, ul pendentia adhibita hac in re nihil innovet ».

Ad Dubium II. Datur sponsae annulus in signum mutuae dilectionis eam inter el sponsum, et est tamquam pignus iunctionis cordis ulriusque; idque ex ipsa eruitur Oratione, quam in dicti annuli benedictione adhibendam praescribit Ecclesia; in hac enim, et de fidelitate integra, et de mutua charitale fit mentio, in qua vivere nlerque semper debet. Hinc S. Isidorus, de Eccl. Off., scribit capite 19: « Illud vero quod in primis annulus a sponso sponsae datur, fit nimirum, -rei propter fidei signum, vel propter id magis ut eodem pignore eorum corda jungantur ». Ideoque non sacerdos huius Sacramenti minister, non alius quisque, sed ipse sponsus sponsae digitum annulo ornat. Benedicitur vero annulus, ul omnis fascinatio a connubio amoveatur; el idcirco, cum signum Crucis, benedictio Sacerdotalis el aqua benedicta valeant (quemadmodum innuitur in ordine ad faciendam aquam benedictam) ad « effugandos daemones, et ul effugiat (legitur in exorcismo salis) omnis phantasia et nequitia vel versutia diabolicae fraudis..... Ut fias aqua exorcizala (legitur in exorcismo aquae) ad effugandam omnem potestatem inimici, el ipsum inimicum eradicare el explantare valeas cum Angelis suis apostolicis »; el in oratione sequenti ... « elemento huic (a-

quae) virtutem tuae benedictionis infunde, ut creatura tua mysteriis tuis serviens ad abigendos daemones divinae gratiae sumat effectum » : cum, inquam, signum Crucis, benedictio Sacerdotalis et aqua benedicta ad effugandos daemones valeant, optime sapienterque statuit Ecclesia, Sancto edocta Spiritu, ad pacem in connubtis servandam hanc annuli benedictionem (quae inter Sacramentalia recensetur) instituere et praescribere, el peculiarem orationem assignare, per quam annulus ab omni diabolica fraude, nequitia, versutia; malignantate purificetur. Iam, quaeso, cur haec annuli benedictio erit in secundis nuptiis omittenda? Numquid, qui secundo nubunt, pacem non tenentur inter sese conservare? Numquid non amari invicem debent, ul hoc mutui amoris signo debeant carere? Numquid mutuae fidei debito liberantur, (ad quam servandam aequae per secundum comugium adstringuntur, ac si ulerque primo nuberet) ita ut huius fidei inter se servandae symbolico pignore non indigeant? Numquid diversa sunt sui status officia, aut matrimonii Sacramentum, quod secundo nubendo suscipiunt, ab aliorum malrimonti Sacramento differt, qui primo illud suscipiunt? Haec quisnam dixerit unquam, aut quantnam inter primas el secundas nuptias differentiam quis unquam poterit afferre, ut banc annuli benedictionem, quae ad allatos et ab Ecclesia intentos fines instituta est et peragitur, ab Ecclesiae ritibus excludat, aut omitti debere contendat, tamquam sine fine, sine significatione, sine ad aliquid relatione adhibeatur? Arbitrarie ergo nimis, hanc omittens benedictionem, Rubricae verba interpretatur, ab Ecclesia intentione recedit, et linem non agnoscit, quem Ipsa, hanc instituendo praescribendoque benedictionem, habuit. Allata ilaque verba Rubricae: sed *viduae nuptias* non *benedicat*: quae non recte interpretando, quidam Parochi, de quibus agitur, prohibitioni benedictionis annuli aptant, alio respiciunt. Siquidem non de omittenda quacumque benedictione in nuptiis illic sermo est, sed de secundis nuptiis non benedicendis, sive de vidua quae secundum contrahit matrimonium: nimis clara per se sunt ea verba, el nescio quomodo aliter possit quis ea interpretari.

Hae quidem nuptiae benedicendae non sunt; quae prohibitio nova in Christi Ecclesia non est. Nimis fortasse longus in scribendo essem, si illius originem vellem

investigare, si rationes, quibus Ecclesia ad hoc statuendum permota fuit, perscrutari, si praxis huius, quae nostra adhuc aetate servatur, fundamentum inspicere. Omnibus omissis quae tandem supervacanea ad rem nostram forent et quae apud Marlenium aliosque velerum rituum scriptores inveniuntur, quaedam indicabo, ex quibus non reda Rubricae verbis data interpretatio patebit; cum ea ex dicendis appareat differentia, quae inter annuli et nuptiarum benedictionem intercedit, per quam istam, non vero illam omittendam indigilatur et praescribitur. Ul res clarior reddalur et origo benedicendi secundas nuptias appareat: apud Paganos, ut testatur Valerius Maximus lib. 2, cap. 1, secundae nuptiae intemperantiae argumentum et indicium habebantur, et quasi nefastae considerabantur. Hinc Plutarchus in problematibus (problem. 99) ait: « Felices ei faustae sunt primae nuptiae, secundae vero istes et detestandae ». Martialis alii-que alia et his maiora addunt. At in Christiana Ecclesia alteras nuptias Patres numquam damnaverunt, et Ecclesia ipsa semper lamquam vera et indubia Sacramenta retinuit et recepit; matrimonii enim Sacramentum inter liberas personas non prohibuit, et licet ob significatum, ul infra videbimus, virginem cum virgine nubere oplasset, non, inquam, secundas nuptias prohibuit; ul euntia Montanum et Novatum hac in re definivit Concilium Nicaenum I can. 8. Hinc esi quod secundas nuptias iuxta tunc vigentem disciplinam dumtaxat passa est Ecclesia; cuius mentem explicans Hieronymus contra eundem Novatum scripsit ep. ad Marcell.*. < Nos secundas nuptias unum tam appetimus, quam concedimus ». Quod clarius alibi explicat ep. nempe ad Gerontiam ita scribens: < Aliud est, quod vult Apostolus, aliud quod cogitur velle. Ul concedat secunda matrimonia, meae est incontinentiae non illius voluntatis..... Duae sunt Apostoli voluntates, una quae praecipit, et altera quae indulget vult nos permanere post nuptias sicut seipsum sin autem nos viderit nolle quod ipse vult; incontinentiae nostrae tribuit indulgentiam ». Quare ipsam Ecclesia viduas, quae ad secundas non transierunt nuptus, maximi fecit, easque vehit Cleri partem habuit, ut loquitur Tertullianus hb. I de Uxore; quem, et cum eo alios, quos praedicio, adire quis commode poterit. Hinc iuxta veterem disciplinam, certis ali- quibus legibus secundae nuptiae inter Chri-

stianos, medio praesertim aevo, intra certos limites arctatae erant et nemini fas erat viduis nubere *absque suorum Sacerdotum, idest Parochorum consensu, et connirentia populi*, ul decretum esi in Capitularibus Regum Francorum. Insuper nonnisi iniegro anno a mariti obitu relictae nubere permisum erat quod praesertim legimus in codice Theodosiano lib. 3, lit. 8, de secund. Nupt.: < Si quae ex foeminis perduto marito, intra anni spatium alteri festinavit in-nubere probrosis inusta nolis, honestioris nobilisque personae et decore et iure privetur, atque omnia quae de prioris mariti bonis, vel iure sponsalium, vel iudicio defundi coniugis consequuta fuerat, amittat. Et sciat nec de nostro beneficio vel adnotatione sperandum sibi esse subsidium ». Hanc antiquam legem confirmavit Decretalium iure de foeminis Innocentius III Decretal. lib. 4, lit. 21, capite ultimo. Uli autem imperiali edicto viduis *subsidia* denegata erant, ita eandem tenuit disciplinam Ecclesia quae ab eleemosyna eas excludebat, « sed et ab eleemosyna Ecclesiae; dum indigna putabatur stipe, quae ad secunda coniugia devoluta erat ». Tandem Ecclesia, etsi secundas pateretur nuptias, secundo nubentibus poenitentiam canonicam imponebat; quam dum illi exsolvebant, sacra carebant communione. Ea fuit antiquitus Ecclesiae disciplina, ul docent vetustiora Concilia Ancyranum, Laodicense et Neocaesareense. Tempus autem huius poenitentiae, Saeculo 4, quandoque ad annum, quandoque etiam ad biennium prolongebatur. Cum autem secundo nupti huic adicerentur poenitentiae, neque Presbytero licitum erat interessé eorum convivio.

Ad liturgica etiam officia quod attinet, aliqua adnotanda sunt: et primo quidem, etsi sponsus viduae, cui spondebat, annulum traderet, tamen (medio potissimum aevo) vidua manum chirotheca quadam tectam habebat, ut Marlenius referi: secundo, nulla aderat sacerdotalis benedictio. « Homini enim, ait Hilarius comment. in Cap. 4, epistol. 1, ad Timotheum., unam uxorem decrevit Deus, neque enim secunda benedicatur ». Quare S. Caesarius sic Christianos sui aevi hortabatur sermone 289: « Qui uxorem optat accipere, sicut illa virginem invenire desiderat, ita ipse usque ad nuptias virgo sit; quia si non fuerit, benedictionem accipere cum sponsa non merebitur ». Similia bis habentur in Constitutionibus Summorum Pontificum relatis Titulo XXI Decretalium:

Vir autem. Urbanus Papa III, Vigiliensi Episcopo rescribens, rationem affert cur secundae coniugum nuptiae non benedicantur: « Quia inquit, alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet ». Audiendus hac in re etiam Durandus in Rationali, lib. 1, cap. 9: « Nuptiae benedicendae sunt a Sacerdote cum precibus et oblationibus; verumtamen vir et mulier ad bigamiam transiens matrimonium contrahendo non debet a Presbyteris benedici; quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio non debet iterari Non ergo debent nuptiae benedici, nisi ubi virgo cura virgine contrahit ». Aliam de hac non impertienda in secundis nuptiis benedictione rationem affert S. Thomas in VI Sententiarum, Dist. 42, quaest. 3, art. 2, ad 2, nempe: « quamvis secundum matrimonium in se consideratum, sit perfectum Sacramentum; tamen in ordine ad primum consideratum, habet aliquid de defectu Sacramenti, eo quod non habet plenam significationem, cum non sit una unius, sicut est in matrimonio Christi et Ecclesiae; iuxta Paulum Apostolum dicentem: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico Christi et Ecclesiae ». Hinc ratione huius defectus (plena significationis) benedictio in secundis nuptiis non datur. At idem S. Doctor hoc vult esse intelligendum, si secundae nuptiae tales sint ex parte viri et ex parte mulieris vel ex parte mulieris tantum; si enim virgo cum illo nubat, qui aliam habuit uxorem, nuptiae nihilominus benedicuntur; quod habet etiam Durandus citato superius loco. Tali enim in casu sarta quodammodo leclaquie significatio in ordine etiam ad primas nuptias manet, ut idem S. Thomas fusius clariusque explicat; cuius doctrina conformis est et favet quamplurimum his quae habentur in Rituali § *Caveat etiam*; id quo haec leguntur: « Ubi ea viget consuetudo, ut si mulier nemini unquam nupserit, etiamsi vir aliam uxorem habuerit, benedicantur, servanda est ». Quam quidem consuetudinem sua aetate aliquibus in locis extillis Durandus testatur: « Secundum quorundam locorum consuetudinem, si quis contrahat cum secunda virgine, benedictio iteratur, et hoc si Dominus Papa sciat et toleret ».

Priusquam concludam, aliquid addam quoad liturgiam in secundis nuptiis. Bigami Missae dumtaxat sacro aderant, neque velamine, iuxta Isidorium de div. Off. lib. 2, cap. 19, seu *flammeo* ornabantur; ad cuius finem neque coronis (quemadmodum

apud Graecos olim) vel cum univiris fiebat, a Presbytero donabantur: qui sane mos apud Graecos servatus est usque ad Copronymi Imperatoris aetatem. Cum enim hic Eudoxiam in tertiam uxorem sibi adsciverit, ei-que corona fuerit elargita, iam tum et bigami coronari coeperunt, quod in Constantinopolitana Ecclesia, et paucis aliis Orientis locis peragebatur. Alius enim nos docet de Consen. Orient. lib. 3, cap. 13, in reliqua Graecia ad suum usque tempus, secundum exactam disciplinam et antiquam consuetudinem, bigamos non coronari. Ubi autem coronabantur, aliquod etiam erat discrimen in corona ferenda. Qui enim virgo esset, in capite; vidua vel viduus in humero coronabatur: atque illa in capite, alter in humero coronam ferebat ut docet Theodorus Studita epist. ad Maucrat. En in ipsa liturgia differentia inter nuptias viduarum, et nuptias quas virgines contrahebant.

His omnibus de omissione benedictionis, de qua in dubio agitur, expositis, et ex disciplina Ecclesiae et sua origine desumptis, differentia apparet, quae benedictionem inter et benedictionem repentur. Benedictio in viduae nuptiis omittitur, quia iuxta veterem disciplinam mittebatur, quia Ecclesia, licet inter personas liberas inita Matrimonia tamquam vera matrimonia ac tamquam vera Sacramenta habuerit, tamen virginem cum virgine nubere oplasset; neque per hoc secundas nuptias damnavit, aut damnat, quin imo contra Montanistas et Novatianos, qui iure damnati sunt, docet secundas nuptias, et ultiores quoque, vere esse nuptias, ac per se licitas atque honestas, et in Montanistarum incideret errorem, si quis forte secundas et ultiores nuptias illicitas, aut damnandas esse putaret. Omittitur item benedictio haec, quia in secundis nuptiis, iuxta D. Thomam, non plena habetur significatio matrimonii cum Christo et Ecclesia. Omittitur denique, quia olim Ecclesia, quae secundas non improbando nuptias, eas non nisi certis legibus et conditionibus permisit, iis omnibus iuxta praesentem disciplinam sublatis, hoc solum statuit, ut nempe viduarum nuptiae non benedicantur. Iam quaenam comparatio nuptiarum benedictionis, cum benedictione annuli, vel ex omissione illarum, huius etiam benedictionis ommissio debeat inferri? vel quod Ecclesia de nuptiis dicit, de annuli etiam benedictione id dixisse putandum sit? immo reapse debeat omitti, sicut et illa omittitur.

tur? Quae sit caussa benedictionis annuli, quid ipsa significet, quid in nubentium memoriam revocet, ad quae illa amoris, pacis, fidelitatis obeunda munera nubentes provocet, iam vidimus; quae loto coelo abns distant, quae de nuptialum secundarum benedictione omittenda retulimus. Quare cnm benedictiones istae inter se comparatae, summopere, quoad omnia etiam differant; cum rationes quas habuit et habet Ecclesia in omittenda viduarum benedictione, annuli benedictioni aptari prorsus nequeant; cum denique huius benedictio peculiares habeat ad coniugum respective spirituale bonum procurandum rationes et finem, numquam sive in primis, sive in secundis, sive in ulterioribus etiam nuptiis omittenda erit.

Ad, Dubium III. Duo haec sunt Dubia, quibus iisdem fere rationum momentis potuit occurri, ac simul consideratis unica responsione satisfieri. Duo sunt in Rituali Romano Tituli, in quibus agitur de Baptismo: Titulus septimus, qui agit de Baptismo parvulorum; Titulus duodecimus, qui de Baptismo adultis conferendo pertractat. Duo pariter sunt Baptismi Ordines, qui diversas respective caeremonias, exorcismos, fireces praescribunt, et Baptismo, vel infantibus, vel adultis conferendo respondent. Titulus denique decimus quarius modum praescribit ea supplendi, quae in Baptismi collatione sunt omissa, cum hoc Sacramentum, ob imminentis mortis periculum vel alia urgente necessitate collatum est, et inscribitur: Ordo supplendi omissa super baptizalum.

Novum non est quod cap. V statuit Rituale de caeremoniis in Baptismo omissis, postea supplendis. Consuevit Ecclesia vel a primis saeculis aliqua, quae in conferendo Baptismo omissa erant, supplere. Nam ii, qui in lecto decumbentes (clinici idcirco vocati) baptizabantur; si convaluissent, Episcopum adire tenebantur, ut ea omnia supplerentur, quae, urgente necessitate, omissa fuerunt in Baptismo. Id constat, ex antiquis ac probatissimis monumentis; ita ut vetus Ecclesiae disciplina super hoc in dubium nequeat revocari. Omnia hic persequi longa nimis res esset: quaedam afferam. Liquet ex lib. IV historiae Ecclesiasticae Eusebii, Cornelium Papam in Episcopo ad Fabium Antiochum, Novalem redarguisse, quod postquam liberatus a morbo est, reliqua non perceperit, quae iuxta Ecclesiasticam regulam percipi debent, neque ab

Episcopo consignatus sit. Ex his eruitur Cornelium Papam docere male se gessisse Novalem, quod suscepto in lecto baptismati addi deinde non curaverit ritus alios, quos Ecclesia in conferendo baptismate adhibebat, sive qui praecedebant, sive qui subsequiebantur: quorum quidam diversam calechesim continebant, quidam varias abrenuntiationes et Fidei professionem, quae omnia non inutiliter, sed ad linum aliquem ab Ecclesia statuta erant. Item Auctor de Rebaptismo inter Cypriani opera haec generationem habet coi. 637: < Siquidem per nos Baptisma tradetur integre et solemniter, et per omnia, quae scripta sunt assignetur, atque sine ullius rei separatione tradetur: aut si a Minore Clero per necessitatem traditum fuerit, eventum expectemus, ut, aut suppleatur a nobis, aut a Domino supplendum reservetur ». Censet itaque hic scriptor sane antiquissimus et Cypriano coevus suppleri posse post Baptismum ritum aliquem, qui antea omissus fuisset. In Concilio Laodicensi, can. 47, legitur: « Quod oportet eos, qui in morbo Baptismum accipiunt, et deinde resurgunt, fidem ediscere et nosse quo Divino munere digni habiti sunt ». Ex his patet, praeter confirmationem, quae olim per Episcopum simul tradi consueverat, etiam calechesim adiungi consuevisse, et alia quae defuerant. Omnia, quae ad rem hanc apposite faciunt, persequi, nec tempus sinit, nec res ipsa stricte postulare videtur, et haec sufficiunt pro instituto suscepto. Quae nam autem Ecclesiae super hoc fuerit disciplina omnibus compertum est; atque hinc plura referre praetermitto, quae apud D. Augustinum, Zenonem, Cyrillum Hierosolymitanum, Ambrosium reperiuntur, quos refert Marlenius lib. f, cap. 4, art. 15, n. 2, de antiquis Ecclesiae Ritibus.

Fuerunt qui putarunt, post collationem Baptismi, quosdam ritus non convenire, ut illos, per quos indicatur catechumenum adhuc sub Daemonis esse potestate nempe < Exorcizo te, spiritus immunde . . . ut discedas ab hoc plasmate Dei, quod Dominus noster ad Templum sanctum suum vocare dignatus est, ut fiat Templum Dei vivi »: ab eo enim qui baptizatus iam est, expulsus est Daemon, atque Dei vivi templum factus ipse est. At male; nam ad omnem inconvenientiae ideam tollendam, sapienter Ecclesia statuit mutationes aliquas faciendas in hoc exorcismo, in quo pro *fiat fieret* poni constituit, quae mula-

tio respicit statum catechumeni baptizali ante Baptismi -iis- eplionem, non vero post susceptum Baptisma in necessitate collatum. Idem dicendum de catechismo ad Fidei instructionem, quam exclusam vellent, quia in Palrini Fide firmi sunt, qui sponderunt, atque ita ea suppleri tantum vellent, quae Baptisma sequuntur", sed male dem, quia Ecclesia quidquid omissum est, suppleri statuit : quod salis superque esset, ne quis diverse sentiret, sed et haec est supplendi ratio, nec inutiliter peraguntur, iuxta Theologos, quae supplentur. Audiatm prae omnibus S. Thomas parte 111 de Sacramentis quaesi. 71, ari. 3, ad 3, qui haec tradit : « Non lamen sunt praetermittenda ea. quae aguntur in exorcismo, nisi in necessitatis articulo, et tunc cessante periculo, debent suppleri, ut servetur uniformitas in Baptismo: nec frustra supplentur post Baptismum, quia sicut impeditur effectus antequam percipiatur, ita potest impediri postquam fuerit susceptus ».

Haec quae supplenda dicuntur, scilicet ritus et caeremoniae, quae praecedunt vel stib-cqiuuitor, licet non sint ad Sacramenti substantiam necessaria, nihilominus cum sint Sacramentalia quae Ecclesia instituit et quae aliquam habent significationem, habent finem aliquem, et effectum aliquem producant, et idcirco omitti non debent ; et consequenter supplenda sunt in iis, qui vel urgente necessitate, vel apud haereticos, aut quocumque errore sine ipsis sacro sunt regenerati lavacui. Hinc fuit et est vetus et recens Ecclesiae mos, qui p-wutsab Eslio nuncupatur, quam variis rationibus confirmat in IV Seni. disl. (>, § 5 easque ibi adducit; quarum prima est, ne Sacramentum careat solemnitate, tunc enim caeremoniae referuntur ad Baptismum praecedentem, atque idcirco non est absurdum etiam illas adhibere, quae solent Baptismo praemitti, veluti catéchisions: secunda exorcismus, etiam post Baptismum, aliquid agit atque per hoc utilis est, ut patet ex nuper allatis I). Thomae verbi : < Quia si cui impeditur effectus Baptismi antequam percipiatur, illa potest impediri postquam fuerit percepta->; quemadmodum et Cyprianus monet lib. IV, ep. 7 : « Sicut Diabolus in Baptismo fidei credentis excluditur, ita potest, lide postmodum deficiente, regredi » : tertia, ut servetur Baptismi uniformitas iuxta I). Thom.nn, sicut enim unum est Baptisma, ita easdem caeremonias servari convenit : quarta ut publico hoc ritu

Ecclesia Baptismum a quocumque collatum, ratum se habere declaret : quinta ut baptizalus publice habeat susceptorem sive Patriniim, cui sit cura illum christianae et catholice instituere : sexta demum, ut baptizatus, expressa per susceptorem sponsione, obligationem suam agnoscat, quidque Deo quidque Ecclesiae debeat, intelligat.

His omnibus positis, quid Rituale dicit Titulo qui inscribitur *Ordo* supplendi omissa super baptizalum? Postquam § 1 dixerit « omnia suppleantur etc. » sic sequitur : « Idemque ordo ac rite servetur, qui in Baptismo parvulorum (si fuerit parvulus) seu adultorum (si fuerit adultus) praescriptus servetur ». Ex his verbis videri aliquibus fortasse posset, superadultum quemlibet, nulla facta distinctione, eundem omnino in supplendis omissis caeremoniis ordinem esse servandum, qui pro adultis generice praescriptus est. At distinguendum, hoc in casu, adultum inter et adultum. adultus in catholica Religione ortus ab adulto qui in infidelitate vel haeresi ortus fuit et vixit, est distinguendus; atque hinc non omnibus indiscriminatim adultis eundem ordinem servandum esse patebit. Si quidem adultus, de quo sermo est in primo Dubio, super quem omissae caeremoniae servandae sunt, *calide baptizatus* dicitur post nativitate in, *et catholicus* eodem tempore dicitur: cum itaque duo sint ordines Baptismi, infantium nempe et adultorum, et ritus et caeremoniae in ordine Baptismi adultorum diversi sint ab illis pro Infantium Baptismo praescriptis, non omnibus aequae adultis (inspecta ordinis diversitate) idem ordo pro adultis adsignatus servandus est. Ordo enim unus supponit adultum non in Fide natum, sed ab *infidelitate ad Fidem venientem, vel ab haeresi etc.*; alter autem in Catholica Fide et ex Catholicis natum Parentibus supponit. Ille instructionem in Fide praescribit quemadmodum de Eunucho Candacis Reginae dicitur, qui postquam in Fide de Messiae Adventu, Morte, Resurrectione a Philippo instructus fuit, ab eo baptizalus est; ille in super continet ritus, exorcismos, preces, quae aptari nequeunt illis, qui in Catholica Religione orti sunt, ut omnibus palet: hic nihil de his habet. Hinc sicut ordo pro Adultis praescriptus servari non debet pro Infantibus ex catholicis parentibus natis, ita nec ordo idem supplendi omissa pro dictis infantibus aequae pro adultis debet adhiberi. Siquidem si in infante Catholico omissae

caeremoniae fuissent, quaenam, quaeso, fuissent servatae si post dies aliquos tantum debuissent suppleri? Non aliae sane, nisi quae omissae fuerunt; sed quae fuerunt omissae, illae fuerunt, quae pro infantibus praescriptae sunt, non pro adultis; igilur caeremoniae non adultorum sed infantium suppletae fuissent. Iam in adulto, de quo in primo Dubio sermo occurrit, cum is ex catholicis parentibus orlus sit, ac post nativitatem sit baptizatus, non aliae sunt omissae caeremoniae, nisi illae quae fuissent tunc post nativitatem servatae, quaeque una cum Baptismo fuissent adhibitae, sed hae fuissent quae pro infantibus praescribuntur: igitur quae pro infantibus praescribuntur, fuissent suppletae; sed in supplendis caeremoniis illae servari debent quae omissae sunt. Infantium ergo caeremoniae in adulto nostro, qui Catholicus natus est, suppleri ei servari debent: secus ritus, caeremoniae, fireces servarentur, quae illius statui ac Rogium non respondent, nec Ecclesiae intentioni et fini conformes sunt: quibus rationibus attentis S. Congregatio ad hoc dubium respondendum censuit: < Caeremoniae et preces servantur, quae in Rituali adsignantur pro Baptismo Infantium ».

Ad Dubium IV. Quod attinet ad dubium alterum, diversa adultorum qui ab haeresi veniunt, et adultorum qui in Catholica Religione sunt orti, conditio est. Illorum praecipue conditionem respicit ordo Baptismi, qui pro adultis inscribitur; quia aulem catholicus natus est, nihil habet quod instructione in fide indigeat, nihil quod errorum detestationem exposcat, nihil quod contra Fidem senserit ac debeal revocare. Qui vero ex infidelitate vel ab haeresi ad Fidem veniunt, aliqua habent peculiaris, quae peculiariter delesentur, revocent, profiteantur. Hinc Rituale Romanum apposite sub Titulo De Baptismo adultorum § 16, haec habet: < Ubi vero debita forma et materia servata est, omissa tantum suppleantur, nisi rationabili de causa aliter Episcopo videatur ».

Iam quod spectat ad catechismum et exorcismos, diversi sunt hi in adultis ab illis, qui in parvulis adhibentur, et licet caeremoniae sint eadem, verba tamen eadem non sunt; quia in adultis respectum habent vel ad Idololatriam vel falsam Religionem vel superstitionem vel perfidiam in erroribus (ut in Hebraeis Messiae adventum denegantibus) vel haeresun; ac propterea baeresim, cui adhaeserunt, necesse est ut agnoscat Minister dum vel in Fide

illum instruit vel exorcizat, ut apta verba et in catechesi et in exorcismis adhibeat: et quemadmodum infideles debent de peccatis suis poenitentiam agere, ita et haeretici de suis erroribus, quos detestari singulariter tenentur. Potest enim fieri *ut quis*, dicente Augustino lib. de Baptismo, *integrum habeat Sacramentum, sed perversam Fidem*. Hinc haec fuit vetus Ecclesiae disciplina ut haereticis haeticam pravitatem horrescere indixerit, antequam aqua sahitari ablueret. Quin immo grassante aliqua haeresi, Fidei articulos pravis illius haeresis erroribus oppositos olim peculiari modo haereticis baptizandis, vel etiam aliis, credendos profilendosque proponebat, quibus illos singulariter detestarentur. Locum proferam ex epistola Nicetii ad Iulianum Imperatorem, desumptum apud Chesnium Som. I Historiae Francorum, ex quo id patet. < Dulcis, legilur ibi, et dulcis Noster Justiniane, memorare quae promisisti cum baptizalus es, quid per singula te credere dixisti, cum unum Filium manentem in duabus substantiis cum Patre et Spiritu Sancto, non duos Christos testatus es »: quae quidem Fidei professio impio Nestorii opponebatur errori, qui duas in Christo personas asserbat, duosque docebat esse Christos, unum Filium Dei, alterum Filium hominis, ac proinde Mariam Matrem non Dei, sed hominis esse, et Christotocon, non Theotocon esse appellandam.

Haec quidem est vetus Ecclesiae disciplina, ut baptizati apud haereticos, cum dubium non leve, sed prudens de Baptismi validitate oritur, rite et sub conditione baptizentur. Rubrica Ritualis Romani in ordine supplendi omissa super baptizalum § I, inquit: < omissa omnia suppleantur ». Iam (redit hic eadem ratiocinatio, qua in superiori usus sum dubio) ea supplenda sunt, quae fuerunt omissa, sed in casu omissa sunt, quae respiciunt haeticum, nempe peculiaris catechesis, peculiare exorcismi, peculiare abiurationes errorum et sectae cui adhaesit; haec igilur omnia supplenda essent in haeretico nostro adulto, qui ab haereticis baptizalus, quia de illius Baptismi validitate dubitatur, sub conditione baptizandus esse dicitur. Rubrica absolute inquit, *omnia suppleantur*; sed supplenda sunt, quae sunt omissa, haec aulem sunt quae haeticum respiciunt; omnia ergo, quae illum respiciunt suppleri debent.

Nec inutiliter hoc Rubrica praecipit: in adultis enim huiusmodi palet etiam utilitas

horum Sacramentalium, <itiae omissa sup-
plenda dicuntur, quia undequaque infirmi-
tatibus sunt circumdati, et valido ad eas
repellendas scuto indigent; atque hinc est,
quod Rubrica omissiones supplendas prae-
scribit.

At eadem Rubrica (aliquid adnotandum
censeo) Ritualis Tit. De Baptismo adultorum,
quem supra attuli, §XVI haec habet: «Omissa
tantum suppleantur, nisi rationabili de causa
aliter Episcopo videatur». Haec non inu-
tiliter habet Rubrica. Postrema haec verba
cum aliis *in ordine supplendi omissa* rela-
tis conferenda sunt, in quibus absolute di-
citur *omissa omnia suppleantur*: ex illis
liquet non illa stricte servandam esse hanc
Rubricam, ut quae supplenda essent, omitti
numquam possint. Datur enim casus quod
Episcopi (saltem ac ipsi illorum prudentiae
res committatur) possint dispensare a sup-
plendo omissas caeremonias, si quae sunt
rationabiles causae, quae illos ad haec ipsa
omittenda moveant; ne forte innumerae o-
riantur dissensiones de Baptismo ipso, de
necessitate eadem caeremoniarum, prae-
cipue in civitatibus, in quibus magnus Hae-
reticorum numerus reperitur; cum prae-
sertim validum sit Baptisma sine his cae-
remoniis collatum. Addam postremo quod
habet Trombellius Dissel. XVIII, in cuius
secunda parte agit de caeremoniis in Bapti-
smo privatim administrato omissis, et postea
suppletis. Mullos ipse auctores refert, qui
de Rituali agunt, et ipsa Ritualia diversa
depromit: Ambrosianum a Marlenio inte-
grum relatum; Rituale Cardinalis Sanctae
Severinae, seu, ut alii volunt, Gregorii XIII
ac Clementis VIII, quod Rituale maxime
commendat Paulus V, in praefatione Rituali
Romano praeposita, affirmans fuisse a Viro
singularis pietatis et doctrinae b. m. Iulio
Antonio S. R. E. Cardinali S. Severinae
nuncupato longo studio, nullaque industria
et labore plenissimum, compositum; Rituale
ipsum Romanum Pauli V iussu editum; et
hoc Rituali, quod reliquis omnibus est usi-
tatum, usus praesertim fuit praeslantissimus
Ioseph de Arslan Episcopus Augustanus.
Hoc idem Rituale sive nostrum Romanum
consuluit prius praclarissimus Cardinalis
Annandus Rohan Episcopus Argentinensis,
dum in Rituale Argentinensi edidit ordi-
nem supplendi caeremonias tam super in-
fantes qui sine ullis caeremoniis sunt ba-
ptizati, quam super adultos pag. 10, 01.
Multa quidem adiecit ad utilitatem digni-
tatemque Baptismi, et caeremoniarum quae

in eo adhibentur copiosius explicandam, ex
quibus constat illa Ecclesiam preces et ri-
tus in Baptismo administrando praescriptos
accommodasse, ut iis rectissime utatur, dum
ab Ecclesiastico Ministro in sacro templo
et in publico fidelium coetu suppleri iu-
bet quod in privata Baptismi collatione o-
missum fuerit. Multa inquam adiecit; sed
sic ordinem praedictum supplendi caere-
monias Baptismi super adultos concludit:
« Haeretici ad Ecclesiam Catholicam venien-
tes, in quorum Baptismo debita materia
debilique forma servata fuit, moneri qui-
dem possunt post factam a se haeresis ab-
iurationem ad suscipiendas hasce Baptismi
caeremonias; sed cogi non debet. Iis so-
lum conferantur, sive infantibus sive adul-
tis, qui vel quorum parentes ea ex pia
devotione expetierim ». Haec conformia
maxime sunt iis quae Rituale Romanum
habet, quaeque supra retuli; nempe « o-
missa tantum suppleantur, nisi rationabili
de causa aliter Episcopo videatur »: et for-
tasse hanc omissionem vel prudentiam in
omissione exposcit, vel contentionum vita-
tio, vel iurgiorum occasio aliqua, vel aliqua
alia non improbanda ratio. Quibus omnibus
animadversis, et cum his quae superius sunt
adnotata collatis, ad propositum dubium re-
scriptum est: « Quatenus supplendae sint,
et supplendae esse credantur caeremoniae,
ut in dubio, illae supplendae sunt quae
pro adultorum Baptismo sunt praescriptae ».

Ad Dubium V. Exponit Ulmus ac Ritus E-
piscopus Rhedonensis Praedecessorem suum
Barreau de Girac anno 1788, cum novam
Missalis editionem in usum Rhedonensis
Diocesis typis mandavit, hanc de Missis
Votivis defunctorum privatim celebratis ap-
posuisse clausulam: « In diebus, quibus
Missa repetenda foret de Dominica, infra
hebdomadam, Missa votiva aut pro Defun-
dis dici potest; quod laqueum passim non
liat, nec sine rationabili causa, quae gra-
vior esse debet aliis diebus, in quibus ha-
betur Missa de Festo etiam simplici, aut
propria de Feria et in Feriis Adventus:
lunc enim rectius dicitur Missa occurrens,
nisi aliter exigat foundationis alicuius tenor
expressus ». Haec itaque clausula superiori
Dubio facilis admodum solutionis occasio-
nem praebet; quod propterea paucis so-
lutum videtur.

Praetermitto hic super praedicta clau-
sula aliquid adnotare, quod adnotari certe
posset. Dicit enim posset communibus In-
dultorum de Altaribus sive localiter sive

personaliter privilegialis legibus et conditionibus adversari: per se enim hoc patebit, quin aliquid singulariter adnolem; mitto etiam rationes in clausula ipsa adductas ad evamen vocare, cum in ea dicatur gravio-rem rationem requiri celebrandi Missas et volivas et pro dei iunctis diebus quibus occuiTil Missa de Dominica repetenda, quam diebus, in quibus habetur Missa de Festo simplici, aut propria de Feria in Feriis Adventus: haec ratio sponte omnino corruiT. Al elsi adducta valeat ratio, in oppositum valet; tunc enim maior est Missae cum Oficio concordatio, quod quidem attendendum est quodque in allero casu ut plurimum non occurrit.

Mitto haec omnia, et directius respondeo. Missae in Altari privilegialo celebrandae, ex ipsis conditionibus apposis in concessione, debent esse *de Requie*, nisi cum aliud Festum duplex, vel Dominicus dies occurrat; tunc enim acquiritur indulgentia, etiamsi Missa de Festo celebretur. Perinde est autem sive altare illud privilegium habeat perpetuum, sive ad septennium, sive certis tantummodo infra hebdomadam diebus, sive privilegium sit personale... Si igitur Testator, vel eleemosynam pro aliarum privilegialo Fidelis praebens, iusserit celebrari Missas certis statutisque hebdomadae diebus ad altare privilegialum, et in dies istos incidat aliquod Festum etiam duplex, satisfiet Testatoris et Fidelis eleemosynam offerentis voluntati Missam de Festo celebrando. Idem dicendum de diebus, in quibus duplex non occurrit, sed Missae pro Defunctis dici nequeunt, ul in Octiduis Epiphaniae, Paschalis et Pentecostes. Licet autem in Octiduis Corporis Christi ac Natalis Domini de Festo duplici celebritas agatur; Sacra tamen Rituum Congregatio annis 1670 et 1700 vetuit ne solemnia pro defunctis eo tempore indicarentur. Idem omnino praecipitur cum Sacrosancta Mysteria palam exposita adorantur. Haec omnia ex Decretis variorum Summorum Pontificum liquet; quorum postremus est Innocentius XI, qui Decretum super hac re edidit: quod et confirmavit Clemens XI; et haec apud Benedictum XIV indicata reperiuntur Institutionum XXXIV, § 26, 27, in quorum primo ait Pontifex: < iuxta Missalis Rubricas Missae privatae pro defunctis quocumque die dici possunt, praeterquam in Festis duplicibus et Dominicis diebus, item quibus diebus de Festo duplici nullum officium institui potest>: et iore, nam si dies excludunt Officium du-

plex, eo magis excludunt *Missas Votivas et de Requie*.

Itaque Missae Altaris privilegiat! debent esse *de Requie*, nisi hae nequeant celebrari vel ratione Festi duplicis, vel quia vetantur. Ex his omnibus inferendum est Missas ad lucranda Indulgentia pro Defunctis in Aliari privilegialo sive *locali* sive *personali* non solum posse, sed etiam debere esse *de Requie*, nec ullam causam requiri ul celebrentur in diebus non velitis, sive occurrat de Sancio simplici, sive de Feriis Adventus. Dixi *debere*, et de hire; nam eo ipso, quo quis diebus istis non celebret *de Requie*, privilegio vel locali vel personali facto renunciat; cum ex lege, ex conditionibus memoratis, hisce diebus, ul privilegio gaudeat, Missam *de Requie* celebraro tenetur. Quare clare evincitur diebus in Dubio memoratis, et a clausula Episcopi Rhedonensis, hodierni Episcopi praedecessoris, exclusis, non modo posse, sed et debere Missam *de Requie* celebrari, ne frustaneum Altaris privilegium reddatur.

Quid plura? (et hoc ad omnem removendam praecavendamque dubitationem alus adductis adiungam) Episcopus Rhedonensis, rationem inquirens clausulae a suo Praedecessore, Missali adiectae pro celebratione Missarum (quod quidem nescio qui fieri posset) advertit, ideo fortasse fuisse adiectam, quia dari poterat Sacerdotes raro de feria aut de Sancio celebrare, quia in Dioecesi Rhedonensi mullo plures dicuntur Missae pro Defunctis, quam pro quacumque alia causa; *ita ut ex centum stipendiis nonaginta, ad minus*, dentur in gratiam defunctorum. Si ita est, iam ratio celebrandi memoratis diebus etiam iis, quos clausula praedicta exclusos vellet, maiorem vim accipit. Est igitur ratio polior cur defunctorum animae suffragio peculiari non priventur, et est potior et gravior ratio, ubi quam, cum possit, debeat in altari privilegialo vel personali vel locali celebrari Missa *de Requie*. Et si lex generalis Rubricarum, quas Gallia recepit (recepit autem, et eas servandas ostendit, nam et Pontificum et S. R. C. super Rubricis edita appellat); si, inquam, lex generalis talis est, ut memoratis diebus, in quos vel Festum de simplici, vel feriate Officium, vel Adventus cadit, non solum permittit celebrationem Missae *de Requie*, sed et ad eam obligat, saltem ac nullus privilegio gaudet nisi huiusmodi Missas celebret iis diebus; cum insuper particularis eiusdem Episcopi dispositio huic

universali praescriptioni opponatur, non illi sed huic standum est; atque idcirco his diebus Missa *de Requie* dicenda est, ul el lex servetur, el ne purgantium animae peculiari piaculo priventur, neve ex hac particulari Episcopi Rhedonensis dispositione et clausula patiantur detrimentum.

Si haec non sufficiant, addam el alia, ul hodierno Ulmo Episcopo satisfiat, illiusque animus acquiescat. Ecclesia animarum suffragio consuluit, et fidelium viventium voluntati. Ne enim illae suffragiis privarentur, reluit, quod si ex benefactorum praescripto Missae *de Requie* celebrandae incidant in Festum duplex, tunc minime transferantur in aliam diem non impeditam, ne dilatio animalius suffragia expectantibus detrimento sit, sed dicantur de Festo currenti cum applicatione Sacrificii iuxta mentem eorundem benefactorum. Palet id ex Decreto generali sub die 1° Augusti 1662 in authentica Collectione Decretorum. Idem confirmavit S. R. C. in Elboren., in quo servandum esse hoc generale Decretum statutum fuit. Idem sancitum reperitur sub Alexandro VII die 20 Iulii 1769. Idem denique in Tirasonen. die 15 Septembris 1714. Quare non video cur de hoc possit dubitari. Sive igitur dies inspiciamus, de quibus in dubio, cum hi dies sint females, vel eos in quos incidit Festum de simplici, talos sunt ut in his non solum possit sed debeat celebrari Missa *de Requie*, sive S. C. R. decreta investigemus, quae permittunt, ul in duplicibus etiam de Festo occurrente Missa celebretur cum applicatione Sacrificii, iuxta benefactorum mentem, et in utroque casu provisum sit animarum suffragiis; in primo, servando regulas statutas quoad privilegium Altaris vel locale vel personale, el celebrando Missam *de Requie*, in secundo autem permitiendo Missam de festo cum applicatione Sacrificii; si impiam, haec omnia consideremus, clausula praedicta nihil officii. Quare patet: < Non comprehendi incilato Decreto diei 1° Septembris 1714, dies vel feriales, vel de festo simplici, itemque opus non osse nova concessione pro applicatione aliis diebus; et dari posse Decretum generale iam datum, quod nuper relatum est ».

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2711. LUCERINA. (4781)

Ad Ihmum I. Quibus honoribus, quibus privilegiis quibusve praerogativis honestatae sunt Basilicae sive maiores sive mi-

nores incertum sane est; el quod sciam, et quod legerim apud Liturgicos nullus fortasse inter scriptores reperitur, qui de hoc fuse saltem apposileque pertractet. Scriptores enim qui de Basilicis agunt, loti in eo plerumque sunt ut vel vocis etymologiam inquirant, vel ex profano sacrum illarum usum memorent, vel internam externamque illarum formam, structuram, ornatum, magnificentiam, splendorem describant; atque hinc nihil ab illis decerpi aut sumi potest, quod nostro huic proposito possit accommodari.

Dixi initio incertum omnino esse quibus privilegiis, gratiis etc. Basilicae gaudeant; nam, ut plurimum, non gaudent privilegiis el praerogativis quae intrinsece et absolute iis debeantur, sed iis, quae ipsis per varia tempora concessa fuerunt, ac proinde non omnia omnibus communia sunt; unde reipsa videmus quasdam privilegiis et honorificentiae insignibus gaudere, quibus aliae prorsus carent. Id autem ex eo evenit, vel quia Ecclesiis quibusdam ob earum antiquitatem el celebritatem aliquid prae aliis concessum fuit, vel quia Summi Pontifices alias prae aliis honestatas voluerunt ob aliquod singulare ei praeclarum in Christi Ecclesiam facinus, vel in ipsos Romanos Pontifices benefacta, vel quia Clerus ipse optime de Ecclesia et Pontificibus meritis decorari singulariter dignus habitus fuit. Hinc est quod ipsae Episcopales Ecclesiae nunnulae hoc illo privilegio gaudeant, el Episcopi ipsi, dum Sacrum soleinniter agunt, aliquo in Aliari ipso insigni utuntur, quo anteacli temporis, vel civitatis vel Episcopi praeclare gesta in memoriam revocentur.

In tanta rerum obscuritate, in tanto auctorum silentio, si quid statui hac in re poterii, id lotum vel ex praecellentia Basilicarum super aliis Ecclesiis, vel ex aliarum minorum Basilicarum exemplo poterit desumi, el quae concedenda sunt Ecclesiae Lucerinae ad aliarum minorum Basilicarum exemplum componi; nl quod ipsi non debetur intrinsece el absolute quoad honorificentiae insignia, ex iis, quae aliis concessa sunt, el ipsi concedatur, ne Literarum Apostolicarum verba inutilia ipsi reddantur, et specie tantum data concessio habeatur: quod suspicari nefas esset.

Ul de excellentia Basilicarum prae aliis Ecclesiis aliquid dicam, Basilica, si eius perquiremus etymologiam, regiam sive regis domum significat. Apud gentiles ad publica

peragenda negotia quasi diversorium erat; de quo Seneca lib. 3, de ira, Cap. 33 : < Fremitu iudiciorum Basilicae resonant ». Erat locus ad ius dicendam ; sic apud Plinium accipitur lib. 6, epist. 33 : « Sedebant indices centum et octoginta ingens utrinque advocatorum et numerosa subsellia, adstantium corona latissimum indicium multiplici circulo ambibat. Ad hoc stipatum tribunal, atque etiam ex superiore Basilicae parte, qua foeminae, qua viri, et audiendi, quod erat difficile, et visendi studio imminebat ».

Has posimodum Christiani Basilicas in Ecclesias et ex profano ad sacrum usum, et in locum ad Divina peragenda Officia converterunt. Unde apposite scribit Isidorus lib. 5 Originum : < Basilicae prius vocabantur regum habitacula ; unde et nomen habent. Nunc autem ideo Basilicae divina templa nominantur, quia ibi regi omnium Deo cultus et Sacrificia offeruntur ». Hinc Anlonius in gratiarum actione pro suo Consulatu : « Basilicae olim, inquit, negotiis plenae, nunc volis pro tua salute susceptis ». Dicitur etiam Basilica, quae templum etiam gentilium prius erant et sic vocata, et postea Deo vero consecrata. Hinc Ennodius in consecratione Basilicae Apostolorum, ubi templum fuit idolorum, scribit : < Veni ergo, piissime Domine, et ad consecrationem operis tui plenus illabere vice humani : per baptismum pectoris purgentur haec templa turpi hactenus dedicata patrocinio »; et Sanctus Augustinus, De civitate Dei, templum Vaticanum *Basilicam amplissimam* appellavit. Differentia erat inter templa et Basilicas ; in templis enim columnae, quibus illa ornabantur, in externa parte, in Basilicis vero in interna positae erant. Basilicae apud Christianos, initio, quoad religiosum cultum aliqua ratione a Templis differebant. Nam illae plerumque, singulariter ad Sanctos, praesertim Martyres colendos statutae erant ; Templa vero ad sacra celebranda mysteria erant destinata. Ex quo autem Ecclesiarum numerus crevit, tunc Templa sive Basilicae indiscriminalim Ecclesiae sunt appellatae, et tam Sanctorum cultus in utrisque agebatur, quam divina mysteria, nulla facta inter utrumque distinctione, in utrisque pariter sunt celebrata. Basilicae nomen non aliae Ecclesiae retinuerunt, sive non aliis Ecclesiis hoc nomen Basilicae datum fuit, quasi anonomastice, nisi iis Ecclesiis quae per totum orbem magis essent

insignes, vel ob antiquitatem, vel ob magnitudinem, aut celebritatem quae ipsis inerat, quaeque per hoc ipsum maiori veneratione, ut ita dicam, dignae habebantur. Haec fuit temporis progressu celebrioribus Ecclesiis data denominatio. At cum ob aliquam peculiarem rationem Basilicae nomen a Summis Pontificibus aliis etiam Ecclesiis concessum fuit, quae iis per se non gaudebant antiquitatis aut celebritatis, aut, si diei potest, maioris cultus nolis ; tunc, facta inter vetustiores et novas Basilicas distinctione, illae *Maiores* hae *Minores* Basilicae nuncupari coeperunt, quemadmodum Basilicae minoris nomen Lucerinae Ecclesiae nostrae concessum nuper est. Et haec maioris vel minoris appellatio alteri aequivalere *primi aut secundi ordinis*. Qualem Ianum primariae Ecclesiae Urbis Basilicae maiores dicuntur, seu Patriarchales Ecclesiae, in memoriam primarum quatuor Patriarchalium Cathedralium : Lateranensis, Vaticana, Sancti Pauli via Ostiensi et Liberiana; quarum prima, iuxta Macrium aliosque, Sedem Romanam, in qua novus Pontifex instituitur, praesignat; secunda Constantinopolitanam representat ; tertia Alexandrinam designat, quarta Antiochenam Sedem exhibet.

Differentia patet inter Basilicas *Maiores* et *Minores*; quae vero sint utrarumque privilegia, honore et caetera quae ipsis tribui debeant, silentibus Auctoribus ignorare penitus faleri cogor; nec me pudet, cum deficientibus monumentis, nullis exstantibus super hoc legibus, ceri aliquid statui a nemine possit, et ipsis Basilicis Maioribus diversa a Summis Pontificibus, nec omnibus aequae communia, tributa et concessa sint. Quid igitur ? Hem imperfectam relinquam? Haud quidem decet; et ab ipsis Apostolicis Litteris, ab aliarum Basilicarum exemplo desumenda responsio erit.

Iam dubitari nequit Ecclesiae Lucerinae *Minoris* Basilicae titulo decoratae aliquid concedi voluisse; et ea sane, quibus Basilicae Minores gaudent et utuntur. Legitur enim in Litteris Apostolicis : « Regale et Cathédrale Templum Luceriae Neapolitani Regni in Basilicam Minorem cum omnibus et singulis privilegiis quibus Basilicae Minores utuntur, vel uti et frui possunt et poterunt, erigimus et constituimus ». Ne igitur frustranea sit concessio, cum aliquid debeat concedi, et ea concedenda dicantur quibus Basilicae Minores utuntur, videndum quae sint ea, quibus utuntur Basilicae memoratae. Sequetur enim haec esse, de quibus

Apostolicae Litterae loquuntur. Siquidem, quaedam, ul Romae videmus, sunt omnibus communia, quaedam vero aliquibus concessa. Communia sunt Conopaei (sive italice *Padiglione*) usus, et usus Tintinnabuli, quod illud praecedit in sua cuiusque Ecclesia, el in supplicationibus loti Clero communibus: in vestibus vero Choralibus Cappa Magna pellibus armellinis ornata in anteriori parte per hyemem, el Cotta super Roccbelliim, cum Cappa deponitur, per aestivum tempus. Quae vero aliquibus concessa sunt singulariter, pauca sunt, quod sciam, el fortasse sola Palmatoria, el haec quidem, aliquibus in Missis Ianium solemnibus, aliquibus in Missis eliam leclis, sed infra Ecclesiae suae taxalive limites; ul non nullis ab hinc annis Basilicis S. Laurentii in Damaso concessum non ignoramus, el S. Mariae m Translyberina Regione. Haec suili, quae si non intrinsece el absolute Minoribus Basilicis conveniunt, reapse tamen concessa ipsis sunt, el his ipsae utuntur, vel ex communi usu, vel ex singulari concessione. Iam cum Litterae Apostolicae concedant Ecclesiae Lucerinae ea, quibus Minores Basilicae uti el frui possunt, non quae intrinsece el absolute conveniunt; licet Conopoeum el Tintinnabulum non memorent, hoc tamen privilegium, hoc honorificentiae saltem signum concedere eas voluisse dicendum est; quemadmodum el Cappam supradiclam in hyeme, el collam supra Roccheltum aestivo lempore, nisi forte iam ante postrema haec, quod nescio, peculiariter sint concessa. Generalia quidem sunt Litterarum Apostolicarum verba, attamen eiusmodi ul de concessione nequeat dubitari.

Tota difficultas quoad Palmatoria usum poterii moveri, cum haec non omnibus aequae minoribus Basilicis, sed aliquibus Ianium. Romae, concessa sil. Dubitari hinc de hac potest, cum non communis sil aliis omnibus; quod enim universaliter omnibus esi commune, id solum dicendum esi voluisse concedi. At cum eodem tempore Ecclesia Lucerina sil eliam Ecclesia Cathedralis, posset aliquo modo dici id eliam voluisse concedi, quod habent aliquae Basilicae Minores, quae Cathédrales non sunt.

Quod spectat ad Conopaei el Tintinnabuli usum el horum concessionem exemplum non deest, et reperitur m una Calalhaieronensi Syracusanae Dioecesis sub die 22 Martii 1817. Distractis enim quindecim Terris ab extensa nimis Syracusana Dioe-

cesi, unam ex duabus in *Calalhaieronenti* Civitate exigentibus Collegiatis, nempe Ecclesiam S. Iuliani ad Cathedralilatis honorem tamquam alia aptiorem S. C. erigi voluit, erectaque reapse fuit. Altera vero Collegiata, nempe S. Iacobi ob eius insignitalem Basilicae Minoris titulo fuit condecorata. Supplicantibus huius Ecclesiae Canonicis, Conopoeum et Tintinnabulum gestandi facultas facta fuit. Vemmlamen (ne quid me reticuisse incuser) quidam appositi sunt quoad horum usum limites, nempe: « in iis tantum solitis el consuetis Functionibus Ecclesiasticis, in quibus non concurrat cum altero Cathedralis Ecclesiae Capitulo; idque in Ecclesiae ambitu, vel inter limites tantum eiusdem Paroeciae: excepta dumtaxat ab hac limitatione solemnibus Supplicationibus, ab eadem Collegiata fieri quotannis solita per vias Civitatis in die S. Iacobi eiusdem Titularis ». Hic, ut liquet, agebatur de Ecclesia Collegiata ad Basilicae Minoris gradum evecta, et in concursu cum Ecclesia Cathedrali, el idcirco iure merito prudenterque limites concessae facultati fuerunt praescripti. Hoc evenire nequit in Ecclesia Lucerina, quae simul est Cathedralis, atque idcirco nullam fortasse meretur exceptionem; cum aliquid semper ut Ecclesia Cathedralis in se honorificentius prae aliis omnibus Ecclesiis habeat. Unum tamen quoad Conopaeum adverterem, illius nempe materiam talem esse debere, a qua *auri argenteae texturam* aul ornatum prorsus excluderem.

His omnibus positis, attenta dignitate Cathedralis Ecclesiae, attentis litteris Apostolicis, quae eidem Cathedrali Ecclesiae Minoris titulo honestatae privilegia, praeminentias concedunt, quibus aliae Basilicae Minores gaudent, attentis aliarum Minorum Basilicarum exemplis, ne concessio frustranea el specie tantum data videatur, respondendum putarem: « per privilegia, praeminentias, gratias intelligi Conopaeum omni tamen auri el argenti ornatu excluso, et Tintinnabulum, usum Cappae, ut supra dictum est »: quibus, Eminentissimi Patres, si ad exemplum nonnullarum Minorum Basilicarum Urbis *Pahnatoriam* propria tantum in Ecclesia addere velitis, haud quidem repugnarem cum aliquo modo Apostolicas Litteras favorabiliter interpretando posset includi, et ad A. I). *Secretarium cum Sanctissimo*.

Aliae *Exemptionum, Indultorum etc.* voces verba sunt generalia, quae quidem cum

nihil honorificentiae, ut videtur, singulare includant, nihil etiam huitt' generis concedunt, ac nullam dari ab hac S. Congregatione declarationem exposcunt; quatenus sil nimirum illorum vis, quid significant, quove modo Cathedrali Lucerinae debeant aptari: atque proinde non erat huius S. Congregationis haec omnia inquirere.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2745. VERONEN. (4782)

Ad Dubium IV. Peroportunum valde videtur nonnulla hoc in loco in medium proferre tam de benedictionibus Ecclesiasticis in genere, earumque origine et antiquitate, quam de benedictione, quae datur in line Missae; priusquam de ea benedictione agatur, de qua sermo est in dubio, quae fortasse zd illarum similitudinem dari coepit. Itaque Benedictio Ecclesiastica est precatio quaedam, qua aliqua sanctitas confertur, et illa proprie dicitur quae fit nomine Ecclesiae, et ex auctoritate a Deo ei concessa, quando nempe quis ratione sui muneris, quo fungitur, petit a Deo vel personis vel rebus bona convenientia tribuat. Deus enim posuit Sacerdotes et Ministros Ecclesiasticos dispensatores benedictionum suarum. uti docet eruditissimus Iacobus Eveillon Canonicus Andegavensis Ecclesiae in lib. De processionibus Ecclesiasticis, et probat ex cap. 6 Numerorum; ubi per Moysen locus est Aaron et filiis eius: « Sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis: benedicat tibi Dominus, et custodiat et ostendat Dominus faciem suam tibi, ei misereatur tui: convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. Invocabuntque nomen meum propter filios Israel, et ego benedicam eis ». Hinc ipsum Numerorum locum inter alios interpretatus est S. Doctor Petrus Damiani ad cives Florentinos scribens his verbis: « Dominus in lib. Numerorum de Sacerdotibus ait: invocabuntque nomen meum super filios Israel. Ego benedicam eis. Sacerdos quippe Dominum super hominem verbis invocatur, sed ipse super eum Dominus benedictionem efficaciter format. Effectus itaque benedictionis non ex merito Sacerdotis constat, sed hanc invocatio divini Nominis administrat, vel quod ex ore totius hominis, intus impleat Creator, et per indigni saepe hominis ministerium Divinae virtutis suum veraciter efficit Sacramentum ». Deo itaque operante in mini-

sterio Sacerdotali benedictio Ecclesiastica suum sortitur effectum; non quidem ex opere operato ad instar Sacramentorum, sed ex vi precum Ecclesiae, quae cum Christi sit sponsa, non potest non exaudiri ab eo pro merito et dignitate sua, quando aliquid pro filiis petit. Tota itaque benedictionum Ecclesiasticarum vis posita est in oratione et invocationi.* Ecclesiae, quae lit per suos Ministros; hinc est, quod non aliis formulis, non aliis verbis uti quisque benedicendo debeat, quam iis, quae ab Ecclesia sunt constituta. < Ha, inquit memoratus Eveillon, Ecclesia divino Spiritu edocta omnium rerum benedicendarum formulas conceptis verbis definivit in libris Ritualibus, ut sciant Sacerdotes quid in singulis et quomodo petendum sit, ne scilicet temere et pro arbitrio loquendo ab eius institutione, proposito et line excedam, et sic optatis decidam ». Haec in genere de Benedictionibus advertuntur; sed aliud aliquid hic addere iuvat, quod non inopportunum videtur. Ex communi Theologorum sententia benedictiones duplicis sunt generis. Aliae *inviolatae* dicuntur, aliae *co-titutivae* appellantur. Invocativae benedictiones illae sunt, quibus Dei benignitas invocatur, ut vel personis vel rebus pro benedictionis diversitate et vario rerum benedicendarum usu aliquid boni tribuat, casque a malo vindicet, non tamen immutet earum statum. Huiusmodi sunt benedictio Episcopalis, ea quae datur post Confirmationem, ea quae datur a Celebrante Diacono Evangelium lectuo, et quae ab ipso Celebrante nunc datur populo in line Missae, aliaeque huius generis multiplices benedictiones, ut vinearum, frugum, esculentorum, aliaeque innumerae, quarum formulae habentur in libro Sacramentorum S. Gregorii, in Ordinibus Romanis et in recentioribus Ritualibus; quae omnes sunt boni alicuius adprecatio. Ille num benedictionum virtute, licet aliquod vel temporale vel spirituale bonum divinitus ex Ecclesiae intentione tribuatur, vel rebus, vel personis, super quibus nomen Domini invocatur, lamen hae in suo naturali statu remanent, nec in sacrarum rerum ordine possunt adnumerari. *Cotitutivae* vero benedictiones illae dicuntur, per quas personae vel res benedictae ad divinum cultum destinantur, et in statu permanenti rei sacrae constituuntur: ita ut receptum per benedictionem hunc, statum amplius non immutent, neque ad profanum statum aut usum re-

dire possint, aut profanae ullo modo considerari vel effici valeant.

Hae aulem multiplices sunt; quaedam enim spectant ad aliquid simpliciter sacrum significandum; quaedam destinantur ad Dei cultum, et certa nostrae Religionis officia et ministeria, uti Episcopi, Sacerdotes et reliquorum Ordinum Sacri Ministri, vasa sacra etc.; quaedam vero ita benedicuntur vel ad aliarum rerum benedictionem praeparantur, uti sunt sacrum Chrisma, Oleum catechumenorum, quibus in consecratione vel ordinatione iuxta diversum Pontificalis praescriptum inunguntur Episcopi, Sacerdotes, et Fontis baptismatis benedictio peragitur. Haec omnia cum per benedictionem seu consecrationem in ius Domini transierint, et sacra sint facta, nequeunt in usum hominis adhiberi, aut ad profanum usum transferri iuxta celebrem iuris Canonici regulam in cap. 51, de Regulis Iuris in VI: « Semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum ». Hinc quae sunt constitutiva benedictione consecrata in suo semper manent consecrationis statu; quae autem sunt benedictione tantum invocativa benedicta, licet statum possint immutare et aliquo modo ad humanos usus adhiberi, ad profanos tamen nunquam possunt, quemadmodum plerique et magni nominis anciores sentiunt; sed haec investigare alienum prorsus esset a proposito.

His generice de benedictionibus adnotatis, nullum dubium est benedicendi ritum vetustissimum esse; hic enim reperitur in veteri Testamento, et ex eo eruitur quod elevatis manibus perficiebatur, vel legitur Esdrae cap. 8, num. 6: « Et benedixit Esdras Domino Deo magno, et respondit omnis populus Arnen, Arnen, elevatis manibus suis, et incurvati sunt et adoraverunt Deum proni in terra ». Hoc autem fiebat in signum invocandi Altissimi. Sic etiam in iuramenti peragebatur; quemadmodum legitur Danielis cap. 12, 27: « Cum elevasset dexteram et sinistram suam in coelum et iurasset per viventem in aeternum ». In Sacris litteris de huiusmodi actibus saepe fit mentio. Et ideo Christus Dominus dum in coelum ascendit, elevatis manibus, benedixit Apostolis, sicuti in Evangelio Lucae notatum reperitur; quae fuit vera super eos benedictio, sive super illos bonorum adprecatio. Apostoli super fidelibus per manuum pariter elevationem quasi a Deo susceperunt benedictionem, quam imper-

ticbant, fidelibus bona adprecabantur. Deinde ex ipsa apostolica traditione inter Christianos, manibus in coelum prius elevatis, et facto Crucis signo, perquam mundo salus facta est, ex qua bona omnia dimanant et in qua per Christum mortem humani generis redemptio perfecta est, facto, ut supra, Crucis signo, dari cepit benedictio; quem ritum haud errare putandus esset qui assereret a Christo Domino in praefato Ascensionis die ortum suum habuisse, ad cuius similitudinem, peracta Missa, benedictio populo confertur. « Etenim, scribit Amalarius lib. 2, de offic., cap. 26, Dominus ante Ascensionem in coelos duxit Apostolos in Bethaniam, ibique benedixit eis, et ascendit in coelum. Hunc morem tenet Sacerdos non post omnia Sacramenta benedicat populo atque salutet, deinde revertitur ad orientem, vel se commendet Domino ».

Ecclesia itaque ex veteri Testamento et ex Christi Domini exemplo sumpsit benedictionum ritum, quem semper retinuit: quemadmodum enim, scribit Habbanius Maurus, in Numeris Deus certam formam populo benedicendi Aaroni et Sacerdotibus veteris legis praescripsit, ita quoque usus Ecclesiae, quae multiplices benedictiones in diversis rebus habet ».

Priusquam autem directe et specialiter de benedictione agatur, de qua in dubio sermo est, haec benedictio dabatur olim a Sacerdote immediate post communionem, vel ex adducta auctoritate patet, et ex quamplurimis auctoribus colligitur; soli autem Romano Pontifici licitum erat in fine. Missae populo benedicere, iuxta Rodolphum propositione 23. Itaque reliqui Celebrantes Sacrum divinum absolvebant per illam orationem *Placeat*: quod ex sequentibus verbis patet: « Finitis omnibus, osculato Presbyter altare dicet: Placeat tibi Sancta Trinitas: deinde sacris vestibus se exuat; ita ord. Romanus ». Haec nunc oratio *Placeat* in pluribus reperitur Sacramentalibus post saeculum nonum scriptis. Eam Sacerdos secreto recitat; « est enim, ut observat Benedictus XIV in suo Opere de sacrosancto Sacrificio Missae lib. 2, cap. 24, § 5, pro ipso peculiaris oratio, eamque dicit inclinatus, ut aequum est, ad altare, siquidem ad Sanctissimam Trinitatem dirigit ». Idem vel supra legitur in quodam antiquo Caeremoniali Mileti anno 1609 exarati. Sic etiam observant Carthusiani qui benedictionem non dant in fine Missae, nec Evangelium S. Ioannis in fine recitant, ut notat Pugen-

loin. 2, Institutionum catholicarum p. 890, rum quo concordai Hilus olim Cisterciensium: rationem eius Hilus affert Joannes Bacossen in Expositione Missae Basileae exarata anno 1419, *cum scilicet qui populum non habet, nec benedicere*. Hodie lamen Carthusiani, si in Templis celebrent, quae non sunt sui Ordinis, populo benedicunt; ul colligitur ex eorum recentioribus Constitutionibus stat. 3, cap. 1, n. 58. In veteri Dominicanorum Ordinario lib. 2, ul refert Marcellus de Cavaleriis, Statera sacra, lit. 29, n. 50 ita legitur: « El si consuetudo patriae fuerit et extranei fuerint hoc expectantes, dent benedictionem iuxta morem patriae ». ideo autem benedictio, ut supra notatum est, post communionem dabatur, ut qui Eucharistiam non susciperent, saltem cum illa benedictione discederent, quemadmodum sentit Micrologus; sicut hodie Sacerdotes qui post Missam vel extra eam solent communicare, dant benedictionis signum in fine illius communionis pro non communicatis.

Diversa quoad benedictionem, quae datur in line Missae, fuit Ecclesiae disciplina. Siquidem simplex Sacerdos nequibat olim benedictionem populo impertiri iuxta can. *Ministrare* 26, q. 6: < Benedictionem quoque super populum in Ecclesia fundere Presbytero penitus non licere ». Hoc autem Sacerdoti nunc permittitur postquam divinum Sacrificium peregit. Dictum *esipermittitur*; si enim lotam dictam antiquitatem perscrutemur, neque id Presbytero simplici licitum olim erat, ul notat Benedicius XIV, tum in Constitutione XLV111 in cuius initio agit de solemni benedictione, quae ab Episcopis datur, quod ad praesens dubium nullimode pertinet, tum in Opere de Sacrificio Missae. Etsi enim, ul ipse in utroque loco observat, in usu semper fuerit, ut re divina peracta populus cum benedictione ab Ecclesia dimitteretur, id lamen non a Sacerdote celebrante, sed vel ab Episcopo si praesens aderat, vel eo absente ab Archipresbytero iussu ipsius praestabatur; el hoc in sensu explicari iuxta ipsum debet Decretalis in cap. Officium, de officio Archipresbyteri, ubi inter archipresbyteralia munera recensentur Benedictiones Presbyterales in Ecclesia dare: prout adverlil etiam Gonzales in idem caput Officium, n. 2, quod ante plane comprobaverat Sausses in Panoplia Sacerdotali p. 558. Haec tum ex iure, tum ex antiquitate el monumentis eruuntur; el hinc est, quod dicitur hac bene-

dictione silent omnino Amalarius, Floras» Walfridius el Renisius saeculi IX Scriptores: eius tamen mentionem facit Micrologus, ut supra relatum est. Asl ex nullis saeculis contraria nunc viget disciplina, ex qua facultas Sacerdoti celebranti facta est benedictionem super populum impertiendi absoluta Missa; immo nunc praescribitur a Rubrica, ul Sacerdos populo benedicat. Sic enim legitur in Hit. celebrandi Missam, iit. XII, de benedictione in fine Missae el Evangelio Sancti Ioannis: « Extensa manu dextera, iunctisque digitis, el manu sinistra infra pectus posita, semel benedicit populo dicens etc. ». Mittuntur hic quae a Rubrica iuxta diversos casus adduntur; inopportuno enim esset ea in medium proferre. Rationem autem benedicendi populo nullis ab hinc saeculis sic affert Bellolus in Ritibus Landunensis Ecclesiae, parte 1, pag. 136, n. 9: < Al cum benedictio ad Missae perfectionem pertineat, nec hodie ab incepto Sacro recedere iure queat populus ante benedictionem egredi, ex praecillata Agatensi Synodo, quatenus integrae Missae non interesset quisquis praemature recederet; sequitur facultatem cui libet Celebranti concessam esse privatam illam benedictionem ad finem Missae ubique locorum impertire » : quod quidem commemorat Quarius ad Rubricas Missalis p. 386, in dubiis conscientiae, luvat hic addere quod habetur in can. *Ecce ego D.* 11, 95: < Nemo Episcoporum invidia diabolicae tentationis inflatus irascatur in Templo si Presbyteri interdum exhortentur plebem, in Ecclesiis praedicent, si plebibus, ul dictum est, benedicant » : quae verba probant simul el olim Episcoporum tantum fuisse benedictionem impertiri, el nunc simplicibus etiam Sacerdotibus inesse facultatem.

Quod vero el simplices Sacerdotes benedicere possint in Missa, el quod hic ritus a nullis saeculis invaluerit, liquido constat, aliis silentibus auctoribus praeter supra allatum Micrologum, etiam ex iis, quae habet Gmdo Abbas, qui saeculo decimo circiter vel undecimo vixit: loquitur enim ipse de consuetudine, quae aetate sua invaluit ut Presbyteri sub finem Missae populo benedicerent. Ita enim scribit: « Hinc el illa consuetudo apud modernos, quae non fuit apud antiquos, inolevisse videtur, ul in aliis temporibus etiam Presbyteri post finem Missae benedicant, ne populum ita benedictione el communione privatum discedere permittant»; et alibi: « Adeo in usum

iam usquequaque venit benedictio, ul nequiquam absque gravi scandalo a Presbyteris in populo praetermitti possit, nisi forte Apostolica Sedes generaliter el synodaliter prohibere voluerit ». Iam ex his verbis eruitur benedicendi ritum praefati ancioris aetate in consuetudinem transiisse, el grave scandalum in populo suscitasse huius benedictionis in line Missae praetermissionem, iam si haec consuetudo ea aetate inolevit, oh argumentum desumptum ab aliorum auctorum pene coaevorum silentio, nihil erui potest in contrarium.

Aliquando, placet el hoc addere, sive per abusum aetate facultatis Presbyteris benedicendi populo post Missam, sive alia quacumque ratione, Sacerdotes item populo benedicebant ac nunc Episcopi ternis Crucis signis. Hic autem ritus sublatus fuit a saeculo. Pio V qui in solemnibus Missis dumtaxat eum voluit adhiberi. At postmodum Clemens VIII statuit ul Presbyteri in Missis etiam solemnibus unico Crucis signo populo benedicant; uti videri potest apud Marlenium Tom. 1, pag. 243.

Ex allatis superius verbis, quae in canone *Ecce ego* leguntur, licet plerique cum Glossa sentiant illud *benedicere* generaliter declarare benedictionem, quae populo traditur a Sacerdote, qui divinum Sacrum perfecit Ianum; ita eodem tempore interpretantur ut intelligi possit de quacumque benedictione, quam Sacerdotes manu impertiuntur post aliquam Ecclesiasticam actionem, puta post preces in novendialibus aliasque huiusmodi, post Litanias, ul in dubio. Nam cum haec sit ex benedictionibus quae invocativae appellantur, per quas Dei benignitas invocatur, ul vel personis, vel rebus benedicendis aliquid boni tribuatur, et eadem a malo liberentur; quis prohibeat ul recitatis precibus Sacerdos populum cum hac benedictione sive adprecalione dimittat ut domum suam ab Ecclesia discedat? Fatendum quidem est auctores omnes loqui semper de benedictione a simplici Sacerdote danda in line Missae, de qua supra sermo fuit, quamque impertiri populo antiquis temporibus ei non licebat. Sed cum nulla super hoc benedicendi ritu extra Missam exlet prohibitio, cum bonum aliquod spirituale vel etiam temporale per hanc benedictionem ex divina benignitate Sacerdos adprecelur, cum denique haec consuetudo quasi undique invaluerit; hinc iure putandum est aut expresse aut saltem tacite factam esse vel fieri Sacerdotibus ab Epi-

scopis Dioecesanis hanc populo extra Missam benedictionem impertiendi facultatem. His innixa rationibus S. R. C. affirmative respondendum huic dubio censuit, ai *adsit consuetudo*. Consuetudo enim haec nec ulli adversatur prohibitive legi, et bonum semper aliquod a Deo per eam populas sperare potest, quod ei Sacerdos a Deo quem invocatur, adprecalur.

Ad Dubium VL Non est hic inquirendum quo tempore Oratio Quadraginta Horarum inceperit, quis fuerit huius Orationis primus Auctor, et ubi ea fuerit instituta: haec qui desiderat adeat Summos Pontifices Pium IV in sua Constitutione: *Dirina disponente Clementia*, Benedictum XIV in Instil. Eccl. trigesima Latinae editionis; adeat insuper Ughellium, liai. Sacr. Tom. 4, Thiersium, Cavalerium aliosque: hoc investigare alienum esset a proposito, el parum interessé videtur. Aliud est hic inquirendum, quod cum praesenti dubio est aliquo modo connexum. Sane licet Quadraginta Horarum spatio haec Oratio duraret, certum lamen non est hanc Orationem ubique, saltem initio, ante Sanctissimum Sacramentum fuisse peractam, et Hoc ea solemniale fuisse expositum, qua hisce nostris temporibus solet exponi, cum vere dici possit aliquem ante Sanctissimum Sacramentum ornare, quamvis Illud in Ciborio sit inclusum. Ipsa Clementina Instructio de sola loquitur Oratione, non de expositione; el ipsa fel. rec. Clementis VIII (a cuius aetate perpetuae adorationis in Urbe initium est repetendum) verba, nempe: *Orationis incensum in conspectu Domini dirigatur*, de publicis precibus possunt intelligi, quae semper, sive exposito, sive non exposito Sacramento in conspectu Domini fiunt. Non eadem in exordio fuit ubique praxis. Mediolani ex. gr. vel in ipsa huius Orationis institutione aetate S. Caroli Borromaei, non modo statutae el distributae successive sunt Ecclesiae, in quibus haec Oratio fieri deberet, sed in unaquaque Ecclesia expositum solemniter erat sacrum vas cum Eucharistia super altari, el Oratio fiebat diu noctuque sine ulla intermissione, ul clare colligitur ex Instrukione eiusdem Sancti Antistitis. Aliis in locis quibusdam, el in nostra Urbe ipsa asseri certo nequid tempore huius Orationis Sacram Eucharistiam ab milio usque ad linem Orationis exponi consuevisse; quin imino valde de hoc dubitandum est.

Præterea Romae in ipsa Orationis huius institutione, quae nonnullorum privato-

rum inilio fuit, qui statis temporibus aliquam in Ecclesiam ad Religionis opera exercenda conveniebant, Oratio non ita erat perennis et continua, quemadmodum hac nosira aetate servatur, ut numquam per totum anni circulum in hac illave Ecclesia per quadraginta illas horas cessaret, et licet aliquibus in Ecclesiis Oratio per illas quadraginta horas non intermitteretur, et Sodales coram Sanctissimo Sacramento orarent, et invicem sibi ad orandum succederem, tamen non in omnibus aequae Ecclesiis Sacramentum expositum erat.

Dictum supra est ex Clementina Constitutione erui praeceptam fuisse continuam ante Sanctissimum Sacramentum Orationem, non vero continuam aequae expositionem; et hanc in arbitrio et facultate inisse. At si hoc ab inilio fuit, tamen non ita post; ei tempore ipsius Clementis VIII consuetudo fuit inducta exponendi Augustissimam Eucharistiam in singulis Ecclesiis per integras quadraginta horas praescriptae Orationis. Auctor nobis de hoc est fel. rec. Benedictus XIV, qui in allata superius Constitutione, quamvis dicit expositionem Sanctissimi Sacramenti non fuisse a Clem. VIII aliqua lege praeceptam, eius tamen tempore merito statuit fuisse inductam. Haec enim habet: « Licet de exponenda publice Eucharistia nullum (Pontifex Clemens VIII) verbum faciat, comici tamen potest tunc primum morem fuisse inductum, vel paulo ante, ut Sacra Eucharistia exponeretur, cum quadraginta horarum Oratio indicebatur »: quo in testimonio adnolandum apposite est, Benedictum XIV non dixisse paulo post, sed paulo ante: quae enuncialis omne tollit dubium circa praescriptionem latam et consuetudinem aetate Clementis VIII. Haec autem consuetudo, quae quodammodo Clementi ipsi coeva dici potest, universalis est, diuturna, non interrupta, eam nunc vim habet quam praescriptae leges habent, nec alicui liberum est ab ea recedere.

Haec insuper consuetudo quam maxime laudabilis Orationi coniungendi expositionem Sanctissimi Sacramenti ex ipsa Clementina Instructione eruitur non obscure: leguntur tamen in exordio haec verba: « Della Introdutione de l'Esposizione dei Santissimo Sacramento per l'Orazione continua delle quaraofore ». Neque obsistat quod supra dictum est, quodque contradictionem quamdam offerre primo intuitu videtur; nam utrumque stare potest; haec enim verba lia sunt intelligenda vel demonstrant pri-

mum inductam fuisse perennem et perpetuam Orationem ante Sanctissimum Sacramentum (foilasse Romae), et postea usum invaluisse exponendi Sanctissimam Eucharistiam tempore continuae Orationis, inilio quoniam maxime laudatum, postea praeceptum. Insuper addendum aliquid videtur per quod ostendatur, sicut continua et non interrupta est Oratio, continuam ei non interruptam esse debere Sanctissimi Sacramenti expositionem; adeoque eos, qui a laudabili non modo, sed a praescripta consuetudine recedunt, illud per aliquas horas in tabernaculo includendo, contra legem agere, quae continuam et non interruptam illius expositionem praecepit. Id ex dictis patet; et ipsi S. R. Congregatio in Illerden. die 28 Aprilis 11507 iussit: « ne Concionalores caput legant ante Sanctissimum Sacramentum expositum infra Octavam Corporis Christi, et quando per annum Oratio continua quadraginta horarum indicitur ».

Quidquid antea tempore factum fuerit, quidquid diversi sentiant auctores, inquirendo fueritne Orationi huic in institutione simili illane Sanctissimi Sacramenti continua expositio, vel posterioribus temporibus haec fuerit inducta; certum est inorem mine vetustissimum esse, et nunc legis vim habere, licet, ut iam observatum est, id initio in arbitrio fuerit; et Orationem 10 horarum sine simili illane Sanctissimi Sacramenti expositione haud nunc indicare licere.

Clementina Instructio non de institutione agit huius Orationis, sed ea continet, quae ordinem, et ea quae in expositione sunt servanda, respiciunt. Multa sane haec sunt quae afferre inutile esset, et praesens disquisitio non postulat; unum dumtaxat quod huic proposito opportunum videtur notare iuvat. Siquidem titulus Instructionis hic est: « Istruzioni ed ordini da osservarsi nell'Orazione continua delle quarant'ore »; primus autem paragraphes sic incipit: « Essendo state fatte sin dal tempo dell'Isliluzione dell'Esposizione del Santissimo Sacramento per l'Orazione continua delle quarant'ore diverse provisioni ecc. ». In utroque loco usurpatur vox *continua*; et haec vox allicit *Orationem*, non vero *expositionem*. Hinc dicere quis posset praecipere Orationem continuam, non autem continuam expositionem, ita vel haec non illa possit interrumpi; sed hoc non sequitur semel ac, vel supra adnotatum est, Clementis VIII mens fuerit ut continua pariter et

Oratio et expositio esset; et hanc fuisse illius mentem clare palet ex eo quod ille Summus Pontifex voluerit ut Oratio Romae fieret ad exemplum Ecclesiae Mediolanensis. At Mediolani Ioto Orationis continuæ tempore vas cum S. Eucharistia super Altari *diu nocluque* erat solemniter expositum; quis ergo non videt Clementis mentem fuisse ut cum continua et non interrupta Oratione, continua item et non interrupta Sanctissimi Sacramenti expositio simul coniungeretur? Dicendum itaque est nihil erui posse ex voce *continua* apposita Orationi, et non expositioni, neque posse expositionem interrumpi. Generice lamen et iuxta praescriptionem hoc dictum intelligatur; potest enim quandoque evenire ut aliqua in Ecclesia, rationabili aliqua interveniente causa, debeat Expositio interrumpi, sed hac deliciente, haud eam interrumpi fas est.

Illis adductis, quae proposito dubio opportuna visa sunt, quamplurima praescribit Clementina Instructio. Inter alia praecipit, ut in Missis dicatur Collecta de Sanctissimo Sacramento, cum iis exceptionibus quae videri possunt in ipsa Instructione, iam si hoc Clementina Instructio praecipit, per hoc praecipit, quod supponit Sanctissimum Sacramentum eo tempore publice esse expositum, non vero in Tabernaculo inclusum; secus quicumque Sacerdos et quovis tempore in Missae celebratione posset Collectam addere de Sanctissimo Sacramento: quod non est ex Rubricis, quodque neminem qui asserat inveniri posse putandum est. Hinc sequitur Collectam de Sanctissimo Sacramento dicendam esse (cum exceptionibus supra citatis) tempore tantum quo illud publice patet per expositionem. Ex his eruitur quod Collecta in Missis dicenda relationem habet ad expositionem, non vero ad Orationem, quae licet sit continua Collectam non exposcit. Duo .intern haec, Oratio nempe et Expositio, valde in se differunt. Cum insuper continua debeat esse non solum Oratio per quadi.ignita horarum spatium, sed etiam per hoc idem spatium Expositio, sequitur quod si alicubi qui; Missam celebret, et nondum ea in Ecclesia Sanctissimum Sacramentum, quavis ratione nocturnis horis in ciborio inclusum, nondum fuerit iterum publice expositum, Collectam, de qua igitur, addi omnino non debere. Si quis contra ageret et Collectam adderet eo tempore, contra linem ageret, per quem ea addenda praecipilui. Finis autem est, ut memoria fiat

de Sanctissimo Sacramento, quando dici nequit Missa de eo, (sed dicitur de aliquo Sancto; ut eo quo licet modo aliquid in Missis addatur quod referri possit ad ipsius Sacramenti expositionem, quodam particulari modo eam memorando, et in illius gloriam et fidelium adslantium bonum redundet. Haec autem omnia supponunt veram, realem et patentem Sanctissimi Sacramenti expositionem; quae ut supra probatum est, continua et non interrupta esse debet. Cum itaque realis intermittitur Expositio, toto inlemissionis tempore Collecto erit iure omittenda, deficiente principali fine, contra quem eam addendo ageretur. Demum contra S. R. C. Decreto adderetur Collecta; ex quibus clare patet eam esse addendam durante expositione. Sic in una Varsavien. die 7 Mali 1746 dicitur *durante Expositione*; quae enuncialis supponit veram et realem Expositionem. Sic pariter in una Canonicorum Reg. Laleran. die 2 Dec. 1684 dicitur posse (nempe addi Collectam praedictam) exceptis Festis primae et secundae Classis, ratione Sanctissimi Sacramenti actu et realiter expositi. Ex his omnibus quae adducta sunt clare descendit omittendam omnino esse Collectam de Sanctissimo Sacramento in omnibus Ecclesiis, quoties in illis Missae celebrantur, et nondum Sanctissimum Sacramentum, quod aliquibus horis in Tabernaculo inclusum fuit, iterum fuerit publice expositum; quemadmodum S. C. ad propositum dubium respondiL

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

,7.52. CONGREGATIONIS (4793)
MISSIONIS

Ad Dubium 111. Sacrosancto Tridentina Synodus ad varios tollendos abusos qui circa Sancturum Imagines irrepserant, sive quoad habitum sive quoad formam. quae pictae aut sculptae in Ecclesiis aliisque locis ponebantur, multa censuit decernere. Inter haec non modo sunt quae prohibent imagines aliquid profani, eoque magis inhonesti. oculis Fidelium exhibentes, sed eas quoque quae novitatem redolent, et quae diverso modo pictae videntur ab eo, quo antiquo tempore pingi aut sculpi, et sic expom in Ecclesia consueverant. « Postremo (verba sunt Sacrosanctae Tridentinae Synodi de Sacris Imaginibus) tanta circa haec diligentia et cura ab Episcopis adhi-

beaturn, ut nihil inordinatum, nihil profanum nihilque inhonestum appareat, cum domum Dei deceat sanctitudo, liaec ut fidelius observentur, statuit Sancta Synodus nemini licere ullo in loco, vel Ecclesia etiam quomodolibet exempla, ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit ». « Sanctorum quidem imagines iuxta S. Synodum oculis Fidelium subiiciuntur, ul pro iis Deo gratias agant, ad Sanclorumque imitationem vitam moresque suos componant, excilenlurque ad adorandum et diligendum Deum el ad pietatem colendam ».

Item Summus Pontifex Urbanus VIII peculiari edito Decreto ad eosdem abusus eliminandos, qui ut Ipse ait, ex Decreti eiusdem S. Synodi inobedientia pariter irrepserant, eadem quasi verba referendo eadem renovat; el pariter iterum praecipit ul Imagines aliter pictae vel sculptae ab Ecclesiis aliisque locis quibuslibet amoveantur el deleantur, vel reducantur el reformentur quoad habitum el formam in Catholica Ecclesia el Apostolica ab antiquo tempore consuetam; el quae oculis Fidelium subiiciuntur non inordinata el insolita appareant. Iam Imago Beatissimae Virginis Mariae sub titulo Conceptionis, quam Orator postulat collocari in Ara principe Ecclesiae, non ea sane est, quae inter eas possit adnumerari, quae aliquid profani aul aliud huiusmodi Fidelibus repraesentet, quin imino habet quid quod eos revocet ad quamdam visionem licet non satis probatam. Non ideo per hoc S. It. Congregatio respondit non *expedire*; sed quia imago haec, eo quo picta est modo, el eo quo repraesentatur in numismate Parisiis cuso, diiTci l quamplurimum ab ei Imagine, qua a vetustissimis teinpoiibus Beatissimae Virginis Conceptio pingi consuevit; atque hinc cum huiusmodi Imago nova el insolita sil in Ecclesia, ul talis adnumerari inter eas debet, de quibus el Sanctae Tridentinae Synodi Patres, et Urbanus VIII decreverunt non licere ullo in loco vel in Ecclesia ponere, nisi putandum sil per ea verba *nota* el *insolita* voluisse praecaveri ne pictores externa quadam libertate in pingendis imaginibus uterentur contra usitatum Ecclesiae morem. Al S. C. omnimodam varietatem hoc Decreto reiecit.

Dicel ferlasse aliquis Hornae Imaginem banc et modo supradiclo repraesentatam alicubi positam esse in Allari, ex. gr. in Ecclesia S. Andreae de Fractis ei alibi. Nemo eerie huc inliciabilur, sed nihil ab

hoc desumi poterii pro liciludine. Nova enim et insolita semper erit habenda, lusuper de hac Imagine dici potest eam ibi positam fuisse ad memoriam quamdam servandam assertae apparitionis, in hac Ecclesia sub tali repraesentatione non nullis ab hinc annis habitae ab I-raelita Halisbonne, ex qua facium esi ul eo ipso momento ex acerrimo Christianae Religionis hoste hinc ipsi nomen dederit. Potest etiam dari ul haec imago tali modo picta eliam in alia aliqua Ecclesia sii collocata de Ordinarii licentia, per ea verba quae in Tridentini Concilii el Urbani VIII decretis leguntur: nisi ab Episcopo approbata fuerii; quae similibus in casibus Ordinariorum consensum el approbationem exposcunt. Al nihilominus Imago, de qua hic esi sermo, nova semper est el insolita; el diverso modo repraesentata ab eo, quo Imago Conceptionis Beatissimae Virginis Mariae ab antiquo tempore repraesentari consueverat, sed et a S. H. Congregatione niimquam approbata fuit, el numquam facultas data illam exponendi: hinc ne haec S. Congregatio secum ipsa pugnaret, nulla interveniente ratione pro facultate hac in re concedenda, *non expedire* merito respondere censuil.

Quid vero de huiusmodi Imaginis appositione in Ara Maxima Ecclesiae dicendum? Ex dictis sponte descendit negativa responsio; quae enim Imago non approbatur, ea nec exponi potest. Sed alia eliam ratio est, eaque magni momenti. Sane S. Nicolaus Tolenlinus eral Ecclesiae Titularis. Iam semel ac Ecclesia Deo in honorem Saucii alicuius in Consecratione dicata est, Sanctus hic est Ecclesiae Titularis. Ille autem, ut observat (iuyelus, est relate ad Ecclesiam, quod est in homine baptizato nomen quod imponitur; ita ut a Sancti titulo quo nuncupatur, Ecclesia illa ab aliis Ecclesiis veluti proprio nomine dignoscatur. Iuxta eundem Guyetum, si Ecclesia Deo in alicuius Sancti honorem dicata est, mulari nequit Ecclesiae titulus, nisi accedente nova Ecclesiae dedicatione; et hoc etiam in casu aequum est ut non alio sub titulo ea dedicetur nisi eo quo prius eral dedicata, el ab eodem nomine nuncupetur. Iam iuxta hoc principium cum, ul exponitur, nulla extel Imago in Ara principe, Ecclesia autem in ipsa consecratione fuerit Deo in honorem Sancti Nicolai Tolenlinatis dicata, el hic proinde sil antiquus Ecclesiae eiusdem Titularis, ratio postulat nt non alia Imago in Ara piaedicla, quam S. Nicolai, appona-

lur, quemadmodum S. R. Congregatio apponi iussit.

Ad Dubium VI. Aequum est ut Religiosa Familia, quaecumque ea sit, cui Ecclesia aliqua uti propria concessa est, et cuius curae est concredita, imagines illius Sancti in Altari apponat qui Religiosam familiam instituit: hinc est quod S. R. Congregatio Oratoris precibus annuit per affirmativam responsionem. In hac tamen responsione aliquid eodem tempore addidit, per quod Oratori non reliquit libertatem apponendi quamcumque imaginem: coarclavit enim illius voluntatem per ea verba *iuxta modum*. Quis autem esse deberet modus postea praescripsit. Permisit quidem S. Congregatio ut tam Imago Conceptionis Beatissimae Mariae Virginis apponatur, tam Imago S. Vincentii a Paulo in Altaribus lateralibus, (nec enim censui S. C. precibus abnuere cum agatur de Beatissima Virgine et de Fundatore) hac tamen lege, ut Imago Beatissimae Virginis Conceptionis eo repraesentetur modo quo iuxta vetustissimum morem solet repraesentari. Condicio haec necessario erat ponenda, semel ac in responsione ad *tertiani* eam Imaginem, rationibus super adductis excluserat, ea forma repraesentatam quam refert numisma Parisiis cunctum.

Concessit quoque S. C. ut aequam, appositionem in Altari allero laterali Imaginis S. Vincentii a Paulo uti fundatoris Congregationis Missionis, cum praerepto tamen ponendi etiam Imaginem Sancti, cui Altare dicatum est, et optimo quidem et apposite; cum enim Altare hoc alteri Sancto fuerit iam dicatum, ratio postulat, ut et huius Imago ponatur, ne illius memoria penitus depereat, a quo tamquam peculiari titulo nuncupabatur. Iam sublata picta tabula in quo ipse repraesentabatur, non eodem pariter sublato fuit ius, quo in Altaris consecratione super eo accepit, quo non amisso, debet et illius Imago iterum in Altari apponi. Dici et hic potest quod do Ecclesiarum nova consecratione dictum est; sed cum aequum sit ut in nova Ecclesiae consecratione non sub alio titulo ea consecratur, et non ab alio nomen accipiat, nisi a veteri, a quo appellabatur, ita et Altare a Sancto nuncupetur, cui olim fuit dicatum. Hoc sane in responsione non praecepit S. R. Congregatio eo stricto modo ut maior picta tabula, quae muro adhaeret, Imaginem exhibeat Sancti illius cui olim Altare dicatum erat; liquet id ex ipsa ex-

pressionem, quam addit, *iuxta modum*, et huius enunciationem)* explicatione: concessit enim S. Congregatio ut in uno ex Altaribus maiori collateralibus poneretur Imago Conceptionis Beatae Mariae Virginis, veteri modo repraesentatae, in altero S. Vincentii a Paulo; at optime noscens S. C. Sanctum illum, cui olim Altare dicatum erat, modo adhuc habere vel aliqua de eo memoria in eo extet, ad sartum tectumque illius his servandum imaginem illius in picta tabula ovalis figurae super gradus candelabrorum, ut Sanctorum Imagines apponi solent, apponendam esse praecepit. Responsio itaque S. Congregationis et additio *iuxta modum* consona quatenus maxime est rationi, praxi, Liturgicorum sententiis et auctoritatibus, a quibus discedere non licet.

ADNOTATIONES SUPER DECRETO

2753. PRAENESTINA. (4794)

Responsa quae dedit S. Congregatio dubiis a Capitulo Ecclesiae Cathedrali* Praenestinae propositis, tum Caeremoniali Episcoporum, tum sensui ipsius S. Congregationis, tum etiam probatae consuetudini innuuntur. Etenim in primo dubio, an scilicet conveniat Magistratum excipi in ingressu Ecclesiae ab altero ex Canonicis vel Capitularibus, quamquam nihil statuatur Caeremoniale Episcoporum, nihilque haec S. Congregatio umquam edixerit, affirmativum tamen protulit responsum: quia laudabilis Ecclesiae illius consuetudo, scilicet, excipiendi Magistratum, minime Ecclesiasticis legibus opponitur, et est iuxta omnes urbanitatis regulas: aequum enim est, ut iis, qui civitatem seu populum repraesentant, huiusmodi honor deferatur.

Ad secundum dubium respondit non debere ornari tapete vel strato sedilia Magistratus, quia opponeretur antiquissimo Ecclesiae more, iuxta quem sola Episcopi sedes panno seu strato contegitur. Quoad reverentias a Clero, sive sacris vestibus, sive choralibus habitibus induto, pro diversitate exhibendas, nonnulla extant Decreta; ex quibus afferemus illud in Firmana diei 3 Aprilis 1677: nempe < S. Congregatio censui teneri, ex urbanitate et iuxta solitum suppositum, Sacerdotes in ingressu et regressu Altaris post venerationem Sanctissimi salutare Magistratum terrae Montis Causaris, Firmanae Dioecesis ». Quod si conferatur cum allero in responsione dubii exhibito, apparebit iuxta probatam consuetudinem cuiusque loci di-

versa responsa S. Congregationem dedisse. Nihil superest adnolandum circa illa dubia, quorum solutionis ratio a legibus m Caeremoniali Episcoporum contentis omnino pendet.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

27ÔÜ. CIVITATIS CASTELLANAE. (4797)

Post quamplurima Decreta edita a S. R. Congregatione, et post evulgationem Constitutionis fel. rec. Pii Papae VII, quoad Protonotarios Titulares, haud intelligi potest quomodo nonnulli ex his quaedam sibi sumant quae ipsis sunt vetita, contenduntque sibi esse facultatem iis utendi honorificentis, praerogativis et distinctionibus, quae Protonotariis sive participantibus sive supranumerariis exclusive competunt, et eos renovent abusus, ad quos tollendos qui irreperant et praecavendos futuros, iam Constitutio quam Decreta edita sunt et evulgata. At ea est idea quam nonnulli de muneribus Summorum Pontificum indulgentia sibi collata falso efformant; ea pariter eorundem cupiditas pluris quam collatum munus postulet ab omnibus habendi; illud omnibus coaequalibus praecellendi immodicum desiderium; vel omni quo possunt modo linei sibi propositum attingere current, et ita lit vel quod ipsis ad maiorem rerum sacrarum splendorem concessum est, per illius abusus in rerum ipsarum detrimentum convertatur, et sic a concedentium mente ac voluntate discedendo rerum ordo perturbetur, aliorumque iura laedantur, et statutae sapientissime consilio leges perfringantur. Hic non raro etiam querelae et contentiones oriuntur, quae unxime decent Ecclesiasticos viros, quaeque eam animorum concordiam adimunt, quae inter eos debet intercedere. Se i haec de medio facile tolluntur et praecaventur, quoties polissimum quisque eos non excedat limites, inter quos privilegia et honores sibi tribuli contineri debent.

At hodiernus Vicarius Generalis, de quo in dubio sermo est, Innues huiusmodi est praetergressus, fortasse ex ignorantia Decretorum et Constitutionis, si vero haec agnoverit, ex falsa vel nimis libera viusque interpretatione et applicatione: ideoque ubi ea sumpsit privilegia, quae sumere nequibat. At si aliquod dubium circa eadem habuerit, male prorsus se gessit; hoc enim in casu si nempe aliquid dubium aut ambiguum tu iis esse suspicabatur, medii ad-

hibere debuisset vel verum a falso seiungere, et ideo S. Rituum Congregationem pro recta interpretatione adire, in dubiis enim Legislatoris mens ab iis est exquirendi qui sunt veri et immediati legis eiusdem interpretes, quemadmodum in huiusmodi rebus est Sacra Rit. Congregatio. Hoc ille omisit; idcirco nulla sibi arrogavit, quae nullimode polecat. Locum ex. gr. in Processionibus occupavit prae Canonico stola induto actu functionem peragente, caudam sive fimbrias talaris vestis solutas gestavit, Missam seu lectam seu cum cantu celebrare extra Cathedralis fimbriis pariter solutis praesumpsit; quas et a Clerico voluit esse sustinendas, quae nec ipsis Eminentiissimis S. R. E. Cardinalibus sustentantur. Duos Canonicos in Missis lectis sibi sumpsit et plures quam duas candelas voluit accensas super Altari, ad quod calicem auleferre iussit. Quot et quantae statutae legis violationes! Vel iterum contra legem non agat, et iis non utatur privilegiis, quae ipsi uti Protonotario Titulari aliisque hac dignitate honestatis non competunt, discat quae sibi sunt vetita ab ipsa Pii VII fel. rec. Constitutione. En itaque huius verba: «Nequit praeterea iam in solenni quam in Missa privata sacras vestes sumere ex Aliari, uti Canone, Palmaria, Presbytero assistente, saltitare Populum cum V. Pax vobis etc. In Missis privatis quoad indumenta, caeremonias, ministros, Altaris ornatum a simplicibus Sacerdotibus non differant; sumant proinde sacras vestes in Sacram... unico ministro contenti sint, non sibi velint aquam ministrari cum pelvi et urceolo, et duo lanium candela luceant in Altari». Quod si dubia ipsi, circa haec, res erat, et quae sibi privilegia competere nesciebat, debuisset (vel supra adnolandum esi) veritatem diligenter investigare, et viros in hac materia doctos interrogare et Sac. Rit. Congregationem consulere. Haec omnia omisit: imputet ipsi sibi si errores perpetravit, si Canonicos habuit adversantes, si S. Congregatio declaravit omnia quae praedictus Vicarius sibi convenire praesumpsit, admitti non posse. Id sane significatur in Responsione: *Servenlui Décréta, ac iiovisnmu Constitutio quoad Protonotarios*. xi. me. *Pii Papae VII*. Idem dicendum quoad locum, quem in Processionibus occupavit, stilicei male se gessisse; debebat enim locum occupare propriae receptionis, quod non semel a Sac. Rit. Congregatione Mutilum fuit, et poena ipsa, quae sibi non debitum locum occupantibus infligitur, a-

missio nempe distributionis, hoc clare demonstrabitur. Nihil addendum est de fimbriis talaris vestis extensis; quisque enim per se videt extensionem hanc novitatem redolere, min non nisi Functionalibus ea competat. Sacra itaque Congregatio haec omnia quae sibi sumpsit memoratus Vicarius Generalis improbat atque tamquam abusus et Decretis aequae ac Constitutioni contraria reiecit. At S. eadem Congregatio ea qua uti solet sapientia, Illustrissimo et Reverendissimo Episcopo sanctioni exequutionem demandavit; ut ea qua decet prudentia quaestio omnis tollatur, omnia in pace disponantur et ordinentur, ne scandalum ullum exoriat, et Hilus recte servantur. Episcoporum est enim munus, iuxta Decreta eiusdem Congregationis, advigilare ut omnia recte peragantur, quae ad sacros ritus pertinent, et quid dubii in his oriatur, S. Congregationem consulere.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

2758. MASSEN. (4799)

Ex facti expositione et dubiis ipsis apparet quaedam esse patrata contra leges, contra statuta, contra ipsam praxim; quaedam fuisse impetrata, ea reticendo quae manifestari debebant; quaedam vero non eo accepta fuisse sensu quo accipi debuissent; atque idcirco exorta fuit confusio Titularem pro Patrono, Patronum pro Titulari accipiendo, quasi uterque unus idemque esset: ipsae omnia paullulum rem consideranti facile patebunt. Sane Titularis Ecclesiae communiter ille est sub cuius numine seu titulo Ecclesia fundata est, et a quo appellatur. Haec definitio sive descriptio praxi respondet, et Rubricae consona est. Ecclesiae Patronus nomen Ecclesiae cuius est Patronus imponit; ac ab eius nomine et plurimum appellatur ei dicitur Ecclesia Sancti N.: unde ab eius institutione Titulus quoque Ecclesiae dici potest, neque tamen confundendus est cum Patrono loci. Loci enim Patronus loco ipsi nomen non dat, sicut Patronus, ideo melius Titularis Ecclesiae nomen tribuit: nunquam enim a Patrono locus, ex. gr. Civitas aut Dioecesis solet denominari, adeoque nec Titulus pariter loci dici potest. Et si quandoque inscriptio repetitur de Titulo loci, ad alium refertur non communem, sed singularem sensum: nunc autem ad ea refertur loca, ad eas regiones, quae recenter Fidem amplexae sunt, in quibus a mysterio aliquo,

ab aliquo Saucio, a Conceptione, nimirum B. Mariae Virginis a Sancta Cruce, Provinciae et insulae nuncupantur; et quia ab his nomen fuit in conversione impositum, sic etiam huiusmodi Provinciae illum Sanctum pro Titulo habent, seu pro festo praecipuo, et ob singularitatem singulariter quodammodo a Patrono differt, sed hoc est prorsus non commune. Patronum a Titulari differre ex ipsa (lubricarum enuntiatione eruitur: nam passim legitur *Patronus loci vel Ecclesiae*, et sub Ecclesiae Patrono Titularis intelligitur. Differt insuper unus ab altero, quod Loci Patronus magis extenditur quam Patronus sive Titularis Ecclesiae: hic enim ad unam dumtaxat Ecclesiam pertinet, ille ad plures. « Locus enim, inquit Gavantus, in Comm. ad Rub. Brev. Sect. 13, cap. 12. num. 2. accipitur pro multitudine cleri et populi, sive pro multis locis et populis in uno loco, puta civitate, Dioecesi, per diversas Ecclesias constitutis, ita ut si in eo nullae adsint Ecclesiae vel Provinciae, unus idemque sit principalis Patronus ». Perspecta hac differentia inter Loci Patronum et Ecclesiae Titularem, omissis omnibus istis, quae hac in re adduci possent, quaeque reperiuntur apud Baronium, Anastasium, Holstenium, Blanchimum aliosque non paucos, qui fuisse de hac re pertractarunt, ea tantum in medium proferuntur, quae praesentem rem singulariter et laxative afficiunt.

Iuxta doctrinam a Greveto et Gavanlo traditam Titulus, sub cuius nomine Ecclesia est aedificata et primitus dedicata, quemadmodum plerumque unicus est, ita etiam exclusive proprius Ecclesiae Titulus est, et ab hoc suam Ecclesia illa accipit denominationem. Iam Ecclesiae Titulus mulari per se nequii, ita ut primo penitus relido, nulla interveniente legitima causa vel nova Ecclesiae aedificatione et consecratione, alius illi substituitur. Esset id contra ius, quod sine sufficienti ratione laedi nequii, sed potius veris accedentibus istisque legitimis causis novus veteri adiici solet; et tunc fit, ut si qua Ecclesia diruta iterum aedificetur iterumque consecratur, aequum maxime sit ut nova non sub alio quam sub primo Titulo quo prius, deinceps etiam appelletur. Iterum accessio novi Tituli, si ut supra vellet adiici vellet, non importat Titularem cui consecrata est Ecclesia, et a quo haec nomen accipit, quique vetustissimus fuit huius Titulus, abrogari vel abrogatum esse censendum; nisi in nova Ecclesiae aedificatione

el consecratione per litteras Apostolicas constet veterem esse abrogatum, el non esse cum novo relinendum. Evenit quandoque ut neque per novam aedificationem et consecrationem, neque per aliam quamcumque ex praecipuis accedentem causam, alio sub nomine seu Titulo Ecclesia aliqua nuncupetur, sed ex unanimi Populi in Sanctum aliquem devotione, novum quasi illi nomen el appellatio tribuatur. Sed quid hoc efficit? Si paullatim percrecente in alium Sanctum populi devotione novus Ecclesiae Titulus accedit, si de primo nulla aequae paullatim fit mentio, hoc accidentaliter, non substantialiter ac realiter sumendum est: id enim evenit non quia abrogatus putandus sii velus Titularis, sed quia ferventiori Populus devotione in aliquem Sanctum, ul non raro solet, inflammatus, illius opem sive in publicis sive in privatis necessitatibus non inutiliter imploratam expertus sit, faciumque ita esi ul sensim veleris illius apud ignarum vulgum oblietia sii memoria, el a novo, communiter quidem el accidentaliter sed contra regulam, nomine appelletur. Quis unquam dicet, hoc in casu, el vetustissimum el legitimum Titularem esse abrogatum, aut Populi ferventiorum in Sanctum aliquem devotionem alterius Sancti iura laedere potuisse? Quod de Titularibus, id ipsum de particularibus locorum Patronis, si adsint, dicendum est: aequale enim in his, quemadmodum in illis, ius est agnoscendum.

Iam omnibus his ex Doctorum doctrina, ex liturgicis principiis, ex praxi desumptis, quam ratione Titulus S. Andreae Apostoli, quem ab immemorabili Ecclesia Collegiata Carrariensis retinuit, abrogatus censi debet, et S. Franciscus Assisiensis illi suffectus esi censendus? Quia nempe illius temporis, quo substitutio haec facta fuit, Episcopus (qui ul videbitur, Sanctum humi in Dioecesis Patronum petiit el obtinuit) retinuit titulum Ecclesiae, quae ab hoc Sancto appellabatur*, quia insuper Calendarii uniformitas ab eo requirebatur in tota Dioecesi, et exceptio omnis exclusa. Al rationes istae ad veterem excludendum Titularem, suoque iure privandum, nullius prorsus habendae sunt momenti. Si haec valerent rationes, unaquaeque Ecclesia, novo accedente ad Dioecesim Episcopo, novum quoque, veteri relicto, Titularem recipere deberet iuxta Episcopi singularem devotionem; el hoc in casu loi essent successive Titulares quot Episcopi Episcopis succederent,

et tot abrogati Titulares quot prius erant ante novi Titularis substitutionem. Quae effraenata libertas! quae confusio! quae imis laesio! quae sanctissimarum legum eversio! Si ratio valeret ex Calendarii uniformitate desumpta, tunc Dioecesis Patroni universales necessario essent Ecclesiarum Titulares; voluit enim Episcopus S. Franciscum Assisiensem Titularem Ecclesiae Collegiatae Carrariensis, quia eum in totius Dioecesis Patronum obtinuit. Actum igitur esset, hoc in casu, de singularibus el propriis Ecclesiarum Titularibus, actum de immemorabili Patronorum iure, actum de legitima eorum electione, actum de singularibus locorum Patronis, de (lubricarum dispositione et regulis, de Summorum Pontificum statutis, de S. R. Congregationis Decretis, de praxi: quae omnia unum ab alio distinguunt. At quis unquam hoc evenire patietur?

Sed reponet fortasse aliquis 1. Episcopum pro hac novi Titularis el Patroni concessionem fel. rec. Pontifici Leoni XII pieces porrexisse ab eoque Sanctum Franciscum fuisse concessum. 2. Episcopum obtinuisse a S. R. Congregatione Decretum, quo concessio haec foret adprobata. Quid petiit Episcopus? quid a Pontifice concessum fuit? Mox videbitur. Inierim (quod de concessionem el Decreto dicendum) si Episcopus nimia usus libertate S. Franciscum, sublato veteri Titulari, sublato particulari civitatis Patrono, ulteriusque loco suffecit: nutaret concessio, nutaret el Decretum quia obreptionis vitio penitus laboraret; laboraret autem, quia relicto in supplici libello S. Andreae fuisse el esse Titularem memoratae Ecclesiae Collegiatae, el Sanctum Ceccardiim peculiarem Civitatis Patronum. Fuisse Sanctum Andreae illius Ecclesiae Titularem constat ex ipsa eiusdem Episcopi prohibitioni, qua S. Franciscum substituendo vetuit ne in posterum ob uniformitatem Calendarii Clerus S. Andreae Apostoli Officium ei Ociavam celebraret eiusdem Titularis. Fuisse autem S. Ceccardum Civitatis Carrariensis Patronum particularem, eruitur ex edicto *ile Reductione l'estorum* ibi Episcopo Lomellino praedecessore Episcopo tunc Dioecesis Sarzanen. cui Dioecesis Carrariensis erat unita) die 27 Octobris anni 1787 evulgato. In hoc enim §4 haec leguntur: *Rimarianno Forte d'intio pietetto*, coll'astinenza cioè dalle opere servili e coll'obbligo di ascoltare la S. Messa, tutte le Domeniche del-

l'idiiu, ed il giorno susseguente allo Domenu In di Pasqua, della Pentecoste.... e neHa Cillà e Principalo di Carrara per gratis speciale di Nostro S. la Festa *eziantio di S. Ceccardo l'miettoe della siesta Cilla* Si ilaque Ecclesia Collegiala Titulari non carebat, si non carebat suo particulari Patrono Civitas Carrariensis; quomodo Episcopus nriusque Festum abrogando S. Franciscum illis suffecit? et cur ut S. Franciscum illis subrogaret ulriusque ius reticuit? Fortasse, ut hanc substitutionem, quam vehementer exoptabat, facilius oblineret: at haec reticentia dolosa forsàn nimis omnibus videri poterat, el nullam facultatem, quam expetebat, ei futuram pertimescebat. Sed neque ex Decreta ulla facta fuit facultas veterem abrogandi Titularem: non alia enim ipsi facultas facta fuit nisi ea quam postulabat. Atqui haec non respiciebat nisi Patronum Dioecesis; quidquid igitur hanc praetergreditur facultatem, quidquid ultra hanc egit Episcopus nimiae est adscribendum libertati. Sane Decretum non loquitur nisi de Patrono Dioecesis; nulla alia ilaque Episcopo facta fuit facultas nisi eligendi, el quidem iuxta regulas in huiusmodi electionibus servandas, S. Franciscum Assistensem in Patronum Civitatis Calcarientis: nihil pariter ex memorato Decreto eruitur nisi approbatio electionis. Cum itaque de solo Dioecesis Patrono in eo sermo sit, cum iam ex concessione el vi Decreti praeexistentes et Ecclesiae Titularis el particularis Civitatis Patronus ibi non abrogentur, nec S. Franciscus uni, vel alteri, aut ulrique subrogetur, cum neuter ex allata superius doctrina per se abrogatus censeri possit; sequitur nullum ex his fuisse sublatum nullumque illis fuisse suffectum, adeoque S. Andreas Apostolus Titularis est, ut prius, Collegiatae Carrariensis, el talis est habendus. Quare ne hac in re Episcopi libertas attenderetur, qui late nimis facultatem sibi concessam et Decretum interpretando Titularem assignavit Sanctum Franciscum, eo quod hunc ut Dioecesis Patronum obtinuit; ne Cleri el Populi eodemque tempore pneiudicata et falsa opinio adprobaretur, qua Titularem cum Patrono, et vicissim hunc cum illo confundendo, unum eundemque eos hucusque habuisse visum est: S. Congregatio opportune consuit rescribendum, nimirum, ut clerus Civitatis Carrariensis teneretur I. celebrare Officium Sancti Andreae Apostoli sub ritu duplicis prunae clissis cum O-tiva, sicut Titularibus Eccle-

siarum convenit, sed sine festo de praeepto: 2. ul servetur festum S. Francisci Assisiensis Patroni Dioecesis universae principalis, et S. Ccccardi Patroni Civitatis sub utroque praeepto. Responsio quidem accuratissima, el iuxta statutas leges el sanctiones; quae simul ostendunt libellum a clero Carrariensi porrectum haud caruisse fundamento, ul in sua ad S. Congregationem epistola Episcopus asserebat.

Aliquid est etiam notandum quoad ritum, de quo sermo est in secundo dubio, cui unica responsione in duas partes divisa S. Congregatio satisfecit, lamvero Festum Sancti qui est Ecclesiae Titularis, lum aliorum qui sunl vel Dioecesis vel Civitatis Patroni, inter solemniora festa adnumeralur.

Id ex omnibus Liturgicis constat, id a Rubricis statuitur. In Rubrica enim Breviarii Tit. VII, de Octavis, num. I, legitur: « Item... in Festo principalis Patroni el Titularis Loci vel Ecclesiae ».

Iam supra observatum est *genetice* qui sini Titulares, qui sint Patroni. Notatum specialiter est qui sil Titularis Ecclesiae Collegiatae Carrariensis, qui particularis eiusdem Civitatis Patronus, qui denique Patronus universalis Dioecesis Carrariensis. Cum hi principaliores sint in suo cuiusque genere, tales omnino sunl, ul eorum festa celebrari debeant cum Octava; el cum hoc pei se et primano non conveniat nisi festis habentibus ritum duplicis primae classis, el hic ritus per se non aptetur nisi iis festis quae inter solemniora recensentur, sponte sequitur el S. Andreae Apostolo veteri Collegiatae Carrariensis Titulari, et S. Francisco Assisiensi universali nunc Dioecesis Carrariensis Patrono, et S. Ceccardo adhuc particulari eiusdem Civitatis Patrono ritum duplicis primae classis cum Octava deberi. Nullam putandum est ex ipsa Rubrica moveri quaestionem posse; quod enim ait Rubrica *m Festo*, singularem numerum adhibendo, *Loci* vel *Ecclesiae* sub disiunctione nihil officii. Nam per hoc non innuitur unius tantum vel alterius faciendam esse Octavam, ul si do una liat, de allero fieri nequeat: sed illorum qui principales sunl sive Patroni, sive Titulares, scilicet, uti quisque eorum in suo respective est genere, Oclava liat: adeo ut lum Patrono sive Titulari Ecclesiae sua tribuatur Oclava, lum Patrono principali Loci sive Dioecesis, sive Civitalis sua quoque Oclava debeatur: ulpote qui eorum unusquisque esi in suo genere principalis. Quod si, ul nunquam fere evenit, idem

Si agatur de S. Francisco Assisiensi, patet etiam ex Decreto; hoc enim Ei, uti totius Dioecesis Patrono, omnes attribuit praerogativas, quae locorum Patronis debentur. S. *Francisco Assisiensi*, in eo legitur, sic in praecipuum Patronum Dioecesis Massen. electo, praerogativas omnes attribuit locorum Patronis convenientes : excludit autem ieiunii obligationem in praecedente vigilia, quod tamen pietati et arbitrio fidei relinquit : *quod*, sequitur Decretum, *arbitrio et fidelium pietati relinquendum edixit*. Quod spectat ad S. Andream Apostolum: ex Decreto (quod certe nec regulas evertit, nec Rubricae generalis dispositiones invertit aut tollit) per illa verba, quae alia nuper relata immediate subsequuntur, nempe *dummodo tero haec ipsa solemnitas non serretur in festo S. Andreae apostoli sicut in Reformatione Calendarii*. non adimitur qualitas Titularis saepius memoratae Ecclesiae Collegiatae, nec ritus idem conveniens, cura iam a multis saeculis talis sit, nec ratio exlilerit illum abrogandi, alium subrogando Sanctum ; sed quomodo hic qualitas admittitur in suo genere, et solum ab ea excluditur solemnitas quae talis sit ex omni parte, et ea solemnitas seu praerogativae S. Francisco uti Patrono universalis Dioecesis attributae et locorum Patronis praecipuis convenientes ; ita et eas cum S. Francisco communes non habeat. Et fortasse haec fuit apposita clausula, quia Titularem Ecclesiam cum Patrono loci confundendo, ut apparet, S. Andreae praerogativae huc usque tribuebantur, quae solis locorum Patronis praecipuis conveniunt. Ceterum exclusis quae praecipue universalis

Quod spectat ad S. Ceccardmn eadem
ferine dici possunt : cum enim ipse vere
Civitatis Carrariensis Patronus sil particula-
ris, cum per concessionem principalis Pa-
troni Dioecesis non sit abrogatus, nulla est
ratio per quam debeat expungi; et hinc
pariter Ei sunt tribuenda quae Civitatis Pa-
tronis principalibus conveniunt.

Amota tali modo per auctorum doctrinam, per Lilurgicas regulas, per Concessionis el Decreti investigationem reclamque nlrusque interpretationem omni aequivocalione, omni, quae huc usque facta est, Patronum inter el Titularem conlusione sublata, unicuique quod convenit tribuendo ; liquet quam prudenter sapienterque S. Congregatio propositis dubiis responderit atque, decreverit. Mirabitur fortasse aliquis haec disserendo statutos brevitatis limites qui adionalionibus presetibi solent, haud esse servatos; sed cum de materia ageretur, quae non raro usui esse potest, ideo rem latius exponere non supervacaneum visum fuit.

ELENCHUS DECRE'

quae in superioribus Suffragiis sive Adnotationibus adlegata, a nova tamen authentica Collectione variis de caussis exsularunt.

l'.ig. 159-CALARITANA 3 Decembris 1701 ad Dub. 2.
160 EREMITARUM CAMALDULENSIUM 16 Ianuarii 1743 - 1M0LEN. 6 Augusti 1735 et 7 Iulii 1759 - VICENTINA 11 Iulii 1699 (neque in veteri Collectione reperitur).
» IGI-Decr. 9 Decembris 1638 (Vide Deer. num. 2578 ad 9, novae Collectionis).
164 - DUBIORUM URBIS 12 Iulii 1628-S. M. IN COSMEDIN URBIS 19 Iunii 1773 - SYRACUSANA 2 Augusti 1698 - PISAUREN. 12 Decembris 1750 - DUBIUM 10 Septembris 1650 - CAPUANA <5 Iulii 1651.
» HIG-DECR. GENERALE 20 Decembris 1783 - ORD. CLERICOR. MINOR. VILLAE MATRITEN. 13 Martii 1804.
» 178- ORDINIS SANCTI BENEDICTI ad dub. 3 quaesi. 3, die 10 Iunii 1690 -ORD. CLERICOR. MINOR. VILLAE MATRITEN. 13 Martii 1804.
179- ORD. MIN. DE OBSERVANTIA S. FRANC. PROVING. MAIORIS POLONIAE 11 Maii 1754 - EINSIEDLEN. 5 Maii 1736 ad dub. II! (ALIA DUBIA)- ORDINIS CAPUCCINORUM 15 Februarii (lege 14 Febr.) 1710 - AQUEN. 2 Septembris 1741 ad dub. 4.
180- ORDINIS S. BENEDICTI 28 Augusti 1782 (lege 1762).
» 182-ALEXANEN. 7 Septembris 1658 - DECR. GENERALE 7 Septembris 1816.
» 188 - CORDUBEN. 12 Novembris 1806.
189- URBIS, DUBIORUM 7 Augusti 1627.
190- PARMEN. 24 Novembris 1685.
193 - WILNEN. 21 Aprilis (lege 22 Apr.) 1741 ad 7. - MAZARIEN. 11 Martii 1820 ad dub. V, nunc omissum.
» 194- BURGEN. 23 Iunii 1736 ad 2 - TERGESTINA 22 Iulii (lege 28 Iui.) 1742-FRISINGEN. 22 Augusti 1744 - HISPALEN. 26 Novembris 1735.
» 195- URBIS ET ORBIS Novum Missale 13 Martii 1804 ORDINISCLERICOR. MINOR. VILLAE MATRITEN. 13 Martii 1804 Aquen. 3 Martii 1761 ad dub. 2.
196 ORDINIS BARNABITARUM 13 Septembris 1710 - URBIS 18 Iulii 1671.
198-MEDIOLANEN. 14 Novembris 1654 - LAUDEN. 4 Martii 1662.
201 - ARGENTINA 30 Martii 1697.
211 -CIVITATEN. 20 Maii (lege 11 Martii ad dub. 8.) 1820.
213-ORD. GARMELITAR. EXCALCEAT. PROV. POLONIAE 27 Martii 1773 ad 9.
216-CARPEN. 14 Iunii 1608 - LUCANA 12 Aprilis 1755 ad dub. 4 emendatum (sublata fuit vox *cotigruit*).
220 - RUBRICARUM 22 Novembris 1659.
222 - URBIS ET ORBIS 20 Decembris 1783.
226 PANORMITANA 17 Septembris (lege BENEVENTANA 13 Sept, ad 1) 1670.
228 - SPOLETANA 18 Martii 1702 - LUNEN. SARZANEN. 27 Februarii 1712 -DUBIORUM URBIS 12 Iulii 1628 - SYRACUSANA 2 Augusti 1709 (lege 1698) - PISAUREN. 2 Decembris 1750 - URBIS S. MARIAE IN COSMEDIN 19 Iunii 1773.
229-TROPIEN. 20 Martii (lege 8 Mari.) 1631 el 19 Februarii 1656 - THEATINA 2 Augusti 1631 - FIRMANA 24 Iulii 1638 el 20 Novembris 1062 - IMOLEN. 14 Maii 1644 - SENEN. 11 Februarii 1645-AESINA 31 Iulii 1665 - TIELESINA 24 Novembris 1696 - FOSSANEN. 21 Iulii 1645.
231 -NERITONEN. H Iunii 1793.
241-AD TOLLENDOS ABUSUS 16 Ian. 1620 (lege: ABUSUS DUO REFORMANDI 16 Ianuarii 1627).
250-NARNIEN. 6 Aprilis 1658 - CAVEN. 23 Maii 1739 (lege 23 Maii 1639).

pag. 251-URBIS 22 Iunii 1630 – PISTORIEN. 27 Martii 1628- BAREN. 28 Martii (lege 1 Iunii) 1647- NEAPOLITANA 19 Aprilis 1687 – PANORMITANA 10 (lege 16) Septembris 1741.

, 261 -PACEN. 30 Ianuarii 1610 – HISPALEN. 9 IANUARII (lege 9 Iulii) 1633 – GRANATEN. 16 Ianuar. (lege 26 Ianuar.) 1664- CARTHAGIN1EN. 16 Marlii 1732.

, 266 MARIANEN. 16 Marlii 1668 et 16 Februarii 1669 – BARCINONEN. 20 Decembris 1659 -PANORMITANA 1 Februarii 1744.

» 268-CAPUANA 1 Septembris 1607.

» 269¹-PENNEN. 1 Martii 1636 – CAPUANA 14 Ianuarii 1640 – NUCERINA PAGANORUM 26 Aprilis 1704.

» 274 –ANGELOPOLITANA 13 Iunii 1671 ad 3.

» 277-NULLIUS ALTAMURAE 23 Septembris 1713.

> 280-CONCHEN. 3 Seplemb. 1762. (lege 1672).

» 290 – NEAPOLITANA 25 (lege 5) Octobris 1697.

» 292-SUESSAE 28 Ianuarii 1606-PACEN. 10 Ianuarii 1609.

> 297-URBIS ET ORBIS DUBIORUM 12 Iulii 1704 – GADICEN. 26 Augusti 1752.

» 317-DUBIORUM URBIS 12 Iulii 1628-URBISS. M. IN COSMEDIN 19 Iunii 1773.

» 330 -DUBIORUM URBIS 12 Iulii 1628 SYRACUSANA 2 Augusti 1698 – PISAUREN. 12 Decembris 1750 – URBIS SANCTAE MARIAE IN COSMEDIN 19 Iulii 1753 (lege 19 Iunii 1773).

> 340 – RECINETEN. 21 Augusti 1640 et 11 Novembris 1641.

» 344 -URBIS 6 Augusti 1831 (neque in veteri Collectione reperitur).

» 357-ELBOREN. 14 Iunii 1692 – TIRASONEN. 15 Septembris 1714.

> 364-1LLERDEN. 28 Aprilis 1607.

» 367-FIRMANA 3 Aprilis 1677.

VARIANDA

circa titulos ant dies Decretorum qute Suffragiis et Adnotationibus veteris Collectionis inserta exhibentur.

.>8.	161- die 23 Aprilis 1690. » -sub die 27 Septembris 1669. 162- in METROPOLITANA 17 Iulii 1734. 181 - ex DECRETO 7 Martii 1779. 191 - in AQUEN. 3 Martii 1661. 196 - PROVINCIAE TREVIREN. 6 Aprilis 1646. 209-15 Martii an. 1608 in TRULLEN. seu NULLIUS. 220-in ASSISIEN. die 25 Mail 1849. » - in CAESARAUGUSTANA 22 Novembris 1692. - el in altera RUBRICARUM 15 Septembris 1836. 223 - Vide DECRETUM GENERALE diei 24 Iunii 1670. 228-in ASCULANA IN APULIA 3 Martii 1774. 231 - in una MONTIS ALTI sub die 26 Martii 1657. » - in PAPIEN.... sub die 23 Februarii 1804. 241 - in BURGEM. 26 Maii 1626. » - in POLICASTREN. 16 Novembris 1649. 250 - in CALAGURITANA 28 Septembris 1558. 265 - in IIPPOREGIEN. 19 Novembris 1650. 270 - in VICEN. 2644. 290 et 291 - in NEAPOLITANA decr. 5 Ianuarii 1698. 293-in PEHNAMBUCEN. 4 Septembris 1775. 339-in UGENTINA 23 Iulii 1861.	lege: die 22 Aprilis 1690. sub die 27 Septembris 1659. in MONOPOLITANA die 17 Iulii 1734. ex DECRETO27 Martii 1779, nunc ad 2. in AQUEN. 3 Martii 1761, nunc ad 3. PROVINCIAE TREVIREN. 6 Aprilis 1647. 10 Maii 1608 in MONTIS SERRATI, NULLIUS PROVINCIAE TARRACONEN. in ASSISIEN. die 15 Mati 1819. in CAESARAUGUSTANA 13 Septembris 1692. et m altera RUBRICARUM, 15 Septembris 1736. Vide DECRETUM GENERALE diei 21 Iunii 1670. in ASCULANA IN APULIA 3 Martii 1674. in una MONTIS ALTI sub die 26 Martii 1757. in PAPIEN.... sub die 23 Februarii 1704. in BURGEM. 16 Maii 1626. in BELLICASTREN. 16 Nov. 1649. m CALAGURITANA 28 Septembris 1658. in EPOREDIEN. 19 Novembr. 1650. in VICEN. 2643. in NEAPOLITANA, decr. 25 Ianuarii 1698 ad 4. in PERNAMBUCEN. 4 Septembris 1745. in UGENTINA 23 Iulii 1661.
------	--	---

ad praecipua quaedam recentiora decreta Sacrorum Rituum Congregationis.

SUFFRAGIUM

SUPER

3808. DECRETO GENERALI

de Festis primariis vel secundariis.

Il celebre P. Carlo Guyelo nel Capo III del Libro II *De constituendo die Festis secundariis, seu mitius principalibus Sanctorum*, domanda nella Quest. IV: « An Festa eiusmodi addici possint certae Dominicae, aut Feriae more Festorum mobilium » ; e risponde, che in quelle Ghiese nelle quali < usus ille pridem receptus invaluit, retineatur vi consuetudinis ; ad ipsum vero de novo inducendum, ne tu meum expertes suffragium » (Ileorlogia seu de Festis Propriis loc. cit.). — Prevedeva certo il grand'uomo gl'imbarazzi e le controversie che sarebbero sorte pel necessario spostamento delle Feste già fisse in quei dati giorni. Ciò appunto avvenne sulla prima metà del secolo decorso, ed il P. Gaetano Merati nelle sue *Nuove Osservazioni ed Addizioni* al Gavanlo se ne dovette occupare* ex professo. Egli ne avverte, che a suo tempo la questione fu trattata da nomi notissimi in fatto di sacra liturgia, i quali presero a base dei loro studii *Galileo Compendio* (così egli lo chiama) *Ceremoniarum* di Giovanni Jacobs Canonico della Chiesa Cattedrale di Bruges nel 1612. « Multi ex his, quae hoc loco adnotavimus, desumpta sunt ex allegato Opusculo Ioannis Jacobs ; omnia vero diligenter discussa et approbata fuerunt a viris in hac scientia Rubricarum peritissimis ; unde crederem posse ab omnibus ad praxim deduci ». (Thesaurus etc. Tom. II, Sect. III, Cap. X, N. XIII vult. fin.). Il Merati non fa menzione che del solo Mons. G. B. Gambarucci Arciv. Amaseno, e Prefetto delle Gerimonie Pontificie (ivi Cap. VIII, N. III) : ma è certo che vi ebbe gran parte il Card. Lainberlini, poi Benedetto XIV, il quale spinse e persuase lo stesso P. Merati a pubblicare la nuova edizione del Gavanlo colie Nuove Osservazioni ed Addizioni, che poi lesse ed ap-

provò pienamente. Quindi nel Breve dei 20 Marzo 1741, dopo lodata la sanlità e dottrina liturgica del Cardinale Giuseppe M. Tomasi, soggiunge : « Aller vero Caesareo Lmus Merati non ita pridem eiusdem vestigia attingere alacriter studuit, et egregia suae eruditionis specimina, quae omnium indicio probantur et manibus teruntur, scriptis etiam mandavit ». E nel Trattato *de Sacrificio Missae*, loda l'Indice dei Decreti fatto dal Merati : « Indice molio esatto e composlo sui registri della S. C. dei Riti ».

E fu appunto sotto il Pontificato di Benedetto XIV che per la prima volta si propose finalmente nella Sacra Congregazione de' Riti la questione di precedenza di una di queste Feste Mobili, occorrente con allia propria del giorno, ed ambedue di rito eguale. Con decreto dei 20 Gennaio 1741 era stata concessa la celebrazione della Festa del Patrocinio di S. Giuseppe con rito di seconda classe, alla qual Festa era già assegnata come sede propria la Chiesa Domenicana dopo Pasqua. Il Padre Sisto da S. Cipriano, Procuratore dei Padri Carmelitani Scalzi della Provincia di Wilna propose a questa S. Congregazione, fra gli altri, anche i seguenti dubbii : Come dovesse regolarsi l'Ufficio, e a chi dare la preferenza, quando occorra nel giorno predetto la Festa di S. Adalberto o di S. Stanislao Martiri celebri nella Polonia, e di seconda classe con ottava, ovvero di S. Marco Evangelista, o dei Santi Apostoli Filippo e Giacomo ; cioè se la preferenza si dovesse a questi ultimi, o al Patrocinio di S. Giuseppe, « non obstantibus in contrarium Rubricis, et decreto S. R. C. emanato 20 Martii 1683 ». E la S. Congregazione il giorno 22 Aprile, a Relazione del denissimo Cardinal Gotti, e coi voti di un Ceremoniere Apostolico, dichiarò, che la precedenza nel caso apparteneva ai Santi Martiri, a S. Marco ed ai SS. Apostoli (Wilnen. 22 Aprilis 1741 ad dubium 1 et 2), 1). Si ebbe bensì una risposta contraria nel 1743, ma fu revocata poco dopo, cioè il 4 Luglio 1743 « praevio recessu a decisio », e così pure si confermò nel 1779. A partire da questo punto la

(1) Ornessi i Dubbi i u 2. Vedi Decretio Generali n. 3808.

S. Congregazione < iere constanter docuit in occursu el concursu in paritate Rilus, seu Classis, tam Festa Apostolorum..., (piam Festa aliorum Sanctorum... Patrocinio S. Ioseph esse praeferenda, quamvis etiam alia decreta existant, quae in concursu cum Festis Apostolorum Patrocinio S. Ioseph praeferentiam praebent ».

Da questo sumplico accenno bene si comprende la somma gravità ed importanza della questione, e quindi male si apporrebbe chi volesse attribuire a leggerezza, ed a spirito di novità una opinione sostenuta da tanti nomi doli, e consecrata pure da tanti decreti e decisioni emanate da questo Augusto Consesso.

E ben vero che un Decreto Generale, il quale regoli la Precedenza delle Feste *Primarie* e *Secondarie* non è stato ancora emanato, e che la S. Congregazione già da circa venti anni si è astenuta da ulteriori particolari dichiarazioni, aspettando sempre la compilazione di un Voto *d'Ufficio*, per venire ad un assenso definitivo. Ma questo Voto, affidato successivamente a diversi, qualunque ne sia stata la causa, non era venuto mai a luce. Finalmente un Voto *ex Officio* venne redatto in proposito, e poi un altro, contrarii ambedue alla precedenza delle Feste *Primarie* sulle *Secondarie*, che sieno di egual rito, ma di maggior dignità. Ne fu presentato un terzo quantunque non richiesto dalla S. Congregazione, nel quale si propugna la opposta sentenza. Prima però di portare la cosa in piena Congregazione Ordinaria, fummi ingiunto di spedire un altro Voto, nel quale si tenesse conto delle ragioni recate *pro* e *contra*, e si esponessero pure le altre che sembrassero poter dare un qualche lume in proposito: e, senz'altro, mi accingo al lavoro.

I. Le Feste del Signore, della B. Vergine e dei Santi possono considerarsi solo due aspetti: o cioè in se stesse, o nei loro reciproci rapporti o complicationi. Nel primo caso, come scrive il citato Guyot (Heorologia lib. IV in Prologo), se ne considera l'indole, la dignità intrinseca, il rito e l'ufficio che meritano; nel secondo la preferenza dell'una sull'altra quando *occorrono* nel giorno stesso, o *concorrono* in due immediatamente successivi, o debbano trasferirsi ad altro giorno libero. Le due questioni sono bensì tra loro distinte, però dalla soluzione della prima dipendo in gran parte quella dell'altra: poichè quella Festa che per sè stessa apparisca maggiore,

con ciò solo presenta un titolo alla precedenza sulle altre nei casi di *occorrenza*, di *concorrenza* o di *traslazione*.

E primariamente* trattando della *intrinseca* dignità delle Feste, non può negarsi, che prime di tutte per la loro dignità sieno quelle fin da principio istituite nella Chiesa. Di queste Feste primitivamente introdotte nella Chiesa Romana, abbiamo due antichissimi documenti, e perciò preziosissimi. Quest'è il Catalogo *Filocaliano*, ed il *Marlirologio* dello *Geronomiano*. Il primo chiamato *Filocaliano* perchè ('ultima edizione, dirò così, fu fatta da Furio Dionisio Filocalo il celebre calligrafo di Papa Damaso, è del secolo quarto (354); però i catalogi») ed i calendarii in esso contenuti sono di qualche anno più antichi (336 circa). Questo documento, che il De-Rossi giustamente chiama l'unico *feriale della Chiesa Romana*, contiene, oltre altre cose che non ci riguardano, la *depositio Episcoporum*, che va dal 254 in giù, e la *depositio martyrum*, dove sono notate le feste solenni non mobili, che solo il Papa Milziade erano celebrate in Roma e nelle principali Sedi suburbicarie Ostia, Porto ed Albano. Il secondo documento cioè *martirologio Geronomiano*, che fu in gran voga tra il sesto ed il nono secolo, si ritiene come una miscela di antichi martirologi di varie Chiese, però in esso è certamente il più vetusto martirologio della Chiesa Romana trascritto da due codici, con manifesti indizi di annotazioni contemporanee a Bonifacio I, a Milziade e perfino ad Anacleto (236).

Ora i giorni delle feste degli Apostoli e dei Santi più insigni, celebrate nei secoli posteriori, sono gli stessi ricordati in questi documenti antichissimi.

Ad esempio nella *depositio Episcoporum* del Filocaliano si legge, per indicarne alcune:

prid. kal. Iannar. Silvestri in Priscillae.

non. Oclob. Marci in Balbinae.

E nella *depositio martyrum* del documento islesso:

XIII. Kal. Feb. Fabiani in Calisti et Sebastiani in Catacumbas.

XII. Kal. Feb. Agnelis in Nomentana.

VIII. Kal. Marl, natale Petri de cathedra. - - -

III. Kal. Iul. Petri in Catacumbas et Pauli Ostiense, Tusco et Basso cons.

III. id Aug. Laurenti in Tiburtina.
e così di seguito.

Nel Marlirologio poi Geronimiano, si trova nel Codice di Berna recentemente pubblicato dai Bollandisti, codice mono antico degli altri perché del secolo VIII o IX, però più prezioso per le indicazioni topografiche, si legge :

Incipiunt festivitates omnium (?) Apostolorum.

III. Kai. Iui. natale Apostolorum Petri et Pauli. Romae.

Pridie Kl. Deceb. natale Andreae Apostoli, in civitate Patras provinciae Acaiae.

Kl. Mai. depositio Philippi Apostoli in civitate Hierapoli provincia Asia.

XII. Kal. Ian. natale Thomae apostole (sic), qui passus est in India.

VI. Kal. Ianuar. ordinatio episcopatus sancti Iacobi Apostoli fratris Domini, qui ab apostolis primus ex Iudaeis Hierosolimis est episcopus ordinatus, et adsumptio sancti Iohannis evangelistae apud Efesum civitate, cuius corpus translatus est apud Efesum civitate.

VIII. Kl. Ags. natale Apostoli Iacobi fratris Iohannis evangelistae.

VIII. (o VIIIj) Kl. Septembr. natale Bartholomaei Apostoli, qui decollatus est in India interiore pro Christo.

VIII. Kl. Ian. In Bethlem nativitas Salvatoris Domini nostri Iesu Christi secundum carnem. . . .

VII. Kl. Ianuar. in oppido Hierosolimiano villa Cafargamala passio sancti Stephani primi martyris diaconus (sic) et apostoli, qui lapidatus est a Iudaeis.....

VI. Kl. Ianuar. Adsumptio sancti Iohannis evangelistae apud Efesum.....

V. Kl. Ianuar. Bethlem natale sanctorum infantium et lactantium, qui sub Herode pro Christo passi sunt.....

Pridie Kl. Ian. Carlagine Donati. . . .
et Rom..... depositio sancti Silvestri episcopi.

Dai questi due Cataloghi appare che non solo l'antichità delle Feste quivi registrate, ma altresì la loro stabilità ed *inamovibilità*, poichè giammai per volgere di secoli furono rimosse dai giorni loro primariamente assegnati.

E questa loro *inamovibilità* è pure compresa nell'istesso concetto di *Solennità*, attribuita alle medesime, a partire dalla Festa di Pasqua della fine dei primi secoli « *Solemestas Solemnitatum* ». ^Durando Rationale divini officii lib. VII, Cap. I, n. 25).

E lo stesso autore al luogo citato n. 17 dà il concetto dei giorni, 0 Feste *Solenni*. Giovanni Beletb nel suo celeberrimo initiate *Divinorum officiorum ac eorumdem rationum brevis explicatio*, scritto verso la metà del secolo XII, cioè circa cent'anni prima dei Durando, al Capo III scrive : « Dies Festi porro sunt dies solemnes, qui ut soli servarentur quasi praescripto, et quodam instituto recepti sunt. A solo enim vel solito sole in dictum est. Unde solemnia Festa vocat Ecclesia, quae certa sunt observatione constituta. Atque hinc etiam venit solemestas, quae quadripartita esse potest, Festivitatum, Stationum, Litaniarum, et leinniorum ». Brevemente il Gavanlo: « Festa Sanctorum natalitia dicuntur... solemestales, quia fieri solent in anno. Beletb. c. 37 ». Ma più eruditamente e diffusamente il Guyeto tratta la stessa cosa nell'Heorlogia Lib. I, C. XIII, q. 3.

Dalle aulorità qui citate, appare che primariamente, che qualità essenziale delle solennità è l'essere immobili nei giorni loro assegnati; anzi la tessera della maggiore o minore solennità *intrinseca* essor la maggiore 0 minore inamovibilità. Inoltre è pur manifesto, che questa maggiore solennità è stata il fondamento sul quale si è stabilita la diversità delle Classi di egual rito. Vale a dire, che la intrinseca solennità riconosciuta maggiore 0 minore determinò la Chiesa ad attribuire alle medesime un maggiore 0 minor Rito, ossia Classe che voglia dirsi. Sarebbe quindi un errore il sostenere che viceversa il rito stesso sia stato la causa della maggiore 0 minore solennità. Ciò è l'altro veto, che già si tirava dai Beletb della maggiore 0 minore solennità delle Feste, quando ancora nella Rubrica non si era inserita la distinzione delle Classi. Queste appaiono bensì circa un secolo dopo il Beletb, nell'Opera citata dei Durando, ma, a dir vero, con una gradazione molto semplice : cioè si distinguono « Festa in lotum duplicia, quaedam simpliciter duplicia, quaedam semiduplicia » (loc. cit. n. 31). *Maiores duplicia Festa* sono in tutto 46, cioè il Natale di N. S., la Circoncisione, l'Epifania, la Pasqua di R., l'Ascensione, la Pentecoste, le quattro Feste della B. V., la Purificazione, Annunziazione, Assunzione e Natività, e quelle dei SS. Giovanni Battista ed Evangelista, Pietro e Paolo, Stefano, Lorenzo, e la *Dedicatio Iasilicae*. *Minora duplicia* non sono che la Fena I e H di Pasqua e di Pentecoste, Commem. di San

l'ioio, Ollava dei SS. Apost. Pietro e Paolo, edrdl'Asstinzione. be nitre fesle (comprese quelle degli Apostoli) sono tutte di rilo semidoppiofl. c. n. 32. 33). Però Bonifacio VIII colla sua memorabile Cosliluzione *Gloriosus Deus*, inserila tn *Sexto Dea. I. III, t. XXII*, innalzô a rilo doppio le Fesle degli Apostoli ed Evangelist., e dei quallro doliori principali della Chiesa latina, SS. Girolamo, Agostino, Ambrogio e Gregorio : come fcece poi S. Pio V con S. Tommaso d'Aquino e coi quallro doliori della Chiesa greca San Gio. Crisoslomo, S. Alanasio, S. Gregorio Nazianzeno e S. Basilio ; e quindi Sisto V con S. Bonaventura, e così dicasi di allri doliori da allri Pontefici. Nella correzione poi della Rubrica faila da Clemente VIII le Fesle degli Apostoli furono innalzalea Rilo di seconda Classe. Aggiugge il Gavanlo (I. c. n. 3): « Dividit ibidem Durandus in duplex in loium el in duplex simpliciter: illud maius el hoc minus ibidem appellat; quod nos hodie dicimus duplex Primae el Secundae Classis ex una parte, et duplex per annum de altera parte. Sed in recognitione Clementina Breviarii, ad maiorem distinctionem, instituta sunt quatuor genera duplicium Festorum: primum quod dicitur primae Classis, alterum secundae Classis, tertium quod appellatur maius per annum, quartum minus per annum ».

Una più esatta ed esiesa classificazione di queste Fesle ne ha fallo poi il Guyelo, ed è opportuno il qui riferirla. Scrive egli adunque al Lib. I, c. I: « De natura Festorum priorum - Quaesi. 12 - Quae sint festa omnibus locis et Ecclesiis communia?

< Sicut non sunt omnia paria inter se dignitatis, nec vero etiam antiquitatis, ita nec paria sunt ordine recensenda. Quare in tres classes commode distribui posse visa sunt.

« Prima classis est festorum Christi Domini, el Beatissimae Virginis Matris ipsius...

« Secunda classis est Apostolorum, el aliorum quorundam eximiorum Sanctorum, quorum memoria in praecipua veneratione universae fuit Ecclesiae....

« Primo duodecim Apostoli, additis Paulo Petri Coapostolo el Barnaba, duobus item Evangelistis, qui Apostoli non fuerunt, Luca el Marco ; quorum omnium natalitia tam Latina quam Graeca Ecclesia anniversaria festivitate recolit, licet non omnium iisdem diebus. Recolit item Latina Ecclesia secundaria aliquot eorumdem festa, videlicet

S. Petri ad Vincula, uirumque ipsius Cathedram, tam Antiochenam quam Romanam, licet hanc a Paulo IV restitutam mulae adhuc nostrates Ecclesiae omittant : Conversionem S. Pauli et S. Ioannis ante Portam latinam.

< Secundo ob Evangelii aliusve Libri Canonici commendationem, insignes fuere semper ei annua solemnitas per omnem Ecclesiam donati S. Io. Baptista Christi Domini Praecursor uirumque Festo, el Nativitatis, (quod singulare est unique ipsi concessum) el Decollationis ; SS. Innocentes infantes... S. Maria Magdalena. Bisque non dubitem annumerare castissimum B. V. Sponsum S. Iosephum....

« Tertio denique ob illustris Martyrii, aut singularis gratiae excellentiam festum generale haberi inter Martyres S. Laurentius, S. Sebastianus, S. Vincenzus : inter Confessores S. Martinus et S. Nicolaus, item quatuor Ecclesiae Doctores S. Gregorius, S. Ambrosius, S. Augustinus el S. Hieronymus. Hem S. Silvester, S. Antonius, S. Franciscus: inter Virgines denique S. Catharina : cui addenda S. Anna novo Gregorii XIII decreto iam ubique recepto...

< In Ierliam classem refero Sanctos reliquos Calendarii Romani alibi prope communiter receptos... Cum illi omnes relictis hactenus ad quascunque Ecclesias communi aequae iure atque ad Romanam spectare videantur; qui supersunt reliqui censentur magis ab Romanae Ecclesiae proprio ac speciali instituto, el, ut loquitur Radulphus, ex Romana auctoritate ad alias deinceps imitatione seu pia aemulatione dimanasse Ecclesias ».

Stabilite così le varie Classi delle Feste, principalmente si è presa la norma per determinarne la *dignità*. È frequentissime nelle Rubriche la menzione di *dignità*, e viene sempre attribuita *alio Feste*, ossia ai loro Oilicii : di guisa che alia parola *dignum* o *dignius* nella Rubrica corrisponde sempre l'altra di *Festum* aut *Officium*. Però il Gavanlo nel suo Commentario alia Rubrica Cap. VII *De Octavis* {Sect. III, Cap. VIII, n. 5) scrive : « Ai undenam maior Octavae dignitas attendi debet, praesertim si duae occurrant simul celebrandae? Certe penes Classem Festorum : nam prima Classis dignior est secunda ; in eadem vero classe attende Personas hoc Ordine; Christum, B. Virginem, Angelos, S. Io. Baptistam. Apostolos, el alios iuxta ordinem Litaniarum et Rubricam de Concurrentia Oilicii n. 2 etc. »

Dunque la *dignità* delle feste è doppia, secondo il Gavanto, cioè dipende primariamente dal rito più elevato, poi dall'intrinseco pregio delle persone di cui si celebra la *lesta*, sempre a norma della Rubrica *de Translatione Festorum* n. 2. Il Guyeto è della medesima opinione (Op. cit. lib. IV, Cap. VI, Quaesi. 6), e così pure il Merati nelle note al Gavanto. Ma rimane pur vero che nella Rubrica al *dignum* corrisponde sempre il *Festum*, *Officium* o *Ritum*, e per esso s'intende un rito che sia alto a far preferire una festa ad un'altra. Il P. Gavallieri, commentando il decreto in Arimin. 16 Octobr. 1604 (I): « Si in Ecclesia de dicalio accidal in Festo Malernialis B. M. V., Officium fieri debet de dedicatione ; infra octavam vero fiat de digniori », scrive al C. I, Deer. XV « difficiliter profecto est stabilire quatenus ex praedictis Octavis censenda sit dignior. Si dignitas ritus attendatur, nullum discrimen intervenit... ; si dignitas personae, dignior videtur Octava B. Mariae ; si vero dignitas Festi, cuius Octavae non sunt nisi praeconationes, in dignitate Octavae dedicationis, cuius festum prima classis est, dicebamus praestare ». Che più? Secondo lo stesso Cavalieri, « in Rubricis dignius stat etiam pro solemniori, et e contra ». (Op. cit. Cap. XXVI *de Rep. Iest.*). Il che ne deve render ben cauti a non attribuire un valore troppo assoluto a questi termini, se non quando le circostanze in particolare ed il mutuo rapporto che abbiano nel contesto ne determinino esattamente il significato.

Abbiamo testificato dal Guyeto, che la veneranda antichità, oltre le feste *primarie* dei Santi, ne ha anche pure delle *secondarie*, e fa menzione da quella di San Pietro in Vincoli, delle sue due Gatedre, della Conversione di S. Paolo e di S. Giovanni *ad portam lalinam*. Ma egli torna sul Fargomeno più volte, e ne tratta *ex professo*. « Praeter primarium Patronorum Festum, (così egli, quod quidem in Martyribus dies natalis censetur, quo videlicet die Martyrii vita et gloriae fides (ul'ail Eusebius Emesenus, seu potius Eucherius Lugdunensis, Hom. 50 in Gen.), dum eos ingerii morti, gemit aeternali, et perpetua iis gaudia brevi dolore parturiti, in Confessoribus vero Transitus aut Depositio..., contingit non raro alta item Festa de iisdem Sanctis sub diversis Ululis ac nominibus celebrari..., quaestiones de festis illis secundariis ac minus

principalibus moveri possunt ». (Heortol. Lib. I, C. VIII. De festis secundariis Patronorum). Qui il Guyeto, oltre alla esistenza delle Feste *Secondarie*, indica pure ad evidenza in che consista la differenza fra esse e le *Primarie*. Secondo il Guyeto, una dei Santi la Festa *Primaria*, ma molte possono essere le *Secondarie* : la prima si celebra con un rito più elevato, le altre con un rito più modesto. Dove si pare che non il rito più modesto rende una festa *secondaria*; ma perché, meno importante nel suo oggetto, le si addice un rito minore della *primaria*.

Scriva l'autore del primo voto che gli antichi coi Gavanto intesero per festa *secondaria* una festa del medesimo soggetto, che, seppure in sé racchiuda un mistero, sia di rito inferiore. Ma questa opinione dell'erudito scrittore non è; quella dei Gavanto, il quale invece trattando dei Riti semidoppio, ed a quali feste si debba applicare, scrive : « de Sanctis locorum consuevit Sancta Sedes Apostolica, in iis locis ubi neque reliquiae insignes extant, concedere officium semiduplex » ; e poi aggiunge : « Inventiones, Translationes hac eadem lege colendae forent, ad differentiam Festorum *principalium*; quod observat Ecclesia in inventione S. Stephani Protomartyris » (loc. cit. C. III, n. 4). Dunque dalla *secondarietà* egli deduce il rito che compete alla Festa, e non viceversa. Così pure al G. VIII, n. 23, scrive : « Optasset et ego cum aliis diem Octavam Festi B. Virginis habentis Octavam esse duplex maius, sicuti sunt eiusdem *minora festa per annum* ; at eadem fere ratio militaret in Angelis et Apostolis, ut patet... urgetque rursus exemplum diei Octavae omnium Sanctorum, quod est praecipue B. V. ex martyrologio, et non habet integras Vesperas ».

Inoltre alla Sezione VII, C. VIII sotto il giorno 30 Giugno, della Gommemorazione di S. Paolo scrive : « non est duplex minus, quia Apostoli Festum est *secundarium* ». Ed ivi pure a) Cap. X sotto il giorno 29 Agosto « decollationis S. Ioannis (allora doppio minore); Optarunt aliqui hoc Festum fieri duplex maius, *sicuti sunt alia minora Festa Apostolorum* : sed neque dies haec martyrii illius est..., neque demeretur Sanctus Augustinus ut amittere debeat secundas Vesperas, quas dividit cum S. Ioanne ; quibus etiam de causis longe maius est Fe-

sium Nativitatis, quam decollationis S. Ioannis ».

Finahnenle al 17 Settembre circa il rilo daattribuirsialla Pesta delle Stimmale di San Francosco, scrive, che per lotta la Chiesa fu concesso il rilo semidoppio, < el ratiq (avet: quia in Breviario *secundaria Sanctorum l'esta longe sunl inferiora primariis*; ul videre esi in duplicibus maioribus per annum : non ergo debet esse Feslum/Slygmalum aequale Feslo *primario* S. Francisci, quod est duplex minus. Congruit autem esse duplex in Ordine Minorum, ubi Festum *Primum* S. Francisci est duplex Primae Classis ».

Un pariare cosi esplicilo per parte del Gavanto < molio da rilevarsi per le cose da dirsi in seguito. Bimane dunque provato che il concello da lui espresso sulle Feste *Secundarie* è il medesimo del Guyeto, cioè di Feste *minori*, perché *tli minore importanza* delle rispettive loro principali, e perciò da celebrarsi pure con rilo *minore*.

Due cose intanto si rilevano da queste autorità sulle Feste *secundarie* : la prima si è che la loro istituzione è antichissima: la seconda che il loro concello ne è ben chiaro e determinato. Aggiunge poi il Guyeto avvenire talvolta che una festa *secundaria* divenga *primaria*, e ne reca diverse cause (Lib. I, c. VIII, quaesi. 10), e specialmente se una Chiesa sia stata dedicata sollo questi lioli, come S. *Pietro in lincoli*, o S. Giovanni *ad Portam Latinam*. L'erò conchiude : « servari semper debet dici Natali seu Transitus suum ius, suaque praerogativa, ut nimirum pro praecipuo habeatur, quantumcumque perinde celebres recolantur Inventionis, Translationis, aliique similes dies ».

Il Guyeto nel luogo citato dichiara *secondarie* alcune fesle già citate. Ma molle di più ne enumera l'autore del secondo volo. < Quod originem Festorum primariorum et secundariorum altinel (scrive egli), dicendum est haec Fesla eadem aetatem habere ac Breviarium ipsum ». Cita poi a questo proposito il Calendario Romano (dal 714 al 741) pubblicato da Frontone, dove sono indicate molle fesle *secundarie*. Cita pure Giovanni Beleh, che nella sua Opera serilia « certe ante annum 1168 » notera più fesle *secundarie*. E conclude : « Ex didis palet omni tempore fuisse in Calendario Romano aliisque singularum Ecclesiarum Festa *secundaria* ». Sarebbe perciò opera assurda il volere oggi eliminare dalla

nomenclatura liturgici le Feste *primarie* e *secundarie*, ammesse da tutti gli autori di sagra liturgia, e consagrate pure dall'uso della S. Congregazione dei Riti.

Si oppone che nella Rubrica non vi è cenno di questa distinzione di Feste *Primarie* e *Secundarie*, sebbene all'epoca della sua ultima correzione, cioè del Gavanto, già esistessero sollo il nome di Festa *maiora* et *minora*. Ma non era nato ancora il *conclito* di queste Fesle, come lo chiarò il Guyeto, e quindi niuna necessità di una particolare menzione. Istituile però, e moltiplicate quelle Fesle *minori* o *secundarie*, ed assegnate *ad instar* delle Fesle Mobili a certe Domeniche o Ferie, si vide la necessità di stabilire, o meglio riconoscere quella distinzione, la quale già di fatto esisteva. Il concello poi di Festa *solemniora* a preferenza di Fesla *meno solenne* è genetico, racchiudendo in sé stesso diverse ragioni di questa maggiore o minore solennità. Ora una di queste ragioni è certamente la qualità di *primaria* o *secundaria*, poichè lo stesso concetto di Festa *Primaria* include in sé l'idea di una solennità maggiore delle sue Fesle *secundarie*, e non esclude quella di preferenza pure sulle *secundarie*, sebbene di maggior dignità personale.

II, — Promesse queste osservazioni sulla assoluta *dignità, solennità e grado* delle Fesle, ci è dato con tutta sicurezza passare all'altra parte, che forma d'precipuo oggetto di questa disquisizione, cioè ai diversi incontri, < vari conflitti ai quali sono queste Feste soggette. Questi possono essere di due specie, cioè per *concorrenza* nei primi o secondi Vespri, e per *occorrenza* nel giorno medesimo. Le *concorrenze*, come è chiaro, non si possono evitare, essendo impossibile lo stabilire le Fesle in giorni alternativi, tanto da avere liberi i primi e i secondi Vespri per ciascuna, senza verun incontro. Le *occorrenze* poi ebbero origine da due cause, una necessaria, l'altra libera. La causa necessaria è lo spostamento che ogni anno porta nel Calendario il variare del Ciclo Pasquale, spostamento che dura per cinque mesi. Lo stesso dicasi del periodo relativamente più breve dello spostamento di Avvento. L'altra causa libera sono le Fesle, che, ad imitazione delle *Mobili*, sono state assegnate ad una Domenica o Feria determinata, sia nel Calendario della Chiesa Universale, sia nel Particolare di qualche Diocesi, o Chiesa o Religiosa Famiglia.

Veramente nei tempi antichi, e fino al Gavanlo non era molto sensibile lo spostamento recato dal variare del Ciclo Pasquale; poichè, allora non si conoscevano che le Feste mobili ammesse dalle Rubriche, e come osservava lo stesso Gavanlo : < Sunl Festa in Ecclesia Universali N. 18 primae Classis duplicia. Secundae Classis... Fesla N. 22.... Duplicia Maiora N. 16 - Duplicia minora N. 98 - Semiduplicia cum Dominicis excidunt n. 130 ». In tutto circa 284, lasciando libere 81 sedi.

Si aggiunga che in Quaresima, così il Guyelo : < Concilii Laodicensis Decreto, nulla olim Natalitia Martyrum celebrarentur; quem ritum Ecclesia Ambrosiana etiamnum strictissime observat : Romana vero aliaeque omnes nonnulla quidem Festa, sed pauca admittant eo tempore... Tempore item Adventus, quod Reductionis tempus est, rariora sunt indicia Festa, quo bene affectus erga proximum Redemptorem animum minus interruptatur » (Op. cit. lib. 1, c. 1, Quaesi. 19). E siccome la Fesla di S. Andrea Apostolo può occorrere colla Prima Domenia di Avvenlo, d Durando avverliva doversi in tal caso trasferire la Fesla suddella alla prossima Feria II, come in sede propria (Op. et l. c. n. 35). Circa l'altra specie di Feste Mobili vi è appena traccia nel Gavanlo, essendo sia le introdotte od eslese in tempo posteriore ; se si eccettui, oltre i Dolori della B. V., la Fesla dei Ssmo Rosario, quale Gregorio XIII dal giorno 7 di Ottobre, nel quale celebravasi già in alcuni luoghi particolari, trasferì alla prima Domenica del dello mese (Gavanlo Sect. VII, C. XII).

Deve inoltre osservarsi, che, a seconda della primitiva istituzione, queste Feste Mobili non impedivano la celebrazione di quelle fisse. Poichè, siccome scrive Benedetto XIV De Beat. et Canoniz. Lib. IV, p. II, c. II): < quando fit concessio celebrandi Festum certa die, si aliud non explicetur, concessio intelligenda iuxta communes rubricas, ut tili die celebretur, nisi adsit impedimentum, et si adsit, ut ad aliam diem transferatur ». E ne arreca uno splendido esempio nel Decreto fallo dal Concilio Universalmente di Colonia del 1413, « in quo Concilio id illustiarum haereticorum comprimendam audaciam, qui S. D. N. Iesu Christi, et B. Virginis dolore confossae imagines sacrilego furore foedabant, constitutum est, ut b. tum commemorationis praefatae Angustiae et Doloris B. M. Virginis deinceps -ingulis

annis Feria Sexta post Dominicam - Iubilata -, nisi aliquod Festum eadem die intervenerit, et ex tunc prima feria sexta proxima subsequenti... solemniter celebretur ».

Ma questa non poteva essere la norma costante, per coordinate la celebrazione di tali Feste, massime allorchè crebbero molto di numero. Le precipue sono la Festa dei Ssmo Nome di Gesù ; gli Uffici degli Istrumenti della Passione in quaresima ; il Patrocinio di S. Giuseppe nella III Domenica dopo Pasqua ; i Dolori della B. V. nella III Domenica di Settembre, il Ssmo Nome di Maria, il Rosario, la Malernità, Purità, Patrocinio della stessa B. V. oltre le altre molte, stabilite nelle varie Diocesi particolari, o Religiose Famiglie.

Fu pertanto in seguito della istituzione di tali Feste assegnate a giorni mobili, che si suscitò la questione sulla precedenza da darsi alle medesime in parità di Rito e di Classe con altre già fisse. La occasione di trattare si presentò al Merati, quando il nome di S. Giuseppe fu da Benedetto XIII inserito nelle Litanie dopo di quello di S. G. Ballista, e perciò venne preferito agli Apostoli nella dignità. Ammessa, cioè, la preferenza che compete alle Feste del Signore su quelle della B. V., e di queste su quelle degli Apostoli, circa le Feste di S. Giov. Ballista e di S. Giuseppe, stabilisce la massima : « Eorum Festa primaria, si sint aequalis ritus, in quocumque casu concurrentiae, vel etiam occurrentiae, semper praeferenda sunt Festis Apostolorum. Si vero sermo sit de eorum festis secundariis concurrentibus vel occurrentibus cum Festis primariis Apostolorum eiusdem ritus, tunc non sunt praeferenda, nisi celebrentur cum maiori solemnitate et apparatu, quam Fesla Apostolorum » (Part. 1, c. IX, n. III). Ed aggiunge : * Haec omnia tuto assero, accedente etiam maturo consilio et approbatione peritissimi ac illustrissimi Domini Io. Bapt. Gambarucci Amaseni Archiepiscopi, et Apostolicarum Caeremoniarum Praefecti ».

Se ciò avesse meglio considerato il Cavaliere, come pure la dichiarazione dei Merati stesso, circa le approvazioni date da uomini dotissimi alla sua sentenza, era in qualche certo deve annoverarsi Benedetto XIV, sarebbe stato, io credo, più moderato nel riprendere il Merati stesso, quasi che egli abbia nella Sacra Liturgia introdotto una riprovevole novità. Si è detto e sentito, che il Cavaliere abbia menato la nave

teoria; ma basia leggere il testo del Cavaliere, per assicurarsi che la cosa sia andata ben allrimenti.

Di questo per altro verra più innanzi la opportunita di parlare. È ora tempo di esaminare più da vicino la proposta questione. Quelli che non ammettono la preferenza delle Feste primarie sulle secondarie di maggior dignità in parità di Classe, sostengono che una tale preferenza è primariamente contraria alle Rubriche circa la *occorrenza* delle Feste, e loro *concorrenza*; poichè, siccome essi dicono, le Rubriche prelelle non ammettono nelle occorrenze delle Feste, che due sole preeminenze; cioè *o superiorità di rito, o superiorità di persona*. Dicono di più che è contraria questa preferenza alle leggi dichiarative della S. Congregazione dei Riti, nonchè alla Rubrica della Traslazione delle Feste e della Concorrenza degli Officii. Riprendono di novità quelli che sostengono la contraria opinione; deplorano inline i grandi inconvenienti, ai quali darebbe luogo la conforma di quella massima, che asseriscono contraria pure alla ragione naturale. È dunque mestieri esaminare parzialmente questi argomenti, e rilevarne il valore.

III. — Incominciamo dalle Rubriche. Il luogo classico a cui ricorrono tutti quelli, che riprovano la predetta opinione, è il n. 6 del c. X *De Translatione Festorum*, vale a dire: « Si duo vel plura Festa Novem Lectionum simul eadem die veniant, fiat Officium de Maiori, idest de duplici, et semiduplici transferantur, Al si omnia fuerint duplici, vel semiduplici, fiat de digniori, seu solemniori, et quae minoris solemnitate sunt, transferantur ».

Avendo soltanto i tre voti, con sorpresa veggio checiascuno interpreta in modo diverso questo testo. Nel primo si sostiene che le citate parole della Rubrica *fiat de digniori, seu solemniori* esprimono due particolar! nonne di preferenza: cioè *maggiorezza di rito*, (ma come, se dice: *si omnia fuerint duplici, rei semiduplici*), e *maggioranza di dignità personale*. Nel secondo invece -'interpretano quelle stesse parole « quasi unum idemque signent, et *utrumque verbum dignitas et solemnitas sit quasi sinonimon* ». Finalmente l'autore del terzo scrive: « Nos duabus illis locutionibus fiat de digniori, seu solemniori -duas distinctas (•siorum qualitates intelligere voluisse putamus (nempe rubricas) ad fundamentum praefertentiae super illas ponendum ».

Mi sembra che la vera interpretazione della Rubrica sia quest'ultima, e che le espressioni *dignior*, seu *solemnior* indichino due distinte, sebbene equivalenti ragioni di preferenza, cioè *o dignità o solennità* di Feste, in parità di rito e di Classe.

Ciò primariamente dimostra la ragione filologica e grammaticale: poichè la particella *seu* non è stata giammai adoprata dai latini per significare *sinonimia o identità* di due termini uniti da quella particella, ma bensì in senso *disgiuntivo*, per significare la differenza di due termini, sebbene *equivalenti* nel caso. Il *seu* vuole significare *ossia, oppure*; infatti come senve il Tursellino < *seu ex sire contractum est* ». Ed il Forcellini < *seu*, comunctio disiunctiva, qua iungimus ea quorum alterum, non utrumque affirmamus ». Così Cicerone pro Quirino, c. 8. < *Quemadmodum solent homines nobiles, seu recte seu perperam facere ceperint, in utraque excellunt* ». E Plauto Stich. A. 3, sc. 1 < *Sive ego laceam, seu loquar, scio scire* (e ». Paolo leg. 8 IT. *Quoad metus causa*, < si dederit (actionem) vir, seu mulier, hoc edictum locum habet ». Cesare Lib. 1 de Bello Gall., c. 30 « *Facilem esse rem, seu maneat, seu proficiantur* ». Orazio l. I, Od. 3 « *tollere seu ponere vult freta* » Tac. Ann. 15, c. 45. « *Proditione liberti, seu propria formidine* ».

Niuno dira al certo essere sinonimi *recte* e *perperam*, *taceam* e *loquar*, *vir* e *mulier*, *manere* e *pro/ictsci*, *tollere* e *ponere*, e così gli altri. Per non moltiplicare le citazioni, mi basti aggiungere l'attestazione di un esimio latinista, o ben cognito nui nostro Foro, il ch. Avv. Alibrandi, il quale da me appositamente interpellato, mi ha risposto come segue: « Relativamente alla domanda che Elia mi fece, se io credo che la particella latina *seu* possa tenersi come equivalente a *scilicet*, posse dirle che non è a mia notizia essere stata quella voce usata in questo senso da scrittori latini. Che se qualche greco di lingua etica, o italiano dei secoli vicini a noi, in talvolta usala come parola esplicativa, ciò non può far difficoltà. Perché, dovendosi interpretare qualche testo autorevole, conviene usare il Canone di ermeneutica legale, che insegna doversi ritenere, finchè non vi sono gravi prove in contrario, che l'autore dello scritto abbia inteso le parole che usa nel loro proprio e vero significato. Così i nostri dottori intendono il dolo di Celso *in ambigua voce legis, ea potius accipienda est signi-*

ficatio, quae vitio caret - L. 19. if. do legibus ».

Il quale Canone di ermeneutica l'anio più a ragione deve ritenersi nel caso nostro, in quanto che nello stesso linguaggio liturgico il *seu* l. preso appunto nel senso suddetto disgiuntivo, di *equivalenza*, e non mai di *identità*. Nella Rubrica dei Breviario si legge < in die obitus, *seu* depositio- ni. defundi »; « Commemorationes Com- munes, *seu* suffragia de Sanctis »; < nisi illud fuerit primae vel secundae classis, *seu* Patronus, vel Titulus, aut Dedicatio Ec- clesiae ». Nelle Orazioni della Messa si dice: < Pontificali *seu* Sacerdotali fecisti dignitate vigere Pontificum *seu* Sacerdotum ». E così polrebbero moltiplicarsi le citazioni. Certo che il *dies obitus* non è lo stesso che quello di *depositionis*; il *Pontifex* non è sinonimo di *Sacerdos*; le *Commemorazioni comuni* comprendono pure quelle della Croce, che non è un Santo; il *daplea primae vel secundae classis*, non è lo stesso che il *Patrono*. Può pure la cosa confermarsi coll'uso della stessa Congrega- zione nelle sue formule, ove occorra il *seu*. Così, a l'acchie di aim esempi, nel decorso anno circa i VV. Martiri Domenicani e Ge- suiti si propose il Dubbio, < an constet de miraculis seu signis »; e la S. C. rispose solo: « Constare de signis », supprimendo *miraculis*. Deve perciò concludersi, che la Rubrica al N. 6 ha voluto indicare *due*, e non un solo titolo alla preferenza in pa- rili di rito, cioè la *dignità*, o la *solennità delle Peste*.

Ma oltre alla interpretazione dedotta dalla filologia e liturgia, vi è l'altra ben più autorevole di sommi Rubricisti, e della S. Congregazione. Tra i Rubricisti, primo di tutti il Guyeto nel libro IV, cap. IX. Quaest. 5, fa questa domanda: « Duplici proprio occurrente eadem die cum altero pars Ordinis (nempe Classis) in Calendario descripto, utrum relinendum, translato al- lero? » È questo precisamente il nostro quesito. Quindi se l'Autore fosse dell'opi- nione, che in parità di rito e di Classe do- vesse prevalere sempre la dignità della Per- sona, sarebbe ora il caso di dichiararlo. In- vece il Guyeto risponde: < Tria sunt ra- tionum capita, ex quibus peti debet quae- stioni* huius resolutio. Primum est maior alterutrius celebritas, puta si unum est de puecepto quoad Forum, non 'ero alterum, aut fuit cum maiori apparatu Chori, fre- quetiorive populi concursu. Esi enim eius-

modi solemnitas, ob quam alterum alteri praeferendum edicit Rub. X de Transla- tione Festorum, n. 6 etc. »; cioè la stessa Rubrica. Dunque *in parità di classe* pri- ma ragione di preferenza è la Solennità della Festa, e ciò secondo la Rubrica che stiamo esaminando. E la seconda?

Prosegue il Guyeto: < Secundum, ma- ior personae dignitas, puta si alterum illo- rum est Christi Domini, aut B. Mariae, aut Angeli, aut Apostoli, aut Patroni prin- cipalis, aut secundarium Patroni Prin- cipalis, erit haud dubie praeferendum ex eadem Rubrica, interprete Gavanto Sect.3, c. 10, n. 5. Sic indicavi iam natalitia Apo- stolorum aliis eiusdem Ordinis esse prae- ferenda etc.

< Tertium est antiquitas. Qui enim prior est tempore prior est iure ex Re- gni. iuris 34, num. 6. Antiquitatem vero intellige non temporis, quo Sanctus unus prae alio exstitit, sed Festi; prout videlicet festum unum institutum fuit ac receptum ante festum alterius ». Ma di questo terzo titolo non dobbiamo qui occuparci.

Dopo questa autorità così insigne, ne recherò un'altra non meno riguardevole in sé stessa, anzi più grave per la sua an- tichità, e perché riconosciuta ed approvala dalla Rubricista di sommo valore. Questa au- torità è contemporanea alla Riforma della Rubrica fatta da Clemente VIII, ed è di quel Giovanni Jacobs Canonico di Bruges già menzionato, nel suo *Iureo* Opuscolo m- titolato « Compendium Caeremoniarum etc. » stampato in Anversa nel 1621. In fine del- dello Opuscolo questi aggiunse otto consi- derazioni per celebrare le Feste; conside- razioni che il Merati fece poi sue, ed in- seri nelle Osservazioni e Note al Gavanto; e lo confessò egli stesso (Seel. III. cap. X, n. XIII) con quelle parole: < Nulla ex his quae hoc loco adnotavimus, desumpta sunt ex allegato Opusculo Ioannis Jacobs. Omnia vero diligenter discussa et approbata fue- runt a viris in hac scientia Rubricarum pe- ritissimis; unde crederem posse ab omni- bus ad praxim deduci ». Donde si rileva doversi tenere in gran conto l'autorità di questo Rubricista, non meno di quella dei Durando, dei Belet e dello stesso Guyeto, attesa l'approvazione ricevuta da uomini competenti in tali materie. Ora il piedetlo scilicet nella sua quarta Considerazione enuncia generalmente: « In praefere- ntia Festorum in primis habenda ratio sollemnitas: dignitatis autem non nisi in aequalitate

solemnialis ». E nella Ottava Considerazione : « El duplex per annum maius ibidem (cioè nelle Rubriche) sic extendendum ei accommodandum, ul sub eo comprehendatur tam maius dignitate, quam maius solemnitate, idest tam dignius, quam solemnius. Licet enim inter Festa eiusdem Ordinis seu generis, in concurrentia el occurrentia, dignius absolute dicitur praeferendum, quia videlicet eiusmodi per se sunt aequalis solemnialis, ut indicatur in Rubrica de concurrentia Officii num. 2 ; ubi tamen ex consuetudine unum eorum solemnius celebratur, quam alterum, ibidem in concurrentia et occurrentia potius habenda est ratio maioris solemnialis, quam dignitatis, prout supra explicatum est ».

Polrebbe forse su questo punio allegarsi come contraria l'autorità del Lavanto, il quale applica al caso di *occorrenza* e non di *traslazione*, la detta Rubrica : « Occurrentibus pluribus Festis novem Lectionum transferatur illud quod est minus nobile vel ratione ritus, puta quia semiduplex, vel ratione Personae, quae sit inferioris Ordinis, si in ritu sint aequales. Hic est sensus Rubricae n. 6 ». Ma dobbiamo osservare che la nostra interpretazione è conforme a quella data sulla Rubrica de Translatione Feslor. n. 6 dal Guyeto, dal Iacobs, dal Merati e da altri,

Il senso dunque della Rubrica X, n. G, si è, che in parità di rito, deve preferirsi primieramente la Fesla più solenne, e la dignità *personale* deve preferirsi, quando le Feste sieno egualmente soleum. Il che viene confermato dalla primitiva Rubrica compilata sotto S. Pio V, che in questo punio era assai più breve e semplice, vale a dire « si duo festa novem lectionum simul eodem die veniant, fiat officium de digniori, seu de maiori, ol quod minus est transferatur ». Non può ammettersi, che in questo passo la parola *digniori* possa riferirsi a dignità personale; poichè il trattato della Rubrica XI de *Concurrentia Officii*, n. 2 « Inter festa », nel quale si dà la preferenza alle Feste del Signore su quelle della B. V. etc., fu aggiunto da Clemente VIII. Perciò il *digniori* equivalu al *maior*, ed indica in genere qualunque titolo di preferenza, venga questo da maggiore solennità intrinseca o estrinseca, da dignità personale, o da qualunque altro titolo che renda la fesla degna di maggior considerazione. La Rubrica adunque X, n. G, sebbene ampliata da Clemente VIII, non può avere al-

lo senso dell'altra, e non ne è che una autentica interpretazione, nel modo testé indicato; molto più avendovi aggiunto le Feste semidoppie, le quali, a confessione dello stesso Cavaheri, non rendono le Feste solenni, e perciò in esse non deve allendersi la dignità personale.

Ainnessa perhnto non la *identità*, ma la *equivalenza* delle due espressioni *digniori seu solemniori* nelle Feste di rito eguale, ben si comprende perché la stessa Rubrica nella sua seconda parte ha creduto superfluo il ripelere la parola *dignitatis*, contentandosi di dire: < el quae minores sunt solemnialis transferantur », comprendendo sotto la dizione *solemnialis* anche quella di *dignitatis*. Nondimeno il comma così concepito serve a conformare la priorità che dovesse alla Fesla *solenniore*, sopra la *digniore* in quanto alle persone; e, come scrive il Merati, « in praeferentia Festorum. in primis habenda est ratio maioris solemnialis; dignitatis autem maioris solum est habenda ratio in aequalitate solemnialis ». Perciò lo stesso Merati consiglia la seguente regola, che risponde alle apprensioni dell'Autore del secondo voto: < Animadvertendum ex dictis: illud, quod dicitur in Regula Tabulae Generalis pro occursu Festorum eiusdem Ordinis, seu ad Numerum 8. - *Officium de digniori, Translatio de minus digno* -, accipiendum esse accommodate ad Rubricam sub N. G. el ad supra dicta a Nobis, videlicet hoc modo: - *Officium faciendum de digniori, seu solemniori, et quod minoris solemnialis tunc dignitatis transferendum* -, Et similiter quod dicitur in Regula Tabulae de Concurrentia n. 6, nimirum - *lotum de digniori. Commemoratio de minus digno* -, accipiendum est accommodate ad Rubricam de Concurrentia Officii n. 2, et ad dicta a Nobis supra, videlicet hoc modo: Totum Officium faciendum de digniori, vel solemniori, cum Commemoratione eius, quod est minus dignum, vel minus soleum. Et duplex per annum maius, sic extendendum el accommodandum sit, ul sub eo comprehendatur tam maius dignitate, quam maius solemnitate, idest tam dignius, quam solemnius. Licet enim inter Fesla eiusdem Ordinis, seu generis v. g. primae Classis vel secundae Classis, in Concurrentia el Occurrentia dignius absolute dicitur praeferendum, (quia scilicet eiusmodi per se sunt aequalis solemnialis ut indicatur in Rubrica de Concurrentia Officii n. 2); ubi tamen ex consuetudine

unum eorum solemnus celebratur quam alterum, ibi in Concurrentia et Occurrentia potius habenda est ratio maioris solemnitas, quam maioris dignitatis ut supra explicatum est » (ibid.). Da questo saggio e temperatissimo parere ben si vede che le Rubriche tanto della Occorrenza, quanto della Concorrenza degit Officii, se bene interpretate, anzichè contrarie, sono favorevoli non ad un solo titolo di preferenza, cioè alla *dignità personale* come si sostiene nel secondo volo, ma allresì a quello di *solennità intrinseca*; non potendo essere questo il *Itito*, conte vorrebbe l'Aulore del primo volo, coniro le parole esplicite della Rubrica < .It si omnia (Festa) fuerint duplicia, rei semiduplicia ».

IV. — Rimane a dire qualche cosa della Reposizione delle Feste Translate, salia quale così scrive il Guyeto: < Tria hic occurrunt dubia. Primum: an in transferendis festis aequalibus, habenda sit ratio dignitatis personarum, ut videlicet quae sunt Domini transferamur ante omnia alia; quae Beatae Mariae, ante Festa Sanctorum; quae Angelorum et Apostolorum, ante cetera alia, iuxta ordinem praescriptum in Ruhr, de Concurrentia Officii n. 2? » Respondeo, videri id mihi quidem valde consonum, quia et Gavanlus Sect. III, c. X, n. 5, asserit hunc esse sensum Rubricae citatae. Vix tamen apparet; imo contrarium aequè facile est colligere. Valeat nihilominus tanti viri auctoritas, cum ratione congruenti coniuncta » (Lib. IV, c. VU, q. III).

Però deve notarsi che la Rubrica non è su tal punto molto esplicita, anzi la stessa Rubrica prescrive al num. 7, Til. X < quod est magis solemne semper prius transferatur, et prius celebretur ». E il P. Cavalieri, nel Tom. II, c. XXVI, n. 2 scrive: < Equidem nulla est Rubrica, quae huic exceptioni diserte suffragetur; communiter tamen producuntur ea verba eiusdem Rubricae de transi, n. 7 — *inter plura duplicia, quod est magis solemne semper prius transferatur et prius celebretur* —, in quibus to *magis solemne* creditur stare pro magis dignum, vel per illud etiam magis dignum venire. Equidem Tabella concurr. n. 6 notati — *Totum de digniori, commemoratio de mtniu digno* —, ei certum est per to dignitoit venire etiam — *solemniori* — alias diminuta foret, nec concordaret cum Rubrica de Transi, n. 2, quae quidem prius praeferentiae privilegio donat Festa dignior i,

scilicet Christi, B. Mariae etc., sed idipsum postea praestat etiam erga festa solemniora: — *et festa illorum Sanctorum, qui in propriis locis vel Ecclesiis solemniter celebrantur, aliis* } *Kalendario descriptis* —... Palen* est itaque, quod in Rubricis — *dignius* — stat etiam pro — *solemniori* — et e contra, ac consequenter, quod Rubrica de Transi, n. 7, dum — *magis solemne* — priori repositione donat, est etiam favorabilis *magis digno* quin imo huic magis, ulpolo quod a Rubrica — *Inter Eesta* — praefertur solenni». Il Cavalieri, a sciogliere la difficoltà nel senso suo, ricorre al Decreto dei 13 Giugno 1682, il quale però ha bisogno esso stesso di spiegazione nelle parole < nisi attendenda sit maior dignitas » (1); le quali dopo quello che abbiamo riferito dallo stesso Cavalieri, non si sa se indichino maggiore *dignità di persona*, o solennità *di Eesta*.

Del resto lo stesso Cavalieri, pur non volendo, ne somministra un'altra soluzione molto bella di questa difficoltà, riconoscendo, che nellesse Feste privilegiale, non sempre si lia riguardo alla dignità personale. La cosa è ben degna di osservazione, ed è opportuno recare le sue stesse parole. Egli al Lib. I, Cap. I, Deer. XVI, n. XVII, § 4, si propone questa difficoltà: « Festum decollationis S. Io. Baptistae suas primas dimidiat Vesperas cum secundis S. Augustini; ergo S. Io. Baptista non est celeris praefendus, nec ex implicate comprehensis in adducta Rubrica *inter Eesta* ». Convien dire che così fosse al suo tempo, poichè da tale obiezione si libera con tale risposta, N. XXII: < Ad 4 respondet Gavanlus Sect. VII, cap. X, ad 29 Augusti, quatuor afferendo causas, ob quas decollatio S. Ioannis Baptistae duplex maius effecta non est, eiqite concessae non fuerunt integrae Vesperae. Videlicet quia neque dies Martyrii illius est, neque Martyrium pro fide Christi et Evangelio; neque stalim in caelum ivit; neque demeretur S. Augustinus, ut amittere debeat secundas Vesperas, quas dividit cum S. Ioanne. Nulla ex his causis Guyeto satisfacit (e bene la ragione), qui propterea Lib. IV, c. XIII, quæsi. 6 probabiliora suggerit, nimirum singularia S. Ioannis dona in Festo Nativitatis ipsius eoque singulari prae Sanctis omnibus ab Ecclesia praecipue reoli, quod ideo inter duplicia primae classis annumeratur, aequè ac festum Apostolorum Petri et Pauli: in festo vero decollationis, uti Officio, sic nonnisi Matyris cultu ipsum coli: adeoque

it) Questo decreto è riportato dal Merati in Serie decretorum Torn. II num. 127.

in concurrentia aequalem tantummodo cum quocumque alio ad instar cuiuslibet Marilyn haberi. Haec., quam aiferi Guyelliis, est vera ratio divisionis vesperae, ul alibi a nobis dicetur ».

Ma dunque il Guyeto ed il Cavalieri sono di perfello accorde col Merali, in questo che nelle Feste *Secundarie* non si attende (almeno sempre) la dignità della persona, alio scopo di preferirle ad alire, ma bensì il lilolo speciale per cui furono isliluite, contio il senlire dell'Autore del primo volo.

Domina che il P. Cavalieri riproduce ed amplia in molli allri luoghi delhi sua Opera, e particolarmente al Lib. H, c. XXVII de Reposit. Festorum Decret. IV Capitis in Ord. 228, η. II. « De iis Sanctis quaestio succedit (an serent Vesperas in paritate ritus) qui cum habeant plura Festa de se instituta, in natalilio el primario coluntur Officio eorumdem dignitati conveniente, non in secundariis, cuiusmodi est ulraque Cathedra S. Petri, in qua cilicium agitur de Comuni Confessoris Pontificis; decollatio S. Ioannis Baptistae, in qua de eodem lit tamquam Martyre, el festa Ordinationis aliquorum Sanctorum Episcoporum, in quibus de iisdem lit Officium Confessoris Pontificis... elquaeritur: Num etiam haec festa secundaria gaudeant praeferentia, quae eorum dignitati respective debetur, et in festo primario adhibetur? » E risponde N. III: « Negative, el decollatio S. Io. Baptistae, qui m dignitate par est, vel Apostolis praestat, rem extra dubium collocat, dum, quia in ea uti martyr inspicitur el colitur Officio martyris, cum praecedenti festo S. Augustini et sequenti S. Rosae in Breviario Vesperas dividit; non cadit siquidem (si noli bene) in considerationem dignitas praecipua Sancti, dum sub particolari ratione alia festum instituitur. Idem dicito de aliis ». E poco prima al Decreto 228, η. VI: « Festa quae in concursu praeferentiam habent, illam habent etiam in repositione. In ducr. 16, c. 1 diximus in eadem Rubrica subintelligi S. Ioannem Baptistam, et de S. Joseph tradetur alibi. Ex Festis tamen S. Io. Baptistae et SS. Apostolorum non gaudent praeferentia, nisi ea in quibus exprimitur eorum dignitas, non in quibus colitur ratio altera, ul est decollatio, in qua celebratur martyrium S. Ioannis, et Cathedra S. Petri, in qua inspicitur eiusdem Pontificium, ut non semel ponderavimus ».

Ora ciô *i*- appunto quello che dicono i soslenitori delle Feste *Primarie* circa la loro preferenza suile *Secondant*; cioè la dignità esser bensì in causa allorchô si tratta delle Feste primarie, come nel caso della Nalivilà di S. Giovanni Ballista; non già, almeno direttamente, allorché si tsatla delle Feste *secondant*. Polrebbe poi domandarsi dove il Guyeto ed il Cavalieri nella Rubrica abbiano trovato questa distinzione da loro propugnata; si dirà averla dedotta con relia interpretatione dalla medesima. Bene; ma allora perché negare al Merati e agli altri suoi seguaci di fare lo stesso circa la dislinzione di preferenza nelle Feste *primarie* e *secondant*?

Le Rubriche adunque citate di sopra non sono opposte alia opinione dei Merali: anzi quella del Cap. X n. 6 *de Translatione Festorum*, giusia la inierpretazione lilologica, lilurgica ed auloritaliva, le è del luito favorevole. Che se da qualcuno si sarebbe desiderato, che la Rubrica fosse stata m questo punto più esplicita, questi deve pure rilleilere che la odierna Rubrica è ancor quella correlta da Clemente VIII al tempo del Gavanto; quando cioè di quelle Feste mobili non vi era quasi traccia nei Calendarii, e quindi niuna necessità di dare un più minuto assello alia stessa Rubrica. Quando però questo bisogno realmente si seorse, la S. Congregazione non mancô di regolare il luito colle sue autentiche dichiarazioni, a partire dall'anno 1741 22 Aprile in Wilnen. (1); alie quali dichiarazioni perillissimi Rubricisli cooperarono colla loro autorità e coi loro senti, donde nsullô la massima, che puô dirai ormai riconosciuta, circa la precedenza, in parili di nlo, delle Feste *primarie* suile *secondant* di maggior dignità personale.

V. È cerlo cosa degna di speciale osservazione, che nella Wilnen. siasi falta menzione della Rubrica e dei decreto dei 1583 (2) come fnvorevoli alia precedenza delle Feste dei Santi, su quella dei Patrocinio di S. Giuseppe. Ed in vero il primo dubbio fu così proposlo: « Quando Dominica tertia post Pascha, cui est affixum Festum Patrocinii S. Joseph secundae classis, occurrit Festum allions ritus, ul in Regno Poloniae S. Adalberti Martyris el S. Slanislai Martyris, ulrumque ad populum celebre secundae classis cum octava, vel maioris dignitatis, ul Festum Inventionis S. Cru-

(1) Vedi pag. 376 in nota (I).

(2) Omesso. Vedi decreto generale n. 3808.

cis; debeantne praedicta Festa altioris rites vel maioris dignitatis cedere Patrocinio S. Ioseph, *non obstantibus in contrarium Rubricis, et decreto S. R. C. emanato 20 Martii 1683*; an potius in tali occurrentia Patrocinium dictum, iuxta praefatum decretum, debeat omitti, vel, ex novo induito benignissime concedendo, transferri (quod magis optatur) in Dominicam sequentem, vel ubi fuerit impedita, in aliam Dominicam, vel aliam diem non impeditam?»

La risposta fu ad 1. < Faciendum est Officium de S. Adalberto Martyre, vel de S. Stanislao pariter Martyre in Regno Poloniae aliquando occurrens in Dominicam tertiam post Pascha, cum facultate transferendi Festum Patrocinii S. Ioseph in primam diem non impeditam, quae tamen non sit Dominica ».

Sarebbe stato utilissimo potere avere il volo dei Ceremoniere, a seconda del quale fu dal Card. Gotti riferito questo dubbio, e risoluto nella S. C. Ma per quante diligenze abbia fatte, non mi è stato dato il rintracciarlo; dalla risoluzione però fatta in piena Congregazione Ordinaria si rileva, che fu invocata in favore di S. Adalberto e di S. Stanislao la Rubrica, cioè quella da noi sopra riferita de Translatione Fest. N. 6. Il che apparisce dal tenore dei decreti Ord. Minorum 20 Marzo 1753 pure citato ad 4: < Praeferendum Officium quod cum maiori solemnitate et Populi concursu celebratur, ad formam Rubricae de Translatione Festorum n. 5 ». È qui a notarsi che il quesito quarto sembrava non corrispondere al caso proposto nella XVII^{ma}, cioè*. < Si vero (Festa seu Officia Regni, Provinciarum, Ditionum etc.) sint eiusdem ritus et dignitatis (cum propriis nostri Calendarii), an praeferendum Officium loci Officio in proprio Religionis Calendario descripto? » Gonviene perciò ritenere, che la parola *dignitas* non sia stata interpretata nel 1741 per dignità *personale*, poichè in tal caso la precedenza si sarebbe dovuta a S. Giuseppe, ma bensì per *dignità di Festa o Solennità*, sotto il quale aspello l'Officio di S. Adalberto e di S. Stanislao era preferibile a quello del Patrocinio di S. Giuseppe; della invenzione della Croce poi non si fece nella risposta neppure menzione, perchè di rito inferiore.

Il secondo quesito proposto nella medesima Wilnen. è il seguente: < Quando eadem Dominica tertia occurrit Festum S. Marci Evangelistae, vel SS. Apostolorum Philippi et Iacobi, debeatne S. Ioseph censi dignior praedictis, ex quo positus est in Litanis ante omnes Apostolos post S. Iohannem Baptistam, et decretum ex la S. R. C. 22 Augusti 1711 (1), quod dignitas personae etiam attendi debeat iuxta Ordinem Litaniarum, ita ut praedictum patrocinium non cedat praefatis Festis, vel debeat cedere, vel omitti hoc anno, vel transferri saltem, ut supra dictum est?

Si rispose ad 2: « Negative quoad primam pariem propositae difficultatis; pro gratia vero quoad secundam partem etc. ».

Cioè si stabilì che S. Giuseppe (nel suo patrocinio) *non debeat censi dignior*, sebbene proposto agli Apostoli nelle Litanie, e quindi doversi la precedenza all'Officio di S. Marco, o dei SS. Filippo e Giacomo.

Non deve tacersi, che due anni dopo, nel 1743, in Senen. (2) proposto il dubbio: « An de Patrocinio S. Iosephi, quod Senis et pluribus in locis celebratur Dominica tertia post Pascha sub ritu duplici secundae classis, possit recitari Officium, quando in dicta Dominica occurrunt Festa divi Marci Evangelistae, aut SS. Philippi et Iacobi ». La S. C. col volo di un Ceremoniere il dì 11 Maggio rescrisse ad primum: « Allenta dignitate personae, licet aequalis sit ritus inter Festa S. Marci et Sanctorum Apostolorum Philippi et Iacobi, Officium de Patrocinio S. Iosephi esi recitandum, si cum praedictis solemnialibus occurrit »; e lo stesso stabilì circa la concorrenza dei primi o secondi Vespri coi medesimi Santi. Ibid, ad secundum. Però sembra che la cosa non fosse discussa in piena Congregazione, non facendosi nel decreto alcuna menzione della relazione del Card. Ponente. Ma inolire il 4 Luglio 1745 (3) la stessa S. C. « re mature discussa, et praevio recessu a decisis, declaravit praelationem esse dandam SS. Apostolis et Evangelistis ». Questa massima si confermò poco appresso, cioè il 18 Dicembre 1779, in una Ord. Min. S. Francisci ad 11 (4), quando, a relazione del Card. Boschi Ponente, proposto il dubbio: « An Vesperae Patrocinii S. Iosephi iam in occurso, quam in concursu, dimidian-

di Otne<so. Vedi decr. n. 3808.

(1) Espunto.

(5) Otne<so η. II'Antica Collezioui per il decreto 18 dicembre 1779. ad 11

(4) Ornesso- Vedi decr. n. 3808.

(Iao sint cum Festis Apostolorum el Evangelistarum, seu potius integrae persolvendae sint de Patrocinio S. Ioseph » ; la S. C. rispose « Integras Vesperas tribuendas esse Apostolis et Evangelis, non vero dividendas cum Patrocinio S. Ioseph ».

Non erano decorsi che due anni soli, cioè il <6 Febbraio dei 1781 (1), quando di nuovo iu formaimente proposla la questione medesima alla S. C. dei Rili, Ponente il Cardinal Corsini, in una *Ordinis Cai inditarum Excalceatorum Congregationis Hispaniae*. E questa volta uscì la formale risoluzione, che quindi innanzi ha cosliluilo la norma, e come la massima ; poichè alla domanda di concedere la preferenza alia Festa dei Patrocinio di S. Giuseppe su quella degli Apostoli ed Evangelisti! la S. C. rispose : « Negative, cum agatur de Festo secundario ». Fortunatamente mi è riuscito di avere tanto il voto dei Ceremoniere Mons. Luigi Bruni, quanto un altro, sebbene anonimo, presentato dai PP. Carmelitani Scalzi della Provincia di Genova. E prezzo dell'opera il riferime le parti essenziali, poichè questo risponde precisamente al dubbio proposio dalla S. C. all'aitlore del secondo volo: < quae momenta movere S. Rituum Congregationem potuerunt ad plura edenda, licet particularia, decreta, pro festis primariis et secundariis ». Dalia tellura dei volo si vedrà con quanta maturité la stessa S. C. ha agito nell'emellere questi decreti, poichè non approve» lutte le ragioni del Ceremoniere, ma solo quella che ora trattiamo, cioè che la Festa dei SS. Apostoli è *primaria*, e quella del Patrocinio *secundaria*.

I Quesiti XVII e XVIII compresi ntd voto del Ceremoniere Bruni sono i seguenti:

XVII. Ob impedimentum perpetuum Quadragesimae, Festum principale S. Ioseph Protectoris Congregationis Hispaniae Carmelitarum Discalceatorum celebratur sine Octava ; el ideo provisum est a Sacra Rituum Congregatione, ut Octava adiudicaretur Secundario eius Festo Patrocinii; sed cum hoc festum licet ritum Secundae Classis non excedat, pompa lamen extrinseca, maximaque interna animi commotione Religiosorum celebratur, imo et pluries maxime in statutis Provinciis, concurretis Populi conveniat; quaeritur num in concursu el occursu cum

Festis Apostolorum el Evangelistarum praeferentiam obtineat?

El quatenus Negative,

~ζ XVIII. Supplicatur pro gratia, ut praeferatur Festum Patrocinii Festis Apostolorum el Evangelistarum, attenta Solemnitate maxima, quam sortitur inter Carmelitas Discalceatos, et maxime attenta dignitate personae S. Ioseph super Apostolos.

Ed ecco la risposla adollala qual massima dalla Sacra Congregazione : < Esse celebrandum Officium Apostolorum, et transferendum Officium Patrocinii S. Iosephi ».

Quamvis autem Sacra Rituum Congregatio sub die H Maii 1743 (2) decreverit, praefendum esse Festum Patrocinii S. Ioseph Festis Apostolorum el Evangelistarum *tam* in concurrentia, *quam* in occurrentia, nihilominus sub die 4 Iulii 1745 (3) re mature discussa censuit : lus praecedentiae in occurrentia el concurrentia tribuendum esse Festis Apostolorum el Evangelistarum, idemque pariter confirmavit sub die 18 Decembris anni 1779 (4), dum ad relationem Emi el Rmi D. Cardinalis Boschi Ponentis proposito sequenti Dubio : « An Vesperae Patrocinii S. Ioseph tam in concursu, quam in occursu dimidiandae sint cum Festis Apostolorum et Evangelistarum, seu potius integrae persolvendae sint de Patrocinio S. Ioseph »; Sacra Congregatio respondit : < Integras Vesperas tribuendas esse Apostolis el Evangelis, non vero dividendas cum Patrocinio S. Ioseph ».

Si vero inquiratur ratio, qua Sacra Rituum Congregatio ad id decernendum mota fuerit in relatis decretis, eam in primis fuisse comperitur, *quia Festum Apostolorum esi Primarium, et Universale in toto Orbe, et de praecepto*, et S. Ioseph est Officium peculiare, el ex Induito concessum. Ulterius Ecclesia eundem in Confessorum Classe semper habuit, el tamquam Confessorem et Confessorum Officio est venerata, ul ex Martyrologiis, Missalibus el Breviariis eliam antiquis aperte eruitur, et, quod maioris momenti est, eliam nunc, etsi Ritu altiori, Officio proprio el descriptione in Litaniis ante Apostolos honoretur, Confessoris titulo in Breviario describitur, eaque de causa postponi Apostolis debet. Quatenus autem praelatio Sancti Ioseph super Apostolos peti velit ex

(1) Omesso. Vedi decr. n. 5808.

Vedi pag. 38« iu nota (2).

(3) Vedi pag. 588 in nota (3).

Oi Vedi pag. 588 in nota (4).

descriptione prion eiusdem in Litanis, quantum ad praesentem quaestionem allinet, utique obesse non potest; liquido enim constat, in Litanis, Ordinem temporis (quod est maxime notandum) attentum fuisse. Discipuli enim Domini, quorum plurimi non fuerunt Martyres, praeferuntur Martyribus, Innocentes ante caeteros Martyres, et Maria Magdalena ante Virgines et Martyres invocantur, cum tamen Martyres ratione dignitatis prius discipulis Domini et SS. Innocentibus causa excellentioris Martyrii invocari debuissent, sicut et Virgines et Martyres tum ratione Virginitatis, cum Martyrii ante S. Mariam Magdalenam; Patriarchae ibidem et Prophetae ante Apostolos describuntur, et tamen quantum special ad Breviarium, non supra Apostolos, sed infra existimantur, et tamquam de Classe Martyrum vel Confessorum inspiciuntur et moderantur, ut ponderat Guyel. lib. 3, cap. IG, quaesi. 4, § 5, et cap. 23, quaesi. 3, et observat Ecclesiarum praxis.

Et tandem Sancti. Mem. Benedictus XIV lib. 4 de Canon, part. 2, cap. 20, num. 52, expresse fatetur a priori descriptione S. Ioseph in Litanis erui non posse eiusdem praelationem super Apostolos, nec valere argumentum a Litanis ad Breviarium, nec a Breviario ad Litanias, saltem quantum allinet ad Sanctos Veteris Testamenti, in quorum Classe S. Ioseph connumeratur; atque hinc procul dubio argumentum ex priori S. Ioseph descriptione in Litanis undique ruit. Hae rationes in hac praelaudata Sacra Ritu Congregatione propositae, ac mature discussae ita validiores reputatae fuerunt, ut posthabitis argumentis in oppositum allatis, sub die 4 Iulii 1745 (1), praevio recessu a decisis, censuerit praelationem esse dandam Apostolis et Evangelistis supra S. Ioseph: idemque sub die 18 Decembris 1779 (2) etiam confirmaverit. Ita ut si Dominica 3^a post Pascha, cui pro aliquibus locis concessum est Officium Patrocinii S. Ioseph, occurrat Festum S. Marci Evangelistae, vel SS. Apostolorum Philippi et Iacobi, Officium Patrocinii laudati S. Ioseph transferri debet iuxta Rubricas ad primam diem non impeditam. Ex quibus omnibus plane consequitur Cancellitarum Ordinem, ubi contingat Dom. III post Pascha Festum Patrocinii S. Ioseph occurrere vel concurrere cum Festo SS. Apostolorum et Evangelis-

tarum, teneri et obligatum esse illud remittere ad primam diem non impeditam, etiamsi a praelaudato Ordine celebratur cum solemnitate sub Ritu duplici Secundae Classis, et cum Octava, stante semper inconcusso illo principio, quod Festum Apostolorum et Evangelistarum est *primarium, et universale in toto Orbe, ac etiam de praecepto*; e contra Officium Patrocinii saepe laudati S. Ioseph est peculiare, et ex Indulto concessum; propterea quod praefata S. R. C. praevio recessu a decisis sub die 4 Iulii 1745 (3) declaravit praelationem esse dandam SS. Apostolis et Evangelistis, et Officium Patrocinii S. Ioseph transferendum esse ad primam diem non impeditam iuxta Rubricas; ut superius evidentissime ostensum fuit.

Da questo volo apparisce, che le précipité ragioni di prelazione erano per Ceremoniere « quod Festum Apostolorum et Evangelistarum est primarium, et universale in toto orbe, ac etiam de praecepto: e contra Officium Patrocinii S. Ioseph est peculiare, et ex indulto concessum »; ragioni gravissime, delle quali almeno la precipua, nulla ha perduto del suo valore anche dopo che S. Giuseppe è stato dichiarato Patrono della Chiesa Universale; al modo stesso che il Patrocinio della B. Vergine (ove pure sia di egual rito), non può prevalere alla Festa degli Apostoli, sebbene dopo Dio Le si presti il massimo culto nella Chiesa. La della prelazione poi si deve lano nella occorrenza quanto nella concorrenza, per le ragioni che aggiunge il Ceremoniere:

Quae tamen sanctio etsi loquatur tantum de praelatione Apostolorum et Evangelistarum supra S. Ioseph, quando eadem die simul occurrit eorum Festivitas, servanda erit etiam in Vesperis in eorum concursu. Etenim ut supra observavimus, eadem die, qua haec Sacra Ritu Congregatio decrevit officium fieri debere de Patrocinio S. Ioseph, et translationem vero S. Marci Evangelistae, et SS. Philippi et Iacobi Apostolorum, decrevit etiam deberi illi praelationem in concursu, scilicet, integras Vesperas non vero dimidias cum Apostolis et Evangelistis; ita similiter saltem ac eadem Sacra Ritu Congregatio cum posteriori decreto aliter statuit,tribuendo scilicet in concursu praelationem Apostolis

(i) Vedi pag. 588 in nota (3).

(1) Vedi pag. 388 in nota (v).

(3) Vedi pag. 580 in nota (S).

et Evangelisliis non vero S. Ioseph, dici oportet integras Vesperas non vero dimidias Apostolis et Evangelisliis esse tribuendas.

Hoc enitn est discrimen, quod repentur inter Festa Domini, B. M. V., Angelorum et Apostolorum ac Evangelistarum et Festa aliorum, nempe Martyrum, Confessorum, Virginum, et non Virginum, quod illa *iuxta Rubricam XI de concurrentia Officii* num. 2, inter Festa etc. numquam in aequahale dividunt Vesperas, sed semper habent integras, posteriora vero dimidias; ita ul Festa Domini praeferantur Festis B. Mariae, haec Festis Angelorum, et haec reliquis aliis, scilicet Martyribus, Confessoribus etc. Cum itaque Festa Apostolorum, si demantur SS. Apostoli Petrus et Paulus, sint duplicis Secundae Classis, et Patrocinium S. Iosephi pro Privilegialis sit eiusdem Ritus sicut in dubio asseritur, et quantum ad Officium attinet, uti Confessor habendus sil; cum non detur in Breviario Romano aliud commune sibi proprium, Vesperae idcirco integrae tribuendae sunt Apostolis et Evangelisliis, non vero dividendae cum Patrocinio S. Ioseph. Et facio Sacra haec Rituum Congregatio id novissime probe novit in una Ordinis S. Francisci Provinciae Conceptionis in Regno Lusitaniae, ubi sub die 18 Decembris praeterlapse anni 1779 (1) proposito sequenti dubio ibi: « Ex decreto 11 Maii 1743 praeferri debet Festum Patrocinii S. Ioseph Festis Apostolorum et Evangelistarum tam in concurrentia, quam in occurrentia; sed cum per decretum 4 Iulii 1746 denuo expositum ius praecedentiae in occurrentia iterum tribuatur Festis Apostolorum et Evangelistarum, dubitatur quid faciendum in concurrentia: an vespere dimidiandae sint, vel integrae persolvendae de Festis Apostolorum? » Sacra Rituum Congregatio omnibus mature perpensis, quae videri possunt in Voto Typis impressu admodum R. D. Petri •Mangili Apostolicarum Coeremoniarum Magistrum Viri CL, censui ad expositum dubium rescribere: « Vesperae integrae debeantur Apostolis et Evangelisliis ». Quae quidem omnia profecto talia sunt ac tanta, ut praesens dubium non nisi sequenti ratione sil resolvendum, videlicet: « In concursu et occursu Sanctorum Apostolorum et Evangelistarum cum Festo Patrocinii S. Ioseph

praelationem esse dandam Apostolis et Evangelisliis, non vero Sancto Ioseph ».

Come si è dello, la S. C. aderì solamente a questo parere per la prima delle addotte ragioni, rispondendo: < negative, cum agatur de Festo secundario », ed al XVIII semplicemente *negative*. E la ragione è compresa nel volo del predeilo Ceremoniere, cioè: < Ad decimum octavum: « Negative ». Huiusmodi enim gratia expresse opponeretur Rubricis et decreiis Sacrae Congregationis, quae hanc materiam mature perpendit, ac pluries rigidiori examini subiecit: et si PP. Carmelitae Festum S. Ioseph celebrant maxima cum Solemnitate ac peculiari devotione sunt laudandi, al non ex hoc sequitur sub praelexu devotiones violandas esse Rubricas, et detorquendos Ecclesiae Ritus, ut sapienter decrevit haec Sacra Rituum Congregatio die 29 Ianuarii anni 1732 ibi: (2) < Non sunt violandae Rubricae piorum hominum causa ». Et consensu doctissimus Pontifex Benedictus XIV tom. 1, instil. 30, num. 23, inquit: < Nemini fas est novos inducere Ritus sub praetextu pietatis ».

E quindi innanti la S. C. tenne sempre ferma questa prassi della preferenza delle Feste *primarie* sopra la *secundaria* del Patrocinio di S. Giuseppe nella *occorrenza*, siccome apparisce tra le altre, dalla decisione presa nella Congregazione 14 Maggio 1803 (3), in una Ordinis Carm. Exc. Congr. Lusitanae ad 4^{am}, Ponente il Can. Antonio Doria. Cautore del secondo volo, (come si è notato fin dall'inizio) ammette che, a partire da quell'epoca del 1781 < S. R. Congregatio fere constanter docuit in occursu et concursu in paritate ritus seu classis tam Festa SS. Apostolorum..., quam Festa aliorum Sanctorum.... Patrocinio S. Ioseph esse praeferenda »; cioè si costituì su tal proposito una massima oltre secolare. Due sole volte nella concorrenza, e per particolari motivi, si diede la preferenza nei Vespere al Patrocinio di S. Giuseppe, cioè; in Santanderen. 26 Gennaio 1793 (4) ad 19; allorchè *cwicoi reoa* con Festa primaria bensì, ma di rito *doppio minore*; ed in una Carthaginien., seu Ürd. Min. de Observ. ad 14, nella quale però circa la preferenza da darsi nella *concorrenza* al Patrocinio di S. Giuseppe di seconda classe, si trallava d'interpretare la speciale rubrica 127 del lire-

(t) Vedi nota. pag. 388.

(i) Non si trova in l'Antica Collezione quindi neppure nell'Autentica e Nuova,

(3) (4) Omessi. Vedi decr. gen. n. 3808.

viario Roniano-Serafico allora proprio riformato. Però nelle altre decisioni l'uito, si pospose il dello Patrocinio alie Feste *primarie* di egnal rilo l'anio nella *occorrcnza*, quanto nella *concorrenza*. Lo scrillore dei secondo voto reca molli di questi decreti. Ma è soprattutto da fare riflessione su quello dell'11 Settembre 1847 in Neapolitana (1), non solo perché è di data più recente, ma principalmenie perché fu provocato a fine di logliere ogm controversia. Si espone in falli nei dello decreto, che l'Emo Card. Arcivescovo Riario Sforza < non unam deprehendit sententiam in designatione Officii divini, quando Dominica tertia post Pascha, cui sub ritu duplicis secundae classis affixum est Officium Patrocinii S. Iosephi Sponsi β. M. V. incidit, sicuti anno vertente septimo Kalendas Maii, Sancti .Marci natali die sub ritu pariter duplicis secundae classis recurrente ; ac alii, innixi decretis S. R. Congregationis quinio Idus Iulii 1743 in Senen., el septimo Kalendas Februarii 1793 in Santanderiensi praecedentiam concedunt Officio Patrociniis, Ioseph; alii e contra iuxta sancita de anno 1781 decimoquarto Kalendas Martii asserunt persolvendum de S. Marco Evangelista : pastoralis sui muneris esse duxit Sacrae eidem R. Congregationi sequentia dubia proponere, ul cuicumque ulteriori opinionum varietati via penitus praeccludatur ; nimirum: Γ. Cuinam ex praefatis decretis in simili occurrentia sil inhaerendum, seu quodnam ex enuncialis Festis simul occurrentibus sil praeferendum? 2". An in casu quod standum sil decreto de anno 1781 edito, an novissimum decretum anni 1793 saltem de sola occurrentia intelligendum sit? » E la S. C. diligenti instituto examine, rispose : < Ad i. Standum esse decreto diei 16 Februarii 1781. — Ad 2. Inelligendum de occurrentia el concurrentia simul ». Si è dello che dopo questi decreti niun altro se n'è pubblicato ad essi contrario ; solo nmane a dire dei decreto Generale dei giorno precedente 10 Settembre 1847 (2); di cui però iralleremo più innanzi, unendolo ad altri due pure Generali sullo stesso soggetto.

VI. È inlanto meslieri osservare coi sopra citato scrillore the il Patrocinio di S. Giuseppe non solo venne posposto nei posteriori decreti alie Fesle *primarie* degli Apo-

stoli ed Evangelisti, ma ben anche alie *Primarie* di altri Sanli. E lo stesso avvenne di altre Fesle *secondarie* tli maggior dignità personale posposle ad altre meno degne, ma *primarie*. Credo espediente il recare in mezzo la decisione dei 31 Marzo 1821 (3), Ponente il Card. Galeffi in una Orbis, unitamente al volo di Mons. Fornici, a cui la Congregazione pienamente adeii, rispondendo < In volo Caeremoniarum ».

Dubium I. Occurrente Festo Ssrhi Cordis Iesu, ubi gaudet Ritu Primae Classis el Octava cum Feslo Nativitatis S. Iohannis Baptistae, aul SS. Apostolorum Petri et Pauli, quaeritur de quo sil faciendum, el quod transferendum ?

Cum Canonicus Fridericus Petrucci Prior Chori Metropolitanae Ecclesiae Senen. exposulaverit ab hac Sacra Congregatione declarari : « An primaria Festa S. Iohannis Baptistae, el Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli excluderent alia Festa in ipsis occurrentia? » S. R. C. declaravit: « Primaria Festa S. Iohannis Baptistae, et Sanctorum Apostolorum Petri el Pauli, attentis rationibus per P. Merati allatis innixis Decreto S. huius Congregationis in Aquileien. 21 Augusti 1688 (4), excludunt omnia alia Festa in ipsis occurrentia, excepta solemnitate Corporis Christi ». Senen. 11 Maii 1743 (6).

El merilo quidem hoc, Rubricarum regulae generali consonum, et Lilurgicorum omnium sentiis apprime conforme, ab hac Sacra Congregaiione declaratum sancilumque fuit. A quo enim, el quando Festum Nativitatis S. Iohannis Baptistae fuit institutum? Profecto cum veteres Paires lum Graeci, lum Latini de hoc Feslo sermonem habuerim; cum meniio illius Festi fiat in vetustissimo Ordine Romano, el in omnibus Mss. ei editis Sacramentaliorum libris; cum tandem de illius initio nulla sil memoria, quod iuxta doctrinam S. Augustini, episi 118, signum sil Apostolicie traditionis, ab ipsis Apostolis credendum est fuisse institutum. El hinc facium fuit quod tam ex antiquissima institutione memoratae Festivitat, in qua olim ad honorem S. Iohannis, qui tribus triumphis refulsit insignis, *Officio Praecursoris, Baptistae ministerio et quia Mizaraeus in utero Matus*, nl legitur in Ordine Romano, singuli Sacordoies 1res Missas celebrarent ; quam ex singularissima el pri-

(1) (i) (3) (4) limosi. Vedi «Ierr. η. 380H, 15) Ved) pag 388 in nola (2).

vdegiatissima sanctitate Ioannis, qui praeter morem in illero matris sanctificatus praecellit celeros, eminet universis, antecellit Prophetas, supergreditur Patriarchas, et quisquis de muliere natus eo est inferior, testimonium reddente Salvatore ipso: *Non surrexit maior Ioanne Baptista*; Nativitatem eius inter Festa solemniora recensuit semper Sancta Mater Ecclesia Catholica, voluitque *universali praecepto, et sub obligatione gratiae* C. *Conquestus*, de Feriis, C. *pronunciatus*, dist. 3, de Consecr. et in Consil. Urbani VHI. *Universa*, vel Christi fideles omnes, qui natalem diem carnis nulli Prophetarum, nulli Patriarcharum, nulli Apostolorum celebrant, maxima solemnilate colerent Nativitatis Eius diem, qui, vel in suis sermonibus praedicant Augustinus, Maximus, Cyrillus Alexandrinus, *Lucifer fuit solis orientis terminus Legis Veteris, et initium Norae: indicium ubertatis eius, et veluti nexus utriusque*. . . .

Omnibus quoque compertum est Principes Apostolorum, qui sunt omnium celeberrimi, primos etiam fuisse, qui festos dies nomini suo sacros nacti sint. Docet enim Durandus lib. 7. Rationalis divinarum Officiorum a primis Ecclesiae saeculis celebritatem Sanctorum Apostolorum institutam ubique gentium Ritu solemni fuisse peractam. Testatur hoc etiam Ordo Romanus, Sacramentarium Gelasianum, Gregorianum, testatur Marlene de Antiquis Ecclesiae ritibus, et quotquot de Festorum Sanctorum institutione, et de Liturgicis disciplinis scripserunt; quorum omnium auctoritates haud arbitror hic recensere, referens solummodo ea, quae in sua Constitutione *Apostolicae Sapientiae Dei sublimitas* enarrat felic. rec. Benedictus XIV, «Vivit autem in mente hominum, et nulla unquam delebit oblivio, vetus memoria et recordatio, quam merito, et quantum per totum Orbem fuerit a primis Ecclesiae saeculis celebri cultu et splendida solemnilate Natalis dies Beatorum Apostolorum celebratus. Siquidem eo die traditum est Romanos Pontifices primum in Basilica Beati Petri in Vaticano, deinde in allora Apostoli Pauli in Via Ostiensi Sacrum immortalis Deo in honorem Principum Apostolorum fecisse; et ex diversis Orbis partibus innumerabilem populi multitudinem linguis, moribus et regionibus discretam, venerationis tamen erga Beatorum Apostolorum triumphalem memoriam concordi obsequio societatem, confluere consuevisse».

Nec mirum quod festus dies Sanctorum

Apostolorum Petri et Pauli praecipuis et maximis totius Christiani Orbis gaudiis, ingenisque laetitiae significationibus inerat celebratus. Petrum enim et Paulum in memoriam revocantes nonne debebam primitivi Fideles eum S. Ioanne Chrysostomo obstupescere; et contemplantes afflictiones comm, quot tormenta sustinuerunt, quot maledicta tolerarunt, quomodo praedicatione Ecclesiam sanctilicari, nonne, inquam, debebant obsequio et exultatione perfundi, piis lacrymis opprimi, summoque erga illos religionis ardore inflammari? Si in omnem terram exivit sonus eorum, et verba eorum in fines orbis terrarum; si Petrus est Apostolus ille, cui tradidit Deus claves Regni Caelorum, quemque in Principem praefecit et Pastorem Ecclesiae suae, quam non vincunt superbae inferorum portae; si Coepiscopus eius Paulus vas fuit electionis, praedicator veritatis in universo mundo, per quem omnes gentes cognoverunt gratiam Dei; nonne praefati Apostoli, Principes super omnem terram constituti iure meritoque ab incunabulis Ecclesiae promeruerunt reverentiam, festivitatem in eorum Natalis die pro toto terrarum Orbe?

Haec duo ergo Festa, Nativitatis nempe S. Ioannis Baptistae, et Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli; haec duo Festa a primis Ecclesiae saeculis tanta devotione celebrata; haec duo Festa inier solemniora per totum Christianum Orbem enumerata; haec duo Festa, quae in diebus quoque privilegialis, in quibus transferri debent Festa occurrentia[^] Rubrica non excluduntur; haec duo Festa, quae a memorato huius Congregationis Decreto excludunt omnia alia Festa in illis occurrentia, *excepta solemnilate Corporis Christi*, transferendae erunt, occurrente eadem die Festo SS^{ti} Cordis Iesu, ubi gaudet Ritu prunae Classis et Octava? Festum *recentissime* institutum, ad universalem Ecclesiam non extensum, in aliquibus locis *praeceptive, facultative tantum et ex induito in aliis celebratum, ex speciali gratia ad Hilum elevatum primae Classis cum Octava*, et propria sede deprelata festa haec duo solemniora universali praecepto et sub gravi obligatione a primis Christi fidelibus maxima solemnilate celebrata?

Video, EE. PP. ex quo oritur propositum dubium, et ex quo forsitan potissimum exurgit dubitandi ratio. Ex Rubrica nempe XI, num. 2, inter Festa aequalis solemnilis Festa Domini omnibus alius prae.

feruntur. Festum SS. Cordis Iesu est festum Domini. Eigo in paritate Hilus omnibus aliis praeferrī debet. Verum haud noviter hoc argumentum proponitur, et ad trutinam revocatur. Etenim ex quo Dedicatio Ecclesiae sive Festum Domini, permulti pro certo tenebant eidem Domini Eeslo ex Rubricae praescripto dandam esse praeferentiam tunc in occurrentia, quam in concurrentia super Eesla alia quaecumque aequalis Hilus, sed minoris dignitatis. Et quamvis ex ipsa Rubrica eruatur Festa quaecumque alicuius loci quocumque solemnī Ritu celebrata, si occurrunt in diebus privilegialis, et in Festis, quae in Tabella ex Rubricis generalibus excerpta tamquam sollemniora ab universali Ecclesia considerantur, et proprio ordine recensentur; quamvis Sacra haec Congregatio Rubricarum interpretes, et generalibus regulis inhaerens decreverit Festum Nativitatis S. Iohannis Baptistae praefere debere Festo Dedicationis Ecclesiae; et infra Octavas dictorum Festorum faciendum esse Officium de Octava S. Iohannis Baptistae cum Commemoratione Dedicationis, 21 Augusti 1588, Aquileien. (1) et Sabmen. f. Martii 169b N. 1922; nihilominus ex eodem argumento praeferentiae Festis Domini debitae super alia Festa quaecumque aequalis Hilus, paulatim de die in diem proponebantur quaestiones et dubia, quae totum evertēbant, quod Rubricae alicuius Ecclesia Romanensis tanto studio, maturitate et sapientia statutae generaliter edocebant. Hinc id sarta lectaque servanda haec Rubricarum generalia praecepta, et Decreta alias publicata vindicanda, die 13 Martii 1804 (2) in una Ordinis Clericorum Minorum Toletanae Dioecesis ad tertium dubium, nempe : < Cum iam declaratum sit a S. C. R. Dedicationem Ecclesiae esse Festum Domini, quaeritur : \n Octava Dedicationis propriae Ecclesiae dignior sit Octava Conceptionis B. M. V. in Hispania, ubi celebratur ritu duplicis Primae Classis; \n quatenus Affirmative, an pariter dignior sit Octava Assumptionis eiusdem B. M. V. ei omnium Sanctorum »; respondit: « Ad 3. t. i. Negative ». Ex quibus evidentissime patet de illarum fuisse: etiam in occurrentia ■ Aliquo itē Festorum Domini, quae in aliquibus locis peculiariter incidunt, semper servandum esse ordinem Festorum sollemniorum. prout recensentur in Tabella ex Rubricis Generalibus excerpta, et praecedentiam dandam esse Festis, quae praece-

plive sub obligatione gravi ab omnibus totius Christiani Orbis Ecclesiis diebus propriis celebrari debent.

Ex alio quoque fonte desumitur argumentum pro resolutione propositi dubii, nempe a distinctione ab hac Sacra Congregatione admissa inter Festa *primaria et secundaria*, et a resolutionibus, quae exinde prodierunt pro statuenda praecedentia inter Festa maioris dignitatis, sed secundaria, et Festa alia primaria occurrentia cum illis in aequalitate Ritus. Postquam in Kalendarium Romanum a Sixto IV, teste Platina in illius vita, Festum S. Iosephi inventum fuit, et a Clemente X, 29 Novembris 1670, ad duplicem Secundae Classis evectum, adeo erga S. Patriarcham veneratio percrevit, ut Christi fideles non satisfacti Eum in singulis annis colere, speciali et iterato cultu etiam prosequi volentes, eius memoriam iterum singulis annis peragere conarentur; Patrocinium eius hoc pacto comparantes, sub cuius nomenclatura quotannis secundum Festum S. Iosephi celebrant, prout ex Inductis particularibus pro aliquibus Locis, Civitatibus, Regnis et Dominiis concessis constat. Pro huius autem Officii celebratione saepe saepius exortae sunt quaestiones de praecedentia super Apostolos tam in occurrentia, quam in concurrentia. Et re quidem vera, si quae in laudem S. Iosephi ab ipso Evangelii fonte hauriuntur, si gratiae spirituales, ac spaciales illius praerogativae, quae adeo magnae, excelsae, propriae sunt, nec alteri Sancio communicatae, prae oculis habeantur, unusquisque facile credet praelationem super Apostolos dandam esse S. Iosepho. Rem hanc extra dubium positam censebant Meratus Sed. 3, cap. 9, n. 3, ad Gavanlum Torn. 2; Pillonus decis. pro sacris ritibus n. 1401, atque permulti, praesertim postquam Benedictus XIII nomen S. Iosephi in Litanis inseruit ante Apostolos, ex quo Litaniarum ordine Octavarum praeferentiam desumunt Liturgici cum Gavanlos Torn. 2, Sect. 3, cap. 8, n. 1; et quod validius est, etiam huic Sacrae Congregationi in duabus sententiis sub die 11 Maii 1743 (3) in Senen. non aliter visum fuit. Nam consulta : « An de Patrocinio S. Iosephi quod Senis et pluribus in locis celebratur Dominica tertia post Pascha sub ritu duplici secundae classis possit recitari Officium, quando in dicta Dominica occurrunt Festa Divi Marci Evan-

111 tñi Oméui.

»3) Vedi pag. 388 m. nola (i).

gelislae, aut Sanctorum Apostolorum Philippi et Iacobi? Et 2. An Patrocinio S. Iosephi concurrente cum dictis Festis sint de eo integrae recitandae Vesperae, vel dimidiandae? » S. R. C. rescribendum censuit: « Attenta dignitate Personae, licet aequalitas sit ritus in Festo S. Marci et Sanctorum Apostolorum Philippi et Iacobi, Bili-cium de Patrocinio S. Iosephi est recitan-dum, si cum praedictis solemnitatibus oc-currat. Et ad 2. Non esse dimidiandas, sed integras persolvendas Vesperas de Patroci-nio, attenta ratione superius allata ».

Attamen, cum denuo quaestiones super hac praecedentia fuerint propositae, et de-ntio discussae, *recedendum esse a decisis, et paelationem Apostolis et Evangelis in occurrentia dandam esse sancivit*. Etenim ex parte Fratrum Ordinis Minorum S. Fran-cisci strictioris Observantiae Recollectorum Provinciae fiermano-Belgicae inter alia du-bia supplicatum fuit declarari: 2. < An, si Dominica tertia post Pascha incidat Festum Sanctorum Apostolorum Philippi et Iacobi, vel S. Marci Evangelislae, una cum Festo Patrocinii S. Iosephi, debeat Apostolis et Evangelis praeferrī Officium S. Iosephi? Et 3. An vespereae de Patrocinio S. Iosephi debeant esse integrae in casu, quod haec festivitas concurrat cum Festo S. Marci Evan-gelislae vel Sanctorum Apostolorum Philippi et Iacobi, atque illis praeferratur? » S. C. declaravit: « Ad 2 Negative; ad 3 Affirma-tive, deletis iis verbis *atque illis praefera-tur* ». Die 4 Septembris 1773 (1). Et in una Ordinis Carmelitarum Excalceatorum Con-gregationis Hispaniae in ditb. 18. Supplicata pro gratia, ul praeferratur Festum Patrocinii Festis Apostolorum et Evangelistarum, at-tenta solemnilale maxima, quam sortitur in-ter Carmelitas disalceatos, et maxime at-tenta dignitate Personae S. Iosephi supra Apostolos, S.R.C. die Februarii 1781 (2) rescripsit: « Ad 18 Negative ». Ulterius, quamvis in memorato Decreto 4 Sept. 1773, in occurrentia tantum praelationem dederit Festis Apostolorum supra Festum Patrocinii S. Iosephi, non autem in concurrentia; postea in Una Ordinis Minorum S. Francisci Provinciae Conceptionis B. M. V. in re-gno Porlugallico Herum in dubio 11 con-sulta: « An in concurrentia Festi Patrocinii S. Iosephi cum Festis Apostolorum et Evan-gelislalium Vesperae dimidiandae sint, vel

integrae persolvendae de Festis Apostolo-rum? » recedens a derisis, etiam quoad con-currentiam die 18 Decembris 1779 i.3) re-scripsit: « Vesperae integrae debentur Apo-stolis et Evangelis ».

fSed quodnam fuit potissimum argumen-tum, a quo, posthabitis aliis omnibus in prioribus decisionibus propositis, Sacra Con-gregatio perstricta (nil a decisis recedere, et in oppositam sententiam venire? Audia-mus Cl. Virum in rebus Lilurgicis praeser-tim perillissimum Doctorem et Magistrum R. D. Aloisium Gardellini huius Sacrae Con-gregationis Assessorem. In Indice generali suae Collectionis Decreta reterens, quibus Sacra Congregatio a decisis recedens Bili-cium Patrocinii Festis Apostolorum non esse praeferrendum sancivit, potissimam nobis ra-tionem exhibet, nempe in occurrentia et concurrentia Patrocinii S. Ioseph cum Festis Apostolorum non attendendam esse maiorem dignitatem, sed differentiam, quae inter-cedit inter Festa primaria et secundaria. « Vernmtamen, sic legitur Tom. V, pig. 97, postea re mature explorata censnil in pari-tate ritus tam in occurrentia, quam in con-currentia, maiorem dignitatem non esse attendendam, sed Festum Primarium San-ctorum Apostolorum praeferrendum esse se-cundario Patrocinii S. Ioseph ».

Festa ergo *secundaria* in paritate ritus iuxta Decretum huius Sacrae Congregatio-nis non sunl praeferrenda Festis *primariis*. Inficiabilur profecto nemo Festum Ssihi Cordis Iesu, quod Feria VI, immediate post completam Octavam solemnilalis Corporis Christi celebratur, esse Festum Domini se-cundarium. Etenim Festo S-mi Cordis Iesu nil aliud agitur, quam symbolice *renocari* memoriam illius divini Amoris, quo Uni-genitus Dei Filius humanam suscepit natu-ram, et factus obediens usque ad mortem praebere se dixit exemplum hominibus, quod esset mitis et humilis corde. Licet ergo gaudeat Festum Cordis Iesu in aliqui-bus locis ritu primae Classis et Oclava, cedere debet ex hactenus dictis primari' Festi' Nativitatis S. Ioannis Baptistae et SS. Apostolorum Petri et Pauli. Responden-dum propterea censerem ad propositum du-bium: « Primaria Festa Nativitatis S. Ioan-nis Baptistae et Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli esse in casu facienda, et Of-ficium Ssiln Cordis Iesu, ulpote de Festo

(1) Ad 2. Otneseo; ad 3 espunto. Vedi decr. gen. 3808.

(2) Omesso.

(3) Vedi pag. 388 in nota (4).

Domini secundario transferendum ». Fin qui il Fornici insigne Scrittore di Liturgia.

Ecco dunque le ragioni, le «piali hanno determinato la decisione della S. Congregazione in favore delle Feste *Primarie* sopra le *Secondarie*, sebbene inferiori in dignità personale. Nel volo citato si vede per la prima volta nel 1743 adollato dalla S. C. la parola di *Festa Primaria* per San Gio. Battista ed i SS. Apostoli Pietro e Paolo. Viene in questo volo ben dichiarata la dignità delle Feste di S. Gio. Battista e dei SS. Apostoli Pietro e Paolo, che in proporzione è da applicarsi a quelle di tutti gli Apostoli ed Evangelisti, pel generale principio qui addotto < praecedentiam dandam esse Festis, quae praeceptive sub obligatione gravi ab omnibus totius Christiani Orbis Ecclesiis diebus propriis celebrari debent ». Si ripelono in questo voto molte cose già dette circa la prelazione delle Feste degli Apostoli ed Evangelisti sopra il Patrocinio di S. Giuseppe ; si allega in proposito l'autorità del Gardellini ; e si reca la precipita ragione di preferenza, cioè che la S. Congregazione ha ritenuto < maiorem dignitatem non esse attendendam, sed Festum Primarium Sanctorum Apostolorum praeferendum esse secundario Patrocinii S. Ioseph ». E questa massima il Geremoniere applicò pure alla Festa del Ssmo Cuore di Gesù, per essere < Festum Domini secundarium. - Etenim.... nil aliud agitur, quam symbolice renovari memoriam illius divini Amoris, quo Unigenitus Dei Filius humanam suscepit naturam, et factus obadiens usque ad mortem, praebere se dixit exemplum hominibus, quod esset mitis et humilis Cordi- ». E la S. Congregazione adeii pienamente a queste ragioni rescrivendo in tutto, come già si disse : « In voto Caeremoniarum ».

Si è creduto opportuno il riferire ampiamente in questo luogo le ragioni del Ceremoniere, adollate dalla Sacra Congregazione, per dimostrare quanto bene a proposito l'Autore del secondo volo, qualunque non avesse sotto l'occhio questi voti, pure suppose che le ragioni a decidere dovevano essere state molto gravi, scrivendo: < Quia enim rationes Congregationis insigni-, quae summa sapientia et prudentia omnia discernit, cognoscere, quis inquirere potest quibus de causis auctoritas suprema, quae nemini ullo modo rationem reddat oportet, distinctionem inter Festa primaria et secundaria in decisionibus suis obtinuerit? »

Questo modo di scrivere è veramente dignitoso e saggio ; non potendosi ammettere che tanti uomini dotti e probi abbiano lenuto la sentenza menzionata, solo spinti da leggerezza e da spirito di novità. Molto più che queste ineditissime ragioni ispirarono il Decreto Generale emanato dal Regnante Sommo Pontefice nel 1889, N.3712; quando estesero a tutta la Chiesa la Festa dei Santi Cuori di Gesù con rito doppio di prima Classe. Che se del resto amore di novità si volesse riconoscere su questo proposito, a tutti all'altro dovrebbe attribuirsi, che non ai Meriti ed ai suoi aderenti.

Lo stesso scrittore del primo volo osserva, che « una Festa anche di rito semidoppio nel suo giorno coesiste per legge di Rubrica impedimento a ricevere una Festa traslata anche di rito di prima classe ». Or bene, da molti secoli avevano preso posto nel Calendario molte Feste, come dei SS. Apostoli, Evangelisti, Dottori della Chiesa Universale, Fondatori di Ordini illustri, Martiri insigni e Patroni secundari di varie Città ed ordini Religiosi. La pietà dei fedeli ha chiesto che fossero istituite alcune Feste Mobili e di devozione di N. S., della B. V. e di S. Giuseppe oltre le loro Feste principali, e la Chiesa ha sanzionato colla sua autorità questi pii voti. Però, se in seguito di questa istituzione sono sorte non poche difficoltà relative allo spostamento, che necessariamente doveva eseguire di quelle Feste secolari, come farne un addebiito a quelli che procurano conservare alle medesime un diritto acquisito da secoli ? Se, come scrive il Giayello, la distinzione delle Classi fu introdotta per dare un ordine alla maggiore o minore solennità delle Feste, sembra giusto e doveroso l'indagare se la Chiesa colla istituzione di queste nuove Feste, *senza assegnar loro un rito più alto*, abbia inteso di spostare quelle che, oltre il godere di egual rito, avevano il diritto del *prior possideo*. In linea, confessando lo stesso Autore del secondo volo, che ormai si è stabilito dalla S. C. una prassi più che secolare circa la preferenza delle Feste *primarie* sulle *secondarie* di rito eguale, non dovrebbe più illudersi chi di nuovo tentasse riportarci alle antiche perplessità ed incertezze? chi vorrebbe togliere perfino la distinzione di Feste *primarie* o *accoudarie* ammissa da tutti i Riti nel senso ovvio, ed adollato da essi tutti, compreso lo stesso Gavanlo?

VII. Ma si dirà, vi sono pure i Decreti in contrario, emanati dalla stessa S. Congregazione. Si risponde che questi decreti, specialmente riguardo al Patrocinio di San Giuseppe, sono i più antichi, cioè prima che si stabilisse la uniformità *praevis recessu a decisio*; sono tutti particolari, ed ammettono spiegazioni tutte proprie, come si è veduto poco fa dei due Sanlanderien. e Carthaginien. Spesso poi la parola *dignitas* si è voluta applicare alla dignità personale, quando deve, o può almeno intendersi della Festa od Ufficio. All'è volte si è scambiata la *solemnitas estrinseca* (la quale specialmente nella Reposizione non si attende), colla *solemnitas* da noi intesa, che è il vero fondamento della prelazione delle Feste. Prova ne sia la citazione (alla dall'Aulore del primo volo del Decreto 22 Agosto 1711 (1) in Perusina, colla dichiarazione di un Ceremoniere, cioè del già menzionato Mons. Gambarucci; il quale assicurò invece il Merati che la sua opinione dovea in pratica ritenersi, come si vide di sopra. Il più notevole si è, che siansi spesso citati a difesa della propria opinione dei decreti, i quali nel loro contesto sono invece favorevoli alla sentenza contraria. Prova ne sia il decreto del IG Aprile 1853 (2) Ord. Min. S. Franc. de Obs. Duh. II ad 1: « An Festa Domini et Deiparae, etiam secundaria, Festis Sanctorum etiam minus dignis praeferranda? » Resp. « *Negative*, iuxta decreta in Piscien.... Mechlinien.... Senen. etc. ». Dicasi lo stesso dell'altro del 20 Marzo 1683 (3), che invece è citato dallo stesso Merati per la sua lesi, od è pure il fondamento della Wilnen., come pure si vide di sopra. Acciocché poi non prendasi argomento contro l'opinione dei Merati dal fallo della S. C., la quale già da circa 20 anni ai dubbii che si proposero sulla precedenza di Feste *primarie* sulle *secondarie* rispose con un *dilata*; avendo io in questi 20 anni fallo parte dei Congressi, posso dichiarare per la verità, che ciò avvenne, non quasi che la stessa S. C. in certo modo sconfessasse le sue decisioni o decreti, ma perché era dato ordine che si decidesse finalmente la massima con un decreto Generale, incaricando successivamente varii Rubricisti ad emettere in proposito un volo, che si è fallo attendere fino al presente. Del resto questi sono decreti particolari che potrebbero del tutto omettersi. V'è però un Decreto

Generale (he sembra una vera eccezione alla regola, quello dell'II Settembre 1887. N. 3 (>81, nel quale s'innalza a Festa di seconda Classe per tutta la Chiesa quelle del SSmo Rosario « ita ut non possit transferri in alium diem, nisi occurrente officio notioris ritus ». Qui il Legislatore *quod voluit expressit*, nè vi è nulla a ridire.

VIII. Ma è tempo di esaminare la difficoltà, che è come l'Achille dei sostegni della opposta sentenza, cioè la *dignitas personae*, che, secondo essi, è dalla Rubrica sempre e senza eccezione preferita nelle occorrenze e concorrenze nelle feste di equal rito. L'Autore del secondo volo insiste su questo punto, poichè secondo il suo parere nella contraria opinione: « Ordo cultus Deo et Sanctis debili invertitur, et Sanctis privilegium tribuitur quod supra Dominum et B. M. V. exlollit, et sacra liturgia huc usque eis non concessit. Nani dignitas personae fundatur aut in natura, aut in gratia, aut demum in utraque ». Però questo argomento proverebbe troppo: poichè, se questa fosse la regola universale, la Chiesa non avrebbe potuto, nè dovuto giammai assegnare alle Feste dei Santi un rito più elevato di quelle del Signore e della B. Vergine, ciò che è contro il fallo. Ora ecco le parole della Rubrica che viene opposta, Tit. XI, De Concurrentia n. 2: « Inter Festa aequalis solemnitalis servetur hic Ordo, ut Festa Domini praeferrantur omnibus aliis, et habeant utrasque Vesperas integras; sicuti Festa Beatae Mariae Festis Sanctorum; item Festa Angelorum etc. ». Qui si parla di *comorrenza*, non di *occorrenza*, e si suppone che sieno Feste *aequalis solemnitalis*: torna dunque la questione già fatta, che cosa s'intenda colla espressione *solemnitas*; s'intende solamente il Rito più o meno elevato, ovvero ancora la maggioranza che nasce dall'essere una Festa *primaria*, di istituzione universale, primitiva e di procello? La Rubrica non dice, e noi quindi siamo autorizzati dall'altra del C. X, n. 6, ad intenderla in altro modo.

Del resto esistono già Feste ed Officii, nei quali certamente, a rito eguale, la precedenza si deve all'Ufficio di minor dignità. E primariamente tutti sanno che le Feste Solemni del primo Ordine o Classe, hanno la precedenza assoluta su tutte le altre, sebbene sieno di equal rito, e di maggior dignità personale. Un esempio di questo ce

1) Espunlo.

2) 13) Omesso. Vedi deer. gen. u. 3808.

lo somministra lo sieso Gavanlo, il quale all.» Seel. VII. c. XII, propone la seguente domanda:

< Quando in prima Dominica Octobris occurrit Festum Patroni loci, seu Titularis Ecclesiae in qua Allare adest Rosarii ; de quo fiet Officium, de Feslo aul de Rosario? »; e risponde «Bononiae anno <637 recitatum esi Officium de Festo Sancti Petronii, el in Dora. 2 Octobris translatum esi Officium Rosarii, vel potius Festum; nam chorus eo die recitavit Officium de Oclava S. Petronii. At S. Ril. Congregatio die 6 Febr. 1638 (i) decrevit in hoc casu nihil lien de Feslo Rosarii, neque transferri debere ».

E questo fu il motive (per tacere di altri esempi), per il quale la Festa di S. Gio. Ballista e degli Apostoli Pietro e Paolo venne preferita a quella dei Ss. Cuore di Gesù, sebbene elevata a doppio di prima Classe, come si è dello più sopra.

Il Cavalieri a questo Ordine somnio accoppia l'Ordine infimo, poichè sostiene che Degli Uffici Seniidoppi, non si attende la dignità personale. « Ritus semiduplex est ritus depressus et humilis; quare festa non facit solennia, et sic nec digna in quibus eorumdem exprimatur dignitas » (Lib. 11. C. XXVI, n. VII). Lo sieso dice del Rito doppio minore.

Il giorno dell'Ottava di qualche Festa gode di due privilegi : il primo di non ammettere traslazione, il secondo di non cedere neppure alle Feste digniori di egual rito occorrenze in quel giorno. sieno pure doppie niaggiori, come il Nome di Maria. Nell'Ottava della Sma Trinité occorrente nei due ultimi giorni con quella del Corpus Domini, risultante il Gavaulo, la S. C. diede la precedenza a quest'ullinia, non certo di maggiore dignité dell'altra. Egli aveva tedallo l'Ufficio dell'Ottava della Sma Trinité anche per quei giorni, e scrisse pure che la precedenza si doveva a quella Ottava; perché « iuxta Octavarium Romanum si dignior quam Oclava Corporis Christi » (Gavanlo Sect. III, C. XIX, n. 3, e Merati ibid, a Sect, III, C. VIII, n. VII). Ma non l'inioe tosi la S. Congregazione dei Riti, la quale interrogata : < An diebus sexta et Septima Octavae Smae Trinitatis, ubi est Titulus Ecclesiae, cum de ea fiat Officium, quia est dignior Oclava Corporis Christi, debeat etiam dici Nona Lectio de simplicibus illis diebus occorrente, an omitti ratione

Octavae Corporis Christi? » Ad 3. rispose : « Diebus sexta et septima infra Oclavam Festi Smae Trinitatis, ubi est Titularis, faciendum esse Officium de die secunda et tertia infra Oclavam Corporis Christi, cum commemoratione Smae Trinitatis »: in una Bracharen. die 7 [unii 1709, N. 2191. Il Morali dice che questa fu *ponderatissima resolutio*, cioè perché la *solennità* maggiore nella Festa del Corpus Domini, quaniunque non potrebbe dirsi essere maggiore *la dignità*.

Inoltre Dell'Ottava di Tutti i Santi i Vespri sono dimidiati colla Festa seguente, sebbene si tratti di Ottava di una Festa di primo Online, in cui la prima ad esser celebrata è la B. Vergine. Eppure il Cavaliere è costretto a convenire che in tal caso la dignité non si attende.

Se dunque già nella Classe somma, send ritosemidoppioe doppio minore non ha luogo la preferenza della dignité personale, perché tanta difficoltà di assimilare ad esse le Classi e riti intermedi, nei caso sieso?

Aggiungasi a queste ragioni l'altra che ne somministrano il Guyeto ed il Cavaliere. Essi ritengono che le Fesle Secondarie di S. Giovanni Ballista, della doppia Cattedra di S. Pietro ecc; debbono essere posposte ad altre primarie dei Santi, perché in esse non viene in considerazione la dignité personale, ma un altro lilo, cioè il marlirio, o la potestà pontificia concessa a S. Pietro ecc. Ma questa seconda ragione milita ben più a favore delle Fesle *secondarie* da noi menzionate. Ghi dira in fatti che negli Uffici della Passione di N. S. venga, almeno direttamente, in considerazione la dignité personale, e non piuttosto il culto agli Istrumenli della Passione stessa? E nel Patrocinio della B. V., o di S. Giuseppe, non sono i benefici ottenuti, o che si aspettano dalla loro intercessione, quelli che hanno dato occasione ai rispettivi Uffici? Dicasi ciò molio più delle Fesle *secondarie* della B. V., come del suo Sacratissimo Cuore, de Providentia, de Gratia, di Appanazioni, di Recezioni d'Immagini ecc.; le quali tutte, sebbene si riferiscano al soggetto principale, è però sempre per modo indiretto, né più né meno del Marlirio di S. Gio. Battista, del Pontificio di S. Pietro, o della Conversione di S. Paolo.

IX. Sembrami pertanto che gli autori del primo e secondo volo siansi allontanati dal veto 1. nei disconoscere nella Rubrica X

) Non si trova nell'Antica Collezione, e quindi neppure nell'Autentica e Nuova.

η. H una qualità di preferenza nella *jolenità* delle Fesle di cqual Classe o rilo, diversa dalla *dignità personale*, 2. nell'avere attribuito un valore troppo assoluto ed esclusivo nella Rubrica *De Concurrentia Officii N. 2* aile parole indicanti la preferenza da darsi aile Fesle secondo la *dignità personale*. 3. Nell'avere supposto che la sentenza del Merati, del Jacobs, del Gambarucci sia rimasta sempre quale di autori privati, e non già ben ponderata ed ammessa dalla Sacra Congregazione dei Rili nei suoi decreti.

Per quanto adunque apprezzi la scienza liturgica dei Rmi preopinanti, non polrei convenire con essi nel consigliare la soppressione di tutti i Decreti contrarii alla loro sentenza. Questi Decreti infatti sono molto più di quelli citati nelle presenii discussioni, ed inoltre sono già da molti anni, ed alcuni da un secolo e mezzo in osservanza presso quelle Diocesi, Chiese owerò Ordini Religiosi, pci quali furono emanati.

Non si controverle già, che nella Rubrica non si faccia espressamente menzione di Fesle *primarie* da preferirsi aile *secondarie*; ma questo concetto era compreso in quello di *maggior solennità*, distinto dall'altro di *maggior dignità personale*. Lo devole è certo l'aurea semplicità della primitiva Rubrica; ma essa dovelie già subire moltissime modificazioni ed interpretazioni, cose necessarie dai nuovi Olicii introdotti. Non è certo nuovo il nome di Fesle *primarie* e *secondarie*, nè l'applicazione fatlane: ma seppur lo fosse, ricordisi l'aureodellame di S. Agostino (Tract. 97 in Io.): «Sunt et doctrinae religionis congruentes verborum novitates;..... et Xenodochia et Monasteria postea sunt appellata novis nominibus, res laicae ipsae et ante nomina sua erant». Al tempo del Gavanlo non era ancor sorta la occasione perché si adollasse questa nomenclatura, essendo poche assai le feste (oltre le primarie) addette a guisa delle Mobili a determinato Domeniche o Ferie. Ma quando in tempi posteriori se ne miredisse l'nso, l'attenzione dei Rubricisti fu richiamata su questo punto. Lo spostamento di Fesle solennissime, cioè le primarie degli Apostoli, dei Patroni meno principali e di altri Santi, a cui la veneranda antichità avea assegnato un giorno stabile, ed una speciale solennità, sembrò, mi si permella la frase, una specie di spoglio, da cui le antiche leggi ecclesiastiche erano alienissimo. Si trattava di Festesolenm, delle

quali alcune celebrate pure nella Chiesa greca: altre di precelio, owerò, <e questo era sialo toilo *quoad forum*, nondimeno rimaneva il suo vigore *quoad chorum et solennitatem*. E qui di passaggio si avveria, che, se si dovessero per queste Feste mobili nmuovere quelle degli Apostoli, se ne dovrebbero celebrare le viglie separate dalle loro principali Solennità, owerò converrebbe sopprimerle. In condizione poco dissimile si trovano, se eguale ne sia la Classe, le Fesle dei Doliori della Chiesa, ai quali Bonifacio VIII con solenne Costituzione inserì nel Corpo del diritto, ed i Pontefici suoi successori con peculiari disposizioni vollero tributare un rilo ed un culto privilegiato, ed oggi pure godono del diritto di traslazione, sebbene doppi minori: dicasi lo stesso di molti Santi che nei vari luoghi ollengono un culto tutto speciale, sebbene il rilo ne sia l'altra eguale aile Fesle secondarie di maggior dignità personale, assegnato a determinate Domeniche o Ferie. Non sembrò ad uomini esimii, quale il Merati, il Gambarucci, Benedetto XIV, il Gardellini che la Rubrica de Concurrentia n. 2, nel piefcire in genere la dignità personale, avesse voluto comprendere anche questi casi. D'allronde nella stessa Rubrica de Translatione num. (i trovarono un argomento validissimo per la loro opinione, dandosi in essa non una, ma due distinte ragioni di preferenza, o il *dignius* cioè, o il *solemnus*, e questo è qualità intrinseca del primario.

E a questa opinione non mancò l'assenso e l'approvazione della S. Congregazione nei moltissimi Decreti citati, nei quali la causa di prelazione di Fesle di Santi ed altre di maggior dignità è riposta nell'esser quelle Fesle primarie, ossia solenniori, come dai contesti apparisce. Che se la stessa S. Congregazione piulluslochè solenniori ha diebiarato nel caso quelle Feste primarie* ciò è sialo appunto pel fallo, che dalla loro primarietà dipende principalmente la maggiore solennità, a preferenza delle altre. Così apparisce dalla Witten., che fu la prima in tale senso decisa; ove, come si è dello di sopra, si ebbe ricorso e alla Rubrica, ed al già citato Décret del 1813, nel quale si preferiscono le Fesle che si celebrano *cum maiori solennitate*.

Questa prassi adollata dalla S. Congregazione è ragionevolissima. Imperocchè se, come si disse, oitre al titolo di prelazione

per dignità personale, la Rubrica ha sempre riconosciuto quella della solennità, e l'ha data in parità di Classe o di rito, la precedenza alla Festa solenne, con ciò solo può dirsi risolta la questione. Il Gavanto stesso riconosce nelle Feste primarie un titolo perché loro si attribuisca un rito più elevato: sostiene invece, che nelle secondarie, sebbene sieno di un Apostolo, il rito deve essere più depresso. E la S. Congregazione non ha fatto che applicare questo principio, allorché, in parità di rito, ha riconosciuto nelle Feste primarie, un titolo di preferenza sopra le secondarie, sebbene superiori per dignità personale. Così quando per es. in risposta, che il Patrocinio di S. Giuseppe, essendo secondario, non deve proterirsi alle Feste degli Apostoli, ha sapientemente interpretato la Rubrica in conformità dello stesso Gavanto, riconoscendo nella primarietà un titolo per anteporre autoritativamente la Festa Primaria alla secondaria in parità di Classe, e non considerando, come pure concede il Cavalieri, la dignità personale. In fatti, tolto da un lato il titolo di maggiore riguardo, secondo il Gavanto, l'altro anzi la stessa considerazione di dignità personale, secondo il Cavalieri, che cosa rimaneva a quelle Feste secondarie di speciale per essere preterite alle primarie?

Né qui doalmeno tacere, che il Cavalieri si è molto accostato a questa opinione, allorché scriveva nel Tom. I, deer. XIII Capitis in Ord. XCLII, n. V (circa la mitazione delle Feste): « Tantum aulem arbitramur esse ius, quod festum habet in propriam et natalitiam diem, ut praevalere debeat Festo cuilibet ea die assignato, licet maioris existat hoc dignitatis accidentalit. ». Ed d r. IX aggiunge: « Quoniam, si qui pro relinenda natalitia die..., assereret in institutione Sanctorum apud Ecclesias particulares assignatorum non nimis scrupulose tum vel dignitatem esse inspiciendam, non multum nos refragatores haberet ».

Idi queste considerazioni ben si pare che non si è inleso nella presente discussione di negare assolutamente il principio di preferenza da darsi in parità di Classe alle Feste digniori sebbene secondarie, come pure temette il Guyelo, ma solo quando la primarietà di una Festa consiluisce il titolo di maggior solennità, sopra le altre digniori *quoad personam*, ma secondarie. Perciò debbono, a nostro avviso, preferirsi sempre le Feste degli Apostoli, delle quali

non cado alcun dubbio, che sieno solenniori, per le addotte ragioni. A queste sarebbero da aggiungersi tutte quelle dei Dottori della Chiesa, cioè quelli contemplati nella speciale Consiluzione di Bonifacio VIII e degli altri Romani Pontefici suoi Successori, sempre, sinlente, in parità di rito; non che i S. Patroni anche mono principali, e tutti gli altri che a somiglianza di S. Adalberto e S. Stanislao per la Polonia godono nei rispettivi luoghi un peculiare culto e solennità nelle loro Feste Natalizie; in una parola tutti quelli considerati nei Decreti in ora emanati dalla S. C. dei Riti.

Se anche lo scrittore del secondo voto ammette che è stata una vera deroga alla legge quella contenuta nel Decreto Generale, che preferisce la Festa della Visitazione della B. Vergine all'altra del Preziosissimo Sangue, non si potrà al certo negare esser conveniente che una simile eccezione si usi per le Feste Primarie e solennissime degli Apostoli, dei Dottori della Chiesa e degli altri di sopra ricordati. Sembrami che con questo temperamento si venga a dare alla Rubrica un'equa interpretazione, e sieno rimosse quelle obiezioni desunte specialmente dalla difficoltà di discernere le Feste primarie dalle secondarie; difficoltà del resto troppo esagerata, ed a cui si può nei casi particolari rimediare col semplice ricorso all'autorità competente.

Questa mi sembra la legittima conclusione da dedursi l'uno dalla interpretazione della Rubrica, quanto dalla opinione sostenuta da uomini dotti e versatissimi in materia liturgica, ed in line dalle più autorevoli dichiarazioni della S. Congregazione dei Riti.

Sarei quindi di subordinate parere di formulate un solo dubbio, cioè: « An et quomodo Festa Primaria B. M. V., Angelorum, SS. Apostolorum aliorumque Sanctorum, praeferenda sint Festis Secundariis eiusdem ritus et classis, sed potioris personalis dignitatis, tam in occurso, quam in concursu, et in eorundem repositione? » E, subordinatamente al purgatissimo giudizio degli Emi e Rmi Padri, risponderei a norma delle cose fin qui discusse: « Festa Primaria praedicta, utpote solemniore, aliis secundariis in casu praeferenda esse tam in occurso, quam in concursu, ad formam Rubricae X de Translatione Festorum n. 6. Quod si eadem Festa transferri contingat, in illorum repositione servetur Ordo praescriptus in memorata Rubrica n. 7 ».

SUFFRAGIUM

SUPER

3835. DECRETO GENERALI

pro moderando cultu Servorum Dei, qui nondum ab Apostolica Sede relati sunt inter Beatos.

La materia di *vetri colorati e dipinti* richiama naturalmente alla memoria i vetri antichi dipinti, o meglio graffiti in oro, usati dai cristiani dei primi secoli, e che ora sono volgarmente delle *vetri cemele-riali*. Innanzi tutto è da notare che la denominazione di *ceinelceriali* fu venuta a costesti vetri per mera convenzione, e per la sola ragione che la massima parte di essi si rinvennero nelle calacombe, ossia nei cemeteri degli antichi cristiani. Quivi si sono trovati (e alcuno se ne trova ancora) vasselli, tazze, ampolle e simili arnesi di vetri affissi nella calce ai margini dei loculi, talvolta pure nelle pareti dei cubicoli a maniera di patere più o meno grandi; gli uni e gli altri con graffiti in oro rappresentanti nostro Signore, la Beata Vergine, Santi dell'antico e nuovo Testamento, scene di matrimonio o di famiglie cristiane, di arti e mestieri, di edilizi, di animali e di altri soggetti indifferenti ed anche profani: e lo scopo di collocarli così era d'ordinario Pavere in essi un segno mnemonico da riconoscere il luogo della sepoltura dei cari esuli, o per infondervi olii e balsami odorosi affin di purgare Paria di quei solteranei. Nel resto Puso comune di tali vetri era unio domestico, e servivano di tazze e di patere nei convili e nelle agapi. La presenza per altro di tali vetri, anche se ornati di figuro cerlo non sacre o cristiane, non offendeva punio la visla o la coscienza, (piando nelle criphe, che possono considerais! come cappelle genilizie o pubblici oratorii, si celebravano i divini misled. Nondimeno a dir vero tali vetri poco o nulla lianno a fare colla questione dei vetri colorati e dipinti nelle linestre delle Chiese moderne.

Piulloslo pare opportuno richiamare alla mente Puso non infrequente di dipingere nelle antiche chiese per loro ornamento e p... cdilicazione de' fedeli scene di perso-

naggi viventi ovvero defnnti, dovessero poi essere o non essere canonizzati.

Così leggiamo di San Massimiano (anno 542-552) e di S. Agnello, ambedue Arcivescovi di Ravenna, che ornarono delle loro immagini non poche chiese. In particolare leggo di S. Massimiano come egli si facesse rappresaniare in S. Vitale di Ravenna stessa. < Nel musaico si vede Massimiano accompagnare l'imperatore (Giuslimano) portando in mano una croce, ed esser seguito da' suoi chierici colle insegne dei loro ministeri, il tribolo e il loro liturgico. Di fronte fu rappresentata Teodora che va alla basilica portando in mano la preziosa patena ecc. > (1).

Fu poi costume generale delle chiese conservare i ritratti dei loro pastori (2); il che fece San Massimiano nella chiesa di S. Stefano < ubi ipse cum suis antecessoribus depictus est > (3). Roma stessa ci dà esempio di queste costumanza nella serie dei Papi da S. Pieiro in poi effigiati nella basilica di S. Paolo.

Abbiamo poi molti esempi di dipinture grandiose, in cui si ricordano fatti di storia ecclesiastica. Basti citarne alcuno. Galla Placidia (an. 427) fatta edificare una basilica votiva in onore di S. Giovanni Evangelista, la volle ornata di musaici che rappresentassero vivamente il pericolo di mare, dal quale era stata scampata per l'intercessione del Santo Apostolo. L'esecuzione fu tale che non solo lutte quasi le pareti ma il pavimento stesso rappresentarono le scene di quel terribile frangente: « Videris in pavementum (sic) ondosum (sic) undique inare... Frons aulem ecclesiae... paries summus... et cancellum incipit operoso magisterio Augustae periculum liberationemque figurare etc... » (4).

Giuliana figliuola di Olibrio e di Placidia fece dipingere nell'arco maggiore della basilica di S. Polieucto martire in Costantinopoli il battesimo del gran Costantino. Vero fu che presso gli Orientali Costantino era già forse nel novero dei Santi: ma Roma che non lo registra nel suo martirologio ha più tardi permesso e lascia tuttora che le gesta del grande imperatore siano effigiate nel battistero del Laterano.

Molto singolare fu una pittura ricordata da Ennodio Vescovo di Pavia (an. 504-521)

1) Garrucci - *Storia dell'arte cristiana*, Vol. I, pag. 556.

(2) Gf. Garrucci pag. 525, loc. cit.

Vita Maje. cap. 3.

(4) (lf. Moratori, *Primi italiani*, *scritti*. tom. I, pars II, pag. 568, 570 et 571

la quale fu fatta porre nel ballislero soprannominato *Agello* nelle Gallie da un Armenio che a sue spese avea fabbricato detto ballislero. < Queslo Armenio ebbe un figlio che, avendo fatta penitenza, piacque l'anio al padre che il fece rappresentare in atto di essere offerto dagli angeli a Cristo ». Così nel titolo dell'epigramma di Ennodio (epigr. XXXIV): < Versus scripti Agello ubi filium Armenii Angeli Christo offerunt, qui poenitentiam egit > ed Ennodio :

Suscipit oblatam veniam cui contulit Iesus,
Post culpas animae sunt holocausta Dei.
Perge, puer, teneros superans bene conscius
annos :
Victores iuvat candida vita pios (1).

Qui abbiamo un quadro (possiam dire storico) di carattere meramente privato, mentre nei precedenti) trattavasi di pubblici personaggi: ma le rappresentazioni degli uni e degli altri miravano all'ornamento delle chiese e all'edificazione dei fedeli: aggiungiamo anche alla loro istruzione, giacchè a questo pure mirano le pitture nel luogo santo, secondochè S. Gregorio Magno scrive a Sereno Vescovo di Marsiglia: < Idcirco enim pictura in ecclesiis adhibetur ut hi qui litteras nesciunt saltem in parietibus videndo legant quae legere in codicibus non valent » (Ep. ad Serenum episc. Massil.).

Dagli antichi esempi passando ai recenti mi restringerò a pochi, i quali nondimeno possono valere per molti. La storia delle apparizioni di Nostra Signora in questo secolo esige che la Bernardella per es. sia dipinta quale ella trovossi nella grotta di Lourdes ora estatica, ora china al suolo per iscuotere la fonte delle acque salutari, ecc. Cost vedemmo effigiati Massimino e Melania come a colloquio colla SStha Vergine sulle rocce della Salete, benchè ora, riformata la statua della Madonna della Salete per decreto di Leone XIII, ciò non sia più permesso. Così Suor Caterina Labouré Figlia della Carità si dipinge nell'atto che Maria Immacolata le si dà a vedere tutta raggiante di luce: donde l'origine della *Medaglia miracolosa*. Ora simili quadri furono posti in molte chiese di Roma, d'Italia e fuori. Finalmente, a tacere di tutti gli altri, insigne esempio ci porge la cripta che circonda la tomba di Pio IX, la cui immagine grandeggia nel simbolico quadro della delini-

zione dell'Immacolata. Ora supponiamo che dell'immortale l'onlefige Pio IX e della Bernardella dovesse introdursi la causa di canonizzazione, chi vedrebbe mai un ostacolo a tale causa perchè furono già collocate in chiesa a quel modo le loro immagini? ed anche al presente chi è che si offenda di vedervele, e non ne resti anzi educato e ammoralizzato?

Le ricordate pitture, e molte altre che per brevità iralascio, non sono nelle chiese per ragion di culto che si debba o possa rendere a quelle persone che non ebbero gli onori dell'allare (e nondimeno stanno ivi dipinte); ma per ragione di ornamento, di edificazione, di ammoralamento.

Il perchè mi sembra che possa rispondere al proposto Dubbio: *Affirmative*.

SUFFRAGIA

SUPER

3837. DECLARATIONE DECRETI

de Festis primariis vel secundariis, quoad Festa duplicia minora et semiduplicia.

Distinctio inter festa primaria et secundaria, hactenus ab omnibus fere Liturgicis admissa, respexit Ianum duplicia I et II classis ac ritus maioris. Talis enim distinctio pluribus innitebatur Decretis, licet particularibus, S. R. Congregationis.

Ritus Curien. Antistes Dubium proposuit S. R. Congregationi: < Utrum labella Concurrentiae de digniori incipiat tantum a ritu duplicis maioris (uti hucusque Rubricistae docebant) an etiam extendatur ad duplicia minora, ita ut in horum Concurrentia Vesperae integrae dicendae sint de festo primario? »

Hoc fortasse, eiusmodi limitibus comprehensum, proposuit Dubium, quod quaedam specialis Rubrica Breviarii, etiam duobus concurrentibus festis duplicis minoris ritus, quorum primarium alterum, alterum vero secundarium, docet Vesperas esse dividendas.

Quidquid sit, vulgato nunc Decreto Gen. super primariis et secundariis festis, opportunum visum est ampliare Dubium, adeo ut non tantum Duplicia minora comprehendere valeat, sed et semiduplicia, nec solum difficultates quae exoriri possunt quod concurrentiam spectat, sed etiam quod pertinet ad concurrentiam alique repositionem. Hi namque ampliati Dubio, facile intellectu

(i) Gamicci loc. cit., paif, 526

est, vix post resolutionem nova Dubia super primariis et secundariis festis habere posse locum.

1. *Quaestionis discussio circa duplicia et semiduplicia.* Basis praesentis quaestionis resolvendae nequit constitui in Decretis, eslo authenticis, quae ante ultimum Decretum Generale a S. It. Congregatione evulgata fuere. Be illis enim solemniter pronuntiatum est esse penitus abroganda, si huic ultimo opponantur, cum scriptum sit: < Sanctitas Sua... iassit... iia et non aliter Rubricarum praescripta hac in re esse interpretanda, Rescripta, seu Decreta, tum generalia tum particularia, in contrarium facientia, suprema auctoritate sua penitus abrogando (*Decr. Gen. sup. cit.*) ». Ergo universis anterioribus Decretis sepositis, hoc ultimum, certam legem constituens, perpendendum est, quippe quod unicam efformans basim propositae quaestionis resolvendae.

«) Videndum nihilominus primo est utrum duplicia minora, *per se* patiantur distinctionem in primaria et secundaria. Qui quaesito censeo respondendum esse affirmative. Namque primo festum duplex minus esse revera potest tam primum quam secundarium. Primaria sunt quoniam plura festa natalitia vel quasi-natalitia Sanctorum, et secundaria sunt etiam alia eorundem Sanctorum festa, uti ex. gr. Impressio Stigmatum S. Francisci in corpore Breviarii Romani, Commemoratio Omnium Ss. Summorum Pontificum in Appendice eiusdem Breviarii, quae festa sunt ritus duplicis minoris. Alia quoque plura certo certius dantur, sive primaria sive secundaria, festa in calendariis particularibus Ecclesiarum, quae eiusdem duplicis minoris ritus sunt. Si ergo *per se* huiusmodi duplicia minora festa, vel primaria sunt vel secundaria, optime ad ea quoque applicari potest distinctio, de qua loquimur.

b) Secundo, duplex minus ad duplex maius proximius accedit; ratio enim discriminis nullo pacto afficit ipsum ritum, sed tantum maiorem vel minorem praestantiam, vi cuius duplex maius in occurso, concursu et repositione duplici minori praefertur: ut ratione ritus alterum ab altero non differat. Si proinde duplicia maiora praefatam distinctionem admittunt, non apparet ratio, ob quam non possit eandem admittere festum duplex minus.

c) Tertio, ratio primarii inducit in festo duplici maiori prae alio eiusdem ritus sed secundario, maiorem solemnitatem: ut De-

cretum Generale dicat festa primaria, nullo solemniora, aliis secundariis esse praefenda. Verum quomodo dubitari potest, eandem solemnitatem in duplici quoque minori consideratam, maiorem esse in festo primario, quam in secundario? Sicut itaque certum est, festum duplex maius, si primum, solemnius esse alio duplici maiori, sed secundario; ita admittendum renseo, festum duplex minus primum alio duplici minori secundario esse solemnius.

d) Quarto denique, Rubrica Generali occurrentiae apprimè perpensa, id mihi tamquam res indubia omnino videtur admittendum. Namque Rubrica docet, duplici occurrente cum alio duplici, de digniori faciendum esse seu solemniori. Cum autem ratio primarii festum duplex minus magis solemnne seu magis dignum efficiat altero duplici minori secundario; mihi videiur palam sequi, duobus duplicibus minoribus occurrentibus, quorum alterum sit primum, alterum vero secundarium, de illo agendum esse prae isto. Hoc autem, quod Rubrica de occurrentia praedicat (Tit. X, n. 6) circa duplicia, affirmat quoque Rubrica sequens (n. 7) de repositione, nec non alia de concurrentia in subsequenti Titulo (n. 2). Ergo etiam vi Rubricae Generalis, distinctio festorum in primaria et secundaria videiur applicanda pariter ad duplicia minora; quia citati textus inter duplicia maiora et minora non distinguunt, ut nec nobis detur distinguendi facultas.

e) *Circa semiduplicia.* Considerandum modo, utrum eadem distinctio in primaria et secundaria festa applicari quoque *per se* possit ad semiduplicia: cui dubio, quantum video, respondendum etiam videiur affirmative, iisdem fere de rationibus iam superius expositis pro duplici minori. Nam, primum, festum semiduplex esse, uti duplex, potest et primum et secundarium, sicuti unicuique patet. Secundo, ritus semiduplex differt a duplici, quatenus hic anaphoras duplicat, non autem ille. Nihilominus, sicut duplex, ita et semiduplex ad primas et secundas Vesperas lus habet, et ad officium novem lectionum, per quae ad duplicem ritum similitudinem dicit. Tertio, ratio solemnialis, sicut comprobatur in duplici minori, ita et comprobatur in semiduplici; quia par est in utroque ratio primarii et secundarii, ex qua oritur solemnitas. Quarto, ipsa Rubrica de occurrentia docet, duobus semiduplicibus simul occurrentibus, faciendum de digniori seu solemniori (Tit. X,

n. 6). Rubrica quidem nihil dicit de translatione semiduplicium ; sed breviter hic animadvertendum, hac super re emendationem ultimam Rubricarum non fuisse ex omni parte perfectam. Namque de translatione duplicium dicunt, *si transferri raleant* : de translatione autem semiduplium altum silentium servant. Porro translatio, vel *per accidens* esse potest vel *perpetua*. Translatio *per accidens* equidem sublata fuit per Decretum *Nullo unquam*, sed translatio *perpetua* remansit ; et nihilominus Rubricae emendatae de hac plane silent. Itaque id quod comprobari amplius non potest impaesentli de duplicibus minoribus (Docloribus Ecclesiae exceptis) ac de semiduplicibus ad translationem quod allinet accidentalem, optime adhuc comprobatur quod spectat translationem perpetuam. Quae perpetua translatio afficit, tam festa duplicia minora, quam semiduplicia; et hoc sufficit ut distinctio nostra, seu ad duplicia minora seu ad semiduplicia applicari valeat, quod ad translationem attinet.

2. *Nonnullae difficultates*, a) Festum semiduplex non est solemne: ait enim Cavalerius: < Ritus semiduplex est ritus depressus et humilis: quare festa non facit solemnitas, et sic nec digna, in quibus eorum expleatur dignitas » (Tom. II, cap. XXVII, η. VII). Reponimus, ibi Cavalerium non loquitur de concurrentia, sed de repositione ; et docet, in semiduplici reponendo non esse attendendam solemnitatem seu dignitatem, quia haec attendenda est tantum in festis, quae Rubrica recenset in Tit. X, n. 7, vel XI, n. 2. Nihilominus idem auctor solemnitatem ac dignitatem in semiduplicibus indubie admittit et ipse in occursum ; hanc enim sibi difficultatem obiicit, quam resolvit: « In concurrentia attenditur dignitas (ergo et solemnitas) eorundem festorum, licet semiduplicium »: quidni igitur in... repositione? (loc. cit. η. VIII). Iam nunc concurrentia respicit poliolem officii pariem ; quomodo ergo hac de causa festa semiduplicia non facerent ritum solemnem? Mihi videtur, ita auctorem praefatum esse intelligendum, ut dicere voluerit, semiduplicem ritum non esse ita solemnem, uti alios proprios festorum, quae supercivitatis Titulis Rubrica enumerat. Quod profecto admittendum est; ritus enim semiduplex comparatus non solum cum praedictis festis solemmonibus*, sed etiam cum aliis ritibus duplicis, sire maioris sive minoris, infimus est. At in casu nostro non huiusmodi compara-

tio facienda est, sed festum semiduplex comparandus est cum alio semiduplici festo; et tunc, sicut supponimus alterum esse primum, alterum secundarium, habebimus in illo maiorem solemnitatem quam in isto, uti patet.

b) Praeterea obiici potest cum eodem Cavalerio solemnitatem non dari de semiduplici in concurrentia; concurrentibus enim duobus semiduplicibus, semper dividendas Vesperas Rubricae praedicant : patet ex Titulo XI, n. 4 et 6. Ergo praefata distinctio ad semiduplicia applicari non potest nec debet. Respondemus, in praefatis numeris non dari legem generalem, sed quosdam tantum enumerari casus, in quibus Vesperae sunt dividendae, quando duo semiduplicia concurrunt. En Rubrica: « Semiduplici festo concurrente cum sequenti alio semiduplici, cum Dominica, vel cum die infra octavam, a capitulo fit de sequenti » (Tit. XI, n. 4). Alia eiusdem Tituli (n. 6) ait : « Die infra octavam concurrente cum sequenti Dominica, vel semiduplici, a capitulo fit de sequenti ». Ubi videre facile est, semiduplex praecedens concurrere cum sequenti Dominica; quid ergo fieri in casu debet, aut potest, nisi a Capitulo de eadem Dominica? Namque Dominica primarum psalmos Vesperarum non habet, adeo ut necessitas exigat, usque ad Capitulum fieri de praecedenti, quod possidet. Quod si ibi agitur etiam de semiduplici concurrente cum alio semiduplici, et Vesperarum divisio praescribitur, parere admirationem non debet ; supponitur enim, uti generaliter evenit, non intercedere inter utrumque discrimen. Idem dicendum de die infra octavam concurrente cum semiduplici sequenti. Aliter si intercedat inter utrumque semiduplex aliquod discrimen, putas ne esse idem agendum? Videtur negandum. Namque imprimis notandum est, Rubricam supercivitalem (Tit. XI, n. 4), postquam dixit, in tribus casibus concurrentiae Vesperas esse dividendas, addit etiam, nisi *aliter signetur*. Supponit ergo dicta Rubrica, casus alios dari, in quibus Vesperae dividendae non sunt. Secundo, si non probetur Vesperas esse semper dividendas in concurrentia semiduplicium, citantur a Cavalerio numeri 4 et 6 (i Tituli XI, quare citatio omittitur numeri 5 Tituli eiusdem? Hic enim contrarium Rubrica praedicat dicens : « Dominica concurrente cum sequenti festo semiduplici, et cum die infra octavam... omnia de Dominica cum commemoratione sequentis ».

Quare? Profecto quia inter semiduplex Sanctorum, semiduplex de infra octavam et semiduplex Dominicale, hoc dignius est seu solemnius. Tertio, quid putas agendum, si dies infra octavam cum die infra aliam octavam concurreret? Num vespere dividendae? Equidem affirmative respondendum, si uterque dies pari dignitate gauderet. At pone diem infra octavam Imm. Deiparae concurrere cum die infra octavam S. Ambrosii, uti Mediolani accidit, nonne Vesperas integras semiduplex de infra octavam Deiparae vindicaret sibi, et sola alterius commemoratio fieret? Audi Meratum: « In... labella Concurrētia ad diem infra octavam, concurrentem cum die infra aliam octavam, non assignatur numerus 6, ubi habetur *locum de digniori, comm. de minus digno*, sed littera O: non quia huiusmodi concursus nunquam evenire possit, nam de facio diversae octavae possunt eadem die occurrere; sed cum hoc principaliter pertineat ad tabellam concurrentiae, ubi num. 7 statuitur officium de digniori, com. de minus digno, ideoque in tali concursu Vesperae regulandae sunt ad instar occursus » (apud Gavant, sect. III, cap. IX). Cura itaque in occursu duorum semiduplicium, seu Rubrica seu labella Concurrētia nos doceant, faciendum esse de digniori, cum sola de minus digno commemoratione, idem palet agendum esse quando duo semiduplicia de infra octavam inter se concurrunt. Haec nihilominus dicta sint, ut salvum principium maneat, uti Meratus docet, cura celero duo dies de infra octavam inter se concurrere vix intelligatur. Datur ergo etiam iu semiduplicibus aliqua dignitas, consequenter et solemnitas contra Cavalerium, non solum in occursu sed et in concursu eorundem: quae non permittit, cum in iis comprobatur, ut Vesperae dividantur, sed exigit ut integrae sint de digniori seu solemniori, et sola fiat de minus digno commemoratio, id quoque implicate docet cl. De Herdicens: « In paritate rilus et dignitatis, a capitulo regulariter fit de sequenti emu commemoratione praecedentis. Hoc certum est, si utrumque officium sit semiduplex, vel duplex minus etc. » (Pars 4, n. 305, Reg. 3). Ergo ex adverso, si rilus sit idem, sed dignitas sit diversa, aliter agendum est, videlicet, integrae agendaerunt Vesperae de digniori seu solemniori, et com. de minus digno. Consequenter falsum est, in concursu duorum semiduplicium semper esso Vesperas dividendas.

Celerum, etsi praefata discussio super Rubricarum interpretatione omni non esset evidētia ei certitudine praedita; animadvertendum est, Rubricarum praescripta ad normam Decreti Gen. super primariis et secundariis festis interpretanda esse, uti superius vidimus. Porro Decretum istud loquitur de praelatione primarii cuiuscumque festi super alio secundario, tam in concurrentia, quam in concurrentia: sed de hoc postea.

Cavalerius autem eidem suo semper principio innixus, videlicet defectui solemnialis in semiduplici cum alio semiduplici concurrente, uti videre est in Tom. II, capitulo XVIII, Deer. XI, VI, 3, et XIII, conatur ostendere panem, in casu semper esse dividendas Vesperas. Ratio est, inquit, quia Rubrica *Inter festa* loquitur tantum de duplici, haud vero de semiduplici. At sodes, de quonam duplici, saltem impraesenti, in suo sensu, Rubrica loquitur? Non profecto de duplici minori, sed de aliis duplicibus polioribus, nempe maiori, II et I classis. Etenim duplex minus Sanctis iu eiusmodi Rubrica recensitis non competit, sed ad minus dnp. maius. Ergo aut falsum est quod ipse asserit de solemnitate quae inest duplici minori, de quo hic Rubrica nequit intelligi: aut falsa est, quam praebet, Rubricae huius interpretatio. Dicendum potius, Rubricas generalem exhibere legem, cura agitur de duplici maiori, II aut I classis: de duplici quoque minori eandem tradere generalem legem in num. 2. Tituli XI in initio; de semiduplici vero contentam esse Rubricam assignare tantum particulares casus, ntpote frequentiores, in quibus lamen eadem servanda lex, sicut in duplicibus polioribus atque etiam minoribus. Namque Rubricae semiduplicibus solemnitem non denegant, uti in occursu, ita in concursu; adeo ut si in quibusdam casibus concursus, Vesperas dividendas praedicent, in quibusdam aliis casibus easdem uni semiduplici prae altero tribuant. Iam nunc, si in primis semiduplicia concurrentia eiusdem supponuntur solemnialis, fas est concludere in alteris eadem diversae solemnialis supponi.

Gaelerum antiquius legitur Breviarium, docens: « Festa dividuntur in simplicia et solemnia: solemnia sunt semiduplex, duplex etc. ». Insuper iuxta praesentes Rubricas, semiduplicia non desunt, quae consueverunt in locis solemniter celebrari (Tit. II, n. I). Verba denique alterius Rubricae,

uti alibi dictum est (n. 2, lilt, e), semiduplicis solemnitate salis superq̄tie demonstrant: ut non intelligatur quare semiduplicia esse valeant solemniora in occurso, talia esse desinant in concursu.

c) Opponi praeterea potest tabella concurrentiae, quae duobus seu duplicibus, seu semiduplicibus concurrentibus, ponit Vesperas dividendas, et non de digniori faciendas. Ai reponendum, verum id esse, nil tamen ex eo sequi contra duplicis et semiduplicis solemnitatem: ul, illa haud obstante, Vesperae sint faciendae de digniori. Namque cum agitur de duplicibus maioribus, et II aul I classis, quid docet labella? Vesperas de digniori celebrandas. Ast pone duo festa eiusmodi inter se concurrentia eiusdem esse dignitatis, quid foret agendum? Respondet Cavalerius: « Rubrica (idem de tabella concurrentiae intelligas, concordat enim cum Rubrica) designat nobis, quod etsi festa digniora ex recensitis a Rubrica *hiler fena*, nunquam postponantur minus dignis, licet solemnioribus, secus vero si sint aequalis dignitatis, puta duo festa Apostolorum » (Tom. II, cap. XXVIII Decret. I). Namque *duo festa aequalis dignitatis Vesperas dividunt*, ul idem auctor loco praefato concludit. Ergo labella in casu indicat, non quod semper, sed quod ul plurimum agendum est.

A pari: labella concurrentiae de duplicibus minoribus et semiduplicibus concurrentibus inter se, non dat normam, quae semper, sed quae ut plurimum sequenda est. At pone, ex duobus duplicibus minoribus, vel ex duobus semiduplicibus inter se concurrentibus, alterum esse altero solemnius, nempe alterum primarium, alterum secundarium, quid pariter erit agendum? Totum fiet de digniori et commemoratio de minus digno: hoc est, ilerum dicimus cum Merato, *in tali concursu Vesperae regulandae sunt ad instar occursus*. Profecto, si tabella concurrentiae recte procedit in concursu plurium duplicium maiorum, II et I classis, quamvis Vesperae dividenda quandoque sint, cum dicat nihilominus eas esse faciendas de digniori; non intelligitur quare optime eadem non procedat, si iu concursu duorum duplicium minorum aul seinidupliciim liant Vesperae de digniori, quamvis ea nolet easdem Vesperas esse dividendas.

d) Denique opponi quoque posset antiqua praxis, iuxta quam ad duplicia et semiduplicia distinctio inter primaria et se-

cundaria festa non fuit applicata. Responderi primo potest, id mirum non esse, quia ex una parte distinctio huiusmodi salis calendariorum ordinatoribus arridebat, ut festa eorum propria facilius celebrari possent: ex altera vero parte in ea distinctione, in proprium commodum (ob devotionem quidem in propria festa excusandum) facienda, salis insistentes erant, quod aliqui auctores illi adversabantur, et certa lex ex Sacro Rituum Tribunali iisdem favere non poterat. Hinc timentes ne lotum perderent, satius indicarunt festa recolere potiora, et de duplicibus minoribus ac semiduplicibus apud S. R. Congregationem nullam movere quaestionem. Secundo, Decretum, nihil hisce obstantibus, duplicibus saltem minoribus favens, ad dictam quod perlinet distinctionem, alibi civilavimus; adeo ul, sallem pro duplici minori res omnino nova dici non valeat. Tertio, fatendum nobis hanc distinctionem non ita fuisse desideratam a calendariorum ordinatoribus, quatenus ad duplicia minora et semiduplicia applicatam; quia maioris gravitatis festa, iamdiu evecta fuerunt sallem ad duplicis maioris ritum. Quarto denique reponi potest, non esse attendendum quod hucusque factum est, sed potius id quod fieri nunc debet post novissimum Generale Decretum, de cuius iam intelligentia nobis disserendum est.

3. *Expenditur Decr. Gen. de primariis et secundariis festis*, a) Decretum istud sic se exprimit: « An festa secundaria Domini, Beatae Mariae Virg., Angelorum, Ss. Apostolorum, aliorumque Sanctorum, praefenda sint festis primariis eiusdem ritus et classis, sed minoris personalis dignitatis, tam in occurso quam in concursu, et in eorundem repositione? » Responsio vero est: « In volo R. 1'. D. Promoloris fidei, nimirum: Festa primaria, nLpole solemniora, aliis, secundariis in casu praefenda esse etc. ».

b) Responsum, uti patet, affirmativum perfecte cohaeret petitioni, licet propositio in responsione inversa fuerit. Ergo concludendum est, festa secundaria Domini, Deiparae, Angelorum, Apostolorum, aliorumque Sanctorum esse postponenda festis primariis eiusdem ritus et classis etc.

c) Iam quaeritur: Ad quam personam debeat perlinere festum aliquod, ul si secundarium fuerit, debeat primario cedere, quamvis illud ratione dignitatis personalis sil isto praestantius? Respondeo: Ad quamcumque personam perlinere potest, seu ad quemcumque Sanctum, sive sil Christus Sanctus

Sanctorum, sive Deipara, sive Angelus, sive Apostolus, sive alius quicumque, cuius institutum fuerit festum lilurgicum. Halio paret; quia ibi nominantur praecipui ex Sanctis, et ultimo dicitur, *aliorumque Sanctorum*(I); ergo nullus Sanctus excluditur, et ad quemcumque ex iis festum pertineat, ius Sanctus habet, ul, si festo primario non lanium sed eliam secundo gaudeat, primarium secundo praefertur.

Hic animadvertendum puto, Decretum de duobus festis, ex quibus unum primarium, aliud secundarium, seu eiusdem Domini, seu eiusdem Sancti, verba non facere. Sed nihil plane interest; sive quia in eiusmodi casu nullus dubitavit unquam, festum primarium secundo praevalere, sive quia Decretum, absque ulla distinctione quaecumque festa primaria quibuscumque secundariis opponit, statuens universaliter, illa esse semper istis superiora, ac praefenda, in paritate quidem ritus et classis, quod semper intelligi debet.

d) Quaeritur ulterius: Cuiusnam ritus esse debeant festa, ut in primaria et secunda distinguere possint, et illa super istis praelationem habeant? Respondeo: Cuiuscumque ritus esse possunt, seu nempe duplex I aut II classis, seu duplex maius aut minus, seu semiduplex, seu simplex, de quo lamen ultimo breviter sub fine dicemus aliquid. Ratio est, quia sicuti Decretum festa inter et festa non distinguit, ita nec distinguit inter ritum et ritum, sed festa primaria quaecumque festis secundariis quibuscumque *eiusdem ritus et classis* opponit. Nunc autem duplex I classis est ritus, duplex II classis est ritus, duplex maius est ritus, duplex minus est ritus, uti ritus est etiam semiduplex, imo et simplex. Ergo cuiuscunque ritus sit festum, si de eo habeantur duo festa, alterum primarium, secundarium alterum, ius habet ut illud isti praefertur. Ubi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; et verba *eiusdem ritus et classis festa*, cum generalissima sint, nullum ritum per se excludunt, sed omnes ei singulos complectuntur.

e) Quaeritur denique: Quando, seu in quibus rerum adiunctis dicta festa primaria praefertur secundariis? Respon-

deo: Semper, quoties habeatur vel concursus, vel concursus, vel repositio. Namque Decretum explicite docet, primaria secundariis debere praefertur, *tam in concursu quam in concursu et in eorumdem repositione*. Non admittitur ergo limes ullus in lege, proindeque neque ab iis admittendus est, qui legem exequentur. Cumque in solis iribus casibus relatis praelatio inter plura festa lilurgica locum habere valeat, palam sequitur, semper primaria festa, in paritate utique ritus et classis, esse praefenda secundariis.

4. *Uni obiectioni satisficit*. Quaestio, quae universos Lilurgicos et calendariorum maxime ordinatorum a duobus fere saeculis agitabat, respiciebat tantum festa duplicia I et II classis, ac maiora, non vero duplicia minora ac semiduplicia, multo minus simplicia. Summus Pontifex Leo Papa XIII, hanc volens resolutam controversiam, Votum ex officio commisit R. P. D. Augustino Caprara S. Fidei Promotori. Qui, elucubrato Voto, Entis Patribus, aliisque S. R. Congregationis Officialibus tradito, tandem aliquando quaestionem, approbante et confirmante Summo Pontifice, iuxta Votum diremptam vidit: Votum autem eandem praefatam quaestionem, uti per se patet, pto obiecto habuit. Votum sequula est lex, quae per Decretum Generale promulgata fuit. Itaque inter controversiam antiquam et Decretum praesens maxima est relatio, sicut et inter Decretum et Votum, ex quo idem Decretum derivavit. Atqui obiectum controversiae fuisse lanium duplicia I et II classis ac duplicia maiora; ergo et lex Decreti ad ista tantum festa extenditur, non vero ad reliqua ritus inferioris.

Resp. Votum, ex quo lex Decreti derivavit, ni fallor, considerandum est voluti subsidium, quod legi efformandae inservit. Resolutio antiquae controversiae mihi videtur esse quasi obiectum finale, seu finis legis. At censeo, neque subsidium, neque finem legis cadere sub eadem lege posse. Auctores enim lilurgici, calendariorum ordinatorum, Lilurgiae professores, possunt quidem, sed non tenentur agnoscere, vel legis subsidia, vel finem legis. Quae cetenim licet agnoscant, agere iuxta illa nequeunt,

(t) Ti> *aliorumque Sanctorum* illi videtur non posse significare alios tantum Sanctos, in Rubrica *Inter festa* designatos. Halio esi, quia decretum explicite nominat *festa Domini, Beatae Mariae Virg-, Siuulorum, SS. iposlolorum*, inde subiungit: *aliorumque Sanctorum*. tam vero praetor recensitas personas, Rubricas alias lanium duas nominal, videlicet S. Iosephum et S. Iohannem Baptistam; ul proinde dictio *aliorumque Sanctorum* magis pateat, quam nominatio duorum tantum Sanctorum exigat. Sequitur ergo per dictionem *aliorumque Sanctorum* non esse intelligendum!* tantum S. Ioseph et S. Iohannem Baptistam, sed alios quoscumque Sanctos.

sed tenentur operari simpliciter iuxta legem. Nihil enim in legibus observandum imponitur, nisi eadem lex. Legislator autem qui in lege subditis imponenda exigeret, ut hi in illa adimplenda, et ad subsidia intenderent, per quae iussa fuit, et ad linem quem habuit in illa promulganda, nimis rigidus esset, et nonnisi inobedientes inveniret. Hinc universi moralis scientiae periti docent, legem observandam esse prouti iacet, et ad nihil aliud quemque teneri.

His positis, in lege Decreti non potest considerari Votum, perexcellens licet, Rmi Promotoris Fidei; eoque magis, quia Emi Patres nos docent in lege Decreti, quaenam sit eiusdem Voti summa. Aiunt enim: « In Volo R. P. D. Promotoris Fidei, nimirum: Festa primaria, ulpole solemniora, aliis secundariis in casu praeferenda esse tam in occursu etc. etc. ». At quaenam sint festa secundaria in casu, iam vidimus (V. num. 4 totum), videlicet festa secundaria quaecumque, et cuiuscumque ritus, quae in occursu, concursu, et repositione primariis eiusdem ritus, et classis postponi debent, quamvis haec sint minoris dignitatis.

Sed neque potest considerari finis legis, seu antiquae controversiae resolutio. Nam, primo, equis scire valet, an Legislator controversiam resolvens voluerit eam restringere vel ampliare, an libertatem agentium coarctare, vel relaxare? Secundo, vera et aequa controversiae resolutio in lege Decreti debet contineri, per hanc enim illa resolvitur. Adeo ut quisque esse certus possit, lunc se finem legis implere, cum ipsam legem perfecte observat; quia illa se gerens, non potest quin iuxta mentem Legislatoris operetur. Consequenter ad Decretum semper redeundum, quod legem constituit, haec autem lex uti iacet accipienda.

Equidem si voluisset lex excludere festa, duplici maiori ritu inferiora, post verba « festa secundaria » addere facillime potuisset < si lamen duplicia saltem maiora sint » : quod cum non fecerit, sed dictionem generalissimam adhibuerit, dicendum est, nullum voluisse ritum excludere. Vel melius, si festa duplicia minora et semiduplicia primaria et secundaria, in ordine ad praelationem, lex noluisse, loco dicendi < aliorumque Sanctorum * perfacile potuisset addere alios duos Sanctos, quos Rubrica recenset Til. XI, n. 2; tunc enim ritus duplex minus, semiduplex et simplex exclusi mansissent, quia festa personarum, quas Rubrica recenset, ad minus duplicis

maiora sunt, Sed non ita se lex expressit, imo de quibuscumque Sanctis verba fecit; ergo, cum ex festis Sanctorum plura sint etiam duplicia minora et semiduplicia, concludendum est, nullum ex iis a lege fuisse exclusum; expressit enim lex id quod voluit.

Ex quibus omnibus mihi videtur inferendum, legem Decreti ulterius progredi voluisse, quam antiquior controversia exigebat; ac proinde, si duplicia minora et semiduplicia impraesenti non amplius comprehensa in lege indicantur; non tantum explicare oportet ipsam Decreti legem, sed necesse est eam restringi et mulari, adeo ut id dicat, quod revera non dicit. Hoc autem nescio utrum conveniens sit: ceterum ipsum Sacrum Tribunal indicium feret.

β. Aliquid manet dicendum de festis simplicibus, quae in primaria et secundaria distinguere quidem possunt, sed in ordine ad praelationem prorsus est inutile, uti patet per se. Praeterea festa simplicia, ad lotum quod allinet officium vix obligant, cum illorum die officium votivum fieri possit: duas Vesperas non habent, sed unum tantum, et generaliter persolam commemorationem recoluntur in solis primis Vesperis et Laudibus, vel penitus omittuntur, ut frequenter accidit. Insuper festa propria locorum, uti Guyeliis ait, de simplicibus non extant (Lib. I, cap. XII, quaesi. H); et si aliqua darentur, de iure esi, ut fiant saltem semiduplicia, sicut idem auctor advertit. Horum ergo festorum distinctio in primaria et secundaria, non solum inutilis, sed et superflua esset.

SUFFRAGIUM

3S «L. SUPER DECRETO GENERALI

Anniversarii Dedicationis Ecclesiae.

Quaestio perquirenda: « An *Dedicatio Ecclesiae haberi debeat tamquam festum Domini* » tam gravis quam difficilis est; nam Rubricae maiorem vel minorem dignitatem Festi Dedicationis Ecclesiae silentio praeterreunt, et veteres Auctores eiusdem dignitatem perquam breviter perstringunt.

« Ecclesiae Dedicatio inter festa propria primo loco recensetur, inquit Guyelus (Heorlogia Lib. I sect. 2 cap. 3), quia est vellit *Natalis dies cuiuslibet Ecclesiae*, ut ait S. Leo fScn». de lfrzc/uib.J, adeoque omnium festorum, quae ipsius Ecclesiae propria sunt, radix et origo primaria ». Dedicatio aulem

Ecclesiae esi ipsamel Consecratio facta ab Episcopo solemni ritu, qui in Pontificali Romano praescribitur. Duplex itaque est Dedicationis Ecclesiae festum., unum quod semel tantum (it, eo scilicet die, quo ipsa Ecclesia dedicatur, et est proprius dies Dedicationis; alterum vero, quod singulis quibusque deinceps annis recurrit, et hic dies dicitur Anniversarius Dedicationis, eodem plane modo, quo dies alicuius Sancti natalis ille dicitur, qui ab illius ex hac vita in coelum transitu censetur in Calendario. Usus templi divino cultui consecrandi festumque anniversarium celebrandi semper in Ecclesia ex illis et ab ipsa Synagoga derivat (Machab. Lib. I, cap. 4; Lib. II, cap. 44, v. 6-8; Evang. S. Ioann, cap. 40, v. 22). Iam ab Apostolorum tempore loca fuisse Deo dedicata, legimus in Breviario Romano die 9 Nov., quod etiam testatur S. Clemens Papa, Ep. 2 ad Iacobum, fratrem Domini, et illa solemni ritu non consecrata erant, quem ritum S. Silvester Papa, reddita pace Ecclesiae, primus instituit. Marlene (tom. V. Anecdote.) profert vetustum Calendarium, quod exaratum pulchrum saeculo quarto, in quo ad diem 43 Maii adnotatur festum annuum: *Dedicationis S. Mariae ad Martyres*. In Sacramentario Leonino invenitur duplex Anniversarium Dedicationis: prius post festum Paschae, scilicet Basilicae cuiusdam in honorem S. Petri, alterum ultima die Septembris: *Pridie Kalendas Octobris Natale Basilicae S. Angeli in Salaria* (ap. Moratorium tom. I Liturg. pag. 407). In Sacramentario Gregoriano (apud eundem Mutatorium tom. II, ad 29 Sept. pag. 425) adnotatur: *Dedicatio Basilicae S. Angeli Michaelis*. S. Augustinus habet saltem quinque sermones: de Ecclesiae Dedicatione; etiam apud S. Ioann. Chrysostomum invenitur oratio in Encaeniis, Tempore Gregorii I Magni in Occidente ubique celebrabantur annui Natales Ecclesiarum dies, ut patet ex Epistola 74 ad Melitum Episcopum (ap. Maurin. ed. tom. II, lib. II, Ep. 70). Dies denique anniversarius Dedicationis postea expresse praescriptus est Canone *Solemnitate* 47 de Consecr. dist. 4.

Hisce breviter suppositis quaestionem: *In Dedicatione Ecclesiae haberi debeat tanquam festum Domini* perscrutari liceat. In elaboranda hac quaestione tria consideranda sunt: a) qualitas b) finis et c) peculiare mysterium festi Dedicationis: quare istam claritatis causa in tres partes subdividimus, scilicet.

I. Estne habendum festum Dedicationis tanquam festum Domini ratione qualitatis festi?

II. Potesne considerari idem uti festum Domini ratione finis primarii?

III. Quodnam esi peculiare mysterium festi Dedicationis?

I. Quaestio.

Estne habendum festum Dedicationis tanquam festum Domini ratione qualitatis festi?

4. Ratione qualitatis festa sunt diversa, iuxta dignitatem personarum et mysteriorum, quae celebrantur; unum est, in quo ipsemet Deus, seu ipsius attributa ex professo laudantur, aut Christi Domini mysteria seu eius dicta factaque recoluntur; aliud est, in quo B. M. V. eiusque mysteria recoluntur, ac eius specialis intercessio apud Deum imploratur; aliud est festum de Sanctis, in quo eorum laudes et gratiae a Deo ipsis datae praedicantur et ipsi Sancti invocantur. (Confer Guyet. lib. I cap. I qu. 49). Quare triplex est genus festorum, quae Ecclesia celebrat, scilicet, festa a) Domini b) B. Mariae V. c) Angelorum ac Sanctorum omnium et singulorum.

Quod festum Dedicationis allinet, certum est, neque esse festum B. Mariae V. neque festum Sanctorum, ut modo dicitur, sed esse festum Domini. Nam cultus in Dedicatione *directe* dirigitur ad Deum, ut ad obiectum, quod colitur propter se ipsum i. e. propter excellentiam propriam, quam in se habet, *non mediate*, ut lit in festis Sanctorum. Deo ergo, absolute secundum substantiam et naturam considerato, omnes Ecclesiae dedicantur: cum enim Ecclesiarum exstructio *ad cultum patriae* pertineat, cultus autem huiusmodi non nisi Deo soli tribuatur, nulla est prorsus Ecclesia, quae Deo quoque non sit consecrata. «Non enim, inquit S. Augustinus lib. 8, de Civit. Dei cap. 27, Martyribus templa, sacerdotia, sacra et sacrificia constituimus, quoniam non ipsi, sed Deus eorum est Deus». Item in festo Anniversarii Dedicationis omnis cultus ad Deum extollitur; Ecclesia quidem consecrata non est capax honoris propter se ipsam, quia res inanimata est: si autem celebratione festi Dedicationis Ecclesiae cultus exhibetur, lotus fit propter Deum, qui in illa speciali modo habitare censetur, et cuius cultui specialiter illa deputata est.

atque ita omnis honor Ecclesiae datus per celebrationem festi Dedicationis, ipsi Deo semper ac principaliter dari videtur.

Quod vero Ecclesiae Martyrum aliorumque Sanctorum nomine dedicantur, id eo sensu fieri intelligendum est, uti ait fiuyns lib. I cap. 6 qu. 3, ul non Sanctis ipsis primario, sed Deo in memoriam ipsorum i. e. in gratiarum actionem pro gloria el beneficiis a Deo ipsis collatis, ul ibi Deus oreiur per eorum intercessionem, consecrentur. < Secundo honorat, scribit Suarez *De Incarnat*, p. I disp. B2 sect. 3, Sanctos Ecclesia templis Deo dicatis; quamquam enim haec primario ad Deum referantur, cui in illis sacrificium offertur, et ul sic templa ac altaria dicantur; secundario vero in memoriam aliquorum Sanctorum, vel ad eorum reliquias honorifice servandas instituta sunt, et ul sic vocari solient *Basilirae* seu *Memoriae Martyrum*. Cum autem tam m consecratione Ecclesiae quam in Anniversario Dedicationis eiusdem omnia directe el primario ad Deum referamur, ad Sanctos vero Ianum mediale el secundario, cullus in feslo Dedicationis est laleulicus, qui soli Deo competit, ideoque eliam festum Dedicationis festis Domini annumerandum est.

2. Ex Rubricis Breviarii solida argumenta pro feslo Dedicationis lamquam festo Domini erui nequeunt. Rubricae de qualitate huius festi omnino silent, el loci, in quibus de Dedicatione Ecclesiae sermo esi, inter se valde differunt. In Til. I n. 1 el Til. VII n. 1 festum Dedicationis immediate post festa Domini affertur, el Patrono vel Titulo Ecclesiae praefertur; e contra in Til. IV n. 1, TH. VII n. 3, Tit. IX n. 3 el 4, ac in adnotalionibus ad tabellam Occurrentiae feslum Dedicationis Patrono vel Tilulari Ecclesiae poslponitur, dum in ordine Duplicium primae classis ante tabellam Occurrentiae posito el m Catalogo novissimo festorum primariorum el secundariorum feslum Dedicationis iterum Patrono vel Tilulari Ecclesiae praeponitur, ideoque ex Rubricis maior vel minor dignitas festi Dedicationis deduci nequii, eoque minus, idem esse feslum Domini.

3. Quamvis ex Rubricis ad qualitatem fesli Dedicationis colligi non possit, Summa Auctoritas in rebus lilurgicis, Sacra Rituum Congregatio decisionibus suis rem fecit certam. Ex his decretis comprobari potesi, eamdem S. Congregationem festum Dedi-

cationis utpole feslum Domini semper considerasse.

Festum Dedicationis *Ecclesiae propriae* festis primariis omnino adnumerandum est, ul patet ex Catalogo novissimo festorum primariorum el secundariorum a S. R. C. die 22 Augusti 1893 num. **3810** publicato; non perlinet quidem ad ordinem festorum, quae ab universali Ecclesia solemnissime celebrantur et nunquam per se omittuntur, sed ad ordinem inferiorem, habet tamen praeferentiam super omnia alia festa non privilegiais, uti ex his decisionibus S. R. C. elucet.

Die 12 Septembris 1840 in Brugen. ad 5 (1) haec quaestio proposita est : « iuxta decretum Emi D. Cardinalis Caprara die 21 Iunii 1804 praescribitur, ut Anniversarium Dedicationis omnium Ecclesiarum consecratarum celebretur Dominica, quae subsequitur diem oclavam festi Omnium Sanctorum: interdum ista die Dominica occurrit festum S. Martini vel S. Patroni el Titularis Ecclesiae aul Patroni loci... petitur ergo, de quonam in casu faciendum sil Officium? et si differendum sil Officium Dedicationis, utrum possit reponi in Dominicam sequentem?» Et S. R. C. respondit: « Ad B. Faciendum de Dedicatione in casu, el feslum Patroni transferendum iuxta Rubricas ».

El die 7 Dec. 1844 in Mechlinien. II Dub. n. 2872 quaesitum est : ■ Vi indulti pro reductione festorum diei 9 Apr. 1802 Anniv. Dedicationis omnium Ecclesiarum celebratur m Belgio in Dominica, quae Oclavam festivitatis omnium Sanctorum proxime sequitur, el quidem ritu duplici primae classis cum Octava iuxta Rubricas. Quaeritur, quomodo ordinari debeant Vesperae, quando festum Patroni principalis Ecclesiae vel loci ex. gr. S. Martini Episcopi, occurrit pridie vel postridie Anniversarii praedicti? an scilicet integrae persolvendae sint de feslo Dedicationis cum sola Commemoratione Patroni, vel sint dimidiandae iuxta Decreta Sac. Rituum Congregationis?» El eadem SacraCongregatio respondit: < Ad Dubium II Integras esse persolvendas de Dedicatione iuxta alias decreta ».

Ex praefatis decretis apparet, Dedicationem Ecclesiae propriae esse feslum primarium el praecedentiam habere super omnia festa non privilegiata; el quamvis ex hisce decretis non directe probari possit, it sium Dedicationis lamquam feslum Domini esse considerandum, sallem sequi-

lur, Dedicationem Ecclesiae in concurrentia et in concurrentia festo Patroni praecedere: ergo quasi ad festa Domini pertinere iuxta ordinem Rubricarum generalium Til. XI n. 2. *Inter Festa*.

Habemus tamen inter novissimas decisiones S. Rit. Congregationis directum argumentum, quod festum Dedicationis Ecclesiae tamquam festum Domini considerandum sit: quod argumentum pluris aestimari debet, quia in Decreto *generali, a Summo Pontifice confirmato*, expressis verbis dicitur festum Dedicationis Ecclesiae esse habendum tanquam festum Domini. Si enim in S. Rituum Congregatione omnes speciales decisiones cum summa prudentia ac sapientia, permulta opera et deliberatione a viris doctrina exquisita et experientia maxima praeditis elaborantur; quod studium, quae industria atque diligentia consumitur in componendo decreto generali, ne minimum quidem in dubium vocari possit. Hoc Decretum invenitur n. 3511 et est huius tenoris: « Ex minus recta interpretatione Decretorum S. Rituum Congregationis, quibus declaratum fuerat dici posse Missam de Requie, praesente Cadavere, diebus ritus duplicis primae classis, licet non festivis de praecepto, excepto festo Titularis; facium esi, ut nonnullis in Ecclesiis usus invaluerit eiusmodi Missas canendi in solemnitale Anniversarii propriae Dedicationis, quod utpote festum Domini, ac prae Titulari *maiori dignitatis* honore pollens, vi decretorum nunquam ipsi postponendum est. Quocirca eadem Sacra Rituum Congregatio ad omnem ambiguitatem tollendam, opportunum esse duxit declarare, quemadmodum per praesens Decretum declarat et praescribit: Nullibi licere in Anniversario Dedicationis Ecclesiae propriae Missam de Requie, ne praesenti quidem Cadavere decantare, quemadmodum in l'altriarchali Basilica Lateranensi aliisque praesentibus Urbis Ecclesiis semper cautum fuit. Atque ita declaravit ac servari mandavit. Die 11 Martii 1882. Facta autem per infrascriptum Secretarium S. Rituum Congregationis approbavit et confirmavit die 10 eodem mense et anno ».

Ex hisce ergo decretis S. Rituum Congregationis certissime concludi debet, eadem S. Congregationem festum Dedicationis Ecclesiae tamquam festum Domini semper considerasse.

4. Quod autem decreta S. Rituum Con-

gregationis constituunt, etiam Auctores recentiores in rebus liturgicis versati docent; apud Auctores antiquos utique de festo Dedicationis Ecclesiae iamquam festo Domini nihil invenitur, quia dignitatem eiusdem non ex decretis S. Rituum Congregationis, sed ex fine huius festi ducunt. Quare hoc loco plures Auctores recentiores afferre placeat. *Bomstte Instil, liturg.* tom. V n. 5539 ex decretis S. R. C. directe derivat, festum Dedicationis Ecclesiae esse festum Domini. *De Herdt* tom. II n. 267 Regula 4 scribit: « S. R. C. declaravit, festa Nativitatis S. Ioannis Baptistae, Ss. Apostolorum Petri et Pauli, Assumptionis B. M. V. et Omnium Sanctorum praeferenda esse festo Dedicationis Ecclesiae iuxta ordinem tabellae duplicium 1 classis, *quia Dedicatio est festum Domini* tantum secundarium »; et Regula 8: « Si festa Dedicationis, Titularis Ecclesiae et Patroni loci occurrant, praefertur festum Dedicationis.... *quia Dedicatio est festum Domini* ». *Aloisius de Carpo*, postquam plura decreta S. R. C. attulerit, quae de Dedicatione Ecclesiae utpote festo Domini disserunt, in Calendario perpetuo cap. II n. 10 concludit: « Quum festum Dedicationis Ecclesiae ex superius dictis *inter festa Domini* recenseatur! eius quoque Octava, quae non est nisi eiusdem Festi extensio, ad classem eandem spectat ». Idem docet Auctor modo laudatus in Bibliotheca liturgica p. 1 n. 300 et 301. Hanc sententiam etiam *Patrono* Lezioni di Sacra Liturgica loin. I n. 148 et *Wapelhorst* Compendium Sacrae Liturgiae § 246 n. 3, tenent, dicentes festum Dedicationis Ecclesiae esse festum Domini. *Ephemerides liturgicae* eximie redactae scribunt in vol. V pag. 202. « Festum Dedicationis omnibus festis primi ordinis cedit, reliquis seu secundi seu tertii ordinis praevalet. Primis cedit, quia solenniora sunt atque in universa Ecclesia celebrantur: reliquis praevalet, quia prioris est dignitati, *utpote ad Dominum pertinens*. Exceptio nihilominus exstat pro festo Ss. Cordis Iesu, cui solum praeferenda Dedicatio est, si cum feriatiōe haec celebretur »; et in vol. II pag. 879 eadem Ephemerides dicunt: *Dedicatio festum Domini est*; in ea enim cultus directe ad Deum extollitur, non mediale, ut accidit in festis Sanctorum.

Recentiores ergo Rubricistae fere communiter autumant, festum Dedicationis Ecclesiae esse considerandum tanquam festum Domini.

S. Multa argumenta etiam *libri liturgici* pro praefata quaestione, an Dedicationis Ecclesiae festum sit habendum tanquam festum Domini, afferunt. Si Missae tenorem in Dedicatione vel Anniversario eiusdem in *Missali* consideremus, totam Missam ad Deum dirigi, Sanctorum vero omnino non fieri mentionem, videmus, iam Introitus loquitur de Domo Dei, cui debetur omnis reverentia: « Terribilis est locus iste: hic domus Dei est et porta coeli: et vocabitur aula Dei ». Quare templum dicitur locus terribilis? quare aula Dei? Quia, ut in Gradualis respondetur < locus iste a Deo factus est, inestimabile sacramentum, irreprehensibilis est », quia ibi Rex coelorum, « cui adstet Angelorum chorus » (*Graduale*) tabernaculum suum constituit, et < templum potentia suae inhabitationis illustrat » (Oratio, in ipsa Dedic.), quia est < Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc et usque in saeculum » (Tractus), et hic locus Deo dedicatus est: < quem nomini tuo indigni dedicavimus » (Postcommunio. in ipsa Dedic.); ideoque ipse Dominus de templo dicit: « Domus mea, domus orationis vocabitur » (Communio).

Similiter in *Breviario* totum Officium ad Dominum spectat. Sic in Antiphona ad Magnificat in I Vesperis dicitur: < Sanctificavit Dominus tabernaculum suum: quia haec est domus Dei, in qua invocabitur nomen eius, de quo scriptum est: Et erit nomen meum ibi, dicit Dominus ». Et in eadem Antiphona in I Vesperis legimus: « O quam metuendus est locus iste: vere non est hic aliud nisi domus Dei et porta coeli ». Et iterum in II Antiphona III Nocturni dicitur: « Templum Domini sanctum est, Dei structura est, Dei aedificatio est ». Omnia Responsoria, Antiphonae, Versus et Hymni ac Oratio aul ad Deum diriguntur aut de Domino irascunt, et quamvis praefati loci proxime terminentur ad domum Dei, ut ad obiectum, quod est veluti materia, circa quam versatur celebratio festi Dedicationis Ecclesiae, aliungunt tamen Deum, vel rationem colendi templum ipsum.

Item si iuxta *Pontificale Romanum* loci sacras caeremonias atque preces, orationes, ablutiones et unctiones, quae in Dedicatione Ecclesiae adhibentur, reputemus, invenimus omnia directe ad Deum spectare, et si de Sanctis sermo est, semper secundario modo fieri. Quod elucet, quando in Litanis omnium Sanctorum Episcopus ecclesiam et altare consecrat verbis: < Ut ecclesiam et

altare hoc ad honorem tuum et nomen Sancti N. consecranda benedicere, sanctificare et consecrare digneris ».

Si itaque in Missali et Breviario omnes preces et orationes in Anniversario Dedicationis Ecclesiae dicendae omnino et directe ad Deum referuntur, Sanctorum vero nulla mentio (id est, et si in ipsa Dedicatione Ecclesiae totus cultus iuxta Pontificale ad Deum extollitur et quidem primario, Sancti autem recolantur tantum secundario; quis dubitare poterit, festum Dedicationis Ecclesiae esse festum Domini?

Quoad *qualitatem* argumentis rationis, decretorum S. Rituum Congregationis, Auctorum et librorum liturgicorum comprobavimus, festum Dedicationis Ecclesiae esse festum Domini; quaerendum tamen est, an etiam *ratione finis primarii* praefatum festum tanquam festum Domini considerandum sit.

II. Quaestio.

Potesne considerari festum Dedicationis Ecclesiae tanquam festum Domini ratione finis primarii?

« Festorum finis primarius est, scribit Bellarminus (De cultu Sanctorum lib. III cap. 10), agnoscere Dei beneficia, propter quae festa singula instituta sunt ». Quoad hunc finem primarium antiquiores Auctores plerumque considerant festum Dedicationis Ecclesiae, auctoritatem Divi Thomae in Iohannem cap. 10 Led. 5 proferentes; ex qua ratione festum Dedicationis praefertur festo Patroni loci, sed non festo Assumptionis B. M. V. et Omnium Sanctorum. Sic scribit Gavanlus tom. II secl. 3 cap. 8 n. 7; ubi de Octava Dedicationis tractat: « Octava Dedicationis Ecclesiae erit dignior, quam Octava Patroni loci, et eadem ratione dignior erit Octava Assumptionis B. M. V. quam Octava Dedicationis, quia maiora beneficia contulit Deus uni Deiparae in eius Assumptione quam contulerit toti militanti Ecclesiae, cum praesertim Theologi doceant collective in Deipara Virgine esse gratiae et gloriae dona, quae Angelis et hominibus singillatim distributa fuerunt. Confirmatur ex Rubricis Breviarii *de duplicibus* n. 1, ubi prius recensetur Dedicatio propriae Ecclesiae quam Patronus loci, et III. de Oct., ubi prius nominatur Dedicationis Octava, quam principalis

Patroni, veluli dignior cl nobilior celeris paribus ». Conf. I. c. seel. 8 cap. 5 n. 2. Idem ilocel Cavalieri torn. I cap, 4. decr. 22 n. 12 el 13, el decr. n. 13, 19 ar decr. 16, n. 29. Gnyelus Heorlol. lib. IV cap. 6 qu. 5 autem scribit < nullam pariter Octavam eliam Dedicationis esse praeferendam Octavae Omnium Sanctorum, quia Sancti omnes simul sumpti et praestant singulis seorsim el sunt ipsime iota Ecclesia non iam militans sed triumphans >, el addit ad confirmandam hanc sententiam hoc argumentum: < Illius festi Octavam cuicumque alteri praeferendam esse, cuius festum alteri cuicumque fesio praefertur; cum aulem feslum Omnium Sanctorum praeferatur fesio cuiuslibet Patroni el Dedicationis, hinc sequitur eliam eius Octavam praeferri debere; nam accessorium sequitur nataram principalis. Praeterea in praedicto fesio Omnium Sanctorum praecipuum locum oblinet ipsamel B. Dei Genitrix Maria, ul palel ex Marlyrologio, in quo annuntiatur hoc feslum: « Festivitas Omnium Sanctorum, quam in honorem B. Dei Genitricis Mariae et Ss. Martyrum Bonifacius IV dedicato templo Pantheon celebrem et generalem instituit agi quotannis in Urbe Roma ». Sed Tetamus (Appendix ad Diar. lilurg.-lheol. cap. IV, do Dedic. Eccl. num. 38) cum Gavanlo non consentit quoad praefatam exemptionem festi Assumptionis, si illius Octava occurrat in Oclava Dedicationis Ecclesiae, quia maiora beneficia contulit Deus uni Deiparae in eius Assumptione, quam contulerit toti militanti Ecclesiae. < Verum, scribit Auctor supralaudalus, ex hac ratione sequi videtur, nullius alterius festi eiusdem B. M. V. Octavam esse digniorem prae Oclava Dedicationis Ecclesiae. Item si Oclava Dedicationis esset dignior quam Oclava Patroni loci vel Tituli Ecclesiae ex eo, quod in ea recolantur beneficia a Deo collata Ecclesiae suae universae, quae superant beneficia cuivis Sancto donata, sequeretur nullius Sancti octavam esse digniorem prae Dedicationis Octava. Sed contra est: dantur enim et aliae Sanctorum Octavae digniores iuxta rubricarum sensum et legem atque decreta S. 11. C., digniores, inquam, prae Dedicatione Ecclesiae in occurso. El quidem in Ecclesia universalis sunt Octavae Nativitatis S. Ioannis Baptistae, festi principalis Ss. Apostolorum Petri el Pauli ac festivitatis Omnium Sanctorum in ecclesiis autem particularibus Octavae festorum Domini, B. Mariae V., Ss. Angelorum el Apostolorum, ubi sub ritu

duplici 1 classis recolantur. Idem observandum est, si Patroni feslum sit dignius ex eo quod soleat celebrari pompa solemniori: tunc enim Oclava eiusdem erit dignior. Porro Oclava est accessorium festi, et accessorium sequitur naturam sui principalis ». Vid. Cavalieri tom. I m decr. 16, num. 28, 29 et 37; el Meratum tom. II sect. 3, cap. 8, q. 12 el 13. Tetamus hoc loco immerito reprehendit Gavantum, quia ex eiusdem sententia sequeretur, nullius alterius festi B. Mariae V. Octavam esse digniorem quam Dedicationis Ecclesiae. Gavantus, utique ex fine primario rationem affert, quod feslum Assumptionis B. M. V. dignius sit quam Dedicationis Ecclesiae; quoad alia festa Beatae M. Virginis autem considerat festum Dedicationis uti feslum dignius, ergo uti festum Domini, quod reapse verum est. Cum enim S. R. C. festum Dedicationis festis Domini annumeret, el Octava nil aliud sil nisi prorogatio festi, Octava ad eundem ordinem el classem perlinet; propterea Octava Dedicationis Ecclesiae propriae uti festi Domini *in occurso* praefertur Octavis B. M. V. et Sanctorum, et cedit tantum Octavis primariis Domini. El si Tetamus insuper dicit, Octavam Dedicationis non esse praeferendam Octavis Nativitatis S. Ioannis Bapl., Ss. Ap. Petri el Pauli el Omnium Sanctorum, idem non provenit ex eo, quod haec fesla sint *ohiectice digniora* quam feslum Dedicationis, sed lautum ex *Rubricarum lege et privilegio*.

Sed audiamus ipsum Divum Thomam, quem Auctores allegant. Sanctus Doctor in Ioann, cap. 10 Led. 5 scribil: « Quando de novo aliquam Ecclesiam divino cultui dedicavimus, agitur festum consecrationis eiusdem, el eadem die singulis annis in memoriam ipsius. Ad sciendam aulem rationem festi consecrationis el causam, notandum est, quod omnia fesla celebrantur in Ecclesia in commemorationem divinorum beneficiorum..... Recolimus aulem divina beneficii nobis exhibita tripliciter. Quandoque quidem ut exhibita nobis in capite nostro Domino Iesu Christo. El sic celebramus festum Nativitatis el Resurrectionis el huiusmodi. Quandoque ul exhibita nobis in membris nostris scilicet in Sanctis, qui sunt membra Ecclesiae El sic celebramus fesla Ss. Petri el Pauli el aliorum Sanctorum. Quandoque autem prout sunt exhibita toti Ecclesiae, puta in ministerio sacramentorum el in aliis communiter Ecclesiae collatis. Et quia domus materialis

est quasi signum collectionis Ecclesiae fidelium, ideo in memoriam ipsorum beneficiorum festum Dedicationis Ecclesiae celebramus. Quod quidem festum maius est, quam festum alicuius Sancti: sicut et beneficia toti Ecclesiae collata, quorum memoriam agimus, excedunt beneficium collatum alicui Sancto, quod in eius festo recolitur». Bene notandum est, hoc loco Doctorem Angelicum solum finem primum festorum in genere respicere, nec facere mentionem festorum B. Mariae Virginis, quae gratiae et meritorum dignitate omnes Angelicos choros Sanctosque supereminet, et ab Ecclesia cultu hyperduliae honoratur; ideoque eiusdem B. M. V. festa ad peculiarem et alioquin ordinem perlinent quam festa Sanctorum. Iuxta S. Thomam ergo festum Dedicationis, si finem primum spectes, maius est, quam festum alicuius Sancti, quia beneficia *toti Ecclesiae* collata excedunt beneficium alicui Sancto collatum, et ideo perlinent ad ordinem superiorem quam festa Sanctorum. Sed inquirendum est, annon etiam hac ratione primum finis festum Dedicationis Ecclesiae tamquam festum Domini habendum sit. Apostolus (I. Corinth. 12, 27) comparat Ecclesiam cum corpore; corpus autem cogitari nequii sine capite; sed caput Ecclesiae est Christus (Ephes. 8, 23): « Ipse est, dicit idem Apostolus (Coloss. 1, 18), caput corporis Ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis; ut si in omnibus primatum tenens ». Hinc Ecclesia tamquam corpus est complementum Christi tamquam capitis; caput enim corpore completur et perficitur; licet enim Christus in se plenissimus et perfectissimus, tamen manum se et quasi membris mutilum caput esse putat, nisi habeat Ecclesiam instar corporis sibi adiunctam; hinc Christus aliquando vocatur *lota Ecclesia* I. Corinth. 12, 12.

Si igitur S. Thomas quoad festum Dedicationis* Ecclesiae de beneficiis *loti* Ecclesiae collatis loquitur, utrumque respicere debemus, Christum et Ecclesiam. Cum autem de capite scilicet, de Christo, qui unctus fuit Spiritu Sancto prae consortibus suis (Ps. 44) et in quo ipso abscondita est vita et gloria Sanctorum (Coloss. 3), omnia beneficia ad singula membra defluant, et cum in festo Dedicationis memoriam beneficiorum toti Ecclesiae collatorum recolamus, ante omnia beneficiorum Christo tributorum et a Christo acceptorum memores esse debemus. Festum ergo Dedicationis est secundum fi-

nem primum festum tam capitis quam membrorum; et cum caput praecipuum corporis membrum sit, imo corpus sine capite vivere non possit, etiam caput, scilicet Christum, in celebrando Dedicationis Ecclesiae magis quam membra recolimus. Ideo festum Dedicationis Ecclesiae etiam quoad finem primum tamquam festum Domini considerandum est.

111. Quaestio.

Quodnam est peculiare mysterium festi Dedicationis?

Ex supradictis festum Dedicationis Ecclesiae absque dubia festis Domini adnumerandum est; sed quodcumque festum Domini habet peculiare mysterium, cuius ratione institutum est, v. gr. festum Nativitatis, Resurrectionis, Ascensionis, S. Crucis, Pretiosissimi Sanguinis, Sacramentum Cordis Iesu etc. Inquirendum itaque est, utrum festum Dedicationis tantum generalem relationem ad Deum habeat, an etiam pro hoc festo peculiare mysterium inveniri possit, cuius causa institutum sit. Gardellini in hoc festo peculiare mysterium non agnoscit, scribens in quadam adnotatione suae Decretorum collectionis: « Festum Dedicationis, non ullum respicit peculiare mysterium, sed generalem relationem habet ad Deum, cui dedicatur ad divina mysteria celebranda; sed huiusmodi ratio communis est etiam festis Sanctorum, quae licet instituta sint ad caelicolas honorandos, principaliter tamen ad Deum diriguntur ». Non est negandum, hoc festum, si summam et quasi obiter consideratur, tantum generalem relationem ad Deum habere; si vero istud accuratius perscrutemur, invenimus Ecclesiae Dedicationem, tota quanta scilicet, quantumque sonet eius officium, expressionem et quasi quandam delineationem futurae glorificationis Ecclesiae esse; et quidem hoc festum Dedicationis nobis demonstratur *mystica desponsatio coelestis Sponsae cum Sponsa. Christi cum Ecclesia*. Quod peculiare mysterium significatur tam in Officio et Missa, quam in ritu Dedicationis ipsius Ecclesiae. Si Officium Dedicationis perlustremus, iam in Capitulo ad Vesperas Sponsa nobis apparet, quomodo omni ornatu virtutum spiritualium parata de coelis descendit ad nuptiarum solemnium celebranda. * Vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de coelo a Deo, paratam sicut sponsam ornatam virum suo ». Ista

civitas sancta est ipsa Ecclesia, quae, uti interpretes S. Scripturarum dicunt, proprie vocatur sponsa et uxor Christi (Apoc. 21,9), ei de cuius pulchritudine Sponsus Christus in Canticis Canticorum (cap. 3) loquitur: < Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es ». Sponsa ipsa autem in coelo tam ornata et Sponso coniuncta est, uti in Hymno immediate sequentis Aesperarum canitur:

Coelestis Urbs Ierusalem
Beata pacis visio,
Quae celsa de viventibus
Saxis ad astra tolleris,
Sponsaeque ritu cingeris
Mille Angelorum millibus ».

O sorte nupta prospera
Dotata Patris gloria,
Respersa sponsi gratia
Regina formosissima,
Christo iugata Principi
Coeli corusca civitas ».

item haec mystica desponsatio Christi cum Ecclesia significatur in Invitorio: « Domum Dei decet sanctitudo: Sponsum eius Christum adoremus in ea ».

Sponsus autem celebrat festum desponsationis Sponsae suae maxima solemnitate et laetitia; quare ad istud coelum et terram invitat: « Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales », dicitur in Antiphona prima Nocturni primi; et in Hymno Laudum canimus:

Allo ex Olympi vertice
Summi Parentis Filius,
Ceu monte desectus lapis
Terras inimas decedens,
Domus supernae et infimae
Utrumque iunxit angulum ».

Sed illa sedes coelorum
Semper resultat laudibus,
Deumque Trinum et Unicum
luci canore praedicat,
Illi canentes iungimur
Almae Sionis aemuli ».

Hanc mysticam desponsationem Missa in festo Dedicationis videtur significare; nam in Epistola invenimus sponsam paratam, in Evangelio Sponsum Christum, qui loquitur: « Hodie in domo tua oportet me manere », < hodie salus domui huic facta est ».

Haec cogitatio etiam in Dedicatione ipsa Ecclesiae nobis occurrit, quando sequens antiphona cantatur: « Haec est Ierusalem, civitas illa magna, ornata tamquam Sponsa Agni, Alleluia ».

Ad hoc peculiare mysterium etiam S. Bernardus in Sermone V de Dedicatione Ecclesiae videtur alludere, si dicit: < Eiam hodie fiatres solemnalem agimus et praecelaram. Atque id quidem facile dixerim: sed si pergitis quaerere, cuius Sancti, illud forte iam non ita. Quoties enim Apostoli seu Martyris vel Confessoris alicuius memoria celebratur, haud difficile est dicere cuius, ut puta S. Petri, aut Stephani gloriosi, aut S. P. N. Benedicti vel alicuius ceterorum magnorum principum magnae curiae coeli. Nunc vero nullius eorum solemnitas agitur: agitur tamen nonnulla solemnitas. Nec modo nonnulla, sed non parva. Et si iam vultis audire, *festivitas est domus Domini*, templi Dei, *civitatis regis aeterni, sponsae Christi* ».

Desponsatio illaque mystica Christi cum Ecclesia videtur esse peculiare mysterium festi Dedicationis Ecclesiae. Nam Ecclesia materialis designat Ecclesiam spiritualem, quam Christus sibi desponsavit, suo pretioso sanguine purificavit et virtutibus exornavit; altare vero significat Christum, uti in Breviario Romano in festo Dedicationis Basilicae SS. Salvatoris (die 9 Nov.) legimus: « Altare chrismate delibutum Domini nostri Iesu Christi, qui altare, hostia et sacerdos noster est, figuram exprimit », et ulrinque, Ecclesia scilicet, et altare, in Dedicatione Ecclesiae benedicuntur, sanctificantur et consecruntur ac quasi in unum hoc modo coniunguntur.

Sed hoc peculiare mysterium non solum ad universam Ecclesiam, quae est omnium congregatio fidelium, sed etiam ad cuiuslibet iusti animam referri potest, quae est templum Dei vivi et habitatio Spiritus Sancti ex Apostolo I Corinth. 3, 6; et in extrema et plenissima Dedicatione Christo coniungitur, ut Durandus in Rationali divin. Offic. lib. 7 cap. 48 n. 3 indicat: < Haec festivitas (scilicet Dedicationis Ecclesiae) specialiter significat aeternam dedicationem, in qua Ecclesia illa, seu anima sancta ita Deo dedicabitur id est copulabitur, ut non possit ad alios usus transferri, quod erit in octava resurrectionis ». Ad eandem sententiam etiam S. Thomas se inclinat, p. 3 qu. 89 art. 3 ad 4 scribens: < Quia consecratio Altaris repraesentat sanctitatem Christi, con-

secralio vero domus sanctitatem totius Ecclesiae, ideo convenientius recolitur cum sanctitate et solemnilale consecratio Ecclesiae vel Altaris quam aliorum, quae consecrantur. Propier quod etiam octo diebus solemnitas Dedicationis agitur ad significandam beatam resurrectionem Christi et membrorum Ecclesiae ». Quare Christus Sponsam suam i. e. animam iusti in hac vita multiformi sua gratia decorat; Sponsa e contra debet animam suam disponere et aptare, ut in extrema Dedicatione digna sit desponsationis aeternae. Ideoque S. Augustinus serm. 252 de Temp, monet omnes Sponsas Christi, ut in festo Dedicationis secum in animo considerent, quod templum materiale significet in eis templum Dei vivi, et ipsi ita vivant, ut ab aeterno illo et coelesti convivio nuptiali excommunicari timere non debeant: < Quotiescumque, fratres carissimi, altaris vel templi festivitatem colimus, si fideliter ac diligenter attendimus, etsancte ac iuste vivimus, quidquid in templis manufactis agitur, totum in nobis spiritali aedificatione completur. Non enim mentitus est ille, qui dixit: Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos; et iterum: Nescitis, quia corpora vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est? Et ideo, fratres carissimi, quia nullis praecedentibus meritis per gratiam Dei meruimus fieri templum Dei, quantum possumus cum ipsius adiutorio laboremus, ne Dominus noster in templo suo, huc est, in nobis ipsis inveniat quod oculus suae maiestatis offendat. Sed habitaculum cordis nostri evacuetur vitiis, et virtutibus repleatur: claudatur diabolo, et aperiaturo Christo: et ita laboremus, ut nobis bonorum operum clavibus ianuam regni coelestis aperire possimus ». Et in serm. 256 de Temp, dicit: < Quod hic factum corporaliter videmus in parietibus, spiritaliter fiat in mentibus: et quod hic perfectum cernimus in lapidibus et lignis, hoc aedificante gratia Dei perficiatur in corporibus vestris ». Eandem cogitationem tractat S. Bernardus in Serm. I de Dedic. et ex ritibus consecrationis materialis templi deducit, quid tam Deus in anima iusti operari, quam anima ipsa facere debeat, ut digna sit sponsa Christi.

Ex dictis concludere liceat, festum Dedicationis non solum generalem relationem ad Deum habere, sed etiam peculiare mysterium sed. mysticam desponsationem Christi cum Ecclesia sive cum animi iusti.

Ad quaeconem ergo: An *Dedicatio*

Ecclesiae haberi debeat tamquam festum Domini, respondendum censetur: *Affirmative*.

SUFFRAGIUM

3907. SUPER DECRETO

de Consecratione Ecclesiae
sine ullius consecratione Altaris.

Diligenter et cum magna animi attentione perpenso proposito dubio *super consecratione Ecclesiae sine ullius consecratione Altaris*, ea mihi ingesta est persuasio haud facile esse categoricum et certum responsum dare, quin ullam exceptionem patiatur: ab antiquis enim temporibus usque ad nostram aetatem non invenitur Doctor aliquis, gnarus Iuris Canonum vel Sacrorum Rituum, qui quaestionem hanc ex professo tractet. Et ratio est, si fallor, quia neque in Conciliis oecumenicis, neque in lure, neque in Bullis aut Constitutionibus Apostolicis aliquid definitum exlat, ut seposilo omni dubio concludere possimus, validam aut invalidam esse Ecclesiae consecrationem sine ullius Altaris consecratione.

Iam quatuor proposito dubio responsum dedere, quorum tres priores in affirmativam iverunt sententiam, id est validam esse consueverunt eiusmodi Ecclesiae consecrationem. Novissimus autem, auctor scilicet Animadversionum, quamvis in sententiam negativam inclinet, suam lamen elucubrationem concludens ait responderi posse « Ecclesiam eiusmodi consecrationem Templi non admittere ».

Quid nunc dicam ego omnium minimus? Non renuo sacrae Congregationis mandato obtemperare: et quod diligenter perlegi referri aggredior.

I. Benedicius XIV, in Opero cui titulus Institutiones Ecclesiasticae, instil. LXVII. num. 8, haec liabet: « Quoniam ex recenti Canonum disciplina *Altaris Dedicatio ab Ecclesiae Consecratione seiungitur*, ideo vix in hanc Sedem pervenimus, Aram praeclarissimam a Card. Bomompagno erectam in Templo S. Petri sacrare haud praetermissimus ».

Emmanuel Gonzalez in Commentariis Decretalium Gregorii IX, Lib. III, Tit. XL, De consecratione Ecclesiae, num. 14, ita scribit: « Si motum fuerit Allaro et ita amiserit consecrationem, illud tantum consecrari debet, non autem Ecclesia quae sacra adhuc manet »; et num. 15: « Nec ob-

slat dubitandi ratio deducta ab ancioribus Anselmo et Ivone ; nam argumento formale ab Anselmo respondetur, durationem consecrationis in Ecclesia non pendere a consecratione Altaris, cum *aeque principaliter se habeat, nec in hac parte datur quid accessorium* ».

Schmalzgrueber in Commentariis Decretalium Gregorii IX, Part. V, Tit. XL, §11, num. 46, Dub. 6: « An Ecclesia iterato sit consecranda, quando Aliare fuit execralum : et vicissim, an Aliare sit de novo consecrandum, quando Ecclesia fuit execranda? Resp. Negative. Ratio est quia et Ecclesiae et Altaris consecratio sit per se principaliter, nec una alterius est accessoria. — Item Sylv., Miranda, Laym., Pal., Schmier ».

Reiffensluel Decretal. Lib. III, Tit. LX, §11, num. 41: < Per execrationem Altaris non execratur Ecclesia, neque contra: propter hoc nequaquam reiterare suam consecrationem Ecclesia consuevit. Ratio est, quia Consecratio Ecclesiae potissime consistit in parietibus, et potest esse separata a consecratione Altaris ».

Petrus Leurenus S. I. For. Eccl. Lib. III, Tit. XL, Cap. 1, Quaest. 960, haec habet: « Execrato per fractionem vel motionem Altari lixo, nullatenus Ecclesia execratur, quia distincta consecratione consecrata sunt ». Et Quaest. 953 : < Consecratio Ecclesiae an et quando iteranda? Resp. Ecclesiae, idem est de Altari, consecrationem, ubi de ea facta et per execrationem illius non amissa constat, non esse iterandam. Ubi tamen constat consecratam quidem, sed non rite, nimirum non adhibita forma praescripta ordinationibus ecclesiasticis, de novo consecranda, cum defectus formae actum annullat ».

Barbosa De Officio et potestate Episc. Part. II, Alleg. XVII, num. 26 : « Execranda Ecclesia non proinde execratur Altare », et innixus auctoritate Sylvestri, Ragusa et Miranda, hanc affert rationem : < quia consecratio Ecclesiae consistit in parietibus, et separata est a consecratione Altaris ».

Cum igitur ex omnium sententia Doctorum « Altaris Dedicatio ab Ecclesiae consecratione seiungatur » (Bened. XIV); « **Ecclesia et** Altare distincta consecratione consecrata sint » (Leurenus); < Altare et Ecclesia aequae principaliter se habeat, nec detur quid accessorium » (Gonzalez); « Nec una alterius sit accessoria » (Schmalzgrueber); < Consecratio Ecclesiae consistat in parietibus, et posset esse separata a con-

secratione Altaris » (Reiffensluel, Barbosa, Sylv., Ragos. et Miranda); iure concludere possumus : Valide consecrari Ecclesiam sine ullius consecratione Altaris.

II. Barbosa Inris Eccl. Part. II, Lib. II, num. 27, haec habet : < Ritus quos in consecrandis Ecclesiis et Altaribus Romana servat Ecclesia, beatus Silvester Papa primus instituit, etc. ». In Brev. Rom. die 9 Novembris, in festo Dedicationis Archibasilicae SSi Salvatoris, in Lectionibus II Nocturni legitur quod « Constantinus imperator . . . in suo Lateranensi palatio Ecclesiam Salvatori dedicavit. . . quam Sanctus Silvester consecravimus. . . *Altare* tamen fuit *e ligno erectum*,. . . Quo *Altare* Sanctus Silvester, reddita Ecclesiae pace, honoris causa Principis Apostolorum, qui in illo sacrificasse dicitur, et reliquorum Pontificum, qui usque ad id tempus ad mysteria conficienda eo usi fuerant, in Lateranensi prima Ecclesia *collocato*, sancivit etc. ». Ex hisce patet quod Sanctus Silvester sine ullius Altaris consecratione primam Ecclesiam consecravimus, Aliare vero collocavit, quod iam uti sacrum habebatur.

Benedictus XIV, Epist. *Peracta a nobis* (quae est secunda ad II. P. Engelberlum), App. ad Tom. IV Bullar., enarrat quod ipsemet consecrationem Ecclesiae S. Apollinaris peregit, electo in Communi Cardinali Gentili Episcopo Praenestino : et cum ad eius devenerit notitiam, praedictam methodum adhibitam a nonnullis fuisse reprobam, eo sub obtentu, quod integra Ecclesiae consecratio aut ab ipso solo fieri, aut integra alteri demandari debebat, non inopportunitatem esse arbitratus est aperire consilii sui rationes, ob quas Ecclesiae S. Apollinaris consecrationem modo supra exposito peregit. Deinde Ecclesiae consecrationem ab uno vel a pluribus insimul perfici posse, Scriptorum auctoritate et exemplis comprobatur. Et § 9, ita proseguitur: « Alia plura cumulari possunt exempla, sed iis omissis, sufficere posse videtur illud Summi Pontificis Urbani VIII, qui die 18 Novembris 1026, Basilicam Vaticanam consecravimus. . . . unam siquidem Templi partem ipsemet Pontifex dicendam suscepit, aliam vero sex Cardinalibus perficiendam reliquit. *Ab Altaris consecratione Urbanus abstinuit; iun enim* ut in Aleonis Diario et Basilicae Vaticanae Ternario adnotatur, Clemens VIII (die 26 Iulii 1591) Urbani Praedecessor Aram maximam Vaticani Templi consecraverat ». — Quod Benedictus XIV

una cum Commisario Ecclesiam consecravit, a nonnullis reprobaturum fuit : *validitatem vero consecrationis Basilicae Vaticanae, quam Urbanus VIII peregit sine ullius Altaris consecratione, nemo unus oppugnavit.*

III. Idem Benedictus XIV, in eadem Episl. *Peracta a nobis*, § 14, ita loquitur : < Qui dedicationis materiem tractant Morales Theologi, pari fere methodo Ecclesiarum consecrationem atque Sacramentorum naturam explicant ; esto nonnisi in latiori quadam significatione Ecclesiarum Dedicationis Sacramentis adnumereur, quatenus scilicet aut caelestis Templi, aut animae, quam gratia sanctificat, signum est mysticum. Itaque docent *Sacrum Chrisma, quo Cruces inunguntur, materiam esse : formam vero constituunt in his verbis*, quae in ipsa Chrismatis unctione proferuntur : *Sanctificetur et consecretur hoc Templum in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti* ».

Cum igitur Theologi omnes, qui Dedicationis materiem tradant, pari methodo Ecclesiarum consecrationem atque Sacramentorum naturam explicant ; consequitur quod in Dedicatione Ecclesiae distinctio facienda sit validam inter et licitam consecrationem. Ergo sicut Sacramenta ipsis perficiuntur, videlicet materia, forma, et persona ministri cum intentione faciendi quod facit Ecclesia ; ita Ecclesia valide consecratur, interveniente debita materia, forma, et persona ministri cum intentione canonica.

Ad repones : Consecrationem Ecclesiae plures comprehendere ritus et caeremonias, quae omitti non possunt. Despondeo distinguendo : Hilus in Pontificali praescripti, *qui ad essentiam* (ul ita dicam) *pertinent* omitti nequeunt, *Concedo* : secus subdistinguo : Hilus ad essentiam non pertinentibus omissis, *illicitam esse Ecclesiae consecrationem, Concedo; invalidam, Nego* — Hilus enim in Pontificali praescriptus multiplex quidem est, sed peculiariter spectandum esse autumo, in quo praecise ratio consecrationis habeatur. Porro ratio haec non consistit in caeremoniis illis omnibus, sed, ut docent Doctores omnes, cum ista consecratio instituta sit ad instar ritus sacramentalis, consistit praecise in liniendis sacro Chrismate duodecim crucibus inscriptis vel depictis in parietibus cum prolatione verborum : *Sanctificetur etc.* Quod ipsamet S. R. C. definivit (Lisbonen. 12 April. 1614, N. 319.), < S. R. C. auditis sententiis et vo-

lis singulorum Ulmorum et Hmorum DD. Cardinalium in Congregatione praesentium, considerando quod consecratio Ecclesiae maxime consistit in inungendis sacro Chrismate duodecim Crucibus per Ecclesiam, et in proferendis illis verbis : *Sanctificetur et consecretur hoc Templum in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti*, quae cruces, cum adhuc ab Episcopo, qui in consecratione defecit, non fuerunt inunctae, ul in facio praesupponitur ; censuit et indicavit consecrationem dictae Ecclesiae de novo et a principio ab Episcopo inchoandam et continuandam esse usque in finem ». Haec resolutio refertur a Benedicto XIV, Episl. *Peracta a nobis* § 16 et a Barbosa Iuris Eccl. Pari. II, Lib. II, num. 82 et 53 : qui faciem enarrant, cuius occasione declaratio emanavit.

IV. Neminem latet discrimen inter pollutionem Ecclesiae et eius execrationem : si polluat Ecclesia semel consecrata non delicti nec potest denuo consecrari, sed tantum est reconcilianda ; nam eius consecratio non amittitur quamdiu res integra manet : si vero fuit execrata, cum non amplius integra permaneat, suam consecrationem amittit, et denuo consecrari potest. — Dixi *denuo consecrari potest*, eo sensu *ut nova* quae superinducitur *possit consecrari* : textu expresso in Cap. Eccl. XX, (list. 1 : « Ecclesiis semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi ». (Vide per integrum vel saltem § 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11, 12 et 13 Const. LVII Bened. XIV, quae incipit *iam inde a primis*). — Item Altare nisi per execrationem, suam integritatem amittat, non potest denuo consecrari.

Ex his clarissime patet non esse iterandam Ecclesiae vel Altaris consecrationem, sed si Ecclesia tantum execretur, et non Altare ; tunc solius Ecclesiae reffectae consecratio peragi valeat et non Altaris quod adhuc consecratum permanet. Ergo consecrabitur Ecclesia sine ullius consecratione Altaris, uti peractum fuit ab Urbano VIII, qui Basilicam Vaticanam consecravit, et ab Altaris consecratione se abstinuit. — Puto lamen huiusmodi consecrationem nonnisi interveniente iusta et rationabili causa, et per Indultum Apostolicum peragendam esse ; Ritus enim in Pontificali Romano praescriptus, etsi distinctam prorsus exhibet consecrationem tum Ecclesiae tum Altaris, plures lamen comprehendit caeremonias, quae sine culpa omitti non possunt.

Quibus ita expositis, ad dubium : An

Ecclesia in cuius consecratione omissa [uit consecratio Altaris, habenda sit consecrata? Respondendum censu: Affirmative.

SUFFRAGIUM SUPER DECRETO

3939. ROMANA

In has quatuor partes dividenda est dissertatio :

I. Num allare, in quo feria V in Coena Domini SS. Sacramentum asservatur, S. Sepulchri dici possit?

II. Quid sentiendum sit de consuetudinibus, quae feria V in Coena Domini quoad Missam, locum repositionis, et ipsam repositionem SS. Sacramenti existunt?

III. Ulrum reiici debeant, an tolerari possint S. Sepulchra, quae in Germania et Austria a feria VI in Parasceve usque ad Matutinum Paschae in usu sunt?

IV. Quid dicendum sit de Ordine elevandi SS. Sacramentum et S. Sepulchro Sabbato Sancto in modo dictis legionibus existente?

Quaestio 1.

Num allare, in quo feria V in Coena Domini SS. Sacramentum asservatur, SS. Sepulchrum dici possit?

Nomen SS. Sepulchrum iuxta diversarum regionum consuetudinem iam in feria V in Coena Domini, quam feria VI in Parasceve et Sabbato Sancto, uti in Germania et Austria, ubi significatio S. Sepulchrum pro repositione feriae V prorsus ignota est, usitatur. Quoad feriam VI in Parasceve et Sabbatum Sanctum dicta denominatio vix reiici potest; nam feria VI in Parasceve commemoratio mortis SS. Redemptoris ab Ecclesia iam celebrata est; et de Sabbato Sancto Benedictus XIV de festis Domini, Sabli. S. n. 170, scribit: « Hac die Ecclesia honorat nysieriosam requiem, quam Christus Dominus servavit in suo sepulchro ». Quae itur ergo, an denominatio S. Sepulchri etiam feria V in Coena Domini adhiberi possit. Per se loquendo significatio Sepulchrum pro repositione SS. Sacramenti in data feria est valde impropria; quia tam in Ecclesia mors Salvatoris nondum celebrata est, quam sepulchri Christi memoria non recolitur, nec Rubricae Missalis et Caeremonialis Episcoporum reinole quid innuunt de Christi sepulchri repraesentatione. « Hodie, dicit Missale in fine Missae

feriae V in Coena Domini, pareatur locus aptus in aliqua cappella ecclesiae vel altari... ubi calix cum hostia reservata reponatur » Et Caeremoniale Episcoporum lib. II, cap. 23, § 2, praescribit: « Praeparandum... ornandumque erit aliquod sacellum inira ecclesiam... in quo post Missam huius diei recondendum sit SS. Sacramentum ». Sacellum itaque vel altare tantum pro repositione SS. Sacramenti est praeparandum; at allare sensu strictiore seu iuxta Rubricas non repraesentat sepulchrum Christi, sed institutionem SS. Sacramenti; Christus ibidem non ut mortuus repraesentatur, sed ipsi quasi thronus erigitur, ut die institutionis Sanctissimi Sacramenti a fidelibus speciali modo adoretur cum gratiarum actione pro hoc singulari accepto beneficio, et peculiari cultu afficiatur iisdem diebus, quibus a Iudaeis maximis opprobriis calumniatus est. (Coni. Correspondance de Home tom. III pag. 50, anni 1852). Quare S.R.C. die 21 Ian. 1662 in Lauden. n. 1223 prohibuit, ne ista cappella pannis coloris nigri tegeretur, neque (die 7 Dec. 1844, in Narnien. ad 1, n. 2873.) sigillum in ostiolo, ubi Sanctissimum reconditur, apponi, neque cantari posset *Sepulto Domino* (decr. cit. n. 2873. ad 3).

Istius denominationis origo est repentina ex eo, quod antiquitus SS. Sacramentum revera in sepulchro repositum sit, uti ex Sacerdotali Romano et aliis libris infra Quaes. III) afferendis erui potest; quod lamen feria VI in Parasceve peragebatur, et postea Ecclesia feria V anticipavit, non amplius sepulturam Christi, sed SS. Sacramenti institutionem recolens. Vel potius, quia antiquissimis temporibus SS. Sacramentum semper in capsula, quae etiam turris vel arca nominabatur, reservata est; et ista reservatio in genere cum sepulchro Christi coniuncta est. Ita legimus in expositione ritus Missae gallicani, quam editore exarata putant saeculo sexto (ap. Marlene Thesaur. nov. Anecd. lorn. V. col. 94, sq.): « Corpus vero Domini ideo deferretur in turribus, *id est monumentum Domini in similitudinem turris fuit scissum in partem*, et intus lectum, ubi pausavit corpus Dominicum, unde surrexit Rex gloriae in triumphum ». Et revera in antiquis tabulis sepulchrum Domini et S. Laxari communiter depingitur uti turris.

Sed sensu latiori denominatio S. Sepulchri pro feria V in Coena Domini reiici non potest, et ex sensu mystico, quem Ec-

clesia calici tribuit, exorta eat. Hac feria altera Hostia maior consecrata pro repositione SS. Eucharistiae in calice ponitur: *Ecclesia* aulem *ipsa* calicem utpole *symbolum sepulchri Christi* significat. *Pontificale* enim Romanum in consecratione patenae el calicis his verbis utitur: *Omnipotens sempiterne Deus, manibus nostris, quaesumus, opem tuam benedictionis infunde, ut per nostram benedictionem hoc casculum et patenasanclificentur, ET* Conponis et Sanouinis D. N. I. C. novum Sepulchrum *Sancti Spiritus gratia efficiantur*. Nonne haec verba alludunt ad monumentum novum, in quo nondum quisquam posilus eral? (Ioann. 19, 41). Hinc mysticam rationem approbant etiam graves Auctores; sic scribit Benedicius XIV de Sacrif. Miss. lib. 1 cap. 4 : « Calix novum sepulchrum, quo conditus esi Christus Dominus; Patena revolutum lapidem significat supra portam monumenti; Corporale Syndonem mundam exprimit, qua Ioseph ab Arimalhea corpus Christi involvit, ut bene advertunt Rhabanus lib. 1, de Instil. Cleric, cap. 33, et Ildebeitus Archiep. Turonens. in carminibus de Missae Sacrificio :

* Ara Cruci-, lumuliquo calix, lapidbique patena.
• Sydonu oflcium candida byssus hubel ».

Durandus lib. I cap. 8 n. 24, similiter calicem adSepulchrum refert: « Calix quoque consecratur el inungitur, ul gratia Spirilus Sancti perficiatur novum sepulchram corporis et sanguinis Christi ». Et Suarez disp. 81 sect. 7 n. 1 scribit : « Accedit etiam ratio mystica : nam calix significare sepulchrum Domini, patenam lapidem sepulchre suppositum ». Si itaque *in genere* el *omni die* calix nominari polesl Sepulchrum Christi, *quare haec significatio feria F in Coena Domini adhiberi nequit?* Intra lotum annum Corpus Christi super patenam deponitur, el calix continet pretiosissimum Sanguinem ; hac die aulem Corpus Christi in calice deponitur el in calice reservatur, ita ut ipsa hac die pleno iure el speciali modo calix sepulchrum Corporis Christi repraesentet, praesertim si rilum peculiarem Missalis nobis ob oculos ponimus. (Celebrans) < anle ablutionem digitorum », praescribit Rubrica, < ponit hostiam reservatam in alio calice, quem Diaconus *palla et patena* (el quidem inversa, uti Auctores communiter dicunt) cooperit et desuper velum expandit»; quem rilum etiam Cae-

remoniale Episcoporum lib. II cap. 23 § fi affert: » quem (scii, calicem) Diaconus *palla et patena desuper posita*, ac demum velo serico cooperit ».

Quare hac die ordo calicem legendi invertitur? Debet tamen esse aliqua ratio, ex qua calix hac die aliter cooperitur ac omni lotius anni die. Adversarii denominationis Sepulchri in Coena Domini respondent : Hostia sancta caute custodiri debet, quod fit per pallam primum, deinde per palenam inverso modo, qui *naturalis* est, cum hostia intus non foris est. Quod revera est leve argumentum! Putamus e contrario, quod quotidie el semper eodem modo fit, esse naturale; quod autem modo extraordinario occurrit, cum naturali non concordare. Rubrica gener, til. I n. 1 dicit : « Deinde praeparat calicem, super eius os ponit purificaioiriiim mundum el super illud patenam.... el eam legit parva palla linea »; el Til. X n. fi: « Quo facto purificatorium extendit super calicem el desuper patenam ac super patenam parvam pallam ». Hic est quotidianus usus ei hoc est naturale, el sacra Hostia non minus caule custoditur quain modo inverso, imo minus est periculum patenam de calice deiciendi, quam modo a Missali hac die praescripto. Sin autem palla prius el deinde patena el quidem inversa super calicem ponitur, hoc desciscit a communi usu, el, ut periculum modo dictum devitetur, Memoriale Rituum praescribit : « *ad cautelam* firmat velum calicis ligula serica albi coloris ». In Missalis Romani editionibus ante S. Pium V publicatis hic specialis ritus non invenitur, uti ex Ordine Missalis secundum consuetudinem Curiae Romanae Neapoli impresso per Malinam Moravum anno 1477, Veneliis per Georgium Arrivabonum anno 1499 el ex Missalibus Veneliis 1518 el 1564 in officina haeredum Lucaeantonii Junctae impressis patet; sed S. Pius V eumdem introduxit. Quis credere vult, S. Pium V hunc inversum el periculosum ritum introduxisse, quia naturalis est, eaque lanium ratione sacra Hoslia caute custodiri polesl? E conii. nio, cum iuxta priorem consuetudinem sacra Hoslia *aul* in calice *aut* in sacra syndone hac die reservata fuerit (conf. Marlene de anliqu. monach. ril. lib. III cap. 13 n. 46 el Benedictum XIV de festis Dom. lib. I cap. 6 n. 48), Papa utrumque modum coniunxit el per se sensum mysticum significavit, quem calix, palena el palla antiquitus habebant. « Fiunt aulem haec »

(scii, quae ritus Missalis praescribit), dicit Tetamus Noland. fer. V hebd. mai. num. 142, « ad repraesentationem Sepulchri Domini. « Enimvero Corpus Domini intus calicem « significat idem Corpus Dominicum intra « sepulchrum positum. Palla, qua legitur « calix, significat lapidem ad ostium monumenti, patena ad tutelam pallae adhibetur, quasi sigillum indicet pharisaeorum, de quo Mallh. 27. *Signantes lapidem eum custodibus* ». Simili modo loquitur Gavanlus tom. I p. 4, lit. 8, r. 6, liti. a.

Calix ergo cum hostia reservata feria V in Coena Domini revera repraesentat Sepulchrum Domini. Et cum lotum pro parte saepius significari soleat, etiam locus repositionis sensu latiori et mystico S. *Sepulchrum* nominari potest. Qui sensus mysticus litteris Rubricarum vitam inspirari et a sanctis Ecclesiae Doctoribus, praesertim S. Thoma et Ronavenlura aliisque, magni aestimatur. Si vero altare, in qua feria V in Coena Domini SS. Sacramentum reponitur, repraesentativum Ianium institutionis eiusdem SS. Sacramenti esset, si istud altare denominatione Ianium *vulgari* « Sepulchrum » diceretur, vera non essent verba Pontificalis de novo sepulchro Corporis et Sanguinis Christi quoad calicem feriae V. in Coena Domini; quae verba alias omni lotius anni die verissima sunt, falsa esset sententia Doctorum, quae calicem ulpote sepulchrum Domini significat: ac spatium non relinqueretur pro sensu mystico, praesertim specialis Rubricae feriae V in Coena Domini, quae a communibus et quotidianis desciscit, et litteras rigidas sine spiritu et vita sequi deberemus; at littera occidit, spiritus autem vivificat, teste Apostolo.

¶ Id Inui Quaestionem igitur respondendum censetur: *Affirmative*.

Qdaestio II.

Quid sentiendum sit de consuetudinibus, quae feria V in Coena Domini quoad missam, locum repositionis, et ipsam repositionem SS. Sacramenti existunt?

Rubricae Missalis praescribunt a) quoad *Missam*: « Dicitur *Gloria in excelsis*, et « tunc pulsantur campanae et deinceps non « amplius usque ad Sabbatum sanctum ». — « Hodie Sacerdos consecrat duas Hostias, « quarum unam sumit, alteram reservat pro « die sequenti, in quo non conficitur Sa-

cramentum ». 6) Quoad *locum*: « Hodie « paretur locus aptus in aliqua cappella ecclesiae vel altari, et decenter, quoad fieri « potest, ornetur cum velis et luminibus, « ubi calix cum hostia reservata reponatur », idem ordinat Caeremoniale Episcoporum lib. II cap. 23 § 2. c) Quoad *repositionem ipsam* Missale simpliciter dicit: « Cum autem « tem ventum fuerit ad locum paratum, « Diaconus genuflexus a Sacerdote stante « accipit calicem cum Sacramento, et ponit « illum primo super altare, ubi a Sacerdote « genuflexo incensatur: . . . deinde reponit « in capsula ». Caeremoniale autem I. c. § 3 scribit: « Cum Episcopus erit ante « supremum gradum altaris, Diaconus accipiet de manu ipsius stantis SS. Sacramentum genuflexus, sine osculo manus, « quod deponet super altari in loco praeparato, cooperiens velo undique calicem: « et inierim Episcopus paulo retrocedens, « stans, imponet incensum in altero ex thuribulis, et rursus genuflexus, Sacramentum incensabit triplici ductu, et clauso ostiolo per Diaconum assistentem, Episcopus ascendens altare. . . dabit benedictionem ».

Quae dispositiones tam Missalis quam Caeremonialis sunt clarae nec indigeni aliqua explanatione. Sed iam quoad Missam ipsam in Coena Domini, quoad locum repositionis et repositionem ipsam SS. Sacramenti in pluribus diversarum regionum locis in usu sunt a tempore immemorabili caeremoniae prorsus differentes a praescriptis supra allatis; quae consuetudines apud fideles iam magnam vim habent, ut in illis conservandis interdum sint tenaces, et absque rumore et scandalo saepius tolli nequeant. Sic in Dioecesi Burgensi infra lotam Missam solemnem feriae V in Coena Domini organum pulsatur; alibi vel in Germania et Austria tres Hostiae maiores consecrantur, vel locus expositionis ornatur statu et imaginibus B. M. V. VII Dolorum, S. Ioannis, S. M. Magdalenae, militum Romanorum etc., vel floribus dispositis ac si esset altare in viridario seu in horto, vel SS. Sacramentum non reconditur in capsula, sed exponitur in calice, imo in ostensorio.

Antequam autem consuetudines modo dictas Missalis et Caeremonialis Episcoporum Rubricis contrarias accuratius examinemus, plura notare placet.

1. Consuetudines non tantum iuxta Rubricarum praescripta indicandae, sed principia iuris canonici generalia etiam ad Li-

trngiam adhibenda Mini, in quantum sint juris humani. Itaque ante omnia allendendnni est, num consuetudines sint *rationabiles* et *laudabiles*, num *legitime praescriptae*, fortasse etiam *immemorabiles*, et si videntur esse *irrationabiles*, num non superveniat nova vel antea ignorata ratio sive causa, quae tollat irrationabilitatem consuetudinis. Porro, num consuetudines sint *secundum*, aut *praeter*, aut *contra* Rubricas: consuetudines secundum Rubricas absque dubio habent vim legis; idem dicendum est de consuetudinibus praeter Rubricas: nam tum S. Sedis voluntas praesumitur, tum S. R.C. vult, ul huinsinodi consuetudines observentur. (Conf. decr. S. R. C. 2998, 3192, 3491).

Consuetudines autem, si sunl rationabiles et legitime praescriptae, vim legis habere possunt. < Nihil magis tritum », dicit Benedictus XIV, De Synod. Dioec. lib. XII. cap. 8 n. 8 < quam legem quamlibet humanam, eliam canonicam, posse contraria consuetudine, quae sil rationabilis el legitime praescripta, abrogari ». Rubricae vero aliquando eliam suspendi propter abusus, seu interdum ad tempus iidem tolerari possunt, si scii. S. Sedes eas cum tanto incommodo non urget. Quod praesertim timeri polesl circa usus, erga quos fideles amore vehementi alliciuntur, el si quando Rubricarum observantia populo el clero olTensiva evaderet. Quarc S. R. C. respectu talium circumstantiarum abusus interdum toleravit; sic die 22 Iulii 1848 in Montis Poliliani n. 2968 declaravit: < Pro gratia speciali, non obstantibus decretis, Episcopus pro suo arbitrio et prudentia iuxta particulares casus el circumstantias indulgeat ».

2. Consuetudines, quarum infra mentio fiet, sunl praeter vel contra Rubricas aut *Missalis* aut *Caeremonialis Episcoporum* aut *Ritualis Romani*.

Contra Missale consuetudo legitime praescripta admitti nequit ; nam S. Pius V Bulla Quo *primum* diei 13 Iulii 1370 omnem omnino consuetudinem contrariam, non solum pro praeterito sed etiam in futurum, in virtute sanctae obedienciae prohibuit. Nullus, etiamsi immemorabilis usus contra eisdem Rubricas sustineri potest: el S. R.C. eundem semper vetuit. Ita die 16 Martii 1391 m Osen, ad 10 n. 9, declaravit : * Consuetudines, quae sunl contra Missale Romanum, sublatae sum per Bullam Pii V in principio ipsius Missalis impressam, el dicendae sunl potius corruptelae quam consuetudines, ne-

que illis possunt se tueri Canonici, quominus cogi valeant per Episcopum ad observantiam Rubricarum el Regularum Missalis». Nihilominus duae Missalis Rubricae per non usum fere ubique in desuetudinem iam venerunt, scii, obligatio accendendi tertiani candelam ad elevationem (conf. S. Alphons. Theol. mor. lib. VI n. 394 et decisionem S. R. C. n. 4 029 ad 2) et porrigendi communicantibus purificationem el mappulam ad os abstergendum.

Cum Clemens VIII die 14 Iulii 1600 Caeremoniale Episcoporum promulgavit, omnibusque ecclesiis, praesertim Calhedralibus et Collegiatis, praescripsit, hoc declaravit : « Per praesentes autem antiqua Caeremonialia in his, quae praedicto Caeremoniali reformato sunt conformia, minime aboleri aut abrogata censi volumus, sed illorum usus (salva reformatione praedicta) permittimus ». Conformes autem sunt consuetudines particularium ecclesiarum, quae non repugnant ritibus, sed potius circa modum versantur. (Conf. decr. S. R.C. d. 13 Iulii 1675 in Aquilana n. 15 11.) De qua conformitate nemo in ultima instantia discernere potest, nisi S. Sedes seu S. Rituum Congregatio. « Sacra enim Congregatio », adnotat Gardellini ad decr. n. 2646, in Alexandrina ad 2, « dum servandum iubet < Caeremoniale Episcoporum, haud intendit « adprobare vel reprobare peculiarium ecclesiarum consuetudines, sed sibi reservat « earumdem examen in casibus particularibus, ul cognoscere possit, num rationabiles < el laudabiles sint, vel potius habendae ul « corruptelae et abusus, ac tales proplerea < sint, ul reprobare et eliminari omnino debeant. Equidem in dubio de consuetudinibus res esse videtur, quae nulli Ecclesiae « titulo opponuntur: sed id privatorum iudicio non est relinquendum. Multae quippe « consuetudines, quae laudabiles privato aliorum indicio videri possunt, tales re vera non sunl: idcirco vel ad debitam formam ab locorum Ordinariis reducendae « sunl, vel in dubio S. Congregationi exponendae, ut eadem definiat, utrum necne < queant retineri ». Porro S. R. C. saepius declaravit, Caeremoniale Episcoporum non tollere immemorabiles el laudabiles consuetudines, quae eidem sunl conformes. Sic die 16 Iunii 1606 in Elboren. n. 218 responsum dedil : < Decretum (emanatum ad « instantiam omnium Ecclesiarum in Hispania, quod scilicet liber Caeremonialis Episcoporum non tollat laudabiles et imme-

« inorabiles consuetudines) locum habere < non solum in regnis Hispaniae el Porln-
« galliae, sed etiam in quibuscumqne aliis
« regnis el locis per lotum Christianum
« orbem ». El die 10 Ian. 1604 in Sala-
manlina n. 151 ad quaestionem: < An
Caeremoniale Episcoporum nuper editum
« tollit immemorabiles Ecclesiarum con-
suetudines? » respondit: « Caeremoniale
praedictum abusus tollere, non autem
immemorabiles consuetudines, maxime si
consuetudo immemorabilis legitime prae-
scripta sit ». Sin autem Caeremoniale ab
Episcopo semel receptum est, integre ser-
vandum nec unquam dimittendum est. Conf.
decr. n. 971. et n. 101.5.

Quoad Rituale Romanum in sequentibus
non agitur de eiusdem auctoritate; nemo
enim dubitare polesl idem ubique locorum
obligare el servandum esse, sed tantum,
an eliam contra hunc librum consuetudines
admitti possint. Paulus V Bulla *Apostolicac
Sedis* diei 17 hinii 1614 priora Ritualia nec
summatim nec parlim expresse reprobavit,
uti S. Pius V quoad Breviarium el Missale
fecit, nec eorum usum expresse permisit,
sicut Clemens VIII antiquorum Caeremo-
nialium Romano conformium usum conces-
serat. Qua ex causa? Quia in Occidente
multae differentiae circa caeremonias in
adminislracione sacramentorum, in Exse-
quiis etc. exstiterunt, quarum subita ac re-
pentina extinctio scandalum apud popu-
lum et murmurationem apud clerum pro-
vocasset. Iam Concilium Tridentinum hanc
differentiam, saltem in aliquibus casibus,
uti facium el ius comprobavit.

Iuxta ipsam enim S. Synodum sess. 24
cap. 1, de reformat, malrimon. parochus
ad mutuo contrahentes dicat: « Ego vos
« in matrimonium coniungo in nomine Pa-
« tris et Filii el Spiritus Sancti, rei aliis
utatur verbis *iuxta receptum uniuscu-
iusque provinciae ritum... Si quae pro-
vinciae aliis ultra praedictas laudabili-
bus consuetudinibus el caeremoniis* hac
in re utuntur, eas omnino *retineri* S. Syn-
«odus vehementer optat ». Quae Tridentim
verba Rituale Romanum (Til. VII cap. 2,
n. 2, el n. 5, Hit. celebr. matrim.) repetii,
omittendo tamen verba *omnino* el *vehemen-
ter*, et ipsum sacerdotes ad locorum con-
suetudines saepius relegat, v. gr. Til. III
cap. 1. n. 9 « prout tempus vel locorum
ferel consuetudo », vel Tit. VI cap. 1, n. 8
« iuxta loci consuetudinem », vel ibid, n.9,
« ubi viget consuetudo », vel « nisi occasio

vel consuetudo interdum aliter suadeat »,
vel < iuxta piam el laudabilem consuetu-
dinem », vel « pro consuetudine ecclesia-
rum » etc. Paulus V. utique m fine < upra-
dictae Bullae dicit: < *Horiamur* in Domino
< Ven. Fratres Patriarchas..... et alios ad
« quos special, ul in posterum, tamquam
« Ecclesiae Romanae filii, eiusdem Eccle-
«siae omnium matris el magistrae aucto-
< rilate constituto Rituali m sacris iunctio-
« Dibits utantur, el in re tanti momenti
« quae catholica Ecclesia el ab ea probatus
« usus antiquitatis statuit, inviolato obser-
« veni ». Sed vocabulum *Hortamur* signi-
ficat Ianium, quod S. Sedes non absolute
mandare voluit, ut Rituale Romanum sla-
lim el ubique locorum introduceretur, el
omnia alia Ritualia antiqua extinguiarentur,
non vero vim obligantem de Rituali demit.
« Ubi vocabulum *Hortamur* », scribit Epi-
scopus Tullonensis die 19 Febr. 1678 ad
suum clerum, « inter verba praeceptiva
« consistit, eidem vis praeceptiva detrahi
« nequii, sed est Ianium enuntiatio in forma
« mitiori ». (Conf. Anal. Iur. Poutif. Ser. II
coi. 2651). El Musarl S. I. in Manuali Pa-
rochorum (p. II cap. I, n. 6. Monachii 1654)
dicit: « *Hortatus est* Ianium Pontifex: *non*
« *praecipit*, ul opinor, eam ob causam, quod
« locorum omnium diversitas non permil-
« tat ubique eadem omnino praecipii, quod
< quibusdam in partibus a primis christia-
« nae religionis initiis instituti quidam ritus
< sine gravi offensione populi non videren-
« tur aboleri potuisse: *maluit* igitur Su-
« piemus Sacrorum Antistes *relinquere Epi-
« scoporum prudentiae*, ul ipsi, quod satius
« esset, pro suis dioecesisibus statuerent ». Conf. S. Alphons. Theol. mor. lib. VI n. 140
el n. 170 el Vine. Filliucius Theol. mor.
tr. II n. 154.

Rubricae itaque Ritualis Romani in qua-
libet Dioecesi stride observandae sunl; sed
aliae antiquae el laudabiles particulares,
praesertim si sint immemorabiles, m singulis
Dioecesisibus exsistere possunt. Quae consue-
tudines non *contra*, sed *secundum* vel *prae-
ter* Rituale Romanum esse debent, el tole-
rari possunt propter speciales circumstan-
tias ibique existentes, ac revera tolerantur
a S. Sede; uti supplementa plurium Dioe-
cesium ad Rituale Romanum addita et a
Sacra Rituum Congiegatione concessa de-
monstrant.

3. Praeterea distinguendum est inter
functiones sensu strido liturgicas el fun-
ctiones extrahturgicas. Illae libris liturgicis

accorale praescribuntur, ideoque iuxta eorum ordinationes observandae sunt; has vero libri liturgici stricte non statuunt, sed ipsae, in quantum fieri potest, Rubricis conformes esse debent: et in his etiam consuetudines exsistere possunt, quae ratione mitiore dijudicari debent, quamvis Rubricis non stricte correspondeant.

Raec principia supposita sunt, tam ut sequentes consuetudines facilius dijudicarentur, quam ut in singulis tractandis ad eadem simpliciter referri possit. Sunt autem in diversis regionibus multae consuetudines, quae feria V in Coena Domini exsistunt; scilicet:

a) *Quoad Missam solemnem.* In Cathedrali Ecclesia Dioecesis Burgensis in Hispania, uti ex Rescripto, fasc. III n. 9 patet, ab immemorabili tempore organum infra Missam solemnem feriae V in Coena Domini pulsatur. Haec consuetudo sensu stricto non quidem contra Missale, quia idem Ianium campanarum sonum cantato Hymno Angelico prohibet, sed potius contra Caeremoniale Episcoporum est, quod lib. I cap. 28 § 2 expresse praescribit, ut feria V in Coena Domini tantum ad *Gloria in excelsis Deo* organum pulsetur. S. R. C. vero die 1° Junii 1880 in Viglevanen. ad 4 n. 3515 concessit, ut organum aut post initionem hymni praedicti aliquantulum aut usque in finem eiusdem hymni Angelici pulsari possit iuxta consuetudinem. Supra vidimus consuetudines laudabiles et immemorabiles, quae libro Caeremoniali sunt conformes, exsistere posse. Sed quaeri debet, num haec consuetudo revera sit laudabilis, saltem in praesenti; quod omnino negandum est. Nam S. R. C., quae in ultima instantia discernit de ista conformitate, in una Urgellen. diei 30 Decemb. 1881 ad 7 n. 3535, declaravit: < Consuetudinem invecam per Iohannem Missam feriae V in Coena Domini organum pulsandi esse eliminandam >. Porro haec consuetudo uti contra Missale considerata est; nam agitur de Rubrica infra Missam, de qua Missale quidem non loquitur, sed quam Caeremoniale melius explicat. Missale enim Ianium requirit, ut post cantatum hymnum Angelicum Campanae sileant ob lucium tridui passionis et mortis Christi in ara crucis; sed per se sequitur, quod etiam organum non pulsetur, quia organum est instrumentum laetitiae et iuxta Caeremoniale I. c. Ianium adhiberi potest, quandoque solemne et cum *laetitia* celebrator, non autem hoc tempore lucius

tristissimi. Praeterea non supervenit nova ratio, quae irrationabilitatem huius consuetudinis tollat, sed, uti ex responsionibus ad Eminenlissimum Card. Praefectum S. R. C. elucet, ista consuetudo absque rumore et scandalo populi, declaratione supradicta in Urgellen. a S. R. C. facta, sublata est in aliis Hispauiarum regionibus; ergo etiam in Ecclesia Cathedrali Burgensi, et in aliis ecclesiis, si forsan exsistit, quoque eliminari potest.

In Germania infra Missam solemnem tres hostiae maiores consecrantur ab immemorabili consuetudine, de qua Marlene, De antiquo Eccl. lib. IV cap. 22 n. 8 scribit: « In quibusdam ecclesiis tres solent consecrari hostiae, una, qua Celebrans hac die communicat, duae in sequentem diem reservandae, ut ex una possit Sacerdos communicare, alteram vero sepulchro cum cruce recondere. Ila praescribunt antiquum Rituale Suessionense, Pontificale Mogunliniense, Ordinarium Baiocense et Missale Sarisburiense: nisi quod Rituale Suessionense tertiam ad processionem in die Paschae deferendam iubeat conservari ». Sed de hac consuetudine infra sub Quaesi. III in extenso dicitur.

b) *Quoad locum repositionis.* Circa cappellae ornatum, in qua Sanctissimum Sacramentum reconditur, variae sunt consuetudines et quidem immemorabiles et magna cum difficultate, praesertim in Hispania, eliminandae; v. gr. in ista cappella apponuntur statuae vel imagines Christi in horto orantis, symbola Passionis, B. Mariae V., S. Iohannis, S. M. Magdalenae, militum Romanorum; cuiusmodi usus non solum in Hispania, sed etiam alibi exsistit. S. R. C. eiusmodi consuetudines suo decreto reprobavit. Die 26 Septembr. 1818 in una Sallen. ad I, n. 3178, ad quaestionem: « Utrum huiusmodi repraesentationes (scilicet, scenae Passionis Dominicae, v. gr. imago Christi orantis et Angeli ipsum confortantis etc.) in sacello, in quo feria V maioris Hebdomadae reponi debet altera hostia consecrata, tolerari possint? Et quatenus negative ad primum, an Regulare; ab Episcopo coerceri possint ad huiusmodi repraesentationes non faciendas? » S. R. C. respondit: « Usus expositum esse contrarium Caeremoniali Episcoporum et Rubricis Missalis Romani; et in casu de quo agitur, Episcopus curet illum eliminari, etiam auctoritate Sacrae Rituum Congregationis ».

Sed inquirendum est, an consuetudo

dines modo allatae saltem tolerari possint, quamvis istud decretum prohibuerit. Si eiusmodi consuetudines solum ad clerum spectant, absque dubio sufficit voluntas legislatoris scilicet. Sacrae Rituum Congregationis ad easdem removendas; sin aulem consuetudines etiam populum attingunt, praesertim si fideles in hisce consuetudinibus conservandis tenaces sunt, consuetudines facile eliminari nequeunt, et magis ad hasce relinendas quam ad eliminandas inclinandum est. Nam saepe non solum rumor et scandalum in hisce consuetudinibus extinguendis oriuntur, sed passim maius damnum circa devotionem et fidem timendum est, quam ex stricta observatione Rubricarum bonum assequatur. Quare S.R.C. consuetudines, potissimum immemorabiles, quamvis directe contra Rubricas sint, saepius toleravit, lia die 15 Februarii 1872, in Salisburgen. n. 3287 declaravit, nihil esse innovandum quoad benedictionem populo dandam cum SS. Sacramento *ante* sacras functiones et in eorum fine, necnon *cum pyxide post ministratam synaxim*.

Consuetudines supradictae in Hispania sunt antiquissimae, non solum immemorabiles, et apud fideles extraordinariam devotionem excitant; uti ex Rescriptis ad Eminenlissimum Praefectum S. R. C. patet. Iam Urbanus II, Ieste Roderico (lib. VI, de reb. Hispan. cap. 26), istas consuetudines abolere voluit, sed non potuit ob seditio-nem, quam populus excitavit (ap. Ephem. liturg. vol. 1, pag. 233). Novissimum vero decretum S. R. C., supra allatum, finem ab eadem S. Congregatione propositum in Hispania non esse assecutum, ex Rescriptis ad eandem S. Congregationem palet, in quibus petitur, ut hic antiquus usus continuare possit. Episcopi nesciunt quomodo se expediant ex hoc praescripto; nam partim obedientiam S. Sedi Apostolicae debitam praestare volunt, partim bene sciunt, se antiquissimam et immemorabilem consuetudinem eliminare non posse absque gravi incommodo, rumore et scandalo populi; quare eiusmodi decreta in suis Dioecesibus non evulgant, ut graviora damna a populo avertant. Quanam ratione alias fieri potuit, ut tam multae Dioeceses hanc consuetudinem in praesenti adhuc sequerentur?

Sed inquiramus, an haec consuetudo revera contra Missale et Caeremoniale Episcoporum sit, illa ut omnino eliminari debeat. Has statuas, imagines, picturas, symbola Passionis, milites Romanos neque Mis-

sale neque Caeremoniale prohibet, sed ullaque liber liturgicus de iisdem omnino silet; Rubricis ergo non contraria sunt, sed potius *praeter* Rubricas quam *contra*: nam ut aliquid contra Rubricas? sit, etiam a Rubricis istud aut prohiberi aut ordinari debet. Sed obiciunt Rubricas uliusque libri de altari Sacramenti tractare, non de passione et morte Christi; repraesentationes aulem ad passionem spectare et ad mortem et sepulturam respicere. Concedo; al nonne Ecclesia ipsa orat: « Deus qui nobis *tub Sacramento mirabili passionis tuae memoriam reliquisti* nonne calix cum hostia in tabernaculo reconditus repraesentat sepulchrum Domini, uti supra Quaesi. I vidimus? nonne ergo memoria passionis cum SS. Sacramento coniungi potest? Porro neque Missale, neque Caeremoniale sensu stricto *de expositione* loquuntur, sed semper tantum *de repositione*: < ubi calix cum hostia *reponatur**, «deinde *reponit* in capsula >; < in quo *recondendum sit* SS. Sacramentum »; « ubi *est repositum* Sacramentum »; quando aulem SS. Sacramentum tantum repositum est in tabernaculo, imagines omnino removeri non debent; praeterea Caeremoniale Episcoporum hanc repositionem minime considerat uti solomnissimam expositionem, quia ad altare repositionis tantum sex candelabra et totidem cereos praescribit. Sed si Romae hac die SS. Sacramentum in tabernaculo reconditum cum multis luminibus ad fidelium adorationem repraesentatur, haec consuetudo *ex repositione non facit expositionem*; et illae ecclesiae cathedrales certissime non sunt vituperandae, quae hac die iuxta Caeremonialis praescriptum ad altare repositionis tantum sex cereos accendunt, uti fere communiter in Germania fit. Solummodo ex Memoriali Rituum, quod la-men pro ecclesiis solum minoribus parochialibus praescriptum est, in quibus Caeremoniae maioris Hebdomadae solemniter fieri non possum, erui potest banc repositionem esse *aequiparandam* expositioni SS. Sacramenti, quia istud reliquias et imagines in cappella SS. Sacramenti prohibet; sed etiam hic liber non loquitur de vera expositione.

Cum autem Memoriale Rituum imagines, statuas in dicta repositionis cappella apponi non concedat, quaeri debet, an extra cappellani in aliis partibus ecclesiae eadem statui possint? Quid impediat, quominus sepulchrum et imagines separentur

H

ab altari et sacello repositionis, quae tantam devotionem apud fideles excitant, et in alio altari ponantur? S. R. C. die 21 Mm 1744 in Bergomen. ad 4, n. 2375 declaravit permitti posse, ul statua B. M. V. velo nigro circumdata in nocte feriae V in Coena Domini cum fesu Filio mortuo in gremium deposita in ecclesia exponatur, ut sequenti feria VI mane processionaliter cum pluvialibus nigris deferatur. Si ergo S.R.C. ipsa concessit, ul statua B. M. V. dolorosae exponatur, quare aliae statuae, quae ad passionem se referunt vel eam repraesentant, prohibendae sunt?

Utique Missale praescribit, ul cruces el imagines ante Vesperas Dominicae Passionis velentur: sed haec prohibitio praecipue ad imagines altarium referenda est iuxta declarationem S. It. C. diei 22 Iulii 1848 in Florentin, ad 2, n. 29(55. Porro S. it. G. die 18. Iulii 1885 in una Marianopolil. n. 3(538 ad secund, quaestionem : <Utrum imagines, < quae qualuordecim Viae Crucis stationibus « affigi solent ad instruendos fideles eorum-« que pietatem fovendam, relinqui possint « mm velatae tempore Passionis? » affirmavit. Hac decisione indirecte declarat, imagines Viae Crucis etiam feria V Hebdomadae maioris discoopertas esse posse, quamvis SS. Sacramentum in capsula sil repositum ; haec enim dies ab eadem S. Congregatione non eximitur. Sin autem imagines Viae Crucis, sive pictae, sive sculptae, sive caelatae, el quidem discoopertae, feria V in Coena Domini concessae sunt, etiam alias supradictas statuas el imagines iam habemus, quae plerumque ex stationibus Viae Crucis desumptae sunt : in hisce stationibus habemus Christum in sepulchro repositum, habemus B. M. Y., S. Iohannem Evangelistam, S. M. Magdalenam, habemus milites Romanos, el paululum vel nihil interest, utrum istae stationes el imagines in pariete pendeant, an in terra collocentur. Obiici potest, a qualuordecim Viae Crucis stationibus alias imagines et statuas prorsus diversas esse, ita ul cum iisdem confundi non possint ; sed quaestio in hac re ante omnia agitur, an eiusmodi statuae el imagines discoopertae, etiamsi non in altari vel sacello repositionis, in aliis ecclesiae partibus feria V in Coena Domini apponi possint: quod iuxta decisiones eiusdem S. Congregationis allatas negari nequit.

Praeterea sicut fideles repositione SS. Sacramenti in sacello Sepulchri eiusdem institutionis recordantur, ita etiam statuis,

imaginibus, symbolis Passionis excitantur ad meditationem passionis, mortis el sepulchri Christi, qui immediate post institutionem SS. Sacramenti passionem suam incepit. Ecclesia ipsa hac die in Officio passionis Domini memoriam facit, et quamvis in Missa institutio SS. Sacramenti praecipue celebretur, in eadem etiam mysteria passionis recoluntur. Nam Introitus Missae agit de cruce, quam Dominus subiturus est, Oratio de memoria proditoris, Graduate de passione el morte Christi, ita ut signis laetitiae ob institutionem SS. Sacramenti, etiam signa moeroris se immisceant. – Conf. Benedict. XIV, de fest. Dorn. lib. 1 cap. (i n. 48.

Si ergo Ecclesia ipsa hac die praeter institutionem SS. Sacramenti recolat passionem Domini, quare ex populi fidelis conspectu statuae el imagines, quae passionem, mortem el sepulchrum Domini indicant, removeri debent, cum fidelium meules ipsis hisce signis visibilibus ad invisibilia excitentur, ad meditandam Christi passionem moveantur el devotionis igne inflammentur? Fortasse, ne fideles ab adoratione SS. Sacramenti abstrahantur ! Nam feria V in Coena Domini Ecclesia unico obiecto tribuit cultum lilurgicum, scilicet SS. Sacramento in capsula recondito. Ergo aliud fidelium adorationi publicae obiectum exhiberi Ecclesiae sensui non respondet. Concedo quoad cultum stricte lilurgicum, nego tamen quoad exii alilurgicum. Ex quo enim tempore etiam fideles ita ad cultum lilurgicum obligati sunt, ul cultum extralilurgicum exercere non valeant? Quis enim usum damnare audeat, si v. gr., uti Ralishonae et alibi in Germania ab immemorable tempore fit, post Matutinum feriae VI cantatum hac ipsa feria V in Coena Domini Capitulum ecclesiae Cathedralis cum clero, alumnis Seminarii et populo processionaliter per Ecclesiam ad montem Olivarum, uti vulgo dicitur, extra ecclesiam eredum, procedit, ubi tunc mollelium a Palestrina compositum: *Paler mi, si t is, transfer calicem istum n me* cantatur el Ps. 50. *Miserere* recitatur? Quae fundio ad cultum lilurgicum hac die unico obiecto tribuendum certe referri nequit ; sed ista est extralilurgica el sensui Ecclesiae valde correspondet, quae ipsa immediate antea in Antiphonis, Psalmis, Lectionibus ac Responsoriiis mysteria passionis el mortis Domini recoluit. Aul quis fideles vituperare velit, si hac die stationes Viae Crucis visitent in

ecclesia, in qua SS. Sacramentum in Sepulchro reconditum est? Quamvis Sepulchro Domini et imaginibus fideles attrahantur et hisce praesertim ad ecclesiam alliciantur, in ecclesia non solum Sepulchrum et imagines visitant, sed etiam Iesum in SS. Sacramento praesentem per aliquot tempus adorant; sed autem dicta symbola removeri debent, a fidelibus in regionibus, in quibus supradicta consimiliter exsistunt, visitatio SS. Sacramenti penitus minuetur, et progressu temporis eliminabitur, uti experientia docet; quo maius animarum damnum inferetur, quam stricta Rubricarum observatione lucrum fiat.

Insuper ista consuetudo immemorabilis feriae V in Coena Domini iuxta regulas iuris Canonici generales indicanda est, idcirco etiam vim legis habere potest. Nam extraordinaria populi devotio, eiusque tenacitas, nec non grave spirituale damnum oriturum irrationabilitatem dictae consuetudinis tollere censentur; ita ut prudenter indicari debeat, his circumstantiis Rubricam non obligare ad strictam observantiam.

Alia consuetudo et quidem singularis iam exsistit ab antiquis temporibus in ecclesia cathedrali Lucensi in Hispania, scilicet: Feria V in Coena Domini, expleta processione cum Sanctissimo, in repositionis altari accipit Diaconus calicem S. Hostiam continentem, eundem discooperit, et ita discooperit statim obicit oculis trium laicorum hominum, qui de Consilio municipali ad hoc specialiter mittuntur: Praeses nempe cum duobus Consiliariis, Tunc accedunt isti ad mensam altaris et calicem oculis curiosis intus conspiciunt, sedulo inquirentes, an revera S. Hostia exsistat ibidem reposita. Discedunt isti laici et deinde calix in capsula observatur. Huiusmodi praxis iterum locum habet feria VI in Parasceve, priusquam Sanctissimum ad altare reportetur.

Quae consuetudo contradicit Rubricis Missalis et Caeremonialis Episcoporum, quae non concedunt, ut calix delegatur, postquam ad altare repositionis delatus fuerit, sed volunt, ut calix intactus usque ad Missam Praesanctificationum reservetur; interrumpit functionem a Missali praescriptam et est magna irreverentia erga SS. Sacramentum, quod laicis tantum adorationis causa exponi, non vero cupiditatis causa spectandi et inquirendi ostendi potest. Porro permultis S. I. C. decretis (conf. Gardellin. Instr. Clement. § 28 n. 8) prohibitum est, ne laici tempore cuiusvis functionis intra pre-

sbyterii altariumque septa ingrediantur (conf. num. 157. 175, 1258 ad i, 1288). Sed autem chorum ascendere saecularibus non licet, eo minus intra functionem usque ad altaris mensam ascendere possunt. Nec unquam laicis concedi potest, ut curiositatis causa inquirent, utrum S. Hostia in calice revera sit an non. Dominus Iesus Christus, dicit S. Thomas in Hymno festi Corporis Christi, SS. Sacramenti «officium committi voluit solis presbyteris»; laici vero a tractando SS. Sacramento omnino excludendi sunt. Quare S. R. C. multis decretis (conf. n. 735, 813, 912, 2335) prohibuit, ne clavis quidem tabernaculi fena V in Coena Domini laicis tradatur, ad indicandum laicos a SS. Sacramento omnino arceri debere. *Supradicta ergo consuetudo, quamvis sit immemorabilis, est abusus et corruptela et omnino iemerenda.*

c) *Quoad repositionem SS. Sacramenti.* In Belgicis Dioecesibus et passim Batavis ex immemorabili consuetudine, processione feria V in Coena Domini peracta, SS. Sacramentum *in capsula non* reponitur, (quia usus capsulae in istis regionibus fere prorsus ignotus est) sed calix velo pretioso coopertus in parvo throno in medio altaris erecto palam exponitur; supra calicem coopertum corona aurea vel argentea, seu in aliquibus ecclesiis diadema pretiosum suspenditur, ita tamen, ut velum calicis immediate non tangatur. Fideles per totam diem in magna multitudine (imo in civitatibus v. gr. Namurci continua processio de una ecclesia ad aliam procedit) visitant ecclesias et per aliquot tempus Deum in Sacramento absconditum adorant. Post solis ortum SS. Sacramentum aut sub silentio in tabernaculo reconditur, et feria VI in Parasceve aliquot tempus ante officium liturgicum iterum exponitur usque ad processionem; aut in una vel altera ecclesia SS. Sacramentum manet expositum per totam noctem, et fideles vigilias piissime peragunt et adoratores sibi invicem succedunt usque ad lucem. Circa hanc consuetudinem fideles non sunt indifferentes, sed potius eam cordi habent et non solum de eius suppressione maxime dolent, sed absque gravi incommodo atque pietatis detrimento hic usus tolli et mulari non posset, uti ex Rescriptis ad S. R. C. patet.

S. Rituum Congregatio die 14 Febr. 1708 in una Ordin. Capuccin. Galliae ad J. n. 21 IS. prohibuit, ne Hostia consecrata a feria V in Coena Domini usque ad ipsius

consummationem in feria Vi in Parasceve *patenter exponatur*. Utique hoc decrelo usus modo dictus in hac prohibitione strictè non includitur, quia SS. Sacramentum non patenter, sed in calice velo cooperto exponitur, quamvis negari nequeat eundem usum Rubricis Missalis et Caeremonialis contrarium esse; qui libri praeclare praescribunt, ut sacra Hostia in calice reservanda in capsula *recondatur, nec palam exponatur*: qua ratione ista consuetudo uti abusus considerari debet, quia repugnat legi Ecclesiae universalis.

Sed haec consuetudo est immemorabilis (iam Romsée in Operibus Jiturg. tom. III, pag. 122, anno 1830 de hac antiqua consuetudine loquitur), numquam fuit interrupta, Episcopi eandem prudenti discretionem usque in praesens tempus toleraverunt, cum eiusdem suppressio non solum admirationem et rumorem, sed etiam offensionem et scandalum apud fideles excitaret. Populus Christianus maximam devotionem erga SS. Sacramentum hac die exhibet, ita ut die nocturne idem visitet et adoret; quod Ecclesiae sensui perfecte respondet, quae vult, ut ipsa hac die Domino pro institutione eiusdem SS. Sacramenti gratiae maximae referantur. Haec consuetudo non est contra fidem, sed nutrii et fovet fidem, et allicit adoratores ad ecclesias, qui alias hac die ecclesiam vix visitarent; suppressione autem eiusdem consuetudinis fideles ad adorationem SS. Sacramenti non venient, et magnum bonum, quod inobservatione Rubricarum Missalis et Caeremonialis Episcoporum in dictis regionibus efficitur, in detrimentum animarum observatione earumdem Rubricarum transibit.

Eminentissimi et Reverendissimi Pares Agitur in hac consuetudine de cunctis vel fere cunctis mullarum Dioecesium fidelibus, qui singularissima erga SS. Sacramentum devotione hac die in Coena Domini inflammati sunt; agitur de totius populi Belgici et Balavi frequenti visitatione in ecclesiis, ut SS. Sacramentum hac die eiusdem Institutionis adoren, in qua ab universa quoque Ecclesia idem visitalur; igitur de mullarum animarum damno, quarum devotio erga SS. Sacramentum alias diminuitur et a quibus idem alias non visitatur. Nonne hoc casu adhibendum est, quod Gardellini in nota ad decisionem diei 23 Sept. 1820 in Volaterrana n. 209 scribit: « Cum certum sit, consuetudines < inveteratas, quae non uno aliove in loco

« oblinent, sed fero ubique inductae sunt, « difficillime abrumpi et tolli posse, praesertim si a Praesulibus scientibus, non « reclamantibus, sed tacite acquiescentibus, « permissae, vel saltem non improbatæ censentur; curandum est, ut quantum fieri « potest, propius regulæ conformentur, et « in abusus damnandos et eliminandos non « degenerent »; nonne etiam in hac consuetudine principia iuris canonici generalia adhibenda sunt, cum circumstantiae et graves rationes existant, quae ad strictam Rubricarum observantiam non obligare videntur?

In Archidioecesi Lugdunensi nullae consuetudines hac die contra Missale Romanum existunt, uti ex Rescripto ad S. R.C. et ex « Le Cérémonial de la sainte Église de Lyon » ed. 1838 patet. In hoc Caeremoniali n. 1090 dicitur: «Après *Pax Domini* on sonne toutes les cloches, qui ne doivent plus se faire entendre jusqu'au Samedi-Saint. Après les ablutions le Célébrant remet, comme à l'ordinaire, le calice au Diacre, revient au milieu de l'autel, met l'hostie qu'il a réservée dans l'ostensoir, l'élève sur le corporal, se met à genoux sur la plus haute marche, et encense trois fois le Saint Sacrement. On ne doit entonner l'antienne *Desiderio*, que lorsque le Prêtre a encensé le Saint Sacrement. Il remonte ensuite à l'autel, récite la Communion, et termine la Messe comme à l'ordinaire, sans donner la bénédiction..... » n. 1095. « Après le *Benedicamus Domino*, ou *Vite Missa est*, on entonne (l'Hymne *Pange lingua*, et le Célébrant porte processionnellement le Saint Sacrement au re-fiosoir.... » n. 1097. (Au reposoir) < le Célébrant dépose l'ostensoir sur l'autel, fait une génuflexion; et l'Hymne étant fini, il chante, sans *Oremus* et sans conclusion, l'oraison *Respice....*, et pendant que les Céroféraires chantent l'O *salutaris*, il encense trois fois le Saint Sacrement, et à la fin de la strophe, il donne la bénédiction avec un seul signe de croix. Après quoi, le Célébrant place l'ostensoir dans la niche de l'exposition, où il doit être voilé, selon l'ancien usage ». In Parasceve autem Celebrans accipit hostiam ex ostensorio, ponit eandem super patenam, quam corporali involvit et reportat sub silentio ad altare, uti ex n. 1178 eiusdem Caeremonialis elucet.

Ecclesia Lugdunensis suos ritus et suam liturgiæ derivat à S. Irenæo, secundo

eiusdem Dioecesis Episcopo, teste Cardinali Bona, qui De *variis Ditibus divinae psalmodiae* cap. 18 § 9 de ritu ecclesiae Lugdunensis scribit : « Sancta Lugdunensis * Ecclesia, Galliarum primatu insignis, pro-
« priis ritibus utitur, quos sanctum Ire-
« naenni Episcopum et Martyrem inslituis-
« se, earum partium traditio est. Ecclesia
« ista novitates nescit, et tam in cantu,
« quam in caeremoniis et aliis functionibus
« Ecclesiasticis antiquitatis tenacissima est ». Quum S. Pius V a. 1570 Missale Romanum reformaverit, illas ecclesias exemit, quae super ducentos annos Missale peculiare habuerunt, Ecclesia autem Lugdunensis iam per mille et trecentos annos possedit et inviolabiliter observavit eodem tempore ritum antiquum, uti Mabillon in Musaeo Italico, tom I p. 2. Sacram, gallic. VII testatur : « Ecclesia Lugdunensis peculiarem in sacris ritum semper retinuit ». Cum ita sit, contra hunc ritum a Romano absonum nihil discerni potest ; sed novissimis temporibus etiam Archidioecesis Lugdunensis fere in omnibus Liturgiae Romanae se conformavit.

Ad 11 quaestionem igitur respondendum censetur : *Affirmative*, exceptis consuetudinibus, quae in Cathedrali Burgensi circa organi pulsationem infra Missam solemnem feriae V in Coena Domini et in Cathedrali Lucensi in Hispania quoad Hostiam a laicis in calice inspiciendam existunt.

Quaestio II.

Utrum relici debeant, an tolerari possint SS. Sepulchra, quae in Germania et Austria a feria VI in Parasceve usque ad Matutinum Paschae in usu sunt.

In Germania et Austria feria VI in Parasceve peculiaris ritus circa cultura SS. Sacramenti existit, scilicet, quoad Si. *Sepulchra*, uti vulgo dicuntur, et circa ordinem elevandi SS. Sacramentum et Sepulchro vespere Sabbati Sancti (de quo in quaesi. IV agitur). Difficillimum est de his ritibus consentaneam explicationem dare, quia in diversis Dioecesibus Germaniae et Austriae ritus harum functionum valde differt, et ad exitum pervenire non possemus, si omnes ritus enumeraremus.

Utrum hunc ritum ob oculos ponamus, potissimum iuxta Rituale Salisburgense anni 1685 eundem afferre liceat, adiectis aliis circumstantiis, quarum hoc Rituale mentionem non facit,

Feria V in Coena Domini non duae tantum, sed tres Hostiae maiores consecrantur, una sumitur, duae vero in calice mundo in crastinum servantur, secunda scilicet, pro osensorio, quod vulgo *monstrantia* dicitur, tertia pro Missa Praesancilicalorum.

Excepta tertia hostia consecranda hac feria V in Coena Domini, in Germania et Austria omnia secundum Missalis Rubricas accurate peraguntur, et etiam feria VI in Parasceve quoad functiones a Missali praescriptas, praeter sequentia:

Feria VI in Parasceve in nonnullis Dioecesibus pro Missa Praesancificationis paratur alius calix, in altari maiori collocandus, dum bursa cum corporali et purificatorium pro eadem Missa super eo ponuntur; in aliis Dioecesibus alter calix non collocatur in altari maiori, quia immediate post processionem tertia Hostia consecrata ex calice super corporali ponitur, vel infra dicitur. Quoad processionem servatur litus in Missali praescriptus. Cum venerit Sacerdos ad altare maius, posito super illud calice, genuflexus in infimo gradu altaris rursum incensal, ascendit et deponit Hostiam ex calice super patenam, quam Diaconus tenet : et accipiens patenam de manu Diaconi, hanc hostiam sacram ponit super corporale, nihil dicens. Deinde calicem, in quo altera sacra Hostia remansit, Diaconus iterum cooperit palla et patena, et desuper velum album expandit et in medio altaris collocat, ita tamen in postrema corporalis parte, ut in sacris caeremoniis non impediat ; tunc Missa Praesancilicalorum iuxta Missalis Rubricas perficitur.

In Dioecesibus, in quibus alter calix ad altare non portatur, Celebrans pollice et indice manus dexterarum unam hostiam ex calice reverenter sumit, et ponit super corporali versus cornu Evangelii, deinde alteram et patenam in medium altaris demittit super corporale: digitos autem in vase ablutiois abluit et purificatorio extergit.

Feria VI in Parasceve, vel ante, scribit superscriptum Rituale Salisburgense sub titulo : « *Ordo poiuvdi SS. Corpus Domini in Sepulchrum* », tempestivo paratur locus vel cappella pro Sepulchro, velis et luminaribus, quantum fieri potest. Et facta a Celebrante in Missa Praesancilicalorum Communionem, ardentibus adhuc facibus vel candelis in choro, pro reverentia Hostiae in calice relictarum, Celebrans stans imponit incensum induo thuribula absque benedictione, incensal ter venerabile Sacramentum

genullexus. Interim ordinatur *lugubris* Processio. Praecedit crux, quam immediate sequitur clerus more solito, luminaria ferens, ultimo loco Sacerdos, casula nigra indutus, calicem coopertum velo albo manibus gestans, cum Ministris sub baldachino seu umbella incedens, choro inierim cantante Responsorium: *Recessit Pastor* (ex II Noct. Malui. Sabb. S.) thurificantibus continuo duobus thuriferariis vel uno saltem in minoribus ecclesiis, adhibito quoque malleo ligneo cymbali loco. Inierim reverenter ponitur calix cum hostia in loco, corporali mundo strao. Sacerdos facta genullexione ac deposito velo humerali, removet calicis velum, patenam et pallam; et repetita genullexione sacram Hostiam e calice desumptam ponit in lunula et in osensorio, quod densiore velo sericeo albi coloris obtegit. Facia genullexione purificat digilos super calicem, sumit ablutionem et extergit os et calicem puricatorio. Repetita genullexione descendit in planum et genullexus in infimo gradu exspectat, donec Diaconus osensorium in throno collocaverit. Deinde imponit incensum in thuribulum et genullexus iter incensal Sanctissimum. Inierim cantalui Responsorium *Tenebrae factae sunt* (ex II Noct. Malui, feriae VI in Parasc.). Quo finito dicit Sacerdos *ŷ. Christus factus est pro nobis obediens* etc. et Orationem *Respice*.

Haec expositio SS. Sacramenti in osensorio velalo durat per totam diem Parasceves usque ad horam septimam serotinam, qua SS. Sacramentum ex osensorio sumitur et cum lunula in custodia ponitur; tum silentio cum luminibus ad tabernaculum defertur, ubi particulae pro infirmis asservantur. Sabbato Saucio aulem mane ante vel post Missam (consuetudo in huc puncto valde differt) iterum sub silentio SS. Sacramentum in custodia ad Ss. Sepulchrum defertur, in osensorium velatum includitur et sub silentio exponitur, inceusatione more solito adhibita.

Ad Sepulchrum, dicit Rituale laudatum, ut supra paratum, non minus quam ad hesternum altare, adhibendi sunt nocte ac die testes quidam et custodes; nec deesse debent, qui secundum ritum antiquum psallant.

- In aliis Dioecesibus, postquam Celebrans particulam cum vino in Missa Praesantificationum sumpserit, defertur osensorium ad altare, et Célébrais immittit alleram hostiam maiorem in lunulam et lum in osensorium velalum, et in medio altaris collo-

cat. Dicio (*juod ore sumpsimus*, Celebrans cum Ministris genuflectit, per gradus laterales Epistolae descendit in planum, ubi loco planetae pluviale nigrum accipit et Ministri manipulos deponunt. Tum incensatur Ssmum et Celebrans defert processionaliter SS. Sacramentum in osensorio velato ad Sepulchrum, ubi Diaconus idem in throno collocat, et lum Celebrans idem iterum incensal.

Ut ritum modo allatum, a Romano valde discrepantem, diiudicare possimus, non erit abs re, eiusdem originis et progressus ordinem historicum usque in praesens explanare.

De initiis repositionis SS. Sacramenti in Sepulchro feria VI in Parascevo iam viia S. Udalrici, Episcopi Augustani, qui anno 973 mortuus est, lumen affert. In eiusdem Sancti vila (Acta Sancti, a Holland, lum. II lui. pag. 103 cap. 3 n. 22) legimus: « Pulpito sacro Christi corpore saginato (scilicet feria VI Parasceves) et consuetudinario more, quod remanserat, sepulto ». Et de die Paschalis dicitur ibid. n. 23: « Postquam intravit ecclesiam S. Ambrosii, ubi die Parasceves corpus Christi superposito lapide collocavit, ibique cum paucis clericis Missam de Ss. Trinitate explevit. Expleta Missa secum portato Christi corpore et Evangelio et cereis et incenso et cum congrua salutatione versuum a presbiteris decanata. . . . perrexit ad ecclesiam S. Iohannis Baptistae etc. ». Ex qua notitia patet, versus finem saeculi decimi, Augustae Vindelicorum, liturgia Parasceves finita, SS. Sacramentum in loco proprio extra ecclesiam principalem esse repositum, quae repositio nomine *Sepulchrum* significata est, et SS. Sacramentum in memoriam sepulti Domini lapide superposito inclusum esse. Locus huius sepulchri lapidei proprius quidem non designatur, sed ex Ordine Romano I n. 8 vidimus SS. Sacramentum in sanctuario prope ecclesiam communiter esse custoditum. * Duo acolythi levantes capsas cum Sanctis aperias, et « Subdiaconus... ostendit Sancta Pontifici. Tunc inclinato capite Pontifex salutatur Sancta etc. ». Iuxta ritum gallicanum Sanctissimum milio Offertorii ex sacristia ad altare portatum est, quod Gregorius Tironensis (de gloria Martyr, cap. 83) et expositio ritus gallicani Missae apud Marlene (Thesaur. nov. Anecd. Ioin V, col. 94 cl seq) confirmant. Ex hac informatione erui potest, quomodo biographus S. Udal-

lici repositione in SS. Sacramenti in Parasceve * Sepulchrum » (*corpore Christi sepullo*) significare potuerit; dies enim Parasceves magis quam alius dies sepulturam Christi demonstrat, uti iam Rhabanus Maurus (de instil, cleric, lib. II cap. 37) indicat: < In hac die Vespera cum silentio celebratur, ul quieti Dominicae sepulturae veneratio exhibeatur ».

Hic ritus SS. Sacramentum in Sepulchrum reponendi paulatim divulgatus est, ita ul saeculo decimo tertio in Germania Superiori Sacra Sepulchra iam in usu fuerint; itaque intra decimum el decimum tertium saeculum orta esse debent. Quod eruere possumus ex Rituali Tigurino anni 1260 (ap. Gerbert Monura. lilurg. Alleman, tom. II, pag. 858), quod scribit: < Contra omnem rationem est, quod in quibusdam ecclesiis Eucharistia in huiusmodi archa, sepulchrum repraesentante, poni consuevit el claudi. Ibi enim Eucharistia, quae est verum el vivum Corpus Christi, ipsum Corpus Christi mortuum repraesentat, quod < esi indecens penilus el absurdum ». Hic locus utique contradicit usui in pluribus ecclesiis iam consueto (*poni consuevit*), quod particulae consecratae in Parasceve relictiae in arebam transferantur el recludantur, sed etiam accurate significat tempus, quo Ss. Sepulchra introducta sunt, scii, circa medium saeculi decimi tertii; quamvis de expositione SS. Sacramenti adhuc non est sermo, sed Sanctissimum eodem tempore Ianium in Sepulchro reconditum est. Martene de antiqu. eccl. ril. lib. IV cap. 23 pag. 140 aliud argumentum affert pro ritu SS. Sacramentum in Sepulchrum in die Parasceves reponendi, describens ritus antiquos insignis ecclesiae Argentinae ex mss. Ordinario eiusdem ecclesiae anno 1364 concinnato. In quo Ordinario dicitur: < Communionem sic peracta, ministri altaris et hebdomadarius cum incenso et duobus pueris cum candelabris vadant ad locum Sepulchri cum corpore Domini, ubi debet recondi, cantando i]. *Sicut otis ad occisionem* vel < *In pace fartus est* cum Anliphona *In pace m idipsum, Anliphona Caro mea requiescet*, el presbytero nectente fila, cantetur haec < *Anliphona Sepulto Domino*, stalim dicuntur Vesperae in eodem loco sub silentio. . . . Deinde sepulchrum aspergatur < aqua benedicta, el thurificetur. . . Post Completorium vadant ad Sepulchrum, vigilantes ipsum cum aqua benedicta, dicendo Ps. *Miserere* »,

Porro *processio* in Parasceve, cuius in vita S. Udalrici supra allata mentio fit, annotari debet, intra quam lotum Psalterium recitatum est. Ordo enim Romanus XI (ap. Mabill. Mus. Hal. lom. II p. 137 § 42) ex saeculo duodecimo similem processionem in Parasceve peractam habet: < Dominus Papa... discalceatus pergit cum processione el omnes cum eo, *cantando Psalterium*, usque ad S. Crucem ». Quae processiones ex Hierosolymis ad Occidentem videntur venisse. (Coni, plura ap. 5. *Sylcae Aquitanae Peregrinatio ad loca Sancta*, Edit, ali. ex typ. Vatie. 1878 pag. 63-67; ubi describitur, quod fideles cum Episcopo per diem Parasceves Hierosolymis ab una statione in alteiam migraverunt, el ultimo ad Basilicam Resurrectionis venerunt, in qua Evangelium de sepultura Christi lectum esi). Cum earum statio eo esse deberet, quo SS. Eucharistia in Sepulchro posita erat, mirari non possumus, si decimo quarto saeculo praeter repositionem SS. Sacramenti etiam aliam repositionem, scii. Crucis intra liturgiim adoratae, invenimus; Basilica enim Resurrectionis Hierosolymitana continet utrumque: Sepulchrum Christi el locum, ubi sancta Crux abscondita fuit.

Ul rem melius explicemus, nonnullos Ordines scii, gallicanum el germaucum afferre liceat. Apud Marlene (l. c. num. 27, pag. 131) legimus: < Restat, ul breviter subiiciamus de Oficio Dominicae sepulturae (fer. VI in Parasceve), quod ita describit vetus Ordinarium Baiocense ^ex saeculo decimo quarto): Hodie parelur sepulchrum versus cornu altaris sinistrum, < linteaminibus mundis el palliis pretiosis el aliis, sicut pretiosius fieri consuevit. < Peracto officio et dictis Vesperis sigillatim. . . . exuat Pontifex casulam, el accipiens Crucem super altare iacentem cum alio sacerdote, incensalo prius sepulchro, < *ponat eam* cum magna reverentia *in ipso sepulchro*, supposito pulvinari el albis linteaminibus. . . . Deinde *accipiat* Episcopus de manu Diaconi in pyxide, sine done cooperta, *Corpus Dominicum*, a die praecedente reservatum, el ponat illud < honorifice *in ipso sepulchro iuxta eam*. Ponat et ibidem Episcopus ex alia parte < Crucis calicem vacuum, patenam, corpora, sindone involuta. Deinde incenset < sepulchrum et *claudat illud*, el incipiat < cantor 1\$. *Sepulto Domino* ».

Tum Marlene l. c. affert fere similem ritum ex Missali Sarisberiensi, el alium ex

vetustissimo libro Rituali Parthenonis S. Crucis Pictaviensis ; qui posterior tamen quoad deponendum Sacramentum a priore aliquantulum discrepat.

In Dioecesibus Germaniae Inferioris, in quibus repositio SS. Sacramenti probabiliter non fuit in usu, occurrit nobis sola repositio S. Crucis in Sepulchro. Ita in vetere charta monumentorum Paderbonensium pagina 134, de nonnullis parochiis dicitur : < Hae autem parochiae omnia iura parochialia habebunt, nisi quod.... in *Parasceve* « *sepulturam Crucifixi non faciant* ». (ap. Du Gange Glossarium verb. *Sepultura Crucifixi*).

In Dioecesibus vero Germaniae Superioris repositio SS. Sacramenti in Sepulchro potissimum viguit. Gerbert (Monum. liturg. Alleman, torn II, pag. 234), sequentem Ordinem saeculi decimi quarti affert : < In « *Parasceve*.... post Primam legantur septem Psalmi poenitentiales cum Lelania. « Dicta Lelania, incipiat Dominus Abbas Psalterium eamque in capitulum et legatur « ibi per lotum. Cum legitur Psalmus *Dixit Dominus* exeat Secretarius cum suis coadiutoribus et *praeparari sepulchrum super gradum*. . . . et praeparet (post Sexclam) « *super gradum Crucem*, quae hodie debet « adorari ». Postquam adorationis ritum descripserit, Ordo prosequitur. < Adorata S. Crucis sumat Abbas crucem... *reponditurque crux retro altare*. (Post Communionem < et Vesperas) Sacerdos *sumat Viaticum eamque ad Sepulchrum* cum incenso et < candelis, cantando : *Ecce quomodo moritur* etc. *ponensque illud in Sepulchrum*, < incenset et *claudat*... ponaturque cereus < ardens ante Sepulchrum ».

In Germania et in Gallia circa saeculum decimum tertium et quartum usus late diffusus erat, quod cum Celebrante etiam alii Communionem in Parasceve accipiebant. « Sunl, iam scribit Alcuinus, qui quotidie « volunt Eucharistiam sumere, et quia in « Parasceve non conficitur Corpus Domini, « necesse est, ut hi, quibus inest voluntas « communicandi, habeant sacrificium ex priorum die; quod tamen Romani non faciunt ». Ad quem finem una cum hostia maiore in Coena Domini reservata etiam particulae minores intra Missam Praesanctificalorum ad altare delatae sunl. « Deferat (Sacerdos cassula indutus) Corpus Christi de sacrario reverenter ad altare... deinde volente* communicare communicet », dicitur, in vetere Obsequiali pro ecclesia Ratisbo-

nensi anni 1491. Hemque dicitur in Ordine Monasterii Weingarlensis anni 1319 (ap. Hess prodrom. monum. Guellic. pag.97seq.): « Et communicat ipse (sacerdos) et diaconus, < exin per ordinem celeri, ad ultimum infirmi ». Communione porrecta reliquae particulae de altari maiori ad Sepulchrum delatae sunl. « Expleta autem », prosequitur Obsequiale Ratisbonense « communionem « fidelium, particulae Corporis Christi, si < quae superfuerint, servantur et portentur « in locum honestum » scilicet, ad Sepulchrum: uti ex Ordine in sancta nocte Paschae elucet. « Quibus omnibus peractis Sacerdos « cum ministris tollat crucifixum, quod re- < praesentant fuisse, et deferant ad Sepulchrum, cantantes rŕ. *Decessit pastor noster* vel *Ecce quomodo moritur*. Tunc < locent crucifixum in Sepulchrum, et Ilexis genibus legant Vesperas submissa voce. Postremo cantetur lenta voce cum < versu Responsorium *Sepulchro Domino*. Tunc < sacerdos dicat ŕ. *In pace factus es* et « Orationem *Respice*. Aspergatur et thuribus ».

Ex duabus ergo partibus liturgiae in Parasceve prodierunt SS. Sepulchra in Germania et Austria usitata, scilicet, ex *Communionem generali* hac die more recepta, postquam reliquae particulae consecratae in Sepulchro repositae sunl, et ex *adoratione Crucis*, quae hac die in line liturgiae similiter ad Sepulchrum portata et ad devotionem populi usque ad Matutinum Paschalis reservata est.

Quae repositio SS. Sacramenti in Crucis sepulturam Christi in memoriam redegit; et quoad ornatum externum et apparatus loco repositionis speciem monumenti dedit. Quare ad imitandam cappellani Sepulchri Domini Hierosolymis existentem aedificatae sunl in Germania, praesertim in regionibus Rhenanis, ex saeculo undecimo, propriae cappellae, saepius cum accurata imitatione cappellae Hierosolymitanae, (Conf. Kreuser Kirchenbau ed. 2 pag. 221), ad repositionem SS. Sacramenti in Sepulchro; quae cappellae multis luminibus, velis pretiosis etc. exornatae erant. Et cum circa Sepulchrum die nocteque testes et custodes adhibendi -ini, qui secundum ritum antiquum pie psallere debeant, propria legata ad hunc finem fundata sunl; uti Petrus Episcopus Augustanus anno 1453 pro Ecclesiae cathedralis Augustanae scholasticis foundationem fecit, ut udem a Missa Praesanctificalorum usque ad Matutinum Paschae

anle Sepulchrum Psalmos cantarent. (Conf. Braun Geschichte Augsb. III pag. 61).

Circa saeculum decimum sextum eliam in Italia, praesertim Venetiis, usus erat SS. Sacramentum feria VI in Parasceve in solemnii processione ad Sepulchrum portandi, iluque reponendi. Quod palet ex Sacerdotali Romano, quod P. Albertus Castellani Ord. Praed. anno 1523 Venetiis publicavit. In hoc Sacerdotali sub Titulo : *De processione in feria sexta in Parasceve ad ponendum corpus Domini in Sepulchrum*, describitur processio soleranis, sed lugubris, cum SS. Sacramento. Omnibus paratis et congregato populo sacerdos accepit reverenter Sacramentum de altari et tenuit illud in inanibus, donec 1^a. *Plange quasi virgo* cantatum fuerit ; tum posuit corpus Domini in feretro, quod quatuor sacerdotes portabant, et processio progressa est. Cantatis pluribus Responsoriis et quatuor stationibus in via factis, sacerdos ante Sepulchrum accepit SS. Sacramentum de feretro, tenuit illud in manibus elevatum, benedixit populo cum corpore Christi et posuit illud in Sepulchro, quod deinde claudebatur et sigillo signabat. Tunc cantatum est *φ. Sepullo Domino* et a Sacerdote Oratio *Despice*.

Imo etiam Romae hic ritus SS. Sepulchri introductus est; nam in vita Pauli PP. IV (1555-1559) legimus : «Quibus maxime feriis acerbissimam Christi Domini necem recolit Christiana respublica, *Sepulchrum in Vaticanas aedes invexit* ».

Sed hic usus neque Romae, neque in aliis Italiae partibus per longum tempus retineri potuit : nam ex Rituali Romano a Paulo V a. 1614 edito et reformato SS. Sepulchri ritus eliminatus est ; sed in Germania propter rumorem et scandalum populi Episcopi non solum ausi hunc ritum ex Ritualibus Dioecesanis expungere.

Usque ad saeculum decimum quintum SS. Sacramentum in Sepulchro inclusum fidelium adorationi expositum est. Cum autem tempore reformationis haeretici contra realem et essentialem praesentiam Christi in SS. Eucharistia absconditi vehementer praedicarent, eamque exprobrarent et omnino negarent, ac diem Parasceves pro sua confessione festum solemnissimum totius anni elevarent, factum est, ut, ad fideles in confessione verae fidei in Christum in

SS. Sacramento vere, realiter et substantialiter praesentem conservandos et confirmandos et ad opponendam luthericae solemnitali die Parasceves aliam catholicam festivitatem, SS. Sacramentum in Sepulchro non amplius includeretur, sed super Sepulchrum sive in calice sive in ostensorio velato Feria VI in Parasceve adorationi fidelium palam exponeretur; *initium itaque huius publicae expositionis fuit confessio verae fidei erga SS. Sacramentum*. Quam publicam expositionem SS. Sacramenti die Parasceves Patre Societatis Iesu Monachii in Bavaria primo introduxerunt, et quidem anno 1577 (1), rogati a Principe Bavariae, uti Ignatius Agricola in Hist. Soc. Iesu Germ. Super, pag. 180 enarrat. Paulus Hoffaeus Provinciae Praepositus a Principe rogatus, ut < populum ardentius inflammaret, in peram-
< pia Gymnasii exedra Christi sepulchri memoriae lugubre monumentum erexit. Novum prope illis aetatibus inventum, in
< Monacensibus certe templis ad id usque
< temporis inusitatum, salubre tamen ». Et pag. 118 et 231 describit hoc monumentum et solemnitaliem : parietes nempe exedrae tapetibus nigris velatae sunt, in quibus multa candelabra cum candelis accensis disponebantur. Ibi Iesus in sepulchro iacebat et desuper SS. Sacramentum in monstrantia velata, quasi in nubibus et Angelis adorantibus circumdatum, erat expositum in medio ingeniis numeri luminum et candelarum ardentium ; et in circuitu positae erant imagines et statuae passionem Redemptoris repraesentantes. Diversis diebus horis musica lugubris sonuit, qua finita P. Paulus Hoffaeus Praepositus Provinciae et P. Ferdinandus Alberi Rector Gymnasii alternis vicibus sermones de passione et morte Christi ad populum habuerunt. Omnes sodales, etiam Gudielmits V Princeps Bavariae, eiusque uxor Renata, vestibus lugubribus induti, pedibus incedentes, ad ecclesiam venerunt, campanae non sunt pulsatae, nullus currus in viis publicis strepitum ferit, sed triste silentium fuit in universa urbe eiusque circuitu. Post prandium magnifica sed lugubris processio instituta est, quam ipse Princeps, uxor eius, eorumque familia cum loca aula ducali comitabantur, per plateas publicas ad visitandas ecclesias urbis, in quibus SS. Sacramen-

(1) Aliquantulum prius idem usus in Gaudia a S. Francisco Borgia privilegio Apostolico concessio videtur introductus esse, uti ex Rescripto, (asc. III) patet

tum in Sepulchre erat expositum. (Conf. eliam Lipowsky Geschicle der Jesuiten in flajern. tom. I, pag. 199-200).

Haec expositio SS. Sacramenti de urbe capitali per lotum ducatum Ravariae ce-
riter divulgata esi, praesertim cum Prin-
ceps ipse ad eamdem dedisset causam.
Quae expositio publica in Parasceve eo mi-
nus admirationem habere potuit, cum sae-
culo reformationem immediate sequenti in
Germania fere ubique usus fuisset SS. Sa-
cramentum in osensorio frequentissime pa-
lam exponendi; ita ut Guilielmus Comes
de Warlenberg, Episcopus Osnabrugensis
et postea simul Ralisbonensis, contra hanc
consuetudinem anno 1651 hoc statuere de-
beret: « Cum magnus abusus irrepserit, ul
« sj non in omnibus, saltem in plerisque
« locis, Venerabile Sacramentum nimis sae-
« pe in monstrantia populo proponatur in
« altari; ex hac aulem frequentia devotio
« el reverentia magis minuatur: hinc omnes
« el singuli cuiusque vel ecclesiae vel cap-
« pellae rectores serio monentur, ne extra
« festa infrascripta Venerabile Sacramentum
« populo in altari proponatur»; et inter
haec fesla etiam diem Parasceves el Sab-
batum Sanctum enumerat, ul sialim vide-
bimus.

Haec publica expositio in Agendis seu
Ritualibus Dioecesanis eiusdem temporis
Juidem non erat praescripta, uti ex Agen-
is Dioecesis Bambergensis anni 1587 palet;
sed paulatim in Germania communiter in-
troducata est, ita ul « Liber Ritualis Epi-
« scopatus Augustensis ad usum Romanum
« accommodatus Henrici Episcopi iussu» an-
no 1612 Dillingae editus, el Pastorale pro
Dioecesi Frisingensi iussu Principis Vili Ada-
mi anno 1625 publicatum, ritum calicem
velo contectum palam exponendi iam con-
tineant: in praxi autem loco calicis semper
ostensorium videtur esse expositum, uti ex
supra memorata consuetudine erui potest.

Tobias Lohner S. I., qui opusculum *De
Missae sacrificio* anno 1670 primo edidit,
part. IV n. 18 ritum iam designat, quo-
modo SS. Sacramentum in osensorio ad
Sepulchrum deferendum sit, ad verba Mis-
sillis in Parasceve: *Sacerdos cum Ministris
discedit* adnolans: « Nisi forte venerabile
« Sacramentum in Sepulchrum deferendum
* est; tunc enim hostiam tertiam, quae fe-
- < ria V ad hunc finem consecrata est,
« imponit Hierolhecae, ac descendens ad
« planum, imposito incenso incensal more
« solito Sacramentum, illudque post incen-

« sationem genullexus a Diacono accipit,
« atque ad Sepulchrum portat, ubi illud Dia-
« coni genuilexi manibus committit in Sepul-
« chro collocandum ». Conf. Gobai *Alpha-
bet. sacrificie*. Ir. III n. 244, edit. a. 1060.

.Medio autem saeculo decimo septimo
Agenda seu Ritualia Dioecesaia Germaniae
ritum publicae expositionis communiter con-
tinent. Sic Agenda seu Rituale Osnabrugense
iussu el auctoritate Francisci Guilielmi
Episcopi Comitiss de Warlenberg, Coloniae
Agrippinae 1651 impressa, in contextu qui-
dem expositionem calicis praescripserunt;
sed initio Ritualis Episcopus concessit, ul
haec expositio etiam in osensorio fieri pos-
set. « Rem feria VI Parasceves et Sabbato
« Sancio illud (scii. SS. Sacramentum) in
« sepulchro Domini in monstrantia exponi
« poterit ». Hunc ritum praeterea habent:
Liber Rituum ecclesiasticorum Episcopatus
Eystetlensis anni 1662; Rituale sjve Agenda
ad usum ecclesiarum Metropolitanae el Ca-
thedralium Ilerbipolensis el Wormaliensis,
edita iussu el auctoritate Ioannis Philippi
S. Sedis Mogunlinae Archiepiscopi, impressa
Herbipoli 1671; Rituale Frisingense iussu
Alberti Sigismundi Episcopi Frisingensis et
Ralisbonensis, Monachii anni 1673 publica-
tum; Rituale Salisburgense anni 1686, uti
iam vidimus, et anni 1716 el 1768; Rituale
Ratisbonense 1703, Bambergense 1724 el ile-
rum impressum a. 1771, Ratisbonense 1831,
Vratislaviense 1847, el omnia alia Ritualia
Germaniae et Auslriae usque ad praesens
tempus; ita ul dici debeat consuetudinem
SS. Sacramentum feria VI in Parasceve et
Sabbato Sancio in osensorio velato palam
exponendi, m dictis regionibus *fere per
tria saecula* esse communissimam.

Quibus factis historicis, enarratis, quae-
stio difficillima exoritur, num hic rilus in
regionibus, in quibus dicta consuetudo im-
memorabilis existit, secundum leges ec-
clesiasticas admitti seu saltem tolerari possit.
Permulta el gravia argumenta eidem op-
poni valent. Primo universus ritus Roma-
nus. Cum Missale Romanum cum suis Ru-
bricis etiam in Germania el Austria plenam
legis vim habeat, videtur illicitum esse in
iam essentiali ritu a Missai discrepari el
consuetudinem retineri, quae non solum
Rubricis contradicit, sed eliam spiritum li-
lurgiae feria VI in Parasceve el Sabbato
Sancto peragenda valde mutat; nam Ec-
clesia Romana plenà absentià SS. Sacramenti
ab ecclesia cultum tristem de Ss. Redem-
ptoris morte indicare vult. Sed Sabbato

Sancio id adhuc inagis indecens esse videtur. Dum enim hac die in Missa *Alleluia* cantatur et resurrectio Christi in Missa solemniter celebratur; Redemptor tamen ipse in SS. Sacramento praesens in Sepulchro quiescens manet, et tandem ante Matutinum ex Sepulchro SS. Sacramentum elevatur, ac Christus uti resurgens ad altare maius solemniter deiertur. Etiam argumenta dogmatica contra hunc usum videntur esse; iuxta quem Eucharistia, quae est verum et vivum corpus Christi, repraesentat ipsum Christi corpus mortuum.

Demum huic ritui contradicunt plura decreta S. R. C., inter quae sequentia enumerare liceat. Die 12 Marl. 1836 in Trident. ad 4, n. 2740 quaesitum est: «An reprobanda ac proinde eliminanda sit consuetudo, feria VI in Parasceve *de sero* in ecclesia, et ad *proprium* altare, cum luminaribus *iterum* collocandi SS. Eucharistiae Sacramentum?» Et S. R. C. respondit: «Abusum esse eliminandum. Haec servandum esse *mundarum*». — Die 8 Augusti 1606 in Mantuana n. 222: «Cum episcopus Mantuae prohibuerit abusum inventum in undecim oppidis seu terris suae Dioecesis, quae vel ex voto ob acceptas gratias vel ex devotione solebant feria V et VI maioris hebdomadae *de nocte* facere processiones, portando SS. Sacramentum *discoopertum* in tabernaculo, prout fit in solempni festivitate eiusdem SS. Sacramenti»; S. R. C. «Visis litteris eiusdem episcopi Mantuani, ipsum laudavit, et decretum ab ipso factum confirmavit: cum similes processiones *solempnes* cura SS. Sacramento tempore passionis et moesiitiae non conveniunt, nisi feria V in Coena Domini post Missam ad deponendum et conservandum SS. Sacramentum pro officio feriae VI sequentis; et similes processiones *de nocte* facere, ut praemittitur, abusum esse censuit, cum repugnent communi stylo, et ritui, caeremoniis ac mysteriis universalis ecclesiae: et ideo nullo modo esse eo tempore permittendas» declaravit. — Die 13 Mari. 1632 in Corcyren. n. 58G, Archiepiscopus Corcyren. supplicavit definiri: «An permittere debeat inveteratam consuetudinem deferendi *processionaliter* feria VI in Parasceve *de sero* SS. Sacramentum in quadam *hara* per quatuor sacerdotes, duo ex Latinis, et duo ex Graecis; an potius illam in posterum prohibere?» Et S. C. respondit: «SS. Eucharistiae Sacramentum non nisi manibus celebrantis do ma-

ne deferendum, et allegatam consuetudinem deferendi illud Feria sexta de sero vel etiam de mane eo die nullo modo permittendam, sed esse abusum omnino tollendum; et illa in posterum servari mandavit». — Die 11 Febr. 1702 in Lieren. ad 1 n. 2089. < Cum in Lusitania nullis in ecclesiis, praesertim cathedralibus et collegiatis, feria VI in Parasceve, postquam celebrans sumpsit Communionem, soleat fieri *solempnis* processio, in qua SS. Sacramentum *arca inclusum* a quatuor sacerdotibus amictu, alba, cingulo et stola indutis deferitur ab altari ad sacellum, ubi pridie fuerat reconditum, ut ibi usque ad diem Resurrectionis iterum recondatur: utrum in praedicta processione dicti sacerdotes stola alba aut nigra uti debeant? » Resp. «Talem processionem tamquam abusum esse **reprobendam et tollendam**». — Die 18 Decembris 1828 in Andnen. n. 2GG8 pelitur, ut in processione, quae ex immemorabili consuetudine feria VI in Parasceve fieri solebat, et ab episcopo prohibita fuit, sacra particula in *quandam urnam* decenter ornata reponi et a *quatuor sacerdotibus discalceatis per civitatem* deferri possit; ad quam petitionem S. R. C. respondit: «Scribatur Episcopo laudando decretura ab ipso lata de processione abolitione; et idemquo in posterum omnino servetur».

Sed hisce argumentis plura alia non minus gravia opponi possunt, quae retinendis SS. Sepulchris in Germania et Austria usitatis favent.

Ante omnia exsistit, uti supra vidimus, consuetudo immemorabilis, quae, quoad expositionem in calice saltem, per plus quam *quinque* saecula, et circa expositionem SS. Sacramenti in ostensorio certe per *tria* saecula perdurat, quae consuetudo terminis unius vel alterius Dioecesis non definitur, sed omnes Dioeceses plurium magnarum Nationum scilicet Germaniae, Austriae, Bohemiae, Poloniae, Hungariae et Slavoniae, completitur.

Praeterea mos supradictus in succum et sanguinem catholici populi pertransiit, illa ut sine magna et communi concitatione et rumore, imo sine periculo fidei et devotionis removeri non valeat. Cum enim populus huic expositioni SS. Sacramenti feria VI in Parasceve et Sabbato Sancio nimis faveat, SS. Sacramentum diligentissime his diebus ubique visitet, et in bona fide sit, quod ista expositio spiritui sacrae

Liturgiae omnino respondeat, atque cum Episcopi auctoritate ecclesiastica hunc morem non solum concedant, sed etiam Ritualibus Dioecesanis inseruerint, eiusdemque ritum ordinaverint; absoluta eliminatio huius ritus populo catholico gravem tentationem circa suum sensum ecclesiasticum facere, lidem labefactare et simplici fidelium devotioni magnum damnum afferre potest. Iam anno 1856 folium Pastorale Dioecesis Eislellensis pagina 69 scripsit : < Impossibile est Ss. Sepulchre removeri vel saltem expositionem publicam SS. Sacramenti prohiberi ». Episcopus singularis id facere nequit ; et si S. Sedes Apostolica Ss. Sepulchra in Germania et Austria usitata prohibere velit, omnesque Episcopi hoc vetitum simul sequantur, valde dubitandum est, num non maius animarum damnum quam lucrum exoriatur. Ad modo dictum magis confirmandum liceat adicere testimonium Ulmi et Rii Ignatii, Episcopi Ralisbonensis, ab auctore huius Voti requisitum ; quod est huius tenoris :

« Ad quaestionem mihi propositam, quoad idcirco quae vocantur *Sepulchra* in plerisque Germaniae dioecesibus cum publica Sanctissimi expositione Feria VI post Missam Praesantilicalorum et Sabbato Sancto usque vesperum, haec respondenda duxi :

1. Iam ab antiquo tempore, post medium saeculum XVI ea habentur, verisimiliter in publicam affirmationem augustissimi Corporis Domini in Eucharistiae sacramento vere, realiter et substantialiter praesentis et permanentis ; contra novatores, qui dogma catholicum reiecerunt et illis diebus quasi sui erroris compendium celebrant de iustificatione, sola fide et fiducia in mortem Domini recuperata.

2. Usus antiquus arduissime cum fide et pietate et consuetudine populi catholici ubique cohaeret, ita ut absque gravi damno et scandalo vix aboleri queat neque in communi neque in particulari, quamvis speciale edictum de abolitione decretum.

3. Neque hac de re ego, cum plurima ad normam et ritum Romanum reformarem, illis quietioribus temporibus hunc usum eliminandum suscipere potui ; sed

i. rite castigato, quantum fieri potuit, iuxta regulas et leges de tractando Eucharistiae sacramento, publicam, sed velatam Sanctissimi expositionem hucusque retinui, ritumque et caeremonias huiusmodi nuper in Euchologio Ralisbonensi auctoritate Sedis Apostolicae subiciendas curavi et exinde retinendi licentiam impetravi.

5. Haud dubium, alibi easdem difficultates stare, populumque si caeremoniae pie instituantur, maiora in dies fidei et devotionis incrementa percipere.

Ralisbonae die 4 Iunii 1896.

L.-j.-S. f Ignatius, Episc. Ralisbonen.

Eminentissimi et Reverendissimi Patres ! In Germania visitatio Ss. Sepulchrorum quasi confessio fidei considerata est, saltem in urbibus et regionibus religionis mixtae. Quum enim Protestantes diem Parasceves uti summum festum celebrent, campanas fere per maximam diei partem solemniter pulsant, communionem generalem accipiant, bis vel ter hac die sermones ad populum habeant, etiam hac die Catholici Deum in Sacramento absconditum viva fide confiteri volunt ; et cum plurimi liturgiam diei Parasceves parum intelligant, expositio SS. Sacramenti quasi complementum Liturgiae considerari debet. Permulti, qui praeter Missae sacrificium ecclesiam per annum raro visitant, non omittunt, hac die, Ss. Sepulchrum visitare et Sanctissimum per aliquot tempus adorare. Qui numquam his diebus fuerunt in Germania vel Austria, hunc usum animo concipere nequeunt. Sublata tamen hac devotione, cui populus catholicus summo amore adhaeret, nihil populum in ecclesiam allicit, sed forsitan iuxta praesentem periculum non abest, ne hac die, quae etiam in Germania festum civile est, multi catholici in protestantium ecclesias ad audiendos sermones adeant ; nam in Imperio protestantico omnia lentantur, ut catholici ad protestantismum pertrahantur. Quod periculum quidem in Austria et Bohemia minus timendum est ; sed in Polonia, ubi etiam graeci et schismatici cum catholicis commixti sunt, periculum maius est.

« Verissimum est, » scribit 1). D. Kagerer, Praelatus domesticus S. Sanctitatis, Canonici Parochus ecclesiae metropolitanae Monacensis in Bavaria, ad Excolit, et Rii Nuntium Apostolicum in Bavaria, < haud « ullam aliam devotionem tantopere amari a « nostris Catholicis, quantopere amatur *Sanctum Sepulchrum*. Nullo alio die vel festo « lotius anni tanta multitudo fidelium ad « Ecclesias convenit, quanta replet omnes « ecclesias in die Parasceves. Millia hominum, virorum et mulierum, qui per totum anni cursum nunquam vel raro tantum ecclesiam visitant ; veniunt in die Pa-

« rasceves ad yidendum el adorandum Sal-
 < valorem nostrum in S. Sepulchre, homi-
 < nes cniuscumque aetatis el positionis, di-
 < viles el pauperes, senes el luniores, imo
 « infantes portantur ad S. Sepulchrum. Est
 « vere una peregrinatio pia totius popula-
 < tinnis lum in urbibus lum in pagis ».

« Excellentia Tua Revma ipsa scii, quam
 « digne in Cappella Aulica portalur San-
 « clissimum ad S. Sepulchrum, sequentibus
 « lum Rege, nunc Principe Regente, tum
 « omnibus domus regiae Principibus cum
 « candelis accensis. Processiones instiluun-
 « lur speciales ad visitandum S. Sepul-
 « chruin in pluribus ecclesiis. Monachii ex.
 « gr. hora quarta Parasceves proceditur ad
 < ecclesiam S. Pelri, ad Cappellam Aulicam
 « in Residentia regia, ad ecclesiam S. Ca-
 « ielani el ad ecclesiam S. Michaelis. In
 « quacumque ecclesia Sanctissimum in S. Se-
 « pulchro per longius tempus adoralur. In
 « pluribus ecclesiis socii el sodales piarum
 « inslulionum, confraternitatum eic. adora-
 « tioni SSmi incumbunt assidue, ila ul
 < nunquam adoratores desini. — Nunquam
 « indignum vidi. Episcopi el Parochi in-
 « vigilant, ne quid indignum admisceatur.
 < Pro populo nostro catholico S. Sepulchrum
 « centrum esi Hebdomadae Sanctae ».

Quam expositionem Excellens el Rihus
 Nuntius Apostolicus Bavariae confirmat hisce
 verbis : < Non posso a meno di associarmi
 « in luito a quanto espone e rifietle l'egre-
 « gio Prelato. Le solenni funzioni dei Gio-
 « vedi e Venerdi Sanio qui in uso nella
 « esposizione e riposizione dei SSmo Sagra*
 « mento producono il miglior elTetto nei
 « Fedeli eccitando in summo grado la pielà,
 « la devozione e la fede ; ed il popolo è
 « oramai così abituato ed ama talmente si-
 * falle funzioni che una disposizione di cam-
 « biarle produrrebbe sugli animi una pes-
 « sima impressione e funestissime cotise*
 < guenze. Le persone più esperte nella Sa-
 « era Liturgia, che ho avito occasione di
 < consultare, convengono che le suddelle
 « funzioni si scostano alquanto dalle disposi-
 « zioni dei Geremoniale dei Vescovi quanto
 « alia forma, ma ne conservano pienamente
 « lo spirito e la sostanza..... In que-
 < sie contrade in generale da tempo im-
 « memorabile si è praticata nel popolo cal-
 « lolico una devozione speciale pel SSmo
 « Sagramento, che nolle varie occasioni si
 « cerca di onorare in tutti i modi; e que-
 < sto forse è avvenuto per affermare sem-
 < pre più la fede nella presenza reale di

« Nostro Signore, che lutl'all'inlomo veni-
 « va negata dai Proteslanli ».

Quod autem argumentum attinet, S. Se-
 pulchra esse contra Rubricas Missalis, re-
 sponderi potest : Mos quoad S. Sepulchrum
 est *minus contra* quam *praeter* Rubricas
Missalis. Missale quidem dicit, Feria V
 in Coena Domini duas hostias maiores es-
 se consecrandas, sed non excludit tertiam.
 Missale nullibi praescribit, ne feria VI in
 Parasceve SS. Sacramentum in ecclesia es-
 se possit : potius per se putari potest,
 cum Missale aliquas particulas pro infirmis
 conservari velit, postea vero de iisdem non
 loquatur, istas particulas etiam in ecclesia
 relinqui posse. Caeremoniale similiter ve-
 litum manifestum non habet. S. R. C. die 45
 Maii 1745 in Lucana n. 2383 de Sanctis-
 simo pro infirmis conservando quidem di-
 cit : < In publica ecclesia non debet recon-
 di », sed conservationem Sanctissimi in ec-
 clesia non declarat uti abusum, qui in his
 extraordinariis circumstantiis in Germania
 exsistentibus omnino eliminandus sit : eo
 magis cum Memoriale Riluui in casu ne-
 cessitatis concedat, ul SS. Sacramentum in
 ecclesia remanere possit.

in omnibus ecclesiis parochialibus die
 Parasceves el Sabbato Sancto Sanctissimum
 pro infirmis conservandum est ; quod uti-
 que non in ecclesia, sed iuxta Memoriale
 Riluui * in tabernaculo alicuius remotioris
 « cappellae in ecclesia (quod congruentius
 « est) vel in sacristia » fieri debet, el qui-
 dem debito cum reverentia el dignitate.
 Sin autem ista cappella seu sacristia aditum
 apertum habet, quis fideles impedire velit,
 quominus diebus acerbissimae Domini pas-
 sionis hunc Deum in Sacramento abscon-
 ditum visitent el adorent, et tabernaculum
 suum luminibus, floribus, ornamentiisque
 circumdent? Quod si conceditur, quoad sub-
 stantiam SS. Sepulchrum habemus, saltem
 secundum antiquiorem formam, in qua SS. Sa-
 cramentum in calice repositum erat.

Ritus S. Sepulchri non minus *praeter*
 Missalis el Caeremonialis Episcoporum Ru-
 bricas, quam *praeter* eas *Ritualis Romani*
 considerandus est. Haec enim functio prius
 fuit contenta, saltem quoad translationem
 el repositionem SS. Sacramenti in Sepul-
 chro, in antiquis Sacerdotalibus, ex quibus
 praesens Rituale Romanum magna ex parte
 originem ducit ; qua ex causa Episcopi Ger-
 manorum eamdem uti pariem Ritualis con-
 siderabant el Ritualibus Dioecesanis insere-
 bant. *Praeter* Ritualis Romani Rubricas, uti

iam supra dictum est, aliae consuetudines in aliqua Provincia existere possunt, potissimum si sint immemorabiles et laudabiles. Etiam si expositio SS. Sacramenti die Parasceves et Sabbato Sancto excusari nequit, quamvis in Germania et Austria osensorium densiore velo cooperiatur, ita ut sacra Hostia videri nequeat, ideoque expositio minus sollemnis nec omnino publica sit, eaque quasi irrationabilis quoad libros liturgicos considerari debet; nova tamen ratio antea a legislatore, scilicet, a S. Sede Apostolica, ignorata supervenit quod scilicet, visitatio huius expositionis est signum quasi confessionis fidei, et si tollatur, exurget scandalum populi et *Principum*, periculum fidei labefactandae, diminuito magnae devotionis erga hoc Sacramentum per praesens existens etc.: quae causa absque dubio, iuxta principia generalia iuris canonici tollit irrationabilitatem reprobatae consuetudinis, quia ratio legis est anima legis; ideoque censetur etiam tolli ipsa lex hanc consuetudinem reprobans, saltem pro Germania et Austria, propter speciales ibique existentes circumstantias. Illevero hoc casu sequenda est sententia GardeHini, qui in Commentario ad Instructionem Clementinam § 12, n. 6 scribit: « In iis, quae ad disciplinam pertinent, *multam vim* habet locorum consuetudo, et saltem quandoque etsi aliquid tolerare, quod ab aliarum ecclesiarum consuetudine dissentire videtur, quam *ciere turbas quae non sine magno religionis detrimento quandoque etiam ex bona causa excitantur* ».

Argumentum quoque dogmaticum contra SS. Sepulchra non loquitur. Absque dubio dogma est, quod Christus in Eucharistia in statu impassibili et glorioso praesens est. Sed item certum est, speciem panis proxime corpus, speciem vini proxime sanguinem, distinctionem utriusque speciei distinctionem carnis et sanguinis, ideoque sacrificium mortis Christi in cruce visibiliter repraesentare. Distinctione autem utriusque speciei in Missae sacrificio visibiliter repraesentatur sacrificium crucis. Si vero sanctum corpus Domini sub specie panis absconditum ad Sepulchrum defertur, ibique deponitur, fides erga SS. Redemptorem in SS. Sacramento praesentem ne minime quidem diminuitur, sed potius ipsa *hac* occasione et ipso Ade die nobis conceditur, ut animum in id intendamus, quod species panis proxime repraesentat, scilicet, corpus Domini in morte pro nobis data, et in se-

pulchro repositum. « Hoc etsi corpus meum, quod pro vobis *tradetur* 't, seu *frangitur* (uti textus graecus sonat). Nemo autem expositionem Sacramenti in Sepulchro ita percipit, ut SS. Sacramentum repraesentet Christum mortuum; sed fideles vivam memoriam mortis Domini relinquentes procedunt ad SS. Sacramentum, in quo «recolitur memoria passionis» et mortis Domini, et ex quo loquitur ad eos: « Fui mortuus, et ecce sum vivens in saecula saeculorum ». (Apoc. 1, 18).

Quod Decreta Sac. Rituum Congregationis supra allata attinet, eadem non sunt omnino contraria SS. Sepulchris, si ritus eorundem ordinationibus et regulis liturgicis, in quantum fieri potest, accommodetur. Nam Decreta allata loquuntur de processione, in qua SS. Sacramentum aut *discooperitum in osensorio* n. 222, aut *in capsula in modum tumuli formata*, n. 58(5, aut *in arca inclusum* n. 2081) ad I, aut *de sero seu de nocte* n. 222, n. 586, n. 2740 ad 4, aut *a quatuor sacerdotibus super humeros* n. 2089 ad I deferitur, quae quidem circumstantiae in Germania et Austria non inveniuntur; directe illaque Sepulchra in Germania usitata nondum a S. R. C. prohibita sunt. Immo S. Congr. Episcoporum et Regularium die 3 Ian. 1582 declaravit et deinde die 29 Mart. 1596 confirmavit, quod si consuetudo deferendi processionaliter SS. Sacramentum feria VI Parasceves non potest absque graviore incommodo extirpari, etsi toleranda. Iuxta Cavalieri IV, cap. 20, dis. 44, Ieste Pitone de Sac. Rit. n. 84, praedicta consuetudo viguit Venetiis; «et, quatenus, ut ipse ait, privilegio reperitur innixa (quemadmodum asseritur esse ibi, ut tradit Meratus tom. I, p. 4, lit. 9, n. 79) absque dubio retineri potest, sicut et ubi absque graviore incommodo non potest tolli, uti eandem tolerat laudatum decretum ».

Quamvis ergo SS. Sepulchra Rubricis non sint consentanea, eadem a S. R. C. directe nondum sunt prohibita; itaque haec immemorabilis consuetudo perdurat non contra expressam voluntatem legislatoris; quare plenam legis vim habet.

Denique S. R. C. novissimis temporibus pluribus Dioecibus v. gr. Viennensi, Lincienst, Ratisbonensi, Friburgensi etc. concessit, ut nonnullae consuetudines in dictis Dioecibus usitatae, sed Rituali Romano minus conformes, retineri possent. Inter quas invenitur etiam ritus SS. Sepulchri

feria VI in Parasceve el Ordinis Ss. Sacramentum e Sepulchro elevandi; ex quo facto enii potest eamdem Sacram Congregationem etiam in aliis Dioecesibus nihil contra dictos ritus decernere velle.

Ad III quaestionem ergo respondendum censetur: Ss. Sepulchra, quamvis Rubricis Missalis el Caeremonialis non sint consentanea, propter peculiare in Germania el tota Austria existentes circumstantias a S. Sede *saltem tolerari posse*; num

a) haec consuetudo est immemorabilis el perdurat sine interruptione per tria saecula.

b) populus Christianus summo amore huic devotioni erga Ss. Sacramentum adhaeret, el ista consuetudo sine rumore el scandalo removeri nequit.

c) haec consuetudo non est contra fidem, sed fovet fidem el in aliquibus regionibus quasi confessio fidei considerata est.

d) ista non est *contra*, sed *praeter* Rubricas Missalis, Caeremonialis ac Ritualis.

e) ista possidet immemorabili duratione quasi vim legis.

f) isti nullum argumentum dogmaticum contradicit.

g) decreta S. R. C. nondum directe eamdem prohibuerunt.

h) eadem S. R. C. istam consuetudinem in quibusdam Dioecesibus iam toleravit.

Quaestio IV.

Quid dicendum sit de Ordine elevandi Ss. Sacramentum e Ss. Sepulchro Sabbato Sancto in Germania el Austria existente?

Sabbato Sancto in Germania et Austria Ss. Sacramentum mane, sive ante functiones liturgicas, sive post Missam solemnem vel cantatam, in custodia sub silentio ad sacellum seu altare Ss. Sepulchri defertur, ibique in ostensorio velato collocatur, iterumque fidelium adorationi exponitur per totam diem usque ad vesperam horae sextae vel septimae. Tum incipit solemnis Resurrectionis, ul vulgo dicitur, sive Ordo elevandi Ss. Sacramentum e Sepulchro.

Ritus peculiaris huius functionis iuxta Rituale Saliburgense supra laudatum anni 1686 est sequens:

Node sancta Paschae, hora congrua, Sacerdos indutus alba, stola el pluviali albi coloris et Ministri sacri cum debili paramenis, praecedentibus thuriferariis cum incenso et thuribulis fumigantibus, sequentibus iuxta crucem duobus ceroferanis cum candelis accensis, choro el clero, singulis

cum suis candelis, veniunt ordine ad Sepulchrum, pro deferendo processionaliter Ss. Sacramento, ubi facia genuflexione utroque genu aliquantisper orant. Sacerdos surgens el stans imponit incensum in ihumbulum asque benedictione. Tum genuflexus Ihurificat venerabile Sacramentum triplici ductu; Diaconus deinde illud e throno depromptum ponit super altare, corporali stratum, el velum ab ostensorio removet. Sacerdos velo albo oblongo circumdatus, accipit Sanctissimum reverenter el processionaliter ritu, praecedentibus clericis cum luminibus el ministris continuo ihurificantibus, cymbalisque personantibus illud deportat ex Sepulchro per totam ecclesiam (vel etiam extra ecclesiam circa loca vicina, uti in Austria mos est) el lucit ad altare maius, inierim choro inchoante, el in tono festivo, (interposito etiam, ubi fieri potest, organo) canente hymnum: *Aurora coelum purpurat*, etc.

Itaque Sacerdos, cum pervenerit ad altare maius et posuerit ibidem venerabile Sacramentum, facit profundam genuflexionem, slansque iterum imponit incensum absque benedictione, et Sanctissimum triplici ductu genuflexus incensat. Postea canitur a Ministris vel ipso Sacerdote, ipsis deficientibus: *v Surrexit Dominus de sepulchro. Alleluia. It Qui pro nobis pependit in ligno. Alleluia. Oremus. Deus, qui hanc sacratissimam noctem etc.* (ex Missa Sabb. S.).

Tunc genuflectunt Celebrans et Ministri in infimo altaris gradu et a choro cantatur Hymnus *Tantum ergo* el *Genitori*. Inierim imponitur thus et incensatur Sanctissimum; lum cantantur versiculus el Oratio de Ss. Sacramento. El facia venerabili Sacramento profunda reverentia, Sacerdos accepto super humeros velo oblongo albo, quo in processione usus fuit, ad altare ascendit, Ss. Sacramentum reverenter accipit, el stans, cum eodem, populo in modum crucis benedicit, nihil dicens, illudque in tabernaculo, absque ulteriore incensatione, recondit el cum suis ad sacristiam vel chorum rediit. — In maioribus ecclesiis inchoatur Matutinum, in cuius fine Hymnus *Te Deum* soleinnissime cantatur; in minoribus cantari poterit canticum paschale: *Surrexit Christus hodie* aut alia conveniens.

Hic ritus solemnis Resurrectionis eiusdem antiquitatis est ac Ss. Sepulchra; nam utraque functio arctissime inter se cohaeret, se complet et ab invicem dependet. Quae functio prioribus temporibus non celebraba-

tnr vespere Sabbati, ulpote in praesenti fit, sed in prima vigilia noctis Paschae ante Matutinum cantandum, Iain in vita S. Udalrici supra allata in quaestione 111 vidimus, eumdem Sanctum die Paschae expleto Missae sacrificio in ecclesia S. Ambrosii SS. Sacramentum e Sepulchro elevasse et ad ecclesiam S. Ioannis Baptistae detulisse.

Martene de anliqn. eccl. discipl. lib. IV, cap. 25 pag. 181 antiquum ritum Ecclesiae Argentinae ex Ms. a. 1364 eiusdem ecclesiae affert : « Priusquam detur signum ad Matutinum, convenient in cappellam S. Andreae canonici, sacerdotes et alii; et sacerdos indutus superpelliceo et desuper cappa, adiunctis lateribus suis duobus sacerdotibus cappalis, praecedente hebdomadario cappato, cum incenso et magnis candelis contortis, et lotis manibus introeant sepulchrum. Quo ingresso, faciant confessionem dicendo *Confiteor Deo. Misereatur vestri*. Deinde dicatur Ps. *Domine, quid multiplicati sunt* cum Anliphona *Ego dormivi* sub silentio pronuntiata. Tunc sacerdos accipiat Corpus Christi de pyxide et levans in altum ostendat illud populo coram sepulchro; post ostensionem et adorationem populi reponat in pyxidem ; et sic tollentes inde Corpus Domini, recedunt cum Anliphona *Cum rex gloriae* sub silentio pronuntiata. Sed inierim in choro canitur praedicta Anliphona canora voce a clero, dimissoque ibi sudario usque post matutinas. Cum autem pervenerint in chorum cum Corpore Domini, sacerdos stet in altari et ostendat clero et populo Corpus Christi, levando ipsum sicut solet levare in Missa ; deinde reponat in pyxidem Corpus Christi et portet ad altare S. Laurentii et ibidem similiter ostendat, dimissoque ibi Sacramento revertatur in chorum, lotis ibi prius quatuor summitatibus digitorum suorum in calice, statimque compulsentur omnia signa ».

Alium ritum ecclesiae Baiocensis ex saeculo decimo quarto enarrat Martene lib. IV cap. 25 n. 7 et n. 9.

Eliam ipud Cerberi (monurn. liturg. Alleman. Ioin. II pag. 236) in Ordine saeculi decimi quarti legimus : < Abbas etc... eant ad Sepulchrum (scii, ante Matutinum Paschae) ac illud incensent exieritis, deinde inde levato legumento incensent interius. Postea sumens Corpus Domini super altare ponit cantans; Surrexit pastor. Inierim lecel Corpus Dominicum ».

Quibus ex didis elucet, elevationem

SS. Corporis Domini e Sepulchro, in quo feria VI in Parasceve depositum erat, iam saeculo decimo quarto in illis locis celebratam esse, in quibus SS. Sepulchra erant in usu. Sed quum in quibusdam ecclesiis, uti supra vidimus, una cum SS. Sacramento crux in Sepulchro deposita fuisset, etiam elevatio crucis ex Sepulchro facta est. In illis vero ecclesiis, in quibus solus crucifixus in feria VI depositus erat, in nocte S. Paschae, crux sola elevata est. Hic ritus crucis ex Sepulchro elevandi modo dramatico repraesentatus est ; et Obsequiale anni 1491 pro Ecclesia Ralisbonensi eumdem nobis ita describit.

< Episcopus aut praepositus aut decanus sive senior canonicus, indutus stola, ante pulsum matutinarum, congregato choro, cum processione et duobus luminibus, foris ecclesiae clausis, secretius tollat Sacramentum seu crucifixum ; et antequam tollat, dicantur psalmi flexis genibus et sine *Gloria Patri*, videlicet : *Domine quid multiplicati sunt* (Ps. 3), *Miserere mei Deus* (Ps.56), *Domine probasti me* (Ps.138). Sequitur : *Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster, ȳ. Et ne nos. ȳ. Exsurge Domine, adiuva etc. ȳ. Foderunt manus meas etc. ȳ. Domine exaudi etc.* Oratio: *Da nobis Domine auxilium de tribulatione, qui dedisti pro nobis pretium magnum, et quos mors Filii tui D. N. I. C. redemit, eorum vita letitiam glorificet. Per eundem.* etc. – Finila collecta aspergatur et thurificetur crux et portetur ad locum suum, cum 1ξ. *Cum transisset Sabbatum etc.* media voce cantatur. Et antequam crux in suum locum reponatur, tangatur porta ecclesiae cum cruce et dicatur : ȳ. *Quis est iste rex gloriae* 1\$. *Dominus fortis et potens. Dominus potens in praelio.* Finito Responsio episcopus vel sacerdos dicat submissa voce : >. *In resurrectione tua Christe, allel. n. Coelum et terra laudentur, allel.* Oratio *Deus qui hodierna die etc.* (ex Oflic. Iom. Resurr.) Sequitur: ȳ. *Surrexit Dominus minus iere, allel.* 1ζ. *Gaudeamus omnes, allel.* – Finitis his incipiatur pulsus Matutinarum, et finito Ierlio Responsorio reincipiatur idem Responsorium : *Cum transisset etc.* Et licet processio cum toto choro ad Sepulchrum, tunc perficietur Responsorium. Quo finito duo presbyteri stantes ante Sepulchrum, acceplis (sic I)obumbrati loco sudarii extendentesque illud cantent < alta voce Iolam Anliphonam *Surrexit Do-*

III

« *minus de Sepulchro, qui pro nobis pependit*
« *in ligno, alleluia*. El cantata Anliphona,
« episcopus, praepositus vel decanus aut se-
« mor canonicus incipiat canticum laetitiae
< *Te Deum*, cum quo redilur ad chorum
« el completur Matutinum ibidem ».

Hic ritus repraesentatur modo magis
dramalico in Ordine saeculi decimi quarti
apud Gerberl (monum. lilurg. Allem. lom.II.
pag. 237) el in Sacerdotali Romano an. 1523.
Quum autem mos introductus fuisset, in Se-
pulchre non crucifixum deponendi, sed
SS. Sacramentum sive in calice sive in oslen-
sorio velato exponendi, ritus supradictus
solemnitatis Resurrectionis immutari debuit,
et ex saeculo decimo septimo usque in prae-
sens omnia Agenda sive Ritualia supra ci-
tata maxima ex parte continent eumdem
ritum, qui ex Rituali Salishurgensi an. 1686
supra desumptus est, quamvis in nonnullis
rebus minoris momenti aliquantulum ab eo-
dern discrepent.

Haec functio solemnitis Resurrectionis
Vespere Sabbati Sancti praesenti tempore
in omnibus ecclesiis tam civitatum quam
pagorum Germaniae instituitur quanta ma-
xima fieri potest solemnitate ; in ecclesiis
calhedralibus episcopi ipsi eamdem semper
peragunt ; Monachii in Bavaria tum rex,
nunc Princeps regens, cum omni apparatu
aulico, tum principes regii, candelas in ma-
nibus tenentes, eamdem comitantur, el mil-
lia el millia hominum cuiusque generis, ae-
tatis, gradus ei dignitatis confluent ad singu-
las ecclesias, in quibus SS. Sacramentum e
Sepulchro elevatur, el processio cum San-
ctissimo instituitur, quae summa omnium ani-
mi alacritate el paschali spiritus gaudio ab-
solvitur. Idemque dicendum est de diver-
sis Nationibus, quae in Imperio Auslriaco
inveniuntur. < Quod autem Vindobonam at-
tinet », dicitur in quodam Rescripto ad
Excellmum el Rmum Nuntium Apostolicum
Viennensem fuse. 1, « serio attendendum
« videiur, ad Ss. Sepulchrum in Ecclesia
« Aulica personas primores de familia Im-
< peratoris ordine quotannis nuntiatio sibi
« succedere in adorando Sanctissimo, ipsum-
« que Augustissimum Imperatorem cum
« omni apparatu processionem Resurrectio-
« nis SS. Sacramenti comitari; porro Vmdo-
« bonae, praeter festum Corporis Christi,
« Sabbatum Sanctum unicum diem esse, quo
« sacrosanctae Religioni catholicae e sacro-
< rum parietum angustiis egredi et in plateis
< urbis cum apparatu suo se ostendere li
« cet ; perfidis autem Iudaeis, qui nihil non

< tentant, « il omne religionis catholicae ve-
< stigium e vita publica deleant, nondum
* contigisse, ut Sabbato Sancio Vindobona
« catholica non appareat ». In retinenda hac
consuetudine solemnitis Resurrectionis Do-
mini populus non minus tenacissimus est,
quam in reservandis Ss. Sepulchri*; el haec
consuetudo absque magna concitatione, mul-
to rumore el gravi scandalo tam mullarum
Nationum similiter aboleri nequii.

Celerum expositio SS. Sacramenti in
ostensorio velato, si post Missam Sabbati
Sancti fit, non contradicit Rubricis ; nam
iuxta decisionem S. Rituum Congregationis
diei 12 Martii 1061 in Urbis n. 111)0 Ora-
tio quadraginta horarum post Missam sole-
mnem Sabbati Sancti iterum inchoare potest.
Hem ritus solemnitis Resurrectionis non
est contra Rubricas, in qua servantur omnia,
quae ex Rubricis servanda sunt in eiusdem
processionibus SS. Sacramenti ; quia neque
Rubricae Missalis aul Caeremonialis Epi-
scoporum, neque decreta S. R. C. talem
consuetudinem processionis cum SS. Sacra-
mento prohibent vespere Sabbati Sancti.

Tam Ss. Sepulchra feria Vi in Parasce-
ve erigenda, quam solemnitas Resurrectio-
nis Sabbato Sancio instituenda non sunt
functiones lilurgiae publicae ordinariae, sed
lilurgiae privatae; cui Germani et Austriaci
loto ex corde adhaerent, el ex qua nulli
fructus spirituales pro animabus procedunt.
Vera benedictio Dei super has devotiones
quiescit; nam multi, praesertim procures,
visitatione Ss. Sepulchrorum el solemnita-
lis Resurrectionis in conscientia impelluntur,
ul annuae confessionis el communionis of-
ficio iterum satisfaciant, uti experientia con-
fessorios docet.

Ad IV quaestionem ergo : An *consue-
tudo quoad Ordinem elevandi SS. Sacra-
mentum c S. Sepulchro Sabbato Sancto in
Germania el Austria existens a Sacra Ri-
tuum Congregatione tolerari possit*, respon-
dendum censetur: *Affirmative*.

Quare, ul quaestiones praepositae brevi-
ter in unum colligantur, concludi debet :
« *Allare*, in quo feria V et VI Maioris
Hebdomadae SS. Sacramentum publicae ado-
rationi exponitur, repraesentat non solum
institutionem SS. Sacramenti, sed etiam
sepulturam Christi, el consuetudines anti-
quae quoad exornandum hoc Altare statuis
et picturis tolerari possunt, uti etiam aliae
consuetudines antiquissimae quoad S. Se-
pulchrum ob peculiare circumstantias in
iversis regionibus existentes »,

Commentaria, Suffragia et Adnotationes supra relatae sic repoliuntur in Regestis
Secretariae Sacrorum Rituum Congregationis.

In fidem etc.

Loco Sigilli

Diomedes Panici S. A. C. *Secretarius*

